

שבוע פרשת תזריע-מצורע

(23 - 29 April 17)

כ"ז ניסן - ג' אייר תשע"ז

ספרי' - אוצר החסידים - ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

דבר מלכות

מאמרי דא"ח, שיחות ואגרות קודש

מאת

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

סניף אה"ק כפר חב"ד

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים ושתיים לבריאה

ה'י' תהא שנת נפלאות בכל

צדי"ק שנה להולדת כ"ק אדמו"ר שליט"א

הוספה: כמפורט במפתח כללי עמוד ד'

סדר הנחת תפילין

אף על פי שיכולים להניח תפילין במשך כל היום כולו (מנץ החמה, או עלות השחר, עד צאת הכוכבים או שקיעת החמה), הרי הזמן המובחר להנחת תפילין הוא בזמן תפילת שחרית, כמנהג ישראל שמניחים תפילין ומתפללים בהם. (משיחת י"א שבט תשכ"ח)

טוב להרגיל עצמו לומר ... נוסח זה מודה וכו' ועל ידי זה יזכור את ה' הניצב עליו:

**מוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ, מֶלֶךְ חַי וְקַיִם שֶׁהַחַרְוֶת בִּי נִשְׁמַתִּי
בְּחַמְלָה. רַבָּה אֲמוּנָתְךָ.**

מצוה לומר את כל ברכות השחר

ברכת התורה

צריך לזוהר בה מאד ואסור לדבר ולהוציא דברי תורה מפיו עד שיברך.

**בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו
וְצִוְּנוּ עַל דְּבָרֵי תוֹרָה:**

**וְהַעֲרַב נָא יי אֱלֹהֵינוּ אֶת־דְּבָרֵי תוֹרָתְךָ בְּפִינוּ, וּבְפִי
כָּל־עַמֶּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, וְנִהְיֶה אֲנַחְנוּ וְצִאֲצָאֵינוּ,
וְצִאֲצָאֵי כָּל־עַמֶּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, כְּלָנוּ יוֹדְעֵי שְׁמֶךָ וְלוֹמְדֵי
תוֹרָתְךָ לְשִׁמְחָה. בְּרוּךְ אַתָּה יי, הַמְּלַמֵּד תוֹרָה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל:
בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר בָּחַר בְּנוּ מִכָּל
הָעַמִּים וְנָתַן לָנוּ אֶת תוֹרָתוֹ. בְּרוּךְ אַתָּה יי, נוֹתֵן
הַתּוֹרָה:**

**וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר: דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בָּנָיו
לֵאמֹר כֹּה תִּבְרְכוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲמֹר לָהֶם:
יִבְרַךְ יְהוָה וַיִּשְׁמְרֶךָ: יָאֵר יְהוָה | פְּנֵיו אֵלֶיךָ וַיַּחֲפֵץ: יִשְׂאֵ
יְהוָה | פְּנֵיו אֵלֶיךָ וַיִּשֶׂם לְךָ שְׁלוֹם:
וַשְׁמוּ אֶת־שְׁמִי עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָנֹכִי אֲבָרְכֶם:**

ברכות הנחת תפילין

הברכה הראשונה, (באמירתה מכוונים הן על התפילין של יד והן על התפילין של ראש) נאמרת לפני הידוק הרצועה הן שרירי הקיבורת של היד השמאלית (איטר, הכותב ביד שמאל מניח את התפילין על ידי ימין) באופן שהתפילין נוטות לעבר הגוף.

**בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו
וְצִוְּנוּ לְהִנִּיחַ תְּפִלִּין:**

הברכה השניה נאמרת (רק אם דיבר בין הנחת תפילין שלי"ד לשל"ראש) לפני הידוק הרצועה על הראש

**בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו
וְצִוְּנוּ עַל מִצְוַת תְּפִלִּין:**

קריאת שמע

**שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, יי אֱלֹהֵינוּ, יי אֶחָד:
בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מְלֻכּוֹתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:**

**וְאַהֲבַתְּ אֵת יי אֱלֹהֶיךָ, כָּכָל לְבָבְךָ וּכְכָל נַפְשְׁךָ וּכְכָל
מַאֲדֶךָ. וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְּךָ
הַיּוֹם, עַל לְבָבְךָ. וְשָׁנַנְתָּם לְבָנְיֹךָ וּדְבַרְתָּ בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ
וּכְלֻמְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וְקִשְׁרָתָם לְאוֹת עַל יָדְךָ,
וְהָיוּ לְטֹטְפֹת בֵּין עֵינֶיךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹזֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ.
וְהָיָה אִם שָׁמַע תִּשְׁמְעוּ אֶל מִצְוֹתַי, אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה
אֲתָכֶם הַיּוֹם, לְאַהֲבָה אֵת יי אֱלֹהֵיכֶם וּלְעֲבֹדוֹ, כָּכָל
לְבַבְכֶם וּכְכָל נַפְשְׁכֶם. וְנָתַתִּי מִטֶּר אֲרָצְכֶם בְּעֵתוֹ יוֹרֵה
וּמִלְקוֹשׁ, וְאִסַּפְתִּי דַגְּיָךְ וְתִירֹשְׁךָ וַיְצַהֲרֶךָ. וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בְּשַׁדְּךָ
לְבַהֲמֹתֶיךָ, וְאִכְלֹתָ וּשְׂבַעְתָּ. הַשְּׁמֵרוּ לָכֶם פֶּן יִפְתָּה לְבַבְכֶם,
וּסְרַתְּם וּעֲבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם. וְהָרָה
אִף יי בְּכֶם וְעַצֵּר אֶת הַשְּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מִטֶּר וְהָאֲדָמָה לֹא
תִתֵּן אֶת יְבוּלָהּ, וְאִבְדַּתְּם מִהָרָה מֵעַל הָאָרֶץ הַטְּבֵאָה אֲשֶׁר יי
נָתַן לָכֶם. וְשָׁמַתֶּם אֶת דְּבָרֵי אֱלֹהֵי עַל לְבַבְכֶם וְעַל נַפְשְׁכֶם,
וְקִשְׁרַתְּם אֹתָם לְאוֹת עַל יָדְכֶם וְהָיוּ לְטוֹטְפֹת בֵּין עֵינֵיכֶם.
וּלְמִדְּתָם אֹתָם אֵת בְּנֵיכֶם לְדַבֵּר בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ
וּכְלֻמְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹזוֹת בֵּיתְךָ
וּבְשַׁעְרֶיךָ. לְמַעַן יִרְבוּ יְמֵיכֶם וַיְמִי בְנֵיכֶם עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר
נִשְׁבַּע יי לְאַבְתִּיכֶם לָתֵת לָהֶם, בְּיַמֵּי הַשְּׁמַיִם עַל הָאָרֶץ.
וַיֹּאמֶר יי אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ
אֲלֵהֶם וְעִשׂוּ לָהֶם צִיצֵת עַל בְּנָפְי בְּנִדְוֵיהֶם לְדֹרֹתָם,
וְנָתַנוּ עַל צִיצֵת הַכֹּהֵן, פְּתִיל תְּכֵלֶת. וְהָיָה לָכֶם לְצִיצֵת,
וְרֵאִיתֶם אֹתוֹ, וְזָכַרְתֶּם אֶת כָּל מִצְוֹתַי יי, וְעִשִּׂיתֶם אֹתָם, וְלֹא
תִתּוּרוּ אַחֲרָי לְבַבְכֶם וְאַחֲרָי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אֹתָם זָנִים
אַחֲרֵיהֶם. לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וְעִשִּׂיתֶם אֶת כָּל מִצְוֹתַי, וְהָיִיתֶם
קֹדְשִׁים לֵאלֹהֵיכֶם. אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם, אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֲתָכֶם,
מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְהוֹיֹת לָכֶם לֵאלֹהִים, אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם (אֲנִי יי
אֱלֹהֵיכֶם) אָמֵן.**

נכון לומר קודם התפילה:

**הַרְיֵנִי מִקְבַּל עָלַי מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁל וְאַהֲבַת לְרַעַךְ כְּמוֹךָ
מצוה להתפלל בתפילין את כל תפילת שחרית כולל שיעור תהלים כפי שמתחלק
לימי החרדש.**

**יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ, יי אֱלֹהֵינוּ וְאַלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שִׁיבְנֶה בֵּית
הַמִּקְדָּשׁ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ, וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתְךָ.
אֵךְ צַדִּיקִים יוֹדוּ לְשִׁמְךָ וְיִשְׁבוּ יִשְׂרָאֵל אֶת פְּנֶיךָ.**

כדאי שלכל ילד, בן או בת - גם קטני קטנים - וגם המבוגרים יהיה סידור (תפילה) פרטי משלו - לומר תפילה להשם, חומש - חמשה חומשי תורה (או ספר אחר של תורה) משלו ללמוד בו כל יום תורה, וכן להבדיל קופת־צדקה משלו - שלתוכה נותן צדקה (לבד משבת ויום טוב), מכספו הפרטי (שנותן לו מתוויו או שקבל כפרם ... שבהן יכול היה לקנות חיי נפש, ולהשתמש בו לצרכיו האישיים, ושכתבו על זה "להשם הארץ ומלואה" (או בראשי־תבות "לה'")) בצדוף שם - ודברים אלו יהיו ברשותו ואחריותו ויניחם בחרדו, במקום בולט - את הקופה יש לקבוע בחדר על ידי מסמר וכדומה, ועל ידי זה החרד כולו יוהפך ל"חרד ובית של צדקה".

קמז.

שבחים גדולים להקדוש-ברוך-הוא והיאך דוד אמר בדין הוא לאהוב אותו על כל המוכות שעשה לו כמה ניסים ואינו יודע מה גמול ישלם לו שאי אפשר להשיב לו על כל הגמול שעשה עמו:

א אֶהְבֵּתִי כִּי־יִשְׁמַע | יְהוָה אֶת־קוֹלִי תַחֲנוּנָיִ: ב כִּי־הִטָּה אָזְנוֹ לִי וּבִימִי אֶקְרָא: ג אֶפְפוּנִי | חֲבִלֵי־מָוֶת
וּמִצָּרֵי שְׂאוֹל מִצְּאוּנֵי צָרָה וַיִּגְוֹן אִמְצָא: ד וּבִשְׁמֵי־יְהוָה אֶקְרָא אֲנִי יְהוָה מִלִּטָּה נַפְשִׁי: ה חַנּוּן יְהוָה
וְצַדִּיק וְאֱלֹהֵינוּ מֵרַחֵם: ו שֹׁמֵר פְּתָאִים יְהוָה דָּלְתִי וְלִי יְהוֹשִׁיעַ: ז שׁוֹכֵן נַפְשִׁי לְמִנוּחַיִכִי כִּי־יְהוָה גָּמַל
עָלַיִכִי: ח כִּי חִלַּצְתָּ נַפְשִׁי מִמָּוֶת אֶת־עֵינַי מִן־דְּמָעָה אֶת־רַגְלִי מִדְּחִי: ט אֶתְחַלֵּף לִפְנֵי יְהוָה בְּאַרְצוֹת
הַחַיִּים: י הֶאֱמַנְתִּי כִּי אֲדַבֵּר אֲנִי עֲנִיתִי מְאֹד: יא אֲנִי אִמְרַתִּי בְּחַפְזִי כִּלְהֻאָדָם כְּזָב: יב מִה־אֲשִׁיב לִיְהוָה
כִּלְתַּגְּמוֹלוֹהִי עָלַי: יג כּוֹס־יִשׁוּעוֹת אִישָׁא וּבִשְׁמֵי יְהוָה אֶקְרָא: יד גִּדְרֵי לִיְהוָה אֲשַׁלֵּם נְגִדָה־צֶא לְכָל־עַמּוֹ:
טו יִקַּר בְּעֵינַי יְהוָה הַמָּוֶתָה לְחַסִּידָיו: טז אֲנִי יְהוָה כִּי־אֲנִי עֹבֵדְךָ אֲנִי־עֹבֵדְךָ בְּנֵי־אֲמַתְךָ פִּתְחַתְךָ לְמוֹסְרֵי:
יז לְךָ אֲזַבַּח זֶבַח תּוֹדָה וּבִשְׁמֵי יְהוָה אֶקְרָא: יח גִּדְרֵי לִיְהוָה אֲשַׁלֵּם נְגִדָה־צֶא לְכָל־עַמּוֹ: יט בְּחֻצְרוֹת |
כִּית יְהוָה בְּתוֹכְכִי יְרוּשָׁלַם הַלְלוּיָהּ:

קיו.

מזמור משני פסוקים רמוז על ימות המשיח וישראל בתפארתם ולכן הללויה כולם כי או כולם יקראו בשם ה':

א הִלְלוּ אֶת־יְהוָה כְּלַגּוּיִם שִׁבְחֻהוּ כְּלַהֲאָמִים: ב כִּי גָבַר עָלֵינוּ | חֲסִדּוֹ וְאַמַּת־יְהוָה לְעוֹלָם הַלְלוּיָהּ:

נקודות משיחות קודש – מזמור קטז מתוך "תהילות מנחם"

שם, דלותי ולי יהושיע

"לי יהושיע" – באופן פרטי

הפירוש¹ ב"דלותי ולי יהושיע" – כשהייתי דל ועני הוא יושיע לי".

וביאור הענין, "דל" מורה על עניות גדולה², והנה לגבי הקב"ה שהוא אין סוף, כל

הנבראים הם "דלים"³, והקב"ה משפיע להם ישועה באופן פרטי – "לי יהושיע".

ובפרטיות יותר, "לי יהושיע" מורה על השפעת הקב"ה לישראל גם כשהם במעמד ומצב

שיש לכאורה מהם "די מחסורו אשר יחסר לו"⁴, הן בענינים גשמיים והן בענינים רוחניים,

המשך בעמוד רלט

(1) מצו"ד כאן.

(2) ראה ראב"ע תהלים מא, ב "דל בממון ובבשר, והוא חוליו". ובכ"מ. להעיר מפרש"י מקץ מא, יט.

(3) נוסח תפלת ליל יוהכ"פ.

(4) פ' ראה טו, ח.

ברכת האילנות:

היוצא בימי ניסן ורואה אילנות שמוציאין פרח צריך לברך: **בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם שְׁלֵא**

חֶסֶר בְּעוֹלָמוֹ כָּלוּם וּבָרָא בּוֹ בְּרִיּוֹת טוֹבוֹת וְאֵילָנוֹת טוֹבוֹת לִיהֲנוֹת בָּהֶם

בְּנֵי אָדָם ואינו מברך אלא בפעם ראשונה שרואה בכל שנה (סדר ברכת הנהנין פרק יג הלכה יד).

מפתח כללי

- (א) סדר הנחת תפילין ב
- (ב) מזמורי תהלים קטז, קיז ג
- (ג) מאמר ד"ה גן נעול אחותי כלה
שבת פרשת תזריע-מצורע, גי אייר, ה'תשמ"ז ה
- (ד) משיחות ש"פ תזריע-מצורע, ו' אייר ה'תנש"א יב
- (ה) לקוטי שיחות פרשת תזו"מ כרך יז כב
- (ו) ילקוט לוי יצחק על התורה לכ"ק הרה"ג הרה"ח המקובל
ר' לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל כז
- (ז) ילקוט גאולה ומשיח – פרשת תזו"מ לא
- (ח) שיעורי חומש יומי לשבת פרשת תזו"מ לב
- (ט) שיעורי תהלים לשבת פרשת תזו"מ סט
- (י) שיעורים בספר התניא (מוגה)
לשבת פרשת תזו"מ ע
- (יא) לוח "היום יום" לשבת פרשת תזו"מ פ
- (יב) הלכה יומית לעיון ברמב"ם פג
- שיעורי רמב"ם**
- (יג) – ג' פרקים ליום לשבת פרשת תזו"מ פו
- (יד) – פרק אחד ליום לשבת פרשת תזו"מ קנג
- (טו) – ספר המצוות לשבת פרשת תזו"מ קעה
- (טז) מסכת סוטה עם ביאורים
מדף יב עד דף יח קעח
- (יז) נביאים וכתובים
ישעיה פרק מא, איוב פרק כב רו
- (יח) משניות – מסכת שבת
ביאור קהתי רח
- (יט) עין יעקב מסכת ראש השנה רטו
- (כ) מסכת בבא בתרא עם ביאורים
מדף צא עד דף צז רטז
- מתורת רבותינו נשיאי חב"ד:**
- (כא) שולחן ערוך הלכות שבת עם הערות וציונים
אדמו"ר הזקן רמד
- (כב) שולחן ערוך הלכות פסח
לפי לוח רב יומי אדמו"ר הזקן רמד
- (כג) לקוטי תורה
אדמו"ר הזקן רמז
- (כד) שערי תשובה
אדמו"ר האמצעי רמט
- (כה) מאמרי הצ"צ – מאמרי הצ"צ תרי"ד-תרס"ו
אדמו"ר ה"צמח צדק" רנ
- (כו) תורת שמואל תרל"ב
אדמו"ר מוהר"ש רנא
- (כז) שיעורים בהמשך המאמרים – תער"ב
אדמו"ר מוהר"ש"ב רנא
- (כח) ספר המאמרים תש"ד
אדמו"ר מוהרי"צ רנב
- (כט) ספר השיחות הי"ש-ת-תש"א בלה"ק
אדמו"ר מוהרי"צ רנב
- (ל) אגרות קודש
אדמו"ר מוהרי"צ רנד
- (לא) ביאורים לפרקי אבות פרק ב רנו
- (לב) חומש לקריאה בציבור רנו
- (לג) קריאת התורה למנחת שבת קודש רסח
- (לד) לוח זמנים לשבת פרשת תזו"מ רע
- (לה) סדר מצות הדלקת נרות לערב שבת קודש רעא

ביאור בדרך אפשר

1 גן נעול אַחוּתִי פֶלֶה גַל נְעוּל מַעֲזָן חֲתוּם¹, ופירש ב'מצודת דוד':
 2 "עתה חזרו לשבחה בדבר הצניעות, וכה יאמר הרי את כגן הנעול שאין מי יוכל
 3 לבוא בו כִּי־אם בעל הגן... את נעול כמעין הנעול... והנמשל הוא על ההרחקה
 4 מן עובדי כוכבים ומזלות" וּמֵבִיא אֲדָמוֹר מִהַר"ש פֶּעַל יוֹם
 5 הַהֲלָדָת דְּב' אֵינִי שְׁנוּלָה בְיוֹם ב'
 6 אייר (בשנת תקצ"ג) בְּהַמְאָמֵר שְׁלוֹ
 7 דְּפִרְשֵׁת תַּזְרִיעַ־מְצוּרַע
 8 בְּהַמְשָׁךְ סדרת מאמרים בהמשך
 9 אחד שפותחת בידיבור־המתחיל
 10 "מִצָּה זו" משנת תר"ם² פְּרוּשׁ
 11 הַתַּרְגוּם, על פסוק זה דְּכִמּוֹ
 12 שֶׁגִּן־עֵדֶן הוּא נְעוּל וְאִי־
 13 אֶפְשָׁר לְכַנֵּס בוֹ ולא כל אחד רשאי
 14 להיכנס לגן־עדן כִּי־אִם נִפְשוּת
 15 הַצִּדִּיקִים, כֵּן יִשְׂרָאֵל אוֹגְדִין
 16 קוֹשִׁים ומיחידים את פְּתִיחֵיהֶם
 17 לְפַעֲלָם זֶה הַקֶּבֶץ הוּא
 18 מאפשרים לאף אחד מלבד הקדוש־
 19 ברוך־הוא להיכנס בתוכם. וּמֵבִיא
 20 בְּהַמְאָמֵר³ הַנּוֹכַח שֶׁל הַרְבֵּי מַהֲרֵ"ש,
 21 ד'גן' הוּא תַעֲנוּג, בשונה מהבית
 22 שהוא צורך הכרחי, הגן נועד להנאה
 23 ותענוג וְעֵנִין "גן נְעוּל" תוֹכֵן
 24 האמירה שבני ישראל נמשלו לגן נעול
 25 הוּא שְׂאִין תַעֲנוּג רַק
 26 בְּאֲלֻקוֹת שֶׁהֵם 'נְעוּלִים' בפני כל סוגי
 27 התענוגים, והעונג שלהם הוא רק
 28 באלוקות, וכמו שכתוב וְעַמְּךָ לֹא
 29 חִפְצִיתִי⁴ וכמבואר בחסידות
 30 שהכוונה שהרצון והחפץ של היהודי
 31 הוא אל הקדוש־ברוך־הוא בעצמו ולא
 32 לשום דבר אחר ואפילו לא לדרגות
 33 רוחניות גבוהות שהם "עמך" בקירוב
 34 אל הקדוש־ברוך־הוא בעצמו.
 35 וְהִעִיר שֶׁבְּהַמְאָמֵר שֶׁלְּפִנֵּי־
 36 זֶה⁵ במאמר הקודם באותו 'המשך'
 37 מאמרים מְבַאֵר ד'גן נְעוּל" בעבודת ה' הוא בחינת "סור מִרְעַע"⁶

ביאור בדרך אפשר

38 הזהירות מלעבור על מצוות לא־תעשה. דְּעֵנִין "סור מִרְעַע" הוּא
 39 בְּעֵקֶר בְּפַעַל מִמֶּשׁ וזו עבודה שלא קשורה כל־כך לרגש הלב והתבוננות
 40 והשגה במוח. וְהַחֲדוּשׁ שֶׁבְּמֵאָמֵר זֶה (עַל־פִּי פְרוּשׁ הַתַּרְגוּם)
 41 הוּא⁷, ד'גן נְעוּל" הוּא לא רק "נעול" כמובן שאין נתינת מקום
 42 לעבירה על רצון ה' במעשה בפועל
 43 אלא שְׂגָם תַעֲנוּג שְׁלוֹ שהוא
 44 כוח עמוק ונעלה בנפש הוּא רַק
 45 בְּאֲלֻקוֹת⁸.

בס"ד. שבת פרשת תזריע- מצורע, ג' אייר ה'תשמ"ז*

46 וְהִנֵּה ב'מְצוּדַת דָּוִד' עַל
 47 הַפְּסוּק "גן נעול..." מִפְּרֹשׁ,
 48 שִׁישְׂרָאֵל הֵם כֵּגֶן הַנְּעוּל שְׂאִין
 49 מִי שְׂיֻכַּל לְבֹא בוֹ, כִּי־אִם
 50 פֶּעַל הַגֵּן וּבְנַמְשֵׁל, בני ישראל לא
 51 מכניסים לתוך רשותם אף גורם זר
 52 מלבד הקדוש־ברוך־הוא. וְצִרִיף
 53 לְהַבִּין, לפי פירוש המצודת דוד',
 54 מתעורר קושי בדברי הרבי מהר"ש
 55 במאמר כי הַרְי זֶה שֶׁגִּן הוּא מקום
 56 שֶׁל תַעֲנוּג הוּא גַם כֵּגֶן
 57 כְּפִשּׁוּטוֹ, שהרי גן של עצים ופריחים
 58 וכד' נועד ליהנות ולהתענג בו וְאִם
 59 כֵּן, גַם מִהַמְשָׁל ד'גן נְעוּל"
 60 כְּפִשּׁוּטוֹ, גם אם נפרש שהמשל
 61 מ"גן נעול" שבפסוק זה מדבר על גן
 62 כמובן הפשוט, גן גשמי, עדיין מוֹכֵן
 63 דְּעֵנִין אוֹגְדִין פְּתִיחֵיהֶן כַּנְּמִשֵׁל
 64 הוּא שֶׁתַעֲנוּג שְׁלוֹ של האדם
 65 העובד את ה' הוּא רַק בְּאֲלֻקוֹת,
 66 וּמֵה מִתְּוֹסֵף בְּהַבְנַת הָעֵנִין
 67 דִּישְׂרָאֵל אוֹגְדִים פְּתִיחֵיהֶם ולא
 68 מאפשרים לאף אחד, מלבד הקדוש־
 69 ברוך־הוא, לבוא בתוכם, עַל־יְדֵי
 70 הַפְּרוּשׁ של התרגום ש'גן נְעוּל"
 71 קָאֵי עַל גֵּן־עֵדֶן ?
 72 וּבְכַפְרֵט הקושי מתחזק יותר לאור
 73 העובדה ד'גן נְעוּל" כְּפִשּׁוּטוֹ,
 74 גן גשמי (כְּפִרוּשׁ ה'מְצוּדַת דָּוִד) מִתְּאִים לְכַאֲרָה יוֹתֵר

(* יצא לאור בקונטרס ב' אייר - תשנ"ג, "לקראת ב' אייר, תפארת שבתפארת, יום הולדת כ"ק אדמו"ר מהר"ש נ"ע - הננו מוציאים לאור .. ל' ניסן, אדר"ח אייר, שנת ה'תשנ"ג". 1) שה"ש ד, יב. 2) פי"ד (ע' יט). וראה גם ד"ה זה באוה"ת שה"ש כרך ב (ע' תלב. שם ע' תמג). 3) פט"ו (ע' כא). וכ"ה באוה"ת שם (ע' תלב). 4) תהלים עג, כה. 5) דפ' שמיני פי"ג (ע' יח). 6) ויש לומר, דבסור מרע נכלל גם תאוות היתר. 7) להעיר, שגם במאמר זה (פט"ז - ריש ע' כב) דגן נעול הוא "שיהי' פיה נעול מלדבר דברים בטלים". אבל ביאור זה אינו בהמשך לפירוש התרגום עה"פ גן נעול. 8) להעיר מלקו"ת שלח מה, סע"א ואילך (ועד"ו בלקו"ת פינחס עה, ד) "זנות נק' בחי' התלהבות ורשפי אש זרה כמו זונה הלהוטה אחרי זרים". דמזה מובן, שענין אוגדין פתחיהן הוא לא רק שאינו עושה בפועל אלא שגם אינו להוט אחרי תאוות.

גן נעול אחותי כלה

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

41 עם הקדוש-ברוך-הוא שנוצר על-ידי קיום המצוות, יהיה על-ידי לימוד התורה
 42 קשר ויחוד יותר עמוק ויותר פנימי ועד שהאדם קולט את
 43 ההמשכה וההתגלות האלוהית בתוכו בפנימיות, ועד שנעשית
 44 "חלקנו"¹³ חלקו ונחלתו הפרטית של היהודי העוסק בתורה ומצוות
 45 (דישראל).
 46 וזהו התוכן הפנימי של התפילה
 47 "קדשנו במצותיך ותן חלקנו
 48 בתורתך", דההמשכה והגילוי
 49 האלוהי שעל-ידי קיום המצוות
 50 היא בכחינת מקיף מלמעלה,
 51 ואינה חודרת בעומק ובפנימיות נפש
 52 האדם, ופועלתה ההשפעה של
 53 המשכה והתגלות זו בהאדם
 54 המקיים את המצוה היא
 55 (בעקרה¹⁴) שיהיה מבדל
 56 מהתאווה ומכל מדות הרעות,
 57 בדגמת קדושים, שפירושם קדושה
 58 והברלה דזה שהאשה מתקדשת
 59 לבעלה הוא (בעקרה) העובדה
 60 שהאשה מקודשת לבעלה באה לידי
 61 ביטוי בעיקר בדבר זה שהיא
 62 נאסרת על כל העולם¹⁵. ועל-
 63 ידי זה מכוח העובדה שהאדם
 64 מצליח להיות רחוק ומובדל מתאוות
 65 העולם הזה וממדות רעות הוא
 66 נעשה פלי ראו ומוכשר לקלט
 67 אור התורה בצורה פנימית ועמוקה,
 68 ותורתך בתוך מעי¹⁶, שהוא
 69 ענין נישואין שהם כאמור קשר
 70 ויחוד עמוק ופנימי יותר מענין
 71 הקידושין (וכפי שמבואר בחסידות
 72 בכמה מקומות שפעולת המצוות היא
 73 בדרך 'מקיף', ופעולת לימוד התורה
 74 היא באופן פנימי, וכפי שמוסבר בתניא
 75 פרק ד שהמצוות נמשלו ללבוש שנמצא
 76 מחוץ לאדם והתורה נמשלה למזון
 77 שחודר בפנימיות האדם ושם הובא לענין זה הפסוק "ותורתך בתוך מעי").
 78 ויש להוסיף, שהדמיון דמצוות ותורה לאירוסין ונישואין,
 79 האמור לעיל, שענין המצוות הוא בדוגמת קידושין-אירוסין וענין התורה הוא
 80 בדוגמת נישואין הוא בשיני ענינים.

1 להנמשל מאשר גן עדן הרוחני. דכיון ש"גן נעול" בהנמשל הוא
 2 התענוג של האדם (ישראל) שהוא נעול וסגור מלהתענג
 3 בתענוגי העולם⁹ ופתוח רק לענג באלוקות, הרי המשל המתאים
 4 לזה לכאורה הוא מגן סתם שהוא משל פשוט ומובן יותר למושג
 5 של גן שבעליו נועל אותו בפני זרים,
 6 ולמה מפרש התרגום ש"גן
 7 נעול" קאי על גן-עדן שהוא
 8 (מלכתחלה במשל עצמו, לא רק
 9 במשל) התענוג באלקות?
 10 (ב) ויובן זה הטעם לכך שבמאמר
 11 מובא הפירוש ש"גן" הוא גן-עדן על-
 12 פי מה שכתוב בהמאמר,
 13 ד"גן נעול" התוכן של המשל
 14 המדמה את כנסת ישראל לגן נעול
 15 הוא פענן הקדושין ש"נעול"
 16 את האשה בפני כל העולם ומתיר
 17 אותה רק לבעלה (כפי שהולך ומבאר).
 18 ומבאר זה הרבי מהר"ש בהמשך
 19 המאמר על-פי הירדוע¹⁰ בתורת
 20 החסידות פענן המשמעות הפנימית
 21 של נוסח התפילה קדשנו
 22 במצותיך ותן חלקנו
 23 בתורתך¹¹, ד"קדשנו
 24 במצותיך" הוא מלשון
 25 קדושין, דענין הקדושין הוא
 26 הזמנה במובן של הכנה שיש בה
 27 הכנה וקידוש כמו סימון דבר למטרה
 28 מיוחדת, שהאשה המתקדשת
 29 לבעלה היא מזמנת מוכנה
 30 ומקודשת ומיחדת לבעלה,
 31 ועל-ידי זה בעקבות שהיא
 32 מקודשת ומיוחדת לבעלה היא
 33 נאסרת ממלא על כל העולם¹²
 34 וכך אנו מבקשים שעל-ידי קיום
 35 המצוות נהיה מיוחדים ומקודשים
 36 לקדוש-ברוך-הוא וקשורים בו בקשר
 37 מיוחד. "ותן חלקנו בתורתך" הוא ענין הנישואין, המשכה
 38 בפנימיות, כשם שלאחר הקידושין בין בעל ואשה, שהוא השלב הראשון
 39 בקשר שביניהם בא ענין הנישואין שהוא השלב השני, העמוק והפנימי יותר,
 40 בקשר שביניהם שבו נוצר ביניהם יחוד פנימי, כך אנו מבקשים שבנוסף לקשר

9) ובפרט שמהלשון אוגדין פתחיהן מוכח שצריך לפעולה, לאגוד את פתחו, שלא יתענג בתענוגי העולם. 10) לקו"ת שמע"צ צא, א - הובא באוה"ת שבהערה 2. וראה גם לקו"ת במדבר טז, ג. בלק סח, ב. ועוד. 11) תפלת שבת ויו"ט. 12) קידושין ב, ב. ובתוס' שם ד"ה דאסר לה אכו"ע כהקדש. 13) ראה אוה"ת תצא ע' תתעא. 14) ראה לקו"ת ברכה שם ובהמאמר שם (ריש ע' כ) שזהו המכוון דמצוות. 15) ראה גיטין פב, ב "קידושי דשמעון לא אהנו", דקידושין שאינם אוסרים על שום אדם אינם קידושין. 16) תהלים מ, ט. וראה תניא פ"ה (ט, סע"ב ואילך).

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 האמורה הוא באופן צורת ההמשכה וההתגלות האלוקית הנפעלת על ידי קיום המצוות ועל-ידי לימוד התורה, שההמשכה דהמצוות בהאדם המקיים את המצוה האלוקית שנפעלת על ידי קיום המצוות וההשפעה שלה על האדם היא בבחינת מקיף (ארוסין) מלמעלה מבלי לחדור בפנימיות, וההמשכה וההתגלות האלוקית דתורה בהאדם העוסק בתורה היא בפנימיות (נשואין) פנ"ל. והענין השני בהשוואה בין ארוסין ונישואין לתורה ומצוות, מלבד אופן ההמשכה ופועלתה על האדם הוא וגם בהמשכה עצמה יש מקום להשוואה הזו, דההמשכה דתורה ההתגלות האלוקית שהאדם פועל וממשיך על ידי לימוד התורה היא המשכה והתגלות נעלית ממקור ושרש יותר גבוה ונעלה ופנימית יותר וההשפעה שלה על האדם היא באופן פנימי יותר מההמשכה דמצוות ההתגלות האלוקית שעל ידי קיום המצוות ונההבדל בין ההמשכה שעל ידי תורה להמשכה שעל ידי המצוות הוא גדול ומשמעותי מאד ועד כדי כך שההמשכה דמצוות היא בבחינת אחורים לגבי ההמשכה דתורה¹⁸ כמבואר בחסידות שעל-ידי קיום המצוות פועלים המשכה והתגלות אלוקית נעלית מאור-אין-סוף, ועם זאת תלמוד תורה כנגד כולם" וההמשכה וההתגלות שעל-ידי לימוד התורה נעלית בהרבה עד כדי כך שההתגלות שעל ידי המצוות נחשבת המשכה מ"חיצונית" הרצון האלוקי העליון ביחס להתגלות שעל-ידי לימוד התורה הנחשבת להמשכה מ"פנימיות" הרצון האלוקי העליון, והמרחק בין "חיצונית" ל"פנימיות" נמשל למרחק בין בחינת פנים" לבחינת "אחוריים" – כשיש התגלות של פנימיות הרצון זו המשכה מבחינת פנים", המשכה מתוך עניין וקירוב ורצון, וכשיש התגלות של חיצונית הרצון בלבד, הרבר דומה להשפעה מבחינת "אחוריים" ללא רצון כגאם המשליך דבר לאחוריו], ולכן¹⁹, בגלל המעלה המיוחדת והיתרון הגדול של ההמשכה דתורה היא דגמת המשכת הטפה מהאיש

אל האשה (נשואין) שהיא המשכה עצמית שנמשכת מעצמיות ופנימיות האדם. וכך גם למעלה, כביכול, ההמשכה האלוקית שעל-ידי לימוד התורה היא מפנימיות ועצמיות הרצון העליון. ויש לומר, שגם ענין זה מרמז ב"ותן חלקנו בתורתך" ונוסח הבקשה הזו בתפילה רומז גם לכך שההמשכה שעל ידי התורה היא נעלית במיוחד, כפי שהולך ומבאר. דבלשון "חלקנו", שני ענינים שכן לבקשה "ותן חלקנו בתורתך" יש משמעות כפולה. האחת – שהתורה נעשית "חלקנו" דישראל (פנ"ל) שהמשכת האלוקות שעל ידי לימוד התורה חופכת להיות חלקו ונחלתו של היהודי (לומד), והשנייה – ושהיא חלק מהקב"ה¹³, שההמשכה וההתגלות הזו היא חלק מהקדוש-ברוך-הוא בעצמו דקשאתה תופס בחלק מן העצם אתה תופס בכלי²⁰ וזאת בהתאם לכלל שאמר הבעל-שם-טוב ש'תפיסה' בחלק מעצמיות ופנימיות של דבר נחשבת ל'תפיסה' בכולו, ולכן למרות שהעצמיות והפנימיות היא, בעצם, נקודה אחת שלא מורכבת מחלקים שונים (כי אם יש בה חלוקה, הרי מדובר על פרטים שמחוץ לנקודה העצמית והפנימית), הרי גם כאשר כללות העצם נעלם ולא מתגלה ורק 'מקצת' באה לידי גילוי, אותה 'מקצת' נחשבת כמו העצם כולו. ובעניינו – 'מקצת' מהעניין הפנימי הנמשך על-ידי לימוד התורה הוא, למעשה, המשכת כל העצם.

ג) ויש להוסיף, דזה ש'קדשנו במצותיך' ענין הקידושין-ארוסין הוא הקדמה ל"ותן חלקנו בתורתך" ענין הנישואין, הוא מהטעמים אחר הטעמים על זה שקודם יציאת מצרים ועוד לפני מתן תורה בהר סיני נאמרה במצרים פרישת החודש²¹, שיש בה פמה וכמה מצוות ונאמרה מצוות פמה וכמה מצוות שייכות לאותה שעה אלא מצוות שנוהגות לדורות ונמנות במנין המצוות כמו מצוות שניתנו במתן תורה], פי ביציאת מצרים הותחל במובן מטיים הענין דמתן-תורה²², ולכן לפני יציאת מצרים נצטוו בני ישראל

17) ראה גם לקו"ת בלק עד, א דבמעלת התורה על המצוות שני ענינים "שהיא המשכת בחי' עליונה יותר .. וגם .. (ש)ע"י התורה נמשך הגילוי בבחי' פנימיות". 18) לקו"ת בלק סח, ב. שם עא, ב. 19) כ"מ בלקו"ת בלק שם (סח, ב). 20) המשך תרס"ו ע' תקכב. המשך תער"ב ח"א ע' תקנג. וראה גם שם ע' תטו. ח"ב ע' א'פא. ועוד. וראה ספר השיחות ה'תש"א ע' 32 הע' 19. 21) בא יב, א ואילך. 22) ראה תורת מנחם - ספר המאמרים ניסן ע' קמט, שבהגאולה דיציאת מצרים ניתן הכח גם על הגאולה והחירות דהתחנתונים (ביטול הגזירה שלא יעלו למעלה). ולהעיר משמו"ר ספט"ו, שמדבר בענין

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 **בְּכִמָּה מִצְוֹת, שְׁזָה הַמְצוּוֹת שְׁנֵאמְרוּ בַּפֶּרֶשׁת הַחֹדֶשׁ לִפְנֵי הַיְצִיאָה**
 2 **מִמִּצְרַיִם הָיָה הַקְּדָמָה וְהַכְּנָה לְהַעֲנִיךְ דְּמִתְּנֵן-תּוֹרָה שֶׁהִתְחִיל**
 3 **בִּיְצִיאַת מִצְרַיִם. וְלֹא-אֲחֵרֵי-זֶה אַחֲרֵי הַיְצִיאָה מִמִּצְרַיִם אֲבָל עֲדִינן לִפְנֵי**
 4 **מִתֵּן תּוֹרָה נְצִטּוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עֶשְׂרֵה מִצְוֹת נֹסְפוֹת עַל אֱלֹהִים שְׁנִיתֵנוּ לָהֶם**
 5 **בַּפֶּרֶשׁת הַחֹדֶשׁ בְּמִרְהָ 23 שְׁזָה**
 6 **הָיָה הַכְּנָה לְמִתְּנֵן-תּוֹרָה 1 וְלִכְּנֵן לִפְנֵי יְצִיאַת מִצְרַיִם נְצִטּוּ בְּכִמָּה מִצְוֹת,**
 7 **בְּפֹעֵל וְעִנִּינן זֶה שֶׁל מִצְוֹת שְׁבָאוּ 2 שְׁזָה הָיָה הַקְּדָמָה לְהַעֲנִיךְ דְּמִתְּנֵן-תּוֹרָה שֶׁהִתְחִיל**
 8 **בְּחֹר הַכְּנָה לְמִתְּנֵן תּוֹרָה הוּא כְּעִין 3 בִּיְצִיאַת מִצְרַיִם. וְלֹא-אֲחֵרֵי-זֶה נְצִטּוּ עֶשְׂרֵה מִצְוֹת**
 9 **הַמְּבוֹאֵר לְעִיל "שֶׁקִּדְשֵׁנוּ בַּמִּצְוֹתֶיךָ" 4 בְּמִרְהָ 23 שְׁזָה הָיָה הַכְּנָה לְמִתְּנֵן-תּוֹרָה בְּפֹעֵל.**
 10 **הוּא הַכְּנָה ל"תֵּן חֻלְקֵנוּ בְּתוֹרָתְךָ" כִּשֶׁם 5 וּבְכֻלּוֹת יוֹתֵר יֵשׁ לוֹמֵר, דְּזֶה שֶׁהִתּוֹרָה מִתְּחַלֵּת**
 11 **שֶׁהַקִּדּוּשׁ הֵם הַכְּנָה לְנִישׁוּאֵין. 6 בְּבִרְאֵשִׁית, מְשׁוּם כִּפְחָ 24 מְעַשְׂיוּ הַגִּיד לְעַמּוֹ לְתַת**
 12 **וּבְכֻלּוֹת יוֹתֵר בְּאוֹפֵן כִּלְלִי יוֹתֵר, 7 לָהֶם נִחְלַת גּוֹיִם 25, הוּא עַל-דֶּרֶךְ הַהִקְדָּמָה**
 13 **מְבַלֵּי לְהִיכַסֵּן בַּפֶּרֶשִׁית לְהַבְדִּילִים בֵּין 8 דְּמַעֲשֵׂה הַמִּצְוֹת לְתוֹרָה, כִּי רוֹבֵן שֶׁל הַמִּצְוֹת**
 14 **הַמְצוּוֹת שְׁנִיתֵנוּ בְּמִצְרַיִם לְמִצְוֹת 9 שְׁנִיתֵנוּ בְּמִרָה וְהַמְצוּוֹת שְׁנִיתֵנוּ בְּמִתֵּן**
 15 **תּוֹרָה יֵשׁ לוֹמֵר, דְּזֶה שֶׁהִתּוֹרָה 10 וְיֵשׁ לוֹמֵר, שְׁזָהוּ גַם מִהַטְעָמִים עַל זֶה שֶׁקּוֹדֵם**
 16 **מִתְּחַלֵּת בְּבִרְאֵשִׁית, וְלֹא 11 חַג הַשְּׁבִיעוּת זְמַן מִתֵּן תּוֹרָתֵנוּ, יִשְׁנֵן כְּמָה**
 17 **ב"הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לִכֶּם" שֶׁהִיא הַמְצוּוֹה 12 וְכִמָּה מִצְוֹת מִיְחֻדוֹת, הַמִּצְוֹת דְּחַג הַפֶּסַח וּמִצְוֹת**
 18 **הַרְאֻשָׁה שְׁנִיתֵנָה לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל 13 סְפִירַת הָעוֹמֵר. דְּכִמּוֹ שְׁבַכְל יוֹם, כְּשֶׁהָאָדָם**
 19 **הַפִּירוּשׁ עַל הַתּוֹרָה) מְשׁוּם כִּפְחָ 24 14 נַעֲשֶׂה בְּרִיָּה חֲדָשָׁה 26, (עֶקֶר) לְמִיּוֹד הַתּוֹרָה הוּא**
 20 **לְאֲחֵרֵי קִיּוּם כְּמָה וְכִמָּה מִצְוֹת (קְרִיאַת-שְׁמַע, 15 לְאֲחֵרֵי קִיּוּם כְּמָה וְכִמָּה מִצְוֹת (קְרִיאַת-שְׁמַע,**
 21 **נִחְלַת גּוֹיִם 25, (כְּדַבְרֵי רִשִׁי - 16 תְּפִילִין, תְּפִלָּה וְכוּ') 27, עַל-דֶּרֶךְ-זֶה הוּא בְּזִמְנֵי**
 22 **שֶׁאֵם יֹאמְרוּ אוֹמוֹת הָעוֹלָם לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל 17 הַשְּׁנָה, שְׁבַחַג הַפֶּסַח כְּכָל שְׁנָה וְשְׁנָה הוּא לִידַת**
 23 **לִיסְטִים אַתֶּם שֶׁכִּבַּשְׁתֶּם אֲרָצוֹת שְׁבַעַה 18 יִשְׂרָאֵל 28, שְׁלֹא-אֲחֵרֵי קִיּוּם הַמִּצְוֹת הַמִּיּוֹחֲדוֹת**
 24 **גּוֹיִם, יַעֲנוּ לָהֶם שֶׁכָּל הָאֲרֶץ הִיא שֶׁל 19 דְּזִמְנֵים אֱלוֹ (מִצְוֹת דְּחַג הַפֶּסַח וְדִימֵי סְפִירַת**
 25 **הַקְּדוּשָׁה-בִּירוּךְ-הוּא, כִּרְצוֹנוּ נִתְּנָה לָהֶם, 20 הָעוֹמֵר) הוּא זְמַן מִתֵּן תּוֹרָתֵנוּ.**
 26 **וּבְרְצוֹנוּ נִטְלָה מֵהֶם וְנִתְּנָה לָנוּ) הוּא 21 (ד' וּמְמַשֵּׁף בְּהַמְאָמֵר, דְּכִמּוֹ שְׁקִידוּשֵׁי אִישׁ**
 27 **עַל-דֶּרֶךְ הַהִקְדָּמָה וְהַכְּנָה 22 וְאִשָּׁה כְּפִשׁוּטִם הוּא עַל-יְדֵי שְׁהָאִישׁ נֹתֵן**
 28 **דְּמַעֲשֵׂה הַמִּצְוֹת לְתוֹרָה, כִּי 23 לָה דְּבָר (פְּרוּטָה אוֹ שְׁנָה פְּרוּטָה) שְׁבוּ הִיא**
 29 **רוֹבֵן שֶׁל הַמִּצְוֹת תְּלוּיוֹת 24 יְכוּלָה לְקַנּוֹת חַיִּי נִפְשָׁה, עַל-דֶּרֶךְ-זֶה הוּא בְּנוֹגֵעַ**
 30 **בְּאֲרֶץ (נִחְלַת גּוֹיִם) וְלִכְּנֵן רֵאוּי 25 לְזֶה שֶׁהַקְּב"ה קֹדְשָׁנוּ בְּמִצְוֹתֵינוּ, שְׁעַל-יְדֵי קִיּוּם**
 31 **הַזְכוּר אֵת הַשִּׁיכּוֹת שֶׁל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל 26 הַמִּצְוֹת נִמְשָׁף חַיּוֹת לְהָאָדָם שְׁמֻקִּים הַמִּצְוֹת,**
 32 **לְאֲרֶץ יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי הַצִּיּוּר עַל מַעֲשֵׂה 27 יְדֵי קִיּוּם הַמִּצְוֹת נִמְשָׁף חַיּוֹת לְהָאָדָם שְׁמֻקִּים הַמִּצְוֹת, בְּדוּמָה**
 33 **הַמְצוּוֹת שֶׁתְּחִלְתוּ ב"הַחֹדֶשׁ הַזֶּה 28 יְחֻזְקָל קָאֵפִיטֵל טז.**
 34 **לִכֶּם." 37 וְיֵשׁ לוֹמֵר, שְׁזָהוּ גַם מִהַטְעָמִים אַחַד הַטְעָמִים עַל זֶה שֶׁקּוֹדֵם יְדֵי קִיּוּם הַמִּצְוֹת נִמְשָׁף חַיּוֹת לְהָאָדָם שְׁמֻקִּים הַמִּצְוֹת, בְּדוּמָה**

האירוסין שהיו (בכללות) במתן תורה - ומביא ע"ז את הפסוק החודש שנאמר לפני (וסמוך ל) ביציאת מצרים. ועפ"ז יומתק שיציאת ישראל ממצרים היתה בזכות שקבלו התורה (פרש"י עה"פ שמות ג, יב. משמו"ר פ"ג, ד) - אף שהסיבה (הזכות) צריכה להיות לפני המסובב (היציאה ממצרים) * - כי הענין דמתן תורה התחיל ביציאת מצרים. (23 סנהדרין נו, ב. 24) תהלים קיא, ו. 25) פרש"י ר"פ בראשית. 26) ראה שו"ע אדה"ז מהדו"ב או"ח ס"ד סי"ג-יד. 27) ראה שו"ע אדה"ז או"ח ר"ס קנה "מצוה מן המובחר לקבוע אותה מיד אחר התפלה". וראה לקו"ת ברכה צו, ב. וראה תורת מנחם - ספר המאמרים כסלו ע' קכח. 28) יחזקאל קאפיטל טז.

(* ו"מ בשו"ע או"ח סו"ס תקעא "יקבלו עליהם להתענות כו' כשינצלו" הוא לפי שהקבלה בפועל להתענות ישנה מקודם.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 לכן שהאיש נותן לאשה דבר שהיא יכולה לקבל על ידו חיות, כך המשכת
 2 והתגלות האלוקות שבאה לאדם על-ידי קיום המצוות משפיעה לו חיות **כמו**
 3 **שְׁפִתוֹב²⁹** על המצוות **אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אוֹתָם הָאָדָם וְחַי בָּהֶם.**
 4 **וְהֵגֵם שֶׁהַמְצוּת הֵם רְצוֹן הָעֲלִיּוֹן, דְּרִצּוֹן הוּא בְּחִינַת סוֹבֵב,**
 5 **שְׂמֻצָד עֲצָמוּ הוּא קְדוֹשׁ**
 6 **וּמוֹבְדָל מֵהָעוֹלָמוֹת,** על האמור
 7 שקיום המצוות ממשיך לאדם חיות יש
 8 מקום לשאול: כשם שבכוחות הנפש
 9 המוחין והמידות (השכל והרגש) הם
 10 כוחות 'פנימיים' (שמלוכשים באברי
 11 הגוף והם כוחות מוגדרים ומחולקים)
 12 ואילו כוח הרצון הוא כוח 'מקיף'
 13 וכללי שנמצא בכל הגוף כשוה, כך
 14 למעלה, כביכול, עשר הספירות הם
 15 המשכות 'פנימיות' ואילו הרצון העליון
 16 הוא 'מקיף' וכללי ולמעלה מהתלבשות
 17 בעולם ובנבראים באופן פנימי, ומאחר
 18 שהמצוות הן ביטוי לרצון העליון איך
 19 אפשר לומר שקיום המצוות ממשיך
 20 לאדם חיות פנימית? על כך בא
 21 המענה: **מִפְּלִ-מְקוֹם** אף שבמקור
 22 המצוות נמשכות מהרצון 'מקיף', בכל
 23 זאת **נִמְשָׁךְ** ומתגלה **מֵאוּר** זֶה
 24 **חַיּוֹת לְהָאָדָם שֶׁמְקַיֵּם הַמְצוּת,**
 25 **חַיּוֹת פְּנִימִי[ת]³⁰.**
 26 וממשיך ומביא הוכחה לכך שלאור
 27 הנמשך בנפש האדם על ידי קיום
 28 המצוות יש השפעה פנימית ולא רק
 29 פעולה בדרך מקיף:
 30 **וְכַמוֹכָן גַּם מִזֶּה שֶׁהָאוּר**
 31 **שֶׁנִּמְשָׁךְ עַל-יְדֵי הַמְצוּת פּוֹעֵל (לֹא רַק בְּמַחְשְׁבָה דְּבוּר**
 32 **וּמַעֲשֵׂה שְׁלוֹ,** שהם דברים חיצוניים לעומת כוחות הנפש עצמם והשפעה
 33 עליהם יכולה להיות גם כתוצאה מאור מקיף, כפי שרואים בטבע האדם שכדי
 34 להשפיע עליו במחשבה דיבור ומעשה, היינו בהנהגה בפועל, אין הכרח
 35 שההשפעה תחודר בו בפנימיות והוא יודה לחלוטין עם תוכן המעשים,
 36 מה-שאינן כדי לחולל שינוי ולהשפיע על השכל והרגש שלו יש צורך
 37 בהשפעה פנימית, וכיוון שכאן האור האלוקי הנמשך על ידי קיום המצוות
 38 משפיע לא רק על החלק החיצוני של המחשבה, דיבור ומעשה (**אֲלֵא**) גַּם
 39 **בְּהַמְדוּת** וגש הלב **וְעַד בְּהַרְצוֹן וְתַעֲנוּג שָׂבוּ,** ויתירה מו שיש לזה
 40 השפעה גם על הכוחות הנעלים יותר, הרצון והענוג שהם כוחות עמוקים יותר
 41 בנפש **וְכַמוֹכָא לְעֵיל (סַעִיף א-ב) מִהַמְאָמַר, שְׁעַל-יְדֵי**
 42 **הַמְצוּת נַעֲשֶׂה מוֹבְדָל מֵהַתְאֻוֹת וּמִפְּל מְדוּת הָרַעוּת,** הרי

שנפעל בו שינוי פנימי מהותי ולא רק עניין חיצוני **וְשִׁעֲנִין אוֹגְרִין**
פְּתַחֲיָהּ האמור לעיל בפירוש הכתוב "גן נעול" (**שִׁעֲנֵשָׁה עַל-יְדֵי**
הַמְצוּת) הוא **שְׂאִין לוֹ תַעֲנוּג אֲלֵא בְּאֵלְקוֹת** ולא בשום דבר אחר
 שזה בוודאי מוכיח שההשפעה היא עמוקה ופנימית ביותר (למרות שכאמור
 מקורה ברצון העליון שהוא 'סובב'
 ומקיף, כי בכוחו של קיום המצוות
 להביא את ההמשכה הזו בפנימיות).
אֲלֵא שְׂפָל זֶה אף שמדובר בדברים
 גבוהים ונעלים כעבודת ה' החל
 מהתרחקות מתאוות ומידות רעות ועד
 למצב שבו אין לאדם שום תענוג מלבד
 התענוג באלוקות **הוּא רַק**
בְּחִיצוֹנוֹת הַלֵּב היינו שכל זה
 בהחלט נוגע לו בפנימיות וחודר לליבו
 ועושה בו שינוי מהותי ובכל זאת הדבר
 מגיע רק לחיצוניות הלב **וְלֹא נִקְלָט**
עַדִּין בְּתוֹךְ תוֹךְ עוֹמֵק לְכַבו
 יש נקודה עמוקה ופנימית מאד, "תוך
 תוך עומק לכבו", שבה ההשפעה עדיין
 לא חודרת. **וְלִכֵּן נִקְרָאת**
אֲרוֹסָה³¹ ורק כאשר נפעל עניין
 הנישואין, אזי ההתקרבות של האדם
 לאלוקות היא במידה כזו שיש לה
 פעולה והשפעה גם בתוככי עומק הלב.
 ועתה חזר ליישוב השאלה שנשאלה
 בתחילת המאמר: לשם מה הובא
 במאמר פירוש התרגום ש"גן נעול"
 הוא גן-עדן, והרי גם אם נפרש
 שהמשל מ"גן נעול" שבפסוק זה מדבר
 על גן במוכן הפשוט, גן גשמי, עדיין
 מובן ש"אוגרין פתחיהו" בנמשל היינו שהתענוג הוא רק באלוקות, ומה נוסף
 בהבנת העניין על-ידי פירוש התרגום ש"גן נעול" הוא גן-עדן? והביאור:
וְעַל-פִּי-זֶה ש"גן נעול" לא מדבר רק אלא עצם העיסוק בקיום המצוות
 ובלימוד התורה אלא שהאדם נמצא בדרגא שהוא "נעול" ולא מאפשר כניסה
 של שום עונג ("גן") מלבד התענוג באלוקות **יֵשׁ לְכֹאֵר פִּירוּשׁ הַתְּרַגּוּם**
שִׁ"גן נַעוּל" קֹאֵי עַל גֵּן-עֵדֶן, שְׂאֵי-אֶפְשֶׁר לְכַנֵּס בּוֹ פִּי-אֵם
נִפְשוֹת הַצְּדִיקִים והוא "נעול" בפני כל שאר בני האדם שאינם צדיקים,
כִּי הַעֲנִין דְּאוֹגְרִין קושרים וסוגרים **פְּתַחֲיָהּ בְּאוֹפֶן הַנַּל שְׁגַם**
הַתַּעֲנוּג שְׁלוֹ ולא רק המחשבה והדיבור והמעשה שלו **הוּא רַק**
בְּאֵלְקוֹת, הוא **עַל-יְדֵי הַמְשַׁכֵּת הָאוּר מִלְּמַעְלָה (עַל-יְדֵי**
קִיּוּם הַמְצוּת), והמשכת וגילוי האור בנפש הוא הנותן את הכוח לכך
וְלִכֵּן הַמְשַׁל עַל זֶה הוּא מִגֵּן-עֵדֶן, תַּעֲנוּג אֲלֵקִי

(29) אחרי יח, ה. ובלקו"ת ש"ה"ב, א ו[ועד"ז בדרך חיים פע"ה (פב, א ואילק)] "וחי בהם - שמקבל מהם חיות". (30) ראה גם תורת מנחם - ספר המאמרים אדר ע' נח. ולהעיר מתניא פמ"ו - ראה תורת מנחם - ספר המאמרים שם הערה 50. (31) ראה לקו"ת מטות פה, ג, דכשנקלט האור "בתוך תוך עומק לכבו", אז דוקא נק' נשואה.

גן נעול אחותי כלה

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

פירוש זה של ה'צמח צדק' ש"ג נעול" הוא עניין האירוסין-קידושין ו"גל
 נעול" הוא עניין הנישואין" עם פרוש נוסף של ה'צמח צדק'³⁵
 ד"גל נעול" הוא ענין גל³⁶ עיני ואביטה נפלאות מתורתך,
 כי עיקר ענין הנישואין יהיה לעתיד לבוא³⁷, הדרגה הגבוהה
 ביחוד בני ישראל עם הקדוש-ברוך
 הוא תהיה לעתיד לבוא, כאשר
 האלוקות תהיה בגלוי, "גל עיני"
 ולימוד התורה יהיה בתכלית השלימות
 לפי שאז יהיה³⁸ הגלוי
 דפנימיות התורה³⁹ וגם הדברים
 שכינם הם בהעלם והלימוד עליהם הוא
 בידעת המציאות בלבד יהיו בגלוי
 בהשגת המהות]. ואמנם לפי זה אפשר
 לבאר מדוע במאמר מדובר גם על "גל
 נעול" ("ותן חלקנו בתורתך") ולא רק
 על "גן נעול" (קדשנו במצותיך) כי
 עניין הנישואין בא בהמשך לעניין
 הקידושין אבל, בין שבמאמר
 זה (דהקמ"שך "מצה זו")
 מדובר רק בענין "גן נעול"
 (והבאור ד"גל נעול" מתחיל
 בהמאמר שלאחריו⁴⁰ בהמשך
 מצה זו תר"ם ששני המאמרים הללו
 הם חלקים ממנו), מסתבר לומר,
 דזה שמבואר במאמר זה
 דיבור-המתחיל "גן נעול" הענין
 ד"ותן חלקנו בתורתך", אף
 שאין זה הנושא העיקרי של המאמר
 הוא, כי על-ידי-זה מתוסף
 באור בהכנת הענין ד"גן
 נעול" עצמו (ולא רק משום ש"גן
 נעול" הוא הכנה והקדמה ל"גל נעול").
 דזה ששל-ידי העבודה ד"גן
 נעול" (קדשנו במצותיך)
 באים ל"ותן חלקנו בתורתך"
 - קליטה בפנימיות, שזהו
 היתרון של לימוד התורה על קיום
 המצוות כמבואר לעיל הוא, לפי
 שההמשכה דהמצות שעל-ידיה נעשה הקדושין,
 דה נעשה נעשה הקדושין, היא
 באופן ד"נמי בהם" בחיות פנימיות] (כנ"ל

1 (שמלמעלה)³² כי אין הכוונה רק להביא משל לעצם העובדה שהתענוג
 2 הוא רק באלוקות אלא המשל מכון גם במובן זה שכמו שבמשל מדובר על
 3 תענוג באלוקות שישנו בגן עדן, כך בנמשל האדם בא לידי כך בכוח המשכת
 4 האלוקות בנפשו.
 5 ויש לומר, וליישב את השאלה
 6 האמורה דזה שמביא בהמאמר
 7 (בתחלתו) פרוש התרגום,
 8 ש"גן נעול" האמור בפסוק הוא גן עדן
 9 (למרות שגם גן כפשוטו הוא משל
 10 הולם) הוא, כי פרוש זה הוא
 11 היסוד להבאור שבהמאמר,
 12 שאוגדין פתחיהן הוא ענין
 13 "קדשנו במצותיך" והקירוב
 14 לאלוקות שנהי' על-ידי קיום המצוות,
 15 כמבואר לעיל בהרחבה.
 16 ה) ובעומק יותר יש לומר
 17 בהקדים הביאור בזה בטעם
 18 וסיבת הדבר שמאריך בהמאמר
 19 בענין "ותן חלקנו בתורתך"
 20 (שהוא ענין הנישואין),
 21 דלקאורה, הרי במאמר זה
 22 הוא מבאר ש"גן נעול" הוא
 23 ענין "קדשנו במצותיך", ומה
 24 נוגע כאן לבאר הענין ד"ותן
 25 חלקנו בתורתך" שהוא ענין
 26 הנישואין ועוד להאריך בענין זה?
 27 ובפשטות יש לומר, דזה
 28 שמבאר כאן הענין ד"ותן
 29 חלקנו בתורתך", נוגע ל"גל
 30 נעול" שבהקמ"שך הכתוב שהוא
 31 ענין נוסף על "גן נעול". דאיתא יש,
 32 מובא במדרש³³ על פסוק זה "גן
 33 נעול" אלו התולדות, "גל
 34 נעול" אלו הבעולות, ומבאר
 35 ה'צמח צדק'³⁴ את המשמעות
 36 הרוחנית הפנימית של הדברים ד"גן
 37 נעול" הוא בחינת ארוסה,
 38 ו"גל נעול" הוא בחינת
 39 נשואה וכמבואר לעיל שענין
 40 הנישואין שהוא יחוד פנימי מורה על
 41 קשר עמוק ופנימי יותר בין האדם והקדוש-ברוך-הוא. [יש לקשר זה

(32) והלשון אוגדין פתחיהן (ראה לעיל הערה 9) - אף שהתענוג שלו הוא רק באלקות - יש לומר, כי גם בחינה זו נק' אתכפיא (ראה לקו"ת שם פד, ג). ולהעיר מספמה"צ להצ"צ צו, א-ב, דגם כשיש לו אהבת ה' אלא שהאהבה היא רק בחיצוניות הלב, נכלל זה ב"כובש את יצרו". (33) שהש"ר עה"פ. (34) אוה"ת שה"ש כרך ב' ע' תמג. (35) אוה"ת שם ע' תנו. (36) תהלים קיט, יח. (37) שמו"ר ספט"ו. (38) פרש"י עה"פ שה"ש א, ב. (39) לקו"ת שה"ש מח, א. (40) פי"ז.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 כמסובר לעיל שקיום המצוות מגלה וממשיך אלוקות בפנימיות. אֵלָא
 2 שְׁגִילִי עֲנִין זֶה שתחילה נמשך אך לא ניכר ונגרש הוא בְּהִנְשׂוּאִין
 3 ד'יִתֵּן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרַתְךָ שאו ההמשכה שנמשכה על ידי המצוות באה
 4 לידי גילוי ופעולה בפנפ האדם ניכרת ונגרשת.
 5 (ו) וְזֶה גֵן נְעוּל גו' גַּל נְעוּל
 6 גו', ולכן שני הדברים באים בפסוק
 7 בזה אחר זה ד'גֵן נְעוּל היא
 8 הַעֲבוּדָה דְקִיּוּם הַמְצוּת, ענין
 9 הקידושין ו'גַּל נְעוּל הוא עֶסֶק
 10 הַתּוֹרָה וּבִפְרָט פְּנִימִיּוּת
 11 הַתּוֹרָה, ענין הנישואין, וְשָׂמִי
 12 הַעֲבוּדוֹת הן של קיום המצוות והן
 13 של לימוד התורה צְרִיכוֹת לְהִיּוֹת
 14 בְּאֹפֶן ד'מִלְכַתְחִילָה
 15 אַרְיִבְעָר, כְּהוֹרָאת פֶּעַל יוֹם
 16 הַהוֹלְדֵת⁴¹ הרבי מהר"ש שאמר את
 17 הפתגם הידוע שנחשב למאפיין את
 18 סדר עבודתו: העולם אומר שכאשר אי
 19 אפשר ללכת מלמטה אזי מרלגים
 20 מלמעלה, ואני אומר – לכתחילה
 21 אריבער, היינו שמלכתחילה יש
 22 התעלות מעל המכשולים ולהתקדם
 23 עבר היעד. וְעַל-דֶּרֶךְ-זֶה הוא
 24 בְּהִילוּף ד'יִלְכוּ מַחִיל אֶל
 25 חִל'⁴², היינו הליכה והתקדמות
 26 ועליה מדרגה לדרגה, מְהִדְרָגָא
 27 דְאִירוֹסִין (גֵן נְעוּל) לְהִדְרָגָא
 28 דְנִישׂוּאִין (גַּל נְעוּל),
 29 שְׁהִילוּף וְהַעֲלִיָּה צְרִיכִים
 30 לְהִיּוֹת בְּאֹפֶן ד'לְכַתְחִילָה
 31 אַרְיִבְעָר ללא התחשבות בשום
 32 ממשול מלכתחילה. וּבְאֲתֵרוּתָא-
 33 דְלִתְמָא אֲתֵרוּתָא-דְלַעֲלִיא,
 34 כלשון הוזהר שהתעוררות למטה, מצד
 35 האדם, פועלת וממשיכה התעוררות
 36 למעלה, מצידו של הקדוש-ברוך-הוא
 37 הנותן לאדם כוחות לעבוד את עבודתו,
 38 וכמבואר בחסידות שהתעוררות מלמעלה היא בהתאמה ולפי אופן
 39 ההתעוררות מלמטה וכאשר האדם מצידו עושה את עבודתו והולך מחיל אל
 40 חיל באופן של "לכתחילה אריבער" היא זה גורם שְׁגַם הַמְשָׁכָה וְהַגִּילוי
 41 האלוקי מְלַמְעָלָה שְׁעַל-יְדֵי עֲבוּדוֹת אֵלוּ תִהְיֶה לְכַתְחִילָה

אֲרִיבְעָר, גַּם בְּעָרְךָ ה' לְכַתְחִילָה אַרְיִבְעָר דְעֲבוּדַת הָאָדָם
 שהיא "לכתחילה אריבער" לא רק ביחס לעבודה מסודרת על פי סדר והדרגה
 אלא "לכתחילה אריבער" ומעבר להגבלות אפילו ביחס ל"לכתחילה אריבער"
 שמצד האדם, היינו שכאשר ה"אתערותא דלתתא" היא מתוך יציאה מהגדרים
 והגבולות של האדם, אזי ה"אתערותא
 דלעילא" שנגרמת על ידי זה היא לא
 רק יחסית להתעוררות של האדם אלא
 למעלה מהגדרים והגבולות כפי שהם
 מלמעלה. דְנוֹסָף לְזֶה
 שְׁכַשְׁהַעֲבוּדָה היא בְּאֹפֶן
 דְיִגְעָתִי יגיעה יותר מעבודה רגילה,
 אַזִּי וּמְצָאֲתִי⁴³, דְמִצִּיאָהּ היא
 שְׁלֵא לְפִי עָרְךָ הִיגִיעָה, בשונה
 מרווח ושכר שבא על ידי עבודה
 וכמידת המאמץ כך מידת השכר, הרי
 בזכות היגיעה זוכים לשכר שאינו לפי
 ערך המאמץ כמו מציאה שְׁהָרִי
 מִצִּיאָהּ בְּאֵה בְּהִיסָח הַדַּעַת⁴⁴
 ולא כתוצאה של מאמץ מצד האדם,
 אלא יתירה מזו הַמִּצִּיאָהּ גּוֹפָא
 עֲצֵמָה היא בְּאֹפֶן ד'לְכַתְחִילָה
 אַרְיִבְעָר.
 וְיִהִי-רְצוֹן, שְׁעַל-יְדֵי הַדִּיבּוּר
 בְּעֲנִינִים אֵלָה, וּבִפְרָט עַל-יְדֵי
 הַעֲבוּדָה בְּזֶה בְּפוּעַל, נִזְכָּה
 בְּקָרוֹב מִמֶּשׁ לְגֵאוּלָּה
 הַעֲתִידָה, שְׂאֵז יִהְיֶה הַשְּׁלָמוֹת
 של שני העניינים המבוארים לעיל
 ד'קִדְשָׁנוּ בְּמִצְוֹתֶיךָ קידושין,
 "גֵן נְעוּל" ו'יִתֵּן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרַתְךָ",
 נִישׂוּאִין, "גַּל נְעוּל" שְׁלִימוֹת
 הַמְצוּת - כְּנוֹסַח הַתְּפִילָה שִׁמְכִשִּׁים
 על הגאולה ובניין בית המקדש וְשָׁם
 נַעֲשֶׂה לְפָנֶיךָ מְצוּת רְצוֹנָךָ⁴⁵
 שאו עבודת הקרבנות (וכללות קיום
 המצוות) יהיו בשלימות, וְשְׁלָמוֹת
 הַתּוֹרָה - כְּפִי שְׁנֹאמַר על לעתיד לבוא
 שאו תּוֹרָה חֲדָשָׁה מֵאֵתִי תֵצֵא⁴⁶, וְכָל זֶה יִהְיֶה בְּאֹפֶן דְלֵא
 עֲכָבָן אֶפִילוּ כְּהָרָף עֵין⁴⁷, אלא תֵּכֵן וּמִיד זֶה גּוֹפָא הַמְּהִירוֹת וְאִי
 הַעֲיֹכּוֹב עֲצֵמָם בְּאֹפֶן ד'לְכַתְחִילָה אַרְיִבְעָר, כלומר ללא כל עיכוב כלל
 וְכָל שְׁלֵא עֲכָבָן אֶפִילוּ כְּהָרָף עֵין מִמֶּשׁ מִמֶּשׁ.

(41) אגרות-קודש אדמו"ר מוהרי"צ ח"א ע' תרנ"ז. לקו"ש ח"א ע' 124. ועוד. (42) תהלים פד, ח. (43) מגילה ו, ב.
 (44) סנהדרין צז, א. (45) נוסח תפלת מוסף דשבת ויו"ט. וראה תו"א ויחי מו, ד ואילך. תו"ח שם (צה, א. צו, ג-ד). אוה"ת
 ויחי כרך ו תתשכח, ב ואילך. שם כרך ז תתתסח, סע"ב ואילך. המשך וככה תרל"ז פ"ז ואילך. מצה זו תר"ם פס"ג.
 ובכ"מ. (46) ישע"י נא, ד. ויק"ר פ"ג, ג. (47) כמו שהי' ביציאת מצרים (מכילתא ופרש"י עה"פ בא יב, מא). והרי כימי
 צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות (מיכה ז, טו).

בס"ד. משיחות ש"פ תזריע-מצורע, ו' אייר ה'תנש"א.

26 "לידת (התגלות) נשמת משיח שהיא ממדריגה היותר
27 עליונה.. מעלמא דדכורא"¹⁰.

28 ובפרטיות יותר: "אשה כי תזריע" – קאי על
29 כללות העבודה דכנסת ישראל ("אשה") בזמן
30 הגלות שנמשלה ל"זריעה"¹¹ ("תזריע"), כמ"ש
31 "וזרעתי" לי בארץ"¹², "הבאים ישרש יעקב גו"¹³; ו
32 וע"י הזריעה ד"מעשינו ועבודתינו כל זמן משך
33 הגלות"¹⁴ נעשית (תיכף ומיד, ללא הפסק כלל)
34 הצמיחה ("יציץ ופרח ישראל"¹³) דהגאולה
35 האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו שאין אחרי'
36 גלות – "וילדה זכר".

37 ו"מצורע" – כדאיתא בגמרא¹⁵ "מה שמו (של
38 משיח).. חיורא דבי רבי שמו (מצורע של בית
39 רבי¹⁶), שנאמר¹⁷ אכן חלינו הוא נשא ומכאובינו
40 סבלם ואנחנו חשבנוהו נגוע מוכה אלקים
41 ומעונה", "מאי סימני' יתיב ביני' עניי סובלי
42 חלאים"¹⁸, "מנוגעים, והוא נמי מנוגע, דכתיב¹⁹
43 והוא מחולל מפשעינו וכתוב חלינו הוא נשא"²⁰.

44 ובפרטיות יותר – כהמשך הכתוב "זאת תהי'
45 תורת המצורע ביום טהרתו"²¹, ועד שנוהגין לקרוא
46 פרשה זו בשם "פרשת טהרה"²² – ש"מצורע" הוא
47 שמו של משיח בזמן הגלות, שאף שמצד עצמו הוא
48 בתכלית השלימות, כמ"ש²³ "ישכיל עבדי ירום
49 ונשא וגבה מאד", מ"מ, סובל וכואב בעצמו צער
50 ומכאובי הגלות; ו'ביום טהרתו" (ש"נרפא נגע

1 א. בהמשך להמדובר ומודגש ביותר בזמן
2 האחרון ממש ע"ד הצורך בפעולתו של כאו"א
3 מישראל לעשות כל התלוי בו להביא את משיח
4 צדקנו בפועל ממש תיכף ומיד ממש¹,

5 – כיון שבימינו אלה ממש (עם סיומו של
6 חודש ניסן דהי' תהא שנת אראנו נפלאות) "כלו כל
7 הקיציץ" ("קץ הימים" ו"קץ הימין"²) כפשוטו ממש³,
8 ובודאי שתיכף ומיד בא משיח צדקנו, וכאו"א
9 מראה באצבעו ואומר "הנה זה (מלך המשיח) בא"⁴,
10 שכבר בא (בלשון עבר) ברגע שלפני רגע זה –

11 יש לבאר הדגשת ענין הגאולה ופעולת כאו"א
12 מישראל בהבאת הגאולה בעניני יום הש"ק זה⁵:
13 לכל לראש – בעניני התורה השייכים במיוחד ליום
14 הש"ק זה – בפרשת השבוע (כולל גם הפרשה
15 שמתחילין לקרוא במנחה), וכן בפרקי אבות דיום
16 הש"ק זה⁶, וגם בתוכנו של הזמן – הן בנוגע
17 לכללות החודש, והן בנוגע לימי הספירה, כדלקמן.

18 ב. בפרשת השבוע – תזריע-מצורע – מודגש
19 ביותר ענין הגאולה:

20 "תזריע" – "אשה כי תזריע וילדה זכר" –
21 כידוע⁷ שלידה ("וילדה") רומזת על גאולה (כמ"ש⁸
22 "ילדה ציון את בני"), ולידת זכר רומזת על החזון
23 והתוקף (זכר) דגאולה האמיתית והשלימה, גאולה
24 נצחית שאין אחרי' גלות ("שיר חדש" לשון זכר⁹)
25 ע"י משיח צדקנו, היינו, ש"וילדה זכר" רומז על

(10) אוה"ת ריש פרשתנו (כרך ב) ע' תצא – בשם האוה"ת
ר"פ תזריע (וראה גם הגהות הצ"צ לפי' האוה"ת – באוה"ת ריש
פרשתנו (כרך ג') ע' תת ו'אילך). ובאוה"ת שבהערה 7: "וילדה
זכר קאי על משיח .. מבחינה ומדריגה עליונה מבחי' עתיק".

(11) ראה תו"א שמות נג, ג ואילך. שם ר"פ בשלח. ובכ"מ.
(12) הושע ב, כה.
(13) ישעי' כו, ו.
(14) תניא רפ"ז.
(15) סנהדרין צח, ב.
(16) פרש"י שם. וראה לקמן ס"ח.
(17) ישעי' נג, ד.
(18) סנהדרין שם, א.
(19) ישעי' שם, ה.
(20) פרש"י סנהדרין שם.
(21) ראה בארוכה אוה"ת ר"פ מצורע – פרטי הרמזים
בהשייכות דטהרת מצורע לביאת המשיח.
(22) ראה לקו"ש ח"ז ע' 100 הערה 5.
(23) ישעי' נב, יג. תרגום עה"פ. זח"א קפא, ב.

(1) שיחת כ"ח ניסן. קונטרס משיחות ש"פ שמיני.
(2) ראה אוה"ת ר"פ מקץ. וש"נ.
(3) נוסף לכך שבזמן הגמרא כבר "כלו כל הקיציץ" (סנהדרין
צז, ב).
(4) שה"ש ב, ח ובשהש"ר עה"פ (פ"ב, ח (ב)).
(5) נוסף על הדגשת השייכות הכללית דגאולה ליום השבת
בשירו של יום – "מזמור שיר ליום השבת, מזמור שיר לעתיד
לבוא, ליום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים" (תמיד בסופה).
(6) ובפרט בהלימוד בפעם הראשון והעיקרי (בשנה זו) –
בשבתות שבין פסח לעצרת, כהכנה למתן-תורה (אף שהמשך
הלימוד הוא גם בכל שבתות הקיץ), ובאופן דפעולה נמשכת על
ובכל שבתות השנה כולה (גם בימות הגשמים).
(7) אוה"ת פרשתנו (כרך א) ע' ע. וראה גם תו"א ר"פ וארא.
תו"ח שם צו, ב ואילך. סהמ"צ להצ"צ מצות ק"פ פ"ב (דרמ"צ
עז, סע"ב ואילך)). ועוד.
(8) ישעי' סו, ח.
(9) תהלים צו, א. ישעי' מב, יו"ד. וראה מכילתא בשלח טו,
א. הובא בתור"ה ה"ג ונאמר – פסחים קטז, ב.

30 בדיני נגעים (ענין הגלות) תקרא בשם "מצורע",
31 והפרשה שמדברת בדיני הטהרה (ענין הגאולה)
32 תקרא בשם "תזריע"?

33 ד. ועד"ז בנוגע לשמו של משיח: כיון שמשיח
34 הוא גואלם של ישראל – למה מדגישים בשמו
35 (שהשם מתאר מהותו וענינו) ענין הגלות ע"י
36 קריאתו בשם "מצורע"!

37 ד. ויובן בהקדם הביאור בענין הנגעים²⁸:
38 על הפסוק "אדם כי יהי בעור בשרו גו",
39 מבואר בלקו"ת²⁹ ש"אדם הוא במדרגה גדולה לפי
40 שהוא שלימו דכולא³⁰.. אדם הזה כשמוכשרין
41 מעשיו ותיקן כל הדברים.. יוכל להיות עדיין בעור
42 בשרו בחי' התחתונה שבו לא נתברר הרע והפסולת
43 ממנו ונולדים סימנים בגשמיות בכשרו.. והם
44 הנגעים.. מפני שברוחניות בעבודת ה' תיקן
45 במעשיו וביור הרע מן הטוב בכל הדברים (ביור
46 הרע מן הגוף ומן הנפש), רק פסולת שבסוף לבושו
47 עדיין לא נתברר, לכן נולדו בכשרו.. רק
48 בחיצוניות."

49 ויש להוסיף בדיוק לשון הכתוב "אדם כי יהי"
50 בעור בשרו גו' לנגע צרעת": "בעור בשרו" – שלא
51 זו בלבד שאינו שייך לה"עצם" (העצמיות) דהאדם
52 וגידים שלו, אלא שאינו שייך אפילו לה"בשר"
53 (וגידים) דהאדם, דבר המשתנה וניתוסף בו ע"י
54 אכילה ושת"י שנעשים דם ובשר כבשרו, כי אם
55 לה"עור" שמסביב (חיצוניות ומקיף) לה"בשר".
56 ו"בעור בשרו" (החיצוניות דהבשר) גופא – "אדם
57 כי יהי בעור בשרו", היינו, שאין זה דבר הרגיל,
58 אלא מקרה ("מקרה נקריה") היוצא מגדר הרגיל³¹.
59 וגם אז (כש"והי בעור בשרו") ה"ז רק "נגע צרעת"
60 – "נגע" גם מלשון נגיעה, היינו, שהענין הבלתי-
61 רצוי אינו שייך (אליו, אפילו לא) לחיצוניותו
62 ("עור בשרו"), אלא רק נוגע בו.

63 ועוד ועיקר – כפי שמוסיף בלקו"ת³² – "וגם
64 נגעים דברים גבוהים הן, שאינו נק' טמא עד

28) בהבא לקמן – ראה גם לקו"ש השבועי (תזריע). וש"נ.

29) פרשתנו כב, ב.

30) ראה זהר פרשתנו מח, א.

31) ראה לקו"ת שם (מדברי הרמב"ם), שהנגעים הם "שלא
כדרך הטבע .. שאינם מליחות המצויים .. אך מעשה נסים הם"
(ראה לקו"ש חכ"ב ע' 65 הערה 9).

32) שם. וראה גם סהמ"צ להצ"צ מצות טומאת מצורע
בתחלתו.

1 הצרעת מן הצרוע") קאי על מעמדו ומצבו של
2 משיח כשמתגלה וגואל את בני בגאולה האמיתית
3 והשלימה²⁴.

4 ג. וצריך להבין²⁵:

5 א) הקשר והשייכות דב' הפרשיות תזריע-מצורע
6 (שבכו"כ השנים קורין שניהם יחדיו) – דלכאורה,
7 השם "תזריע" (שמצד עצמו קשור עם ההולדה,
8 כמפורש בכתוב "אשה כי תזריע וילדה", שכאשר
9 "תזריע" אזי בא ההמשך ד"וילדה") מורה על
10 הגאולה, ואילו השם "מצורע" (שמצד עצמו הוא
11 היפך הטהרה, ויש צורך בפעולה מיוחדת כדי לפעול
12 המעמד ומצב ד"ביום טהרתו") מורה על (צער
13 ומכאובי) הגלות, ואיך יתחברו שניהם יחדיו?

14 ב) ועיקר: בנוגע להמשך הפרשיות – תזריע
15 (ואח"כ) מצורע – דלכאורה, לאחרי ש"אשה כי
16 תזריע וילדה זכר", גאולה נצחית שאין אחרי גלות,
17 לא שייך עוד מעמד ומצב ד"מצורע" שקשור עם
18 ענין הגלות?

19 ג) ועד"ז בכל א' מב' הפרשיות בפ"ע – שם
20 הפרשה ביחס לתוכנה:

21 בפרשת "תזריע" – שם הפרשה מורה על
22 הגאולה ("אשה כי תזריע וילדה"), והמשך ועיקר
23 הפרשה הוא בדיני נגעים²⁶ שמורה על הגלות²⁷;
24 ובפרשת "מצורע" – שם הפרשה (כפי שנקראת
25 בתורה) מורה על הגלות, והמשך הפרשה הוא בדיני
26 טהרת המצורע ("זאת תהי תורת המצורע ביום
27 טהרתו") שמורה על הגאולה.

28 ולכאורה, כיון ששם הפרשה מבטא ומדגיש
29 תוכן הפרשה, הי' מתאים יותר שהפרשה שמדברת

24) ועד"ז בנוגע לביהמ"ק – כדאיתא במדרש (איכ"ר
פתיחתא כא. הובא ביל"ש פרשתנו רמז תקנא בסופו) על הפסוק
(פרשתנו יג, מה) "והצרוע אשר בו הנגע וגו'", "והצרוע זה בית
המקדש כו" – שנקרא "צרוע" ("מצורע") בחזונו (כההמשך
שם: "וטמא טמא יקרא חורבן ראשון וחורבן שני"), וטהרתו
רומזת על בנין ביהמ"ק. – ועד"ז בויק"ר פרשתנו ספ"ז (בנגעי
בתים): ("ונתתי נגע צרעת) בבית ארץ אחותכם, זה ביהמ"ק ..
ונתן את הבית, וביתא דנא סתרי' .. יכול לעולם ת"ל ולקחו
אבנים אחרות, שנאמר (ישעי' כח, טז) לכן כה אמר ה' אלקים
הנני יסד בציון אבן אבן בחן פנת יקרת גר".

25) בהבא לקמן – ראה גם לקו"ש חכ"ב ע' 70 ואילך.

26) נגעי אדם – "אדם כי יהי בעור בשרו שאת וגו'" (יג, ב),
ונגעי בגדים – "והבגד כי יהי בו נגע צרעת וגו'" (שם, מז).

27) ראה ויק"ר פרשתנו ספ"ז: "שאת זו בבל .. ספחת זו
מדי .. בהרת זו יון .. נגע צרעת זו אדום".

32 ה"אורות עליונים" שאינם מתלבשים ב"כלים"
 33 פועלים תנועה של "רצוא" – שהו"ע כלות הנפש,
 34 "שכלה תכלה אור הנפש ותסתלק מן הכלים..
 35 מיעוט הכלים שלא יהי' בחי' התפשטות למטה,
 36 אלא להסתלק למעלה וליכלל באור ה"ו"י³⁹. ומזה
 37 יכול להיות יניקת החיצונים – "מחמת שאין נמשך
 38 בחי' שוב בכלים ואותיות דקדושה, אזי מבחי'
 39 הרצוא לבד יוכל להסתעף יניקת החיצונים, כמו
 40 שאחר ההתלהבות בתפלה אם אינו עוסק בתורה
 41 יוכל להתהוות מההתלהבות בחי' דינים קפידא
 42 וכעס, ומזה נסתעף ג"כ יש וגסות כו"⁴⁰.

43 והעצה לזה – כמארז"ל⁴¹ "אם רץ לבך שוב
 44 לאחד", שלאחרי ה"רצוא" צ"ל "שוב", שהו"ע
 45 הביטול, עד ל"ביטול במציאות.. (ש)אין לו כח
 46 כלל להתפעל ברשפי אש בבחי' יש ודבר, אלא הוא
 47 כאבן דומם.. כמו שאנו רואים בבוא העבד לפני
 48 המלך.. כשבא מקרוב מאד לעמוד לפני המלך אז
 49 לא נשאר בו כח ועוז.. מפני שנתבטל ממציאיותו
 50 לגמרי.. ומצד הביטול.. יבוא ההשבה להתפשט
 51 בכלים מכלים שונים למטה דוקא", ועי"ז נשלמת
 52 הכוונה העליונה שנתאוה הקב"ה להיות לו ית'
 53 דירה בתחתונים דוקא⁴².

54 ונמצא, שפעולת ה"שוב" שלאחרי ה"רצוא",
 55 היא, שגם ה"אורות עליונים" שלמעלה מהתלבשות
 56 בכלים (תנועת הרצוא) יומשכו ויתגלו ב"כלים"
 57 (תנועת השוב).

58 וכדי שיוכל להיות חיבור ב' התנועות דרצוא
 59 ושוב, העלאה והמשכה, חסד וגבורה, צ"ל התגלות
 60 בחי' שלמעלה משניהם – בחי' התפארת, ששרשה
 61 בבחי' הכתר שלמעלה מסדר השתלשלות, שעל
 62 ידה נעשה חיבור ב' הקוין דחסד וגבורה⁴³, העלאה
 63 והמשכה, רצוא ושוב, שגם ה"אורות עליונים"
 64 שלמעלה מכלים יומשכו ויתגלו ב"כלים"⁴⁴.

65 וזהו"ע טהרת המצורע – "זאת תהי' תורת
 66 המצורע ביום טהרתו" – "תורת המצורע" (ולא
 67 "טהרת המצורע" וכיו"ב), ש"תיקונו (של

1 שיקראנו הכהן טמא, וכשעדיין לא קרא לו שם
 2 טמא אין הנגעים בכלל טומאה³³, אלא אדרבה, הם
 3 אורות עליונים³⁴, רק שהם דינא קשיא דקדושה".

4 ה. ויש לומר, שב' ענינים אלו [שהנגעים הם
 5 "רק פסולת שבסוף לבושו (בחיצוניות) שנדיין לא
 6 נתברר", והם "דברים גבוהים.. אורות עליונים"
 7 (ענינים הפכיים לכאורה)] – תלויים זה בזה:

8 כיון ש"נגעים" הם בעצם "דברים גבוהים..
 9 אורות עליונים", לכן, גם כשנשתלשל מהם ענין
 10 בלתי-רצוי ע"י יניקת החיצונים, ה"ז רק ענין
 11 חיצוני שנוגע (נגיעה בלבד) בבחי' התחתונה
 12 ("בסוף לבושו") בלבד.

13 ולכן, גם התיקון על זה (טהרת המצורע) הוא
 14 (לא ע"י ענין חדש לגמרי, אלא) ע"י גילוי ענינים
 15 האמיתיים של הנגעים שהם "אורות עליונים" – כמרומז
 16 בלשון הכתוב "זאת תהי' תורת המצורע ביום
 17 טהרתו", ש"טהרתו" היא ע"י "יום", שענינו אור
 18 וגילוי, כמ"ש³⁵ "ויקרא אלקים לאור יום", היינו,
 19 גילוי האורות עליונים (ענינם האמיתי) של הנגעים
 20 (ועי"ז מתבטלת יניקת החיצונים עד להיפך הטהרה
 21 אפילו בחיצוניות בלבד³⁶).

22 ו. וביאור הענין³⁷:

23 סיבת האפשרות ליניקת החיצונים עד להיפך
 24 הטהרה (בגלוי ובחיצוניות) מה"אורות עליונים"
 25 דנגעים (לאמיתתם), היא, מפני גודל מעלת
 26 ה"אורות עליונים" שאינם יכולים להתלבש
 27 ב"כלים". ובלשון הקבלה והחסידות – "אורות
 28 דתוהו"³⁸ שלמעלה מהתלבשות ב"כלים דתיקון",
 29 שמהם נשתלשלו (לאחרי השבירה כו') כל הענינים
 30 הבלתי-רצויים.

31 והענין בעבודת האדם:

(33) משנה נגעים רפ"ג. רמב"ם ה' טומאת צרעת פ"ט ה"ב.
 וראה תו"כ ופרש"י פרשתנו יג, ב. תו"כ ר"פ מצורע.

(34) להעיר, ש"נגע" אותיות "נגע" (זהר ח"א כו, רע"ב. ח"ב
 רסה, ב. ח"ג רעג, א. ועוד), ועפ"ז י"ל שה"אורות עליונים"
 ד"נגעים" קאי על בחי' עונג העליון (וראה לקמן הערה 65).

(35) בראשית א, ה.

(36) וכדי לבטל היפך הטהרה בחיצוניות עכ"פ שנעשית כבר
 (לפני התגלות האורות עליונים) – צ"ל כל פרטי הענינים דטהרת
 המצורע שבהמשך הפרשה.

(37) בהבא לקמן – ראה לקו"ת ר"פ מצורע. שהמ"צ להצ"צ
 שם.

(38) להעיר מהשייכות ד"מצורע" ל"תוהו" – "המצורע
 בגימטריא תוהו" (תורת לוי"צ ע' קסט).

(39) סהמ"צ להצ"צ שם פ"א.

(40) לקו"ת שם.

(41) ספר יצירה פ"א מ"ח. תקו"ז בהקדמה (ז, א). וראה סה"מ

תרנ"ט ע' ריא בהערה.

(42) לקו"ת וסהמ"צ להצ"צ שם. וראה גם תניא ספ"ג.

(43) ראה לקו"ת פרשתנו כג, ג ואילך.

(44) ראה גם דרושים שבהערה 60.

28 בחיצוניות ובדרגא התחתונה ובאופן של נגיעה
29 בלבד.

30 ולכן, גם התיקון שע"י "מעשינו ועבודתנו כל
31 זמן משך הגלות" הוא (לא ע"י ענין חדש לגמרי,
32 אלא) ע"י התגלות ענינו האמיתי של הגלות [כמודגש
33 גם שהתיקון הוא (לא ע"י ביטול הגלות, אלא) ע"י
34 הפיכת הגלות לגאולה, כידוע⁵² שע"י המשכת וגילוי
35 האל"ף (אלופו של עולם) נעשה מ"גולה"
36 "גאולה"⁵³] – אורות עליונים שלמעלה מגילוי
37 ("ישת חושך סתרו"), אשר, ע"י "מעשינו
38 ועבודתנו כל זמן משך הגלות" פועלים שגם
39 האורות העליונים שלמעלה מגילוי יומשכו ויתגלו
40 למטה⁵⁴ (ועי"ז תבטל בדרך ממילא האפשרות
41 להעלם והסתר כו' עד להיפך הטהרה אפילו
42 בחיצוניות בלבד).

43 ויש לומר, שהיתרון ב"מעשינו ועבודתנו כל
44 זמן משך הגלות" (שעי"ז פועלים שהאורות
45 העליונים יומשכו ויתגלו למטה) הוא מצד הביטול
46 והמסירת נפש שמודגשת ביותר (ובעיקר) בזמן
47 הגלות, וע"י הביטול והמס"נ שמצד בחי' היחידה,
48 הקשורה ומקבלת מבחי' "יחיד" שלמעלה מכל סדר
49 ההשתלשלות, נעשה חיבור ב' התנועות דרצוא
50 ושוב, שהאורות העליונים נמשכים ומתגלים
51 בכלים.

52 ח. עפ"ז מובן הקשר והשייכות והמשך
53 הפרשיות תזריע-מצורע (גאולה וגלות), ענין
54 הנגעים בפרשת תזריע, וטהרתם בפרשת מצורע
55 (כנ"ל ס"ג):

56 כיון שהגאולה היא (לא ענין בפ"ע, אלא) 56
57 התגלות ענינו האמיתי של הגלות (בדוגמת טהרת
58 המצורע ע"י התגלות ענינם האמיתי של הנגעים)

1 (המצורע).. ע"י עסק התורה.. כי עיקר עסק התורה
2 צ"ל בבחי' ביטול⁴⁵, וכמ"ש "ונפשי כעפר⁴⁶ לכל
3 תהי' (ועי"ז) פתח לבי בתורתך", שע"י הביטול
4 כעפר נעשה "כלי" לתורה, שהיא מבחי' נעלית
5 ביותר שלמעלה מסדר השתלשלות – בחי'
6 התפארת, כמארז⁴⁷ "תפארת זו מתן תורה", ולכן
7 בכחה לחבר ב' התנועות דרצוא ושוב, שגם
8 האורות עליונים יומשכו ויתגלו בכלים, ועי"ז
9 מתבטלת האפשרות דיניקת החיצונים עד להיפך
10 הטהרה דנגעים, כיון שהאורות עליונים (ענינם
11 האמיתי של הנגעים) נמשכים ומתגלים למטה.

12 ז. ומזה מובן גם בנוגע לכללות הענין דגלות
13 וגאולה – נגעי המצורע (גלות) וטהרתם (גאולה):
14 גלות – שענינו העלם והסתר האור האלקי,
15 כמ"ש⁴⁸ "אותותינו לא ראינו גו'", ועד לחושך,
16 ובפרט החושך כפול ומכופל דסוף זמן הגלות –
17 מצד שרשו ומקורו הו"ע נעלה ביותר⁴⁹, "אורות
18 עליונים" שלמעלה מהתגלות בכלים, ועד לבחי'
19 שלמעלה מגילוי לגמרי ("לא ראינו⁵⁰"), בחי' "ישת
20 חושך סתרו"⁵¹, ומפני גודל מעלת והפלאות האורות
21 שלמעלה מגילוי, נשתלשל למטה העלם והסתר
22 וחושך כפשוטו, שמזה באים כל הענינים הבלתי-
23 רצויים שבזמן הגלות.

24 וכיון שבשרשו ומקורו הו"ע נעלה ביותר,
25 אורות עליונים שלמעלה מגילוי, לכן, גם לאחרי
26 שנשתלשל למטה להעלם והסתר וחושך כפשוטו,
27 עד לענינים דהיפך הטהרה וכו', אין זה אלא

(45) לקו"ת פרשתנו כה, א.

(46) "כעפר" דייקא – ש"הכל הי' מן העפר" (קהלת ג, כ),
ולכן, ע"י הביטול כעפר נעשה "כלי" לכל הענינים הטובים, ועד
לענין הכי טוב – תורה, כדלקמן בפנים.

(47) ברכות נח, סע"א.

(48) התלים עד, ט.

(49) להעיר ש"קוב"ה בגלותא סליק לעילא ולעילא" (זח"ג כ,
ב. ועוד), "למעלה מעלה מכל ההשתל", "בבחי' העצמי ממש"
(אוה"ת שה"ש ע' תרפו). וראה לקמן ס"י.

(50) "לא ראינו דייקא, שאינו נראה ונגלה לעיני בשר .. אבל
מ"מ אותותינו קיימות" .. ועד"נ לעושה נפלאות גדולות לבדו,
שממשיך נפלאות גדולות תמיד אלא שהן בבחי' לבדו (הוא לבדו
יודע שהוא נס), דהיינו בבחי' העלם" (לקו"ת שה"ש לד, א.
אוה"ת שם ע' תתקד).

(51) תהלים יח, יב.

(52) ראה ויק"ר ספ"ב. לקו"ת בהעלותך לה, ג. ובכ"מ.
(53) ראה אוה"ת בא ע' רעג: "ההפרש בין גולה ובין גאולה
הוא ע"י אות אל"ף .. שהוא פלא, בחי' אראנו נפלאות". ושם:
"ולכן נק' ר"ח ניסן חודש של גאולה, כי הוא ראש חדשים ובו
נמשך ראשון הוא לכם, בחי' אני ראשון כו' אלופו של עולם". –
ועפ"ז תומתק הדגשת ענין הגאולה בימים האחרונים ממש, עם
סיומו של חודש ניסן דשנת אראנו נפלאות.

(54) ראה אוה"ת שבהערה 49: "כימי צאתך מארץ מצרים
אראנו נפלאות, פי' נפלאות הוא מה שמוסתר ומופלא בבחי'
ההסתלקות בעילוי אחר עילוי .. קוב"ה בגלותא סליק לעילא
ולעילא .. ואראנו נפלאות הללו שיבוא ויתגלה למטה מטה",
היינו, שענין הגאולה ("אראנו נפלאות") הוא גילוי ענינו האמיתי
של הגלות, "מה שמוסתר ומופלא .. לעילא ולעילא", שנמשך
ומתגלה למטה.

(* שהן אותיותינו, דהיינו אותיות התורה כו" (שם) – ועפ"ז י"ל שני'
התורה נעשה המשכת וגילוי ה"אותיותינו" דזמן הגלות ("נפלאות
גדולות לבדו") באופן הנראה ונגלה לעיני בשר (וראה לקמן הערה 54).

29 שהנשמה ניוזנית מן הגוף⁵⁹], שזהו"ע דחיבור
30 הרצוא ושוב, שהאורות העליונים נמשכים
31 ומתגלים בכלים⁶⁰;

32 וענין זה נעשה מצד דרגא נעלית שלמעלה
33 משניהם⁶¹ – פרשת קדושים, שבה נאמר הציווי
34 (ונתית-כח) "קדושים תהיו כי קדוש אני",
35 שבהיות בני" בעוה"ז הגשמי (שאו שייך הציווי
36 ד"קדושים תהיו", "הו פרושים"⁶²), ה"ה במעמד
37 ומצב של קדושה ("קדושים תהיו"), ועד לקדושה
38 הכי נעלית דקדושתו של הקב"ה, כדרשת חז"ל⁶³
39 "יכול כמוני, ת"ל כי קדוש אני", כפירוש
40 החסידות⁶⁴ "יכול כמוני" בניחותא, שכאו"א
41 מישראל "יכול" להיות "כמוני" (כביכול), דרגת
42 הקדושה ד"קדוש אני".

43 ומודגש עוד יותר בשמו של משיח (הגואל)
44 שנקרא בשם מצורע⁶⁵ – "מצורע של בית רבי",
45 ש"ייתב ביני עניי סובלי חלאים", "מנוגעים, והוא
46 נמי מנוגע" – שמש"ח נמצא בעולם בזמן ומקום הגלות,
47 ובמצב של גלות, שסובל תחלואי הגלות [כהמשך
48 הגמרא 15א "אמר רב אי מן חייא הוא כגון רבינו
49 הקדוש", "אם משיח מאותן שחזין עכשיו⁶⁶ ודאי
50 היינו רבינו הקדוש⁶⁷, דסובל תחלואים וחסיד גמור

1 – לכן, לאחרי ההקדמה הכללית (לב' הפרשיות)
2 "אשה כי תזריע וילדה זכר" שרומז על כללות
3 העבודה בזמן הגלות ("תזריע") שעי"ז באים
4 לגאולה האמיתית והשלימה שאין אחרי גלות
5 ("וילדה זכר") – באים פרטי הענינים בהמשך
6 הפרשיות:

7 בפרשת תזריע (גאולה) מדובר בענין הנגעים
8 (גלות) – כיון שהנגעים הם אורות עליונים (שלכן,
9 גם לאחרי הירידה למטה ה"ז רק "בעור בשרו"),
10 שיומשכו ויתגלו למטה בהגאולה;

11 ובפרשת מצורע (גלות) מדובר אודות טהרת
12 הנגעים (גאולה) – כיון שטהרת הנגעים היא ע"י
13 התגלות ענינם האמיתי של הנגעים (ענינו האמיתי
14 של הגלות), היינו, שתוכנה של הגאולה הו"ע
15 ד"מצורע" למעלותא⁶⁵, ובאופן שמשללת האפשרות
16 לענין הפכי (כיון שהאורות העליונים נמשכים
17 ומתגלים למטה), גאולה נצחית שאין אחרי גלות
18 ("וילדה זכר").

19 ויש להוסיף ולבאר גם הקשר וההמשך
20 להפרשה שמתחילין לקרוא במנחת שבת זו –
21 אחרי-קדושים⁶⁶:

22 פרשת אחרי – שבה נאמר הציווי והאזהרה
23 שלא יהי' "רצוא" בלי "שוב" (כלות הנפש ד"שני
24 בני אהרן בקרבכם לפני ה' וימותו"⁶⁷), אלא רצוא
25 ושוב דוקא, נשמות (שמצ"ע הם בתנועת הרצוא)
26 בגופים (שמצ"ע הם בתנועת השוב) דוקא [ועד
27 לחיים נצחיים דלעתיד לבוא (ובנוגע לדורנו זה –
28 ללא הפסק בינתיים)⁶⁸], חיי הגוף דוקא, ובאופן

59 ראה המשך וככה תרל"ז פפ"ח ואילך. המשך תרס"ו ע' תקכה. לקו"ש ח"כ ע' 44. חכ"א ע' 88. ועוד.

60 ראה ד"ה כתוב באוה"ח – במאמרי אדה"ז אתהלך לאזניא (ע' לג). ד"ה וכל הלבבות באוה"ת אחרי (כרך ב) ע' תקלה ואילך. ד"ה אחרי מות תרמ"ט. לקו"ש ח"ג ע' 988 ואילך. חכ"ז ע' 119. אחרי תשמ"ז.

61 ע"י הקדמת הביטול דשוב, כנ"ל ס"ו.

62 פרש"י ר"פ קדושים.

63 ויק"ר פכ"ד, ט.

64 ראה מאור עינים ר"פ קדושים (מז, ב). אוה"ת עה"פ.

65 ראה אוה"ת נ"ך (ע' צג) שהטעם שמש"ח נקרא "חיוורא דבי רבי", הוא, לפי ש"בהרת עזה כש"לג .. (היא) הלעו"ז דענג העליון לבושי' כתלג חיוור, וע"כ משיח שהוא גילוי פנימיות עונג העליון טובל הנגע בכדי שעי"ז יומשך העונג כתלג חיוור".

66 וע"פ פס"ד הרמב"ם (הל' מלכים ספ"א) "ואם יעמוד מלך מבית דוד כו" – היינו שהוא כבר מלך.

67 ושם (בהתחלת הסוגיא): "דבי רבי שילא אמרי שילה שמו, שנאמר עד כי יבוא שילה, דבי רבי ינאי אמרי ינון שמו (כמו ינאי, כל אחד הי' דורש אחר שמו**), שנאמר יהי שמו לעולם לפני שמש ינון שמו, דבי רבי חנינה אמרי חנינה שמו, שנאמר אשר לא אתן לכם חנינה, ויש אומרים מנחם בן

55 להעיר, שבשניהם (במצורע ובגלות) נאמר "בדד" (במצורע – "בדד ישב" (פרשתנו יג, מו), ובגלות – "איכה ישבה בדד" (איכה א, א)) – "בדד" למעלותא, שמורה על דרגא נעלית ביותר שמוכדלת לגמרי ("בדד") משאר הדרגות. – ולהעיר, שגם המש"ח (שנקרא "מצורע") הוא מובדל לגמרי מכל העם, כמ"ש "הנה ישכיל עבדי ירום ונשא וגבה מאד", למעלה מהאבות, ולמעלה ממש"ח כו' (ראה הנחומא תולדות יד).

56 להעיר שהקשר בין הפרשיות תזריע-מצורע ואחרי-קדושים הוא בהדגשה יתירה בקביעות שנה זו – שיום הש"ק זה הוא שבת פרשת תזריע-מצורע בחוץ לארץ, ושבת פרשת אחרי-קדושים בארץ הקודש.

57 ראה אוה"ח ר"פ אחרי. נת' בדרושים שבהערה 60.

58 והעילוי ד"אל עפר תשוב" הוא (ברוחניות) ע"י הביטול* ד"זנפשי כעפר לכל תהי" (וראה הערה 61).

** פרש"י שם. – ולהעיר מדיקן לשון רש"י "כל אחד הי' דורש אחר שמו" (ולא שהתלמידים חידשו ששמו כשם רבם).

* ולהעיר שגם העילוי ד"אל עפר תשוב" הוא היתוך מהגשמיות לגמרי שנעשה ע"י הביטול הדגוף (ראה סה"מ עטר"ת ע' תסו).

23 "חסיד גמור", שגמר עבודתו⁷³, אעפ"כ הי' סובל
24 תחלואים, תחלואי הגלות, כמו משיח (ששמו
25 "חיוורא דבי רבי", "מצורע של בית רבי"), שעם
26 היותו בתכלית השלימות, סובל וכואב תחלואי
27 הגלות (כנ"ל ס"ב).

28 ותוכן מאמרו – "רבי אומר איזו היא דרך ישרה
29 שיבור לו האדם":

30 "האדם" – קאי על "אדם הזה (ש"הוא במדרגה
31 גדולה.. שלימו דכולא") כשמוכשרין מעשיו ותיקן
32 כל הדברים.. רק פסולת שבסוף לבושיו עדיין לא
33 נתברר כו" מצד ענין הגלות – כמו רבי; ובדורנו
34 זה – דור האחרון של הגלות, עקבתא דמשיחא,
35 שכבר נסתיימו ונשלמו כל עניני העבודה שהיו
36 צריכים להעשות במשך זמן הגלות – י"ל שכל
37 בני" הם בדרגא זו.

38 והשאלה היא: כיון שכבר נסתיימו "מעשיו
39 ועבודתו כל זמן משך הגלות" – מהי ה"דרך
40 ישרה" (הקלה והמהירה ביותר מבין כל דרכי
41 התורה) שיבור לו האדם (כללות בני") שגמר עניני
42 העבודה כדי לפעול התגלות וביאת המשיח⁷⁴?

43 והמענה לזה – "כל שהיא תפארת לעושי'
44 ותפארת לו מן האדם":

45 "תפארת" – קאי על התורה ("תפארת זו מתן
46 תורה"), שמצד גודל מעלתה בכחה לחבר ב'
47 התנועות דרצוא (קירוב ודביקות להקב"ה, "תפארת
48 לעושי") ושוב (המשכה למטה, "תפארת לו מן
49 האדם"), שהאורות העליונים יומשכו ויתגלו
50 בכלים (כנ"ל ס"ו), שעיי"ז מתגלה ענינו האמיתי
51 של הגלות (אורות עליונים), באופן שמושלל ענין
52 הגלות כפשוטו, גאולה שאין אחרי' גלות (כנ"ל
53 ס"ז-ח).

54 ויש להוסיף בכיבור הטעם שהתורה (תפארת)
55 היא "דרך ישרה" להתגלות והבאת המשיח – ע"פ
56 הידוע⁷⁵ שבמשיח צדקנו ישנם ב' ענינים: מלך

1 הוה⁶⁸], ומצפה בקוצר רוח ובכליון עינים⁶⁹
2 להתגלות (מההעלם בזמן ומצב הגלות), דמלך
3 המשיח גואל את ישראל בגאולה האמיתית
4 והשלימה שאין אחרי' גלות, כפס"ד הרמב"ם⁷⁰
5 "יעמוד מלך מבית דוד וכו'".

6 ט. האמור לעיל קשור גם עם פרק שני דאבות
7 (שלומדים ביום הש"ק זה) – שהתחלתו "רבי
8 אומר איזו היא דרך ישרה שיבור לו האדם כל
9 שהיא תפארת לעושי' ותפארת לו מן האדם":

10 ובהקדם הדיוקים במשנה זו – ומהם⁷¹: (א)
11 "איזו היא דרך ישרה" – הרי מקרא מלא דיבר
12 הכתוב⁷² "ישרים דרכי ה'", (ב) "שיבור לו)
13 האדם" – "אדם" דייקא, ש"אדם הוא במדרגה
14 גדולה.. שלימו דכולא" (כנ"ל ס"ד), (ג) הקשר
15 לבצל המאמר – "רבי אומר" – רבינו הקדוש, ולא
16 בשמו ("רבי יהודה הנשיא", כפי שנזכר תיכף
17 במשנה שלאח"ז), אלא בתואר "רבי".

18 ויש לומר הביאור בזה – בהמשך להאמור לעיל
19 בנוגע להתגלות וביאת המשיח:

20 רבי (רבינו הקדוש) – עליו נאמר (בזמנו) "אם
21 משיח מאותן שחיין עכשיו ודאי היינו רבינו הקדוש,
22 דסובל תחלואים וחסיד גמור הוה", דאף שהי'

חזקי* שמו, שנאמר כי רחק ממני מנחם משיב נפשי". וראה גם ירושלמי ברכות פ"ב ה"ד. איכ"ר פ"א, נא. וראה לקוטי לוי"צ על מארז"ל ע' קר ש"כל הדעות אמת הם ואלו ואלו דא"ח", עיי"ש. ואנן (חסידים) נעני' אבתייהו (בנוגע לרבותינו נשיאינו, ובפרט כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו) – יוסף שמו, שנאמר "יוסיף אדניי שנית ידו גו' ואסף נדחי ישראל גו'", יצחק שמו, שנאמר "אז ימלא שחוק פיננו".

68 פרש"י שם. – וע"ש זה נקרא "חיוורא (מצורע) דבי רבי", "ע"ש רבינו הקדוש שנקרא רבי .. שהי' סובל תחלואים ויסורים כמוהו" (חדא"ג מהרש"א שם).

69 שלכן "שרי חד ואסיר חד (מתיר נגע ומקנחו וקושרו מתיר האחר ועושה כן, ואינו מתיר שני נגעים יחד (כשאר הסובלי חלאים שיושב ביניהם)), אמר דילמא מבעינא דלא איעכב (אי בעי לי לצאת ולגאול את ישראל לא איתעכב כדי קשירת שני נגעים) – סנהדרין שם ובפרש"י.

70 שבהערה 66.

71 בהבא לקמן – ראה גם קונטרס משיחות ש"פ תזריע-מצורע (ס"ה ואילך). ועוד.

72 הושע יד, יו"ד.

(* כ"ה [בן חזקיהו] בדפוסים שלפינו, ובירושלמי ואיכ"ר: "מנחם סתם. – ולהעיר שרש"י מעתיק תיבת "מנחם". ומוסיף "בן חזקיהו". וכנראה שצ"ל בפרש"י "ה"ג בן חזקיהו", אלא שהבחור"הונעצר "תיקן" והמשיח "ה"ג". ועצ"ע.

73 ע"ד הפירוש ב"צדיק גמור" – "מלשון כלי שנגמר מלאכתו" (לקו"ת דרושי סוכות פ"א, א).

74 ומתחיל מהתגלות וביאת המשיח שבכאו"א מישראל, כידוע שהפסוק "דרך כוכב מיעקב גו'" שקאי על מלך המשיח (ירושלמי תענית פ"ד ה"ה), קאי גם על כאו"א מישראל (ירושלמי מע"ש פ"ד ה"ו), כיון שיש בו ניצוץ מנשמת משיח (מאור עינים ס"פ פינחס).

75 אוה"ת פרשתנו (כרך ג) ע' תתטז. ובארוכה – סהמ"צ להצ"צ מצות מינוי מלך.

זאת ועוד :

34
35 "אייר" ר"ת אברהם יצחק יעקב רחל, ד' רגלי
36 המרכבה⁸². והענין בזה – שג' האבות (כנגד ג'
37 רגלי המרכבה), חסד גבורה ותפארת, הם בחי'
38 האורות, ורחל (רגל הרביעי שעל ידו נעשית
39 שלימות המרכבה), בחי' המלכות (כנסת ישראל),
40 היא בחי' הכלים⁸³. וי"ל שחיבורם יחד (בר"ת
41 ד"אייר") מורה על המשכת וגילוי האורות (גם)
42 האורות עליונים) בכלים.

43 ויש להוסיף, ש"דחז"ל מורה על העילוי
44 ד"מעשינו ועבודתנו כל זמן משך הגלות" להביא
45 את הגאולה – כמ"ש⁸⁴ "רחל מבכה על בני' גו' כי
46 איננו", "איננו" דייקא (ולא "אינם"), כיון ש"קוב"ה
47 בגלותא סליק ("איננו") לעילא ולעילא⁸⁵, וע"י
48 פעולתה של רחל (מעשינו ועבודתנו דכנסת
49 ישראל) בזמן הגלות ("מבכה גו' כי איננו") באה
50 הגאולה (כהמשך הכתוב⁸⁶ "יש שכר לפעולתך גו'
51 ושרו בנים לגבולם"), והאורות העליונים שהיו
52 בבחי' הסתלקות לעילא ולעילא (ענינו האמיתי של
53 הגלות) נמשכים ומתגלים למטה, ועי"ז מתבטלת
54 האפשרות ליניקת החיצונים ("כרחל לפני גוזזי'
55 נאלמה"⁸⁷) ועד להיפך הטהרה דזמן הגלות (ענין
56 הנגעים⁸⁸) – כ"א אדרבא, שבאה גאולה שאין
57 אחרי' גלות.

58 יא. ויש להוסיף ולקשר זה גם עם היום המיוחד
59 בספירת העומר – מלכות שבתפארת:
60 ובהקדים – שבספירת העומר (מחסד שבחסד
61 עד מלכות שבמלכות) נכללים כל עניני העבודה
62 ("מעשינו ועבודתנו"), הן בנוגע לנפש האדם –
63 "לתקן את נפשותינו ורוחותינו ונשמותינו כו'
64 ולטהרו ולקדשו", והן בנוגע לכללות העולם –
65 "יושפע שפע רב בכל העולמות", שע"ז באה
66 הגאולה האמיתית והשלימה שאין אחרי' גלות.

1 (המלך המשיח) ורב (שילמד תורה את כל העם),
2 והחילוק שביניהם, שענין ה"מלך" שבמשיח מורה
3 על ההשפעה באופן מקיף שנעשית ע"י הביטול
4 דקבלת עול מלכותו, וענין ה"רב" שבמשיח מורה
5 על ההשפעה באופן פנימי שנעשית ע"י לימוד
6 התורה עד שחשיב "כאלו ילדו"⁷⁶, ויש לומר,
7 שצירוף שניהם (מלך ורב, מקיף ופנימי) יחדיו
8 מורה שגם האורות עליונים שלמעלה מהתלבשות
9 בכלים (כ"א באופן מקיף בלבד) נמשכים ומתגלים
10 בכלים (באופן פנימי), בכח התורה ("תפארת").

11 י. ויש לקשר זה גם עם תוכנו של הזמן – חודש
12 אייר:

13 חודש אייר הוא החודש השני, שבו נעשית
14 העבודה מלמטה למעלה – לאחר הקדמת הגילוי
15 מלמעלה למטה בחודש ניסן, ש"בו נעשו נסים
16 לישראל"⁷⁷, עד ל"נסי נסים"⁷⁸, ש"נגלה עליהם
17 מלך מלכי המלכים הקב"ה וגאלם"⁷⁹, "חודש של
18 גאולה"⁸⁰, עד לגאולה מכל עניני מיצר וגבול.

19 ויש לומר, שבהמשך החדשים (ניסן ואייר)
20 מודגש הקשר והשייכות והחיבור שביניהם –
21 שהגילויים הנעלים (אורות עליונים) דחודש ניסן
22 נמשכים ומתגלים בפנימיות (בכלים) ע"י עבודת
23 האדם מלמטה למעלה.

24 והכח לחברם יחד הוא מצד דרגא הכי נעלית
25 שלמעלה משניהם – כמודגש בהספירה דב' אייר
26 (היום הראשון מהימים הפרטיים דחודש אייר,
27 לאחר ראש חודש שכולל כל ימי החודש) –
28 "תפארת שבתפארת"⁸¹, שעל ידה נעשה חיבור ב'
29 התנועות דרצוא (אורות עליונים) ושוב (בכלים).

30 וכיון שהגילויים הנעלים דחודש ניסן, "חודש
31 של גאולה", נמשכים ומתגלים למטה ע"י עבודת
32 האדם – מתבטלת האפשרות לענין של גלות, כ"א
33 באה גאולה נצחית שאין אחרי' גלות.

(76) סנהדרין יט, סע"ב. פרש"י במדבר ג, א.

(77) מדרש לקח טוב בא יב, ב.

(78) ראה ברכות נז, רע"א ובפרש"י וחדא"ג מהרש"א שם.

(79) נוסח הגש"פ.

(80) שמו"ר פט"ו, יא.

(81) ומודגש גם בדרכו של אדמו"ר מהר"ש – שב' אייר
("תפארת שבתפארת") הוא יום הולדתו, ש"מולו גובר", ופועל
ומשפיע על כל ההולכים ברכיו – "לכתחילה אריבער", שעבודת
האדם למטה (בכלים) היא "לכתחילה אריבער" (למעלה מכלי,
מהגבלה).

(82) מאור"א א, פד. ב"ש לאה"ע סקכ"ו ס"כ. מג"ע אופן קכא.

(83) ראה לקו"ש חכ"ו ע' 46. וש"נ.

(84) ירמ"י לא, יד.

(85) זהר שבהערה 49.

(86) שם, ט"טז.

(87) ישע"י נג, ז.

(88) להעיר, ש"ספחת" ו"בהרת" הם כנגד רחל (ו"שאת" כנגד
לאה), ותיקונם ע"י עשיית ה"כלים" (ע"י הדיבור והמעשה בתורה
ומצוות) שבהם יומשכו האורות עליונים, בחי' שוב שלאחרי
הרצוא (לקו"ת וסהמ"צ להצ"צ שבהערה 37).

31 להיות מנגד להגאולה, כיון שכל מציאות העולם
 32 תלוי' בענין הגאולה (מלכות), כדאיתא בגמרא¹⁵
 33 "לא איברי עלמא אלא.. למשיח"⁹⁹, ולכן, ה"ניגוד"
 34 דהעולם (גלות) להגאולה אינו אלא ענין חיצוני
 35 בלבד, וביטולו הוא ע"י התגלות ענינו האמיתי של
 36 העולם – מלכות¹⁰⁰.
 37 ובהתגלות המלכות (מלכותו של הקב"ה ע"י
 38 מלך המשיח) ישנם כמה אופנים ודרכים – מלכות
 39 כפי שהיא בשבעת המדות: מלכות שבחסד, מלכות
 40 שבגבורה, מלכות שבתפארת, מלכות שבנצח,
 41 מלכות שבהוד, מלכות שביסוד, ומלכות
 42 שבמלכות.
 43 וע"פ מאמרו של רבי שה"דרך ישרה" להתגלות
 44 וביאת המשיח היא "תפארת" (כנ"ל ס"ט), מובן
 45 גודל העילוי ב"מלכות" דשבוע (ושבת) זה –
 46 מלכות שבתפארת.

47 ועוד ועיקר – שאין צורך להמתין להמשך
 48 השבתות דספה"ע, כיון שע"י תפארת שבמלכות
 49 ("דרך ישרה", בריח התיכון המבריח מן הקצה אל
 50 הקצה, מרום המעלות ומדרגות עד סוף כל
 51 דרגין¹⁰¹), נמשכים ומתגלים גם פרטי עניני
 52 המלכות שלאח"ז¹⁰²: מלכות שבנצח – נצחון המלך
 53 (על עניני העולם שמעלימים בחיצוניותם), מלכות
 54 שבהוד – יופי המלך, "מלך ביפיו תחזינה
 55 עיניך"¹⁰³, מלכות שביסוד – חיזוק המלכות באופן
 56 יסודי ונצחי, ומלכות שבמלכות – הגילוי
 57 ד"מלכותך"¹⁰⁴ מלכות כל עולמים¹⁰⁵ ("מלכותך")

1 "הרחמן הוא יחזיר לנו עבודת בית המקדש
 2 למקומה במהרה בימינו אמן סלה"⁸⁹.
 3 ומעלה יתירה בקביעות שנה זו – שראש הפסח
 4 חל בשבת, והתחלת הספירה היא "ממחרת
 5 השבת"⁹⁰ גם כפשוטו (נוסף על דרשת חז"ל⁹¹
 6 שפירושו "ממחרת היו"ט"), שאז השבתות הן
 7 תמימות כימי בראשית, שמתחילות באחד בשבת
 8 ומסיימות בשבת⁹² – שכיון שהסיום דכל שבוע
 9 ב"מלכות" (מלכות שבחסד, מלכות שבגבורה,
 10 מלכות שבתפארת כו') הוא ביום השבת שקשור עם
 11 הגאולה, "יום שכולו שבת ומנוחה לחיי
 12 העולמים"⁹³, מודגש ביותר ענין הגאולה ב"מלכות"
 13 – מלכות בית דוד בתקפה ובשלימותה ע"י מלך
 14 המשיח, שעל ידו תתגלה מלכותו של הקב"ה בכל
 15 העולם, כמ"ש "והיתה לה' המלוכה"⁹⁴, "והי' ה'
 16 למלך על כל הארץ"⁹⁵.
 17 והענין בזה:

18 מלכות (בשייכות לגאולה) – מלך המשיח –
 19 מורה על החוזק והתוקף דענין הגאולה ללא
 20 התחשבות במניעות ועיכובים, ובלשון חז"ל⁹⁶
 21 "אמר מלכא עקר טורא", שאפילו "הר" ("טורא"),
 22 תוקף המנגד, נעקר (ממקומו למקום אחר⁹⁷) ע"י
 23 המלך.

24 ובעומק יותר: כיון שהחיות והמציאות של כל
 25 בני המדינה וכל עניני המדינה תלוי' בהמלך⁹⁸,
 26 מובן, שלאמיתו של דבר לא שייך מציאות של
 27 מנגד להמלך, שהרי כל מציאותו של ה"מנגד"
 28 (כפי שנראה בחיצוניות) תלוי' בהמלך. ועד"ז
 29 בנוגע להגאולה – שענין המלכות (מלך המשיח)
 30 מדגיש שלאמיתו של דבר אין העולם (גלות) יכול

99 וגם לשאר הדעות (שם) – "לדוד", מלכות בית דוד
 ("המלכות שניתן לו היא לעולם לו ולזרעו" – חדא"ג מהרש"א
 (שם), שמלך המשיח הוא מזרעו; ו"למשה" – "גואל ראשון הוא
 גואל אחרון" (ראה לקו"ש ח"א ע' 8 ואילך. וש"נ).

100 ולהעיר, שהמשכת וגילוי אלופו של עולם (שע"ז נעשה
 מ"גולה" "גאולה", כנ"ל ס"ז) הו"ע ד"אחד", "אמליכתי למעלה
 ולמטה ולד' רוחות" (ברכות יג, ב), "מלכות הוא ענינו" (רמב"ם
 הל' שופר פ"ג ה"ט).

101 ראה תניא פי"ג. אגה"ק פי"ו. ובכ"מ.
 102 ע"ד גמר ושלימות העבודה דספה"ע (הכנה למ"ת) בר"ח
 סיון, "בשבוע הז' ביום ג' בו" (תו"א יתרו סז, ג) – תפארת
 שבמלכות.

103 ישע"י לג, יז.
 104 תהלים קמה, יג.

105 ובלשון הרמב"ם בנוגע למלך המשיח – יש לומר:
 "יעמוד מלך מבית דוד הוגה בתורה" – הו"ע מלכות שבתפארת,
 כי "תפארת" הו"ע התורה (ראה גם לקמן סי"ב), "ילחם מלחמות
 ה' וינצח" – מלכות שבנצח, "ובנה מקדש במקומו" – מלכות

89 כמחז"ל "כל מקום שנאמר נצח סלה ועד אין לו הפסק"
 (עירובין נד, א).

90 אמור כג, טו.
 91 מנחות סה, ב ואילך. תו"כ ופרש"י עה"פ.

92 פסדר"כ פ"ח. פס"ר פי"ח. ראב"ן ספ"ו. ראב"ה פסחים
 שתקכ"ו. ועוד.

93 כנ"ל הערה 5.
 94 עובדי' בסופו.

95 זכרי' יד, ט.
 96 ב"ב ג, סע"ב.

97 כדיוק הלשון "עקר טורא" – שאינו מתבטל ממציאותרו,
 אלא נעקר ממקום למקום (רוחניים), שהוא"ע דאתהפכא חשוכא
 לנהורא.

98 ראה לקו"ש ח"ח ע' 25. וש"נ.

1 ברחמים"113), ובפרט בתורת החסידות (שע"י 30
 2 הפצת המעיינות חוצה אתי מר דא מלכא
 3 משיחא"114), בתורת רבותינו נשיאינו, ובפרט
 4 בתורתו (מאמרים ולקוטי שיחות) של נשיא דורנו
 5 – מעין ודוגמא והכנה ללימוד תורתו של משיח,
 6 "תורה חדשה מאתי תצא"115, שילמד לכל העם
 7 פנימיות התורה (טעמי תורה), ידיעת אלקות ("דע
 8 את אלקי אביך"116), כפס"ד הרמב"ם"117 ש"באותו
 9 הזמן.. יהיו ישראל חכמים גדולים ויודעים דברים
 10 הסתומים וישיגו דעת בוראם כו" –

11 וההוספה בלימוד התורה בעניני משיח
 12 והגאולה ("מלכות שבתפארת") היא ה"דרך ישרה"
 13 לפעול התגלות וביאת המשיח והגאולה בפועל
 14 ממש.

15 יג. ועל של פועל באתי – ובודאי יעוררו
 16 ויפרסמו בכל מקום ומקום:

17 כדי לפעול התגלות וביאת המשיח תיכף ומיד
 18 – על כאו"א מישראל (האנשים – הן יושבי אוהל
 19 (ישכר) והן בעלי עסק (זבולון), וכן הנשים והטף,
 20 כל חד וחד לפום שיעורא דילי) להוסיף בלימוד
 21 התורה (במיוחד) בעניני משיח וגאולה.

22 ומה טוב – שהלימוד יהי' (ברבים) בעשרה, כי,
 23 נוסף על המעלה ד"עשרה שיושבים ועוסקים
 24 בתורה שכינה שרוי' ביניהם"118, יש מעלה מיוחדת
 25 כשלומדים עניני משיח והגאולה ברבים בנוגע
 26 להתפעלות והשמחה ברגש הלב, שע"ז הולכת
 27 וגדלה ההשתוקקות והצפי' לביאת המשיח"119.

28 ועוד ועיקר כפשוט – להוסיף בקיום המצוות
 29 בהידור, ובמיוחד בההידור במצות הצדקה (כללות
 30 כל המצוות"120) ש"מקרכת את הגאולה"121.

1 דייקא – מלכות דא"ס שלפני הצמצום"106 (הקשורה
 2 עם כתר ופנימיות הכתר, "כתר עליון איהו כתר
 3 מלכות"107), שנמשכת ומתגלה ונעשית "מלכות כל
 4 עולמים", "מלכות" דייקא, שאין צורך ב"ממשלה"
 5 בעל כרחם, כיון ש"מלכותו ברצון"108 קיבלו
 6 עליהם"109).

7 יב. וביאור ה"דרך ישרה" להתגלות וביאת
 8 המשיח ע"י "מלכות שבתפארת" – בנוגע למעשה
 9 בפועל:

10 ובהקדמה – שכיון שמשיח צדקנו עומד לבוא
 11 תיכף ומיד, אבל עדיין לא בא בפועל, שלכן
 12 דרושה ההשתדלות האחרונה ("סוף לבושיו") של
 13 כאו"א מישראל להביא את המשיח, צריכה להיות
 14 הפעולה (לא ע"י מלכות בטהרה, ענינו של מלך
 15 המשיח עצמו, אלא) ע"י "מלכות שבתפארת",
 16 כלומר, ענינו של המשיח (מלכות) כפי שהוא
 17 בתורה (תפארת), כאמור לעיל ("ס"ט) שע"י התורה
 18 (ענינו של משיח בתור "רב") נמשכים ומתגלים
 19 האורות עליונים והגאולה (ענינו של משיח בתור
 20 "מלך") באופן פנימי.

21 ובפשטות: "תפארת" – הו"ע לימוד התורה,
 22 ו"מלכות שבתפארת" – הוא לימוד התורה בעניני מלך
 23 המשיח ובעניני הגאולה שנתבארו בריבוי מקומות"110,

24 – בתורה שבכתב (ובפרט "בדברי הנביאים..
 25 שכל הספרים מלאים בדבר זה"111) ובתורה שבעל
 26 פה, בגמרא (ובפרט במסכת סנהדרין ובסוף מסכת
 27 סוטה"112) ובמדרשים, וגם – ובמיוחד – בפנימיות
 28 התורה, החל מספר הזהר (ש"בהאי חיבורא דילך
 29 דאיהו ספר הזהר כו' יפקון בי' מן גלותא

שבהוד, כמאז"ל (ברכות שבהערה 47) "ההוד זו בית המקדש",
 ו"קבץ נדחי ישראל" – מלכות שבש"ס, שנקרא "כל", ע"ש
 שאוסף ומקבץ האורות דכל הספירות, ו"אהפוך אל עמים גוי'
 לקרוא כולם בשם ה' ולעבדו שכס אחד" – מלכות שבמלכות.
 106 ראה לקו"ת ש"ש יד, ד. ובכ"מ.

107 תקו"ז בהקדמה (יו, א).
 108 להעיר, שרצון הוא כתר, וכתר קשור עם מלכות, כנ"ל
 בפנים.

109 ראה לקו"ת דרושי ר"ה נו, סע"ב ואילך. סידור (עם
 דא"ח) נג, ג. יהל אור עה"פ (ע' תרפג). ועוד.

110 ונקל למוצאם – ע"י ספרי המפתחות (שרבו בדורנו זה)
 על סדר הא"ב, בערכים המתאימים: גאולה, משיח, וכיו"ב.

111 רמב"ם ה' מלכים פי"א ה"ב.
 112 וע"פ האמור לעיל (ס"ז) שהגאולה באה ע"י התגלות

ענינו האמיתי של הגלות – יומתק ססימני הגאולה הם בסוף
 (סיום וגמר) מסכת סוטה הקשורה עם הגלות.

113 זח"ג קכד, ב – ברע"מ. הובא ונת' באגה"ק רסכ"ו.

114 אגה"ק דהבעש"ט – כש"ט בתחלתו.

115 ישע"י נא, ד. ויק"ר פי"ג, ג.

116 דה"א כח, ט.

117 בסיום וחותרם ספרו "משנה תורה".

118 אבות פ"ג מ"ו. וראה אגה"ק סכ"ג.

119 ולכן, גם אלה שרוצים ללמוד בעיון ושקו"ט (ועד לחדש

חידושי תורה בעניני משיח וגאולה), מתוך מנוחה וישוב הדעת,
 ע"י הלימוד לעצמו או בחברותא – ישתדלו (מומן לזמן)

להשתתף גם בהלימוד בעשרה, כדי שיהי' אצלם גם המעלה שע"י
 הלימוד בעשרה (בכפנים).

120 ראה תניא פל"ו.

121 ב"ב יו"ד, א.

וביחד עם כל בני, "בנערינו ובזקנינו גו'²³
 בבנינו ובבנותינו"¹²⁵, "עוד אקבץ עליו²⁴
 לנקבציו"¹²⁶, "מאשור וממצרים כו' ומאיי הים"¹²⁷
 – באים "עם ענני שמיא"¹²⁸, לארצנו הקדושה,
 לירושלים עיר הקודש, לבית המקדש (ש"בית²⁶
 תפלה יקרא לכל העמים"¹²⁹), ולקדש הקדשים –
 כמ"ש בהפרשה שקורין תיכף במנחה: "בזאת יבוא²⁹
 אהרן אל הקודש"¹³⁰, כניסת כהן גדול ביוהכ"פ³⁰
 לקדש הקדשים"¹³¹, ולעתיד לבוא – לא רק אהרן,³¹
 אלא גם כאו"א מישראל שיהי' בדרגת כה"ג
 ("ממלכת כהנים", כהנים גדולים¹³²), ולא רק
 ביוהכ"פ, אלא גם "בכל שעה שהוא רוצה³⁴
 ליכנס"¹³³.
 ועוד והוא העיקר – שכל זה נעשה בפועל³⁶
 ממש, למטה מעשרה טפחים, כך שיכולים להודות³⁷
 ולברך על לידת והתגלות המשיח: "שהחיינו¹³⁴
 וקיימנו והגיענו¹³⁵ לזמן הזה".³⁹

126 ישעי' נו, ח.

127 שם יא, א.

128 דניאל ז, יג. וראה סנהדרין שבהערה 18.

129 לשון הכתוב – ישעי' נג, ז. וראה סה"מ תרנ"ט ע' קנב.
 תש"ד ע' 84. ועוד.

130 אחרי טז, ג.

131 להעיר ששיעור היומי ברמב"ם הוא בהלכות עבודת יום
 הכיפורים (פרקים א"ג).

132 יתרו יט, ו ובבעה"ט עה"פ.

133 ויק"ר פכ"א, ו. וראה רד"ל שם. שמו"ר פל"ח, יו"ד
 ובמפרשים שם.

134 להעיר, שברכת שהחיינו מברכים על שמחה הנרגשת
 בלב – דוקא על דבר שישנו בפועל עתה.

135 וי"ל גם מלשון נגיעה, שיכולים (לא רק להראות, אלא

גם) לגעת (אגריערן – לקר"ת ר"פ שמיני).

וכדאי ונכון לקשר ההוספה בצדקה עם ההוספה¹
 בתורה בעניני משיח והגאולה – עיי"ז שההוספה²
 לצדקה היא מתוך כוונה לקרב ולורז את הגאולה,³
 כיון שכוונה זו כשלעצמה היא חלק מלימוד התורה⁴
 בעניני הגאולה – הלימוד (במחשבה – מזמן לזמן)⁵
 דמאמר חז"ל "גדולה צדקה שמקרכת את⁶
 הגאולה"¹²².
 יד. ויה"ר שהחלטה בכהנ"ל תמהר ותזרו⁸
 ותביא תיכף ומיד את התכלית והמכוון – התגלות⁹
 וביאת המשיח בפועל ממש, תיכף ומיד ממש.¹⁰
 ובפשטות – שביום הש"ק פרשת "אשה כי¹¹
 תזריע וילדה זכר", "זאת תהי' תורת המצורע ביום¹²
 טהרתו" (לפני הקריאה בתורה ועאכו"כ לפני¹³
 לימוד פרקי אבות במנחה), תהי' לידת והתגלות¹⁴
 משיח צדקנו ("חיורא דבי רבי" כפי שהוא "ביום¹⁵
 טהרתו") – שזוכים לשמוע ההכרזה (בכל העולם¹⁶
 ובכל סדר ההשתלשלות) ש"הנה זה (מראה באצבעו¹⁷
 ואומר זה) מלך המשיח בא", והנה זה כ"ק מו"ח¹⁸
 אדמו"ר נשיא דורנו בא (כיון ש"הקיצו ורננו שוכני¹⁹
 עפר"¹²³, וצדיקים קמים לתחי' מיד¹²⁴), וכל²⁰
 רבותינו נשיאינו, וכל צדיקי ונשיאי ישראל, ומשה²¹
 ואהרן עמהם.²²

122 ובסגנון האמור לעיל – מלכות שבתפארת – יש לומר:
 תפארת הו"ע התורה, ומלכות – שעיקרה קיום מצוות המלך –
 הו"ע המצוות, ובפרט מצות הצדקה. ובמלכות שבתפארת
 (שהמלכות עצמה היא כמדת התפארת) – גם הצדקה (מלכות)
 היא חלק מהתורה (תפארת).
 123 ישעי' כו, יט.
 124 ראה זח"א קמ, א.
 125 בא יו"ד, ט.

המשך ביאור למס' סוטה ליום שלושה עשר לעומר עמ' א

לֹא, הָרִי אֲנִי מְנוּקִין מִשְׁבֻּעַתְךָ, בְּאִתְּךָ שְׁעָה נִדְעָעָע אֲרוֹנוֹ שֶׁל
 יוֹסֵף וְהִכִּיר מִשֶּׁה שְׁהוּא אֲרוֹנוֹ, נִמְלֹו מִשֶּׁה וְהִבְיִאוּ אֶצְלוֹ.
 וְכֵל אִתְּךָ שְׁנַיִם שְׁחִיזוּ יִשְׂרָאֵל פְּמִדְכָר בְּדֶרֶךְ עֲלִייתָם לֶאֱרֶץ כְּנַעַן,
 הָיוּ שְׁנַיִם אֲרוֹנוֹת הֶלְלוּ, אֶחָד שֶׁל מֹת – אֲרוֹנוֹ שֶׁל יוֹסֵף, וְאֶחָד שֶׁל
 שְׁכִינָה – אֲרוֹן הַבְּרִית שֶׁבָּאוּ הַלְלוּ, מְהֻלְכִין זֶה עִם זֶה, וְהָיוּ
 עוֹבְרִין וְשׁוֹבִין שְׂרָאוּ זֹאת זֶה לְצַד זֶה אֲוִמְרִים, מַה מֵיִכָּן שֶׁל – מַה
 הֵם שְׁנַיִם אֲרוֹנוֹת הֶלְלוּ, אֲמָרוּ לְהֵם יִשְׂרָאֵל, אֲרוֹן אֶחָד הוּא שֶׁל מֹת,
 וְאֶחָד שֶׁל שְׁכִינָה. חֲזָרוּ וְשָׂאוּ, וְכֵי מַה, דְּרָבּוֹ שֶׁל מֹת לְהַלְפֵךְ עִם
 אֲרוֹן שֶׁבָּאוּ לְצִידוֹ. אֲמָרוּ לְהֵם יִשְׂרָאֵל,

הַדְּבָרִים קָל וְחֹמֶר, וּמַה אֱלִישֶׁע שְׁהִיה תִּלְמִידוֹ שֶׁל אֱלִיהוֹ,
 וְאֵלֶיהוּ הִיה תִּלְמִידוֹ שֶׁל מֹשֶׁה, שְׁהָרִי תוֹרָתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה לִימֵד
 לֵאלֹהֵיוֹ, וּמִצִּינוּ שְׁעָף הַבְּרוּל מִפְּנֵיו, מִפְּנֵי מֹשֶׁה רַבֵּינוּ עַל אַחַת
 בְּמַה וּבְמַה.
 רַבִּי נֶתָן אֲמָר, לֹא הִיה אֲרוֹן מוֹנֵחַ בְּנִילוּס, אֲלֵא בְּקַבְרֵינִי –
 בְּקַבְרוֹת שֶׁל מְלָכִים הָיוּ קְבוּר, הֵלֶךְ מֹשֶׁה וְעָמַד עַל קַבְרֵינִי שֶׁל
 מְלָכִים – בְּמִקוֹם קְבוּרָתֵיהֶם, וְאֲמָר, יוֹסֵף, הִנֵּיעַ עַת שְׁנַשְׁבַּע תְּקַדּוֹשׁ
 בְּרוּךְ הוּא שְׁאֵנִי גוֹאֵל אֶתְכֶם, וְהִנֵּיעַ זְמַן קִיוֹם הַשְׁבֻּעָה שְׁהַשְׁפַּעְתָּ
 אֶת יִשְׂרָאֵל לְהַעֲלוֹת עֲצֻמוֹתֶיךָ, אִם אֵתָה מִרְאָה עֲצָמְךָ מוֹמֵב, וְאִם

לקוטי־שיחות פרשת תזריע כרך יז

מתורגם ללשון הקודש

25 זאת לבין דברי המשנה לגבי שיעור־הזמן שבו נטמאים
26 הכלים שבבית.

27 במיוחד, כאשר כאן אין הכוונה להדלקת הנר
28 במעשה, כפירוש הרא"ש "ופעמים שאדם טרוד
29 בהדלקת הנר או בתשמיש אחר". יתר־על־כן: פעולת
30 הדלקת הנר שכיחה רק כאשר חשוך, ואילו שיעור־
31 הזמן "כדי הדלקת הנר" אמור גם לגבי המקרה שבו
32 נכנס המצורע לבית חבירו ביום, כפי שאומרים
33 המפרשים⁶ מפני הסיבה של "לא פלוג" (=לא
34 מבדילים).

35 אבי מורי מסביר על כך בהערותיו⁷ למשנה דלעיל: **בית**
36 היא ספירת המלכות (ה"ספירה" התחתונה
37 ביותר בין עשר ה"ספירות" שבהשתלשלות האלקות
38 בעולם), והסיבה לטומאת המצורע היא "מצד
39 הסתלקות אור החכמה", אשר לכן המצורע חשוב
40 כמת⁸, מפני ש"החכמה⁹ תחיה"¹⁰.

41 לפיכך, כל עוד טרוד בעל־הבית בהדלקת הנר,
42 ש"הדלקת הנר היא המשכת אור החכמה", אין
43 מתאפשרת התפשטות טומאת המצורע בבית¹¹, כשם
44 שטהרת המצורע היא דוקא באמצעות כהן – "והובא
45 אל הכהן ויצא הכהן..."¹² – מפני שהכהן הוא המביא
46 להורדת אור החכמה למטה, כמוסבר בלקוטי־תורה¹³.

ג.

"כדי הדלקת הנר" - בעיקר לגבי נרות שבת

47 על כך שהמצורע מטמא דוקא לאחר זמן שיש בו
48 "כדי הדלקת הנר" מתעוררת השאלה: אף אם בעל־
49 הבית עסוק בהדלקת הנר, הרי אין זו טרדה גדולה
50 כל־כך, עד כדי כך שהוא לא יוכל לצוות, תוך כדי
51 פעולתו, על המצורע לצאת מן הבית?

א.

ההסבר לדברי המשנה על היטמאות הכלים
בבית שנכנס אליו המצורע

1 מן הפסוק¹ "כל ימי אשר הנגע בו יטמא... בדד
2 ישב מחוץ למחנה מושבו", מסיקים², שגם ה"מושבו"
3 שבו נמצא המצורע, הוא טמא.
4 במשנה³ נאמר, שכאשר נכנס המצורע לבית חבירו
5 "כלים – מיד טמאין, רבי יהודה אומר אם שהה כדי
6 הדלקת הנר". המפרשים⁴ מסבירים, שדעת רבי יהודה
7 נאמרה על מקרה שבו נכנס המצורע לבית חבירו ללא
8 רשות⁵,

9 כי גם לדעת רבי יהודה, כאשר נכנס המצורע לבית
10 ברשות בעל־הבית, נעשה בית זה ל"מושבו" ו"מיד
11 טמאים",

12 לפיכך נקבעה שהיית זמן – "כדי הדלקת הנר" –
13 שבו יוכל בעל־הבית לשלח את המצורע מביתו. אך
14 אם הוא שהה שם תקופה כזאת "ולא אפיק" (=ולא
15 הוציא), נעשה הבית ל"מושבו" של המצורע, כי זהו
16 כאילו קיבל רשות מבעל הבית, והכלים שבבית
17 נטמאים.

18 הזמן שנקבע לכך הוא דוקא "כדי הדלקת הנר", כי
19 ייתכן שבעל־הבית טרוד בהדלקת הנר, ומשום כך אינו
20 מגרש מן הבית את המצורע, אשר נמצא שם ללא
21 רשות, ולכן ממתינים זמן שהוא "כדי הדלקת הנר".

ב.

הסבר אבי־מורי

22 כל דבר בתורה הוא מדוייק ביותר. מזה שמכל
23 הפעולות שבהן עשוי בעל־הבית להיות טרוד, בוחרת
24 המשנה ב"הדלקת הנר", מובן, שיש קשר בין פעולה

(8) נדרים סד, ב. וש"נ.

(9) קהלת ז, יב.

(10) ע"ח של"ח פ"ז. הובא בלקו"ת פרשתנו כג, ב. ר"פ מצורע*.

(11) אף שאין הלכה כר"י – הרי אלו ואלו דא"ח (עירובין יג, ב.

וש"נ). וראה לקוטי לוי"צ אגרות־קודש ע' שה.

(12) ר"פ מצורע.

(13) דלעיל הערה 10. הובא בתולדות שם.

(1) פרשתנו יג, מו.

(2) תו"כ עה"פ. רמב"ם הלי' טומאת צרעת ספ"י.

(3) נגעים פ"ג מ"א. – ברע"ב מפרש דהמשנה איירי "כשנכנס עמהן

לבית המונגע". וראה תו"ט ומלאכת שלמה.

(4) ר"ש, פי' הרא"ש ורע"ב.

(5) כמ"ש בתוספתא נגעים פ"ז, יא – הובא בר"ש ורא"ש שם.

(6) תו"ט.

(7) תורת לוי"צ ע' שנה ואילך.

(* בלקו"ת שם: של"ז (ע"פ דפוס שקלאב, תק"ט).

ה.

“נר מצוה” - בולט יותר במצוות הקשורות לנר הגשמי

כל זה הוא הסבר לקשר שבין נרות שבת-קודש³⁴
לבין מניעת התפשטות של כל טומאה בבית. אך מזה³⁵
ששיעור הזמן “כדי הדלקת הנר” מובא בענין טומאת³⁶
מצורע מובן, שלזהירות מפני טומאה חמורה זו יש³⁷
קשר מיוחד עם נרות שבת-קודש.³⁸

בפשטות ניתן לומר: אחד הגורמים לצרעת הוא³⁹
לשון הרע²⁰, פירוד לבבות, ולפיכך נעשה תיקונו דוקא⁴⁰
על ידי נרות שבת-קודש שענינם הוא שלום בית, כנ”ל.⁴¹

לפי פנימיות הענינים יובן ההסבר לכך על-ידי⁴²
הקדמת דברי חז”ל²¹: “הרגיל בנר הווין לי” בנים⁴³
תלמידי חכמים. רש”י מפרש על כך: “דכתיב¹⁸ כי נר⁴⁴
מצוה ותורה אור, על ידי נר מצוה דשבת וחנוכה בא⁴⁵
אור דתורה”. מזה מובן, שלמרות שב”נר מצוה”⁴⁶
הכוונה היא לכל מצוה, כי באמצעות כל מצוה שמקיים⁴⁷
יהודי מתהווה אור בו ובסביבתו, בכל זאת, קיים יתרון⁴⁸
בפרט זה במצוות הכרוכות גם בכיצוען הגשמי עם נר,⁴⁹
כי בהן מתבטא יותר הענין של “נר מצוה”, כדלהלן:⁵⁰

במצוות אחרות הענין של “נר מצוה” הוא אור⁵¹
רוחני בלבד, ולכן אין לכך השפעה גלויה על העולם⁵²
הגשמי, אך במצוות אלו כרוך הענין של “נר מצוה”⁵³
באור גשמי, ולפיכך ניכרת השפעת האור הרוחני (“נר”⁵⁴
מצוה”) גם בגלוי בעולם הגשמי.⁵⁵

ו.

השאלות על דברי הגמרא לגבי נר מערבי בבית המקדש

בכך יובנו דברי הגמרא²² על הנר המערבי בבית-⁵⁶
המקדש – “עדות היא לבאי עולם שהשכינה שורה⁵⁷
בישראל” (על-ידי הנס שאירע בנר המערבי ש”ממנה⁵⁸
היה מדליק ובה היה מסיים”).⁵⁹

לכאורה, לא מובן: בבית המקדש אירעו ניסים⁶⁰
רבים, כפי שנאמר במשנה²³ “עשרה ניסים נעשו⁶¹
לאבותינו בבית המקדש”. במה, איפוא, מיוחד הנס של⁶²

1 עונים על כך¹⁴, ששיעור-הזמן “כדי הדלקת הנר”
2 מוסב על “הדלקת הנר דבי שמש”¹⁵ – הדלקת נרות
3 שבת-קודש – ומשום כך אי-אפשר להפטיק כדי לצוות
4 על המצורע לצאת מן הבית. וכיוון ש”בי שמש” נדרש
5 שיעור כזה של זמן, נקבע גם בשאר ימות השבוע
6 השיעור של “כדי הדלקת הנר”, מפני “לא פלוג”.

7 לפי הסברו של אבי מורי, שהטעם לשיעור “כדי
8 הדלקת הנר” הוא מפני ש”הדלקת הנר” מונעת את
9 טומאת המצורע, יוצא, שהכח שאינו מאפשר את
10 טומאת המצורע, נובע בעיקר מ”הדלקת הנר” “דבי
11 שמש”, מפני שעיקר-השיעור נקבע לפי הדלקה זו.

12 ההסבר לכך הוא: המשנה אינה דנה בטומאת
13 המצורע לעצמו, אלא בהתפשטותה בבית, ולכן קשור
14 הענין בעיקר להדלקת נרות “דבי שמש”, כיוון שנרות
15 שבת-קודש נבדלים מנרות אחרים בכך, שענינם הוא
16 שלום בית¹⁶. הם מאירים את הבית כדי “שלא ייכשל
17 בעץ או באבן”¹⁷, שלא ייתרחשו בבית מאורעות בלתי
18 רצויים. לפיכך גורמים נרות אלו לכך שהטומאה לא
19 תתפשט בבית.

ד.

דוקא “נר מצוה” מביא לשלום בית

20 אך על כך ניתן לשאול: שלום הבית נגרם על ידי
21 האור הגשמי של נר השבת. ולכאורה, כל נר דלוק, גם
22 אם אינו נר מצוה, מאיר את הבית כדי “שלא ייכשל
23 בעץ או באבן” ומביא לשלום בית, ואם כן מהי המעלה
24 שב”הדלקת הנר דבי שמש”, שדוקא היא מונעת את
25 היפך השלום ואת התפשטות הטומאה בבית?

26 אלא שהאמת איננה כך: אור כל שהוא, שאינו
27 קשור ל”נר מצוה”¹⁸, אינו מביא תמיד שלום. לפעמים
28 עלול להיות ההיפך: על-ידי אור זה רואים לפעמים
29 אדם, או תנועה שלו, שאינה אהודה, וזה יכול לגרום
30 להיפך מן השלום.

31 דוקא האור האמיתי של “נר מצוה ותורה אור”¹⁸,
32 ש”כל התורה ניתנה לעשות שלום בעולם”¹⁹, הוא גורם
33 להבאת אחדות ושלום, שלום בית.

שם.

(14) הובא בתפא”י.

(15) לשון הר”ש (ועד”ז ברע”ב) – אלא שמוסיף (ועד”ז ברע”ב) “או דשאר ימות החול”. ובהן עשיר: הדלקת הנר בה”א הידיעה נראה דאנו של שבת קאי כו’.

(16) שבת כג, ב. רמב”ם סוף הל’ חנוכה. טוש”ע או”ח סרס”ג ס”ג.

ש”ע אדה”ז שם בויש הסימן.

(17) מג”א שם סקי”גיד (ממדרכי שבת פ”ב סרצ”ד). ש”ע אדה”ז

(18) משלי ו, כג.

(19) רמב”ם שם. וראה לקו”ש ח”ח ס”ע 349 ואילך.

(20) ערכין טז, א. רש”י כאן. מצורע יד, ד.

(21) שבת שם.

(22) שבת כב, ב. ובמנחות פו, ב: לנל באי עולם.

(23) אבות פ”ה מ”ה.

34 ולפיכך נראה העולם כמציאות עצמאית, עד שניתן
35 לחשוב ח"ו ש"בירה זו בלא מנהיג"²⁸.

36 וזוהי התכלית של "נר מצוה ותורה אור",
37 שבאמצעות לימוד תורה וקיום מצוות מוארת מציאות
38 העולם, כבמשל של "הציץ עליו בעל הבירה"²⁸,
39 ומכירים באמת, שיש מנהיגות לבירה זו, עד שנגלה
40 ש"אין עוד מלבדו".

41 זהו ההסבר המדוייק ל"התורה ניתנה לעשות שלום
42 בעולם": תכליתה של התורה ש"ניתנה"²⁹ בעולם הזה
43 למטה הוא כדי "לעשות שלום בעולם" – עשיית שלום
44 בין העולם לבין הקדוש-ברוך-הוא, שיהיה ניכר
45 שהעולם אינו מנוגד לאלוקות, ויותר מכך, שכל
46 תכליתו היא להיות דירה לה' יתברך באמצעות התורה
47 והעבודה הרוחנית של ישראל.

ה.

נרות ש"ק מונעים את "יכשל בעץ או באבן"

48 בכך מובן, שזוהי המעלה המיוחדת של נרות
49 שבת-קודש, שבהם הענין של "שלום בעולם" הוא
50 ביתר תוקף, שהראייה שהמציאות האמיתית של העולם
51 היא אלוקות, נגרמת באמצעות נרות שבת-קודש יותר
52 מאשר באמצעות מצוות אחרות, כפי שכתוב בזוהר³⁰:
53 "כי נר מצוה, מאי נר מצוה? דא... נר דשבת" (=מהו
54 נר מצוה, וזו... נר של שבת). הענין של "נר מצוה" –
55 הארת העולם – בולט יותר בנרות שבת-קודש מאשר
56 במצוות אחרות, אפילו אלה הקשורות בנר גשמי.

57 ויש לומר, שזהו הטעם העמוק והפנימי לכך
58 שבענין "שלום בית" הנגרם על-ידי נר שבת, נאמר³¹
59 הביטוי "שלא יכשל בעץ או באבן". מהו הדיוק ב"עץ"
60 או "אבן"? אלא שבכך נרמז הפסוק³¹ "אומרים לעץ
61 אבי אתה ולאבן את ילדתי", שהופכים את העץ או
62 האבן לעבודה-זרה רח"ל. פעולת נרות שבת-קודש היא
63 "שלא יכשל בעץ או באבן": לפני הארת העץ או האבן
64 על-ידי נרות שבת, יכולה מציאותם להכשיל לפעמים
65 ח"ו ולגרם למחשבה שיש להם מציאות עצמאית, כח
66 עצמי, עד לכדי כינוי העץ – "אבי", והאבן "את"
67 ילדתי".

1 הנר המערבי מכל הניסים, שדוקא הוא היה עדות לכך
2 "שהשכינה שורה בישראל"?

3 יתר-על-כן: המנורה נמצאת בהיכל, ובו עצמו –
4 לא באולם, אלא במקום המכונה "קודש"²⁴, שאליו לא
5 כל אחד יכול להכנס. לעומת זאת, חלק מבין "עשרה
6 הניסים" היו "בעזרה", ואף היו שארעו בירושלים
7 מחוץ לעזרה, וכך הם היו יותר "ידועים לכל"²⁵. כיצד
8 אומרים, איפוא, שדוקא הנס של הנר המערבי,
9 שהתרחש "בתוך הקודש" היווה עדות "לבאי עולם
10 שהשכינה שורה בישראל"?

11 ההסבר לכך הוא כאמור לעיל: האור האלוקי של
12 הנר המערבי התבטא גם באור גשמי, ולפיכך היתה לו
13 השפעה גדולה יותר על הארת העולם הגשמי מאשר
14 ההשפעה שהיתה לענינים וניסים אחרים בבית
15 המקדש. ולכן דוקא נס זה השפיע והיווה "עדות"
16 ל"באי עולם" להכרה בכך שהשכינה שורה בישראל.

17 לפי זה מובן גם כן, שיש מעלה מיוחדת בנרות
18 שבת-קודש:

19 על התורה כולה נאמר¹⁹ "כל התורה ניתנה לעשות
20 שלום בעולם", אך זהו בעיקר שלום ברוחניות. ואילו
21 השלום הנגרם על-ידי נרות שבת-קודש ניכר גם
22 בשלום בית כפשוטו, וזוהי ההוכחה לכך שבמצוה זו
23 נעשה "שלום בעולם" בעוצמה רבה יותר. [יש להעיר,
24 שהמאמר "כל התורה ניתנה לעשות שלום בעולם"
25 מובא על-ידי הרמב"ם²⁶ בהמשך לענין שלום בית
26 הנגרם באמצעות נרות שבת].

ז.

"התורה ניתנה לעשות שלום" בין העולם לבין
אלוקות

27 ההסבר לכך הוא:

28 אחד הפירושים למאמר "כל התורה ניתנה לעשות
29 שלום בעולם" הוא: המציאות האמיתית של העולם
30 היא – אלוקות. כפי שמסביר אדמו"ר הזקן בהרחבה
31 בתניא²⁷, שקיומו של העולם הוא על-ידי בריאתו
32 מחדש על-ידי הקב"ה בכל רגע ורגע מאין ליש.

33 אך הכח האלוקי מתבטא בעולם באופן נסתר

(28) לשון המדרש – ב"ר רפל"ט.

(29) ראה לקו"ש שם ע' 409.

(30) ח"ב קסו, א.

(31) ירמ" ב, כז.

(24) רמב"ם הל' ביהב"ח פ"א ה"ו.

(25) יומא כא, סע"א. רש"י שם.

(26) בסיום וחותרם הל' (נד) חנוכה ברמב"ם שם. נת' בלקו"ש

(המתורגם) חט"ו ע' 404 ואילך.

(27) שער היחוד והאמונה פ"א ואילך. אגה"ק סכ"ח.

28 מוכן גם ענינו: כוחם של נרות שבת-קודש אינו רק
29 בכך שהם מעכבים את התפשטות טומאת המצורע,
30 אלא בכוחם לאפשר את הישארות הכלים טהורים
31 מטומאת המצורע.

32 ובדומה להם, טהרה על-ידי הכהן, נעשית בדרך
33 של אתהפכא חשוכא לנהורא³⁶ (=הפיכת חושך לאור),
34 "זדונות נעשות לו זכויות"³⁷, שממצב של "בדד
35 ישב..." המצביע על שיא של הידרדרות, נעשה "בדד
36 ישב" לטובה³⁸ – "הן עם לבדד ישכון..."³⁹, "בטח
37 בַּדַּד עֵין יַעֲקֹב..."⁴⁰ – שיא הברכה.

38 וכך גם לגבי חושך הגלות⁴¹, ובמיוחד החושך
39 הכפול והמכופל של דור עקבתא דמשיחא, שעל-ידי
40 ה"אור" של נרות שבת-קודש, מאירים את חושך
41 הגלות ומבטלים אותו, ואף יותר מכך, מביאים לגאולה
42 ולבנין בית המקדש ו"מראה לכם נרות של ציון"⁴²,
43 ונעשה "והיה לך ה' לאור עולם"⁴³, עד שחושך הגלות
44 עצמו הופך לאור – "ולילה כיום יאיר"⁴⁴.

יא.

החשיבות שבהדלקת נרות על-ידי כל בת יהודיה בתקופתנו

45 מכל האמור לעיל מוכן, שבתקופתנו, כאשר
46 החושך בעולם הוא עצום ו"סמיך", חשוב במיוחד
47 שכל בת יהודיה, (גם מחוגים שבהם לא נהגו עד עתה
48 שבנות תדלקנה נרות ותברכנה עליהם לפני החתונה,
49 ונהגו לצאת ידי-חובה בהדלקת האם), תדליק בעצמה
50 נרות⁴⁵ מיד עם הגיעה לגיל חינוך, כאשר אפשר
51 להסביר לה את המשמעות של נרות שבת ויום-טוב⁴⁶.

52 ואורו של נר השבת, עם הברכה שהיא מברכת
53 עליו, יאיר את חייה, שהיא תדע ותזכור, כפי שהיא
54 אומרת בברכה, שהקדוש-ברוך-הוא הוא "מלך
55 העולם", וכך מובטח יותר, שכאשר תינשא, יהא ברור

1 על-ידי האור של נרות שבת-קודש, שענין ה"נר
2 מצוה" והשפעה של "שלום בעולם" ניכרים באופן
3 גלוי בגשמיות העולם, מובטח "שלא יכשל בעץ או
4 באבן", כי באמצעותם רואים שהעץ או האבן, ככל
5 מציאות בעולם, מונהגים על-ידי בעל הבירה, ויש
6 להשתמש בהם לענינים שבקדושה.

ט.

הקשר בין מצורע לבין נרות ש"ק

7 לפי כל האמור לעיל מוכן גם הקשר המיוחד שבין
8 טהרת המצורע וטומאתו לבין נרות שבת-קודש:

9 טומאת המצורע היא מהטומאות החמורות ביותר,
10 ולכן קיימת לגביה ההלכה "בדד ישב מחוץ למחנה
11 מושבו": הוא נשלח אל מחוץ לשלושת המחנות³², וגם
12 שם – "בַּדַּד ישב", שלא יהו טמאין אחרין יושבין
13 עמו³³ – מקומו של המצורע הוא אפילו מחוץ למחנה
14 של טמאים אחרים, כלומר, הוא יצא לגמרי ממחנה של
15 קדושה.

16 הסיבה לכך היא, שגם החטא הגורם לצרעת –
17 לשון הרע – הוא חמור ביותר בכך שהוא גורם (כלשון
18 הרמב"ם³⁴) "לדבר באלקים וכופרין בעיקר", שעל-ידי
19 כך מתנתקים רח"ל לגמרי מהקדוש-ברוך-הוא³⁵.

20 לפיכך, מניעת התפשטות של טומאה כזו יכולה
21 להיעשות דוקא באמצעות נרות שבת-קודש, כיוון
22 שלהם יש השפעה חזקה יותר על העולם הגשמי, עד
23 להבטחה "שלא יכשל בעץ או באבן" – מניעת עבודה
24 זרה – ולפיכך הם מונעים את טומאת המצורע הגורמת
25 ל"לדבר באלקים וכופרין בעיקר".

י.

נרות שבת-קודש - הפיכת חושך לאור

26 לפי הסברו של אבי מורי בהערותיו, שהדלקת הנר
27 דומה לטהרת המצורע על-ידי הכהן (כדלעיל סעי' ב)

בהמ"ק שנאמר (יחזקאל כד, כא) הנני מחלל את מקדשי גאון עווכם.
ובפתחתא דאכ"ר (כא): "ההצורע אשר בו הנגע וגו' (פרשתנו יג, מה).
והצורע זה בית המקדש.. וטמא טמא יקרא חורבן ראשון וחורבן שני".

(42) יל"ש ר"פ בהעלותך.

(43) ישע' ס, יט.

(44) תהלים קלט, יב. וראה ס' הערכים-חב"ד ח"ב ע' אור-ביחס
לחושך (ע' תקצז) וש"נ. המשך תעריב חלק ג' ע' א'שמה.

(45) ראה שו"ע אדה"ז חאו"ח סש"מ ס"ג.

(46) להעיר – וג"ז עיקר: בבית שמאיה סיבה שיהי אין האם
מדליקה נרות – לד"ה צריכה הבת להדליק (עכ"פ משנעשית בת מצוה),
ובמילא צ"ל השתדלות בזה ככל האפשר. באם הבנות בבתי שומרי
תומ"צ שבסביבתה לא תדליקנה נרות – מוכן שהצלחת השתדלות זו תהי
קשה ביותר, כנראה במוחש. וד"ל.

(32) רש"י עה"פ (מתו"כ שם). וראה פסחים סו, א.

(33) רש"י עה"פ (מפסחים שם. ועד"ז בתו"כ שם). וראה לקו"ש
ח"ב ע' 74 ובהערה 49.

(34) סוף הל' טומאת צרעת.

(35) ראה גם לקו"ש ח"ז [המתורגם] ע' 107.

(36) ראה בארוכה לקו"ש שם ע' 108 ואילך.

(37) יומא פו, ב.

(38) ראה רשימות הצ"צ לאיכה (אוה"ת כרך ב' ע' א'לד. א"מב ואילך
(ושם לענין "בדד" דמצורע)). ד"ה איכה תשל"א (בתחילתו. פ"ד ואילך)
– ספר המאמרים – מלוקט ח"א ע' קיט ואילך.

(39) בלק כג, ט.

(40) ברכה לג, כח.

(41) ראה ויק"ר ספ"ז: "בבית ארץ אחותכם (מצורע יד, לד) זה

12 בין אם רוצים בין אם לא, ההחלטה לגבי השידוך היא
 13 בעיקר בידי הבת, ולכן דרוש שהיא בעצמה תדליק
 14 נרות, ש"נר מצוה" שהיא תדליק יזכה אותה בנישואין
 15 לתלמיד חכם⁴⁹.

16 בזמננו, כאשר אפילו בבתים של שומרי תורה
 17 ומצוות אין תמיד בטחון שדעת ההורים תשפיע באופן
 18 מוחלט על הבת כאשר תתבגר, יש להשתדל ביותר
 19 שהבת תחיל להדליק נרות בכל ערב שבת וערב
 20 יום-טוב מוקדם ככל האפשר, כלומר, מיד עם הגיעה
 21 לגיל החינוך בהדלקת נר שבת-קודש.

22 ודבר זה מחזק גם את הבטחת התורה, שיגדלוה
 23 "לתורה"⁵⁰ ולחופה ולמעשים טובים⁵¹, והיא תינשא
 24 לתלמיד חכם.

(משיחות ש"פ מצורע תשל"ו,
 ש"פ האזינו תשל"ה)

1 אצלה ש"הוי' לך לאור עולם", היא, כעקרת הבית,
 2 תבנה את ביתה בהתאם לרצון ה', על יסודי התורה
 3 והמצוה.

יב.

בזכות הדלקת נרות ש"ק על-ידי הבת תזכה
 להינשא לתלמיד חכם

4 טעם נוסף להכרחיות שבהדלקת נרות על-ידי כל
 5 בנות ישראל:

6 כמוזכר לעיל (סעיף ה') זוכים על-ידי נר שבת
 7 לבנים וחתנים⁴⁷ תלמידי-חכמים. ובכן: כדורות
 8 שעברו, כאשר נהוג היה שההורים הם המחליטים לגבי
 9 שידוך לבת, העיקר הוא⁴⁸ זכותה של האם על-ידי נר
 10 שבת, שהבת שלה תינשא לתלמיד חכם.

11 בזמננו, כאשר מפאת סיבות שונות, הרי למעשה,

47 רש"י שבת כג, ב.

48 אף שגם אז צ"ל זכות הבת שהרי אינה מתקדשת אלא לדעתה (קדושין ב, ב).

49 אף שבגמרא שם מדבר רק בהשכר דהוי בניס (וחתנים) ת"ח – מפורש בזה"ק* (דלעיל הערה 30) ד"נר מצוה" של האשה מביא "ותורה אור" אצל בעלה (אלא שבאם מאיזו סיבה אינו פועל על בעלה אזי פועל אצל הבנים).

ועוד: אפילו באם נאמר (אבל ראה שוה"ג הא') שלפי הש"ס השכר הוא רק בניס (וחתנים) – מכיון שהדלקת הנר של הבת (לפני בת מצוה)** היא מצד מצות החינוך שהיא מוטלת על האב, הרי השכר שייך בעיקר להאב – היינו חתנים ת"ח.
 50 כן הוא הנוסח גם בהולדת בת ע"פ מכתב כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע (ע"פ ברכות יז, א).
 51 נוסח "מי שברך" להולדת בן ובת.

* וראה ב"ח א"ח סתרנ"א (ד"ה ויהויר) דכן הוא הפירוש בגמרא. דמ"ש בגמרא דזוכה לבנים ת"ח היינו אי הבעל לאו בר הכי. ובלבוש שם (ט"א) דבאיש השלם ידבר.
 ** ולהעיר מהשק"ט (ראה בארוכה ציונים לתורה – להר"י ענגל – כלל יב) האם נפקע חיוב חינוך לאחר בר מצוה – אלא שכאן המדובר בחיוב שעל (והשכר המוטב מזה של) האב. שאין זה שייך לאחר בת מצוה.

המשך ביאור למס' סוטה ליום שנים עשר לעומר עמ' א

17 נקראים סמדר.
 18 "וַתִּקַּח לוֹ תֵבֶת גִּמְאָ וּתְחַמְרָהּ בַּחֹמֶר וּבִזְפָּת וּתְשֶׂם בָּהּ אֶת הַיֶּלֶד",
 19 שואלת הגמרא. מֵאֵי שְׂנָא – מדוע הניחתו בגומא, הרי גופו ישתמר
 20 יותר בשאר עצים חזקים יותר. מתרצת הגמרא, אָמַר רַבִּי אֱלֵעָזָר,
 21 מֵיֵבֶן יֵשׁ לְהַבִּיאַ רְאִיָּה לְצַדִּיקִים שְׂמֻמֹּנָם חֲכִיב עֲלֵיהֶן יוֹתֵר מִנוֹפֶן
 22 – ולכן השתמשה בדבר וול. וְכָל כֶּף לָמָּה – מדוע חביב עליהם
 23 ממונם מגופם, לְפִי שְׂאִין פּוֹשְׁטִין יְדֵיהֶן בְּגוּל. רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר
 24 נַחֲמָנִי אָמַר, הֵטַעַם שֶׁלְקַחָה גּוּמָא, לְפִי שְׁהוּא דְבָר רַךְ, שְׂכִיבֹל
 25 לְעֵמוּד – להחזיק מעמד אם תיתקל באבן חוזר לאחוריו ולא נשבר. ומה
 26 דְבָר קָשָׁה, שֶׁהָרַךְ, כִּשְׁנַתְקַל בְּאֵבֶן חֹזֵר לְאַחֲרוּיוֹ וְלֹא נִשְׁבַּר. ומה
 27 שְׂכָתוּב וַתִּחַמְרָהּ בַּחֹמֶר וּבִזְפָּת, תֵּנָא, טָחוּ אֶת הַתֵּיבָה בַּחֹמֶר
 28 מִבְּפָנִים, וְזָפַת מִבְּחוּצִין וְלֹא מִבְּפָנִים, כְּדִי שְׁלֹא יִרְיַח אוֹתוֹ צְדִיק
 29 רִיחַ רַע שֶׁל הַזּוֹפֵת.
 30 "וַתְשֶׂם בָּהּ אֶת הַיֶּלֶד וּתְשֶׂם בְּפוֹף עַל שַׁפַּת הַיְאוּר", מְבֹאֵר
 31 הַגְּמָרָא מִדּוּ סוֹף זֶה, רַבִּי אֱלֵעָזָר אָמַר, הִנִּיחָהּ אוֹתוֹ בֵּינָם סוֹף. רַבִּי
 32 שְׁמוּאֵל בַּר נַחֲמָנִי אָמַר

1 מְעִיקְרָא – שלושה חודשים לפני שהחזירה פעם שניה. נמצא
 2 שילדה בסוף הששה חודשים מהליקוחין השניים, ולכן יכלה להצפינו
 3 עוד שלשה חודשים לפי שלא חשדו בה שתלד עד שיעברו תשעה
 4 חודשים מנישואיה. שואלת הגמרא על מה שנאמר וְלֹא יִבְלָה עוֹד
 5 הַצְּפִינוּ, אִמָּאִי, הִרִי כִּמוֹ שֶׁהַצְּפִינָה אוֹתוֹ שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים הַצְּפִינָה
 6 וְתִזְוִיל – תמשך להצפינו. ומישבת, אֱלֵא – הטעם שלא יכלה
 7 להצפינו, לְפִי שְׁכָל הַיָּבָא הָיוּ שְׂמֵעֵי מִצְרָאִי דְמִתְּלִיד יְנוּקָא –
 8 כשהיו המצרים שומעים שגולד תינזק לישראל, היו מגלים את
 9 התינוק על ידי שְׂמֵעֵי יְנוּקָא הָתָּם – היו מביאים לשם תינוק אחר,
 10 כִּי חֲכִיב דְלִישְׁמַעֲיָנָהּ וּמַעֲוִי (בְּהַרְדִּיָּה) – כדי שהתינוק של ישראל
 11 ישמע אותו ויבכּו, ולכן לא יכלה להצפינו עוד את משה מחשש
 12 שיגלוהו כר. וכמו דְכַתִּיב אֶחָזוּ לָנוּ שׁוֹעֲלִים שׁוֹעֲלִים קְמִינִים
 13 מחבלים כרמים וְגו', כלומר, בת קול אומרת למי הים בשעה
 14 שהכניסו המצרים לתוכם, תטיעו את השועלים – דהיינו התינוקות
 15 המצרים, שהם היו מחבלים את הכרמים בעוד כרמנו סמדר – שעל
 16 ידם היו מגלים את התינוקות של ישראל, שבכבוד שהם קטנים ורכים

ויון הוא יופיפותרו של יפת, שע"ז כתיב⁸ יפת אלקים ליפת כדרו"ל⁹, יפת הוא תפארת קו האמצעי דקליפה וכו'.

ורומי שהוא מלכות אדום¹⁰ היא בחי' מלכות דקליפה וכו', אין כחו אלא בחרב, כמו שברכו יצחק ועל חרבך תחי"ל¹¹ וכתיב¹² פן בחרב אצא לקראתך, כחו הוא במלחמה, רצה לנצח את היונים בקרבא דוקא. ועבדו ל"ב מלחמות, כי איתא בספר יצירה¹³ תלי בעולם כמלך על כסאו, גלגל בשנה כמלך במדינה, לב בנפש כמלך¹⁴ במלחמה כו', א"כ מלך במלחמה שהוא בחי' מלכות הוא בחי' לב, זהו שעשו ל"ב מלחמות דוקא, כמספר לב, והוא לנגד הל"ב פעמים אלקים¹⁵ כו', ומצד שם אלקים הוא מלחמה, כי הוא¹⁶ שם דגבורה, ומלחמה הוא מצד הגבורות. בעל מלחמות¹⁷ הוא לנגד גבורה, והוא בחלל השמאלי¹⁸ שבלב שהוא מלא דם,

- וזהו יפת כדלקמן. וראה ילקוט לוי יצחק עה"ת חלק א' סימן עב ביאור שם "יון".
- (8) בראשית ט, כז. ראה ילקוט לוי יצחק עה"ת חלק א' סימן עא ביאור כפל לשון "יפת" – "ליפת".
- (9) מגילה ט: יפת אלקים ליפת, יפיותו של יפת יהא באהל שם. ובפרש"י: יפיותו של יפת, הוא לשון יון, לשונו יפה משל כל בני יפת.
- (10) "הוא בחי' מלכות דקליפה, ולהבדיל כמו בקדושה מלכות נבנית מהגבורות, כמו כן מלכות דקליפה נבנית מהגבורות, וכשם שבקדושה מלכות דקדושה הוא בחי' מלחמה, שנקראת ספר מלחמות ה' כי כל קרבי זנין בידה והיא חרב לה' מלאה דם, ועיין בזה"ק פרשת בשלח דף ג"ד ע"א ודף ג"ו ע"א ובמק"מ שם, ולכן דוד שהי' מרכבה למדת המלכות דקדושה הי' לוחם מלחמות כל ימיו, וכמו כן במלכות דקליפה רומי אדום שאין כחו אלא בחרב" (תורת לוי יצחק כאן).
- (11) בראשית כז, מ.
- (12) במדבר כ, יח.
- (13) פרק ו' משנה ב'. (ראה קהלת יעקב אות תיו תלי), פירוש: (א) "תלי בעולם" הוא הקו הישר שעליו תוסבכנה הגלגלים, ולקצת התוכנים יקרא תנין, והוא כמלך על כסאו", שעל ידו הנהגת הגלגלים. (ב) "גלגל בשנה" הוא גלגל השמש שבו יתסחרו ענייניהשנה דתקופות וכל ענייני השנה, והוא "כמלך במדינה" מלך בענייני השנה. (ג) "לב בנפש", כי בלב עיקר הנפש והוא מולך על שאר הכוחות המתפשטים ממנו, זהו שהוא "כמלך במלחמה" ע"ש.
- (14) "והוא לנגד בינה ז"א ומלכות כמ"ש בפרסו והובא בקהלת יעקב מע' תלי גלגל ולב ע"ש". (תורת לוי יצחק כאן)
- (15) ראה בקהלת יעקב מע' לב ז'. (בפרק א' דבראשית כתוב ל"ב פעמים "אלקים" קודם שכתוב השם הוי').
- (16) שם אלקים הוא בחי' גבורה כידוע. ראה תניא — שער היחוד והאמונה פרק ד.
- (17) הכוונה למ"ש בתפלת שחרית בקטע לאל ברוך" . . מרום (כתר), וקדוש (חכמה), פועל גבורות (בינה), עושה חדשות (חסד), בעל מלחמות — גבורה וכו'. ראה גם תורת חיים שמות-בשלח עמוד קסח, א. (ילקוט לוי יצחק עה"ת חלק א' סוף סימן יז)
- (18) ראה תניא פרק ט.

בראשית לג, יב: וַיֹּאמֶר נִסְעָה וְנִלְכָּה וְאֶלְכָּה לְנַגְדְךָ: צריך להבין³:

- (א) למה ל"ב קרבי דוקא, לא פחות ולא יותר.
- (ב) מפני מה בקרבי לא יכילו להו.
- (ג) מהו הדמיונות, דמרגלית, ואבן טבא, ואינך.
- (ד) למה קמו בהימנותייהו כ"ל שנה דוקא, לא פחות ולא יותר, ואי משום דדרוש יעבר נא אדני לפני עבדו, למה לא דרשו זה קודם כ"ו שנה, או הרבה יותר אחר כ"ו שנה.
- והענין יש לומר, כי הנה הד' גליות בבל מדי יון אדום, שאדום הוא מלכות⁴ רומי הרשעה, הם הלעומת דד' אותיות דשם הוי' כמ"ש בלקוטי תורה להאריז⁵ פ' תצא ע"ש. א"כ יון הוא הלעומת דז"א⁶ דקדושה, והוא בחי' ז"א דקליפה שהוא לנגד ו' תפארת וכו'.

- (3) מתחיל כאן עם ארבע שאלות, ולפי המבואר לקמן מתורצות עוד שאלות, והם:
- (א) מהו השייכות הדרומים וישראל שעשו שותפות בהדייהו?
- (ב) למה התנו ביניהם "אי מינן מלכי מינייהו אפרכי ואי מינייכו מלכי מינן אפרכי"?
- (ג) למה לא אמרו הרומים בעצמם דעתם, מי נעשה בסיס למי, למה שאלו היוונים בזה?
- (ד) ביאור השם "יון", ושם "רומי"?
- (ה) מהו השמות "מרגליות", "אבן טובא", "אינך"? ו"אינך" פירושו (גם) "אחריני", ומהו ענינו?
- (ו) למה קמו בהימנותייהו כ"ו שנה דוקא, השאלה ד' בפנים הוא על ה"נספר כו" דוקא, ולקמן מבאר עוד דיוק, דבנוסף להמספר כו', למה הוא ב"שנים" דוקא, ולא חדשים וכדומה?
- (ז) מהו הקשר דמאחז"ל זה, לרב דימי דוקא?
- (4) שאדום הוא מלכות רומי — ראה גיטין נו, ב. מגילה ו, ב. רש"י סוף פרשת וישלח. רמב"ן ספר הגאולה שער שלישי. לקוטי שיחות חלק ה' עמוד 411. ילקוט לוי יצחק עה"ת חלק א' סימן קצו. רא.
- (5) וז"ל: הד' גליות נגד ד' אותיות הוי"ה, וגלות מצרים הוא נגד קצו של יו"ד שהוא שקול ככולם ויותר מהם וכו'.
- והנה הגליות הוצרך לברר ניצוצי קדושה שנתערבו בחטא אדם הראשון בתוך הקליפות שעירב טוב ברע כנודע, וז"ס (קהלת ח, ט) אשר שלט האדם באדם לרע לו, לרעתו של אדם הבליעל, כי במה שמציר להם לישראל נעשה ראש להם ומוציאין ישראל ממנו כל ניצוצי קדושה אשר בקרבו.
- והנה גלות בבל הוא נגד הראש, לכן נאמר (דניאל ב, לח) אתה הוא רישא דדהבא, ומדי ופרס הוא נגד הזרועות שהם ב', ויון נגד הגוף שהוא א', ואדום וישמעאל נגד היריכים שהם ב' וארוכים. וז"ס בעקבות משיחא כשיגיע זמן לברר מה שנשאר ונתערב בעקביים בסוף הרגלים.
- (6) ראה תניא — אגרת התשובה פרק ד, דהאותיות דשם הוי' הוא: י"ה — חכמה ובינה (השכל וכו'), ו' — בחי' ז"א (הששה מדות), ה' — מלכות (דיבור ומעשה).
- וזה לעומת זה בקליפה הם הד' גליות כנגד ד' אותיות שם הוי', נמצא דאות ו' בחי' ז"א, ובכללותו הוא תפארת דקליפה. ראה הערה 7.
- (7) פירוש: כמו בקדושה אות ו' הוא בחי' תפארת (הכולל כל הששה מדות ראה לעיל סימן נט), כן בקליפה יון הוא בחי' תפארת דקליפה.

ילקוט לוי יצחק על התורה

יעקב קנה הבכורה²⁸, וקיבל הברכות²⁹ מיצחק, שלקח את בכורתו ואת ברכתו, ומצד זה הוא גדול מעשו³⁰. שלחו להו רומאי כו' מרגלית ואבן טבא כו'. הג' דברים הללו, מרגלית, אבן טבא, אינך, שהם מאירים ומזהירים, י"ל רומזים על ג' מיני חכמות שבעולם.

חכמות הטבעיות, שהיא בדברים שבארץ. חכמת הלימודיות, שהוא חכמת התכונה שבתכונת השמים, שלמעלה מהארץ.

חכמת מה שלמעלה מהטבע, שהוא חכמת הפליסופיא, שהיא למעלה גם מחכמת התכונה שבשמים, כי היא בשכלים הנבדלים שלמעלה מהשמים.

והיינו, חכמת הטבע, הוא בעולם השפל. חכמת הלימודית, תכונה, הוא בעולם הגלגלים. חכמת מה שלמעלה מהטבע, הוא בעולם השכלים הנבדלים.

והיינו מ"ש בתהלים³¹ סוף סימן ק"ג, מלאכיו, צבאיו (היינו צבא השמים, הגלגלים), מעשיו, (והוא³² בריאה יצירה עשׂי).

וסדר לימודם הוא מתחלה טבעיות, ואח"כ לימודיות, ואח"כ מה שלמעלה מהטבע, פליסופיא. וטבעית הוא בסיס ללימודיות, ולימודיות למה שלמעלה מהטבע, וכמובן, ועיין במורה³³ נבוכים ובעקדה מזה.

והנה היוונים היו מלומדים בכל הג' מיני חכמות הללו³⁴, כידוע וכו'.

וזהו מרגלית, שהיא ג"כ מלשון רגל שהוא בתחתית הגוף, רומז על חכמת הטבע.

וזהו שאמר דוד¹⁹ לך אמר לבי כו', כי בחינתו הוא לב, שלכן הי' בבחינת מלך במלחמה²⁰, וכמו"כ בלעומת זה הרומאים עשו ל"ב מלחמות וכו'.

ולא יכילו להו וכו'. כי יון הוא בחי' יותר גבוה מאדום — רומי, כי הם כמו גלגל בשנה שלמעלה מלב ונפש, גלגל גי' יון במכוון²¹ ע"ש.

וכראותם שלא יוכלו לנצחם במלחמות, אישתתפו לישראל בהדייהו.

השייכות דרומאים לישראל שישתתפו אותם, הוא כי עשו ויעקב היו אחים זה לזה²² וכו', ומלכות רומי יצא ממנו מעשו וכו', הלעומת דיעקב שעליו כתיב²³ רנ"ו ליעקב שמחה, רנו הוא ג"כ המספר²⁴ הזה וכו', ועשו יותר על²⁵ רומ"י במספר ק"כ, הוא מה שאמור בסוף מס' מכות²⁶, שרע"ק כו' היו מהלכין בדרך ושמעו קול המונה של רומי ברחוק ק"כ מיל ע"ש. הרי שמתפשטת עוד ק"כ ואז הוא מספר עש"ו.

ואתנו בהדייהו אי מינן מלכי מנייכו אפרכי אי מנייכי מלכי מינן אפרכי, מלך הוא גדול מאפרכיוס. הנה מצד א' עשו גדול מיעקב כי עשו הי'²⁷ הגדול ויעקב הקטן, ומצד א' יעקב גדול מעשו וכו', כי

(19) תהלים כז, ח.

(20) ראה בתורת לוי יצחק בפנים המשך הביאור בנוגע דוד, דוד לחם ח"י מלחמות כדאיתא במדרש רבה פרשת ויקרא, כי שמו דוד שהוא מספר י"ד משלים למספר ל"ב עם הח"י מלחמות שנלחם כו'.

מובא בילקוט לוי יצחק חלק ג' פרשת ויחי מט, ט.

(21) ראה גם ילקוט לוי יצחק עה"ת חלק א' סימן עב*.

(22) "ועיין בע"ח שער הארת המוחין פ"ב ותבין" (תורת לוי יצחק כאן).

(23) ירמי' לא, ו. פסוק זה נאמר על תחילת הגאולה בבא קול הבשורה "כנו ליעקב שמחה וצהלו בראש גוים" (מלשון רינה וצהלה). ולהעיר מפירוש אברבנאל על הפסוק קודם (פסוק ה') "כי יש יום קראו נצרים בהר אפרים קומו ונעלה ציון וגו'", וז"ל: הענין הוא שנצרים הם הרומיים בני אדום, כי הנה בהיות הנביא מנבא על חורבן ראשון באה לו ג"כ הנבואה על חורבן שני שיעשו הרומיים בירושלם, ועליו אמר שם הנה נצרים באים מארץ מרחק שהיא רומי כי בכל לא הי' ארץ מרחק לירושלם ולא יקרא קצה הארץ אלא רומי, ועליהם ג"כ אמר קראו נצרים בהר אפרים שרצה בזה לבאר מתי תהי' נקמת ה' אשר זכר, ואמר כי יש יום וזמן עתיד לבא שאז יקראו הנצרים בהר אפרים ויאמרו אלו לאלו קומו ונעלה ציון, ע"ש.

(24) רנ"ו הוא מספר רומי = 256. "ועיין בילקוט לוי יצחק תורה להאריז"ל בפסוק רנו כו'" (תורת לוי יצחק כאן). וראה בפנים הביאור עפ"י קבלה).

(25) עשו (בגי' 376), וכן רומי (256) + ק"כ (120) = 376.

(26) כד, ב. ראה שיחות קודש ה'תשל"ד כ' אב סעיף ד'. שהמספר קכ מיל של רומי הוא ההיפך וכנגד הק"כ מיל כשיצאו בני" מצרים שהלכו ביום א' (רש"י שמות יב, לז).

(27) בראשית כה, כה.

(28) שם כה, כו.

(29) שם כז, לו.

(30) ראה בפנים בתורת לוי יצחק שרש הדברים דעשו שרשו מתהו ויעקב שרשו מתקון. ראה לקוטי שיחות חלק ה' עמוד 402. שיחות קודש ה'תשמ"א פרשת שמיני סעיף יב. ילקוט לוי יצחק עה"ת חלק א' סימן רלט, ובהנסמן שם.

(31) פסוקים כ, כא, כב. דכתיב ג' פעמים "ברכו ה'", פסוק כ' "ברכו ה' מלאכיו גבורי כח עושי דברו וגו'" (כנגד חכמה שלמעלה מהטבע — מלאכיו), פסוק כא "ברכו ה' כל צבאיו משרתיו עושי רצונו" (כנגד חכמת בתכונת השמים), פסוק כב, "ברכו ה' כל מעשיו בכל מקומות ממשלתו וגו'" (כנגד חכמת הטבעיות).

(32) ראה הביאור בפנים בתורת לוי יצחק, דהג' דרגות מרגלית, אבן טבא, אינך הם כנגד עולמות ב"ע, (בינה, ז"א, מלכות), וחכמת התורה (כדלקמן) הוא כנגד עולם האצילות חכמה, והוא גם כנגד ה' אותיות דשם הוי" כנ"ל.

[ובעבודת: הם שכל (בינה), מדות (ז"א), דיבור ומעשה (מלכות), כידוע.]

(33) ראה מורה נבוכים חלק שני פרק יא.

(34) ראה ילקוט לוי יצחק עה"ת חלק א' סימן עב, דמרומו כל השלשה דרגות בשלשה אותיות ששם "יון".

שנו חכמים. ולגבי תורה גם אינך⁴² נעשה בסיס וכו', ובטלים כל החכמות לנגדה.

והיוונים עצמם הוכרחו להודות שכך הוא, כי הרי בהם בחכמותיהם גופא מרגלית נעשה בסיס לאבן טבא, ואבן טבא נעשה בסיס לאינך, מפני שכל אחד למעלה מחבירו, א"כ ע"כ שאינך נעשה בסיס לספר תורה שלמעלה ממנו לגמרי.

והרומאים לא אמרו דעתם בזה, מי נעשה בסיס למי, רק שאלו דעת היוונים בזה. הנה מלבד זה כי אם יאמרו היוונים דעתם בזה לא יהיו יכולים לחזור מדעתם, ויכפו לרומאים שאצלם ישראל וספר תורה בהדיהו.

עוד זאת הרומאים אינם מלומדים בחכמות, כי כל כחם רק במלחמות, ועל חרבך תחי, לכן אמרו להיוונים שהם מלומדים בחכמות, שהם יגידו דעתם בזה. ונקראו רומאי מלשון רמאות, כי רימו את היוונים בשאלתם, כי לולא ידעו היוונים כוונת שאלותיהם לא השיבו ככה. ומה שהם רמאים הוא מצד כחם מעשו שכתוב עליו⁴³ כי ציד בפיו שפירושו שהי' צד ומרמה בפיו, שמראה א"ע לצדיק, היאך⁴⁴ מעשרין כו', כמו"כ הם בשאלותיהם רימו את היוונים.

שלחו להם א"כ אגן ישראל בהדן וספר תורה גבן. כי ישראל שהם מיעקב, הנה פרצוף יעקב הוא גופא הנובלות חכמה שלמעלה שנעשה תורה כמ"ש בע"כ⁴⁵ שער יעקב ולא פ"א ע"ש. ספ"ר תור"ה⁴⁶ גי' שמ"ע ישראל, כי ישראל זכו לק"ש⁴⁷ ממתן תורה. ועי"ז כפו להו, והיינו ע"י ל"ב קרבי לא יכלו להו, ורק ע"י ספר תורה המתחלת בב' ומסתיימת בל' והוא ל"ב נתיבות⁴⁸ חכמה עילאה, ע"י ל"ב זה דוקא, שלמעלה הרבה מל"ב בנפש שהוא כמלך במלחמה, עי"ז דוקא כפו להו.

תורה, וכן כתוב בספר תהלים על ידי דוד מלך ישראל (ק"ט, עב) טוב לי תורת פיך סאלפי זהב וכסף וכו'.

(42) "כי אור אבא הוא באצילות רוא דהימנותא, שלמעלה משכל דבריאה" (תורת לוי יצחק כאן).

(43) בראשית כה, כח.

(44) שם פסוק כו "ויהי עשו איש יודע ציד וגו'" ופרשי: יודע ציד, לצוד ולרמות את אביו בפיו ושואלו האיק מעשרין את המלח ואת התבן כסבור אביו שהוא מדקדק במצות. וראה ביאור פרשי לקוטי שיחות חלק כה עמוד 116 ואילך.

(45) שער לו. ע"ש שמבאר הפסוק "תורה צוה לנו משה מורשה קהילת יעקב". ראה גם ספר המאמרים — תורת שמואל — תרכ"ז ד"ה וירא ה' סעיף ד' (עמוד רנב).

(46) ספר (בג"י 340), + תורה (611) = 951, וכן שמע (410), + ישראל (541) = 951.

(47) דברים ו, ד.

(48) ראה ספר יצירה פ"א, מב. לקוטי תורה פ' מסעי צד, ד.

אבן טובא, רומז על חכמת התכונה שהיא במאורות השמים, ומה שאבן טובה מאירה, הוא מפני האור דמאורות השמים שהאירו בה.

אינך, שהוא טוב עוד יותר, רומז על חכמת מה שלמעלה מהטבע, בשכלים הנבדלים³⁵.

וב' חכמות דטבע שבארץ, ולימודיות שבגלגלי השמים, הם נראים ונגלים, זהו מרגלית ואבן טבא, שיודעים מה הם, משא"כ שכלים הנבדלים אינם נראים ונגלים, זהו אינך שפירושו אחריני, ומה הם אינו נגלה ונראה.

(והוא כמו שבריאה נקראת חושך³⁶ שהיא עלמא דאתכסיא שאינו נראה ונגלה, משא"כ יצירה הוא אור שנראה ונגלה, ומכ"ש עשיי³⁷ וכו')

והיינו מה שרמזו להם הרומאים באלו הג' דברים, מרגלית, אבן טבא, אינך, הוא על מעלת היוונים שהיו חכמים בכל הג' מיני חכמות הללו. (ולכן לא יכלו הרומאים לנצחם בקרבי כי הם למעלה מהרומאים).

הנה יש עוד בחי' חכמה שלמעלה לגמרי³⁸ מכל הג' מיני חכמות הללו, וכל החכמות הללו בטלים ומבוטלים נגדה, והיינו ספר תורה, שהיא מבחי' חכמה דקדושה והיא מבחי' חכמה, ונבלות³⁹ חכמה שלמעלה תורה⁴⁰ וכו', ולכן אפילו אתה נותן כל אבנים טובות ומרגליות שבעולם איני דר אלא במקום תורה, כדאיתא⁴¹ בפ'

(35) ראה בפנים בתורת לוי יצחק "מרגלית" בחי' מלכות, "אבן טבא" בחי' ז"א, "אינך" בחי' בינה. וראה לעיל הערה 13

(36) וכמ"ש (ישעי' מה, ז) "יוצר אור ובורא חושך". ראה גם לקמן סימן קמח.

(37) ראה בפנים בתורת לוי יצחק הביאור עפ"י קבלה.

(38) ראה בפנים בתורת לוי יצחק הביאור שהוא בחי' אצילות שלמעלה מהשכל שבבריאה וכו'.

(39) בראשית רבה פ"ז, ה, ומבאר בחסידות שהתורה היא חכמתו ית', אולם היא מושגת לנבראים, רק בבחי' "נובלות" (כמו שיריים) מחכמה שלמעלה. וזוהי ה"חכמה תתאה", שהתורה שניתנה לבני ישראל, אינה אלא "נובלות" מחכמה עילאה, דאורייתא מחכמה נפקת (זהר ח"ב סב, א. ועוד), שזוהי התורה כפי שהיא למעלה, בעולם האצילות — חכמה עילאה.

ראה אור התורה פרשת ויחי עמוד תח, א. המשך תער"ב חלק א' עמוד שנ.

(40) "שלמעלה גם מבינה ז"א ומלכות דקדושה, שלעומתם הם אינך אבן טבא, מרגלית, משא"כ לנגד חכמה אין לעומת כלל, כי (איוב ד, כא) ימותו ולא בחכמה, (קהלת ז, יב) והחכמה תחי, ואור אבא דוחה את החיצונים, וכידוע בענין טהרת הנגעים, שע"י תורה, תורת המצורע, ועי"כ הן" (תורת לוי יצחק כאן).

ראה לקוטי תורה לאדמו"ר הזקן פרשת מצורע עמוד כד, ג. (מובא בילקוט לוי יצחק עה"ת חלק א' סימן קצו הערה 11. קצט הערה 5. יב הערה 21). דרך מצותיך עמוד ק, א. לקוטי שיחות חלק יז עמוד 141. (41) אבות פ"ו משנה ט': אמר רבי יוסי בן קסמא . . . אם אתה נותן לו כל כסף וזהב ואבנים טובות ומרגליות שבעולם איני דר אלא במקום

ילקוט לוי יצחק על התורה

הז' השתחוויות הוסרו הז' רישין דהנחש, וכמ"ש במגלה עמוקות מזה⁵⁵). הנה אז נתחבר לו ונשקו בכל לבו. זהו שכ"ו שנין, כ"ו דוקא קמו בהימנותייהו, כמו שהתם בעשו מצד שם הוי' שבו אחר שהוסר ממנו הז' פעמים טמא, נשקו בכל לבו.

ומה שהכ"ו היו במספר שנים דוקא, הוא כי ע"י שהשתתפו ישראל עמהם, כפו את היוונים, שהם בחי' שנה, כי הם כמו בחי' גלגל בשנה, כנ"ל⁵⁶.

גם י"ל כי הנותר מעש"ו על מספר כ"ו הוא מספר ש"ן, ש"נ הוא ענין שנה, זהו כ"ו שנה.

ובעל המימרא הוא רב דימ"י⁵⁷ דוקא, דימ"י מספרו ב' פעמים ל"ב, הוא יודע שעבדו ל"ב קרבי מהל"ב פעמים אלקים ולא יכלו להם. וע"י ספר תורה היא ג"כ ל"ב ב' בתחלתה ול' בסופה שהוא ל"ב נתיבות חכמה עילאה, דתורה, כפו להו.

תורת לוי יצחק, חידושים וביאורים בש"ס עמוד רט ואילך

כ"ו שנין קמו בהימנותייהו, כ"ו דוקא. כי הנה יצח"ק⁴⁹ מספרו ח' פעמים הוי', ונמשך ממנו יעקב ועשו. ביעקב נמשך ז'⁵⁰ פעמים הוי' ממנו כי יעקב"ב מספרו ז' פעמים הוי', והוי' אחת נמשך בעשו, שמצד זה הוא אח ומחובר ליעקב.

והמותר בעש"ו על הוי'⁵¹ הוא ז' פעמים טמא, מצד הז' פעמים טמ"א שבו הוא הלעומת דיעקב שהוא ז' פעמים הוי', ולכן הי' עשו שונא ליעקב מאד, מצד הז' פעמים טמ"א שבו.

וע"י מה נתחבר עשו לקראת יעקב שנעשה לו כאח, ורץ לקראתו, וחבקו ונשקו (שרשב"י ס"ל שבכל לבו⁵² נשקו אז) הוא ע"י שהשתחווה יעקב ז' פעמים ארצה, שע"י הסיר ממנו הז' פעמים טמ"א שבו⁵³, ונשאר בו רק הוי', שמצד זה הוא אחיו, זהו עד גשתו עד אחיו. (ועיין בקדושי⁵⁴ בפ"ק בענין ר' אחא בר יעקב, שע"י

49 ראה תורת מנחם התועדויות ה'תשמ"ז חלק ב' עמוד 100. חלק ג' עמוד 203. 207. 210. חלק ד' עמוד 106.

50 ראה תורת מנחם התועדויות ה'תשמ"ז שם. ה'תשמ"ח חלק ג' עמוד 210.

51 פירוש: ז' פעמים טמ"א (בג"י 350) + שם הוי' (26) = 376, כמנין עש"ו. נמצא דמספר "עשו", הוא בצירוף פעם אחת שם הוי' (26) — מה שירש מיצחק, ועוד ז' פעמים "טמא", (לעומת הז' פעמים הוי' שיעקב יָרַש מיצחק).

ראה אור התורה פרשת וישלח סוף עמוד רלא שמציין להספר המקנה — פנים יפות פרשת וישלח (לב, כח). ועיין בחידושי המקנה על מס' קידושין דף כט: בד"ה ואפשר דמתרחש ניסא וכו'.

52 (ספרי בהעלותך פסקא טט, מובא בפרש"י בראשית לג, ד) "נקוד על וישקהו ר' שמעון בן יוחי אומר הלכה בידוע, שעשו שונא ליעקב, אלא נהפכו רחמיו באותה שעה ונשקו בכל לבו".

53 פירוש: דע"י כל פעם השתחוי' של יעקב, הנה שם "הוי'" אחד דיעקב בירר פעם א' "טמא" דעשו, וע"י ז' פעמים השתחוי' נבחר ז' פעמים "טמא" דעשו, ונשאר בעשו שם "הוי'" אחד שְׁרַש מיצחק, וע"י נתעורר אצלו הצד הטוב ונתחבר ליעקב ונעשה אח, דיעקב ועשו יחדיו יָרְשו הח' פעמים שם הוי' (בג"י) ד"יצחק".

54 דף כט, ב. "ההוא מזיק בי רבנן דאביי" (ההוא שד הי' בבית המדרש דאביי) "על בת בההוא בי רבנן" (נכנס ר' אחא בר יעקב ולן בההוא בית המדרש), "אידימי לי' כתנינא דו' רישווא" (השד נראה לר' אחא כנחש עם שבע גולגולות), "כל כריעה דכרע נתר חד רישא" (כל כריעה דכרע ר' אחא ומתפלל על אותו שד נפל ראש אחד, וע"י ז' כריעות נהרג הנחש), ובמדרש"א: "ווי' הרישין דתנינא הם הז' כוחות הטומאה שהביא הנחש הקדמוני לעולם, ". וראה הערה 55.

55 (בפרשת ואתחנן אופן קצב) וז"ל: אמרו (בקידושין כט:) שבימי אביי הוה מזיק בי רבנן אפילו לבי תרי ביממא, ורב אחא בר יעקב ביטל אותו מזיק דהוה דמי לתנינא שיש לו ז' ראשים, והענין הוא כי קליפת עשו הם ז' כחות הטומאה, וסמאל שר של עשו יש לו ז' שמות, כי סמאל הוא מלאך המות והוא יצר הרע ואמרו רז"ל (סוכה נב, א) ז' שמות יש ליציה"ר, והוצרך יעקב להשתחות שבע פעמים עד גשתו עד אחיו לקביל ז' ראשין אילין, ובקריאת שמע שקרא יעקב הכניע ז' ראשים דילי, וכמ"ש מתחלה כה תאמרין לאדני לעשו (בראשית לב, ה) כה דייקא, כ"ה אוןון דיחודא של שמע ישראל, וזה נרמז במ"ש עשו יש לי רב אחי (שם), שרמז על רב אחא בגמ', ולכן נקרא בר יעקב שכח זה שהפיל רב אחא ז' ראשים של תנינא, באה לו מן יעקב אבינו, ועל כח זה קמכוין ג"כ משה באמרו אעברה נא (דברים ג, כה) שרצה להעביר אותו נחש שיהי' בימי אביי והכניע רב אחא, וזה נרמז במלת נא "נחש אחא", והשיב לו הקב"ה "רב לך" וכו', שרב אחא בר יעקב יזכה לתקן אותו נחש של ז' ראשים וכמו שהעיד עשו בעצמו, וניבא ולא ידע מה ניבא באמרו יש לי רב אחי" שרמז על רב אחא שהפיל ז' ראשים דילי, כי שבע יפול צדיק וקם ר"ל עם ז' השתחוואות שלו שנפל רב אחא לארץ, בזה קם אח"כ שהפיל ז' ראשים של סטרא אחרא עכ"ל (ועיין לעיל סימן סז. סח).

56 "גלגל בגי' יון במכוון, וגלגל בשנה שייך לחכמת התכונה שבשמים וכו', וזהו שהיוונים היו חכמים בתכונה" (תורת לוי יצחק כאן).

57 מבאר הקשר ד"רב דימי" לכל הנ"ל בשיטת הלימוד דהרב המחבר, עפ"י מארז"ל "שמא מילתא היא". ראה ברכות ז, ב. יומא פג, ב. זהר חלק א' דף ו סע"א. חלק ב' דף קעט סע"ב ע"ב. ועוד.

הייתכן שמבלי הבט על כל העניינים — עדיין לא פעלו ביאת משיח צדקנו בפועל ממש!...

משיחת ליל כ"ח ניסן ה'תנש"א

במנחת שבת זה) – "בקרבתם לפני ה' 18, שנעשה שלימות הקירוב וההתאחדות עם הקב"ה, אבל נשמות בגופים דוקא 19, באופן כזה "יבוא אהרן 20 אל הקודש גו". וממשיכים תיכף בפ' קדושים (אחרי-קדושים מחוברין) – "קדושים תהיו כי קדוש אני 21, וכדרשת חז"ל 22 "יכול כמוני" (בניחותא), שכאו"א מישראל "יכול" להגיע להדרגא ד"כי קדוש אני" ("כמוני" 23, וכיון ש"יכול" – ה"ז נעשה חפצו וגם רצונו שמקיים בפועל הציווי ד"קדושים תהיו כי קדוש אני" ("כמוני"), ועד שרואים בגלוי בעיני בשר שישראל יקוב"ה כולא חד ממז.

ספר השיחות ה'תש"נ עמוד 426

טו, יט – ואשה כי תהיה זבה דם יהיה זבה בבשרה שבעת ימים תהיה בנדתה וכל הנוגע בה יטמא עד הערב

ב. (איכה א, ח) חטאה חטאה ירושלים על כן לנדה היתה... ידוע אם ישראל הוצרכו לעשות תשובה במשקל כימים שנהגו איסור, ודאי יכלה הזמן טרם שיתקנו הקלקול הגדול אשר התעייבו ותשובה גדולה כזאת ודאי צריך זמן רב למאוד, ולזה איך חרפה היא לנו על אריכות הגלות עלינו. אמנם באמת אילו ישובו ישראל רק יום אחד בשנה בתשובה שלימה כראוי וכנכון יקרב הקב"ה קץ הגאולה ויגאלנו מגלות המר הזה כמ"ש היום אם בקולו תשמעו, ובזאת חרפה היא לנו שלא נוכל לשוב שעה אחת במשך זמן רב כזה, וגם זה פי' הפסוק לך ה' הצדקה שהטיב עמנו לקבל תשובתנו אפילו שעה אחת, ולא כן אנחנו עושים פה היום לכך ולנו בושת הפנים כי חרפה היא לנו.

וידוע דנדה דאורייתא ביום שפוסקת מלראות טובלת לערב וטהורה, אבל זבה צריכה לספור ז' נקיים וצריכה משך זמן מה.

ויובן כוונת המקונן חטא חטאה ירושלים ר"ל דהקב"ה חשבה לטובה וזדונות נעשות לה כשגגות משום שיציה"ר צפון בלבותם ובעור בהם להפילם במכמרותיו, על כן לנדה היתה שתוכל לטהר בימי סאובתה ואיננה צריכה זמן רב. אכן אנחנו לא עשינו כן ואין עושים תשובה אפי' יום אחד לכך כל מכבדי' הזילות כי ראו ערותה כי באמת חרפה היא לנו שלא נשוב בתשובה נכונה אף יום או יומים ולכך גם היא נאנחה ותשב אחור וק"ל.

אהבת יהונתן – אלון בכות

יב, ב – דבר אל בני ישראל לאמר אשה כי תזריע וילדה זכר וטמאה שבעת ימים כימי נדת דותה תטמא

א. הדילוג והקפיצה מהגלות אל הגאולה מרומז בפרשת השבוע – תזריע-מצורע:

ובהקדמה – שחיבור ב' הפרשיות תזריע-מצורע 3 הוא חיבור עניינים הפכיים:

מצד פשטות הענינים – המציאות ד"אשה כי תזריע וילדה זכר 5" אינה שייכת במעמד ומצב של "מצורע" שנאמר בו "וישב מחוץ לאהלו", "מלמד שאסור בתשמיש המטה".

ומצד הרמז שבדבר – ש"אשה כי תזריע וילדה זכר" רומז על הלידה דהגאולה (כידוע 7 שהגלות נמשל לעיבור והגאולה ללידה), וזוה גופא "וילדה זכר", ע"ד מ"ש 8 "ונודה לך שיר חדש", לשון זכר, גאולה נצחית שאין אחרי גלות; ואילו "מצורע" – שנאמר בו 9 "בדד ישב מחוץ למחנה מושבו" – רומז על מעמד ומצב הגלות 11, "בנים שגלו מעל שולחן אביהם" 12.

ויש לומר, שבחיבור ב' הפרשיות תזריע-מצורע נרמז הענין ד"לכתחילה אריבער" בנוגע להגאולה – שגם בזמן הגלות, במעמד ומצב ד"מצורע", נעשה תיכף ומיד הדילוג וקפיצה ("אריבער") ל"אשה כי תזריע וילדה זכר", ענין הגאולה, ולא עוד, אלא שההתחלה היא "אשה כי תזריע וילדה זכר", "לכתחילה אריבער", ורק אח"כ מוסיפים שהגאולה באה לאחרי הדילוג וקפיצה ממעמד ומצב ד"מצורע", "זאת תהי' תורת המצורע 13 ביום טהרתו 14, שבזה נרמזת גם הטהרה דכאו"א מישראל ע"י הקב"ה, "לפני מי אתם מטהרין ומי מטהר אתכם, אביכם שבשמים, שנאמר 15 וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם 16, ועד ש"לפני הוי' טהרתו 17.

ומזה באים להמשך הקריאה בפ' אחרי (שמתחילין לקרוא

(3) ובהדגשה תירה כשקורין לפרשה השני' בשמה המפורש בתורה ("מצורע"), ולא בשם "טהרה", כמנהג כמה גדולי ישראל – אף שלא מצינו כן בהנהגת רבותינו נשיאנו, ונהרא נהרא ופשיטי'. וראה לקו"ש ח"א ע' 239. ח"ז ע' 100 ואילך.

(4) ראה גם לקו"ש ח"ב ע' 70 ואילך. ועוד.

(5) פרשתנו יב, ב.

(6) פרשתנו יד, ח ובפרש"י.

(7) ראה ת"א ותו"ח ר"פ וארא. ובכ"מ.

(8) ברכת "אשר גאלנו" בהגש"פ, מפסחים קטז, ב.

(9) מכילתא בשלח טו, א. הובא בתוס' פסחים שם.

(10) פרשתנו יג, מז.

(11) ראה ויק"ר פרשתנו ספטי' שפרטי הנעגים רמוזים על פרטי הגלויות ("שאת זו בבל כו' צרעת זו אדום"), ומסיים, "לענה"ב אמר הקב"ה אני מטהר אתכם, ה"ד וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם". וראה גם שם ספ"י שהפרשה דנגעי בתים קשורה עם חורבן ביהמ"ק (הגלות), ומסיים, "יכול לעולם ת"ל ולקחו אבנים אחרות, שנאמר לכן כה אמר ה' אלקים הנני יסד בציון אבן אבן בחן פנת יקרת מוסד מוסד המאמין לי אחיש".

(12) ברכות ג, סע"א.

(13) להעיר מסנהדרין צה, א: "מאי סימוני' (דמשיח) יתיב ביני עניי סובלי חלאים כו", "מנוגעים, והוא נמי מנוגע כו" (פרש"י שם).

(14) פרשתנו יד, ב.

(15) יחזקאל לו, כה.

(16) משנה סוף יומא.

(17) אחרי טז, ל. וראה לקו"ת אחרי כו, סע"ג ואילך.

(18) ר"פ אחרי.

(19) דלא כנגדב וביהוא שכלתה נפשם כו' (ראה בארוכה אוה"ח ר"פ אחרי) – כיון שישנו הציווי והנתינת-כח שצ"ל באופן דנשמות בגופים דוקא.

(20) ודוגמתו בכאו"א מישראל, עליהם נאמר "זאתם תהיו לי ממלכת כהנים", "כהנים גדולים" (יתרו יט, ו ובפי' בע"ט), וכפס"ד הרמב"ם (סוף הל' שמיטה ויובל) "לא שבט לוי בלבד אלא כל איש ואיש כו' אשר נדבה רוחו אותו כו' ה"ז נתקדש קדש קדשים" – שכאו"א מישראל יכול להגיע לדרגת הקדושה דכהן גדול, שנאמר בו (דה"א כג, ג) "ויבדל אהרן להקדישו קדש קדשים".

(21) יט, ב.

(22) ויק"ר פכ"ד, ט. וראה לקו"ש ח"ב ע' 91. וש"נ.

(23) ובנסח התפלה שלאחרי ספירת העומר – "ולטהרנו ולקדשנו בקדושתך העליונה" (כנ"ל ס"ג).

♦ יום ראשון כ"ז ניסן ♦

יב (א) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר:

א ומליל יי עם משה למימר:

(ב) דַּבֵּר אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אִשָּׁה כִּי תִזְרִיעַ וַיִּלְדָה זָכָר וְטָמְאָה שְׁבַעַת יָמִים כִּימֵי נִדַת דְּוֹתָהּ תִטְמָא:

ב מלל עם בני ישראל למימר אתמא ארי תעדי ותליד דכר ותהי מסאבא שבעת יומין כיומי רחוק סוכתה תהי מסאבא:

לדה. כימי נדת דותה תטמא • כסדר כל טמאה האמורה בנדה, מטמאה בטמאת לדה, ואפלו נפתח הקבר בלא דם. דותה • לשון דבר הזב מגופה. לשון אחר: לשון מדנה וחלי, שאין אשה רואה דם שלא תחלה, ראשה ואבריה כבדין עליה.

כ"ז • אשה כי תזריע • (ויקרא רבה) אָמַר רַבִּי שְׁמַלְאִי: כָּשֶׁם שֶׁיִצְרִיתוֹ שֶׁל אָדָם אַחַר כָּל בְּהֵמָה חַיָּה וְעוֹף בְּמַעֲשֵׂה בְּרָאשִׁית, כֵּן תוֹרְתוֹ נִתְפָּרֶשֶׁת אַחַר תּוֹרַת בְּהֵמָה חַיָּה וְעוֹף. כִּי תִזְרִיעַ • (נדה כז) לְרִבּוֹת שֶׁאֲפִלוּ לְדַתּוֹ מַחֲוִי, שֶׁנִּמְחָה וְנִעֲשֶׂה כִּמֵּין זָרַע, אִמּוֹ טָמְאָה

כלי יקר - עוז והדר

לזכר שום טמאת שבעה, כי דוקא על חנה הטיל הנפש זמא ולא על אדם, כף אין לנקבה הנולדת שום טמאה. וזה טוב להשיב למינים האומרים, אם הזכר יתקן בהסרת הערלה, נקבה במה תטהר: ומעם לטמאת שבועים לאשה עצמה בלדת נקבה (פסוק טז), דין הוא שתהיה לאשה טמאת פי שנים, כנגד שתי נקבות, כי כל נקבה בפני עצמה נמשך לה טמאת שבעה מן חטא הקדום על כל הנקבות שבועולם, על כן מן הראוי שתטמא ארבעה עשר ימים, שבעה של עצמה, עוד שבעה של בתה, כי הוסיפה בעולם טמאה על טמאתה: ומזה הטעם יצירת הזכר לארבעים יום ושל נקבה לשמונים יום (נדה טז), כי בידוע שבזמן שהזרע חם ביותר אז הוא ממחר להתבשל ביותר ולהיות עובר בבטן המלאה, וידוע שזרע האשה חם יותר מן זרע האיש, כי אשה מורעת אדם שבו (שם לא) וכל אדם נוטה אל החם ביותר, ואביו מוריע לבן שבו (שם) וכל לבן נוטה אל הקרירות ביותר, ודם ושלג יוכיח ואש ומים. לפיכך נאמר (בראשית ג טו) "ואל אישה תשוקתך", ורבותינו ז"ל אמרו (כתובות פז) "יותר ממה שהאיש רוצה לשא האשה רוצה להנשא", לפי שיש

והזהמא בעולם וגרם לכל הנולדים טמאת שבעה, כי אלו לא חטא האדם היה כמלאך אלהים למעלה מן מערכת שבעה כוכבי לכת, ובחטאו הוטר ממנו הרוחניות ונפל תחת ממשלת המערכת אשר מצדם נמשכה הטמאה לאדם, כי כל דבר גשמי נופל תחת מספר שבעה כוכבי לכת ושבעת ימי בראשית, וכל שמיני רוחני כי הוא למעלה משבעה, כמבאר למעלה פרשת שמיני (ט א): וזה טעם טמאת שבעה ליוולדת, כי כל זה נמשך לה מן החטא הקדום, וממנה נתפשטה הטמאה בזכר הנולד, לפי שאשה מורעת תחלה יולדת זכר, ואם כן זרע האשה עקר בזכר הנולד ואין חוששין בו לזרע האב' (ע"פ חולין עט.) כי טפל הוא לזרע האשה, ולפי זה השפע גם על הזכר הנולד מן אמו טמאת שבעה, והינו הערלה שיש בה טמאה, שהרי אמרו רבותינו ז"ל (פסחים צב.) 'הפורש מן הערלה כפורש מן הקבר', על כן דוקא ביום השמיני ימול הנולד, כי כשהרת אמו כף טהרת הנולד ממנה, שעל כל פנים אינו יכול להיות בלא טמאת שבעה כמו אמו שיש לה טמאת שבעה, וטהרתם בשמיני שהוא רוחני. אבל הנקבה שזרע האיש עקר בה, שהרי איש מוריע תחלה יולדת נקבה, כשם שאין

יב (ב) אשה כי תזריע וילדה זכר. אמרו רבותינו ז"ל (נדה לא) איש מוריע תחלה יולדת נקבה, אשה מורעת תחלה יולדת זכר. והמפרשים כתבו שנה ענין טבעי ראה רבינו בחיי. וקשה לי, מה צריך בהודעת ענין זה בפרשה זו המדברת מטמאת יולדת שבעה לזכר וארבעה עשר לנקבה. ועוד מה ענין מצות המילה לכאן. אף על פי שנוכל לומר שרצה לתן טעם למה נהנה המילה בשמיני, והוא כדפי שלא יהיו הפל שמחים ואביו ואמו עצבים שהרי יש לה טמאת שבעה (נדה לא), מכל מקום כדפי לישב כל הקשיות בדרך אחר, אומר אני שכל זה נמשך בדרך טבע מן חטא הקדום, כמו שנגאמר (פסוק ז) וטהרה ממקור דמיה, כי החטא הקדום של חנה הוא "מקור נפתח" לדמים טמאים אלו "לחטאת ולנדה" (ע"פ בריה ג א), כמו שמצינו במסכת ערובין פרק המוציא תפלין (פ) אמר רב יצחק בר אבדימי, "הרבה ארבה עצבונך" (בראשית ג טו) אלו שני טפי דמים, דם נדה ודם בתולים כו'. וכן משמע בירושלמי פרק במה מדליקין (שבת פ"ב ה"ז) שחטא של חנה הוא מקור לדם נדה: לכן נאמר וטהרה ממקור דמיה, כי כל הנשים צריכין טהרה על חטא ראשון אשר ממנו נתפשטה הטמאה

(~ נקודות משיחות קודש ~ (היוסיום כ"ח אייר)

שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים הָעוֹלָם עוֹמֵד. אַחֲרֵי הַמֵּאֲמָר, אָמַר לוֹ: "אִישׁ מִזְרִיעַ תַּחֲלָה יוֹלְדֵת נִקְבָּה" - זֹהוּ אִמְרָה (הַרְבֵּינָת דְּבוּרָה-לֵאָה, בְּתוֹם שֶׁל אֲדָמוֹר הַזֶּקֶן). "אִשָּׁה מִזְרַעַת תַּחֲלָה יוֹלְדֵת זָכָר" - זֶהוּ אִתָּה.

אִישׁ מִזְרִיעַ תַּחֲלָה יוֹלְדֵת נִקְבָּה, אִשָּׁה מִזְרַעַת תַּחֲלָה יוֹלְדֵת זָכָר (ברכות ט)

בְּאֶחָד הַחֲזִיזוֹנוֹת לִילָה שְׁרָאָה ה"צִמּוּחַ צֶדֶק" אֶת רַבְּנֵי הַזֶּקֶן, בְּתוֹךְ שְׁלֹשִׁים יוֹם לְהִסְתַּלְקוּתוֹ, אָמַר לַפְּנִי הַמֵּאֲמָר "עַל

(~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך א, עמ' 732)

"כִּי תִזְרִיעַ" - הַזְרִיעָה אֵינָה אֶפְשָׁרִית אֲלָא בְּאֶרֶץ. לוֹמַר לָךְ, כִּי לְמִרוֹת הַתְּשׁוּבָה הַמְּאֹרָה, אֵין אָדָם רִשְׁאֵי 'לְבְרוּחַ' מִן הָעוֹלָם, אֲלָא עָלָיו לְעִבּוֹד עִם הָעוֹלָם וּבְתוֹכוֹ - לְבַרְרוֹ וּלְהַעֲלוֹתוֹ.

אִשָּׁה כִּי תִזְרִיעַ (יב, ב)

"אִשָּׁה" - רָמַז לַתְּשׁוּבוֹת הַנְּשִׂמָה לַחֲזוֹר אֶל שְׁרָשָׁה הָאֱלֹקִי, שֶׁפֶן הַשֵּׁם אִשָּׁה הוּא עַל שֵׁם **מְקוֹרָה** שֶׁל הָאִשָּׁה, "כִּי מֵאִישׁ לּוֹקְחָה" (בראשית ב).

(~ נקודות משיחות קודש ~ (על-פי לקוטי שיחות חלק ג, עמוד 74 - מתוך 'לקראת שבת')

טעם הקדמת תורת הבהמה לתורת האדם

מֵה־שְׂאִינֵי-כֶּן בְּשֶׁאֵר הַנְּבָרָאִים שְׂאִינֵם יְכוּלִים לְעִבּוֹד כָּלֵל עַל רְצוֹנוֹ וּתְבַרְרָה, הֵינּוּ שֶׁהַבְּדֵל בֵּינֵיהֶם הוּא לֹא רַק בְּמַעֲשֵׂה הַחֲטָא בְּפוּעַל אֲלָא גַם בְּאֶפְשָׁרוּת לַחֲטָא, שְׂאֲצֵלֵם אֵין בְּכֹלֵל הָאֶפְשָׁרוּת לַחֲטָא, מֵה־שְׂאִינֵי-כֶּן בְּאָדָם.

אִשָּׁה כִּי תִזְרִיעַ וְיִלְדָה זָכָר

אָמַר רַבִּי שְׁמַלְאִי, כְּשֵׁם שֶׁיִּצְרָתוֹ שֶׁל אָדָם אַחֵר כֵּל בְּהֵמָה וְחַיָּה וְעוֹף בְּמַעֲשֵׂה בְּרִאשִׁית, כִּף תוֹרָתוֹ נִתְפָּרֶשֶׁה אַחֵר תוֹרַת בְּהֵמָה חַיָּה וְעוֹף. (יב, ב. ובפירוש רש"י)

וּמִזֶּה נִבּוֹא גַם כֵּן לְבִאּוֹר סֵדֶר פְּרָשׁוֹתֵיהֶם בְּתוֹרָה, דִּהְסַדֵּר הוּא מֵהַקֵּל אֶל הַכִּבֵּד, דִּתְחַלֵּה נִשְׁנִית תוֹרַת הַבְּהֵמָה כּו', שֶׁהַבְּרִיר וְהַעִילוּי דְּבְהֵמָה חַיָּה וְעוֹף - שְׂאִינֵם יְכוּלִים לַחֲטָא, הוּא בְּנִקְל יוֹתֵר מֵהַבְּרִיר דִּהְאָדָם - שְׂיֵשׁ בּוֹ הָאֶפְשָׁרוּת לַחֲטָא, וְלָכֵן רַק לְאַחֲרֵי־זֶה נִשְׁנִית תוֹרַת הָאָדָם.

וְצִרְיָה לְהַבִּין מֵהַשְּׂיָכוּת בֵּין יִצְרָתוֹ שֶׁל אָדָם בְּסוֹף מַעֲשֵׂה בְּרִאשִׁית - לְבִין זֶה שֶׁנִּתְפָּרֶשֶׁה תוֹרָתוֹ אַחֵר בְּהֵמָה וְעוֹף, דְּעַל־זֶה אָמַר רַבִּי שְׁמַלְאִי "כְּשֵׁם כּו' כִּף כּו'", הֵינּוּ שֶׁב' עֵינָיִם אֵלוֹ שׁוּיִם הֵם.

וַיֵּשׁ לְבִאֵר עַל־פִּי דְּבָרֵי אֲדָמוֹר הַזֶּקֶן בְּתַנְיָא, שֶׁהָאָדָם נַחַת מִכָּל הַנְּבָרָאִים בְּזֹאת שֶׁהוּא בַעַל בְּחִירָה וּבִיכְלָתוֹ לַחֲטָא.

(~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך א עמ' 236)

עַל־ל הַלְּגִיעַ ל'כְּלוֹת הַנֶּפֶשׁ', שְׂאִיפָה לְהַנְתִּיק מֵהַגּוֹף וְהָעוֹלָם. מְלַמְּדֵנוּ הַכְּתוּב, שֶׁגַם הוּא חַיָּב 'לְזַרַע' מִצְוֹת גְּשָׁמִיּוֹת וְאֶרְצִיּוֹת (כְּשֵׁם שֶׁזְרִיעָה כְּפִשׁוּטָה הִיא בְּאֶרֶץ, וְרַק כִּף הִיא מְבִיאָה לַיָּדִי צְמִיחָה).

אִשָּׁה כִּי תִזְרִיעַ (יב, ב) **רָמַז . . . עַל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל . . .**

שְׁוֹקְרָאֵת אִשָּׁה . . . הַזְרַעַת מִצְוֹת (אור החיים) הַקְּבָ"ה נִקְרָא 'אִישׁ', וְעַל שְׁמוֹ נִקְרָאֵת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל בְּשֵׁם 'אִשָּׁה' - "כִּי מֵאִישׁ לָקְחָה זֹאת". הַשֵּׁם אִשָּׁה מְבִטָּא, אִפּוּא, יְהוּדִי שֶׁקְשׁוּר לֵה', וְכֵל רְצוֹנוֹ הוּא לְהִתְקַרֵּב אֵלָיו. וְהֵנָּה, אָדָם כְּזֶה

ג וּבִיזְמַן תְּמִינָא יְגוּר בְּסָרָא דְּעַרְלָתָה:

(ג) **וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי יִמּוֹל בֶּשֶׂר עַרְלָתוֹ:**

(~ נקודות משיחות קודש ~ (על-פי לקוטי שיחות חלק ג, עמוד 57 ואילך - מתוך 'לקראת שבת')

מסירות נפש של מוהל

הָאָב הוּא שְׂמַל אֶת בְּנוֹ בַּיּוֹם הַשְּׁבֵת - מוּבָן, שֶׁהֵרִי זֹה הִיא מִצְוָה דִּידֵיהּ; אֲבָל פֶּאֶשֶׁר בָּא מוּהֵל אַחֵר וּמַל אֶת הַבֶּן - וְכִמּוֹ שֶׁהוּא בְּרוּבָא דְרֹבָא - הֵרִי לְכַאֲרָה, כִּינֵן שְׂאִין הַמִּצְוָה מוּסְלַת עָלָיו בְּדוֹקָא, לָמָּה לוֹ לְהַכְנִיס עֲצָמוֹ בְּזֶה וְלַעֲשׂוֹת פְּעוּלָה הִיפָּךְ מִשְׁמִירַת הַשְּׁבֵת?

בְּקֶשֶׁר לְפָסוּק "וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי יִמּוֹל בֶּשֶׂר עַרְלָתוֹ" (יב, ג), יְשִׁנָּה הַלְּכָה ב'שִׁלְחַן עֲרוּף' "מִילָה בְּזִמְנָה דּוֹחָה אֶת הַשְּׁבֵת, שְׁנֵאֲמַר: וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי יִמּוֹל בֶּשֶׂר עַרְלָתוֹ - בַּיּוֹם, וְאֶפְּלוֹ בְּשִׁבְתָּ" (שו"ע אדה"ז תחילת סימן שלא).

עֵינֵן זֶה שֶׁל מִילָה בְּשִׁבְתָּ, יֵשׁ בּוֹ דְּבַר פְּלֵא. דְּבִשְׁלָמָא אִם

כלי יקר - עוז והדר

וּשְׁמוּנִים, לְפִי שְׂכָל נִקְבָּה קָרָה וְלַחָה, עַל כֵּן צְרִיכָה אִמָּה זְמַן רַב לְנִקּוֹת אֶת עֲצָמָה מִן רַב הַלְּחוֹת הַמְּטַבְּעוֹת בָּהּ מִן הַנִּקְבָּה, מֵהַ שְׂאִין כֵּן בְּזָכָר (רא"ה רמב"ן פסוק ט: תורה ג)

בְּאִשָּׁה יוֹתֵר חָם טְבַעֵי הַנוֹטָה אֶל הַתְּשׁוּבָה. לְפִיכָף הַזָּכָר הַנּוֹלֵד מִזְרַע הָאִשָּׁה שֶׁהוּא חָם בְּיוֹתֵר נִגְמָרָה יִצְרָתוֹ מֵהִרָה תוֹף אֶרְבָּעִים יוֹם, אֲבָל הַנִּקְבָּה הַנּוֹלְדֵת מִזְרַע הָאִישׁ שֶׁהוּא קָר וְאֵינּוּ מִתְּבַשֵּׁל מֵהִרָה, עַל כֵּן לֹא

מהתורה, לכן הרי זה מודגש בפעולת המילה, שמוכן המוהל למסור נפשו ברוחניות, לעשות מעשה של חלול שבת - ולמול את התינוק.

ומוהל שאינו מוכן למסור נפשו ולמול בשבת - אינו יכול למול גם בחול; כי הרי על-ידי המילה נעשית תחילת כניסת נפש זו הקדושה (ש"ע אדה"ז או"ח מהד"ת סוס"ד), והינו התקשרות העצמית דיש"אל בקודש-א-ברי-הוא שלמעלה מהתורה, ודבר זה אפשרי אם תכונה זו נראית במוהל הבא למול את התינוק ולהכניסו בבריית.

ויש לומר דאדרבה, בזה בא לידי ביטוי ענין המילה לאמיתותו. דהנה מבאר בספרים שענין המילה מדגיש את ענין ה'מסירות נפש', שיהודי מוכן למסור את נפשו להקב"ה בלי שום חשבונות, ואפילו כפעל-פי התורה יש בזה שאלות וספקות (וע"ד מעשה פינחס - ראה ירושלמי סנהדרין פ"ט ה"ז). והינו, כי מסירות-נפש זו היא מצד דרגת יש"אל כפי שהם למעלה אפילו מהתורה, וכמאמר רבותינו ז"ל מחשבתן של יש"אל קדמה לכל דבר, גם למחשבת התורה (ראה ב"ר פ"א, ד. תדב"ר פ"ד).

וכיון שענין המילה הוא גילוי העצם דיש"אל שלמעלה

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך יא עמ' 46)

לקומה, הטילה אותה התורה על האב. **וימל אברהם** - המצוה מטלת מלכתחלה על האב. ואיכא בינייהו, כאשר הבן הגיע לבגרות ולא נמול: האם מטלת המצוה עליו או על האב.

וביום השמיני ימול בשר ערלתו (יב, ג) **מכאן, שהאב מצוה על בנו למולו** (ירושלמי) בבבלי נלמדת חובה זו ממה שנאמר **וימל אברהם את יצחק בנו**. ויש לבאר: **וביום השמיני** - המצוה מטלת על הבן (שהרי לא נזכר בפתוב שהיא מטלת על האב), אלא שמאחר שהתינוק אינו יכול

~ נקודות משיחות קודש ~ על-פי לקוטי שיחות כרך 2, עמוד 53 - מתוך 'לקראת שבת'

בריתו של אברהם אבינו

הינו שקיים המצות עתה - אף המצות שנצטוונו עליהם קודם מתן-תורה, הוא אף ורק מפני צווי הקב"ה על-ידי משה.

וביום השמיני ימול בשר ערלתו: (יב, ג) למול את הבן שנאמר **וביום השמיני ימול בשר ערלתו** (רמב"ם ספר היד, במנין המצוות)

ויש לומר, שיש הבדל בין מצות מילה לשאר המצות שנצטוו עליהם אף קודם מתן-תורה, הוא אף קודם מתן-תורה, שמצות מילה אף לאחר מתן-תורה, תוכנה הוא "להכניסו בברייתו של אברהם אבינו", דאף-על-פי שחייב המצוה הוא מפני שצוינו הקב"ה על-ידי משה רבינו ולא בגלל הצווי לאברהם, עם כל זה תוכנה ומהותה הוא "בריתו של אברהם אבינו", כי מתקשרים באותו ברית שנקרתה עם אברהם. וזהו טעם השניי בין ספר המצות לספר ה"יד": שספר ה"יד" הוא ספר הלכה, ולכן מביא מקור החיוב דהמצוה שהוא בפרשת תזריע (לאחרי מתן-תורה), וספר המצות שענינו הוא פרוש המצות (תוכנו והלכותיהן), מביא הפתובים המבארים מהותה וגדרה של המצוה, הפתובים אצל אברהם אבינו.

מצוה רטו היא שצונו למול את הבן, והוא אמרו ית' לאברהם המול לכם כל זכר. (ספר המצוות מצוה רטו) וצריך להבין טעם השנוי בין ספר המצות לספר ה"יד", דבספר המצות למד זאת ממה שנאמר (בפרשתנו) **"וביום השמיני ימול בשר ערלתו"**, ובספר ה"יד" למד זאת ממה שנאמר לאברהם אבינו **"המול לכם כל זכר"**?

וייבן בהקדים מה שפתי הרמב"ם בפרוש המשניות (חולין סוף פרק ז) **"כל מה שאנו מרחיקים או עושים היום אין אנו עושין אלא במצות הקב"ה על-ידי משה רבינו עליו השלום, לא שהקב"ה אמר זה לנביאים שלפניו, כגון . . . אין אנו מלין מפני שאברהם אבינו עליו-השלום מל עצמו ואנשי ביתו אלא מפני שהקב"ה צוה אותנו על-ידי משה רבינו שנמול כמו שמול אברהם אבינו עליו-השלום"**.

והתלתינ ותלתא יומין תיתב בדם דכו בכול קודשא לא תקרב ולמקדשא לא תעול עד משלם יומי דכותה:

(ד) ושלשים יום ושלשת ימים תשב בדמי טהרה בכל-קדש לא-תנע ואל-המקדש לא תבא עד-מלאת ימי טהרה:

לא-תגע • אזהרה לאוכל, כמו ששנויה ב'יבמות' (דף עה.) • **בכל-קדש** • (מכות יד. יבמות שם) לרבות את התרומה, לפי שזו טבולת יום ארף, ששטבלה לסוף שבועה ואין שמשה מצריב לטהרה עד שקיעת החמה של יום ארבעים, שלמחר תביא את פפרת טהרתה.

כ"ט • **תשב** • אין **"תשב"** אלא לשון עכבה, כמו: (בדברים א) **"ותשבו בקדש"**, (בראשית יג) **"וישב באלני ממרא"**. **בדמי טהרה** • אף-על-פי שרואה, טהורה **בדמי טהרה** • לא מפיק ה"א, והוא שם דבר כמו **"טהר"**. **ימי טהרה** • מפיק ה"א - ימי טהר שלה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטר שיחות ח"ו ע' 90, ע"פ ביאורי החזונוט)

"אף-על-פי שרואה טהורה" - גם כשאדם רואה סביבו דם (שרומז על הטמאה), הוא אינו מתחשב ומשפע מזה, אלא נשאר טהור. ועל-ידי-זה מגיע לדרגה נעלית יותר - "והוא שם דבר כמו טהר", לא רק שהאדם טהור, אלא הוא הופך ומשנה את טבעו של ה"דם" ל"דם טהר".

תשב בדמי טהרה (יב, ז) **בדמי טהרה: אף-על-פי שרואה טהורה. בדמי טהרה: לא מפיק ה"א, והוא שם דבר כמו טהר** (רש"י) תפקידו של האדם להפך את חשף העולם לאור באמצעות התורה והמצוות. אף לכל-לראש עליו לנדא שאין החשף משפיע עליו, ורק אז יכול להפך את החשף לאור. עגנון זה נרמז בסדר פרוש רש"י:

ה ואם נקובתא תליד ותהי מסאבא ארבעה עשר פרחוקה ושתין ושתא יומין תיתב על דם דכו:

(ה) **ואם נקבה תלד וטמאה שבעים בנדתה וששים יום וששת ימים תשב על-דמי טהרה:**

ובקמולם יומי דכותה לברא או לברתא תיתי אמר בר שמה לעלתא ובר יונה או שפנינא לחטאתא לתרע משפן זמנא לנות פהנא:

(ו) **ובמלאת ימי טהרה לבן או לבת תביא כבש בן-שנתו לעלה ובן-יונה או-תר לחטאת אל-פתח אהל-מועד אל-הכהן:**

ויקרבנה קדם יי וכפר עלה ותדפי מסואבת דמהא דא אורימא דלדלתא לדוכרא או לנקובתא:

(ז) **והקריבו לפני יהוה וכפר עליה וטהרה ממקד דמיה זאת תורת הילדת לזכר או לנקבה:**

שהוא בא לכפר, בו הטהרה תלויה. וטהרה • מכלל שיעד כאן קרויה טמאה.

כ"י • והקריבו • (ובחים יט. סנהדרין פג) ללמדך, שאין מעפכה לאכל בקדשים אלא אחד מהם. ואי זה הוא? זה חטאת, שנאמר: "וכפר עליה הכהן וטהרה", מי

ה ואם לא תשפח ידה כמסת אמרא ותסב תרין שפנינין או תרין כגי יונה חד לעלתא וחד לחטאתא וכפר עלה פהנא ותדפי:

(ח) **ואם-לא תמצא ידה די שיה ולקחה שתית-תרים או שני בני יונה אחד לעלה ואחד לחטאת וכפר עליה הכהן וטהרה: פ**

לעולה, כך שנינו ב'זבחים' בפרק 'כל התדיר' (דף צ"א).

כ"י • אחד לעלה ואחד לחטאת • לא הקדימה הפתוח אלא למקראה, אבל להקריבה - חטאת קודם

כלי יקר - עזו והדר

רוצה לפרע חובו, מכל מקום צריכה כפרה על שהוציאה מפיה השבועה והרהרה בלבה לקרא תגר על ה' מתוך צערה, על בן קרבנה חטאת לכפר על חטא המעשה כי עקימת שפתיה חשוב כמעשה (ראה ב"מ צ), ועולה על הרהור הלב (ראה ירושלמי שבועות פ"א ה"ז). ויש כדמות רמז לזה ממה שנאמר (פסוק ז) **וטהרה ממקד דמיה**, שאם נשבעה בכעסה ודאי רתיחות הדמים הינה סבה לזה כי המה סבה לכל פעם, וכל פעם מקורו מן הדמים ורתיחתן, על בן אמר **וטהרה ממקד דמיה**: תורה א

שנשבעת שלא להודק לבעלה משעה שפורעת לילד (דה לא), לפיכך היולדת זכר מתקדשת מהרה מרב שמחה, על בן כפרתה ממרת לבא, אבל היולדת נקבה מצטערת ואינה מתקדשת מהרה, על בן כפרתה מתאחרת. ואף על פי שאין השבועה חלה לכל, דאם לא כן איך מתרת לבעלה אחר שבעה לזכר וארבעה עשר לנקבה בלא כפרה, שהרי הבאת הכפרה אחר ארבעים לזכר ושמנונים לנקבה, כי באמת אין כאן שבועה, כי אין הדבר בידי שהרי היא משעבדת לבעלה ודומה למי שנשבע שאינו

(ח) **וכפר עליה הכהן וטהרה**. כפרה זו היא על עון הקדום של חנה שגרה לה צער הולדה, ומתוך צערה אולי הטיחה דברים כלפי מעלה לאמר "אם בן למה זה אנכי הרה עמל" ויסורין (ע"פ בראשית כה כב, תהלים ז טו). ור' איה ממה שנאמר (פסוק ז) **וטהרה ממקד דמיה**, מן אותו "מקור נפתח לחטאת ולנדה" (ע"פ זכריה יג א), כי הוא גרם לה כל זה, והינה עון חנה באמור (ראה דברי רבינו פסוק ב). גם לשון **דמיה** כולל העון, מלשון "דמיהם בם" (לחן כ"א): ויש אומרים שפפרה זו על השבועה

יג (א) וידבר יהוה אל משה ואליהרן לאמר: א ומליל יי עם משה ועם אהרן למימר:

ב אנש ארי יהי במשך בשרה עמקא או עדיא או בהרא ויהי במשך בשרה למכתש סגירו ויתתי לות אהרן פהנא או לות חד מבנוהי פהניא:

(ב) אדם פיהיה בעור-בשרו שאת או-ספחת או בהרת והיה בעור-בשרו לנגע צרעת והוא אל-אהרן הכהן או אל-אחד מבניו הכהנים:

יג • שאת או-ספחת וגו' (נגעים פ"א) שמות נגעים הם, ולבנות זו מזו. בהרת • חבירויות טייר"ר בלע"ז, וכן (איוב לז): "בהיר הוא בשחקים". אל אהרן וגו' • גזרת הפתוב היא, שאין טמאת נגעים וטהרתן אלא על-פי כהן (פ"ח).

כלי יקר – עזי הדר

דברים נגעים באים' בו' ויש לכלם סמך מן הפסוקים, ובמדרש (ויקרא יז א) מביא על עשרה דברים כו'. ואנו אין לנו עסק בנסתרות מן פרשה זו כי אם בגללות בה, ומצינו מקלם רמו מפרשיות אלו על שלשה דברים. האחד הוא על לשון הרע, שכן פרש רש"י (להלן יד ד) 'למה קרבנו "צפרים", לפי שעושין מעשה פטיט' כו'. השני הוא על גסות הרוח, שנאמר (שם) 'ולקח למטהר עץ ארו ואוב', פרש רש"י 'ש'אם הגביה עצמו כבאו ישפיל עצמו כאוב'. השלישי הוא על צרות העין, שנאמר (שם פסוק לה) 'ובא אשר לו הבית', ותנא דבי רבי ישמעאל 'זה שייחוד ביתו לו' כו' (ערכין שם), ודבר זה כולל כמה דברים, הן חמדת המון שלמדיו מן גזוץ (ויקרא שם), הן הגול שמנו רבותינו ז"ל (ערכין שם) וראיתם מפסוק 'וצוה הכהן ופנו את הבית' (להלן שם לו) ותנא הוא כנס ממון שאינו שלו רבוא הכהן ויפגור ממונו, ושלשה אלו מקורם אחד, כי חמדת המון מסבב גם הגול וצרות העין: וכל שאר הדברים המנויין בגמרא ובמדרשות אין להם סמך מן פרשה זו, על כן ראתה עיני להעמיד כל פריטי המעשים הנעשים במצד על יסוד שלשה אלה, והם לשון הרע, וגסות רוח, וחמדת המון. וכללם הפסוק האומר 'מלשני בסתר רעהו אותו אצמית גבה עינים ורחב לבב אתו לא אוכל' (תהלים קא ח), 'ורחב לבב הינו החומר ממון, שכן אמרו אצל בלעם שהיה לו נפש רחבה (אבות פ"ה מ"ט), ואתו אצמית' דרשו רבותינו ז"ל

אמר משה יודע אני ש'ערל שפתים' אנכי, ולא באתי לדבר בשמך' כי אם 'מאז', שסמכתי על המילה הרמוזה באז' שתהיה סבה גם לתקון ערלת הפה, וראה אני שלא הועילה כלום: **שאת או ספחת או בהרת וגו'.** בענין הצרעת יש דעות חלוקות, כי יש אומרים שהם חלי טבעי נסתר בתוך הגוף ומצד צדו. ויש אומרים שהכל בא על צד הענש לגלות על רעתו הנסתרת בקרבו (ראה דברי רבינו פסוק מו). ובין כך ובין כך נראה לי לפרש לשון 'מצרע', שהיא מלה מרובת 'מוציא רע' (ראה ללקוט רמז תקנז), שמגלה ומוציא לחוץ כל רעתו שבקרבו, הן העפוש הפנימי, הן אם הוא 'מכה רעהו בסתר בשוט' לשונו ואין הבריות יודעין להשמר ממנו, על כן הקדוש ברוך הוא 'מפרסם על החנפים' (ע"פ יומא פ"ו) ומוציא כל רעתו לחוץ, כדי ש'יתגלה רעתו בקהל' (ע"פ משלי כו ב):

וכוה מישב הכפל בפסוק שאמר אדם כי יהיה בעור בשרו שאת וגו' והיה בעור בשרו לנגע צרעת, תרתי 'בעור בשרו' למה לי. אלא לומר לה שזהו 'השאת והשבר' אלו היו באיש טהור המחשבות לא היו מייקים כי נקל לרפאותם, אך מצד היותם בעור בשרו של זה החוטא, על כן נעשו לנגע צרעת.

ומה מצאו להם חכמי תורתנו סמך, ורבים 'יצאו לקט' מן התורה ומן הנביאים ומן הכותבים על איזו עון פריטי באין הנגעים, כי במסכת ערכין (טו) אמרו רבותינו ז"ל 'על שבעה

יג (ב) אדם כי יהיה בעור בשרו וגו'. סמך פ'שת נגעים לפרשה הקודמת המדברת במילה, לומר לה שהמילה דוחה את הנגעים (ראה שבת קלב), כי בכל מקום המצוה המקודמת דוחה את המאחרת, כמבאר למעלה פ'שת ויקהל (שמות לה ב) על אמרו רבותינו ז"ל (מכילתא מס' דשבתא א) 'הקדים שבת למשכן לומר לה שהשבת דוחה מלאכת המשכן':

ועל צד הרמוז נובל לפרש אמרו רבותינו ז"ל (נדרים לא) 'גדולה מילה שדוחה את הנגעים, לפי שסתם מילה סבה למילת כל ארבע ערלות, ומקללם ערלת הפה, וכשהוא נמול מערלת הפה לא יספר לשון הרע, ואז לא יבוא לידי נגעים הבאים על לשון הרע (ערכין טו):

ועל זה קרא משה תגר באמרו 'ומאז באתי לדבר בשמך' וגו' (שמות ח כג), בדעת המדרש (ילקוט רמז קע"ד) האומר 'כל פרקמטיא של משה היתה באז' כו' רמוז למילה, וכן מסיק בהדיא בילקוט פ'שת בשלח רמז רמא) בפסוק 'אז ישיר משה' (שמות טו א) שנקרע הים בזכות המילה שנתנה ביום שמיני כמספר 'אז', וכן כל אותן 'אז' שמוזכר במדרש דברים רבה בפסוק (דברים ד מא) 'אז יבדיל משה', כי גם בו רמוז למילה המצלת מן שפיכות דמים כמבאר למעלה פ'שת בא (שמות י ט) בפסוק 'ראו כי רעה נגד פניכם', וכן הצלת נפשו לא היתה אלא באז שנאמר (כו) 'אז אמרה חתן דמים למולת'. וכן קנתורו לא היה אלא באז, שנאמר וימאז באתי אל פרעה לדבר בשמך'

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך י עמ' 25)

"מנגעי עצמו" - הוא רואה אותם בחברו, מכיין שהוא עצמו לקוי במומים אלו. וכתורת הבעל-שם טוב הידועה, שפאשר אדם רואה רע בזולתו, הרי זו הוכחה שמעין אותו רע - נמצא בו עצמו.

והובא אל אהרן הפהן או אל אחד מבניו הפהנים (יג),
(ב)
כל הנגעים אדם רואה חוץ מנגעי עצמו (נגעים פ"ב)
"כל הנגעים אדם רואה" - כל 'נגעי' ומום רוחני שאדם רואה, "חוץ" - בחוץ, אצל זולתו, עליו לדעת שאין זה אלא

~ נקודות משיחות קודש ~ (ספר השיחות תנש"א ב עמ' 492)

לעצם האדם ואף לא לבשרו, כ"אם לעורו בלבד. **נגע צרעת** - נגע גם מלשון נגיעה; הנגע אינו שיך אפלו לחיצוניותו, אלא רק נוגע בו.

והיה בעור בשרו לנגע צרעת (יג, ב) **רק פסלת שבסוף לבושי עדין לא נתברר, לכן נולדו בבשרו** .
בחיצוניות (לקוטי תורה) ויש להוסיף: **כי יהיה** - אין זה דבר הרגיל, אלא מקרה נקריית. **בעור בשרו** - הנגע אינו שיך

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך כב עמ' 65)

שמדבר לשון הרע מתוך חסר שימת לב, ללא פונה רעה. ונמצא, שהרע אינו בנפש הדובר, בפנימיותו, אלא רק בדבורו, היינו בחיצוניותו.

והיה בעור בשרו לנגע צרעת (יג, ב) **רק פסלת שבסוף לבושי עדין לא נתברר, לכן נולדו בבשרו** .
בחיצוניות (לקוטי תורה) יש לשאל, הרי נגעים באים על לשון הרע, שהוא עון חמור ביותר. ויש לומר, שהכונה למי

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך לב עמ' 89)

בחיצוניות (לקוטי תורה) לפי זה יש לפרש, מדוע פהן שחשף מאורו אינו רואה את הנגעים. דהנה, אצל אדם פנה

והיה בעור בשרו לנגע צרעת (יג, ב) **רק פסלת שבסוף לבושי עדין לא נתברר, לכן נולדו בבשרו** .

כלי יקר - עוז והדר

פרוע", והוא לשון גלוי, שתגלה ותראה רעתו לעין כל, והינו ענין הצרעת: **והובא אל הפהן**, אין טהרתו כי אם על ידי כהן, יען כי כל מי אשר הוא מזרע אהרן נמצאו בו שלש מדות טובות הפכים לאלו. כי חטא הלשון גורם "כל ריב וכל נגע ובין אחים יפריד", על כן בוא אהרן שאחז במדת השלום וירפא לזה, כי הוא היה אוהב שלום ורודף שלום (אבות פ"א מ"ג). וכן חטא גסות הרוח ראוי שיתקן על ידו, כי הוא היה ענו ביותר, כפאמרו רבותינו ו"ל (חולין פט) גדול מה שנאמר במשה ואהרן ממה שנאמר באברהם, דאלו באברהם כתיב "והאנכי עפר ואפר", ובמשה ואהרן כתיב (שמות טו ז) "ונחננו מדה". וכן חטא חמדת הממון לא היה גם כן באהרן, יען כי הפהנים לא היה להם חלק ונחלה בארץ, ולא היה להם יותר ממה שזכו משלחן גבוה, על כן היו שלמים במדת ההסתפקות, ולא היו בכלל צרי העין אשר כל מגמת פניהם "לאסוף ולכנוס". על כן מן הראוי שכל שלשה מיני צרעת אלו לא יטהרו כי אם על ידי כהן: תורה ג

(סוטה ה), ומיין צרעת זה בא על גסות הרוח "המתנשא לכל לראש". **או ספחת**, אין ספחת אלא טפילה כו' (שם), והוא בא על החומד קנן הממון שהוא טפל אל האדם מבחוץ ואינו מתעצם באדם כלל כשאר המעלות, וכן כתב הרמב"ם בשמונה פרקיו כי כל הקנינים כהקמה וגבורה ומעלת המדות כלם מתעצמים עם האדם ודבוקים בו, חוץ מן העשר כי הוא נטפל אל האדם מבחוץ ואינו דבק עמו כלל. **או בהרת** הינו לבנות, מין זה בא על המספר לשון הרע ומלבין פני חברו ועושה בו בחברות לבנות, כי 'אזיל סומקא ואתי חורא' (בי"מ נח), כמו שנאמר (ישעיה כט כב) "לא עתה יבוש יעקב ולא עתה פניו יחורר": **ובדרה** זה "הכרת פניו ענתה בו" כי "תוכו רצוף אהבת" הממון, או הגסות, או לספר בגנות חברו, ונגע זה מוציא רעתו לחוץ לגלות רעתו בקהל, ועל שם זה נקרא מצרע מוציא רע, כדרך שנאמר (שמות כב כה) "וירא משה את העם כי פרע הוא", ופאמרו רבותינו ו"ל (תנחומא מצורע ד) שלקו בצרעת כמא דאת אמר (להלן יג מה) "וראשו ידקה

(ערכין טו) על מצרע מקלט, ועשה בפסוק שתי חלוקות לצרף גבה עינים' אל רחב לבב, כי שניהם ממקור אחד, שהרי 'שוריןא דעינא באבנתא דלבא תלי' (ע"ז כה), וכל גבה עינים הוא רחב לבב, כי כל גאה רוח מתאנה לרב עשר פי בו ויכל להראות "יקר תפארת גדולתו", ולא ידף גיסא כל עשר גורם רום לב, כמו שנאמר (דברים ח י"ג) "וכסף וזהב ירבה לך וגו' ורם לבבך" וגו'.
וראיה ממה שאמר אלישע לגחזי "וצרעת נעמן תדבק בך" (מלכים ב' ה כז), למה לו להזכיר 'צרעת נעמן', אלא לפי שגחזי היה חומד ממון, ונעמן היה 'גבה עינים', ולמדו זה המפרשים ממה שנאמר (שם פסוק א) "ונעמן שר צבא מלך ארם היה איש גדול לפני אדניו", רוצה לומר שאפלו בפני אדוניו היה מתנהג בגדל וגאון, וכבר אמרנו שהגסות והחמדה מקורם ממקום אחד, על כן אמר 'וצרעת נעמן תדבק בך', וכן דוד סמכם באמרו 'גבה עינים ורחב לבב' וגו'.
לכך נאמר אדם כי יהיה בעור בשרו שאת, 'אין שאת אלא גבוהה'

הוא, שרואה רק את הפנימיות של האדם, שפלה טוב. ולכן אין הוא רואה את הנגע - פסלת חיצונית.

אור הראיה הוא בתקף גדול, ואינו יכול להתצמצם בראיה גשמית (שלקן נקרא הסומא 'סגי נהר'); וענינו ברוחניות

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך לו עמ' 34)

"אורות עליונים", אלא שגשתלשל מהם דינים קשים, ומהם משתלשל מראה נגע טמא. והדבר בא לידי בטוי גם בנגע כפשוטו - במראה טהור מלכתחלה: אמירת הנה' 'טהור' אינה טהרה מן הטמאה, אלא המתקת הגבורה והפיכתה לחסד.

והיה בעור בשרו לנגע צרעת (יג, ב) **נגעים** . . **הם אורות עליונים** . . **דינא קשיא דקדשה** (לקוטי תורה) גבורה בשרשה אינה צמצום, מניעת השפע, אלא **תגברת** השפע, שלמעלה מפלי המקבל, ולכן משתלשל מופנה צמצום ודין כפשוטו. ואף כאן: נגע בשרשו הוא **תגברת** של קדשה,

~ נקודות משיחות קודש ~ (ספר השיחות תנש"א ב עמ' 493)

ומזה יכול להיות יניקת החיצונים, "כמו שאחר ההתלהבות בתפלה, אם אינו עוסק בתורה, יוכל להתהוות . . בחינת דינים, קפיצא וכעס". ויש להעיר מיתורת לוי יצחק: המצורע - בגימטריא תה"ו.

והיה בעור בשרו לנגע צרעת (יג, ב) **נגעים** . . **הם אורות עליונים** . . **דינא קשיא דקדשה** (לקוטי תורה) "אורות עליונים" היינו אורות דתהו, אורות שאינם יכולים להתלבש בכלים. ובעבודת האדם היינו 'רצוא בלי שוב', התשוקה לצאת מכלי הגוף ולפלל באור ה', 'כלות הנפש'.

~ נקודות משיחות קודש ~ (ספר השיחות תנש"א ב עמ' 495)

הדרגות. ולהעיר, שגם משיח, שנקרא 'מצורע', מבדל לגמרי מכל העם, פכתוב בו "הנה ישפיל עבדי יום ונשא וגבה מאד" (למעלה מהאבות ולמעלה ממשנה רבנו).

והיה בעור בשרו לנגע צרעת (יג, ב) **נגעים** . . **הם אורות עליונים** . . **דינא קשיא דקדשה** (לקוטי תורה) לפי זה יש לבאר מה שכתוב במצורע "בדד ישב" **למעליהתא**, והינו שמדבר בדרגה געלית ביותר, שמבדלת לגמרי משאר

~ נקודות משיחות קודש ~ על"פי לקוטי שיחות כרך כו. עמוד 88 - מתוך 'לקראת שבת'

טומאת הנגעים - על-ידי איש החסד

מושביו", שהמצורע נשלח מחוץ לג' מחנות, וגם שם הוא צריך לשבת לבד "בדד", אפילו לא עם טמאים אחרים. וכמו כן ברוחניות, הצרעת היא טומאה חמורה כל-כף, עד שלמי שנטמא על-ידיה אין לו כל שיכות למחנה הקדושה "מחוץ למחנה מושביו".

אדם כי יהיה בעור-בשרו שאת . . **והובא אל-אהרן הכהן או אל אחד מבניו הכהנים**: (יג, ב).

אף-על-פי שהכל כשרין לראות נגעים - הטומאה והטהרה תלויה בכהן. כיצד, כהן שאינו יודע לראות, החכם רואהו, ואומר לו, אמור טמא, והכהן אמר טמא (רמב"ם הלכות טומאת צרעת פרק ט הלכה ב)

ועל-זה מלמדת התורה שדבר חמור כל-כף, אי-אפשר להעשות אלא על-ידי כהן, שענינו "לברך את עמו ושראל באהבה". רק אוהב ישראל באמת יכול לפסוק כזה דין חמור על יהודי. כי רק עליו אפשר לסמוך שלא ינוח ולא ישקוט, ויחפש את כל הטעמים על-פי תורה להתיר, ורק כשלא ימצא, יטמא את הנגע. והנמשל בחיי היום-יום מובן.

דין זה הוא דבר פלא: דאף-על-פי שהכהן הוא קטן או שוטה, ואינו יודע את הדין וההלכה (ולכן סומך על דברי החכם), אומרת התורה דווקא הוא יהיה מי שיפסוק הדין ויאמר לפועל 'טמא'.

ויש לומר בדרך הדרוש ועבודת האדם, דבטמאת צרעת יש חומרא שאינה בשאר טומאות: "בדד ישב מחוץ למחנה

גיחזוי כהנא ית מכתשא במשך בסרא ושער בככתשא אתהפיך למיתור ומחזוי מכתשא עמיק במשך בסרה מכתש סגירותא הוא ויחזנה פהנא ויסאב יתה:

(ג) **וראה הכהן את-הנגע בעור-הבשר ושער בנגע הפך** | **לכן ומראה הנגע עמק מעור בשרו נגע צרעת הוא וראהו הכהן וטמא אתו:**

מקורו מן הלחה הלכה הגורמת העצלות, כי פעלת כל עצל "לא בחיל ולא בכח":

וכן כל הסוסים הלכנים תשושי כח, וכן כל כבש לכן אינו טוב כמו צבע של שאר מיני שער, פי כל מראה לכן

(ג) **ושער בנגע הפך לכן**, כל שער לכן הוא סימן חלשה בגוף, והלבנת שער האדם לעת זקנתו יוכיח.

שיעור יומי ליום ראשון כ"ז ניסן ושנים מקרא ואחד תרגום – יג – פרשת תזריע-מצורע לט

חמה עמקה מן הצל. וטמא אתה. יאמר לו: טמא אתה, ששער לכן סימן טמאה הוא, גזרת הכתוב.

כ"י. וישער בנגע הפך לכן. מתחלה שחור והפך ללבן בתוך הנגע; ומעוט שער שנים (ט"ז). עמק מעור בשרו. כל מראה לכן עמק הוא, במראה

וואם בהרא חנרא היא במשך בסרה ועמיק לית מחזזה מן משכא ושערא לא אתהפיד מיתור ונסגר פהנא ית מקתשא שבקא יומין:

(ד) וואם-בהרת לבנה הוא בעור בשרו ועמק איז-מראה מן-העור ושערה לא-הפך לכן והסגיר הפהן את-הנגע שבעת ימים:

כ"י. ועמק איז-מראה. לא ידעתי פרושו. והסגיר. יסגירנו בבית אחד, ולא יראה עד סוף השבוע, ויוכיחו סימנים עליו.

ה ויחזיה פהנא ביומא שביעאה והא מקתשא קם פד הנה לא אוסף מקתשא במשכא ונסגרה פהנא שבקא יומין תננינת:

(ה) וראהו הפהן ביום השביעי והנה הנגע עמד בעיניו לא-פשה הנגע בעור והסגירו הפהן שבעת ימים שנית:

כ"י. בעיניו. במראהו ובשעורו הראשון. והסגירו. שנית. הא אם פשה בשבוע ראשון, טמא מחלט.

ו יחזוי פהנא יתה ביומא שביעאה תננינת והא עמיק מקתשא ולא אוסף מקתשא במשכא וידכנה פהנא עדיתא היא ויצבע לבושהי וידפי:

(ו) וראה הפהן אתו ביום השביעי שנית והנה פהה הנגע ולא-פשה הנגע בעור וטהרו הפהן מספחת הוא וכבס בגדיו וטהר:

בגדיו וטהר. האיל ונזקק להסגר, נקרא טמא וצריך טבילה.

כ"י. פהה. הכהה ממראיתו; הא אם עמד במראיתו או פשה – טמא. מספחת. שם נגע טהור. וכבס

וואם אוסף תוסף עדיתא במשכא בתר דאתחזי לכהנא לדפותיה ויתחזי תננינת לכהנא:

(ז) וואם-פשה תפשה המספחת בעור אחרי הראתו אל-הפהן לטהרתו ונראה שנית אל-הפהן:

כלי יקר – עזי והדר

וראיתם מנגע זה הבא על צד הענש, וכשכלו הפך ללבן ודאי החוטא יתן אל לבו לשוב, כף ישראל כשיראו שכל המלכות יתפך למינות ויראו כי אפס עצור ועזוב" (ע"פ שם פסוק לו), ודאי יתנו אז אל לבם לשוב בתשובה שלמה אל ה', ואז טהור הוא:

וענין מחית בשר חי בשאת (פסוק י), שלמעלה נראה הבשר בריאה ויתחתייה תעמוד בהקרת, אולי על צד הענש בא נגע זה על פת התנפים הצבועים המראים את עצמם כשרים מבחוץ ותוכם מלא מרמות ותך" (ע"פ תהלים י), על כן בא עליהם מין זה מדה כנגד מדה: תורה ד

זה מופת שבכל אלה "לא יסור". ורבותינו ו"ל (הובא בעזריה המור) המשילו הדבר למים, שכל מינים רחבים אינן עמקים והעמקים אינן רחבים, כף אם הנגע אינו רחב אז הוא נכנס בעמק תוך הגוף ויש לחוש להתגברות החלי, אבל אם הוא רחב ומתפשט בכל העור אינו עמק בגוף ונרפא מהרה:

ורבותינו ו"ל (סנהדרין צו) למדו מזה דרך דרש, אין משיח בא עד שתתהפך כל המלכות למינות שבאמר (פסוק י) כלו הפך ללבן טהור הוא. רמז לדבר, הפך לבן, בשמהלה הפוכה יהיה עבלי, ורצה לומר שבכלם ינבילו צור ושועתם' (ע"פ דברים לב טו), אז וטהר ה' בהכרח כל הארץ מגלוליה.

ואם פשה תפשה וגו' (ט), זה סימן שאין כח ביד הטבע לרחות מעליו כל הפסלת "כי רב הוא", וזה גם כן מופת שלא נטהר מחטאו, "עוד טמאתו בו". ואם לא פשתה, הנגע כבר דחה מעליו הטבע כל עפוש ופסלת, זה מופת כי כבר גמר בלבן לשוב בתשובה שלמה:

ואם כסתה הצרעת את כל עור הנגע מראשו ועד רגליו (פסוק יב), כבר דחה הטבע כל החלי לחוץ, ואז בלי ספק יתרפא, לפיכך טהור הוא (פסוק יג). וכן מצד הענש, בלי ספק אם יראה שהצרעת נתפשטה בכל גופו, אז ביותר יגמר בלבן לשוב בתשובה, זולת באם יהיה בו בשר חי (פסוק יד) כי

(ח) וְרָאָה הַכֹּהֵן וְהִנֵּה פִשְׁתָּהּ הַמְסֻפַּחַת בְּעוֹר וְטָמְאוֹ הַכֹּהֵן צָרַעַת הוּא: פ

ח וַיַּחְזִי כֹהֵנָא וְהָא אוֹסְפַת עֲדִיתָא בְּמִשְׁפַּא וַיִּסְאֲבַנְהּ כֹהֵנָא סְגִירוּתָא הִיא:

כ"ט - וְטָמְאוֹ הַכֹּהֵן • וּמִשְׁטָמְאוֹ הָרִי הוּא מַחֲלָט, וְזָקוּק לְצַפְרִים וּלְתַגְלַחַת וּלְקַרְבָּן הָאֲמוּר בְּפִרְשַׁת

"זאת תהיה". צָרַעַת הוּא • הַמְסֻפַּחַת הַזֹּאת. צָרַעַת, לְשׁוֹן נִקְבָּה. נִגַּע, לְשׁוֹן זָכָר.

(ט) נִגַּע צָרַעַת כִּי תִהְיֶה בְּאָדָם וְהוּבָא אֶל־הַכֹּהֵן: ט מִכְתֵּשׁ סְגִירוֹ אַרְי תְּהִי בְּאִנְשָׁא וַיִּתְּמִי לְנֹת כֹהֵנָא:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך לב עמ' 81)

נִגַּע צָרַעַת כִּי תִהְיֶה בְּאָדָם וְהוּבָא אֶל הַכֹּהֵן (יג, ט) וַיֵּשׁ לְשֵׁאל, מִדּוּעַ נִקְטָה סִגְנוֹן שֶׁל עֵינָיו חֲדָשׁ, וְהִרִי הַמְקַדְמָה לְדִינֵי צָרַעַת כִּכָּר אֲמוּרָה לְעֵיל. וַיֵּשׁ לוֹמֵר, דְּהִנֵּה לְהֵלֹךְ נֶאֱמַר "כָּלוּ הַפֶּה לְבֹן טְהוֹר הוּא", וּבְדִרְךָ הַפֶּשֶׁט אֵינָה גְזֵרַת הַכְּתוּב

אֶלָּא סְבָרָא - תּוֹפְעָה זֹו מוֹכִיחָה שְׂאִין זֶה חֲלִי אֶלָּא טְבַע הַגּוּף. הָרִי שְׁנִתְחַדַּשׁ כָּאִן דִּין קָלְלִי: כְּאִשְׁרֵי כָּלוּ הַפֶּה לְבֹן, אִין כָּאִן חֲלוּת "נִגַּע צָרַעַת", וְלִכֵּן אִין כָּאִן "וְהוּבָא אֶל הַכֹּהֵן".

(י) וְרָאָה הַכֹּהֵן וְהִנֵּה שְׂאֵת־לִבָּנָה בְּעוֹר וְהִיא הַפִּכָה שְׁעַר לֶבֶן וּמַחִית בְּשַׂר חֵי בְשֵׂאת:

י וַיַּחְזִי כֹהֵנָא וְהָא עֲמָקָא חוּרָא בְּמִשְׁפַּא וְהִיא הַפִּכָה שְׁעַר לְחִוּר וְרִשָּׁם בְּסָרְא חֵיָתָא בְּעֲמָקָתָא:

כ"י - וּמַחִית • שְׁנִימִינֵי ט בְּלַע"ז, שְׁנֵהֶפֶךְ מִקְצַת הַלֶּבֶן שְׁבִתוּף הַשְּׂאֵת לְמִרְאָה בְּשַׂר, אָף הוּא סִימָן טְמָאָה - שְׁעַר לֶבֶן בְּלֹא מַחִיָּה, וּמַחִיָּה בְּלֹא שְׁעַר לֶבֶן;

וְאֶף־עַל־פִּי שְׂלֹא נֶאֱמַרְהָ מַחִיָּה אֶלָּא בִּ"שְׂאֵת", אָף בְּכָל הַמִּרְאוֹת וְתוֹלְדוֹתֵיהֶן הוּא סִימָן טְמָאָה.

(יא) צָרַעַת נוֹשֶׁנֶת הוּא בְּעוֹר בְּשָׂרוֹ וְטָמְאוֹ הַכֹּהֵן לֹא יִסְגְּרוּנוּ כִּי טָמֵא הוּא:

יא סְגִירוֹת עֲמִיקָא הִיא בְּמִשְׁוֹף בְּסָרְהָ וַיִּסְאֲבַנְהּ כֹהֵנָא לֹא יִסְגְּרוּנָה אַרְי מְסָאָב הוּא:

כ"כ - צָרַעַת נוֹשֶׁנֶת הִיא • מִכָּה יִשְׁנָה הִיא תַּחַת הַמַּחִיָּה, וְחַבּוּרָה זֹו נִרְאִית בְּרִיאָה מִלְמַעְלָה וְתַחַת־הִיא

מִלְאָה לְחָה; שְׂלֹא תֵאמַר: הוּאִיל וְעֲלֵתָה מַחִיָּה - אֲטַחְרְנָה.

(יב) וְאִם־פְּרוּחַ תִּפְרַח הַצָּרַעַת בְּעוֹר וְכִפְתָּהּ הַצָּרַעַת אֵת כָּל־עוֹר הַנִּגַּע מִרְאֵשׁוֹ וְעַד־רִגְלָיו לְכָל־מִרְאָה עֵינֵי הַכֹּהֵן:

יב וְאִם מְסָאָ תִסְגִּי סְגִירוּתָא בְּמִשְׁפַּא וְתַחַפִּי סְגִירוּתָא יָת כָּל מִשְׁוֹף מִכְתֵּשָׁא מְרִישָׁה וְעַד רִגְלֵיהִי לְכָל חִיזוֹ עֵינֵי כֹהֵנָא:

כ"ג - מִרְאֵשׁוֹ • שֶׁל אָדָם וְעַד רִגְלָיו. לְכָל־מִרְאָה עֵינֵי הַכֹּהֵן • פָּרִט לְכֹהֵן שֶׁחֲשַׁף מְאוּרוֹ.

(יג) וְרָאָה הַכֹּהֵן וְהִנֵּה כִפְתָּהּ הַצָּרַעַת אֶת־כָּל־בְּשָׂרוֹ וְטָהַר אֶת־הַנִּגַּע כָּלוּ הַפֶּה לְבֹן טְהוֹר הוּא:

יג וַיַּחְזִי כֹהֵנָא וְהָא חֲפַת סְגִירוּתָא יָת כָּל בְּסָרְהָ וַיִּדְכִי יָת מִכְתֵּשָׁא כָּלָה אֶתְהַפִּיף לְמַחְוֹר דְּכִי הוּא:

(יד) וּבָיִום הִרְאוֹת בּוֹ בְּשַׂר חֵי וְטָמְאוֹ:

יד וּבָיִוְמָא דְאַתְחִזִּי בֵּה בְּסָרְא חֵיָא יְהִי מְסָאָב:

כ"ד - וּבָיִום הִרְאוֹת בּוֹ בְּשַׂר חֵי • אִם צָמְחָה בּוֹ מַחִיָּה, הָרִי כִכָּר פִּרְשׁ שֶׁהַמַּחִיָּה סִימָן טְמָאָה! (ט"ז) אֶלָּא הָרִי שֶׁהִיא הַנִּגַּע בְּאֶחָד מֵעֲשָׂרִים וְאַרְבָּעָה רְאִשֵׁי אֲבָרִים שְׂאִין מְטָמְאִין מִשׁוּם מַחִיָּה לְפִי שְׂאִין נִרְאָה הַנִּגַּע כָּלוּ בְּאֶחָד שְׁשׁוּפַע אֵילָף וְאֵילָף, וְחִזּוֹר רִאֵשׁ הָאֲבָר וְנִתְגַּלָּה שְׁפוּעוֹ עַל־יְדֵי שׁוּמֹן, כְּגוֹן שֶׁהִבְרִיא

וְנַעֲשָׂה רִחֵב וְנִרְאִית בּוֹ הַמַּחִיָּה, לְמַדְנֵנוּ הַכְּתוּב שֶׁטָמְאוֹ. וּבָיִום • מָה תִּלְמוּד לּוֹמֵר? לְלַמֵּד, יֵשׁ יוֹם שְׂאֵתָה רּוֹאָה בּוֹ וַיֵּשׁ יוֹם שְׂאִין אֶתְהָ רּוֹאָה בּוֹ. מִכָּאִן אָמְרוּ: חֲתָן, נוֹתְנִין לוֹ כָּל שְׁבַעַת יְמֵי הַמִּשְׁתָּה, לוֹ, וְלֹא־צִטְלִיתוֹ, וְלִכְסוּתוֹ וּלְבִיתוֹ. וְכֵן בְּרַגְלֵי, נוֹתְנִין לוֹ כָּל יְמֵי הַרְגָּל.

גדר ה"יום שאי אתה רואה בו"

זה טמא. אף אם אומרים כאופן הב', שהופקעו ימים אלו מדיני ראית הנגע, הנה גם אם ראה את הנגע, אין בך כלום].

וזהו טעם המחלקת בין רבי לרבי יהודה. דרבי הלומד את הדין מ"וצנה הכהן ופנו את הבית", משמע דסבירא־ליה שהוא בגדר דחיה, ש"ממתינים לו" עד שיוציא את כליו מהבית, ודוחים את ראית הנגע לזמן מה. מה־שאי־נן לרבי יהודה הלומד מהפסוק "וביום הראות בו" ד"יש יום שאי אתה רואה בו", אין זה רק שדוחים את ראית הנגע, אלא שיום זה הופקע מראית נגעים, ולא חלים עליו דינים אלו כלל.

(ועייין במקור הדברים, שנתבאר שם לפי־ה מחלוקת רבי ורבי יהודה, אם ממתנים גם לדבר הרשות).

וביום הראות בו בשר חי יטמא: (יג, יד)

איתא בגמרא (מועד קטן ז, ב): "וביום הראות בו, יש יום שאתה רואה בו, ויש יום שאי אתה רואה בו. מכאן אמרו, חתן שנולד בו נגע, נותנין לו ז' ימי המשתה כו', דברי רבי יהודה. רבי אומר, אינו צריך. הרי הוא אומר וצנה הכהן ופנו את הבית, אם ממתינים לו לדבר הרשות, כל־שכן לדבר מצוה".

ונראה, שחלוקים רבי ורבי יהודה בגדר הדין שאין רואים נגעים בימים מסוימים, דיש לומר בשני אופנים: א. שדוחים ראית הנגע לימים אחרים. ב. שהופקעו ימים אלו מדיני ראית נגעים, ולא חלים עליהם כלל.

[והנפקא־מינה' בין שני האופנים הוא, אם עבר הכהן וראה את הנגע בימים אלו, דאם אומרים שדוחים את ראית הנגע, הנה אם לא דחה הכהן, וראה את הנגע בין כה, הרי

טו ויחזי כהנא ית בסרא חיא ויסאכנה בסרא חיא מקסאב הוא סגירות הוא :

(טו) וראה הכהן את־הבשר החי וטמאו הבשר החי טמא הוא צרעת הוא :

כט"ו צרעת הוא • הבשר ההוא. בשר, לשון זכר.

טז או ארי יתיב בסרא חיא ויתתפיף למחור ויתחי לות פהנא :

(טז) או כי ישוב הבשר החי ונהפך ללבן ובא אל־הכהן :

יז ויחזנה פהנא והא אתתפיף מכתשא למחור וידפי כהנא ית מכתשא דכי הוא :

(יז) וראהו הכהן והנה נהפך הנגע ללבן וטהר הכהן את־הנגע טהור הוא: פ

יח ובסרא ארי יהי בה במשפה שחנא ויתסי :

(יח) ובשר בייחיה בו־בערו שחין ונרפא :

ונרפא • השחין העלה ארוכה, ובמקומו עלה נגע אחר.

כט"ו שחין • (חולין ט) לשון חמום, שנתחמם הבשר בלקוי הבא לו מחמת מכה, שלא מחמת האור.

יט ויהי באתר שחנא עמקא חורא או כהרא חורא סמקא ויתחזי לכהנא :

(יט) והיה במקום השחין שאת לבנה או בהרת לבנה אדמדמת ונראה אל־הכהן :

כט"ו או בהרת לבנה אדמדמת • שאין הנגע לבן חלק, אלא פתוף ומערב בשני מראות – לבן ואדום.

כ ויחזי כהנא והא מחזקה מפיף מן משפא וישערה אתתפיף למחור ויסאכינה פהנא מכתש סגירותא היא בשחנא סגיאת :

(כ) וראה הכהן והנה מראה שפל מן־העור וישערה הפך לבן וטמאו הכהן נגע־צרעת הוא בשחין פרחא :

כט"ו מראה שפל • ואין ממשה שפל, אלא מתוף לבנינותו הוא נראה שפל ועמק כמראה חמה עמקה מן הצל.

כא ואם יחזנה פהנא והא לית בה שער חנור ומפיכא ליתהא מן משפא והיא עמיא ויסגרנה פהנא שבכא יומין:

(כא) ואם יראנה הפהן והנה אין בה שער לכן ושפלה איננה מן העור והיא כהה והסגירו הפהן שבעת ימים:

כב ואם אוספא תוסף במשפא ויסאב פהנא יתה מכתשא היא:

(כב) ואם פשה תפשה בעור וטמא הפהן אתו נגע הוא:

כג"י • נגע הוא • השאת הזאת או הבהרת.

כג ואם באתרהא קמת בהרתא לא אוספת רשם שחנא היא וידכנה פהנא:

(כג) ואם תחתייה תעמוד הבהרת לא פשתה צרבת השחין הוא וטהרו הפהן: ם

כמו (יחזקאל כא א): "ונצרכו-בה כל-פנים". ריטרי"ר בלע"ז. צרבת • ריטרישמענ"ט בלע"ז.

כג"י • תחתייה • במקומה • צרבת השחין • כתרגומו 'רשם שחנא', אינו אלא רשם החמום הנקר בכשר. כל 'צרבת' לשון רגיעה, עור הנרגע מחמת חמום,

♦ יום שני כ"ח ניסן ♦

כד או בסרא ארי יהי במשפה פנאה דנור ותחי רשם פנאה בהרא חנורא סמקא או חנורא:

(כד) או בשור פיייהיה בערו מכות-איש והיתה מחית המכוה בהרת לבנה אדמדמת או לבנה:

חלקן הכתוב? לומר, שאין מצטרפין זה עם זה: נולד חצי גריס בשחין וחצי גריס במכוה, לא ידונו סגריס.

כג"י • מחית המכוה • שנימני"ט בלעז. כשחיתה המכוה נהפכה לבהרת פתוכה, או לבנה חלקה; וסימני מכוה וסימני שחין שוים הם. (חולין ח) ולמה

כה ויחזי יתה פהנא והא אתהפיך שער חנור כבהרתא ומחזנהא עמיק מן משפא סגירותא היא בכנאה סגיהא ויסאב יתה פהנא מכתשא סגירותא היא:

(כה) וראה אתה הפהן והנה נהפך שער לכן בבהרת ומראה עמק מן העור צרעת הוא במכוה פרחת וטמא אתו הפהן נגע צרעת הוא:

כו ואם יחזנה פהנא והא לית כבהרתא שער חנור ומפיכא ליתהא מן משפא והיא עמיא ויסגרנה פהנא שבכא יומין:

(כו) ואם יראנה הפהן והנה אין בבהרת שער לכן ושפלה איננה מן העור והיא כהה והסגירו הפהן שבעת ימים:

כז ויחזנה פהנא ביומא שביעאה אם אוספא תוסף במשפא ויסאב פהנא יתה מכתשא סגירותא היא:

(כז) וראהו הפהן ביום השביעי אם פשה תפשה בעור וטמא הפהן אתו נגע צרעת הוא:

כח ואם באתרהא קמת בהרתא לא אוספת במשפא והיא עמיא עמק פנאה היא וידכנה פהנא ארי רשם פנאה היא:

(כח) ואם תחתייה תעמוד הבהרת לא פשתה בעור והיא כהה שאת המכוה הוא וטהרו הפהן פיצרבת המכוה הוא:

(כט) וְאִישׁ אֹדֵם אֲשֶׁר פִּי-יָהוּהוּ בּוֹ נִגַע בְּרֹאשׁ אֹדֵם
כְּטוֹבֵר אוֹ אֲתַתָּא אֲרִי יְהִי בֵּהּ מִכְתָּשָׂא
בְּרִישָׂא אוֹ בְּדָקָן:
בְּזָקָן:

כ"ט - וְאִישׁ אֹדֵם אוֹ בְּזָקָן • בָּא הַכְּתוּב לְחַלֵּק בֵּין נִגַע שְׁבַמְקוּם שַׁעַר לְנִגַע שְׁבַמְקוּם בְּשׂוֹר, שְׁזָה סִימָנוּ בְּשַׁעַר
לְבָן וְזֶה סִימָנוּ בְּשַׁעַר צָהָב.

(ל) וְרָאָה הַכֹּהֵן אֶת-הַנִּגַע וְהֵנִיחַ מִרְאֵהוּ עֲמֹק
מִן-הָעוֹר וְבוֹ שַׁעַר צָהָב דָּק וְטָמֵא אֹתוֹ הַכֹּהֵן נִתְקַ
הוּא צָרַעַת הָרֹאשׁ אוֹ הַזָּקָן הוּא:
לְוִיחָזִי כִּהְנָא יֵת מִכְתָּשָׂא וְהָא מְחִזְזֵהּ
עֲמִיק מִן מִשְׁפָּא וּבֵהּ שַׁעַר סָמֵק דְּעֵדֵק
וְיִסְאָב יֵתָהּ כִּהְנָא נִתְקָא הוּא סְגִירוֹת רִישָׂא
אוֹ דְקָנָא הוּא:

כ"ט - וְבוֹ שַׁעַר צָהָב • שְׁנֵהֲפֵף שַׁעַר שַׁחֲוֹר שְׁבוֹ לְצָהָב. נִתְקַ הוּא • כִּךְ שְׁמוֹ שֶׁל נִגַע (ת"ס) שְׁבַמְקוּם שַׁעַר.

(לא) וְכִי-יִרְאֶה הַכֹּהֵן אֶת-נִגַע הַנֶּתֶק וְהֵנִיחַ אֵינֶן
מִרְאֵהוּ עֲמֹק מִן-הָעוֹר וְשַׁעַר שַׁחֲוֹר אֵינֶן בּוֹ וְהַסְגִיר
הַכֹּהֵן אֶת-נִגַע הַנֶּתֶק שִׁבְעַת יָמִים:
לֹא וְאִרִי יִחְזִי כִּהְנָא יֵת מִכְתָּשׁ נִתְקָא וְהָא
לֵית מְחִזְזֵהּ עֲמִיק מִן מִשְׁפָּא וְשַׁעַר אֲכָס
לֵית בֵּהּ וְיִסְגַר כִּהְנָא יֵת מִכְתָּשׁ נִתְקָא שִׁבְעַת
יָוִמִין:

כ"ט - וְשַׁעַר שַׁחֲוֹר אֵינֶן בּוֹ • הָא אִם הָיָה בּוֹ שַׁעַר
שַׁחֲוֹר - טַהוֹר וְאֵינֶן צָרִיף לְהַסְגִיר, שְׁשַׁעַר שַׁחֲוֹר -
סִימָן טַהוֹרָה הוּא בְּנִתְקִים, כְּמוֹ שְׁנֵאָמַר: "וְשַׁעַר שַׁחֲוֹר
צִמַח-בוֹ וְגו'".

(לב) וְרָאָה הַכֹּהֵן אֶת-הַנִּגַע בַּיּוֹם הַשְּׂבִיעִי וְהֵנִיחַ
לֹא-פֶשֶׁה הַנֶּתֶק וְלֹא-הָיָה בּוֹ שַׁעַר צָהָב וּמִרְאֵה
הַנֶּתֶק אֵינֶן עֲמֹק מִן-הָעוֹר:
לְב וְיִחְזִי כִּהְנָא יֵת מִכְתָּשָׂא בְיוֹמָא שְׁבִיעֵאָה
וְהָא לֹא אוֹסֵף נִתְקָא וְלֹא הוּא בֵּהּ שַׁעַר סָמֵק
וּמְחִזְזֵהּ נִתְקָא לֵית עֲמִיק מִן מִשְׁפָּא:

כ"ט - וְהֵנִיחַ לֹא-פֶשֶׁה וְגו' • הָא אִם פֶּשֶׁה, אוֹ הָיָה בּוֹ שַׁעַר צָהָב - טָמֵא.

(לג) וְהִתְגַּלַּח וְאֶת-הַנֶּתֶק לֹא יִגְלַח וְהַסְגִיר הַכֹּהֵן
אֶת-הַנֶּתֶק שִׁבְעַת יָמִים שְׁנִית:
לְג וְיִגְלַח סְחָרְנִי נִתְקָא וְדַעַם נִתְקָא לֹא יִגְלַח
וְיִסְגַר כִּהְנָא יֵת נִתְקָא שְׁבַעַת יָוִמִין תְּנִינִית:

כ"ט - וְהִתְגַּלַּח • סְבִיבוֹת הַנֶּתֶק. וְאֶת-הַנֶּתֶק לֹא
יִגְלַח • (ת"ס) מִנִּיחַ שְׁתֵּי שַׁעֲרוֹת סְמוּךְ לוֹ סְבִיב כְּדִי

(לד) וְרָאָה הַכֹּהֵן אֶת-הַנֶּתֶק בַּיּוֹם הַשְּׂבִיעִי וְהֵנִיחַ
לֹא-פֶשֶׁה הַנֶּתֶק בְּעוֹר וּמִרְאֵהוּ אֵינֶנוּ עֲמֹק מִן-הָעוֹר
וְטַהַר אֹתוֹ הַכֹּהֵן וּכְבָס בְּגָדָיו וְטַהַר:
לְד וְיִחְזִי כִּהְנָא יֵת נִתְקָא בְיוֹמָא שְׁבִיעֵאָה
וְהָא לֹא אוֹסֵף נִתְקָא בְּמִשְׁפָּא וּמְחִזְזֵהּ
לֵיתוּהִי עֲמִיק מִן מִשְׁפָּא וְיִדְבִי יֵתָהּ כִּהְנָא
וְיִצְבַע לְבוֹשׁוֹהִי וְיִדְבִי:

(לה) וְאִם-פֶּשֶׁה יִפְשֶׁה הַנֶּתֶק בְּעוֹר אַחֲרֵי טַהֲרָתוֹ:
לְה וְאִם אוֹסֵף יִסְפֵף נִתְקָא בְּמִשְׁפָּא כְּתַר
דְּכּוֹתָהּ:

כ"ט - אַחֲרֵי טַהֲרָתוֹ • אֵינֶן לִי אֵלָא פּוֹשֶׁה לְאַחַר הַפְּטוֹר, מִנֵּינֶן אִף בְּסוּף שְׁבוּעַת רֵאשׁוֹן וּבְסוּף שְׁבוּעַת שְׁנִי?
תְּלַמוּד לומר: "פֶּשֶׁה יִפְשֶׁה".

(לו) וְרָאָה הַכֹּהֵן וְהֵנִיחַ פֶּשֶׁה הַנֶּתֶק בְּעוֹר לֹא-יִבְקַר
הַכֹּהֵן לְשַׁעַר הַצָּהָב טָמֵא הוּא:
לְו וְיִחְזִינָהּ כִּהְנָא וְהָא אוֹסֵף נִתְקָא בְּמִשְׁפָּא
לֹא יִבְקַר כִּהְנָא לְשַׁעַר סָמֵק מְסָאָב הוּא:

(יז) וְאִם-בְּעֵינָיו עָמַד הַנֶּתֶק וְשָׁעַר שַׁחַר צָמַח-בּוֹ
 לוֹ וְאִם כִּד הוּא קָם נִתְקָא וְשָׁעַר אָפֶס צָמַח
 בַּה אַתְפִּי נִתְקָא דְכִי הוּא וַיִּדְכָּנָה פְּהֵנָּא :

נִרְפָּא הַנֶּתֶק טְהוֹר הוּא וְטְהוֹרוֹ הִפְהִין: ם

כ"ט - וְשָׁעַר שַׁחַר • מִנִּין אָף הִירָק וְהָאֵדָם שְׂאִינוּ
 צָהֵב? תְּלַמּוּד לומֵר: "וְשָׁעַר". וְלִשׁוֹן "צָהֵב" הוֹמָה
 לַתְּבִנִית הַזֶּהָב, "צָהֵב", כְּמוֹ "זָהָב", אורפֶּל"א
 בְּלַע"ז.

טְהוֹר הוּא וְטְהוֹרוֹ הִפְהִין • הָא טָמֵא
 שְׂטְהוֹרוֹ הִפְהִין, לֹא טְהוֹר (מ"ק ז).

(יח) וְאִישׁ אִוְ-אִשָּׁה כִּי-יְהִיֶּה בְּעוֹר-בְּשָׂרָם בְּהֵרֵת
 בְּהֵרֵת לְבַנְתָּ:
 כ"ט - בְּהֵרֵת • חֲבַרבוֹרוֹת.

לֹא וַיִּגְבֵּר אוֹ אַתְמָא אַרְיִי יְהִי כַּמְשָׁךְ בְּסַרְהוֹן
 בְּהֵרֵת בְּהֵרֵת סִרְוֹן:

(יט) וְרָאָה הַפֶּהֶן וְהֵנָּה בְּעוֹר-בְּשָׂרָם בְּהֵרֵת פֶּהוֹת
 לְבַנְתָּ בְּהֵק הוּא פָּרַח בְּעוֹר טְהוֹר הוּא: ם

כ"ט - פֶּהוֹת לְבַנְתָּ • שְׂאִין לְכֵן שְׁלֵהֵן עַז אֶלֶא פֶּהָה.
 בְּהֵק • כְּמִין לְכֵן הַנְּרָאָה בְּבֶשֶׂר אָדָם, שְׁקוֹרִין

רוש"י, בֵּין חֲבַרבוֹרוֹת אֲדַמִּימוֹתוֹ, קְרוּי בְּהֵק, כְּאִישׁ
 עֲדָשָׁן שְׂבִין עֲדָשָׁה לְעֲדָשָׁה מְבַהִיק הַבֶּשֶׂר בְּלִכְּן צַח.

♦ יום שלישי כ"ט ניסן ♦

(כ) וְאִישׁ כִּי יִמְרַט רֹאשׁוֹ קִרַּח הוּא טְהוֹר הוּא:
 כ"ט - קִרַּח הוּא טְהוֹר הוּא • טְהוֹר מִטְּמֵאת נִתְקִין,
 שְׂאִינוּ נִדוּן בְּסִימְנֵי רֹאשׁ וְזָקָן, שְׁהֵם מְקוּם שְׁעַר,
 מַ וַיִּגְבֵּר אַרְיִי יַתֵּר שְׁעַר רִישָׁה קִרַּח הוּא דְכִי
 הוּא:
 אֶלֶא בְּסִימְנֵי נִגְעֵי עוֹר בְּשָׂר: בְּשָׁעַר לְכֵן, וּמִחִיָּה
 וּפְשִׁיזוֹן.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך כו עמ' 93)

שְׂאִינוּ נִדוּן בְּסִימְנֵי רֹאשׁ וְזָקָן • אֶלֶא בְּסִימְנֵי נִגְעֵי עוֹר
 בְּשָׂר (רש"י יג, מ) אִינוּ מִפְּרֵשׁ שְׂבָא לְלַמַּד שׁ"יִמְרַט רֹאשׁוֹ"
 אִינוּ מִטְּמֵא. וְנִמּוּקוֹ עִמּוֹ: עַל "נִתְקָה הוּא" מִפְּרֵשׁ רִשׁ"י "כִּף
 שְׂמוֹ שֶׁל נִגַּע שְׂבָמְקוּם שְׁעַר", הִינּוּ שֶׁהִנְגַּע אִינוּ נוֹצֵר
 מִנְשִׁירָה דְזָקָא (וְדִלֵּא כְּהַרְמַבּוֹן, שְׁפַתָּב "שְׁנַתֵּק מִשֵּׁם

הִינּוּ שֶׁנִּגַּע בְּרֹאשׁ אוֹ בְּזָקָן עֵינָיו נְשִׁירַת שְׁעַר).
 וּמִכֵּינֵן שֶׁנְּשִׁירַת שְׁעֵרוֹת אֵינָה נִגַּע, אִין סְבָרָא לומֵר שׁ"יִמְרַט
 רֹאשׁוֹ" הוּא סִמּוֹן טְמֵאָה, וְאִין צָרַךְ לְשַׁלֵּל אֶת זֶה; אֶלֶא
 הַפְּתוּב מִלְּמַד דִּינוֹ שֶׁל נִגַּע שְׂנוּלַד בְּמְקוּם זֶה.

(כא) וְאִם מִפְּאֵת פָּנָיו יִמְרַט רֹאשׁוֹ גִּבְחָה הוּא טְהוֹר
 הוּא:
 כ"ט - וְאִם מִפְּאֵת פָּנָיו • מִשְׁפּוּע קֹדֶקַד כְּלַפֵּי פָּנָיו, קְרוּי "בַּבַּחַת", וְאִף הַצְּדָעִין שְׂמַכְּאֵן וּמַכְּאֵן בְּכֻלָּל, וּמִשְׁפּוּע
 קֹדֶקַד כְּלַפֵּי אַחֲרָיו קְרוּי "קִרַּחַת".

מֵא וְאִם מִלְּקַבֵּל אֶפּוּהֵי יַתֵּר שְׁעַר רִישָׁה
 גְּלוּשׁ הוּא דְכִי הוּא:

(כב) וְכִי-יְהִיֶּה בַּקִּרְחַת אוֹ בַּנִּבְחַת נִגַּע לְכֵן אֲדַמְדָּם
 צָרַעַת פִּרְחַת הוּא בְּקִרְחַתוֹ אוֹ בַּנִּבְחַתוֹ:
 כ"ט - נִגַּע לְכֵן אֲדַמְדָּם • פְּתוּף. מִנִּין שְׁאֵר הַמְּרָאוֹת?
 תְּלַמּוּד לומֵר: "כְּמֵרָאָה צָרַעַת עוֹר בְּשָׂר" - כְּמֵרָאָה
 הַצְּרַעַת הָאֵמּוֹר בְּפִרְשַׁת 'עוֹר בְּשָׂר': "אָדָם כִּי-יְהִיֶּה
 בְּעוֹר-בְּשָׂרוֹ". וּמַהוּ אֵמּוֹר בּוֹ? שְׂמַטָּא בְּאַרְבַּע

מִבְּנֵי אַרְיִי יְהִי בְּקִרְחַתוֹתָהּ אוֹ בַּגְּלוּשׁוֹתָהּ
 מִכְּתֵשׁ חֲזָר סְמוּק סְגִירוֹת סְגִיָּא הִיא
 בְּקִרְחַתוֹתָהּ אוֹ בַּגְּלוּשׁוֹתָהּ:

מְרָאוֹת וְנִדוּן בְּשִׁנֵּי שְׁבוּעוֹת, וְלֹא כְּמֵרָאָה צָרַעַת
 הָאֵמּוֹר בְּשָׁחִין וּמְכֻהָ, שֶׁהוּא נִדוּן בְּשְׁבוּעַ אֶחָד, וְלֹא
 כְּמֵרָאָה נִתְקִין שֶׁל מְקוּם שְׁעַר, שְׂאִין מִטְּמֵאִין בְּאַרְבַּע
 מְרָאוֹת: שְׂאֵת וְתוֹלְדָתָהּ, בְּהֵרֵת וְתוֹלְדָתָהּ.

מג ויחזי יתה פהנא והא עמיק מכתשא
חורא סמקא בקרחותה או בגלושתה
כמחזי סגירותא משך בסרא :

וְרָאָה אֹתוֹ הִפְחִין וְהִנֵּה שְׂאֵת־הַנֶּנֶע לְבָנָה
אֲדַמְדָּמֵת בְּקִרְחָתוֹ אוֹ בְּגִבְחָתוֹ כְּמֵרְאָה צָרַעַת עוֹר
בְּשָׂר׃

מד גבר סגיר הוא מסאב הוא סאבא יסאבנה
פהנא ברלישה מכתשה :

אִישׁ־צָרֹעַ הוּא טָמֵא הוּא טָמֵא וְטָמְאָנוּ הִפְחִין
בְּרֵאשׁוֹ נִגְעוּ׃

לרבות את כלן. על כלן הוא אומר: "בגדיו יהיו פרמים וגו'".

כ"י - בראשו נגעו • אין לי אלא נתקין, מנין לרבות שאר המנגעים? תלמוד לומר: "טמא וטמאנו",

מה וסגירא די בה מכתשא לבושהי והון
מבזעין ורישה יהי פריע ועל שפם כאבלא
יתעשף ולא תסתאבון ולא תסתאבון יקרי :

וְהִצְרֹעַ אֲשֶׁר־בּוֹ הַנֶּנֶע בְּגָדָיו יִהְיוּ פְרָמִים
וְרֵאשׁוֹ יִהְיֶה פָרוּעַ וְעַל־שָׁפֵם יַעֲמֶה וְטָמֵא טָמֵא
יִקְרָא׃

בלע"ז. וטמא טמא יקרא • משמיע שהוא טמא,
ויפרשו ממנו (מ"ק ט).

כ"י - פרמים • קרועים. פרוע • מגדל שער. ועל-שפם יעטה • כאבל. שפם • שער השפתיים, גרינון

מו כל יומי די מכתשא בה יהי מסאב מסאב
הוא בלחודוהי ייתב מברא למשריתא
מותבה :

כ"י - כל-ימי אשר הנגע בו וטמא טמא הוא בדר
ישב מחוץ למחנה מושבו: ם

איש לאשתו ובין איש לרעהו, אף הוא יבדל. מחוץ למחנה • חוץ לשלש מחנות (פסחים טז).

כ"י - בדר ישב • שלא יהיו שאר טמאים יושבים עמו. ואמרו רבותינו: מה נשתנה משאר טמאים לישיב בדר? הואיל והוא הבדיל בלשון הרע בין

~ נקודות משיחות קודש ~ (נקוטי שיחות כרך לו עמ' 39)

תענוג הבוּרא . . ומביא בו מדת עצבות כפיכול . . ומהפך מענג לנגע. לכן שָׁכְרוּ מִדָּה כִּנְגַד מִדָּה - נגעים באים עליו.

הואיל והוא הבדיל בלשון הרע . . אף הוא יבדל (רש"י יג, מו) כתב בספר 'מאור עינים': השם יתברך מקבל תענוג מכל אחד מישראל, אפלו מרשע גדול . . וכשמדבר לשון הרע על אחד מישראל, אפלו כשאומר אמת, הוא מבטל

מו ולבושא ארי יהי בה מכתש סגיר
בלבוש עמר או בלבוש כותן :

כ"י - והבגד פרייהו בו נגע צרעת בבגד צמר או בבגד פשתים:

כלי יקר - עוז והדר

יעטה, לכפר על חטא הלשון שבשפתיו (ראה דברי רבינו פסוק ב). וטמא טמא יקרא, כי המטמא בניב שפתיו אחרים, אז 'טמא יקרא' גם הוא, כי ודאי במומו פוסל. וכל ימי אשר הנגע בו, ודינו העון, אז וטמא (פסוק מו), לפי שטמא הוא מצד מעשיו: תורה מו (מו) והבגד פרייהו בו נגע צרעת. נגעי בגדים והבגדים בלי ספק שאינן באין מצד הטבע, כי אין בהם דם ולחות המסבכים העפוש או

על שספר לשון הרע לפגם הבריות, וקבלת רבותינו ו'ל (קדושין ע) ש'כל הפוסל במומו פוסל', לכה נאמר אשר בו הנגע, כי בו נמצא בעצם וראשונה כל "נגע וקלון" שרצה לפגם בו את חברו: ראשו יהיה פרוע, לכפר על גסות רוחו שרצה להיות לראש על כל אדם. ובגדיו יהיו פרמים, לכפר על צרות העין, כי כל צר עין מסתמא גם בגדיו קרועים ומטלאים. ועל שפם

(מה) והצרוע אשר בו הנגע וגו'. מה תלמוד לומר אשר בו הנגע, פשיטא כי אם אין בו הנגע אינו צרוע. מכאן ראיה ש'צרעת' שם המפה כמבאר למעלה י"ג וכן יתבאר בסמוך פרשת מצרע (יד ב) ו'נגע' פנוי על העון, כי החוטא נוגע בכבוד שמים או בכבוד הבריות. וזה דעת המדרש (יקיר י"ז א) האומר "כנגע נראה לי בבית" (להלן י"ד לה) 'זה עבודה זרה' כו', על כן אמר כאן על הצרוע שגלוקה בצרעת

מח או בשתיא או בערבא לכתנא ולעמרא
או במשפא או בכל עביד משף:
(מח) או בשתי או בערב לפשתים ולצמר או בעור
או בכל מלאכת עור:

כ"ט לפשתים ולצמר. של פשתים, או של צמר. או בעור. זה עור שלא נעשה בו מלאכה. או בכל מלאכת עור. זה עור שנעשה בו מלאכה.

מט ויהי מכתשא ירוק או סמוק בלבושא או
במשפא או בשתיא או בערבא או בכל מאן
דמשף מכתש סגירותא הוא ויתחזי לכהנא:
(מט) והיה הנגע ירקרק או אדמדם בפגד או בעור
או בשתי או בערב או בכל פלי עור נגע צרעת
הוא והראה את הפה:

כ"ט ירקרק. ירק שבירקין. אדמדם. אדם שבאדמים.

נ ויחזי כהנא ית מכתשא ויסיגר ית מכתשא
שבעת יומין:
(נ) וראה הפה את הנגע והסיגר את הנגע שבעת
ימים:

נא ויחזי ית מכתשא פיומא שביעאה ארי
אוסף מכתשא בלבושא או בשתיא או
בערבא או במשפא לכל די יתעבד משפא
לעבידא סגירות מחזרא מכתשא מסאב
הוא:
(נא) וראה את הנגע ביום השביעי כפשה הנגע
פגד או בשתי או בערב או בכל אשר
יעשה העור למלאכה צרעת ממארת הנגע טמא
הוא:

כ"ט צרעת ממארת. לשון סלון ממאיר (יחזקאל כח) פוינט"ש בלע"ז. ומדרשו: 'תן בו מארה, שלא תהנה
הימנו'.

כלי יקר - עזר והדר

באים על שלשה דברים שהם פסוי
לאדם זה לפני מזה. מכסה ראשון
הוא עורו לבשרו. למעלה מעורו
בגדיו שהם פסוי לעורו. למעלה מהם
ביתו, כי הוא מכסה לו להצילו "ממטר
ומזרם". ומי שהוסר מעליו כל מכסה
נקרא פרוע ומגלה, לכך נאמר (שמות לב
כה) "וירא משה את העם כי פרע הוא",
ודרשו רבותינו ז"ל (ויקרא יז א) שגלקו
בצרעת שצאמר בו (פסוק מח) **וראשו**
יהיה פרוע. על בן הזכיר תחלה נגעי
עורו ואחר כך נגעי בגדיו ואחר כך
נגעי בתים, להסיר מכסהו אחת אחת
עד שיהיה פרוע ומגלה מכל וכל. וכן
דעת המדרש שמביא הילקוט (רמז תקנא)
בפסוק **ראשו יהיה פרוע** על דרך 'ויגל'
את מסך יהודה" (ישעיה כב ח) על חרבן
בית המקדש, כי בחרבן הבית נעשו
מגליו מכל וכל:
אמנם לדעת רבותינו ז"ל (ויקרא ד

העולה במעלה, ודיו שרפת החמץ
יוכיח (ראה דברי רבינו שם פסוק ט). וטהרתו
בכבוס מים (פסוק נח), המורה על גדר
העננה, שיורדו ממקום גבוה למקום
נמוך (ראה תענית ז). ולפיכך לא הזכיר
בפסוק כי אם **בגד צמר ופשתים ופלי**
עור ולא הזכיר בגדי משי העשויו מן
תולעת שני, וזה לפי שהתולעת מרמז
על גדר העננה, וטהרת המלרע באזוב
ושני תולעת יוכיח (להלן יד ד), על בן אין
הנגע מצוי בבגדי שני תולעת. לכך
נאמר כאן (פסוק נה) **והנה לא הפך הנגע**
את עינו והנגע לא פשה טמא הוא,
ובכל מיני נגעים אין טמאה כי אם
בפשויו, רמז להרחקת הגסות מכל
וכל, שלא לעמד אפלו בדרך ממצע
'ולא מינה ולא מקצתה' (סוטה ה), אלא
צריך להפך **'עינו'**, 'עינים רמות' שלו,
מכל וכל:
ותדע ותשכיל, כי שלשה מיני צרעת

"כל חלי וכל מכה", ועל כרחק אמה
צריך לומר שבאים בדרך גס על צד
הענש, וזה בגן אב גם על נגעי הגוף
שהם חוץ לטבע על צד הענש (ראה דברי
רבינו פסוק ב). והנה בנגעי בתים אמרו
רבותינו ז"ל (ערכין טו) שבאים על צרות
העין כו, אבל בנגעי בגדים לא אמרו
כלום:
ותקרוב אלי לומר כי הם באים על
גסות הרוח, כי דרך העולם
להתכבד ביותר במלבושי כבוד, כי
הא דרבי יוחנן קרי למאניה
מכבודתיה' (שבת קיג), ובאמרו רבותינו
ז"ל (שם קט) "לקדוש ה' מכבד" (ישעיה נח
ג), כפדוהו בכסות נקיה. ועל בן דין
הבגד הנגוע בשרפה (פסוק נב), כי 'כל
מתנאה נדון באש' (ויקרא יז א), כמבאר
למעלה פרשת צו (א) בפסוק "הוא
העלה על מוקדה" (שם פסוק ב), כי כך
טבע האש לעלות למעלה כמו זה

נב ויִקִּיד ית לְבוּשָׂא או ית שְׁתֵּי או ית עֲרֵבָא בְּעֵמְרָא או בְּכִתְנָא או ית כָּל מֵאן דְּמִשָּׁף דִּי יְהִי בֵּהּ מִכְּתָשָׂא אַרְי סְגִירוּת מִחֲזָרָא הִיא בְּנוּרָא תְּתוּקָד :

(נד) וְשָׂרְף אֶת־הַבָּגָד או אֶת־הַשְּׂתִי | או אֶת־הָעֵרֶב בְּצִמְרֹן או בַּשְּׂתִים או אֶת־כָּל־כְּלֵי הָעוֹר אֲשֶׁר־יְהִי בּוֹ הִנֵּנֶע בְּיֶצְרַעַת מִמְּאֻרַת הוּא בְּאֵשׁ תִּשְׂרָף :

תלמוד לומר: "בצמר או בפשתים"? להוציא את האמרי'ות שבו, שהן ממין אחר (פסחים סח). אמרי'ות, לשון שפה, כמו אמרא.

כ"ט - בצמר או בפשתים • של צמר או של פשתים, זהו פשוטו. ומדרשו: יכול יביא גזי צמר ואניצי פשתן וישרפם עמו? תלמוד לומר: "הוא באש תשרף" - אינה צריכה דבר אחר עמה. אם-כן, מה

נג ואם יחזי כהנא והא לא אוסף מכתשא בלבושא או בשתיא או בערבא או בכל מאן דמשף :

(נג) ואם יראה הכהן והנה לא-פשה הנגע בבגד או בשתי או בערב או בכל-כלי-עור :

נד ויפקד פהנא ויחזירו ית די בה מכתשא ויסקרונה שבעת יומין תנינות :

(נד) וצוה הכהן וכבסו את אשר-בו הנגע והסגירו שבעת ימים שנית :

כלו טעון כבוס? תלמוד לומר: "הנגע". הא כיצד? יכבס מן הבגד עמו.

כ"ט - את אשר-בו הנגע • יכול מקום הנגע בלבד? תלמוד לומר: "את אשר-בו הנגע". יכול כל הבגד

♦ יום רביעי ל' ניסן ♦

נה ויחזי כהנא בטר דחזרו ית מכתשא והא לא שניא מכתשא מן פד הנה ומכתשא לא אוסף מסאב הוא בנורא תוקדנה תכרא היא בשחיקותה או במדותיה :

(נה) וראה הכהן אחרי הכבס את-הנגע והנה לא-הפך הנגע את-עינו והנגע לא-פשה טמא הוא באש תשרפנו פחתת הוא בקרחתו או בגבחתו :

ומפני המדרש שהצרך לגזרה-שנה: מנין לפריחה בבגדים שהיא טהורה? נאמרה "קרחת וגבחת" באדם, ונאמרה "קרחת וגבחת" בבגדים. מה להלן פרח בכלו - טהור, אף כאן פרח בכלו - טהור, לכך אמו הפתוב לשון "קרחת וגבחת". ולענין פרושו ותרגומו, זהו משמעו: קרחת - לשון ישנים, וגבחת - לשון חדשים, כאלו נכתב באחריתו או בקדמותו, שהקרחת לשון אחרים והגבחת לשון פנים, כמו שכתוב: "ואם מפאת פניו וגו'", והקרחת, כל ששופע ויורד מן הקרקד ולאחריו, כף מפרש בתורת כהנים'.

כ"ט - אחרי הכבס • לשון העשות. לא-הפך הנגע את-עינו • לא הכהה ממראיתו. והנגע לא-פשה • שמענו, שאם לא הפך ולא פשה, טמא. ואין צריך לומר לא הפך ופשה. הפך ולא פשה, איני יודע מה יעשה לו? תלמוד לומר: "והסגיר את הנגע", מפל-מקום, דברי רבי יהודה. וחקמים אומרים וכו', כדאיתא בתורת כהנים', ורמזתיה כאן לישב המקרא על אפניו. פחתת הוא • לשון גמא, כמו (שמואל ב יז): "באחת הפחתים", כלומר שפלה היא, נגע שמראיו שוקעין. בקרחתו או בגבחתו • כתרגומו: בשחיקותה או במדותיה. קרחתו • שחקים ישנים.

כלי יקר - עזר והדר

בראשונה, לאים על האדם ממה שהוא מתירא ביותר, אבל לעולם אין בעל הרחמים נוגע על ביתו, לא חזר בו מביא גם על בגדיו, לא חזר בו מביא גם על גופו' כו'. ומה שהזכיר תחלה

נגיעי הגוף, לפי שהקדוש ברוך הוא מתרה במכה אחרונה הגדולה תחלה, כמו שאמר לפרעה (שמות ד כג) "הנה אגבי הרג בנך בכרף", וכמו שפרש רש"י שם, כך הזכיר כאן נגיעי הגוף

הסדר הפוך, כי אמרו 'אין בעל הרחמים נוגע בנפשות תחלה כו', לכך מביא תחלה נגע על ביתו, לא חזר בו מביא גם על בגדיו, לא חזר בו מביא גם על גופו' כו'. ומה שהזכיר תחלה

אל רחום ורחון הוא: חסלת פרשת תזריע

וַיֹּאמֶר הֲיָא כְּהֵנָּה וְהָא עֲמִיא מְכַתְּשָׂא בְּתַר דְּחִרְוֵי יְתֵהּ וּבִזְעָה יְתֵהּ מִן לְבוּשָׂא אוּ מִן מְשָׂבָא אוּ מִן שְׂתִיָּא אוּ מִן עֲרָבָא :

(נו) וְאִם רָאָה הַכֹּהֵן וְהֵנִיחַ בְּתֶהּ הִנֵּנֶע אַחֲרֵי הַפֶּבֶס אֹתוֹ וְקָרַע אֹתוֹ מִן־הַבֶּגֶד אוּ מִן־הָעוֹר אוּ מִן־הַשְּׂתִי אוּ מִן־הָעֶרֶב:

כ"ט - וְקָרַע אֹתוֹ • יְקָרַע מְקוֹם הַנִּגַּע מִן הַבֶּגֶד וְיִשְׂרָפֶנּוּ.

וַיֹּאמֶר תִּתְחַזֵּי עוֹד בְּלְבוּשָׂא אוּ בְשִׂתָּא אוּ בְעֲרָבָא אוּ בְכָל מָאן דְּמִשְׁחָה סְגִיא הִיא בְּנוֹרָא תוֹקְדָנְהָ יַת דִּי בַּהּ מְכַתְּשָׂא :

(נז) וְאִם־תִּרְאָה עוֹד בְּבִגְד אוּ־בְשִׂתִּי אוּ־בְעֶרֶב אוּ בְכָל־פְּלִי־עוֹר פִּרְחַת הֲוָא בְּאִשׁ תִּשְׂרָפֶנּוּ אֹת אֲשֶׁר־בּוֹ הִנֵּנֶע:

כ"י - פִּרְחַת הֲוָא • דְּבַר הַחֲזוֹר וְצוּמַח. בְּאִשׁ תִּשְׂרָפֶנּוּ. אֶת כָּל הַבֶּגֶד.

נח וּלְבוּשָׂא אוּ שְׂתִיָּא אוּ עֲרָבָא אוּ כָּל מָאן דְּמִשְׁחָה דִּי יִתְחַזֵּר וְעַדִּי מְנַהוֹן מְכַתְּשָׂא וְיִצְטַבַּע תְּנִינֹת וְיִדְבְּקִי :

(נח) וְהַבֶּגֶד אוּ־הַשְּׂתִי אוּ־הָעֶרֶב אוּ־כָל־פְּלִי הָעוֹר אֲשֶׁר תִּכְבֹּס וְסָר מֵהֶם הִנֵּנֶע וְכַבֵּס שְׁנִית וְטָהַר:

כ"י - וְסָר מֵהֶם הִנֵּנֶע • אִם כְּשֶׁכִּבְסוּהוּ בְּתַחֲלָה עַל־פִּי כֹהֵן, סָר מִמֶּנּוּ הִנֵּנֶע לְגַמְרִי. וְכַבֵּס שְׁנִית • לְשׁוֹן טְבִילָה. תִּרְגוּם שֶׁל 'כְּבוּסִין' שֶׁבְּפִרְשָׁה זוֹ לְשׁוֹן לְבוּן:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך ז, עמ' 99)

- "אָמַנְם שִׂיִּהְיָה לְרַצוֹן לְפָנֵי ה'... הִנֵּה צָרִיךְ לְהִבְיֵא קִרְבָּן... וְעַכְשָׁן... הַתְּעֵנִית הוּא בְּמִקוֹם קִרְבָּן" (שם).
"לְשׁוֹן טְבִילָה" - כְּדִי לְהִיזֵת "לְרַצוֹן לְפָנֵי ה'" - עַל הָאָדָם לְהִיזֵת "כָּל יָמָיו בְּתִשׁוּבָה", עַל־יְדֵי טְבִילָה בְּיָמֵי הַדַּעַת הַטְּהוֹר' שֶׁל הַתּוֹרָה. וְכַמְבָּאָר בְּאַגְרַת הַתְּשׁוּבָה' (פּרָק ט) שֶׁ"כָּל יָמָיו בְּתִשׁוּבָה" הֵינּוּ 'תְּשׁוּבָה עֲלָא', הַנֶּעֱשִׂית עַל־יְדֵי הַעֶסֶק וְהַשְׂקִידָה בַּתּוֹרָה.

~ נקודות משיחות קודש ~
וְהַבֶּגֶד אוּ הַשְּׂתִי... אֲשֶׁר תִּכְבֵּס וְסָר מֵהֶם הִנֵּנֶע וְכַבֵּס שְׁנִית וְטָהַר (יג, נח)
וְסָר מֵהֶם הִנֵּנֶע: אִם כְּשֶׁכִּבְסוּהוּ בְּתַחֲלָה עַל־פִּי כֹהֵן, סָר מִמֶּנּוּ הִנֵּנֶע לְגַמְרִי. וְכַבֵּס שְׁנִית: לְשׁוֹן טְבִילָה (רש"י)
בְּאוֹר עֵינָי "וְכַבֵּס שְׁנִית" בְּעִבּוּדַת הָאָדָם:
"כְּשֶׁכִּבְסוּהוּ בְּתַחֲלָה" - כְּשֶׁאָדָם שָׁב בְּתִשׁוּבָה עַל חֲטָא שֶׁחָטָא, "סָר מִמֶּנּוּ הִנֵּנֶע לְגַמְרִי" - "נִמְחַל לוֹ לְגַמְרִי מַה שֶׁעָבַר עַל מִצְוֹת הַמִּלְךְ" (אגרת התשובה פ"ב), "וְכַבֵּס שְׁנִית"

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך ז עמ' 93)

לְשׁוֹן טְבִילָה', הֵינּוּ שֶׁשְׁנֵיהֶם מְטַהְרִים אֶת הַבֶּגֶד: הֵרָאשׁוֹן מִסִּיר אֶת הַנִּגַּע, וְהַשְּׂנִי אֶת הַטְּמֵאָה. אֲךָ אִם הוּא לְשׁוֹן 'לְבוּן' - נִמְצָא שֶׁהֵרָאשׁוֹן כָּלֵל לֹא טָהַר אֶת הַבֶּגֶד, רַק הַשְּׂנִי.

לְשׁוֹן טְבִילָה (רש"י יג, נח) אֶפְשָׁר לְבַאֵר אֶת הַמִּטְרָה שֶׁל כְּבוּס זֶה בְּשְׁנֵי פָּנִים. א. הַסִּיר הַנִּגַּע, וּלְפִי זֶה מִשְׁמַעוּתָהּ - לְבוּן. ב. הַסִּיר טְמֵאָת הַנִּגַּע שֶׁהִתְפַּשְׂטָה בְּכָל הַבֶּגֶד, וְאֵז מִשְׁמַעוּתָהּ - טְבִילָה. וּמִמָּה שֶׁנֶּאֱמַר "וְכַבֵּס שְׁנִית" מִשְׁמַע שֶׁהוּא בָּא בְּהַמְשָׁךְ לְרֵאשׁוֹן וְיִשַׁל לָהֶם תִּכּוֹן דּוּמָה. לְכֵן מִפְּרֵשׁ

נִט דָּא אוּרִיתָא דְּמְכַתְּשָׁ סְגִירוּ בְּלְבוּשׁ עֲמַר אוּ כְּתִנָּא אוּ שְׂתִיָּא אוּ עֲרָבָא אוּ כָּל מָאן דְּמִשְׁחָה לְדְבִיתָהּ אוּ לְסַאֲבוּתָהּ: פ פ פ

(נח) וְזֹאת תּוֹרַת נִגְעֵ־צִרְעָת בְּגֵד הַצֹּמֵר אוּ הַפְּשִׁוּתִים אוּ הַשְּׂתִי אוּ הָעֶרֶב אוּ כָּל־פְּלִי־עוֹר לְטָהַרוֹ אוּ לְטַמְּאוֹ: פפפ

יד (א) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר:

א ומליל יי עם משה למימר:

(ב) זֹאת תִּהְיֶה תּוֹרַת הַמְצֹרֵעַ בְּיוֹם טַהֲרָתוֹ וְהוֹבֵא אֶל-הַכֹּהֵן:

כט זֹאת תִּהְיֶה תּוֹרַת הַמְצֹרֵעַ וְגו' • (מגילה כא) מלמד, שאין מטְהַרִין אותו בלילה.

~ נקודות משיחות קודש ~ יעויין לקוטרשיחות חלק יב. עמוד 78 - מתוך 'לקראת שבת'

הלימוד המיוחד שטהרת המצורע נעשית ביום

זאת תהיה תורת המצורע ביום טהרתו

זאת תהיה תורת המצורע וגו', מלמד שאין מטְהַרִין אותו בלילה (יד, ב. ובפירוש רש"י) והקשו בפופשיים: מדוע הצרכנו ללימוד מיוחד שאין מטְהַרִין המצורע בלילה, והרי טהרת המצורע פוללת הבאת קרבן, ואין מקריבים קרבנות בלילה, כדרךשנין ב'תורת כהנים' על הפסוק (צו ז, לח) "ביום צותו" - שכל הקרבנות פשרים רק ביום. ויש לומר שבפשוטות הכתובים, אין תיבת יום שוללת

הלילה, וכדחזינו במעשה בראשית "ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד". ועוד, שעל מפת כבורות שהיתה בלילה, כתוב "ביום הפותי כל בכור". ואם כן בדרך הפשט, שהיא דרכו של רש"י, אין מקום ללימוד מ"ביום צותו", ולכן הוצרך רש"י ללימוד מיוחד בפגשת המצורע. וידיק שפיר מהא שבדבור-המתחיל, מעתיק רש"י התיבות "זאת תהיה תורת המצורע", ואילו למיבת "ביום" (שלאכאורה ממנה נלמד שאין מטְהַרִין בלילה) רמז רש"י

כלי יקר - עז והדר

בתשובה, בו ביום יובא בעל פרוח אל הכהן ללמד ממנו דרך ה', ולשון 'והובא' אינו מדבר בהעתק ממקום למקום, אלא מדבר בהעתק לבו מן הדרך הרע אשר היה בו אל הדרך הטוב, והוא שיקבל עליו להתקרב אל הכהן ולבקש תורה מפיהו, ועל זה אמר **זאת תהיה תורת:**

ואמר כהן משקבל עליו להיות טהור המחשבות "וטהור עיניו: מראות ברע" (ע"פ חבוק א יג), **אוי ויצא הכהן אל מחוץ למחנה, והנה נרפא נגע,** אותו עון שגרם לו **הצרעת**, מן **הצרוע** מוולתו, ולא יכול לומר מן הנגוע, שהרי העון מעשיו גרמו לו, והצורך לומר **מז הצרוע** להורות שהרפואה הנפשית באה לו מצד שהיה צרוע, כי הצרעת הכריחו אל התשובה, ואף על פי כן הקדוש ברוך הוא מקבל תשובתו אף על פי שנעשית על צד ההכרח, וההעדר הכרוך בתשובה כזו תמצא מבאר לקמן פרשת וילך (דברים לא ז) בעזרת השם על פסוק וּמְצָאָהוּ רְעוּת רְבוּת וְצָרוֹת, עין שם: תורה ג

זו לזו כמו ויבורא ויעקרבא, פי למפה זו אין תרופה בדרך הטבע, כך לצרעת זה אין תרופה בדרך הטבע, להודיעו "כי יד ה' עשתה זאת" (ע"פ ישעיה מא ב), וצרעת נעמן יוכיח שגלאו חכמי הרופאים מלבקש לו תרופה (ראה מלכים ב' פרק ה), ואם כן בהכרח ישיב אל לבו החוטא לטור מדרכו הרעה. ונגע שם העון, שהוא נוגע בכבוד שמים כבכול או בכבוד הבריות:

והצרעת מברחו שבעל פרוח שלא בטובתו יובא אל הכהן לבקש ממנו רפואה לדעת מוסר השכל, כי אלו הלה מתחלה מרצונו 'לבקש תורה משפתי כהן' (ע"פ מלאכי ב ז), ולהיות מתלמידיו של אהרן אהב שלום ורודף שלום (אבות פ"א מ"ב), ושלא "לשלח מדרגים בין אחים בשוט לשונו" (ע"פ משלי ו יט, איוב ה כא), אז לא היה בא לידי צרעת זה, ומאחר שלא עשה זה מרצונו בהיותו "בריא אולם" (ע"פ תהלים עג ד), הנה עכשו **והובא אל הכהן בעל פרוח,** לבקש ממנו דרך התשובה:

וזהו שנאמר זאת תהיה תורת המצורע ביום טהרתו, כי ביום שיחדש "לב טהור" בקרבו ויקבל עליו לשוב

יד (ב) **זאת תהיה תורת המצורע וגו'.** הכתוב קראו מצורע משמע שהוא עדין מצרע, ואיך אמר **ביום טהרתו,** כי אם הוא מצרע אין כאן יום טהרתו. ועוד איך קראו **יום טהרתו** קדם שאמר **והנה נרפא** (פסוק ג), כי קדם הרפואה אין כאן יום טהרתו. ומדוע שאמר **והובא אל הכהן,** כי 'והובא' בעל פרוח משמע, ועוד שאחר כך סותר זה ואמר (שם) **ויצא הכהן אל מחוץ למחנה,** משמע שהוא לא יובא אל הכהן אלא הכהן הולך אליו. ועוד מהו שאמר **והנה נרפא נגע צרעת מן הצרוע,** פתח בשמים וסיום באחת, והיה לו לומר מן הנגוע בצרעת:

וכאור הדבר הוא, בדרך שפרשתי למעלה פרשת תזריע (יג ב) שהצרעת בא על עונות ידועים, ושם המכה 'צרעת' ושם המכה 'מצרע', כי לשון **מצרע** מוציא רע, שמוציא כל רעתו הנסתרת בקרבו אל החוץ 'לגלות רעתו כקהל' (ע"פ משלי כו ב), ושם **צרעת** הוא לשון 'צרה רעה, רצה' לומר רעה שהיא הצרה, כאמרו רבותינו ו'ל' (חגיגה ה) "ומצאהו רעות רבות וצרות" (דברים לא ז) "שהם כצרות

נדרשת גם תיבת "ביום" כאן ל"ביום ולא בלילה". [ויעוין בפנים השיחה הדיוקים בשאר התיבות].

ב"וגו" - פיון שפנ"ל, מתבת "ביום" לבדה אין ללמוד (בפשוטו של מקרא) שאינו בלילה. ורק שפסוק זה נתיחד, שבו נדרשות כל התיבות למשמעותם המיוחדת, ולכן

~ נקודות משיחות קודש ~ עלפי לקוטי שיחות חלק I, עמוד 100 - מתוך 'לקראת שבת'

גם הנמוך ביותר מובא אל הכהן

נמצא הוא מחוץ לגבול הקדושה. וגם על יהודי הנמצא במצב כזה, מבטיחה התורה שסופו לעשות תשובה. וזהו הרמז בלשון "והובא אל הכהן" - שמשמעותו שיובא בעל-פונחו, דכיון שהקב"ה יערה עליו רוח מפורום, ודאי שישוּב אל המחנה.

וכיון שסוף-כל-סוף רצון ה' הוא שתהיה התשובה מפנימיותו של המצורע, לכך נאמר "ויצא הכהן", שאף שתחלת התשובה היא בדרך מתנה מלמעלה, המרוקמת את המצורע "אל הכהן", הרי שהעבודה אחר-כך היא להמשיך את הקדושה "החוצה", לדרגת האדם פני שהוא מצד-עצמו, וזהו הרמז בכך שהכהן יוצא אל המצורע.

זאת תהיה תורת המצורע . . והובא אל הכהן: ויצא הכהן אל מחוץ למחנה (יד, ב-ג)

ולכאורה צריך ביאור לשון הפתוב "והובא אל הכהן", שהרי נאסר על המצורע להפגס למחנה ישראל, והוא יבוא אל הכהן, ואכן המשוך הפתוב הוא "ויצא הכהן" - שבא אל המצורע "מחוץ למחנה". כן צריך ביאור הלשון "והובא", ולא נכתב "ובא".

והביאור בזה בדרך החסידות:

עונשו של המצורע לישב בדרך מחוץ למחנה, מגיע מחמת הטאוי החמור שדבר לשון-הרע (רש"י תזריע יג, מז), ואם כן הימצאותו מחוץ למחנה היא מחמת שדברגתו הרוחנית

גיפוק פהנא למברא למשריתא ויחזי פהנא והא אתפי מקתש סגיריתא מן סגירא:

א) ויצא הכהן אל מחוץ למחנה וראה הכהן והנה נרפא נגע הצרעת מן הצרוע:

כ"ט - אל מחוץ למחנה. חוץ לשלש מחנות שנשתלח שם בימי חלוטיו.

ד ויפקד פהנא ויסב למדפי תרתין צפרין חייז דקנו ואעא דארזא וצבע זהורי ואזובא:

ד) וצוה הכהן ולקח למטהר שתי צפרים חיות טהרות ועץ ארו ושני תולעת ואזוב:

ועץ ארו. לפי שהנגעים באין על גסות הרוח. ושני תולעת ואזוב. מה תקנתו ויתרפא? לשפיל עצמו מגאותו כתולעת וכאזוב. עץ ארו. מקל של ארו. ושני תולעת. לשון של צמר צבוע זהורית (כ"ט כ"ט).

כ"ט - חיות. (חולין קמא) פרט לטרפות. טהרות. פרט לעוף טמא. לפי שהנגעים באין על לשון הרע (ערכין טו), שהוא מעשה פטופטי דברים, לפיכך הזקקו לטהרתו צפרים, שמפטפטין תמיד בצפצוף קול.

כלי יקר - עזר והדר

(שמות לג ח), רבי ינאי היה יתיב ופשיט בטרקליניה, אמר ליה תא סק להכא ובין לי, אמר ליה לית את צריך ולא כדמיתך, אטרח עליה סליק לגביה, הוציא לו ספר תהלים מכרך הראה לו פסוק זה (תהלים לד יג-יד) "מי האי ש החפץ חיים וגו' נצר לשונה מרע". אמר רבי ינאי אף שלמה מכריו "שמר פיו ולשונו שמר מצרות נפשו" (משלי כא כג), שומר מצרעת נפשו. אמר רבי ינאי כל מי הייתי קורא מקרא זה ולא הייתי יודע היכן הוא פשוט, עד שבא רובל זה והודיעני. לפיכך משה מזוהר את

ולפי שרוב המפרשים "האריכו למעניתם" בפרשה זו בענין חטא הלשון הרע, אוסיף גם אני לקח טוב, לבאר מה שתעלה מצורת שכלי בשלשה הכרזות שמצינו לרבותינו ו"ל המדברים מחטא הלשון: הכרזה ראשונה היא מה שמסיק במדרש הרבתי (טו א) 'מעשה ברובל אחד שהיה מחזר בעירות הסמוכות לצפורי והיה מכריו ואומר מאן בעי למזבן סם חיים, אודיק עליה עלמא, פרש בעל מתנות פהנה הביטו אחריו מלשון "והביטו אחרי משה"

ד) ולקח למטהר שתי צפרים. למעלה פרשת תזריע יג) כתבתי שעקר הצרעת בא על שלשה עברות הרמוזים בפרשה, והם לשון הרע, וגסות הרוח, וחקמדת הקמון. ועל פי זה נוכל לומר שהצפרים מכפרין על שלשתן, על לשון הרע 'לפי שעושין מעשה פטיט' כו' (ערכין טו), ועל גסות הרוח העולה למעלה 'כצפרים עפות' (ע"פ ישעיה לא ה), ועל חקמדת הקמון, שנאמר בו (משלי כג ד) "אל תיגע להעשיר וגו' פי עשה יעשה לו כנפים" וגו'.

ישְׁאֵל (פסוק א) **זאת תהיה תורת המצוה**, המוציא רע'. עד כאן לשונו: **הכרוז** שְׁנֵיה מְצִינֵו בְּמִסְכַּת עֲבוּדָה וְרָה פָּרַק א' (יש) 'מִכְרִיו רַבִּי אֶלְכְּסֵנְדְרִי מֵאֵן פְּעִי חַיִּי מֵאֵן פְּעִי חַיִּי, כְּנִיפּו לִיָּה כְּלִי עֲלָמָא וְאֲתוּ לְגַבִּיָּה, אָמְרו לִיָּה הַב לָן חַיִּי, אָמַר לְהוּ 'מִי הַאיִשׁ הַחֲפֵץ חַיִּים נַצַּר לְשׁוֹנָה מְרַע', שְׁמָא יֵאמֵר אָדָם הוּאִיל וְנִצְרָתִי לְשׁוֹנֵי מְרַע אַלְף וְאַגְרָה בְּשֻׁנָּה, תִּלְמוּד לּוּמַר (תהלים שם ט) "סוּר מְרַע וְעֵשֶׂה טוֹב", וְאִין טוֹב אָלֵא תוּרָה שְׂנַאָמְר (משלי ד) "כִּי לְקַח טוֹב נִתְּתִי לְכֶם" וְגו'.

וְהִנֵּה בַּהֲכָרוֹת הָרוּכַל יֵשׁ לְדַקְדַּק, מֵה אַכְפֵּת לְנוּ בְּזָה אִם הִיָּה רוּכַל אוֹ חֲנוּנֵי שֶׁחָרַף לְהוֹדִיעַ שֶׁהִיָּה הַמִּכְרִיו רוּכַל. גַּם לְשׁוֹן 'מִחוּר' צָרִיף בְּאוּר, כִּי לְשׁוֹן זֶה שֶׁהָיָה חֲחוּזִיר לְאַחוּרִי, וְהִיָּה לוֹ לּוּמַר 'מִסְבָּב'. וּמֵאִי אַכְפֵּת לְנוּ בְּזָה שֶׁהִיָּה הַעֲרִיזוֹת סְמוּכוֹת לְצַפּוּרִי. גַּם יֵשׁ הַרְבֵּה שְׁנוּיִים בֵּין הַכְּרוֹת הָרוּכַל וּבֵין הַכְּרוֹת רַבִּי אֶלְכְּסֵנְדְרִי, כִּי הָרוּכַל הַכְּרִיו מֵאֵן פְּעִי לְמַזְבֵּן סַם חַיִּים הַיְזַכִּיר 'לְמַזְבֵּן' וְרַבִּי אֶלְכְּסֵנְדְרִי הַכְּרִיו מֵאֵן פְּעִי חַיִּי לֹא הַיְזַכִּיר 'לְמַזְבֵּן', גַּם לֹא הַיְזַכִּיר שׁוּם סַם. אַצֵּל הָרוּכַל אָמַר 'אוֹדִיק עֲלִיָּה עֲלָמָא, מִשְׁמַע שֶׁלֹּא בְקִשׁוּ לְקַנּוּת כְּלוּם מִמֵּנּוּ אֶלֵא הַבֵּיטוּ אֲחוּרִי, וְלְרַבִּי אֶלְכְּסֵנְדְרִי מַכְנִיף כְּלִי עֲלָמָא וְאָמְרוּ הַב לָן חַיִּי. וְלֵמָּא נְפַקָּא מִיָּנְה הַגִּיד לְנוּ שֶׁרַבִּי יִנְאִי הָזֶה יְתִיב בְּטִרְקֻלְיָנִיָּה. וְלֵמָּא נְפַקָּא מִיָּנְה הַגִּיד לְנוּ שֶׁהִרְאָה לוֹ סַפֵּר תְּהֵלִים 'מְכַרְךָ/יְהִיָּה מְכַרְךָ אוֹ בִלְתִי מְכַרְךָ. וּמֵה הִיָּתֵה כִּנּוֹת רַבִּי יִנְאִי שְׁהוֹסִיף לוֹ רְאִיָּה מִן שְׁלֹמֹה שְׂאמֵר 'שִׁמְר פּוּוּ וּלְשׁוֹנוֹ' כּו'. וְלָמָּה אָמַר שְׁכָּל יְמִיו לֹא הִיָּה יוֹדַע הַיְכֵן מְקַרָּא זֶה פְּשוּט כּו', הִרִי אָפְלוּ תִינּוּקוֹת שֶׁל בֵּית רַבִּין יוֹדְעִין לְפָרְשׁוּ. וְאִם כְּדָרְבִּי בַעַל הַעֲקֵדָה שְׂפָרַשׁ בּוּז הַפִּרְשָׁה שֶׁהִיָּה קִשָּׁה לוֹ הַפּוּבְכַח וְנִסְתָּר, כִּי מִתְחִלָּה הַתְּחִיל בְּלִשׁוֹן נִסְתָּר 'מִי הַאיִשׁ הַחֲפֵץ חַיִּים' וְאַחַר כֶּף דַּבֵּר לְהֵם בְּנוּבְכַח 'נַצַּר לְשׁוֹנָה מְרַע', אָלֵא וְדָאֵי שְׂכַנְתָּ הַפְּסוּק שֶׁיָּהֵא הַדָּבָר בְּדָרְךָ הַכְּרוּז, שֶׁהַמִּכְרִיו מְכַרֵּו סֵתֵם בְּלִשׁוֹן נִסְתָּר וְכִשְׁבֵּאוּ הַקּוֹנִים לְקַנּוּת אָז יְדַבֵּר עִמָּהֵם בְּנוּבְכַח, מִכַּל מַקּוּם קִשָּׁה הִיָּה לוֹ לְהַבִּין כֵּל זֶה מִן הַכְּרוֹת רַבִּי אֶלְכְּסֵנְדְרִי:

וְהִקְרוּב אֵלִי לּוּמַר בַּהֲתַר כֵּל הַסִּפְּקוֹת הַלֵּל, שְׁמְצִינֵו בְּמִסְכַּת עֲרָכִין (יש) 'אָמַר רַבִּי חֲמָא בַר חַנְיָנָא מֵאִי תִקְנַתִּיָּה שֶׁל מִסְפֵּר לְשׁוֹן הָרַע, אִם תִּלְמִיד חִכְם הוּא יַעֲסֵק בַּתוּרָה, שְׂנַאָמְר (משלי טו ד) "מִרְפָּא לְשׁוֹן עֵץ חַיִּים", וְאִין לְשׁוֹן אָלֵא לְשׁוֹן הָרַע, שְׂנַאָמְר (ירמיהו טו ח) "חֵץ שָׁחוּט לְשׁוֹנִים", וְאִין עֵץ חַיִּים אָלֵא תוּרָה, שְׂנַאָמְר (משלי ג ח) "עֵץ חַיִּים הִיָּא" וְגו', וְאִם עִם הָאָרְץ הוּא יִשְׁפִּיל עַצְמוּ, שְׂנַאָמְר (שם טו ד) "וְסִלְףָּ בַּהּ שִׁכְר בְּרוּחַ". רַבִּי אַבָּא בַר חַנְיָנָא אָמַר, סַפֵּר אִין לוֹ תִקְנָה, שִׁכְבָּר כְּרַתוּ דְּוָד בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ, שְׂנַאָמְר (תהלים יב ד) "יַכְרַת ה' כֵּל שְׂפַתֵי חֲלָקוֹת לְשׁוֹן מִדְבַּרְתָּ גְּדוּלוֹת", אָלֵא מֵאִי תִקְנָתוֹ שֶׁלֹּא יָבוּא לְיַדֵּי לְשׁוֹן הָרַע, אִם תִּלְמִיד חִכְם הוּא יַעֲסֵק בַּתוּרָה' כּו':

וְנִרְאָה שֶׁשְׂטַעְמוֹ שֶׁל רַבִּי אַבָּא הוּא, שֶׁהִדִּין נוֹתֵן שֶׁלֹּא יְהִיָּה לוֹ תִקְנָה, לְפִי שֶׁאִם כְּבָר סַפֵּר לְשׁוֹן הָרַע וְהֵטִיל מוּם בְּקְדוּשִׁים וְהוּצִיא שֵׁם רַע וְנִתְפָּשֵׁט קוּל עֲנוֹת זֶה בְּכָל הָעוֹלָם, פְּשִׁיטָא שֶׁאִין תִּקְנָה לְזֶה שֶׁעָלָיו סַפֵּר הַלְּשׁוֹן הָרַע, וְאָף אִם הַמִּסְפֵּר יִקְרִיב כֵּל אֵילִי נְבוּתָא אִין בִּירוֹ לְהָשִׁיב מַחְשַׁבְתּוֹ הָרַעָה וְדַבְרִיָּו, וְכִי יֵלֵךְ מַקְצָה הַשְּׂמִים וְעַד קְצָהוּ וּבִכְרִיו לֵאמֹר שֶׁקָר דַּבְרִיתִי, כְּמִנְהַג דּוּרְנוּ זֶה שֶׁאִם אָחַד מִבְּעָלֵי הַלְּשׁוֹן יוּצִיא לְעוֹ עַל אִיזוּ נִכְבָּד, "עַד מְהֵרָה יְרוּץ דְּבָרוּ מִמְּזוּרַח שְׂמִשׁ עַד מְבָאוּ" (ע"פ שֵׁם קַמּוּ טו, ג א) וְהוּא בַּעֲצָמוֹ לֹא יוּכַל לְתַקַּן אֶת אֲשֶׁר עָנַת, עַל כֵּן דִּין הוּא שֶׁכֶּשֶׁם שֶׁאִין תִּקְנָה לְזֶה שְׂסַפֵּר עָלָיו כֶּף אִין תִּקְנָה לְמִסְפָּרוֹ. וְלַכֶּף כְּרַתוּ דְּוָד בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ וְאָמַר 'יַכְרַת ה' כֵּל שְׂפַתֵי חֲלָקוֹת' וְגו', וְנִתַּן טַעַם לְדָבָר "מִשָּׁד עֲנִיִים מֵאֲנִקְתָּ אֲבִיּוֹנִים" וְגו' (שם יב ג), אִלּוּ הֵן הַלּוֹקִין וְצוּעֲקִים "נִאֲקַת חָלָל" (ע"פ יחזקאל יבד), הַעֲנִיִים וְהֵאֲבִיּוֹנִים אֲשֶׁר עֲלִיָּהֵם יִצָּא הַקָּצָף מִחוּץ שְׁחַט לְשׁוֹנִים שֶׁאִין לְהֵם תִּקְנָה, עַל כֵּן אִין תִּקְנָה גַּם לְשְׂפַתֵי חֲלָקוֹת'. וְעַל זֶה אָמַר (שם קא ח) "מִלְּשָׁנִי בְּסֵתֵר רִעְהוּ אוֹתוֹ אַצְמִית" וּמִתְרַגְּמִינָן לְחִלוּטִין, כִּי יִשְׂאָר כֶּף לְחִלוּטִין וְאִין תִּקְנָה לוֹ. אָבַל רַבִּי חֲמָא סָבַר, מִדְּקָאמְר 'מִרְפָּא/ אִין רְפוּאָה כִּי אִם בְּמַקּוּם חַלִּי, עַל כֵּן רִצָּה לְפָרְשׁ הַפְּסוּק בְּמִי שִׁכְבָּר סַפֵּר:

בְּמִסְכַּת כְּתוּבוֹת פָּרַק הַמְדִיר (עז) 'מִכְרִיו רַבִּי יוֹחָנָן הַזְּהוּר מְזוּבוּבִים שֶׁל בַּעֲלֵי רֶאֱתוּ, וְהוּא מִין צְרַעַת, וּמִסְיֵק שֵׁם 'רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לׁוּי אֵיכָרְךָ בְּהוּ וְעֵסִיק בַּתוּרָה' כּו'. וְקִשָּׁה מַה רָאָה רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לׁוּי עַל כְּכָה לְסַמָּךְ עַל הַנֵּס בְּחַנּוּם: וְנּוּכַל לְפָרְשׁ עַל צַד הָרַמְזו שְׂפִלְיָנִי בַּפְּלוגִתִּיהוּ דְּרַבִּי אַבָּא וְרַבִּי חֲמָא, כִּי הִזְבּוּבִים כְּנּוּי אֵל בַּעֲלֵי הַלְּשׁוֹן, שְׂעוּשִׁין כְּמַעֲשֵׂה הַזְּבוּב שֶׁדָּרְכוּ לְהִנַּיֵחַ כֵּל מַקּוּם טְהוֹר שְׂבִגּוּף, וְכִשְׂמוּצֵא אִיזוּ מַקּוּם מְטַנָּף וּמַכָּה טְרִיָּה שֵׁם יִרְבֵּץ עַל מַקּוּם הַשְּׁחִין, כֶּף בַּעֲלֵי הַלְּשׁוֹן אִם יִרְאוּ אִיזוּ אָדָם מָלֵא חֲכָמָה וְכּוּבּוּד לְעוֹלָם אִינֶן מְסַפְרִים מִמַּעֲלָתָם, אָלֵא רּוֹאִים אַחַר מוּמֵי בְּנֵי הָאָדָם, "כִּי אָדָם אִין צְדִיק בְּאָרְץ" שֶׁלֹּא יִחָטָא בְּסִכְלוֹת מַעֲט:

וְעָלְיָהֵם אָמַר שְׁלֹמֹה (קהלת א"א) "בְּזוּבֵי מוֹת יִבְאִישׁ" וְגו', רִצָּה לּוּמַר אִלּוּ בַּעֲלֵי הַלְּשׁוֹן שְׂנַמְשָׁלוּ לְזוּבּוּבִים, וּבְרוּחַ שְׂפַתֵי יְמִית, כִּי לְשׁוֹן הָרַע תִּלְתָּא קִטִּיל (ערכיו שם), עַל כֵּן קָרְאָם 'זוּבֵי מוֹת'. וְאָמַר 'יִבְאִישׁ', כִּי כֵּל כְּנַתָּם לְהִבְאִישׁ רִיחַ אֲנָשִׁים טוֹבִים. "יִבְעֵי שְׂמֵן רוֹקַח", "יִבְעֵי לְשׁוֹן דְּבוּר, וְרִצָּה לּוּמַר שֶׁהוּא מְדַבֵּר אָפְלוּ מִן אִישׁ שֶׁלֵּם אֲשֶׁר רִיחוּ נוֹדֵף כִּשְׂמֵן רוֹקַח, מִכַּל מַקּוּם הוּא מִשְׂתַּדֵּל לְהִבְאִישׁ רִיחוֹ. יְקָר מַחְקְמָה וּמַכְבוּד סִכְלוֹת מַעֲט, כִּי בַעֲיָנֵו אוֹתוֹ 'סִכְלוֹת מַעֲט' שֶׁהוּא רּוֹאֵה בּוֹזְלוֹתוֹ, הוּא 'קָרָר' וְנִכְבָּד בַּעֲיָנֵו יוֹתֵר 'מִכַּל חֲכָמָה וְכּוּבּוּד' שְׂרוּאָה בּוּ, עַד שֶׁזֶּה הַסִּכְלוֹת מַעֲט מְכַרִיעַ אֶת כֵּל הַחֲכָמָה וְהַכּוּבוּד. וְנִתַּן טַעַם לְדָבָר לְפִי שֶׁלֵּב חִכְם לִימִינוּ, הַיִּנוּ לְדוֹן הַבְּרִיּוֹת לְכֶף זְכוּת, בְּאָמְרוּ רַבּוּתֵינוּ "ל' (ירושלמי סנהדרין פ"א ה"א) "אִלּוּ מִימִינִים לְזְכוּת' כּו'. וְלֵב כְּסִיל לְשִׂמְאָלוֹ, לְדוֹן אֶת הַבְּרִיּוֹת לְכֶף חוּבָה, עַל כֵּן לְעוֹלָם אִינּוּ מְסַפֵּר בְּמַעֲלוֹת וּזְלוֹתוֹ כִּי אִם בְּגוּתוֹ. וְטַעְמוֹ שֶׁל דְּבָר, לְפִי שֶׁגַּם בְּדָרְךָ שֶׁהִסְכֵּל הֵלֵךְ לְבוּ חֶסֶר וְאָמַר לְכָל סֵכֵל הוּא, רִצָּה לּוּמַר 'כֵּל הַפּוּסְטַל בְּמוּמּוּ פּוּסְטַל' (קדושין עז), וְסֵכֵל זֶה הַחוּשָׁד בְּכִשְׂרִים יוֹדַע בַּעֲצָמוּ שְׂאוֹתוֹ חֶסֶרוֹן וְדָפִי שְׂמִטִּיל בּוֹזְלוֹתוֹ יֵשׁ גַּם בּוּ וְגַם הוּא לְבוּ חֶסֶר מִן אוֹתוֹ דְּבָר, עַל כֵּן אָמַר לְכָל כִּי סֵכֵל הוּא, וְתוּלָה גַּם בְּאֲחֵרִים אוֹתוֹ סִכְלוֹת שֶׁהוּא יוֹדַע

שִׁישֵׁנוּ בוּ בַעֲצָם וְרַאשׁוֹנָה, וְסוֹבֵר מֵאַחֵר שֶׁהוּא עוֹשֶׂה כֵּן כָּלָם עוֹשִׂים כְּאֵלֶּה:

אלוֹ הֵם הַזְּבוֹבִים הַחוֹקְרִים תְּמִיד אַחֵר מוֹמִי הַבְּרִיּוֹת וְהַסְרוֹןָן, כְּדֶרֶךְ שֵׁנָאָמַר (שמות לג ח) "וְהַבֵּיטוּ אַחֲרַי מִלְּשֵׁה" (ראו תנחומא תשא כז), לְפִיכָּה נְלַקּוּ בְּצַרְעַת שְׂנֹקְרָא 'רְאִתָּן', כִּי בְּשֵׁם שְׂהָם בְּעֵלֵי רְאִתָּן שְׂרוּאִים וּמְסַתְפְּלִים אַחֲרַי מוֹמִי בְּנֵי הָאָדָם, כִּף נְלַקּוּ בְּצַרְעַת שְׂנֹקְרָא רְאִתָּן. וְאֶמְרוּ הַזְּבוֹבִים מִהֵם שֶׁלֹּא לְטַפֵּל עִמָּהֶם לְהַשִּׁיבֵן מִדְּרָכָם הֶרְעָה לְהוֹרוֹת לָהֶם דְּרָךְ הַתְּשׁוּבָה, כִּי הוּא סוֹבֵר סִפֵּר אֵין לוֹ תַקְנָה, עַל כֵּן אֵין לְטַפֵּל עִמָּהֶם בַּחֲנֻם, וְכֵן דַּעַת רַבֵּי זִירָא וְרַבֵּי אַמִּי וְרַבֵּי אֶסִי שֶׁנְּתַרְחְקוּ מֵעַל גְּבוּלָם בְּכָל מַיְנֵי הַרְחָקָה כְּדִמְסִיק שֵׁם:

ויבּוּל לְהוֹיּוֹת שְׂטַעֲם לְהַרְחָקָה יִתְרָה זוּ הֵיְתָה שֶׁלֹּא יִקְבְּלוּ גֶזֶק מִן 'חָן' שְׁחוֹט לְשׁוֹנָם, כְּמוֹ שֵׁנָאָמַר (תהלים קא ז) "לֹא יִשֹׁב בְּקֶרֶב בֵּיתִי עֲשֵׂה רַמְיָה", דוֹקָא בְּבִיתוֹ מִמֶּשׁ לֹא יִשֹׁב, אָבָל "דְּבַר שְׂקָרִים לֹא יִכּוֹן לִנְגֵד עֵינַי", אַפְלוּ מִרְחוֹק כְּמִטְחַחֵי קֶשֶׁת חֵץ שְׁחוֹט לְשׁוֹנָם, כְּהוֹרָאֵת לְשׁוֹן 'נֶגֶד', וְהֵינּוּ לְפִי שֶׁהַלְשׁוֹן מוֹזִיק אָף מִרְחוֹק:

אבְּל רַבֵּי יְהוֹשֻׁעַ בֵּן לִיּוֹי סָבַר שִׁישׁ תַּקְנָה גַם אִם כְּבֵר סִפֵּר, אִם תִּלְמִיד חֲכָם הוּא יַעֲסֹק בַּתוֹרָה' כּו', וְזוֹהוּ שְׂמִסִּיק רַבֵּי יְהוֹשֻׁעַ בֵּן לִיּוֹי אִיכְרַף כֵּהוּ וְעֵסִיק בַּתוֹרָה' כּו', כִּי סָבַר שֶׁעַל יְדֵי תִלְמוּד תוֹרָה יֵשׁ תַּקְנָה אַפְלוּ לְמֵי שְׂכָבַר סִפֵּר עַד שְׂכָבַר נִלְקָה בְּצַרְעַת:

והִנְה רַבֵּי אֶלְכְּסַנְדְרֵי סוֹבֵר גַם הוּא 'סִפֵּר אֵין לוֹ תַקְנָה', עַל כֵּן לֹא הִלֵּךְ כִּי אִם אֵל הַפְתוֹת שֶׁלֹּא סִפְרוּ עֲדִין וְהִזִּיהוּ מוֹהִירִם וּמִלְמַדְם דְּרַף שְׂמִירַת הַבְּרִיאוֹת שֶׁלֹּא יָבֹאוּ לַיְדֵי לְשׁוֹן הֶרַע. וְהִזִּיהוּ מִכְרִיזוּ 'מֵאֵן בְּעֵי חַיִּי מֵאֵן בְּעֵי חַיִּי', לֹא הוֹכִיר לְשׁוֹן 'סָם', גַם לֹא הוֹכִיר לְשׁוֹן 'לְמוֹזָן', לְפִי שְׂמִירַת הַבְּרִיאוֹת אֵינֹו צְרִיף סָם, רַק שְׁהוֹרַפָא מִלְמוּדוֹ לְהוֹעִיל שִׁיְהִיָה נֶשְׁמֵר מִן הַדְּבָרִים הַמְזַיְקִים שֶׁלֹּא יָבֹאוּ לַיְדֵי חֲלֵי, עַל כֵּן אֵין נִכּוֹן שֶׁהַמְלַמֵּד יִבְקֹשׁ שְׂכָר עַל דְּבָרָיו, כִּי מִהוּ הוּא בַחֲנֻם, כִּי הַדְּבָר נִתָּן לוֹ בְּמִתְנָה, אָף הוּא יִלְמַד דְּרַבֵּי הַרְפוּאָה לְזוֹלָתוֹ בַּחֲנֻם. אָבָל מִי שְׂכָבַר נִפְלֵ אֵל חֲלֵי אִזּוּ הוּא צְרִיף לְסַמֵּים, וְבַעֲבוּרָם תּוֹבַע הוֹרַפָא שְׂכָרוֹ, כִּי גַם לוֹ

לֹא בָּאוּ בַחֲנֻם, אֶלֹא נִתָּן דְּמִיהֶם אוֹ טְרַח אֵת עַצְמוֹ בַּעֲדָם. וּלְפִי שְׂרַבֵּי אֶלְכְּסַנְדְרֵי הִלִּיף אֵל כַּתוּת הַטוֹבִים שֶׁלֹּא סִפְרוּ לְשׁוֹן הֶרַע לְלַמְּדֵם דְּרַף שְׂמִירַת הַבְּרִיאוֹת שֶׁלֹּא יָבֹאוּ לַיְדֵי חֲלֵי חֲטָא הַלְשׁוֹן, עַל כֵּן הַכְרִיזוּ סָתֵם 'מֵאֵן בְּעֵי חַיִּי מֵאֵן בְּעֵי חַיִּי', וְכַפַּל הֶעֱנִין לומר לָף שִׁישׁ תַּקְנָה לִזְוֵה שֶׁלֹּא יָבֹאוּ לַיְדֵי סִפּוֹר לְשׁוֹן הֶרַע, וְלִזְוֵה שֶׁלֹּא יִסְפֵר עֲלָיו לְשׁוֹן הֶרַע:

אבְּנִיּוֹ כָּלֵי עֲלָמָא וְאָמְרוּ לִיהֵב לָן חַיִּי, כִּי גַם הַמָּה חָשְׁקוּ בַדְּבָר שְׂכָבַר הַתְּנַהֲגוּ בוּ וּבִקְשׁוּ לַיְדַע הַדְּרָךְ הַמְכֻיָא לַיְדֵי שְׂמִירַת הַבְּרִיאוֹת, 'אָמַר לָהּ פְּסוּק מִי הָאִישׁ הַחֹפֵץ חַיִּים וְגו' נִצַּר לְשׁוֹנָף מֶרַע' וְגו'. וּלְפִי שְׂמִירַת הַבְּרִיאוֹת אֵינֹו צְרִיף שׁוֹם סָם, עַל כֵּן מְסִיק 'שְׂמָא תֹאמַר אֵלְפֵ וְאַגְרָה בְּשִׁנְה' לְנִצַּר לְשׁוֹנֵי בְּשִׁב וְאֵל תַּעֲשֵׂה לְגַמְרֵי, 'תִּלְמוּד לומר וַעֲשֵׂה טוֹב וְאֵין טוֹב אֶלֹא תוֹרָה' וְכו', רָצָה לומר אָף עַל פִּי שְׂאֵינֹו צְרִיף סָמִים וְתְשׁוּבָה גְדוּלָה, מְכַל מְקוּם צְרִיף הוּא לְנִצַּר לְשׁוֹנוֹ עַל יְדֵי תִלְמוּד תוֹרָה לְחַכֵּם, אָבָל בְּנֶגַד הָעַם הָאֶרֶץ אָמַר אַחֵר כִּף (שם לו ט) "קָרוֹב ה' לְנַשְׂבָרֵי לָב", כְּמוֹ שֵׁנָאָמַר 'וְסִלְף בְּהַ שְׂכָר בְּרוּחִ':

אבְּל רוֹכֵל זֶה סָבַר שִׁישׁ תַּקְנָה אַפְלוּ לְמֵי שְׂכָבַר סִפֵּר, וְיָדַע זֶה בְּנִסְיָוִן בְּעַצְמוֹ, כִּי גַם הוּא הִזִּיהוּ 'רוֹכֵל', הוֹלִיף רַכִּיל, "וּרְגַל עַל לְשׁוֹנוֹ לְשַׁלַּח מְדַנִּים בֵּין אַחֲזִים" (ע"פ תהלים טו ג, משלי יט ט), וְאַחַר כִּף נִתָּן אֵל לָבוּ לְשׁוֹב בַּתְּשׁוּבָה, וּבִקְשׁ דְּרַכֵּי הַרְפוּאָה שֶׁהוֹכִירוּ רַבּוֹתֵינוּ וְ"ל תִּלְמִיד חֲכָם בְּתִלְמוּד תוֹרָה וּלְעַם הָאֶרֶץ עַל יְדֵי שְׂכָר רוּחַ, וְרָאָה כִּי הַתְּרוּפוֹת הִלְלוּ הוֹעִילוּ לוֹ. עַל כֵּן מִלְּאֹ לָבוּ לְזוֹכוֹת הַרְבִּים, וְלַחֲזִיר בַּתְּשׁוּבָה כֵּל אוֹתָן הַעֲזִירוֹת שִׁדַּע בְּהֵם שִׁישׁ שֵׁם בְּעֵלֵי הַלְשׁוֹן עַד אֲשֶׁר לֹא יָבֹאוּ עֲלֵיהֶם יְמֵי הֶרְעָה בְּצַרְעַת וְיִצְטָרְכוּ לְהַדְר אַחַר 'צִפְרִים עַפּוֹת' כְּטַהֲרַת הַמְצַרֵּעַ בְּצִפְרִים 'הַעוֹשִׂין מַעֲשֵׂה פְּטִיט'. וְזוֹהוּ שְׂאָמְרוּ 'שִׁהִיָה מַחְזוֹר בַּעֲזֵירוֹת הַסְמוּכוֹת לְצִפּוֹרֵי, דְּהִזִּיהוּ מַחְזוֹר בַּתְּשׁוּבָה אוֹתָן הַעֲזִירוֹת הַקְרוֹבוֹת לְמַעֲשֵׂה צְפוֹר הַעוֹשִׂין מַעֲשֵׂה פְּטִיט. וְהִזִּיהוּ מְכָרִיזוּ מֵאֵן בְּעֵי לְמוֹזָן סָם חַיִּי, כִּי הִיוּ כַּחוֹלִים הַצְרִיכִים סָמִים לְתַרוּפָה הַצְרִיכִין קַנְזָן, עַל כֵּן הוֹכִיר 'לְמוֹזָן סָם':

ומִצָּעִים זֶה לֹא מְסִיק בַּהֲכָרְזָה זוּ 'שְׂמָא תֹאמַר אֵלְפֵ וְאַגְרָה בְּשִׁנְה' כּו', כִּי מִהִכָּא תִיְתִי שִׁיתַרְפָא בְּשִׁב וְאֵל תַּעֲשֵׂה מִי שֶׁהוּא חוֹלָה כְּבָר, אָבָל בַּהֲכָרְזוֹת רַבֵּי אֶלְכְּסַנְדְרֵי אֲתִי שְׂפִיר כְּאֵמוֹר, כִּי שֵׁם הַחַדוּשׁ שִׁיִצְטָרְף לְתִלְמוּד תוֹרָה, וְכֵאֵן הַחַדוּשׁ שִׁיִּזְעִיל הַתִּלְמוּד תוֹרָה לְמֵי שְׂכָבַר סִפֵּר. וְלֹא כִפַּל הַרׁוֹכֵל הַכְרִיזוּ לומר שְׁנֵי פְעָמִים 'מֵאֵן בְּעֵי לְמוֹזָן סָם חַיִּי' כְּמוֹ שְׂכַפַּל רַבֵּי אֶלְכְּסַנְדְרֵי דְבָרָיו, לְפִי שְׁגַם הוּא מוֹדָה שִׁזָּה שֶׁסִּפֵּר עֲלָיו הַלְשׁוֹן הֶרַע אֵין לוֹ תַקְנָה כְּלָל, וְלֹא בִקֵּשׁ תַקְנָה כִּי אִם לִזְוֵה שְׂכָבַר סִפֵּר, מִה שְׂאֵין כֵּן בְּרַבֵּי אֶלְכְּסַנְדְרֵי שֶׁבִקֵּשׁ תַקְנָה לְשִׁנְיָהֶם:

אוֹדִיק עֲלֵיהֶ עֲלָמָא, לְפִי שְׂכָבַר כְּחַרוּ לָהֶם דְּרַף מְקַלְקֵל זֶה וְהִזִּיהוּ רַגִּיל עַל לְשׁוֹנָם לְסִפֵּר לְשׁוֹן הֶרַע, עַל כֵּן לֹא בִקֵּשׁוּ לִקְנוֹת כָּלוּם מִמֶּנּוּ, וְאֶדְרַבָּה 'אוֹדִיק עֲלֵיהֶ, הַבֵּיטוּ אַחֲרָיו, כִּי הַמָּה הַבְּעֵלֵי רְאִתָּן הוֹרָאִים אַחֲרֵי מוֹמֵי נַפְשׁוֹת רַבּוֹת וְהַסְרוֹןָן, כִּי כִף דְּרַף מוֹאֲסִי הַתּוֹכַחָה שְׂמַבְטִיטִים אַחֲרֵי הַמוֹכִיחִים לְרָאוֹת אִם יִמָּצְאוּ בוּ שְׂמֵן פְּסוּל כְּדֵי לְהַשִּׁיב לוֹ 'טַל קוֹרָה' כּו' (ע"פ בב טז ט), כִּף אָמְרוּ לוֹ אַתְמוּל הֵיִית 'רוֹכֵל' הוֹלִיף רַכִּיל, וְהִיּוּם אַתָּה רוֹצֵה לְתַקֵּן דְּרַכִּינֵי, ק'שֵׁט עַצְמָךְ תְּחַלֵּה':

רבֵּי יִנְאֵי הוּוּה יְתִיב וּפְשִׁיט בְּטַרְקְלֵינִיהוּ, כְּמוֹ רַבֵּי זִירָא וְרַבֵּי אַמִּי וְרַב אֶשִׁי שֶׁנְּתַרְחְקוּ מֵעַל גְּבוּל בְּעֵלֵי הַלְשׁוֹן שֶׁלֹּא לְהוֹיּוֹת אַתָּם בְּמַחְצָתָם. 'אָמַר לִיהֵ תֵא סֶק לְהַכָּא, אָמַר לִיהֵ לִית אַתָּ צְרִיף' כּו', כִּי הוּא סוֹבֵר שְׂפִסוּק 'מֶרְפָא לְשׁוֹן עַץ חַיִּים' מְדַבֵּר דוֹקָא בְּמֵי שְׂכָבַר סִפֵּר, אָבָל אַתָּה וְכָל דְּכוּתָךְ אֵינֹו צְרִיכֵין שְׂמוּר. מְכַל מְקוּם 'אֶטְרַח עֲלֵיךָ לַיְדַע הַתְּרוּפָה, 'הַרָאָה לוֹ סִפֵּר תְּהַלִּים מְכָרְךָ, לומר לוֹ לְפִי שֶׁסִּפֵּר זֶה כְּרוּךְ וּמְזֻנָח בְּקַרְן וְזִוִּית 'אֵין דוֹרֵשׁ וְאֵין מְבַקֵּשׁ וְאֵין קָרָא בוּ בְּצַדִּק' (ע"פ יחזקאל לו ג, ישעיה נט א), עַל כֵּן דְּרַף מוֹסֵר לֹא יַדַּע הַאָּמוֹר בְּפְסוּק מִי הָאִישׁ הַחֹפֵץ חַיִּים: 'אָמַר רַבֵּי יִנְאֵי אָף שְׁלֹמָה מְכָרִיזוּ כּו', דְּרַי סִפֵּר מְשַׁלֵּי שְׂאֵינֹו כְּרוּךְ וּמְזֻנָח, כִּי מְדַרְךָ הַעוֹלָם לְלַמַּד הַסִּפֵּר לְנַעֲרִים כְּמוֹ שֵׁנָאָמַר (משלי א ד) "לְנַעַר דַּעַת וּמוֹמָה", וְנָא עַל פִּי כֵּן אֵין עוֹשִׂין מִה שְׂקוֹרִין בוּ 'שִׁמְר פִּיו וּלְשׁוֹנוֹ' וְגו',

וישני תולעת", ולקמה שנה כאן. ונראה לפי שפרשה זו מדברת בתקון לשון הרע, שהמספרו אף אם יהיה שפל אנשים בתולעת זה, מכל מקום הוא מכה באדם גדול שנמשל לארז, כדמטיק בינקוט (ישעיה טז) על פסוק (ישעיה מא יד) "אל תראי תולעת יעקב", על כן כפרתו עץ ארז ושני תולעת ואזב, לכפר על מה שעשה מעשה התולעת בארז, ותרופתו שישפיל עצמו באזוב (יש"ח) ואז לא יחפץ להטיל מים בקדשים:

ומעם לשני צפרים הוא, כי האדם יש לו שני מיני דבור, אחד אסור ואחד מצוה בו. והאסור דהינו הלשון הרע ודגמתו, זהו הצפור שעושה מעשה פטיט (ערכי טז), השחוטה על **כלי חרס על מים חיים** (פסוק ה). כי אם עם הארץ הוא, יהיה לו רוח נשברה שנגאמר (משלי טו ד) "וסלף בזה שבר ברונח" (ראה ערכי טו), כי יש לו דין כלי חרס שאין לו תקנה כי אם בשבירה (פסחים ל). וכנגדו נאמר שישחט הצפור העושה מעשה פטיט **אל כלי חרס**. ואם תלמיד חכם הוא יעסק בתורה שנמשלה למים חיים (תענית ג), לך נאמר על מים חיים. ומשעם זה נאמר חמשה פעמים **זאת תורת** בענין המצוה, לומר לך שהעוסק בחמשה חמשי תורה נצול מן הצרעת הבא על לשון הרע' (ערכי שם):

וזאת הצפר החיה (פסוק ו), זהו כנגד פטפוטי דברים בתורה ותפלה, אף שצריך לצרף לדבור זה עץ ארז ושני תולעת ואזב, המורה על ההכנעה והשפלות, שאפילו בדבור התורה יהיה לו לב נשבר ונדכה: **ואמרו** רבותינו ו"ל (סוטה ה) 'אדם לא נאמר בו ונרפא, אבל בשר נאמר בו (לעיל יג יח) 'ובשר כי יהיה בערו שחין ונרפא"', כי מי שיש לו לב בשר ורף יש לו רפואה. וכן אמרו רבותינו ו"ל (סוטה שם) 'בשר, בושה סרוקה רמה, כי זכירת כל אלו הדברים מביאין לידי שרון לב והכנעה. על כן נאמר (פסוק ו) **וטבל אתם בדם הצפר השחוטה**, להזות עליו מן שני הצפרים, כדי להסמיך עליו שני דברים כאחד, התשובה על העבר והתקון על העתיד: תורה ה

ירש אחריהם להורות להם דרך השלום, כמו שנגאמר (תהלים לד טז) "בקש שלום ורדפהו", ואמרו רבותינו ו"ל (ויקד ט ט) 'כל המצות אם תבא לידך אתה מחיב לעשותה, אבל השלום אינו כן אלא אתה מחיב להדר אחריו, שנגאמר בקש שלום ורדפהו, והוא על ידי סור מרע ועשה טוב ואין טוב אלא תורה' כו', כי על כן נאמר (משלי ג י) ש"כל נתיבתיה שלום", לפי שמצלת מלשון הרע הגורם כל דברי ריבות:

וזהו שנגאמר 'מי האיש החפץ חיים אהב ימים לראות טוב', כי אותן בעלי ראתו אוהבים הימים אשר בהם יראו ברע אשר ימצאו ויולתם כדי שיהיה להם מקום לזון עליו ולספר ממנו, אבל החפץ חיים "עצם עיניו מראות ברע" (ישעיה לג טז) ואוהב הימים אשר בהם יראה בטוב וזולתו לאמר "מי יתן וכל עם ה' נביאים" (ע"פ במדבר יא כט), והוא ששינצר לשונו מרע על ידי תלמוד תורה הרמוז ב'ועשה טוב ואין טוב אלא תורה' כו', ולעם הארץ בשבר רוח כמו שנגאמר 'קרוב ה' לנשברי לב':

ויצאתי מגדרי להארץ קצת בדבר שאינו מענין פשוטו של פרשה, יען כי ראיתי דור זה פרוץ מאד מאד בחטא הלשון, ו"צרעת נושנת הוא" (ע"פ פסוק יא), כי גם בגלות מצרים היו בעבור שהיו בהם דלטורין (שמורר א ל), ונגאלו בנכות ארבעה דברים ואחד מהם נכות שלא היה בהם לשון הרע כו' (ויקד לב ה), ובבית שני חזרו לסורם (ראה יומא ט), ועוד היום בגלות החל הזה חטא הלשון הולך וגדל "עד עלות חמת ה' לאין מרפא" (ע"פ דה"ב ב לו טז), לכן ראיתי לדבר קצת בהתעוררות זה לאמר אולי ישמעו העוורים שבמחנה העברים ויתנו אל לבם לתקן פרצה זו. וזה דרשתי בקי' לזבלין בפרשת זכור שס"ב ל"ק, בהתאסף ראשי עם וחכמי כל הקהלות, ונוסף עליהם דברים כהנה וכהנה:

ועץ ארז ושני תולעת ואזב, היה לו להסמיך עץ ארז ואזוב, כי שניהם ממין הצומחים, ומה ראה להכניס שני תולעת ביניהם, ובפרשת חקת (במדבר טו ז) פתיב "עץ ארז ואזוב

אלא ודאי יודעין רבונם ומתכוננים למרד בו:

ויבול להיות שתנא דמסייע לו, כי קשה מה הוסיף שלמה על דברי אביו, בשלמא אם פסוק 'מי האיש החפץ חיים' מדבר במי ששבר ספר שהתרופה מועלת לו, סלקא דעתך אמינא שמי שלא ספר אין צריך לנצר לשונו על ידי תלמוד תורה כדמטיק רבי אלכסנדר 'שמא תאמר אלך ואגרה בשנה' כו', קא משמע לן 'שומר פיו ולשונו' שגם מי שלא ספר צריך שמירה על ידי תלמוד תורה. אבל אם מי ששבר ספר אין לו תקנה ובעל ברחה אתה צריך לומר שפסוק 'מי האיש החפץ חיים' וגו' מדבר במי שלא ספר, אם כן מה הוסיף שלמה בפסוק 'שומר פיו ולשונו' על דברי אביו, אלא ודאי שפדבריה כן הוא שפסוק זה מדבר אפלו במי ששבר ספר. ועל זה אמר רבי ינאי 'כל ימי לא הייתי יודע היכן מקרא זה פשוט' כו', והינו פסוק 'שומר פיו ולשונו', כי היה סבור שספר אין לו תקנה ואם כן היה קשה לו מה הוסיף שלמה על דברי אביו, עד שבא רובל זה והודיע שפסוק 'מי האיש החפץ חיים' מדבר במי ששבר ספר, ואם כן 'שומר פיו ולשונו' מדבר במי שלא ספר עדין:

ואם נפשך לומר על כל פנים שרבי ינאי מדבר על הפסוק של הרובל, נוכל לפרש שהיה קשה לו בפסוק שהסר בו תשובת בת הלוקחים, כי המוכר מכריו 'מי האיש החפץ חיים', ואחר כך באים הקונים ואומרים הב לן חיי או מכר לנו סם חיי, ואחר כך משיב שמר ונצר לשונך מרע, ולקמה השמיט בפסוקים אלו דברי הקונים. אלא ודאי שאמת הוא בדברי הרובל, שפסוק זה מדבר בכחות ששבר ספרו לשון הרע וקשה להם לעוב ההרגל, ולפעמים לא יבקשו לקנות התרופה כי כן קרה אל הרובל שלא בקשו לקנות ממנו כלום, ומכל מקום חיב המכריו להודיע להם דרך מוסר זה אף אם המה לא יבקשוהו ממנו, על כן השמיט הפסוק דברי הקונים, לומר לך שאף אם יהיה דור תהפוכות שלא יבקשו לקנות כלום מן הרופא ולא ידרשוהו, מכל מקום הוא

(ה) וְצוּהוּ הַכֹּהֵן וְשִׁחַט אֶת־הַצֹּפֹר הָאֶחָת אֶל־כְּלִי חָרָשׁ עַל־מִים חַיִּים:

כ"ט - על-מים חיים • נותן אותם תחלה בכלי, כדי שיהא דם צפור נפר בהם, וכמה הן? רביעית.

(ו) אֶת־הַצֹּפֹר הַחַיָּה יִקַּח אֹתָהּ וְאֶת־עֵץ הָאֵרֶז וְאֶת־שָׁנִי הַתּוֹלַעַת וְאֶת־הָאֵזוֹב וּמָבַל אוֹתָם וְאֶת־הַצֹּפֹר הַחַיָּה בְּדָם הַצֹּפֹר הַשֹּׁחֲטָהּ עַל הַמַּיִם הַחַיִּים:

ו ית צפרא חיתה וסב יתה וית אעא דארזא וית צבע זהורי וית אזוכא ויטבול יתהון וית צפרא חיתה בדמא דצפרא דנכיסא על מי מבויע:

כ"ט - את-הצפור החיה יקח אתה • מלמד שאינו אוגדה עמהם, אלא מפרישה לעצמה, אבל העץ והאזוב פרוכים יחד בלשון הזהורית, כענין שנאמר: "וְאֶת־עֵץ הָאֵרֶז וְאֶת־שָׁנִי הַתּוֹלַעַת וְאֶת־הָאֵזוֹב", קיחה

אחת לשלשתן. כול, כשם שאינה בכלל אגדה, כן לא תהא בכלל טבילה? תלמוד לומר: "וטבל אותם ואת הצפור החיה", החזיר את הצפור לכלל טבילה.

(ז) וְהָיָה עַל הַמִּטְהָר מִן־הַצֹּרֶעַת שֶׁבַע פְּעָמִים וּמְהֵרָא וְשִׁלַּח אֶת־הַצֹּפֹר הַחַיָּה עַל־פְּנֵי הַשָּׂדֶה:

ז וידי על דמדפי מן סגירותא שבע זמנין וידכנה וישלח ית צפרא חיתה על אפי חקלא:

(ח) וּכְבַסְוּ הַמִּטְהָר אֶת־בְּגָדָיו וְגִלַּח אֶת־כָּל־שְׁעָרוֹ וְרָחַץ בַּמַּיִם וּמְהֵרָא וַיֵּבֹא אֶל־הַמַּחֲנֶה וַיֵּשֶׁב מַחוּץ לְאֹהֶלֹ שְׁבַעַת יָמִים:

ח ויצבע דמדפי ית לבושהי ויגלח ית כל שערה וינסיח במיאי וידי ויבחר כן יעול למשריתא ויתב מברא למשכנה שבעא יומין:

כ"ט - וישב מחוץ לאהלו • (ת"כ, חולין קמא) מלמד שאסור בתשמיש המטה.

(ט) וְהָיָה בַּיּוֹם הַשְּׂבִיעִי יִגְלַח אֶת־כָּל־שְׁעָרוֹ אֶת־רֹאשׁוֹ וְאֶת־זַקְנוֹ וְאֶת גִּבְתוֹ עֵינָיו וְאֶת־כָּל־שְׁעָרוֹ יִגְלַח וּכְבַסְוּ אֶת־בְּגָדָיו וְרָחַץ אֶת־בְּשָׂרוֹ בַּמַּיִם וּמְהֵרָא:

ט ויהי ביומא שביעא יגלח ית כל שערה ית רישה וית דקנה וית גביני עינוהי וית כל שערה יגלח ויצבע ית לבושהי וינסיח ית בסרה במיאי וידי:

כ"ט - את-כָּל־שְׁעָרוֹ וְגו' • כלל ופרט וכלל, להביא כל מקום פנוס שער ונראה.

(י) וּבַיּוֹם הַשְּׂמִינִי יִקַּח שְׁנַיִם־כִּבְשִׂים תְּמִימִים וּכְבֹּשֶׂה אֶחָת בַּת־שְׁנַתָּה תְּמִימָה וּשְׁלֹשָׁה עֶשְׂרִים סֹלֶת מִנְחָה בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן וְלֶג אֶחָד שֶׁמֶן:

י ויביומא תמינא יסב תרין אמרין שלמין ואמרתא חדא בת שתא שלמתא ויתלתא עסרונין סלתא מנחתא דפילא במשח ולגא חד דמשחא:

כ"ט - וכבשה אחת • לחטאת. ושלשה עשרנים • לנספי שלשה כבשים הללו, שחטאתו ואשמו של

מצרע טעונין נסכים (סוטה יז). ולג אחד שמן • להזות עליו שבע ולתן ממנו על תנוף אָזְנוֹ ומתן בהונות.

(ט) וְהָיָה בַּיּוֹם הַשְּׂבִיעִי יִגְלַח אֶת כָּל שְׁעָרוֹ. וְאַחַר כֵּן פָּרַט אֶת רֹאשׁוֹ וּזְקָנוֹ וּגְבוּת עֵינָיו, אַף עַל פִּי שֶׁרְבוּתֵינוּ וְ"ל (סוטה טז) דַּרְשׁוּ זֶה בְּכֻלָּל וּפְרָט, מִכָּל מְקוֹם לְפִי דִרְכּוֹנוֹ נוֹכַל לֵאמֹר שְׁלֵכָה פָּרַט שְׁלֹשָׁה רְאשֵׁי אֲבָרִים אֵלָיו, לְפִי שֶׁהֵם קְרוּבִים אֶל שְׁלֹשָׁה רְאשֵׁי עֲבֵרוֹת אֲשֶׁר עֲלִיהֶם בָּאִים הַבְּגָדִים (ראה דברי רבינו לעיל יג). אֶת רֹאשׁוֹ לְכַפֵּר עַל גְּסוֹת הַרוּחַ הַרְוֵצָה לְהִיּוֹת לְרֹאשׁ לְכָל דְּבָר, כִּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה ג טו-יז) "עַן כִּי גִבְהוּ בְּנוֹת צִיּוֹן" וְגו'.

יא) וְהֵעֵמִיד הַכֹּהֵן הַמַּטְהָר אֶת הָאִישׁ הַמַּטְהָר וְאֵתֶם לִפְנֵי יְהוָה פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד:

כ"י • לפני ה' (מנחות צא. כלים פ"א) בשער נקנור ולא בעזרה עצמה, לפי שהוא מחסר כפורים.

יב) וְלָקַח הַכֹּהֵן אֶת־הַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד וְהִקְרִיב אֹתוֹ לְאֵשׁם וְאֶת־לֶג הַשֵּׁמֶן וְהֵנִיף אֹתָם תְּנוּפָה לִפְנֵי יְהוָה:

כ"י • והקריב אותו לאשם • הקריבנו לתוף העזרה לשם אשם. והניף • שהוא טעון תנופה חי. והניף אתם • את האשם ואת הלג.

יג) וְשַׁחַט אֶת־הַכֶּבֶשׂ בְּמָקוֹם אֲשֶׁר יִשְׁחַט אֶת־הַחֲטָאֹת וְאֶת־הָעֵלָה בְּמָקוֹם הַקֹּדֶשׁ כִּי כַחֲטָאֹת הָאֵשִׁים הוּא לִכְהֵן קֹדֶשׁ קֹדְשִׁים הוּא:

כ"י • במקום אשר ישחט וגו' • על ירך המזבח בצפון, ומה תלמוד לומר? והלא כבר נאמר בתורת אשם בפרשת "צו את אהרן", שהאשם טעון שחיטתו בצפון? לפי שיצא זה מקלל אשמות לדון בהעמדה. (זבחים ט) יכול תהא שחיטתו במקום העמדתו? לכך נאמר: "ושחט... במקום אשר ישחט וגו'". כי כחטאת • כי ככל החטאות. האשם • הנה. הוא

יד) וְלָקַח הַכֹּהֵן מִדָּם הָאֵשִׁים וְנָתַן הַכֹּהֵן עַל־תְּנוּף אֶזְן הַמַּטְהָר הַיְמָנִית וְעַל־כַּהֵן יָדוֹ הַיְמָנִית וְעַל־כַּהֵן רִגְלוֹ הַיְמָנִית:

כ"י • תנוף • גדר אמצעי שבאזן; ו"לשון" תנוף" לא נודע לי, והפותרים קורים לו: טנדרו"ס. בהן • גודל.

טו) וְלָקַח הַכֹּהֵן מִלֶּג הַשֵּׁמֶן וַיִּצַק עַל־כַּף הַכֹּהֵן הַשְּׂמָאלִית:

טז) וְטָבַל הַכֹּהֵן אֶת־אֶצְבָּעוֹ הַיְמָנִית מִן־הַשֵּׁמֶן אֲשֶׁר עַל־כַּף הַשְּׂמָאלִית וְהִזָּה מִן־הַשֵּׁמֶן בְּאֶצְבָּעוֹ שִׁבְעַ פְּעָמִים לִפְנֵי יְהוָה:

כ"י • לפני ה' • (ת"ט) כנגד בית קדשי הקדשים.

יד ויטב כהנא מדמא דאשמה ויתן כהנא על רום אודנא דמדפי דימינא ועל אליון ידה דימינא ועל אליון רגלה דימינא:

טז ויטבול כהנא ית אצבעה דימינא מן משחא די על ידה דשמאלא וידי מן משחא באצבעה שבע זמנין קדם יי:

כלי יקר - עוז והדר
"ושפח ה' קרקד בגות ציון". ואת זקנו הם השערות סביב לפיו, לכפר על פי המדבר בלשון הרע. ואת גבת עיניו לכפר על צרות העין: תורה י

יז ומשאר משחא די על ידה יתן פהנא על רום אודנא דמדכי דמינא ועל אליון דדה דמינא ועל אליון רגלה דמינא על דמא דאשמא :

(יז) ומיתר השמן אשר על־כפו יתן הפהן על־תנוך אֵזן המטהר הימנית ועל־פהן ידו הימנית ועל־פהן רגלו הימנית על דם האשם :

יח ודאשתאר במשחא די על ידא דכהנא יתן על ריש דמדכי ויכפר עלוהי פהנא קדם יי :

(יח) והנותר בשמן אשר על־כף הפהן יתן על־ראש המטהר וכפר עליו הפהן לפני יהוה :

יט ויעבד פהנא ית חטאתא ויכפר על דמדכי מסוכתה ובתר בן כוס ית עלתא :

(יט) ועשה הפהן את־החטאת וכפר על־המטהר מטמאתו ואחר ישחט את־העלה :

כ ונסק פהנא ית עלתא וית מנחתא למדבחה ויכפר עלוהי פהנא וידכי :

(כ) והעלה הפהן את־העלה ואת־המנחה המזבחה וכפר עליו הפהן וטהר : ם

כ"י • ואת־המנחה • מנחת נסכים של בהמה •

♦ יום חמישי א' אייר ♦

כא ואם מספן הוא ולית ידה מדבקה ויסב אמר חד אשמא לארמא לכפרא עלוהי ועסרונא סלתא חד דפיל במשה למנחה ולגא דמשחא :

(כא) ואם־דל הוא ואין ידו משנת ולקח כבש אחד אשם לתנופה לכפר עליו ועשרון סלת אחד בלול בשמן למנחה ולג שמן :

כב ויתרין שפנינין או תרין בני יונה די מדבק ידה ויהי חד חטאתא וחד עלתא :

כ"ב • ועשרון סלת אחד • לכבש זה שהוא אחד, יביא עשרון אחד לנסכיו • ולג שמן • לתת ממנו

כג וייתי יתהון ביומא תמינא דכפיותה לנת פהנא לתרע משפן זמנא קדם יי :

(כב) ושתי תרים או שני בני יונה אשר תשוג ידו והיה אחד חטאת והאחד עלה :

כד ויסב פהנא ית אמרא דאשמא וית לגא דמשחא וארים יתהון פהנא ארמא קדם יי :

(כג) והביא אתם ביום השמיני לטהרתו אל־הפהן אל־פתח אהל־מועד לפני יהוה :

כ"ד • ביום השמיני לטהרתו • שמיני לצפרים ולהזאת עץ ארז ואזוב ושני תולעת •

כה ויסב פהנא ית אמרא דאשמא וית לגא דמשחא וארים יתהון פהנא ארמא קדם יי :

(כד) ולקח הפהן את־כבש האשם ואת־לג השמן והניף אתם הפהן תנופה לפני יהוה :

כו ויכוס ית אמרא דאשמא ויסב פהנא מדמא דאשמא ויתן על רום אודנא דמדכי דמינא ועל אליון דדה דמינא ועל אליון רגלה דמינא :

(כה) ושחט את־כבש האשם ולקח הפהן מדם האשם ונתן על־תנוך אֵזן המטהר הימנית ועל־פהן ידו הימנית ועל־פהן רגלו הימנית :

(כו) ומן השמן יצק הכהן על־כַּף הכהן השמאלית:

כו ומן משחא יריק פהנא על ידא דכהנא דשמאלא:

(כז) והזה הכהן באצבעו הימנית מן השמן אשר על־כַּפו השמאלית שבע פעמים לפני יהוה:

כז וידי כהנא באצבעה דימינא מן משחא די על ידה דשמאלא שבע זמנין קדם יי:

(כח) ונתן הכהן מן השמן אשר על־כַּפו על־תנוף אֶזַן המטהל הימנית ועל־כַּהן ידו הימנית ועל־כַּהן רגלו הימנית על־מקום דם האשם:

כח ויתן פהנא מן משחא די על ידה על רום אודנא דמדפי דימינא ועל אליון ידה דימינא ועל אליון רגלה דימינא על אתר דמא דאשמא:

כ"י◀ על־מקום דם האשם • אפלו נתקנח הדם; למד שאין הדם גורם אלא המקום גורם.

(כט) והנותר מן השמן אשר על־כַּף הכהן יתן על־ראש המטהר לכפר עליו לפני יהוה:

כט וידישתאר מן משחא די על ידא דכהנא יתן על רישא דמדפי לכפרא עלוהי קדם יי:

(ל) ועשה את־האחד מן־התורים או מן־כַּנֵּי היונה מאשר תשיג ידו:

ל ויעבד ית חד מן שפנינא או מן כני יונה מדי מדבק ידה:

(לא) את אשר־תשיג ידו את־האחד חטאת ואת־האחד עלה על־המנחה וכפר הכהן על המטהר לפני יהוה:

לא ית די מדבק ידה ית חד חטאתא וית חד עלתא על מנחתא ויכפר פהנא על דמדפי קדם יי:

(לב) זאת תורת אשר־בו נגע צרעת אשר לא־תשיג ידו בטהרתו: פ

לב דא אורייתא די בה מכתש סגירו די לא מדבק ידה בדכותה:

♦ יום שישי ב' אייר ♦

(לג) וידבר יהוה אל־משה ואל־אהרן לאמר:

לג ומליל יי עם משה ועם אהרן למימר:

(לד) כי תבאו אל־ארץ כנען אשר אני נתן לכם לאחזה ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחוזתכם:

לד לז ארי תעלון לארעא דכנען די אנא זיב לכוון לאחסנא ואתן מכתש סגירו בבית ארעא אחסנתכון:

כ"י◀ ונתתי נגע צרעת • (ויקרא רבה) בשורה היא להם שהנגעים באים עליהם, לפי שהטמינו אמוריים מטמוניות של זהב בקירות בתיהם כל ארבעים שנה

שהיו ישראל במדבר, ועל־ידי הנגע נותן הבית ומוצאן.

כלי יקר - עזו והדר

(לד) כי תבאו אל ארץ כנען אשר תבאו אל ארץ כנען יותר מבשאר מיני נגעים. גם מאמר אשר אני נתן לכם לאחזה בלז מותר, כי זה ידוע. גם באמרו ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחוזתכם, הנה לז לומר 'בבתיכם'. אף על פי שלפי פרוש רש"י שפרש לדקדק למה פרט אצל נגעי הבתים כי

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות לב עמ' 97)

הדבור גם בקדשה. וכמו שכתוב **אשר לקחתי מיד האמורי בחרבי ובקשתי**: יש לקחת מ'אמורי' את כח הדבור ולהשתמש בו בתורה ובתפלה - **בצלתי ובבעותי**.

ונתתי נגע צרעת (יד, לד) **שהטמינו אמוריים מטמוניות** (רש"י) הנגעים הופיעו בבתיהם של האמוריים דוקא, שרומז על דבור רע, שכן הנגעים באים על לשון הרע. אך דוקא בבתים אלו ישנם 'מטמוניות', שהרי נתן להשתמש בכח

~ נקודות משיחות קודש ~ עלפי לקוטי שיחות חלק כב, עמוד 66 - מתוך 'לקראת שבת'

פעולת הדיבור בנפש האדם

אות ופלא היה בישראל כדי להזהירם מלשון הרע, שהמספר בלשון הרע, משתנות קירות ביתו . . . ואם עמד

כי תבאו אל-ארץ פנעו אשר אני נתן לכם לאחזה **ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחותכם**: (יד, לד)

כלי יקר - עוז והדר

הוא. ובדרך זה מבאר כל המדרש והפסוקים כלם כפשוטם: **ואין** להקשות על טעם זה, אם כן למה לא יבואו הנגעים על הבתים מיד בבואם לארץ, בשלמא לטעמא דמטמוניות שמא אין כל בעל הבית זוכה לאותו מטמון. תשובה לדבר שגם בבעור עבודה זרה 'מגלגלין זכות על ידי זכאי' (שבת לב), ודוקא אם ידור בבית איזו איש הגון מצד מעשיו, אין נכון שיידור הוא בבית שיש בו נדנוד עבודה זרה:

ונובל לומר שפסוק זה בשורה טובה לישראל, כמו שנאמר (איכה ד יא) "כלה ה' את חמתו ויצת אש בציון", וטובה זו היא שמכלה חמתו בעצים ואבנים ואינו נוגע בגופות (איכה רבה ד יא, כף בשורה זו בנגעי הבתים. והו שנאמר **כנגע נראה לי בבית** בכ"ט הדמיון, כעין הנגע הראוי לבא עלי **נראה לי בבית**. גם לטעם צרות העין אמר פעין נגע הראוי לבא על צרי העין והוא פזור ממונם כף **נראה לי בבית**, כי סופו לבא לידי שיפור הכהן ממונו (ערכין טו).

ומה שיצוה לקח לחטא הבית צפרים (פסוק מט), כבר אמרנו (פסוק ד) להורות שהעושה "עשה יעשה לו כנפים כצפרים עפות" (ע"פ משלי כג ה, ישעיה לא ה), אכל לרש"י שלא זכר כי אם 'מעשה פטיט' קשה מה ענין זה לנגעי הבתים, על כן אמרנו למעלה שהצפרים יש בהם רמז גם על חמדת הממון הגורם רום לב, ועל כן יקח גם **עץ ארז**: תורה לה **חטלת פרשת מצרע**

הבית, זה שיחד ביתו לו לעצמו לומר שבבחו ועצם ירו בנה ביתו. או יאמר 'אחותכם' זה שיחד ביתו לו ואינו מהנה ממנו לאחרים, **ובא אשר לו הבית** זה שיחד ביתו לו כפשוטו ממש, כי שניהם מדברים מענין זה, או ממי שתולה האחזה בעצמו וממנו נמשך צרות עין, או שניהם מדברים מצרות העין הנמשך ממה שתולה האחזה בעצמו:

ויש אמרים שטעם נגעי הבתים לפי שהאמוריים בנו בתיהם לשם עבודה זרה, על כן הקדוש ברוך הוא מביא נגעים על הבתים כדי לנתח אותם. ובזה נראה לי לישב מדרש (ויק"ר יז ז) האומר **כנגע נראה לי בבית** (פסוק לה) זו עבודה זרה, ודרש כל פרשה זו על בית המקדש שנהרב בעבור העבודה זרה שהעמידו שם כו, וכי יעלה על הדעת לומר שבעל מדרש זה דעתו להוציא כל הפרשה מפשוטה ולפרשה על חרבן בית המקדש. אלא ודאי שגם דעתו לתן טעם לנגעי בית בעבור שהאמוריים בנו אותם לשם עבודה זרה ועל כן הוא בא לידי נתיצה, ומכאן למד לומר שגם בית המקדש אשר בו העמיד מנשה הצלם בא לידי נתיצה בעון זה, וכל הפרטים שנאמרו כאן נמצאו גם בחרבן הבית, כמו שנאמר כאן (פסוק לה) **ובא אשר לו הבית** כף בחרבן בית המקדש 'בא אשר לו הבית' זה הקדוש ברוך הוא, וכמו שנאמר כאן **והגיד לכהן** כף יגיד הקדוש ברוך הוא לירמיה "מן הכהנים אשר בענתות" (ירמיה א א), וכמו שנאמר כאן **כנגע נראה לי** כף יאמר גם הקדוש ברוך

שהאמוריים הטמינו מטמוניות כו' אין זה קשיא, כי נקט **אחותכם** למעט הבתים שיבנו שם ישראל שאין שיכות לטעם זה, מכל מקום הלשון סתור קצת, כי אמרו **אשר אני נתן לכם לאחזה** ייחס האחזה אל השם יתברך, ובאמרו **אחותכם** ייחס האחזה אל ישראל כאלו המה האוחזים בנחלה בכח ידם. גם טעמו של רש"י צריך באור:

והקרוב אלי לומר בזה, שעקר הטעם בעבור צרות העין, כמו שדרשו רבותינו ז"ל (ערכין טו) מן פסוק **ובא אשר לו הבית** (פסוק לה), 'זה שיחד ביתו לו לעצמו' ולא היה מהנה ממנו אחרים, כי לבעבור זה נתן ה' לו לאחזה בית מלא כל טוב, לנסותו אם ייטיב מביתו גם לאחרים, כי 'לי הכסף ולי הזהב' אמר ה' (חגי ב ח), וכל מה שהאדם נותן לאחרים לא משלו הוא נותן, כי אם משלחו גבוה קא וכי ליה: **לכך** נאמר **כי תבאו אל ארץ פנעו אשר אני נתן לכם לאחזה**, "כי לא בחרבם ירשו ארץ וזרעם לא הושיעה" (תהלים מד ד), כי אם "ימין ה' רוממה לתת להם נחלת גוים" (ע"פ שם קא ג, קח טו), ואין מקום לצרי עין לומר "כחי ועצם ידי עשה לי את החיל הזה", שהרי 'ה' הוא הנותן לה כח" וצוה (ע"פ דברים ח י"ח), ואם כן דין הוא שתתנו משלו לעניי עמו. ואם לא תשמעו בקול דברו ותהיו מן צרי העין המיחסים האחזה אל עצמם, אז **ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחותכם**, רצה לומר במקום שאתם מיחסים האחזה לכם כאלו אתם האוחזים בה בכח ידכם, לכך נאמר מיד **ובא אשר לו**

ברשעו עד שהיתן הבית - משתגנן כלי העור שבביתו .
 . ואם עמד ברשעו עד שישרפו, משתגנן הבגדים שעליו .
 . ואם עמד ברשעו עד שישרפו, משתנה עורו ויצטרע .
 ויהיה מובדל ומפרסם לבדו, עד שלא יתעסק בשיחת
 הרשעים, שהיא הליצנות ולשון הרע, ועל ענין זה הוא
 מזהיר בתורה ואומר השמר בנגע הצרעת . . זכור את אשר
 עשה ה' אלוקיך למרים בדרך, הרי הוא אומר התבוננו מה
 ארע למרים הנביאה. (רמב"ם הלכות טומאת צרעת פט"ז ה"י)

ויש לומר בבאור דברי הרמב"ם, בהקדים הקשאי דלקאורה
 הלכה זו הנה-ליה להקניס בהלכות דעות לפשעוסק בחומר
 לשון-הרע ("כאילו פפר בעיקר" וכו'), ומדוע פתב אותה
 בהלכות צרעת?

ויש לחדש, דתרי גוני לשון-הרע איכא. בהלכות דעות
 (המדבר בענינים בלתי רצויים שבין אדם לחברו) עוסק

בלשון-הרע הבא מחמת מדות רעות שבאדם - שעקר
 החסרון בזה הוא בהזק שנגרם על-ידו לזולת.
 אבל כאן עוסק הרמב"ם בלשון-הרע חיצוני לגמרי, שבא
 מתוך שיחה סתם ללא פניה רעה. ועקר הפגם הוא באדם
 עצמו, שדיבור רע זה פוגם בנפשו, כפמרים הנביאה
 שבדאי לא נתפנה לגנותו, ולא היה בדיבורה שום הזק.
 ועל-זה אומר: דבתחלה הלשון-הרע הוא חיצוני לגמרי
 להאדם המדבר, ולכך גם העונש מדה כנגד מדה הוא
 בביתו, שאינו חלק מהאדם, והוא הדבר הכי חיצוני -
 כושו. אבל אם חס-ושלום, ממשיך האדם בדבורי לשון-
 הרע, הרע מתחיל לחזור לטבעו ולמדותיו, ולכך נענש
 בכלי תשמישיו שהם קרובים אליו יותר מקורות ביתו. ואם
 ממשיך לעמוד ברשעו, הרי שהרע חוזר עוד יותר,
 ומתבטא בצרעת בבגדיו, ועד שהוא עצמו נעשה טמא.

~ נקודות משיחות קודש ~ על-פי לקוטר-שיחות חזק לב, עמוד 91 - מתוך 'קראת שבת'

הטמנת האמוריים ארבעים שנה

ויצחום במלחמה ויקחו את ממונם. אף מאידך, מראה היא
 גם על תקנה שעוד ישו בו למקומותיהם, שלכך מטמינים
 האצרות בקירות הבתים, שיעמוד להם הפמון לכשיחזרו.
 ובזה יבנו דברי המדרש שהיו מטמינים כל ארבעים שנה
 (ולא ממפלת סיחון ועוג). דהטמנתם מושך כל הארבעים
 שנה היתה משום שכבר ביציאת מצרים ידעו שישאל
 יחזרו, שהרי תלה הכתוב "דור רביעי ישו בו הנה", ב"ש"לם
 עון האמורי" [וידעו שהגיע זמנם לחזור לארצם]. ומכך
 הבינו, ששיבת עם בארצו תלויה במעשיו, שזה נתן להם
 התקנה שאולי יבוא יום ובני ישראל ישלחו גם הם מארצם
 (אם יתנהגו שלא כדבעי), ואז יוכלו לשוב וליקח
 הפמטמוניות. וזו הסיבה בפשוטו של מקרא לכך שהטמינו
 ממונם, מעשה המבטא גם תקנה שישו בו לקחתו.

כי תבאו אל-ארץ פנעו . . ונתת נגע צרעת בבית ארץ אחזתכם:

בשורה היא להם . . לפי שהטמינו אמוריים מטמוניות של
 זהב בקירות בתיהם כל מ' שנה שהיו ישראל במדבר. (יד,
 לד. ובפירושו רש"י)

צריך ביאור מה הכריח את המדרש (שהוא מקורו של
 רש"י) לפרש שהיו מטמינים "כל ארבעים שנה שהיו
 ישראל במדבר", והרי אפשר לפרש בפשוטו, שיתכן
 שההטמנה החלה בעקבות מפלת סיחון ועוג שהיו האומות
 "בטוחין עליהם" (רש"י תחילת בלק), שאז נאחזו בפחד והחלו
 להטמין אוצרותיהם?

ויש לומר הביאור בזה: הטמנת הפמון יש בה דבר והיפוכו.
 מצד אחד, מגלה היא על הפחד שמא יבואו ישראל

לה וייתי דיילה ביתא ויחוי לכהנא למימר
 פמכתשא אתחזי לי בביתא:

(לה) ובא אשר-לו הפית והגיד לפהו לאמר פנגע
 נראה לי בבית:

כ"ט ~ פנגע נראה לי בבית • (בגדים פ"ב, ח"ט) אפלו תלמיד חכם שידע שהוא נגע ודאי, לא יפסק דבר ברור
 לומר: 'נגע נראה לי', אלא: 'פנגע נראה לי'.

לו ויפקד פהנא ויפנון ית ביתא עד לא יעול
 פהנא למחזי ית מכתשא ולא יסתאב כל די
 פביתא ובתר פן יעול פהנא למחזי ית
 ביתא:

(לו) וצוה הפהו ופנו את-הפית בטרם יבא הפהו
 לראות את-הנגע ולא יטמא כל-אשר בבית ואחר
 פן יבא הפהו לראות את-הפית:

תורה? אם על פלי שטף - טבילים ויטהרו, ואם
 על אכלין ומשקין - יאכלם בימי טמאתו. הא לא
 חסה תורה אלא על פלי חרס, שאין להם טהרה
 במקנה.

כ"ט ~ בטרם יבא הפהו וגו' • שכל זמן שאין פהו
 נזקק לו, אין שם תורת טמאה. ולא יטמא כל-אשר
 בבית • (ח"ט) שאם לא פנהו ויבא הפהו ויראה הנגע,
 נזקק להסגר וכל מה שבתוכו יטמא. ועל מה חסה

לו ויחזי ית מכתשא והא מכתשא בכתלי ביתא פחתין ירקון או סמקון ומחזיהון מפיד מן בתלא :

(ז) וראה את־הנגע והנה הנגע בקירת הבית שקערורת ירקרקת או אדמדמת ומראיתו שפל מן־הקיר:

כ"ט -> שקערורת • (ת"ס) שוקעות במראיתו.

לח ויפוק פהנא מן ביתא לתרע ביתא וינסגר ית ביתא שבכעא יומין :

(לח) ויצא הפתח מן־הבית אל־פתח הבית והסגיר את־הבית שבעת ימים:

לט ויתוב פהנא ביומא שביעאה ויחזי והא אוסיפת מכתשא בכתלי ביתא :

(לט) ושב הפתח ביום השביעי וראה והנה פשה הנגע בקירת הבית:

מ ויפקד פהנא וישלפון ית אבניא די בהן מכתשא וירמוז יתהן למפרא לקרמא לאתר מסאב :

(מ) וצוה הפהן וחלצו את־האבנים אשר בהן הנגע והשליכו אתהן אל־מחוז לעיר אל־מקום טמא:

משתמשות שם. למדך הפתוב, שהאבנים הללו מטמאות מקומן בעודן בו.

כ"י -> וחלצו את־האבנים • כתרגומי: 'וישלפון', 'טלום משם, כמו: (דברים כה) 'וחלצה נעלו', 'לשון הסרה. אל־מקום טמא • (ת"ס) מקום שאין טהרות

~ נקודות משיחות קודש ~ יעוין לקוטי־שיחות חלק ג, עמוד 10 ואילך - מתוך 'לקראת שבת'

ב' גדרים בשכונות לרשע

א. רשע הגר בסמיכות למישהו, פועל שינוי לרעה במעשי השכן, ולכן "אוי לשכנו" כי הרשע יפעול עליו לרעה. ב. השכינות לרשע הרי היא סימן שגם השכן דומה לו, דזה שגרים זה ליד זה הוא מפני שדומים הם אחד לשני. וזהו "אוי לשכנו", כי השכינות לרשע מראה שגם השכן באמת דומה הוא להרשע.

והוא הדבר באבן המנוגע. לדעת רש"י הרשע פועל רק על מעשי השכן. ואם כן, רק אבן שנדבק בו הנגע חייבים לחלצו, דאז אמרינן דחלק המנוגע שבאבן פועל גם על חלק השני שיהיה מנוגע.

מה־שאינן אם מפרשים ששכינות היא סימן, שגם אם לא נראים האנשים כדומים זה לזה, הרי השכינות מוכיחה שבאמת דומים הם, הנה בענייננו, גם אם לא נראה הנגע כלל באבנים אלו, יש להוכיח מכף שסמוכים הם לאבן המנוגע, שגם אבנים אלו שיכות לנגע. ולכן חייבים לחלצם.

מא וית ביתא וקלפון מגיו סחור סחור וירמוז ית עפרא די קליפו למפרא לקרמא לאתר מסאב :

(מא) ואת־הבית יקצע מבית סביב ושפכו את־העפר אשר הקצו אל־מחוז לעיר אל־מקום טמא:

כהנים נדרש כן, שיקלף הטיח שסביב אבני הנגע. הקצו • לשון קצה, אשר קצעו בקצוע הנגע סביב.

כ"י -> יקצע • (דריצ"ר בלע"ז) ובלשון משנה יש הרבה. מבית • (ת"ס) מבתים. סביב • סביבות הנגע. ב'תורת

(מב) וְלָקְחוּ אֲבָנִים אַחֲרוֹת וְהִבְיֵאוּ אֶל־תַּחַת הָאֲבָנִים
וְעָפְרוּ אַחַר יָקַח וַיַּח אֶת־הַבֵּית:

מב ויסבון אבנים אחרנין ויעלון באמר
אבניא ועפר אחרן יסב וישוע ית ביתא :

(מג) וְאִם־יָשׁוּב הִנָּנֶע וּפְרַח בְּבֵית אַחַר חֲלָץ אֶת־
הָאֲבָנִים וְאַחֲרֵי הַקְצוֹת אֶת־הַבֵּית וְאַחֲרֵי הַטּוֹחַ:

מג ואם יתוב מכתשא ויסגי בביתא פתר
דישלפון ית אבניא ובתר דקליפו ית ביתא
ובתר דיתשע :

ד"י • הקצות • לשון העשות, וכן הטוח, אבל "חלץ
את־האבנים" מוסב הלשון אל האדם שחלצן, והוא
משקל לשון כבד, כמו 'כפר', 'דבר'. ואם ישוב הנגע

וגו' • (ד"ת) יכול חזר בו ביום, יהא טמא ? תלמוד לומר:
"ושב הפהן", "ואם ישוב". מה 'שיבה' האמורה להלן
בסוף שבוע, אף 'שיבה' האמורה כאן בסוף שבוע.

(מד) וּבֹא הַפֶּהֶן וְרָאָה וְהִנֵּה פֶשֶׁה הִנָּנֶע בְּבֵית צֶרַעַת
מִמַּאֲרַת הוּא בְּבֵית טָמֵא הוּא:

מד וייעול פהנא ויחזי והא אוסף מכתשא
בביתא סגירות מחזרא היא בביתא מסאב
הוא :

ד"י • וּבֹא הַפֶּהֶן וְרָאָה וְהִנֵּה פֶשֶׁה • (ד"ת) יכול לא
?הא החוזר טמא, אלא־אם־כן פשה? נאמר: "צרעת
ממארת" בביתים, ונאמר: "צרעת ממארת" בבגדים:
מה להלן טמא את החוזר אף־על־פי שאינו פושה,
אף כאן טמא את החוזר אף־על־פי שאינו פושה.
אם־כן, מה תלמוד לומר: "והנה פשה"? אין כאן
מקומו של מקרא זה, אלא "ונתן את־הבית" היה
לו לכתב אחר: "ואם־ישוב הנגע... וראה והנה
פשה"?! ?הא לא בא ללמד אלא על נגע העומד
בעיניו בשבוע ראשון, ובא בסוף שבוע שני ומצאו
שפשה, שלא פרש בו הכתוב למעלה כלום בעומד
בעיניו בשבוע ראשון. ולמדך כאן בפשיון זה, שאינו
מדבר אלא בעומד בראשון ופשה בשני. ומה יעשה
לו? יכול יתצנונו כמו שסמך לו: "ונתן את־הבית"?
תלמוד לומר: "ושב הפהן", "ובא הפהן", נלמד
ביאה משיבה; מה שיבה חולץ וקוצה וטח ונתן לו
שבוע, אף ביאה חולץ וקוצה וטח ונתן לו שבוע.
ואם חזר, נותן. לא חזר, טהור (ד"ת). ומנין שאם עמד
בזה ובזה, חולץ וקוצה וטח ונתן לו שבוע? תלמוד
לומר: ("ובא") "ואם בא יבא", במה הכתוב מדבר?
אם בפושה בראשון, הרי כבר אמור. אם בפושה
בשני, הרי כבר אמור. הא אינו אמור: ("ובא"), "ואם
בא יבא", אלא את שבא בסוף שבוע ראשון ובא
בסוף שבוע שני "וראה והנה לא־פשה", זה העומד
מה יעשה לו? יכול יפטר וילך, כמו שכתוב כאן:
"וטהר הפהן את־הבית"? תלמוד לומר: "כי נרפא

הנגע", לא טהרתי אלא את הרפואי. מה יעשה לו?
'ביאה' אמורה למעלה ו'ביאה' אמורה למטה: מה
בעליונה חולץ וקוצה וטח ונתן לו שבוע דגמר לה
זהו שיבה זהו ביאה, אף בתחתונה כך וכו' כדאייתא
ב'תורת פהנים'. גמרו של דבר: אין נתיצה אלא בנגע
החוזר אחר חליצה וקצוי וטיחה, ואין החוזר צריך
פשיון. וסדר המקראות כך הוא: "ואם־ישוב",
"ונתן", "והבא אל־הבית", "והאכל בבית", "ובא
הפהן וראה והנה פשה". ודבר הכתוב בעומד
בראשון, שנותן לו שבוע שני להסגרו, ובסוף שבוע
שני להסגרו בא וראה שפשה, ומה יעשה לו? חולץ
וקוצה וטח ונתן לו שבוע. חזר – נותן, לא חזר
– טעון צפרים, שאין בנגעים יותר משלשה שבועות.
ואם־בא יבא • לסוף שבוע שני. וראה והנה
לא־פשה • מקרא זה בא ללמד בעומד בעיניו
בראשון ובשני, מה יעשה לו? יכול יטהרנו,
כמשמעו של מקרא: "וטהר הפהן את הבית"?
תלמוד לומר: "כי נרפא הנגע", לא טהרתי אלא
את הרפואי, ואין רפואי אלא הבית שהקצה והוטח
ולא חזר הנגע. אבל זה, טעון חליצה וקצוי וטיחה
ושבוע שלישי וכן המקרא נדרש: "ואם־בא יבא",
בשני, "וראה והנה לא־פשה", יטיחנו, ואין טיחה
בלא חלוצ וקצוי; "ואחרי הטוח את־הבית וטהר
הפהן את־הבית", אם לא חזר לסוף השבוע, "כי
נרפא הנגע", ואם חזר, כבר פרש על החוזר שטעון
נתיצה.

(מה) וְנָתַן אֶת־הַבֵּית אֶת־אֲבָנָיו וְאֶת־עֲצָיו וְאֶת כָּל־
עֵפֶר הַבֵּית וְהוֹצִיֵא אֶל־מַחוּץ לְעִיר אֶל־מְקוֹם טָמֵא:

מה ויתרע ית ביתא ית אבנהי וית אעוהי
וית כל עפר ביתא ויפק למכרא לקרתא
לאמר מסאב :

(מו) וְהָבֵא אֶל־הַבַּיִת כָּל־יְמֵי הַסְּגִיר אֹתוֹ יִטְמָא
 מו ודייעול לביתא כל יומין דיסגר יתה יהי
 מסאב עד רמשא :
עֲד־הָעֶרֶב:

יכבס את-בגדיו. אין לי אלא אוכל, שוכב מנין?
 תלמוד לומר "והשכב". אין לי אלא אוכל ושוכב,
 לא אוכל ולא שוכב מנין? תלמוד לומר: "יכבס",
 "יכבס", רבה. אם-כן למה נאמר: "אכל ושכב"?
 לתן שעור לשוכב כדי אכילת פרס (ברכות מא).

כ"י - כל-ימי הסגיר אתו • (ת"כ) ולא ימים שקלף
 את נגעו. יכול שאני מוציא המחלט שקלף את נגעו?
 תלמוד לומר: "כל-ימי". יטמא עֲד־הָעֶרֶב • (ת"כ)
 מלמד, שאין מטמא בגדים. יכול אפלו שיהו בכדי
 אכילת פרס? (עירובין פג) תלמוד לומר: "והאכל בבית

מו ודישכוב בביתא יצבע ית לבושוהי
 ודייכול בביתא יצבע ית לבושוהי :

(זו) וְהִשְׁכַּב בַּבַּיִת יְכַבֵּס אֶת־בְּגָדָיו וְהָאָכַל בַּבַּיִת
 יְכַבֵּס אֶת־בְּגָדָיו :

מח ואם מעל ייעול כהנא ויחזי והא לא
 אוסף מכתשא בביתא בחר דישוע ית ביתא
 וידכי כהנא ית ביתא ארי אתסי מכתשא :

(מח) וְאִם־בָּא יָבֵא הַכֹּהֵן וְרָאָה וְהָיָה לֹא־פָשָׁה הַנֶּגַע
 בַּבַּיִת אַחֲרֵי הַטֹּחַ אֶת־הַבַּיִת וְטָהַר הַכֹּהֵן אֶת־הַבַּיִת
 כִּי נִרְפָּא הַנֶּגַע:

מט ויטב לדכאה ית ביתא תרמין צפרין
 ואעא דארזא וצבע זהורי ואזוכא :

(מט) וְלָקַח לְחִטָּא אֶת־הַבַּיִת שְׁתֵּי צִפְרִים וְעֵץ אֲרֹז
 וישני תולעת ואזב:

נו ויכוס ית צפרא חדא למאן דחסף על מי
 מבווע :

(נו) וְשָׁחַט אֶת־הַצִּפֹּר הָאֶחָת אֶל־כְּלֵי־חָרֶשׁ עַל־מִים
 חיים:

נא ויטב ית אעא דארזא וית אזוכא וית צבע
 זהורי וית צפרא חיתא ויטבול יתהון בדמא
 דצפרא דנכיסא ובמי מבווע וידי לביתא
 שבע זמנין :

(נא) וְלָקַח אֶת־עֵץ־הָאֲזֹב וְאֶת־הָאֲזֹב וְאֵת שְׁנֵי
 הַתּוֹלְעֹת וְאֵת הַצִּפֹּר הַחַיָּה וְטָבַל אֹתָם בְּדָם הַצִּפֹּר
 הַשְּׁחוּטָה וּבְמִים חַיִּים וְהָיָה אֶל־הַבַּיִת שִׁבַע
 פְּעָמִים:

נב וידכי ית ביתא בדמא דצפרא ובמי מבווע
 ובצפרא חיתא ובאעא דארזא ובאזוכא
 ובצבע זהורי :

(נב) וְחִטָּא אֶת־הַבַּיִת בְּדָם הַצִּפֹּר וּבְמִים חַיִּים
 וּבַצִּפֹּר הַחַיָּה וּבְעֵץ הָאֲרֹז וּבְאֲזֹב וּבְשְׁנֵי הַתּוֹלְעֹת:

נג וישלח ית צפרא חיתא למקרא לקריתא
 לאפי חקלא ויכפר על ביתא וידכי :

(נג) וְשָׁלַח אֶת־הַצִּפֹּר הַחַיָּה אֶל־מַחוּץ לְעִיר אֶל־פְּנֵי
 הַשָּׂדֶה וּכְפָר עַל־הַבַּיִת וְטָהַר:

נד דא אורייתא לכל מכתש סגיריתא
 ולנתקא :

(נד) זֹאת הַתּוֹרָה לְכָל־נֶגַע הַצָּרַעַת וְלִנְתָק:

נה ולסגירות לבושא ולביתא :

(נה) וּלְצָרַעַת הַבְּגָד וּלְבַיִת:

נו ולעמקא ולעדנא ולבהרא :

(נו) וּלְשֵׂאת וּלְפַחַת וּלְבַהֲרַת:

(ו) לְהוֹרֵת בַּיּוֹם הַטָּמֵא וּבַיּוֹם הַטָּהוֹר זֹאת תּוֹרַת הַצִּרְעָת: פ

כ"ט - להורת ביום הטמא וגו'. איזה יום מטהרו ואיזה יום מטמאו.

טו (א) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה וְאֶל-אַהֲרֹן לֵאמֹר:

(ב) דַּבְּרוּ אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאמַרְתֶּם אֲלֵהֶם אִישׁ אִישׁ כִּי יִהְיֶה זָב מִבְּשָׂרוֹ זָכוּ טָמֵא הוּא:

טמאה חמורה - זיבה. זוכו טמא. (ת"כ) למד על הטפה שהיא מטמאה (גדה נ"ה). זוב דומה למי בצק של שעורין ודחוי (ס"א ודחוי), ודומה ללבן ביצה המוזרת. שכבת זרע, קשור ללבן ביצה שאינה מוזרת.

כ"ט - כי יהיה זב. יכול זב מכל מקום? תלמוד לומר: "מבשרו", ולא כל בשרו (ת"כ. גדה מ"ג). אחר שחלק הפתוב בין בשר לבשר, זכיתי לדין טמא בזב וטמא בזבה: מה זבה, ממקום שהיא מטמאה טמאה קלה - גדה, מטמאה חמורה - זיבה. אף הזב, ממקום שמטמא טמאה קלה - קרי, מטמא

(ג) וזאת תהיה טמאתו בזוכו רר בשרו את-זוכו או-החתים בשרו מזוכו טמאתו הוא:

טמא הוא, ומנה הפתוב השני ראיות שלש וקראו "טמא", שגאמר: "טמאתו בזוכו, רר בשרו את-זוכו או-החתים בשרו מזוכו, טמאתו הוא", הא כיצד? שפתים לטמאה והשלישית מזקיקתו לקרבן.

כ"ט - רר. לשון ריר שזב את בשרו. את-זוכו. כמו ריר שיוצא צלול. או-החתים. שיוצא עב וסותם את פי האמה ונסתם בשרו מטפת זוכו; זהו פשוטו. ומדרשו: (מגילה ח'. גדה מ"ג) מנה הפתוב הראשון ראיות שפתים וקראו "טמא", שגאמר: "זב מבשרו זוכו

נקודות משיחות קודש - (לקוטי שיחות כב עמ' 86)

להוציא את שני הפתובים מפשוטם, היינו ש"וזאת תהיה טמאתו" בא בהמשך ל"טמא הוא". מוכן אם כן, שטמאת שני הזבים שוה; ועל-כרחו שחלוקים הם בענין אחר - חובת הקרבן.

שפתים לטמאה והשלישית מזקיקתו לקרבן (רש"י טו, ג) יש לשאל, מנין לו שההבדל הוא לגבי קרבן, ולא לגבי חמרת הטמאה. ויש לומר, דהנה אף שהפסוק הראשון עוסק בשתי ראיות והשני בשלש ראיות, אין בכך כדי

(ד) כִּלְהַמְשִׁיב אֲשֶׁר יִשְׁכַּב עָלָיו הַזָּב וְכִלְהַפְּלֵי אֲשֶׁר-יֹשֵׁב עָלָיו יִטְמָא:

לְכֹף, יצא זה שאומרים לו: 'עמד ונעשה מלאכתנו'. אֲשֶׁר-יֹשֵׁב. 'ישב' לא נאמר, אלא: "אֲשֶׁר-יֹשֵׁב עָלָיו" הזב, במיוחד תמיד לְכֹף.

כ"ט - כִּלְהַמְשִׁיב. הראוי למשכב. יכול אפלו מיחד למלאכה אחרת? תלמוד לומר: "אֲשֶׁר יִשְׁכַּב", אֲשֶׁר יִשְׁכַּב לא נאמר, אלא: "אֲשֶׁר יִשְׁכַּב", המיוחד תמיד

(ה) וְאִישׁ אֲשֶׁר יִגַּע בְּמִשְׁכָּבוֹ יִכְבֵּם בְּגָדָיו וְרַחֲצָם בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד-הָעֶרֶב:

הַגִּבּוֹר דִּי קָרַב בְּמִשְׁכָּבָה יַצַּע לְבוּשׁוֹהִי וְסָחִי בְּמַיָּא וְיֵהִי מִסָּאָב עַד רְמָשָׂא:

כ"ט - ואיש אשר יגע במשכבו. למד על המשכב שחמור מן המגע, שזה נעשה אב הטמאה לטמא

(ו) וְהִישָׁב עַל־הַפְּלִי אֲשֶׁר־יִשָּׁב עָלָיו הַזֵּב יִכְבֶּם בְּגִדָיו וְרַחֵץ בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד־הָעֶרֶב: (חצי הספר)
 וּדְיִיתֶב עַל מְנָא דִּייתֶב עֲלוּהִי דּוּכְנָא וְצַבַּע לְבוּשׁוֹהִי וְנִסְחִי בְּמֵיא וִיהִי מְסָאָב עַד רַמְשָׂא:

כ"ו - וְהִישָׁב עַל־הַפְּלִי • אִפְלוּ לֹא נָגַע, אִפְלוּ עֲשָׂרָה כְּלִים זֶה עַל זֶה, כִּלְן מְטַמְּאִין מִשׁוּם מוֹשָׁב, וְכֵן בְּמִשְׁכָּב.

(ז) וְהִנָּגַע בְּבֶשֶׂר הַזֵּב יִכְבֶּם בְּגִדָיו וְרַחֵץ בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד־הָעֶרֶב:
 זִדְיִקְרַב בְּכֶסֶר דּוּכְנָא וְצַבַּע לְבוּשׁוֹהִי וְנִסְחִי בְּמֵיא וִיהִי מְסָאָב עַד רַמְשָׂא:

(ח) וְכִי־יִרְק הַזֵּב בְּטָהוֹר וְכִבֶּם בְּגִדָיו וְרַחֵץ בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד־הָעֶרֶב:
 ח וְאֵרִי יְרוֹק דּוּכְנָא בְּדִכְנֵא וְצַבַּע לְבוּשׁוֹהִי וְנִסְחִי בְּמֵיא וִיהִי מְסָאָב עַד רַמְשָׂא:

כ"ז - וְכִי־יִרְק הַזֵּב בְּטָהוֹר • (ת"כ. נדה נה) וְנָגַע בּוֹ אוֹ נִשְׂאוּ, שֶׁהִרְק מְטַמֵּא בְּמִשְׂא.

(ט) וְכִלְ־הַמְרַכָּב אֲשֶׁר יִרְכַּב עָלָיו הַזֵּב יִטְמָא: מְסָאָב:
 כ"ח - וְכִלְ־הַמְרַכָּב • אֶף־עַל־פִּי שְׂלֵא יִשָּׁב עָלָיו, כְּגוֹן: הַתְּפוּס שֶׁל סִרְגָּא, שְׁקוֹרִין אַרְצוּ"ן, טָמֵא מִשׁוּם מְרַכָּב, וְהָאֶפֶף שְׁקוֹרִין אֲלִיו"ש, טָמֵא טְמֵאת מוֹשָׁב.

(י) וְכִלְ־הִנָּגַע בְּכָל אֲשֶׁר יִהְיֶה תַּחְתּוֹ יִטְמָא עַד־הָעֶרֶב וְהִנּוּשָׂא אוֹתָם יִכְבֶּם בְּגִדָיו וְרַחֵץ בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד־הָעֶרֶב:
 י וְכָל דִּיקְרַב בְּכָל דִּי יִהִי תַּחְתּוֹהִי יִהִי מְסָאָב עַד רַמְשָׂא וְדִיטוּל וְדִיטוּל יִתְהוֹן וְצַבַּע לְבוּשׁוֹהִי וְנִסְחִי בְּמֵיא וִיהִי מְסָאָב עַד רַמְשָׂא:

כ"ט - וְכִלְ־הִנָּגַע בְּכָל אֲשֶׁר יִהְיֶה תַּחְתּוֹ • (ת"כ) שֶׁל זָב. כָּא וְלָמַד עַל הַמְרַכָּב שֶׁיִּהְיֶה הַנּוֹגַע בּוֹ טָמֵא, וְאִין טְעוּן כְּפוּס בְּגִדִים, וְהוּא הִמְרַכָּב בְּמִשְׁכָּב מִבְּמִרְכָּב.

(יא) וְכָל אֲשֶׁר יִגַּע בּוֹ הַזֵּב וְיָדָיו לֹא־שָׁטַף בַּמַּיִם יִכְבֶּם בְּגִדָיו וְרַחֵץ בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד־הָעֶרֶב:
 י"א וְכָל דִּי יִקְרַב בֵּה דּוּכְנָא וְיִדוּהִי לֹא שָׁטַף בְּמֵיא וְצַבַּע לְבוּשׁוֹהִי וְנִסְחִי בְּמֵיא וִיהִי מְסָאָב עַד רַמְשָׂא:

כ"י - וְיָדָיו לֹא שָׁטַף בַּמַּיִם • בְּעוֹד שְׂלֵא טָבַל מְטַמְּאֵתוֹ, וְאִפְלוּ פְּסָק מְזוּכָּו וְסִפְר שְׂבָעָה וּמְחִסָּר טְבִילָה, מְטַמֵּא בְּכָל טְמֵאוֹתָיו. וְזֶה שֶׁהוֹצִיא הַכְּתוּב

(יב) וְכִלְ־חֲרֹשׁ אֲשֶׁר־יִגַּע בּוֹ הַזֵּב יִשְׁבֵּר וְכִלְ־כִלְ־עֵץ יִשְׁטַף בַּמַּיִם:
 י"ב וְיִמָּאן דְּחִסָּף דִּי יִקְרַב בֵּה דּוּכְנָא יִתְבַּר וְכָל מֵאן דְּאָע יִשְׁטַף בְּמֵיא:

כ"כ - וְכִלְ־חֲרֹשׁ אֲשֶׁר־יִגַּע בּוֹ הַזֵּב • כּוֹל אִפְלוּ נָגַע בּוֹ מֵאֲחוּרָיו וְכוּ', כְּדֹאִיתָא ב'תּוֹרַת כְּהֻנִּים': 'עַד אֵיזְהוּ מְגַעוּ שֶׁהוּא כְּכֹל? הֲוִי אוֹמֵר: זֶה הַסְטוּ'.

~ נקודות משיחות קודש ~ על פי לקוטי שיחות חלק יו. עמוד 170 ואילך - מתוך 'לקראת שבת'

כִּלְי חֲרֹשׁ, עֵץ, וּמִתְכַּת בְּעִבְרֵת ה'

וְכִלְ־חֲרֹשׁ אֲשֶׁר־יִגַּע בּוֹ הַזֵּב יִשְׁבֵּר וְכִלְ־כִלְ־עֵץ יִשְׁטַף בַּמַּיִם: (טו, יב)
 יְכֹל אִפְלוּ נָגַע בּוֹ מֵאֲחוּרָיו כו', תְּלַמּוּד לומר אֲשֶׁר יִגַּע בּוֹ וְכוּ'. (תּוֹרַת כְּהֻנִּים)

הוא לחשוב שעל-ידי-זה גם נשמתו "נטמאה" בטומאת עולם הזה. וזהו "אין כלי חרס נטמא מאחוריו", שהנשמה הטהורה נשארת בקדושתה וטהרתה, ואינה נטמאת על-ידי ההתעסקות בדברים שהם לצורך הגוף. אף כדי שלא להטמא בטומאת עולם הזה, על האדם להשאיר בבחינת "כלי חרס", שיירגיש את עצמו בביטול ונפשיו כעפר לכל תהיה, מה-שאין-כן אם הוא בבחינת "כלי עץ", שעץ צומח וגדל, ורומז על מי שמורגיש את עצמו כגדול, או שהוא בבחינת "כלי מתכת", שמקשה את עצמו כברזל, ואינו מתנהג בביטול ובענוה, הרי אז נטמא הוא מאחוריו, ועניני עולם הזה יכולים לטמא אף את נשמתו חסוֹשֵׁלוֹם.

הדין הוא שאין כלי חרש נטמא מאחוריו, מה-שאין-כן כלי עץ או כלי מתכת, שנטמאים גם אם נגע הטמא "מאחוריו". ויש לפרש זה בדרך הרמז, בעבודת האדם לקונו: כלי חרש שעשוי מעפר, רומז על האדם ש"סידו מעפר". ו"אחוריו" רומז על גוף האדם, שלגבי נשמתו נקרא "אחורים". והנה טבע הטביע הקב"ה בעולמו שאין האדם יכול לעסוק בכל זמנו בענינים רוחניים בלבד כגון תורה ועבודה, אלא מוקרח הוא להתעסק גם בעניני "אחוריו", כאכילה ושתיה ופרנסה וכיזא בזה, בכדי שתוכל הנשמה להשמר בגוף האדם. אמנם, כשהאדם עוסק ב"אחוריו" שהם עניני עולם הזה, ואינו יכול להשאיר בדרך גא נעלית של קדושה וטהרה, עלול

יג וארי ידפי דוכנא מדוכה וימגי לה שבעת יומין לדכותה ויצבע לבושהו ויסחי בשרה במי מביע וידיפי:

(יג) וְכִי־יִטְהַר הַזָּב מִזֹּבוֹ וְסָפַר לוֹ שִׁבְעַת יָמִים לְטַהַרְתּוֹ וְכַבֵּם בְּגָדָיו וְרַחֵץ בְּשָׂרוֹ בַּמַּיִם חַיִּים וְטָהַר:

כ"ג - וְכִי־יִטְהַר • כְּשִׁיפְסַק. שִׁבְעַת יָמִים לְטַהַרְתּוֹ • שִׁבְעַת יָמִים טְהוּרִים מִטְּמֵאת זִבְהָ, שְׂלֵא יִרְאֶה זָבָב, וְכִלְזָן רְצוּפִין (נדח סה).

יד וביומא תמינאה יסב לה תרין שפנינין או תרין בני יונה וייתי לקדם יי לתרע משפן זמנא ויתגנון לכהנא:

(יד) וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי יִקַּח־לוֹ שְׁתֵּי תֹרִים או שְׁנֵי בָנִי יוֹנָה וְבֵא לִפְנֵי יְהוָה אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וּנְתַנֵּם אֶל־הַכֹּהֵן:

טו ונעבד תהון כהנא חד חטאתא וחד עלתא וכפר עלוהי כהנא קדם יי מדוכה:

(טו) וְעָשָׂה אֹתָם הַכֹּהֵן אֶחָד חַטָּאת וְהָאֹחֵר עֹלָה וְכָפַר עָלָיו הַכֹּהֵן לִפְנֵי יְהוָה מִזֹּבוֹ: ס

♦ שבת קודש ג' אייר ♦

טז ויגבר ארי תפוק מנה שכבת זרעא ויסחי כמיא ית כל בשרה ויהי מסאב עד רמשא:

(טז) וְאִישׁ כִּי־תֵצֵא מִמֶּנּוּ שִׁכְבַּת־זֶרַע וְרַחֵץ בַּמַּיִם אֶת־כָּל־בְּשָׂרוֹ וְטָמֵא עַד־הָעֶרְב:

יז וכל לבוש וכל משק די יהי עלוהי שכבת זרעא ויצטבע כמיא ויהי מסאב עד רמשא:

(יז) וְכָל־בְּגָד וְכָל־עוֹר אֲשֶׁר־יְהִיָּה עָלָיו שִׁכְבַּת־זֶרַע וְכַבֵּם בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד־הָעֶרְב:

יח ואתתא די ישפוב גבר תה שכבת זרעא ויסחון כמיא ויסאבון עד רמשא:

(יח) וְאִשָּׁה אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אִישׁ אֹתָהּ שִׁכְבַּת־זֶרַע וְרַחֲצוּ בַּמַּיִם וְטָמְאוּ עַד־הָעֶרְב:

כש"י וְרָחֵצוּ בַמַּיִם • גִּזְרַת מִלֶּךְ הִיא שֶׁתִּטְמֵא הָאִשָּׁה בְּכִיָּאָה, וְאֵין הַטַּעַם מִשּׁוּם נֹגַע בְּשִׁכְבַת זָרַע, שֶׁהָיָה מִגַּע בֵּית הַסֹּתְרִים הוּא.

(ט) וְאִשָּׁה פִּי־תִהְיֶה זָכָה דָּם יִהְיֶה זָכָה בְּבִשְׂרָה שִׁבְעַת יָמִים תִּהְיֶה בְּנִדְתָּהּ וְכָל־הַנֹּגַע בָּהּ יִטְמָא עַד־הָעֶרֶב:

כש"י פִּי־תִהְיֶה זָכָה • (ת"י) זְכוּל מֵאֶחָד מִכָּל אֲבָרְיָה? תִּלְמוּד לֹמֵר (ויקרא ט): "וְהִיא גִלְתָּה אֶת־מְקוֹר דָּמֶיהָ", אֵין דָּם מִטְמֵא אֶלָּא הַבֵּא מִן הַמְקוֹר (נדה ט). דָּם יִהְיֶה זָכָה בְּבִשְׂרָה • אֵין זָכָה קְרוּי זֹב לְטַמָּא,

(כ) וְכָל־אִשָּׁר תִּשְׁכַּב עָלָיו בְּנִדְתָּהּ יִטְמָא וְכָל־אִשְׁר־תִּשָּׁב עָלָיו יִטְמָא:

(כא) וְכָל־הַנֹּגַע בְּמִשְׁכַּבָּה יִכַּסּוּ בְּגָדָיו וְרַחֲצוּ בַמַּיִם וְטַמָּא עַד־הָעֶרֶב:

(כב) וְכָל־הַנֹּגַע בְּכָל־כְּלִי אִשְׁר־תִּשָּׁב עָלָיו יִכַּסּוּ בְּגָדָיו וְרַחֲצוּ בַמַּיִם וְטַמָּא עַד־הָעֶרֶב:

(כג) וְאִם עַל־הַמִּשְׁכָּב הוּא אוֹ עַל־הַכְּלִי אִשְׁר־הוּא יִשְׁכַּבְתָּ עָלָיו בְּנֹגְעוֹבוֹ יִטְמָא עַד־הָעֶרֶב:

כש"י וְאִם עַל־הַמִּשְׁכָּב הוּא • (ת"י) הַשּׁוֹכֵב, אוֹ הַיּוֹשֵׁב עַל מִשְׁכַּבָּה אוֹ עַל מוֹשְׁבָה, אֶפְלוּ לֹא נֹגַע בָּהּ, אִף הוּא בְּדַת טְמֵאָה הָאִמּוּרָה בְּמִקְרָא הָעֲלִיּוֹן, שֶׁטַּעוֹן כְּבוֹס בְּגָדִים. עַל־הַכְּלִי • לְרִבּוֹת אֶת הַמְרֻכָּב. בְּנֹגְעוֹ בְּגָדִים.

(כד) וְאִם שָׁכַב יִשְׁכַּב אִישׁ אֶתָּה וְתָהּ נִדְתָּה עָלָיו וְטַמָּא שִׁבְעַת יָמִים וְכָל־הַמִּשְׁכָּב אִשְׁר־יִשְׁכַּב עָלָיו יִטְמָא: ס

כש"י וְתָהּ נִדְתָּה עָלָיו • (ת"י, נדה לג) זְכוּל יַעֲלֶה לְרַגְלָהּ, שְׂאִם בָּא עָלֶיהָ בְּחִמְשֵׁי לְנִדְתָּהּ, לֹא יִטְמָא אֶלָּא שְׁלִשָּׁה יָמִים כְּמוֹתָהּ? תִּלְמוּד לֹמֵר: "וְטַמָּא שִׁבְעַת יָמִים".

(כה) וְאִשָּׁה כִּי־יִזְוֹב זָב דָּמָה יָמִים רַבִּים בְּלֹא עֵת־נִדְתָּהּ אוֹ כִּי־תִזְוֹב עַל־נִדְתָּהּ כָּל־יְמֵי זָב טַמָּאתָהּ פִּימִי נִדְתָּהּ תִּהְיֶה טַמָּאתָהּ הוּא:

יט וְאִתְמַתָּא אַרְי תְּהִי דִיבָא דָּם יְהִי דוּכָה בְּבִשְׂרָה שִׁבְעָא יוֹמִין תְּהִי בְּרִיחֻקָּה וְכָל דִּיקְרַב בָּהּ יְהִי מְסָאָב עַד רַמְשָׂא:

אֶלָּא־אִם־כֵּן הוּא אָדָם. בְּנִדְתָּהּ • כְּמוֹ (איוב יח יח): "וּמִתְכַּבֵּל יִנְדְּהוּ", שֶׁהִיא מְנַדָּה מִמִּגַּע כָּל אָדָם. תִּהְיֶה בְּנִדְתָּהּ • אֶפְלוּ לֹא רָאֲתָהּ אֶלָּא רָאִיהָ רֵאשׁוֹנָה.

כֹּל־דִּי תִשְׁכַּב עַל־הָי בְּרִיחֻקָּה יְהִי מְסָאָב וְכָל־דִּי תִיִּתֵב עַל־הָי יְהִי מְסָאָב:

כֹּא וְכָל דִּיקְרַב בְּמִשְׁכַּבָּה יַצְפַּע לְבוּשׁוֹהֵי וְיִסְחִי כְּמִיָּא וְיִהִי מְסָאָב עַד רַמְשָׂא:

כֹּב וְכָל דִּיקְרַב בְּכָל מְנָא דִּי תִיִּתֵב עַל־הָי יַצְפַּע לְבוּשׁוֹהֵי וְיִסְחִי כְּמִיָּא וְיִהִי מְסָאָב עַד רַמְשָׂא:

כֹּג וְאִם עַל מִשְׁכַּבָּא הוּא אוֹ עַל מְנָא דִּי הִיא יִתְכַּא עַל־הָי בְּמִקְרָבָה בָּהּ יְהִי מְסָאָב עַד רַמְשָׂא:

כֹּד וְאִם מִשְׁכַּב יִשְׁכַּב גְּבַר יְתָהּ וְתָהּ רְחוּקָה עַל־הָי יְהִי מְסָאָב שִׁבְעַת יוֹמִין וְכָל מִשְׁכַּבָּא דִּי יִשְׁכַּב עַל־הָי יְהִי מְסָאָב:

כֹּה וְאִתְמַתָּא אַרְי יְדוּב דוּב דָּמָה יוֹמִין סְגִיָּאִין בְּלֹא עֵדֵן רְחוּקָה אוֹ אַרְי תְּדוּב אַרְי רְחוּקָה כָּל יוֹמֵי דוּב סוּבְתָתָהּ פִּימִי רְחוּקָה תְּהִי מְסָאָבָא הִיא:

וְקָרְבָן, וְהִנֵּדָה אֵינָה טְעוּנָה סְפִירַת שְׁבַעַת נְקִיִּים, אֲלֹא שְׁבַעַת יָמִים תְּהִיָּה בְּנִדְתָּהּ, בֵּין רוּאָה בֵּין שְׂאֵינָה רוּאָה; וְדָרְשׁוּ בְּפִרְשָׁה זֹ"י"א יוֹם שְׁבִין סוּף נִדְהָ לְתַחֲלַת נִדְהָ, שֶׁכֵּל שְׁלֹשָׁה רְצוּפִין שֶׁתְּרָאָה בְּאֶחָד עֶשֶׂר יוֹם הִלְלוּ, תִּהְיֶה זָכָה.

כ"י • יָמִים רַבִּים • שְׁלֹשָׁה יָמִים. בְּלֹא עֵת-נִדְתָּהּ • אַחַר שְׂעִיאוֹ שְׁבַעַת יָמֵי נִדְתָּהּ. אוֹ כִי-תִזְכֹּב • אֵת שְׁלֹשֶׁת הַיָּמִים הַלְלוּ. עַל-נִדְתָּהּ • (נדה עג) מִפְּלֶגַע מִנִּדְתָּהּ יוֹם אֶחָד, זֶה הִיא זָכָה, וּמִשְׁפָּטָה חָרוּץ בְּפִרְשָׁה זֹ. וְלֹא כֶּדֶת הַנִּדְהָ, שְׁזֹו טְעוּנָה סְפִירַת שְׁבַעַת נְקִיִּים

~ נקודות משיחות קודש ~ (מראי מקומות והגהות לתניא עמ' יט)

יא. (הפננה למאמר רז"ל (נדה עב, ט): "חצי לג שמן לתודה, ורביעית יין לנזיר, ואחד עשר יום שבין נדה לנדה - הלכה למשה מסיני").

וְאִשָּׁה כִּי יִזְוֵב זֹוֹב דְּמָה יָמִים רַבִּים (טו, כה) אֶחָד עֶשֶׂר יוֹם שְׁבִין סוּף נִדְהָ לְתַחֲלַת נִדְהָ (רש"י) שְׁמַעְתִּי מֵאֲמוֹר"ר הַרְהַ"ג וְהַרְה"ח שְׁלִיט"א: תִּנְיָא - רְאִשֵׁי תְּבוּת: תוֹדָה נְזִיר

כו כל משפכא די תשפוב עלוהי כל יומי דזבה כמשפכ רחוקה יהי לה וכל מנא די תיתב עלוהי מסאב יהי פסאבת רחוקה:

(כו) כָּל-הַמְשַׁכֵּב אֲשֶׁר-תִּשְׁכַּב עָלָיו כָּל-יְמֵי זוֹכָהּ כְּמִשְׁכַּב נִדְתָּהּ יְהִי-לָהּ וְכָל-הַפְּלִי אֲשֶׁר תִּשָּׁב עָלָיו טָמֵא יְהִי כְּטָמְאֵת נִדְתָּהּ:

כו וכל דיקרוב בהון יהי מסאב ויצבע לבושוהי ונסחי במיא ויהי מסאב עד רמשא:

(כו) וְכָל-הַנוֹגֵעַ בָּם יִטְמָא וְכַפֵּם בְּגָדֵי וְרַחֵץ בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד-הָעֶרֶב:

כח ואם דכיאט מדזבה ותמני לה שבעת יומין ובתר בן תדפי:

(כח) וְאִם-טָהַרְהָ מִזוֹכָהּ וְסִפְּרָה לָהּ שְׁבַעַת יָמִים וְאַחַר תִּטְהַר:

כט וביומא תמינאה תסב לה תרין שפנינין או תרין בגי יונה ומיתי ותהון לות פהנא לתרע משפן זמנא:

(כט) וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי תִקַּח-לָהּ שְׁתֵּי תַרְיָם אוֹ שְׁנֵי בְּגֵי יוֹנָה וְהִבְיֵאָה אוֹתָם אֶל-הַכֹּהֵן אֶל-פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד:

ל ונעבד פהנא ית חד חטאמא וית חד עלתא ויכפר עלה פהנא קדם יי מדוב סוכתה:

(ל) וַעֲשֵׂה הַכֹּהֵן אֶת-הָאֶחָד חַטָּאת וְאֶת-הָאֶחָד עֹלָה וְכִפֹּר עָלֶיהָ הַכֹּהֵן לְפָנָי יְהוָה מִזֹּוֹב טָמְאֵתָהּ:

לא ותפרשון ית בגי ישראל מסואבתהון ולא ימותון פסואבתהון פסאבהון ית משפני די ביניהון:

(לא) וְהִזְרַתֶּם אֶת-בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל מִטָּמְאֵתָם וְלֹא יָמוּתוּ כְּטָמְאֵתָם כְּטָמְאֵם אֶת-מִשְׁפְּנֵי אֲשֶׁר בְּתוֹכָם:

זמתו כטמאמם • הרי ה'כרת' של מטמא מקדש קרוי 'מיתה'.

כ"י • וְהִזְרַתֶּם • אֵין 'נזירה' אלא פרישה, וכן (ישעיה א): "נזרו אחר", וכן (בראשית מח): "נזיר אחר". וְלֹא

לב דא אורייתא דדוכנא ודי תפוק מנה שכבת ורעא לאסתאבא בה:

(לב) וְזֹאת תוֹרַת הַזָּב וְאֲשֶׁר תִּצָּא מִמֶּנּוּ שְׁכַבַת-זָרַע לְטָמְאָה-בָּהּ:

כ"י • זֹאת תוֹרַת הַזָּב • בַּעַל רְאִיָּה אַחַת. וּמַהוּ תוֹרָתוֹ. וְאֲשֶׁר תִּצָּא מִמֶּנּוּ שְׁכַבַת-זָרַע • הָרִי הוּא כְּבַעַל קָרִי, טָמֵא טָמְאֵת עָרֵב.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כב עמ' 81)

שְׁדִינוּ כְּבַעַל קָרִי, וּלְפִי זֶה הַפְּתוּבִים הֵם מִן הַקָּל אֶל הַכָּבֵד:
זָב בַּעַל רְאִיָּה אַחַת וּבַעַל קָרִי – טְמֵאת עָרַב. נִדְּהָ –
טְמֵאת שְׂבַעָה. **זָב בַּעַל שְׁתֵּים אוּ שְׁלֹשׁ רְאִיּוֹת** – חַיִּיב
סְפִירַת שְׂבַעָה נְקִיִּים. **שׁוֹכֵב עִם טְמֵאָה** – אֲסוּר כָּרַת.

בַּעַל רְאִיָּה אַחַת (רש"י טו, לב)
לֹא פָּרַשׁ שֶׁהַפְּתוּבָה לְבַעַל שְׁתֵּים אוּ שְׁלֹשׁ רְאִיּוֹת, שֶׁנֶּזְכָּר
לְעֵיל, כִּי דִינוֹ חֲמוּר יוֹתֵר מִדִּינוֹ שֶׁל בַּעַל קָרִי, הַמוֹפִיעַ
בְּתוֹב לְאַחַר מִכֵּן. אֲלָא מְפָרֵשׁ שֶׁהַפְּתוּבָה לְבַעַל רְאִיָּה אַחַת,

לִג וְלִדְסוּכְתָּהּ בְּרִיחֻקָּהּ וְלִדְדָּאִיב יָת דּוּכָּה
לְדַכְּרִי וּלְנַקְבָּא וּלְגַבְרִי דִּי יִשְׁכּוּב עִם
מְסַאָּבָא : פ פ פ

וְהִדְּוָה בְּנִדְתָּהּ וְהוּב אֶת־זוּבוֹ לְזָכֵר וּלְנַקְבָּהּ
וְלֵאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב עִם־טְמֵאָה:

כִּי־זָב אֶת־זוּבוֹ • בַּעַל שְׁתֵּי רְאִיּוֹת וּבַעַל שְׁלֹשׁ רְאִיּוֹת, שֶׁתּוֹרַתָּן מְפָרֶשֶׁת לְמַעְלָה:

צ' פסוקים, עיד"ו סימן. חסלת פרשת מצורע

ההפטרות לציבור ולשמו"ת לקמן עמודים רסד - רסח

המשך ביאור למס' סוטה ליום שנים עשר לעומר עמ' ב

14 "וְהִתְאַמֵּר לָהּ בַּת פְּרַעֲהַ הַיְלִיכִי אֶת הַיְלִד תְּהֵא וְהִינְקוּהוּ לִי וְאֵתָן אֶת
15 שְׂכָרְךָ, וְתִקַּח הָאִשָּׁה הַיְלִד וְתִנְיֶקוּהוּ", מְבֹאֵרֵת הַגְּמָרָא, אָמַר רַבִּי
16 חֲמָא בְּרַבִּי תַנְיָנָא, נִזְרָקָה בַּהּ רוּחַ נְבוּאָה וְהִיא מְתַנַּבְּאָהּ, וְאֵינָהּ
17 יוֹדַעַת מַה מְתַנַּבְּאָהּ, שֶׁלֶשׁוֹן 'הִילִיכִי' בְּנוֹטְרִיקוֹן, הֵינִי הָא – תִּינּוֹק
18 זֶה, שְׁלִיכִי – שֶׁלֶךְ הוּא, וְאִכּוֹן כִּךְ הַדְּבַר שֶׁהָרִי הִיָּה בְּנֵה שֶׁל יוֹכְבֵּד.
19 הַיְנִיקִי אוֹתוֹ 'אֲנִי אֶתָּן אֶת שְׂכָרְךָ', אָמַר רַבִּי חֲמָא בְּרַבִּי תַנְיָנָא לֹא
20 דִּינִי לְצַדִּיקִים שֶׁמְחַזְרִין לְהֵן אֶת אֲבִידָתָן, אֲלָא שְׁנוֹתֵינִי לְהֵן
21 שְׂכָרָן עַל כֵּךְ.
22 נֹאמַר בְּפִסּוֹק לְאַחַר קְרִיעַת יָם סוּף, "וְתִקַּח מֵרִים הַנְּכִיָּאָה אַחֹת
23 אַחֶרָן אֶת הַתֵּף וְגו'", שׁוֹאֵלֵת הַגְּמָרָא, מִפְּנֵי מַה נֹאמַר אַחֹת אַחֶרָן,
24 וְלֹא נֹאמַר אַחֹת מוֹשֶׁה. וּמְשִׁיבָהּ, אָמַר רַב עֲמֵרָם אָמַר רַב, וְאָמַרִי
25 לָהּ אָמַר רַב נַחֲמָן אָמַר רַב, מְלַמֵּד שֶׁחִיָּתָה מְרִים מְתַנַּבְּאָה כֵּן,
26 עוֹד בְּטֵרֵם נּוֹלַד מוֹשֶׁה, כִּשְׁחִיָּא רַק אַחֹת אַחֶרָן וְלֹא אַחֹת מוֹשֶׁה.

1 הקב"ה, וכי פה שעתיד לדרב עם השכינה, וינק דבר טמא –
2 מאשה שאכלה דברים טמאים, והתינוק טועם בחלבא את הדברים
3 הטמאים. וכיון שלא רצה לינוק מהן, אמרה לה מרים, האלך ואקרא
4 לאשה מן העבריות שתניקוהו. והיינו דבתיב "את מי יזרה דעה
5 ואת מי יבין שמועה גמולי מחלב וגו'", ומבאר הגמרא, למי יזרה
6 דעה – למי לימד הקב"ה תורה, ולמי הוא יבין שמועה, לגמולי –
7 למי שהבדיל עצמו ונגמל מחלב טמא, ולעתיקי – למי שהעתיק
8 עצמו משדים טמאות.
9 "והתאמר לה בת פרהיה לבי וגו'", אמר רבי אלעזר מה שאמר
10 'העלמה מלמד, שהלכה מרים להביא לה מינקת בן־יונות בעלמה
11 – כנערה שכל כוחה עליה. ורבי שמואל בר נחמני אמר מה
12 שנאמר 'העלמה' היינו שהעלמה את דבריה – שלא אמרה שהיא
13 אחותו ומביאה את אם הילד.

המשך ביאור למס' סוטה ליום ארבעה עשר לעומר עמ' ב

17 וּמְשַׁמְנָה' – וּמְשַׁמְעַת שֶׁהַקוֹמֵץ הוּא מִמְּקוֹם שִׁישׁ בּוּ רִיבּוּי שִׁמּוֹן.
18 עוֹד מְבֹאֵר בְּבִרְיַתָּא וְנוֹתְנוֹ לְתוֹף בְּלִי שְׂרַת וּמְקַדְּשׁוּ בְּכָלִי שְׂרַת.
19 שׁוֹאֵלֵת הַגְּמָרָא לָמָּה לִּי לְהַנְחִיחוֹ שׁוֹב בְּכָלִי שְׂרַת שִׁיקְדְּשׁוּ הָא קְדֻשָּׁה
20 קְדָא וְיִמְנָא – הֲרִי כִּבְר נְתַקְדְּשָׁה כֹּל הַמְּנַחָה בְּהַנְחָתָה בְּכָלִי שְׂרַת
21 לְהִיּוֹת קְדוּשָׁה בְּקְדוּשַׁת הַגּוֹף. עוֹנָה הַגְּמָרָא מִדִּי דִּתְהוּ אֲדָם –
22 עוֹשִׂים כֵּן מִשׁוּם שְׁדִין הַקוֹמֵץ כִּדִּין דָּם בְּהַמְּנָה הוּא, דָּם אָף עַל זָב
23 דְּקַדִּישְׁתֵּיהּ סְבִין בְּצוּאָר בְּהִמָּה, הַדְּר מְקַדִּישׁ לִיָּה בְּכָלִי שְׂרַת,
24 כֵּשֶׁם שֶׁלְּגַבֵּי הַדָּם – אָף שֶׁכִּבְר הַתְּקַדְּשׁ בְּשַׁעַת הַשְּׁחִיטָה עַל יַדִּי הַסִּכִּין
25 שְׁהוּא כְּלִי שְׂרַת, מִכָּל מְקוֹם צְרִיךְ לְחַזּוֹר לְקַבֵּל אֶת הַדָּם בְּכָלִי שְׂרַת
26 כְּדִי לְקַדְּשׁוּ שְׁנֵית, הָכָא נִמְי לֹא שְׁנָא – אָף קוֹמֵץ הַמְּנַחָה דִּינוֹ כֵּן
27 שְׁצְרִיךְ לְחַזּוֹר וּלְקַדְּשׁוּ אָף שֶׁכִּבְר קֻדְּשׁ בְּכָלִי.
28 עוֹד מְבֹאֵר בְּבִרְיַתָּא וּמְלַמֵּד אֶת לְבוֹנְתָּהּ וְנוֹתְנָה עַל גְּבִיּוֹ. מְבֹאֵרֵת
29 הַגְּמָרָא שֶׁלְּמִדּוֹ כֵּן מְדַבְּרִים 'וְאֵת כָּל הַלְּבָנָה אֲשֶׁר עַל הַמְּנַחָה' –
30 דְּהֵינּוּ שֶׁהַלְּבוֹנָה נִמְצְאָת עַל הַמְּנַחָה, כְּלוֹמַר עַל הַקוֹמֵץ הַעוֹמֵד
31 לְהַקְטִירָה, שְׁהֵרִי מְקַטֵּיר הַקוֹמֵץ וְהַלְּבוֹנָה יַחַד. וּמְעַלְהוּ

1 הכלי במזבח. שואלת הגמרא ואימא קבי נמי – מנין לתנא של
2 הברייתא שהדין כן, אולי באמת צריך להגיש את המנחה עצמה אל
3 קיר המזבח, ומשיבה, אמר קרא 'והקריבה אל הכהן וגו' והגוישה
4 אל המזבח, הוקשה הגשת הכהן למזבח להקרבת הבעלים לכהן,
5 מה הקריבה אצל כהן בכלי אף הגושה אצל מזבח בכלי. – שכשם
6 שנתנית המנחה לכהן הוא בכלי, אף הגשת הכהן למזבח יעשה בכלי.
7 עוד מבואר בברייתא ומסלק את לבונתה לצד אחד. מבאר
8 הגמרא שעושה כן פי חיבי דלא תקמוץ בהדי מנחה – כדי
9 שכשיקמוץ את המנחה לא יטול בקומצו משהו מן הלבונה, כדתנן
10 קמין ועלה בידו אירור או גריר מלת או קורט לבונה פסול – אם
11 נתרעב בקומץ המנחה משהו מהלבונה המנחה פסולה, מפני
12 שהקומץ צריך להיות שלם מסולת המנחה, וכשיש בו משהו לבונה
13 חסר בו סולת כשיעור הלבונה.
14 עוד מבואר בברייתא וקומץ ממקום שנתרפה שמנחה. שואלת
15 הגמרא מנין שהדין כן, ומשיבה, דבתיב 'קמץ משם מלא קמצו
16 מסלתה ומשמנה', וכן נאמר 'הקטיר הכהן את אוכרתה מגרשה

שיעורי תהלים לשבוע פרשת תזריע-מצורע

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

ב"ה א' ט"ו סיון, תרפ"ח, ריגא

... בראשית שנת תרפ"ז באתי בבקשה לכללות אנ"ש שי אשר יקבעו, שבבתי-הכנסת אחר תפילת שחרית בכל מנין מתפללים יאמרו שיעורי תהלים (כמו שנחלק לימי החדש), ולאמר אחר זה קדיש כנהוג. ובקשתי זאת **בתקפה עומדת**, לזכות הרבים, (וראוי הי' לעשות כן בכל בית כנסת, כי איננו ענין פרטי של מפלגת החסידים יחיו בפרט), ובגלל זאת יתברכו ממקור הברכות בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר ...

<p>יום רביעי - ל' ניסן פרק כ, מפרק קמה עד סוף פרק קנ</p>	<p>יום ראשון - כ"ז ניסן פרק כ, מפרק קכ עד סוף פרק קלד</p>
<p>יום חמישי - א' אייר פרק כ, מפרק א עד סוף פרק ט</p>	<p>יום שני - כ"ח ניסן פרק כ, מפרק קלה עד סוף פרק קלט</p>
<p>יום שישי - ב' אייר מפרק י עד סוף פרק יז</p>	<p>יום שלישי - כ"ט ניסן פרק כ, מפרק קמ עד סוף פרק קמד</p>
<p>שבת קודש - ג' אייר פרק כ מפרק יח עד סוף פרק כב</p>	

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

[תמוז תרס"ו]

שמעתי מוזקני ארץ שבימיהם היה המנהג שכל אחד היה אומר בכל יום את הקאפיטל תהילים לפי שנות חייו. למשל אם מלאו לו כ' שנה ונכנס לשנת הכ"א היה אומר פרק כ"א בתהילים וכן היו אומרים גם את התהילים לפי שנות בניו ובנותיו באמרום שזוהי סגולה שלא ייצאו לתרבות רעה...

יום ראשון כ"ז ניסן

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 120, והנה כל אדם... עד עמ' סא, לי"ח].

- 1 וְהָנָה, כָּל אֲדָם מִיִּשְׂרָאֵל, יִהְיֶה מִי שִׁיחָהּ, - באיזה מצב
2 ומדריגה שיהיה, כְּשִׁיתְבוֹנֵן בְּזֶה שְׁעָה גְדוּלָה בְּכָל יוֹם, אִיךָ
3 שְׁהַקְדוּשֵׁי־בְרוּךְ־הוּא מְלֵא מְמֹשׁ אֶת - העולמות העליונים
4 וְאֵת הָעוֹלָמוֹת הַתַּחְתּוֹנִים, וְאֵת הַשָּׁמַיִם וְאֵת הָאָרֶץ מְמֹשׁ,
5 - לא רק את השמים
6 והארץ הרוחניים, שהם
7 הספירות שלמעלה, אלא
8 שמים וארץ גשמיים,
9 "מְלֵא כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ"
10 מְמֹשׁ, וְצוּפָה וּמְכִיט
11 וּבוֹחֵן בְּלִוְתָיו וְלִבּוֹ -
12 רעיונותיו ורגשותיו
13 הפנימיים, וְכָל מַעֲשָׂיו
14 וְדַבְרָיו, וְכָל צְעָדָיו
15 יִסְפָּר - הקב"ה משגיח
16 בפרטיות על כל אחד
17 ממעשיו ודיבוריו של
18 האדם, וסופר ומונה את
19 צעדיו - הרי כשיתעמק
20 האדם בכל האמור - אָז
21 תִּקְבַּע בְּלִבּוֹ הִירָאָה
22 לְכָל הַיּוֹם בְּלֹו, - גם
23 בשעות שהוא עסוק בהן
24 בענינים אחרים ואין אז
25 באפשרותו להתעמק בהאמור - כְּשִׁיחֹזֵר - מאוחר יותר
26 במשך היום, וְיִתְבוֹנֵן בְּזֶה, אֲפִלּוּ בְּהַתְבוֹנְנֹת קָלָה, - ולא
27 בהתבוננות עמוקה שנדרשים לכך זמן מיוחד ושימת לב, כְּכָל
28 עֵת²⁰ וּבְכָל שְׁעָה, יִהְיֶה "סוּר מֵרַע וְעֵשָׂה טוֹב" בְּמַחֲשָׁבָה
29 דְּבוּר וּמַעֲשָׂה, - הוא ימנע מלעבור על לא-תעשה ויקיים כל
30 מצוות-עשה, במחשבה, דיבור ומעשה, שְׁלֵא לְמֵרוֹת חֶסֶד
31 וְשְׁלוֹם עֵינֵי כְּבוֹדוֹ - של הקב"ה, אֲשֶׁר "מְלֵא כָּל הָאָרֶץ",
32 - הוא יפחד להמרות את הקב"ה הרואה הכל, ולכן יהיה "סוּר
33 מֵרַע וְעֵשָׂה טוֹב" במחשבה, דיבור ומעשה. וְכִמְאֹמֶר²¹ רָבָן
34 יוֹחֲנָן בֶּן זְכַאִי לְתַלְמִידָיו כְּנֹזֵק לְעִיל. - בפרק מא; יחי
35 רצון שיהא מורא שמים עליכם כמורא בשרי-דם - להימנע
36 מעשיית רע. וְהוּוּ שְׁאֹמֵר הַכְּתוּב²²: - ועתה ישראל מה ד'

ליקוטי אמרים

והנה

כל אדם מישראל יהיה מי שיהיה כשיתבונן בזה שעה גדולה בכל יום איך שהקב"ה מלא ממש את העליונים ואת התחתונים ואת השמים ואת הארץ ממש מלא כל הארץ כבודו ממש וצופה ומכיט ובוחר כליותיו ולבו וכל מעשיו ודבוריו וכל צעדיו יספור אוי תקבע בלבו היראה לכל היום כולו כשיחזור ויתבונן בזה אפילו בהתבוננות קלה בכל עת ובכל שעה יהיה סור מרע ועשה טוב במחשבה דבור ומעשה שלא למרות ח"ו עיני כבודו אשר מלא כל הארץ וכמאמר רבן יוחנן בן זכאי לתלמידיו כנ"ל וז"ש הכתוב כי אם ליראה את ה' אלהיך ללכת בכל דרכיו שהיא יראה המביאה לקיום מצותיו ית' בסור מרע ועשה טוב. והיא יראה תתאה הנ"ל ולגבי משה דהיינו לגבי בחי' הדעת שבכל נפש מישראל האלהית מולתא זוטרתה היא כנ"ל [שהדעת הוא המקשר מצפוני בינת הלב אל בחי' גילוי במחשבה ממש כידוע לי"ח]

- זוטרתה היא" - לגבי משה זה דבר קטן - כלומר: וְלִנְבִי מֹשֶׁה,
דְּחִינֵנו לְגַבֵּי פְּחִינַת הַדַּעַת שֶׁכָּבֵל נִפְשׁ מִיִּשְׂרָאֵל הָאֱלֹהִית,
- שהיא בחינת משה שישנה "עמך" בכל אחד מישראל,
מְלֵאָה וּזְמַרְתֵּי הָיָא, - מהווה יראה זו, דבר קטן וקל, כְּנֹזֵק לְעִיל -
שכשיעמיק את דעתו בענינים המעוררים את היראה -
יגיע בודאי ליראה זו - [שְׁהַדַּעַת הוּא הַמְקַשֵּׁר מֵצְפוּנֵי
בִּינַת הַלֵּב אֶל פְּחִינַת גְּלוּי בְּמַחֲשָׁבָה מְמֹשׁ, - שיראת ה'
שבתעלומות לבו של כל אחד מישראל - כפי שלמדנו, שבכל
אחד מישראל ישנו אוצר חתום ומוסתר של יראת ה' - תתגלה
במחשבה ממש, שירגיש את היראה במחשבה, שאז היא
פועלת בדיבור ובמעשה, כְּפִדּוּעַ לְיֹדְעֵי־חַן] - חכמה נסתרה,
72 תורת הקבלה.

יום שני כ"ח ניסן

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' סא, ועוד זאת יזכור... עד עמ' 122, כמ"ש במ"א.

- 73 דברו על היראה שצריכה להיות ליהודי מהקב"ה, אמר רבנו
74 הזקן, שהיא צריכה להיות "כעומד לפני המלך", כי הקב"ה
75 הרי נמצא בכל מקום ומכיט ומסתכל במעשיו וכו'.

20. לכאור' אין הכרע אם "בכל עת וכו'" מוסב למע' כשיחזור ויתבונן כו' או למטה שבכל עת וגו' יהי' סור מרע וגו' אך מזה שבפרק י"ד מזכיר זה בנוגע להיות בינוני ומבאר שזה במעשה דבור ומח' לכאור' מסתבר שגם כאן הכוונה שמוסב למטה. 21. ברכות כה, ב. 22. דברים י, יב.

1 שוקעים בצד מערב, כַּמְאָמֵר רַן²³ עַל פְּסוּק: "וַיֵּצֵא
2 הַשָּׁמַיִם לְךָ מִשְׁתַּחֲוִיִּים" - שֶׁהִשְׁכִּינָה בְּמַעְרֵב, וְנִמְצָא - יוֹצֵא
3 הָרִי, יתירה מזו, שלא רק בשעת שקיעתם הם בטלים, אלא,
4 הַלּוֹכִים כָּל הַיּוֹם כְּלָפִי מַעְרֵב הוּא דָרַךְ הַשְׁתַּחֲוּיָה וּבִטּוּלָה. -

5 שכן, כפי שהדבר מובן הרי

6 כפי קביעותם של השמש,

7 הירח והכוכבים, כל אחד

8 באופנו, היה צריך להיות

9 הילוכם ממערב למזרח,

10 והילוכם כל היום ממזרח

11 למערב, ושקיעתם בערב

12 במערב - הרי זה להיפך

13 מטבעם, אלא - דבר זה

14 נובע ממה שהשכינה

15 במערב. - שכן, בקביעותן

16 של ארבע הרחות,

17 בספירות

18 העליונות, - מערב הוא

19 ב"מלכות", שהיא "שכינה"

20 - מקור חיותם של

21 הנבראים - ומכיון שנפשו

22 של כל אחד מהנבראים

23 האמורים, בטלה למקורה

24 - הרי זה מתבטא בגופו,

25 בהילוכו לצד מערב, בו

26 נמצאת השכינה. הרי, שגם ראייתה של העין האנושית, רואה

27 את ביטולם של הנבראים לחיות האלקית. וְהִנֵּה, גַם מִי שֶׁלֹּא

28 רָאָה אֶת הַמַּלְאָךְ מְעוֹלָם, וְאִינוּ מְבִירֵי כָּלֵל, אֶת־עַל־פִּירְכֵּן

29 כְּשֶׁנֶּכְבְּסֵם לְחֹצֵר הַמַּלְאָךְ - וְשֵׁם אִינוּ הַמָּקוֹם בּו עומד המלך

30 בגלוי לגמרי, שם לא מקום כסא המלך וכו' (בנמשל - עולם הזה

31 שצ"ל ראיות שיכריחו השתחואה וביטול למלך) - הערת כ"ק

32 אדמו"ר שליט"א, וְרוֹאֶה שָׂרִים רַבִּים וְנִכְבְּדִים מִשְׁתַּחֲוִיִּים

33 לְאִישׁ אֶחָד - "בחיצוניותו - הנכנס אין רואה חילוק" - הערת

34 כ"ק אדמו"ר שליט"א, תַּפֵּל עָלָיו אֵימָה וְפָחַד - כך גם ראיית

35 הנבראים הגדולים - צבא השמים - בעמדם בביטול לפני הקב"ה

36 - יש בכוח ראייה זו לעורר יראה ופחד מהקב"ה. למדנו הרי בפרק

37 זה, שכשם שהדבר במשל של מלך בשר ודם, כך הדבר גם

38 בנמשל, שעלידי הראיה בעיני בשר את הנבראים, יודעים

39 שנמצאת בהם החיות האלקית המזיחה אותם, ודבר זה מביא

40 ליראה מהקב"ה. ברם, לכאורה אפשר לשאול: כשמסתכלים על

41 גופו של מלך בשר ודם, רואים בבירור שזהו גופו של המלך,

42 ועל־ידי־ה רואה עין־השכל את החיות של המלך, ואילו

43 הנבראים שבעולם, מכוסה החיות האלקית בכל כך הרבה

44 לבושים, שיתכן הדבר שמסתכלים עליהם, ובשעת מעשה לא

45 יודעים שהם הם הלבושים לחיות האלקית המלובשת בהם?

46 ממשין רבנו הזקן להסביר, שבכך על האדם להתרגל, שבשעה

47 שהוא מסתכל על הנבראים שבעולם - יזכור מיד, שהם מהווים

1 בנמשל שונה הדבר, שהרי, אכן, המלך, הקב"ה, רואה אותו,
2 אבל הוא, האדם, אינו רואה את המלך, הקב"ה?! - יוסברו
3 הדברים להלן, שקיים ענין נוסף שבכוחו לעורר בו את
4 היראה, כי קיים גם כאן הענין של ראיית המלך כביכול,

5 והוא: ראיית השמים

6 והארץ וכל הנבראים

7 שהקב"ה מחיה אותם -

8 יש בה משום ראיית

9 החיות האלקית המחיה

10 אותם, ובלשון ה"תניא":

11 וְעוֹד זֹאת - דבר נוסף,

12 יִזְכֵּר, כִּי כְמוֹ שֶׁכְּמַלְאָךְ

13 בְּשִׂרְיָדָם עָקַר הַיְרָאָה -

14 מפני המלך, היא - באה

15 מִפְּנִימִיּוּתוֹ וְחַיּוּתוֹ - של

16 המלך, וְלֹא מִגּוּפּוֹ, שֶׁהָרִי

17 בְּשִׂישָׁן - המלך, אִין

18 שׁוֹם יְרָאָה מִמֶּנּוּ, -

19 למרות שגופו הוא אותו

20 גוף שיש למלך בשעה

21 שהוא ער, אלא, מפני

22 שהיראה היא מפנימיותו

23 וחיותו של המלך, ובשעה

24 שהוא ישן, פנימיותו

25 וחיותו הן בהעלם - לכן,

26 לא קיימת אז היראה מפניו. מכך מובן - שעיקר היראה מהמלך

27 - כשהוא ער - באה מפנימיותו וחיותו. וְהִנֵּה פְּנִימִיּוּתוֹ וְחַיּוּתוֹ

28 - של המלך, אִין נְרָאָה לְעֵינֵי בָּשָׂר, רַק בְּעֵינֵי הַשֶּׁכֶל -

29 השכל יודע ומבין שבגוף זה ישנן פנימיותו וחיותו של המלך,

30 עַל־יְדֵי רְאִיַת עֵינֵי בָּשָׂר בְּגוּפוֹ וּלְבוּשָׁיו, - של המלך, שְׂוִירָע

31 שְׁחִיּוּתוֹ מְלַבֵּשׁ בְּתוֹכָם, - בראותו בעיני הגשמיות את גופו

32 ולבושיו של המלך, רואות עיני שכלו את פנימיותו וחיותו של

33 המלך - וזה מעורר את היראה מראיית המלך. וְאִם כֵּן - הרי

34 שגם בנמשל, לא רק שהמלך, הקב"ה, רואה אותו, וזה פועל בו

35 את היראה מהקב"ה, אלא גם, כִּכְהָ מִמֶּשׁ יֵשׁ לוֹ לִירָא אֶת ה',

36 עַל־יְדֵי רְאִיַת עֵינֵי בָּשָׂר בְּשָׁמַיִם וְאֶרֶץ וְכָל צְבָאָם, אֲשֶׁר אוֹר

37 אֵינְיָסוֹף בְּרוּךְ־הוּא מְלַבֵּשׁ בָּהֶם לְחַיּוּתָם. - ועל־ידי ראיית

38 העולם ובראוי בעינים גשמיות, יש בידי עיני־השכל של יהודי

39 לראות את החיות האלקית המחיה אותם - ודבר זה יעורר בו את

40 רגש היראה, באותה מדה שפועלת עליו ראיית המלך. הגהה*:

41 בהגהה הבאה, מסביר רבנו הזקן, שעל־ידי ראיית השמים והארץ

42 וכו', רואים לא רק שישנה בהם חיות אלקית המחיה אותם, אלא

43 אפשר גם לראות איך שהעולם ונבראיו בטלים לחיות האלקית,

44 שבמהלך "צבא השמים" ממזרח למערב, מתבטאת השתחואתם

45 וביטולם להקב"ה, כי השכינה היא במערב. (וְגַם נְרָאָה בְּרְאִיַת

46 הָעֵינִי, שֶׁהֵם בְּטָלִים לְאוּרֵי הַתְּבַרָּה - כיצד ובמה זה נראה?

47 בְּהַשְׁתַּחֲוּיָתָם כָּל יוֹם כְּלָפִי מַעְרֵב בְּשִׁקְעָתָם, - שהם

ליקוטי אמרים

ועוד זאת יזכור כי כמו

שבמלך בשר ודם עיקר היראה היא מפנימיותו וחיותו

ולא מגופו שהרי כשישן אין שום יראה ממנו. והנה

פנימיותו וחיותו אין נראה לעיני בשר רק בעיני

השכל על ידי ראיית עיני בשר בגופו ולבושיו שיודע

שחיותו מלובש בתוכם וא"כ ככה ממש יש לו לירא

את ה' ע"י ראיית עיני בשר בשמים וארץ וכל

צבאם אשר אור א"ם ב"ה

מלובש בהם להחיותם*

ואף שהוא ע"י התלבשות

בלבושים רבים הרי אין

הבדל והפרש כלל ביראת

מלך בשר ודם בין שהוא

ערום ובין שהוא לבוש

לבוש אחד ובין שהוא

לבוש בלבושים רבים אלא

העיקר הוא ההרגל להרגיל

דעתו ומחשבתו תמיד

הנה"ה

(וגם נראה כראיית העין שהם

בטלים לאורו ית' בהשתחואתם כל

יום כלפי מערב בשקיעתם כמאור"ל

ע"פ וצבא השמים לך משתחיים

שהשכינה במערב ונמצא הילוכם

כל היום כלפי מערב הוא דרך

השתחואה וביטול והנה גם מי

שלא ראה את המלך מעולם ואינו

מכירו כלל אעפ"כ כשנכנסם לחצר

המלך ורואה שרים רבים ונכבדים

משתחיים לאיש א' תפול עליו

אימה ופחד):

47 החיות האלקית המחיה אותם. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א:
 48 "הנ"ל מועיל רק שתהי' היראה כמדת ההתבוננות שלו וכמדה
 49 שהשכל שלו "מושל" בו ומנהיגו. ועוד: ענין ההתבוננות בשכל
 50 - הרי לא תמיד יכול כל אחד להיות בדרגה של התבוננות
 51 שכלית וכו' (ראה נו, א; 51
 52 שגם במוחו ומוח' אינו
 53 מרגיש שום יראה ובושה)
 54 - ואילו יראת ה' צריכה
 55 הרי להיות תמיד, ולכן
 56 ממשיך רבנו הזקן ומסביר
 57 'וגם להיות'... 'וגם להיות'
 58 לזכרון תמיד - גם בלי
 59 התבוננות בתחילה, אלא
 60 מצד האמונה הטהורה,
 61 יש לזכור את לשון חז"ל
 62 "קבלת על מלכות
 63 שמים", שהוא כענין
 64 "שום תשים עליך
 65 מלך"²⁵, - כך צריך כל
 66 אדם מישראל לשים על
 67 עצמו את הקב"ה למלך,
 68 לקבל על עצמו עול
 69 מלכותו של הקב"ה, כמו
 70 שנתבאר במקום אחר
 71 וכו', - וזה מה שרבונו
 72 הזקן אומר בתחילת פרק
 73 מ"א, ש"אף שלא תפול
 74 עליו אימה ופחד
 75 בהתגלות לבו", כפי שאכן
 76 באה יראה זו בהתגלות
 77 מצד השכל והתבוננות -
 78 "ישים" את הקב"ה למלך
 79 על עצמו, ויקבל על עצמו עול מלכות שמים; ובהתאם לנאמר
 80 שם, נמצא ענין זה באמת בכל אדם מישראל, מצד טבע הנשמה
 81 שלא להמרות את מלך המלכים, ומשום כך זה יכול
 82 להיות תמיד. כי הקדוש ברוך הוא מניח את - הנבראים
 83 של העולמות העליונים והתחתונים - כלומר: אין הם תכלית
 84 הכוונה של הבריאה, ומניח מלכותו עלינו - בני ישראל,
 85 וכו', ואנחנו מקבלים וכו', - על עצמנו עול מלכות שמים.
 86 וזהו ענין ההשתחויות שבתפלת י"ח - "שמונה עשרה",
 87 אחר קבלת על מלכות שמים בדבור בקריאת שמע, -
 88 כשאומרים 'ה' אלקינו ה' אחד" וכו', לחזר ולקבל - על עצמו
 89 שוב, בפעל ממש - עול מלכות שמים, על ידי פמ"ש וכו',
 90 - זוהי המשמעות של ההשתחויות - הביטול להקב"ה,
 91 המתבטא בתנועה מעשית של השתחוואה, כמו שנתבאר
 92 במקום אחר:

1 לבושים חיצוניים בלבד לחיות האלקית המחיה אותם, ועל-ידי
 2 זה - לראות את החיות האלקית שבעולם. ובלשון ה"תניא":
 3 ואף שהוא על-ידי התלפשות בלבושים רבים - החיות
 4 האלקית המחיה את הנבראים, מלובשת בלבושים רבים
 5 המכסים עליה,
 6 ובשמסתכלים על
 7 הנבראים, לא רואים
 8 שאלה הם לבושים של
 9 החיות האלקית - הרי אין
 10 הַבְּדֵל וְהַפְּרֵשׁ כָּלֵל
 11 בְּנִרְאֵת מֶלֶךְ בְּשָׂרֹדָם,
 12 בֵּין שֶׁהוּא עֵרִים²⁶, וּבֵין
 13 שֶׁהוּא לְבוּשׁ לְבוּשׁ אֶחָד,
 14 וּבֵין שֶׁהוּא לְבוּשׁ
 15 בְּלְבוּשִׁים רַבִּים. אִין זֶה
 16 מִשְׁנָה בְּמִדַּת הִירָאָה
 17 שִׁמְפִּינֵי, כִּי הַעִיֵקֵר הוּא
 18 הַיְדִיעָה שֶׁהַמֶּלֶךְ נִמְצָא
 19 בְּאֵן, יְדִיעָה זֹו מֵעוֹרֶרֶת אֵת
 20 הִירָאָה. כִּךְ גַּם בְּעִנְיָנֵנו,
 21 כִּשְׁתִּירְגַל הָאָדָם בְּכֶךְ,
 22 שְׁבַה־סִתְכַלּוֹתוֹ עַל נִבְרָאִי
 23 הָעוֹלָם, יִזְכּוֹר שֶׁהֵם
 24 מֵהוּיִים לְבוּשִׁים לַחַיּוֹת
 25 הָאֵלֵקֵית - זֶה יְעוֹרֵר בּו
 26 אֵת הִירָאָה. אֵלָא הָעֵקֵר
 27 הוּא הַהֲרִיגָל, לְהַרְגִיל
 28 דַּעְתּוֹ וּמַחְשַׁבְתּוֹ תְּמִיד,
 29 לְהִיּוֹת קְבוּעַ בְּלְבוּשׁ וּמַחֹ
 30 תְּמִיד, אֲשֶׁר כָּל מַה
 31 שֶׁרְאוּהָ בְּעִנְיָנו, הַשְּׁמִים
 32 וְהָאָרֶץ וּמַלְאָה, הַכֹּל הֵם
 33 לְבוּשִׁים חִיצוֹנִים שֶׁל הַמֶּלֶךְ הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְעַל-יְדֵי
 34 זֶה יִזְכֵּר תְּמִיד עַל פְּנִימְיוֹתָם וְחַיּוֹתָם. - של נבראים אלה,
 35 שחן אלקות - וזה יעורר בו יראה מהקב"ה. הערת כ"ק אדמו"ר
 36 שליט"א: "ולכאורה קשה שבפרק ל"ג נתבאר שהתבוננות זו
 37 היא ענין האמונה וכן בפרק זה עצמו (ס, ב.). ישראל מאמינים
 38 בו" - ואיזה קישור להבנה ואמונה, וה"ה אדרבה שוללים זה את
 39 זה (כשמביין אין צורך באמונה בו) - ומתרג: 'זוה נכלל'... 'זוה
 40 נכלל גם כן בלשון 'אמונה', שהוא - המלה אמונה, לשון
 41 'הגילות', שפרגיל האדם את עצמו, כמו אומן המאמן
 42 ידיו וכו'. - הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "שיודע אותה בנפשו,
 43 יש לו כשרון זה, אלא שצריך לאמן ידיו, שיבוא בפועל במעשה
 44 (בציור, עשיית כלים וכו')". הרי, שגם בנמשל ישנם שני
 45 הענינים: המלך, הקב"ה, רואה אותו, וגם הוא רואה את המלך
 46 בכיבוך, שעל-ידי הסתכלותו בנבראים, הוא רואה ויודע את

ליקוטי אמרים

הגה"ה

(וגם נראה בראיית העין שהם
 כמלים לאורו ית' בהשתחוואתם כל
 יום כלפי מערב בשקיעתם כמארו"ל
 ע"פ וצבא השמים לך משתחוים
 שהשיכנה במערב ונמצא הילוכם
 כל היום כלפי מערב הוא דרך
 השתחוואה וביטול והנה גם מי
 שלא ראה את המלך מעולם ואינו
 מכירו כלל אעפ"כ כשנכנס לחצר
 המלך רואה שרים רבים ונכבדים
 משתחוים לאיש א' תפול עליו
 אימה ופחד):

אשר כל מה שרוואה
 בעיני השמים והארץ ומלואה הכל הם לבושים
 החיצונים של המלך הקב"ה וע"י זה יזכור תמיד על
 פנימיותם וחיותם וזה נכלל ג"כ בלשון אמונה שהוא
 לשון רגילות שמהגיל האדם את עצמו כמו אומן
 המאמן ידיו וכו'. וגם להיות לזכרון תמיד לשון חז"ל
 קבלת עול מלכות שמים שהוא כענין שום תשים
 עליך מלך כמ"ש במ"א וכו' כי הקב"ה מניח את
 העליונים והתחתונים ומייחד מלכותו עלינו וכו' ואנחנו
 מקבלים וכו' וזהו ענין ההשתחוואות שבתפלת י"ח
 אחר קבלת עול מלכות שמים בדבור בק"ש לחזור
 ולקבל בפועל ממש במעשה וכו' כמ"ש במ"א:

יום שלישי כ"ט ניסן

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 122, פרק מג והנה... עד עמ' סב, אין חכמה.

45 מִהֶתְבַּנְּנוֹת בְּגִלְתֵּי ה', - הנראית מהחיות את העולמות
 46 והנבראים, דְּאִיהוּ מְמַלֵּא כָּל עֲלָמִין, - הקב"ה ממלא את כל
 47 העולמות, הוא מחיה אותם באופן שהחיות האלקית מתלבשת
 48 בהם, וחיות זו מותאמת לפי כל עולם וכל נברא שהיא מחיה,
 49 כך שבמדריגה עליונה
 50 יותר של עולם או נברא,
 51 מלובשת מדריגה עליונה
 52 יותר של חיות, וְ"מֵהָאֲרִיזִין
 53 לְרַקִּיעַ מְהֻלָּךְ ת"ק -
 54 חמש מאות, שְׁנָה וְכו',
 55 וְכִין רַקִּיעַ לְרַקִּיעַ כו', -
 56 שוב מהלך של חמש
 57 מאות שנה, רַגְלֵי תְּחִיּוֹת
 58 כְּגֹנֵד כְּלוֹ וְכו',² -
 59 הרגלים, המדריגה
 60 התחתונה ביותר ב'חיות
 61 הקודש', הן למעלה מכל
 62 המדריגות שלמטה מהן,
 63 וְכִן הַשְּׁתַּלְשָׁלוֹת כָּל
 64 הַעוֹלָמוֹת לְמַעְלָה מְעֻלָּה עַד רוּם הַמַּעְלֹת - בכל האמור,
 65 מתבונן האדם, ויש לו השגה והבנה בחיות האלקית המחיה את
 66 כל העולמות והמדריגות האמורות, ומהבנתו זו בגדלות ה' באה
 67 היראה שלו, הנקראת בחינת "גדלות". ברם, אם כך, מדוע,
 68 איפוא, נקראת יראה זו בשם "יראה תתאה", הרי היא באה
 69 מתוך השגתו בגדלות ה' - אלא, מסביר רבנו הזקן, היא נקראת
 70 "יראה תתאה" מחמת שהיא באה מהבנת החיות האלקית
 71 המלובשת בעולמות, בחינת "ממלא כל עלמין". חיות אלקית זו
 72 מוסתרת בעולמות, באופן כזה, שהעולמות יוכלו להרגיש את
 73 עצמם כ"יש", כדבר ממש, אלא שהוא בטל לחיות האלקית
 74 המחיה אותו. ולכן מעוררת התבוננות זו באדם רק בחינת יראה
 75 וביטול היש - ולא ביטול במציאות, ומשום כך נקראת יראה זו
 76 בשם "יראה תתאה". ובלשון ה"תניא": אִתְּעַלְפִּי בִּין נִקְרָאת
 77 יִרְאָה זו יִרְאָה חִיצוֹנִית וְתִתְאָה, - יראה תחתונה, מֵאַחַר
 78 שְׁנַמְשֶׁכֶת מְהַעוֹלָמוֹת, - מההשגה וההבנה בגדלות ה' שמצד
 79 העולמות, שהחיות האלקית מחיה אותם, שָׁהִם - העולמות הם,
 80 לְבוֹשִׁים שֶׁל הַמְּהַלֵּךְ הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, אֲשֶׁר מְסַתְהֵר
 81 וּמְתַעַלֵּם וּמְתַלְבֵּשׁ בָּהֶם לְחַיּוֹתָם וְלִקְיָמָם לְהוֹיֹת יֵשׁ מֵאִין
 82 וְכו'. - לפני שהם נוצרו, הם היו "אין", הם לא היו בנמצא,
 83 ואחרי שנבראו, נהיו בבחינת "יש", דבר שמרגישים במציאותו -
 84 ובאופן כזה מחיה חיות אלקית זו את הנבראים שהיא מתלבשת
 85 בהם, שיוכלו להרגיש את עצמם ל"יש", ו"יש" זה בטל לחיות
 86 האלקית; ממילא מעוררת ההתבוננות האמורה רק יראה
 87 בבחינת "ביטול היש", ולא ביטול מוחלט במציאות, כפי שישנו
 88 ביראה עילאה, רַק שְׁחִיָּא - "יראה תתאה" זו, היא הַשְּׁעָר

1 פֶּרֶק מִג. בפרק הקודם הוסבר, שהיראה שעליה אומרים שכל אחד
 2 מישראל יכול להגיע אליה - הרי זו היראה הנוגעת לקיום המצוות,
 3 ב"סור מרע ועשה טוב", והיא הנקראת "יראה תתאה", המדריגה
 4 התחתונה שביראה. בפרק מ"ג, אותו אנו מתחילים ללמוד, יסביר רבנו
 5 הזקן את שתי המדריגות
 6 שביראה: "יראה תתאה" -
 7 יראה תחתונה - ו"יראה"
 8 עילאה" - יראה עליונה. 2
 9 שבכך תוסבר גם הסתירה 3
 10 שבמשנה, שהנה אומרים 4
 11 רבותינו ז"ל "אם אין חכמה 5
 12 אין יראה" - שבתחילה מן 6
 13 ההכרח שתהיה "חכמה" ורק 7
 14 לאחר מכן יכולה להיות 8
 15 "יראה", ואילו מיד לאחר-כך 9
 16 אומרים חכמינו ז"ל להיפך: 10
 17 "אם אין יראה אין חכמה" - 11
 18 שבתחילה באה ה"יראה" ורק 12
 19 לאחר-כך באה ה"חכמה"?
 20 אלא - מסביר רבנו הזקן - חכמינו ז"ל מדברים על שתי מדריגות של
 21 יראה: "אם אין יראה - אין חכמה" - הכוונה למדריגה התחתונה של
 22 יראה, "יראה תתאה", שבהעדר יראה זו, אי אפשר שתהיה "חכמה" -
 23 קיומן של תורה ומצוות, המתואר במלה "חכמה" (כי הרי "תכלית חכמה
 24 - תשובה ומעשים טובים"). "אם אין חכמה - אין יראה" - הכוונה
 25 למדריגה העליונה של יראה, "יראה עילאה", וביחס לדרגה זו של יראה,
 26 מן ההכרח שיהיה לפניך, קיומן של תורה ומצוות, ורק לאחר מכן אפשר
 27 להגיע למדריגה העליונה יותר של יראה - "יראה עילאה". בהמשך
 28 הפרק, יסביר רבנו הזקן, שגם ב"אהבה" ישנן שתי מדריגות כלליות.
 29 וְהֵנָּה עַל יִרְאָה תִתְאָה זו, - שבפרק הקודם הוסבר, שכל אחד
 30 מישראל יכול להגיע אליה, שְׁחִיָּא - נדרשת, לְקִיּוֹם מְצֻוֹתָיו
 31 וְתִתְרַךְ בְּבַחֲנֵינָה "סור מרע" - להימנע מלעבור על לא-
 32 תעשה, וְעֵשֶׂה טוֹב", - ולקיים כל מצוות-העשה, הרי על יראה
 33 זו אָמְרוּ: - חכמינו ז"ל: "אם אין יִרְאָה אין חֶכְמָה". - אין
 34 קיומן של תורה ומצוות, (המתואר במלה "חכמה"); שכן, כדי
 35 לקיים תורה ומצוות, מן ההכרח שתהיה יראה זו, וְיֵשׁ בָּהּ -
 36 במדריגה זו של ה"יראה", בְּחִינַת קְטָנוֹת וְבַחֲנִית גְּדוּלוֹת. - גם
 37 ב"יראה תתאה" - יש שתי בחינות: יראה שהיא בבחינת
 38 "קטנות", כי אין היא נוצרת על-ידי הבנה והתבוננות בגדלות ה',
 39 אלא רק על-ידי שהוא מעורר בקרבו את היראה שבטבע כל
 40 אחד מישראל על-ידי התעמקותו בענינים המעוררים את
 41 היראה; ויראה שהיא בבחינת "גדלות", כי יראה זו, באה
 42 מההתבוננות בגדלות ה', שיכולים להבין מהעולמות. דְּתִינּוּ, -
 43 מתי מתוארת היראה בתור בחינת "גדלות"? - כְּשֶׁנִּמְשַׁכֶּת
 44 בְּחִינַת יִרְאָה זו - כשהיראה התחתונה נמשכת ונוצרת באדם,

46 כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב: "וּבְרוּחַ פִּיּוֹ כָּל צָבָאָם". וְאִי לֹאֲתָהּ, – שֶׁרַק
47 ב"דבר ה'" נבראו כל הנבראים מ"אין", הֲרֵי הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ
48 וְכָל צָבָאָם – כלומר, כל הנבראים, כְּמִלִּים בְּמִצִּיאוֹת מִמֶּשׁ
49 – לא ביטול היש, שישנו דבר אלא שהוא בטל, כִּי־אֵם בִּיטוּל
50 במציאות ממש, בְּדָבָר ה'

51 וְרוּחַ פִּיּוֹ, וְכֵלָא מִמֶּשׁ
52 חֲשִׁיבִי – ונחשבים הם
53 ככלום ממש, וְאִין וְאִפִּס
54 מִמֶּשׁ, כְּפִטוּל אֹדֵר וְזִיו
55 הַשָּׁמֶשׁ – כשהם נמצאים
56 בְּגוֹף הַשָּׁמֶשׁ עֲצֻמָּה, –
57 בשעה שאור השמש
58 נמצא מחוץ לגוף השמש,
59 הוא בגדר מציאות של
60 אור זיו; ואילו כשאור
61 השמש נמצא בגוף
62 השמש, הוא בטל לגמרי
63 במקורו (גוף השמש) וחדל
64 לגמרי מלהתקיים
65 במציאות ממשית של אור
66 – שכן קיים ונראה או רק

67 המקור, השמש עצמה – כך גם בטלים כל הנבראים במציאות
68 במקורם, שהוא "דבר הוי" המהווה אותם "מאין ליש".
69 התבוננות זו מעוררת באדם, שגם התבטלותו להקב"ה, תהיה
70 בבחינת "ביטול במציאות". וְאִלּוּ יוֹצֵא אֶדָם עֲצֻמוֹ מִהַכְּלָל,
71 – של כל הנבראים, שהוא מבין שהם בטלים במציאות
72 להקב"ה, כלומר – שְׁנֵם גּוֹפֵי וְנִפְשֵׁי וְרוּחוֹ וְנִשְׁמָתוֹ כְּמִלִּים
73 בְּמִצִּיאוֹת בְּדָבָר ה', – המהווה את הגוף והנפש, והרוח
74 והנשמה שלו, וְדַבְרוֹ וְתַפְרֵד מִיַּחַד בְּמַחְשַׁבְתּוֹ כּו', –
75 ומחשבתו היא הרי דבר אחד אתו יתברך, הרי שהביטול הוא
76 לא רק כלפי דבר ה', אלא הביטול הוא ביטול במציאות
77 להקב"ה עצמו. וְכַנֶּזֶר לְעִיל [פָּרַק כּ וְכֵא] בְּאִרְיִכוֹת
78 בְּדַרְדְּרֵי־מִשְׁלַל מְנַפֵּשׁ הָאָדָם, שְׂדֵבְרוֹ אֶחָד מְדַבְּרוֹ וּמַחְשַׁבְתּוֹ
79 כְּלָא מִמֶּשׁ כּו'. – לעומת כוח הדיבור שבאדם, שמכווח מסוגל
80 הוא לדבר דיבורים בלי סוף, לא תופס דיבור אחד מקום כלל,
81 ובדאי שאין דיבור אחד תופס מקום כלל לגבי כוח המחשבה,
82 שהוא מקור הדיבור (שכן, אדם מדבר מה שהוא מהרהר קודם
83 במחשבה); ועל־אחת־כמה־יוכמה שאין הדיבור תופס מקום
84 כלל לגבי כוח השכל או המדות שהם מקור המחשבה (שאדם
85 מהרהר בענין שעוררו המדות, או במה שהשכל מבין); וודאי,
86 ודאי הדבר שאין לדיבור ערך ומקום כלל לגבי עצם הנפש
87 (שכוח השכל או המדות הוא רק כוח שלה). ההבדל מתבטא
88 בכך, שהדיבור שהוציא אדם מפיו, הרי הבל הדיבור, נבדל
89 ממקורו, ונראה כדבר בפני עצמו. ואילו למעלה, הרי דיבורו
90 של הקב"ה, הבורא את הנבראים, אינו נבדל חס־ושלום

1 וְהַפְתַּח לְקִיּוֹם הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת. – שכן, כאמור, מביאה
2 היראה תתאה (תחתונה) לקיום תורה ומצוות. ועל בחינת יראה
3 זו, אומרים חכמינו ז"ל: "אם אין יראה – אין חכמה", שראשית
4 דבר מן ההכרח שתהיה יראה, ורק לאחר מכן יכולה להיות
5 "חכמה" – קיום תורה
6 ומצוות. אֶךְ הִירָאָה
7 עֲלֵאָה – היראה העליונה,
8 הנקראת יִרְאָה בְּשֵׁת, –
9 יראה הבאה מהבושה
10 שמתביישים מגדלות ה',
11 כמי שמתבייש ובטל
12 לגמרי מפני אדם גדול
13 וצדיק³ בדורו, שאין זה בא
14 מחיצוניותו והתפשטותו
15 של האדם הגדול בדורו
16 והצדיק – כפי שהיראה
17 היא מפני מלך, למשל,¹⁰
18 שהפחד מהמלך בא
19 מחיצוניותו והתפשטותו
20 של המלך המתבטאות¹²
21 בשלטונו על אזרחיו

22 (וככל שגדולה יותר התפשטות מלכותו, בהיותו מלך על מדינה
23 גדולה יותר או על כמה מדינות – כך גדולה יותר היראה מפניו);
24 על־דִרְכָּה־זוֹ היא גם היראה האמורה, הבאה מההתבוננות
25 ב"לבושים" ובהתפשטות אלקות בעולמות, שלכן היא נקראת
26 "יראה תתאה", מפני שאין היא מעוררת בושה והתבטלות
27 מלאה, כפי שמעוררת ההכרה במעלתו של אדם גדול בדורו
28 וצדיק, שאין זה מצד חיצוניותו והתפשטותו, כִּי־אֵם מִדֵּ"עֵצִם"
29 שלו, וההתבטלות כלפיו היא כזו שהוא חש את עצמו כאפס
30 לעומתו, ומתבייש מגדולתו. כך גם נקראת יראה עילאה בשם,
31 "ירא בושתי" – יראה הבאה מבושה בפני גדולתו של הקב"ה, לא
32 כפי שהיא מופיעה בגלוי בעולמות. וְיִרְאָה – זו היא פְּנִימִית,
33 שְׁחֵיא נְמִשְׁכָּת מְפִימִית הַאֱלֹהִים שְׁפִתוֹף הַעוֹלָמוֹת –
34 כשיש לאדם הכרה בפנימיות ועצמות האלקות, שלמעלה
35 מהתפשטות בעולמות, שלגבי החיות האלקית שלמעלה
36 מהעולמות – בטלים העולמות לגמרי, ב"ביטול המציאות" (ולא
37 רק "ביטול היש") – מעוררת בו הכרה זו – ביטול במציאות,
38 שהוא "יראה עילאה", עֲלִיָּה – על מדרגה זו של יראה, אֲמָרוּ:
39 – חכמינו ז"ל: "אם אין חֲכֻמָּה אִין יִרְאָה", – בתחילה מן
40 ההכרח שתהיה "חכמה" ורק לאחר מכן יכולה להיות "יראה".
41 דְּחֲכֻמָּה הִיא פ"ח מ"ה⁴ – ענינו של ביטול המתבטא במלה
42 "מה", כמו שכתוב⁵: "נחננו מה", שזהו "ביטול במציאות",
43 וְהַחֲכֻמָּה מֵאִין תְּמַצֵּא⁶, – ולכן חכמה היא אין וביטול,
44 וְ"אִיּוּהוּ חֲכָם הִרְוָא אֶת הַנּוֹלָד", פְּרוּשׁ שְׂרוּאָה כָּל דְּבָר
45 אֶךְ נוֹלָד וְנִתְהוּה מֵאִין לִישׁ, בְּדָבָר ה' וְרוּחַ פִּיּוֹ וְתַפְרֵד,

3. כפי שרבונו הזקן מסביר זאת בתוספת ביאור בסידורו בהערה לתיקון חצות. 4. ראה לעיל פרק יט. 5. שמות טז, ז. 6. איוב כח, יב.
7. תמיד לב, א. 8. תהלים לג, ו.

12	הוא ביטול במציאות. אך אי אפשר להשיג ליראה והכמה	1	מקב"ה עצמו, שנמצא בכל מקום, ובאותו דיבור נמצא גם
13	זו, אלא בקיום התורה והמצוות, על-ידי יראה ותאה	2	מקורו של הדיבור, כך מובן עוד יותר, שהדיבור, שהוא מקור
14	החיצונית, וזהו	3	הבריאה, הוא בתכלית
15	שכתוב: "אם אין יראה	4	הביטול והיחוד להקב"ה,
16	אין חכמה".	5	וממילא – הבריאה כולה
17	שבתחילה מן ההכרח	6	בטלה במציאות ממש
18	שתהיה "יראה תתאה",	7	להקב"ה. וזהו שאמר
19	וקיום תורה ומצוות שהיא	8	הכתוב: "הן יראת ה'
20	מביאה לו, ורק לאחר	9	היא חכמה". – שכן
21	מכן אפשר לו לאדם	10	באמור, יראה עילאה
22	להגיע ל"חכמה" – ל"יראה עילאה" וביטול במציאות.	11	היא ביטול במציאות – אותו ענין של "חכמה", שגם תוכנה

יום רביעי ל' ניסן

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' סב, והנה באהבה יש... עד עמ' 124, כמ"ש לקמן.

23	להלן, ממשיך רבנו הזקן ומסביר, שגם באהבה ישנן שתי	23	להלן, ממשיך רבנו הזקן ומסביר, שגם באהבה ישנן שתי
24	מדרגות כלליות: המדרגה העליונה באהבה, היא זו שבאה	24	מדרגות כלליות: המדרגה העליונה באהבה, היא זו שבאה
25	אליו כמתנה מלמעלה – בשעה שאדם הוא בשלימות במדת	25	אליו כמתנה מלמעלה – בשעה שאדם הוא בשלימות במדת
26	היראה, ניתנת לו מלמעלה המדרגה העליונה של אהבה	26	היראה, ניתנת לו מלמעלה המדרגה העליונה של אהבה

ליקוטי אמרים

27	בדרך מתנה. ואילו האדם	27	בדרך מתנה. ואילו האדם
28	עצמו, על-ידי השגתו	28	עצמו, על-ידי השגתו
29	והתבוננותו, לא היה	29	והתבוננותו, לא היה
30	מגיע אף פעם למדרגה	30	מגיע אף פעם למדרגה
31	זו שבאהבה; המדרגה	31	זו שבאהבה; המדרגה
32	השניה באהבה היא, זו	32	השניה באהבה היא, זו
33	שאדם מגיע אליה על-ידי	33	שאדם מגיע אליה על-ידי
34	התבוננותו בגדלות ה'	34	התבוננותו בגדלות ה'
35	המדרגה הראשונה	35	המדרגה הראשונה
36	נקראת "אהבה רבה",	36	נקראת "אהבה רבה",
37	והמדרגה השניה –	37	והמדרגה השניה –
38	"אהבת עולם", כי היא	38	"אהבת עולם", כי היא
39	באה על-ידי התבוננות	39	באה על-ידי התבוננות
40	בגדלות ה' שאדם מבין	40	בגדלות ה' שאדם מבין

41	מעניני העולם, מהחיות האלקית המחיה את העולם. ובשון	41	מעניני העולם, מהחיות האלקית המחיה את העולם. ובשון
42	ה"תניא":	42	ה"תניא":

43	והנה, באהבה יש נס-בן שתי מדרגות: – כלליות: "אהבה	43	והנה, באהבה יש נס-בן שתי מדרגות: – כלליות: "אהבה
44	רבה" ו"אהבת עולם". "אהבה רבה" היא "אהבה	44	רבה" ו"אהבת עולם". "אהבה רבה" היא "אהבה
45	בתענוגים", – אהבה ותענוג מאלקות – לא שהאהבה מייצגת	45	בתענוגים", – אהבה ותענוג מאלקות – לא שהאהבה מייצגת
46	"מבוקש" מסויים, שאיפה להשגת דבר מה, ולמשל: להתאחד	46	"מבוקש" מסויים, שאיפה להשגת דבר מה, ולמשל: להתאחד
47	עם הקב"ה או להכלות באלקות, אלא האהבה עצמה משמעה	47	עם הקב"ה או להכלות באלקות, אלא האהבה עצמה משמעה
48	תענוג ודיקות באלקות, והיא שלהבת העולה מאליה, – לא	48	תענוג ודיקות באלקות, והיא שלהבת העולה מאליה, – לא
49	שהאדם יוצר ומדליק בקרבו אהבה זו, אלא אהבה זו באה אליו	49	שהאדם יוצר ומדליק בקרבו אהבה זו, אלא אהבה זו באה אליו
50	מעצמה, ובאה מלמעלה בכחית מתנה למי שהוא שלם	50	מעצמה, ובאה מלמעלה בכחית מתנה למי שהוא שלם
51	ביראה, – מי שהיראה אצלו בשלימות, נותנים לו מתנה	51	ביראה, – מי שהיראה אצלו בשלימות, נותנים לו מתנה
52	מלמעלה, שגיע ל"אהבה בתענוגים"; בנודע – כידוע הפירוש	52	מלמעלה, שגיע ל"אהבה בתענוגים"; בנודע – כידוע הפירוש
53	על מאמר רבותינו ז"ל ¹⁰ : "הרבו של איש לתור אחר	53	על מאמר רבותינו ז"ל ¹⁰ : "הרבו של איש לתור אחר
54	אשה", – שפירושו בעבודת ה', הוא: שאהבה נקראת "איש"	54	אשה", – שפירושו בעבודת ה', הוא: שאהבה נקראת "איש"

32 דבר שהוא טפל ובטל לך - אין חפצי בו, כלה שארי ולכני,
 33 צור לכני וגו', וכמו שיתבאר לקמן¹⁵. - פרטי אופני
 34 האהבה אליהם מגיע יהודי על ידי ההתבוננות בגדלות ה'. כל
 35 האמור הוא במי שיש לו רגש של אהבה לדברים מסויימים,

36 וההתבוננות פועלת בו
 37 שמדת האהבה "תתפשט"
 38 מענני העולם, ותהיה
 39 לאלקות בלבד. אך, מי
 40 שבטבעו הוא קר, ואין בו
 41 שום רגש של אהבה
 42 לאיזה דבר שהוא, כדי
 43 להעביר את מדת האהבה
 44 מהם לאלקות, וממילא
 45 קשה לו בהרבה לעורר
 46 בקרבו רגש של אהבה -
 47 אף-על-פי-כן יכול גם הוא
 48 ליצור בקרבו אהבה
 49 לודעת להקב"ה, על-ידי
 50 ההתבוננות האמורה.
 51 ובלשון ה"תניא": וגם מי

52 שאין מדת אהבה שבנפשו מלבשת כלל בשום תענוג
 53 גשמי או רוחני - יכול - גם הוא, להלהיב נפשו בראשי
 54 אש ושלהבת עזה ולהב העולה השמימה, על-ידי
 55 התבוננות הנזכרת לעיל, - על ידי התבוננותו בענינים
 56 האמורים, יעורר גם הוא בקרבו אהבה לודעת להקב"ה, כמו
 57 שיתבאר לקמן. - ביחס למדריגה העליונה יותר של אהבה,
 58 למדנו, שהיא יכולה להיות רק במי שהיראה היא בשלימות,
 59 ואילו ביחס למדריגה השניה שבאהבה (למרות שעל פי סדר,
 60 צריך גם כן להיות קודם יראה ולאחריה אהבה) יוסבר להלן,
 61 על יוצא מן הכלל, שיוכל להגיע לאהבה זו בלי הקדמת
 62 היראה. וכך אומר רבנו הזקן:

1 בהמדת הלב פנובר לעיל¹³, אשר על-ידי התבוננות זו
 2 ממילא התפשט מדת האהבה שבנפש מלבושיה, - בהם
 3 היא מלובשת, כלומר: שיותר לא תהיה לו אהבה לדברים
 4 שאותם אהב (שבאהבתו לאותם דברים, היתה מדת האהבה
 5 שבנפשו מלובשת בהם),
 6 וכל אהבתו תהיה

7 להקב"ה בלבד, דהיינו
 8 שלא תתלבש - מדת
 9 האהבה, בשום דבר
 10 הנאה ותענוג גשמי או
 11 רוחני לאהבה אותו, -
 12 את ה"דבר גשמי או
 13 רוחני", ולא לתפץ כלל
 14 - "חפץ" משמעו רצון
 15 פנימי, שום דבר בעולם,
 16 בלתי ה' לבדו, - כל
 17 אהבתו ורצונו הפנימי יהיו
 18 להקב"ה בלבד, שהוא
 19 מקור החיים של כל
 20 התענוגים, שכלם - כל
 21 התענוגים, בטלים במציאות וכלא ממש קמיה חשיבי, -
 22 לגבי "מקור החיים" שהוא ה' לבדו, כל התענוגים בטלים
 23 במציאות ואינם נחשבים לכלום ממש, ואין ערך ודמיון כלל
 24 ביניהם - בין כל תענוגי העולם, לבין הקב"ה, "מקור החיים"
 25 של כל התענוגים, חס-ושלום, כמו שאין ערך לאין ואפס
 26 המחלט לגבי חיים נצחיים, - כך אין ערך ודמיון כלל בין כל
 27 תענוגי העולם שהם "אין ואפס המוחלט", לגבי החיים הנצחיים
 28 שממקור החיים, מהקב"ה - התבוננות זו תעורר בו את הרצון,
 29 שלא לרצות את כל התענוגים, אלא לרצות את מקור כל
 30 התענוגים, שהוא: אלקות, וכמו שכתוב¹⁴: "מי לי בשמים,
 31 ועמד לא חפצתי בארץ, - כלומר: כל דבר שהוא "עמך", כל

ליקוטי אמרים

המשכל' בעודו במחשבתה או בחמדת הלב כנ"ל אשר
 ע"י התבוננו' זו ממילא תתפשט מדת האהבה שבנפש
 מלבושיה דהיינו שלא תתלבש בשום דבר הנאה
 ותענוג גשמי או רוחני לאהבה אותו ולא לחפץ כלל
 שום דבר בעולם בלתי ה' לבדו מקור החיים של כל
 התענוגים שכולם בטילים במציאות וכלא ממש קמיה
 חשיבי ואין ערך ודמיון כלל ביניהם ח"ו כמו שאין
 ערך לאין ואפס המוחלט לגבי חיים נצחיים וכמ"ש
 מי לי בשמים ועמד לא חפצתי בארץ כלה שארי
 ולכני צור לכני וגו' וכמ"ש לקמן וגם מי שאין מדת
 אהבה שבנפשו מלובשת כלל בשום תענוג גשמי או
 רוחני יכול להלהיב נפשו כראשי אש ושלהבת עזה
 ולהב העולה השמימה ע"י התבוננו' הנ"ל כמ"ש לקמן

יום חמישי א' אייר

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 124, והנה בחי' אהבה... עד עמ' 124, ל"ח].

75 שהתקדים קודמים לירד ולהתגלות], - לפני הגבורות, ובנפש
 76 הכוונה שלפעמים מתגלה מהתקשרות הדעת, אהבה לפני
 77 יראה. ולכן אפשר לרשע
 78 ובעל עבדות שיעשה
 79 תשובה מאהבה הנולדה
 80 בלבו, בזכרו את ה'
 81 אלהיו. - שלמרות שעד
 82 עתה היה רשע ובעל
 83 עבירות ולא היתה לו
 84 יראת ה' - בכל זאת
 85 נוצרת בו אהבה להקב"ה
 86 המביאה אותו לתשובה; ומכל-מקום היראה גם-כן כלולה

63 והנה, בחינת אהבה זו, פעמים שקודמת ליראה, כפי
 64 בחינת הדעת המולידה, - את האהבה, פנודע [שהדעת
 65 כולל חסדים וגבורות,
 66 שהם אהבה ויראה, -
 67 חסד - אהבה, וגבורה -
 68 יראה, ו"דעת" כוללת
 69 בתוכה את שתיהן
 70 ומביאה להתגלות שתיהן;
 71 כלומר: ההתקשרות
 72 החזקה של ה"דעת" שלו
 73 בגדלות ה', מעוררת
 74 באדם ומגלה את שני הרגשות של יראה ואהבה, ופעמים

ליקוטי אמרים

והנה בחי' אהבה זו פעמים שקודמת ליראה כפי בחי'
 הדעת המולידה כנודע [שהדעת כולל חסדים וגבורות
 שהם אהבה ויראה ופעמים שהחסדים קודמים לירד
 ולהתגלות] ולכן אפשר לרשע ובעל עבירות שיעשה
 תשובה מאהבה הנולדה בלבו בזכרו את ה' אלהיו ומ"מ
 היראה ג"כ כלולה בה ממילא רק שהיא בבחי' קטנות

21 שנשמתו גולגלה בר' אלעזר בן דורדייא (שהיה מקודם, כאמור, רשע ובעל עבירות, ולאחר מכן חזר בתשובה מתוך אהבה להקב"ה) – נתעלו כל תורתו ומצוותיו של יוחנן כהן גדול¹⁹.
 22 אָכַל סֵדֶר הָעֲבוּדָה הַקְּבוּעָה וְתַלְוִיָּה בְּבְחִירַת הָאָדָם - צָרִיךְ
 23 לְהַקְדִּים תַּחֲלָה קִיּוֹם
 24 הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת עַל-יְדֵי
 25 וְרָאָה תַּתְּאָה בְּבְחִינַת
 26 קְטָנוֹת עַל-כָּל-פְּנִים,
 27 בְּ"סוּר מִרְעַ וְעֵשָׂה טוֹב",
 28 - לְהִימָנַע מִכָּל עֲבִירָה
 29 וְלִקְיִים כָּל מִצְוָה, לְהֵאִיר
 30 נַפְשׁוֹ הָאֱלֹהִית בְּאוֹר
 31 הַתּוֹרָה וּמִצְוֹתֶיהָ,
 32 וְאַחֲרַיֶּכֶךָ יֵאִיר עָלֶיהָ
 33 אוֹר הָאֱהָבָה [כִּי
 34 "וְאֵהֱבֶתָ" בְּגִימְטְרִיא ב'
 35 פְּעָמִים "אוֹר", בְּיָדוּעַ
 36 לְיִדְוְעֵי חָן: - חֲכָמָה נִסְתָּרָה - כְּלוּמַר בְּתַחֲוִילָה נִדְרַשׁ אוֹר שֶׁל
 37 תּוֹרָה וּמִצְוֹת בְּנַפְשׁ הָאָדָם, וְרַק לְאַחַר מִכָּן יִבְּרַח הָאָדָם
 38 לְהִגִּיעַ לְאוֹר הָאֱהָבָה.
 39
 40

1 כָּה - בְּאֵהָבָה זוֹ עֲצָמָה, מִמִּילָא, רַק שְׁהִיא - הִירָאָה, בְּבְחִינַת
 2 קְטָנוֹת וְהֶעֱלָם, - בְּתוֹךְ הָאֱהָבָה, דְּהֵינּוּ יִרְאֵת חָטָא - בְּלִבָּה,
 3 לְמִרְדּוֹ בּוֹ חֲסִדְשׁוֹלָם, וְהָאֱהָבָה הִיא בְּהַתְּגַלּוֹת לְבוֹ וּמַחוּ. -
 4 בְּלִבּוֹ וּבְמוֹחוֹ הוּא מְרַגֵּשׁ רַק בְּאֵהָבָה לְהַקְב"ה. אָךְ - עֵינֵן זֶה
 5 שֶׁהָאֱהָבָה בָּאָה לְפָנֵי
 6 הִירָאָה, וְהוּ - רַק, דְּרַךְ
 7 מִקְרָה וְהוֹרְאֵת שְׁעָה,
 8 בְּהִשְׁתַּחֲוֶה פְּרָטִית מֵאֵת
 9 ה', לְצָרְךָ שְׁעָה, - כִּדוֹ
 10 שֶׁהִרְשַׁע וּבִעַל הָעֲבִירָה
 11 יִתְעוֹרֵר בְּאֵהָבָה לְהַקְב"ה
 12 וְלִהְיֶהפֶךְ לְבַעַל תְּשׁוּבָה,
 13 בְּמַעֲשֵׂה דְרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן
 14 דְּוִרְדִּיא¹⁶. - שְׂהִיָּה רִשְׁעוֹ
 15 וּבִעַל עֲבִירוֹת - וּלְפַתַּע
 16 חֲזוֹר בְּתְשׁוּבָה מִתּוֹךְ אֱהָבָה
 17 לְהַקְב"ה, עַד שֶׁנִּשְׁמַתּוֹ
 18 יִצְאָה בְּתְשׁוּבָתוֹ. הִרִי שְׂהִיָּתָה בְּכַךְ מִשׁוֹם הוֹרְאֵת שְׂעָה. כְּמוֹ
 19 שְׂכְתוּב¹⁷, שֶׁר' אֶלְעָזָר בֶּן דְּוִרְדִּיאָה הִיָּה גְּלוּל שֶׁל יוֹחַנָן כַּהֵן גְּדוּל,
 20 שֶׁשִּׁמַּשׁ שְׁמוֹנִים שָׁנָה כְּכַהֵן גְּדוּל וְנַעֲשֵׂה צְדוּקִים¹⁸ - וְעַל-יְדֵי

ליקוטי אמרים

והעלם דהיינו יראת חטא למרוד בו ח"ו והאהבה היא בהתגלות לבו ומוחו אך זהו דרך מקרה והוראת שעה בהשגחה פרטית מאת ה' לצורך שעה כמעשה דר"א בן דורדייא. אבל סדר העבודה הקבועה ותלויה בבחירת האדם צריך להקדים תחלה קיום התורה והמצוות ע"י יראה תתאה בבחי' קטנות עכ"פ כסור מרע ועשה טוב להאיר נפשו האלהית באור התורה ומצוותיה ואח"כ יאיר עליה אור האהבה [כי ואהבת בנימטריא ב"פ אור כידוע ל"ח]:

יום שישי ב' אייר

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 124, פרק מד והנה... עד עמ' סג, צפרא כו'.

61 קְדָשָׁא צְרִיךְ דְּהוּא, - הַקְב"ה נִקְרָא "בַּעַל" שֶׁל כִּנְסַת יִשְׂרָאֵל -
 62 ו"בַּעַל", הַקְב"ה, "נוֹדַע בְּשַׁעֲרִים" - דְּאִיהוּ אֲתִידַע וְאֲתִדְבַּק
 63 - הוּא "נוֹדַע", נִרְגַּשׁ וּמִתְדַבֵּק, ב"שַׁעֲרִים" - לְכָל חַד לְפִיּוֹם מָה
 64 דְּמַשְׁעַר בְּלִבֵּיהּ וְכוּ". - לְכָל אֶחָד כְּפִי שְׂהוּא "מַשְׁעַר" ו"תּוֹפֵס"
 65 בְּלִבּוֹ. כִּר, שְׁשֵׁנִי אֲנָשִׁים
 66 שְׁעוּמִדִּים שְׁנִיָּהם בְּאוֹתָהּ
 67 מְדַרְיָגָה כְּלָלִית שֶׁל
 68 אֱהָבָה, וּבְכָל זֹאת קִיִּים
 69 הַבְּדֵל בְּדַרְגוֹת הַפְּרָטִיּוֹת.
 70 וְלָבוֹ נִקְרְאִים דְּחִילוֹ
 71 וְרַחֲמוֹ - יִרְאָה וְאֱהָבָה,
 72 "הַנְּסָתְרוֹת לָה'
 73 אֱלֹהֵינוּ"³, - כִּי מְדַרְיָגַת
 74 הָאֱהָבָה שֶׁל יְהוּדֵי אֶחָד,
 75 מוֹסְתֵרַת לְגַבֵּי יְהוּדֵי אֶחָד,
 76 הִיּוֹת וְאִין הוּא עוֹמֵד
 77 בְּאוֹתָהּ מְדַרְיָגָה, וְתוֹרָה וּמִצְוֹת - חֵן "הַתְּגַלּוֹת לָנוּ וְלִבְנֵינוּ
 78 לְעֵשׂוֹת כּוּ", - וְאִילוֹ תּוֹרָה וּמִצְוֹת חֵן גְּלוּיּוֹת וְשׁוֹת לְכָל אֶחָד,
 79 כִּי תוֹרָה אֶחָת וּמִשְׁפָּט אֶחָד לְכָלֵנוּ, בְּקִיּוֹם כָּל הַתּוֹרָה
 80 וּמִצְוֹת בְּבְחִינַת מַעֲשֵׂה, - בְּעִשְׂיַת וְקִיּוֹם כָּל הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת,

41 פְּרָק מַד. בְּפָרֶק הַקּוּדֵם, הַסְּבִיר רַבְּנוּ הִזְקֵן, אֵת שְׁתֵּי הַמְדַרְיָגוֹת
 42 הַכְּלָלִיּוֹת שְׂבֵאֵהָבָה: - "אֱהָבָה רַבָּה", הַבָּאָה מִלְּמַעְלָה. - אָדָם בְּכַחוֹת
 43 עֲצָמָה, אִינוּ מִסּוּגָל לְהִגִּיעַ עַל-יְדֵי הַתְּבוּנָתָה גְּדוּלוֹת ה' לְמַדְרִיגָה נַעֲלָה
 44 זוֹ שֶׁל אֱהָבָה. רַק כְּשֵׁהוּא זוֹכֵה לְכַךְ - הוּא מִקְבָּל אֱהָבָה זוֹ מִלְּמַעְלָה בְּדַרְךְ
 45 שֶׁל תַּתְּנָה; - "אֱהָבַת עוֹלָם",
 46 הַבָּאָה עַל-יְדֵי הַתְּבוּנָתָה
 47 בְּגְדוּלוֹת ה', עַל-יְדֵי שִׁהוּדֵי
 48 מִתְעַמֵּק וּמִבְּיָן גְּדוּלוֹת ה' - הוּא
 49 מִגִּיעַ לְאוֹתָהּ אֱהָבָה.
 50 וְהֵנָּה, כָּל מְדַרְיָגַת אֱהָבָה
 51 מִשְׁתִּי מְדַרְיָגוֹת אֱלֹהֵי:
 52 "אֱהָבָה רַבָּה" ו"אֱהָבַת
 53 עוֹלָם" - נִחְלָקַת לְכַמָּה
 54 בְּחִינּוֹת וּמְדַרְיָגוֹת לְאִין
 55 קָזַן, - יִשְׁנֵן אִין-סוּף
 56 מְדַרְיָגוֹת שֶׁל אֱהָבָה, גַּם
 57 בְּמְדַרְיָגַת "אֱהָבָה רַבָּה" וְגַם בְּמְדַרְיָגַת "אֱהָבַת עוֹלָם", כָּל חַד
 58 לְפִיּוֹם שְׁעוּרָא דְּלִיָּה, - כָּל אֶחָד לְפִי שִׁיעוּרוֹ, מְדַרְיָגַת הָאֱהָבָה
 59 בְּכָל אֶחָד הִיא בְּהִתְאָם לְדַרְגָתוֹ הַרוּחָנִית; כְּמוֹ שְׂכְתוּב בְּזִהָר
 60 הַקְּדוּשִׁי עַל פְּסוּק: "נוֹדַע בְּשַׁעֲרִים בְּעֵלְהָ"² - ש"בַּעַלְהָ" דָּא

ליקוטי אמרים

פרק מד והנה כל מדרגת אהבה מב' מדרגות אלו אהבה רבה ואהבת עולם נחלקת לכמה בחי' ומדרגות לאין קץ כל חד לפום שיעורא דיליה כמ"ש בוז"ש ע"פ נודע בשערים בעלה דא קב"ה דאיהו אתידע ואתדבק לכל חד לפום מה דמשער בלביה וכו' ולכן נקרא' דחילו ורחימו הנסתרות לה' אלהינו ותורה ומצוות הן הנגלות לנו ולבנינו לעשות כו'. כי תורה אחת ומשפט אחד לכולנו בקיום כל התורה ומצוות בבחי' מעשה משא"כ בדחילו ורחימו

16. ראה עבודה זרה יז, ב. 17. בלקוטי תורה להאר"ז תהלים, לב. 18. ראה ברכות כט, א. 19. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "וראה ג"כ מכ' מו"ח אדמו"ר בזה - ובפרטיות במדרי' האהבה - הנדפס בסוף קונ' העבודה - דכוונת אדה"ז כאן לאהבה דראב"ד. ולכן לא יוקשה מפשטות הסיפור דראב"ד שענינו תשובה - דהא והא צ"ל. וענין התשובה שבזה מבואר מאדה"ז בס' תקס"ב (ז, א), יג, א). ומובן ג"כ דיצאה נפשו בכבי" - דאיך שייך זה באה"ע: אלא שזה בא מצד התשובה". 1. חלק א; קג, ב. 2. משלי לא, כג. 3. דברים כט, כח.

ה' "נפשי" וחי האמתיים, לך "אויך", — אני תאב לך; 49
פרוש, שאני מתאנה ותאב לך כאדם המתאנה לחיי נפשו, 50
וכשהוא חלש ומענה מתאנה ותאב שתשוב נפשו אליו, — 51
שלאמתו של דבר, תענוג החיים הוא התענוג הגדול ביותר של

האדם, כמו שאנו רואים, 53

שאדם יוותר על כל 54

התענוגים, כדי שיחיה. 55

הרי מוכן הדבר, שתשוקת 56

ותענוג החיים גדולים 57

וחזקים יותר מכל 58

התענוגים; אלא, היות 59

ו"תענוג תמידי — אינו 60

תענוג, אדם אינו חש 61

ומרגיש בתענוג תמידי, 62

לכן אין הוא מרגיש 63

בתענוג הגדול שבחיים. 64

אך, בשעה שהוא חלש או 65

עייף, ואין החיות אז אצלו 66

בהתגלות כמו שצריך 67

להיות — אז הוא חש 68

בתשוקה לחיים. וכן 69

בשהוא חלש לישן — 70

שזו החיות היא 71

בהתעלמות, שכן "שינה — אחד מששים במיתה", ולכן האדם 72

אז, מתאנה וחפץ שתשוב נפשו אליו בשיעור משנתו — כך 73

אני מתאנה ותאב לאור אינסוף ברוך הוא, — שהוא, חיי 74

החיים האמתיים, להמשיכו בקרבי עליי עסק התורה 75

בהקיצתי משנתי בלילה, — את אור אינסוף, חיי החיים 76

האמתיים, תאב אני להמשיך בקרבי עליי התורה, דאורייתא 77

וקדשאי ברוך הוא בלא חר, — שכן התורה והקב"ה הם דבר 78

אחד, ועליי לימוד תורה אמשיך בקרבי אור אינסוף — כלומר: 79

דרגת האהבה הנידונה עתה מביאה את האדם ללימוד התורה, 80

שעליי הלימוד מתאחדים ומתדבקים בהקב"ה. וכמו שבחיות 81

האלקית, המחיה את העולם בכלל, ישנה התחדשות תמידית 82

("המחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית"), ולגבי תורה 83

בפרט, הרי "בכל יום יהיו בעיניך כחדשים" — הרי שהאהבה 84

והתשוקה לחיות האלקית שאדם ממשיך בקרבו עליי לימוד 85

התורה, צריכה להיות, כמו זו של אדם החש שהוא זקוק לחיות 86

מחודשת, שאז התשוקה לחיות היא חזקה וגלויה. כמו שכתב 87

הזוהר שם: "דבעי פר נש מרחימותא דקדשאי ברוך הוא 88

למיקם בכל לילא, לאשתדלא בפלחנה עד צפרא כו". — 89

מחמת אהבתו להקב"ה, על האדם לקום בכל לילה ולעסוק 90

בעבודתו, עבודת ה', עד לבוקר. זוהי משמעות האהבה של 91

"נפשי אויך" — האהבה שיש ליהודי לאלקות, להקב"ה, 92

כשהוא חש שהקב"ה הוא נפשו וחיותו האמיתית, שהרי אהבה 93

זו ישנה בנשמתו של יהודי בירושה מן האבות, ועליו לגלותה 94

עליי התבוננות עמוקה ותכופה, איך הקב"ה הוא מקור חיינו — 95

כפי שיוסבר בהמשך הפרק. 96

1 משתווים כל בני ישראל — אותה צורה של תפילין ואתו אופן

2 של הנחה שזה אצל הגדול שבגדולים שבישראל, ואצל היהודי

3 הנחות ביותר בישראל. מה שאינן כדחילו ורחימו — שונה

4 הדבר ביחס ליראה ואהבה, שהם לפי הדעת את ה' שפמח

5 ולב, — בכך שונה אחד מן

6 השני; יש מי שידיעתו

7 באלקות גדולה ועמוקה

8 יותר ולכן יראתו ואהבתו

9 את ה' גדולות יותר, ויש

10 אשר ידיעתו פחותה יותר,

11 ולכן גם יראתו ואהבתו

12 את ה' הן במדרגה פחותה

13 יותר, כנזכר לעיל. בפרק

14 הקודם הסביר רבנו הזקן,

15 שההבדל בין "אהבה רבה"

16 ל"אהבת עולם" הוא:

17 "אהבה רבה" היא אהבה

18 הבאה מלמעלה, והאדם

19 בעבודתו לא היה יכול אף

20 פעם להגיע אליה, ואילו

21 "אהבת עולם" היא אהבה

22 שאדם מגיע אליה עליי

23 העבודה של השגה

24 והתבוננות בגדלות ה'. כאן מוסיף רבנו הזקן שקיימת אהבה כזו

25 הכוללת בתוכה את שתי המדרגות האמורות: יש בה מדרגת

26 "אהבה רבה", בכך שהיא באה לכל יהודי בנשמתו מלמעלה

27 בתור ירושה מן האבות, אך כדי לגלות אהבה זו, יש להזדקק

28 להבנה ולהתבוננות בגדלות ה', שזוהי כבר בחינת ודרגת

29 "אהבת עולם", שכאמור, מתגלה עליי עבודת האדם. ובלשון

30 ה"תניא": אף אחת היא אהבה הקלולה מכל בחינות

31 ומדרגות "אהבה רבה" ו"אהבת עולם", — ישנה אהבה יחידה

32 ומיוחדת, הכוללת בתוכה כל בחינות ומדרגות "אהבה רבה"

33 ו"אהבת עולם", והיא שוה לכל נפש מישראל, וירשה לנו

34 מאבותינו; — בנשמה הקדושה, שכל אחד מישראל ירש מן

35 האבות, ישנה אהבה זו. והינו, מה שכתב הזוהר על פסוקי:

36 "נפשי אויך בלילה וגו'" — וה"זוהר"⁵ מדייק, שלפי פירושו

37 הפשוט של הפסוק, אין הלשון מדייקת: אם מדובר על הנפש

38 בלשון נסתר ("נפשי"), היה עליו לומר "נפשי אןך", כלומר:

39 נפשי תאבה לך, ואם לאו היה צריך לומר: "אני אויך" — אני

40 תאב לך, כיצד הוא מתחיל ב"נפשי", ועובר מיד אל עצמו,

41 כמדבר בעדו, ואומר "אויך" — כלומר: אני תאב לך? — ומפרש

42 ה"זוהר" שהמלה "נפשי" מוסבת על הקב"ה, שהוא הנפש של כל

43 דבר, ואליו פונה ואומר יהודי: "נפשי" — מפני שאתה הוא הנפש

44 שלי, לכן — "אויך" — אני תאב לך. "דירחים לקדשאי ברוך"

45 הוא רחימותא דנפשא ורחיא — על יהודי לאהוב את הקב"ה

46 אהבת נפש ורוח, כמה דאתדבקו אליו בגופא, וגופא רחים

47 לון וכו". — כמו שהנפש והרוח מתדבקות בגוף, והגוף אוהב

48 אותן וכו'. והו שכתוב: "נפשי אויך", כלומר מפני שאהבה

יום שבת קודש ג' אייר

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' סג, ואהבה רבה וגדולה... עד עמ' 126, נעשה טבע.

ליקוטי אמרים

1 וְאַהֲבָה רַבָּה וְגִדּוּלָה מְזוּז, – עוד ישנה אהבה רבה, שהיא
 2 למעלה מהאהבה האמורה, שהיא אהבת "נפשי אויתיך", אהבה
 3 להקב"ה בדוגמת האהבה לחיים, מפני שהקב"ה הוא חיי החיים,
 4 אשר כאמור, היא ישנה בכל אחד מישראל, בירושה מן האבות
 5 – ובכן: קיימת אהבה
 6 גדולה מזו – וְהִיא
 7 מְסֻתֶרֶת גַּם־בֶּן בְּכָל
 8 נֶפֶשׁ מִיִּשְׂרָאֵל בִּירוּשָׁה
 9 מְאַבְוֵתֵינוּ, הִיא, מֵהַ
 10 שְׂכֵתוֹב בְּדַעֲיָא
 11 מְהִימְנָא? "כִּכְרָא
 12 דְאַשְׁתַּדֵּל בְּתַר אֲבוּי
 13 וְאַמִּיָּה, דְרַחֲמִים לֹון יְתִיר
 14 מִגְרַמִּיה וְנִפְשִׁיה וְרוּחִיה
 15 כּוּ", – עבודתו של משה
 16 רבנו להקב"ה היתה,
 17 כעבודת בן לאביו ואמו,
 18 שהוא אוהב אותם יותר
 19 מאשר את עצמו, את
 20 גופו, נפשו ורוחו. וכפי
 21 שה"זוהר" מסיים שם: הוא
 22 מוסר את נפשו עבור אביו
 23 ואמו, לפדות אותם
 24 משיבים – עבודה ואהבה
 25 כאלו, היו במשה רבנו,
 26 וגם בכל אחד מישראל
 27 ישנה בנפשו אהבה
 28 מסותרת כזו – בִּי "הֲלֵא אֵב אֶחָד לְכֻלְנֹו. – כלומר: כמו במשה
 29 רבנו שאהבתו היתה מפני שהקב"ה הוא אביו, כך יש גם בכל
 30 יהודי סוג אהבה כזו, שהרי הקב"ה הוא אביו של כל יהודי –
 31 אהבה זו היא למעלה מהאהבה הקודמת, שהרי אהבת "נפשי
 32 אויתיך", שבהיותה כמו אהבה לחיים, מחייבת רק באותה מדה
 33 שהיא קשורה לחיים, אך אינה מחייבת מסירות נפש שהיא
 34 הדיפך מחיים; ואילו, האהבה, אודותה אנו לומדים כעת,
 35 מחייבת גם מסירות נפש, כמו אהבת בן לאביו ולאמו שאינה
 36 מדודה באופן שחיי קודמים לחיהם, אלא אהבתו אליהם
 37 איננה מוגבלת, והוא מוכן גם למסור את נפשו עבור אביו ואמו.
 38 וְאֵף בִּי מִי הוּא זֶה וְאִיזְהוּ אֲשֶׁר עָרַב לְבוֹ לְגִשְׁתָּ לְהִשְׁיג
 39 אֶפְלוּ חֵלֶק אֶחָד מִנִּי אֶלֶף מִמְדַּרְגַּת אֲהֶבֶת "דַּעֲיָא

מְהִימְנָא", – מאהבת משה רבנו, כיצד, אפוא, אומרים, שלכל
 יהודי יש בנשמתו אהבה כזו כמו שהיתה למשה רבנו? –
 התשובה לכך היא: מְכַל־מְקוֹם הָרִי אֶפְסָ קָצְחוּ וְשִׁמְץ מְנָהוּ
 מֶרֶב טוֹבוֹ וְאֹדוּ – של משה רבנו, מְאִיר לְכָל־לוֹת יִשְׂרָאֵל
 בְּכָל דוֹר וְדוֹר, בְּמֹו
 שְׂכֵתוֹב בְּתִקּוּנִים⁸,
 דְאַתְפְּשֻׁטוּתִיה בְּכָל
 דְרָא וְדָרָא לְאַנְהָרָא לֹון
 וְכוּ'. – התפשטותו של
 משה רבנו ישנה בכל דור
 ודור להאיר לבני ישראל
 שבאותו דור. ומכיוון
 שבכל דור ישנה
 התפשטות ממשה רבנו
 המאירה בכל יהודי, הרי
 שמהתפשטות הטוב
 והאור ממשה רבנו,
 מתהווה אהבה, שישנה
 בכל יהודי בירושה
 מאבותינו, כאופן אהבתו
 של משה רבנו.⁹ יֶךְ
 שְׁהָאָרָה זֹו – מנשמת
 משה רבנו לכל אחד
 מישראל בכל דור, הִיא
 בְּכִינֵת הַסֵּתֵר וְהַעֲלָם
 גְדוֹל בְּנִפְשוֹת כָּל בֵּית
 יִשְׂרָאֵל, וְלְהוֹצִיא אֲהֶבֶת
 זֹו הַסֵּתֵרִת מֵהַעֲלָם וְהַסֵּתֵר אֶל הַגְּלוּי, לְהִיֹּת בְּהַתְגַּלּוּת
 לְבוֹ וּמְחוֹ – שאהבה זו תהיה מורגשת במוח – לֹא נִפְלְאָת
 וְלֹא רְחֻקָה הִיא, אֶלֶא קְרוֹב תְּרַבֵּר מְאֹד בְּפִיָּה וּבְלִבְבָּהּ. –
 מהי משמעות הקירבה על-ידי הפה ועל-ידי הלב? – דְהִינֵנוּ,
 לְהִיֹּת רְגִיל עַל לְשׁוֹנֵנוּ וְקוֹלוֹ לְעוֹרֵר בְּנֵת לְבוֹ וּמְחוֹ, –
 שהרי, "קול מעורר הכוונה" – הדיבור והקול מעוררים את כוונת
 הלב והמוח, לְהַעֲמִיק מְחֻשְׁבָּתוֹ בְּחַיִּי תַחִים אִינְסוֹף בְּרוּךְ
 הוּא, כִּי הוּא אֲבִינוּ מִמֶּשׁ הָאֱמִתִּי וּמְקוֹר חַיִּינוּ, וְלְעוֹרֵר
 אֵלָיו הָאֲהֶבֶת בְּאֲהֶבֶת הַבֶּן אֶל הָאֵב. וְכַשִּׁירְגִיל עֲצָמוֹ בֶּן
 תְּמִיד – הָרִי הַתְּרַגֵּל נַעֲשֶׂה טַבַּע. – אותו רגש, שהקב"ה הוא
 אביו וצרכיכם לאהוב אותו כמו שכן אוהב את אביו – נעשה
 בו דבר טבעי.

7. זהר חלק ג; רפא, א. 8. ראה זהר חלק ג. רטז, ב; רעג, א. 9. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ע"ד דמי שהוא חכם, פועל זה – דאם נמשך בטבע למדת האהבה (או הגבורה ורחמים) פועלים הם בחכמה; מי שפעל בעצמו ביטול – פועלים הנ"ל בביטול וכיו"ב. וכמוכן ג"כ מספ"י (דמדבר ג"כ באהבה זו – כמבואר בקונ' עה"ח, עבודה) – ובוה מוכן ג"כ דמביא כאן גם ריש ל' הזהר דאשתדל בתר אביו – דאם ה' הכוונה כאן שאהבת משה עצמה נעשית (שמץ ממנה) אהבתו – הול"ל כברא כו' דרחים לון כו', - אלא דמשה בתור רועה ממשך דעת (ואתפשטותי' – ג"כ בזה, ומעיקר מהותו – חכ' וביטול) ואהבה – היא מאברהם."

יום ראשון

יום ראשון

כז ניסן, יב לעומר

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: קדושים, פ' ראשונה עם פירש"י.
תהלים: קכ"קלד.
תניא: והנה בחי' . . . לי"ח.

דברים המתרים, אם עושה אותם להנאתו – הם רע גמור, כמו שכתב רבנו [הזקן] נשמתו-עדן (תניא פרק ז). לפי דקדוש עצמך במתן לך. צריך להכניס קדשה בדברים המתרים שיהיה בהם תכלית של תורה ומצות יראת שמים ומדות טובות.

יום שני

יום שני

כח ניסן, יג לעומר

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: קדושים, שני עם פירש"י.
תהלים: קלה-קלט.
תניא: פרק מד. והנה כל . . . סג צפרא כו'.

החסידים שאלו את אדמו"ר הזקן: איזה עבודה נעלית יותר, אהבת ה' או אהבת ישראל? ויען: אהבת ה' ואהבת ישראל שתייהן כאחת חקוקות בנשמתו רוחו ונפשו של כל אחד מישראל. ומקרא מלא דבר הכתוב: "אהבתי אתכם, אמר ה'", הרי דגדולה אהבת ישראל, דאוהב מה שהאהוב אוהב.

יום שלישי

יום שלישי

כט ניסן, יד לעומר

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: קדושים, שלישי עם פירש"י.
תהלים: קמ"קמד.
תניא: ואהבה רבה . . . 126 טבע.

הקדמת ה"לקוטי תורה" על ג' פרשיות [=ספר דרושי חסידות על שלש הפרשיות הראשונות שבתורה], "להבין ענין נפש האלקית, הנה כתיב לא תאכלו", הוא מאמר שאמרו רבנו הזקן לפני ה"צמח צדק", וחזרו ה"צמח צדק" לפניו, ויאמר רבנו הזקן: נו, הטעמה? ויכתב ה"צמח צדק" הנחה עם הגהות במקף. רבנו הגיה ההנחה, ויצוו להכניס ההגהות בפנים המאמר. על פי הצעת אדני אבי מורי ורבי [הרש"ב] בחרו במאמר זה בתור הקדמה לה"לקוטי תורה".

יום רביעי

יום רביעי

ל ניסן, ר"ח, טו לעומר

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: קדושים, רביעי עם פירש"י.
תהלים: קמה"קנ.
תניא: ואף אם . . . 126 מצרפה כו'.

ההתועדות דסעודה שלישית, שבת מברכים, ויומי דפגרא – בראשי חדשים ומועדי אנ"ש – צריכים להתקיים בבית הכנסת. ההתועדות דמלכה מלכה – אצל אנ"ש שיחיו בבתיהם הפרטיים.

יום
חמישי

ה'תש"ג

א אייר, ב דר"ח, טז לעומר

יום חמישי

שיעורים. חומש: קדושים, חמישי עם פירש"י.

תהלים: א"ט.

תניא: והנה ב' . . . סד אהבת עולם.

מען האָט געזאָגט אמאָל פאר'ן טאַטען - אין א פארבריינגען ספירה־צייט אין די יאָהרען תרנ"א-נ"ג: דעם אלטען רבין'ס חסידים פלעגען אלעמאָל ציילען. דער וואָרט איז דעם טאַטען זייער געפעלען געוואָרען. ואמר: אזוי איז דער ענין העבודה. די שעות דארפען זיין געציילטע, דאן זיינען די טעג געציילטע. אז עס גייט אוועק א טאָג, דארף מען וויסען וואָס מ'האָט אויפגעטאָן און וואָס מ'דארף ווייטער טאָן . . . בכלל דארף מען זעהן אז דער מאָרגען זאָל זיין א סך שענער ווי דער היינט.

פעם אַמרו בנֹכחות אָבא - בַּהֲתוֹעְדוֹת שֶׁל יְמֵי הַסְּפִירָה בְּשָׁנִים תרנ"א-נ"ג - חֲסִידֵי אַדְמו"ר הִזְקֵן הָיוּ תְּמִיד סוֹפְרִים. הַפְּתִיחַ מֵאֵד מְצָא חֵן בְּעֵינֵי אָבא, וְאָמַר: זֹהֵי עֲנִינָהּ שֶׁל "עֲבוּדָה"; הַשְּׁעוֹת צְרִיכוֹת לְהִיּוֹת סְפוּרוֹת, וְאִז הַיָּמִים סְפוּרִים. כְּשֶׁעוֹבֵר יוֹם, צְרִיף לְדַעַת מַה פְּעָלוּ וּמַה יֵשׁ לַפֶּעַל בְּעֵתֵיךְ.. יֵשׁ לְהַשְׁתַּדֵּל תְּמִיד שֶׁה'מְחַר' יִהְיֶה הַרְבֵּה יוֹתֵר "יִפְּה" מֵאֲשֶׁר 'הַיּוֹם'.

יום
שישי

ה'תש"ג

ב אייר, יז לעומר

יום שישי

שיעורים. חומש: קדושים, ששי עם פירש"י.

תהלים: י"ז.

תניא: רק שאעפ"כ . . . וכבודע.

יום הולדת את אאזמו"ר - בשנת תקצ"ג.

צו זיבען יאָהר האָט עס אמאָל דער צ"צ פארהערט. דער זיידע האָט געמאַכט אזוי גוט, אז זיין מלמד איז זייער נתפעל געוואָרען, האט זיך ניט געקענט איינהאלטען און געזאָגט דעם צ"צ: האָ, וואָס זאָגט איהר, ער מאַכט גוט. דער צ"צ האָט איהם געענטפערט: וואָס איז די התפעלות, אז תפארת שבתפארת מאכט גוט.

יום הַלְּדַת אֶת אַדְנֵי אָבִי זְקֵנֵי מוֹרֵי וְרַבֵּי [מְהֵרָשׁ] - בְּשָׁנַת תִּקְצָ"ג.

בְּגִיל שִׁבְעָה, אַדְמו"ר ה'צִמַח צֶדֶק" בְּחֻנּוֹ פִּעַם. הַסֵּבֵא כָּל כֶּף הַצְּלִיחַ, שֶׁהַמְּלַמֵּד שְׁלוֹ הַתְּפַעֵל מֵאֵד, לֹא הָיָה מְסֻגָּל לְהַתְּאִפֵּק, וְאָמַר ל'צִמַח צֶדֶק': הֵא, מַה אַתָּם אוֹמְרִים? הוּא מְצַלִּיחַ! עֲנֵה לוֹ ה'צִמַח צֶדֶק': מַה יֵשׁ לְהַתְּפַעֵל ש'תְּפַאֲרַת שְׁבַת־תְּפַאֲרַת" מְצַלִּיחָה?

שבת
קודש

ה'תש"ג

ג אייר, יח לעומר

שבת

הַפְּטָרָה: וַיְהִי דְבַר גּוֹ' הַלְּרֹשׁ אֲתֵי.

שיעורים. חומש: קדושים, שביעי עם פירש"י.

תהלים: יח"ב.

תניא: פרק מה. עוד יש . . . כמ"ש במ"א.

אין שותים מים קודם הבדלה.

כָּל הַמְּדוּת, אִף גַּם הַמְּדוּת הַלֵּא טוֹבוֹת, אוּ גַם רְעוֹת עַל פִּי תְּאָרֵם וּשְׁמוֹתֵיהֶם, אֶפְשֶׁר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם לְעֲבוּדַת ה' עַל פִּי הַתּוֹרָה, וּכְמוֹ שֶׁהֲרַב הַצְּדִיק רַבִּי מִשְׁלֵם זוֹסֵיא זצ"ל מֵהַאֲנִיפְאֵלִיא לְמַד

היום יום . . .

כְּמָה דְרָכִים בְּדַרְכֵי הָעֲבוּדָה מְגַנֵּב: (א) הַצָּנֵעַ לָכֵת (ב) מְעַמֵּיד עֲצָמוּ בְּסִפְנֵיהֶן (ג) דְּבַר הַיּוֹתֵר קָטָן
 חָשׁוּב בְּדַבָּר גָּדוֹל (ד) עֲמַל בְּטַרְחָא גָּדוֹלָה, (ה) זְרִיזוֹת (ו) בּוֹטָח וּמְקַנֵּה (ז) אִם לֹא הִצְלִיחַ בְּפַעַם
 הִרְאִשׁוֹנָה חֲזִיר הִרְבֵּה פְעָמִים.

אגרות קודש

ב"ה, ב' אייר, ה'תשכ"ב

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה למכתבו בו כותב אודות מצד בריאותו וראשי פרקים בהמיחוש שלו משך שנים
 האחרונות, בצירוף הטפולים וכו' שעבר.

ואינו ברור ממכתבו, אף שבטח כן הוא, ששואל בדעת רופאים גדולים במקצוע, והרי כמה
 מהם נמצאים באירופא, ובמיחוש כמו שמתארו, ובפרט שהי' ספק בזה, הרי כדאית ההשתדלות
 להתקשר עם מומחה גדול דוקא.

לאידך גיסא - אינו מובן איך זה עד עתה לא קבעו בבירור המיחוש; ענינו ואופן טפולו, והרי
 נמשך זה, כנראה ממכתבו כמה שנים ובודאי עשו כמה צלומים.

פשוט, שלא באתי לשאול שאלות, אלא לעורר עכ"פ בנוגע להווה, שכדאי לחקור מי הוא
 המומחה ביותר במקצוע כהנ"ל, ולשלוח לו מכתבי הרופאים שטפלו ובכלל הידיעות שצריך לדעת
 אותם, ולשאול עצתו בכלל וכן הכדאי לבקרו.

ויהי רצון מהשי"ת הרופא כל בשר ומפליא לעשות, שתהי' רפו"ק ע"י רופא שמתאים וטפול
 שיתאים, והממנו - השי"ת - יפלא כל דבר.

וזכות החינוך שנותן לילדיו שי', חינוך על טהרת הקדש, תעמוד לו בהאמור בתוככי כללות
 ענינו.

בברכה לבשו"ט בכל האמור וכן מעסקנותו להפצת היהדות המסורתית.

ב"ה, ט' אייר תשט"ו

ברוקלין.

שלום וברכה!

נעם לי לקבל פ"ש ממנו ע"י הרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ מוהרש"ז שי' העכט, ויהי רצון
 שכפסק תורתנו הק' תורת חיים, אשר הפסק שלה הוא גם כן נתינת כח להתנהג באופן כזה (שהרי אין
 מבקשים אלא לפי כח האדם, ולכן נותנים הכחות המתאימים טרם שמודיעים ע"ד הפסק), הנה יעלה
 בקדש הן בתורה והן במצות הוא וכל בני ביתו שיחיו, ותקויים בו הבטחת רז"ל כל המוסיף מוסיפין
 לו, ובפרט שנכנסו לדירה חדשה, הנה יה"ר מהשי"ת שיהי' משנה מקום משנה מזל לטובה ולברכה הן
 בגשמיות והן ברוחניות...

בברכה.

מי שאין לו קרקע בארץ ישראל חייב לעלות לרגל? יום ראשון כ"ז ניסן ה'תשע"ז

שלא דוחים את השבת "הואיל ובידו להפקירם". כלומר, כיון שאם יפקיר את הבגד ואת הבית ייפטר ממצוותם (כי כשיצאו מרשותו אין חובתם מוטלת עליו - רש"י שם) אין חובה גמורה לעשות מצוות אלה ולכן אינן דוחות את השבת.

והנה, לענין מכשירי הפסח סובר רבי אליעזר שדוחים את השבת (שם סה, ב). ואם מי שאין לו קרקע פטור מראיה ומקרבן פסח - מדוע ידחו מכשירי הפסח את השבת, הרי בידו להפקיר את הקרקע ולהיפטר מהמצוה והשבת לא תידחה? אלא מזה שהתורה קבעה שהפסח דוחה את השבת ("במועדו - בין בחול בין בשבת") מוכח שאין אפשרות להיפטר מהמצוה וגם אם אין לו קרקע חייב בהקרבת הפסח, וכמו כן חייב לעלות לרגל. והפסוק "ולא יחמוד איש את ארצו" מלמדנו לימוד אחר (וכמובא בגמרא שם), שלא כדעת רב אמי.

הלכות חגיגה פרק ב, הלכה א: **כָּל אֱלוֹ הָאֶחָד עֶשֶׂר, פְּטוּרִין; וְשָׂאֵר כָּל הָאֲנָשִׁים, תְּיָבִין בְּרֵאִיהָ.**
הקשה מהר"י קורקוס:

בגמרא (פסחים ת, ב) אמר רב אמי, מי שאין לו קרקע בארץ ישראל פטור מלעלות לרגל, שנאמר "ולא יחמוד איש את ארצו בעלותו לראות את פני ה'", ורק מי שיש לו חלק ב'ארצו' עולה לרגל. והתוספות (שם ג, ב ד"ה מאליה) השוו קרבן פסח לעליה לרגל, וכתבו שאדם שאין לו קרקע פטור גם מהקרבת הפסח. ומדוע השמיט הרמב"ם הלכה זו שמי שאין לו קרקע פטור מראיה (ומקרבן פסח)?

ומבאר ה'חתם סופר' (שו"ת אר"ח סי' קכד):

מבואר בגמרא (שבת קלא, ב), שגם לדעת רבי אליעזר שמכשירי מילה דוחים את השבת, יש מצוות שגם לדעתו מכשיריהם אינם דוחים את השבת, כמו מצוות ציצית ומזוזה

יום שני כ"ח ניסן ה'תשע"ז

בין בכור לקדשים

ואם כן הטלת מום אוסרת מן התורה!

וביאר מהרי"ט אלגזי (שם):

מקור ההלכה שהמטיל מום בקדשים אסור לאכלו הוא ב'ספרי' (דברים, פיסקא טז) שם נאמר כי לדעת רבי אליעזר "צורם אוזן של בכור ואכל ממנה עובר בלא-תעשה, 'לא תאכל כל תועבה'", אבל 'אחרים' חולקים עליו וסוברים שרק "בפסולי המוקדשין הכתוב מדבר", כי עליהם הכתוב אומר (דברים יז, א) "לא תזבח לה' אלוֹקֶיךָ שׁוֹר וְשֵׂה אֲשֶׁר יִהְיֶה בוֹ מוֹם . . . כִּי תוֹעֵבַת ה' אֱלֹקֶיךָ הוּא", אבל בכור אינו בכלל פסולי המוקדשין ואם הטיל בו מום לא נאסר מן התורה.

ומה ההבדל בין בכור לקדשים?

קדשים עומדים בקדושתם גם לאחר שנפל בהם מום, והאוכל מהם לפני שפדו אותם מועל. ולכן הטלת מום בקדשים היא 'תועבה' שאסורה מן התורה וגם אם הטיל בהם מום לאחר שפדה אותם, עדיין יש בהם מעט קדושה, אבל בכור שנפל בו מום יוצא לחולין וכבר לא חל עליו שם קדשים, וממילא אינו מוגדר כ'תועבה' ואיסורו הוא קנס מדרבנן כדי שלא ירוויח ממעשה העבירה.

הלכות בכורות פרק ב, הלכה ז: **הַמְטִיל מוֹם בְּבָכוֹר - הוּאֵיל וְעֶשֶׂה עֲבָרָה, קוֹנְסִין אוֹתוֹ, וְאֵינוֹ נִשְׁחָט עַל מוֹם זֶה, עַד שִׁפְלָה בוֹ מוֹם אַחֵר מֵאֵלָיו. וְאִם מָת זֶה הַחוּמָּא - מִתֵּר לְבָנוֹ לְשַׁחֵט אוֹתוֹ . . . שְׁלֹא קִנְסוּ בְּנוֹ אַחֲרָיו.**

המטיל מום בבכור כדי להתירו בשחיטה ואכילה, קונסים אותו ואוסרים עליו את הבכור כיון שעבר על "כל מום לא יהיה בו" (ורקא כב, כא). ואף שנקנס כדי שלא ירוויח מהעבירה, לדעת חכמים אם נולד בו מום אחר – הרי בכור זה מותר (בכורות לד, א).

והנה, מדברי הרמב"ם כאן עולה שהאיסור לשחוט בכור שהטיל בו מום הוא קנס מדרבנן, אבל מן התורה מותר לשחטו ולאכלו ולכן "אם מת זה החוטא מותר לבנו לשחוט אותו... שלא קנסו בנו אחריו".

והקשו האחרונים (משנה למלך להלן פ"ד ה"א. מהרי"ט אלגזי בכורות

פ"ה אות מג. ועוד):

בהלכות פסולי המוקדשין (פ"ח ה"ה) כתב הרמב"ם - "קדשים שהוטל בהם מום, האוכל מהם כזית לזקה, הרי הם בכלל 'כל תועבה', עד שיוולד להם מום אחר ויאכלו במומן".

יום שלישי כ"ט ניסן ה'תשע"ז

מעשר בהמה בזמן הזה

ארבע אמות ברשות הרבים, מדוע לא אסרו לתקוע בכל ראש השנה שמא יתקן כלי שיר (שמטעם זה אסרו לתקוע בשופר בכל שבת ויום טוב)?

וביאר: אם על ידי הגזירה תתבטל המצוה לגמרי, אין בכוחם לאסור "שאם כן נמצאת מצוה זו מתבטלת מכל ישראל לעולם ואינה נעשית, והאיך יאסרו לגמרי ויסתרו מה שציוותה תורה". וכן כתב הט"ז ("אר"ח סי' תקפח סק"ה) שאין חכמים גוזרים גזירה אם היא עוקרת מצוה מן התורה.

הלכות בכורות פרק ו, הלכה ב: **מַעֲשֵׂר בְּהֵמָה נִהְיֶה... בְּפָנֵי הַבַּיִת וְשִׁלָּא בְּפָנֵי הַפֶּתַח. אֲבָל חֲכָמִים אָסְרוּ לַעֲשֹׂר בְּהֵמָה בְּזֶמַן הַזֶּה, וְתִקְנוּ שְׂאִין מַעֲשֵׂרֵין אֲלֵא בְּפָנֵי הַפֶּתַח - גְּזֵרָה שְׂמָא יֵאבְּלוּהוּ תַמִּים, וְנִמְצָא בָּא לְיַדֵּי אִסּוּר בְּרַת.**

הקשה הריטב"א (ר"ה לב, א): כיון שיש כח לחכמים לעשות סייג לתורה ולעקור דבר מן התורה ב'שב ואל תעשה' וגזרו שלא לתקוע בשופר בראש השנה שחל בשבת, כי אין הכל בקיאים בתקיעת שופר ושמא ילך לחכם ויעביר את השופר

שהתגייר בערב פסח, שלדעת בית הלל אינו מקריב קרבן פסח כי חכמים גזרו על הגרים טומאת מת ואינו יכול להקריב עד שיטהר, אף שבכך מבטל את מצות הקרבת הפסח שחייב מן התורה.

וראיה גם מדברי המשנה (ברכות ב, א): "כל מה שאמרו חכמים עד חצות, מצוותן עד שיעלה עמוד השחר", היינו, שמן התורה הקטר חלבים ואימורים הוא כל הלילה (היא העולה על מוקדה כל הלילה עד הבוקר) וחכמים ביטלוה מחצות "כדי להרחיק את האדם מן העבירה".

ולפי זה הקשה הטורי אבן: מדוע אסרו חכמים לעשר בהמה בזמן הזה, גזירה שמא יאכלהו תמים, והרי על ידי הגזירה מתבטלת המצוה לגמרי?

ומיישב: אמנם בזמנינו בטלה המצוה, אבל אין זה ביטול גמור כי כשיבנה המקדש ולא יהא חשש לתקלה יחזור הדין לעיקרו, כמו שהיה קודם החורבן.

ויש (שמן רוקח חר"מ פה, תורת חסד אר"ח יא) שביארו:

יש כח ביד חכמים לבטל מצוה ב'שב ואל תעשה', לצורך השעה, כדי לגדור גדר, כדוגמת התקנה (יבמות צ, ב) בגר

יום רביעי ל' ניסן ה'תשע"ז

מחשבה רעה ומעשה טוב

הלכות שגגות פרק ב, הלכה טו: הפורס מצודה

של מצוה. ומכך יש ללמוד גם בנידון דידן שאמנם כוונת המזיק היתה לרעה, מאחר ולמעשה גרם בכך טובה לבעלים, הרי הוא פטור מתשלום.

אך ה'בנין שלמה' (ח"ב חר"מ ס"ה ה) חילק בין המקרים: הפורס מצודה בשבת, הרי בד בבד עם פעולת האיסור (צידת הרגים) ניצוד גם התינוק, וממילא הפעולה הפכה לפעולת היתר משום פיקוח נפש, אך בשבירת החבית הרי בשעת השבירה היתה זו פעולה של נזק ולא של הצלה, אלא שלאחר מכן התברר שנגרם מחמתה רווח והצלה, ומשום כך אין לפטור אותו על פעולת האיסור שכבר נעשתה.

וגם לגבי צידה, אם היינו יודעים שהעלה קודם דגים ואח"כ העלה תינוק לא היה נפטר בכך מחטאת אע"פ שהוברר למפרע שהפריסה היתה לתועלת פיקוח נפש, כי אין בכוחה של פעולת מצוה להתיר את פעולת האיסור למפרע, אך מאחר ואין אנו יודעים זאת ויתכן שהתינוק ניצוד בהתחלה, לפני שהעלה דגים, אין לחייבו מספק.

הלכות שגגות פרק ב, הלכה טו: הפורס מצודה להעלות דגים מן הים בשנינה, והעלה תינוק עם הדגים - בין ששמע ששמע תינוק, בין שלא שמע - הואיל והעלה תינוק, הרי זה פטור מחטאת, אף על פי שלא היתה פונתו אללא לצוד. מעשה באדם שהחזיק בחנתו חבית יין שלא שילם עליה מיסים כדין, ובא אדם ושבר את החבית ונשפך היין. בעוד בעל היין מצטער על הנזק שנגרם, הגיעו פקחי המס לחפש בחנות סחורה אסורה ולא מצאו מאומה, ובכך ניצל מעונש חמור שהיה צפוי לו אם היו מוצאים ברשותו את היין. ונשאלה השאלה: האם על השופך לשלם על הנזק שעשה או שמאחר וכתוצאה ממעשיו נגרמה לבעל היין הצלה, הרי הוא פטור מלשלם?

והשיב על כך ה'מקור חיים' (סגלוביץ, סי' לג):

בהלכה זו מבואר שאדם שפרס מצודה בשבת כדי לצוד דגים ועלה בחכתו תינוק שעמד לטבוע ונמצא שבמעשה זה גרם להצלת נפשות, אע"פ שלא היתה כוונתו לכך אלא למעשה אסור (צידת דגים), פטור מקרבן כי בפועל עשה מעשה

יום חמישי א' אייר ה'תשע"ז

מתי נאמן אדם כנגד העדים?

שוגג ולא מזיד, אינו נאמן, כי 'מיגו' (מיגו דאי בעי אמר מיד הייתי) אינו מועיל להכחיש את העדים (מיגו במקום עדים לא אמרינן" ב"מ פא, ב), והרי העדים מעידים שאכל חלב.

וכתב ה'לחם משנה' (להלן פ"ט ה"ד) שזו גם שיטת הרמב"ם שאין חיוב חטאת כי הטענה 'לא אכלתי' ניתנת להתפרש 'לא אכלתי בשגגה אלא בזדון' ולא הכחיש את העדים, אבל אם יאמר שלא אכל כלל ויכחיש את העדים, חייב חטאת.

וה'נחלת דוד' (בבא מציעא ג, ב ד"ה מה לפיו, וכך נגט עם ה'דגל ראוה"ן ח"ג, סי' יד) ביאר:

מדיוק לשון הרמב"ם כאן שטענת הנאשם היא "אני יודע בודאי שלא עשיתי דבר זה" משמע שטוען שלא אכל חלב כלל, לא בשוגג ולא במזיד, ואף-על-פי-כן פטור מקרבן כי יתכן שרצונו להפטור מקרבן כי הוא יודע שהיה מזיד וטוען 'לא אכלתי' משום שמתבייש לומר שעשה עבירה ולהרשיע את עצמו, וכיון שהדבר ספק ואין הכחשת עדים, אי אפשר לחייבו קרבן.

הלכות שגגות פרק ג, הלכה א: מי שהעידו עליו עדים... אנו ראינו... שאכלת חלב' (בשוגג), והוא אומר: 'אני יודע בודאי שלא עשיתי דבר זה' - אינו חייב חטאת; הואיל ואם יאמר: 'מזיד הייתי', ויפטר מן הקרבן, בשאמר להם 'לא אכלתי... נעשה פאומר: 'לא אכלתי בשנינה אלא בזדון', שהוא פטור מן הקרבן, ולא הכחיש את העדים.

כששני עדים מעידים שאדם אכל חלב בשוגג והוא אומר שלא אכל, הרי הוא נאמן על עצמו. ופירושו בגמרא (בריות יא, ב) שהוא משום "מיגו דאי בעי אמר מזיד הייתי". כלומר, כיון שאילו היה רוצה לשקר יכול היה לומר שאכל במזיד והיה פטור מקרבן, גם כשטוען 'לא אכלתי', הרי הוא נאמן.

וכתבו התוספות (שם ד"ה או ד"ה נפקא) שנאמנתו היא רק כשאומר 'לא אכלתי'. ולכן, אם יטען 'מזיד הייתי' יוכל לפרש שכוונת דבריו היא 'לא אכלתי שוגג אלא מזיד' ואין זו סתירה לדברי העדים, כי הם יודעים שאכל חלב ורק משערים שאכל בשוגג, אבל אם יאמר בפירוש 'לא אכלתי חלב כלל, לא

איסור באדם ואיסור בחפץ

יום שישי ב' אייר ה'תשע"ז

זאת כאיסורים נפרדים. ולכן האוכל בשר קודש מחמשה מיני תבשילים שונים חייב על כל אחד ואחד (להלן פ"ט ה"ט), כי האיסור אינו מצד מעשה האכילה של האדם אלא מצד לקיחת ממון ההקדש (והראיה שהנותן לשני לאכול דבר הקדש חייב הנותן אע"פ שלא אכל בעצמו), ומאחר והאיסור הוא מצד החפץ, שינוי החפצים מחשיב זאת כאיסורים שונים. ולפי זה היה מקום לומר שגם באכילת נותר ובשחיטת קדשים בחוץ יתחייב על כל אחד ואחד, כי האיסור בזה הוא מפאת קדושת החפץ, וכתב הרמב"ם שכשם שהעובד לחמש צורות שונות בוודאי אינו מתחייב אלא חטאת אחת, שכן איסור עבודה-זרה הוא מצד האדם ולא מצד החפץ, גם באכילת נותר מחמשה זבחים או בשחיטת קדשים בחוץ אינו מתחייב על כל אחד, כי גם בזה החיוב הוא משום מעשה הזביחה או האכילה, ולכן חילוק החפצים אינו מחשיב זאת כאיסורים נפרדים.

(חזון יחזקאל כריתות פ"ד, א)

הלכות שגגות פרק ו, הלכה ב: אכל נותר מחמשה זבחים... אינו חייב אלא חטאת אחת... וכן השוחט חמשה זבחים בחוץ בעלם אחר - אינו חייב אלא חטאת אחת; הא למה זה דומה? למשתתף לחמש צורות בעלם אחר. מדברי הרמב"ם משמע שהמשתתף לחמש צורות בהעלם אחד בוודאי אינו חייב אלא חטאת אחת, ורק לגבי האוכל 'נותר' מחמשה זבחים או השוחט חמשה זבחים בחוץ היה מקום לומר שיתחייב על כל אחד ואחד, והחידוש הוא שכשם שהמשתתף לחמש צורות חייב רק חטאת אחת, כך גם בדינים האחרים. ביאור הדברים:

'איסור גברא' נובע מחמת קדושת ישראל שאין זה ראוי שיאכל דבר מתועב, ו'איסור חפצא' הוא איסור הנובע מחמת הקדושה שעל החפץ שאין ראוי שהאדם ישתמש בו. וכאשר סיבת האיסור היא מצד האדם, מובן שאין טעם לומר שחילוק החפצים ייחשב כעבירות נפרדות, אך באיסור הנובע מחמת החפץ, יש מקום לומר שחילוק החפצים יחשיב

האם בהקרבת קרבן אשם נדרשת ידיעת החטא? שבת קודש ג' אייר ה'תשע"ז

והקשה ה'אליה רבה' (א"ח שם סק"ג): איך אפשר לומר 'יהי רצון...' לאחר פרשת אשם, והרי כתב הרמב"ם כאן שאם הקריב האשם קודם שנודע לו החטא אינו עולה לו? והאחרונים (דגול מרובה, מחצית השקל א"ח שם) הצדיקו את דברי ה'מגן אברהם':

'ה'טור' (א"ח שם) הוא שחילק שאחר פרשת אשם יאמר 'יהי רצון' ולאחר פרשת חטאת לא יאמר. וה'מגן אברהם' בא לבאר את ההבדל בין שני הקרבנות. וגם מדברי הגמרא יוצא שלהקרבת האשם אין צורך בידיעת החטא. וכבר הקשו התוספות (שבת שם ד"ה מאן) על רש"י מהמפורש במשנה (כריתות שם) שגם לרבי עקיבא יכול לפעמים להביא אשם מעילות לפני שנודע לו בוודאות שמעל. וכך מבאר רבא בהמשך הגמרא (שם), שמדברי שניהם (רבי טרפון ורבי עקיבא) למדנו שכדי להביא קרבן אשם לא צריך ידיעה וודאית בשעת ההקרבה. ואדרבה, 'צריך טעם להרמב"ם למה פסק דבעי ידיעה תחילה' (לשון המח"ש)?

וגם אדמו"ר הזקן בשולחנו (א"ח סי' א סט"ו) כתב כדברי ה'מגן אברהם', לומר אחר פרשת האשם 'יהי רצון' בלשון של תנאי (ואחר קרבנות נדבה בלא תנאי), אבל אחר פרשת חטאת לא יאמר כיון שאינו יכול להקריבה 'אם אין יודע בבירור שעבר עבירה שחייבין עליה חטאת' (אבל בסידורו לא הביא אדה"ז אמירות אלו כלל).

הלכות שגגות פרק ט, הלכה י: בל המחיב אשם ודאי - צריך שידע לו חטאו תחלה, ואחר כך יקריב אשמו; אבל אם הקריבו קדם שידע לו, ונודע לו אחר שהקריב - אינו עולה לו.

לדעת רבי טרפון (כריתות כב, א, לפירוש רש"י שבת עא, ב, בד"ה למ"ד אשם) יכול אדם להביא אשם וודאי אף שלא נודע לו חטאו בעת ההקרבה ואינו דומה לחטאת שאינה מכפרת עד שיוודע החטא, ולדעת רבי עקיבא גם באשם צריך ידיעת החטא בעת ההקרבה. ופסק הרמב"ם כדעת רבי עקיבא (כסף משנה).

והנה, מובא ב'שלחן ערוך' (א"ח סי' א ס"ז) שלאחר קריאת פרשת העולה בכל יום אומרים: 'יהי רצון מלפניך שיהיה זה חשוב ומקובל כאילו הקרבתי עולה', וכן אחר פרשת המנחה והשולמים, מפני שהם באים נדבה.

והוסיף ה'מגן אברהם' (שם סק"א) על פי דברי הב"ח, שגם לאחר אמירת פרשת אשם יש לומר כן, ואף שאינו בא נדבה אלא על החטא ואם לא נתחייב בו הרי זה כמקריב חולין בעזרה, כי יש לומר זאת 'על תנאי' 'אם נתחייבתי אשם, יהי רצון מלפניך...', ואם לא נתחייב בו 'אין קריאתו חשובה כהקרבה כלל, והרי הוא כקורא בתורה'. אך לאחר פרשת חטאת לא יאמר כלום 'לפי שאם אין הוא יודע בבירור שעבר עבירה שחייבין עליה חטאת, אינו יכול להביא קרבן... ואם הביא אינו מתכפר לו' (ש"ע אדה"ז שם סט"ו).

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - כ"ז ניסן-ג' אייר תשע"ז

(2) שוטה הוא "מי שנטרפה דעתו ונמצאת דעתו משובשת תמיד בדבר מן הדברים" (פרק ט מהלכות עדות הלכה ט) וכדעת ר' יוחנן (חגיגה ג:), שאפילו שוטה באחד מן הדברים הרי הוא שוטה. וקטן הוא זה, שאינו יכול לאחוז בידו של אביו ולעלות מירושלים להר הבית, אבל אם הוא יכול לאחוז בידו של אביו, חייב אביו להעלותו כדי לחנכו במצוות. (3) שאינו יכול לעלות ברגליו. (4) מפונק, שאינו הולך ברגליו אלא ברכיבה. ובמשנה שם: "ומי שאינו יכול לעלות ברגליו" וכן בברייתא (ד). ופירושו בגמרא שם, שהכוונה גם לאנשים מפונקים. (5) מכיוון שאינו שומע פטור מהראייה (חגיגה ב:). (6) שם ג. דברי ר' תנחום, ולמד כן ממה שנאמר (דברים לא, יא) "באזניהם", שחרש באזנו אחת פטור מן הראייה. (7) שאין לו לא אבר זכרות ולא אבר נקבות, אלא הוא אטום. (8) "שיש לו אבר זכרות ואבר נקבות וספק הוא אם הוא זכר אם נקבה". (9) ואשה פטורה מן הראייה. ומטעם ספק ערל זכר (ראה ביבמות עב. ופרק י מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ט שאסור בתרומה מטעם זה) אינו אסור, שהרי כל פטורו של ערל אינו אלא משום שהוא מאוס (להלן בסוף ההלכה, עיין שם), וטומטום שהוא אטום ואי אפשר למולו, אינו מאוס, כמו שכתבו התוספות ביבמות עב: דיבור המתחיל התם. וראה במשנה למלך. ובגמרא (חגיגה ד.) פירשו שפטור טומטום הוא אפילו כשביציו בחוץ וניכר שהוא זכר ובכל זאת מיעטו הכתוב מן הראייה, ומדברי רבינו לא נראה כן. (10) "אם היה עבד של שני שותפין ושחררו אחד מהן, או אם היה לו אדון אחד וקבל ממנו (מהעבד) קצת דמיו ושחרר מקצתו באלו הדמים, נחשב לחצי עבד וחצי בן חורין, אבל אם שחרר אותו האדון חציו על ידי שטר, הרי זה אינו כלום לפי שעיקר אצלנו המשחרר חצי עבדו לא קנה וזהו בשטר". (11) שנאמר (שמות כג, יז) "יראה כל זכורך אל פני האדון ה'", ודרשו (בחגיגה ד.) "מי שאין לו אלא אדון אחד, יצא זה (עבד) שיש לו אדון אחר". ולא נצרכה דרשה זו אלא למי שחציו עבד וחציו בן חורין, אבל עבד שלם יש היקש של "לה" "לה" מאשה שהוא פטור (חגיגה שם). (12) חגיגה ד. ואף כי מצות עשה שהזמן גרמא היא ונשים פטורות ממצוות עשה שהזמן גרמא - יש צורך במיעוט זה של כל זכורך כדי שלא נלמד בגזירה שווה את הלימוד של "ראיה ראייה" ממצוות הקהל שנשים חייבות בה. (13) לפי שבשפחה נאמר: "או חופשה לא ניתן לה" (ויקרא יט, כ) ובאשה נאמר: "וכתב לה ספר כריתות" (דברים כד, א) ולמדו עבד ושפחה בגזירה שווה "לה" "לה" מאשה, שכל מצוה שהאשה חייבת בה אין העבד חייב בה (חגיגה ד.). (14) כלומר, כמו שהקב"ה רואה אותם. (15) בגמרא שם ממעטים סומא ממצוות ראייה מן הפסוק "שלוש רגלים" (שמות שם יד) "רגלים פרט לחיגר ולחולה ולסומא וכו'". (16) ואין הוא בא לראות כשם שהוא בא להיראות, שהקב"ה רואהו בשתי עיניו והוא אינו רואה אלא בעין אחת (חגיגה ב.). אבל בגמרא (שם) למדו כן ממה שנאמר (שמות שם, יז) "יראה", ולומדים יראה יראה מה לראות בשתי עיניו אף

יום ראשון כ"ז ניסן ה'תשע"ז

הלכות חגיגה

פרק עניי

(1) יבאר אם כל האנשים חייבים בראיה, ושהחייב בראיה חייב בחגיגה.

- 1 א. נשים ועבדים פטורין מן הראייה. וכל האנשים
- 2 תיכים בראיה, חוץ מחרש ואלם, ושוטה וקטן,
- 3 וסומא וחרש², וטמא וערל, וכן הנזקן והחולה והרץ³
- 4 והענג מאד⁴ שאינם יכולים לעלות על רגליהן. כל
- 5 אלו האחד עשר פטורין, ושאר כל האנשים תיבין
- 6 בראיה. החרש, אף על פי שהוא מדבר⁵, אפלו חרש
- 7 באזנו אחת⁶ - פטור מן הראיה. וכן הסומא בעינו
- 8 אחת או חגר ברגלו אחת - פטור. האלם, אף על
- 9 פי שהוא שומע - פטור. טמטום⁷ ואנדרוגינוס⁸ -
- 10 פטורין, מפני שהן ספק אשה⁹. מי שחציו עבד
- 11 וחציו בן חורין¹⁰ - פטור מפני צד עבדות שבין¹¹.
- 12 ומצוין שכל אלו פטורין מן הראיה? הרי הוא
- 13 אומר: יראה כל זכורך¹² - להוציא את הנשים.
- 14 ומצות עשה שאין הנשים תיכות בה - אין
- 15 העבדים תיכים בה¹³. ועוד, הרי נאמר: כבוא כל
- 16 ישראל - להוציא העבדים. ונאמר: כבוא כל
- 17 ישראל לראות - כשם שהן באין להראות לפני
- 18 ה'¹⁴, כף הם באים לראות הדר קדשו ובית
- 19 שכינתו. להוציא סומא, שאינו רואה¹⁵. אפלו
- 20 נסמית עינו אחת, שהרי אין ראיתו שלמה¹⁶. ויש
- 21 נאמר: למען ישמעו - להוציא מי שאין לו
- 22 שמיעה גמורה¹⁷. ולמען ילמדו - להוציא מי
- 23 שאינו מדבר¹⁸; שכל המצוה ללמד - מצוה
- 24 ללמד¹⁹. ונאמר: בעלתך לראות את פני ה' - מי
- 25 שיכול לעלות ברגליו, להוציא חגר וחולה ונזקן
- 26 וענג²⁰. וכבר בארנו בהלכות ביאת המקדש, שאין
- 27 הטמא ראוי לביאה²¹, וכן הערל מאוס פטמא²².

~ נקודות משיחות קודש ~

"הסומא בעינו אחת... פטור. ומנין שכל אלו פטורין מן הראייה... נאמר בבוא כל ישראל לראות, כשם שהם באים להראות לפני ה', כך הם באים לראות הדר קדשו ובית שכינתו, להוציא סומא שאינו רואה, אפילו נסמית עינו אחת, שהרי אין ראייתו שלמימה גמורה".

מבואר ב'אור התורה' על מסכת חגיגה, מה הוא רואה אותך בשתי עיניו, אף אתה כו' וענין שתי עיניו של אדם הוא ממכ"ע וסוכ"ע. ומעתה מבוארים שני הלשונות: "הדר קדשו" - סוכ"ע, "ובית שכינתו" - ממכ"ע.

(על-פי "בין מלכות" החדש, ספר קרבנות ט' ד)

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

29) וכשיתרפא יהיה חייב, בכל זאת אין חיוב על אביו לחנכו עכשיו. (30) לפיכך לא חיבו את אביו לחנכו.
 ד. כָּל הַחֵיב בְּרֵאִיָּה - חֵיב בְּחַגִּיגָה, וְכָל הַפֶּטוּר מִן הָרֵאִיָּה - פֶּטוּר מִן הַחַגִּיגָה. וְכֵן חֵיבִין בְּשִׁמְחָה, חוּץ מִחֵרֶשׁ שׁוֹטָה וְקָטָן³¹ וְעָרֵל וְטָמֵא. חֵרֶשׁ שׁוֹטָה וְקָטָן - מִפְּנֵי שְׂאִינָן בְּגֵי חֵיבֵי הָרֵי הֵן פֶּטוּרִין מִכָּל מִצְוֹת הָאֲמִוּרוֹת בְּתוֹרָה; וְעָרֵל וְטָמֵא - מִפְּנֵי שְׂאִינָן אוֹכְלִים בְּקָדָשִׁים וְאֵינָן רְאוּיִין לְבִיָּאָה, כְּמוֹ שֶׁבְּאֲרָנוּ בְּהַלְכוֹת בֵּינָת הַמִּקְדָּשׁ³² וּבְהַלְכוֹת מַעֲשֵׂה הַקְּרָבָנוֹת.³³

31) שם ב' דף ב: וחרש הוא שאינו שומע ואינו מדבר, אבל מדבר ואינו שומע או שומע ואינו מדבר חייב בשמחה (שם). (32) בפרק ג לענין טמא. ובפרק ב הלכה יב לענין ערל (שמשלח קרבנותיו, אבל הוא עצמו אינו בא לעזרה).

ה. מִי שֶׁהָיָה חֵגֵר אוֹ סוֹמֵא בְּיוֹם רֵאשׁוֹן וְנִתְרַפָּא בְּשֵׁנֵי - פֶּטוּר מִן הָרֵאִיָּה וּמִן הַחַגִּיגָה, שְׂפִיּוֹם חוֹבְתוֹ הָיָה פֶּטוּר; שְׂפָל יָמוֹת הַחֵגָג³³ תְּשַׁלְּמוּ מִי רֵאשׁוֹן הֵן³⁴, כְּמוֹ שֶׁבְּאֲרָנוּ. וְכֵן אִם נָטְמָא בְּלִילֵי יוֹם טוֹב הָרֵאשׁוֹן, אָף עַל פִּי שְׂשֻׁהָר לְמַחְרָי³⁵ - פֶּטוּר³⁶. אָבָל אִם נָטְמָא בְּיוֹם רֵאשׁוֹן³⁷ - הָרֵי זֶה חֵיב לְהִבְיָא חַגִּיגָתוֹ וְרֵאשׁוֹנוֹ בְּתוֹךְ יְמֵי הַרְגָּל כְּשִׁטְיָהָר.

33) כלומר שאר ימי החג. (34) כר' יוחנן שם. וכיוון שביום הראשון לא היה בר חיוב, אין עליו חיוב להשלים בשאר הימים. (35) ביום שני של חג. (36) שהרי טמא פטור מן הראיה והחגיגה, ראה למעלה הלכה א, וכיוון שנפטר ביום הראשון לא היה לו אף רגע של חיוב ביום, שהרי נטמא בלילה, - שוב אינו חייב להשלים בשאר הימים. וכדעת חזקיה (שם) שהוא רבו של ר' יוחנן (מאירי שם ולחם משנה). (37) שהיה לו רגע של חיוב ביום לפני שנטמא, שוב יש עליו חיוב תשלומין בשאר הימים.

ו. מִי שֶׁבָּא לְעִזְרָה בְּתוֹךְ יְמֵי הַחֵגָג³⁸ - אֵינּוּ חֵיב לְהִבְיָא עוֹלָה בְּיָדוֹ בְּכָל עֵת שְׂפִיכּוֹס³⁹. שְׂזָה שְׂנֵאָמֵר: וְלֹא יֵרָאוּ פְּנֵי רִיקָם - אֵינּוּ אֵלָא בְּעֵקֶר הַרְגָּל בְּלִבְדוֹ, שֶׁהוּא יוֹם רֵאשׁוֹן אוֹ תְּשַׁלְּמוּ רֵאשׁוֹן⁴⁰. וְאִם הִבְיָא בְּכָל עֵת שְׂפִיכּוֹס - מְקַבְּלִין מִמֶּנּוּ וּמְקַרְבִּין אוֹתָהּ לְשֵׁם עוֹלֹת רֵאִיָּה, שֶׁהָרֵאִיָּה אֵינָן לָהּ שְׂעוֹר.

38) כל הלכה זו היא כדעת רבי יוחנן החולק על ריש לקיש, ולפי הלשון הראשון שבגמרא חגיגה ז. הסובר שאין למצות ראייה שיעור, בין לראיית פנים ובין לענין הבאת קרבן, וראה במאירי שם הטעם שאנו פוסקין כלשון ראשון אף כי בכל התלמוד אנו פוסקין כלשון אחרון. (39) כיוון שכבר הקריב פעם אחת. (40) אם לא חג ביום הראשון שחייב בתשלומין בשאר הימים.

ז. הַפְּרִישׁוֹת⁴¹ עֲשֵׂר בְּהֵמוֹת לְחַגִּיגָתוֹ וְהַקְּרִיב מִהֶן מְקַצְּתֵן בְּרֵאשׁוֹן וּפְסָק⁴² - שׁוֹב אֵינּוּ חוֹזֵר וּמְקַרְבִּיב הַשְּׂאֵרָא⁴³, שֶׁהָרֵי שִׁירֵי אוֹתָם⁴⁴. וְאִם לֹא פָּסַק, אֵלָא

ליראות בשתי עיניו. (17) בחגיגה ג. למדו מפסוק זה למדבר ואינו שומע. ואילו חרש באזנו אחת למדו ממה שנאמר (דברים לא, יא) "באזניהם" ולא חרש באזנו אחת. וראה בלחם משנה. (18) אף אם הוא שומע ויכול ללמוד לעצמו. (19) וזה שאינו מדבר איננו יכול ללמד לאחרים. ושם בגמרא אמרו: "קרי ביה למען ילמדו". (20) בגמרא שם ד. למדו דברים אלו ממה שנאמר (שמות כג, יד) "רגלים" - פרט לחיגר ולחולה ולסומא ולזקן שאינו יכול לעלות ברגליו". (21) שאסור לטמא להיכנס למקדש. ושם ד: למדו שטמא פטור מן הראיה ממה שנאמר (דברים יב, ה'ו) "ובאת שמה והבאתם שמה" - "כל שישנו בביאה (בכניסה למקדש) ישנו בהבאה (הבאת קרבן) וכל שאינו בביאה אינו בהבאה". (22) בחגיגה שם: "רבי עקיבא אומר איש איש (ויקרא כב, ד) לרבות את הערל (כטמא)". אבל ביבמות עב: פירשה רב יוסף משום דמאיס, כלומר לא מריבוי הכתוב אלא מפני שהוא מאוס, וללמדנו שלא השווהו לטמא מכל וכל, אלא דווקא לענין גבוה כגון בראייה ובביאת מקדש ועבודת קרבנות. אבל למי חטאת, כשר ערל לקדש ולהזות.

ב. הַמְקַמֵּץ, וְהוּא שֶׁמְלֹאכְתּוֹ לְקַבֵּץ צוֹאת פְּלִבִּים וְכִינִצָּא בְּהֵן לְעַבְד הַעוֹרוֹת²³ אוֹ לְרִפּוּאָה, וְכֵן הַמְצַרֵף נְחֻשֶׁת בְּמַחְצָב שְׁלוֹ²⁴ וְהַעֲבָדֵנִין²⁵, אָף עַל פִּי שֶׁהֵן מְאוּסִין מִפְּנֵי מְלֹאכְתָן - הָרֵי אֵלּוּ מְטַהְרִין גּוֹפֵן וּמְלַבּוֹשֵׁן וְעוֹלִין בְּכָלל יִשְׂרָאֵל לְרֵאוֹת²⁶.

23) "ראיתי ששורין בהן הבגדים לפני כיבוסן יום או יומיים", וראה רש"י בבא בתרא יז. דיבור המתחיל נברכת הכובסין. (24) כלומר כורה נחושת ממקום מוצאו מן הארץ, וכרבה בר בר חנה בכתובות שם. (25) מעבדי עורות. (26) בחגיגה ד. ז: "אחרים אומרים המקמץ והמצרף נחושת והבורסי פטורין מן הראיה, שנאמר (שמות כג) "כל זכורך" מי שיכול לעלות עם כל זכורך יצאו אלו שאינן ראויין לעלות עם כל זכורך (שריחן רע)". וראה במאירי (שם) שכתב שאין הלכה כאחרים ואדרבה "כל לרבות הוא ולא למעט, ויטהרו גופם ומלבושם ויעלו". והכסף-משנה כתב שם בשם הר"י קורקוס ש"אחרים" אינם ממעטים אלא בעודם במאיסותם, אבל כשיטהרו הרי הם כשאר כל אדם.

ג. כָּל קָטָן שֶׁיִּכּוֹל לְאַחֵז בְּיָדוֹ שֶׁל אָבִיו וְלַעֲלוֹת מִירוּשָׁלַיִם לְהַר הַבַּיִת²⁷ - אָבִיו חֵיב לְהַעֲלוֹתוֹ וְלִהְרֵאוֹת בּוֹ, כְּדִי לְחַנְכוֹ בְּמִצְוֹת; שְׂנֵאָמֵר: יֵרָאָה כָּל זְכוּר²⁸. וְאִם הָיָה הַקָּטָן חֵגֵר אוֹ סוֹמֵא אוֹ חֵרֶשׁ, אָפְלוּ בְּאַחַת - אֵינּוּ חֵיב לְחַנְכוֹ, אָף עַל פִּי שֶׁהוּא רְאוּי לְרִפּוּאָה²⁹; שְׂאֵלוֹ הָיָה גְדוֹל וְהוּא פָּקֵד³⁰ - הָיָה פֶּטוּר, כְּמוֹ שֶׁבְּאֲרָנוּ.

27) כבית הלל במשנה חגיגה ב. ולא כבית שמאי, שמחייבים גם אם יכול לרכוב על כתיפיו של אביו, שהוא קטן ביותר. (28) ברייתא שם ובגמרא אמרו, שחינוך הקטן אינו אלא מדרבנן והפסוק "כל זכורך" אינו אלא אסמכתא בעלמא. ורבינו נמשך אחר לשון הברייתא (לחם משנה).

מתוך מהדורת גושל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

מלמד שאדם מביא חובתו מן החולין. בית שמאי אומרים יום ראשון מן החולין, מכאן ואילך מן המעשר. ובית הלל אומרים אכילה ראשונה מן החולין, מכאן ואילך מן המעשר ושאר כל ימות הפסח אדם יוצא ידי חובתו במעשר בהמה, ומפרש רש"י שהמדובר בשאר ימות הפסח הוא לעניין שמחה, אבל רבינו מפרש שהמדובר הוא לעניין שלמי חגיגה שיוצאין ידי חובת שלמי חגיגה בהמה. (54) "ואי אפשר לעשר ביום טוב משום סקרתא" (חגיגה שם). כלומר משום הצבע האדום שצובע את המעשר. ולולא זה מותר להקריב, ואין זה כנדרים ונדרות שאינם קרבים ביום טוב (למעלה פרק א הלכה ח), לפי שמקריבו לשם חגיגה, ולולא זה מותר להקדישו ביום טוב אף על פי שאין מקדישים ביום טוב, לפי שחייב מן התורה להקדישו.

- י. יוצאין ישראל ידי חובת שלמי שמחה בנדרים ונדבות⁵⁵ ובמעשר בהמה⁵⁶, והפחנים⁵⁷ - בחטאת⁵⁸ ובאשם⁵⁹ ובבכור⁶⁰ ובחזה ושוק⁶¹; שמענה זוי⁶² היא לשמח באכילת בשר לפני ה'⁶³, והרי אכלו⁶⁴. אכל אין יוצאין ידי חובתן לא בעופות ולא במנחות, שאינן בשר המשמח⁶⁵. בכר בארנו בפסחים, שחגיגת ארבעה עשר⁶⁶ רשות. לפיכך⁶⁷ אין אדם יוצא בה ידי חובת חגיגה⁶⁸, אלא יוצא בה חובת שמחה⁶⁹.

(55) שנדר (=שאמר הרי עלי שלמים) או שנרב (=שאמר הרי זה שלמים) כל השנה, ושלמים נאכלים לבעלים והביאן כשעלה לרגל, ושלמי נדרים ונדרות קריבין ביום טוב לשם שלמי שמחה. (56) נראה שגם בשלמי שמחה אין מביאין אותו ביום טוב, גזירה שמא יעשר, כמו שכתב לעניין שלמי חגיגה (למעלה הלכה ט). (57) יוצאין ידי חובתן. (58) שבשרה נאכל לזכרי כהונה בעורה, ראה בפרק ז מהלכות מעשה הקרבנות הלכה א. (59) שבשרו נאכל לזכרי כהונה בעורה כחטאת. (60) שבשרו נאכל לכהנים (שם הלכה כה). (61) שהורמו משלמי העולים לרגל, והם נאכלים לכהנים. (62) של שמחה. (63) ואין שמחה אלא בבשר (פסחים ק ט). ודרשינן בחגיגה ח. מהכתוב "ושמחת בחגך" (דברים ז, יד) "לרבות כל מיני שמחות לשמחה". (64) ואין צורך להקריב באופן מיוחד שלמי שמחה, שלא ההקריבה היא המצוה, אלא אכילת בשר הקרבנות, והרי אכלו. (65) בגמרא שם ח: "רב אשי אמר מ'ושמחת' נפקא, יצאו אלו שאין בהן שמחה". (66) בחודש ניסן. (67) כלומר, משום שהיא רשות, יוצא בה ידי חובת שמחה, שאם הייתה חובה, לא היו יוצאין בה משום שמחה, כיוון שגם היא מצוה לפסח, וכמו שאינו יוצא בחגיגה חובת שלמי שמחה, שהרי שלוש מצוות נצטוו לחג, כן אם הייתה חגיגת י"ד חובה לא היה יוצא בה ידי חובת שמחה (אור שמח). (68) כלומר, חגיגת חמשה עשר. כמבואר למעלה (הלכה ח) שאינה באה אלא מן החולין. (69) פסחים ע. ברייתא של בן תימא. וסובר רבינו שחכמים אינם חולקים עליו, אלא במה שאמר שאינה נאכלת אלא ליום ולילה, אבל במה שאמר "יוצא בה ידי חובת שמחה ואינו יוצא בה ידי חובת חגיגה" - אינם חולקים עליו.

- 1 דָּחְקוּ הַיּוֹם וְלֹא יִכּוֹל לְהַקְרִיב הַיּוֹם⁴⁵ - מְקַרֵּיב
2 הַשָּׂאָר לְמַחֲרָ⁴⁶.

(41) סתם ולא פירש שמפריש ליום ראשון. (42) הפסיק ולא הקריב את השאר, והיה לו עוד שהות להקריב ביום, וכמו כן היו לו אוכלין. (43) בחגיגה ח: "אמר ריש לקיש הפריש עשר בהמות לחגיגתו והקריב חמש ביום טוב ראשון חוזר ומקריב חמש ביום טוב שני, ר' יוחנן אמר כיוון שפסק שוב אינו מקריב, אמר ר' אבא ולא פליגי (ר' יוחנן ור' שמעון בן לקיש) כאן (ר' יוחנן, מירי) בסתם (הפריש את הבהמות סתם) וכאן (רבי שמעון בן לקיש מירי) במפרש (שאמר מפורש שהוא מפריש את כולן ליום ראשון, חוזר ומקריבן שאינו אלא תשלומי ראשון - רש"י שם). (44) ומגלה על ידי כך, שאין רצונו שיהיו ליום ראשון. (45) פירושו, שהזמן היה דחוק ולא הספיק להקריב את הכל, וכמו כן אם לא היו לו אוכלין במדה מספקת (גמרא שם). (46) שהרי אין כאן שום גילוי שאין רצונו שיהיו ליום ראשון, והרי זה כמפרש ליום ראשון, שבוודאי מקריב אחר כך, שאין זה אלא תשלומין לראשון.

- 3 ח. עולת ראיה אינה באה אלא מן החליון⁴⁷,
4 בשאר הקרבנות שאדם חיב בהן⁴⁸. אכל שלמי
5 חגיגה באות ממצות מעשר שני המערכות עם
6 מצות חליון⁴⁹, לוקח מן המערכת בהמה ומקריבה
7 שלמי חגיגה⁵⁰. והוא שיהיה שעור אכילה
8 ראשונה מן החליון⁵¹. מפני ששלמי חגיגה חובה,
9 וכל שהוא חובה אינו בא אלא מן החליון⁵².

(47) כלומר, אין קונים אותה אלא במעות חולין ולא במעות הקדש (משנה חגיגה ז: וגמרא שם). (48) שכל דבר של חובה צריך להביאו ממעות של חולין. ולמדו זאת ממה שנאמר (דברים טז, י) "ועשית חג שבועות לה' אלוך מסת נדבת ירך אשר תיתן" - "מסת" מלמד שאדם מביא חובתו מן החולין, - "מסת" הוא חולין, כמו שנאמר (אסתר י, א) "וישם המלך אחשורוש מס על הארץ" (חגיגה ח.). (49) כבית הלל (חגיגה ח.). ולמדו זאת ממה שנאמר (דברים שם) "כאשר יברכך ה' אלוך", ובזה ריבתה התורה גם תערוכת (שם). (50) כר' יוחנן החולק על חזקיה, שם, שסובר טופלין (מחברין) מעות למעות ואין טופלין בהמה לבהמה ולא כחזקיה הסובר להיפך, ועיין כסף משנה. וכל זה אינו אלא בחגיגה שמצינו בה ריבוי בתורה (ראה למעלה). אבל עולת ראיה אינה באה אלא מן החולין בלבד. (51) צריך שיהיה במעות של החגיגה מעות של חולין בשיעור של אכילה הראשונה. כן הוא בחגיגה שם וברייתא של חזקיה וסובר רבינו שהוא הדין לר' יוחנן (כסף משנה). (52) לפיכך צריך שיהיה שיעור אכילה ראשונה מן החולין.

- 10 ט. ויוצא אדם ידי חובת שלמי חגיגה במעשר
11 בהמה⁵³. ואין מביאין אותו ביום טוב, גזרה שפא
12 יעשר ביום טוב⁵⁴.

(53) חגיגה ח. "תניא כוותיה דחזקיה (שסובר טופלין בהמה לבהמה ואין טופלין מעות למעות) "מסת" (דברים טז)

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

21 כָּל אֲכָלְיוֹ יִטְמָאוּ, כִּי לַחֲמֵם לִנְפֶשׁ. וּמִצֵּה בְּלוֹי
22 יוֹתֵר מִן הַכֹּל, לְפִי שְׂאִין לוֹ לֹא חֵלֶק וְלֹא נִחְלָה⁸⁵,
23 וְאִין לוֹ מִתְּנוּת בְּבֶשֶׂר. לְפִיכָּךְ צָרִיךְ לְזַמֵּן לוֹיִים עַל
24 שְׁלֵהֲנוּ וּלְשַׁמְחֵם, אוֹ יִתֵּן לָהֶם מִתְּנוּת בְּשֶׁר עִם מַעֲשֵׂר
25 שְׁלֵהֶם⁸⁶, כְּדֵי שְׂיִמְצְאוּ בוֹ צָרְכֵיהֶם. וְכֵל הַעֲזוּב אֶת
26 הַלוֹי מְלַשְׁמָחוֹ וְשׁוֹהָה מִמֶּנּוּ מַעֲשָׂרוֹתָיו בְּרִגְלִים⁸⁷ -
27 עוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה, שְׁנֹאמֵר: הַשְּׂמֵר לָךְ פֶּן תַּעֲזוּב אֶת
28 הַלוֹי⁸⁸.

(79) כלומר, מפריש קרבן תודה ומתנה שהוא מפריש אותו לשם תודה בתנאי, שיוכל לצאת בו ידי חובת החגיגה. (80) נתחייב מיד בהבאת תודה. (81) שמיד שאמר הרי עלי תודה נתחייב להביאה, וכשמתנה אחר כך על מנת לצאת בו ידי חובת החגיגה, אין זה כלום, כיוון שכבר נתחייב בתודה, ואין החגיגה באה אלא מן החולין. (82) בעניין שמחת החג. (83) "כדדרש רב יהודה בר' סימן בפסיקתא, אתה יש לך ד' בני בית, בנך, בתך, עבדך ואמתך, אף אני יש לי ד', הלוי, הגר, היתום והאלמנה, וחייב אתה לשמח את כולם. (84) שהרי הקדימו הכתוב לכולם. וכן הוא בספרי (פרשת ראה לדברים טז, יד) "אתה ובנך ובתך עבדך ואמתך והלוי והגר והיתום והאלמנה אשר בשעריך", - "חביב חביב קודם". (85) כמו שנאמר: "והלוי אשר בשעריך לא תעזבו כי אין לו חלק ונחלה עמך". (86) מעשר ראשון שצריך לתת ללוי (פרק א מהלכות מעשרות הלכה א). (87) כלומר, שעוזב אותו מלשמחו בשלמי שמחה וחגיגה, או שמשחה מעשרותיו ברגלים. (88) שכל מקום שנאמר השמר, פן ואל, אינו אלא לא תעשה.

פֶּרֶק שְׂלִישִׁי

1) יבאר שמצות עשה להקהיל כל ישראל בכל מוצאי שמיטה בעלותם לרגל.

29 א. מִצְוַת עֲשֵׂה לְהַקְהִיל² כָּל יִשְׂרָאֵל, אֲנָשִׁים וְנָשִׁים
30 וְטָף, בְּכָל מוֹצְאֵי שְׂמִיטָה³ בַּעֲלוֹתָם לְרִגְלֵי וּלְקִרְוֹת
31 בְּאֲזִנֵיהֶם מִן הַתּוֹרָה פְּרָשִׁיט⁴ שֶׁהֵן מְזֻרְזוֹת אוֹתָן
32 בְּמִצְוֹת וּמְחֻזְקוֹת יְדֵיהֶם בְּדַת הָאֱמֶת. שְׁנֹאמֵר: מִקֵּץ
33 שְׁבַע שָׁנִים בְּמַעַד שְׁנַת הַשְּׂמִיטָה בְּחַג הַסְּפֹת. בְּבוֹא
34 כָּל יִשְׂרָאֵל לְרֵאוֹת וְגוֹמֵר. הַקְהֵל אֶת הָעָם הָאֲנָשִׁים
35 וְהַנָּשִׁים וְהַטָּף וְגֵרְךָ אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֶיךָ וְגוֹמֵר⁵.

~ נקודות משיחות קודש ~

"מצות עשה להקהיל כל ישראל אנשים ונשים וטף בו" ולקרות באזניהם מן התורה פרשיות שהן מזרזות אותן המצוות ומחזקות ידיהם בדת האמת בו".

וצריך להבין, מדוע שינה כאן הרמב"ם מהרגלו להקדים בתחילת ההלכות הדנות במצוה, רק את תוכן המצוה בתכלית הקיצור, והקדים להאריך בביאור פרטי ההלכה, ובפירוט תוכן של הפרשיות ומטרת קריאתן, ולא כתב בקיצור "לקרות באזניהם פרשיות מן התורה".

גם להלן בה"ו צריך להבין, מדוע האריך בטעם מצוה זו "שלא קבעה הכתוב אלא לחזק דת האמת, ויראה עצמו

1 יא. מִי שֶׁהָיוּ לוֹ שְׁלָמֵי נֶדֶר אוֹ נִדְבָה⁷⁰ וְשִׁחַטָן מִעֶרֶב
2 יוֹם טוֹב⁷¹, אָף עַל פִּי שְׂאֲכֻלָּן בְּיוֹם טוֹב - אִינוֹ יוֹצֵא
3 בָּהּ יְדֵי חוֹבַת חֲגִיגָה, שְׂאִינָה בָּהּ אֲלֵא מִן הַחֲלוּין,
4 אֲבָל יָצָא בָּהּ יְדֵי חוֹבַת שְׂמִחָה.

(70) בפסחים עא. "כי אתא רבין אמר רבי אלעזר שלמים ששחטן מערב יום טוב יוצא בהן משום שמחה ואין יוצא בה משום חגיגה". ובתוספות (שם ע): דיבור המתחיל שלמים, כתבו שאפילו אם הקדישן מתחילה לשם חגיגה אינו יוצא בה ידי חגיגה, כיוון ששחטן מערב יום טוב, אבל מדברי רבינו שכתב "מי שהיו לו שלמי נדר או נדבה", נראה שאם הקדישם לשם חגיגה, יוצא בה ידי חגיגה, ואין צריך לשחוט דווקא ביום טוב. (71) כן הוא בגמרא שם. ונאמר כן משום הסיפא, להשמיענו שאף על פי ששחטם מערב יום טוב יוצא בהם משום שלמי שמחה. אבל לעניין חגיגה אינו יוצא בהם, אף אם שחטן ביום טוב.

5 יב. אָף עַל פִּי שְׂשִׁחַטָן קֹדֶם הַרְגֵל, הוֹאִיל וְאוֹכַל
6 מִהֵן בְּרִגְלֵי - יָצָא יְדֵי חוֹבַת; וְשְׂאִינוֹ צָרִיךְ לְשַׁחֵט
7 שְׁלָמֵי שְׂמִחָה בְּשַׁעַת שְׂמִחָה.

8 יג. לֹא יָבִיא אֲדָם תּוֹדָה⁷² בְּיוֹם אַרְבַּעַה עָשָׂר⁷³, מִפְּנֵי
9 הַחֲמִץ שֶׁבָּהּ⁷⁴, שְׂאִין מְבִיאִין קֹדְשִׁים לְבֵית הַפְּסוּל⁷⁵.
10 וְאִם הִבִּיא⁷⁶ - יוֹצֵא בָּהּ יְדֵי חוֹבַת שְׂמִחָה⁷⁷, כְּמוֹ
11 שְׂבָאֲרֵנוּ⁷⁸.

(72) קרבן הודאה על הנס שנעשה לו. (73) בניסן. (74) שעל קרבן תודה מקריב לחם חמץ (ויקרא ז, יג). (75) לשריפה. משום שאינו יכול לאכול חמץ בערב פסח אלא עד ארבע שעות ומתוך כך חמץ שבה בא לידי נותר (ביצה יט: וברש"י שם). (76) כלומר בארבעה עשר, כנ"ל. (77) כלומר, בליל הפסח (שאלו למחר, היא נפסלת בלינה וראה בכסף משנה ולחם משנה) ואף על פי שאמרו (פסחים עא.) שאין חובת שמחה אלא בליל יום טוב אחרון של חג, שיש שמחה לפניו, ולא בליל יום טוב ראשון של חג, שאין שמחה לפניו - זה אינו אלא בשאר ימים טובים, אבל בליל יום טוב ראשון של פסח, שיש בו בעצמו שמחה, שהרי אוכלים בו הפסח ויוצאים בו ידי חובת שמחה, כמו שיוצאים בככור ובמעשר בהמה, יש בו גם חובת שמחה. (78) למעלה בהלכה י, שיוצאין ידי חובת שלמי שמחה בנדרים ונדבות, ובהלכה יב שאינו צריך לשחוט שלמי שמחה בשעת שמחה.

12 יד. הָאוֹמֵר: הֲרִי עָלַי תּוֹדָה שְׂאֲצָא בָּהּ יְדֵי חוֹבַתִּי
13 לְשֵׁם חֲגִיגָה⁷⁹ - חֵיב לְהִבִּיא תּוֹדָה⁸⁰, וְאִינוֹ יוֹצֵא בָּהּ
14 יְדֵי חֲגִיגָה; שְׂאִין חֲגִיגָה בָּהּ אֲלֵא מִן הַחֲלוּין⁸¹.
15 כְּשִׁיבַח אֲדָם שְׁלָמֵי חֲגִיגָה וְשְׁלָמֵי שְׂמִחָה - לֹא יִהְיֶה
16 אוֹכַל הוּא וּבְנָיו וְאִשְׁתּוֹ בְּלֶבֶד וּדְמָה שְׂיַעֲשֶׂה מִצֵּה
17 גְמוּרָה, אֲלֵא חֵיב לְשַׁמַּח הַעֲנִיִּים וְהָאֲמֻלָּיִם,
18 שְׁנֹאמֵר⁸²: וְהַלוֹי וְהַגֵּר וְהַיְתוֹם וְהָאֲלֻמָּנָה⁸³. מֵאֲכִיל
19 הַכֹּל וּמִשְׁקָן כְּפִי עֲשָׂרוֹ. וְמִי שְׂאֲכַל זְבָחֵיו וְלֹא שְׂמַח
20 אֵלֹו עֲמוֹ - עָלָיו נֶאמֵר: זְבָחֵיהֶם כְּלָחֵם אוֹנִים לָהֶם,

מתוך מהדורת גושל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

במקדש, כי הפעולה של הקהלת העם לזרזם ולחזק ידיהם בדת האמת אינה "זכר" בלבד, אלא זהו עצם העניין של "הקהל את העם כו", ואילו בהעדר העניין העיקרי של "הקהל את העם" לא נשאר אפילו "זכר" בלבד. ולכן במשך כל הדורות לא מצינו מעמד של "הקהל" במוצאי שמיטה, כי לעניין זה אין לעשות "זכר" בלבד אלא רק את עצם העניין שאין לעשותו בזמן הזה ללא ביהמ"ק ומלך, כדי שלא יהיה זלזול ח"ו בקדושת המעמד הנעלה והנשגב – "הקהל" – בבית המקדש.

(על"פ י"ן מלכות' החדש, 99 עבודה ט' ו)

2) הסמ"ג (הלכות חגיגה) כתב, שהמצוה מוטלת על כל אחד ואחד מישראל לבוא ולשמוע אל המלך כשקורא את פרשיות התורה. ומדברי רבינו נראה, שחזן מזה יש גם מצוה להקהיל את העם, והחויב הוא על ב"ד הגדול שבירושלים או על המלך (הגאון אדר"ת בקונטרס "זכר למקדש"). 3) במוצאי השנה השביעית, וראה להלן הלכה ג. 4) ראה להלן הלכה ג, איוז פרשיות. 5) "למען ישמעו ולמען ילמדו ויראו את ה' אלקיכם ושמרו לעשות את כל דברי התורה הזאת" (שם לא, יג).

- ב. כָּל הַפְּטוּר מִן הַרְאִיָּה - פְּטוּר מִמִּצְוַת הַקְּהָל,⁶ 1
 חוץ מִן הַנְּשִׂים וְהַטְּהוֹרִים וְהַעֲרֵלִים.⁸ אֲבָל הַטְּמֵא פְּטוּר 2
 מִמִּצְוַת הַקְּהָל; שְׁנֵאמַר: כָּבוֹד כָּל יִשְׂרָאֵל, וְזֶה אֵינוֹ 3
 רְאוּי לְבִיאוֹהָ. וְהַדְּבָר בְּרוּר שֶׁהַטְּמֵאוֹם וְהַאֲנֵדְרוּגִינוֹס 4
 חֲבִיבִין, שְׁהָרִי הַנְּשִׂים חֲבִיבוֹת.⁹ 5

6) בחגיגה ג. למדו מצות ראייה בגזירה-שוה "ראיה ראייה" מהקהל, שכתוב בה: "הקהל את העם וכו" כבוא כל ישראל ליראות". וכשם שלמדנו בסוגיא זו ראייה מהקהל, כך נראה ללמוד הקהל מראיה, וכל הפטור מראיה פטור מהקהל, חוץ וכו' וכן כתובה גדולי המחברים" (מאירי שם). 7) שמפורשין בפסוק הקהל וכו' והנשים והטהו. ובחגיגה שם אמרין אנשים באים ללמוד, נשים באות לשמוע, טף למה הם באים? כדי ליתן שכר למביאייהם. ועבדים פטורים, שאינן בכלל "כל ישראל", ראה למעלה פ"ב הלכה א ובלחם-משנה כאן. 8) אף כי ערל הוא כטמא לענין פטור ראייה (ראה למעלה פ"ב הלכה א), אינו כטמא לענין הקהל. שגם בראיה אינו כטמא אלא מדרבנן, מטעם שהוא מאוס, אבל מן התורה הוא ראוי לביאה, ולפיכך חייב הוא בהקהל, שהרי ראוי הוא ליראות מן התורה (ראה מה שכתב הרב בצ"י רבינוביץ בקובץ "הקהל"). 9) וכל פטורים של טומטום ואנדרוגינוס ממצות ראייה אינו אלא משום שהם ספק אשה (ראה למעלה פ"ב הלכה א).

- ג. אֵימָתִי¹⁰ הָיוּ קוֹרְיָן? בְּמוֹצְאֵי יוֹם טוֹב הַרְאִשׁוֹן 6
 שֶׁל חַג הַסְּפֹת, שֶׁהוּא תְּחִלַּת יְמֵי חֵלוֹ שֶׁל מוֹעֵד¹¹ 7
 שֶׁל שְׁנָה שְׁמִינִית. וְהַמְּלֶךְ הוּא שֶׁקָּרָא בְּאֲזִינְיָהֶם¹². 8
 וּבְעֲזַרַת הַנְּשִׂים הָיוּ קוֹרְיָן¹³. וְקוֹרָא בְּשֵׁהוּא יוֹשֵׁב¹⁴. 9
 וְאִם קָרָא מְעַמֵּד - הָרִי זֶה מְשַׁבַּח¹⁵. מֵהֵיכָן הוּא 10
 קוֹרָא? מִתְּחִלַּת חֲמֵשׁ אֵלֶּה הַדְּבָרִים¹⁶ עַד סוֹף פְּרָשַׁת 11

כאילו עתה נצטווה בה ומפי הגבורה שומעה, שהמלך שליח הוא להשמיע דברי האל, שהסברת טעם המצוה באופן ובאורך כזה אינה דבר רגיל בספרו "הלכות הלכות". ויש לומר שלשיטת הרמב"ם ענינה של המצוה "לחזק דת האמת" אינה רק טעם של המצוה או תוצאה של קיומה, אלא שזהו תוכן המצוה, ולכן נקט הרמב"ם כל הפרטים "לקרות באזניהם מן התורה פרשיות שהן מזרזות אותם במצוות ומחזקות ידיהם בדת האמת", כי עניין זה שבמצות 'הקהל' הוא מגוף ועצם המצוה.

על-פי-זה יובן גם מה שכתב בהלכה ו' "שלא קבעה הכתוב אלא לחזק דת האמת", בתור ביאור להתחלת ההלכה "וגרים שאינן מכירין חייבין להכין לבם ולהקשיב אזנם לשמוע באימה ויראה וגילה ברעדה כיום שניתנה בו בסניני... אפילו חכמים גדולים... חייבין לשמוע בכונה גדולה יתירה כו". כי "חזוקת דת האמת" אינו רק עניין הבא כתוצאה ממצוה זו, אלא שהוא עצם המצוה, ומשום כך פשיטא שחויב ה"כוונה", מוטל על כל אחד ואחד.

(על"פ י"ן מלכות' החדש, 99 קרבנות ט' ה)

~ נקודות משיחות קודש ~

"מצות-עשה להקהיל כו'... ומצוה זו אינה אלא בזמן שישראל על אדמתו, משא"כ לאחר שחרב ביהמ"ק וגלו ישראל... בטלה מצות הקהל".

וצריך עיון בטעם הדבר, מדוע אין עושים בזמן הזה זכר להקהל' שהיה בזמן הבית, והלא מצינו כמה וכמה עניינים שעושים זכר למקדש כתקנת ריב"ז "שיהא לולב ניטל במדינה שבעה זכר למקדש", וכן עליה לרגל ש"אף לאחר החורבן היו מתאספים ג"כ מכל הסביבות בירושלים לרגל, כמו שעושים גם היום", ועל-דרך-זה בעוד עניינים.

יש שכתבו שהסיבה היא מכיון שקיום מעמד של 'הקהל' בגלות יכול להתפרש בעיני אומות העולם כמרידה במלכות, ויש בזה משום חשש פקו"נ דרבים מישראל. אלא שמצינו שגם בזמן הגלות היו תקופות שונות שבהם קיבלו ישראל רשיון ממלכות המדינה לקיים שלטון והנהגה משלהם, ולדוגמא נשיאותו של רבי וריש גלותא שבבבל שנמשכה כמה וכמה שנים וביניהם גם מוצאי שמיטה, ואעפ"כ לא מצינו שהקהילו את העם זכר למקדש.

ויש לומר הביאור בזה: פירוש המנהג לעשות "זכר" הוא כשהדבר עצמו אינו קיים, ועל-ידי הפעולה המסוימת עושים "זכר" לאותו עניין שאינו. דוגמא לדבר מצינו ב"כורך" שעשה הלל זכר למקדש, והרי "כורך" זה אינו דומה כלל, שהרי אין בו אכילת בשר שהוא עניין עיקרי בחיוב קרבן הפסח.

עפ"ז מובן מדוע אין עושים זכר למעמד "הקהל" שהיה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

13 בְּנֵי אָדָם.²⁹ וְהַמֶּלֶךְ מִקְפְּלוֹ פֶּשְׁהוּא עוֹמֵד.³⁰ וְאִם
14 רָצָה - יִשְׁבֵּי.³¹ וּפּוֹתַח וְרוֹאֶה³² וּמִבְּרַךְ כְּדָרָךְ שְׁמִבְּרַךְ
15 כָּל קוֹרֵא בַּתּוֹרָה בְּבֵית הַכְּנֶסֶת,³³ וְקוֹרֵא הַפְּרָשִׁיּוֹת
16 שְׁאֲמַרְנוּ³⁴ עַד שֶׁהוּא גּוֹמֵר, וְגוֹלֵל וּמִבְּרַךְ לְאַחֲרֵיהָ
17 כְּדָרָךְ שְׁמִבְּרַכִּין בְּבִתֵּי פְּנִסִיּוֹת.³⁵ וּמוֹסִיף שְׁבַע
18 בְּרִכּוֹת,³⁶ וְאֵלוֹ הֵן: רָצָה³⁷ ה' אֱלֹהֵינוּ בְּעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל
19 וְכוּ'. מוֹדִים³⁸ אֲנַחְנוּ לָךְ וְכוּ'. אַתָּה בְּחַרְתָּנוּ מִכָּל
20 הָעַמִּים וְכוּ' עַד מִקְדָּשׁ יִשְׂרָאֵל וְהַזְמִינִים,³⁹ כְּדָרָךְ
21 שְׁמִבְּרַכִּין בַּתְּפִלָּה.⁴⁰ הָרִי שְׁלֹשׁ בְּרִכּוֹת כְּמִטְבְּעָן.⁴¹
22 רְבִיעִית מִתְּפִלָּה עַל הַמִּקְדָּשׁ שְׁעֵמֶד,⁴² וְחוֹתֵם בָּהּ:
23 בְּרוּךְ אַתָּה יי הַשׁוֹכֵן בְּצִיּוֹן. תְּמִישִׁית מִתְּפִלָּה עַל
24 יִשְׂרָאֵל שְׁתַּעֲמֹד מִלְּכוּתֵךְ, וְחוֹתֵם בָּהּ: הַבּוֹחֵר
25 בְּיִשְׂרָאֵל.⁴³ שְׁשִׁית מִתְּפִלָּה עַל הַפְּהִינִים שְׁיִרְצָה הָאֵל
26 עֲבוֹדָתֵךְ, וְחוֹתֵם בָּהּ: בְּרוּךְ אַתָּה יי מִקְדָּשׁ הַפְּהִינִים.
27 שְׁבִיעִית מִתְּחִנָּן וּמִתְּפִלָּה בָּהּ פְּפִי מָה שֶׁהוּא וְכוּל⁴⁴,
28 וְחוֹתֵם בָּהּ: הוֹשַׁע יי אֶת עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל, שְׁעַמְךָ
29 צְרִיכִין לְהוֹשִׁיעַ. בְּרוּךְ אַתָּה יי, שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה.

1 שְׁמַע¹⁷, וּמִדְּלֵג לְוַהֲיָה אִם שְׁמַע¹⁸ וְגוֹמֵר, וּמִדְּלֵג
2 לְעֵשֶׂר תְּעֵשֶׂר¹⁹, וְקוֹרֵא מִעֵשֶׂר תְּעֵשֶׂר עַל הַסֵּדֶר
3 עַד סוֹף בְּרִכּוֹת וְקִלְלוֹת²⁰, עַד 'מִלְּבַד הַבְּרִית אֲשֶׁר
4 פָּרַת אִתְּם בְּהַרְבֵּי²¹, וּפּוֹסֵק.

(10 משנה בסוטה מא. 11) בגמרא שם "ואי כתב רחמנא בחג הסוכות, הוה-אמינא אפילו יו"ט אחרון, כתב רחמנא בבוא כל ישראל מאתחלתא דמועד". (12) במשנה שם. [ואם אין מלך בישראל, קורא הכהן הגדול. ראה בספרי "זמנים" עמודים פא ועז והערה 3]. (13) בגמרא שם מא: (14) במשנה שם. (15) שם במשנה "אגריפס המלך עמד וקבל וקרא עומד ושבוהו חכמים". [ואעפ"י ש"המלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול" - כיון שעשה כן מחמת המצוה אין זה בזיון (גמרא שם). ואין זה דומה למה שאמרו (סנהדרין יח.) שהמלך אינו חולץ, אעפ"י שיש מצוה לחלוץ (עיי' שם יט: וראה בפ"ב מהלכות מלכים הלכה ג) - שבחליצה זו המצוה היא לבנות את היבם, שאינו רוצה להקים לאחיו שם, כמו שכתב בהגהות מיימוני, פ"ד מהלכות יבום הלכה ח ("זמנים" עמוד פב). ואמנם במצות יבום, שאינה לשם בזיון, כתב רבינו בהלכות מלכים שם טעם אחר, עיי' שם]. (16) שם במשנה. (17) דברים ו, ט. (18) ומתחיל פרשת והיה אם שמוע (דברים יא, יג) עד סוף הפרשה (שם, כא). (19) שם יד, כב. (20) במשנה שם: "עשר תעשר, כי תכלה לעשר, ופרשת המלך וברכות וקלות עד שגומר כל הפרשה", ופירש רש"י מדלג לעשר תעשר, ומשם מדלג וקורא וכי תכלה לעשר, וברכות וקלות, ומשם חוזר למפרע וקורא אשימה עלי מלך (שם יז, יד) ואעפ"י שפרשת המלך מפסקת בין "עשר תעשר" ל"כי תכלה", קורא את אלה (עשר תעשר וכי תכלה) יחד שלא להפסיק במעשרות, ואח"כ קורא את פרשת המלך. ורבינו שכותב ש"עשר תעשר" הוא קורא על הסדר עד סוף הברכות, ולא כתב שמדלג וקורא "כי תכלה לעשר", וכמו כן לא כתב שקורא "פרשת המלך" - גורס במשנה: "עשר תעשר וברכות וקלות עד שגומר כל הפרשה" (לחם-משנה). (21) שם כח, סט. וראה ספרי שופטים על הפסוק "וכתב לו את משנה התורה הזאת" (שם יז, יח): "אין קורין ביום הקהל אלא משנה תורה". וברש"י (סוטה שם) מפרש הטעם למה קורין פרשיות הללו, משום ש"אלה הדברים" עד "שמע" יש בהן קבלת עול מלכות שמים, "והיה אם שמוע" יש בה קבלת עול מצוות, וברכות וקלות יש בהן קבלת בריתות של תורה, "עשר תעשר" משום שהוא זמן אסיף ומתנת עניים והפרשת תרומות ומעשרות.

(22) בתוספתא סוטה פ"ז: אותו היום עמדו הכהנים בגדירות ובפרצות, וחצוצרות של זהב בידם ותוקעין ומריעין" (23) במשנה סוטה מא. "עושיין לו בימה של עץ בעזרה". (24) שם מא: (25) שם במשנה: "והוא יושב עליה". (26) שמש הכנסת. (27) כן הוא במשנה שם. וראש הכנסת הוא זה שעל פיו נחתכין דברי הכנסת, מי יפטייר בנביא, מי יפרוס על שמע, מי יירד לפני התיבה (רש"י שם מ:). (28) סגנו של כהן גדול המשמש במקומו כשאיננו לו טומאה (שם מב.). (29) וכן כתב בפירוש המשניות שם: "ואמנם היו נותנין הס"ת מיד ליד לכבוד ולתפארת". וכן כתב שם מ: "ונתינת הספר איש לאיש משום כבוד, שנאמר ברוב עם הדרת מלך". ולכאורה נראה מדבריו, שהכוונה להדר ולכבוד את ספר התורה, אבל בגמרא (שם מא:): "אמר אביי, כולה משום כבודו של מלך". הרי שהמדובר לכבוד את המלך, וראה במאירי סוטה שם, שכתב כלשון רבינו בפירוש המשניות. ונראה מדבריו שהמדובר הוא לכבוד המלך. (30) שם במשנה. (31) כלומר, אם רצה מקבל את ספר התורה כשהוא בישיבה. וראה בקונטרס "זכר למקדש" זצ"ל שכתב שרבינו למד כן ממה שאמרו במשנה (סוטה שם): "אגריפס המלך עמד וקבל וקרא עומד", שיותר מה שמזכיר שעמד וקבל, וע"כ הכוונה שגם לקבל את ספר התורה מותר בישיבה. (32) כר' יהודה, במגילה לב. (33) בפ"ב מהלכות תפילה הלכה ה: "כל אחד ואחד מן הקורין פותח ספר תורה ומביט למקום שהוא קורא, ואח"כ אומר ברכו וכו' וכל העם עונין וכו' וחוזר ומברך בא"ה אשר בחר בנו וכו'". (34) למעלה בהלכה ג. (35) ברכת בא"ה וכו' אשר נתן לנו את תורתו וכו', ראה בהלכות תפילה שם. (36) במשנה שם: "ברכות שכהן גדול מברך אותן, המלך מברך אותן, אלא שנותן של רגלים תחת מחילת העון". ושם מ: במשנה "ומברך עליה שמונה ברכות, על התורה (ברכת התורה שלאחריה), ועל העבודה ועל ההודייה ועל מחילת העון ועל המקדש ועל ישראל ועל

5 ד. פִּיצַד הוּא קוֹרֵא? תּוֹקְעִין בְּחִצּוֹצְרוֹת בְּכָל
6 יְרוּשָׁלַיִם, כְּדִי לְהַקְהִיל אֶת הָעָם.²² וּמְבִיאִין בִּימָה
7 גְּדוּלָה, וְשָׁל עֵץ הַיְהוּדָה²³, וּמַעֲמִידִין אוֹתָהּ בְּאֶמְצַע
8 עֲזָרַת נְשִׁים²⁴, וְהַמֶּלֶךְ עוֹלָה וְיוֹשֵׁב עָלֶיהָ²⁵, כְּדִי
9 שְׁיִשְׁמְעוּ קוֹרְאָתוֹ, וְכָל יִשְׂרָאֵל הַעוֹלִים לְחַג
10 מִתְּקַבְּצִין סְבִיבֵיו. וְחִזָּן הַכְּנֶסֶת²⁶ נוֹטֵל סֵפֶר תּוֹרָה
11 וְנוֹתְנוֹ לְרֹאשׁ הַכְּנֶסֶת²⁷, וְרֹאשׁ הַכְּנֶסֶת נוֹתְנוֹ לְסַגָּן²⁸,
12 וְסַגָּן לְכַהֵן גָּדוֹל, וְכַהֵן גָּדוֹל לְמֶלֶךְ, כְּדִי לְהַדְרֹו בְּרַב

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

אבל חרש שאינו שומע, שפטור מן הראיה (למעלה פ"ב הלכה א), פטור גם מ"הקהל", כמבואר למעלה הלכה ב. וראה לחם-משנה. (52) ראה למעלה הלכה א.

ז. יום הקהל שקל להיות בשבת - מאחרין אותו 13
לאחר השבת⁵³, מפני תקיעת החצוצרות⁵⁴ 14
והתחנות⁵⁵ שאינן דוחין את השבת. 15

53) משנה במגילה ה. "אבל זמן עצי כהנים ותשעה באב חגיגה והקהל, מאחרין ולא מקדימין". (54) ראה למעלה הלכה ד. בירושלמי מגילה פ"א הלכה ו: "באלו אמרו מקדימין ולא מאחרין וכו' ר' בא בריה דרבי חייה בר בא אמר, מפני התקיעה. ר' יצחק בר ר' חייה אמר, מפני הבימה. ויעשו אותה מאתמול, שלא לדחוק את העורה. א"ר מתניה, על שם לא תטע לך אשרה כל עין". [נפסק רבינו כר' בא, כי הרי הביאה לעזרת נשים (למעלה הלכה ד) ושם אין איסור של "לא תטע לך אשרה", ראה בכסף-משנה לפ"א מהלכות בית הבחירה הלכה ט]. (55) ראה למעלה הלכה ד שהברכה השביעית, שבירך המלך אחרי קריאת התורה, היה "מתחנן ומתפלל בה כפי מה שהוא יכול", וראה בפ"א מהלכות תעניות הלכה ו ש"אין תוקעין בהן (בשבתות ובימים טובים) לא בשופר ולא בחצוצרות, ולא זועקים ומתחננים בהם בתפילה".

סליקו להו הלכות חגיגה בסיעתא דשמיא

הלכות בכורות

יש בכללן חמש מצות. שתי מצות עשה, ושלוש 16
מצות לא תעשה, וזה הוא פירושן: (א) להפריש 17
בכורות. (ב) שלא יאכל בכור תמים חוץ לירושלים. 18
(ג) שלא יפדה הבכור. (ד) להפריש מעשר בהמה. 19
(ה) שלא יגאל מעשר בהמה. 20
וקללתי המעשר עם הבכור, לפי שמעשה שניהם 21
אחד, והפיתוי כללו עמו, שנאמר: ואת דמם תזרק. 22
מפי השמועה למדו², שזה דם מעשר ודם בכור³. 23
ובאור מצות אלו בפסקים אלו: 24

~ נקודות משיחות קודש ~

"וכללתי המעשר עם הבכור, לפי שמעשה שניהם אחד והכתוב כללו עמו בו".

וצריך להבין מדוע באמת כלל הכתוב את מעשר ובכור יחד, והלא הם שני דברים הפכים במהותם, שהרי מעשר עניינו סוף וחותם של ספירת קבוצה, ואילו בכור הוא ראשון לאלה הנולדים אחריו, ומדוע כללם הכתוב יחד.

יש לומר שהיא הנותנת, ומכיון שבכור עניינו תחילה, ומעשר עניינו סוף, כללם הכתוב יחד על-פי הכלל הידוע ש"נעוץ תחילתן בסופן וסופן בתחילתן", היינו שההתחלה וסוף קשורים זה בזה. כלומר: לא רק שאין בזה סתירה אלא ששייכותו של הראשון לאחרון גדולה יותר משייכותו לשני או לשלישי.

(על-פי י"ן מלכות' החדש. ספר קרבנות סי' ז)

הכהנים (ועל ירושלים) והשאר תפילה". (37) היא ברכת העבודה, שכתוב בה "והשב את העבודה". (38) היא ברכת ההודייה. (39) שם במשנה: "אלא שנותן של רגלים תחת מחילת העון" (שבברכת כהן גדול, ראה בפ"ג מהלכות עבודת יוהכ"פ הלכה יא). (40) של שלש רגלים. (41) כלומר, תפילות אלו הן קבועות לכל ואינן מיוחדות לכהן, כמו שאר התפילות שלהן. (42) מתפלל ברכה בפני עצמה, שענינה הוא שיעמוד המקדש. (43) כלומר: ברוך אתה ה' הבוחר בישראל. ראה בהלכות עבודת יוהכ"פ שם. (44) כפי מה שהוא רגיל להתחנן ולהתפלל, ראה הלכות עבודת יוהכ"פ שם.

ה. הקריאה והברכות - בלשון הקדש⁴⁵; שנאמר: 1
תקרא את התורה הזאת - בלשונה⁴⁶. אף על פי שיש 2
שם לוועזות⁴⁷. 3

(45) הקריאה שהיא בלשון הקודש, מפורש במשנה סוטה לב. "ואלו נאמרין בלשון הקודש וכו' ופרשת המלך". ועל הברכות שהוא בלה"ק כתב ב"מים חיים" (הובאו דבריו בקובץ "הקהל" במאמרו של הרב בצ"י רבינוביץ) "אפשר שלמד רבינו מברכות כה"ג שהיו בלה"ק, כדתנן בפ' ואלו נאמרין (סוטה שם) דמה טעם יש לחלק בין ברכות לברכות, אבל בתנתינית הזכיר מקודם ברכות כה"ג, ולא נקט פרשת כה"ג לאשמועינן שאף הברכות יהיו בלה"ק, ומעתה תו ליכא למיטעי בפרשת המלך, ולפיכך לא חש התנא ולא נקט ברכות המלך אלא פרשת המלך". (46) לימוד זה מן הפסוק הזה אינו גמרא בסוטה, ואולי לקחו רבינו ממקור אחר. (47) הם המדברים בשפה זרה, ואינם מבינים בלשון הקודש. ובקונטרס "זכר למקדש" להאדרת זצ"ל כתב: "פשוט הדבר שתיבות אלו "אע"פ שיש שם לוועזות" שייכת להלכה ו' שלאחריה, וצ"ל: "אע"פ שיש שם לוועזות, וגרים שאינם מכירין וכו' (קובץ "הקהל" עמוד קיח). [ניותר מסתבר כי המלים "וגרים שאינן מכירין" שייכות למעלה הלכה ה, ומהמלים "חייבים להכין" מתחילה הלכה ו].

ו. וגרים שאינן מפריזין⁴⁸ חביבין⁴⁹ להכין לפם 4
ולהקשיב אזנם לשמע באימה ויראה וגילה ברעדה 5
פיום שנתנה בו בסניני. אפלו חכמים גדולים, 6
שיודעים כל התורה פלה, חביבין לשמע בכונה 7
גדולה יתרה⁵⁰. ומי שאינו יכול לשמע⁵¹ - מכונן לבו 8
לקריאה זו; שלא קבעה הפתויב אלא לחזק דת 9
האמת⁵². ויראה עצמו פאלו עתה נצטנה בה ומפי 10
הגבורה שומעה, שהמלך שליח הוא להשמיע דברי 11
האל. 12

(48) בלשון הקודש. והם חייבים בהקהל, כמפורש למעלה בהלכה א. (49) [כאן מתחילה הלכה ו, כמבואר למעלה]. (50) "ונראה שלמד כן ממה שנאמר בענין "ואל כל זקני ישראל" (שם לא, ט) ואח"כ נאמר "באזניהם" (שם לא, יא) שאף הם בכלל" (הרב בצ"י רבינוביץ בקובץ "הקהל" שם). [או ממה שנאמר (שם שם, יב) "ולמען ילמדו", ואמרו בחגיגה ג. קרי ביה: "למען ילמדו", הרי שמדובר בחכמים המלמדים לאחרים]. (51) שנמצא במרחק רב מן הקורא,

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

(15) פ"ה הי"ז, ופ"ט הכ"ה. (16) פ"ט מהל' מעשה הקרבנות, שם.

ג. בכור בהמה טהורה שהוא בעל מום, בין שגולד
במומו בין שנפל בו מום¹⁷ אחר שהיה תמים - הרי
הוא לפהין. אם רצה, אוכלו בקל מקום¹⁸ או מוכרו
או מאכילו למי שיירצה, אפלו לנכרי¹⁹, מפני שהוא
חלין²⁰. שגאמר: וכי יהיה בו מום פסח או עור
וגומר, הטמא והטהור יחדו יאכלנו²¹ כצבאי וקאיל²².
והרי הוא נכסי להן²³.

(17) ב'ספרי' פ' ראה (לדברים טז, כא) "אין לי אלא שגולד
תמים ונעשה בעל מום, נולד בעל מום ממעי אמו מנין,
תלמוד-לומר כל מום רע". (18) שעד כאן לא למדנו בס"פ
איזהו מקומן (זבחים נו): שהבכור נאכל בכל העיר אלא
בתם, אבל בעל מום נאכל בכל מקום (כסף-משנה).
(19) כבית-הלל במשנה, בכורות לב, ב. (20) אבל אסור
בגיזה ועבודה (פ"א מהל' מעילה ה"ט). (21) בכת"י תימן
ליתא. וכן הוא בפסוק. (22) "ואכהן קאי, שלכהן הוא
אומר לעיל מזה בפסוק כ "לפני ה' אלקיך תאכלנו שנה
בשנה" ('קריית ספר' כאן), וראה בכורות כח, א - שהגמרא
לומדת שבכור בעל מום ניתן לכהן, מן הפסוק (במדבר יח,
יח) "ובשרם יהי' לך" - "לימד על בכור בעל מום שנותנו
לכהן שלא מצינו לו בכל התורה כולה", ומפרש רש"י שלא
מצינו בכל התורה כולה שניתנו לכהן, אבל רבינו מפרש
כפירוש ה'תוספות' שלא מצינו בכל התורה כיוצא בזה
שבעל מום יתנו לכהן, שהרי חטאות ואשמות שמקריבין
אותן - הבשר לכהן, וכשהם בעלי מום, כשם שהמזבח
מפסיד כך גם הכהן מפסיד, אבל בכור אפילו כשהוא בעל
מום נותנו לכהן, ולכן יש צורך לחזור עליו בתורה "יהי'
לך", אבל בלי זה, ממשמעות הפסוק הוא שזהו לכהן
('קריית ספר' שם). (23) שהרי מקדשים בו את האשה,
כמפורש במס' מעשר שני פ"א מ"ב (ה' המוריה).

ד. מצוה להקדיש בכור בהמה טהורה, ויאמר: הרי
זה קדש. שגאמר²⁴: תקדיש לה' אלהיך²⁵. ואם לא
הקדישו - הרי זה מתקדש מאליו, וקדשתו מרחם
היא²⁶.

(24) שם נאמר: "כל הבכור אשר יולד בבקר ובצאנך הזכר,
תקדיש לך אלקיך". (25) ערכין כט, א: "לכדתניא, מנין
לנולד בכור בעדרו, שמצוה להקדישו, שנאמר "הזכר
תקדיש". (26) ערכין, שם.

ה. מצות בכור בהמה טהורה נוהגת בארץ ובחוצה
לארץ²⁷. ואין מביאין בכורות מחוצה לארץ לארץ.
שגאמר: ואכלת לפני ה' אלהיך מעשר דגנך תירושך
ויצהרדך ובכרת בקרך וצאנך; ממקום שאתה מביא
מעשר דגנך²⁸ - אתה מביא בכור בקר וצאן, וממקום
שאינ אתה מביא מעשר דגן - אי אתה מביא בכור
בקר וצאן, אלא הרי הוא בחלין ויאכל במומו²⁹.
ואם הביא - אין מקבלין ממנו³⁰, ולא יקרבו אלא

(1) צ"ל: את. (2) פסחים סד, ב. (3) שם נאמר שהכוונה
גם לפסח (וראה פ"ה מהל' מעשה הקרבנות הי"ז). (ויתכן
שלכך הסמיך רבינו להל' בכורות להל' קרבן פסח).

פרק ראשון

(4) יבאר שמצות-עשה להפריש כל פטר רחם הזכרים, באדם
ובבהמה טהורה ובחמור.

1 א. מצות עשה להפריש⁵ כל פטר רחם הזכרים,
2 בין באדם בין בבהמה טהורה בין ממין החמור,⁸
3 בין שהיו שלמים בין שהיו טרפות⁹. שגאמר: קדש
4 לי כל בכור פטר כל רחם בכני ישראל באדם
5 ובבהמה. וכלן לכהנים¹⁰.

(5) "ולחבדיל למה שראוי שיעשה בהם" ('ספר המצוות'
מצות-עשה עט). (6) פירוש, נפתח הרחם בו תחילה, והוא
בכור מן האם. (7) שהרי נאמר (שמות יג, יב - טו)
"והעברת כל פטר רחם, וכו' אשר יהי' לך הזכרים לה' וכו'
וכל בכור אדם בבניך תפדה וגו' כל פטר רחם הזכרים וכל
בכור בני אפדה". הרי כי רק הזכרים קדושים בבכורה (סמ"ג
עשין קמד). (8) כמו שנאמר (שם, יג) "וכל פטר חמור
תפדה בשה", "ופטר חמור תפדה בשה" (שם לר, כ). ודרשו
בכורות ה, ב. ז, א: "פטר חמור, פטר חמור, שני פעמים,
פטרי חמורים אמרתי לך, ולא פטרי סוסים וגמלים".
(9) כך נלמד ממה שכתב להלן פ"ג ה"י. (וכן מפורש בחולין
קלו, ב: "בכור, אפילו טריפה"). אבל אין זה אלא בבהמה
ולא באדם, וכן מפורש בפ"א מהל' ביכורים הי"ז. שטריפה
אינו חייב בחמש סלעים (הגהות 'מים חיים' על הרמב"ם).
וראה בהל' שחיטה מ"פה עד סוף פ"ט כל מיני הטריפות.
(10) כמו שנאמר (במדבר יח, טו) "כל פטר רחם וכו' באדם
ובבהמה יהיה לך" (= לאהרן הכהן, שבו התחיל הפסוק
שם, ה).

6 ב. בכור אדם ובכור חמור נפדים¹¹ ופדינם¹²
7 לפהנים¹³, ובכור בהמה טהורה נשחט בעזרה פשאר
8 קדשים קלים¹⁴; וזרקין דמו ומקטיר אמוריו, כמו
9 שבארנו במעשה הקרבנות¹⁵, ושאר הבשר נאכל
10 לפהנים¹⁶. שגאמר: אך פדה תפדה את בכור האדם,
11 ואת בכור הבהמה הטמאה תפדה. אך בכור שור לא
12 תפדה קדש הם. ובשרם יהיה לך.

(11) כמו שנאמר (שמות יג, ג) "וכל פטר חמור תפדה בשה
וכו' וכל בכור אדם בבניך תפדה". (12) פדיון הבן שהוא
חמש סלעים, ופדיון פטר חמור שהוא השה. (13) חלה
פ"ד מ"ט: "ואלו ניתנין לכל כהן וכו' ופדיון הבן ופדיון
פטר חמור". ונלמד ממה שנאמר (במדבר יח, טו) "אך פדה
תפדה את בכור האדם ואת בכור הבהמה הטמאה תפדה",
והדברים הנ"ל נמשכים למה שנאמר למעלה שם: "וידבר
ה' אל אהרן ואני הנה נתתי לך וגו' כל פטר רחם וגו' יהיה
לך, אך פדה תפדה", כלומר שתקבל פדיון מבכור אדם
ומבכור בהמה טמאה (ראה 'קריית ספר' כאן). (14) זבחים
נו, א - במשנה, אבל אין פודין אותו. ראה להלן הי"ז.

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

1 יֹאכַל בְּמוֹמוֹ. וּמִצֵּדָה זֹאת נִוְהַגְתָּ בֵּין בְּפָנַי הַבֵּית בֵּין
2 שְׁלֹא בְּפָנַי הַבֵּית³², כְּמוֹ מַעֲשֵׂה דָגוּן³³. וְאֵינָהּ נִוְהַגְתָּ
3 בְּמִקְדָּשֵׁינוּ כְּשֶׁהָיָה בְּקִדְשֵׁינוּ³⁴ קִדְּם שִׁפְדוּ, בֵּין קִדְּשֵׁי
4 מִזְבְּחֵנוּ בֵּין קִדְּשֵׁי בֶדֶק הַבֵּית³⁵.

(27) כן היא הגירסה האמיתית. וכן נראה בכמה מקומות בתלמוד, שקדושת בכור נוהגת גם בחוצה לארץ (כסף-משנה). וכן כתב בספר 'מעשה רוקח' וז"ל: "ובספר כתיבת יד מצאתי כתוב, מצות בכור בהמה טהורה נוהגת בארץ ובחוצה לארץ", וכן ראיתי בספרי תכב"ד הנמצאים פה מצרים וכו' שמצא כתוב בנוסח מוגה בחתימת רבינו (= הרמב"ם). ובכמה מספרי רבינו היה כתוב "מצות בכור בהמה טהורה אינה נוהגת אלא בארץ". וכן היתה הנוסחה לפני הראב"ד, הרמב"ן, הרשב"א והר"ן, וכולם תמהו עליו (כסף-משנה). וראה ב'ספר המצוות' מצות-עשה עט ובהערה שם. ועי' להלן פ"ג ה"ב. (28) ומעשר דגן אינו מביא אלא מן הארץ, שהיא מצוה שתלויה בארץ ונוהגת רק בארץ (ראה קידושין לו:). (29) הראב"ד משיג עליו (על מה שכתב הרי הוא כחולין). שהרי אף רבי עקיבא לא אמר אלא לענין הקרבה שאין מקריבין בכור שהביאו מחוצה לארץ, אבל קדושת בכור יש בו ואינו נגזז ונעבד ואינו נאכל אלא במומו. אבל בכסף-משנה הביא: "אלא יאכל במומו", וכן הוא בבתי תימן ובדרפוס רומי. (30) כסתם משנה, בסוף מסכת חלה. וכרבי עקיבא בתמורה כא, ב. (31) של קדושת בכור. (32) כלומר, בין בזמן שבית-המקדש קיים ובין בזמן הזה (שקלים פ"ח מ"ח). (33) שהוקשו זה לזה, למעלה בהלכה זו. וכן כתב ב'ספר המצוות' שם. (34) כלומר, מצות בכורה אינה נוהגת בהמות של הקדש, כך מדייקת הגמרא בכורות יד, א - מדברי המשנה, שם. (35) אבל אם נפדו הבהמות, יש הבדל בין קדשי מזבח (= בהמה שהוקדשה כשהיא תמימה בלי מום ליקרב על המזבח) לבין קדשי בדק הבית (= בהמה שהוקדשה כשהיא בעלת מום שאינה קריבה על המזבח אלא נמכרת והמעות לבדק הבית), שקדשי מזבח אף אם נפדו אינם חייבים בבכורה, וקדשי בדק הבית אם נפדו חייבים בבכורה, ראה להלן פ"ה ה"ח.

41) כלומר, מצוה לאכול בתוך שנתו ולא לאחרו יותר (משנה שם כו:). ואם איחרו לאחר שנתו עובר ב'לא תעשה', אבל אינו נפסל בכך (להלן הי"ג). (42) בזמן שבית המקדש היה קיים, שמקריבו והכהן אוכלו. (43) גם בזמן הזה. (44) התחלת שנתו (ר"ה ו:). (45) שנאמר (ויקרא כב, כז). "ומיום השמיני והלאה ירצה לקרבן". (46) אבל אם נולד תם ונעשה בעל מום - מונין לו מיום השמיני ('תוספות' ר"ה ז. ד"ה הא). (47) פירוש, שילדה אחרי שכלו לה חדשי הריונה: בבהמה גסה תשעה חדשים, ובבהמה דקה חמשה חדשים. (48) שראוי. (49) ר"ה ז, א. (50) שמא לא מלאו חדשי הריונה, והוולד הוא נפל ואסור באכילה, עד שיעברו שמונה ימים ויצא מספק נפל.

ט. נולד לו מום בתוך שנתו - רשאי לקיימו כל שנים
עשור ה'שנתי⁵¹. נולד לו מום בסוף שנתו - מתר לקיימו
שלושים יום מיום שנפול בו המום, ואף על פי שהוא
מתאחר לאחר שנתו⁵². פיצד? כגון שנפול בו מום
בחמשה עשור יום לפני גמר שנתו⁵³ - משלימין לו
חמשה עשור אחר שנתו⁵⁴. נולד לו מום אחר שנתו
- אינו רשאי לקיימו אלא עד שלשים יום⁵⁵ ויאכל.

(51) משנה, בכורות שם, ובגמרא שם כח, א - אמרו: שנים עשר חודש ולא יותר. (52) וכל זה משום השבת אבידה לבעלים, כלומר לכהן שהוא הבעלים, שאם לא ימצא הישראל כהן כדי לתת לו, ויצטרך לשחטו מיד, יסריח הבשר, ויפסיד הכהן. ולכן אמרו שרשאי לקיימו שלשים יום (בכורות כח. וברש"י שם). (53) ברייתא, שם. (54) מדובר כאן בזמן הזה, שהדין הוא (ראה להלן הי"י) שמקיים את הבכור אפילו כמה שנים עד שיפול בו מום (רע"ב, בכורות פ"ד מ"ב). (55) שם במשנה.

י. הפכור בזמן הזה⁵⁶ - מניחו עד שיפול בו מום
ויאכל⁵⁷.

(56) שאי-אפשר להקריבו ולאוכלו בתוך שנתו. (57) שם.
יא. ועד שלא נראה להראותו להכם⁵⁸ רשאי לקיימו
שנים ושלוש שנים⁵⁹. ומשנראה להראותו להכם⁶⁰:
אם נולד בו מום בתוך שנתו - רשאי לקיימו כל
שנים עשור ה'שנתי⁶¹; נולד אחר שנתו - מקיימו
שלשים יום⁶².

(58) כלומר, שעדיין לא נפל בו מום שיצטרך להראותו לחכם מומחה, שיתיר לו לשחטו, ראה להלן פ"ג ה"א. (59) ברייתא, שם. (60) כלומר, נפל בו מום ויש צורך

27) כן היא הגירסה האמיתית. וכן נראה בכמה מקומות בתלמוד, שקדושת בכור נוהגת גם בחוצה לארץ (כסף-משנה). וכן כתב בספר 'מעשה רוקח' וז"ל: "ובספר כתיבת יד מצאתי כתוב, מצות בכור בהמה טהורה נוהגת בארץ ובחוצה לארץ", וכן ראיתי בספרי תכב"ד הנמצאים פה מצרים וכו' שמצא כתוב בנוסח מוגה בחתימת רבינו (= הרמב"ם). ובכמה מספרי רבינו היה כתוב "מצות בכור בהמה טהורה אינה נוהגת אלא בארץ". וכן היתה הנוסחה לפני הראב"ד, הרמב"ן, הרשב"א והר"ן, וכולם תמהו עליו (כסף-משנה). וראה ב'ספר המצוות' מצות-עשה עט ובהערה שם. ועי' להלן פ"ג ה"ב. (28) ומעשר דגן אינו מביא אלא מן הארץ, שהיא מצוה שתלויה בארץ ונוהגת רק בארץ (ראה קידושין לו:). (29) הראב"ד משיג עליו (על מה שכתב הרי הוא כחולין). שהרי אף רבי עקיבא לא אמר אלא לענין הקרבה שאין מקריבין בכור שהביאו מחוצה לארץ, אבל קדושת בכור יש בו ואינו נגזז ונעבד ואינו נאכל אלא במומו. אבל בכסף-משנה הביא: "אלא יאכל במומו", וכן הוא בבתי תימן ובדרפוס רומי. (30) כסתם משנה, בסוף מסכת חלה. וכרבי עקיבא בתמורה כא, ב. (31) של קדושת בכור. (32) כלומר, בין בזמן שבית-המקדש קיים ובין בזמן הזה (שקלים פ"ח מ"ח). (33) שהוקשו זה לזה, למעלה בהלכה זו. וכן כתב ב'ספר המצוות' שם. (34) כלומר, מצות בכורה אינה נוהגת בהמות של הקדש, כך מדייקת הגמרא בכורות יד, א - מדברי המשנה, שם. (35) אבל אם נפדו הבהמות, יש הבדל בין קדשי מזבח (= בהמה שהוקדשה כשהיא תמימה בלי מום ליקרב על המזבח) לבין קדשי בדק הבית (= בהמה שהוקדשה כשהיא בעלת מום שאינה קריבה על המזבח אלא נמכרת והמעות לבדק הבית), שקדשי מזבח אף אם נפדו אינם חייבים בבכורה, וקדשי בדק הבית אם נפדו חייבים בבכורה, ראה להלן פ"ה ה"ח.

ז. הפל חייבין בפכור בהמה טהורה: פהנים לויים³⁶
וישראליים. ואף על פי שהפכור לפהן, אם נולד לו
פכור - מקריב דמו ואמוריו כמו שבארנו³⁷, ואוכל
שאר הבשר בתורת פכור. שנאמר: כל הפכור אשר
יולד בפקרף ובצאנה וגומר³⁸. אכל בכור אדם ובכור
בהמה טמאה - פהנים ולויים פטורין³⁹, כמו
שבארנו בהלכות מתנות פהנה⁴⁰.

(36) משנה, בכורות יג, א. (37) למעלה ה"ב. (38) וזה מכיוון גם לכהן, וכתוב שם (טו, כ) "לפני ה' אלהיך תאכלנו". (39) משנה, שם: "כהנים ולויים פטורים מפדיון הבן ומפטר חמור". (40) ה'ל' ביכורים (עם שאר מתנות כהונה) פ"א ה"ט, ופ"ב שם הי"ד.

ח. הפכור נאכל בתוך שנתו⁴¹ בין תמים⁴² בין פעל
מום⁴³. שנאמר: לפני ה' אלהיך תאכלנו שנה

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ראשון כ"ז ניסן - ספר קרבנות - הלכות בכורות צה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

70) מיד אחרי היולדו. משנה, בכורות כו, ב. 71) שהרי אמרה תורה (שמות כט, כט) "למשחה", והיינו "לגדולה". והבכור מיד עם היולדו יש לבעליו טורח ועמל בטיפול בו (פירוש המשניות, שם). 72) איל ותיש. 73) שור. 74) משנה, בכורות שם. 75) כלומר, מסייע לבעל הבכור כדי שיתנהו לו ולא לכהן אחר. 76) פ"ב מהל' תרומות ה"כ. 77) כדי לקבל שם תרומה תמורת סיועם. 78) כדי לקבל שם זרוע, לחיים וקייבה. 79) לשמור או להאכיל את הבקר כדי לקבל עבור זה את הבכורות. 80) אלא א"כ נתן להם שכר סיועם תחילה (רבינו, שם).

טו. הִיָּה הַבְּכוֹר בַּעַל מוֹם⁸¹ וְאָמַר לוֹ בַּתּוֹךְ זְמַן זֶה: 28
תְּנִיחוּ לִי שְׂאוּכְלָנוּ עִתָּה, אוֹ שֶׁהִיָּה תָּמִים⁸² וְאָמַר לוֹ: 29
תְּנִיחוּ לִי בַּתּוֹךְ זְמַן זֶה שֶׁאֶקְרִיבְנוּ עִתָּה - הֲרִי זֶה 30
נִתְּנָנוּ לוֹ⁸³. וַיִּרְאֶה לִי, שֶׁהַבְּכוֹר נִתָּן לְכָל פֶּהֶן 31
שִׁירְצָה⁸⁴. 32

81) שם במשנה. 82) בזמן המקדש. שם. 83) שהרי אינו מטפל בהם כלל, ואין זה נחשב כנותן לו הבכור בשכר טיפולו. 84) בין לחבר בין לעם-הארץ (חלה פ"ד מ"ט) ואינו ניתן לאנשי משמר ככל הקרבנות (מהרי"ט אלגאזי פרק ד' אות מג, ר'מנחת חינוך' מצוה יח, אות יח. וכן כתב רש"י בזבחים קב: ד"ה את דמם).

טז. פֶּהֶן שֶׁאֲכַל פְּזִית⁸⁵ מִבְּכוֹר תָּמִים חוּץ לִירוּשָׁלַיִם 33
- לוֹקָה מִן הַתּוֹרָה⁸⁶, שֶׁנֶּאֱמַר: לֹא תוּכַל לֶאֱכֹל 34
בְּשַׁעֲרֵיךָ מִעֵשׂוֹר דְּגַנְךָ וְתִירֹשֶׁךָ וְיִצְהָרֶךָ וּבְכֹרֹת בְּקֶרֶךָ 35
וְצִאֲנֶךָ. וְכֵן זֶר שֶׁאֲכַל פְּזִית מִבְּכוֹר, בֵּין לִפְנֵי זְרִיקָה⁸⁷ 36
בֵּין לְאַחַר זְרִיקָה - לוֹקָה. מִפִּי הַשְּׂמוּעָה לְמַדוּ⁸⁸, 37
שֶׁזוֹ אֲזַהֲרָה אִף לְזֶר שֶׁאֲכַל בְּכוֹר בֵּין לִפְנֵי זְרִיקָה בֵּין 38
לְאַחַר זְרִיקָה. 39

85) סתם אכילה בכזית. 86) משנה, מכות יז, א. וראה בפ"א מהל' מעשה הקרבנות ה"ה. 87) זריקת הדם. 88) במס' מכות שם, וב'ספרי' (דברים יב, יז).

יז. הַבְּכוֹר⁸⁹ אֵין פּוֹדִין אוֹתוֹ⁹⁰, שֶׁנֶּאֱמַר: אִף בְּכוֹר 40
שׂוֹר אוֹ בְּכוֹר פֶּשֶׁב אוֹ בְּכוֹר עֵז לֹא תִפְדֶּה. וְכֵן אֵין 41
מוֹכְרִין אוֹתוֹ כִּשְׂהוּא תָּם⁹¹, שֶׁכִּינּוֹן שֶׁהוּא עוֹמֵד 42
לְקַרְבָּן אֵין לִפְהֵן בּוֹ זְכוּת כְּדִי לְמַכְרוֹ⁹². וּבְזִמְן הַזֶּה, 43
שֶׁאֵין בֵּית⁹³, הוֹאִיל וְהוּא עוֹמֵד לְאֲכִילָה⁹⁴ - הֲרִי 44
הוּא מְתָר לְמַכְרוֹ וְאִף עַל פִּי שֶׁהוּא תָּמִים⁹⁵, בֵּין 45
לִכְהֵן בֵּין לְיִשְׂרָאֵל⁹⁶. 46

89) בכור בהמה טהורה. אבל בכור אדם ובכור חמור - נפדים, ראה למעלה ה"ב. 90) לעשותו חולין. 91) תמורה ז, ב. ואפילו כשהוא חי וכל-שכן כשהוא שחוט, שאין בשר קודש נמכר, ראה להלן הי"ח. 92) משום שעומד להקרבה. ואף שהתורה זיכתה אותו לכהן - לא זיכתה אותו עד כדי כך שיוכל למוכרו ('מעשה רוקח', וראה לחם-משנה). 93) בית המקדש, ואין מקריבין את הבכור אלא מניחו עד שיפול בו מום, ראה למעלה ה"ג. 94) אחר שיפול בו מום, יש לכהן בו זכות בכלו ומיד. 95) תמורה,

להראותו לחכם שיתיר לשוחטו. 61) ולא יתור. 62) משום השבת אבידה לבעלים (שם). וראה למעלה מה שהבאנו מדברי רש"י.

יב. שְׁנֵה שֶׁל בְּכוֹר הִיא שְׁנַת לְבָנָה תְּמִימָה, שְׁנֵים 1
עֶשְׂרֵי חֹדֶשׁ מִיּוֹם לְיוֹם. וְאִם הִיָּתָה שְׁנֵה מְעַבְּרַת - 2
נִתְּעַבְּרָה לוֹ, וּמוֹנָה לוֹ שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֵי חֹדֶשׁ⁶³. נוֹלְדוּ 3
לוֹ שְׁנֵי טְלָאִים⁶⁴, אֶחָד בַּחֲמִשָּׁה עֶשְׂרֵי שֶׁל אָדָר 4
הָרִאשׁוֹן וְאֶחָד בְּרֵאשׁ חֹדֶשׁ אָדָר שְׁנִי: זֶה שְׁנוּלֵד 5
בְּרֵאשׁ חֹדֶשׁ אָדָר שְׁנִי - כִּיּוֹן שֶׁהִגִּיעַ יוֹם רִאשׁוֹן 6
בְּאָדָר שֶׁל שְׁנֵה הַבָּאָה⁶⁵ עֲלָתָהּ לוֹ שְׁנֵה, וְזֶה שְׁנוּלֵד 7
בַּחֲצִי אָדָר רִאשׁוֹן - לֹא עֲלָתָהּ לוֹ שְׁנֵה עַד חֲצִי 8
אָדָר שֶׁל שְׁנֵה הַבָּאָה. הוֹאִיל וְנוֹלֵד בַּחֹדֶשׁ הָעֶבְרָה, 9
מוֹנִין אוֹתוֹ לוֹ⁶⁶. 10

63) כחכמים (ר"ה ו: ערכין לא:): בניגוד לדעת רבי, הסובר כי שנה תמימה היא שלש מאות וששים וחמשה ימים, כמנין ימות החמה, ואין הבל בין שנה פשוטה לשנה מעוברת. 64) משתי בהמות שלא ביכרו, שיש על הטלאים קדושת בכור (ערכין, שם). 65) והשנה הבאה היא שנה פשוטה ולא מעוברת. 66) כן הוא בערכין שם: "דאמר ליה את נחית לעיבורא", "שקנית בחודש העיבור בט"ו באדר הראשון (ראה ראש השנה יט: ברש"י ד"ה כמה, וב'תוספות' ד"ה אדר, שאדר ראשון הוא חודש העיבור) גלית אדעתך דשנת עיבור את רוצה לחשוב, הילכך לא נגמרה (שנתה) (שנתך) עד ט"ו באדר" (רבינו גרשום' שם).

יג. עֶבֶר וְאַחַר הַבְּכוֹר⁶⁷ לְאַחַר שְׁנָתוֹ, אִף עַל פִּי 11
שֶׁהוּא עוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה⁶⁸, אִם הִיָּה תָּם - הֲרִי זֶה 12
לֹא נִפְסַל, אֲלֵא מְקַרְבִּינוּ; וְאִם הִיָּה בַּעַל מוֹם - 13
שׁוֹחֲטוֹ כְּכֹל מְקוֹם. שֶׁנֶּאֱמַר: מִעֵשׂוֹר דְּגַנְךָ תִּירֹשֶׁךָ 14
וְיִצְהָרֶךָ וּבְכֹרֹת בְּקֶרֶךָ וְצִאֲנֶךָ - מְקִיֵּשׁ בְּכוֹר לְמַעֲשֵׂר: 15
מֵה מַעֲשֵׂר אֵינוֹ נִפְסַל מִשְׁנֵה לְחִבְרָתָהּ⁶⁹, אִף בְּכוֹר 16
אֵינוֹ נִפְסַל מִשְׁנֵה לְחִבְרָתָהּ. 17

67) ר"ה ה, ב. 68) של "לא תאחר לשלמו" (דברים כג, כב), וראה 'מנחת חינוך' מצוה יח אות ו. 69) כלומר, אם השהה מעשר שני משנה אחת לשניה, אין המעשר שני נפסל בכך, שהרי נאמר (שם יד, כח) "מקצה שלש שנים תוציא את כל מעשר תבואתך וגו'" (רש"י ר"ה ה: ד"ה מה מעשר).

יד. אֵין נִתְּנִין אֶת הַבְּכוֹר לִכְהֵן כִּשְׁנוּלֵד⁷⁰, שֶׁאֵין 18
זוֹ גְדֻלָּה לִפְהֵן⁷¹; אֲלֵא יִטְפַּל בּוֹ בְּעֲלָיו עַד שִׁנְדִּיל 19
מַעֲט וְיִתְּנֵנוּ לִפְהֵן. וְעַד פְּמָה יִשְׂרָאֵל חִיבִין לְהִטְפִּיל 20
בְּבְכוֹר? בְּהִמָּה זְקָה⁷² - שְׁלֹשִׁים יוֹם, וּבְגִסָּה⁷³ - 21
חֲמִשִּׁים יוֹם. וְאִם אָמַר לוֹ הַפְּהֵן: תְּנִיחוּ לִי בַּתּוֹךְ 22
זְמַן זֶה וְאֵנִי אֲטַפֵּל לְעֶצְמִי - אֵינוֹ רְשָׁאֵי לְתַנּוּ לוֹ⁷⁴; 23
שְׁזֵה כְּמוֹ מְסִיעַ עַל מַתְּנוּתֵי⁷⁵, וּבְכָר בְּאֲרָנוּ 24
בְּתַרְמוֹת⁷⁶, שֶׁהַפְּהֵנִים הַמְּסִיעִין בְּבֵית הַגְּבוּלוֹת⁷⁷ 25
וּבְבֵית הַמְּטַבְּחִים⁷⁸ וּבַתּוֹךְ הָרוּעִים⁷⁹ - אֵין נִתְּנִין 26
לְהֵם מַתְּנוּתֵיהֶן בְּשִׁכְרָן⁸⁰. 27

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

יום שני כ"ח ניסן ה'תשע"ז

פֶּרֶק שְׁנִי

1 יבאר המום שהבכור נשחט עליו או שירעה, ושצריך פטר רחם.

- א. כָּל הַמוּמִים הַקְּבֹעִים² הַפּוֹסְלִין אֶת הַקֶּדָּשִׁים³ וְנִפְדִים עֲלֵיהֶן⁴, אִם נִפְל אֶחָד מֵהֶן בְּבִכּוּר - הָרִי זֶה נִשְׁחַט עָלָיו בְּכָל מְקוֹם⁵. וַיִּכָּר בְּאַרְנוּ אוֹתָן הַמוּמִין בְּהִלְכוֹת אֲסוּרֵי מִזְבֵּחַ, שֶׁהָרְאוּי מֵהֶן לְהִיּוֹת בְּזָכָר⁶ שְׁשִׁים וְשִׁבְעָה⁷.

2 כלומר, קבועים לעולם ואינם עוברים. כגון חתיכת אבר וכדומה. 3 להקריבם למזבח. 4 שמצוה לפדות פסולי המוקדשין. 5 כלומר, שוחטו ואוכלו בכל מקום כחולין. 6 שמספר המומין הראויים להיות בבכור שהוא זכר, הוא יותר מאשר אצל נקבה ביי"ב מומין שבאברי הזרע (לחם משנה). 7 בפרק ב מהלכות איסורי מזבח הלכה ו כתב שיש שלושה ושבעים מומים. אבל זה אינו אלא בזכרים ובנקבות בגדי ובטלה וטומטום ואנדרוגינוס. אבל בבכור שור זכר חסרים ששה מומים.

- ב. וְכָל הַדְּבָרִים שֶׁמְנִינּוּ שֵׁם שְׁאִין הַקֶּרֶן מִן הַמִּבְּרָה⁸, וְאִין הַקֶּדָּשִׁים קָרְבִין בָּהֶן וְלֹא נִפְדִין עֲלֵיהֶן⁹, כִּף אִין הַבְּכּוֹר נִשְׁחַט עֲלֵיהֶן וְלֹא קָרְבִין¹⁰, אֶלָּא יִהְיֶה עוֹמֵד עַד שְׂיֻלָּד לוֹ מוֹם קְבֹעַ. וְכֵן אִם נוֹלָד בְּבִכּוּר מוֹם עוֹבֵר - הָרִי זֶה אִינוֹ נִשְׁחַט בְּכָל מְקוֹם וְלֹא קָרְבַּ, אֶלָּא יִהְיֶה רוֹעֵה עַד שְׂיֻפֵּל בּוֹ מוֹם קְבֹעַ וְיִשְׁחַט עָלָיו.

8 כלומר, שחסר בו משהו, אבל אינו מום. 9 "ואלו הן מי שבלובן עינו יבלת שאין בו שער אם נגממו קרניו וכו' אם נפגמו חיטיו הפנימיות וכו' לא קרבין ולא נפדין". 10 והטעם הוא, משום שהוא חסר ואין להקריב במקדש אלא שלם בתכלית השלימות וכן לא ישחט עליהן במדינה (=בכל מקום) לפי שאינם מומין קבועין.

- ג. וְכֵן אִם נִעְבְּדָה בּוֹ עֲבָרָה¹¹, או שְׁהֲרַג¹² בְּעַד אֶחָד¹³ או עַל פִּי הַבְּעָלִים¹⁴, או שֶׁהֲקֵצָה¹⁵ או נִעְבְּד¹⁶ - יִרְעָה עַד שְׂיֻפֵּל בּוֹ מוֹם, כִּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוּ בְּהִלְכוֹת אֲסוּרֵי מִזְבֵּחַ.

11 שנרבע. 12 אדם. 13 כלומר, נעבדה בו עבירה בפני עד אחד או שהרג אדם בפני עד אחד. שאילו היו אלה בפני שני עדים - הורגין אותו. 14 שלעולם אינו נהרג אלא על פי שני עדים. 15 שהוזמן לעבודה זרה ולא נעבד עוד. 16 שעבדו לו בעבודה זרה.

- ד. יוֹצֵא דִפְן¹⁷ וְהֵבִיא אֶתְרִי¹⁸ - שְׂנִיָּהֶן אִינֵן בְּכוֹר¹⁹. הָרְאוּשׁוֹן - מִפְּנֵי שְׂאִינוֹ פֶּטֶר רְחִים²⁰, וְהָאֶתְרוֹן - מִפְּנֵי שֶׁקָּדְמוֹ אַחֲרוֹ²¹. אֶפְלוֹ יִצְאָה נִקְבָּה דִרְךָ דִּפְן וְזָכָר דִּרְךָ רְחִים²² - אִינוֹ בְּכוֹר²³.

17 "והוא שישוסע חלצי האשה, אם תקשה עליה הלידה,

שם. שבבכור לא אסרה תורה אלא לפדותו, אבל לא אסרה למכרו. וראה להלן פ"ו ה"ה בדין מעשר בהמה. 96 כן מסקנת הגמרא שם ח, ב. ואין כאן חשש שמא מוזיל לו בכדי שכל פעם שיהא לו בכור יתננו לו, ונמצא שהוא ככהן המסייע בבית הגרנות (למעלה ה"ד) - אין חוששים לכך שבוודאי לא יזיל לו עכשיו מחמת סיכוי קלוש שבעתיד (שם).

- יח. בְּכוֹר בְּעַל מוֹם - יֵשׁ לִפְהֶן לְמַכְרוֹ⁹⁷ בְּכָל זְמַן, בֵּין לִפְנֵי הַבֵּית בֵּין שְׁלֹא לִפְנֵי הַבֵּית⁹⁸, בֵּין חַי בֵּין שְׁחוּט⁹⁹. וְכִשְׁהוּא מוֹכֵר בְּשׂוֹר בְּכוֹר בְּעַל מוֹם - מוֹכְרוֹ בְּבֵית¹⁰⁰ אֲבָל לֹא בְּשׂוֹק, כִּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוּ בְּהִלְכוֹת אֲסוּרֵי מִזְבֵּחַ¹⁰¹. אֲבָל בְּשׂוֹר בְּכוֹר תָּמִים אִינוֹ נִמְכָּר¹⁰², מִפְּנֵי שֶׁהוּא בְּשׂוֹר קָדָשׁ¹⁰³. וְכִהְיִים שְׁנַמְנָנוּ עַל הַבְּכוֹר¹⁰⁴ - מִתְּרִין לְשִׁקּוֹל מְנָה פְּנֵגֵד מְנָה¹⁰⁵.

97 ראה למעלה ה"ג. 98 כלומר, בין בזמן שבית המקדש היה קיים ובין בזמן הזה (שם ז:). 99 שם. 100 משום זלזול בקדשים. משנה, בכורות לא, א: "כל פסולי המוקדשין נמכרין באטליו וכו' חוץ מן הבכור והמעשר שהנייתן לבעלים, פסולי המוקדשין הנייתן להקדש". כלומר: כשנמכרין באטליו יש הרבה קונים והבשר נמכר ביוקר, וכשהבשר נמכר בבית אין הרבה קונים ונמכר בזול, לכן בפסולי המוקדשין שהרווח ממכירת הבשר הוא להקדש, התיירו לזלזל בקדשים. אבל בבכור שהרווח לבעלים, שהוא הכהן, לא התיירו לזלזל בו ולמכרו באטליו. 101 פ"א ה"ב. 102 פשוט הוא. וכן נראה בפרק קמא דתמורה שם (כספ-משנה). 103 "ובזיון קדשים הוא, שאין הדרך לעשות סחורה בדבר שקרב ממנו למזבח" (רש"י שם). 104 כלומר, שהם שותפים בו. 105 משנה, בכורות לא, ב: "ושוקלין מנה כנגד מנה בכבור", ומפרשה רבינו בכבור תם, והיינו, "שיחלקו אותה לששה או לשבעה חלקים ונותנים חלק בכף זה וחלק בכף זה. ר"ל כפות מאזנים וכו'" (רבינו בפי"מ שם).

- יט. הַמְּפָשִׁיט¹⁰⁶ בְּכוֹר בְּעַל מוֹם¹⁰⁷ - הָרִי זֶה מִתֵּר לְהַפְשִׁיטוֹ בְּאֵי זֶה דֶּרֶךְ שְׂיִרְצָה. אִם רָצָה לְהַרְגִיל - מִרְגִיל¹⁰⁸. וְכֵן שְׂאֵר פְּסוּלֵי הַמִּקְדָּשִׁין¹⁰⁹, אִם רָצָה לְהַפְשִׁיט מִן הַרְגֵל - מִפְּשִׁיט.

106 את העור. 107 אבל בבכור תם לא התיירו, ראה להלן. 108 כלומר, אם רוצה להפשיט דרך הרגלים, מפשיט, ואע"פ שזה נראה כבזיון, שפושטן בשביל הנפחים, או כדי לשים בו דבש בעודו על הבכור, אין בזה איסור, לפי שבבכור בעל-מום אינו קדוש. ורק לדעת בית שמאי ולדעת רבי אלעזר ברבי שמעון אסור לעשות כן כמפורש בתמורה כד, א. אבל לדעת בית הלל וחכמים החולקים על רבי אלעזר ברבי שמעון, לא אסרו לעשות כן (כספ-משנה). וכל זה בבכור בעל מום, אבל בתם חששו לבזיון קדשים כנ"ל. 109 כברייאתא שם אסרו לעשות כן, ואף בזה סובר רבינו שכל זה לדעת בית שמאי ורבי אלעזר ברבי שמעון, אבל לחכמים גם זה מותר.

מתוך מהדורת גושל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

בבכורה - קדוש" ולדעת רבינו זוהי פשיטות לבעיא (כסף משנה). (41) הפרה ילדה מין סוס, אבל חמור שילדה מין סוס ויש בו מקצת סימני חמור חייב בבכורה. (42) שהיה מקום לומר שמקצת הסימנים יחייבו אותו בבכורה כמו בזה שלמעלה. (43) שהמוציא מחבירו עליו הראיה, ועל הכהן להוכיח שיש עליו דין בכור, ואוכלו מיד שהרי שינוי ברייתו הוא מום כנ"ל. ואינו אסור באכילה מפני שהוא כסוס וגמל, שהנולד מן הטהור - טהור. (44) כרב המנוגא בבבא מציעא ו: ולא כרבה שם הסובר שמוציאין מידו.

ז. המטיל מום בפכור⁴⁵, הואיל ועשה עברה⁴⁶ - 18
 קונסין אותו ואינו נשחט על מום זה, עד שיפול בו
 מום אחר מאליו⁴⁷. ואם מת זה החוטא - מתר לבנו
 לשחטו על מום שעשה אביו; שלא קנסו בנו
 אחריו.

45) אף ישראל, ראה בפירוש המשנה לרבינו לבכורות לד. על המשנה הצורם אוון בכור, נראה שגם אם הישראל הטיל מום קנסו חכמים, אבל רש"י שם פירשה בכהן. (46) שאסור להטיל מום בקדשים, והמטיל מום בקדשים לוקה, שהרי נאמר (ויקרא כב, כא) "כל מום לא יהיה בו" ודרשו בו (שם לג:): שלא יטיל בו מום. (47) [ואף על פי שמטיל מום בקדשים אסור לאכלם משום "לא תאכל כל תועבה" - בכור אינו בכלל פסולי המוקדשין, ואינו אסור אלא משום קנס].

ח. הרגיל⁴⁸ לבכור שיפול בו מום, כגון שנתן
 דבלה⁴⁹ על אָזנו עד שפא פלב ונטלה וחתך אָזנו,
 או שהקליף⁵⁰ בין ברזל ועששיות של זכוכית⁵¹ כדי
 שתקטע ידו ונקטעה⁵², או שאמר לנכרי להטיל בו
 מום - הרי זה לא ישחוט עליו. זה הפלל: כל מום
 שנעשה לדעתו⁵³ - אסור לו לשחט עליו, ואם
 נעשה שלא לדעתו - הרי זה שוחט עליו.

48) גרם. (49) תאנה. (50) כלומר, שהולך את הבכור. (51) חתיכות עבות של זכוכית. (52) למד זה ממעשהו של ר' צדוק (שם לו). שנתן לו שעורים במקום דחוק מסוג בקוצים. (53) של בעל הבכור.

ט. אמר: אלו נפל בפכור זה מום הייתי שוחטו,
 ושמע הנכרי ועשה בו מום - הרי זה שוחט עליו,
 שהרי לא נעשה בדעתו⁵⁴.

54) שהנכרי עשה את המום שלא בידיעת בעליו.
 י. ראינוהו⁵⁵ שעשה מעשה המרגיל להטיל בו מום,
 ונפל בו מום, ואין אנו יודעין אם נתפון למום זה
 או לא נתפון - הרי זה לא ישחוט עליו⁵⁶. כיצד?
 כגון שנתן לו שעורים במקום דחוק מסוג
 בקוצים⁵⁷, וכיון שאכל נחלק שפתו⁵⁸, אפלו היה
 חבירו⁵⁹ - הרי זה לא ישחוט עליו⁶⁰. וכן כל פיוצא
 בזה.

55) שנחשדו הכהנים להטיל מום בבכור. (56) לכהן.

ויצא העובר משם". כלומר, שלא יצא הוולד דרך הרחם אלא דרך הדופן. (18) דרך הרחם. (19) כרבי עקיבא שאינו בכור עד שיהא בכור לרחם ובכור ללידה. (20) וראה למעלה פרק א הלכה א שבכור הוא פטר-רחם. (21) ואינו ראשון ללידה, אף על פי שהוא ראשון לרחם. (22) שהוא ראשון לזכרים וגם ראשון לרחם. (23) שאינו ראשון לנולדים, ובכור לדבר אחד אינו בכור, שבכור צריך להיות ראשון לנולדים, ראשון לזכרים וראשון לרחם.

ה. בכור שהוא אנדרוגינוס²⁴ - אין בו קדשה פלל,
 והרי הוא כגובה שאין בו לפהן פלום²⁵, ועובדים
 בו²⁶ וגוזזים אותו²⁷ כשאר החלין. נולד טמטום²⁸ -
 הרי זה ספק בכור²⁹, ויאכל במומו³⁰ לבעליו³¹. בין
 שהטיל מום³¹ במקום זכרות³² בין שהטיל במקום
 נקבות.

(24) שיש לו גם אבר זכרות וגם אבר נקבות. (25) שאינו קדוש כלל, מפני שהוא ברייה בפני עצמה ואינו זכר. (26) כל מיני עבודות. (27) את שערו. ואילו הבכור, בין שהוא תם ובין שהוא בעל מום אסור לגזוז שערו ואסור לעבוד בו. (28) שאין לו לא אבר זכרות ולא אבר נקבות אלא הוא אטום. והוא ספק זכר ספק נקבה. (29) ואין שוחטין אותו כשהוא תם לא במקדש, שמא נקבה היא ואינה קדושה, ולא במדינה שמא זכר הוא וצריך להקריבו על המזבח. (30) וכשנפל בו מום שוחטו בכל מקום ובעליו אוכלים אותו ואינו חייב לחיתו לכהן משום שמא נקבה היא ואינה קדושה והמוציא מחבירו עליו הראיה. (31) מי רגלים. וכל זה הוא לענין טמטום ולא לאנדרוגינוס שהוא אינו קדוש כלל (כסף משנה). (32) ואף על פי שבבכורות מב: מפורש שאם משתין ממקום זכרות, לדברי הכל הוא זכר - פסק רבינו כהסוגיא שם נו. שלעולם ספק הוא (לחם משנה).

ו. רחל³³ שילדה כמין עז או עז שילדה כמין רחל
 - פטור מן הבכורה³⁴; ושנאמר: אף בכור שור³⁵ -
 עד שיהיה הוא שור ובכורו שור³⁶. ואם היה בו
 מקצת סימני אמו - הרי זה בכור³⁷. והוא בעל מום
 קבוע³⁸, שאין לה מום גדול משנוי ברייתו. אפלו
 פרה שילדה כמין חמור³⁹ ויש בו מקצת סימני פרה
 - הרי זה בכור לפהן, הואיל ומין החמור יש בו דין
 בכור⁴⁰. אבל אם ילדה מין סוס⁴¹ או גמל, אף על
 פי שיש בו מקצת סימני פרה⁴² - הרי הוא ספק
 בכור. לפיכך יאכל לבעלים⁴³, ואם תפסו פהן - אין
 מוציאין מידו⁴⁴.

(33) כבשה. (34) ואף על פי שכל אחד משני המינים האלו חייב בבכורה. (35) וגומר: "או בכור כשב או בכור עז". (36) וכמו כן עד שיהא הוא כשב ובכורו כשב, שיהא הוא עז ובכורו עז. (37) וחייב ליתנו לכהן. (38) ונשחט בחוץ ופסול ליקרב למזבח. (39) אף שהפרה היא ממין טהור והחמור הוא ממין הטמא. (40) בעיא בגמרא (שם ו.) ואמרו שם: "ואם תמצי לומר כיון דאידי ואידי מיקדש

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

- 57) כלומר, דפנות המקום הדחוק הזה היו קלועים בקוצים.
 58) לשניים, שזהו מום. (59) תלמיד חכם. (60) כרבן גמליאל שם, שלא חילקו בין כהן עם הארץ לבין כהן תלמיד חכם לענין חשד זה של הטלת מום בבכור.
- 1 יא. הִיָּה בְּכוֹר רֹדֵף אֶת הָאָדָם וּבָעֵטוּ כַּדֵּי לְטַרְדּוֹ⁶¹,
 2 וְאָפְלוּ בָּעֵט בּוֹ מִפְּנֵי שֶׁרָדְפוּ מִקֳדָם⁶², וְנַעֲשֶׂה בּוֹ
 3 מוֹם בְּבַעֲיָטָה זֶה - הֲרִי זֶה יִשְׁחַט עָלָיו.
- 61) לבלבלו שלא ירדוף אחריו שוודאי לא נתכוון להטיל בו מום. (62) כלומר, בעט בו לאחר רדיפה, שאפשר היה לחשוב שנתכוון להטיל בו מום, שהרי אינו רודפו עתה, ובכל זאת אומרים אנו שעודנו תחת הרושם והצער של הרדיפה, וכוונתו לטרדו ולא להטיל בו מום.
- 4 יב. קִטְנִים שֶׁהִטִּילוּ מוֹם בְּבָכוֹר דֶּרֶךְ שְׂחוֹק, וְכֵן
 5 הַנְּבָרִי שֶׁעָשָׂה לְדַעֲתוֹ⁶³ - הֲרִי זֶה יִשְׁחוּט עָלָיו⁶⁴. וְאִם
 6 עָשׂוּ כַּדֵּי לְהַתִּירוֹ - לֹא יִשְׁחוּט עָלָיו.
- 63) של הגוי. (64) כיוון שלא נתכוון להתירו.
- 7 יג. בְּכוֹר שֶׁאֲחָזוּ דָם⁶⁵ - יִקְיִי⁶⁶, וּבִלְבָד שֶׁלֹּא יִתְפַּנֵּן
 8 לַעֲשׂוֹת בּוֹ מוֹם⁶⁷. וְאִם נַעֲשֶׂה בּוֹ מוֹם בְּהַקְזָה זֶה -
 9 הֲרִי זֶה נִשְׁחַט עָלָיו⁶⁸.
- 65) שחלה על ידי ריבוי דם ויש בזה סכנה. (66) מותר להוציא דם מגופו. (67) וכגון שלא היה בהקזה זו הכרח שייעשה בו מום. (68) מחלוקת תנאים במשנה ובברייתא בכורות לג: ופסק כ"ר שמעון שסובר דבר שאין מתכוון מותר, אבל אם על ידי הקזה זו היה בהכרח שיפול בו מום, גם ר' שמעון אוסר, ש"מודה ר' שמעון בפסיק רישיה ולא ימות".
- 10 יד. מִתֵּר לְהִטִּיל מוֹם בְּבָכוֹר קֹדֶם שֶׁיֵּצֵא לְאוּרֵי
 11 הָעוֹלָם⁶⁹, וְיִשְׁחַט עָלָיו⁷⁰. בְּמָה דְּבָרִים אֲמֹרִים?
 12 בְּזִמְנֵי הַזֶּה, שְׂאִין שֵׁם בֵּית⁷¹, מִפְּנֵי שֶׁסּוֹפּוֹ לְהֵאָכֵל
 13 בְּמוֹמוֹ⁷²; אֲבָל בְּזִמְנֵי שֶׁבֵּית הַמִּקְדָּשׁ קָיָם⁷³ - אֲסוּר⁷⁴.
- 69) שכל זמן שלא נולד, אין עליו קדושת בכור (רש"י).
 70) שהרי מותר להטיל בו מום. (71) בית מקדש.
 72) ואינו עומד להקרבה. (73) ועומד להקרבה. (74) שעל ידי הטלת המום הוא מורידו מקדושתו.
- 14 טו. עַד שֶׁהָעֵיד מִפִּי עַד אַחַר שֶׁמוֹם זֶה נִפְּלָ שֶׁלֹּא
 15 לְדַעֲת⁷⁵ - נֶאֱמַן⁷⁶. אָפְלוּ אִשָּׁה⁷⁷ נֶאֱמַנְתָּ לֹמַר: בְּפָנַי
 16 נִפְּלָ מוֹם זֶה מֵאֱלֹוֹ, וְיִשְׁחַט עָלָיו.
- 75) שלא לדעתו של הכהן. אבל הכהן לעצמו אינו נאמן, כי הכהנים נחשדו על הבכורות. (76) שאף על פי שבכל העדריות אין עד מפי עד נאמן - בבכור הוא נאמן. (77) שהיא פסולה לעדות בכל מקום.
- 17 טז. כָּל הַמוֹמִין הֲרֵאוּיִן לְבֵא בִּיְדֵי אָדָם⁷⁸ - נֶאֱמַן
 18 הַרְוּעָה עָלֵיהֶן לֹמַר מֵאֲלֵיהֶן נִפְּלוּ וְלֹא נַעֲשׂוּ כְּכוֹנָה,
 19 וְיִשְׁחַט עָלֵיהֶן. בְּמָה דְּבָרִים אֲמֹרִים? כִּשְׁהִיָּה
- 20 הַרְוּעָה יִשְׂרָאֵל וְהַבְּכוֹר בְּיַד הַכֹּהֵן⁷⁹; אֲבָל אִם הִיָּה
 21 הַרְוּעָה כִּהֵן וְהַבְּכוֹר עֲדִין הוּא בְּיַד בְּעָלָיו הַיִּשְׂרָאֵלִי⁸⁰
 22 - הֲרִי זֶה אֵינוֹ נֶאֱמַן, וְחֹשְׁדִּין אוֹתוֹ שֶׁמָּא הוּא הִטִּיל
 23 בּוֹ מוֹם כַּדֵּי שֶׁיִּתְּנֵנוּ לוֹ.
- 78) כגון נסמית עינו, נקטעה ידו, נסדקה אזנו, שאפשר לחשוש שאדם הטיל בו מום זה, ואף על פי כן נאמן הרועה.
 79) כלומר, שהיה הישראל רועה בכורו של כהן.
 80) כלומר, בתוך חמשים יום לגסה ושלושים לדקה.
- 24 יז. כִּהֵן שֶׁהָעֵיד לְכַהֵן אַחַר שֶׁמוֹם זֶה מֵאֲלֹוֹ נִפְּלָ -
 25 נֶאֱמַן⁸¹, וְאִין חֹשְׁשִׁין לְהֵן שֶׁמָּא הֵם גּוֹמְלִים זֶה אֶת
 26 זֶה⁸². שֶׁפָּל הַכֹּהֲנִים חֹשְׁדִּין לְהִטִּיל מוֹם בְּבָכוֹר כַּדֵּי
 27 לְאָכְלוֹ בַּחוּץ⁸³, וּלְפִיכָּה אֵין נֶאֱמַנִין עַל יַד עֲצָמָן;
 28 אֲבָל חִבְרוּ מַעֲיד לוֹ, שְׂאִין אָדָם חֹטֵא לְאַחַר. אָפְלוּ
 29 כְּנִי וְכַנִּי בֵּיתוֹ שֶׁל כִּהֵן מַעֲיִדִין לוֹ עַל הַבְּכוֹר; אֲבָל
 30 לֹא אֶשְׂתּוּ, מִפְּנֵי שֶׁהִיא כְּגוֹפּוֹ.
- 81) כרבן שמעון בן גמליאל במשנה שם שמה שאמרו שהכהן אינו נאמן לומר שהמום נפל מאליו, אינו אלא בבכור שלו, שמא הטיל את המום בכוונה כדי שיוכל לאכלו בחוץ, אבל אם הבכור אינו שלו אין חשש זה. (82) כלומר, הוא מעיד על חבירו שהמום נפל מאליו, כדי שגם חבירו יעיד עליו כן, כשיהיה הדבר נוגע לבכור שלו - לזאת אין חוששין. (83) ומסתיימת דברי רבינו נראה שגם בזמן המקדש נחשדו הכהנים, והיינו משום שאינם רוצים לשוחטו במקדש בגלל הקרבת האימורין או מפני שגור בריחוק מקום מירושלים וטורח עליו להביאו למקדש, ורוצה לשחטו מחוץ למקדש ולכך הוא חשוד להטיל בו מום שאינו אלא איסור לאו, כדי להניצל מאיסור שחיתת קדשים בחוץ שהוא בכרת. ובמהרי"ט אלגזי (הלכות בכורות פרק חמישי אות מז) הוכיח מדברי רש"י שהחשד הוא רק בזמן הזה.
- 31 יח. בְּכוֹר שֶׁהִיָּה בְּיַד כִּהֵן וְנִפְּלָ בּוֹ מוֹם, וְהָעֵיד עָלָיו
 32 עַד אֶחָד שָׁנָה הַמוֹם מֵאֲלֹוֹ נִפְּלָ⁸⁴, וְאִין אָנוּ יוֹדְעִים
 33 אִם מוֹם זֶה שׁוֹחֲטִין עָלָיו אֶת הַבְּכוֹר אוֹ אֵין שׁוֹחֲטִין
 34 עָלָיו, וְכֹא כִּהֵן שֶׁהוּא בְּיַדוֹ וְאָמַר: הֲרֵאִיתִי מוֹם זֶה
 35 לְמִמְחָה⁸⁵ וְהִתִּירוֹ לְשַׁחֲטָה - הֲרִי זֶה נֶאֱמַן. וְאִין
 36 חֹשְׁשִׁין שֶׁמָּא לֹא הֲרֵאִהוּ וְשֶׁמָּא בְּכוֹר תָּם הוּא,
 37 שֶׁלֹּא נִחְשְׁדוּ לְשַׁחֲטֵם בַּחוּץ, מִפְּנֵי שֶׁהוּא עוֹן
 38 כְּרַת⁸⁶, כִּמּוֹ שֶׁבְּאֲרָנוּ.
- 84) שהוא נאמן. (85) ואין צריך לנקוב בשם המומחה, וראה בלחם משנה. (86) אף על פי שנחשדו להטיל מום בבכור שאינו בכרת אלא בלאו.
- 39 יט. וְכֵן נֶאֱמַן כִּהֵן לֹמַר עַל בְּכוֹר בְּעַל מוֹם: בְּכוֹר
 40 זֶה נִתְּנוּ לִי יִשְׂרָאֵל בְּמוֹמוֹ⁸⁷ וְלֹא נִפְּלָ בְּרִשׁוֹתַי, כַּדֵּי
 41 לְחֹשֵׁשׁ לוֹ שֶׁמָּא הוּא הִטִּיל⁸⁸; שֶׁהִדְבֵּר עֲשׂוּי
 42 לְהַגְלוֹת, וְהוּא מִתִּירָא שֶׁמָּא יִשְׂאָלוּ בְּעָלָיו וְיֹאמְרוּ:
 43 תָּמִים הִיָּה בְּעַת שֶׁנִּתְּנָהוּ לוֹ.
- 87) ואף כאן אין צורך לומר "נתנו לי ישראל פלוני".

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

ומובהק הרי זה מותר בלי התרה. ומה שמצאנו בדברי חז"ל שנוקקו להתרת מום בחוצה לארץ, זה הוא במום שאינו גלוי ומובהק, אבל במום גלוי ומובהק, אין צריך התרה. ודלא כדברי התוספות בבכורות שם ד"ה פסק. ועיין בכסף-משנה]. ורי"ט אלגזי מביא בשם מהר"י קורקוס, שהלשון "שיצא לחוצה לארץ" הוא לפי הנוסחא למעלה פ"א הלכה ה: "מצות בכור בהמה טהורה אינה נוהגת אלא בארץ", אבל לפי הנוסחא האמיתית שם ש"נוהגת בין בארץ ובין בחוץ לארץ", צריך להיות כאן: "שנולד בחוצה לארץ". (10) אבל אם המום אינו מובהק, אין להתיר על ידי שלשה בני הכנסת. שם בגמרא: "אמר רבא, ובמומין מובהקין וכו'." אי ממתינתין הוה-אמינא בחו"ל אפילו מומין שאין מובהקין וכו' קמ"ל".

(88) כלומר, משום כך בא לומר שזה לא נפל ברשותו, שלא יבואו לחשוד בו שהוא הטיל בו את המום.

פָּרָק שְׁלִישִׁי

(1) יבאר שאין שוחטין הבכור אלא על פי מומחה, ושאין רואין בכור לישראל בלא כהן.

1 א. אִין שוּחְטִין אֶת הַבְּכוֹרִי אֲלָא עַל פִּי מְמַחֵה שְׁנַתָּן
2 לוֹ הַנְּשִׂיאַ שְׁבָאֲרֵי יִשְׂרָאֵל רְשׁוּת וְאָמַר לוֹ: הַתֵּר
3 בְּכוֹרוֹת בְּמוּמִין³. אִפְלוּ הָיָה מוּם גְּדוֹל וְגִלּוּי לְכָל -
4 לֹא יִתִּירוּ אֲלָא מְמַחֵה שְׁנַטְל רְשׁוּת⁴. וְכָל הַבְּכוֹרוֹת
5 אָדָם רוֹאֶה⁵, חוּץ מִבְּכוֹרֵי עֲצָמוֹ⁶.

(2) כלומר, אין שוחטין בכור בעל מום חוץ למקדש. (3) בסנהדרין ה'. "כי הוה נחית רבה בר חנה לבבל, אמר ליה רבי חייא רבי, בן אחי יורד לבבל, יורה? - יורה! ידין? - ידין! יתיר בכורות? - יתיר!" "ורבי, נשיא שבארץ ישראל היה ודבר זה הניחו להם לנשיאים להתגדר בו, כמו שאמרו בפרק אחרון של מסכת יומא (עח.) - "קרית ספר. (4) כן הוא בבכורות לו: שאפילו נסמית עינו ונקטעה ידו ויש שם מומחה, אינו נותר אלא במומחה. ואם אין מומחה במקום הזה, ראה להלן הלכה ב. (5) כלומר, רואה המומחה להתירם. (6) נגעים פ"ב משנה ה. ואף-על-פי שלא נחשדו כהנים לשחוט קדשים בחוץ, שזוהו איסור כרת (למעלה פ"א הלכה י"ח), - זה אינו אלא לומר שמומחה אחר התירו לו, אבל הוא עצמו אין לו להתיר, שמא יתיר ב"דמ" (=באומדנא ולא בוודאות), הואיל וקשה לו לטפל בבכור תם (תפארת ישראל שם, בועז אות ט. וראה בהגהות מצפה איתן לבכורות לו.).

12 ג. אִין רוֹאִין¹¹ אֶת הַבְּכוֹר לְיִשְׂרָאֵל עַד שְׁהִיָּה
13 כְּהֵן עֲמוֹ; שְׁמָא יֹאמַר לוֹ הַמְּמַחֵה: מוּם הוּא
14 וּמִתֵּר לְשַׁחֵט עָלָיו, וְיִלְחַף וְיִשְׁחַטְנוּ לְעֲצָמוֹ וְלֹא
15 יִתְּנֵנוּ לְכַהֵן¹². שְׂאָף עַל פִּי שְׂאִינוּ חֲשׂוּד לְאָכֹל
16 קְדָשִׁים בְּחוּץ¹³, חֲשׂוּד הוּא לְגוֹל מִתְּנוֹת כְּהֵנָה¹⁴.
17 לְפִיכָף, אִם הָיָה חֶכֶם וְיָדוּעַ שֶׁהוּא מְדַקְדֵּק עַל
18 עֲצָמוֹ - רוֹאִין לוֹ¹⁵. הָיָה הַמוּם גְּלוּי לְכָל, כְּגוֹן
19 שְׁנִקְטָעָה יָדוֹ אוֹ רִגְלוֹ, הוֹאִיל וְהִבִּיאֻ לְחֶכֶם
20 הַמְּמַחֵה - הָרִי זֶה בְּחֻזְקַת מְדַקְדֵּק עַל עֲצָמוֹ¹⁶,
21 לְפִיכָף רוֹאִין לוֹ אֵף עַל פִּי שְׂאִין עֲמוֹ כְּהֵן¹⁷.

(11) כלומר, אפילו המומחה אינו רואה. (12) וראה למעלה פ"א הלכה ג, שאע"פ שבכור בעל מום הרי הוא כחולין ואינו קדוש - מחוייב הוא ליתנו לכהן. (13) שהרי בא לשאול למומחה אם הוא בעל מום ומותר לשוחטו או שהוא תם ואסור לשוחטו. (14) בכורות לו: וראה ברש"י שם ששחיטת קדשים בחוץ הוא איסור כרת, וגזילת כהנים הוא רק לאו בעלמא. (15) בקרית-ספר כתב שלא מצא דין זה בגמרא, והכסף-משנה כתב שהוציא רבינו דין זה מדין שבסמוך: "היה המום גלוי לכל וכו'". (16) שלא לעבור אפילו על איסור קל. (17) בכורות שם.

6 ב. אִם אִין שֵׁם מְמַחֵה וְהָיָה הַמוּם מִן הַמוּמִין
7 הַגְּלוּיִין הַמְּבַהֲקִין⁷, כְּגוֹן שְׁנִסְמִית עֵינוֹ אוֹ נִקְטָעָה
8 יָדוֹ אוֹ נִשְׁבְּרָה רִגְלוֹ - הָרִי זֶה יִשְׁחַט עַל פִּי שְׁלִשָּׁה
9 בְּנֵי הַכְּנֶסֶת⁸. וְכֵן בְּכוֹר שְׂיִצָּא לְחוּצָה לְאֶרֶץ⁹ וְנִפְלַב בּוֹ
10 מוּם מְבַהֲקִין¹⁰ - הָרִי זֶה יִתֵּר עַל פִּי שְׁלִשָּׁה בְּנֵי
11 הַכְּנֶסֶת.

22 ד. הַשּׁוֹחֵט אֶת הַבְּכוֹר וְאַחַר כֵּן הִרְאָה אֶת מוּמוֹ,
23 אֵף עַל פִּי שֶׁהוּא מוּם גְּלוּי שְׂאִינוֹ מְשַׁתְּנָה בְּשַׁחִיטָה,
24 כְּגוֹן שְׁנִחְתְּקָה יָדוֹ אוֹ רִגְלוֹ, הוֹאִיל וְנִשְׁחַט שְׁלֹא עַל
25 פִּי מְמַחֵה - הָרִי זֶה אֲסוּר¹⁸, וְיִקְבֵּר כְּבְכוֹר שְׁמַת¹⁹.

(18) משנה שם כח. וכרבי מאיר שגזיין מומין שאינם משתנים לאחר שחיטה, משום "דוקין שבעין" שמשתינין לאחר שחיטה, ויש שם חשש שמא לפני השחיטה היה מום עובר ושוב נשתנה אחר השחיטה. (19) שבין קדשי מזבח ובין קדשי בדק הבית - אם מתו, יקברו (תמורה לב. ופי"ט מהלכות פסולי המוקדשין הלכה יא.)

26 ה. כְּכוֹר שְׁהִיָּה לוֹ בִּיצָה אַחַת וְשְׁנֵי פִּסְיִים²⁰, וְבִדְקוֹ
27 הַמְּמַחֵה וְהוֹשִׁיבוֹהוּ עַל הַרְגוּזוֹ²¹ וּמַעֲכוֹ²² וְלֹא יִצָּאת
28 בִּיצָה שְׁנִיָּה, וְהִתִּירוּ הַמְּמַחֵה וְנִשְׁחַט וְנִמְצָאת הַשְּׁנִיָּה
29 דְּבוּקָה בְּפִסְלִים²³ - הָרִי זֶה מִתֵּר, הוֹאִיל וּמַעֲכוֹ. אֲבָל

(7) משנה וגמרא, בבכורות שם. (8) כלומר, הדיוטות שאינם מומחים (ר"ש ורא"ש פ"ג דזבים משנה ב). ובטור ו'שולחן ערוך' יורה-דעה סימן שט: "החכמים קצת ואינם בקיאים". (9) בבכורות לו: "התרת בכור בחוצה לארץ על-פי שלשה בני הכנסת". [כלומר: כשם שבארץ ישראל מתירין שלשה בני הכנסת במקום שאין מומחה, כן מתירים בחוצה לארץ לעולם, אפילו במקום שיש מומחה, שהרי כל כחו של מומחה הוא בזה שנטל רשות מהנשיא שבארץ ישראל, ואילו לחוצה לארץ שלא מועילה רשותו של הנשיא (סנהדרין ה. ופ"ד מהלכות סנהדרין הלכה יד) - דינה תמיד כאילו אין שם מומחה (וראה בלחם-משנה). ויתכן כי דעת רבינו שרק בכור שנולד בארץ ישראל, שחל עליו דין מומחה, צריך שלשה בני הכנסת במקום המומחה (כשאין מומחה, או בחוצה לארץ שלעולם אין שם דין מומחה כנ"ל), אבל בכור שנולד בחוצה לארץ שלא חל עליו דין מומחה - אין צורך לשלשה בני הכנסת, ואם הוא מום גלוי

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

אתכם" - "מה אני בחנם, אף אתם בחנם." (33) שם במשנה: "אלא-אם-כן היה מומחה כאילא ביבנה, שהתירו לו חכמים להיות נוטל וכו'". וברמב"ן שם: "שכולם היו מביאים לו בכורותיהם לראות, וכל שעה ושעה היה צריך לראות והוא בטל ממלאכתו לגמרי, משום כך תקנו לו רבנן שכו וכו'". (34) כן הוא במשנה שם. והוצרכו לתקן כן, שלא יחשדוהו שבגלל השכר אמר שהוא בעל מום, ולכן פסקו לו שכר גם אם נמצא תם (גמרא שם). (35) שאמר על בהמה זו שהיא תם, בכדי שיביאו אותה עוד הפעם ויקבל שכר שנית, לכן תיקנו שלא יטול שכר אלא פעם אחת בלבד (גמרא שם).

ח. הַחֲשׂוֹד עַל הַבְּכוֹרוֹת³⁶ לְמַכְרֵן לְשֵׁם חֲלִין³⁷ - אֵין¹⁵ לֹקְחִין מִמֶּנּוּ אֶפְלוּ בִּשְׂרָ צְבָאִים³⁸, מִפְּנֵי שֶׁהוּא¹⁶ דוֹמָה לְבִשְׂרָ עֲגָל³⁹. וְאֵין לֹקְחִים מִמֶּנּוּ עוֹרוֹת שְׂאִינָן¹⁷ עֲבוּדִים⁴⁰, אֶפְלוּ שֶׁל נִקְבָה⁴¹; שְׂמָא יַחְתֵּךְ זְכוּרוֹתוֹ¹⁸ וְיֹאמֶר: עוֹר נִקְבָה הוּא. וְאֵין לֹקְחִין מִמֶּנּוּ צִמְרִים⁴²,¹⁹ אֶפְלוּ מִלְבָּן⁴³, וְאֵין צָרִיף לֹמֶר צוֹאִי⁴⁴. אֲבָל לֹקְחִין²⁰ מִמֶּנּוּ⁴⁵ טוֹרִי⁴⁶ וְלְבָדִין⁴⁷ וְעוֹרוֹת עֲבוּדִים; שְׂאִינוֹ²¹ מְעַבֵּד עוֹר בְּכוֹר תְּמִים⁴⁸, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְפָחֵד²² לְשִׁהוֹתוֹ אֲצֵלוֹ⁴⁹, שְׂמָא יִשְׁמְעוּ הַדִּינִים⁵⁰ וְיִקְנְסוּהוּ²³ כְּפִי רִשְׁעוֹ⁵¹.²⁴

(36) תמימים (ראה ברי"ט אלגזי בכורות כט: סעיף לא, ומה שמביא בשם המהר"י קורקוס). (37) משנה שם כט: "החשוד על הבכורות אין לוקחין ממנו וכו'" ומפרשה רבינו שהוא חשוד לככור בשר בכור תם שהוא קודש, בתור בשר חולין. ואע"פ שבדרך כלל לא נחשדו על כך, ראה למעלה פ"ב הלכה יח. אבל רש"י פירש שהוא חשוד להטיל מום בבכור. (38) בשר צבי, שלא שייכת בו קדושת בכורה. (39) ויש חשש שימכור בשר עגל בכור תם, ויאמר שזה בשר צבי. (40) שאינם מעובדים. ושמא זה עור של בכור תם (משנה שם). (41) שלא שייכת בה קדושת בכור. ופסק כתנא-קמא, ולא כרבי אליעזר במשנה שם. (42) שם במשנה. (43) שאין בליבונו טורח רב, ויש חשש שמא הוא צמר בכור, וראה להלן. (44) צמר שלא הוציאו מתוכו הלכלוך, ולא היתה לו בזה שום טרחה, שבוודאי יש חשש שמא הוא צמר בכור. (45) שם במשנה. (46) חוטי צמר. והטויה היא טרחה גדולה, ודרוש לה זמן מרובה. (47) יריעות צמר שלא נארגו מחוטי צמר אלא מצמר טרוף (רבינו בפיה"מ כלאים פ"ט משנה ט). (48) וכמו כן אינו טווה צמר או עושה מהצמר לבדים. (49) בזמן העיבוד. (50) ששחט בכור תם בחוץ. (51) לקבור את הבכור, ראה למעלה הלכה ד. ואם מכר - להחזיר להם המעות, ראה להלן הלכה ט. כן הוא שם בגמרא "אם איתא דבכור הוה, לא הוה טרח ביה. סבר, אי שמעו ביה רבנן, מפסדו ליה מינאי", ופירש"י "אי שמעי רבנן דבכור תם הוא וטעון קבורה ומפסדי ליה מינאי ומקפיד על טרחו ואינו מעבדן". משמע שהוא מקפיד על טרחו העיבוד. ומדברי רבינו לא משמע הכי, אלא שמפרש שאינו רוצה להשהותו בידו שמא מתוך כך ישמעו הדיינים ויקנסוהו, וכשיצא מתחת ידו ישכח הדבר (לחם-משנה).

1 אִם לֹא נִמְעַךְ, אֵף עַל פִּי שְׁנִשְׁחַט עַל פִּי מְמַחֶה -
2 הַרִי זֶה יִקְבָר²⁴.

20) שהוא אחד מן המומין, ראה בפ"ז הלכות ביאת המקדש הלכה ה. (21) "הוא סוף חוליות השדרה, ויש מי שקורא עכוזו" (רבינו בפיה"מ בכורות מ. וכן הנוסחא במשניות שלפנינו שם). (22) לחץ כדי שהביצה השניה תכנס לתוך הכיס. (23) במעיים. (24) מחלוקת במשנה ובגמרא בכורות מ. "אין לו שתי ביצים בשני כיסין אלא בכיס אחד. אי נמי, שני כיסין וביצה אחת הרי זה מום. ר' ישמעאל אומר, יש לו שני כיסין בידוע שיש לו שתי ביצים. אין לו אלא כיס אחד, כמי שאין לו אלא ביצה אחת דמי. ואתא ר"ע למימר בידוע לא אמרינן, אלא מושיבו על עכוזו וממעך, אם יש ביצה סופו לצאת". וסובר רבינו שתנא-קמא האומר "שני כיסין וביצה אחת הרי זה מום" אינו חולק על ר' עקיבא האומר "מושיבו על עכוזו וממעך", אלא ר' עקיבא בא לפרש דברי תנא-קמא שאף הוא לא נתכוון אלא אחרי המיעוץ. וכל זה אינו אלא אם נמצאה הביצה בכסלים, אבל אם לא נמצאת הביצה, הרי זה מום, אף אם לא מיעכו (מהרי"ט אלגזי פ"ו אות נה בשם המהר"י קורקוס). וכן נראה בדברי רבינו למעלה (פ"ז מהלכות ביאת המקדש הלכה ח) שסתם וכתב, שמי שיש לו שני כיסין וביצה אחת - הרי זה מום.

3 ו. מִי שְׂאִינוֹ מְמַחֶה וְרָאָה אֶת הַבְּכוֹר²⁵ וְנִשְׁחַט עַל
4 פִּיו - הַרִי זֶה יִקְבָר, וְיִשְׁלַם מִבֵּיתוֹ²⁶. וְכַמָּה מְשַׁלֵּם?
5 רְבִיעַ לְדָקָה וּמְחֻצָה לְגִסָּה²⁷. וּמִפְּנֵי מָה לֹא יִשְׁלַם
6 כָּל דְּמִיו?²⁸ מִפְּנֵי שֶׁנִּסְטוּ אֶת בַּעַל הַבְּהֵמָה, כְּדִי שֶׁלֹּא
7 יִשְׁהַנֶּה²⁹ וְלֹא יִגְדֹל³⁰ בְּהֵמָה דָּקָה בְּאַרְצֵן יִשְׂרָאֵל³¹.

(25) היינו שקבע שהבכור הוא בעל מום, ומותר לשחטו בכל מקום. (26) כלומר, ישלם משלו, משנה בכורות כח. (27) שם כח: בגמרא. (28) בין בדקה ובין בגסה. (29) זהו טעם למה אינו משלם בגסה כל דמיו אלא מחצה בלבד - שקנס הוא על שהשהה בכור תם ולא הקריבו (רי"ט אלגזי פ"ד סוף אות ל). (30) זהו טעם למה אינו משלם בדקה אלא רביע - שחוץ ממה שקנסוהו על שהשהה אותו ולא הקריבו, ומטעם זה אינו משלם כל דמיו, הנה בדקה יש קנס נוסף: על שגידל בהמה דקה בארץ ישראל. וזהו כלשון שני ברש"י שם. (31) והרי חכמים אסרו לעשות כן (בבא קמא עט: במשנה, ופ"ה מהלכות נזקי ממון הלכה ב).

8 ז. הַנוֹטֵל שְׂכָרוֹ לְהִיּוֹת רוֹאֶה בְּכוֹרוֹת - אֵין שׁוֹחֲטִין
9 עַל פִּיו³²; אֵלָא אִם פֶּן הָיָה מְמַחֶה גְדוֹל וְיִדְעוּ בּוֹ
10 חֲכָמִים שְׂאִין כְּמוֹתוֹ וּפָסְקוּ לוֹ שְׂכָר עַל הָרְאִיָּה
11 וְהַבְּקוֹר³³ בֵּין שְׁנֹמְצָא בּוֹ מוֹם בֵּין שְׁנֹמְצָא תְּמִים³⁴.
12 וְלֹא יִטֹּל שְׂכָר עַל בְּהֵמָה זו חוּץ מִפְּעֵם אַחַת, וְרוֹאֶה
13 אוֹתָהּ לְעוֹלָם כָּל זְמַן שֶׁמְבִיאִין אוֹתָהּ, כְּדִי שֶׁלֹּא
14 יָבוֹא לְיַדִּי הַחֲשָׁד³⁵.

(32) משנה שם כח: וכתב הרמב"ן (הלכות בכורות שם) שהטעם הוא כמו במשנה הסמוכה (שם כט). שאסור ליטול שכר הוראה, מפני שנאמר (דברים ד, ה) "ראה למדתי

17 שְׁנֵי שָׁנִים מִמֶּנּוּ מִחַיִּים בְּאִסּוּרוֹ עֹמֵד. וְכֵן בְּמַעֲשֵׂר
18 בְּהֵמָה⁷⁴. וְכִבֵּר בְּאִרְנוֹ בְּהִלְכוֹת מַעֲלֵה⁷⁵, שְׁלֹא גָזְרוּ
19 גְזֵרָה זֹה⁷⁶ אֲלֵא עַל הַבְּכוֹר וְעַל הַמַּעֲשֵׂר בְּלֶבֶד, מִפְּנֵי
20 שְׂאִינָן בְּאִין לְכַפֵּרָה, שְׂמָא יִשְׁהָם אֲצִלּוֹ⁷⁷ כְּדֵי לְקַח
21 כָּל הַצָּמֵר שְׁנֵי שָׁנִים מֵהֶם. וְכִבֵּר בְּאִרְנוֹ⁷⁸, שְׂמַצְוָה
22 לְאֲכֹלוֹ תוֹף שְׁנָתוֹ, בֵּין תָּמִים בֵּין בְּעַל מוֹם⁷⁹.

66 כלומר, תם שנשחט ולא נמצא בו פסול, ובעל מום שהותר על ידי מומחה. (67) בצמר שנגזז לאחר שחיתתו, כך נשמע מהמשנה בבכורות כח: (ראה להלן הלכה יב). (68) נתלש מעצמו, ראה שם כו: שאין הבדל בין תלש לבין נתלש מעצמו. (69) משום גזירה, ראה להלן בהלכה זו. אע"פ שעצם פעולת הגזיזה אסורה מן התורה (פ"א מהלכות מעילה הלכה ט). (70) שם כו. (71) כלומר, צמר זה שנשר ממנו בחייו, נשאר באיסורו אף לאחר שחיתתו. וכחכמים במשנה (שם כה). ולא כעקביא מן מהללאל שמתיר לאחר שחטיטה את הגיזה שנשר לפני השחיטה, וכדעת ר' יהודה במשנה שם בפירוש פלוגתתם, שכן פסק רב נחמן (שם כו.) כמותו. (72) שהרי לפי דברי ר' יהודה, מחלוקת חכמים ועקביא בן מהללאל אינה אלא אם שחטו. אבל אם מת, גם עקביא בן מהללאל אוסר את הצמר שנשר לפני המיתה. (73) כך בכ"י תימן ובדפוס רומי, וכן נכון. (74) אסרו חכמים בהנאה את הגיזה, ואע"פ שנתלשה מעצמה, והאיסור הוא בעינו אף לאחר שחטיטה או לאחר מיתה. וכן הוא בבכורות כו. "דבכור ומעשר נמי, דכיון דלאו לכפרה אתו, משהו להו". (75) פ"א ה"י. (76) כלומר, איסור הנאה מן הגיזה. (77) בכורות שם. (78) למעלה פ"א הלכה ח. (79) ורש"י שם פירש, שחששו שמא יבוא לידי גיזה ועבודה", כלומר לעבור על לאו של "לא תגזו" ו"לא תעבוד".

23 יב. בְּכוֹר שֶׁהָיָה בּוֹ צָמֵר מְדַבְּלָל⁸⁰ וְשִׁחְטוֹ: אֵת שֶׁהוּא
24 נִרְאֶה עִמּוֹ מִן הַגִּזָּה⁸¹ - מִתֵּר בְּהִנְאָה⁸²; וְאֵת שְׂאִינּוֹ
25 נִרְאֶה עִמּוֹ⁸³, וְהוּא הַצָּמֵר שֶׁעָקְרוּ הַפּוֹף פְּלִפִּי רֵאשׁוֹ⁸⁴
26 - אֲסוּר⁸⁵, שֶׁזָּה כְּמוֹ שְׁנֵי שָׁנִים מִחַיִּים⁸⁶.

80 צמר שנתלש מן העור בעוד הבכור חי, אבל נשאר מסוכך עם שאר הצמר שלא נתלש. (81) פירוש, כשיגזז את שאר הצמר לאחר שחטיטה, יהיה בצמר המדובלל שוה לשאר הצמר, ולא יהיה נראה כמובדל מהם. (82) משנה שם כה: שכיון שלא ניכר שהצמר נתלש מחיים, לא גזרו חכמים לאסרו, כמו שגזרו בצמר שנשר. (83) כלומר, שמורגש כי צמר זה מובדל משאר הצמר. (84) שכפול באמצעותו, ושני ראשין נראין בחוץ (רש"י שם כו:). ונחלקו האמוראים שם במובן זה של "אינו נראה עם הגיזה" שבמשנה שם, ופסק רבינו כריש לקיש, וראה בכסף-משנה. (85) משנה שם כה: (86) שגזרו חכמים לאסרו בהנאה אפילו שחטו לבכור אחר-כך. ראה למעלה הלכה יא.

27 יג. גִּזַּת בְּכוֹר⁸⁷, אֲפִלוּ בְּעַל מוֹם⁸⁸, שְׁנַתְעַרְבָה בְּגִזֵּי
28 חֲלִין, אֲפִלוּ אַחַת⁸⁹ בְּכִמְהָ אֲלָפִים - הַפֶּל אֲסוּרִים.
29 הָרִי הוּא דָּבָר חָשׁוּב וּמְקַדֵּשׁ בְּכָל שֶׁהוּא⁹⁰. הָאוֹרֵג

1 ט. הַשּׁוֹחֵט אֵת הַבְּכוֹר וּמְכָרוֹ וְנוֹדַע⁵² שְׁלֹא הִרְאָהוּ
2 לְמַמְחָה: מַה שְׂאֲכֵלוּ - אֲכֹלוּ, וְיִחְזִיר לָהֶם אֵת
3 הַדָּמִים⁵³; וְמַה שְׁלֹא נֶאֱכַל - יְקַבֵּר, וְיִחְזִיר אֵת
4 הַדָּמִים⁵⁴. וְכֵן הִדִּין בְּמַאֲכִיל אֵת הַטְּרֵפָה⁵⁵, כְּמוֹ
5 שְׂוִיתָבְאָר בְּהִלְכוֹת מְקַח וּמְמַכֵּר⁵⁶.

52 לבית-דין. (53) של הבשר שאכלו. (54) משנה שם לו. (55) כלומר, ששוחט את הפרה ומכרה, ונודע שהיא טרפה - מה שאכלו אכלו ויחזיר את הדמים, ומה שלא אכלו יחזירו לו את הבשר והוא יחזיר להם את הדמים (משנה שם). (56) פ"טז מהלכות מכירה הלכה יב.

6 י. בְּכוֹר שֶׁנִּמְצָא טְרֵפָה: אִם תָּמִים הוּא⁵⁷ וְנִמְצָא
7 טְרֵפָה⁵⁸ אַחֵר שֶׁהִפְשִׁט⁵⁹ - הָעוֹר יִשְׂרָף, כְּמוֹ שְׂבִאֲרָנוּ
8 בְּהִלְכוֹת פְּסוּלֵי הַמְּקַדְּשִׁים⁶⁰, וְהַבֶּשֶׂר יִקְבָּר⁶¹; וְאִם
9 בְּמוֹמוֹ נִשְׁחַט⁶² - הַבֶּשֶׂר יִקְבָּר⁶³, וְיִהְיֶה הַפְּתִיגִים
10 בְּעוֹרוֹ⁶⁴. וְהוּא שְׁנִשְׁחַט עַל פִּי מַמְחָה⁶⁵.

57 ונשחט בעזרה כדי ליקרב על המזבח. (58) כלומר, התברר שהיה טריפה קודם לכן. (59) אבל אם נמצא טריפה לפני שהופשט - נחשב העור כמו הבשר, ואף הוא בקבורה (כסף-משנה). (60) פ"ט הלכה ט. (61) משנה בזבחים קג: "כל הקדשים שאירע בהן פסול קודם להפשטו, אין עורותיהן לכהנים (אלא נשרפין עם עורן - רש"י). לאחר הפשטו, עורותיהן לכהנים. אמר רבי חנינא סגן הכהנים, מימי לא ראיתי עור שיוצא לבית השריפה (משוהפשט, הכי מפרש לה בגמרא - רש"י). אמר רבי עקיבא, מדבריו למדנו שהמפשיט את הבכור ונמצא טריפה, שיאותו הכהנים בעורו (ואע"פ שפסול זה ה' בו קודם הפשט, הואיל ולא ניכר עד לאחר הפשט, יאותו הכהנים בעורו - רש"י). וחכמים אומרים, אין לא ראינו ראייה, אלא יצא לבית השריפה (הואיל וקודם הפשט היה בו פסול - רש"י)". ובגמרא שם קד. אמרו שר"ע עוסק בבעל מום ששוחטין אותו בכל ארץ ישראל, שאם נמצא טריפה הבשר יקבר והעור לכהנים, ור' חייא בר אבא אמר ר' יוחנן שהלכה כר"ע. והלכתא כדברי חכמים, שהבשר בקבורה והעור בשריפה. ומפרש רש"י (וכמו כן רבינו בפינה"מ) שההלכה כר"ע בבעל מום, וכחכמים בתם. ור"ע וחכמים אינם חולקים, אלא שר"ע מדבר בבעל מום, וחכמים - בתם. וכן פסק רבינו. (62) ונמצא טריפה לאחר שהופשט. (63) כדין בכור שמת, שאפילו הוא בעל מום יקבר. (64) מפני שלא היה ניכר טריפתו עד לאחר שהופשט, וכרבי עקיבא, כנ"ל. (65) בגמרא שם אמרו, שאף ר"ע לא אמר אלא כשהתירו מומחה. אבל לא התירו מומחה, גם העור יקבר עם הבשר אף לאחר שהופשט.

11 יא. הַבְּכוֹר שֶׁנֶאֱכַל בְּשָׂרוֹ בְּהִלְכָה, בֵּין תָּמִים בֵּין
12 בְּעַל מוֹם⁶⁶ - בְּשֵׁם שְׂמִתָּר לְהַנּוֹת בְּעוֹרוֹ, כֶּף נִהְיִין
13 בְּגִזְזוֹתוֹ⁶⁷. אֲבָל כָּל צָמֵר שֶׁנִּגְזַז מִמֶּנּוּ כִּשְׁהוּא חַי,
14 אֲפִלוּ נִשְׂרָף⁶⁸ - הָרִי הוּא אֲסוּר בְּהִנְאָה⁶⁹, וְאֲפִלוּ נִשְׂרָף
15 מִמֶּנּוּ אַחֵר שֶׁנִּפְלַל בּוֹ מוֹם⁷⁰. וְאֲפִלוּ אַחֵר שְׁחִיטָתוֹ⁷¹,
16 וְאִין צָרִיף לֹמֵר אַחֵר מִיִּתְתּוֹ⁷²; שֶׁהָרִי⁷³ אוֹתוֹ הַצָּמֵר

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

- 1 מְלֵא הַסִּיט⁹¹ מִצְמָר הַבְּכוֹר בְּכָדָד - יִדְלֶק⁹²; מִצְמָר
2 הַמִּקְדָּשִׁין - מִקְדָּשׁ בְּכָל שְׁהוּא⁹³.
- 87] גיזיה שלימה של בכור שלם שעושה בחבילה, והוא דבר חשוב כדלהלן, ועיין בראב"ד וספך-משנה]. וראה למעלה הלכה יא, שצמר שתלשו או שנתלש מבכור חי אסור בהנאה, בין תם בין בעל מום. (88 בכורות כה: "בעלי מומין אוסרין בכל שהן - בגיזת בכור בעל מום עסקינן". ואף כי במסגנא פירושה בבכור עצמו ולא בגיזיה - סובר רבינו שהדין הנ"ל לא נדחה (כספך-משנה). (89] גיזיה שלימה של בכור שלם, כנ"ל]. (90) וכן כתב בפט"ז מהלכות מאכלות אסורות הלכה ט "שכל דבר שהוא חשוב אצל בני מקום מן המקומות - אוסר בכל שהוא לפי חשיבותו". (91) הוא שתות הזרת (רבינו בפיה"מ ערלה פ"ג מ"ב, ובשבת לדף קה:) והוא רוחב שתי אצבעות (פ"ט מהלכות שבת הלכה יח). (92) ערלה פ"ג משנה ג. [ואע"פ שגיזיה אינה דבר חשוב אלא אם כן היתה גיזיה שלימה של בכור (ראה למעלה) - צמר ארוג שיש בו מלא הסיט, הוא דבר חשוב. ועיין כספך-משנה]. (93) משנה שם, שמוקדשין ראויים לפדיון - בניגוד לבכור שאינו ראוי לפדיון - והוא בכלל דבר שיש לו מתירין שאינו בטל אפילו באלף (פט"ו מהלכות מאכלות אסורות הלכה י. וראה בראב"ד, בכספך-משנה ובלחם-משנה).
- פָּרָק רְבִיעִי**
- 1) יבאר דין בהמת השותפין, ואם יש לגוי חלק בה.
- 3 א. בְּהֵמַת הַשְּׁתֵּפִין חֵיבַת בְּבִכּוֹרָה². לֹא נֶאֱמַר בְּקָרְדָּךְ
4 וְצֹאנֶךָ³ אֲלֵא לְמַעַט שְׁתֵּפּוֹת הַנְּכָרִי⁴, שְׁאִם הִיָּה שְׁתֵּף
5 בְּפָרָה אוֹ בְּעֶבֶר, אֶפְלוּ הִיָּה לְנִכְרִי אֶחָד מֵאֵלֶף בָּאֵם
6 אוֹ בְּזֵד⁵ - הָרִי זֶה פְטוּר מִן הַבְּבִכּוֹרָה. הִיָּה לֹא⁶
7 בְּאֶחָד מִשְׁנֵיהֶם אֶבֶר אֶחָד⁷, פְּגוֹן יָד אוֹ רֵגֶל⁸ -
8 רוֹאִין: פֶּל שְׁאֵלוּ יַחְתָּךְ וְהִיָּה בְּעַל מוֹם - הָרִי זֶה
9 פְטוּר⁹; וְאִם אֶפְשֶׁר שְׁיַחְתָּךְ אֶבֶר הַנְּכָרִי וְלֹא יִפְסֵלוּ¹⁰
10 - הָרִי זֶה חֵיב בְּבִכּוֹרָה.
- 2) מחלוקת תנאים בחולין קלו, א. ופסק רבינו כתנא-קמא. (3) שמשמע מזה: בקרך וצאנך שלך יחיד, ולא של שותפים. (4) אבל בשותפות של ישראל, יש ריבוי מהכתוב (דברים יב, ו) "והבאתם שמה עולותיכם וכו' ובכורות בקרכם וצאנכם", שהמשמעות היא בכור של שנים (שם קלה:). (5) פסק כחכמים, במס' בכורות ב, ב - שכל "שיד גוי באמצע פטורה מן הבכורה". ובגמרא שם ג, א - נלמד מהפסוק "כל בכור וגוי בבני ישראל" (שמות יג, א), "כל" עד שיהי' כל הבכור של ישראל, ומהפסוק "כל פטר רחם לי וכל מקנך תזכר" (שם לר, יט) משמע שרק אם כל המקנה שלו (כלומר, אם האם כולה של ישראל) - תזכר, תקדיש את הזכר שלה, ואם יש לגוי אפילו אחד מאלף - אין זה "כל בכור", בבני ישראל ולא "כל מקנך". (6) לנכרי. (7) כלומר: "היה לו שותפות באבר, אע"פ שאין כל האבר שלו (לחם-משנה). (8) כלומר: ביד או ברגל, והכוונה לאצבע שברגל או שביד, שאם היתה לו אצבע מיותרת בלי עצם, אם חתכה אינו נעשה בעל מום (ראה בכספך-משנה), אבל באופו אחר, לא
- יתכן שיהתוך ולא יהיה בעל מום. (9) שם, כדברי רבי יוחנן. (10) כגון שהיתה אצבע יתירה בידו או ברגלו ואין בו עצם, כנ"ל.
- ב. הַלּוֹקֵחַ עֶבֶר פָּרְתוֹ שֶׁל נִכְרִי¹¹, או הַמוֹכֵר עֶבֶר
11 פָּרְתוֹ לְנִכְרִי¹², אֵף עַל פִּי שְׁאִינוּ רְשָׁאִי¹³ - הָרִי זֶה
12 פְטוּר מִן הַבְּבִכּוֹרָה¹⁴, וְאִין קוֹנְסִין אוֹתוֹ עַל דְּבָר זָה¹⁵.
- 11) שקונה מן הגוי את העובר ולא את אמו. (12) ישראל המוכר לגוי את העובר ולא את הפרה עצמה. (13) לגוי בהמה גסה, שהיא מיוחדת לעשות בה מלאכה, כיון שהגוי עובד בה בשבת, וגזירת חכמים היא שמא ישאל אותה או ישכיר אותה לגוי, ונמצא עובר על שביתת בהמתו (ע"ז יד: וטו. ופ"כ מהל' שבת ה"ג). (14) משנה, בכורות יג, א. (15) שעבר על האיסור למכור לנכרי, שיהיה חייב לפדות את העובר מן הגוי וליתנו לכהן, ראה שם ב, א.
- ג. הַמְּקַבֵּל¹⁶ בְּהֵמָה מִן הַנְּכָרִי לְהִיּוֹת מְטַפֵּל בָּהּ
14 וְהַזֵּדוֹת בֵּינֵיהֶם¹⁷, או נִכְרִי שֶׁקָּבַל מִיִּשְׂרָאֵל בְּזָה¹⁸ -
15 הָרִי אֵלוּ פְטוּרִים מִן הַבְּבִכּוֹרָה¹⁹; שְׁנֵאמַר²⁰: פְטוּר כָּל
16 רֶחֶם בְּבִנֵי יִשְׂרָאֵל - עַד שְׁיִהְיֶה הַפֶּל מִיִּשְׂרָאֵל.
17
- 16) ישראל. (17) לשניהם. שבעד טרחתו בטיפול בהמה מתחלקים הוולדות בשווה לגוי ולישראל. (18) שהגוי מטפל בהמה, ובעד טרחתו יהיה לו חלק שזה בוולדות עם הישראל. (19) משנה, שם ב, א. וכן ברייתא שם ב, ב - מחלוקת חכמים ורבי יהודה, ופסק כחכמים. (20) ולפני זה, כתוב "קדש לי כל בכור וכו'". "ובריש בכורות (ג.) אמרינן דטעמא דרבנן משום דבכור, מקצת בכור משמע, ואתא "כל" לומר עד דאיתיה כולי', ולשון רבינו ז"ל מגומגם שלא הזכיר ראי' זו על כל בכור, כמ"ש אותה בגמרא (לחם-משנה). ובמשנה (ב.): "והמקבל הימנו והנותן לו בקבלה פטור מן הבכורה, שנאמר "בישראל" אבל לא באחרים". ופירש רש"י "שנאמר (במדבר ג, יג) הקדשתי לי כל בכור בישראל". ועי' שיטה מקובצת' שם. וראה ברי"ט אלגזי פ"א אות קטן א' (דפוס ווילנא, ב ע"א, ד"ה והנה צריך להבין).
- ד. הַמְּקַבֵּל צֹאן מִן הַנְּכָרִי²¹ בְּמִמּוֹן קָצוּב²², וּפְסַק
18 עֲמוֹ²³ שְׁיִהְיֶה הַשֶּׁכֶר בֵּינֵיהֶם²⁴ וְאִם פָּחְתוּ - פָּחְתוּ
19 לְיִשְׂרָאֵל, אֵף עַל פִּי שְׁבַרְשׁוֹת יִשְׂרָאֵל הֵם וְהָרִי הֵם
20 פְקָנֵינוּ, הוֹאִיל וְאִם לֹא יִמְצָא הַנְּכָרִי אֶצְלוֹ מִמּוֹן
21 אַחַר לְגִבּוֹת מְמַנּוֹ - יִגְבֶּה מִן הַבְּהֵמוֹת הָאֵלוּ
22 וּמְלִדוֹתֵיהֶן, נַעֲשֶׂה כְמוֹ שִׁישׁ לוֹ אַחֲרֵיכֶן עֲלֵיהֶן וְעַל
23 וְלִדְוֵיתֵיהֶן, וְהָרִי יָד הַנְּכָרִי בְּאִמְצָע²⁵, וּפְטוּרִין מִן
24 הַבְּבִכּוֹרָה²⁶ הֵם וּוְלִדְוֵיתֵיהֶן²⁷. אֲבָל וְלִדֵי וְלִדוֹת²⁸ -
25 חֵיבִין²⁹, שְׁהָרִי שֶׁל יִשְׂרָאֵל הֵם, וְאִין לְנִכְרִי רְשׁוֹת
26 עֲלֵיהֶן.
27
- 21) משנה, בכורות טז, א. (22) כלומר, הנכרי מוסר את הבהמה לישראל בסכום מסוים של כסף שיתן לו הישראל אחר תקופה מסוימת, ראה רש"י במשנה שם. (23) התנה עמו. (24) שאם בגמר התקופה של עשר שנים יהיה שוויה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

נפסקה הלכה כמותו. (41) מדובר שראינוה חולבת אע"פ שלא ילדה, והוא מן המיעוט שחולבות בלי לידה ('טור' יו"ד סי' שטז). והנולד עכשיו הרי הוא בכור. (42) לפי שאינה מרחמת על הוולד אלא אם כן ילדה (גמרא, שם). ואם כן זה שנולד עכשיו אינו בכור. (43) שוודאי אין הבהמה מרחמת על מין אחר, ואם כן זו שריחמה היא מן המיעוט, ויתכן שריחמה אע"פ שלא ילדה כלל. (44) חזקה שילדה אותו וולד, שאם לא כן לא היתה מרחמת עליו (ועי' ש"ך סי' שטז סק"ו). (45) ואין אנו יודעים אם ילדה או לא. ומדובר כשאינה מניקה. (46) בכורות כ, ב - כרבי יהושע.

ט. הלוקח בהמה מישראל - הרי זו בחזקת שפפורה⁴⁷, עד שיוודעו המוכר שעדיין לא ילדה; שאין הישראל שותק וגורם לו לאכל קדשים בחוץ⁴⁸, ויודאי שפפורה⁴⁹ ולפיכך מקרה סתם.⁵⁰

(47) מחלוקת בין רב, שמואל ורבי יוחנן, בכורות כא, ב. ופסק רבינו כרבי יוחנן. (48) כלומר, כל הכרוך בזה: איסור שחיטה (פי"ט מהל' מעשה הקרבנות הט"ו) ואיסור אכילה (קידושין נז:). וכן צריך לפרש בדברי רבינו גרשום' בכורות שם, שכתב: "דאיכא איסורא, אי אכיל ישראל לבכור". וכ"ה לשון הברייתא שם יט, א: "שאתה מאכיל את ישראל קדשים בחוץ". (49) כלומר, ילדה בכור מכבר.

י. בהמה דקה שהפילה עבר שעדיין לא נתבאר צורתו הרבה ונפרת לפל⁵⁰, וזהו הנקרא טנוף⁵¹, אם אמרו הרועים: עבר הוא אלא שנפסדה צורתו - הרי זו פטורה מן הפטורה⁵². וצריך להראותו לרועה חכם⁵³. לפיכך, הלוקח בהמה מן הנכרי, אפלו היתה קטנה וילדה אצלו בתוך שנתה⁵⁴ - הרי זה ספק בכור, שמא טנוף הפילה ברשות הנכרי⁵⁵. וכן בהמה גסה שהפילה שליא⁵⁶ - הרי זו סימן וילד⁵⁷, שאין שליא בלא וילד⁵⁸, ונפטרה מן הפטורה. ומתברר להשליף אותה השליא לפלבים⁵⁹. שאין מתקדש בפטורה⁶⁰ אלא זכרי⁶¹, וחזקת הנולדים מחצה זכרים ומחצה נקבות, וכבר בארנו⁶² שהזכר שאין בו מקצת סימני אמו⁶³ אינו מתקדש בפטורה, ונמצא מעוט הנולדים הן המתקדשין בפטורה⁶⁴, ואין חוששין למעוט⁶⁵. אבל בהמת קדשים שהפילה שליא - תקבר⁶⁶, [שהנקבות בה פזכרים]⁶⁷.

(50) כלומר, אינה ניכרת לכל, אלא לרועים בלבד. (51) במשנה, שם: "שסימן הוולד בבהמה דקה - טינוף". כן הוא בגמרא שם כא, ב - לדעת רבא. (52) אם תלד לאחר מכן זכר, אינו בכור. (53) גמרא, שם. (54) אף-על-פי שאין דרכה לילד תוך שנה ראשונה לחייה. (55) שאפשר שטינפה תוך שנתה, וחזרה וילדה בתוך שנתה, כרבי עקיבא (במשנה, שם) וכרבי יהושע (בברייתא שם כ, א). (56) קרום שהעובר מונח בתוכו, ובהמה זו הפילה שליא ריקה. (57) במשנה שם, ובחולין עז, א. (58) משנה, נדה כו, א. (59) משנה, חולין שם. וראה להלן סוף הי"א.

של הבהמה יותר, יהיה ריווח זה לשניהם (ראה ב'טור' יו"ד סי' שכ). אבל רש"י מפרש (שם) שהתנאי היה שהולדות יהיו לשניהם. (25) כדברי רבא, שם טז, ב. (26) שם, במשנה. (27) כלומר, הבכורות הנולדים מהן (מן הצאן) וכן הבכורות הנולדים מוולדותיהן שהם דור שלישי לצאן - פטורים מן הבכורה. (28) כלומר, אלו הנולדים מן הוולדות של הוולדות של הצאן, שהם דור רביעי לצאן. (29) שם, במשנה.

ה. ישראל שנתן מעות לנכרי וקנה לו בהן בהמה מנכרי³⁰ בדיניהן³¹, אף על פי שלא משף - קנה, וחייבת בפטורה³². וכן אם קנה הנכרי מישראל בדיניהם ונתן מעות, אף על פי שלא משף - קנה, ופטורה מפטורה³³.

(30) מימרא של ריש לקיש, בבכורות יג, א. (31) בגמ' שם: "בדיניהם שפסקה להם תורה" שגוי קונה בהם. לפי דעת רבינו, הוא קונה בין בכסף ובין במשיכה (פ"א מהל' זכיה ומתנה הי"ד), ומקורו מהגמרא בע"ז עא, א. ודלא כסוגיית הגמרא בבכורות שם, שגוי קונה רק במשיכה (מגייד-משנה שם). (32) שכבר קנה ישראל את הבהמה, ואין לגוי בה שום חלק. (33) לפי שהיא של גוי (שם).

ו. גר שנתגיר, ואין ידוע אם עד שלא נתגיר ילדה פרתו או אחר שנתגיר³⁴ - הרי זה בכור מספק³⁵.

(34) שאם ילדה לפני שנתגיר, הרי היתה בהמת גוי ופטורה מן הבכורה, ואם ילדה אחר שנתגיר, חייבת בבכורה. (35) בחולין קלד, א: "תני רבי חייא, שמונה ספיקות נאמרו בגר, ד' לפטור וד' לחיוב וכו' ובכור בהמה טהורה". ודינו של בכור ספק הוא: שאינו קרב על המזבח ואינו נשחט בחוץ כשהוא תם, אלא ירעה עד שיפול בו מום ואז מותר לשחטו בחוץ ולאכלו. ואינו מחויב לתתו לכהן, שהמוציא מחבירו עליו הראיה. ע"י במשנה, שם. וראה להלן ה"ז, ופ"ה ה"ג, ובפ"ט מהל' ביכורים הי"ג.

ז. הלוקח³⁶ בהמה מן הנכרי³⁷, ואין ידוע אם בקרה או לא בקרה³⁸, וילדה אצלו - הרי זה ספק בכור. ויאכל במומו³⁹ לבטלים, ואינו לפהן, שהמוציא מחבירו עליו הראיה.

(36) ישראל הקונה. (37) ואם לקח ישראל בהמה מישראל, ראה להלן ה"ט. (38) כלומר: לא ידוע לישראל אם ילדה כבר פעם או לא. (39) בכורות יט, ב - במשנה, וכרבי עקיבא.

ח. לקח בהמה מניקה⁴⁰ מן הנכרי - אינו חושש שמא בנה של אחרת היא מניקה⁴¹, אלא הרי זו בחזקת שילדה⁴². ואפלו היתה זה שמניקה כמו מין אחר, ואפלו כמין חזיר⁴³ - הרי זו פטורה מן הפטורה⁴⁴. וכן בהמה שהיא חולבת⁴⁵ - פטורה מן הפטורה, שרוב הבהמות אינן חולבות אלא אם פן קבר וילד⁴⁶.

(40) משנה, שם כג, ב - כדברי רשב"ג. ובגמרא (שם כד).

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

וילדה זכר. (87) דין ספק, ראה למעלה ה"ו, ובהערה שם. (88) כגון שראשו לא היה עגול כפיקה של ערב, ואע"פ שרוב הבהמות יולדות ולד הפוטר מן הבכורה, כיון שרוב היולדות מטנפות יום קודם לכן וזו לא טנפה (וכגון שלא שהתה ביום הקודם בחוץ - 'תוספות' נדה כט. ד"ה וזו) הרי זה סותר בכך את הכלל של רוב בהמות יולדות ולד הפוטר מן הבכורה (נדה שם). (89) אין הנפלים פוטרים מבכורה את הנולד לאחר מכן. (90) ככדור שבראש הפלך שטוות בו הנשים, חוט של "ערב" שהוא עבה יותר מהחוט של "שתי", אבל פחות מזה אינו פוטר מן הבכורה, כן הוא באהלות פ"ז מ"ד: "אין לנפלים פתיחת הקבר עד שיעגילו ראש כפיקה", ובכורות כב, א: "כי אתא רבין, פירשה משמי' דרבי יוחנן, של אשה כשל "שתי", ושל בהמה כשל "ערב", ומפרשה רבינו לענין פטירת רחם, שאינו פוטר מן הבכורה עד שיהיה הראש גדול כפיקה של ערב, אבל אם הוא פחות מזה אינו פוטר מן הבכורה (ורש"י שם פירשה לענין טומאה כמו באשה). ועי' בהשגות הראב"ד ובלחם-משנה כאן. וראה בפכ"ה מהל' טומאת מת ה"ח וה"ט, וב'תוספות יום-טוב' אהלות פ"ז מ"ד.

17 יד. מבכרת⁹¹ המקשה לילד - מחתף אבר אבר
18 ומשליף לכלבים⁹², והבא אחריו בכור⁹³. יצא רבו⁹⁴
19 - הרי זה יקבר⁹⁵, ונפטרה מן הבכורה⁹⁶. ואם חתף
20 אבר והניחו⁹⁷, אבר והניחו, עד שהשלים רבו - הרי
21 כל האיברים צריכין קבורה, ונפטרה מן הבכורה⁹⁸;
22 פיון שייצא רבו, בין שלם בין מחתף, והרי הוא
23 לפנינו - נתקדש למפרע.

(91) העומדת לילד בפעם הראשונה. (92) כשיוצא אבר שהוא מיעוט של הוולד, מחתכו ומשליכו לכלבים וכן כל אבר ואבר, והוא במשנה חולין ט, ב. לפי שכל זמן שלא יצא רוב הוולד, אינו קדוש בקדושת בכורה (רש"י שם). (93) במשנה, שם: "ונפטרה מן הבכורה". ומפרשה רבינו רק על מה שנאמר שם בסוף המשנה "יצא רובו הרי זה יקבר". ולא על תחילת המשנה, כשיצא חתוך אבר אבר והשליכם לכלבים, שכיון שאינו חשוב כיוולד אינו פטר רחם, והבא אחריו בכור (עי' ש"ך יו"ד סי' שיט סק"ג). ודעת רש"י שם אינה כן. (94) וחתכו. (95) שביציאת הרוב חלה עליו קדושת בכור, ואנו קוראים עליו (דברים טו, יט) "אשר יוולד" (רש"י שם), ויקבר כדן בכור שמת, ראה למעלה פ"ג ה"ד. (96) במשנה, שם. (97) פירוש, שלא השליכו לכלבים. (98) כדברי רב הונא, בגמרא שם ע, א.

24 טו. יצא שלישי⁹⁹ ומכרו לנכרי, וחזר ויצא שלישי
25 אחר - נתקדש למפרע¹⁰⁰ ונפטרה מן הבכורה¹⁰¹.
26 יצא שלישי דרוך דפון¹⁰² ושני שלישים דרוך רחם -
27 אינו קדוש¹⁰³; שקהר הראשון¹⁰⁴ לא יצא דרוך רחם,
28 ולמפרע הוא מתקדש¹⁰⁵.

(99) שעדיין לא קדש בכורה עד שיצא רובו. (100) מתחילת הלידה, ונתגלה כי מכירתו לגוי לא היתה מכירה כלל, שהרי אינו שלו, וכרב הונא ולא כרבה (חולין טט:). (101) שלש שנים אלו אין להן מקום כאן, כי אע"פ

(60) שם בגמרא עז, ב. (61) ראה למעלה פ"א ה"א. (62) למעלה פ"ב ה"ו. (63) כמו כבש שילדה כמין עז או עז שילדה כמין כבש. וזה קורה רק לעתים רחוקות. (64) שהרי מחצית הנולדים הם נקבות שפטורות מבכורה, ומהמחצית השניה של הנולדים זכרים, יש מיעוט (אף כי הוא קטן) של נולדים שאין בהם מקצת סימני אמם שגם הם פטורין מן הבכורה, ואם כן רוב הנולדים אינם מתקדשים בבכורה. (65) ומותר להשליך השליא לכלבים. (66) משנה שם, ותמורה לג, ב. (67) כלומר, שגם נקבה שנולדה מבהמת קדשים - יש בה קדושה (בגמרא שם עז:).

1 יא. בהמה גסה שהפילה חררת דם⁶⁸ - הרי זו
2 נפטרה מן הבכורה⁶⁹; שחזקתה שהולד בתוכה,
3 ורבה עליו הדם⁷⁰ והפסידו ובטלו. וקוברין חררה
4 ז'11 קמו גפול מזכרת⁷², אף על פי שאין חררה זו
5 קדושה⁷³. ולמה קוברין אותה⁷⁴ כדי לפרסם הדבר
6 שונפטרה מן הבכורה⁷⁵.

(68) חתיכת דם. (69) כשתלד עוד, אין הוולד קדוש, כדברי רבי אליעזר בן יעקב במשנה, בכורות כא, ב. (70) כרבי יוחנן, ובכורות כב, א. וראה 'תוספות יום-טוב' נדה פ"ג מ"ד, ובלחם-משנה כאן. (71) משנה, בכורות, שם. (72) שקוברים אותו ככל קדשים שהפילו (תמורה לג:), אם הוא זכר. (73) שהרי רוב הנולדים אינם מתקדשים בבכורה, ראה למעלה ה"י כדן שליא. (74) ולא הותר להשליכו לכלבים כמו שליא, ראה למעלה שם. (75) בכורות כב, א. אבל בשליא אין צריך פרסום, שהכל יודעים שאין שליא בלא ולד ('תוספות' נדה כז: ד"ה כדי ו'שיטה מקובצת' בכורות שם).

7 יב. פבר פארנו פענן נדה⁷⁶, שהולד באדם נגמר
8 לארבעים יום⁷⁷, והמפלת לפחות מארבעים - אינו
9 ולד⁷⁸. אבל ולד בהמה - לא עמדו חכמים על מנין
10 הימים שייגמר בו⁷⁹; אבל אמרו⁸⁰, שהמפלת טנוף⁸¹
11 - אינה מתעפרת אחריו⁸² ולא מקבלת ולד אחר⁸³
12 לפחות משלישים יום.

(76) פ"י מהל' איסורי ביאה ה"א-ב. (77) בכורות כא, ב. (78) ואינה צריכה לישוב ימי טומאה כיוולדת (הל' איסורי ביאה, שם). (79) בעיא של רב חסדא שם, ולא נפתרה. (80) דברי זעירי, שם. (81) ראה למעלה ה"י. (82) ואם הפילה בתוך שלשים יום, בוודאי אינו ולד. ואף בקדשים אינו טעון קבורה. (83) כפל לשון הוא מהקודם, וברש"י וב'רבינו גרשום' שם: "משהתחילה לטנף אינה מקבלת זכר עד שלשים יום". ואולי יש לפרש כן גם בדברי רבינו.

13 יג. בהמה שייצאה מלאה⁸⁴ ובאה ריקנית⁸⁵ - הבא
14 אחר פני⁸⁶ בכור מספק⁸⁷, שמא דבר שאינו פוטר
15 בבכורה הפילה⁸⁸. ואין לנפלי בהמה פטירת רחם⁸⁹
16 עד שיעגילו ראש פסקה של ערב⁹⁰.

(84) בהמה מעוברת שיצאה לרעות בשדה. (85) וחזרה בו ביום וריקה. (86) פירוש, אם נתעברה לאחר זמן, שנית,

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שלישי כ"ט ניסן - ספר קרבנות - הלכות בכורות קה

מתוך מהדורת גושל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

116) כשאחת מהן כורעת לילד (שם). (117) כשילדה יצא הוולד מן הרחם של זו ונכנס לרחם של השניה. (118) על-ידי זה שוכנס לתוך רחמה ויצא ממנה. (119) כלומר, עד שוולד שלה יפטור רחמה, ולא שוולדה של אחרת יפטור רחמה.

14 **יט. נפתחו¹²⁰ בתלי בית הרחם ויצא¹²¹ - הרי זה**
15 **ספק אם נגיעת רחם מקדשת או אייר¹²².**

120) כלומר, נתרחבו. (121) ובגלל שנתרחב הרחם, לא נגע הוולד בכותלי הרחם בעת שיצא. (122) שם, בעיא של רב אחא.

16 **כ. נעקרו פתלי בית הרחם [ונתלו] בצואר¹²³ - הרי זה**
17 **ספק אם במקומו מקדש או מקדש אף חוץ**
18 **למקומו¹²⁴.**

123) פירוש, שהרחם נעקר ממקום חיבורו ונתלה בצואר הוולד באופן שנסחב עם הוולד ביציאתו לאויר העולם ('רבינו גרשום' שם). (124) שם. בעיא של מר רב אשי.

19 **כא. נגממו פתלי בית הרחם¹²⁵ - אינו קדוש¹²⁶.**
20 **נפרץ מקצתו¹²⁷ ועומד מרבה על הפרוץ¹²⁸ ויצא**
21 **דרף הפרוץ¹²⁹, או שהיה הפרוץ מרבה על העומד**
22 **ויצא דרף העומד¹³⁰ - הרי זה ספק בכור¹³¹.**

125) "פירוש, נתעכלו שפתי בית הרחם" ('ערוך' ערך גם). (126) שם, אבעיא של רבי ירמיה מרבי זירא, ונפשטה בגמרא. (127) של הרחם. (128) החלק שנשאר בשלימות, מרובה על החלק הנפרץ. (129) שיש מקום לומר שכיון שהחלק השלם רב יותר מהנפרץ, הרי הוא כאילו כולו שלם. או שכיון שיצא דרך הפרוץ אין זו לידה (ראה רש"י, שם). (130) שיש מקום לומר כיון שהנפרץ הוא יותר מן החלק השלם, הרי הוא כאילו כולו נפרץ וכמו שיצא דרך הפרוץ, או אפשר שכיון שיצא דרך העומד, הרי זו לידה. (131) אבעיא של רבי זירא שם, ולא נפשטה.

יום שלישי כ"ט ניסן ה'תשע"ז

פרק חמישי

1) יבאר דין רחל שלא בכרה וילדה שני זכרים, ואין ידוע איזה מהם יצא ראשון.

23 **א. רחל שלא בכרה² וילדה שני זכרים³, אפלו יצאו**
24 **שני ראשיהן פאחד - אי אפשר שלא קדם אחד⁴.**
25 **הואיל ואין ידוע אי זה מהם יצא ראשון - הפהן**
26 **נוטל את הפחוש⁵, והשני ספק בכור⁶. מת אחד מהן**
27 **- אין לפהן פלוס⁷; שהיה החי ספק הוא⁷, והמוציא**
28 **מחברו עליו הראיה. וכן אם ילדה זכר ונקבה - הרי**
29 **הזכר ספק, שמא הנקבה יצאת תחלה. לפיכך אין**
30 **לפהן פלוס, שהמוציא מחברו עליו הראיה.**

2) כלומר, לא נתעברה לפני זה, והעיבור הנוכחי הוא הראשון אצלה. (3) בבת אחת. (4) כחכמים במשנה

שלא נתקדשה למפרע - נפטרה מן הבכורה, והבא אחריו אינו בכור ('כתר המלך'), והן שייכות להלן בסוף ההלכה אחרי המילים "ולמפרע הוא מתקדש" ('אור שמח', וראה להלן הערה קד). (102) שלא דרך הרחם, ראה למעלה פ"ב ה"ד. (103) גם זה מחלוקת בין רב הונא ורבה, ופסק כרב הונא. ראה למעלה בסמוך. (104) כלומר, השליש השני ביחד עם השליש הראשון. (105) כאן שייכות המילים "ונפטרה מן הבכורה" שנכתבו למעלה, שהרי גם יצא כולו דרך דופן - הבא אחריו אינו בכור, כמו שכתב רבינו למעלה פ"ב ה"ד ('אור שמח').

1 **טז. יצא מעוט אבר גדול, והרי זה היוצא רבו של**
2 **עבר¹⁰⁶ - נפטרה מן הבכורה¹⁰⁷, ויקבר היוצא¹⁰⁸.**
3 **יצא חצי העבר והוא רבו של אבר היוצא¹⁰⁹ - הרי**
4 **זה ספק אם נפטרה מן הבכורה או לא נפטרה.**
5 **לפיכך הבא אחריו ספק בכור.**

106) מדובר כשחתכו, ומיעוט העובר שנשאר בפנים ולא יצא דרך הרחם אלא דרך הדופן ('ש"ך סי' שיש ס"ק יב). (107) אם לידה לאחר מכן, שאין מיעוט זה של האבר שיצא, נגור אחרי רוב אותו האבר שבפנים (חולין ע.). (108) כיון שחתכו. וראה למעלה ה"ד. (109) כלומר, בתוך החצי הזה שיצא, נכלל רוב של אבר שמיעוטו נשאר בפנים, ונסתפקו (שם) אם המיעוט הזה שבפנים מצטרף לרוב האבר, ועל-ידי זה הוא מרבה את החצי שיצא ועושה אותו לרוב, ונתקדש בכורה, או לא. ואף כאן מדובר כשחתך היוצא, והחלק שבפנים יצא אחר-כך דרך הדופן ('ש"ך, שם).

6 **יז. בכור¹¹⁰ שפרכו¹¹¹ בסיב¹¹² והוציאו ולא נגע**
7 **ברחם, או שפרכו בשלית בהמה¹¹³ אחרת, או**
8 **שנכרקה עליו אחותו ויצא¹¹⁴, הואיל ולא נגע ברחם**
9 **מפל מקום - הרי זה ספק בכור¹¹⁵.**

110) כל הלכה זו היא בעיא שלא נפשטה בגמרא שם. (111) כשיצא חלק ממנו, לפני שיצא רובו. (112) קרום דק הגדל והנכרך סביב הדקל ('רש"י' שם). (113) כלומר, בסיב שאינו מין בשר, אלא אפילו בשליא שהיא מין בשר, מסתפקים אנו שמא היא הציצה ('אע"פ שכלל הוא בדינו "מין במינו אינו חוצץ", כמו שכתב רבינו בפ"ז מהל' לולב ה"ב). ובשלייתו לא הסתפקו, שכן הוא דרך הלידה, ואינה חוצצת (גמרא, שם). (114) כלומר, שעם הזכר נולדה גם נקבה, והיא נכרחה עליו באופן שהזכר לא נגע ברחם, כן הוא בגמרא שם: "כרכתו ואחותו והציאתו, מהו". וכגירסת 'רבינו חננאל' (מובא ב'תוספות' שם ד"ה כרכתו, "אחותו" במקום "ואחותו"). (115) בכל אלו הסתפקו שם, אם זה נחשב לחציצה ואינו קדוש או שאין זה חציצה (ראה רש"י שם), ולא נפשטה הבעיא, ולכן פסק רבינו שהוא ספק בכור.

10 **יח. הדביק שני רחמים זה לזה¹¹⁶ ויצא מזה ונכנס**
11 **לזה¹¹⁷ - הרי זה ספק אם נפטרה מן הבכורה**
12 **הבהמה שנכנס פה הבכור, שהרי פטר רחם¹¹⁸; או**
13 **לא נפטרה עד שיפטר רחמה וילדה¹¹⁹.**

15 ג. כָּל בְּכוֹר שֶׁהוּא סֶפֶק - דִּינֵוּ שְׂרֵעָה עַד שְׂפִיל בּוֹ
16 מוּם וְיֹאכַל לְבַעְלֵיו. וְאִם תִּפְשׂוּ הַכֹּהֵן - אִין מוֹצִיאִין
17 אוֹתוֹ מִיָּדוֹ, וְיֹאכַל אוֹתוֹ²¹ בְּמוֹמוֹ. אָכַל אִינוֹ
18 מִקְרִיבוֹ; שְׂאִין מִקְרִיב לְעוֹלָם אֲלָא בְּכוֹר וְדַאי, שְׂמָא
19 יִשְׁחַט חֲלִין בְּעֵזְרָה²².

(21 הכהן שתפס. 22 פשוט הוא (כסף משנה).

20 ד. מִי שֶׁהָיָה בְּעֵדְרוֹ מִבְּכֹרוֹת וְשְׂאִינָן מִבְּכֹרוֹת,
21 וְיִלְדוּ²³ וְאִין שֵׁם אָדָם²⁴, וְנִכְנַס וּמָצָא אֶת
22 הַמִּבְּכֹרוֹת מְנִיקוֹת נְקֻבוֹת וְאֵת שְׂאִינָן מִבְּכֹרוֹת
23 מְנִיקוֹת זָכָרִים - אִינוֹ חוֹשֵׁשׁ שְׂמָא בְּנָה שֶׁל זֹ
24 בָּא לוֹ אֲצֵל זֹ וּבְנָה שֶׁל זֹ בָּא לוֹ אֲצֵל זֹ, אֲלָא
25 הָרִי הַדְּבָר בְּחֻזְקוֹ שֶׁפֶל אֶת מְנִיקָה בְּנָה²⁵.

(23 נקבות וזכרים. 24 שיראה מי מהן ילדו את הזכרים ומי מהן ילדו הנקבות. 25 ומכיוון שהזכרים יונקים מבהמות שאינן מבכרות, הרי הם בוודאי פשוטים, ולא בכורות.

26 ה. שְׂנִיִּים שֶׁהִפְקִידוּ שְׂנֵי זָכָרִים אֲצֵל הָרוּעָה²⁶, הָאֶחָד
27 בְּכוֹר וְהַשֵּׁנִי פְּשׁוּט, וּמֵת אֶחָד מֵהֶן²⁷ - מְנִיחַ הָרוּעָה
28 הַשֵּׁנִי בִּינֵיהֶן וּמְסַלֵּק, וְהָרִי הוּא סֶפֶק בְּכוֹר, וְשְׂנֵי
29 חוֹלְקִין אוֹתוֹ, שְׂאִין אֶחָד מֵהֶן מִפְּרִי אֶת שְׁלוֹ.

(26 בבבא מציעא לו: "אמרו שהניחו שלא מדעתו של הרועה ולכך הרועה פטור, שאם לא כן חייב הרועה משום שהיה לו לדייק. (27 ולא ידוע אם הבכור הוא שמת, או הפשוט מת.

30 ו. הַפְּקִיד בְּכוֹר אֲצֵל בְּעַל הַבֵּית, וְהַנִּיחוֹ בְּעַל הַבֵּית
31 עִם פְּשׁוּט שְׁלוֹ²⁸, וּמֵת אֶחָד מֵהֶן וְאִין יָדוּעַ אִיזוּהוּ -
32 הַמוֹצִיא מִחֲבֵרוֹ עָלָיו הָרְאִיָּה²⁹, וְהָרִי הוּא סֶפֶק
33 בְּכוֹר. וְאֶפְלוּ רוּעָה פֶּהֶן שֶׁהַנִּיחַ בְּכוֹרוֹ בְּחֻזְקוֹ בְּעַל
34 הַבֵּית עִם פְּשׁוּט שֶׁל בְּעַל הַבֵּית³⁰, וּמֵת אֶחָד מֵהֶן -
35 הַמוֹצִיא מִחֲבֵרוֹ עָלָיו הָרְאִיָּה, וְאִין מוֹצִיאִין מִחֻזְקוֹ
36 בְּעַל הַבֵּית אֲלָא בְּרְאִיָּה; שֶׁהָרִי מְדַעַת בְּעַל הַבְּכוֹר
37 הַנִּיחוֹ עִמוֹ הַפְּשׁוּט שֶׁל בְּעַל הַבֵּית³¹.

(28 בידיעת המפקיד. 29 כלומר על המפקיד להביא ראיה שהחי הוא הבכור שלו (בכורות שם). 30 אין אנו אומרים שבעל הבית מקנה לו מקום לכהן בחצירו, והרי הוא עומד ברשות שניהם ויחולקו (כדעת רבי טרפון שם). אלא כרבי עקיבא שבעל הבית הוא המוחזק והרועה הוא המוציא, ועליו להביא ראיה. 31 שמדעת המפקיד הניח בעל הבית את הפשוט שלו על יד הבכור, אבל אילו הניחו שלא בידיעתו של המפקיד, וודאי חייב בעל הבית - שהוא עירבם.

38 ז. לֹא נִחְשְׂדוּ יִשְׂרָאֵל עַל הַבְּכֹרוֹת³². לְפִיכָךְ נֶאֱמַן
39 הַיִּשְׂרָאֵל לֹא מָר: זֶה סֶפֶק בְּכוֹר הוּא³³, וְרוֹאִין לוֹ
40 מוֹמוֹ³⁴ וְיֹאכַל אוֹתוֹ בְּמוֹמוֹ.

(32 להטיל מום בבכורות בניגוד לכהנים החשודים על כך.

(בכורות יז.) הסוברים שאי אפשר לצמצם שיצאו שניהם כאחת ושהיו שניהם בכורים, אלא האחד הקדים את השני במשהו, ולנו לא ידוע אי זהו שקדם. 5) כרבי עקיבא במשנה שם, שעל היפה אומר הישראל לכהן הבא ראה שהוא הבכור ואתנו לך (שם ית. בגמרא. 6) וירעה עד שיפול בו מום, ויאכל לבעליו. 7) שמא המת יצא תחילה והחי איננו בכור כלל.

1 ב. שְׂתֵי רְחֵלוֹת שְׁלֹא בְּכֹרוֹ וְיִלְדוּ שְׂנֵי זָכָרִים - שְׂנֵי
2 לְפִתְהֵן⁸¹. זָכָר וְנִקְבָּה - הַזָּכָר לְפִתְהֵן⁹¹. שְׂנֵי זָכָרִים וְנִקְבָּה¹⁰
3 - הַכֹּהֵן נוֹטֵל אֶת הַפְּחוּשׁ¹¹, וְהַשֵּׁנִי סֶפֶק בְּכוֹר¹². וְאִם
4 מֵת אֶחָד מֵהֶן - אִין לְפִתְהֵן פְּלוּם; שְׁזָה הַזָּכָר הָיָה סֶפֶק
5 בְּכוֹר הוּא¹³, וְהַמוֹצִיא מִחֲבֵרוֹ עָלָיו הָרְאִיָּה. יִלְדוּ שְׂתֵי
6 נְקֻבוֹת וְזָכָר אוֹ שְׂנֵי זָכָרִים וְשְׂתֵי נְקֻבוֹת¹⁴ - הָרִי
7 הַזָּכָרִים סֶפֶק בְּכוֹר, שְׂאִין אוֹמֵר: שְׂמָא הַנְּקֻבָּה נוֹלְדָה
8 תְּחִלָּה וְאַחַר פֶּה הַזָּכָר. לְפִיכָךְ אִין פֶּאֵן לְפִתְהֵן פְּלוּם,
9 שֶׁהַמוֹצִיא מִחֲבֵרוֹ עָלָיו הָרְאִיָּה. אֶת מִבְּכֹרוֹת וְאֶת
10 שְׁלֹא בְּכֹרָה¹⁵ וְיִלְדוּ שְׂנֵי זָכָרִים¹⁶ - אֶחָד לוֹ וְאֶחָד
11 לְפִתְהֵן¹⁷, וְכָל אֶחָד מֵהֶן סֶפֶק בְּכוֹר, וְהַכֹּהֵן נוֹטֵל אֶת
12 הַפְּחוּשׁ¹⁸. מֵת אֶחָד מֵהֶן - אִין פֶּאֵן לְפִתְהֵן פְּלוּם, שְׁזָה
13 הָיָה סֶפֶק הוּא. וְכֵן אִם יִלְדוּ זָכָר וְנִקְבָּה¹⁹ - אִין פֶּאֵן
14 לְפִתְהֵן פְּלוּם, שְׁזָה הַזָּכָר סֶפֶק בְּכוֹר הוּא²⁰.

(8) משנה שם יח: ואף כי לא ראינו את הלידות, אין אנו חוששים שמא אחת ילדה את שני הזכרים והשנייה לא ילדה אלא טנפה, ולא יהיה לכהן אלא בכור אחד. 9) ואין אומרים שאחת ילדה את שניהם והשנייה רק טנפה והזכר הוא ספק והמוציא מחבירו עליו הראיה, אלא אנו אומרים שכל אחת מהן ילדה: זו את הזכר וזו את הנקבה. ואם כן, הזכר הוא בכור וודאי. 10) ונמצא שאחת ילדה תאומים והשנייה רק אחד - ויש כאן ספק אם שני הזכרים בכורות, או שרק אחד מהם בכור, בין אם הנקבה היא מהתאומים ולא ידוע איזה מן הזכרים הוא מהתאומים ואיזה הוא שנוולד יחיד ובין אם הנקבה נולדה יחידה והזכרים תאומים ולא ידוע איזה יצא ראשון או אפילו באופן שיצאו שניהם כאחת שהדין הוא שאי אפשר לצמצם ואחד מהן קדם את חבירו במשהו ורק אחד מן הזכרים הוא בוודאי בכור והשני ספק. 11) שהישראל אומר לו הבא לי ראיה שהיפה הוא הבכור. 12) וירעה עד שיפול בו מום ויאכלוהו הבעלים. 13) שאולי רק אחד מהן הוא בכור ואפשר שזהו שמת. 14) וספק הוא אם יש כאן בכור: שמא נולד הזכר בתאומים עם הנקבה, והיא יצאה תחילה. 15) יש לו שתי בהמות, אחת הייתה כבר מעוברת פעם אחת וכשילדת עכשיו זכר אינו בכור, ואחת שזו לה העיבור הראשון. 16) ולא ידוע איזה מהן נולד מן הבהמה שלא ביכרה. 17) ושניהם ירעו עד שיפול בהם מום. 18) כרבי עקיבא במשנה שם, שהמוציא מחבירו עליו הראיה שהיפה הוא הבכור. 19) האחת שביכרה והאחת שלא ביכרה ילדו זכר ונקבה ואין ידוע איזה מהן ילדה את הזכר. 20) ספק נולד מן הבהמה שביכרה כבר, או מזו שלא ביכרה כבר, או מזו שלא ביכרה עוד.

16 לְעִשׂוֹת סְחֹרָה בְּתְרוּמוֹת. וְכֵן אֲסוּר לְעִשׂוֹת סְחֹרָה
17 בְּבְכוּרוֹת⁴³, אִף עַל פִּי שְׂמֵתָר לְמִכְרָן⁴⁴ עַל דְּרָךְ
18 שְׂבָאָרְנוּ⁴⁵.

39) ואף על פי שמעשר שני ממון גבוה, ובכור אינו נוהג במוקדשין כמו שאמרנו למעלה - כיוון שהוא לקוח בירושלים לצורך אכילה הרי הוא כחולין לעניין בכורה, וכן כתב הכסף-משנה בפרק ו מהלכות ביכורים הלכה ד, שבירושלים הוא ממון הדיוט. 40) שמותר ליקח בעד פירות שביעית בהמה טהורה שהרי הבהמה היא לאכילה ואין זה חשוב סחורה. 41) אם ילדה. 42) ומרוויח שלא יצטרך לבערו בזמן הביעור (שעל בכור בוודאי לא חלו דיני שביעית), ונתנו לכהן ויש לו מזה טובת הנאה. "ונראה שדעת הרמב"ם דפירות שביעית שהם הפקר לא נתנה התורה בהם זכות אלא לאכילה ולא לדבר אחר, ואם לוקח בהמה מדמי שביעית והרי הוא משתכר בככור ועובר על "לאכלה ולא לסחורה" - הדמים הם הפקר וכן הבהמה, לפיכך היא פטורה מן הבכורה כמפורש בתוספתא פרק ב דבכורות - בהמת המדבר (של הפקר) כו' ובהמת הגר שמת ואין לו יורשים פטורה מן הבכורה". 43) כלומר, כדי להרוויח. "שאין עושין סחורה בפירות שביעית ולא בבכורות" וכו'. 44) בלא ריווח. 45) למעלה בפרק א הלכות י"ח: תם בזמן הזה ובעל מום בין בזמן הזה ובין בזמן הבית.

19 י. לְקַח⁴⁶ בְּכוֹר⁴⁷ לְמִשְׁתָּה בְּנוֹ אוֹ לְיָגֵל⁴⁸ וְלֹא צָרִיף⁴⁹
20 לוֹ - מִתָּר לְמִכְרָו⁴⁹.

46) קנה. 47) בעל מום אבל תם הרי אסור לאכלו עד שיפול בו מום. 48) לאכול בחג. 49) ואף על פי שנראה שהוא סוחר בזה. ובתוספתא קתני ר' אומר, אומר אני לא ימכרנו אלא לדמיו, כלומר בדמים שקנאו שלא ירוויח בהן". אבל לקנות על מנת למכור, אף אם לא ירוויח - אסור, שזוהי עשיית סחורה.

21 יא. אִין שְׂמִין⁵⁰ בְּכוֹרוֹת תְּמִימִים לְיִשְׂרָאֵל⁵¹, אֲבָל
22 שְׂמִין לָהֶן בְּכוֹרוֹת בְּעֵלֵי מוּמִין. וְשְׂמִין בְּכוֹרוֹת
23 תְּמִימִים לְכַהֲנִים בְּזִמְן הַזֶּה⁵², שֶׁהֵן עוֹמְדִין לְהֶאֱכֹל
24 בְּמוֹמָן; וְאִין צָרִיף לֹמֵר שְׂשִׁמִּין לָהֶן בְּעֵלֵי מוּמִים.

50) שומא היא שמוכר את הבהמה בסכום קצוב בתנאי שהקונה יטפל במזונותיה עד זמן ידוע ואחרי כן ימכור הבהמה ומה שירויחו יותר מן הסכום הקצוב יחלק ביניהם. 51) משום שזוהי כמו מכירה, ואסור למכור תם חי לישראל. 52) בתוספתא שם: "שמין בכורות תמימין לכהנים ואין צריך לומר בעלי מומין". וסובר רבינו שהמדובר בזמן הזה, שאילו בזמן שבית המקדש קיים אין לכהן בו זכות למכור והוא הדין שאינו שם אותו. וגם בזמן הזה לא הותר אלא לכהנים שיידעו להיזהר בו עד שיפול בו מום אבל לא לישראל שלא יידע להיזהר בו.

פֶּרֶק שְׁשִׁי

1) יבאר מעשר בהמה במה נוהג ומי חייב בו ואנה נשחט ושאסור למכרו.

33) והמדובר כשיש לו בכור וודאי ובכור ספק ונתערבו ונאמן הוא לומר זהו הספק, שאילו בכור וודאי ביד ישראל - אין רואין מומו, וגם חוששים שמא הוטל בו המום בידים, עד שיעיד עליו הישראל שנפל בו המום מעצמו. אבל בספק בכור, אין צריך עדות שנפל המום מאיליו, שכל איסור בכור שהטילו בו מום אינו אלא מדרבנן משום קנס - בספק אין איסור, ספק דרבנן להקל, אבל מפני שיש כאן בתערובות וודאי בכור, הרי זה כהוקבע האיסור ואין אומרים בו ספק דרבנן לקולא ולפיכך צריכים אנו לעדותו של הישראל שזהו ספק בכור, אבל אינו צריך להעיד שהמום נפל מאיליו, מפני שספק דרבנן לקולא. ואילו הכהנים החשודים להטיל מום בבכור, אינם נאמנים גם בזה, שמא בכור וודאי הוא והטיל בו מום, ומכיון שידוע הוא שלא יקבלו עדותו, משקר ואומר שהוא ספק בכור, בכדי שיתירוהו מחמת ספק]. 34) כנ"ל שבוודאי בכור אין רואין לו מומו.

1 ח. כָּל הַקְּדוּשִׁים שֶׁקָּדְמוּ לָהֶם מוֹם קָבוּעַ לְהַקְדִּישׁוֹן³⁵
2 וְנִפְדּוּ - תְּכַבֵּין בְּבְכוּרָה³⁶. וְאִם קָדְמוּ מוֹם עוֹבֵר
3 לְהַקְדִּישׁוֹן³⁷ אוֹ שֶׁהַקְדִּישׁוֹן תְּמִימִים וְאַחַר כֵּן נוֹלַד
4 לָהֶם מוֹם קָבוּעַ וְנִפְדּוּ - פְּטוּרִין מִן הַבְּכוּרָה; שֶׁהִרִי
5 לֹא יֵצְאוּ לְחֹלִין לְכָל דָּבָר, מִפְּנֵי שֶׁהֵן אֲסוּרִין בְּגִזְזָה
6 וְעוֹבְדָה³⁸, כְּמוֹ שְׂבָאָרְנוּ בְּהִלְכוֹת מְעִילָה.

35) אם היה להם מום קבוע, כגון שנחתך להם אחד מהאיברים ונפרש מן הגוף, ואחר כך הקדיש אותם קדושת דמים, למכרם ולהביא מדמיהם קרבן למזבח. 36) שבשעה שהוקדשו לא חלה עליהם קדושה חמורה, כשפודים אותם יוצאים לגמרי לחולין, ובהמת חולין חייבת בבכורה, ודווקא אם ילדו אחר שנפדו, אף על פי שנתעברו קודם פדיונם, אבל אם ילדו קודם פדיונם, קדושת דמים שבהם פוטרם מבכורה. 37) "כגון החזוית והגרב והשמטת הפרק והשבורה שאפשר להירפא". וזה כמו שאיננו כלל וכשהקדישו למזבח חלה עליו קדושה חמורה. 38) כמו שנאמר (דברים יב, טו) "רק בכל אוות נפשך תזבח ואכלת בשר וכו' יאכלנו כצבי וכאיל", ואמרו בבכורות טו. שזה מדובר בקדשים שנפל בהם מום ודרשו שם "תזבח, ולא גיזה, בשר, ולא חלב", ולמדו שם פסולי המוקדשין מצבי, מה צבי פטור מן הבכורה שהרי כתוב אצל בכור (דברים יב, יז) "בכורות בקרך וצאנך", ולא מן הצבי, אף פסולי המוקדשין שהוקדשו ואחרי כן נפל בהם מום, שעדיין יש להם קדושה שאסור ליגזו ולעבוד בהן, שפטורים מן הבכורה.

7 ט. הַלּוֹקֵחַ בְּהֵמָה מִמְּעוֹת מַעֲשֵׂר שְׁנֵי בִירוּשָׁלַיִם -
8 חֵיבֵת בְּבְכוּרָה³⁹. אֲבָל הַלּוֹקֵחַ בְּהֵמָה מִפְּרוֹת
9 שְׂבִיעִית⁴⁰ - הִרִי זוֹ פְּטוּרָה מִן הַבְּכוּרָה⁴¹. לְפִי שְׂאִינוּ
10 רִשְׁאֵי לְעִשׂוֹת סְחֹרָה בְּפְרוֹת שְׂבִיעִית, שֶׁהִרִי נֶאֱמַר
11 בָּהּ: לְאֶכְלָהּ, לְאֶכְלָהּ - וְלֹא לְסְחוֹרָה; וְאִם תִּהְיֶה
12 חֵיבֵת בְּבְכוּרָה - הִרִי זֶה מִשְׁתַּכֵּר בְּבְכוֹר, שֶׁהִרִי יֵצֵא
13 מִתּוֹרַת פְּרוֹת שְׂבִיעִית⁴². וְכִבֵּר בְּאֶרְנוּ בְּהִלְכוֹת
14 מִאֲכָלוֹת אֲסוּרוֹת, שְׂאֲסוּר לְעִשׂוֹת סְחֹרָה בְּדָבָרִים
15 הָאֲסוּרִים בְּאֶכְלָהּ. וְכֵן בְּאֶרְנוּ בְּתְרוּמוֹת, שְׂאֲסוּר

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

ברמב"ן ורשב"א שם, וכן הוא בערוך ערך זכר ב). וראה במנחת חינוך מצוה שם, שיישב דברי ר"ח שלא תקשה עליהם מהא דביצה כג. ובבא קמא קי:

ד. ודין מעשר בהמה שיהיה נשחט פעורה¹², וזוהרין את דמו זריקה אחת¹³ פנגד היסוד¹⁴, ומקטירין אמורין¹⁵, ושאר הבשר נאכל לבעלים בירושלים פשאר קדשים קלים¹⁶. ואין לפנהנים בו פלום, אלא פלו לבעלים כפסח¹⁷. ואם היה פעל מום, בין שנפל בו מום בין שפרישו בתחלה במומו¹⁸ - הרי זה נאכל בכל מקום¹⁹.

(12 משנה בזבחים נו: 13) כלומר שפיכה אחת. ראה פ"ה מהלכות מעה"ק הי"ז. (14) שם במשנה. "ובמסכת מדות (פ"ג מ"א ומ"ב) יתבאר לך שפינות המזבח יש מהן שיש להן יסוד, ויש מהן שאין להן יסוד" (רבינו בפי"ה"מ בזבחים שם). (15) על המזבח. בזבחים שם: "תניא ר' יוסי הגלילי אומר, חלבו לא נאמר (במדבר יח, יז, לענין בכור) אלא חלבם, דמו לא נאמר אלא דמם, לימד על בכור ומעשר ופסח שטעונין מתן דמים ואימורין לגבי מזבח". (16) זבחים שם במשנה "הבכור נאכל לכהנים, והמעשר לכל אדם, ונאכלין בכל העיר". (17) כלומר, אפילו חזה ושוק אינו מחוייב לתת לכהן, וכן כתב רש"י בבכורות סא. (18) שחלה קדושה גם על בעל מום, שהרי נאמר (ויקרא כז, לג) "לא יבקר בין טוב לרע ולא ימירנו", ודרשו בגמרא (בכורות נו.) שבעל מום לא פסול לענין מעשר בהמה, וראה להלן הלכה יד. (19) בתורת מעשר, ואסור להגזו ולהעבד (רש"י בפירוש החומש שם).

ה. מעשר בהמה אסור למכרו פשהוא תמים²⁰, שנאמר בו: לא יגאל. מפי השמועה למדו²¹, שזה שנאמר לא יגאל - אף אסור מכירה בפשע, שאין נגאל ואינו נמכר פלל. ויראה לי, שהמוכר מעשר - לא עשה פלום ולא קנה לוקח²², ולפיכך אינו לוקח²³. פמוכר חרמי פנהנים שלא קנה לוקח²⁴, וכמוכר יפת תאר²⁵, פמו שיתפאר במקומו²⁶.

(20) מעשר שני פ"א משנה ב "מעשר בהמה אין מוכרין אותו תמים חי", ובבכורות לא: מפורש שאינו נמכר לא חי ולא שחוט. אלא שיש אומרים שלאחר שחיטה לא נאסרה מכירתו מן התורה אלא מדרבנן (כסף-משנה). וראה במנחת חינוך מצוה שסא. וכן נראה להלן בהלכה ז שכתב "ומעשר בהמה של יתומים שנשחט במומו מותר למכרו", הרי שרק שנשחט במומו מותר, אבל בתם אסור. (21) בבכורות לב. "אמר רב דימי אמר ר' יוחנן, נאמר לא יגאל במעשר, ונאמר ולא יגאל בחרמים. מה להלן מכירה עמו (שהרי שם נאמר (ויקרא כז, כח) "לא ימכר ולא יגאל"), אף כאן מכירה עמו". (22) כן מוכח מתוספתא קידושין (פ"ד) שהמקדש בבשר מעשר אינה מקודשת. ורבנן הפקיעו הקידושין לאחר שחיטה, כמו דהוי מן התורה מחיים, ומוכרם שלא קנה לוקח. וכן משמע בבכורות (לב): ולכתוב רחמנא לא ימכר וכו' הוה-אמינא איזדבוני הוא דלא מזדבן, אבל כו' קמ"ל

א. מצות עשה להפריש אחד מעשרה מפל בהמות טהורות שילדו לאדם בכל שנה ושנה². ואין מצוה זו נוהגת אלא בבקר וצאן בלבד, שנאמר: וכל מעשר בקר וצאן וגומר³.

(2) "ואין מעשרים מן הנולדים בשנה זו על הנולדים בשנה אחרת" (ראה להלן פ"ו הלכה ה). (3) "כל אשר יעבור תחת השבט, העשירי יהיה קודש לה".

ב. מעשר בהמה נוהג בחלין, אכל לא במקדשין⁴. ונוהג בארץ ובחוצה לארץ⁵, בפני הבית ופלא בפני הבית⁶. אכל חכמים אסרו לעשר בהמה בזמן הזה, ותקנו שאין מעשרין אלא בפני הבית. גזרה שמה לאכלהו תמים⁷ ונמצא בא לידו אסור פרת, שהיא שחיטת קדשים בחוץ⁸. ואם עבר ועשה בזמן הזה - הרי זה מעשר⁹ ונאכל במומו¹⁰.

(4) משנה בבכורות נג. "ואפילו היו קדשים קלים, ואפילו על דעת האומרים (ר' יוסי הגלילי שם): קדשים קלים מומן בעלים" (רבינו בפי"ה"מ שם), מפני שנאמר (שם) "העשירי יהיה קודש לה" - "יהיה קודש אמר רחמנא, ולא שכבר קדוש" (גמרא שם). (5) במשנה שם. "ובגמרא שם אמרו, שמשנה זו אינה אליבא דרבי עקיבא הסובר שמעשר בהמה אינו נוהג בחוצה לארץ אלא לענין חלות הקדושה, אבל אסור להקריבו על גבי המזבח (וראה למעלה פ"א הלכה ה לענין בכור בחוצה לארץ), ורבינו שהעתיק המשנה כלשונה, נראה שדעתו דלא כר"ע" (תוי"ט שם פרק ט משנה א). (6) שם במשנה. (7) שם: "אי הכי, האידינא נמי וכו' אלא אמר רבה משום תקלה". (8) ראה בפ"א מהלכות שגגות הי"ד, ובהערות שם. (9) "כן מוכח בירושלמי שקלים (פ"ח הלכה ד), ובבבלי בסוף בכורות (סא.), וכמו שכתבו שם התוס' ד"ה במעשר בזה"י (יד איתן). ועיין עוד בפ"ח מהלכות ערכין וחרמין הלכה ח. (10) אף שבסוף מסכת בכורות שם אמרו שמעשר בהמה בזמן הזה ימות - סמך רבינו על מה שנאמר בתוספתא בכורות פרק ז: "בהמה שנתערב בה ספק מעשר בזה", ירעו כולן עד שיסתאבו" (אור שמח, וראה ב"נודע ביהודה" מהדורה תנינא חלק יורה-דעה סימן קפט).

ג. הפל חגיבין במעשר בהמה: פנהנים¹¹ לויים וישראלים¹².

(11) שהרי רבי אלעזר בן עזריה היה כהן (מעשר שני פ"ה משנה ט), ועשירי לעזרא (ברכות כז:); ועישר בהמותיו (ביצה כג.) ועיין שם בתוספות סוף ד"ה תליסר). וכן בסוף פרק הגוזל עצים (בבא קמא קי:); נסתפקו אם נפל לו לכהן עשר בהמות בגזל הגר, אם מחוייב להפריש מהן מעשר (ראה להלן הי"ג). הרי מבואר שכהנים חייבים במעשר בהמה (רבינו בתשובתו, הוצאת פריימן סימן קלה). וכן כתב רבינו בפירושו המשנה לבכורות פ"ה (לו:), ראה להלן פ"ו הלכה ט. אבל רבינו חננאל גרס בחולין קלו: "מסתברא ממעשר הוה ליה למילף, שכן זכרים טמאים [כהנים] וכו'" ופירש שכהנים פטורים ממעשר בהמה (הובאו דבריו

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שלישי כ"ט ניסן - ספר קרבנות - הלכות בכורות קט

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

ח. מעֶשֶׂר בְּהֵמָה שֶׁנִּשְׁחַט בְּמוֹמוֹ³⁶ - מִתֵּר לְמִכְרָה
הַלְבוּ וְהִגִּידוּ וְעוֹרוּ וְעִצְמוֹתָיו, וְלֹא אָסְרוּ לְמִכְרָה אֶלָּא
בְּשָׂרוֹ בְּלֶבֶד³⁷. וְאִם הִבְלִיעַ דָּמֵי הַבֶּשֶׂר בְּדָמֵי הָעוֹר
וְהַחֲלָב וְהַגִּידִין וּמִכְרָה הַפֶּל בְּהַבְלִיעָה - מִתֵּר³⁸. וְאִם
הָיוּ דָּמֵי הָעִצְמוֹת יְקָרִים, וְהִבְלִיעַ דָּמֵי הַבֶּשֶׂר בְּדָמֵי
הָעִצְמוֹת - מִתֵּר³⁹.

36 אבל תם שנשחט אסור במכירה, ראה למעלה.
37 כלומר, לא גזרו חכמים אלא בדבר הנישום מחיים, כגון
הבשר שכל חשיבות הבהמה היא בבשר, אבל לא בדבר
שאינו נישום מחיים, כגון העור והגידין, שאין חשיבות
בהמה חיה, בשעת שומא, בהן (שם לא: לב.). 38 פירוש,
אם דמי העור והגידין וכו' היו עשרים זוז, ודמי הבשר
עשרים זוז, ואמר המוכר ללוקח שמוכר לו את העור
והגידים במחיר של ארבעים זוז, ואת הבשר הוא נותן לו
במתנה - מותר (בריייתא שם לא:). 39 בעיא שם לב. אם
מותר להבליע בעצמות, ופשטה שם שבמקום שעושין מהם
כלים, מבליעין בהן את הבשר שהרי הם יקרים, אבל במקום
שאינן עושים מהם כלים ומחירים מוזל מאד, ולכן במקום זה
אין מבליעים בהם את הבשר, שלא שייך הבלעה אלא
כשנבלע בדבר שהוא חשוב יותר או לכל הפחות דומה
בחשיבותו, אבל בדבר שהוא פחות חשוב אין הדבר החשוב
יכול להיבלע בו.

ט. הפֶּל נְאֻמָּנִים עַל מוֹמֵי מַעֲשֵׂר לֹמֵר: מוֹם זֶה
מֵאֲלוֹי בָּא⁴⁰ וְלֹא נַעֲשָׂה לְדַעַת⁴¹. וְאֶפְלוּ אֵלָיו שְׂאֵינָן
נְאֻמָּנִים עַל הַבְּכוֹר⁴² - נְאֻמָּנִים עַל הַמַּעֲשֵׂר. וְרוֹאֶה
אָדָם מוֹמֵי מַעֲשֵׂר שְׁלוֹ וּמִתִּירוֹ, אִם הָיָה מִמֶּחֶד⁴³.
שְׂאֵם יִרְצָה, יִטִּיל מוֹם בְּכָל עֲדָרוֹ וְאַחַר כֵּן יַעֲשֶׂה⁴⁴,
וְנִמְצָא הַמַּעֲשֵׂר בְּעַל מוֹם מִתְחַלְתּוֹ⁴⁵.

40 משנה שם לו: 41 שאסור להטיל מום בקדשים,
משום שנאמר (ויקרא כב, כא) "כל מום לא יהיה בו",
ולמדו מזה (שם לג:): שאסור להטיל מום בקדשים. וכשם
שהמטיל מום בבכור קנסו אותו (למעלה פ"ב הלכה ז), כמו
כן המטיל מום במעשר בהמה כבוונה - קנסוהו. 42 כגון
בעליו כהן (פירוש המשניות לרבינו שם), ראה למעלה פ"ב
הלכה יז, שבבכור אינו נאמן. ומכאן שכהן חייב במעשר
בהמה, ראה למעלה הלכה ג. 43 ואין חשד שיאמרו
שהוא התיר אף-על-פי שלא היה מום קבוע (שם לא.),
אע"פ שבבכור אין הדין כן (למעלה פ"ג הלכה א).
44 גמרא שם ושם. שכל זמן שלא עישר, אין איסור להטיל
בו מום, שהרי עדיין לא נתקדש. וזהו טעם לשני הדינים
הנ"ל. 45 מתחילת עישורו. ראה להלן הלכה יד שגם
בבעל מום, מצוה להפריש מעשר.

י. הַלֹּקֶחַ טְלָאִים שֶׁנִּוְלְדוּ בַּשָּׂנֶה זֵי⁴⁶ או שֶׁנִּתְּנוּ לוֹ
בְּמִתְּנָה - הֲרֵי הֵם פְּטוּרִים מִן הַמַּעֲשֵׂר⁴⁷, עַד שֶׁנִּוְלְדוּ
בְּרִשׁוֹתָיו⁴⁸. לְפִיכָךְ⁴⁹, הַשְּׂתֵפִין שֶׁנִּשְׁתַּתְּפוּ בְּבֵהֵמוֹת,
וְהֵבִיא זֶה מֵאָה טְלָאִים וְזֶה מֵאָה טְלָאִים וְעַרְבוּם⁵⁰
וְנִשְׂתַּתְּפוּ בֵּינָם - הֲרֵי הֵמָּא תִּמִּים פְּטוּרִים מִן הַמַּעֲשֵׂר⁵¹,
שֶׁכֵּל טְלָה מֵהֶן פְּמִכּוֹר⁵². וְכֵן הָאֲחִים שֶׁיִּישׁוּ טְלָאִים

לא יגאל, ולא איזדבונזי מזדבן ולא איפרוקי מפרק - הרי
שגם בדיעבד לא מועילה המכירה (אור שמח).
23 כלומר, כיון שהלוקח לא קנה, נמצא שלא עשה כלום
ולכן אינו לוקח. אלא שצריך עיון, הרי לרבא שאמר
(תמורה ד:): כל מה שאמרה התורה לא תעביד, אי עביד לא
מהני, ובכל זאת הוא חייב מלקות משום שעבר על צו
התורה, וראה לחם-משנה. 24 פירוש, אם אמר אדם על
דבר השייך לו, שיהיה חרם, צריך ליתנו לכהן ואין לו פדיון
לעולם, ראה בפ"ו מהלכות ערכין וחרמין הלכות א"ד. ומה
שאמרו בזבחים ט. "למילקא עליה בלא יגאל" (עיינן תוספות
שם ד"ה למאי), הרי שלוקין על לאו זה - לפי נוסחת
הספרים שלנו אינו כן. וראה בהערת הגר"ח הליר לספר
המצוות ל"ת רסג. 25 שהתירה התורה לחלוצי הצבא
לקחת אתם לאשה מבנות הנכר שראו בשביה (דברים כא,
יב). ואסור למכרה לאחר, ואם מכרה אין זו מכירה. ומכאן
כי הנוסחא הנכונה בספר המצוות שם היא כאותם הספרים
שלא העתיקו שם "ואם מכרה לוקח". ועיין משנה-למלך.
26 בפ"ח מהלכות מלכים הלכה ו.

1 ו. מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים שְׂאֵסוֹר לְמִכְרוֹ בְּעַל מוֹם וְאֶפְלוּ
2 שְׂחוּט, גְּזֵרָה שְׂמָא יִמְכְּרוּ חִי²⁷. לְפִיכָךְ²⁸ אֵין
3 שׁוֹקְלִין מְנָה כְּנֶגֶד מְנָה²⁹ בְּמַעֲשֵׂר פְּדָרָן שְׂשׁוֹקְלִין
4 בְּכֹכּוֹר³⁰, מִפְּנֵי שֶׁהוּא נִרְאֶה כְּמוֹכָר³¹.

27 בבכורות שם לא: ולב. גם לרבא וגם לרשב"י מותר
למכור בעל מום שחוט מן התורה, ורק חכמים גזרו עליו
שלא למכרו, גזירה שמא ימכרנו גם לפני שחיטה. אבל יש
להבין שהרי גם לרבא וגם לרשב"י גם בעל מום חי אין
איסור למכור כ"אם מדברי סופרים (מנחת חינוך מצוה
ססא, והרש"ש שם לא.). 28 מכיון שאסור למכור מעשר
בהמה בכל אופן. 29 "חלק כחלק, כגון שיחלקו אותה
לששה או לשבעה חלקים, ונותנים חלק בכף זה וחלק בכף
זה, ר"ל כפות המאזנים" וכו' (רבינו בפי"ה מ בכורות לא.).
30 ראה למעלה פ"א הלכה יח. 31 במשנה שם, אמרו
"ושוקלין מנה כנגד מנה בבכור, ומשמע שדווקא בכור אבל
לא מעשר" (כסף-משנה). וראה רי"ט אלגזי ריש פרק חמישי
אות לו.

5 ז. וּמַעֲשֵׂר בְּהֵמָה שֶׁל יְתוּמִים שֶׁנִּשְׁחַט בְּמוֹמוֹ³² -
6 מִתֵּר לְמִכְרוֹ³³ פְּדָרְפוֹ³⁴. מִפְּנֵי הַשְּׂבַת אֲבֵדָה לִיתוּמִים
7 לֹא גָזְרוּ עָלָיו³⁵.

32 אבל נשחט בתמימותו, אסור. ראה למעלה הלכה ה.
33 ברייתא שם: 34 אף בלא שיבליע את דמי הבשר
בדמי העור, החלב והגידין, ראה להלן הלכה ח ובבכורות
לא: 35 שם, כתירוצו של רב ששת. ופירש"י השבת
אבדה שאין יכולין לאוכלו כולו ויסריח. ויש להבין
שבגמרא שם אמרו, שמה שאמרו במשנה "הבכור והמעשר
אין נמכרין באטליז" משמע מזה שמעשר בהמה נמכר
בבית - המדובר בבהמת יתומים, אם כן לא התירו למכור
בבהמת יתומים אלא בבית ולא באטליז. ורבינו כאן לא
מוכיר כלל מזה, ואדרבה מסתימת דבריו משמע שמותר
למכרו אפילו באטליז.

של כל אחד ואחד מהשותפים ומהאחין המגיע להם משעה ראשונה (רבי אלעזר שם), אלא שגם זה נחשב ללקוח ופטורים מן המעשר (דברי ר' יוחנן שם).

יא. האחין והשתפין שחלקו בכספים ולא חלקו בכמהה - חייבין במעשר, שעדין לא נעשו בהמהות לקוחין. אבל אם חלקו בהמהות, אף על פי שעדין לא חלקו בכספים - הרי אלו פטורין.⁵⁹

59 דברי ר' ירמיה שם נו: אבל יש להבין לשם מה הביא רבינו דין זה, מהיכא תיתי לומר אחרת. הרי גם בגמרא שם מקשה על ר' ירמיה - פשיטא! ומתרתת הגמרא כי ר' ירמיה אמר דין זה רק משום קלבון, והוא כשחלקו בבהמות ולא חלקו בכספים שפטורים מקלבון, ולא אומרים כיון שחלקו בבהמות עומדים הם ליחלק גם בכספים, ויהיה חייב בקלבון עיי"ש, הרי שלענין מעשר בהמה אין שום סברא לומר שאם חלקו בבהמות ולא חלקו בכספים שיהיו חייבים במעשר בהמה, ודבר ברור שהם פטורים, ולשם מה הביא רבינו דין זה?

יב. הלוקח עשרה עפרים במעי אמן - פלן נכנסין לדיר להתעשר.⁶⁰ שהרי ברשותו נולדו.⁶¹

60 מימרא של ר' יוחנן שם נו. 61 ומה שהלקוח פטור מן המעשר (ראה למעלה הלכה י) אינו אלא כשלקח לאחר שנולדו, אבל אם לקח כשהם עדיין עוברים ונולדו ברשותו, חייב לעשר, שכן כתוב (שמות כב, כט) "כן תעשה לשורך לצאנך", לא הקפידה התורה שלקוח פטור ממעשר אלא כשלקח בשעת עשייה (כלומר, בעת שראויין להתעשר), שהוא אחר הלידה. אבל במעי אמן, אי-אפשר עדיין להתעשר (בגמרא שם).

יג. פהין⁶² שנפלו לו עשר בהמות בגזל הגר⁶³ - פטורים מן המעשר; שמתנות פהנה מתנות הם.⁶⁴ ויכבר בארנו⁶⁵ שהנותן מתנה פטור⁶⁶ מן המעשר.

62 ראה למעלה הלכה ג, שכהנים חייבים לעשר את בהמותיהם. 63 הגזול את הגר ונשבע הגזול לשקר שלא גזל, ומת הגר והתוודה הגזול, משלם קרן וחומש לכהנים וכו' (בבא קמא קי.). 64 ולא ירושה. ובעיא היא בגמרא שם, אם הכהנים לענין גזל הגר נחשבים כיורשים וחייבים, או כמקבלי מתנות ופטורין, ופשוטה שם שהם כמקבלי מתנות ולא כיורשים. 65 למעלה הלכה י. 66 המקבלי

יד. הפל נכנסין לדיר⁶⁷ להתעשר⁶⁸: בין תמימים בין בעלי מומין⁶⁹, וכל אסורי מזבח⁷⁰; חוץ מן הפלאים⁷¹ והטרפה⁷² ויוצא דפן⁷³ ומחפר זמן⁷⁴, שפל אלו פטורין מן המעשר. וכן היתום שמתה אמו או נשחטה עם לדתו⁷⁵ - אינו מתעשר⁷⁶. ודברים אלו מפי השמועה הם.⁷⁷

67 "הוא מקום המוקף שמכניסים בו הצאן והבקר בשעת מעשר, ולפעמים יהא מוקף בנין או קנים וכיוצא בזה" (רבינו בפייה"מ). וראה להלן פ"ז הלכה א סדר הפרשת

1 מאביהם⁵³ - הרי הן פטורין מן המעשר⁵⁴. אבל הנולדים להם בשתפות לאחר מפאן מאלו הבהמות, בין לשתפין בין לאחים - חייבין במעשר⁵⁵. וכן אם היו שתפין במעות וקנו בהמות ממעות השתפות, והאחים שקנו בהמות ממעות הירשה - הרי הנולדים מהם לאחר מפאן חייבין במעשר. שהרי ברשותן נולדו, והרי הן פאישי אחר. חלקו האחים והשתפין אחר שנוולדו להן הבהמות ברשותן וחרו ונשתתפו - הרי אלו פטורין מן המעשר⁵⁶. שבשעה שחלקו נעשו הפל לקוחין והלקוח פטור, וכשתחרו ונשתתפו - הרי נשתתפו בבהמות, ועדין לא ילדו להן ברשותן אחר שתוף זה השני. ואף על פי שחלקו גדיים כנגד גדיים וטלאים כנגד טלאים⁵⁷ ועשרה כנגד עשרה⁵⁸ - הפל פטורין מן המעשר והרי הן פלקוחין.

46 כלומר, לאחר שהם ראויים להתעשר, ולא שלוקח טלאים בשבעת הימים הראשונים ללידתם, ראה להלן הלכה טו. 47 משנה שם נה: "הלוקח או שנותן לו במתנה, פטור ממעשר בהמה". 48 שהרי נאמר (שמות כב, כח-כט) "בכור בניך תתן לי, כן תעשה לשורך לצאנך". ודרשו בגמרא (שם נו): "מה בניך אין בלקוח ומתנה, אף צאנך ובקרך אינו בלקוח ומתנה (אלא עד שיולדו ברשותו)" ואף-על-פי שפסוק זה נאמר בכור - קיבלו חז"ל (שם) שהוא לענין מעשר בהמה. 49 לפי שלקוח פטור מן המעשר. 50 [ראה בפ"ד מהלכות שלוחין ושותפין הלכה א, ובהוספה להערה י שם]. 51 במשנה שם: "האחים והשותפין שחייבים בקלבון, פטורים ממעשר בהמה", אבל רש"י גורס "האחים השותפין" וכו'. 52 לשותף השני, ומה שנלמד בגמרא שם מהפסוק (במדבר יח, טו) "יהיה לך ולא של שותפות", הכוונה שהפסוק מלמדנו שגם שותפות הוא בגדר של לקוח (קריית ספר). 53 במשנה שם. 54 שכל טלה הוא כמכור לכל אחד מהאחים, כיון שיש לכולם חלק בו (קריית ספר). 55 שם במשנה "קנו מתפיסת הבית חייבים, ואם לאו פטורים" ומפרש רבינו בפייה"מ "תפיסת הבית, היינו הממון המשותף בין האחים, קודם שחלקו ירושת אביהם", ודברי המשנה מתבארים כך, שאם השתתפו בבהמות או שירשו את הבהמות, וכמו כן אם נשתתפו או ירשו מעות (וטרם חלקו) וקנו במעות אלו בהמות, הרי הבהמות פטורים מן המעשר. רק באם ילדו בהמות אלו, הנולדים חייבים במעשר, שהרי הנולדים אינם לקוחים, אבל ראה בפירוש"י שמפרש אחרת לגמרי את דברי המשנה, וראה בקריית-ספר כאן. 56 שם במשנה "האחים והשותפין שחייבים בקלבון, פטורים מן המעשר". וראה בפייה"מ שמפרש את המשנה גם באופן זה, שחייבים בקלבון ופטורים מן המעשר, כשחילקו ביניהם השותפין בבהמות שנולדו ברשותם ושוב נשתתפו. 57 אין אומרים שבחלוקה זו הוברר שזהו המגיע לכל שותף ושותף או לכל אח ואח עוד משעה ראשונה (כרב ענן שם), אלא שגם זה נחשב ללקוח ופטורים מן המעשר (כדברי רב נחמן שם). 58 אין אומרים שהוברר שזהו חלק

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שלישי כ"ט ניסן - ספר קרבנות - הלכות בכורות קיא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

שממנו למדו פטור לוקח, ראה למעלה הלכה י, בשעת עשיה מיעט הכתוב. ופירש"י "בשעה שהן ראוין להתעשר, מיעט הכתוב שלא יהו לקוחין". וברייתא שנאמר בה שגם לקוח לפני זמנו פטור מלעשר, אינה אלא דעת יחיד. (80) כלומר, ביום השמיני. (81) ראה למעלה הלכה יב.

טז. כָּל בְּהֵמָה שֶׁהִיא סֶפֶק אִם בַּת מֵעֶשֶׂר הִיא אוֹ
אֵינָהּ בַּת מֵעֶשֶׂר - הֲרִי הִיא פְּטוּרָה מִן הַמַּעֲשֵׂר.⁸²
לְפִיכָךְ, טְלָאִים שֶׁנִּתְעַרְבּ בֵּהֶן יְתוּם אוֹ לְקוּחַ וְכִיּוֹצֵא
בֵּהֶן - הֲרִי כֵּלָן פְּטוּרִין מִן הַמַּעֲשֵׂר.⁸³ שֶׁכָּל אֶחָד מֵהֶן
סֶפֶק הוּא.

(82) שנאמר (ויקרא כז, לב) "העשירי יהיה קודש", ודרשו (בבא מציעא ז.) "עשירי ודאי אמר רחמנא, ולא עשירי ספק". כלומר, "הצריך הכתוב לעשר את הודאי, ולא הצריך לעשר את הספק" (רש"י שם). (83) תוספתא בכורות פ"ז: "נתערב בהן יתום או לקוח - הרי כולן פטורין". וראה להלן פ"ח הלכה יד.

פֶּרֶק שְׁבִיעִי

1) יבאר כיצד מפרישין מעשר בהמה, ואם היו לו חמשה טלאים בירושלים וחמשה בעכו אם מצטרפין.

א. מִי שֶׁהָיוּ לוֹ עֶשְׂרֵה טְלָאִים וְהִפְרִישׁ אֶחָד מֵעֶשְׂרֵה,²
הָיוּ לוֹ מֵאָה וְהִפְרִישׁ עֶשְׂרֵה לְמַעֲשֵׂר - אֵין אֵלּוּ
מֵעֶשֶׂר.³ אֵלָּא בִּיעֵד עוֹשֶׂה? כּוֹנֵס כָּל הַטְּלָאִים⁴ אוֹ כָּל
הַעֲגִלָּים⁵ לְדִיר,⁶ וְעוֹשֶׂה לוֹ פֶּתַח קִטְוִן כְּדִי שְׁלֵא יֵצְאוּ
שָׁנִים כְּאֶחָד.⁷ וְאִמּוֹתֵיהֶן מֵעֲמִיד מִבְּחוּץ⁸ וְהֵן גּוֹעוֹת,⁹
שֶׁיִשְׁמְעוּ הַטְּלָאִים קוֹלָן וְיֵצְאוּ מִן הַדִּיר לְקִרְאָתָן;¹⁰
שֶׁנֶּאֱמַר: כָּל אֲשֶׁר יַעֲבֹר תַּחַת הַשֶּׁבֶט - שִׁיעֵבֵר מֵעֲצָמוֹ,¹¹
וְלֹא שִׁיּוּצִיאוּ בְּיַדוֹ.¹² וְכִשְׁפָּצוּ מִן הַדִּיר זֶה אַחַר זֶה,¹³
מִתְחִיל וּמוֹנֶה אוֹתָן בְּשֶׁבֶט.¹⁴ א' ב' ג' ד' ה' ו' ז' ח'¹⁵
ט'; וְהִיּוֹצֵא עֲשִׂירֵי - בֵּין זָכָר בֵּין נְקֵבָה,¹⁶ בֵּין תָּמִים
בֵּין בָּעַל מוֹם¹⁷ - סוֹקְרוֹ בְּסִקְרָא¹⁸ וְאוֹמֵר: הֲרִי זֶה
מֵעֶשֶׂר.¹⁹ לֹא סִקְרוֹ בְּסִקְרָא וְלֹא מִנְאָן בְּשֶׁבֶט, אוֹ
שֶׁמִּנְאָן רְבוּצִים²⁰ אוֹ עוֹמְדִים²¹ - הֲרִי אֵלּוּ מֵעֶשֶׂר;²²
הוֹאִיל וּמִנְאָם עֶשְׂרֵה עֶשְׂרֵה וְקִדַּשׁ עֲשִׂירֵי - הֲרִי זֶה
מֵעֶשֶׂר.²³

(2) כלומר, לא מנה אותם אחד שנים וכו' אלא נטל אחד מהם בלי למנותם. (3) משנה, בכורות נח, ב - כדברי חכמים, ולא כרבי יוסי ברבי יהודה שם, שאמר שכשם שתרומה ניטלת באומד ובמחשבה, כמו כן מעשר בהמה. (4) שנוולד בשנה זו. (5) כבהערה הקודמת. (6) מקום מוקף אבנים או קנים וכיוצא בזה. (7) ואם יצאו כן, ראה להלן פ"ח ה"ד. (8) ברייתא, שם. (9) גמרא, שם. (10) ברייתא, שם: "מצוה למנותן בשבט". שבט הוא המקל שביד הרועה. (11) תוספתא שם פ"ז, וכן הוא בחולין קלו, א. שבמצות מעשר בהמה לא הבדילה התורה בין זכר לנקבה, כמו שהבדילה בכור. (12) ראה למעלה פ"ו הי"ד. (13) צובעו בצבע אדום, שיהיה ניכר. (14) שם, במשנה. (15) שוכבים. (16) כלומר, ולא כשיצאו מן

מעשר בהמה. (68) משנה בכורות נו. (69) בגמרא שם למדו כן מהפסוק (ויקרא כז, לג) "לא יבקר בין טוב לרע ולא ימירונו" - מכאן שבעל מום חייב במעשר. (70) כמו הרובע והנרבע, המוקצה לעבודה-זרה ושנעבד בו עבודה-זרה, ואתנן ומחיר כלב, ולפי שכל אלו אינם אסורים אלא בדבר שבעל מום אסור בו, כמו שנאמר (שם כב, כה) "כי משחתם בהם מום בם, לא ירצו לכם" ואין השחתה אלא עבודה-זרה וערוה וכו', ומעשר בהמה הואיל ואין חוששין בו למום, אין חוששין לכל אלו (שם). (71) במשנה שם, ונלמד בברייתא שם גבי שאר כל הקדשים מן הפסוק (ויקרא כב, כז) "שור או כשב" פרט לכלאים שאינו נקרב על המזבח, ונלמד בגזירה-שוה: נאמר לענין קדשים "תחת אמו", ונאמר לענין מעשר בהמה "תחת השבט" שכלאים אינו מתעשר, וכלאים זהו מי שאביו מין אחר ואמו מין אחר, וכמו תייש הבא על הרחל שהוולד כלאים. (72) כגון שנחתכה רגלה מן הארכובה ולמעלה, ושאר מיני הטריפות המובאות בהלכות שחיטה בפרקים הי'. ונלמד שם בגמרא, שהטריפה אינה נכנסת להתעשר, משום שנאמר (שם כז, לב): "כל אשר יעבור תחת השבט" - פרט לטריפה שאינה עוברת, "לפי שהיא חולה" (רבינו בפי"ה"מ). (73) שנוולד לא דרך הרחם, אלא חתכו את בטן אמו והוציאו. וראה בדברינו למעלה פ"ב הלכה ד. ונלמד בגמרא שם ממה שכתוב לענין שאר כל הקדשים (שם, כז) "שור או כשב או עז כי יולד" - פרט ליוצא דופן, שאינו קרב למזבח, ובגזירה-שוה הנ"ל למדו שיוצא דופן אינו מתעשר. (74) פירוש, בתוך שבעת ימי היוולדו, ונלמד שם בגמרא ממה שכתוב (שם) לענין שאר כל הקדשים "והיה שבעת ימים תחת אמו" - פרט למחוסר זמן, שאינו נקרב על המזבח. ונלמד בגזירה-שוה כנ"ל שמחוסר זמן אינו מתעשר. [נאמרו בזבחים יב. שבלי ל שמיני הוא כנס לדייר להתעשר, ורבינו השמיט דבר זה, מפני שלא אמרו כן אלא למי שסובר "לילה אינו מחוסר זמן" (שם), ואילו רבינו פסק ש"לילה מחוסר זמן", להלן פ"ג מהלכות מחוסרי כפרה הלכה ד. וראה בכסף-משנה כאן]. (75) כלומר, שלא היתה שעה אחת עם אמו אחר הלידה. (76) במשנה שם: "והיתום, ואיזהו יתום, כל שמתה אמה או שנשחטה ואחר-כך ילדה, ר' יהושע אומר אפילו נשחטה אמה וכו'", "ואין הלכה כר' יהושע" (רבינו בפי"ה"מ). ובגמרא שם למדו זאת ממה שכתוב בכל הקדשים "תחת אמו" - פרט ליתום שאינו נקרב, ונלמד גז"ש כנ"ל שיתום אינו מתעשר. (77) כלומר, אינם מפורשים בתורה, אלא קבלום חכמים ולמדום מגזירה-שוה.

טו. אֵין הַלּוּקָח פְּטוּר⁷⁸ אֵלָּא אִם בֶּן נְלָקָח אַחַר
שְׁנֵרָאָה לְהַתְעַשֵּׂר.⁷⁹ לְפִיכָךְ, הַלּוּקָח טְלָאִים בְּתוֹךְ
שֶׁבַעַת יְמֵי הַלֵּדָה - כְּשִׁיגִיעַ זְמַנָּם⁸⁰ חֵיב לְעַשְׂרוֹ;
שְׁפִינָן שְׁאִין מְחַסֵּר זְמַן רְאוּי לְהַתְעַשֵּׂר, הֲרִי זֶה כְּמִי
שֶׁלָּקַח עֲבָרִים וְנוֹלְדוּ בְּרִשׁוֹתוֹ.⁸¹

(78) לעשר את הבהמות שלקח, ראה למעלה הלכה י. (79) בכורות נו. "אמר רבא, אמר קרא (שמות כב, כט) תעשה" (בכור בניך תתן לי, כן תעשה לשורך לצאנך",

ה. אֵין מְעַשְׂרִים מִן הַנּוֹלָדִים בְּשָׁנָה זוֹ עַל הַנּוֹלָדִים 15
 בְּשָׁנָה אַחֲרָתָּה³⁰, כְּשֶׁם שֶׁאֵין מְעַשְׂרִין בְּזֵרַע הָאָרֶץ מִן 16
 הַחֶדֶשׁ עַל הַיֶּשֶׁן וְלֹא מִן הַיֶּשֶׁן עַל הַחֶדֶשׁ³¹; 17
 שְׁנָאֵמֶר: הֵיכֵא הַשָּׂדֶה שְׁנָה שְׁנָה³². וְיִרְאֶה לִי, שָׂאֵם 18
 עָשָׂר בְּהֵמָה מְשָׁנָה עַל שְׁנָה - הָרִי זֶה מְעַשֵּׂר, מִפְּנֵי 19
 חֲמִרַת הַקְּדוּשִׁים, שֶׁהָרִי לֹא הִקְפִּידָה תּוֹרָה עַל מְעַשֵּׂר 20
 בְּהֵמָה כְּפִירוּשׁ שִׁיחֵיָהּ שְׁנָה שְׁנָה³³. 21

30 שם. וראה להלן (ה"ו) שהשנה החדשה לענין מעשר בהמה מתחילה באחד בתשרי. (31 מסכת תרומות פ"א מ"ה, ופ"ה מהל' תרומות הי"א. 32) ומוזה למדו (שם נג): שאין מעשרין מעשר דגן מן החדש על הישן ולא מן הישן על החדש. ומעשר בהמה נלמד בהיקש ממעשר דגן (שם). (33) כשם שהקפידה בפירוש בזרע הארץ, ואמרה "היוצא השדה שנה שנה", שלפיכך אם עישר משנה לשנה אינו מעשר, כמפורש בהל' תרומות שם - ואילו במעשר בהמה לא נאמר כן בפירוש אלא בהיקש למדו כן ממעשר דגן, ולפיכך אם עישר הרי זה מעשר. ובלחם-משנה הקשה מכמה דברים שלא נלמדו אלא בהיקש, ואעפ"כ לא כתב בהם רבינו שאם עישר הרי זה מעשר.

ו. כָּל הַנּוֹלָדִים בְּאֶחָד בְּתִשְׂרִי עַד עֶשְׂרִים וְתִשְׁעָה 22
 בְּאֵלוֹל - מְצַטְרְפִין וּמְעַשְׂרִין מְאֵלוֹ עַל אֵלוֹ³⁴. נוֹלָדוֹ 23
 חֲמִשָּׁה טָלָאִים בְּעֶשְׂרִים וְתִשְׁעָה בְּאֵלוֹל וְחֲמִשָּׁה 24
 בְּאֶחָד בְּתִשְׂרִי - אֵין מְצַטְרְפִין³⁵. יָלְדוּ תוֹלְדוֹת בְּתוֹךְ 25
 שְׁנָתָן³⁶ - הָרִי הֵיא וּבִתָּהּ נִכְנָסִים לְדִיר לְהַתְעַשֵּׂר³⁷. 26

34 משנה, שם נז, ב. וזהו לפי דעת רבי אלעזר ורבי שמעון החולקים על רבי מאיר, וסוברים שא' בתשרי הוא ראש השנה גם למעשר בהמה. ולמדו כן בהיקש (בר"ה ח.) "עשר תעשר" - בשתי מעשרות הכתוב מדבר: מעשר דגן ומעשר בהמה, מה מעשר דגן ר"ה שלו א' תשרי, כן גם מעשר בהמה ר"ה שלו א' תשרי. (35) בכורות שם, ומשום שאלו שנולדו בכ"ט אלול שייכים לשנה החולפת, והחמישה שנולדו למחר בא' בתשרי שייכים לשנה החדשה, ואין מעשרין מן הנולדים בשנה זו על הנולדים בשנה אחרת, ראה למעלה ה"ה. (36) כלומר, אלה שנולדו בתוך שנה זו, נתעברו וילדו גם הם. (37) כן הוא בתוספתא בכורות פ"ז (הובאה בכורות כ:), גדייה שילדה שלש בנות ובנות שלש שלש נכנסות לדיר להתעשר" (כסף-משנה). וכן מפורש בחולין קיד, א - שהאם נכנסת להתעשר עם הבת (יד איתן).

ז. אֵין הַטָּלָאִים הַנּוֹלָדִים כְּמוֹ הַטָּבָל³⁸ שְׂאִסוּר לְאָכֹל 27
 מִמֶּנּוּ עַד שְׁיַעֲשֹׂר, כְּמוֹ שְׂבָאֲרָנוֹ בְּמִקְוָמוֹ³⁹, אֲלֵא 28
 מִתָּר לְמִכְרָו⁴⁰ וְלִשְׁחַט כָּל מָה שְׂיִרְצָה⁴¹ עַד שְׁיַעֲשֹׂר, 29
 וְיִהְיֶה הַמְעַשֵּׂר קֶדֶשׁ⁴² וְיִאָכֵל כְּהִלְכֹתוֹ⁴³, כְּמוֹ 30
 שְׂבָאֲרָנוֹ⁴⁴. 31

38) "כל אוכל שחייב להפריש ממנו תרומה ומעשרות, קודם שיפריש ממנו נקרא טבל" (פ"י מהל' מאכלות אסורות הי"ט). (39) בהל' מאכלות אסורות, שם. (40) ואילו טבל

הדיר. (17) שם, במשנה ובברייתא. (18) שם, בברייתא: "תלמוד-לומר העשירי קדש, מכל-מקום".

ב. אֵין צְרִיף לְצַרְף כָּל בְּהֵמָה שְׁנוֹלָדָה בְּרִשׁוֹתָיָהּ לְדִיר 1
 אֶחָד, אֲלֵא מְצַרְף כָּל עֶדֶר וְעֶדֶר לְבִדּוֹ²⁰¹. הֵיוּ לוֹ חֲמִשָּׁה 2
 טָלָאִים בִּירוּשָׁלַיִם וְחֲמִשָּׁה טָלָאִים בְּעַפּוֹ - אֵין 3
 מְצַטְרְפִין²¹, וְכֵלָן פְּטוּרִין מִן הַמְעַשֵּׂר²². וְכֵמָה יִהְיֶה בֵּין 4
 אֵלוֹ לְאֵלוֹ וַיִּצְטְרְפוּ? שְׂשָׂה עֶשְׂרֵי מִיל²³. 5

19) אם הן רחוקות זו מזו יותר משה עשר מיל, כדלהלן. (20) ושיעור המרחק ביניהם שיהיה עדר, מבואר להלן: ששה עשר מיל, ולא יותר. (21) בתוספתא שם פ"ז (הובאה בגמרא שם נה): "היו לו חמש בכפר חנניא, וחמש בכפר עותני - אין מצטרפות". ורבינו נקט "ירושלים ועכו" להשמיענו שאף מארץ ישראל ומחוצה לארץ (שהרי עכו חוצה לארץ היא - פ"א מהל' תרומות ה"ט) מצטרפים, אם הם קרובים ששה עשר מיל, ודלא כרבי מאיר (במשנה שם נד): שאמר: "הירדן מפסיק למעשר בהמה" (וגם התוספתא שם סברה כוותיה). וכן כתב רבינו בפירוש המשנה שם, שאין הלכה כרבי מאיר. (22) שבכל עדר ועדר אין עשרה שיתחייבו במעשר. (23) משנה, שם.

ג. הֵיוּ שְׁלֹשָׁה עֶדְרִים, בֵּין כָּל אֶחָד וְאֶחָד שְׂשָׂה עֶשְׂרֵי 6
 מִיל²⁴ - הָרִי שְׁלֹשֶׁת מְצַטְרְפִין²⁵. בְּצִדָּה הֵיחָה תִּשְׁעָה 7
 מִכָּאן וְתִשְׁעָה מִכָּאן וְאֶחָד בְּאֵמְצַע²⁶ - הָרִי שְׁלֹשֶׁת 8
 נִכְנָסִין לְדִיר לְהַתְעַשֵּׂר. 9

24) באופן שהמרחק בין שני החיצוניים הוא שלשים ושנים מיל. (25) שהעדר האמצעי מצרף אליו את שני העדרים החיצוניים, שהרי המרחק מן האמצעי לכל אחד מהחיצוניים אינו יותר משה עשר מיל, וכן הוא במשנה שם. (26) כרב, שם בגמרא, שצריך שיהא בעדר האמצעי ביחד עם כל אחד ואחד מהחיצוניים שיעור מעשר. ודלא כשמואל שאמר אפילו חמש מכאן וחמש מכאן ואחד באמצע - מצטרפים.

ד. אֵין מְעַשְׂרִין מִן הַצֵּאן עַל הַבָּקָר וְלֹא מִן הַבָּקָר 10
 עַל הַצֵּאן²⁷. אָבָל מְעַשְׂרִין מִן הַכֹּבָשִׁים עַל הָעֵזִים 11
 וּמִן הָעֵזִים עַל הַכֹּבָשִׁים²⁸; שְׁנָאֵמֶר: וְכָל מְעַשֵּׂר בָּקָר 12
 וְצֵאן - מְשַׁמֵּעַ כָּל צֵאן אֶחָד²⁹, שְׁשִׁנְיָהֶם נִקְרָאִים שָׂה 13
 וְהָרִי הֵם כְּמִין אֶחָד. 14

27) משנה, שם נג, א. ובגמרא שם נד, ב - למד זאת אביי ממה שנאמר (ויקרא כז, לב) "וכל מעשר בקר וצאן וגו' העשירי יהיה קודש לה", תן עשירי לזה ותן עשירי לזה. כלומר, שסמך "כל מעשר" ל"בקר" ו"עשירי" ל"צאן", באופן שכתוב מעשר אצל כל אחד ואחד, להודיע שאין מעשרין מבקר על צאן ולא מצאן על בקר, ורבה למד זאת (שם) ממה שנאמר (דברים יד, כב) "עשר תעשר", בשתי מעשרות הכתוב מדבר, אחד מעשר בהמה ואחד מעשר דגן, ומקיש מעשר בהמה למעשר דגן, מה מעשר דגן אין מעשרים ממין על שאינו מינו, אף מעשר בהמה כן. (28) משנה, שם. (29) שם.

25 וְדָבַר זֶה הַלֶּכָּה מִפִּי הַקְּבֵלָה נִשְׁמָעָה, שֶׁהִטְעוּת
26 מִתְקַדְּשוֹת לְמַעֲשֵׂר שְׁלֹמֶעֱלָה מִמֶּנּוּ וְשִׁלְמִטָּה מִמֶּנּוּ,
27 אֲבָל לֹא שְׁלֹפְנֵיהֶם וְשִׁלְאֵתְרֵיהֶם. אֲפִלּוּ קָרָא לְתִשְׁבִּיעַ
28 עֲשִׂירֵי וְלַעֲשִׂירֵי תִשְׁבִּיעַ וְלֹא־אֶחָד עֲשָׂרָה עֲשִׂירֵי⁸, בֵּין
29 בְּטַעֲוֹת בֵּין בְּכֹונָה - שְׁלֹשֶׁת מִקְדָּשִׁים.

(2) כדי להפריש מעשר בהמה. (3) כלומר, השביעי והשישי וכו'. (4) כלומר, השלושה-עשר והארבעה-עשר וכו'. (5) בקדושת מעשר בהמה. (6) שהם סמוכים לעשירי. וראה להלן הלכה ג שלפעמים אם קרא ל"א עשירי - שאינו קדוש. (7) בכורות ס: "תנו רבנן מנין שאם קרא לתשיעי עשירי ולעשירי תשיעי ולאחד-עשר עשירי ששלשתן מקודשים? תלמוד לומר (ויקרא כז, לב) וכל מעשר בקר וצאן כל אשר יעבור תחת השבט, העשירי יהיה קודש לה' (משמע בין שקראו הוא עשירי, בין שהיה עשירי למנין ולא קראו עשירי - רש"י), יכול שאני מרבה אף שמיני וי"ב שקראם עשירי, אמרת הואיל והוא קדוש וטעותו מתקדשת מה הוא אינו מקודש אלא בסמוך לו (כלומר, הוא עצמו, שאין לך סמוך יותר מגופו), אף טעות אינה מתקדשת אלא בסמוך (כגון תשיעי ואחד עשר שהם סמוכים לעשירי, מלפניו ומלאחריו). (8) כלומר, לא רק אם קרא "עשירי" לתשיעי לבדו, שהוא קדוש, אלא אפילו אם קרא גם לאחד עשר "עשירי" - כיוון שקרא לעשירי "תשיעי", ולא עשירי - קדושים גם התשיעי וגם האחד-עשר, מפני שקראם עשירי, והעשירי מאיליו קדוש, אף שקראו תשיעי.

30 ב. וְהֵיאָךְ דִּינָם? הַתִּשְׁבִּיעַ אֵינוֹ קָרַב, אֲלֵא נֶאֱכַל
31 בְּמוֹמוֹ, וְהַעֲשִׂירֵי מִעֲשָׂרָה, וְהָאֶחָד עֲשָׂרָה יִקָּרַב
32 שְׁלֹמִים¹⁰. וְטַעוֹן נִסְכִּים כְּשִׁלְמִים¹¹, וְאֵינוֹ עוֹשֶׂה
33 תְּמוּרָה¹², מִפְּנֵי שֶׁהוּא עֲצֵמוֹ כְּתְמוּרָה¹³. בְּמָה דְבָרִים
34 אֲמוּרִים? בְּשִׁהֵי הַמִּזְבֵּחַ הוּא בַּעַל הַבְּהֵמוֹת; אֲבָל
35 הָעוֹשֶׂה שְׁלִיחַ לְעֵשֶׂר לוֹ וְטַעָה, בֵּין בְּתִשְׁבִּיעַ בֵּין
36 בְּאֶחָד עֲשָׂרָה, אֵין מִקְדָּשׁ אֲלֵא הַעֲשִׂירֵי הַיּוֹדֵאֵי בְּלִבָּד;
37 שְׁלֹא עֲשָׂאָהוּ שְׁלִיחַ לְטַעוֹת וְלַהֲפָסֵיד¹⁴, אֲלֵא לְקַדֵּשׁ
38 כְּרָאוּ¹⁵.

(9) ראה למעלה פרק שישי הלכה ד, מה דינו של מעשר. (10) למדו כן ממה שנאמר (ויקרא ג, א) "ואם זבח שלמים קרבנו אם מן הבקר הוא וגו'" - "לרבות אחד עשר לשלמים". וכן הוא בתורת כהנים (ויקרא פרק טז הלכה ד). ושם: "מן הבקר להוציא את התשיעי" (שאינו קרב שלמים אלא יאכל במומו). (11) נלמד ממה שנאמר (במדבר טו, ה) "ויין לנסך רביעית ההין תעשה על העולה או לזבח לכבש האחד", ו"האחד" זה אחד עשר של מעשר שקרב שלמים. (12) כלומר, אם אמר על בהמה אחרת שתהא תמורת זו - אינו כלום. (13) ואין תמורה עושה תמורה. (14) בהאחד-עשר, שמקריב שלמים, מפסיד הוא את החזה והשוק, שצריך ליתנם לכהן, ובתשיעי הוא מפסיד בזה שצריך להמתין עד שיפול בו מום, ועוד שאסור לגזוז ולעבוד בו כפירוש רש"י שם. (15) את העשירי. כן הוא בגמרא שם סא. "לתיקוני שדרתיך ולא לעוותיך" (=לתקן שחתךך ולא לקלקל).

אסור למכרו (פ"ו מהל' מעשר ה"ו). (41) משנה, בכורות נו, ב. וחכמים קבעו זמנים לעשר, וכשהגיע הזמן אסור למכור ולשחוט עד שיעשר (להלן ה"ח, מהמשנה שם). וקודם שהגיע הזמן - גם מדרבנן מותר למכור ולשחוט. (42) כלומר, ואז אסור למכרו (למעלה פ"ו ה"ה). (43) כלומר, אוכלו בירושלים כשאר קדשים קלים. (44) למעלה שם ה"ד.

1 ח. קָבַעו חֲכָמִים שְׁלֹשָׁה זְמָנִים בְּשָׁנָה לְמַעֲשֵׂר
2 בְּהֵמָה, וּמִשְׁבִּיעַ זְמַן מִהֵן אֲסוּר לוֹ לְמַכֵּר אוֹ לְשַׁחַט
3 עַד שְׁיַעֲשֶׂר. וְאִם שָׁחַט - הָרִי זֶה מִתְּרָ⁴⁵. וְאֵלוּ הֵן
4 הַשְּׁלֹשָׁה זְמָנִים: בְּיוֹם חֲמִשָּׁה עֲשָׂרָה קֹדֶם הַפֶּסַח,
5 וּבְיוֹם חֲמִשָּׁה עֲשָׂרָה קֹדֶם עֲצֵרָת, וּבְיוֹם חֲמִשָּׁה עֲשָׂרָה
6 קֹדֶם הַחֹג⁴⁶. וְכָל זְמַן מֵאֵלוּ נִקְרָא גֵרֶן מִעֲשֵׂר
7 בְּהֵמָה⁴⁷. נִמְצְאָתָ אוֹמֵר, שֶׁהַגְּרָנוֹת שֶׁל מִעֲשֵׂר בְּהֵמָה
8 בְּיוֹם אַחֲרוֹן מִחֲדָשׁ אֲדָר וּבְיוֹם שְׁלֹשִׁים וַחֲמִשָּׁה
9 מִסְּפִירַת הָעֵמֶר וּבְיוֹם אַחֲרוֹן מִחֲדָשׁ אֱלוּל. וְלָמָּה
10 קָבַעוּ הַגְּרָנוֹת בְּיָמִים אֵלוּ? כִּדִּי שֶׁתְּהִיֵּינָה הַבְּהֵמוֹת
11 מְצוּיֹת לְעוֹלֵי רְגָלִים. שְׂאֵף עַל פִּי שְׁמַתָּר לְמַכֵּר
12 קֹדֶם שְׁיַעֲשֶׂר, כְּמוֹ שֶׁבְּאֲרָנוּ, הֵיוּ נִמְנָעִים לְמַכֵּר עַד
13 שְׁיַעֲשֶׂרוּ וְיַעֲשֶׂוּ הַמְצֻוָּה⁴⁸.

(45) משנה, שם. (46) כרבי עקיבא, שם. (47) "ואמאי קרי ליה גורן? דטבלה כגורן" (בגמרא שם נח.). שהרי מדרבנן הרי הוא כטבל, ואסור למכור ולשחוט עד שיעשר (רש"י שם). וכן כתב רבינו בפירוש המשנה, שם. (48) דברי רבי נתחום בריה דרב חייא איש כפר עכו (שם).

14 ט. הַכְּנִיס כֹּל הַצֹּאן אוֹ הַבֶּקֶר לְדִיר וְהַתְּחִיל לְמִנּוֹת
15 וְלִקְדָּשׁ עֲשִׂירֵי עַד שֶׁנִּשְׁאָרוּ בְּתוֹךְ הַדִּיר פָּחוֹת
16 מִעֲשָׂרָה - הָרִי זֶה מִנִּיתָן לְגֵרֶן אַחֲרָי⁴⁹, וְהֵן מִצְטָרְפִין
17 לְאֵלוֹ שְׁיִיָּלְדוּ, וְיַתְעֲשֶׂרוּ הַכֹּל בְּגֵרֶן אֶחָד⁵⁰. וְאֵף עַל
18 פִּי שֶׁהוּא יוֹדֵעַ שְׂאֵלוֹ יִשְׁאָרוּ בְּמִנְיָן - חֵיב לְהַכְּנִיס
19 הַכֹּל לְדִיר, וְהַנִּשְׁאָר יִשְׁאָרוּ⁵¹.

(49) שבשנה זו, אבל לא לגורן שבשנה הבאה. שהרי אין מעשרים משנה לשנה, ראה למעלה ה"ה. (ומה שאמרו בתוספתא פ"ו (הוצאת צוקרמנדל, עמ' 30, 542) "והשאר יתעשרו לשנה הבאה", צ"ל "לעונה הבאה" וראה ב"הר המוריה"). (50) ברייתא, ודברי רבא, שם נט, ב. (51) שם.

יום רביעי ל' ניסן ה'תשע"ז

פֶּרֶק שְׁמִינִי

(1) יבאר המונה וטעה במנין, אם נתקדש, והעושה שליח וטעה.

20 א. הַמְכַנֵּס צֹאן לְדִיר² וְהַתְּחִילוֹ לְצִאת אַחַת אַחַת
21 וְהוּא מוֹנֶה כְּמוֹ שֶׁבְּאֲרָנוּ, וְטַעָה בְּמִנְיָן וְקָרָא לְשְׁמִינִי
22 אוֹ לְשִׁלְמִטָּה מִמֶּנּוּ³ עֲשִׂירֵי, אוֹ שֶׁקָּרָא לְשָׁנִים עֲשָׂרָה
23 אוֹ לְשִׁלְמִעֵלָה מִמֶּנּוּ⁴ עֲשִׂירֵי - לֹא נִתְקַדְּשׁוּ⁵. אֲבָל אִם
24 קָרָא לְתִשְׁבִּיעַ אוֹ לְאֶחָד עֲשָׂרָה⁶ עֲשִׂירֵי - נִתְקַדְּשׁוּ.

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

25) שהרי העשירי קדוש מאיליו והאחד עשר הוא חולין גמור שהרי לא קראו עשירי. (26) וכאן אין צריך פדיון, כדין מעשר בהמה שנפל בו מום, ולפיכך לא כלל רבינו שתי ההלכות האחרונות ביחד, כשם שכלל את שתי ההלכות הראשונות - "שאלה האחרונות אינן שוות" לעניין פדיון.

ה. התחיל למנות ויצאו תחלה שנים שהן ראשון ושני - הרי זה מונה הכל זוג זוג ומקדש זוג עשירי²⁷. וכן אם מנאן שלשה שלשה בכל פעם ופעם או חמשה חמשה - מקדש הפת העשירית²⁸.

27) ושניהם מעשר. משנה שם ס. "יצאו שניים כאחת מונה אותם שניים שניים", וכן כתב רבינו בפירוש המשנה שם. אבל יש גורסים שם מונה אותם "שניים" ולא "שניים שניים", ולפי זה פירושו להיפך, שאינו מונה זוג זה כיחידה אחת אלא כשניים. (28) כלומר, הכת העשירית של שלושה או של חמישה וכו'.

ו. יצאו בתחלה שנים ומנאן אחד²⁹, וקרא השלישי שניצא אחריהן שני, ומנה פדרפו אחד אחד - הרי התשיעי והעשירי מקדשין, ויאכלו במומן³⁰. התשיעי - מפני שהוא העשירי הודאי, שהרי שנים יצאו בתחלה; וזה שקראו עשירי הוא אחד עשר, והקורא לאחד עשר עשירי - נתקדש³¹, כמו שבארנו³².

29) כלומר, מנה אותם בתור יחידה אחת. (30) שם במשנה "מנאן אחד, תשיעי ועשירי מקולקלין" ומפרש רבינו (וכן פירש בפירוש המשניות) מקולקלין שאינם קריבים ואינם נאכלים אלא עומדים עד שיפול בהם מום ויאכלו במומן לבעלים. (31) באופן שקרא לעשירי תשיעי, ועקר על ידי כך שם עשירי ממנו. (32) למעלה הלכות ב"ג, ואף על פי שאם קרא לעשירי תשיעי ולאחד עשר עשירי, העשירי קרב מעשר והאחד עשר קרב שלמים - אין זה אלא אם שינה מתשיעי ואילך, אבל כדין שלנו שינה את כל המניין מהתחלה ועד הסוף, שניהם אינם קריבים, אלא נאכלים במומן.

ז. מנאן למפרע, כגון שניצא ראשון ואמר עשירי, ויצא שני ואמר תשיעי, עד שניצא העשירי ומנה אחת - הרי זה קדש, שהעשירי מאליו נתקדש.

ח. קרא לתשיעי עשירי ונשא העשירי בדיר - התשיעי יאכל במומו³³, וזה שנשא בדיר מעשר, אף על פי שלא יצא ולא בררו³⁴, שהעשירי מאליו נתקדש. מת העשירי בדיר - התשיעי יאכל במומו, וכל השמונה שניצאו ונמנו פטורין, ואף על פי שלא נתקדש עשירי שלהן לקרב אלא מת קדם שניצא, שהמנין הראוי פוטר.

33) שהתשיעי נתקדש בטעות. אף אם לא נעקר שם עשירי

ג. זה שאמרנו, שאם קרא לאחד עשר עשירי נתקדש - פשקרא לעשירי תשיעי; אבל אם קרא לעשירי עשירי וקרא אחריו לאחד עשר עשירי - לא נתקדש אחד עשר, שהרי העשירי הודאי לא עקר שם עשירי מעליו¹⁶. ואפלו יצא העשירי ולא קראוהו לא עשירי ולא אחד עשר אלא שתק, ואחר כך יצא אחד עשר וקראוהו עשירי - לא נתקדש, שהעשירי מעצמו נתקדש; ואף על פי שלא קראוהו עשירי, הואיל ולא עקר שם עשירי מעליו - אין אחד עשר מקדש¹⁷.

16) משנה שם "זה הכלל כל שלא נעקר שם עשירי ממנו, אין אחד עשר מקודש". (17) בגמרא (שם ס): "זה הכלל (=הנאמר במשנה): "זה הכלל כל שלא נעקר שם עשירי ממנו אין אחד עשר מקודש" (לאתוי מאי, לאתויי יצא עשירי ולא דיבר, ויצא י"א ואמר עשירי, אין י"א מקודש".

ד. יצאו תשיעי ועשירי כאחד, בין שקרא שניהם עשירי¹⁸ בין שקראם תשיעי - שניהם מקדשין¹⁹, ויאכלו במומן ואינן קריבין²⁰. וכן אם יצא עשירי ואחד עשר כאחד: אם קראן עשירי - הרי עשירי ואחד עשר מערבים זה בזה²¹, והם כמו מעשר שנתערב בשלמים²² שניאכלו במומן²³, כמו שבארנו בהלכות פסולי המקדשין; ואם קראן²⁴ אחד עשר - הרי העשירי והחלין מערבין זה בזה²⁵, ויאכלו במומן²⁶.

18) דברי רבא שם ס: שתשיעי ועשירי מעורבים זה בזה ושניהם קדושים שהרי קרא לשניהם עשירי, וראה למעלה הלכה א שאם קרא לתשיעי: "עשירי" - הוא קדוש. (19) בגמרא שם: "אמר רבא - קראן תשיעי, עשירי וחולין מעורבין זה בזה - קראן עשירי, עשירי ותשיעי מעורבים זה בזה". ואם כן מה שכתב רבינו "שניהם מקדשין", וזה מוסב על שתי הבבות הנ"ל, - על כרחנו שאין הכל שווה, שהרי קראם עשירי שניהם מוקדשים וודאי (העשירי מעשר והתשיעי קודש ואינו קרב), אבל קראם תשיעי אינם קדושים אלא מספק, שהרי התשיעי שלא קראו עשירי, לא נתקדש כלל. (20) שהרי התשיעי גם אם הוא קדוש (כשקראו עשירי), אינו קרב אלא נאכל במומו (למעלה הלכה ב), ומשום שלא ידוע איזהו התשיעי לכן שניהם אינם קריבים, ונאכלים במומן. (21) ושניהם קדושים בוודאי והגוזז והעובר אף באחד משניהם לוקה ארבעים (רש"י שם). (22) שהרי האחד-עשר (שקראו עשירי) קרב שלמים. (23) וצריך פדיון, כדין פסולי המוקדשין. ואינם קריבים, אף כי גם העשירי וגם האחד-עשר ראויים להקרבה כשלא נתערבו - אם נתערבו אסור להקריבם, שהרי מעשר בהמה אינו טעון הרמת חזה ושוק וכולו נאכל לבעלים, אבל שלמים טעונים הרמת חזה ושוק ואינם נאכלים אלא לכהנים ומכיוון שהכהנים מועטים הן שמה לא יהיו כהנים מצויים יבוא לידי נותר, וקיימא לן אין מביאים קדשים לבית הפסול. (24) לעשירי ולאחד-עשר שניצאו כאחד.

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

השישה יצאו לפני זה מפתח שני. (47) שהרי מהעשרה שבפתח אחד הופרש אחד למעשר, והארבעה שיצאו מהפתח השני פטורין משום מניין הראוי, שבעת שיצאו נשאר עוד בדיר מספר מספיק כדי שיוכל לעשר מהן. (48) שנחלקו השישה לשניים ויצאו שני הראשונים מהששה, בבת אחת זה מפתח אחד והשני מפתח השני.

יא. היו לו תשעה עשר טלאים בתוך הדיר, ויצאו 31
תשעה בפתח זה ותשעה בפתח שני - נוטל האחרון 32
לשם מעשר⁴⁹ וכלן פטורין; שאותן התשעה⁵⁰ נמנו 33
מנין הראוי⁵¹. 34

(49) כלומר, מוציאו מאיזה פתח שהוא, והוא מעשר. (50) כלומר, אותן שהעשירי לא יצא מפתחם. (51) שכשיצאו התשעה נשאר בדיר לצרף לעשרה.

יב. היה מונה והוציא הטלה ראשו ורבו מן הדיר 35
ותזר - הרי הוא כמנוי לכל דבר. 36

יג. היה מונה והפסיק המנין מפני חברו שדבר עמו 37
או שחשכה ליל שבת⁵² - הרי זה חוזר ומשלים 38
מנינו אחר כך. 39

(52) שאסור לעשר מעשר בהמה בשבת ויום טוב משום הסקרא (=הצבע) שסוקרין אותו בעת המניין.

יד. היה מונה היוצאין אחד אחד ומקדש עשירי, 40
וקפץ אחד מן המנויין⁵³ לתוך הדיר, לתוף אלו 41
שעדין לא נמנו ולא נתעשרו - נפטרו הפל; שכל 42
אחד מהן ספק אם הוא המנוי שקפצין⁵⁴ או אחר, 43
וכבר בארנו שכל המנויין פטורין. 44

(53) משנה שם נח: "קפץ אחד מן המנויין לתוכן הרי אלו פטורים". ומפרש רבינו שהמדובר הוא שמנה כבר עשרה וקידש העשירי ואחר כך קפץ אחד מן התשעה לתוך הדיר. אבל ברש"י שלפנינו מפורש שהמדובר גם כשקפץ אחד מן המנויין לפני שקדש עשירי שנפטרו במנין הראוי. (54) שכבר נפטר במנין הקודם ונמצא מפריש מן הפטור על החיוב. ואפילו אם יקרה שהעשירי יהיה אחד מן החייבים - שמא זה המנוי הוא בין התשעה, והעשירי אינו עשירי ומכיוון שיש ספק בדבר לא חייבתו התורה, שהרי נאמר (ויקרא כז, לב) "העשירי יהיה קודש" - "עשירי וודאי ולא עשירי ספק".

טו. קפץ אחד מן העשיריים⁵⁵ לתוך הדיר - פלן 45
ירעו עד שיפל בהן מום⁵⁶ ויאכלו במומן⁵⁷. 46

(55) אחד מאלו שנתקדשו בקדושת מעשר בהמה. (56) שעל כל אחד ואחד יש ספק שמא הוא המעשר. (57) לבעלים כדין מעשר בהמה שאין לכהן בו כלום.

סליקו להו הלכות בכורות בסיעתא דשמיא

הלכות שגגות

יש בכללן חמש מצות עשה, וזה הוא פּרָטֵן: (א) 47

מהבהמה העשירית. ומשום כך ייאכל במומו. (34) פירוש לא יצא עם המניין וגם לא קבעו בעליו לעשירי.

ט. הכנים עשרה טלאים לדיר והיה מונה והולך, 1
מת אחד מן המנויין³⁵ - מונה ומשלים פּרָטֵפו 2
ומקדש עשירי, אף על פי שאין שם עתה חיים אלא 3
תשעה³⁶. 4

(35) כלומר, אלה שיצאו מן הדיר להימנות. (36) כיוון שמקודם היו בתוך הדיר עשרה חיים.

י. מת אחד מאלו שבתוך הדיר³⁷ - אלו שנמנו³⁸ 5
פטורין, מפני שהמנין הראוי למעשר פוטר אף על 6
פי שלא הפריש עליהן, כמו שבארנו, ואלו שבתוך 7
הדיר³⁹ מניחין לגרן אחר עד שיצטרפו לאחרים⁴⁰. 8
וכן מי שהיה לו ארבעה עשר טלאים והכניסן לדיר, 9
ויצאו ארבעה⁴¹ ומנאן בפתח זה, ויצאו ששה⁴² 10
ומנאן בפתח אחר, ונשארו שם ארבעה בתוך הדיר: 11
אם יצאו הארבעה הנשארים מן הפתח שיצאו בו 12
הששה - נוטל מהן אחד⁴³ וכלן פטורין⁴⁴; שאותן 13
הארבעה שיצאו תחלה מפתח ראשון מנין הראוי 14
פטורין⁴⁵. ואם יצאו אלו הארבעה הנשארים מן 15
הפתח שיצאו בו הארבעה תחלה - הרי אותם 16
הארבעה שיצאו בתחלה ואותן הששה שיצאו 17
אחריהן בפתח שני פטורין, שכל אחד מהן נמנה 18
מנין הראוי למעשר, שהרי נשארו שם בדיר אחרים 19
להשלים המנין ולעשר; אבל אלו הארבעה 20
שנשארו, אף על פי שיצאו ונמנו מפתח הראשון - 21
אינו מנין הראוי⁴⁶, לפיכך מצטרפין לגרן אחר. 22
יצאו ארבעה מפתח זה וארבעה מפתח שני ונשארו 23
שם ששה: אם יצאו הששה מאחד משני הפתחים 24
- נוטל מהן אחד מעשר וכלן פטורין⁴⁷; ואם יצאו 25
הששה בשני הפתחים⁴⁸ - הרי הששה מצטרפין 26
לגרן אחר, והשמונה שיצאו תחלה מכאן ומכאן 27
פטורין; שכל ארבעה מהן נמנו מנין הראוי 28
להשלים עליו עשרה ולעשר, שהרי ששה היו שם 29
נשארים בתוך הדיר. 30

(37) כלומר, אלה שטרם יצאו מהדיר להימנות. (38) שיצאו במניין. (39) שעדיין לא יצאו. (40) שעדיין לא נפטרו מן המעשר ויהיו ביחד עשרה. (41) בראשונה. (42) בשנייה, אבל אם יצאו השישה בראשונה ואחריהם הארבעה בפתח השני, ונשאר ארבעה בדיר, אם יצאו אלו שנשארו דרך הפתח שיצאו בהם השישה, הם והשישה פטורים, והארבעה הראשונים מצטרפים לגורן אחר, אבל אם נשאר בדיר או יצאו דרך פתח אחר, הרי השישה פטורים והארבעה הראשונים וכן הארבעה האחרונים מצטרפים לגורן אחר. (43) למעשר. (44) כל הארבעה-עשר. (45) שהרי אחר שיצאו הארבעה הראשונים נשאר בדיר מספר מספיק למניין, ושאר הארבעה וכן השישה הרי הם יצאו בפתח אחד והם מניין כדון. (46) שלא היו שם עשרה, שהרי

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

1 שִׁיקְרִיב הַיְחִיד קָרְבַּן חֲטָאת קְבוּעָה עַל שְׁגָגָתוֹ. (ב)
 2 שִׁיקְרִיב אֲשֶׁם מִי שְׁלֹא נֹדַע לוֹ אִם חֲטָא אִם לֹא
 3 חֲטָא, עַד שִׁיִּדְעַע לוֹ וַיְבִיא חֲטָאתוֹ. וְזֶהוּ הַנִּקְרָא
 4 אֲשֶׁם תְּלוּי. (ג) שִׁיקְרִיב חֲטָאת אֲשֶׁם עַל עֲבֹרוֹת
 5 יְדוּעוֹת. וְזֶהוּ הַנִּקְרָא אֲשֶׁם וְדָאִי. (ד) שִׁיקְרִיב
 6 חֲטָאת קָרְבַּן עַל עֲבֹרוֹת יְדוּעוֹת. אִם הָיָה עֲשִׂיר -
 7 בַּהֶמָּה, וְאִם הָיָה עֲנִי - עוֹף אוֹ עֲשִׂירִית הָאֵיפָה.
 8 וְזֶהוּ הַנִּקְרָא קָרְבַּן עוֹלָה וַיִּוְרַד. (ה) שִׁיקְרִיבו
 9 הַסְּנֵה־דְרִין קָרְבַּן אִם טְעוּ וְהוֹרוּ שְׁלֹא פְהֻלְכָה בְּאַחַת
 10 מִן הַחֲמֻרוֹת.
 11 וּבְאִוֵּר מִצֹּת אֱלוֹ בַּפְּרָקִים אֱלוֹ:

פָּרֶק רֵאשׁוֹן

(1) יבאר העובר בשגגה על מצוה שחייבין עליה כרת, ומה היא חטאת קבועה וקרבן עולה ויורד.

13 א. פֶּל הָעוֹבֵר בְּשִׁגְגָה² עַל אַחַת מִמִּצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה³
 14 שְׁיִשׁ בָּהּ מַעֲשֶׂה⁴ שְׁחִיבִין עָלֶיהָ כְּרַת⁵ - הֲרִי זֶה חֵיב
 15 לְהַקְרִיב קָרְבַּן חֲטָאתוֹ⁶. וּמִצְוֹת עֲשֶׂה שִׁיקְרִיב חֲטָאתוֹ
 16 עַל שְׁגָגָתוֹ.

(2) שנעלם ממנו שדבר זה אסור לו, וזה אפשר בשני אופנים: (א) שחשב על איסור מן האיסורים המפורטים להלן בהלכה ד - שהוא מותר, או שידע שהוא אסור אבל לא ידע שחייבים עליו כרת (להלן פ"ב הלכה ב). (ב) שלא נודע לו שזוהי עבירה, כגון: הבא על אשה ולא ידע שהיא אמו או אחותו, וכן העושה מלאכה ולא ידע שהיום שבת. (3) למעט מצוות-עשה שיש בהן כרת, ראה להלן. (4) למעט מגדף (להלן הלכה ב). (5) אם עבר עליה בזדון. ובמצות לא-תעשה שחייבין עליה מיתת בית-דין, אם עבר עליה בעדים והתראה - כשעבר עליה שלא בעדים והתראה, שאז חייבים עליה כרת. (6) שנאמר (ויקרא ד, כזיכח): "ואם נפש אחת תחטא בשגגה מעם הארץ בעשותה אחת ממצוות ה' אשר לא תעשינה ואשם וגו' והביא קרבנו שעירת עזים תמימה נקבה על חטאתו אשר חטא", ונאמר (במדבר טו, כט): "תורה אחת יהי' לכם לעושה בשגגה", הרי שאינו חייב חטאת אלא אם עבר בשגגה על לאו שיש בו מעשה (כריתות ב. במשנה, וראה להלן בהלכה ב). ובספרא (ויקרא תחילת דבורא דחובה הלכה ז) "אשר לא תעשינה, יכול דברים שזדונן כרת ודברים שאין זדונן כרת, ת"ל תורת אחת יהיה לכם לעושה בשגגה, הרי כל העושה בשגגה בעבודה-זרה: מה עבודה-זרה מיוחדת מעשה שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת, אף כל מעשה שחייבים על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת". (7) לא מובן מה נתחדש כאן, הרי כבר כתב: "חייב להביא קרבן חטאת".

17 ב. וְכַל עֲבֵרָה שְׁחִיבִין עַל זְדוּנָה כְּרַת - חִיבִין עַל
 18 שְׁגָגָתָהּ חֲטָאת⁸, חוץ מִשְׁלֹשׁ עֲבֹרוֹת: מְגַדֵּף⁹ וּמִבְטֵל
 19 מִיִּלָּה¹⁰ וְקָרְבַּן פֶּסַח¹¹. הַפֶּסַח וְהַמִּילָה¹² - מִפְּנֵי שֶׁהֵן
 20 מִצְוֹת עֲשֶׂה, וְחֲטָאת אֵין מִבִּיאִין אֱלֹא עַל שְׁגָגַת לֹא
 21 תַעֲשֶׂה¹³, שְׁנֵאמַר: אַחַת מִכָּל מִצְוֹת¹⁴ יִי אֲשֶׁר לֹא

(8) משנה בכריתות שם, וספרא שם. (9) הוא מברך את השם, ראה בפ"ב מהלכות עבודה זרה הלכה ז. (10) תינוק שלא נאמר נימול, מוטל עליו חיוב למול את עצמו לכשיגדל, ואם לא מל עצמו במזיד - ביטל מצוות-עשה, שחייב כרת, כמו שנאמר (בראשית יז, יד) "וערל זכר אשר לא ימול את בשר ערלתו ונכרתה הנפש ההיא מעמיה", ואף-על-פי-כן אינו חייב חטאת, אם לא מל עצמו בשגגה (כגון שלא ידע שיש עליו חיוב למול עצמו). (11) שביטל מצוות הקרבת קרבן פסח. ואף-על-פי שחייב כרת אם ביטל במזיד, כמו שנאמר (במדבר ט, יג) "והאיש אשר הוא טהור ובדרך לא היה, וחדל לעשות הפסח ונכרתה הנפש ההיא מעמיה", - אינו חייב חטאת אם ביטלה בשוגג, כשלא ידע שהוא מחויב להקריב קרבן פסח או שלא ידע שערב פסח היום. (12) אף אם בטלו את המצוה ע"י מעשה, וכגון שטמא את עצמו בערב פסח בשגגה (ראה אור-שמח כאן). (13) כריתות ג. וספרא פ' ויקרא (תחילת דיבורא דחובה הלכה ה). (14) כן נכון, וכ"ה בדפוס רומי ובכ"י תימן. והוא בויקרא שם לענין נפש כי תחטא, ובדפוסים חדשים "אחת מכל מצוות" והיא טעות סופר. (15) ספרא שם. (16) כחכמים במשנה כריתות ב., ולא כר' עקיבא (שם ז. וראה בלחם-משנה). (17) שיעבור על הלאו על-ידי מעשה. (18) שם במשנה, ובספרא שם פרק א הלכה ג. (19) כן צריך להיות. והיינו אם התרו בו. ולמדו כן (סנהדרין שם) ממה שנאמר (שמות לב, ח) "וישתחו לו ויזבחו לו ויאמרו אלה אלהיך וכו'". והוקשה אמירה להשתחוואה. (20) סנהדרין סג. לפי דעת חכמים, ולא כר' עקיבא. (21) למעלה כתב רבינו "לעשות בשגגה", ושני כתובים למה? (הגהות עמק המלך).

28 ג. כֹּל כְּרִיתוֹת²² שִׁבְתוֹרָה חוּץ מִשְׁלֹשׁ כְּרִיתוֹת
 29 שְׁבִאֲרֵינוּ²³, אִם עֲבַר הַיְחִיד עַל אַחַת מֵהֵן בְּשִׁגְגָה -
 30 מִבִּיא חֲטָאת קְבוּעָה²⁴. חוּץ מִטְּמֵא שְׂאֵכֵל קֹדֶשׁ²⁵
 31 וְטֵמֵא שְׁנִכְנַס לְמִקְדָּשׁ²⁶, שְׁשִׁנְיָהֶם אֵין מִבִּיאִין חֲטָאת
 32 קְבוּעָה אֱלֹא קָרְבַּן עוֹלָה וַיִּוְרַד²⁷, כְּמוֹ שִׁבְתֵּבְאָר²⁸.

(22) איסורים שחייבים עליהם כרת. (23) למעלה הלכה ב: מגדף, מבטל מילה ומבטל קרבן פסח. (24) ראה להלן הלכה ד, מה היא חטאת קבועה. (25) אכל בשר קדשים וחשב שהוא בשר חולין, ואילו אכל במזיד - חייב כרת, שנאמר (ויקרא ז, כ): "והנפש אשר תאכל בשר מזבח השלמים אשר לה' וטומאתו עליו ונכרתה הנפש ההיא מעמיה" (מכות יד: וראה להלן פ"י הלכה ה). ורש"י במשנה כריתות ב. מביא ממה שנאמר (ויקרא כב, ג) "אמור אליהם לדורותיכם כל איש אשר יקרב וגו' אל הקדשים וגו' וטומאתו עליו ונכרתה הנפש ההיא". וראה בשבועות ז. (26) היינו מפתח עזרת ישראל ולפנים, שאילו עשה כן במזיד

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

קבועה (למעלה הלכה ב). (36) חמותו, במשנה שם "הבא על אשה ובתה", וכתוב (ויקרא יח, יז) "ערות אשה ובתה לא תגלה", וחייב כרת במזיד בלא התראה ככל העריות (שם, כט), וחטאת בשגגה ככל חייבי הכריתות. (37) של אשתו, שנאמר (שם, יז): "ערות אשה ובתה לא תגלה וגו' ואת בת בתה לא תקח לגלות ערותה" וגו' ואין הבדל בין אם נשא אותה קודם שבא על בת בתה, לבין אם נשא בת בתה ואח"כ בא עליה, אבל אם אמו היא שני' מדברי סופרים, ראה בפ"א מהלכות אישות הלכה ו. (38) שנאמר (שם): "אשה ובתה לא תגלה, את בת בנה וגו' לא תקח לגלות ערותה" וגו' ואין נפק"מ מי קדם למי. (39) בין שהיא בתו מנשואתו (=מאשתו) שהיא גם בכלל "אשה ובתה" וחייב שתיים, ובין שהיא מאנוסתו (ואינה אשתו מן הנישואין, שאינה בכלל אשה ובתה), אף שאין זה מפורש בתורה - אסורה היא עליו מן התורה בקל-וחומר: אם בת הבת אסורה, בתו לא כל-שכן (פ"ב מה' איסורי ביאה הלכה ו, עיין שם). ובגמרא (יבמות ג. וכריתות ה. ועוד) למדו אותה גם מגזירה-שוה. (40) ובתו ובנו שנולדו לו, בין מנשואתו (וחייב שתיים, גם משום בת בתה ובת בנה, ראה להלן) בין מאנוסתו, שנאמר (שם, י'): "ערות בת בנך או בת בתך לא תגלה ערותך", וחייב כרת במזיד כמפורש (שם, כט), ואם שגג חייב חטאת קבועה, כנ"ל. (41) אף אם היא אינה בתו, שנאמר (שם, יז): "ערות אשה ובתה לא תגלה", ואם היא בתו חייב שתיים, אחת משום בתו ואחת משום אשה ובתה (הלכות איסורי ביאה שם). וחייב כרת במזיד וחטאת בשוגג כנ"ל. (42) של אשתו. אף אם הבת והבן אינם שלו, שנאמר (שם): ערות אשה ובתה לא תגלה, את בת בנה ואת בת בתה לא תקח לגלות ערותה" וגו', ואם היא גם בתו חייב שתיים: אחת משום בת בתה, ואחת משום בת בתו. (43) בין אחותו מאביו ובין אחותו מאמו. וכמו כן בין מן הנישואין, שהיא נולדה לאביו או לאמו בדרך הנישואין, ובין מזנות שזנתה אמו או אביו עם אחרים והיתה לו אחות מזנות הרי זו ערוה עליו, כמו שנאמר (שם, ט): "ערות אחותך בת אביך או בת אמן, מולדת בית או מולדת חוץ, לא תגלה ערותך". וכשנולדה לאביו דרך הנישואין הוא חייב שתיים, גם משום ערות אחותו בת אשת אביו שבסמוך. וראה בהלכות איסורי ביאה שם הלכות ב"ד. (44) כלומר, בת אשת נשואת אביו, שנאמר (שם, יא): "ערות בת אשת אביך מולדת אביך אחותך היא, לא תגלה ערותה", וחייב גם משום ערות אחותו שלמעלה (ראה בהלכות איסורי ביאה שם). אבל על אחותו מאנוסת אביו, אינו חייב אלא משום ערות אחותו, ולא משום ערות אחותו בת אשת אביו, שאנוסתו אינה כאשתו. (45) כריתות ב. במשנה. ובין שהיא אחותה מן הנישואין, בין מזנות, הרי זו ערוה עליו (הלכות איסורי ביאה שם הלכה ה), שנאמר (שם, יב-יג): "ערות אחות אביך לא תגלה, שאר אביך היא. ערות אחות אמן לא תגלה, כי שאר אמן היא". (46) במשנה שם. והיינו דווקא בחיי אשתו. ובין כשהיא אחותה מאמה בין אחותה מאביה, בין מן הנישואין ובין מזנות, אבל לאחר מות אשתו מותר באחותה (הלכות איסורי ביאה שם הלכה ט), שנאמר (שם, יח): "ואשה אל אחותה לא תקח, לצרור לגלות ערותה עליה בחייה". (47) אפילו אינה אמו, בין

חייב כרת (פ"ג מהלכות ביאת מקדש הלכה יב), כמו שכתוב (במדבר יט, כ) "ואיש אשר יטמא ולא יתחטא ונכרתה הנפש ההיא מתוך הקהל, כי את מקדש ה' טמא" (להלן פ"י הלכה ה), וכתוב עוד (שם יט, יג) "כל הנוגע במת בנפש האדם וגו' ולא יתחטא את משכן ה' טמא ונכרתה הנפש ההיא מישראל" (מכות שם, וברש"י במשנה כריתות ב). (27) משנה בכריתות שם. וראה להלן הלכה ד, מה הוא קרבן עולה ויורד. (28) להלן פ"י הלכה ה. שמה שכתוב (ויקרא ה, ב-ג, ו-ז, יא) שאם נטמא ונעלמה ממנו טומאתו שחייב קרבן עולה ויורד - המדובר כשטמא זה נכנס למקדש או אכל קדשים ולא ידע, וראה שבועות ו:

- 1 ד. חטאת קבועה היא הפאה מן הפהמה²⁹ פלכר³⁰,
- 2 וקרפן עולה ויורד הוא קרפן שאינו קבוע, אלא אם
- 3 היה עשיר - מביא חטאת פהמה, ואם היה עני -
- 4 מביא עוף³¹ או עשירית האפה³², פמו שיתבאר³³.
- 5 נמצאת למד, שכל העברות שהיחיד מביא על
- 6 שגגת חטאת קבועה ארבעים ושלש³⁴. ואלו הן:
- 7 א) הפא על אמו³⁵. ב) הפא על אם אשתו³⁶. ג) הפא
- 8 על אם אמה³⁷. ד) הפא על אם אביה³⁸. ה) הפא על
- 9 בתו³⁹. ו) הפא על בת בתו. ז) הפא על בת בנו⁴⁰.
- 10 ח) הפא על בת אשתו⁴¹. ט) הפא על בת פתה. י)
- 11 הפא על בת פנה⁴². יא) הפא על אחותו⁴³. יב) הפא
- 12 על אחותו שהיא בת אשת אביו⁴⁴. יג) הפא על
- 13 אחות אביו. יד) הפא על אחות אמו⁴⁵. טו) הפא על
- 14 אחות אשתו⁴⁶. טז) הפא על אשת אביו⁴⁷. יז) הפא
- 15 על אשת אחי אביו⁴⁸. יח) הפא על אשת בנו⁴⁹. יט)
- 16 הפא על אשת אחיו⁵⁰. כ) הפא על אשת איש⁵¹. כא)
- 17 הפא על הנדה⁵². כב) השוכב עם זכר⁵³. כג) הפא
- 18 על אביו⁵⁴. כד) הפא על אחי אביו⁵⁵. כה) השוכב
- 19 עם פהמה⁵⁶. כו) האשה שמביאה עליה את
- 20 הפהמה⁵⁷.

(29) ראה להלן בסוף ההלכה, שמפרט איזו בהמה מביא בעבודה-זרה, ואיזו בשאר חייבי כריתות. וכן ההבדל בין הדיוט למלך וכהן משוח, לענין שאר חייבי כריתות. (30) ולא מן העוף ולא מן הסולת כקרפן עולה ויורד. (31) שתי תורים, או שני בני יונה. (32) סולת, כשאין ידו משגת גם לעוף. (33) להלן פ"י הלכה ד. (34) במשנה (שם) אמרו: "שלשים ושש כריתות", משום שהמשנה מונה "אשה ובתה" לאחת, ואילו רבינו מפרט בכלל "אשה ובתה": חמותו, אם חמותו, אם חמיו, בת אשתו, בת בתה, בת בנה (לחם-משנה). (35) במשנה שם. ובין אם היתה נשואת אביו (שחייב שתיים: משום אמו ומשום אשת אב, ראה הלכות איסורי ביאה פ"ב ה"ב) ובין אם היתה אנוסת אביו, שאינו חייב אלא אחת, משום בא על אמו, שנאמר (ויקרא יח, ז) "וערות אמן לא תגלה אמן היא", וחייב כרת אם היה במזיד בלא עדים והתראה, שנאמר בסוף פרשת העריות (שם יח, כט): "כי כל אשר יעשה מכל התועבות האלה ונכרתו הנפשות העושות מקרב עם", ובשוגג - חייב חטאת קבועה, שכל שבמזיד חייב כרת, בשוגג חייב חטאת

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

4 (ג) **בַּעַל אוֹב** 62. (ד) **בַּעַל יַדְעוֹנֵי בְּמַעֲשֵׂהָ** 63. (ה) 4
5 **הַמְחַלֵּל אֶת הַשֶּׁבֶת** 64. (ו) **הַעוֹשֶׂה מְלֶאכָה בַּיּוֹם**
6 **הַכַּפּוּרִים** 65. (ז) **הָאוֹכֵל וְשׂוֹתָהּ בַּיּוֹם הַכַּפּוּרִים** 66. (ח)
7 **הָאוֹכֵל נוֹתֵר** 67. (ט) **הָאוֹכֵל חֵמֵץ בַּפֶּסַח** 68. (י) **הָאוֹכֵל**
8 **חֵלֶב** 69. (יא) **הָאוֹכֵל דָּם** 70. (יב) **הָאוֹכֵל פֶּגוּל** 71. (יג)
9 **הַשׂוֹחֵט קִדְשִׁים חוּץ לְעִזְרָה** 72. (יד) **הַמַּעֲלֶה קֶרֶן**
10 **חוּץ לְעִזְרָה** 73. (טו) **הַמִּפְסֵם אֶת שְׁמֵן הַמִּשְׁחָה** 74. (טז)
11 **הַמִּפְסֵם אֶת הַקְּטֹרֶת** 75. (יז) **הַסֵּף בְּשֵׁמֶן הַמִּשְׁחָה** 76.

58) בכ"י תימן: "ששה ועשרים", וכ"ה בדפוס רומי ובמגדל עזו. ואמנם כן אתה מוצא בפרטן, ולפי הגירסא שלנו נתמעטו שלשה שחייב בהם כרת גם מצד אחר, והם: הבא על אביו ועל אחי אביו, שיש בהם כרת משום השוכב עם הזכר. והבא על אחותו, שהיא בת אשת אביו, שיש בו כרת משום הבא על אחותו. ובאותם הדברים לא באה אזהרה מיוחדת כ"אם לחייבם שתי חטאות בשגגה, נמצא שלחשבון החטאות הם עשרים וששה, ולמנין הכריתות אינם אלא עשרים ושלוש (משנה למלך). (59) כריתות שם. שכתוב (שמות כ, ה): "לא תשתחוה להם ולא תעבדם" (ראה בספר המצוות ל"ת ה'ו). וחייב כרת במזיד בלא עדים והתראה, שנאמר (במדבר טו, לא): "כי דבר ה' בזה ואת מצותו הפר, הכרת תכרת הנפש ההיא עונה בה". ובסנהדרין צ"ט. אמרו שפסוק זה מדבר לענין עבודה זרה, דתנא דבי ר' ישמעאל "כי דבר ה' בזה", זה המבזה דיבור שנאמר לו למשה מסיני "אנכי ה' אלהיך, לא יהי' לך אלהים אחרים" (שמות כ, ג), ואם עבר עבודה זרה בשגגה, כגון שחשב שהתורה אסרה רק זיבוח וקטור לעז"ז, אבל לא אסרה השתחוואה וניסוך (רש"י כריתות ב). מביא חטאת קבועה, כמו שנאמר (במדבר טו, כב): "וכי תשגו ולא תעשו את כל המצוות האלה", ואמרו בהוריות ת. "איזו היא מצוה שהיא שקולה ככל המצוות, הוי אומר זו עבודת כוכבים", ונאמר (שם כז): "ואם נפש אחת תחטא בשגגה והקריבה עז בת שנתה לחטאת". (60) וכגון שהשתחוואה, או הקריב או ניסך או הקטיר לעז"ז, אפילו אין דרך עבודת עבודה זרה זו בכך, וכן אם עבר עז"ז במעשה בכל אופן שהוא דרך שעובדים עז"ז (ראה פ"ג מהלכות עז"ז, הלכות ב"ג), אבל המקבל בשוגג את העז"ז לאלוה, אע"פ שהוא חייב כרת במזיד, אינו מביא קרבן, לפי שלא עשה מעשה, ונאמר שם (טו, כט): "תורה אחת יהי' לכם לעושה בשגגה", ראה למעלה הלכה ב. (61) כריתות שם. ובהלכות עז"ז פ"ו הלכה ג, כתב רבינו: "כיצד היו עושים, מדליק אש גדולה ולוקח מקצת זרעו ומוסרו לכהניהם עובדי האש, ואותן הכהנים נותנים הבן לאביו, אחר שנמסר בידם, להעבירו באש ברשותו, ואבי הבן הוא שמעביר בנו על האש ברשות הכהנים ומעבירו ברגליו מצד זה לצד אחר בתוך השלהבת, לא שורפו למולך כדרך ששורפין בניהם ובנותיהם לעבודה זרה אחרת, אלא בהעברה בלבד היתה עבודה זו". ואסרה התורה דבר זה, שכתוב (ויקרא יח, כ): "וזמזרעך לא תתן להעביר למולך"; "לא ימצא בך מעביר בנו ובתו באש" (דברים יח, י), וחייב סקילה בעדים ובהתראה. ואם לא נסקל או שלא התרו בו, דינו בכרת, שכתוב (ויקרא כ, ב"ג): "ואל בני

בחיי אביו (שהוא חייב שתיים, גם משום אשת אביו, וגם משום אשת איש), בין לאחר מותו, בין מן האירוסין בין מן הנישואין, בין שנתגרשו בין שלא נתגרשו (הלכות איסורי ביאה שם הלכה א), שנאמר (שם, ח): "ערות אשת אביך לא תגלה, ערות אביך היא". ואם אשת אביו זו, היתה גם אמו, חייב גם משום בא על אמו. (48) משנה שם, שנאמר (שם, יד): "ערות אחי אביך לא תגלה, אל אשתו לא תקרב דודתך היא". ודוקא אשת אחי אביו, מן האב, אבל אשת אחי אביו מן האם בלבד, וכמו כן אשת אחי אמו, בין שהוא אח אמו מהאב, ובין שהוא אח אמו מן האם, אינן אסורות כ"אם מדרבנן, ראה בפ"א מהלכות אישות הלכה ו. (49) שם, שנאמר (שם, טו): "ערות כלתך לא תגלה אשת בנך היא לא תגלה ערותה". (50) שם, שנאמר (שם, טז) אשת אחיך לא תגלה, ערות אחיך היא", וכגון שמת אחיו והניח אחריו בנים, או כגון שגרשה שאין כאן מצות יבום. וכל אלו: אשת אחיו, אשת בנו ואשת אחי אביו, הם עליו ערוה בין מן האירוסין בין מן הנישואין, בין שנתגרשו בין שלא נתגרשו, בין בחיי בעליהן בין לאחר מותן (חוץ מאשת אחיו שלא הניח בן), ואם בא על אחת מהן בחיי בעלה, חייב שתיים. גם משום שאר בשר, וגם משום אשת איש, ראה בהלכות איסורי ביאה שם הלכה א. (51) שם, שנאמר (שם, כ): "ואל אשת עמיתך לא תתן שכבתך לזרע לטמאה בה". (52) שם, שנאמר (שם, יט) "ואל אשה בנדת טומאתה לא תקרב לגלות ערותה". (53) שם, שנאמר (שם, כב) "ואת זכר לא תשכב משכבי אשה תועבה היא". ואחד הבא על הזכר, ואחד המביא זכר עליו (פ"א מהלכות איסורי ביאה הלכה יד). וחייב כרת במזיד בלא התראה ככל העריות (שם, כט). ואם היה שוגג, מביא חטאת קבועה ככל חייבי כריתות. (54) מלבד מה שעבר על הלאו של "ואת זכר לא תשכב משכבי אשה" (שלמעלה), חייב גם משום "ערות אביך וגו' לא תגלה" (שם, ז), ובסנהדרין נד. מבואר שהכוונה לאביו ממש, לחייבו שתי חטאות אם עבר בשוגג, ראה גם להלן פ"ד הלכה א. (55) גם זה, מלבד מה שעבר על הלאו של "ואת זכר לא תשכב משכבי אשה", חייב גם משום "ערות אחי אביך לא תגלה" (שם, יד). ואם שגג חייב שתי חטאות, שם, וראה גם להלן פ"ד שם. (56) כריתות שם. ובין שבא על הבהמה (בין זכר ובין נקבה), ובין שהביא את הבהמה עליו, שנאמר (שם, כג): "ובכל בהמה לא תתן שכבתך לטמאה בה". ואחד בהמה ואחד חיה ועוף (פ"א מה' איסורי ביאה הלכה טו). וחייב כרת במזיד בלא עדים והתראה, ככל חייבי העריות (שם, כט). ובשוגג חייב חטאת ככל חייבי הכריתות. (57) כריתות שם, שנאמר (שם, כג): "ואשה לא תעמוד לפני בהמה לרבעה תבל הוא". והיא חייבת כרת במזיד בלא עדים והתראה ככל העריות (שם, כט), וחטאת בשוגגת ככל חייבי הכריתות. ולולא שאסרה תורה מפורש באשה, לא היתה האשה נאסרת מהפסוק של הזכרים שלמעלה (=ובכל בהמה לא תתן שכבתך וגו'). ראה בספר המצוות ל"ת שטט.

1 נִמְצְאוּ כָּל כְּרִיתוֹת שְׁבַע עֶשְׂרִים וְשָׁלֹשׁ 58.

2 וּבִשְׂאֵר הָעֵבְרוֹת שֶׁבַע עֶשְׂרֵה, וְאֵלֵי הֵן: (א) הָעוֹבֵד

3 עֲבוּדָה זָרָה 59 בְּמַעֲשֵׂהָ 60. (ב) הַנּוֹתֵן מְזִרְעוֹ לְמִלְךָ 61.

מלאכה בעצם היום הזה והאבדתי את הנפש ההיא מקרב עמה", ובשוגג חייב חטאת. (66) כריתות שם. וחייב כרת אם אכל או שתה במזיד, כמו שנאמר (שם, כט): "כי כל הנפש אשר לא תעונה בעצם היום הזה ונכרתה מעמיה", ועינוי זה הוא אכילה ושתיה שלמדים גזירה-שוה "עינוי עינוי", שכתוב כאן עינוי, וכתוב (דברים ח, יג) "ויענך וירעיבך". מה שם עינוי רעבון, אף כאן עינוי רעבון (יומא עד:), והאוכל ושותה בשגגה חייב חטאת, כיתר חייבי הכריתות, כנ"ל (וראה בספר המצוות ל"ת קצו). ושיעור אכילה ביהכ"פ הוא ככותבת הגסה שהיא פחות מכביצה. ושיעור השתיה, הוא כמלוא לוגמיו של כל אחד ואחד, והוא כדי שיסלקם לצד אחד בפיו ויראה מלא לוגמיו (ראה פ"ב מה' שביתת עשור הלכה א). (67) כריתות שם. והוא מה שנשאר מבשר קדשים אחרי הזמן שקבעה התורה לאכילתם, שעליו נאמר (שמות כט, לד): "ושרפת את הנותר באש, לא יאכל כי קודש הוא", והאוכלו במזיד חייב כרת, כמו שנאמר (ויקרא יט, ח): "ואוכליו עונו ישא, כי את קודש ה' חלל ונכרתה הנפש ההיא מעמיה", ואם אכל בשוגג חייב חטאת קבועה, ככל חייבי הכריתות (וראה בספר המצוות ל"ת קלא). (68) שם, והיינו כזית חמץ (פ"א מהלכות חמץ ומצה הלכה ז). שנאמר (שמות יג, ג): "ולא יאכל חמץ", והאוכלו במזיד חייב כרת, שנאמר (שם יב, טו): "כי כל אוכל חמץ ונכרתה הנפש ההיא מישראל", והאוכלו בשוגג חייב חטאת קבועה ככל חייבי הכריתות (ראה בהלכות חמץ ומצה שם הלכה א, ובספר המצוות ל"ת קצו). (69) במשנה שם. וכגון שאכל כזית (פ"ז מהלכות מאכלות אסורות הלכה א) חלב שעל הקרב ושעל שתי הכליות ושעל הכסלים (שם הלכה ה) של שור או כשב או עז (שם הלכה א), שנאמר (ויקרא ז, כג): "כל חלב שור וכשב ועז לא תאכלו", והאוכלו במזיד חייב כרת, שנאמר (שם ז, כה): "כי כל אוכל חלב מן הבהמה אשר יקריב ממנה אשה לה", ונכרתה הנפש האוכלת מעמיה, ובשוגג חייב קרבן חטאת קבועה. (70) "היוצא בשעת שחיטה ונחירה או בשעת התזת הראש, כל זמן שיש בו אדמומית, וכן דם הכנוס בתוך הלב וכו'" (פ"ו מהלכות מאכלות אסורות הלכה ג) ושיהיה כזית, מבהמה חיה ועוף (שם הלכה א). ונאמר (שם, כז): "כל נפש אשר תאכל כל דם, ונכרתה הנפש ההיא מעמיה", ובשוגג חייב חטאת קבועה. (71) הם קדשים שחשב בעת שעשה אחד מד' עבודות (שחיטה, קבלה, הולכה וזריקת הדם) על-מנת לאכול (הבשר) או להקריב (האימורים) לאחר הזמן הראוי לכך (פ"ח מהלכות פסולי המוקדשין הלכה ו), והאוכלו במזיד חייב כרת, שנאמר (שם, יח) "ואם האכל יאכל מבשר זבח שלמיו ביום השלישי וגו' לא יחשב לו פיגול יהי' והנפש האוכלת ממנה עונה תשא", ואמר רבי אליעזר (זבחים כט.) שהכתוב הנ"ל מדבר במחשב על זבחו לאכלו ביום השלישי, ולמדו (בכריתות ה.) בגזירה-שוה "עון עון" מנותר: נאמר כאן "והנפש האוכלת ממנו עונה תשא", ונאמר בנותר (שם יט, ח) "ואוכליו עונו ישא כי את קודש ה' חלל ונכרתה הנפש ההיא מעמיה", כשם שנותר חייב עליו כרת, אף פיגול חייב עליו כרת. והאוכלו בשוגג חייב חטאת קבועה. (72) כריתות שם. שנאמר (שם יז, ג-ד):

ישראל תאמר, איש איש מבני ישראל וכו' אשר יתן מזרעו למולך מות יומת, עם הארץ ירגמוהו באבן, ואני אתן את פני באיש ההוא והכרתי אותו מקרב עמו כי מזרעו נתן למולך", ואם העביר את בנו למולך בשגגה, שחשב שהתורה לא אסרה זאת, חייב להביא קרבן חטאת קבועה, שהרי כל חייבי כריתות למדים מע"ז (שבת סט.) שהשוגג חייב חטאת. (62) כריתות שם. "כיצד הוא מעשה האוב? זה שהוא עומד ומקטיר קטורת ידועה, ואוחז שרביט של הדס בידו ומניפו, והוא מדבר בלאט בדברים ידועים אצלם, עד שישמע השואל כאילו אחד מדבר עמו ומשיבו על מה שהוא שואל, בדברים מתחת הארץ, בקול נמוך עד מאד, וכאילו אינו ניכר לאוזן אלא במחשבה מרגיש בו, וכן הלוקח גולגולת המת ומקטיר לה ומנחש בה עד ששמע כאילו קול יוצא מתחת שחיו, שפל עד מאד, ומשיבו" (הלכות ע"ז הלכה א). וכתוב (ויקרא יט, לא): "אל תפנו אל האובות ואל הידעונים", וחייב כרת במזיד בלא עדים והתראה, שכתוב שם (כ, ו): "והנפש אשר תפנה אל האובות ואל הידעונים לזנות אחריהם ונתתי את פני בנפש ההיא והכרתי אותו מקרב עמו", ואם היה בשוגג חייב חטאת קבועה. ולא כתב רבינו כאן "בעל אוב במעשה", כמו שכתב להלן בבעל ידעוני, לפי שסתמו של אוב הוא במעשה, ואין סתמו של ידעוני במעשה, ראה להלן. (63) "מניח עצם עוף ששמו: "ידוע" בפיו, ומקטיר ועושה מעשים אחרים עד שיפול כנכפה (=חולי נפל) וידבר בפיו דברים שעתידיים להיות" (הלכות ע"ז שם ה"ב) והזהר על זה בתורה, וחייב כרת במזיד כמו שנאמר (שם): "והנפש אשר תפנה אל האובות ואל הידעונים וגו' והכרתי אותו מקרב עמו". וחייב חטאת בשוגג ככל יתר חייבי הכריתות. ומה שכתב רבינו בעל ידעוני במעשה, שפסק כריש לקיש (כריתות ג' וסנהדרין סה.), שלפיכך נאמר במשנה (כריתות ב.) "בעל אוב" ולא "בעל ידעוני", משום שבעל ידעוני אין בו מעשה. שמשים עצם בפיו ואינו מדבר בשעת שימת העצם אלא לאחר כך (כפירש"י סנהדרין שם). ואינו מקטיר ועושה מעשים (מרכבת-המשנה הלכות עבודה-זרה שם ה"א) ואינו חייב קרבן בלא מעשה. לפיכך כתב רבינו "בעל ידעוני במעשה", אבל בעל אוב סתמו יש בו מעשה (לחם-משנה כאן, ומשנה-למלך להלן פ"ד הלכה א). (64) משנה כריתות שם, ובגמ' ג. שעבר ועשה אחת מל"ט המלאכות או תולדותיהן (ראה פ"ז מהלכות שבת הלכה א), נאמר (שמות כ, י'): "ויום השביעי שבת לה' וגו' לא תעשה כל מלאכה", וחייב כרת במעשה במזיד בלא עדים והתראה, כמו שנאמר (שם לא, יד): "ושמרתם את השבת וגו' כי כל העושה בה מלאכה ונכרתה הנפש ההיא מקרב עמיה", ואם עבר ושגג חייב קרבן חטאת ככל חייבי הכריתות. (65) במשנה שם. וכגון שעבר ועשה אחת מל"ט המלאכות או תולדותיהן שחייבין עליהן בשבת (ראה פ"א מה' שביתת עשור הלכה ב), "שאינן בין שבת ליהכ"פ אלא שזה (=שבת) זדונו בידי אדם (=מיתת ב"ד, אם היה בעדים והתראה), וזה (=יהכ"פ) זדונו כרת" (משנה מגילה ז:), ונאמר (ויקרא כג, כח): "וכל מלאכה לא תעשו בעצם היום הזה, כי יום כיפורים הוא לכפר עליכם" וגו' וחייב כרת במזיד כמו שנאמר (שם, ל): "וכל הנפש אשר תעשה כל

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

79) שאינו לא מלך ולא כהן גדול. (80) בעת מלחמה היו ממנין כהן לדבר אל העם, ומושחין אותו בשמן המשחה (פ"ז מהלכות מלכים הלכה א). ובכת"י תימן: "או מלך או כהן משיח". וכן נכון, שהרי לפי גירסתנו נשמע שרק בעבודה-זרה אין הבדל בין הדיוט לבין משוח מלחמה, ואילו בברייתא (הוריות יב): מפורש שאף בשיח חייבי חטאות אין הבדל ביניהם. (81) משנה הוריות ט. שנאמר (שם): "ואם נפש אחת תחטא", אחד יחיד ואחד נשיא ואחד משיח - כולן בכלל "נפש אחת" הן (שם ח.). (82) משנה בהוריות ט. (83) ד, כזכה, לב: "ואם נפש אחת תחטא מעם הארץ וגו' והביא קרבנו שיעיר עזים תמימה וגו' ואם כבש יביא קרבנו לחטאת נקבה תמימה יביאנה". (84) כן צריך להיות, וכן הוא בכ"י תימן, שנאמר (שם, כב-כג): "אשר נשיא יחטא ועשה אחת מכל מצות ה' וגו' בשגגה וגו' והביא את קרבנו שיעיר עזים זכר תמים", בהוריות י: "איזהו נשיא, זה מלך" וכו'. (85) כהן גדול שנמשח בשמן המשחה. אבל מימות יאשיהו ואילך שנגנו שמן המשחה (שם יב.). והיו ממנים כהן גדול בלבישת שמונה בגדים בלבד, אינו מביא פר בן בקר (פ"ד מהלכות כלי המקדש הלכה יד). (86) במשנה שם. שנאמר (שם ג): "אם הכהן המשיח יחטא וגו' והקריב פר בן בקר לחטאת". (87) ראה בפ"א מהלכות מעשה הקרבנות הלכה טו, ובפ"ז שם, שיש חטאות הנאכלות ויש חטאות הנשרפות. (88) שם, יב: "והוציא את כל הפר אל מחוץ למחנה וגו' ושרף אותו על עצים באש".

- ה. אָחַד יָחִיד שֶׁשָּׁגַג בְּאַחַת מֵאֵלוֹ אוּ מִרְבִּינֵי⁸⁹,
 שֶׁנֶּאֱמַר: תֹּרֶה אַחַת תִּהְיֶה⁹⁰ לָכֶם לַעֲשֹׂה בְשִׁגְגָה.
 בַּיָּצֵד? אֲנִישֵׁי מְדִינָה שֶׁשָּׁגְגוּ וְדָמּוּ שֶׁהִיּוֹם חַל וְהָרִי
 הוּא יוֹם הַכַּפּוּרִים, וְכֻלָּן אָכְלוּ וְעָשׂוּ מִלְּאֲכָה - כָּל
 אָחַד מֵהֶן מְבִיא שְׁתֵּי חֲטָאוֹת⁹¹, כְּבָשׂוֹת אוּ שְׁעִירוֹת.
 וְכֵן אִם שָׁגְגוּ בְּלֶן וְהִקְטִירוּ לַעֲבוּדָה זָרָה - כָּל אָחַד
 וְאָחַד מִן הָעוֹבְדִים מְבִיא עֵז בַּת שְׁנֵתָה לַחֲטָאת⁹².

(89) ברייתא ביבמות ט. ואינם כציבור להביא פר (שם, יד). אלא הרי הם כיחידים, משום שלא עשו על פי הוראת בית-דין. (90) לפנינו (שם): "יהיה". (91) אחת על עשיית מלאכה ביום הכיפורים, ואחת על אכילה באותו יום. (92) אבל אם שגגו הציבור על-פי הוראת טעות של בית-דין, אם שגגו בעבודה-זרה - מביא כל שבט ושבט פר לעולה ושיעיר לחטאת, ובשאר חייבי כריתות מביא כל שבט ושבט פר חטאת (להלן פ"ב הלכה א).

פֶּרֶק שְׁנִי

(1) יבאר שאין אדם חייב חטאת עד שיהא שוגג מתחילה ועד סוף, ומי שלא נודע לו עצמו של חטא שחטא בו ואם נודע לו וחזר ושכחו.

- א. אִין אָדָם חַיִּב חֲטָאת עַל שִׁגְגָתוֹ עַד שֶׁיִּהְיֶה שׁוֹגֵג
 מִתְחִלָּה וְעַד סוּף; וְאָכֵל אִם שָׁגַג בְּתַחֲלָה וְהִזִּיד בְּסוּף
 אוּ הִזִּיד בְּתַחֲלָה וְשָׁגַג בְּסוּף - פְּטוּר מִקָּרְבַּן חֲטָאת².
 בַּיָּצֵד? כְּגוֹן שֶׁהוֹצִיא חֶפְצֵי מִרְשׁוֹת לְרִשׁוֹת³ בְּשִׁבְתָּה⁴,
 עֶקֶר בְּדוֹן וְהִנִּיחַ בְּשִׁגְגָה⁵ אוּ שֶׁעָקַר בְּשִׁגְגָה וְהִנִּיחַ

"איש איש מבית ישראל אשר ישחט שור או כבש וגו' מחוץ למחנה, ואל פתח אהל מועד לא הביאו להקריב קרבן לה' לפני משכן ה' וגו' ונכרת האיש ההוא מקרב עמו", והשוחטם בשוגג חייב חטאת קבועה. (73) כריתות שם. כלומר הקטירו על האש מחוץ לעזרה. שנאמר (דברים יב, יג): "השמר לך פן תעלה עלולותיך בכל מקום אשר תראה", והמעלהו במזיד חייב כרת, שנאמר (ויקרא שם, ח-ט): "ואליהם תאמר, איש איש וגו' אשר יעלה עולה או זבח, ואל פתח אהל מועד לא יביאנו לעשות אותו לה' ונכרת האיש ההוא מעמיו", והמעלה בשוגג חייב חטאת קבועה. (74) כריתות שם. פירוש שעשה שמן המשחה, וכגון שלקח שמן זית, הין, ויערב בתוך השמן מר דרוור וקנמון, וקנה בשם וקדה באותו משקל ומדה כמו שעשה משה למשוח את הכהנים וכלי המקדש (ראה שמות ל, כג-ל), ונאסר לעשותו כמו שנאמר (שם, לב): "ובמתכונתו לא תעשו כמוהו", והעושהו במזיד חייב כרת, שנאמר (שם, לג): "איש אשר ירקח כמוהו וגו' ונכרת מעמיו" (ודוקא אם עשה כדי להמשח בו, אבל אם עשהו להתלמד או ליתנו לאחרים פטור, פ"א מהלכות כלי המקדש הלכה ד) והעושה בשגגה חייב חטאת קבועה כיתר חייבי הכריתות כנ"ל. ו"המפטם" היינו "המשמין", כלומר שמשמן את השמן עם ריח טוב, על-ידיזה שהוא מערב בו סממנים (תפארת ישראל כריתות פ"א משנה א). (75) שם. ראה בפ"ב מה' כלי המקדש, מעשה הקטורת. ואם עשה קטורת במזיד, כדי להריח בה, אע"פ שלא הריח בה - חייב כרת על עשייתה (הלכות כלי המקדש שם הלכה ט), אבל עשה כדי להתלמד בה או למסרה לציבור - פטור (שם). שנאמר (שמות ל, לז-לח): "והקטורת אשר תעשה במתכונתה לא תעשו לכם, קודש תהי' לך לה', איש אשר יעשה כמוה להריח בה ונכרת מעמיו", והעושה כן בשוגג חייב חטאת קבועה. (76) כריתות שם. כלומר סך כזית משמן המשחה שעשה משה, על זר שאינו כהן ולא מלך ממלכי בית דוד (ראה פ"א מהלכות כלי המקדש הלכה ה-ז), חייב כרת במזיד, שנאמר (שם, לב-ג): "ואשר יתן ממנו על זר ונכרת מעמיו", והסך בשוגג חייב חטאת קבועה.

הָרִי אֵלוֹ אַרְבַּעִים וְשֵׁשׁ⁷⁷ עֲבֹרוֹת שֶׁמְבִיאִין עַל שִׁגְגָתָן חֲטָאת קְבוּעָה. וְמָה הוּא הַקָּרְבָּן שֶׁמְבִיא הַשׁוֹגֵג בְּאַחַת מֵאֵלוֹ? אִם שָׁגַג בְּעֲבוּדָה זָרָה - מְבִיא עֵז בַּת שְׁנֵתָה לַחֲטָאת, וְהִיא הָאֲמוּרָה בְּפִרְשַׁת שְׁלַח לְךָ⁷⁸. בֵּין שֶׁהִיא הַחוּטָא הַדְּיוּט⁷⁹ אוּ מִלֶּךְ אוּ פֶהֶן גְּדוֹל אוּ מְשׁוּחַ מִלְּחָמָה⁸⁰ - הַכֹּל שְׁוִין בְּשִׁגְגָת עֲבוּדָה זָרָה⁸¹. אָכֵל אִם שָׁגַג בְּאַחַת מִשְׁאָר אַרְבַּעִים וְשֵׁשִׁים: אִם הִיָּה הַדְּיוּט - מְבִיא שְׁעִירַת עֲזִים אוּ נִקְבָה מִן הַכְּבָשִׁים⁸², וְזוֹ הִיא חֲטָאת שֶׁל אָחַד מֵעַם הָאָרֶץ הָאֲמוּרָה בְּפִרְשַׁת וַיִּקְרָא⁸³; וְאִם הַמִּלֶּךְ הוּא שֶׁשָּׁגַג בְּאַחַת מֵהֶן - מְבִיא שְׁעִירַת⁸⁴ עֲזִים לַחֲטָאת; וְאִם פֶּהֶן מְשׁוּחַ הוּא⁸⁵ - מְבִיא פֶר בֶּן בָּקָר לַחֲטָאת⁸⁶, וְהוּא נִשְׂרָף⁸⁷, כְּמוֹ שֶׁנִּתְפָּרֵשׁ שָׁם⁸⁸.

(77) ראה למעלה הערה נו. (78) במדבר טו, כז: "ואם נפש אחת תחטא בשגגה, והקריבה עז בת שנתה לחטאת".

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום רביעי ל' ניסן - ספר קרבנות - הלכות שגגות קבא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

הנאכלות". ומקורו בתוספתא "חטא ונודעה לו חטאתו ושכח באיזה חטא חטא, הרי זה מביא חטאת ותשחט לשם מה שהיא ותאכל". והקשה בראב"ד על הסיפא של התוספתא "וחזור ומביא חטאת על הידיעה ותשחט לשם מה שהיא ותאכל", ומשמע שאף שכבר הביא חטאת חוזר ומביא חטאת אחרת. וקשה, כיון שכבר הביא החטאת, היאך יביא שוב חטאת והלא הוא מביא חולין בעזרה. ותירץ הכסף משנה 'שהחטאת הראשונה שהביא מכפרת קצת, ולכשיוודע לו חטאו ויביא חטאת אחרת תיגמר הכפרה', אבל לרמב"ם לא היתה גירסת התוספתא הזו, ולכן לא פסק הדין ד"יביא חטאת אחרת" כלל.

ונהגה בדין זה מודגשת מעלתו של יהודי, שהגם שמדובר ביהודי שעבר עבירה שחייב על זדונה "כרת", ש"נכרת ונפסק חבל ההמשכה משם הוי' ב"ה", מכל-מקום הידיעה שלו נוגעת לחיוב הקרבן ואם לא ידע אינו חייב. יתירה מכך, ידיעתו של יהודי חשובה כל-כך להצריכו קרבן, גם אם כבר הביא חטאת לשם מה שחטא ונודע לו מה שחטא שידיעתו זו חשובה עד כדי כך שגורמת להבאת קרבן נוסף.

(על-פי י"ן מלכות' החדש, ספר קרבנות ט"ז ח)

11) בשוגג. 12) כרבי יהושע במשנה, כריתות יט, א. 13) "או הודע אליו חטאתו אשר חטא בה והביא את קרבנו". 14) בגמרא שם, לפי דברי רבי יהושע. 15) במשנה, שם. וראה למעלה (פ"א ה"ד) כי האוכל חלב או נותר במזיד חייב כרת, ובשוגג חייב חטאת. 16) בשוגג. 17) וראה למעלה (שם) כי הבא על הנדה במזיד חייב כרת, ובשוגג חייב חטאת. 18) וראה למעלה (שם) כי הבא עליה במזיד חייב כרת, ובשוגג חייב חטאת. 19) במשנה, שם. 20) בשוגג. וראה למעלה (שם), כי העושה מלאכה בשבת או ביוה"כ פ"ח במזיד חייב כרת, ובשוגג חייב חטאת. 21) שם. וראה להלן פ"ח ה"ה שגם אשם תלוי אינו מביא, שאין אשם תלוי בא בספק חטא, וכאן הרי יודע בוודאי שחטא.

ד. חטא ונודע לו חטאתו ויחזור וישכחו²³ - הרי זה¹⁹ מביא חטאת לשם מה שהיא²⁴, ותאכל כשאר²⁰ חטאות הנאכלות²⁵.

22) בשוגג. 23) כלומר, שכח איזה חטא עשה. 24) "כלומר, ישחטנה ויאמר הרי זה לשם חטאת שאני חייב, אע"פ שאני זוכר מה הוא. יהיה לשם מה שאני חייב" (כסף-משנה). וזה בתוספתא כריתות פ"ב (הוצאת צוקרמנדל עמ' 25, 565). והלכה זו היא אפילו לרבי יהושע (השגות הראב"ד כאן) הסובר שצריך שידע עצמו של החטא (ורבינו פוסק כמותו למעלה ה"ג, ולהלן פ"ח ה"ה) שהרי נודע לו עצמו של החטא, אלא ששכחו אחר-כך. 25) שם בתוספתא.

ה. שגג פשם אָחַד וְהֵם שְׁנֵי גּוֹפִין - חֵיב. פִּיצַד? ²² שְׁתֵּי נְדוּת²⁶ וְשָׁגַג בְּאַחַת מֵהֶן²⁷ וְאֵין יָדוּעַ אֵי זֶה²³

1 בְּדוּדוֹן - פְּטוּר, עַד שְׁיַעֲקֹר בְּשָׁגָה וַיִּנְיַח בְּשָׁגָה.
2 וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא בְּזָה.⁷

2) משנה, שבת קב, א. וראה גם פ"א מהל' שבת הי"ט. 3) מרשות היחיד לרשות הרבים או להיפך, ראה פ"ב שם ה"ט. 4) וראה שם ה"ח, כי הוצאה מרשות לרשות היא אחת מל"ט מלאכות שנאסרו בשבת. 5) עקף את החפץ והוציאו מרשות אחת בודוון והניחו ברשות השניה בשוגג, שחשב בלבו שכל האיסור הוא רק העקירה, ולא ההנחה. וראה בהל' שבת שם ה"ט. כי איסור ההוצאה בשבת הוא שיעקור מרשות זו ויניח ברשות האחרת, אבל אם עקף ולא הניח ברשות אחרת או הניח ולא עקף מרשות אחרת - אינו חייב. 6) שחשב בלבו שכל האיסור של הוצאה בשבת היא ההנחה ברשות האחרת, ולא העקירה. 7) בכל חיובי החטאות.

3 ב. עֵבֶר עֲבָרָה וְיֹדֵעַ שֶׁהִיא פְּלֵא תַעֲשֶׂה אֲכָל אֵינוֹ יוֹדֵעַ שְׁחֵיבִין עָלֶיהָ פְּרַת - הָרִי זֶה שָׁגָה וּמְבִיא חֲטָאתָּ⁸. אֲכָל אִם יָדַע שֶׁהִיא בְּכָרַת וְשָׁגַג בְּקָרְבָן וְלֹא יָדַע אִם חֵיבִין עָלֶיהָ קָרְבָן אִם לֹא - הָרִי זֶה מְזִיד; שְׁשָׁגַגְתָּ קָרְבָן אֵינָה שָׁגָה⁹ פְּעֻבֹרוֹת אֱלוֹ שְׁחֵיבִין עָלֶיהָ פְּרַת¹⁰.

8) כרבי יוחנן, אליבא דרבנן של מונבו (שבת ט.ט.) ולא כריש לקיש שם שאינו חייב אלא אם שגג גם בלא-תעשה. 9) כרבנן, ולא כמונבו - הסובר ששגגת קרבן הרי היא שגגה לחיבו קרבן חטאת (שבת, שם). 10) אבל בעבירה שאין חייבין עליה כרת במזיד, ובשוגג חייבים עליה חטאת, כמו שבועת ביטוי לשעבר (= שנשבע שלא אכל ואכל, שחייבין על שבועה זו בשוגג קרבן חטאת) ובאופן שנשבע שלא אכל והוא יודע שאכל ויודע גם כי שבועה זו אסורה, אבל אינו יודע אם חייבין עליה קרבן, נחשב זה לשגגה וחייב חטאת (פ"ג מהל' שבועות ה"ז), וכרב נחמן בשבועות כה, ב - ולא כאביי (שבת, שם) שאמר שאף בשבועה אין שגגת קרבן שמה שגגה (לחם-משנה).

9 ג. מִי שְׁלֹא נֹדַע לוֹ עֲצֻמוֹ שֶׁל חֲטָא שְׁחֲטָא, אָף עַל פִּי שְׂיַדַע בְּדָאֵי שְׁעֵבֶר¹¹ עַל לֹא תַעֲשֶׂה שְׁיֵשׁ בּוֹ פְּרַת - הָרִי זֶה פְּטוּר מִקָּרְבָן חֲטָאתָּ¹²; שְׁנֹאֲמַר: אֲשֶׁר חֲטָא בָּהּ¹³ - עַד שְׂיַדַע הַחֲטָא שְׁחֲטָא בּוֹ¹⁴. פִּיצַד? חֵלֵב וְנוֹתֵר¹⁵ לְפָנָיו, וְאֲכָל אֶת אֶחָד מֵהֶם¹⁶ וְאֵין יָדוּעַ אֵי זֶה אֲכָל; אֲשֶׁתוֹ נִדְּהָ¹⁷ וְאַחֲזוֹת¹⁸ בְּפִיתָּ¹⁹, וְשָׁגַג וּבָא עַל אַחַת מֵהֶן²⁰ וְאֵין יָדוּעַ אֵי זֶה מֵהֶן פְּעַל; שְׁפַת יוֹם הַכַּפּוּרִים לְפָנָיו, וְעֲשֶׂה מְלֹאכָה בְּאַחַד מֵהֶן וְאֵין יָדוּעַ בְּאֵי זֶה מֵהֶן עֲשֶׂה - הָרִי זֶה פְּטוּר מִקָּרְבָן חֲטָאתָּ²¹.

~ נקודות משיחות קודש ~

"מי שלא נודע לו עצמו של חטא שחטא, אע"פ שידע בוודאי שעבר על לא-תעשה שיש בו כרת, הרי זה פטור מקרבן".

וממשיך "חטא ונודעה לו חטאתו וחזר ושכחו, הרי זה מביא חטאת לשם מה שהוא, ותאכל כשאר חטאות

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

21 חֲלֵב - הָרִי זֶה חֵיב חֲטָאת. נִתְפָּן לְהַגְבִּיהַ אֶת
22 הַתְּלוּשׁ וְחִתַּךְ אֶת הַמַּחְבֵּר בְּלֹא פְּנֵה לְחִתִּיתָו⁴³ -
23 פְּטוּר; מְלֹאכֶת מִחֻשְׁבַּת אֶסְרָה תּוֹרָה⁴⁴, כְּמוֹ שֶׁבָּאֲרָנוּ
24 בְּמִקְוֵמוֹ⁴⁵.

(38) זהו "מתעסק" שבתלמוד. ואינו דומה לשוגג סתם, כי שוגג סתם, הוא שמכוון לעשות את הדבר שעשה, אלא ששגג וחשב כי הוא מותר. אבל מתעסק, הוא שלא חשב כלל לעשות דבר זה שעשה, וראה רש"י כריתות יט, ב. (39) משום שנהנה מן האיסור (דברי רב נחמן, בכריתות שם). (40) ששגג בלא כוונה לעשות מלאכה זו, כנ"ל. (41) המשך דברי רב נחמן, שם. (42) 'רבינו גרשום' פירש שם, שנפל מן הגג ונתקע בתוך האשה, ורש"י פירש, שהיו אשתו ואחותו בבית ונתכוון לבוא על אשתו, ונשמטה אשתו ולא ידע ובא על אחותו. (43) שהתכוון להגביה דבר-מאכל תלוש מן הקרקע, וחתך את המאכל המחובר לקרקע, והרי לא התכוון כלל לחתוך. והזכיר כאן רבינו אופן זה משום שהוא לדברי הכל (שבת עב:), אבל הוא-הדין אם מתכוון לחתוך את התלוש, וחתך את המחובר - שהוא פטור, שאף כי מתכוון לעצם החיתוך, הרי לא התכוון אלא לחיתוך של היתר ולא לחיתוך של איסור, ואין זה מלאכת מחשבת, וכדעת רבא (שבת, שם). וכן כתב רבינו להלן פ"ז הי"א (כסף-משנה). (44) בשבת, כלומר, שיעשה את המלאכה במחשבה תחילה לכן. וטעם זה הוא לפי דברי רבי יהושע (כריתות, שם) הלומד ממה שכתוב (ויקרא ד, כג) "אשר חטא בה" עד שיוודע לו במה חטא (ראה למעלה ה"ג), לכן דורש כמו רב נחמן שמתעסק בשבת פטור, משום שמלאכת מחשבת אסרה תורה, אבל רבי אליעזר לומד (שם) דין מתעסק בשבת שפטור, מהפסוק "אשר חטא בה". וראה 'קרית ספר' כאן. (45) פ"א מהל' שבת ה"ח, ולהלן פ"ז הי"א.

25 ח. כֹּל הַעוֹשֶׂה מִצְוָה מִן הַמִּצְוֹת וּבְכֻלָּל עֲשִׂיתָהּ
26 נַעֲשִׂיתָ עֲבָרָה שֶׁחֵיבִין עָלֶיהָ פְּרִתָּהּ⁴⁶ בְּשִׁגְגָה⁴⁷ - הָרִי
27 זֶה פְּטוּר מִחֲטָאת, מִפְּנֵי שֶׁעָשָׂה בְּרִשׁוּתוֹ⁴⁸. כִּיצַד?
28 הֲבֵיאַ עַל יְבִמְתּוֹ⁴⁹ וְהָרִי הִיא נְדָה וְהוּא לֹא יָדַע - הָרִי
29 זֶה פְּטוּר מִחֲטָאת, שֶׁהָרִי עֲשָׂאָה בְּרִשׁוּתוֹ⁵⁰. אֲבָל אִם
30 בָּא עַל אִשְׁתּוֹ⁵¹ וְהָרִי הִיא נְדָה - חֵיב חֲטָאת⁵², מִפְּנֵי
31 שֶׁלֹּא שָׂאֵלָהּ⁵³ וְאַחַר כֵּן יָבֵעַל. אֲבָל יְבִמְתּוֹ - אִינוּ
32 רְגִיל בָּהּ כְּדֵי שִׁשְׂאֵל לָהּ⁵⁴. וְכֵן מִי שֶׁהָיוּ לוֹ שְׁנֵי
33 תִּינוּקוֹת, אֶחָד לְמוֹל בְּשִׁבְתָּ וְאֶחָד לְמוֹל בְּעֵרֶב שִׁבְתָּ
34 אוּ בְּאֶחָד בְּשִׁבְתָּ, וְשִׁכַּח⁵⁵ וְיָמַל שְׁנֵיהֶן בְּשִׁבְתָּ⁵⁶ -
35 פְּטוּר מִחֲטָאת; שֶׁהָרִי יֵשׁ לוֹ רִשׁוּת לְמוֹל אֶחָד מֵהֶן
36 בְּשִׁבְתָּ, וְשִׁבְתָּ דְחוּיָהּ הִיא אֲצִלוֹ, וּמִצְוָה עֲשָׂה⁵⁷; אִף
37 עַל פִּי שֶׁהֵם שְׁנֵי גּוֹפִינֵן⁵⁸, הוֹאִיל וְזָמְנוּ בְּהוֹלֵם⁵⁹ אִינוּ
38 מְדַדְקִין⁶⁰. אֲבָל אִם לֹא הָיָה אֶחָד מֵהֶן רְאוּי לְמוֹל
39 בְּשִׁבְתָּ⁶¹, וְשִׁכַּח וְיָמַל בְּשִׁבְתָּ מִי שֶׁאִינוּ רְאוּי לְמוֹל
40 בְּשִׁבְתָּ - חֵיב חֲטָאת⁶².

(46) אם היה עושה אותה במזיד, וכל שחייבים עליה כרת במזיד, חייבים עליה קרבן חטאת בשוגג (למעלה פ"א,

1 היא²⁸, שְׁתֵּי אֲחִיּוֹת וְשִׁגְגָה בְּאֶחַת מֵהֶן²⁹ וְאִין יָדוּעַ אִי
2 זו היא³⁰ - חֵיב חֲטָאת³¹, שֶׁהָרִי יָדַע עֲצָמוֹ שֶׁל חֲטָא.
3 לְמָה זֶה דוּמָה³²? לְשִׁתֵּי גְרוֹת דּוֹלְקוֹת שֶׁכֶּפֶה אֶחַת
4 מֵהֶן³³ וְאִין יָדוּעַ אִי זו נֵר הִיא, אוּ לְשֵׁנֵי תְּמַחֲוִינֵן³⁴
5 שֶׁל חֲלֵב שֶׁאֲכַל מֵאֶחָד מֵהֶן וְאִין יָדוּעַ מֵאִי זֶה
6 תְּמַחֲוִי מֵהֶן אֲבָל - שֶׁהוּא חֵיב. וְכֵן כֹּל כִּיּוֹצֵא בְּזָה.

(26) שתי נשים נדות שהיו עמו בבית. (27) בא על אחת מהן בשגגה, כגון שחשב שהן טהורות. (28) שנודע לו אחר-כך שהיו טמאות נדה, ולא נודע לו אי זו מהן בעל. (29) כלומר, לא ידע שהן אחיותיו. (30) שנודע לו אחר-כך שהן אחיותיו, ולא נודע לו אי זו מהן בעל. (31) במשנה, כריתות יט, א: "ר"ש ור"ש בן שזורי אומרים לא נחלקו (רבי יהושע ורבי אליעזר) על דבר שהוא משם אחד (= מלאו אחד) שהוא חייב". (32) (בשתי נדות אין הדבר פשוט כל כך, שהרי אם בא על שתיהן, חייב על כל אחת ואחת, הואיל והן גופים מוחלקים (להלן פ"ה ה"ג) והיה מקום לומר, שידיעת ספק על אחת משתיהן, אינה ידיעה לחייבו קרבן, אבל בשתי נרות שגם אם כיבה שתיהן, ובשני תמחויין של חלב אם אכל שתיהן, שהגופים אינם מחלקים, ואינו חייב אלא אחת (להלן פ"ו ה"א-ב), פשוט הדבר, שידיעת ספק על אחת משתיהן היא ידיעה לחייבו קרבן). (33) בשבת. וראה פ"ב מהל' שבת ה"ב, כי המכבה בשוגג - חייב חטאת. (34) שתי קערות.

7 ו. כֹּל הַמַּחְבֵּיב חֲטָאת קְבוּעָה עַל שִׁגְגָתוֹ וְעוֹשֶׂה
8 בְּשִׁגְגָה וְנוֹדַע לוֹ אַחַר שֶׁחֲטָא, אִף עַל פִּי שֶׁלֹּא הִיָּתָה
9 לוֹ יָדִיעָה בְּתַחֲלָה שֶׁזֶה חֲטָא הוּא - הָרִי זֶה חֵיב
10 חֲטָאת³⁵. כִּיצַד? תִּינוּק שֶׁנִּשְׁשַׁבֵּה לְבִין הַעוֹבְדֵי כּוֹכְבִים
11 וְגַדְל וְהוּא אִינוּ יָדוּעַ מָה הֵם יִשְׂרָאֵל וְלֹא דָתָם,
12 וְעוֹשֶׂה מְלֹאכָה בְּשִׁבְתָּ וְאֲכַל חֲלֵב וְדָם וְכִיּוֹצֵא בָּהֶן,
13 כִּשְׁיָדוּעַ לוֹ שֶׁהוּא יִשְׂרָאֵל וּמִצְוָה עַל כָּל אֱלוֹ - חֵיב
14 לְהֵבִיא חֲטָאת עַל כָּל עֲבָרָה וְעֲבָרָה³⁶. וְכֵן כֹּל כִּיּוֹצֵא
15 בְּזָה³⁷.

(35) כרב ושמואל, ולא כרבי יוחנן וריש לקיש (שבת סח:); האומרים שפטור הוא מקרבן, מאחר שלא ידע מעולם, והרי הוא כאנוס. ואף-על-פי שכלל בדיניו, הלכה כרבי יוחנן במקום רב ושמואל - פסק רבינו כאן כרב ושמואל לפי שדבריהם כדברי חכמים, ואילו דברי רבי יוחנן וריש לקיש כמובנו, והלכה כרבים נגד יחיד, ראה כסף-משנה, לחם-משנה ומעשה-רוקח. (36) ברייתא שם, כרבנן ולא כמונבז, כלומר: מביא חטאת אחת על כל חילולי השבת שחילל במשך הזמן, וכן על כל אכילות חלב ודם שאכל במשך הזמן. (37) חטאת אחת על כל איסור, אף כי עבר עליו כמה וכמה פעמים.

16 ז. הַשּׁוֹגֵג בְּלֹא פְּנֵה³⁸ בְּעֵרִיּוֹת אוּ בְּמֵאֲכֻלוֹת אֶסְרוֹת
17 - חֵיב חֲטָאת³⁹; בְּשִׁבְתָּ⁴⁰ - פְּטוּר מִחֲטָאת⁴¹. כִּיצַד?
18 הָיָה מְתַעֲסֵק עִם אִשָּׁה וּבְעֵלָה בְּלֹא פְּנֵה לְבַעֲלֶיהָ⁴²,
19 וְהָרִי הִיא עֵרְוָה עָלָיו; דְּמָה שֶׁזֶה שֶׁכֶּפִּיו רַק הוּא
20 וּבְלָעוּ בְּלֹא פְּנֵה לְשֵׁם אֲכִילָה בְּעוֹלָם, וְהָרִי הוּא

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום רביעי ל' ניסן – ספר קרבנות – הלכות שגגות קכג

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

אינו אנוס וחייב חטאת, ואינו כמזיד, כיון שלא נתכוין לעבור (כסף-משנה).

8 י. המוציא⁶⁸ את הלולב⁶⁹ ביום טוב הראשון של חג
9 שחל להיות בשבת⁷⁰ פדי לצאת בו⁷¹ והעבירו⁷²
10 ארבע אמות ברשות הרבים בשוגג⁷³ - פטור⁷⁴,
11 שהרי ברשות הוציא⁷⁵. וכן השוחט את הפסח ביום
12 ארבעה עשר שחל להיות בשבת⁷⁶, ונדע לו אחר
13 כן שמשכו הבצלים את ידיהם⁷⁷ או שמתו או
14 נטמאו⁷⁸ קדם שחיטה, או שנמצא⁷⁹ טרפה בפסח⁸⁰,
15 כגון נקוב מעים או ראה⁸¹ - הרי זה פטור, מפני
16 ששחט ברשות⁸². אכל נמצא בעל מום או שהיתה
17 טרפה גלויה⁸³ - הרי זה חייב חטאת, מפני שהיה לו
18 לבדק ואחר כך ישחוט⁸⁴. וכן כל פיוצא בזה.

(68) סוכה מא, ב - במשנה. (69) מביתו לרשות הרבים. (70) שבזמן שבת המקדש קיים, היה לולב ניטל ביום הראשון שחל להיות בשבת (פ"ז מהל' לולב ה"טו), ורק לאחר שחרב בית המקדש, אמרו חכמים ליטול את הלולב בשבת (שם ה"ז). (71) ידי חובת מצות נטילת לולב. ועתה בהוצאתו זו לא קיים המצוה, כגון שנטלו שלא כדרך גדילתו (סוכה מב. ופ"ז מהל' לולב ה"ט). ולפי דעת הסוברים "מצוות צריכות כוונה", לא יצא משום שלא כיוון לצאת. וראה בפ"ב מהל' שופר ה"ד (הר המוריה). (72) כלומר: או העבירו. וכן פירש המאירי (פסחים עב:). מה שאמרו במשנה (סוכה, שם) "יום-טוב הראשון של חג שחל להיות בשבת, ושכח והוציא את הלולב לרשות הרבים", דהיינו: או שהוציא מרשות היחיד לרשות הרבים, או שהעביר ארבע אמות ברשות הרבים. (73) ששכח כי שבת היום. (74) מקרבן חטאת. (75) דברי רבי יוסי, במשנה שם. כלומר: היה טרוד במצוה ומחשב ועסוק וממהר לעשותה, ומתוך כך טעה ושכח שהוא שבת, וטעה בדבר מצוה ושגג בדבר כרת פטור מקרבן, כיון שסוף סוף עשה מצוה, שנטל הלולב בהוצאה זו (רש"י שם, ושם מב. וראה למעלה ה"ח). (76) שהרי אם "חל י"ד להיות בשבת – כמעשהו בחול, כך מעשהו בשבת" (פ"א מהל' קרבן פסח ה"ז). (77) כלומר, אלו שנמנו על פסח התחרטו ונמנו על פסח אחר לפני שחיטתו של זה, ופסח זה שנשחט בלי מנויים פסול הוא (פ"ד מהל' קרבן פסח ה"ג) ואינו דוחה את השבת. (78) המנויים, שלא ניתנה השבת להידחות בשחיטת כבש זה. (79) הכבש, אחר שחיטתו. (80) במקום מוסתר בגוף שאין לראותו לפני הפשטתו. (81) ראה פ"י מהל' שחיטה ה"ח. והוברר שלא עשה מצוה בשחיטה זו ששחט בשבת. (82) משנה, פסחים עא, ב. ואע"פ שהוא טועה בדבר מצוה ולא עשה מצוה – פטור משום שהוא אנוס, עי' ברע"ב שם, ב'לחם משנה' ובי'ה המוריה. (83) ראה בהל' שחיטת שם, פירוט כל הטריפות הנסותרות והגלויות. (84) משנה, פסחים שם.

19 יא. שחט את הפסח בשבת⁸⁵ שלא לשמו⁸⁶ בטעות⁸⁷
20 - פטור⁸⁸, מפני שהזבח פשר⁸⁹; שעקירת שמו

ה"א). (47) כלומר, זה לא עשה במזיד כי-אם בשגגה, וכגון שעשה גם את המצוה וגם את העבירה, ופסק כרבי יהושע לפי דעת רבי שמעון בן אלעזר, שבת קלז, א - שטעה בדבר מצוה ועשה מצוה - פטור מחטאת (לחם-משנה). (48) כי הרי היה צריך לעשות המצוה. (49) כרי לקיים מצות ייבום, להקים שם לאחיו שמת בלא זרע (דברים כה, ה-ז). (50) דברי רבי יוחנן, פסחים עב, ב: "יבמתו נדה בעל פטור". (51) אפילו בשעת עונתה, שמקיים מצות עונה. (52) אף כי טעה בדבר מצוה ועשה מצוה (כי גם בהיותה נדה, אם בא עליה שוגג יש לו מצות שמחת עונה יחד עם איסור נדה, ולא כדעת ה'תוספות' - לחם-משנה) - אינו פטור אף לרבי יהושע (דברי רבי יוחנן, בפסחים שם). (53) שאדם רגיל באשתו ואינו מתבייש ממנה לשאול אותה אם היא טהורה (שם). וסובר, שלפי טעם זה, אף אם קיים מצוה בביאה זו, וכגון שבא עליה בשעת עונתה - חייב חטאת (כסף-משנה). (54) כי הוא מתבייש ממנה (פסחים, שם). (55) שאחד מהם אינו עומד למול בשבת, אלא חשב שזמנם של שניהם למול בשבת. (56) זה מוסב על האופן השני, שהיה לו למול אחד בשבת, ואחד באחד בשבת, לכן כתב 'ומל שניהם בשבת', שאם לא מל אלא התינוק של אחד בשבת, חייב חטאת, שהרי לא עשה מצוה. אבל באופן הראשון שהיה לו למול אחד בשבת ואחד בערב שבת, אף אם טעה והחליף ומל את של שבת בערב שבת, ובשבת מל רק את של ערב שבת, אף כי מילה שלא בזמנה אינה דוחה שבת, כיון שסוף סוף עשה מצוה - פטור מחטאת (לחם-משנה). (57) כלומר, כיון שצריך למול את של שבת, שהיא מילה בזמנה ודוחה שבת ועושה ברשות, הוא פטור גם על מה ששגג ומל את של האחד בשבת, שהוא טועה בדבר מצוה, וגם עשה מצוה בזה שמל את של שבת. (58) והוא עשה מצוה בשל שבת, ולא עשה מצוה בשל אחד בשבת. (59) כלומר, הוא טרוד וממהר לקיים המצוה. (60) ומל גם את של האחד בשבת, ולפיכך הוא פטור. (61) שלא ניתנה שבת להידחות אצלו כלל. (62) שהרי הוא טועה בדבר מצוה ולא עשה מצוה, גם רבי יהושע מודה בזה שחייב.

1 ט. אמן⁶³ שפא למול לפנות היום ביום השבת⁶⁴,
2 ואמרו לו: לא נשאר פנאי ביום פדי שתמול, ואם
3 תתחיל למול - לא תשלים עד יציאת השבת.
4 ונמצאת חובל בשבת ולא עושה מצוה⁶⁵, ואמר:
5 רגיל אני וזריז ובמהרה אמול, אם לא השלים אלא
6 עד יציאת השבת - הרי זה חייב חטאת⁶⁶, שהרי התרו
7 ב⁶⁷.

(63) מוהל מומחה. (64) לתינוק בן שמונה ימים, שזמנו למול בשבת. (65) ואין השבת נדחית. והחובל בשבת, שלא במקום מצוה, חייב חטאת (פ"ח מהל' שבת ה"ז), ואע"פ שלא גמר המצוה אין זה מקלקל, שהרי המעשה שעשה מצטרף עם מה שיעשה אחר-כך, לעשותו מהול, ועי' 'מאירי' שם. (66) בשבת קלג, ב - אמרו שהוא חייב כרת, וצריך עיון. וראה בהגהות הגרע"א. (67) כלומר, משום כך

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

פסול (שם). (101) שכל המנויים על פסח זה היו ישראלים שלא נימולו, שגם זה אם נשחט פסול (שם). (102) שכל המנויים על פסח זה נטמאו, וראה בהל' קרבן פסח שם, שאם נשחט הוא פסול. וזה שגג וחשב שהקרבן כשר ומותר לשוחטו בשבת, או שנעלם ממנו כי שבת היום. (103) משנה, פסחים עא, ב. משום שלא עשה מצוה, שהפסח הוא פסול. (104) שחלק מהאנשים שלשמו שחט את הפסח היו חולים או זקנים, וחלק מהם היו בריאים שיכולים לאכול כזית ממנו, שהקרבן כשר בדיעבד, ראה להלן. (105) ששחט גם לשם אנשי החבורה שנמנו על פסח זה, וגם על אנשי חבורה אחרת שנמנו על פסח אחר, שהקרבן כשר בדיעבד, ראה להלן. (106) שנמנו על פסח זה גם ישראלים שנימולו וגם ישראלים שלא נימולו, שאף הוא כשר, ראה להלן. (107) שחלק מן המנויים היו טהורים וחלק טמאים, שגם זה כשר, ראה להלן. (108) מקרבן חטאת, במשנה שם. (109) בכל אלו שמנה רבינו למעלה, ראה בהל' קרבן פסח שם, ואם כן הרי הוא טעה בדבר מצוה ועשה מצוה.

- 13 יג. השוחט בשבת קרבן צבור¹¹⁰ שלא לשמו¹¹¹ -
 14 הרי זה חייב חטאת¹¹², ויקטיר אמורים לערב¹¹³. וכן
 15 אם שחט יתר על חובת היום¹¹⁴ - חייב חטאת על
 16 התוספת¹¹⁵.

(110) כגון התמיד או המוסף של שבת, שצריך להקריבן בשבת לשמם. (111) לשם קרבן אחר, שלא עלה לציבור לשם חובה (פ"טו מהל' פסולי המוקדשין ה"א). ואינו אלא כנדבה שאינה דוחה את השבת. (112) שחילל את השבת, והוא בתוספתא פסחים פ"ה: "השוחט את התמיד בשבת שלא לשמו - חייב". (113) במוצאי שבת. אם עבר וזרק את הדם בשבת, ראה להלן הי"ד. (114) ששחט שלשה תמידים ומוספים במקום שנים. (115) במשנה, פסחים עא, ב - נחלקו רבי אליעזר ורבי יהושע על רבי מאיר, כששחט זבחים אחרים לשם תמידין ומוספין בשבת, אם חייב חטאת או לא, וסובר רבי יהושע (שרבינו פוסק כמותו) שמכיון שקרבנות הציבור האמורים בשבת יש להם קצבה (= מספר מוגבל, שהם שני תמידין ושני מוספין), אף-על-פי שעשה מצוה, שהרי כל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כשרים, אין זה טועה בדבר מצוה, שהרי אינו רואה הרבה אחרים עוסקים בשחיתתן, וכיון שנשחטו התמידים או המוספים, יודע הוא שאין צורך לשחוט יותר, אלא נחשב לשוגג (שחשב שאף שאין צורך יותר, מותר לשחוט עוד) וחייב חטאת (רש"י, שם). ואין הבדל בין אם הקרבנות שמוסיף נקבעו לשם זבח אחר או שנקבעו לכתחילה לשם תמידין ומוספין, ורק שחטן אחר שקיים כבר חובת היום. ובתוספתא פסחים פ"ה מפורש "השוחט שתי חטאות לציבור, ואין צריכין אלא אחת - חייב על האחרונה, שתי עולות לציבור ואין צריכין אלא אחת - חייב על האחרונה". ומסתבר כי הדברים אמורים בשוחט בשבת.

- 17 יד. שחט קרבנות יחיד¹¹⁶ שאין דוחים את השבת¹¹⁷
 18 בשבת בשגגה - חייב חטאת¹¹⁸, והבשר מתר
 19 בהנאה¹¹⁹, ואין זורקין את הדם¹²⁰. ואם עבר וזרק
 20 דמם לשמן¹²¹, בין בשוגג בין במזיד - עליו לפעלים

1 בַּטְעוֹת - אֵינָהּ עֵקֶרָהּ⁹⁰, כִּמּוֹ שְׂפָאֲרָנוּ בְּהִלְכוֹת
 2 פְּסוּלֵי הַמִּקְדָּשִׁין⁹¹.

(85) כשחל יום י"ד בניסן להיות בשבת. (86) אלא לשם זבח אחר. (87) שחשב על הפסח כי הוא שלמים. (88) מקרבן חטאת. (89) ועלו לבעלים לשם חובת הפסח (פ"טו מהל' פסולי המוקדשין ה"א) ולא חילל שבת. (90) אבל אם שחט את הפסח שלא לשמו בזדון (וכגון שחשב כשם שמותר לשוחטו לשם פסח בשבת, כן מותר לשחוט את הפסח בשבת לשם זבח אחר. רש"י פסחים עא:) חייב חטאת שעקר שם פסח מהקרבן, ואינו מותר לשחוט כ"א לשם פסח ולא לשם קרבן אחר, וזה ששחט לשם קרבן אחר חילל את השבת וחייב חטאת, שלא שחט ברשות ולא עשה מצוה, שהרי הוא פסול (הל' פסולי המוקדשין שם), והוא במשנה, פסחים שם: "הפסח ששחטו שלא לשמו בשבת, חייב עליו חטאת". ואמרו בגמרא (שם עב.) כי כוונת המשנה לעוקר שם הפסח בזדון, אבל אם עקר בטעות, אינו חייב חטאת, שעקירה בטעות אינה עקירה, ולא חילל את השבת. (91) שם.

- 3 יב. שחט זבחים אחרים⁹² לשם פסח בטעות⁹³: אם
 4 ראויין הם לקרבן פסח⁹⁴ - פטור מקרבן חטאת⁹⁵,
 5 מפני ששחט ברשות⁹⁶; אם אינן ראויין, כגון
 6 שהיתה נקבה או בן שפלים⁹⁷ - חייב חטאת, שהרי
 7 אינו ראוי לקרבן פסח⁹⁸. וכן אם שגג ושחטו בשבת
 8 שלא לאוכליו⁹⁹ או שלא למנוייו¹⁰⁰ או לערלים¹⁰¹
 9 או לטמאים¹⁰² - חייב חטאת¹⁰³. שחטו לאוכליו
 10 ושלא לאוכליו¹⁰⁴, למנוייו ושלא למנוייו¹⁰⁵,
 11 למולים ולערלים¹⁰⁶, לטמאים ולטהורים¹⁰⁷ -
 12 פטור¹⁰⁸, שהרי הפסח פשוט¹⁰⁹. וכן כל פיוצא בזה.

(92) כגון שלמים. (93) שחשב שהקדישו לשם פסח. (94) כגון שהיה זכר בן שנה (ראה פ"א מהל' קרבן פסח ה"א). וזה גרם לו לטעות שזהו קרבן הפסח. (95) אף שאסור להקריב זבחים אחרים בשבת, פטור מקרבן חטאת, כפי שיתבאר להלן. (96) שהרי יש עליו מצוה לשחוט פסח, והוא חשב שזהו הפסח, ואף כי אינו עולה לו לשם פסח, וצריך להביא פסח אחר - כיון שטעה בדבר מצוה ועשה מצוה, שהרי הקריב קרבן, פטור מן החטאת, כרבי יהושע במשנה, פסחים עא, ב. וסובר רבי יהושע (שם סב:) כל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כשרים, ואף הנשחט לשם הפסח (רש"י שם). וראה בפ"ט מהל' פסולי המוקדשין הי"ב, ובמאירי פסחים שם. (97) וחשב שמותר לשחוט אחרים לשם פסח בשבת, או שנתעלמה ממנו שהיום שבת (רש"י ו'מאירי שם). (98) ואין זה טועה בדבר מצוה, שהרי כולם יודעים שאין הפסח בא מאלו, ואין זה נחשב לשוחט ברשות (רש"י, שם). (99) כגון שכל המנויים על פסח זה היו חולים או זקנים, שאין כל אחד ואחד מהם יכול לאכול כזית מן הפסח (ראב"ב פ"א מהל' קרבן פסח ה"ה) שאם נשחט להם, הקרבן פסול, ולא ניתנה שבת להידחות לקרבן זה. (100) ששחט את הפסח לשם חבורה אחרת, ולא לשם חבורת האנשים שנמנו על קרבן זה, שהקרבן

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

1 לְשֵׁם חֹבֶה, וְיִקְטִיר אֲמֹרִין לְעֶרֶב, וְהִבְשֵׁר יֶאֱכֹל¹²²,
2 וְיִבִּיא הַשְּׁוֹחֵט חֲטָאת עַל שִׁגְגָתוֹ¹²³.

125) כגון ר"ח שחל בשבת או שבת חוה"מ, שמקריבין שציר לחטאת. (126) שמקריבין בשבת כמה עולות תמידין ומוספין (ראה ב'תוספות' שם ד"ה שחט). וכגון שגמר להקריב את העולות חוץ מאחת שלא הקריב עדיין. (127) שחשב שמתו לשחוט את הקרבן השני, אף-על-פי שאחרי ששחט את קרבן הציבור, אין הקרבן השני ראוי לציבור. (128) שכתוב (מלאכי א, ח) "הקריבהו נא לפחתך, הירצך? או הישא פניך? אמר ה' צבאות". הרי שצריך להקריב לה' מן המובחר, והמקריב מן הפחות במקום שיש לו מובחר, הקרבן פסול, ראה רש"י מנחות שם. (129) אחר ששחט את הכחושה. (130) שם, דברי רבה, ומטעם הנ"ל, שלא הקריב בראשונה מן המובחר ולא יצא די חובתו, והותרה שבת אצל עבודה, אפילו למצוה מן המובחר ('אור שמח'). (131) שיצאו ידי חובתם. (132) שם, דברי רבה. וראה למעלה הי"ג. (133) ולפי רצונו התכוון בעת ששחט את הכחושה, לשחיטה אסורה. (134) כיון שהתברר שהקרבן הראשון פסול. (135) במנחות שם: "א"ל רבינא לרב אשי, נמצאת הראשונה כחושה בכני מעיים מהו, בתר מחשבתו אזלינן וגברא לאיסורא קא מכוון, או דילמא בתר מעשיו אזלינן. א"ל לאו היינו דרבה ורבא כו', ואיכא דאמרי א"ל היינו פלוגתייהו דרבה ורבא וכו' רבה אמר פטור, זיל בתר מעשיו". ומפרש רבינו "נמצאת הראשונה כחושה" – שהיתה טריפה (ולא כפירוש רש"י שם). ופסק כרבה, לפי הלשון השני שבגמרא (וראה כסף-משנה, לחם-משנה ו'קריית ספר' כאן). (136) ראה פ"ז מהל' שבת ה"א, שצידה היא אחת משלישם ותשע אבות מלאכות. (137) שחשב שמתו לצוד בשבת, או שנעלם ממנו ששבת היום. (138) שטבע בים, ומצד הצלת התינוק מותר לפרוס מצודה. (139) שלא היתה כוונתו אלא לצוד דגים. (140) שהולכים אחר מעשיו, ונתברר שמעשיו נעשו בהיתר שהרי הציל את התינוק. שם, מחלוקת רבה ורבא, ופסק כרבה לפי הלשון השני שבגמרא. (141) כלומר, לא נתכוין להציל את התינוק, אלא עשה כן מחמת שוגג שלא ידע ששבת היום או שאין איסור בצידה.

(116) כגון נדרים ונדבות, וגם עולת ראה ושלמי שמחה ושלמי חגיגה. ראה פ"א מהל' חגיגה ה"ח. (117) כלומר, קרבנות יחיד אינם דוחים השבת, לפי שאין להם זמן קבוע בקרבנות ציבור, ואפשר להקריבם אחר השבת, ראה הל' חגיגה שם. (118) תוספתא שם "חטאת יחיד ועולת יחיד ששחטן בשבת לשמן, וזרק דמן (שלא) לשמן, הרי זה חייב והורצו הבעלים". וכ"ה בתוספתא מנחות פ"ה. (119) תוספתא, מנחות שם. שאף-על-פי שאינו נאכל, שהרי לא נזרק הדם (ר"י קורקוס מובא בכסף-משנה) – מותר ליהנות ממנו אחר שתעובר צורתו ויוצא לבית השריפה, שאין דין אלו, כדין קדשים שמתו שנקברים ואסורים (ראה פ"ט מהל' פסולי המוקדשין הי"א). כי בקדשים קלים אין מועלין לפני זריקת הדם ('מרכבת המשנה'). (120) אף שאין זו מלאכה, אסרו חכמים לזרוק הדם, שהרי הוא מתיר הבשר באכילה (ראה פ"א מהל' מעשה הקרבנות ה"ד, כי אסור לאכול הבשר לפני הזריקה) לצורך מוצאי שבת, שהרי בשבת אסור לבשל ולצלות. ראה ביצה כ, ב - שרבא חולק על רבה בר רב הונא, וסובר שאם עבר ושחט נדרים ונדבות ביום-טוב, וזרק את הדם רק ע"מ להתיר בשר באכילה (שמתו לצלות ולבשל ביו"ט) ולא התיר את האימורין להקטיר בערב, שאם נטמא או נאבד הבשר לא יזרוק, וגם ראה ברייתא שם כי כבשי עצרת ששחטן שלא לשמן בשבת, לא יזרוק הדם. (121) בתוספתא שם לפנינו: וזרק דמן "שלא" לשמן, וצ"ל: "וזרק דמן לשמן" ('חסדי דוד'). וכענין זה בתוספתא מנחות פ"ה. (122) תוספתא, שם: "בשבת לא יזרוק ומותר בהנאה, ואם זרק את הדם בין בשוגג בין במזיד, הבשר יאכל ויקטיר אימורים למוצאי שבת". (123) אף-על-פי שעלו לבעלים לשם חובה (תוספתא, שם).

3 טו. היו לפניו שתי בהמות של צבור¹²⁴, אחת
4 פחושה ואחת שמונה, והיתה חובת היום באחת, בין
5 חטאת¹²⁵ בין עולה¹²⁶, וישגג וישחט השתיים¹²⁷: אם
6 שחט פחושה בתחלה ואחר כך שחט השמונה -
7 פטור מקרבן חטאת¹²⁸. ולא עוד, אלא שאומרים
8 לו¹²⁹: הבה שמונה ושחט לקחתה¹³⁰. אבל אם
9 שחט השמונה תחלה¹³¹ ואחר כך הפחושה - חייב
10 חטאת על התוספת¹³². נמצאת הראשונה השמונה
11 טרפה בבני מעים, אף על פי שלא ידע שהיא טרפה
12 בעת ששחט הפחושה¹³³ ולא לזה נתפון, הואיל
13 ונשחטה האחרונה כמצותה¹³⁴ - הרי זה פטור
14 מחטאת¹³⁵. וכן הפורס מצודה להעלות דגים מן
15 הים¹³⁶ בשגגה¹³⁷, והעלה תינוק¹³⁸ עם הדגים, בין
16 ששמע שטבע תינוק בין שלא שמע¹³⁹, הואיל
17 והעלה תינוק - הרי זה פטור מחטאת, אף על פי
18 שלא היתה פונתו אלא לצוד¹⁴⁰, מפני שהיה
19 שוגג¹⁴¹. וכן כל פיוצא פזה.

20 טז. מי שהיה לפניו פלילי הפסח צלי של פסח¹⁴²
21 ונותר מן הקדשים¹⁴³, ונתפון לאכל צלי שהוא
22 מצודה¹⁴⁴ וישגג ואכל הנותר - הרי זה חייב חטאת¹⁴⁵,
23 שהרי לא עשה מצודה באכילה זו. וכן כל פיוצא
24 פזה.

(142) בפסחים עב, ב: "נתחלף לו שפוד של נותר בשפוד של צלי ואכלו - חייב". ושם לפי לשון אחד אין בזה שום פלוגתא (כסף-משנה). ואע"פ ששם לא מפורש שמדובר בפסח, סובר רבינו שכיון שאמרו "שפוד של צלי", בוודאי בפסח איירי, שדרכו בכך, כמפורש במשנה שם עד. (צל"ח, שם). (143) והאוכל נותר בשוגג חייב חטאת (למעלה פ"א ה"ד). (144) שנאמר (שמות ב, ח) "ואכלו את הבשר בלילה הזה צלי אש וגר". (145) (ואין זה דומה לאוכל תרומת חמץ בערב הפסח, שפטור מלשלם מפני שזמנה בהול (פ"י מהל' תרומות הי"ב) – שחמץ בערב הפסח אינו מותר אלא עד ארבע שעות, אבל אכילת פסח היא עד חצות

(124) דברי רבה, מנחות סד, א. ומדובר כאן בשבת.

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

הלילה (וראה צל"ח שם, ותוספת הגרע"א בתרומות פ"ח מ"א).

יום חמישי א' אייר ה'תשע"ז

פָּרֶק שְׁלִישִׁי

1) יבאר מי שהעידו עליו עדים שחטא חטא שחייבין עליו חטאת קבועה ולא התרו בו.

1 א. מי שהעידו עליו עדים² שחטא³ חטא שחייבין עליו חטאת קבועה, ולא התרו בו⁴ אלא אמרו: 2
3 ראינוהו שעשית מלאכה בשבת או שאכלת חלב, 4
5 והוא אומר: אני יודע פודאי שלא עשיתי דבר זה - 6
7 אינו חיב חטאת. הואיל ואם יאמר מזיד הייתי - 8
9 לפטר מן הקרבן, כשאמר להן לא אכלתי ולא עשיתי - נעשה פאומר לא אכלתי בשגגה אלא בדרון⁵, שהוא פטור מן הקרבן, ולא הכחיש את העדים⁶.

2) שני עדים או יותר. 3) בשוגג. 4) שאילו התרו בו הרי הוא מזיד, ואינו מביא חטאת. 5) במשנה שם: "אמרו לו [חכמים לרבי מאיר]: מה אם ירצה לומר מזיד הייתי פטור", ופירשו בגמרא שם יב. שהוא נאמן משום "מיגור", ופירשו בתוספות (דיבור המתחיל או) שהכוונה בזה, שמתרין דיבורו, שמה שאמר לא אכלתי, היינו לא אכלתי שוגג אלא מזיד, שאם לא כן הרי הוא "מיגור במקום עדים" ואינו נאמן וכן דברי רבינו. 6) אבל אם מכחיש את העדים ואומר לא אכלתי לא שוגג ולא מזיד אינו נאמן, וחייב חטאת.

10 ב. שתק ולא הפליג⁷ את העדים⁸, (אלא) אפלו 11
12 אָמְרָה לוֹ אִשָּׁה: אָכַלְתָּ חֶלֶב או עשית מלאכה 13
14 בשבת, ושתק - חיב להביא חטאת¹⁰. אָמַר לוֹ עַד 15
16 אָחַד: חֶלֶב הוּא זֶה, וְשָׁמַק¹¹, וְחָזַר וְאָכַל בְּשִׁגְגָה - 17
18 מְבִיא חֲטָאתוֹ. וְאִם הִתְרוּ בּוֹ¹² - לֹקְהָ עָלָיו¹³, אָף עַל 19
20 פִּי שֶׁעָקַר הָעֵדוּת בְּעַד אָחָד¹⁴.

7) כלומר, לא חלק על העדים = לא הכחישם. 8) בין עד אחד בין שני עדים. 9) ואף שנשים פסולות לעדות נתרבו כאן נשים, בתורת כהנים (פרק ז) ממה שנאמר (ויקרא ד, כח): "או הודע אליו חטאתו" - אפילו אמרה לו אשה אפילו אמרה לו שפחה. 10) שם בגמרא: "עד אומר אכל והוא אומר לא אכלתי פטור - טעמא דמכחיש ליה, אבל שתיק מיחייב". 11) שאם מכחישו אין העד נאמן. 12) בשני עדים. 13) כדין אוכל חלב בהתראה, שחייב מלקות, נוסף על עונש כרת. 14) כן הוא בירושלמי (סוטה פרק ו הלכה ב ונזיר פרק ח הלכה א): "אמר לו עד אחד: חלב הוא, והתרו בו שניים - לוקה. ועיקר עדותו לא בעד אחד?" (משנה למלך). ואף על פי שעד אחד אינו נאמן אלא להתיר ולא לאסור - זה אינו אלא בדבר שיש לו חזקת היתר, אבל חתיכה זו מעולם לא הייתה בחזקת היתר, ולכן נאמן הוא להעיד עליה שהיא חלב.

17 חֲטָאתוֹ עַל הַחֶלֶב שְׁאָכַל - לֹא יִבְיָאָה עַל הַשֶּׁבֶת 18
19 שְׁחָלַל או על הדם שְׁאָכַל; שְׁנֵאמַר: וְהִבִּיא קֶרְבָּנוֹ 20
21 שְׁעִירַת עִזִּים וְגוֹמֵר עַל חֲטָאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא - עַד 22
23 שִׁיחֵיהָ קֶרְבָּנוֹ לְשֵׁם חֲטָאוֹ, לֹא שִׁקְרִיבָנָה מִחֲטָא עַל 24
25 חֲטָא. וְאִם הִקְרִיב - פְּסָלָהּ¹⁵. יָתֵר עַל זֶה אָמְרוּ: 26
27 הַפְּרִישׁ חֲטָאתוֹ עַל חֶלֶב שְׁאָכַל אִמְשׁ - לֹא יִבְיָאָה 28
29 עַל חֶלֶב שְׁאָכַל הַיּוֹם; וְאִם הִבִּיא - כִּפּוּר. וְאֵין צָרִיף 30
31 לֹמֵר, שְׁאִם הַפְּרִישָׁה אָבִיו וְמֵת, וְהָיָה הַבֵּן מְחִיב 32
33 בְּאוֹתוֹ הַחֲטָא¹⁶ - שְׁלֹא יִבְיָאָה הַבֵּן עַל חֲטָאוֹ¹⁷, כְּמוֹ 34
35 שֶׁנִּתְבָּאָר שָׁם¹⁸.

15) כן הוא בכריתות כז: "הפריש בהמה על החלב והביאה על הדם, על הדם והביאה על החלב הרי לא מעל ולא כיפר וכו' קרבנו על חטאתו עד שיהא קרבנו לשם חטאו". ובזבחים ט: אמרו: "רב אחא בריה דרבא מתני כולהו (=חטאת חלב ששחטה לשם חטאת דם, לשם חטאת עבודה זרה, לשם חטאת נזיר) לפסולא, מאי טעמא (ויקרא ד, לב) ושחט אותה לחטאת, לשם אותה חטאת". 16) לפי נוסחה אחת בדברי רבינו אם הפריש חטאת על חלב שאכל אמש והביאה על חלב שאכל היום - אם הביא כיפר, ולפי זה משמיענו כאן שחטאת של אב אינה מכפרת על הבן אפילו באותו החטא (לחם משנה שם). [ולפי הנוסחה השנייה שם ש"אם הביא לא כיפר", צריך לומר, שבחטאת של אב היה מקום לטעות, כי הבן עומד במקום האב, ומשמיענו כי אין הדבר כן]. 17) דקדק לכתוב על חטאו (=על חטאו שלו) שעל חטאו של אביו בוודאי שאין להביא, שהרי חטאת שמתו בעליה תמות. ונלמד בכרייתא שם ממה שנאמר (ויקרא ד, כח) "קרבנו" - בקרבנו הוא יוצא ואינו יוצא בקרבן אביו". 18) [פרק ד הלכה א, שחטאת שמתו בעליה - תמות. הרי שאין היורשים מקריבים אותה לעצמם].

27 ד. הַמְבִּיא חֲטָאתוֹ¹⁹ עַל שְׁנֵי חֲטָאִים²⁰ - תִּרְעָה עַד 28
29 שְׁיִפֹּל בָּהּ מוֹם וְתִמְכַּר²¹, וְיִבְיֵא בְּדָמֵי חֲצִיָּה לְחֲטָא 30
31 זֶה וּבְדָמֵי חֲצִיָּה לְחֲטָא הַשֵּׁנִי. וְכֵן שְׁנַיִם שֶׁהִבְיָאוּ 32
33 חֲטָאת אַחַת עַל שְׁנֵי חֲטָאֵיהֶם²² - תִּרְעָה עַד שְׁיִפֹּל 34
35 בָּהּ מוֹם וְתִמְכַּר, וְיִבְיֵא זֶה חֲטָאתוֹ בְּדָמֵי חֲצִיָּה וְיִבְיֵא 36
37 זֶה חֲטָאתוֹ בְּדָמֵי חֲצִיָּה.

19) כלומר, הפריש חטאת אחת. 20) וכיוון שפירש כי חטאת זו על שני החטאים הללו, אי אפשר להקריבה, שהרי נאמר "קרבנו על חטאתו" ולא קרבנו על שני חטאים, ולהקריבו על חטא אחד גם כן אי אפשר, שהרי הפריש אותו על שני חטאים ואין זה קרבנו על חטאתו. 21) שהרי אסור לפדות קדשים הראויים למזבח עד שיפול בס מום. 22) שאי אפשר להקריבו בשותפות על שני חטאיהם, שהרי כתוב "קרבנו על חטאתו" ואם אחד אינו יכול להביא קרבן אחד על שני חטאיו - כל שכן שני אנשים על שני חטאיהם, ולהקריבו לשם אחד בלבד גם כן אי אפשר, שהרי גם השני הפרישו לחטאת שלו ואין אדם יוצא בקרבנו של חבירו.

ה. הִבִּיא שְׁתֵּי חֲטָאוֹת עַל חֲטָא אָחָד - יִקְרִיב אֵי זו

16 ג. כִּפּוּר בְּאֶרְנוּ בְּהִלְכוֹת פְּסוּלֵי הַמִּקְדָּשִׁין, שֶׁהִמְפְּרִישׁ

19 אף על פי שגדחה הקרבן פינתים³⁸ - הרי זה חזר
20 ונראה³⁹; שאין בעלי חיים נדחין⁴⁰, כמו שבארנו
21 בהלכות פסולי המקדשין. לפיכך יקריבה עצמה.
22 וכשם שאם נולד בו מום עובר⁴¹ ונתרפא - יחזור
23 לכשרותו⁴², כך אם נדחו הפעלים וחזרו ונראו -
24 יקרב.

33 ועשה אחד מן הדברים האסורים ועונשם בשוגג חטאת.
34 אחר שהפריש ולפני שהקריב. (35 לכל התורה, או
לעבודה וזה וחילול שבת בפרהסיא, שאין מקריבין קרבנו.
36 אחר שהפריש את החטאת ואז אין מקריבין קרבנו, מפני
שצריך שיהיה בשעת הכפרה בדעה צלולה. (37 נתרפא
וחזר לאיתנו. (38 שאין להקריב את הקרבן לא בשעת
היותו מומר, ולא בשעה שהיה שוטה. (39 הקרבן חוזר
להיות ראוי להקרבה אחרי חזרו בתשובה, ואחרי שנשתפה.
40 כלומר, אין אומרים שמכיוון שנדחה פעם מהקרבה,
שוב לא יוכלו להקריבו לעולם - אלא מיד שמסתלקת
הסיבה לדיחוי שוב ראוי הוא להקרבה, וקרב ביומא סד.
הסובר שבעלי חיים אינם נדחים, ולא כר' יוחנן שאמר
(בזבחים שם) שאם אכל חלב והפריש קרבן והמיר את דתו
וחזר בתשובה, או נשתטה וחזר ונשתפה, שאין הקרבן חוזר
ונראה. (41 כלומר, מום העובר במשך הזמן, אבל כל
זמן שלא עבר - אין להקריבו. (42 שנאמר (ויקרא כב,
כה): "כי משחתם בהם מום בם לא יירצו לכם", ולמדו
מזה: "מום בם הוא דלא יירצו (=כל זמן שמום בהם לא
יירצו) הא עבר מומן יירצו".

25 ט. חזיבי חטאות⁴³ ואשמות ודאים שעבר עליהן יום
26 הפפורים - חזיבין להביא לאחר יום הפפורים⁴⁴,
27 וחזיבי אשמות תלוין - פטורים⁴⁵. שגגות: מפל
28 חטאתיכם לפני ה' תטהרו. כך למדו מפי
29 השמועה⁴⁶, שכל חטא שאין מפיר בו אלא ה'
30 נתפפר לו. לפיכך⁴⁷, מי שפא על ידו ספק עברה⁴⁸
31 ביום הפפורים, אפלו עם חשכה⁴⁹ - פטור מאשם
32 תלוי, שכל היום מכפר⁵⁰. נמצאת למד, שאין
33 מביאין על לא הודע של יום הפפורים אשם תלוי,
34 אלא אם לא כפר לו יום הפפורים כמו שיתבאר.

43 שעברו בשוגג על דבר שחייבין על זדונו כרת.
44 ואף על פי שכתב רבינו בהלכות תשובה, כי יום
הכיפורים מכפר לשבים על כל העבירות (שם פרק א, הלכה
ג) - אם נתחייב קרבן או מלקות, אין יום הכיפורים מכפר
אלא אם מביא קרבנו, או ילקה. (45 להביא אשם תלוי
אחר שעבר עליהם יום הכיפורים וגם זה במשנה שם. ואם
נדע לו אחר יום הכיפורים, שבוודאי חטא בשוגג, חייב
להביא חטאת. (46 שם כה: בשם ר' אלעזר. ורב תחליפא
משמו של רבא למד מדקדוק פסוק זה על חייבי קרבנות
שמכירים בהם, כגון חטאות ואשמות וודאים - שחייבים.
47 כיוון שחייבי אשמות תלוין, שעבר עליהם יום
הכיפורים, פטורים מקרבן. (48 שנסתפק אם עבר בשוגג
על אחת מחייבי כריתות. (49 קודם שתחשך (ראה שבת

1 שירצה, והשניה תרעה עד שיפול בה מום, ויפלו
2 דמיה לנדרבה²³.

23 והרי זה כמפריש שתי חטאות לאחריות (שאם תאבד
האחת יביא את השנייה), שמתכפר באיזו שירצה, והשנייה
תרעה עד שיפול בה מום, ויפלו דמיה לנדרבה (=שנותן
המעות בתיבה מיוחדת שהייתה לשם כך במקדש, ובית דין
מקריבים באותם המעות שבתיבה עלולות נדבה).

3 ו. הביא שתי חטאות על שני חטאים²⁴ - זו תשחט
4 לשם חטא האחד, והשניה לשם החטא השני.

24 הפריש סתם ולא פירש איזו מהן על חטא זה ואיזו מהן
על חטא זה.

5 ז. כבר בארנו בהלכות מעשה הקרבנות, שהמומר
6 לעבודה זרה²⁵ או לחלל שבתות בפרהסיא²⁶ - אין
7 מקבלין ממנו קרבן כלל²⁷, והמומר לעברה²⁸ משאר
8 עבדות²⁹ - אין מקבלין ממנו חטאת על אותו
9 החטא³⁰. פיצד? מומר לאכל חלב שאכל חלב
10 בשגגה והביא חטאתו - אין מקבלין ממנו עד
11 שיחזור בתשובה³¹. אפלו היה מומר לאכל חלב
12 לתאבון³², ונתחלף לו חלב בשמן ואכלו, והביא
13 קרבן - אין מקבלין ממנו. שמשאכל בודון, בין
14 להכעיס בין לתאבון, הרי הוא מומר. היה מומר
15 לאכל חלב ושגג ואכל דם - מקבלין ממנו, כמו
16 שבארנו.

25 שכל המודה בה הרי הוא ככופר בכל התורה כולה.
26 שהוא ככופר במעשיו של הקדוש-ברוך-הוא ומעיד
עדות שקר, שח"ו לא ברא את עולמו ולא שבת במעשה
בראשית. (27 אף על עבירה אחרת. ודינו כמומר לכל
התורה כולה, שנתמעט מן הקרבן ממה שנאמר (ויקרא א,
ב) "אדם כי יקריב מכם קרבן", מכס, ולא כולכם, להוציא
המומר (גמרא חולין שם). (28 עבירה אחת לעבור עליה
בודון. (29 "והוא מפורסם וידוע לעשותה והורגל בה".
30 שם ה: "רבי שמעון בן יוסי אומר משום רבי שמעון,
אשר לא תעשינה בשגגה ואשם (ויקרא ד, כב), השב
מידיעתו מביא קרבן על שגגתו, אינו שב מידיעתו, אינו
מביא קרבן על שגגתו" (=כלומר שוגג כזה, שאם היה יודע
שדבר זה אסור היה נזהר ונכדל מלעבור - מקבלים ממנו
קרבן על שגגתו. אבל שוגג כזה, שאם היה יודע כי דבר זה
אסור גם כן היה עובר, אין מביא קרבן על שגגתו) ודווקא
על אותו החטא אינו מביא קרבן, אבל על חטא אחר מביא.
31 מה שכתב רבינו "עד שיחזור בתשובה", היינו שאחרי
שיחזור בתשובה וייכשל בשוגג יביא אז חטאת, אבל על
החטאים שחטא בהיותו מומר אינו מביא קרבן, שהרי אינו
שב מידיעתו. (32 לא מצד שהוא רוצה לעבור על האיסור
בודון, כדי להכעיס, אלא בגלל שהוא מתאוה לאכול בשר,
וכיוון שאין לו בשר של היתר - אוכל של איסור.

17 ח. מי ששגג³³ והפריש חטאתו ואחר כך³⁴ נעשה
18 מומר³⁵ וחזר בתשובה, או נשתטה³⁶ וחזר ונשתפה³⁷,

מתוך מהדורת גושל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

והתורה וכו' לכל חטאתם", ודרש ר' אושעיא (שם) "לכל חטאתם ולא לכל טומאתם". וכל אלו (=ספק נזיר, ספק מחוסרי כפרה וספק סוטה) אין קרבנותיהם אלא לטהרם, או להתירם באכילת קדשים, ולא לכפר על החטא (גמרא שם).

לד. ופרק ה מהלכות שבת הלכה ג). כשאחר מעשה העבירה יש עוד שהות מן היום. אבל אם חטא סמוך לשקיעת החמה שאין עוד שהות מן היום, אין יום הכיפורים מכפר (שבועות יג:). (50) ואין צריך ליום שלם, אלא כל שעה ושעה שלו מכפרת.

17 יב. מי שהוא מחיב חטאת או אשם והרי הוא יוצא
18 מבית דין להרג: אם היה זבחה זבחה⁶² - משהין
19 אותו עד שיזרק הדם ואחר כך יתרג; ואם עדן לא
20 נשחט הזבחה - אין משהין אותו עד שיקריבו עליו⁶³.

1 י. אין יום הכיפורים ולא החטאת ולא האשם
2 מכפרין אלא על השבים⁵¹ המאמינים בכפרתן; אבל
3 המבעט בהן - אינן מכפרין בו. כיצד? היה מבעט
4 והביא חטאתו או אשמו והוא אומר או מחשב בלבו
5 שאין אלו מכפרין, אף על פי שקרבו כמצותן - לא
6 נתפטר לו, וכשיחזור בתשובה מבעיטתו צריך להביא
7 חטאתו ואשמו⁵². וכן המבעט ביום הכיפורים⁵³ -
8 אין יום הכיפורים מכפר עליו. לפיכך, אם נתחייב
9 באשם תלוי ועבר עליו יום הכיפורים והוא מבעט
10 בו - הרי זה לא נתפטר לו, וכשיחזור בתשובה אחר
11 יום הכיפורים חייב להביא כל אשם תלוי שהיה חייב
12 בו⁵⁴.

61) שחוזן ממה שעבר עבירה בשוגג, עשה גם אחד מהדברים שחייבים עליהם מיתת בית דין. והמדובר בכל עבירות שבתורה חוץ מעבודה זרה וחילול שבת בפרהסיא, שאף אם עבד עבודה זרה וחילל שבת פעם אחת נעשה מומר ואין מקבלין ממנו קרבן. (62) כלומר, שנגמר דינו אחר שנשחט קרבנו. (63) ברייתא בערכין ז. ומפרש ר' יוסף (שם) שלכן אין משהין אותו עד שישחטו ויזרק הדם - משום שאסור לענות את הדין, אלא משנגמר דינו הורגין אותו מיד, אבל אם זבחו זבוח כבו, שהשהייה היא קצרה, משהין אותו עד שיזרק הדם כדי שיתכפר על החטא.

פרק רביעי

1 יבאר דין העושה עבירות הרבה בהעלם אחד, ואם עשה מעשה שחייב עליו משום שמות הרבה אם חייב על כל שם.

51) שגמרו לשוב אל ה' מדרכם הרעה. [וראה שם הלכה ב שעל מצוות קלות, כגון לא תעשה ועשה שאין בהן כרת, שעיר המשתלח מכפר בלי תשובה]. (52) שהרי לא נתכפר בקרבן שבעט בו. (53) שאמר או חשב בליבו, שאין יום הכיפורים, מכפר. (54) כיוון שיום הכיפורים לא כיפר עליו.

21 א. העושה עבירות² הרבה בהעלם אחת³ - חייב
22 חטאת על כל אחת ואחת⁴. אפלו עשה הארבעים
23 ושלש אלו שמנינו⁵ בהעלם אחת - חייב ארבעים
24 ושלש חטאות⁶. וכן אם עשה מעשה אחד שהוא
25 חייב עליו משום שמות הרבה⁷ - חייב על כל שם
26 ושם⁸. והוא שהיו האסורין פלן באין כאחת⁹ או
27 אסור מוסף¹⁰ או אסור פולל¹¹. כיצד? השוחט
28 בהמת קדשים חוץ לעזרה בשבת לעבודה זרה -
29 חייב שלש חטאות¹²: משום שוחט קדשים בחוץ,
30 ומשום מחלל שבת, ומשום עובד עבודה זרה;
31 שהרי שלשת האסורין באין כאחת¹³. כמה דברים
32 אמורים? באומר בגמר זביחה הוא עובד אותה¹⁵;
33 אבל אם לא היתה פונתו לכף¹⁶ - משישחט בה מעט
34 לשם עבודה זרה תאסור¹⁷, ואינו חייב משום שחוטאי
35 חוץ עד שישחוט שנים¹⁸ או רב שנים¹⁹, ונמצא
36 לשגמר השחיטה שחט בהמה האסורה לקרבן,
37 שאינו חייב עליה משום שוחט בחוץ²⁰, כמו
38 שבארנו²¹. היתה²² חטאת העוף²³, והיה חצי קנה
39 שלה פגום²⁴, והוסיף בו²⁵ כל שהוא²⁶ בשבת לשם
40 עבודה זרה - חייב שלש חטאות²⁷, שהרי שלשת
41 האסורין באים כאחת²⁸. וכן העושה מלאכה²⁹ ביום
42 הכיפורים שחל להיות בשבת - חייב שתי חטאות³⁰,
43 מפני ששני האסורין באין כאחת³¹. הבא על אשת
44 אחיו הקנים³² פשהיא נדה - מביא שלש חטאות³³:
45 משום אשת איש, ומשום אשת אח, והן שני אסורין

13 יא. כל אשמות שבתורה מעכבין את הכפרה⁵⁵, חוץ
14 מאשם נזיר⁵⁶. ספק נזיר⁵⁷ וספק מחסרי כפרה⁵⁸
15 וספק סוטה⁵⁹ - פלגם מביאין קרבנותיהן אחר יום
16 הכיפורים⁶⁰.

55) כלומר, כל חייבי אשמות שבתורה אינם מתכפרים עד שיביאו את קרבנם [וברייתא היא בנזיר יח: "לפי שמצינו שכל אשמות שבתורה שהן מעכבין"]. (56) הנזיר מביא אשם אם נטמא, ואין האשם הזה מעכב את כפרתו, אלא מיד לאחר שמביא את חטאתו מתחיל למנות ימי נזירות חדשים (שהאשם הזה אינו אלא לדורון בלבד), ולמדו כן (נזיר יט.). ממה שנאמר (במדבר ו, יב): "והזיר לה' את ימי נזרו והביא כבש בן שנתו לאשם", הרי הקדים הפסוק "והזיר" ל"והביא האשם" ללמד שאף על פי שלא הביא אשמו נתכפר. (57) כריתות כו. כלומר, שמסתפק אם נטמא אם לא (רש"י שם). (58) כגון זב, זבה, יולדת ומצורע. זב שנסתפק אם ראה שתי ראיות או שלוש ראיות, שמביא חטאת העוף הבאה על הספק; וזבה שנסתפקה אם היא זבה גדולה או זבה קטנה, שמביאה חטאת העוף הבאה על הספק, ואף ספק יולדת חייבת חטאת העוף מספק. (59) כלומר, סתם סוטה, שקינא לה בעלה ונסתרה, וספק אם נטמאה אם לא נטמאה, שחייבת להביא מנחת קנאות. (60) כריתות כו. אף שיום הכיפורים מכפר על חטא שאין מכיר בו אלא ה' - אלו צריכים להביא קרבנותיהם אפילו אחר שעבר יום הכיפורים, משום שנאמר ביום הכיפורים (ויקרא טז, טז-כ) "וכיפר על הקודש וגו' לכל חטאתם -

שם: 16) שיעבוד אותה בגמר זביחה, אלא עובד אותה מיד עם התחלת השחיטה. (17) דברי עולא שם. כי במעשה כל שהוא בבהמה לשם ע"ז נאסרה הבהמה (פ"ח מהלכות ע"ז הלכה א). ואף-על-פי שאין אדם אוסר דבר שאינו שלו (ראה שם), וקדשים שלו אף הם ממון גבוה - כיון שהוא מתכפר בהם הם נחשבים שלו והוא יכול לאוסרם (גמרא שם, וראה גם רש"י - לח"מ). ולפי מה שכתב רבינו בפ"ב מהלכות שחיטה הלכה כא, שמה שאין אדם אוסר דבר שאינו שלו הוא משום שאין כוונתו אלא לצערו, אין צריך לטעם הנ"ל, לאסור את הקדשים, שהרי בקדשים לא שייך לומר שהוא מתכוון לצערו (מרכבת המשנה בהלכות ע"ז שם). (18) שני הסימנים = הקנה והוושט. (19) רוב שני הסימנים. ראה משנה חולין כז. "שחט רוב שנים בבהמה, שחיטתו כשרה". וראה שם מ. שאינו חייב משום שחוטי חוץ אם לא שחט אלא סימן אחד. (20) דברי הגמרא שם, שהוא כמתחך בעפר. (21) בפ"ח מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ו ואילך, שאינו חייב על שחיטת קדשים בחוץ אלא על הראויים ליקרב על המזבח. (22) זו שחט בחוץ, בשבת לע"ז. (23) שהעוף מותר בשחיטת רוב סימן אחד (חולין כז). ואף-על-פי שהכשירו בפנים (=בעזרה) במליקה - לענין "שחוטי חוץ", אינו חייב אלא אם שחטו (זבחים קיא: במשנה). (24) חתוך. (25) שחט אותה. (26) וע"י הכל-שהו נגמרת השחיטה בעוף, ואם היה העוף חולין, מותר הוא באכילה (פ"א מהלכות שחיטה הלכה יא). (27) חולין מ: (28) שבשחיטת הכל-שהו עובר הוא על שחוטי חוץ, על שחיטה לע"ז והוא מחלל את השבת. (29) בשוגג. (30) גם משום שבת וגם משום יוהכ"פ. והיא מחלוקת בברייתא חולין קא: ודין זה הביא רבינו גם להלן פ"ו הלכה ו. (31) בברייתא שם למדו ממה שנאמר (ויקרא כג, גי'ז) "שבת היא", "יום הכיפורים הוא", לחייב על שניהם. אבל לפי מה שפסק רבינו, שאיסור חל על איסור בבת אחת, אין צורך ללימוד זה, ועיין רש"י שם ד"ה שלח. (32) החי, ואם כן היא גם אשת אח וגם אשת איש. (33) משנה ביבמות לג: (34) שהרי היא נאסרת גם על בעלה בזמן נדתה. (35) לאחיו של בעלה, זה שבא עליה באיסור. (36) סנהדרין נד. (37) שם. (38) וגם משום "ואת זכר לא תשכב". (39) כלומר, אותו הזכור שלפני זה בא הוא עליו, אבל אם הביא עליו זכר אחר חייב שתיים, ראה להלן פ"ה הלכה ג. (40) ראה להלן שם, כי גופין מחלקין לחייבו שתיים. (41) מחלוקת בין ר' ישמעאל ור"ע בכריתות ג, ופסק כר"ע (כסף-משנה). (42) שר"ע דורש שם "לא תשכב", קרי ביה גם "לא תשכיב", ונחשב כאילו בא הוא פעמיים על הזכר הזה בהעלם אחד. (43) אותה הבהמה שבא עליו לפני זה. ראה להלן פ"ה שם. (44) כריתות שם. ולדברי אב"י, גם ר' ישמעאל שמחייב שתיים אצל הבא על הזכור והביא זכר עליו, מחייב רק אחת אצל הבא על הבהמה והביא בהמה עליו, וראה להלן שם.

1 הַבְּאִין פְּאֶחַת, וּמִשּׁוּם נְדָה, שְׁהוּא אִסּוּר מוֹסִיף³⁴;
2 שְׁמִתוּף שְׁנִתּוֹסֵף בֵּה אִסּוּר זֶה לְבַעֲלָהּ - נוֹסֵף
3 לְיִבְמָה³⁵. וְכֵן פִּיּוּצָא בְּזָה. הֵבֵא עַל אָבִיו - חֵיב
4 שְׁתֵּימִם³⁶: אַחַת מִשּׁוּם עֲרֹת אָבִיךָ לֹא תִגְלֶה, וּמִשּׁוּם
5 וְאֵת זָכָר לֹא תִשָּׁכַב. וְכֵן הֵבֵא עַל אָחִי אָבִיו - חֵיב
6 שְׁתֵּימִם³⁷, שְׁנֵאמַר: עֲרֹת אָחִי אָבִיךָ לֹא תִגְלֶה³⁸. הֵבֵא
7 עַל הַזְּכוּר וְהִבִּיא זְכוּר עֲלָיו³⁹ בְּהֶעֱלֵם אַחַת, אֵף עַל
8 פִּי שֶׁהֵן שְׁנֵי גוֹפִינָן⁴⁰ - אֵינּוּ חֵיב אֲלָא חֻטָּאת אַחַת⁴¹;
9 שְׁנֵאמַר: וְאֵת זָכָר לֹא תִשָּׁכַב - הַשּׁוֹכֵב וְהַנִּשְׁקָב שָׁם
10 אַחַד⁴² הוּא. וְכֵן הֵבֵא עַל הַבְּהֵמָה וְהִבִּיא בְּהֵמָה
11 עֲלָיו⁴³ בְּהֶעֱלֵם אַחַת - אֵינּוּ חֵיב אֲלָא חֻטָּאת אַחַת⁴⁴.
12 עָשׂוּ הַשּׁוֹכֵב וְהַנִּשְׁקָב בְּבִהְמָה וְזָכוּר פְּבַעֲלָהּ אַחַת.

(2) שהעושה אותן בשוגג, חייב עליהן חטאת. (3) כן בכתב-יד תימן. ובדפוס רומי כאן ולהלן בסמוך, ובדפוסים חדשים, בטעות: "אחת". ורוצה לומר, אפילו בהעלם אחד (וכל-שכן אם עשה בכמה העלמות). והיינו, שנעלמו ממנו כל האיסורים האלו, וחשב שהם מותרים, ורק אחר שעשה כל אותן העבירות, נודע לו שהם אסורים. (4) דברי ר' יוחנן בכריתות ב: ולמד זאת ממה שכתבה התורה בבא על אחותו חיוב כרת באופן מיוחד בפרשת קדושים (ויקרא כ, יז), אף כי אחותו נכללה בין שאר עריות החייבים כרת (שם יח, כט), וזה בא ללמד, שכשם שאחותו חייב עליה אפילו אם עשאה ביחד עם עבירות אחרות, כמו כן כל יתר העריות כולן - חייב הוא על כל אחת ואחת מהן. ורבי יצחק וכן רבנן (כריתות שם) למדו זאת ממה שנאמר (שם יט): "ואל אשה בנדת טומאתה לא תקרב לגלות ערותה", ולא נאמר "ואל נדה בטומאתה לא תקרב" - ללמדך שהוא חייב על כל אשה ואשה, אפילו בהעלם אחד. (5) למעלה פ"א הלכה ד. (6) ארבעים ושלש לאו דוקא, שהרי באשה לא שייך "השוכב עם זכר", ו"הבא על אביו", ו"הבא על אחי אביו" ו"שוכב עם בהמה". ובגבר לא שייך "האשה שמביאה עליה את הבהמה" (לחם-משנה). (7) כלומר, משום מקראות רבים = אזהרות הרבה. (8) משנה בכריתות יג: וראה בפ"ג מהלכות איסורי ביאה הלכה יב. (9) שאם לא כן "אין איסור חל איסור" (פ"ז מהלכות איסורי ביאה הלכה ח). (10) כשבא על אשת אחיו הקיים, כשהיא נדה, כמבואר להלן. וראה בהלכות איסורי ביאה שם. (11) כאן לא נתן לנו רבינו דוגמא מ"איסור כולל". אבל כבר פירשה בפרק יד מהלכות מאכלות אסורות הלכות יח"ט, והדגימה באחד שאכל חלב ביום הכיפורים, שכיון שאיסור יוכ"פ חל גם על דברים המותרים, חל הוא גם על חלב, ובניגוד ל"איסור מוסיף" שלמעלה, שחל איסור נוסף על האיסור גופו, ואנו אומרים: מתוך שהגרושה אסורה לכהן הדיוט, אסורה היא גם לכהן גדול, אע"פ שבלא זה היא אסורה עליו - כאן ב"איסור כולל" לא נוסף איסור על האיסור גופו, אלא אנו אומרים: מתוך שאסור הוא לאכול ביום הכיפורים דברים המותרים, נאסר הוא גם בחלב. (12) ברייתא בחולין מ. (13) שהרי כל האיסורים הללו אינם על ה"חפצא", אלא על ה"גברא" ומוזרה על כולם כאחד - בשעת שחיטה. (14) שהוא חייב שלש חטאות. (15) לעבודה-זרה, גמרא

13 ב. יֵשׁ בּוֹעֵל⁴⁵ בְּעֵילָה אַחַת⁴⁶ וְחֵיב עָלֶיהָ שְׁמוֹנֶה

14 חֻטָּאוֹת⁴⁷. פִּיּוּצָא? יַעֲקֹב⁴⁸ שְׁהִיתָה לוֹ בַּת מְזוּלְפָה⁴⁹

15 וְשָׂמָה תִּמְנָע, נִשְׂאָ לְבָן⁵⁰ תִּמְנָע⁵¹ וְהוֹלִיד מִמֶּנָּה בַּת

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

- 1 וּשְׁמָהּ סָרַח, וְאִין לְלֶכֶן בַּת⁵² אֵלָא רַחֵל לְבַדָּה⁵³,
 2 נִמְצְאָת סָרַח בַּת בַּת יַעֲקֹב⁵⁴ וְאַחֹת אִשְׁתּוֹ⁵⁵ מֵאֲבִיהָ⁵⁶
 3 הִן שְׁנֵי אִסּוּרֵין הַבְּאִין פְּאַחַת⁵⁷. נִשְׁאֵת סָרַח לְרֵאוּבֵן⁵⁸
 4 וְנִשְׁאַרְהָ⁵⁹ עַל שְׁאָר בְּנֵי יַעֲקֹב⁶⁰, נּוֹסֵף בָּהּ⁶¹ אִסּוּר
 5 לְיַעֲקֹב וְהָרִי הִיא פְּלֵתוֹ⁶². מֵת רֵאוּבֵן אוֹ גֵרֶשׁ וְנִשְׁאֵת
 6 סָרַח זֹו לְאָחִי יַעֲקֹב מֵאִמּוֹ⁶³ - מֵתוֹךְ שְׁנִשְׁאַרְהָ עַל
 7 שְׁאָר אָחִי יַעֲקֹב⁶⁴, נּוֹסֵף לְיַעֲקֹב בָּהּ⁶⁵ אִסּוּר אֲשֶׁת
 8 אָחִיו⁶⁶. מֵת אוֹ גֵרֶשׁ⁶⁷ וְנִשְׁאֵת סָרַח זֹו לְיִשְׁמַעֲאֵל⁶⁸ -
 9 מֵתוֹךְ שְׁנִשְׁאַרְהָ עַל שְׁאָר אָחִי יִשְׁמַעֲאֵל⁶⁹, נּוֹסֵף
 10 לְיַעֲקֹב בָּהּ⁷⁰ אִסּוּר אֲשֶׁת אָחִי אָבִיו. מֵת יִשְׁמַעֲאֵל
 11 וְנִפְלָה לְיִבּוּם לְפָנָי יַעֲקֹב⁷¹, וְעֵבֶר יַצְחָק וְיִבְמָה אָף
 12 עַל פִּי שְׁהִיא שְׁנִינָה לִּי⁷² - מֵתוֹךְ שְׁנִשְׁאַרְהָ עַל שְׁאָר
 13 אָחִיו⁷³, נּוֹסֵף בָּהּ אִסּוּר לְיַעֲקֹב מִשּׁוּם אֲשֶׁת אָבִיו
 14 וּמִשּׁוּם אֲשֶׁת אִישׁ, שְׁשְׁנֵי הָאִסּוּרֵין פְּאַחַת⁷⁴.
 15 אִם שְׁגַג יַעֲקֹב וּבֵא עַל סָרַח זֹו כְּשֶׁהִיא נְדָה⁷⁵ בְּחַיִּי
 16 יַצְחָק בְּעַלְמָה⁷⁶ וּבְחַיִּי רַחֵל אֲשֶׁת יַעֲקֹב⁷⁷ - הָרִי זֶה חֵיב
 17 עֲלֶיהָ שְׁמִנָּה חֲטָאוֹת: מִשּׁוּם בַּת בְּתוּרָה⁷⁸, וּמִשּׁוּם
 18 אָחוֹת אִשְׁתּוֹ⁷⁹, וּמִשּׁוּם פְּלֵתוֹ⁸⁰, וּמִשּׁוּם אֲשֶׁת אָחִיו⁸¹,
 19 וּמִשּׁוּם אֲשֶׁת אָחִי אָבִיו⁸², וּמִשּׁוּם אֲשֶׁת אָבִיו,
 20 וּמִשּׁוּם אֲשֶׁת אִישׁ, וּמִשּׁוּם נְדָה. וְכֵן כָּל פְּיוּצָא בְּזַה.
 (45) בשוגג. ומקור הלכה זו בכריתות יד: במשנה ובגמרא.
 (46) אסורה. (47) משום שמונה שמות. משנה שם.
 (48) שהוא בעלה של רחל, בתו של לבן. (49) שהיא אשתו
 השנייה, ואינה בתו של לבן. (50) שהוא חותנו של יעקב.
 (51) שהיא מותרת לו, שהרי זלפה אינה קרובתו.
 (52) אחרת חוץ מסרח. (53) שעדיין אין על יעקב שום
 איסור "אחות אשתו", וכשנולדה סרח חלים על יעקב שני
 האיסורים: "בת בתו" ו"אחות אשתו" כבת אחת, ואילו
 היתה ללבן עוד בת, לא היתה סרח נאסרת משום בת בתו,
 כיון שיעקב כבר נאסר באיסור "אחות אשתו" באחותה של
 רחל, אין איסור "בת בתו" חל עליו, אף כי לגבי סרח באים
 שני האיסורים כאחד (מרכבת המשנה, וראה לחם-משנה).
 (54) נכדתו, שהיא בת תמנע, שהיא בתו של יעקב.
 (55) רחל. (56) לבן. ולא מאמה. (57) שמיד עם לידתה
 של סרח, חלים על יעקב שני האיסורים כאחד, וכבר אמרנו
 למעלה, שבבת אחת חל איסור על איסור. (58) בן יעקב,
 שהיא בת אחותו, ומותרת לו. (59) בנישואין אלו.
 (60) משום "אשת אחיו". (61) בנישואין אלו.
 (62) שמתוך שנאסרה על בני יעקב, נאסרה גם על יעקב
 עצמו, שהרי באיסור מוסיף - חל איסור על איסור, כנ"ל.
 (63) נקט אחי יעקב מאמו, משום דלהלן, שנשאת לישמעאל
 ונפלה לייבום לפני יצחק, שאם היתה נשואה לפני זה לאחי
 יעקב מאביו, הרי היא כלתו של יצחק, ואינה נופלת לפניו
 לייבום, כמפורש בפ"ו מהלכות יבום וחליצה שעררה פטורה
 מן החליצה ומן היבום (כסף-משנה), ואפילו אם עבר ויבמה
 אינה "אשת אב", שהרי אין קידושין תופסין בכלתו. ועוד,
 שהרי היא אסורה עליהם משום אשת אח, ולא חל עליהם
 שום איסור אחר. לכן כתב שנישאה לאחי יעקב מאמו, ואם
 כן אינה אסורה לא על יצחק ולא על אחי יעקב מאביו.
- ג. כָּל אֵלוֹ שְׁתַּאֲסַר זֹו הָעֶרְוָה עֲלֵיהֶן בְּאִסּוּר מוֹסִיף,²¹
 22 צָרִיךְ שֶׁיְהוּ הָאֲנָשִׁים הָאֲחֵרִים מְצוּיִין בְּעוֹלָם⁸³ פְּדִי
 23 שְׁתַּאֲסַר עֲלֵיהֶן, וּמֵתוֹךְ שְׁתַּאֲסַר עֲלֵיהֶן יִתּוּסֵף אִסּוּר
 24 אַחַר לְזָה; אֲבָל אִם אֵינָן מְצוּיִין - אֵין אוֹמְרִין:
 25 הַזֶּה אֵילוֹ הִיָּה לְזָה בְּנִים אוֹ אָחִים הִיָּתָה נְאֻסְרָת
 26 עֲלֵיהֶן - יִתּוּסֵף אִסּוּר לְזֻקְנָן⁸⁴, שְׁהָרִי אֵין שָׁם עֵתָה
 27 לֹא בֵן וְלֹא אָח. וְכֵן כָּל פְּיוּצָא בְּהֵן.
 (83) כך נלמד מהגמרא בכריתות שם, שאמרו "מודה ר' יוסי
 באיסור מוסיף, מאי איסור מוסיף איכא הכא? דאיכא ברא
 לסבא, מיגו דאיתוסף איסורא לגבי בריה, איתוסף איסורא
 לגבי דידיה". הרי שדווקא אם יש לו לאביו בן, הרי זה
 איסור מוסיף (כסף-משנה). (84) לזה שהיא אסורה עליו
 מקודם באיסור אחר.
 ד. מִי שֶׁהָיָה נָשׂוּי שְׁלֹשׁ נָשִׁים, וּבֵא עַל אִמָּה שֶׁל
 28 אַחַת מֵהֶן, שְׁהִיא אִם אִמָּה שֶׁל שְׁנִינָה, שְׁהִיא אִם
 29 אָבִיהָ שֶׁל שְׁלִישִׁית⁸⁵, אָף עַל פִּי שְׁזֻקְנָה זֹו הִיא
 30 חֲמוּתוֹ וְאִם חֲמוּתוֹ וְאִם חֲמוּי וּשְׁלֹשָׁה שְׁמוֹת הֵן⁸⁶
 31 וְאִסּוּר בַּת-אֲחַת הִיא⁸⁷ - אֵינוֹ חֵיב אֵלָא חֲטָאָת
 32 אַחַת⁸⁸. לְפִי שְׁנִשְׁאַמַר בְּאִשָּׁה וּבְתָה: וּבַת בְּנָה וּבַת
 33 בְּתָה שְׁאָרָה הֵנָּה זְמָה הִיא - הַכְּתוּב עֲשֵׂה שְׁלֹשָׁה
 34 גּוֹפִיִן כְּגוֹף אֶחָד⁸⁹, לְפִיכֵךְ יִחְשְׁבוּ הַשְּׁלֹשָׁה שְׁמוֹת
 35 כְּשֵׁם אֶחָד⁹⁰.
 (85) כגון שנשא את לאה ונשא גם את בתה של רחל אחותה
 של לאה, וגם את בת בנו של לבן, שהוא אחיהן של לאה
 ורחל, ושגג ובה על אשת לבן (אחר מותו) שהיא אמם של

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום חמישי א' אייר - ספר קרבנות - הלכות שגגות קלא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

שיש ימי היתר בין פעולה אחת של איסור לבין פעולה שניה, אבל כאן שאין ימי היתר מפסיקים בין ביאה לביאה - הכל שגגה אחת, וראה להלן פ"ו ה"א, ובכריתות יז, א. 6) בין ביאה אחת לשניה, וכל הבעילות האסורות נעשו בהעלם אחד. (7) וראה להלן ה"ג, כי גופים מחלקים את ההעלמה האחת לחייבו בכמה חטאות. (8) כריתות טו, א. מחלוקת רבי אליעזר וחכמים, ופסק רבינו כחכמים. (9) קרבן חטאת. (10) כלומר, הידיעות שבין בעילה אחת לשניה מחלקות השגגות, שלא יחשבו כשגגה אחת, וחייב על כל ידיעה וידיעה. ראה להלן פ"ו ה"א וה"ט, ומקור דבר זה בשבת ע"א, ב - ובכריתות יז, ב - במשנה: "אם אכל חלב וחלב וכו' אם היתה ידיעה בינתיים וכו' מביא חטאת על כל אחת ואחת וכו'".

18 ב. הבא על הערוה ביאות הרבה בהעלם אחת, וזו
19 הנבעלת היתה לה ידיעה בין כל ביאה וביאה¹¹,
20 שנמצאו הביאות אצלה בהעלמות הרבה - הוא
21 מביא חטאת אחת, והיא מביאה חטאת על כל ביאה
22 וביאה¹². הוא היו לו ידיעות בינתיים¹³, והיא בהעלם
23 אחת - הוא מביא חטאות הרבה¹⁴, והיא מביאה
24 חטאת אחת¹⁵.

11) כגון שבשעת ביאה נעלם ממנה שזה אסור, ואחר הביאה נודע לה, ושוב שכחה, ושוב נודע לה, וחזר הדבר כמה וכמה פעמים, ולו לא נודע עד לאחר כל הביאות. (12) תוספתא, כריתות פ"א (הובאה בכריתות, שם). (13) שנודע לו בין ביאה לביאה כי בעל באיסור, ובשעת הביאות שכח שדבר זה אסור. (14) על כל ביאה וביאה. (15) תוספתא, שם.

25 ג. הבא על עריות הרבה¹⁶ בהעלם אחת¹⁷, אף על פי
26 שפלו ממש אחד¹⁸, הואיל והן גופים מחלקים¹⁹ - חייב
27 על כל אחת ואחת²⁰ פיצוד? הרי שבעל חמש נשיו
28 נדות או שפא על חמש אחיותיו או על חמש בנותיו
29 בהעלם אחת - חייב על כל גוף וגוף. מפאן²¹ אפה
30 למד, שזה שאמרו חכמים²²: הבא על הזכור והביא
31 זכור עליו בהעלם אחת - חייב חטאת אחת²³, במה
32 דברים אמורים? כשהיה אותו הזכור עצמו²⁴; אבל
33 אם הנה זכור אחר, בין שפא על שניהם²⁵ בין שפא על
34 זה²⁶ והביא זה עליו²⁷ - חייב על כל גוף וגוף²⁸. והוא
35 הדין בבא על הפהמה והביא בהמה עליו²⁹.

16) בא בשוגג על כמה נשים האסורות עליו. (17) שנעלם ממנו שדבר זה אסור במשך כל זמן הביאות האלו, ולא נודע לו בין ביאה לביאה. (18) כלומר, משום איסור אחד. (19) מכיון שהביאות הללו לא היו בגוף אחד אלא בכמה גופים. (20) על כל גוף וגוף חייב קרבן חטאת מיוחד, משנה כריתות טו, א: "הבא על חמש נשיו נדות בהעלם אחת, שהוא חייב על כל אחת ואחת", ובגמרא שם, נאמר הטעם: "הואיל והן גופים מחלקים". וכ"ש אם היו הנשים הללו אסורות כל אחת משום איסור אחר, שהרי אפילו במעשה אחד אם יש בו כמה שמות, חייב כמה חטאות על

לאה ורחל אחיהן. (86) ג' איסורים הם. (87) כגון שקידש את שלשתן בבת אחת על-ידי שליח. (88) משנה בכריתות יד: "ר' יוחנן בן נורי אומר, הבא על חמותו, חייב עליה משום חמותו ואם חמותו ואם חמיו. אמרו לו, שלשתן שם אחד הן". (89) כלומר, התחיל בשלש נשים, וסיים בלשון יחיד "זימה היא", להורות כי לפעמים אינו חייב על שלש אלו אלא חטאת אחת, כגון שבא על אשה אחת שישנם עליה שלשה לאווין אלו (שם טו. דברי ר' אבהו בשם ר' יוחנן). (90) וזהו מה שאמרו (שם) במשנה "אמרו לו, שלשתן שם אחד הן".

1 ה. אבל הבא על אחרותו, שהיא אחרות אביו והיא
2 אחרות אמו - חייב שלש חטאות⁹¹; שנאמר: ערות
3 אחרות גלה - חייב על אחרות בפני עצמה ואף על פי
4 שהיא אחרות אמו ואחרות אביו⁹². והיאך תהיה זאת?
5 כגון שפא על אמו והוליד ממנה שתי בנות, ובעל
6 אחת מבנותיו והוליד ממנה בן; כשפא במזד
7 הנה על הבת השנית, שהיא אחרות אמו הממזרת,
8 שהיא אחרות מאביו, שהיא אחרות אביו מאמו - חייב
9 שלש חטאות. וכן כל פיצא פנה⁹³.

91) משנה וגמרא שם טו. (92) שהענין הזה של "ערות אחרות גילה" נכפל בפסוק (שם) כדי להורות שהוא חייב על כל שם ושם. (93) אם עשה מעשה אחד שחייב עליו משום שמות הרבה, שחייב על כל שם ושם, ראה למעלה הלכה א.

פרק חמישי

1) יבאר דין הבא על ערוה אחת בכיאות הרבה בהעלם אחד או על עריות הרבה.

10 א. הבא על ערוה² ביאות הרבה³ בהעלם אחת⁴, אף
11 על פי שהיה בין בעילה ובעילה ימים הרבה⁵,
12 הואיל ולא נודע לו בינתיים⁶ והרי היא גוף אחד⁷ -
13 הרי הפל שגגה אחת ואינו חייב אלא חטאת אחת⁸.
14 אבל אם שגג בה ואחר כך נודע לו, וחזר ושגג בה
15 עצמה ובעלה ואחר כך נודע לו, וחזר ושגג בה
16 עצמה ובעלה - חייב על כל בעילה ובעילה⁹;
17 שהידיעות מחלקות השגגות¹⁰.

2) אחת הנשים האסורות עליו באיסור עריות המנויות בפרשת אחרי מות, ופורטו למעלה (פ"א ה"ד). (3) בא עליה וחזר ובא עליה על אותה הערוה עצמה כמה פעמים. (4) כן הוא "אחד", בכת"י תימן ובדפוס רומי (וכן צריך להיות להלן בכל הפרק). והיינו שנעלם ממנו כל הזמן כי אשה זו אסורה עליו. (5) להלן פ"ו ה"ב לענין שבת (אם ידע עיקר דין שבת, ושכח בכמה שבתות, שהם שבת בהעלם אחת) ולהלן ה"ה לענין נדה (אם שגג ובא על נדה אחת כמה פעמים בזמנים שונים של נדות, כגון שבא עליה וטהרה מנדרתה וטבלה, וחזרה וראתה ובא עליה פעם שניה באותה שגגה עצמה, בהעלם אחד) כתב רבינו כי ימים מחלקים את השגגה האחת לחייבו כמה חטאות. והיינו מפני

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

ובאו ואמרו לה מת בעלך וכו', ניסת שלא ע"פ ב"ד, תצא וחיבת בקרבן". ומה שאמרו שם במשנה: "ניסת על-פי בית-דין תצא ופטורה מן הקרבן" - נדחה מן ההלכה, שכן אמרו זעירי ורבא (שם צב.) שאין זו הוראה כלל, אלא טעות היא, וראה להלן פי"ד ה"ג, ובמה שכתבנו שם. (36) מחלוקת רבי אליעזר וחכמים (שם צב.) לענין הורוה בית-דין להנשא והלכה וקלקלה, כגון אלמנה לכהן גדול וכו', והוא-הדין, לפי ההלכה, בנישאת על-פי בית-דין שחיבת בקרבן) ופסק חכמים, שחיבת קרבן אחד על כל הביאות שבא עליה בעלה השני, הואיל ולא נודע לה בינתיים שבעלה הראשון חי, וראה רש"י שם. (37) שם: "מודים חכמים לרבי אליעזר, שאם נשאת לחמשה בני אדם שחיבת קרבן על כל איש ואיש, הואיל והם גופים מוחלקים". (38) משנה, שם פז, ב: "הורוה ב"ד לינשא, והלכה וקלקלה - חייבת בקרבן", ובגמרא שם צב, א - "מאי קלקלה, ר"א אומר זינתה (= כלומר בלי קידושין), ורבי יוחנן אומר אלמנה לכ"ג, גרושה וחלוצה לכהן הדיוט", אבל זינתה פטורה מן הקרבן, שטוענת לב"ד: אתם עשיתם אותי לפנייה. וכל זה אינו לפי דעת המשנה שנישאת על-פי ב"ד פטורה מן הקרבן, אבל לפי ההלכה שגם נישאת חייבת קרבן, כל-שכן שזינתה, חייבת בקרבן (ועי' 'מאירי' שם פז:). (39) כגון שחשב שהיא טהורה, או ששכח שהנדה אסורה. (40) בהעלם אחד, שלא נודע לו כל הזמן שהיא נדה, וכגון שהיא לא סיפרה לו כל הדבר שהיא נדה וטבלה ושוב פרסה נדה, או שלא נודע לו כל הזמן שהנדה אסורה. (41) חטאת אחת על כל עת נדתה (דברי רבא, כריתות יז.). (42) כלומר, שהוא בעל את הנדה בכל הפעמים בהעלם אחד. (43) כלומר, האיסור הוא גוף אחד, שהרי בעל אותה אשה כמה פעמים ולא בעל כמה נדות, ובהעלם אחד וגוף אחד, היה מן הדין שלא לחייב אלא חטאת אחת בלבד. (44) כלומר, שעת נדתה הראשונה אינו בעת נדתה השנייה. וזה כאילו שכח בכמה שבתות שהן שבת ועשה בהן מלאכה בהעלם אחד, שהימים שבין שתי השבתות מחלקים לחייבו בכמה חטאות (ראה להלן פ"ז ה"ב) - כמו כן גם הטבילות שבין עת נדתה האחת לבין עת נדתה השנייה, נחשבות כמו הימים שבין השבתות. (45) שהבא עליהן בהעלם אחד, חייב שתי חטאות, ראה למעלה ה"ג וה"א.

כל שם ושם, ראה למעלה פ"ד ה"א. (21) שאנו מחלקים באיסור אחד בין כמה גופים, שחייב כמה חטאות, לבין גוף אחד שחייב חטאת אחת על כמה ביאות, ראה למעלה ה"א. (22) כריתות ג, א. וסנהדרין נד, ב. דברי רבי עקיבא. (23) ראה למעלה פ"ד ה"א. (24) כלומר, הזכר שבא עליו מקודם, אותו הזכר עצמו הביא אחר-כך עליו. (25) שני זכרים. (26) על זכר אחד. (27) זכר אחר. (28) כן הוא ב'ירושלמי' סנהדרין פ"ז ה"ט, ובבבלי כריתות שם, אבל מהבבלי סנהדרין שם נשמע לכאורה לרבי ישמעאל כי אף בשני גופים חייב אחת, וראה ב'אור שמח' כאן, וב'מעשה וקוח' פ"ד ה"א, מה שכתבו בזה. (29) שמה שאנו אומרים כי הבא על בהמה והביא בהמה עליו בהעלם אחד שאינו חייב אלא חטאת אחת (ראה למעלה פ"ד שם), שאין זה אלא אותה הבהמה שבא עליה לפני זה, אותה הבהמה עצמה הביא עליו לאחר מכן, אבל בבהמה אחרת - חייב שתי חטאות, משום שהם שני גופים.

1 ד. האשה שהביאה עליה בהמות הרבה בהעלם
2 אחת - חייבת חטאת על כל בהמה ובהמה³⁰, שהרי
3 גופין מחלקין; והרי זו פמי שנבעלה לאנשים הרבה
4 בהעלם אחד, שהיא חייבת חטאת על כל איש
5 וְאִישׁוֹ.³¹

(30) נלמד ממה שכתב קודם ה"ג (כסף-משנה), ואף אם הביאה את הבהמה הזאת עליה כמה פעמים, אינה חייב על בהמה אחת כ"י-אם חטאת אחת, ועל עוד אחרת חטאת שניה. (31) ראה להלן ה"ה.

6 ה. האשה שהלהן בעלה למדינת הים, ושמצעה³²
7 שמת או שבאו עדים שמת, ונשאת, בין על פי
8 עצמה³³ בין על פי בית דין³⁴, ונודע שבעלה קיים -
9 חייבת קרבן³⁵ אחד³⁶. ואם נשאת לאנשים הרבה³⁷ או
10 שזנתה עם אנשים הרבה³⁸ - חייבת חטאת על כל
11 איש ואיש, מפני שהן גופים מחלקין, ואף על פי
12 שהפל בשגגה³⁹ אחת. הבא על הנדה בשגגה,
13 וטהרה מגדטה וטבלה, וחזרה וראתה נדה, ובא
14 עליה פעם שניה באותה שגגה עצמה⁴⁰ - חייב על
15 כל פעם ופעם⁴¹, אף על פי שהוא בהעלם אחת⁴²
16 והוא גוף אחד⁴³; שזמן נדות זה חוץ מזמן נדות
17 השנית⁴⁴, והרי הן כשתי נשים נדות⁴⁵.

(32) מעד אחד, או מעבד ושפחה וגוי המסיח לפי תומו, ואע"פ שאין דבר שבערוה פחות משנים - הקילו רבנן בדבר זה להאמין לכל אלו, משום שדבר העשוי להתגלות הוא ואינם חשודים לשקר בו, ועוד שלא תשארנה בנות ישראל עגונות (פ"ב מהל' גירושין ה"טו, ופ"ג הכ"ט). (33) זה מוסב על "באו עדים שמת ונישאת", שאפשר לה להנשא אפילו בלא הוראת בית-דין (ראה רש"י יבמות פז: ד"ה ניסת שלא ברשות ב"ד). (34) זה מוסב על "שמעה שמת", וכגון שהעיד לפנייהם עד אחד או עבד ושפחה וגוי המסיח לפי תומו, שכל ההיתר הוא על-פי בית-דין. (35) משנה, יבמות פז, ב: "האשה שהלך בעלה למדינת הים,

18 ו. הבא על אשתו שלא בשעת וסתה⁴⁶ וראתה דם
19 בשעת התשמיש⁴⁷ - הרי אלו⁴⁸ פטורין מקרבן
20 חטאת, מפני שזה פאנוס הוא ולא שוגג⁴⁹. שהשוגג⁵⁰
21 היה לו לבדק ולדקדק, ואלו בדק יפה יפה ודקדק
22 בשאלות - לא היה בא לידי שגגה, ולפי שלא טרח
23 בדרישה ובחקירה ואחר כך יעשה צריך כפירה; אבל
24 זה - מה לו לעשות? הרי טהורה היתה ושלא בשעת
25 וסתה בעל. אין זה אלא אנס. ולפיכך⁵¹, בין שנמצא
26 דם על עד שלשה⁵² בין שנמצא על עד שלשה⁵³ -
27 פטורין⁵⁴. אבל אם עבר ובא עליה סמוך לוסתה⁵⁵,
28 ודמה שובעל ויפרש קדם שתראה דם, וראתה בשעת
29 התשמיש - חייבין בקרבן, שזו היא שגגה⁵⁶. לפיכך⁵⁷,
30 אם נמצא דם על עד שלשה⁵⁸ - שניהם טמאים⁵⁹ וחיבין

ז. מי שעבר ובעל סמוך לנסת⁷¹ על דעת שתקדם 8
 ביאתו לראית הדם, והרגישה האשה שנטמאת 9
 בשעת תשמיש ואמרה לו נטמאתי - הרי זה לא 10
 יפרש בשהוא מתקשה⁷², כמו שבארנו בהלכות 11
 אסורי ביאה⁷³. ואם לא ידע שאסור לפרש מיד ופרש 12
 בשהוא מתקשה - חיב שתי חטאות⁷⁴: אחת על 13
 כניסתו, שהרי בעל נדה⁷⁵, ואחת על יציאתו⁷⁶, 14
 שיציאתו הנאה לו כביאתו. במה דברים אמורים?⁷⁷ 15
 כשידע שאסור לבעל בשעת הנסת ודמה שתקדם 16
 בעילתו לראיתה, ולא ידע שאסור לפרש מיד, 17
 שנמצאו לו שתי העלמות⁷⁸ בשתי הבעילות⁷⁹; אבל 18
 אם לא ידע שאסור לבעל בשעת הנסת⁸⁰, ולא ידע 19
 שאסור לפרש מן הטמאה מיד, אף על פי שפרש 20
 מיד והוא מתקשה - אינו חיב אלא חטאת אחת⁸¹; 21
 מפני שפניסתו ויציאתו, שהן בשתי בעילות, בשגגה 22
 אחת הן, ובהעלם אחת עשה הכל⁸². והוא הדין 23
 בשאר העריות⁸³, שאם שגג וכא על הערוה על דעת 24
 שהיא מתרת, ונודע לו שהיא ערוה והוא בתוך 25
 התשמיש - לא יפרש מיד, שיציאתו הנאה לו 26
 כביאתו. ואם לא ידע שאסור לפרש מיד ופרש והוא 27
 מתקשה - אינו חיב אלא חטאת אחת⁸⁴, שהכל שגגה 28
 אחת היא. 29

בקרוב⁶⁰. נמצא⁶¹ על עד שלף: אם קנחה עצמה מיד 1
 כשפרש הבעל ולא שהתה⁶² - שניהם טמאים וחיבין 2
 בקרבן⁶³; ואם שהתה⁶⁴ כדי שתושיט ידה לתחת הפר 3
 או לתחת הנסת ותטל עד לבדק בו ואחר כך קנחה 4
 עצמה - שניהן טמאים בספק⁶⁵ ופטורין מקרבן⁶⁶; 5
 ואם שהתה כדי שתדד מן המטה ותדיח את פניה⁶⁷ 6
 ואחר כך קנחה עצמה⁶⁸ ונמצא דם⁶⁹ - בעלה טהור⁷⁰. 7

(46) קביעותה לראות דם. (47) והרי נכשל ובה על נדה. (48) שניהם הבעל ואשתו. (49) שבועות יח, א. (50) שמחויב קרבן. וכגון שבא על אשתו נדה וחשבה שהיא טהורה, ראה למעלה פ"ב ה"ח. (51) כלומר, כיון שזה אונס. (52) המטלית שהיא מקנחת עצמה אחר התשמיש. (53) המטלית שהיא מקנח עצמו אחר התשמיש. כי דרך איש ואשה לבדוק עצמם אחר התשמיש: הוא קינח עצמו במטלית שלו, והיא במטלית שלה (פ"ד מהל' אסורי ביאה ה"ד טו). וראה להלן בהמשך ההלכה, לענין בא עליה סמוך לוסת, שלפעמים יש הבדל בין אם נמצא הדם על שלה, לבין אם נמצא הדם על שלו. (54) אף כי ודאי בעל נדה, פטורים מטעם הנ"ל שזה אונס גמור, ואין חיוב חטאת אלא על השוגג. (55) שאסור לבוא עליה בעונה הסמוכה לוסתה, שמא תראה דם בשעת תשמיש (הל' אסורי ביאה שם הי"ב, ועיי"ש כמה הוא זמן עונה). (56) כלומר, אין זה מיד, שהרי לא התכוון לבעול בעת שהיא נדה. וגם אין זה אונס, כי לא היה לו לבעול סמוך לוסת, אלא שוגג הוא, וראה למעלה פ"ב ה"ט בדין אומן. (57) כיון שזה שוגג, וחייבים חטאת. (58) שהוא קינח בו אחר התשמיש. (59) שבעת ימים, היא משום טומאת נדה, והוא משום שהבועל נדה כנדה, כמו שבארנו (ויקרא טו, כד) "ותהי נדתה עליו וטמא שבעת ימים". (60) חטאת כל אחד מהם, משנה נדה יד, א. לפי מה שביארו בשבועות יח, א - שמשנה זו עוסקת בבא עליה סמוך לווסתה. ואף-על-פי שקינח זמן רב אחרי התשמיש - כיון שנמצא על שלו, בוודאי ממנה הוא שראתה בשעת תשמיש. ועי' רש"י שם. (61) הדם. (62) כלום, אלא קינחה עצמה מיד סמוך לפרישתו. (63) משנה, שם: "נמצא על שלה אותיות (=תיכף) טמאין וחיבין קרבן", שגם כאן ברור הדבר שראתה דם בשעת התשמיש. (64) מזמן פרישתו של הבעל, ועד שקינחה את עצמה. (65) טומאת שבעה. שיתכן כי הדם בא לאחר התשמיש, ברייתא שם, ב. ומפרש רב חסדא (שם) כי גם במשנה הביאור כך. (66) מן החטאת (שם). ומשום שאין חטאת בהמה באה על הספק (ראה פ"ז מהל' פסולי המוקדשין ה"י), אבל הם חייבים בקרבן אשם תלוי (גמרא, שם טו). (67) "כוונת פניה, הוא לשון נקיה" (רבינו בפי"מ, נדה שם). כלומר, פניה של מטה, אותו המקום (ראה רש"י, שם). (68) כלומר, ששהתה זמן שאפשר בו לרדת מן המיטה וכן לקנח את עצמה. ורק לאחר משך זמן זה קינחה עצמה. (69) על המטלית שקינחה בה. (70) שאנו תולין כי הדם הזה בא לאחר גמר התשמיש, ואילו בשעת התשמיש לא היתה נדה כלל (משנה, נדה שם, מחלוקת רבי עקיבא וחכמים, ופסק כחכמים).

(71) נקט כן כדי לחייבו גם על הכניסה כדלהלן, ואילו שלא בשעת וסתה פטור על הכניסה (למעלה ה"ו). (72) כשהאבר עדיין חי. (73) פ"ד הי"א. (74) משנה, שבועות יד, ב: "היה משמש עם הטהורה, ואמרה לו נטמאתי ופירש מיד - חיוב, מפני שיציאתו הנאה לו כביאתו", ובגמרא שם יז, ב: "איתמר, אביי וכו' חיוב שתיים". (75) בשוגג. (76) שפירש באבר חי, ופרישה זו נחשבת לו כביאה בפני עצמה. (77) שם יח, א - בגמרא. (78) לפי שענין שגגת הכניסה אינו מענין שגגת הפרישה. שהרי שגגת הכניסה, לאו במותר ואסור היתה השגגה, כמו שהיתה שגגת הפרישה, אלא ביכול לבעול לפני זיבת הדם ובאינו יכול, ולעולם יודע הוא שהוא מוזהר שלא לבעול סמוך לוסתה, וכיון שענין שגגת הכניסה אינו מענין שגגת הפרישה, אינו שייך לדין של אכל שני זיתי חלב בהעלם אחד שהוא חיוב חטאת אחת (ר"י מיגש, שבועות שם). ורש"י פירש שם, שהן שתי העלמות לפי שישנה ידיעה באמצע. (79) בכניסה וביציאה, שהן כשתי בעילות נפרדות. (80) ואמרה לו באמצע התשמיש: נטמאתי. (81) (שבועות, שם). (82) ששתי השגגות בענין אחד הם, שהוא במותר ואסור שבבעילת הנדה (ר"י מיגש, שם), ולפירוש רש"י שם הטעם, משום שאין כאן ידיעת החטא, כי הוא סבור שהוא אנוס ולא עשה חטא, מכיון שאינו יודע שאסור לבעול סמוך לווסת, ונחשב הכל להעלמה אחת. (83) פשוט הוא (כסף-משנה). (84) בהיתר ואיסור הביאה, ואע"פ שיש כאן ידיעה בינתיים, בין הכניסה לבין היציאה (וראה למעלה ה"א, כי הידיעות מחלקות השגגות) וצריך

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

מזטרפים. (11) שאכלם בנפרד ובהפסקה ביניהם. (12) בין להקל ובין להחמיר וכרבי עקיבא. (13) אין הכוונה שלא ישהה מסוף אכילת חצי זית ראשון להתחלת אכילת חצי זית שני, אלא מתחילת אכילת החצי זית הראשון עד סוף אכילת החצי זית השני. וכן מצאנו בגמרא ברכות יב: "כל השנה כולה אדם מתפלל וכו' חוץ מעשרה ימים שבין ראש השנה ויום הכיפורים", הרי ש"בין", הוא מתחילת ראש השנה עד סוף יום הכיפורים, שהרי בלעדי ראש השנה ויום הכיפורים אין עשרה ימים. (14) כחכמים במשנה כריתות יב: האומרים עד שישהה מתחילה ועד סוף כדי אכילת פרס ופסק גם כר' יוחנן בן ברוקא עירובין פג. כי שיעור אכילת פרס הוא כדי אכילת שלוש ביצים. (15) לכזית שלם. (16) לא מבורר למה פשוט לו לרבינו שמצטרף למלקות יותר ממה שמצטרף לקרבן.

ב. אכל נותר¹⁷ מחמשה זבחים, פזית¹⁸ מפל זבח,¹⁷ בהעלם אחת, אף על פי שאכלן בחמשה תמחויין¹⁹ - אינו חיב אלא חטאת אחת; שפלו²⁰ שם אהד הן²⁰, והתמחויין אינן מחלקין²¹. וגופי הזבחים אינן מחלקין²², שאהד האוכל פשו מזבחים רבים או מזבח אחד²³. וכן השוחט חמשה זבחים בחוץ²⁴ בהעלם אחת - אינו חיב אלא חטאת אחת²⁵. הא למה זה דומה? למשתנה לחמש צורות²⁶ בהעלם אחת²⁷.

(17) בשר זבח שנותר לאחר זמן אכילתו, שאם אכלו במזיד חייב כרת ובשוגג מביא חטאת. (18) כי שיעור אכילת נותר להתחייב בה, הוא כזית. (19) נתבשלו כל זבח וזבח בקערה אחרת. (20) כלומר, אינם אלא איסור אחד והוא איסור נותר. (21) את השגגות שיתחייב בהן כמה חטאות. (22) לחייבו כמה חטאות ואף על פי שבעריות אמרנו למעלה (פרק ה הלכה ג) שגופים מחלקים - שם בעריות אי אפשר לבעול כולן בבת אחת, ולפיכך הגופים מחלקים, אבל אכילת נותר יכולה להיות מכל הזבחים בבת אחת, ולכן אין הגופים מחלקים. (23) שווים הם, שאינו חייב אלא חטאת אחת, שאין הדין משתנה על ידי היותם כמה גופין, וכרבי עקיבא במשנה שם. (24) בחוץ לעזרה. (25) במשנה שם: שאל ר' עקיבא לר' יהושע על השוחט ה' זבחים בחוץ בהעלם אחד, אם חייב חמש חטאות או חטאת אחת, ואמר ר' יהושע שהוא חייב חמש בקל-וחומר ממעילה, ודחה ר' שמעון דבריו, עיין שם, וכשם שאין גופים מחלקים לגבי אכילת נותר, כך אין מחלקים לעניין שחיטת קדשים בחוץ, שאפשר לשחוט את כולם בבת אחת. (26) של עבודה זרה. (27) בהשתחווה פשוט הדבר בהעלם אחד, שהרי בהשתחווה אחת יכול לעבוד לחמש צורות, ואילו באכילה ושחיטה - לכל אחד אכילה מיוחדת ושחיטה מיוחדת.

ג. הקיז דם²⁸ לבהמתו²⁹ וקבלו³⁰ בשני פוסות ושתאן³¹ בהעלם אחת - אינו מביא אלא חטאת אחת³¹.

(28) חיבל בבהמה והוציא דם שהנפש יוצאה עימו, והוא דם הקילוח (=היוצא בזרם חזק), שהשותה דם זה במזיד - חייב כרת, ובשוגג מביא חטאת. (29) בהמתו לאו דווקא אלא

להתחייב שתי חטאות, גם על הכניסה וגם על היציאה - מכיון ששגגת הכניסה גרמה לשגגת היציאה, אין הידיעה מחלקת ואינו חייב אלא חטאת אחת ('אור שמח'. וראה ב'הר המוריה' ובהגהות הגרע"א בשם סדרי טהרה).

יום שישי ב' אייר ה'תשע"ז

פרק עשירי

(1) יבאר שדין שגגת המאכלות כדין שגגת הבעילות, ואם האיסורין מצטרפין לקרבן.

א. דין שגגת המאכלות² כדין שגגת הבעילות³. לפיכך, אם אכל אכילות הרבה משם אחד בהעלם אחת⁴, אף על פי שיש ביניהן ימים רבים - אינו חיב אלא חטאת אחת⁵. כיצד? אכל חלב היום ואכל חלב למחר וחלב למחר⁶ בהעלם אחת, אף על פי שהן בשלשה תמחויין⁷ - אינו חיב אלא אחת. אכל אם אכל פזית חלב ונדע לו, וחזר ואכל פזית חלב ונדע לו - חיב על כל אכילה ואכילה; שהידיעות מחלקות השגגות⁸. אכל פחצי זית חלב וחזר ואכל פחצי זית חלב בהעלם אחת, אף על פי שהן שני תמחויין¹⁰ ואף על פי שהפסיק ביניהן¹¹ - הרי אלו מצטרפין ומביא חטאת; שאין התמחויין מחלקין¹². והוא שלא ישהה ביניהן¹³ יותר מכדי אכילת שלש ביצים¹⁴, כמו שבארנו בהלכות מאכלות אסורות. שפשוט שמצטרף השעור¹⁵ למזיד למלקות, כן מצטרף השעור לשוגג לקרבן¹⁶.

(2) האסורים. (3) ברור הוא, מדברי המשנה כריתות יא: כלומר, אם אכל דבר איסור כמה פעמים, ונעלם ממנו במשך כל הזמן (מהתחלת האכילה הראשונה עד סוף האכילה האחרונה) כי דבר זה אסור באכילה. (5) על כל האכילות, כי לעניין האכילות אין הימים מחלקים, כי אם הידיעות מחלקות וכל זמן שלא נודע לו ביניהם אינו חייב אלא אחת. (6) כלומר, למחר של המחר, שהוא יומיים אחרי האכילה הראשונה. (7) נתבשלו בשלוש קערות, בשינוי מלאכת בישולם. וראה להלן פרק ט הלכה ט כי התמחויין מחלקים במעילה, אבל לעניין חיוב כריתות פסק כרבי עקיבא (כריתות טו:): כי אין התמחויין מחלקים את ההעלם בין להקל ובין להחמיר, שאינו חייב חטאת על כל תמחוי ותמחוי, אף כי רבי יהושע שהוא רבו של רבי עקיבא סובר כי התמחויין מחלקין, פסק כרבי עקיבא שהשיב לרבי יהושע במשנה (שם), ובגמרא נסתפקו אם קיבל רבי יהושע תשובת רבי עקיבא או לא קיבל, וכיוון שרבי עקיבא הוא וודאי ורבי יהושע הוא ספק - אין ספק מוציא מידי וודאי. (8) במשנה: "אם אכל חלב וחלב וכו' אם הייתה ידיעה בינתיים וכו' מביא חטאת על כל אחת ואחת". (9) כי שיעור אכילת חלב לעניין כרת ומלקות במזיד, וחטאת בשוגג - הוא ככזית. (10) בשתי קערות ושנתבשל חצי זית זה בשינוי מלאכת הבישול מאשר חצי הזית השני - אין אומרים התמחויין מחלקים, אלא שני החצאי זיתים

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שישי ב' אייר - ספר קרבנות - הלכות שגגות קלה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

43) כלומר, שתייה בכלל אכילה היא, ושתייה נלמדו מפסוק אחד. וראה למעלה הלכה א כי האוכל אכילות הרבה משם אחד בהעלם אחד אינו חייב אלא חטאת אחת.

19 ו. העושה מלאכה ביום הפפורים שחל להיות
20 בשבת - חייב על כל שם חטאת, מפני שהן שני אסורין
21 הפאין באחד⁴⁴.

44) דין זה מובא גם למעלה פרק ד הלכה א (ופורש שם) וחזר רבינו ושנאו כאן לחלק בינו לבין אוכל ושותה שקדם (כסף משנה).

22 ז. אכל פחצי זית חלב וכחצי זית דם בהעלם אחת
23 - אינו חייב קרבן. קשם שאין האסורין מצטרפין
24 למלקות⁴⁵, כמו שבארנו בהלכות מאכלות
25 אסורות⁴⁶, כך אין מצטרפין לקרבן.

45) ראה בפרק יט מהלכות סנהדרין הלכה א כי האוכל כזית חלב או כזית דם וכו' במזיד - חייב מלקות, נוסף לחיוב הכרת. 46) פרק ד הלכה יז ופרק יד הלכה ה, שאם אכל כחצי זית מאיסור אחד ועוד חצי זית מאיסור אחר אין מצטרפין לכזית שלם לחייב מלקות.

26 ח. אכל פחצי זית⁴⁷ ונדע לו⁴⁸ וחרז ושכח⁴⁹, ואכל
27 פחצי זית אחר⁵⁰ בהעלם שני - פטור⁵¹; שהרי נודע
28 לו בינתיים, ויש ידיעה לחצי שעור⁵². וכן אם פתב
29 אות אחת [בשבת]⁵³ בשגגה ונדע לו וחרז ושכח,
30 וכתב אות שניה סמוכה לה⁵⁴ בהעלם שני - פטור
31 מקרבן חטאת⁵⁵. וכן כל פיוצא בזה. וכן אם הוציא
32 שתי אמות בשוגג⁵⁶ ושתי אמות במזיד ושתי אמות
33 בשוגג⁵⁷: אם בזריקה⁵⁸ - חייב. לא מפני שאין ידיעה
34 לחצי שעור, אלא מפני שאין בידו להחזירה⁵⁹,
35 לפיכך לא הועילה לו הידיעה שבינתיים⁶⁰. ואם
36 בהעברה⁶¹ - פטור; שיש ידיעה לחצי שעור⁶², כמו
37 שבארנו.

47) מדבר איסור, בשוגג. 48) שאכל דבר איסור. 49) כי דבר זה אסור באכילה. 50) מאותו איסור. 51) מחיוב חטאת, אף כי אכל כזית שלם בפחות מכדי אכילת שלוש ביצים. 52) כלומר, הידיעה בין אכילת החצי שיעור הראשון לאכילת החצי השני מועילה לחלק בין שני חצאי השיעורים שלא יצטרפו זה עם זה להוות ביחד שיעור שלם לחיוב. 53) ראה בפרק יא מהלכות שבת הלכה ט כי אין חייבים על כתיבה בשבת אלא אם כתב שתי אותיות לפחות. 54) לאות הראשונה. ראה שם הלכה יא כי אין חייב על כתיבת שתי אותיות בשבת אלא אם נהגות (=נקראות) זו עם זו. 55) שיש ידיעה לחצי שיעור. 56) כלומר, הוציא ברשות הרבים בשבת, כי המעביר ארבע אמות ברשות הרבים בשבת בשוגג חייב חטאת. 57) שיש לו בזה ידיעה, בין שתי האמות הראשונות שהעביר, לבין שתי האמות האחרונות. 58) כלומר, אם הוצאה זו הייתה דרך זריקה שזרק חפץ ובשעה שהחפץ עבר את שתי האמות הראשונות היה שוגג, ובשתי האמות האמצעיות נודע לו,

הוא הדין לחיה ועוף, ולא בא אלא למעט דם דגים, חגבים, שקצים, רמשים, ודם האדם. 30) לדם. 31) ומפרש רבינו שהמדובר בהעלם אחד, אבל בשתי העלמות הכל מודים שחייב שתיים.

1 ד. האוכל מאכלות הרבה משמות הרבה בהעלם
2 אחת - חייב על כל שם ושם³². פיצד? פגון שאכל
3 חלב ודם ונותר ופגול³³, פזית מפל אחד ואחד,
4 בהעלם אחת - מביא ארבע חטאות. וכן כל פיוצא
5 באלו. וכל האוכל פזית אחד שנתקבצו בו שמות
6 הרבה³⁴ בהעלם אחת³⁵, אם נתקבצו באסור מוסיף
7 או באסור כולל או באסור בת אחת³⁶ - חייב על
8 כל שם ושם³⁷. לפיכך, הטמא שאכל פזית חלב³⁸
9 ונותר³⁹ ביום הפפורים - מביא ארבע חטאות
10 ואשם⁴⁰: חטאת אחת משום טמא שאכל קדש,
11 ואחת משום אוכל חלב, ואחת משום אוכל נותר,
12 ואחת משום יום הפפורים. והוא שייצטרף אכל
13 אחר עם פזית זה עד שישלימו לכפותבת⁴¹. ומביא
14 אשם ודאי למעילה, שהרי נהנה מן ההקדש
15 בשגגה⁴².

32) חטאת מיוחדת. 33) שעל כל אלו חייב חטאת בשוגג. 34) כלומר, שחלו על כזית זה כמה איסורים. 35) שנעלמו ממנו כל האיסורים האלו. 36) אבל חוץ מהאופנים הנ"ל - אין איסור חל על איסור. 37) משנה בכריתות יג: "יש אוכל אכילה אחת וחייב עליה ד' חטאות ואשם", ובגמרא יד. אמרו כי באיסור מוסיף ובאיסור כולל לא אמרו "אין איסור חל על איסור". 38) מבהמת קדשים. 39) שנותר לאחר זמן הקרבתו, שאסור גם משום נותר. 40) "אמרו שאמתת הדין הזה הוא שיהא האוכל נטמא קודם שיביא שתי שערות בשנים המסוימות, לכשיגיע לפרקו נאסר עליו אכילת חלב ואכילת קדשים בטומאה בשעה אחת, הרי אלו שני איסורין באים כאחת וחייב גם כן במעילה על האכילה הזאת, לפי שקודם שהייתה הבהמה קודש היה אסור לאכול חלבה ומותר ליהנות בו ולפי שהקדש נאסר בהנאה, מיגו דאיתוסף ביה איסור הנאה איתוסף נמי איסור לעניין אכילה דחייב על אכילתו אשם מעילה וזהו איסור מוסיף, וגם כן החלב הזה שאכל קודם שיהא נותר היה מותר לגבוה ואסור להדיוט וכשיהיה נותר נאסר לגבוה, איתוסף נמי בה איסור לעניין אכילה, ולפיכך חייב על אכילתו משום נותר, ואם אכלו ביום הכיפורים איתוסף עליו איסורי אכילת היום שהוא איסור כולל כל האוכלים וכל המשקים והואיל ואסור ביום הזה לאכול דבר המותר הרי הוא גם כן מוסיף איסור בדבר האסור באכילתו, לפי שהוא כולל החלב הזה בכלל מה שאסור לאכול". 41) ששיעור אכילה שחייבים עליה ביום הכיפורים הוא ככותבת הגסה (=תמרה גדולה). 42) כי המועל בהקדש בשוגג משלם מה שנהנה בתוספת חומש ומביא איל לאשם.

16 ה. האוכל ושותה ביום הפפורים בהעלם אחת -
17 אינו חייב אלא חטאת אחת. אכילה ושותה אחת
18 היא⁴³.

מתוך מהדורת גושל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

18 והשלישי⁷⁵ - השלישי ושני מתפפרין, ששניהם
19 בהעלם אחת, וראשון לא נתפפר בהטאת זו. הביא
20 חטאת על האמצעי⁷⁶ - שלשתן מתפפרין, מפני
21 שהראשון והשלישי בהעלמו של אמצעי; וכשיודע
22 לו על הראשון ועל השלישי - אין צריך להביא
23 חטאת אחרת.

71 שאינו חייב אלא חטאת אחת. (72) ועל השני והשלישי לא נודע לו עוד. (73) ששניהם בהעלם אחד, ואף על פי שדיעות מחלקות (למעלה הלכה ט) - אין זה אלא אם נודע לו על השני לפני שהקריב החטאת, אבל אם הקריב החטאת לפני שנודע לו על השני, כיוון שעדיין לא נתחייב עליה קרבן, כל זמן שלא נודע לו, נגררת היא אחרי הראשונה ומתכפרת איתה. (74) אף על פי שבגמרא שם אמרו שרבה חזר בו ופסק שהשלישי נגרר אחרי השני ומתכפר איתו - אין זה אלא לריש לקיש שסובר ידיעות אינן מחלקות (שם עא:); והשני מתכפר ביחד עם הראשון (בלי גרירה) ולפיכך גורר הוא את השלישי, אבל לדעת רבינו שדיעות מחלקות והשני אינו מתכפר אלא משום שנגרר אחרי הראשון, מאחר שלא נודע עליו בעת הקרבת הקרבן כנ"ל, אינו יכול לגרור את השלישי, כי הכל מודים שאין גרירה אחר גרירה. (75) כלומר, נודע לו עליו ועדיין לא נודע לו לא על השני ולא על הראשון, והביא קרבן על השלישי. (76) וכגון שנודע לו על זה, ועל הראשון ועל השלישי לא נודע לו לפני ההקרבה, שאם נודע לו חייב חטאת על כל אחד ואחד שהרי ידיעות מחלקות.

24 יב. מי שאכל חתיכה משתי חתיכות⁷⁷ ונסתפק לו
25 אם אכל חלב או שמן, ואכל חתיכה אחרת משתי
26 חתיכות⁷⁸ ונסתפק לו אם אכל חלב או שמן, ואחר
27 כף נודע לו בודאי שחלב אכל בראשונה ובשניה -
28 אינו חייב אלא חטאת אחת⁷⁹; שדיעות ספק שהיתה
29 לו בינתים, אף על פי שמחלקת לאשמות⁸⁰, אינה
30 מחלקת לחטאות⁸¹.

77 ואחת מהחתיכות הייתה חלב ואחת הייתה שומן.
78 שגם בהן אחת של שומן ואחת של חלב. (79) שהייתה כן ידעה אחת וודאית על שניהם בסופה. וראה למעלה הלכה ט שאם נודע לו על שניהם כאחת מביא חטאת אחת. (80) לחייבו שני אשם תלוי על כל אחת ואחת. (81) פשוט הוא לדברי כולם בכריתות יח:

פרק שביעי

1 יבאר העושה ארבע עבודות לעבודה-זרה בהעלם אחד, וכל השוכח עיקר שבת.

31 א. המשפתחה² לעבודה זרה³ ונסך⁴ וקטר⁵ וזבח⁶
32 בהעלם אחת⁷ - חייב ארבע חטאות⁸. וכן אם פער
33 עצמו לפעור⁹ וזרק אבן¹⁰ למרקוליס¹¹ בהעלם אחת
34 - חייב שתים¹². וכן פל פיוצא בזה¹³ - היא חייב על
35 פל עבודה ועבודה. במה דברים אמורים? בשהיזיד
36 בעבודה זרה ושיגג בעבודות אלו; אבל אם היזיד

ורוב שכח בשעה שהחפץ עבר את שתי האמות האחרונות. (59) כרבה בשבת קב. שאף לחכמים הסוברים יש ידיעה לחצי שיעור, בזריקה מצטרפות, כיוון שאין בידו להחזירה. (60) והרי זה כאילו לא הייתה לו ידיעה כלל. (61) שהעבירו ברגליו. (62) בשבת שם אמר רבה שאפילו לרבן גמליאל האומר "אין ידיעה לחצי שיעור", אין זה אלא באופן ששיעור המלאכה נגמר כשהוא שוגג, אבל כאן ששיעור ארבע אמות (עם כלות שתי האמות השניות) נגמר בהיותו מזיד, מודה רבן גמליאל שהוא פטור. [ולפי מה שרבינו פוסק כרבנן, שיש ידיעה לחצי שיעור - אפילו אם לא היה מזיד אלא באמצע ולא במשך שתי אמות שניות, באופן ששיעור המלאכה נגמר בהיותו שוגג, גם כן פטור].

1 ט. האוכל פזית חלב ופזית חלב בהעלם אחת,
2 ונודע לו על הראשון וחסר ונודע לו על השני -
3 מביא שתי חטאות; שהידיעות מחלקות⁶³ ואף על
4 פי שעדיין לא הפריש הקרבן⁶⁴. אבל אם נודע לו על
5 שניהן פאחת - מביא חטאת אחת. וכן יראה לי,
6 שהוא הדין בפעילות⁶⁵.

63 בין הכזית הראשון לשני, להתחייב שתי חטאות, אף אם הידיעה לא הייתה בין אכילה לאכילה. (64) על הכזית הראשון שנודע לו לראשונה. כן אמר רב אשי (שם) שדברי רבי יוחנן הם בין לפני שהפריש הקרבן ובין לאחר שהפריש הקרבן. (65) שאף על פי שלענין "גופים מחלקים" יש הבדל בין אכילת איסור שאין הגופים מתחלקים, לבין ביאות אסורות שהגופים מחלקים לפי שאי אפשר לבעול כולן בבת אחת, - כאן לענין "ידיעות מחלקות" אין הבדל בין אכילות אסורות לבין ביאות אסורות שבשתייהן אמרו ידיעות מחלקות.

7 י. אכל פזית ומחצה⁶⁶ בהעלם אחת, ונודע לו על
8 פזית⁶⁷, וחסר ואכל חצי זית בהעלמו של שני⁶⁸ -
9 אינו חייב אלא חטאת אחת⁶⁹; שאין חצי זית
10 האחרון מצטרף לראשון, אף על פי שהוא
11 בהעלמו, שהרי נודע לו על מקצת העלמה
12 ראשונה⁷⁰.

66 חלב. (67) ועל מחצית הכזית לא נודע לו. (68) כלומר, בהעלם אחד עם מחצית הכזית הקודמת, שעדיין לא נודע לו עליה עד שגמר לאכול גם המחצית השנייה. (69) על אכילת הכזית הראשון. (70) והרי זה כאילו נודע לו על כל ההעלמה, וגם על מחצית הכזית, שהרי אם היה מביא קרבן על הכזית הראשון והיה מתכפר גם על מחצית הכזית הראשון שלא נודע לו, אף על פי שכזית שלם אינו מתכפר אלא אם כן נודע לו, ואף ר' יוחנן האומר: ידיעות מחלקות גם לאחר אכילה - בכזית, מודה בחצי זית.

13 יא. אכל שני זיתי חלב בהעלם אחת⁷¹ ונודע לו על
14 אחד מהן, וחסר ואכל פזית אחר בהעלמו של שני,
15 והביא חטאת על הראשון⁷² - ראשון ושני
16 מתפפרין⁷³, אבל שלישי לא נתפפר⁷⁴; אלא פשיודע
17 לו עליו - יביא חטאת אחרת. הביא חטאת על

11 והוא קָטָן לְבִין הַעֹבְדֵי פֹכְכִים¹⁸, או נְתַיֵיר קָטָן
12 והוא בֵּין הַעֹבְדֵי פֹכְכִים¹⁹, אָף עַל פִּי שְׁעֵשָׂה
13 מְלֹאכֹת הַרְבֵּה בְּשִׁבְתוֹת הַרְבֵּה - אֵינוֹ חֵיב אֶלָּא
14 חֲטָאת אַחַת²⁰, שֶׁהִפְלִי שִׁגְגָה אַחַת הִיא²¹. וְכֵן חֵיב
15 חֲטָאת אַחַת עַל כָּל חֵלֶב שְׂאֵכֶל²², וְחֲטָאת אַחַת עַל
16 דָּם²³ שְׂאֵכֶל, וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא בְּזֶה בְּעֹבְדוֹת²⁴ אֵלֹהִים²⁵.
17 וְכָל הַיּוֹדֵעַ עֵקֶר שִׁבְתָּ אֶבֶל שִׁכַח שְׁהִיּוּם שִׁבְתָּ וְדָמָה
18 שֶׁהוּא חַל, אָף עַל פִּי שְׁעֵשָׂה בּוֹ מְלֹאכֹת הַרְבֵּה -
19 חֵיב חֲטָאת אַחַת עַל הַיּוֹם כֻּלּוֹ, וְכֵן חֲטָאת עַל כָּל
20 שִׁבְתָּ וְשִׁבְתָּ שֶׁשִּׁגְגָה בּוֹ²⁶.

16) כן לשון המשנה שבת סז: ובגמרא שם סח. ביארו למה נקט התנא לשון "גדול". וראה בפירושו המשניות לרבינו שם, ודבריו מתאימים למה שכתב בפירושו לתלמוד ב"מספרות הגאונים" להר"ש אסף, ירושלים תרצ"ג עמוד 192. וראה מש"כ אאמור"ר שליט"א ב"סיני" כרך כו עמוד 17. במשנה (שם סז): "כל השוכח עיקר שבת ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה, אינו חייב אלא חטאת אחת". ואמרו בגמרא (שם סח): "ששוכח עיקר השבת" הוא בין אם הכיר ולבסוף שכח, ובין אם לא ידע מעולם, כגון תינוק שנשבה בין הגויים או גר שנתגייר בין הגויים (וראה להלן). וכתב רבינו בפירושו המשניות שם: "ואמרם כל השוכח עיקר שבת, רצוננו לומר ואפילו היתה לו ידיעה קודם לכן, ומלת שוכח תורה על זה, והוא שישכח כי השם יתעלה צוה לבני ישראל באיסור מלאכה בשבת". ונראה שכן כוונת רבינו כאן במה שכתב "ושכח שנצטוו ישראל", שזהו פירוש למה שכתב קודם "השוכח עיקר שבת". (18) ולא ידע מעולם כי יש שבת בישראל. כרב ושמואל (שם סח): וראה למעלה פ"ב הלכה ו. (19) שלא ידע מעולם כי ה' צוה על השבת (ועיין למעלה שם). והזכיר רבינו "נתגייר קטן", שאם היה גר גדול, הרי ודאי הודיעהו ממצות שבת (והוא בכלל שכתב למעלה "השוכח עיקר שבת"), אבל קטן שמטבילין אותו על דעת בית-דין אין צורך להודיעו (כסף-משנה). (20) על כל המלאכות שעשה בכל השבתות - משנה שם. (21) בעיקר השבת. ובגמרא (שם סט): למדו זאת ממה שנאמר (ויקרא יט, ל) "את שבתותי תשמורו" - "שמירה אחת לשבתות הרבה". כלומר, אינו חייב אלא חטאת אחת לשגגות הרבה שבתות, אם שכח עיקר השבת. (22) כרבנן (שם סח): ולא כמונבו הפוטר לגמרי מקרבן, וראה למעלה שם. והוא-הדין אם ידע שדבר זה אסור ושכח, שאינו חייב אלא חטאת אחת על אכילות הרבה, וכתבה רבינו למעלה פ"ו הלכה א. (23) בכ"י תימן: "על כל דם". וכן הגיה מעשה רוקח. (24) צ"ל "בעבירות", וכן בכ"י תימן. (25) כלומר, בכל עבירות שחייבים עליהן חטאת (ראה למעלה פ"א הלכה ד), ולא ידע מעולם שדבר זה אסור, ואעפ"כ הוא חייב חטאת, ולא כמונבו החולק על רבנן וסובר שהוא פטור לגמרי. (26) במשנה שם סז: "היודע עיקר שבת ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה, חייב על כל שבת ושבת". ובכריתות טז: נאמר ע"ז משום שלענין שבת אמרינן שימים שבינתיים מחלקים לחייבו על כל שבת ושבת. ולמדו זאת (שבת ט:)

1 בְּעֹבְדוֹת אֵלֹהִים וְשִׁגְגָה בְּעֹבְדָה זָרָה - אֵינוֹ חֵיב אֶלָּא
2 חֲטָאת אַחַת¹⁴. מֵיָדָע? יָדַע שֶׁזֶה עֹבְדָה זָרָה וְשִׂאֲסוּר
3 לְעִבְדָהּ, אֲבָל לֹא יָדַע שֶׁהִשְׁתַּחֲוֶה וְהִנְסוּף עִבְדָהּ,
4 וְהִשְׁתַּחֲוֶה וְנִסְף - חֵיב שְׁתֵּים. יָדַע שֶׁאֵלֹהִים עֹבְדוֹת הֵן
5 וְאֲסוּר לְעַבְדָּהּ בְּהֵן לֹא אַחֵר, וְלֹא יָדַע שֶׁזֶה עֹבְדָה
6 זָרָה, לְפִי שֶׁלֹּא הִיָּתָה שֶׁל כֶּסֶף וְזָהָב¹⁵, וְעַלָּה עַל
7 דַּעְתוֹ שֶׁאֵינוֹ קְרוִינֵן עֹבְדָה זָרָה אֶלָּא שֶׁל כֶּסֶף וְזָהָב,
8 וְעִבְדָהּ בְּכָל הָעֹבְדוֹת - אֵינוֹ חֵיב אֶלָּא חֲטָאת אַחַת.

(2) השתחוואה היא אחת מארבע עבודות (פ"ג מהלכות עבודה זרה הלכה ג). אחד השתחויה בפישוט ידים ורגלים או בלא פישוט ידים ורגלים, משעה שיכבוש פניו בקרקע - נסקל (פ"ו שם הלכה ח). (3) ואפילו אין דרך עבודתה בד' עבודות הללו (סנהדרין ס: ושם פ"ג הלכה ג). (4) יין, ככתוב (דברים לב, לח) "יין נסיכם". או דם שכתוב (תהלים טז, ד) "כל אסיר נסיכיהם מים" (סנהדרין שם). (5) הקטיר החלבים, כמו שנאמר (דברים שם) "אשר חלב זבחימו", וראה בסנהדרין שם: "ולחקיר חלבה". ובתפארת ישראל פ"ז מסנהדרין משנה ו, פירש: "המקטר בשר או קטורת מבשמים". (6) שנאמר (שמות כב, יט) "זובח לאלהים יחרם". (7) שנעלם ממנו כי הדברים האלה אסורים. (8) על כל דבר ודבר, גמ' סנהדרין סב. "תני רבי זכאי קמיה דר' יוחנן, זיבח וקטיר וניסך והשתחויה בהעלם אחד אינו חייב אלא אחת, שנאמר (שם כ, ה) "לא תעבדם", הכתוב עשאן כולן עבודה אחת - (שם סג). אמר ליה, פוק תני לברא [דטעות הוא - רש"י]. ובדף סג. "אמר אביי, שלש השתחוואות בעבודה זרה (= "לא תשתחוה להם" - שמות שם, "כי לא תשתחוה לאל אחר - שם לד, יד, "לא תשתחוה לאלהיהם" - שם כג, כד) למה? - אחת לדרכה, אחת לשלא כדרכה, ואחת לחלק". כלומר, לחלק, שחייב על כל עבודה ועבודה, ופסק רבינו כר' יוחנן ואביי. (9) עושה צרכיו לפני עבודה זרה שנקראת פעור, וזו היא דרך עבודתה. (10) או מסלק אבן (רבינו בפי"ה מ' סנהדרין שם, וכן כתב הרע"ב שם). (11) שדרך עבודתה בזריקת אבן (או בסילוק אבן). ומרקוליס פירושו: חילוף שבח, "מר" מלשון חילוף, "קילוס" מלשון שבח (רע"ב שם) [שאעפ"י שבמקרא הוא לשון גנאי - בתלמוד הוא לשון שבח, וראה ב"ערוגת הבושם" חלק א עמוד 150 והערה 18]. וכל זה דוקא בפעור ובמרקוליס, אבל בעבודה זרה אחרת, שאין דרך עבודתה בכך - פטור (שם סא). (12) כמבואר למעלה שהשתחוואה יצאה לחלק, לחייב על כל עבודה ועבודה. (13) כלומר, בשאר עבודות שדרכם בכך. (14) על כל העבירות, שם סב. ובכריתות ג. אמרו על מה שנאמר (ויקרא ד, ב) "ועשה אחת מהנה" - פעמים שחייב אחת על כולן, ופעמים שחייב על כל אחת ואחת, וכו'. אחת שהיא הנה: זדון עבודה זרה ושגגת עבודות. הנה שהיא אחת: שגגת עבודה זרה וזדון עבודות. (15) בסנהדרין ובכריתות שם, משום שנאמר (שמות כ, כ) "לא תעשון אתי אלהי כסף ואלהי זהב", טעה וסבר שרק עבודה זרה של כסף וזהב אסור.

9 ב. כָּל־גְּדוֹל אֶמְרוּ בְּשִׁבְתָּ¹⁶: כָּל הַשּׁוֹכַח עֵקֶר שִׁבְתָּ
10 וְשִׁכַח שְׁנִצְטוּוּ יִשְׂרָאֵל¹⁷ עַל הַשִּׁבְתָּ, או שֶׁשִּׁגְגָה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

מהלכות שבת הלכה ז, שלא גרס בגמרא שם אלא: "אילו עביד שתי אבות בהדי הדדי", עיין שם].

15 ז. עֲשֵׂה מְלֶאכֶת הַרְבֵּה מְעִין מְלֶאכֶה אַחַת³⁷, כְּגוֹן
16 שְׂזָרַע³⁸ וְהִבְרִיף³⁹ וְהִרְכִּיב⁴⁰ בְּהֶעָלַם אַחַת - אֵינּוּ חֵיב
17 אֶלָּא חֲטָאת אַחַת⁴¹. וְכִכָּר נִתְפָּאֵר בְּהִלְכוֹת שֶׁבֶת⁴²
18 הָאָבוֹת⁴³ וְהַתּוֹלְדוֹת⁴⁴ וְהַמְּלֶאכֶת שֶׁהֵן מְעִין אָבוֹת⁴⁵.

37) שעשה כמה מלאכות הדומות זו לזו, וכולם אבות מלאכות של אב אחד, ראה פ"ז מהלכות שבת הלכה ג. (38) זרעים. (39) כפף ענף עץ בקרקע וכסהו בעפר למען יקלט ויהיה לעץ בפני עצמו. (40) שם ענף רך בעץ אחר, ו"כל אלו אב אחד הן מאבות מלאכות וענין אחד, שכל אחת מהן לצמח דבר הוא מתכוון" (רבינו בהלכות שבת שם). (41) ברייתא שבת עג: "תנא, הזורע והזומר והנוטע והמבריק והמרכיב, כולן מלאכה אחת הן", ובגמרא שם: "מאי קמ"ל, העושה מלאכות הרבה מעין מלאכה אחת, אינו חייב אלא אחת". וכן כתב רבינו, שם הלכה ט. ושם העתיק כל המלאכות המפורשות בברייתא הג"ל: "הרי שזרע ונטע והבריק והרכיב וזמר בהעלם אחד". (42) פ"ז. (43) שם בהלכה א. (44) שם בהלכות ה"ו. (45) שם בהלכות ב"ג-ד.

19 ח. עֲשֵׂה מְלֶאכֶת הַרְבֵּה מְעִין מְלֶאכֶה אַחַת בְּשֶׁבֶתוֹת
20 הַרְבֵּה⁴⁶, בֵּין בְּזוֹדוֹן שֶׁבֶת וְשִׁגְגַת מְלֶאכֶת בֵּין בְּשִׁגְגַת
21 שֶׁבֶת וְזוֹדוֹן מְלֶאכֶת - חֵיב עַל כָּל מְלֶאכֶה
22 וּמְלֶאכֶה⁴⁷. מִיֵּצֵד? יָדַע שֶׁהַיּוֹם שֶׁבֶת וְזָרַע בּוֹ מִפְּנֵי
23 שְׁלֹא יָדַע שֶׁהִזְרִיעָה מְלֶאכֶה, וְכֵן בְּשֶׁבֶת שֶׁנִּיחַ יָדַע
24 שֶׁהוּא שֶׁבֶת וְנָטַע בָּהּ מִפְּנֵי שְׁלֹא יָדַע שֶׁהִנְטִיעָה
25 אֶסוּרָה מִשּׁוֹם מְלֶאכֶה, וְכֵן בְּשֶׁבֶת שְׁלִישִׁית הִבְרִיף
26 מִפְּנֵי שְׁלֹא יָדַע שֶׁהִבְרִיכָה מְלֶאכֶה - חֵיב עַל כָּל
27 אַחַת וְאַחַת, אֶף עַל פִּי שֶׁהִיא מְעִין מְלֶאכֶה אַחַת,
28 מִפְּנֵי שֶׁשֶׁבֶתוֹת כְּגוֹפִין מִחֻלְקִין⁴⁸.

46) כלומר, בכל שבת עשה מלאכה אחרת. (47) משנה בכריתות טז. "אמר רבי עקיבא, שאלתי את רבי אליעזר בעושה מלאכות הרבה בשבתות הרבה מעין מלאכה אחת בהעלם אחת מהו, חייב אחת על כולן או חייב על כל אחת ואחת. אמר לי, חייב על כל אחת ואחת". ובגמרא שם: אמר רב חסדא, זדון שבת ושגגת מלאכות, אפילו רבי עקיבא סבר שהן כגופים מחולקים, והוא שאל רק שגגת שבת וזדון מלאכות, אם הימים שבינתיים הם כדיעה לחלק או לא, ופשט לו ר"א ימים שבינתיים הוי ידיעה לחלק, וקיבל ממנו ר"ע דין זה. ופסק רבינו כרב חסדא. ולפי"ז לאו דוקא במלאכות הרבה מעין מלאכה אחת, חייב על כל מלאכה ומלאכה, אלא אפילו עשה מלאכה אחת בשבתות הרבה - חייב על כל שבת ושבת (קרית ספר, וראה בלח"מ). (48) כאילו בא על כמה עריות בהעלם אחד (ראה למעלה פ"ה הלכה ג), שחייב על כל אחת ואחת אף שהבעילה מעשה אחד, שאין בין בעילה לבעילה ולא כלום (רבינו בפיה"מ שם).

ט. שִׁגְגַת שֶׁהַיּוֹם שֶׁבֶת וְזָרַע בּוֹ וְהוּא יָדַע שֶׁהִזְרִיעָה

ממה שנאמר (שמות לא, טז) "ושמרו בני ישראל את השבת" - "שמירה אחת לכל שבת ושבת".

1 ג. וְכָל הַיּוֹדַע שֶׁהַיּוֹם שֶׁבֶת וְשִׁגְגַת בְּמְלֶאכֶת וְלֹא יָדַע
2 שֶׁמְּלֶאכֶת אֵלּוֹ אֶסוּרוֹת²⁷ אוֹ שֶׁיָּדַע שֶׁהֵן אֶסוּרוֹת וְלֹא
3 יָדַע שֶׁחֵיבִין עֲלֵיהֶן פֶּרֶת²⁸, וְעֲשֵׂה מְלֶאכֶת הַרְבֵּה -
4 חֵיב חֲטָאת עַל כָּל אֵב מְלֶאכֶה וּמְלֶאכֶה. אֶפְלוּ עֲשֵׂה
5 הָאֲרַבְעִים חֲסֵר אַחַת²⁹ בְּהֶעָלַם אַחַת³⁰ - מְבִיא
6 שְׁלִשִׁים וְתֵשַׁע חֲטָאוֹת³¹.

(27) במשנה שבת שם: "היודע שהוא שבת ועשה מלאכות הרבה וכו' חייב על כל אב מלאכה ומלאכה". (28) כ"ר יוחנן שם סט. וראה למעלה פ"ב הלכה ב. (29) ל"ט אבות המלאכות שבשבת, ראה משנה שבת עג. (30) כלומר, לא ידע שחייבים עליהן כרת, אבל ידע שהן אסורות. וזה מוסב רק על הסיפא, ולא על הנישא כ"שלא ידע שמלאכות אלו אסורות", שאם לא ידע כל הארבעים חסר אחת, כמה ידע שהיום שבת? (לחם-משנה, ועיין כסף-משנה). (31) דברי ר' יוחנן כריתות ב: ושבת שם, וראה למעלה פ"ד ה"א.

7 ד. שֶׁכַּח שֶׁהַיּוֹם שֶׁבֶת וְשִׁגְגַת אֶף בְּמְלֶאכֶת וְלֹא יָדַע
8 שֶׁמְּלֶאכֶת אֵלּוֹ אֶסוּרוֹת - אֵינּוּ חֵיב אֶלָּא חֲטָאת
9 אַחַת³².

(32) זו היא בעיית רבא מרב נחמן (שבת ע:): "העלם זה וזה בידו, מהו?". כלומר, שכח שהיום שבת, וכן שכח שמלאכות אלו שעשה, אסורות בשבת, אם הולכים אחר שכחת השבת לחייבו אחת בלבד, או אחר שגגות מלאכות לחייבו על כל מלאכה ומלאכה. ואמרו במסקנא שם: "לא שנא", ופירש רש"י: "ואינו חייב אלא אחת".

10 ה. הַעוֹשֶׂה אֵב וְתוֹלְדוֹתָיו³³ בְּהֶעָלַם אַחַת - אֵינּוּ חֵיב
11 אֶלָּא חֲטָאת אַחַת³⁴. וְאֵין צָרִיף לומר הַעוֹשֶׂה תוֹלְדוֹת
12 הַרְבֵּה שֶׁל אֵב אֶחָד, שְׁאִינוּ חֵיב אֶלָּא חֲטָאת אַחַת³⁵.

(33) ראה פ"ז מהלכות שבת, מהו אב מלאכה ומהי תולדה. (34) משנה שם סח. "העושה מלאכות הרבה מעין מלאכה אחת, אינו חייב אלא חטאת אחת", ומפרש רבינו בפיה"מ "מלאכות הרבה מעין מלאכה אחת, שיעשה בשגגה אב מאבות מלאכות עם תולדותיו וכו' אינו חייב אלא חטאת אחת", וכ"ה בבבא קמא ב. לדעת רבנן ולא כר' אליעזר. וראה בפ"ז מהלכות שבת הלכות ז"ח. (35) בכריתות טז. "שאל רבי עקיבא את רבי אליעזר, בעושה מלאכות הרבה וכו' מעין מלאכה אחת בהעלם אחד וכו'" ומפרש רבינו בפיה"מ שם "כגון שיהיה ד' וה' מלאכות כולן תולדות אב אחד", ופסק כר' עקיבא שאינו חייב אלא חטאת אחת.

13 ו. עֲשֵׂה תוֹלְדָה שֶׁל אֵב זֶה וְתוֹלְדָה שֶׁל אֵב זֶה
14 בְּהֶעָלַם אַחַת - יִרְאֶה לִי, שֶׁהוּא חֵיב שְׁתֵּי חֲטָאוֹת³⁶.

(36) כן מפורש בבבא קמא שם: "ומה יש בין תולדה לאב? - שאם עשה שתי אבות ביחד או שתי תולדות ביחד, חייב על כל אחד ואחד". ונראה שרבינו לא גרס שם "או שתי תולדות ביחד" (כסף-משנה בשם ר"י קורקוס, ועיין שם מה שכתב בשם הר"א בן רבינו) [וכן נראה מדברי רבינו בפ"ז

לו על הקצירה של שגגת שבת וזדון מלאכות וכו' והקריב קרבן הקצירה, קצירה של שגגת שבת וגו' (=וגומר) שחיוב שתייהן אחת גוררת קצירה של זדון שבת ושגגת מלאכות וכו'. (63 כלומר, הקצירה והטחינה של "שגגת שבת וזדון מלאכות". (64 ואין אומרים תגרור טחינה של "שגגת שבת וזדון מלאכות" לטחינה של "זדון שבת ושגגת מלאכות" - שאין גרירה אחר גרירה (שם עא.). (65 שם. (66 כלומר, כשם שקצירה של שגגת שבת וכו' גוררת קצירה של זדון שבת וכו', כמו כן הן מצטרפות לכשיעור.

26 יא. המתפנן לחתוף⁶⁷ את התלוש⁶⁸ וחתף את
27 המחבר⁶⁹, אף על פי שנתפנן לחתיכה⁷⁰, הואיל ולא
28 עשה מחשבתו⁷¹ - פטור מן החטאת⁷²; ושה
29 פמתעסק⁷³, ולא אסרה תורה אלא מלאכת
30 מחשבת⁷⁴, כמו שבארנו פמה פעמים⁷⁵.

(67 בשבת. (68 תלוש מן הקרקע. (69 מחובר לקרקע. שהעוקרו בשבת חייב משום קוצר (פ"ח מהלכות שבת הלכה ג.) (70 למעשה החיתוך. (71 כלומר, לא חתך את המחובר במחשבה. (72 כרוב, ולא כאבוי, שם עב: (73 שלא חשב כלל לעשות דבר זה שעשה. ואינו דומה לשוגג, שהשוגג מתכוון לעשות דבר שעשה אלא שחשב שמותר לעשותו. ראה רש"י בכריתות יט: (74 ולמדו כן ממה שנאמר במלאכת המשכן סמוך לאיסור מלאכה בשבת (שמות לה, לג) "לעשות בכל מלאכת מחשבת", שכשם שבמשכן היו המלאכות מכוונות לפי חישוב מתחילה, כמו כן במלאכות שבת (כריתות יט: דברי רב נחמן). (75 ראה עוד למעלה פ"ב הלכה ז, ובפ"א מהלכות שבת הלכות ח-ט.

31 יב. החותה גחלים⁷⁶ בשבת, שהוא מכבה את
32 העליונות ומדליק את התחתונות⁷⁷, אם נתפנן לכבות
33 ולהבעיר - חייב שתיים⁷⁸. חתה גחלים להתחמם מהם
34 והבעירו מאליה⁷⁹ - חייב שתיים⁸⁰; מפני שמלאכה
35 שאינה צריכה לגופה - חייב עליה⁸¹, כמו שבארנו
36 בהלכות שבת⁸², וכשם שחייבין על זדונה פרת, כך
37 חייב על שגגתה קרבן חטאת.

(76 לוקח גחלים ממקום ריכוז ומכניסם לתוך כלי. ראה רש"י כריתות כ. (77 כלומר, הגחלים שהיו במקום הריכוז למעלה לוחשות (=בוערות), הם עכשיו בתוך הכלי עומות (=כבויים) על-ידי כובד המשא של הגחלים שעליהם, והגחלים שהיו קודם למטה עומות מחמת העליונות, נמצאות עכשיו למעלה בתוך הכלי לוחשות. (78 אבל אם לא נתכוון אלא לכבות ולא להבעיר, והובערו מאליהן אינו חייב אלא אחת בלבד, אף שהדבר ידוע שאי-אפשר לחתות לשם כיבוי מבלי שיובערו - והרי זהו כ"פסיק רישיה ולא ימות" (ראה בפ"א מהלכות שבת הלכה ו) - סובר רבינו כדעת הערוך שכיון שפעולת ההבערה אינה נעשית בידיים אלא מאליה, והוא לא ניחא לו שיבעור, אין כאן איסור (ראה שם הערה כז) ולא כדעת התוספות בשבת קג. ש"פסיק רישיה דלא ניחא ליה" הוא כמו "מלאכה שאינה צריכה לגופה". וכן מפרש רבינו מה שאמרו בכריתות שם "תנו רבנן, החותה גחלים בשבת חייב חטאת. רשב"א אומר

1 מלאכה, וכן בשבת שניה שכח שהיא שבת ונטע בו
2 והוא יודע שהנטיעה מלאכה, וכן בשלישית שכח
3 שהיא שבת והקריף אף על פי שיודע שההקריפה
4 מלאכה - הרי זה חייב על כל אחת ואחת; שהימים
5 שבין שבת לשבת הרי הן בידיעה אחת⁴⁹ לחלק⁵⁰.

(49 כלומר, ששת הימים שבין שבת לשבת, הרי הם כידיעה המחלקת. ולשון "אחת" אינה מובנת. (50 וראה למעלה הלכה ב בדברינו, כי דין זה, שהימים שבין שבת לשבת מחלקים לחייבו על כל שבת ושבת, נלמד בשבת סט: ממה שנאמר (שמות לא, טז) "ושמרו בני ישראל את השבת" - שמירה אחת לכל שבת ושבת.

6 י. מי⁵¹ שקצר וטחן כגרוגרת⁵² בשגגת שבת וזדון
7 מלאכות, שאינו חייב אלא חטאת אחת⁵³, וחזר וקצר
8 וטחן כגרוגרת⁵⁴ בזדון שבת⁵⁵ ושגגת מלאכות,
9 שהוא חייב על כל מלאכה ומלאכה⁵⁶, ונודע לו על
10 קצירה של שגגת שבת וזדון מלאכות⁵⁷ - קצירה⁵⁸
11 גוררת קצירה⁵⁹ וטחינה⁶⁰ גוררת טחינה⁶¹, וכאלו
12 עשה ארבעתן בשגגת שבת וזדון מלאכות, שאינו
13 חייב אלא חטאת אחת; וכיון שהקריב חטאת זו
14 נתפטר לו על הכל, וכשידעם אחר כן - אינו צריך
15 להביא חטאת אחרת⁶². אכל אם נודע לו תחלה על
16 קצירה של זדון שבת ושגגת מלאכות והקריב
17 חטאת - נתפטר לו על זו הקצירה שנודע לו עליה
18 ועל הקצירה והטחינה של שגגת שבת וזדון
19 מלאכות; מפני ששניהן כמלאכה אחת⁶³, ונגררה
20 קצירה וטחינה עם הקצירה, ותשאר הטחינה של
21 זדון שבת עד שיודע לו עליה ויביא חטאת שניה⁶⁴.
22 קצר פחצי גרוגרת בשגגת שבת וזדון מלאכות,
23 וחזר וקצר פחצי גרוגרת⁶⁵ בזדון שבת ושגגת
24 מלאכות - הרי אלו מצטרפין. קצירה גוררת
25 קצירה⁶⁶. וכן כל פיוצא בזה בשאר מלאכות.

(51 שבת ע: מימרא של רבא. (52 כלומר, קצר כגרוגרת וטחן כגרוגרת (רש"י שם). (53 למעלה הלכה ב. (54 אף כאן: קצר כגרוגרת וטחן כגרוגרת כנ"ל. (55 כלומר, נודע לו ששבת היום, אבל לא נזכר שלפני כן קצר וטחן בשגגת שבת. (56 למעלה הלכה ג. (57 ואילו על "זדון שבת ושגגת מלאכות" לא נודע לו. (58 של "שגגת שבת וזדון מלאכות". (59 של "זדון שבת ושגגת מלאכות" אעפ"י שאינה אתה בהעלם אחד. (60 של "שגגת שבת וזדון מלאכות". (61 של "זדון שבת ושגגת מלאכות". (62 ואף-על-פי שידיעות שלאחר החטא אף הן מחלקות (למעלה פ"ו הלכה ט) כיון שלא נודע לו על "זדון שבת ושגגת מלאכות" אלא לאחר הקרבת הקרבן, נתפטר לו על זה. וכן כתב רבינו בפירושו לתלמוד מסכת שבת ("מספרות הגאונים" לר"ש סאף ירושלים תרצ"ג עמוד 195, ועיין עליו ב"סיני" כך כו עמוד סו מאמר של אאמור"ר הגרמ"ל זק"ש שליט"א): "קצר וטחן כגרוגרת וכו' נודע

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

גמורה, ואשם תלוי אין מכפר כפרה גמורה". ופירש רש"י שם "דלכי מתיידע לו מביא חטאת".

ב. אינו חַיֵּב בְּאֲשֶׁם תְּלוּי עַד שֶׁהֵיחָה שָׁם אֶסוּר קְבוּעָה.⁹ פִּינְיָד? אֲכַל חֶלֶב⁹, וְסִפֵּק אִם הֵיחָה¹⁰ פְּזוּת אוֹ פְּחוּת מִפְּזוּת¹¹; אוֹ שֶׁהֵיחָה לְפָנָיו חֲתִיכַת חֶלֶב וְחֲתִיכַת שֶׁמֶן¹², וְאֲכַל אַחַת מֵהֶן וְאֵין יָדוּעַ אִי זֶה מֵהֶן אֲכַל; אֲשֶׁתוֹ וְאֲחֹתוֹ עִמּוֹ בְּפִיטָה¹³, בְּעַל אַחַת מֵהֶן וְאֵין יָדוּעַ אִי זֶה מֵהֶן בְּעַל; שֶׁבֶת וְחֹלֵה¹⁴, וְעֵשָׂה מְלֹאכֹת בְּאֶחָד מֵהֶם וְאֵין יָדוּעַ בְּאִי זֶה יוֹם עֵשָׂה; אוֹ שֶׁעֵשָׂה מְלֹאכָה¹⁵ בְּשֶׁבֶת וְלֹא יָדַע מַעֲיֵן אִי זֶה מְלֹאכָה¹⁶ עֵשָׂה - הֲרִי זֶה מְבִיא אֲשֶׁם תְּלוּי. וְכֵן כֹּל פִּינְיָא בְּזֶה. אֲכַל אִם הֵיחָה לְפָנָיו חֲתִיכָה אַחַת, סִפֵּק שֶׁהֵיחָה חֶלֶב סִפֵּק שֶׁהֵיחָה שֶׁמֶן, וְאֲכַלָּה - פְּטוּר, שֶׁהֲרִי אֵין פָּאן אֶסוּר קְבוּעָה.¹⁷ וְכֵן הָאוֹכֵל חֶלֶב הַכּוֹי¹⁸ - פְּטוּר מֵאֲשֶׁם תְּלוּי¹⁹, שֶׁהֲרִי אֵין פָּאן אֶסוּר קְבוּעָה. וְכֵן הֵבֵא עַל אִשָּׁה שֶׁהֵיחָה סִפֵּק נִדְהָה²⁰ אוֹ סִפֵּק עֲרוּהָ שֶׁל קְרוֹב בְּשָׂרָה²¹ - פְּטוּר מֵאֲשֶׁם תְּלוּי. לְפִיכֹה, הָאִשָּׁה שֶׁנִּמְצְאָה דָם עַל עַד שְׁלֹחָה²² לְאַחַר זְמַן²³, וְהַנּוֹשֵׂא וְיִבְמָתוֹ בְּתוֹךְ שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים²⁴ וְיִלְדָה וְאֵין יָדוּעַ אִם בֶּן תִּשְׁעָה לְרֵאשׁוֹן²⁵ אוֹ בֶן שְׁבַעָה לְאַחֲרוֹן²⁶ - הֲרִי אֵלוֹ פְּטוּרִין מִן הַקְּרִבָּן²⁷. וְכֵן כֹּל פִּינְיָא בְּאֵלוֹ, שֶׁהֲרִי אֵין שָׁם אֶסוּר קְבוּעָה.

(8) כרב נחמן (שם יח.). (9) היתה חתיכה גדולה שיש בה כמה כזיתים ('הר המוריה' ו'תפארת ישראל' שם, וראה להלן). (10) באכילתו, ראה להלן. (11) משנה, כריתות יז, א: "אכל, ספק יש בו כשיעור וספק אין בו", ופירשו ה'תוספות' (שם יז: ד"ה מדיפא) כי מדובר בשתי חתיכות. אבל רבינו שפסק כרב נחמן (ראה למעלה) סובר, שכיון שיש בחתיכה כמה כזיתים, הרי זה "איסור קבוע". (12) במשנה, שם יז, ב. (13) במשנה שם, וכגון שאשתו היתה טהורה, אבל אם היתה אשתו נדה, פטור מאשם תלוי, שהרי יודע בוודאי שחטא. ראה להלן ה"ה. (14) במשנה, שם. (15) בכת"י תימן: "שעשה מעשה". (16) כלומר, יודע שעשה מעשה ואינו יודע אם היתה מלאכה האסורה בשבת או מעשה המותר בשבת, כגון שחתך ואינו יודע אם חתך המחובר או חתך התלוש, אבל אם ברור לו שעשה מלאכה האסורה בשבת, אלא שלא נודע לו איזו מלאכה עשה - אינו חייב אשם תלוי, שהרי יודע בוודאי שחטא, ראה להלן ה"ה. וראה 'כסף משנה' ו'לחם משנה'. ומה שאמרו במשנה (שם יט): "העושה פוטר וכו' אף מאשם תלוי" מלאכה עשה וכו', ורבי יהושע פוטר וכו' אף מאשם תלוי" - הכוונה שוודאי עשה מלאכה אסורה שאינו יודע איזו היא (לחם-משנה). (ויש לציין, כי רבינו השמיט הבבא הג"ל ולא כתבה למעלה פ"ב ה"ג, ולהלן ה"ה, וצריך עיון). (17) כדעת חייא בר רב, ורב יהודא אמר רב (כריתות יז:). וכמה טעמים נאמרו שם בדבר זה, ורבינו כתב טעמו של רב נחמן שם יח, א. ואף-על-פי שרבא, שהוא בתרא, חולק עליו - פסק רבינו כרב נחמן שהובאו דבריו לאחרונה, אחר

משום ר"א ברבי צדוק חייב שתיים, מפני שהוא מכבה את העלינות ומבעיר את התחתונות. רב אשי אמר, כגון שנתכוון לכבות והובערו מאלוהין, תנא-קמא סבר כרבי שמעון דאמר דבר שאינו מתכוון מותר (ולפיכך אינו מחויב על ההבערה). ורבי אליעזר ברבי צדוק סבר כרבי יהודה דאמר דבר שאינו מתכוון חייב" - שזוהי פלוגתא חדשה בין ר' שמעון לבין ר' יהודה, שלר' שמעון: דבר שאינו מתכוון ופסיק רישא דלא ניחא לו, הרי הוא כדבר שאינו מתכוון ומותר. ולר' יהודה הרי זו כמלאכה שאינה צריכה לגופה וחייב (ועיין שם בתוספות) ופסק רבינו בזה כר' שמעון, אף-על-פי שלענין מלאכה שאינה צריכה לגופה - פסק כרבי יהודה]. (79) בניגוד לדין הראשון, ששם לא היתה פעולתו בהבערה אלא בכיבוי - כאן הובערו אותם גחלים שחתה אותם ברצון לכבותם ולא להבעירם. (80) בכריתות שם: ת"ר החותה גחלים בשבת להתחמם בהם והובערו מאלוהין, תני חדא חייב (=על ההבערה), ותני אידך פטור. הרתניא חייב, קסבר מלאכה שאינה צריכה לגופה חייב עליה. והא דתנא פטור, קסבר מלאכה שאצל"ג פטור", ופסק רבינו כברייתא המחייבת, כשיטתו שמלאכה שאינה צריכה לגופה חייב (פ"א מהלכות שבת הלכה ז). (81) כדעת רבי יהודה ולא כרבי שמעון. (82) שם.

פֶּרֶק שְׁמִינִי

(1) יבאר מי שנסתפק לו אם שגג בדבר זה אם לאו שיביא אשם תלוי.

1 א. כֹּל חֵטָא שֶׁחִיבִין עַל שְׁגָגָתוֹ² חֲטָאתוֹ³ קְבוּעָה⁴ -
2 חִיבִין עַל לֹא הוֹדַע שְׁלוֹ אֲשֶׁם תְּלוּי⁵. וְמָהוּ לֹא
3 נוֹדַע? אִם נִסְתַּפֵּק לוֹ אִם שֶׁגַּג בְּדָבָר זֶה אוֹ לֹא שֶׁגַּג
4 - הֲרִי זֶה מְצוּהָ לְהִקְרִיב אֲשֶׁם, שֶׁנֶּאֱמַר: וְלֹא יָדַע
5 וְאֲשֶׁם וְנִשָּׂא עֹנֹו, וְהֵבִיא אֵיל תְּמִים מִן הַצֹּאֵן
6 בְּעֶרְפָּךְ לְאֲשֶׁם. וְזֶהוּ הַנִּקְרָא אֲשֶׁם תְּלוּי, מִפְּנֵי שֶׁהוּא
7 מְכַפֵּר עַל הַסִּפֵּק וְתוֹלָה לוֹ⁶ עַד שֶׁיִּוָּדַע לוֹ בְּוֹדָאֵי
8 שְׁחָטָא בְּשָׁגְגָה וְיִקְרִיב חֲטָאתוֹ⁷.

(2) כשנודע לו חטאתו. (3) ראה למעלה פ"א ה"א-ב, שהוא חטא שחייבין על זדונו כרת. ואם חייבים על שגגתו אשם, אין חייבים על לא הודע שלו, אשם תלוי (כריתות כב. במשנה, כחכמים ולא כרבי עקיבא. וראה להלן פ"ט ה"א). (4) אבל חטא שחייבים על שגגתו עולה ויורד, אין חייבים אשם תלוי על לא הודע שלו (שם ב. במשנה. וברש"י שם נראה שכן גרס במשנה שם כה. - 'הר המוריה'). וכן הוא בהריות ת, ב - במשנה. וכן כתב רבינו להלן פ"א ה"ה. (5) משנה, שם כה, א: "וחכ"א אין מביא אשם תלוי אלא על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת". (6) כלומר, הקרבן הזה מכפר עליו כפרה שאינה גמורה. (7) כריתות כו, ב. ולמדו שם ממה שנאמר בחטאת (ויקרא ד, כח) "או הודע אליו - מכל-מקום", כלומר, בכל אופן חייב חטאת כשנודע לו חטאו, ואפילו כבר הקריב אשם תלוי. וכן הוא שם כה, ב: "תנו רבנן, חמשה אשמות מכפרין, אשם תלוי אין מכפר", "אמר רב יוסף, ה"ק חמשה אשמות מכפרין כפרה

גבי תרי ותרי (שם פח: ובכתובות כב:), שהבא עליה חייב באשם תלוי, כיון שנקבע האיסור, שהיתה אשת איש (קריית ספר). (33) כגון שנים אומרים נתגרשה, ושנים אומרים לא נתגרשה, שלא תנשא ואם נשאת תצא (כתובות שם, והל' גירושין שם ה"ו), וכיון שתצא - חייב עליה אשם תלוי, שהרי נקבע האיסור שהיא בחזקת אשת איש כנ"ל. (34) שהרי היא בחזקת פנויה, ולפיכך אין הבא עליה חייב אשם תלוי.

ד. מי שהיה לפניו שתי חתיכות, אחת של חלב ואחת של שמן, ואכל אחת מהן ובא עובד פוכבים או פלב ואכל את השניה³⁵, או שאכל עובד פוכבים או פלב את הראשונה ובא ישאל ואכל השניה³⁶, או שאכל ראשונה בודון³⁷ ושניה בשגגה³⁸, או שאכל ראשונה בשגגה ושניה בודון³⁹ - הרי זה חייב באשם תלוי, הואיל והיה שמה אסור קבוע. אכל שתייהן בודון - פטור מקרבן⁴⁰. אכל שתייהן בשגגה - מביא חטאת⁴¹. אכל את הראשונה בשגגה ובא אחר ואכל את השניה בשגגה - שניהן חייבין באשם תלוי⁴². וכן כל פיוצא בזה.

(35) ברייתא, כריתות יח, א. (36) שם, מחלוקת רבי ורבנן. ופסק כרבי שהוא מחייב אשם תלוי, ואף שבשעה שאכל הישראל לא היתה אלא חתיכה אחת, ספק איסור ספק היתר, כיון שלפני כן היו שתי חתיכות ואחת מהן היתה ודאי של איסור, הרי זה כנקבע האיסור, ופסק כרבי לגבי רבנן, משום שרב נחמן סובר כמותו. וראה למעלה ה"ב הערה טז. (37) כלומר, היה יודע שיש כאן חתיכה אחת של חלב, ואף-על-פי-כן אכל (רש"י, שם). (38) שם בברייתא, וכרבי. ואף כי עכשיו בשעה שאכל את השניה בשוגג, לא היתה כ"א חתיכה אחת ועל אכילת הראשונה אין לחייבו שהרי נאכלה במזיד, מ"מ כיון שלפני כן היו שתי חתיכות, ואחת מהן היתה ודאי של איסור, הרי זה כנקבע האיסור. וכגון שחזר בתשובה, ראה למעלה פ"ג ה"ז. (39) חייב אשם תלוי. שם בברייתא. ואף כי בוודאי אכל את האיסור, ואשם תלוי אינו בא אלא על הספק - כיון שאכל את השניה בודון, ועליה אינו חייב קרבן, חייב אשם תלוי על הראשונה, כי ספק הוא אם זה איסור או היתר. וראה להלן באכל שתייהן בשגגה. (40) שם בברייתא. כלומר, פטור מאשם תלוי, כי אין כאן ספק שוודאי אכל חלב בודון, ופטור מחטאת, שהרי אכל בודון, ראה למעלה פ"א ה"א, כי אין חטאת באה אלא על עבירה בשוגג. והוא-הדין לאשם תלוי (למעלה ה"א). (41) שם בברייתא. שהרי ברור שאכל חלב. (42) מחלוקת תנאים במשנה, כריתות כג, א. ופסק כת"ק. ומשום שכל אחד ואחד מהם אכל חתיכה שהיא ספק חלב ספק שומן.

ה. חלב ונותר לפניו, אכל אחת מהן⁴³ ואין ידוע אי זו מהן אכל; אשתו נדה ואחותו עמו בפית, ושגג באחת מהן⁴⁴ ואין ידוע אי זו מהן בעל; שפת יום הכפורים, ועשה מלאכה בין השמשות שביניהן⁴⁵ - הרי זה פטור מקרבן. ואינו מביא

דברי רבא, ומזה נראה שהגמרא סוברת כמותו (תוספות יום-טוב' כריתות פ"ד מ"א). (18) כיון הוא ספק חיה וחלבו מותר, כמפורש בחולין ק"ז, א - במשנה, ספק בהמה וחלבו אסור, וראה פ"ב מהל' נזירות ה"י. (19) ובכריתות שם אמרו: "רבי אליעזר אומר, כיון חייבין עליו אשם תלוי", כי הוא סובר שאין צורך שיהיה איסור קבוע, אבל רבינו שפוסק שצריך שיהיה איסור קבוע - פוטרו מאשם תלוי. (20) ביארו רבינו להלן. (21) כלומר, ערוה של שאר בשר (= קרובות), בניגוד לערוה של אשת איש, שיבואר להלן ה"ג. ומזה ספק ערוה של שאר בשר, ביארו רבינו להלן בהמשך הדברים. (22) מטלית שמקנחת בה אחר תשמיש, ראה פ"ד מהל' איסורי ביאה ה"ד. (23) ששהתה אחר שפירש הבעל "כדי שתושיט ידה לתחת הכר או לתחת הכסת, ותטול עד לבדוק בו, ואחר קינחה עצמה", ששניהם טמאים בספק, ראה למעלה פ"ה ה"ו. (24) למות אחיו - בעלה. (25) והיא אסורה עליו משום אשת אח שלא במקום מצוה, שהרי יש לו בן, ראה למעלה פ"ה ה"ד. (26) ונמצא שאחיו מת בלא בנים, ואשתו מותרת לשני, ומצות ליבמה. (27) כריתות שם, דלא כרבי אליעזר שאינו מצריך איסור קבוע באשם תלוי, וראה למעלה.

ג. האוכל חתיכה, ועד אחד אומר לו: זה שאכלת חלב היה, ועד אחד אומר: לא אכלת חלב²⁸, אשה אומרת²⁹ אכל, ואשה אומרת לא אכל, הואיל ונקבע האסור³⁰ והוא אינו יודע³¹ אם חטא או לא חטא - הרי זה מביא אשם תלוי. וכן כל הבא על אשת איש שיעד אחד אומר מת בעלה ועד אחד אומר לא מת - חייב באשם תלוי³². והוא הדין לספק מגרשת³³, שהרי נקבע האסור³⁴. אכל ספק מקדשת - לא נקבע האסור.

(28) משנה, כריתות יא, ב. וכתבו שם ה'תוספות' (ד"ה אמרו לו) כי מדובר כשהעידו שני העדים בבת אחת, שאם העידו בזה אחר זה - כיון שנתקבל עדות הראשון שוב לא מתחשבים בעדות השני, שכיון שהאמינה תורה עד אחד, הרי כאן שנים. (29) במשנה, שם. ואף כי נשים פסולות לעדות אחרת - נתרבו כאן ממה שנאמר (ויקרא ד, כח) "או הודע אליו חטאתו" - אפילו אמרה אשה ('סיפרא' ויקרא, דיבורא דחובה פ"ז ה"א). (30) לפי דעת הראב"ד, לא יתכן שנקבע האיסור אלא אם היו שתי חתיכות אחת של חלב ואחת של שומן, ואחד אומר חלב אכלת ואחד אומר שומן אכלת, אבל בחתיכה אחת, אין זה נקבע האיסור. ויתכן כי כן גם כוונת רבינו (כספ"מ-משנה). (31) ה'תוספות' (שם) כתבו כי אינו חייב אלא אם שתק, אבל אם אמר "איני יודע" פטור הוא מקרבן, שנאמר (שם) "או הודע אליו חטאתו" - "ולא שוידעוהו אחרים" (גמרא שם, לענין חטאת, והוא-הדין לענין אשם תלוי). אבל לדעת רבינו אין ללמוד מפסוק זה אלא לגבי חטאת ולא לגבי אשם תלוי, ועי' 'לחם משנה' ו'ערוך לנר' כריתות שם. (32) ביבמות ק"ז, ב - אמרו: "עד אומר מת ועד אומר לא מת וכו' לא תנשא", ובפ"ב מהל' גירושין ה"ט כתב רבינו שאם נשאת תצא, וכיון שתצא, הבא עליה חייב אשם תלוי, כמו שאמרו

1 חטאת⁴⁶, שְהָרִי אֵינּוּ יוֹדֵעַ עֲצָמוּ שֶׁל חֲטָא⁴⁷, פָּמוּ
2 שְבִאָרְנוּ⁴⁸; וְאֵינּוּ מְבִיא אֶשֶׁם תְּלוּי⁴⁹, שְהָרִי יוֹדֵעַ
3 בְּוֵדָאֵי שְחֲטָא⁵⁰.

43) בשוגג, שחשב כי הם שומן של היתר. (44) שחשב כי היא אשתו והיא טהורה. (45) למעלה פ"ב ה"ג, לענין פטור מקרבן חטאת, כתב רבינו "שבת ויום הכיפורים לפניו, ועשה מלאכה באחד מהן" ואינו מזכיר שעשה בין השמשות, וראה משנה כריתות יט, א - שאמרו שבבין השמשות לדברי הכל פטור ואין כאן מחלוקת, לפי שאפשר שמקצת מלאכה נעשתה בשבת ומקצתה נעשתה ביום הכיפורים. ועי' בערוך לנר' שם. (46) כרבי יהושע במשנה, כריתות שם. (47) ונאמר (ויקרא ד, כג) "אשר חטא בה" - "עד שיוודע לו במה חטא" (שם לדברי רבי יהושע). (48) למעלה פ"ב שם. (49) במשנה, שם: "א"ר יהודא, פוטרו היה רבי יהושע אף מאשם תלוי". (50) כן הוא בבביתא (שם): בטעמו של רבי יהושע, שנאמר (שם ה, יז) "כי תחטא - ולא ידע" - "פרט לזה שידע שחטא".

21 פֶּה יִדְעֵת סִפְקָ בֵּינְתֵימָּם מַחְלֶקֶת לְאַשְׁמוֹת⁵⁷. לְפִיכָּה,
22 אִם אָכַל חֲמֹשֶׁה יִזְתִּי חֶלֶב בְּהֶעֱלֵם אַחַת, וְנוֹדַע לוֹ
23 יִדְעֵת סִפְקָ עַל אַחַת מֵהֶם, וְחִזַּר וְנוֹדַע לוֹ יִדְעֵת
24 סִפְקָ אַחֲרֵת עַל הַשְּׁנִי, וְכֵן עַל כָּל אַחַת וְאַחַת - חֲזִיב
25 אֶשֶׁם תְּלוּי עַל כָּל אַחַת וְאַחַת.

55) כלומר, שאכל כזית חלב וכזית חלב בהעלם אחד, ואחר שאכלם נודע לו על הראשון וחזר ונודע לו על השני. (56) שמביא שתי חטאות, ראה למעלה פ"ו ה"ט. (57) שכשם שבידיעה שבין אכילה לאכילה למעלה לא חילקו בין ספק לוודאי (ראה למעלה ה"ז), כמו כן בידיעה שלאחר האכילות - אין להבדיל בין ידיעת ספק לידיעת ודאי.

26 ט. חֲתִיכָה שֶׁל שֶׁמֶן וְחֲתִיכָה שֶׁל חֶלֶב, אָכַל אַחַת
27 מֵהֶן וְאֵין יוֹדֵעַ אֵי זֶה הִיא, וְהִבִּיא אֶשֶׁם תְּלוּי, וְחִזַּר
28 וְאָכַל אֶת הַשְּׁנִיָּה - מְבִיא חֲטָאֹת⁵⁸. וְכֵן אִם אָכַל אַחַר
29 אֶת הַשְּׁנִיָּה - מְבִיא הָאֶחָד אֶשֶׁם תְּלוּי⁵⁹, פָּמוּ
30 שְבִאָרְנוּ⁶⁰.

58) משנה, שם כג, א: "חתיכת חלב וחתיכת חולין (= שומן של היתר) אכל אחת מהן ואינו יודע איזו מהן אכל, מביא אשם תלוי. אכל את השניה, מביא חטאת". (59) כרבי עקיבא, שם במשנה: "אכל אחד את הראשונה, ובא אחר ואכל את השניה, זה מביא אשם תלוי וזה מביא אשם תלוי, דברי ר"ע. וסובר רבינו, כי אף אם אכל את השני אחר שהראשון הביא אשם תלוי, מביא הוא אשם תלוי. (60) למעלה ה"ד, כי זהו בכלל "נקבע האיסור".

4 ו. כָּל דְּבַר שֶׁחֲתִיבֵין עַל וְדָאוּ חֲטָאֹת קְבוּעָה⁵¹ אַחַת
5 - חֲתִיבֵין עַל לֹא הוֹדַע שְׁלוֹ אֶשֶׁם תְּלוּי אֶחָד, וְכָל
6 דְּבַר שֶׁחֲתִיבֵין עַל וְדָאוּ חֲטָאֹת הֶרְבָּה - חֲתִיבֵין עַל לֹא
7 הוֹדַע שְׁלוֹ אֶשְׁמוֹת תְּלוּיֵין הֶרְבָּה כְּמִנְיֵן הַחֲטָאוֹת⁵².
8 כִּיצַד? כָּשֶׁם שָׂאֵם אָכַל חֶלֶב וְדָם וְנוֹתֵר וּפְגוּל
9 בְּהֶעֱלֵם אַחַת - חֲזִיב אֶרְבַּע חֲטָאוֹת, כֶּן אִם נִסְתַּפֵּק
10 לוֹ אִם אֶכְלָן אוֹ לֹא אָכַל אֲלֵא חֲתִיכוֹת שֶׁל הֵתֵר
11 שְהִי עִמָּהֶם - מְבִיא אֶרְבַּעַת אֶשְׁמוֹת תְּלוּיֵין. וְכֵן אִם
12 נִסְתַּפֵּק לוֹ אִם הָאֶשֶׁה שְבִאָ עָלֶיהָ אֲשֶׁתוֹ אוֹ פְלוּגִית
13 הַעֲרוּהָ שְהִיתָה עִמָּה שְחִיב עָלֶיהָ שְמוֹנֵה חֲטָאוֹת⁵³
14 - הָרִי זֶה מְבִיא שְמוֹנֵה אֶשְׁמוֹת תְּלוּיֵין.

31 י. חֲתִיכָה שֶׁל חֶלֶב וְחֲתִיכָה שֶׁל חֶלֶב נוֹתֵר⁶¹, אָכַל
32 אַחַת מֵהֶן וְאֵין יוֹדֵעַ אֵי זֶה הִיא - מְבִיא חֲטָאֹת
33 עַל הַחֶלֶב⁶² וְאֶשֶׁם תְּלוּי מִשּׁוּם נוֹתֵר⁶³. אָכַל אֶת
34 הַשְּׁנִיָּה בְּהֶעֱלֵם שְׁנֵי⁶⁴ - מְבִיא שְׁלֹשׁ חֲטָאוֹת⁶⁵. וְאִם
35 הָיָה בָּהּ שְׁנוֹה פְרוּטָה⁶⁶ - מְבִיא אֶשֶׁם וְדָאֵי מִשּׁוּם
36 מְעִילָה⁶⁷. אָכַל אֶחָד אֶת אַחַת מִשְׁתִּיָּהוּ, וְבָא אַחַר
37 וְאָכַל אֶת הַשְּׁנִיָּה - זֶה מְבִיא חֲטָאֹת וְאֶשֶׁם תְּלוּי, וְזֶה
38 מְבִיא חֲטָאֹת וְאֶשֶׁם תְּלוּי⁶⁸. וְכֵן כָּל פְּיוּצָא בְּזָה.

51) ראה למעלה ה"א, ולהלן פ"א ה"ה. (52) משנה, שם יז, ב. (53) ראה למעלה פ"ד ה"ב. ודבר זה, שהוא חייב על מעשה אחד כמה אשמות תלויין, "נראה שלמד זאת מתוספתא פ"ה דכריתות: חתיכה של חלב פיגול וחתיכה של חולין לפניו, אכל אחת מהן ואין יודע איזו מהן - מביא שני אשמות תלויין" (הגהות הרש"ש על הרמב"ם).

15 ז. הָאוֹכֵל חֲתִיכָה מִשְׁתִּי חֲתִיכוֹת וְנִסְתַּפֵּק לוֹ אִם שֶׁל
16 חֶלֶב אָכַל אוֹ שֶׁל שֶׁמֶן אָכַל, וְאַחַר שְׁנוּלָד לוֹ הִסְפֵּק
17 אָכַל חֲתִיכָה מִשְׁתִּי חֲתִיכוֹת אַחֲרוֹת וְנִסְתַּפֵּק לוֹ אִם
18 שֶׁל חֶלֶב אָכַל אוֹ שֶׁל שֶׁמֶן - הָרִי זֶה מְבִיא שְׁנֵי
19 אֶשְׁמוֹת תְּלוּיֵין⁵⁴.

54) פסק כרבי, בבביתא שם יח, ב. ואף-על-פי שרבים חולקים עליו, פסק כמותו, משום שהאמוראים מפרשים דבריו (כסף-משנה), ועוד שסתם משנה שם יז, ב - כמותו, שאמרו שם: "אם היתה ידיעה בינתיים (ידיעת ספק - רש"י), כשם שהוא מביא חטאת על כל אחת ואחת, כך מביא אשם תלוי על כל אחת ואחת" (הגהות הרש"ש על הרמב"ם).

61) ראה למעלה פ"ו ה"ד כי האוכל חלב שהוא גם נותר, חייב שתי חטאות, אחת על אכילת חלב ואחת על אכילת נותר, ואשם ודאי על מעילה בהקדש, שאיסור חל על איסור באיסור מוסיף, באיסור כולל ובאיסורים הבאים בבת אחת. (62) כי הרי ודאי אכל חלב. (63) כי ספק הוא אם החתיכה שאכל היתה נותר (שם, במשנה). אבל על ספק מעילה בהקדש, אינו מביא קרבן, ראה להלן פ"ט הי"א. (64) כלומר, שלפני שאכל את החתיכה השני נודע לו שהחתיכה הראשונה שאכל היא של חלב, או אפילו נודע לו אחר שאכל את השניה, אבל הידיעות על שתי החתיכות לא היו ביחד כ"אם ידיעה אחר ידיעה, אבל אם לא נודע לו שהראשונה היא חלב אלא לאחר שאכל את השניה, והידיעה היתה לשתי החתיכות כאחת - אינו חייב על אכילת החלב כ"אם קרבן אחד, ראה למעלה פ"ו ה"א וה"ט. (65) אחת על אכילת החלב של החתיכה האחת,

20 ח. כָּשֶׁם שֶׁיִדְעֵת וְדָאֵי בֵּינְתֵימָּם⁵⁵ מַחְלֶקֶת לְחֲטָאוֹת⁵⁶,

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

כל מזיד לשוגג, היו צריכים כל הקרבנות לכפר על מזיד, שהרי בכל קרבן ישנו התנאי ש"שב מידיעתו" היינו תשובה, והרי כבר נעשה ממזיד שוגג, ומדוע אינו יכול להתכפר על-ידי הקרבן?

(עלפי י"ן מלכות' החדש. ספר קרבנות סי' י')

2) כמו אשם תלוי שעיקרו בא על ספק. 3) "שפחה חרופה האמורה בתורה היא שחצייה שפחה וחצייה בת חורין ומקודשת לעבר עברי וכו'". 4) שנטמא במת בין בשוגג בין במזיד. 5) כלומר, הנזיר והמצורע, בנזיר נאמר (במדבר ו, יב) "והזיר לה" את ימי נזרו והביא כבש בן שנתו לאשם וכו'". ובמצורע נאמר (ויקרא יד, י"ב) "וביום השמיני יקח שני כבשים תמימים וכו' ולקח הכהן את הכבש האחד והקריב אותו לאשם". 6) שנאמר (שם יט, כ"א) "ואיש כי ישכב את אשה שכבת זרע והיא שפחה נחרפת לאיש וכו' והביא את אשמו לה' אל פתח אהל מועד איל אשם". 7) ולמדו כן בגמרא ממה שנאמר (שם, כב) "וכפר עליו הכהן באיל האשם לפני ה' ונסלח לו מחטאתו אשר חטא" - "לעשות מזיד כשוגג" (רצונו לומר שנסלח לו בקרבן זה באיזה עניין שיהיה). 8) השפחה החרופה. 9) שהיא בת ענשים וחייבת מלקות, אבל קטנה אינה בת עונשין. 10) אבל שוגגת אינה בת חיוב מלקות. וכן הוא בתוספתא "כל עריות שבתורה עושה אונס (כלומר אנס אותה), כרצון, וכו' ישינה כעירה וכו' מה שאין כן בשפחה חרופה" וכן כתבו התוספות (שם יא). שמה שאמרו במשנה "שעשה בה את המזיד כשוגג", אין זה אלא על האיש, אבל השפחה - מזידה, שאם לא כן, שניהם פטורים. 11) ולא אנוסה. 12) שם יא. "אמר רבי יצחק לעולם אינו חייב אלא על שפחה בעולה בלבד, שנאמר (שם): והיא שפחה נחרפת לאיש". היינו נבעלת לאיש, כלומר, נשתנה גופה (שם). 13) שהבעילה שנחרפה לאיש, הייתה כדרכה, דרך אותו מקום, שעל ידי הבעילה נשרו בתוליה ונשתנה גופה ויארץ על פי שנבעלה על ידי בעלה, ודינה כבעולה אף על פי שנבעלה שלא כדרכה - "נחרפת לאיש", היינו נשתנה גופה, אינה, אף שיש לה דין בעולה. 14) כלומר, בעלה גמר בה בעילתו, שהכניס את כל האבר, שאם לא כן, הרי לא נקרעו בתוליה ולא נשתנה גופה. 15) כלומר, בשביל כך צריך שתהיה גדולה ומזידה משום שאז היא מחוייבת מלקות. 16) כי "בקורת" היא לשון של מלקות, שכל הלוקה קוראים עליו פסוקים מן התורה ו"בקורת" מלשון קריאה, וכן בודקים אותו ואומדים כוחותיו כמה מלקות יכול לקבל ו"בקורת" מלשון בקורת וחקירה.

ב. ומפי השמועה למדו, שבזמן שהיא חקבת מלקות¹⁷ - הוא חקב בקרבן, ובזמן שהיא פטורה מן המלקות - הוא פטור מן הקרבן¹⁸.

17) שהיא מזידה, וגדולה. 18) כגון שהיא קטנה או שוגגת או אנוסה. אבל לא נבעלה על ידי בעלה, או נבעלה שלא כדרכה, או על ידי התחלת ביאה בלבד - כל אלה לא נלמדו מפסוק זה, אלא מהמלה "נחרפת", שנשתנה גופה.

ג. בן תשע שנים ויום אחד¹⁹ שפא על שפחה¹⁴

ואחת על החלב של החתיכה האחרת, ואחת על אכילת הנותר של אחת מהחתיכות (שם, במשנה). 66) כלומר, כל חתיכה וחתיכה היתה שוה פרוטה, הרי חוץ ממה שעבר על איסור אכילת חלב ואכילת נותר - נהנה גם שוה פרוטה מן ההקדש. 67) כן אמרו בגמרא שם, כי מה שאמרו במשנה שם שחייב שלש חטאות, מדובר שלא היה בכל חתיכה שוה פרוטה, אבל אם היו שוות פרוטה כל אחת, חייב גם אשם ודאי. 68) כנאמא במשנה, שם. שהרי כל אחד מהם בוודאי אכל חלב שחייב עליו קרבן חטאת, וספק אם אכל נותר, שחייב עליו אשם תלוי. ועל ספק מעילה אינו חייב כלום, כמבואר למעלה, ולהלן פ"ט הי"א.

יום ש"ק ג' אייר ה'תשע"ז

פֶּרֶק תְּשִׁיעִי

1) יבאר שעל חמש עבירות מביאין קרבן אשם ודאי, ואם אמרו לו שניים: בעלת שפחה חרופה והוא אומר לא בעלתי.

1 א. על חמש עבירות מביא קרבן אשם. והוא הנקרא
2 אשם ודאי, שהרי אינו בא משום ספק.² ואלו הן:
3 על שפחה חרופה,³ ועל הגזל, ועל המעילה, ועל
4 טמאת נזיר,⁴ ועל הצרעת פשוטה ממנה.⁵ על
5 שפחה חרופה ניצד? הבא על שפחה חרופה,⁶ בין
6 בזדון בין בשגגה - מביא אשם.⁷ והוא שתהיה⁸
7 גדולה⁹ ומזידה¹⁰ וברצונה¹¹, ותהיה בעולה¹²
8 פדירה¹³, ובגמר ביאה¹⁴, פדי שתלקה¹⁵; שנאמר:
9 בקרת תהיה והביא את אשמו - היא לוקה¹⁶ והוא
10 מביא קרבן.

~ נקודות משיחות קודש ~

"הבא על שפחה חרופה, בין בזדון בין בשגגה, מביא אשם גזילות ומתכפר לו על הכל על הזדונות ועל השגגות".

וממשיך "כל מי שיש בידו משהו פרוטה ומעלה ממון ישראל... הרי זה מביא אשם על חטאו", וכן "הנשבע שבועת עדות בין בזדון בין בשגגה" מקריב קרבן עולה ויורד.

וידוע ביאור אדמו"ר הזקן ב'אגרת הקודש' בעניין פרה אדומה הנעשית מחוץ לשלוש מחנות ולא בפנים כקרבן חטאת, כי טהרת פרה אדומה היא משלוש קליפות הטמאות שלמטה מנוגה "..." משא"כ קרבנות שעל גבי המזבח מכפרין על השגגות שהן מהתגברות נפש הבהמית שמנוגה", כי כאשר יהודי עובר עבירה בשוגג אינו נמצא עדיין "בחוץ" מקום הקליפות, ולכן יכול להתכפר ע"י קרבן הנעשה בפנים.

וקשה איך יתאים הביאור הנ"ל עם מה שמצינו שיש קרבנות המכפרים הן בשוגג והן במזיד. והנה אדמו"ר המהר"ש כתב בנוגע לאשם גזילות "ובאשם גזילות הקרבן צריך להיות עם התשובה, התשובה עושה ממזיד שוגג, ואז מתכפר הקרבן". ועדיין צריך להבין, אם התשובה עושה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

- 1 חרופה²⁰ - היא לוקה והוא מביא קרבן²¹. ויראה לי,
2 שאינו מביא עד שנגדיל ויהיה בן דעת²².
- 19 אבל בפחות מזה אין ביאתו ביאה. (20 גדולה ומזידה. 21) כן הוא בספרא (קדושים פרק ה הלכה א) "איש פרט לקטן, או יכול שאני מוציא בן תשע שנים ויום אחד, תלמוד לומר לומר ואיש". (22) ראה להלן בפרק א מהלכות מחוסרי כפרה הלכה ה שכל מחוייבי קרבן אין מקריבין על ידם אלא מדעתם.
- 3 ד. כבר בארנו בהלכות ביאות אסורות מה היא
4 השפחה החרופה האמורה בתורה, ושאינן חייבין²³
5 עד שיבעול כדרכה ויגמרו²⁴. לפיכך²⁵, אם אמרו לו
6 שנים²⁶: בעלת שפחה חרופה, והוא אומר: לא
7 בעלתי - נאמן, ואינו מביא קרבן על פיהן; שהרי
8 הוא יודע אם גמר ביאתו²⁷ או לא גמר, וזה שאמר
9 לא בעלתי - פלוגמר לא גמרתי²⁸.
- 23 הבועל - קרבן, והשפחה חרופה - מלקות. (24) משום שנאמר (ויקרא יט, כ): "ואיש כי ישכב את אשה שכבת זרע", ואם בעל שלא כדרכה, או שבעל כדרכה ולא גמר ביאתו, אין זה נחשב לשכבת זרע, שאינה ראוייה להתעבר מביאות אלו. (25) מכיוון שאינו חייב עד שיגמור ביאתו. (26) שני עדים. (27) והעדים אינם יכולים לראות אם גמר ביאתו. (28) ראה למעלה פרק ג הלכה א שאם עדים מעידים אותו שאכל חלב והוא אומר שלא אכל נעשה כאומר לא אכלתי שוגג אלא מזיד וכחכמים דרבי מאיר. וכאן אף רבי מאיר מודה (כריתות יב:) שלא חלק על חכמים אלא משוגג למזיד, שאין אדם רוצה להיעשות רשע.
- 10 ה. הבא על השפחה²⁹ ביאות הרבה - אינו חייב אלא
11 אשם אחד³⁰. כיצד? הבא על השפחה ביאות הרבה
12 בנדון, או שבא עליה בשגגה ונדע לו וחזר ובא
13 עליה בשגגה ונדע לו, אפלו מאה פעמים במאה
14 העלמות³¹ - מקריב אשם אחד³² ומתכפר לו על
15 הכל, על הודנות שבה ועל השגגות. במה דברים
16 אמורים? בשפחה אחת; אבל הבא על שפחות
17 הרבה, אפלו בהעלם אחת³³ - חייב אשם על כל
18 שפחה ושפחה³⁴.
- 29 חרופה. (30) ונלמד זאת בגמרא שם ממה שכתוב (ויקרא יט, כב) "וכיפר עליו כהן באיל האשם וגו' על חטאתו אשר חטא" "שעניינו מכל חטא שחטא כבעילה זו, איל האשם מכפר עליו", וכל זה הוא לבועל, אבל השפחה עצמה "חייבת מלקות על כל ביאה וביאה כשאר חייבי לאווין, אם הייתה מזידה". (31) שאם לא נודע לו הרי גם בשאר איסורין אינו חייב אלא חטאת אחת כמפורש למעלה פרק ה הלכה א. (32) אף על פי שאמרו בשבת עב. שלמי שסובר שבאשם וודאי צריך שיוודע לו חטאו תחילה - הידיעות מחלקות בשפחה חרופה. והרי פסק רבינו כן להלן הלכה י - סמך רבינו על הסוגיא הנ"ל בכריתות, שאמרו שם שבחמש העלמות בשפחה חרופה אינו חייב אלא אחת, הרי
- 19 ו. בעל שפחה³⁵ והפריש אשמו, וחזר ובעלה אחר
20 שהפריש אשמו - חייב על כל אחת ואחת;
21 שההפרישה מחלקת³⁶, ונמצא קמי שהקריב ואחר
22 כף בעל. וכן אם בעל חמש בעילות בהעלם אחת
23 בשפחה אחת, ונדע לו על אחת מהן³⁷ והפריש
24 אשמו, ואחר כף נודע על השנייה - מפריש אשם
25 אחר³⁸. אף על פי שבהעלם אחת היו פלן, הואיל
26 ולא נודע לו אלא אחר שהפריש, נמצא כבועל אחר
27 שהפריש. שדין השוגג והמזיד בשפחה אחד הוא³⁹.
- 35 כלומר, שפחה חרופה שהבא עליה כמה ביאות אפילו נודע לו בנייהן אינו חייב אלא אחת. (36) כן אמרו בשבת שם אפילו למי שסובר שבאשם וודאי אין צורך בידיעה בתחילה, מודה הוא שהפרשה מחלקת, אם כן הוא הדין לדידן, שיריעות אינן מחלקות בשפחה - שההפרשות מחלקות. (37) שאף על פי שלעניין אכילת חלב ידיעה שלאחר עבירה מחלקת - כאן בשפחה חרופה, שאין הידיעה מחלקת באמצע, בוודאי שאינה מחלקת לאחר עבירה, אלא אם כן יש עימה גם הפרשה. (38) [אף על פי שבגמרא (שבת שם) לא אמרו אלא: "מעשה דלאחר הפרשה לא קאמינא", כלומר, אם בעל ונדע לו והפריש קרבן, ואחר כך שוב בעל, אבל לא הזכירו דין הפרשה שלאחר המעשים אם היא מחלקת - למד זאת רבינו ממה שאמרו שם: "מתקיף לה רב המנונא אלא מעתה בעל וחזר ובעל והפריש קרבן ואמר המתינו לי עד שאבעול, הכי נמי דאינו חייב אלא אחת"? - הרי הזכירו "בעל וחזר ובעל" ומזה נראה שחייב כאן שלושה אשמות: שניים על שתי הבעילות שקדמו להפרשה ואחד על בעילה שלאחר הפרשה - הרי מפורש שהפרשה שלאחר המעשים מחלקת]. (39) ולפיכך אין הידיעות בלבדן מחלקות עד שתהיה איתן גם הפרשה.
- 28 ז. על הגזל⁴⁰ כיצד? כל מי שיש בידו משנה פרוטה
29 ומעלה⁴¹ ממזון ישראל, בין שגזלו⁴² בין שגנבו⁴³,
30 בין שהפקידו אצלו או הלוחו, או משום שתפוח או
31 משאר דברים⁴⁴, וכפר בו⁴⁵ ונשבע לשקר, בין בנדון
32 בין בשגגה⁴⁶ - הרי זה מביא אשם על חטאו. וזהו
33 הנקרא אשם גזלות. ומפרש בתורה, שאין מתכפר
34 לו באשם זה עד שישביב המזון שבידו לבעליו⁴⁷;
35 אבל החמש⁴⁸ אינו מעפב הפפרה⁴⁹. כבר בארנו
36 בהלכות שבועות, אימתי יהיה חייב בשבועה זו
37 שפקריב עליה אשם זה⁵⁰, ואימתי יהיה פטור
38 ממנה; ועל אי זו דרך יתחייב אשמות רבות קמנן
39 חייב השבועות, ועל אי זו דרך לא יהיה חייב אלא
40 אשם אחד⁵¹.

(40) שיש על זה קרבן אשם. (41) אבל פחות מפרוטה אינו

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ש"ק ג' אייר - ספר קרבנות - הלכות שגגות קמה

מתוך מהדורת גושל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

ממון, והכופר ונשבע על פחות משווה פרוטה פטור משבועת הפקדון. (42) שלקח ממון אדם בגלוי ובפרהסיא בחזק יד. (43) שלקח ממון אדם בסתר כגון שפשט ידו לתוך כיס חבירו ואין הבעלים יודעים. (44) כגון עושק, או מצא אבידה וכיחש בה, או עשה לו מלאכה ולא נתן לו שכרו. (45) כשתבעו שיחזיר לו הממון. (46) ולמדו זה בגמרא שם בגזירה שווה "תחטא - תחטא", משבועת העדות. (47) שנאמר (שם כג"כ) "והיה כי יחטא ואשם והשיב את הגזלה אשר גזל וגו' ושלם אותו וגו' ואת אשמו יביא וגו'". הרי שרק אחר השבת הגזילה מתכפר באשם. ובבבא קמא קי. במשנה: "הביא אשמו עד שלא הביא גזילו לא יצא". ובגמרא שם קיא. למדו כן ממה שנאמר בגזל הגר (במדבר ה, ח): "מלבד איל הכיפורים אשר יכפר בו עליו", הרי נאמר "אשר יכפר" בלשון עתיד, להורות, שאינו מתכפר אלא אחר כך, אחרי ששייב את הגזילה לכהן. (48) שהוא מחוייב להוסיף חומש על הקרן, שהוא אחד מארבעה מהקרן מפני שכתוב (ויקרא שם, כד) "ושלם אותו בראשו וחמישיתו יוסף עליו". (49) בבא קמא שם במשנה: "נתן את הקרן ולא נתן את החומש אין החומש מעכב", ולמדו כן בגמרא שם קיא. הדיוט מהקדש (=מן הנהנה מן ההקדש) מה הקדש אם מעל לא מעכב החומש את הכפרה, אף הדיוט אין החומש מעכב את הכפרה. (50) כלומר, אימתי מתחייב קרבן אשם גזלות על שבועה זו ואימתי פטור. (51) על כמה וכמה שבועות.

15 י. כָּל הַמְחִיב אֶשֶׁם וְדָאֵי צְרִיף שְׁיִנְדַע לוֹ הֲטָאֵוּ
16 תְּחִלָּה וְאַחַר כֶּף יִקְרִיב⁶⁵ אֶשְׁמוּ; אָבֵל אִם הִקְרִיבֹו
17 קִדְּם שְׁיִנְדַע לוֹ וְנִדְעָ לוֹ אַחַר שֶׁהִקְרִיב - אֵינֹו עוֹלָה
18 לֹא⁶⁶. וְכָל הֲטָא שְׁחִיבִין עָלָיו אֶשֶׁם וְדָאֵי - אֶחָד
19 הַמְלִיף וְאֶחָד פִּהֵן מְשִׁיחַ⁶⁷ אוֹ שְׁאָר עִם הָאָרֶץ שְׁוִין
20 בְּרֵאשִׁית⁶⁸.

(65) פשטות הפסוק משמע כך, שכתוב (שם, כג"כ) "והיה כי יחטא ואשם" כשיכיר בעצמו לשוב בתשובה ולדעת ולהורות כי "חטא ואשם והשיב את הגזלה וכו' ואת אשמו יביא וכו'". (67) וצריך להביא אשם אחר גדול בימי בית ראשון, שנמשח בשמן המשחה. (68) שחייבים אשם. מה שאין כן באשם תלוי, שאינם שווים, שהכהן המשוח אינו חייב בו. וכמו כן לעניין קרבן חטאת חלוקים הם, שהמלך מביא שעיר עזים, והכהן המשוח - פר בן בקר, ושאר עם הארץ מביאין שעירת עזים או נקבה מן הצאן.

21 יא. כָּל הֲטָא שְׁחִיבִין עָלָיו אֶשֶׁם וְדָאֵי, אִם נִסְתַּפֵּק
22 לוֹ אִם עֲשָׂאָהוּ אוֹ לֹא עֲשָׂאָהוּ - פְּטוּר מִכְּלוּם⁶⁹.
23 לְפִיכָף, הִבָּא עַל יָדוֹ סִפֵּק מְעִילָה - אֵינֹו חֵיב
24 כְּלוּם⁷⁰, כְּמוֹ שֶׁבְּאֲרָנֹו בְּהִלְכוֹת מְעִילָה.

(69) שאינו חייב אשם תלוי, אלא על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת. ודבר זה נחלקו בו חכמים ורבי עקיבא במשנה כריתות כב. ופסק רבינו כחכמים. (70) הזכיר באופן מיוחד ספק מעילה משום שבה המחלוקת של רבי עקיבא וחכמים הנ"ל.

25 יב. הִיתָה לְפָנָיו חֲתִיכָה שֶׁל חֲלִין וְחֲתִיכָה שֶׁל
26 הַקֹּדֶשׁ, אָבֵל אַחַת מֵהֶן וְאֵין יָדוּעַ אֵי זֶה הִיא -
27 פְּטוּר⁷¹; חֲזֹר וְאָכַל אֶת הַשְּׂנֵיָה - מִבִּיא אֶשֶׁם עַל
28 מְעִילָתָהּ⁷²; אָבֵל אַחַר אֶת הַשְּׂנֵיָה - שְׁנֵיָהּ פְּטוּרִין⁷³.

(71) שהוא ספק אם מעל בהקדש או לא, וכדברי חכמים החולקים על רבי עקיבא, שם כב במשנה. (72) שהרי וודאי מעל. (73) כי כל אחד מהם הוא בספק אם מעל או לא.

ממון, והכופר ונשבע על פחות משווה פרוטה פטור משבועת הפקדון. (42) שלקח ממון אדם בגלוי ובפרהסיא בחזק יד. (43) שלקח ממון אדם בסתר כגון שפשט ידו לתוך כיס חבירו ואין הבעלים יודעים. (44) כגון עושק, או מצא אבידה וכיחש בה, או עשה לו מלאכה ולא נתן לו שכרו. (45) כשתבעו שיחזיר לו הממון. (46) ולמדו זה בגמרא שם בגזירה שווה "תחטא - תחטא", משבועת העדות. (47) שנאמר (שם כג"כ) "והיה כי יחטא ואשם והשיב את הגזלה אשר גזל וגו' ושלם אותו וגו' ואת אשמו יביא וגו'". הרי שרק אחר השבת הגזילה מתכפר באשם. ובבבא קמא קי. במשנה: "הביא אשמו עד שלא הביא גזילו לא יצא". ובגמרא שם קיא. למדו כן ממה שנאמר בגזל הגר (במדבר ה, ח): "מלבד איל הכיפורים אשר יכפר בו עליו", הרי נאמר "אשר יכפר" בלשון עתיד, להורות, שאינו מתכפר אלא אחר כך, אחרי ששייב את הגזילה לכהן. (48) שהוא מחוייב להוסיף חומש על הקרן, שהוא אחד מארבעה מהקרן מפני שכתוב (ויקרא שם, כד) "ושלם אותו בראשו וחמישיתו יוסף עליו". (49) בבא קמא שם במשנה: "נתן את הקרן ולא נתן את החומש אין החומש מעכב", ולמדו כן בגמרא שם קיא. הדיוט מהקדש (=מן הנהנה מן ההקדש) מה הקדש אם מעל לא מעכב החומש את הכפרה, אף הדיוט אין החומש מעכב את הכפרה. (50) כלומר, אימתי מתחייב קרבן אשם גזלות על שבועה זו ואימתי פטור. (51) על כמה וכמה שבועות.

1 ח. עַל הַמְעִילָה⁵² בַּיָּד? כָּל הַנְּהַנֶּה מִשְׁוֹה פְּרוּטָה⁵³
2 מִן הַהִקְדָּשׁ בְּשִׁגְגָה⁵⁴ - מִחֲזִיר מַה שֶׁנְּהַנֶּה וְיוֹסִיף
3 חֲמִשׁ וְיִקְרִיב אֶשֶׁם וְיִתְכַפֵּר לוֹ⁵⁵. וְכִבֵּר בְּאֲרָנֹו
4 בְּהִלְכוֹת מְעִילָה, שֶׁהִקְרָן וְהִקְרָן מְעַכְבִּין הַכַּפְּרָה,
5 וְאֵין הַחֲמִשׁ מְעַכְבֵּב⁵⁶.

(52) ראה למעלה הלכה א שיש על זה קרבן אשם. (53) משנה מעילה יח. ובבא מציעא נה. "הנהנה בשווה פרוטה מן ההקדש מעל". (54) אבל במיד לוקה ומשלם קרן בלבד. (55) שנאמר (שם, ט"ו) "נפש כי תמעול מעל ותטאה בשגגה מקדשי ה' והביא את אשמו לה' ואת אשר חטא מן הקדש ישלם ואת חמישיתו יוסף עליו וגו'". (56) שנאמר (שם) "יכפר עליו באיל האשם" - איל ואשם מעכבין ואין החומש מעכב.

6 ט. הָאוֹכַל מִדְּבַר שְׁמוּעָלִין בּוֹ בְּחִמְשָׁה תְּמַחֲוִיין⁵⁷
7 בְּהַעֲלֵם אַחַת, אִף עַל פִּי שֶׁהוּא מְזַבַּח אֶחָד, אִם יֵשׁ
8 בְּכָל אֲכִילָה וְאֲכִילָה שְׁוֹה פְּרוּטָה - חֵיב אֶשֶׁם עַל
9 כָּל אֶחָד וְאֶחָד⁵⁸; שֶׁבְּתַמְחֲוִיין מִחֲלִקִין בְּמְעִילָה,
10 וְהָרִי הֵן כְּמִנִּין הִרְבָּה⁵⁹, אִף עַל פִּי שֶׁאֵין מִחֲלִקִים
11 בְּחֵיב הַכִּרְתוֹת⁶⁰. חֲמָרָא יִתְרָה יֵשׁ בְּמְעִילָה: שֶׁהָרִי
12 עָשָׂה בָּהּ הַמְּהִנָּה בְּנִהְיָה⁶¹, וּמְצַטְרַפָּת לְזִמְן מְרַבָּה⁶²,
13 וְשִׁלְחִי שְׁעָשָׂה שְׁלִיחוֹת⁶³ - חֵיב הַמְשַׁלַּח⁶⁴; מַה
14 שֶׁאֵין דְּבָרִים אֵלֹו בְּשָׂר הָאֶסּוּרִין.

(57) שמתבשלים בחמש קערות נפרדות, כלומר, בחמשה מיני תבשילים. (58) משנה בכריתות טו: "אמר רבי יהושע

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

פ"א הלכה ד. (4) שנאמר (ויקרא יד, י, כא-כב): "וביום השמיני יקח שני כבשים תמימים וכבשה וגו' ואם דל וגו' ולקח כבש וגו' ושתי תורים וגו'". (5) שנאמר (שם יב, ו-ח) "ובמלאות ימי טהרה וגו' תביא כבש בן שנתו לעולה ובן יונה או תור לחטאת וגו' ואם לא תמצא ידה די שה ולקחה שתי תורים או שני בני יונה אחד לעולה ואחד לחטאת וגו'". (6) שידעו העדים עדות ממון ותבעם בעל העדות להעיד לו, וכפרו בעדותן ולא העידו ונשבעו שאינן יודעין לו עדות, זו היא שבועת העדות (פרק א מהלכות שבועות הלכה יב). ונאמר (שם ה, א, ו-ז) "ונפש כי תחטא ושמעה קול אלה וגו' והביא את אשמו וגו' כשבה או שעירת עזים וגו' ואם לא תגיע ידו די שה והביא וגו' שתי תורים וגו'". (7) משנה שם ט. ובגמרא שם, נלמד משום שבכולן נאמר בתורה "ונעלם", וכאן (בשבועת העדות - שם, א) לא נאמר "ונעלם", הרי משום שחייבה התורה על המזיד כשוגג. (8) שנשבע (=לעתיד) שלא יאכל, ואכל. או שנשבע שיאכל, ולא אכל. או שנשבע (=לעבר) שלא אכל, ואכל. או שאכל, ולא אכל (שם הלכה ג). ואמר (שם, ד, ו-ז) "או נפש כי תשבע לבטא בשפתים וגו' והביא את אשמו וגו' כשבה או שעירת עזים וגו' ואם לא תגיע ידו די שה והביא וגו' שתי תורים או שני בני יונה". (9) שנאמר (שם, ד) "ונעלם ממנו". (10) שנאמר (שם, ב-ג) "או נפש אשר תגע בכל דבר טמא וגו' ונעלם ממנו וגו'". וראה להלן הלכה ה, כי מפי השמועה למדו שהפסוק הזה מדבר בטמא שנכנס למקדש או טמא שאכל קודש ולא ידע. וראה למעלה פ"א הלכה ג.

ב. קָרְבַּן הַיֹּלֵדֶת¹¹: אִם הָיְתָה עֲשִׂירָה - מִבִּיאָהּ כֶּבֶשׂ בֶּן שְׁנָתוֹ לְעוֹלָה וּבֶן יוֹנָה אִו תּוֹר לְחַטָּאת; וְאִם אֵין יָדָהּ מִשְׁגָּת - הָרִי קָרְבָּנָהּ יוֹרֵד וּמִבִּיאָהּ שְׁתֵּי תוֹרִים או שְׁנֵי בָנֵי יוֹנָה, אֶחָד עוֹלָה וְאֶחָד חַטָּאת. אֶפְלוּ הָיְתָה יָדָהּ מִשְׁגָּת לְשָׂה וְאִינָה מִשְׁגָּת לְנִסְכֵי¹² - מִבִּיאָהּ קָרְבַּן עֲנִי¹³.

(11) שם יב, ו-ח. וראה בפ"א מהלכות מחוסרי כפרה הלכה ג. (12) ראה בפ"ב מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ב והלכה ד, שכבש היולדת הקרב לעולה טעון גם נסכים: עשרון סולת כלול ברביעית הזין שמן, ויין לנסך רביעית ההין. (13) שתי תורים או שני בני יונה, ונלמד דין זה בספרא (פרשת תזריע פרק ד הלכה א) ממה שנאמר (שם, א) "ואם לא תמצא ידה די שה", ללמד שאם יש לה שני ואין לה הדברים הנצרכים לשה זה - שמביאה קרבן עני.

ג. הַמְצַרֵּעַ כְּשִׁיטָהּ - מִבִּיא שְׁלֹשׁ בְּהֵמוֹת¹⁴. מִהֵן שְׁנֵי כֶּבֶשִׁים, אֶחָד עוֹלָה וְאֶחָד אֲשָׁם, וְכִבְשָׂה¹⁵ לְחַטָּאת. אִם אֵין יָדוֹ מִשְׁגָּת - מִבִּיא שְׁתֵּי תוֹרִים או שְׁנֵי בָנֵי יוֹנָה, אֶחָד עוֹלָה וְאֶחָד חַטָּאת, וְכִבְשָׂה לְאֲשָׁם.

(14) שם יד, י, כא-כב. וראה בפ"א מהלכות מחוסרי כפרה הלכה ג. (15) נקבה מן הכבשים.

ד. עַל שְׁבוּעַת הָעֵדוּת¹⁶ וְעַל שְׁגָגַת שְׁבוּעַת בְּטוּי¹⁷

יג. חֲתִיכָה שֶׁל חֶלֶב¹⁴ וְחֲתִיכָה שֶׁל הַקֹּדֶשׁ, אֶכַל אַחַת מֵהֵן¹⁵ - מִבִּיא אֲשָׁם תְּלוּי מִשּׁוּם חֶלֶב; אֶכַל אֶת הַשְּׁנֵינָה¹⁶ - מִבִּיא חַטָּאת עַל הַחֶלֶב¹⁷ וְאֲשָׁם וְדָאי שֶׁל מְעִילָה עַל הַהַקֹּדֶשׁ¹⁸; בָּא אַחַר וְאֶכַל אֶת הַשְּׁנֵינָה - אִף הַשְּׁנֵי מִבִּיא אֲשָׁם תְּלוּי¹⁹. חֲתִיכָה שֶׁל חֶלֶב²⁰ וְחֲתִיכָה שֶׁל חֶלֶב הַקֹּדֶשׁ, אֶכַל אַחַת מֵהֵן - מִבִּיא חַטָּאת²¹; אֶכַל אֶת הַשְּׁנֵינָה אַחַר שְׁנוּדָע לוֹ עַל הָרְאוּשׁוֹנָה²² - מִבִּיא שְׁתֵּי חַטָּאוֹת²³ וְאֲשָׁם וְדָאי עַל מְעִילָתוֹ²⁴; בָּא אַחַר וְאֶכַל אֶת הַשְּׁנֵינָה - זֶה מִבִּיא חַטָּאת וְזֶה מִבִּיא חַטָּאת²⁵ בְּלִבְד²⁶. כֶּבֶר בְּאַרְנוֹ בְּהֵלְכוֹת מְאָכְלוֹת אֲסוּרוֹת מְאִיזָה טַעַם נוֹסֵף אֲסוּר הַקֹּדֶשׁ עַל אֲסוּר חֶלֶב²⁷. וְכֵן כָּל פְּיוּצָא בְּאֵלוֹ הָאֲסוּרִין.

(74) חולין. (75) בשוגג. (76) בשוגג אפילו אחר שהביא אשם תלוי. (77) שם. שהרי אכל וודאי חלב, והאוכל חלב בשוגג חייב חטאת. (78) שהרי אחת מהן הוא של הקדש. (79) שם. כי גם זה הוא ספק אכל חלב או לא שחייב אשם תלוי. וראה למעלה הלכה ז כי זהו איסור קבוע. (80) חולין. (81) שהרי שתי החתיכות הן חלב, וחייב חטאת על איסור אכילת חלב בשגגה. ואינו חייב אשם תלוי על ספק הקדש משום שפוסק כחכמים שאין מחייבים על ספק מעילה. (82) שהידיעות מחלקות. אבל בהעלם אחד, אינו חייב אלא אחת. (83) על שתי אכילות של חלב, אחת על חתיכת חלב החולין ואחת על חתיכת חלב של הקדש. (84) שהרי אכל חתיכת חלב של הקדש, וחוזן מאיסור חלב עבר גם על איסור מעילה בהקדש. (85) שם במשנה, שהרי כל אחד מהם אכל חלב וודאי. (86) ואינם חייבים אשם תלוי על ספק מעילה. (87) שאף על פי ש"אין איסור חל על איסור" - חל איסור הקדש על איסור חלב, מפני שהוא איסור מוסיף, שהחלב הזה לא היה אסור אלא באכילה, וכשהקדישו נאסר גם בהנאה, ומתוך שנוסף בו איסור הנאה, נוסף עליו גם איסור אכילה לחייבו גם משום חלב וגם משום הקדש, ובאיסור מוסיף אמרו "איסור חל על איסור".

פֶּרֶק עֲשִׂירִי

(1) יבאר מה בין שגגת מקדש וקדשיו לשאר כריתות, והחייבים קרבן מספק אם מביאים אותו.

א. שֵׁשָׁה² מְצוֹתַן שִׁיקְרִיבוּ קָרְבַּן עוֹלָה וְיִוָּרֵד³, וְאֵלוֹ הֵן: א. הַמְצַרֵּעַ⁴. ב. וְהַיֹּלֵדֶת⁵. ג. וְהַנִּשְׁבָּע שְׁבוּעַת הָעֵדוּת⁶ בֵּין בְּזוֹרֵן בֵּין בְּשִׁגְגָה⁷. ד. וְהַנִּשְׁבָּע שְׁבוּעַת בְּטוּי לְשִׁקְרָה⁸ בְּשִׁגְגָה⁹. ה. וְהַטָּמֵא שֶׁאֶכַל קֹדֶשׁ בְּשִׁגְגָה¹⁰. ו. וְהַטָּמֵא שֶׁנִּכְנַס לְמִקְדָּשׁ בְּשִׁגְגָה.

(2) אנשים. ובמשנה (כריתות ט). תנן "חמשה", משום שהמשנה מונה טמא שאכל קודש וטמא שנכנס למקדש, לאחד. ואילו רבנן מונה אותם לשתים (כסף-משנה). (3) כלומר, קרבן שאינו קבוע. שאם היה עשיר, מביא בהמה; ואם היה עני מביא עוף או עשירית האיפה, ראה למעלה

טמאה - בהמה טמאה": נאמר כאן "בהמה טמאה", ונאמר להלן (שם ז, כא) באוכל קדשים בטומאה "ונפש כי תגע בכל טמא, וטמא, בטומאת אדם או בבהמה טמאה או בכל שקץ טמא, ואכל מבשר זבח השלמים אשר לה" ונכרתה הנפש ההיא מעמיה", מה שם מדובר לענין אוכל קודש בטומאה, אף כאן (בקרבת עולה ויורד) שכתוב טומאה, מדובר באוכל קודש בטומאה. (30) שהרי אין זה מפורש בתורה, אלא נלמד בגזירה-שוה. (31) בתורה. (32) במזיד.

(33) במכות יד: למדו זאת מן הפסוק (שם יט, יג) "את משכן ה' טמא ונכרתה". וראה בספר המצוות לא-תעשה עז, ובהערה שם שי. (34) במזיד. (35) בברייתא שבועות ו: "מנין שאין הכתוב (=נפש אשר תגע בכל דבר טמא וגו") מדבר אלא בטומאת מקדש וקדשיו (=שאינ מחייבו על גנע אלא-אס-כן אכל קודש בטומאה או נכנס למקדש בטומאה). ודין הוא: הואיל והזהיר וענש על הטומאה [בדודן - רש"י] וחייב קרבן על הטומאה, מה כשהזהיר וענש על הטומאה לא הזהיר וענש אלא על טומאת מקדש וקדשיו, אף כשהייב קרבן על הטומאה לא חייב אלא על טומאת מקדש וקדשיו".

- 25 ו. פל קרבנות³⁶ שהאשה חייבת - בעלה מביא³⁷ על
- 26 ידיה³⁸. אם היה עני - מביא קרבן עני, ואם היה
- 27 עשיר - מביא על ידיה קרבן עשיר³⁹. ומביא אדם⁴⁰
- 28 על ידי בנו⁴¹ ועל ידי בתו ועל ידי עבדו ושפחתו⁴²
- 29 קרבן עני⁴³ ומאכילו בנבחים⁴⁴.

(36) לדעת הר"ש (פי"ד מנגעים משנה יב בשם ספרי זוטא) אין הבעל חייב אלא בקרבנות שבאים לטהרתה, והם קרבנות לידה, זיבה וסוטה. אבל קרבנות שבאים לכפרתה, כגון שאכלה חלב או חיללה שבת בשוגג - אינו חייב להביא. וראה בתפארת ישראל שם אות צד. [ועיין בנדרים לו. ובגליון הש"ס שם]. (37) חייב להביא, משנה בנגעים שם, וברייתא בנדרים לה: ובזיר כד. ובבא מציעא קד. (38) בשבילה (רבינו בפי"מ שם). (39) דברי ר' יהודא במשנה שם, ואין חולק עליו (כסף-משנה). ואין אומרים, כיון שנשאת היא עניה, שהרי מה שקנתה אשה קנה בעלה, יביא בשבילה קרבן עני אף אם הוא עשיר, אלא מביא עליה קרבן עשיר, שאשתו כגופו. ראה בפי"מ לרבינו, בנגעים שם. (40) שהוא עשיר. נגעים שם. (41) בשביל בנו. (42) [בין עבדים ובין כנענים. ואף לדעת הר"ש, שהמדובר רק במחוסרי כפרה (ראה למעלה), הרי טומאת צרעת נוהגת גם בעבדים כנענים (פ"ט מהלכות טומאת צרעת הלכה א), וכמו כן נוהגת בהם טומאת זיבה (פ"א מהלכות מטמאי משכב ומושב הלכה ד), והם מחוייבים בקרבנות]. (43) אף אם הוא עשיר. ובנו ובתו ועבדו ושפחתו לאו דוקא, כי הוא הדין שמביא בשביל כל אדם, אלא מזכיר אלו להודיענו שאף בנו ובתו הקטנים או אפילו הגדולים הסמוכים על שולחנו (דומיא דעבדו ושפחתו), שיש לו הכרח להביא בשבילם קרבן כדי שלא יטמאו טהרותיו על שולחנו, והיה מקום לסברא שביבי בשבילם קרבן עשיר, אם הוא עצמו עשיר - השמיענו שאין הדבר כן, אלא מביא בשבילם קרבן עני, שהתורה חסה עליו (משנה אחרונה, נגעים שם).

1 ועל שגגת טמאת מקדש וטמאת קדשיו¹⁸ מביא
2 כשבה¹⁹ או שעירה²⁰, כשאר החטאות הקבועות²¹.
3 ואם אין ידו משגת - מביא שתי תורים או שני בני
4 יונה, אחד עולה ואחד חטאת. ואם אין ידו משגת
5 לעוף - מביא עשירית האיפה²² סלת. והיא הקרויה
6 מנחת חוטא, שפבר נתפרשו מעשיה בהלכות
7 מעשה הקרבנות²³.

(16) בין בודן בין בשגגה (למעלה הלכה א). (17) שם ה, ד, וז. (18) שם, ב"ג, וז. (19) נקבה מן הכבשים. (20) נקבה מן העזים. (21) ראה למעלה פ"א הלכה ד. (22) שם, יא. (23) פי"ז.

8 ה. פל הקרבנות האלו מפרשין בתורה ומפרש זה
9 שחייב להביאן, חוץ מטמא שנכנס למקדש בשגגה
10 או אכל קדש²⁴. שפך פתוב שם: ונפש כי תחטא
11 ושמעה קול אלה²⁵ וגומר. או נפש אשר תגע בכל
12 דבר טמא²⁶ וגומר. או נפש כי תשבע לבטא
13 בשפתים²⁷ וגומר. והיה כי יאשם לאחת מאלה
14 וגומר. מפי השמועה למדו²⁸, שזה שחייב פאן קרבן
15 לטמא - כשנטמא ונכנס למקדש או אכל קדש
16 והוא לא ידע²⁹. אף על פי שהדבר מפי הקבלה³⁰
17 - הרי הוא מפרש³¹, שהרי בפרוש חייבה תורה
18 פרת לטמא שאכל קדש ולטמא שנכנס למקדש³².
19 באוכל נאמר: והנפש אשר תאכל בשר מזבח
20 השלמים אשר לה' וטמאתו עליו ונכרתה. ובכנס
21 למקדש נאמר: ונכרתה הנפש ההיא מתוך הקהל
22 פי את מקדש ה' טמא³³. וכיון שחייבה תורה פרת³⁴
23 על טמאת מקדש וקדשיו, פרש הקרבן שמביאין
24 על שגגתן³⁵.

(24) בשגגה, שאינם מפורשים בתורה שחייבים להביא קרבן עולה ויורד. (25) זוהי שבועת העדות. (26) ולא מפורש שאכל קודש בטומאה או שנכנס למקדש בטומאה. (27) זוהי שבועת ביטוי. (28) בשבועות ו: ז. (29) שם ז. אמר רבא, שלמדו גזירה-שוה "טומאתו - טומאתו". נאמר כאן בקרבן עולה ויורד (שם ה, ג) "או כי יגע בטומאת אדם לכל טומאתו", וכתוב במטמא מקדש (במדבר יט, יג) "את משכן ה' טמא ונכרתה הנפש ההיא מישראל, כי מי נדה לא זורק עליו טמא יהיה עוד טומאתו בו" - מה להלן טומאת מקדש, אף כאן (שלא פירש מה היא טומאה זו שחייבין עליה קרבן עולה ויורד) היא טומאת מקדש. ואוכל קודש, נלמד (שם) בברייתא: רבי אומר אקרא אני חיה, בהמה למה נאמר (שבקרבת עולה ויורד כתוב, ויקרא ה, ב) "או נפש אשר תגע בכל דבר טמא או בנבלת חיה טמאה או בנבלת בהמה טמאה וגו'", וכיון שמזכיר "חיה" הרי גם בהמה בכללה (שהרי כתוב שם יא, ב "זאת החיה אשר תאכלו", ומיד סמוך לזה כתוב (שם, ג) "כל מפרסת פרסה וגו' בבהמה אותה תאכלו", הרי שבהמה בכלל חיה) ולמה לו להזכיר כאן גם "בהמה טמאה", כדי ללמוד גז"ש "בהמה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

פר כמפורש להלן פט"ו שם, והיה לו להביא כאן, שלענין קרבן עולה ויורד הרי הוא כהדיוט, - השמיטו משום שבמלך אינו שיך, שהרי נשיא (=מלך) שנצטרע עבר מנשיאותו, והרי הוא כהדיוט (להלן שם הלכה ט, וכן מפורש בסנהדרין קז: ועיין שם כ. ובתוספות ד"ה שתי שנים), ואין צריך לומר שלענין עולה ויורד, הרי הוא כהדיוט]. (47) קרבן עולה ויורד. וראה למעלה הלכה ד, מהו קרבן עולה ויורד. (48) שהמלך מביא שעיר עזים (זכר), והכהן המשוה - פר בן בקר, וההדיוט - שעירת עזים (נקבה) או נקבה מן הכבשים. (49) כלומר מצוות לא-תעשה. (50) למעלה פ"א הלכה א. (51) המלך והכהן המשוה וההדיוט. משנה שם (ט): "כל המצוות שבתורה שחייבין על זדונן כרת ועל שגגתן חטאת, היחיד מביא כשבה ושעירה, והנשיא שעיר, ומשיח ובית-דין מביאין פר וכו' ועל שמיעת הקול ועל ביטוי שפתים ועל טומאת מקדש וקדשיו בית-דין פטורין, והיחיד והנשיא והמשיח חייבין". ופירש רש"י שם "דכתיב באשמות ואם נפש, ונשיא ומשיח בכלל נפש אחת הן". (52) פרקים ד"ו, ט"י. (53) פ"א ופ"ד.

14 ח. פל המביא קרבן על הזדון פשגגה⁵⁴, אם היה
15 אנוס - פטור מן הקרבן⁵⁵. ואין צריך לומר שאר
16 עבירות שאינו חייב חטאת אלא על שגגתו⁵⁶, שאם
17 היה אנוס - פטור⁵⁷.

(54) כגון הבא על שפחה חרופה (למעלה פרק ט הלכה א), ושבועת העדות (למעלה בפרק זה הלכה א), ושבועת הפקדון (למעלה פ"ט הלכה ז). (55) תוספתא בכריתות פ"א: "ארבעה מביאין על הזדון כשגגה, כולם באונס פטורים, חוץ מן הנזיר" (=שחייב על הזדון כשוגג, וגם חייב על האונס, ראה בפ"ו מהלכות נזירות הלכה ג) וראה בקרית-ספר ולחם-משנה כאן. (56) ולא על זדונן, שכיון שלא חייבה התורה אלא על השוגג בלבד ולא על המזיד - כל-שכן שלא חייבה על האונס. (57) ראה בשבועות יז: ויח. (ולמעלה פ"ה הלכה ו) שהבא על אשתו שלא בשעת וסתה וראתה דם בשעת תמיש, הרי אלו פטורין מקרבן חטאת, מפני שזה אנוס ומה היה לו לעשות.

18 ט. מי שהפריש מעות לכבשה של חטאתו⁵⁸ וצריך
19 להן⁵⁹ - הרי זה מביא שעירה⁶⁰ ויחלל אותם המעות
20 על השעירה⁶¹ ויהנה בהן⁶². וכן אם הפריש
21 לשעירה⁶³ ולקח פשפה⁶⁴ - יהנה בהן.

(58) המדובר כאן בקרבן חטאת של עולה ויורד (ובעשיר שמביא כבשה או שעירה), ראה להלן טעמו של דבר, אבל בחטאת קבועה (ראה למעלה פ"א הלכה ד, שמביא כבשה או שעירה), אם נשאר מן המעות שהפריש לחטאת - יפלו לנדבה, ראה פ"ה מהלכות פסולי המוקדשין הלכה ט. (59) למעות הללו, וכגון שהעני, וכגון שדמי השעירה פחותים מדמי הכבשה. (60) משנה בכריתות כז: (61) הוא פודה את המעות מקדושתם על השעירה הזאת, והיא נכנסת בקדושה תחת המעות היוצאים לחולין. (62) במעות האלו שחסך מההפרש שבין כבשה לשעירה.

(44) קרבן זה מטהרן לאכול בקדשים. ראה להלן פ"א מהלכות מחוסרי כפרה הלכה א, שמחוסרי כפרה אינם אוכלים בקדשים עד שיביאו קרבן, וראה שם הלכה ה.

1 ז. המלך וכהן משיח מביאין קרבן⁴⁵ על שבועת
2 העדות או על שבועת בטוי או על טמאת מקדש
3 וקדשיו⁴⁶ פשאר הדיוטות⁴⁷; שלא חלק הפתוב קרבן
4 מלך מקרבן הדיוט ומקרבן כהן משיח⁴⁸ אלא
5 במצוות⁴⁹ שחייבים על שגגתן חטאת קבועה, כמו
6 שפארנו⁵⁰, אבל בקרבן עולה ויורד פלו שוים⁵¹. פבר
7 בארנו בהלכות שבועות⁵², אימתי יהיה חייב על
8 שבועת העדות ועל שבועת שגגת בטוי, ואימתי
9 יהיה פטור עליהן; ועל אי זה דרך יהיה חייב קרבנות
10 הרבה פמנן השבועות, ועל אי זה דרך לא יהיה חייב
11 אלא קרבן אחד. ובהלכות מחסרי כפרה⁵³ אבאר,
12 באיזה דרך תתחייב היולדת והמצרע קרבנות הרבה,
13 ובאי זה דרך יתחייב פל אחד מהן קרבן אחד.

(45) משנה בהוריות ט. "על שמיעת הקול ועל ביטוי שפתים ועל טומאת מקדש וקדשיו בית-דין פטורין, והיחיד והנשיא והמשיח חייבין". ומה שאמרו שם ח: במשנה "אין חייבין (כהן המשיח ובית-דין) על שמיעת הקול ועל ביטוי שפתים ועל טומאת מקדש וקדשיו, והנשיא כיוצא בהם, דברי רבי יוסי הגלילי" מפרש רבינו (בפיח"מ שם) שאין כהן המשיח מביא פר, והמלך שעיר עזים, אלא מביאין כהדיוט קרבן עולה ויורד (וראה בהשגת הראב"ד וכסף-משנה כאן). ומה שאמר רבי עקיבא (במשנה שם) כי המלך אינו חייב בשבועת העדות, שהמלך לא דן ולא דנין אותו, לא מעיד ולא מעידין אותו (וכן פסק רבינו בפ"י מהלכות שבועות הלכה א "היו עדינו וכו' או שהיה המלך אחד מעידי שוינו ראוי להעיד וכו' ונשבועו, פטורין משבועת העדות") - כל זה אינו אלא משום שאין זה מכבודו של מלך לבוא לבית-הדין להגיד עדותו, אבל אם באו בית-הדין והנתבעים לבית המלך והעיד שם, מקבלים עדותו, ובאופן זה אם כפר ונשבוע שאינו יודע עדות חייב בקרבן שבועה, וראה במרכבת המשנה ובמעשה רוקח. (46) [למעלה (ה"א) מנה רבינו גם מצורע ויולדת", וכאן השמיטם; לפי ש"יולדת" אינה לא במלך (ראה בפ"א מהלכות מלכים ה"ה, שאין מעמידים מלכה), ולא בכהן גדול (ראה בפ"ט מהל' ביאת מקדש ה"א, שבכנות אהרן אין קדושת כהונה). ו"מצורע", אע"פ שישנו בכ"ג, שאם כי נפסל מלהיות כ"ג (ראה בהוריות יב: ובבכורות מה: במשנה. ומה שאמרו במועד קטן יד: "והצורע לרבות כהן גדול, והא כהן גדול דכל השנה כרגל וכו' שמעמינה (מצורע) נוהג צרעתו ברגל", היינו משום שגם כהן גדול שעבר, אינו פורע ופורם, כמפורש בהוריות יא: ולפי דברי רבינו להלן פט"ו הלכה ז, גם כהן גדול שעבר מחמת מום, כל דיני כהונה גדולה עליו, ואם כן הרי הוא ככל אדם ברגל. ועיין בריטב"א שם ובתוספות ר' ידידיה תלמיד ר"י מפריש שם ח"ב עמודים ידיח הערה (8) - מביא הוא פר הבא על כל המצוות, ככהן גדול המשמש, הרי גם כהן גדול שעבר מחמת מום, מביא

שיעורי רמב"ם ג' פרכים ליום - יום ש"ק ג' אייר - ספר קרבנות - הלכות שגגות קמט

מתוך מהדורת גושל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

אביו גוסס, מהו דתימא רוב גוססין למיתה, קא-משמע-לן שכל זמן שלא מת נחשב עדיין היורש לעני, לפי שהגוסס הוא כחי לכל דבריו, ראה נזיר מג.

- 11 יא. עֲשִׂיר שְׁהַפְּרִישׁ פְּשֻׁבָּה או שְׁעִירָה וְנִפְלָ בָּהּ
- 12 מוֹם⁷⁴ [וְהֶעֱנִי] - אִם רָצָה⁷⁵, יָבִיא בְּדָמֶיהָ עוֹף. אֲבָל
- 13 אִם הַפְּרִישׁ עוֹף וְנִפְסַל⁷⁶ - לֹא יָבִיא בְּדָמָיו עֲשִׂירִית
- 14 הָאֵיפָה, שְׂאִין לְעוֹף פְּדִיּוֹן⁷⁷.

74) ברייתא כריתות כז: (75) כן הוא בברייתא שם. ומשמע שאם רצה יביא בדמיה כשבה אחרת, אף-על-פי שעכשיו העני. וכן מפורש בר"ש וברע"ב בנגעים פרק יד משנה יב, שמה שאמרו "מצרע עני שהביא קרבן עשיר, יצא", היינו אפילו לכתחילה [וראה בתפארת ישראל כריתות פ"ו משנה ח אות נה, וצריך עיון]. 76) בעוף לא כתב "ונפל בו מום", לפי שאין המומים פוסלים בעוף (פ"ג מהלכות איסורי מזבח הלכה א) אלא "ונפסל", היינו שנקטעה רגלו, שאין מקריבים חסר על גבי המזבח (שם). 77) ברייתא שם. ובספרא (בחוקותי פרשה ד הלכה ה) אמרו: "והעמיד את הבהמה לפני הכהן (ראה בתמורה לב: שפסוק זה מדבר בפסולי המוקדשין), בהמה נפדית ואין העופות והעצים וכו' נפדים". וראה בדברי רבינו בפירוש המשניות שם, בפ"ה מהלכות פסולי המוקדשין הלכה י, ובפ"ו מהלכות איסורי מזבח הלכה ד.

- 15 יב. הַפְּרִישׁ⁷⁸ עֲשִׂירִית הָאֵיפָה⁷⁹ וְהֶעֱשִׂיר: עַד שְׁלֹא
- 16 קָדְשָׁה בְּכָל־יֹמָה⁸⁰ - הֲרִי הִיא כָּל הַמְּנַחֲוֹת⁸¹, וְתִפְדָּה
- 17 וְתִאָּכַל⁸²; וּמִשְׁקָדְשָׁה בְּכָל־יֹמָה⁸³ - תִּעֲבַר צוֹרְתָהּ וְתִצָּא
- 18 לְבֵית הַשְּׂרָפָה⁸⁴.

78) תוספתא כריתות פ"ד. 79) כדין עני. 80) כל זמן שלא שם עדיין הסולת לתוך כלי שרת, לא קדשה קדושת הגוף, אלא קדושת דמים, וקדושת דמים נפדית (מנחות ק: והלכות איסורי מזבח שם הלכה ה). 81) שנטמאו ושנפסלו שפודין אותן, ראה הלכות איסורי מזבח שם. 82) אף-על-פי שלא נטמאה. וכן אמרו במנחות קא. "רבי אליעזר אומר, כולן טמאין נפדין, טהורין אין נפדין. חוץ מעשירית האיפה של מנחת חוטא, שהרי אמרה תורה (ויקרא ה, ו, י"ג) "מחטאתו" "על חטאתו", כלומר, לכך כתוב אצל עשירית האיפה "על חטאתו", שאם היה עני והפריש עשירית האיפה, והעשיר, יפדנה ויוסיף עליה מעות, ויביא כבשה או שעירה, כמו שאמרו בכריתות שם (רש"י שם). 83) מִשְׁשָׁם את הסולת לתוך כלי שרת, קדשה הסולת קדושת הגוף, ואין קדושת הגוף נפדית (שם). 84) תוספתא כריתות שם. כלומר, מכיון שהפסול אינו בגוף המנחה אלא בבעל המנחה שהעשיר, אסור לשרוף את המנחה מיד אלא תעובר צורתה ואחר-כך תשרף, ראה בפ"ד מהלכות קרבן פסח הלכה ג.

- 19 יג. עֲשִׂיר שְׁהַפְּרִישׁ קֶן⁸⁵ לְמִכְרָה וְלִקַּח בְּדָמֶיהָ פְּשֻׁבָּה
- 20 או שְׁעִירָה⁸⁶ וְהֶעֱנִי⁸⁷ - יָבִיא קֶן זֹו⁸⁸, אֵף עַל פִּי
- 21 שְׁהִיא קְדֻשַׁת דָּמִים שְׁהִיא נְדָחִית⁸⁹. וְלִמָּה לֹא
- 22 נְדָחִית⁹⁰? מִפְּנֵי שְׂדֵחֵיהִי מְעַקְרוּ אִינוּ דְחֵי⁹¹, וְהָרִי

ולמדו כן (שם בגמרא) ממה שנאמר בקרבן עולה ויורד (ויקרא ה, ו') "מחטאתו" - "מחטאתו" - ממקצת חטאתו. כלומר, ממקצת הדבר שהפריש לחטאתו, שאם העני מתכפר במקצת, והנותר מותר בהנאה, וראה גם בפיה"מ לרבינו שם. ונראה מדברי רבינו שדווקא אם הוא צריך למעות, וכגון שהשעירה יותר זולה (או להיפך כשהכבשה יותר זולה), אז מותר לו לשנות, אבל אם אינו צריך למעות, לא ישנה מן כבשה לשעירה או משעירה לכבשה. ובפירוש" במשנה כריתות שם, נראה שהכל תלוי ברצונו, וראה מרכבת המשנה. 63) משנה שם. כלומר, שהפריש מעות בשביל לקנות שעירה, והעני, והכבשה יותר זולה, וצריך למעות הללו שבהפרש בין שווי הכבשה לשווי השעירה. 64) וחילל את המעות על-ידי הכבשה, כמבואר למעלה.

- 1 י. הַפְּרִישׁ מְעוֹת לְבַהֲמָה⁶⁵ וְהֶעֱנִי⁶⁶ - יִקַּח שְׁתֵּי
- 2 תּוֹרִים או שְׁנֵי בְּנֵי יוֹנָה⁶⁷ וְיַחְלִל עֲלֵיהֶן אוֹתָם
- 3 הַמְּעוֹת וְיַהֲנֶה בָּהֶם. הַפְּרִישׁ מְעוֹת לְבְנֵי יוֹנָה או
- 4 לְתוֹרִים⁶⁸ וְהֶעֱנִי - יָבִיא עֲשִׂירִית הָאֵיפָה⁶⁹ וְיַחְלִל
- 5 עֲלֵיהֶן אוֹתָם הַמְּעוֹת וְיַהֲנֶה בָּהֶן. וְכֵן אִם הָיָה
- 6 עֲנִי וְהַפְּרִישׁ מְעוֹת לְעֲשִׂירִית הָאֵיפָה וְהֶעֱשִׂיר -
- 7 יוֹסִיף עֲלֵיהֶן⁷⁰ וְיָבִיא עוֹף. הַפְּרִישׁ לְעוֹף וְהֶעֱשִׂיר
- 8 - יוֹסִיף עֲלֵיהֶן וְיָבִיא פְּשֻׁבָּה או שְׁעִירָה. אֲפֹלוּ
- 9 הָיָה מוֹרִישׁוֹ גּוֹסֵס⁷¹ - הֲרִי זֶה עֲנִי⁷² עַד שְׁיָמוּת
- 10 מוֹרִישׁוֹ וְיִירָשְׁנוּ⁷³.

65) המדובר באחד מהששה שמצוותם שיקריבו קרבן עולה ויורד (למעלה הלכה א), ובעשיר שהפריש מעות כדי לקנות בהמה (=שעירה או כבשה) לחטאת. 66) ירד מנכסיו, וראה למעלה הלכות ב"ג ד כי קרבן העני - שתי תורים או שני בני יונה. 67) משנה שם. ואף כי כבר הפריש מעות לקרבן עשיר, כיון שהעני אינו מביא אלא קרבן עני. ואף זה למדו שם ממה שנאמר (ויקרא ה, ו) "וכפר עליו הכהן מחטאתו" - "מחטאתו", משמע מקצת חטאתו (ראה למעלה), כלומר, אם העני יביא עוף ממקצת הדמים. 68) המדובר כאן בשבועת העדות או שבועת ביטוי או טומאת מקדש וקדשיו, שיש בהם שלש דרגות של עולה ויורד, ראה למעלה הלכה ד. 69) במשנה שם. ואף שהפריש כבר מעות לשתי תורים או לשני בני היונה - כיון שהעני עוד, מביא רק עשירית האיפה סולת למנחה. ואף זה נלמד (שם) ממה שנאמר (שם, י) "וכפר עליו הכהן מחטאתו", מקצת חטאתו. כלומר, אם הפריש מעות לשתי תורים או שני בני יונה, ושוב העני עוד, מביא ממקצת הדמים הללו, עשירית האיפה. 70) משנה שם. ואף כי כבר הפריש המעות לקרבן עני - כיון שהעשיר צריך להוסיף ולהביא קרבן עשיר. ולמדו כן בגמרא שם ממה שנאמר (שם, יג) "וכפר עליו הכהן על חטאתו", "על חטאתו" משמע שאם העשיר בינתיים, צריך להוסיף על הדמים ולהביא קרבן עשיר. 71) ועתיד לירש ממנו, ויהיה עשיר. 72) כל זמן שלא ירש אותו, ומביא קרבן עני. 73) ויצטרך להוסיף מעות עד לקרבן עשיר. משנה ערכין יז: "אבל בקרבנות אינו כן, אפילו מת אביו והניח לו וכו' אין להקדש בה כלום". ופירושו (שם יח. בגמרא) שכוונת המשנה שהיה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

1 נְרָאָה קָן זֹו לֹו עֲתָהּ. עֲנִי שְׁהִקְרִיב² קָרְבַן עֲשִׂיר -
2 יָצָא, וְעֲשִׂיר שְׁהִקְרִיב קָרְבַן עֲנִי - לֹא יָצָא.

38 בְּיָוֵן שִׁידַע בְּסוֹף, אָף עַל פִּי שְׁלֹא יָדַע בְּתַחֲלָה; וְכִטְמֵאת מְקַדֵּשׁ וְקִדְשֵׁי וְנֹאמַר: וְנִעְלַם מִמֶּנּוּ וְהוּא יָדַע וְאָשֵׁם. מֵאֲחַר שֶׁנֹּאמַר וְנִעְלַם מִמֶּנּוּ, מִכֻּל שְׁהִיְתָה שָׁם יְדִיעָה בְּתַחֲלָה, וְנֹאמַר וְהוּא יָדַע. [וְאָשֵׁם] הָא לְמִדְתָּ, שֶׁהוּא צָרִיךְ יְדִיעָה בְּתַחֲלָה וְיְדִיעָה בְּסוֹף וְהֵעֵלַם בֵּינֵיהֶם¹⁵.

(2) כלומר, טמא שנכנס למקדש. (3) טמא שאכל קודש, ושניהם חייבים כרת במזיד, ומביאים קרבן עולה ויורד בשוגג (למעלה פ"א ה"ג). (4) ידיעה שהוא נטמא. (5) ידיעה שזהו קודש (באכל את הקודש). (6) ידיעה שזהו מקדש (בנכנס למקדש). (7) לפני ששגג ואכל את הקודש, או לפני שנכנס למקדש. משנה, שבועות ב, א: "ידיעות הטומאה שתיים שהן ארבע וכו' את שיש בה ידיעה בתחילה וידיעה בסוף והעלם בינתיים, הרי זה בעולה ויורד". ולדעת רבי (שם יד:) צריך ידיעה גם למקדש. (8) ולא ידע שנטמא. (9) כלומר, נטמא ולא ידע שנטמא ואכל קודש. (10) שידע לפני זה שנטמא, אלא שלא ידע שזה שאכל הוא קודש, ורק עכשיו נודע לו. (11) משנה, שם יד, א. (12) כרבי ורבי ישמעאל, שמחייבין גם על העלם מקדש, במשנה שם יד, ב. ובגמרא שם. (13) כלומר, שנעלמו ממנו שני הדברים גם יחד, ששכח שזה בשר קודש או שזה מקדש, וגם שכח שהוא טמא, או שידע שהוא טמא וחשב שמותר לטמא לאכול קודש וליכנס למקדש. (14) כלומר, שלשה באוכל קודש בטמאה, והם: א. ידע שזהו קודש ונעלם ממנו שהוא טמא. ב. ידע שהוא טמא ונעלם ממנו שזהו קודש. ג. נעלם ממנו זה וזה. ושלשה בנכנס למקדש בטמאה: א. ידע שזהו מקדש ונעלם ממנו שהוא טמא. ב. ידע שהוא טמא ונעלם ממנו שזהו מקדש. ג. נעלם ממנו זה וזה. וראה בגמרא שם יד, ב. (15) ברייתא, שם ד, א. כרבי, אבל רבי עקיבא לומד זאת ממה שנאמר פעמים "ונעלם ונעלם" = "ונעלם ממנו והוא טמא" (ויקרא ה, ב) "ונעלם ממנו והוא ידע" (שם, ג).

34 ב. נְטָמָא וְיָדַע שֶׁנְטָמָא [וְיָדַע שֶׁזֶה קִדְשׁ וְשֶׁזֶה מְקַדֵּשׁ] אָבֵל לֹא יָדַע בְּאִי זֶה אָב נְטָמָא, וְשִׁכַּח שֶׁנְטָמָא וְאֲחַר כֵּן נִכְנַס לְמְקַדֵּשׁ או אָבֵל קִדְשׁ, וְנֹדַע לֹו אֲחַר שֶׁנִּכְנַס או אֲחַר שֶׁאָבֵל בְּאִי זֶה אָב נְטָמָא¹⁶ - [הָרִי זֶה חֵיב קָרְבָן]¹⁷; אָף עַל פִּי שְׁלֹא יָדַע בְּתַחֲלָה בְּאִי זֶה אָב נְטָמָא, הוּאִיל וְיָדַע שֶׁהוּא טָמֵא - הָרִי הִיְתָה שָׁם יְדִיעַת טְמֵאָה בְּתַחֲלָה. אָבֵל אִם נִעְלְמוּ מִמֶּנּוּ הַלְכוֹת טְמֵאָה, כְּגוֹן שֶׁנְטָמָא כִּפְעֻדָּשָׁה מִן הַשְּׂרִיץ, וְיָדַע שֶׁהַשְּׂרִיץ מְטַמֵּא וְלֹא יָדַע בְּשִׁעוּר¹⁸, וְשִׁכַּח שֶׁנִּכְנַס בְּשְׂרִיץ כֻּל וְנִכְנַס או אָבֵל, וְאֲחַר כֵּן נֹדַע לֹו [שֶׁנִּכְנַס] כִּפְעֻדָּשָׁה מִן הַשְּׂרִיץ - הָרִי זֶה סִפֵּק אִם חֵיב קָרְבָן או פְּטוּר¹⁹. וְכֵן מִי שְׁלֹא רָאָה הַמְקַדֵּשׁ מִיָּמֵינוּ וְלֹא הִבִּין מִקוֹמוֹ²⁰, אִם נְטָמָא וְיָדַע²¹ שֶׁנְטָמָא וְנִכְנַס לְמְקַדֵּשׁ, וְלֹא יָדַע בְּתַחֲלָה²² שֶׁזֶהוּ מְקוֹמוֹ שֶׁהָרִי לֹא רָאָהוּ מֵעוֹלָם, וְאֲחַר כֵּן זָכַר הַטְּמֵאָה וְיָדַע שֶׁזֶה מְקַדֵּשׁ - הָרִי זֶה סִפֵּק אִם יְדִיעָה שֶׁיֵּשׁ מְקַדֵּשׁ -

(85) בכריתות כז: כח. "אמר ר' אלעזר אמר רבי אושעיא, מטמא מקדש עשיר שהפריש קן לכבשתו והעני". ומפרש רבינו "לכבשתו" - "למכרה וליקח בדמיה כשבה". (86) והרי היא קדושה בקדושת דמים, למכרה לצורך קרבן עשיר. (87) שיכול להביא קרבן עני. (88) לאחר שיפדה אותה ויקדישה לקרבן עני. (89) כלומר, קדושת דמים זו לקרבן עשיר - נדחית, לפי שעני אינו ראוי לכתחילה לקרבן עשיר. (90) כלומר, אילו היתה בקדושת הגוף נדחית, ודאי היתה צריכה להידחות לגמרי מלהקריבה, אלא אפילו אם אין עליה אלא קדושת דמים נדחית, צריכה היא להידחות מהקרה (לחם-משנה). וכן נראה מדברי רבינו בפרק טו מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ד, שקדושת דמים נדחית, מדחה הקרבן. (91) בגמרא שם אמרו שקדושת דמים מדחה, אבל רבינו לא פסק כן. ולמעלה פרק ג הלכה ח כתב רבינו, שגם בנראה ונדחה אין בעלי חיים נדחים. וכ"כ גם בפ"ג מפסולי המוקדשין הלכה כג. ועיי"ש גם בהלכה כ"ד, ובפ"טו ממעשה הקרבנות ה"ד, ובלח"מ למעלה פ"ג שם. (92) נגעים פ"ד מ"ב. וראה למעלה ה"א.

פֶּרֶק אֶחָד עֲשָׂרִי

(1) יבאר דיני קרבן עולה ויורד.

3 א. שְׁנוּי יֵשׁ בְּשִׁגְגַת טְמֵאת מְקַדֵּשׁ² וְקִדְשֵׁי³ מֵה שְׂאִין כֵּן בְּשִׁאָר כְּרִתוֹת. שְׁכַל הַכְּרִתוֹת, בְּיָוֵן שֶׁשִּׁגְגַּ וְנֹדַע לֹו בְּסוֹף שִׁחְטָא, אָף עַל פִּי שְׁלֹא הִיְתָה לֹו יְדִיעָה בְּתַחֲלָה - הָרִי זֶה חֵיב חֲטָאת; אָבֵל בְּטְמֵאת מְקַדֵּשׁ וְקִדְשֵׁי - אֵינוּ מְבִיא קָרְבָן עוֹלָה וְיֹוֹרֵד עַד שֶׁתִּהְיֶה לֹו יְדִיעָה לְטְמֵאָה⁴ וְיְדִיעָה לְקִדְשׁ⁵ או לְמְקַדֵּשׁ⁶ בְּתַחֲלָה⁷, וְיְדִיעָה לְטְמֵאָה וְיְדִיעָה לְקִדְשׁ או לְמְקַדֵּשׁ בְּסוֹף, וְהֵעֵלַם בֵּינֵיהֶם. כִּיצַד? נְטָמָא⁸ וְנִכְנַס לְמְקַדֵּשׁ או אָבֵל קִדְשׁ⁹, וְאֲחַר כֵּן נֹדַע לֹו שֶׁנְטָמָא וְשִׁהָה טָמֵא בְּשִׁעָה שֶׁאָבֵל או שֶׁנִּכְנַס, וְשִׁקְדֵשׁ הִיָּה זֶה שֶׁאָכְלוּ¹⁰ או מְקַדֵּשׁ הִיָּה זֶה שֶׁנִּכְנַס לֹו - הָרִי זֶה פְּטוּר מְקַרְבָן, עַד שִׁידַע שֶׁנְטָמָא [וְשֶׁזֶה קִדְשׁ] וְשֶׁזֶה מְקַדֵּשׁ קִדְשׁ שֶׁיִּכְנַס או קִדְשׁ שֶׁיִּכְנַס¹¹ וְיָדַע שֶׁנְטָמָא וְיָדַע שֶׁזֶה מְקַדֵּשׁ¹² וְשֶׁזֶה קִדְשׁ, וְאֲחַר כֵּן נִעְלְמָה מִמֶּנּוּ הַטְּמֵאָה וְשִׁכַּח שֶׁנְטָמָא וְנִכְנַס לְמְקַדֵּשׁ או אָבֵל¹³ קִדְשׁ, וְהוּא יָדַע שֶׁזֶה מְקַדֵּשׁ וְשֶׁזֶה קִדְשׁ; או שֶׁשִּׁגְגַ וְשִׁכַּח שֶׁזֶה מְקַדֵּשׁ או שֶׁזֶה בְּשִׁר קִדְשׁ, וְהוּא יָדַע שֶׁהוּא טָמֵא, וְנִכְנַס או אָבֵל; או שֶׁשִּׁגְגַ או שִׁכַּח שֶׁנְטָמָא וְשִׁכַּח שֶׁזֶה בְּשִׁר קִדְשׁ וְשֶׁזֶה מְקַדֵּשׁ, וְנִכְנַס או אָבֵל; וְאֲחַר כֵּן נֹדַע לֹו דְּבָרִים שֶׁנִּתְעַלְמוּ מִמֶּנּוּ - הָרִי זֶה מְבִיא קָרְבָן עוֹלָה וְיֹוֹרֵד כֻּל צַד וְצַד מִשֵּׁשׁ מַחְלוֹקוֹת אֵלוּ¹⁴. וּמִנֵּין שְׂדֵינן שִׁגְגַת מְקַדֵּשׁ וְקִדְשֵׁי כֵּן הוּא? שֶׁהָרִי בְּשִׁאָר שִׁגְגוֹת נֹאמַר: בְּעֲשֵׂתָהּ אַחַת מִמִּצּוֹת ה' אֲשֶׁר לֹא תַעֲשִׂינָהּ וְאָשֵׁם, או הוֹדַע אֵלָיו חֲטָאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא -

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ש"ק ג' אייר - ספר קרבנות - הלכות שגגות קנא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

ידיעה בתחילה, ואין לחייבו בקרבן, ראה למעלה ה"א).
 (30) שמחוייב למהר ולצאת בבהילות בדרך קצרה, ואם שהה בשוגג חייב קרבן, ראה פ"ג מהל' ביאת המקדש הכ"א-כב.
 (31) בגמרא שם טז, ב - למדו מזה שנאמרו בתורה שני פסוקים לגבי חיוב קרבן בטומאת מקדש: "את משכן ה' טמא" (במדבר יט, יג) ו"את מקדש ה' טמא" (שם, כ) - אחד לנטמא בחוץ ואחד לנטמא בפנים, ששניהם חייבים קרבן. (32) השתחויה, שהוא כדי לקרות את דברי הפסוק: "ויכרעו אפים ארצה וגו'" שבדבריהימים ב, ז' ג'. (33) שם הכ"ג.

ד. מי שטמא עצמו³⁴ ומזיד³⁵ ולא שָׁהָה פְּשֹׁעוֹר - 15
 הרי זה ספק, אם שְׁעוֹר הַשְּׁתַחֲוִיָּה³⁶ לְאִנּוּס בְּלִבְדָּר³⁷ - 16
 או אף לְמִזִּיד³⁸. וְלִפְיִכָּהּ, אִם נִעְלַם מִמֶּנּוּ³⁹ וַיִּצָּא וְלֹא 17
 שָׁהָה - אִינוּ מִבִּיא קֶרְבָּן⁴⁰. וְכֵן אִם תִּלָּה עֲצָמוֹ פְּאֹיִר 18
 עֲזָרָה⁴¹ - הִדְבָּר סָפֵק, אִם אֹיִר עֲזָרָה פְּעֻזָּה אוֹ אִינוּ 19
 פְּעֻזָּה⁴². 20

(34) כשהוא בעזרה. (35) שידע שהוא במקדש, אלא שלא ידע שחייבים כרת על טומאת מקדש, שדינו כשוגג לענין קרבן והוא בכלל "שב מידעתו", כמפורש למעלה פ"ב ה"ב (הגהות מצפה איתן, שבועות ז'. וראה משנה-למלך). (וצריך לומר שאע"פ שלא ידע שחייב כרת - כיון שידע שטמא וידע שזוהו מקדש, הרי זו ידיעה לגבי טומאת מקדש וקדשיו (ראה למעלה ה"א) לחייבו בקרבן, וראה להלן בסמוך. ודלא כ'מנחת חינוך' מצוה קכג ס"ק א). (36) כלומר, מה שצריך לחיוב קרבן שישהה בעזרה כדי השתחויה אחר שנטמא, כמבואר למעלה. (37) ראה למעלה ה"ג. אבל במזיד, אפילו לא שהה כלום - חייב קרבן. (38) שגם טימא עצמו במזיד ונעלם ממנו אינו קרבן עד שישהה כדי השתחויה, וזוהי בעייתו של רב אשי שם יז, א. ונשארה בתיקו. (39) (כן הוא בפירושו ר"ח שם. ואע"פ שבחיובי קרבן אחרים, כיון ששגג בכרת, חייב הוא בקרבן (למעלה פ"ב ה"ב) - כאן בטומאת מקדש וקדשיו שמפורש בתורה "ונעלם - ונעלם", אינו חייב אלא אם נעלמה ממנו הטומאה או המקדש וקדשיו, לגמרי, אלא שצריך שיהיה בתחילה שוגג בקרבן (ראה למעלה), שאם לא כן לא תועיל ההעלמה שבסוף, שהרי הוא אינו שב מידעתו). (40) ראה למעלה ה"ב, כי מי שאינו מחוסר כיפורים אינו מביא קרבן חטאת מספק, שמא יכניסו חולין בעזרה. (41) כלומר, נטמא בעזרה ושהה כדי השתחויה באויר העזרה. (42) שם בעייתו של רבא, ונשארה בתיקו. וכגירסת הספרים שהובאה ב'תוספות' שם ד"ה תלה. ואע"פ שלענין קבלת הדם, אמרו שאם תלה הבהמה וקיבל הדם באויר כשר (זבחים כו. ופ"א מהל' פסולי המוקדשין ה"ב), הרי שאויר העזרה כעזרה - אף כאן ידעו זאת, אלא שהסתפקו אם קדושת האויר היא קדושה עצמית והרי הוא כמי שהלך בעזרה ממקום למקום, שאם יצא בדרך ארוכה, שאינו צריך ללכת בה, שהוא חייב אף אם לא שהה (פ"ג מהל' ביאת מקדש הכ"ב) או שכל קדושתו היא מחמת קרקע העזרה, ואם כן אינו כבא בדרך ארוכה אלא כעומד במקומו שצריך שהייה ('אור שמח').

1 בְּעוֹלָם יְדִיעָה, אוֹ עַד שְׂיָדַע מְקוֹמוֹ תַּחֲלָה. יִרְאֶה לִי, 1
 2 שְׂאֵלוֹ הַחַיִּבִים קֶרְבָּן²³ מִסָּפֵק - אִינּוּן מִבִּיאִין קֶרְבָּן, 2
 3 שְׂמָא יִכְנִיסוּ חֲלִין לְעֻזָּה. וְאִם תֹּאמְרָ: וְהָלֹא 3
 4 חֲטָאת הָעוֹף בָּאָה עַל הַסָּפֵק וְאִינָה נֹאכְלָת²⁴? מִפְּנֵי 4
 5 שְׁהַמְבִיא אוֹתָהּ מִחֹסֶר פְּפוּרִים²⁵ וְאִסּוּר לְאָכֹל 5
 6 בְּקֶדְשִׁים עַד שְׂיָבִיא כְּפָרְתָהּ²⁶; אֲבָל מִי שְׂאִינוּ מִחֹסֶר 6
 7 פְּפוּרִים²⁷ - אִינוּ מִבִּיא קֶרְבָּן מִסָּפֵק²⁸. 7

(16) אם בשרץ או בנבלה. (17) כרבי עקיבא (במשנה שם יד: , ובגמרא יח:) שמספיק אם ידוע שהוא טמא, אף אם אינו יודע מהות הטומאה. וממה שכתב רבינו "ונודע לו אחר וכו' באי זה אב נטמא", נראה שהידיעה שבסוף צריכה להיות גם במה נטמא, ובזה גם רבי עקיבא מודה. וראה למעלה פ"ב ה"ג שצריך שיידע החטא שחטא בו. וראה 'לחם משנה' שהקשה על זה מגמרא גדה כח, ב. (18) כלומר, לא ידע כמה היא בשרץ ויטמא. (19) בעיית רב פפא, שם יד, ב - ונשארה בתיקו. (20) כלומר, לא הבין בשכלו לקבוע, לפי ידיעותיו, את מקום המקדש. (21) בכת"י תימן ובדפוס רומי, נוסף "ושכח שנטמא". וכן נראה ממה שכתב להלן "ואחר-כך זכר הטומאה וידע שזה מקדש". אבל צריך עיון, שהרי גם אם ידע שנטמא הרי הוא שוגג, שהרי לא ידע שזוהו המקדש. (22) בעיית רבי ירמיה, שם יד, ב: "בן בבל שעלה לארץ ישראל, ונעלם ממנו מקום מקדש מהו וכו' כיון דידע דאיכא מקדש בעולם ידיעה היא, או דילמא כיון דמקומו לא ידע ליה, העלמה היא". ונשאר הדבר בתיקו (23) חטאת. שאין חטאת באה בנדבה, ואינו יכול להתנות. אם הוא מחויב הרי הוא קרבן חובה, ואם לאו הרי הוא קרבן נדבה, אבל בקרבן אחר שבא בנדבה, אפשר להתנות כנ"ל. (24) נזיר כט, א: "מנין לחטאת העוף שהיא באה על הספק שאינה נאכלת", כגון שהיתה האשה ספק זבה או ספק יולדת (פ"ז מהל' פסולי המוקדשין ה"ו). (25) שכן זבה ויולדת הן מחוסרות כיפורים. (26) ראה להלן פ"א מהל' מחוסרי כפרה ה"א. (27) כגון טומאת מקדש וקדשיו, שאין ידו משגת ומביא שתי תורים או שני בני יונה, אחד לעולה ואחד לחטאת (ויקרא ה, ז). (28) כן מפורש בתוספתא כריתות פ"ב, "המביא חטאתו ושחטה, ספק נזרק הדם, ספק לא נזרק הדם, יצא ואינו מביא אשם תלוי, אם היה מחוסר כפרה ספק חשיכה ספק לא חשיכה, הרי זה מביא חטאת העוף ספק", הרי שרק מחוסר כפרה מביא חטאת העוף בספק ('אור שמח'). ועי' 'תוספות' גיטין כח, ב - ד"ה אבל ('הר המוריה').

8 ג. מִי שֶׁנִּטְמָא²⁹ בְּעֻזָּה³⁰ - צָרִיךְ שְׂיָדַע תַּחֲלָה 8
 9 שְׂנִטְמָא וְשָׁהָה מְקֻדָּשׁ, וְאִם נִעְלַם מִמֶּנּוּ אַחֲרֵי כֵן 9
 10 שְׂנִטְמָא וְהָרִי הוּא זָכוֹר שְׁזָה מְקֻדָּשׁ, אוֹ שֶׁנִּעְלַם 10
 11 מִמֶּנּוּ שְׁזָה מְקֻדָּשׁ וְלֹא שָׁכַח שְׂנִטְמָא, אוֹ שֶׁנִּתְעַלְמּוּ 11
 12 מִמֶּנּוּ זֶה וְזֶה - בְּשִׂיבְדָּע לֹא יָבִיא קֶרְבָּן עוֹלָה וַיִּוָּרֵד³¹. 12
 13 וְהוּא שִׂישָׁהּ פְּשֹׁעוֹר³², כְּמוֹ שֶׁבְּאִרְנוּ בְּהִלְכוֹת בֵּיאַת 13
 14 מְקֻדָּשׁ³³. 14

(29) משנה, שבועות יד, ב. (ומדובר שידע שהוא טמא, אלא שנטמא באונס, ראה להלן ה"ד, שאם נטמא בשוגג, אין זו

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

24 שְׁאֵם יִרְצָה, יֹאמֶר מְזִיד הִייתִי⁵⁵. אָמְרוּ לוֹ שְׁנִים: 25
 25 טָמֵא הִיִּית פְּשַׁנְכַּנְסֵת לְמִקְדָּשׁ וּבִפְנֵינוּ נְטֻמְאָת וַיִּדְעַת 26
 26 שְׂאֵתָה טָמֵא, אָף עַל פִּי שְׁהִיָּה בֵּין טָמֵאָה זֹ 27
 27 שְׁמַעֲדִין בְּהַ וּבֵין פְּנִיסְתוֹ לְמִקְדָּשׁ יָמִים רַבִּים, 28
 28 שְׁאֲפֹשֶׁר לוֹ שְׂיֹאמֶר כְּבֹר טְבַלְתִּי, הוֹאִיל וְהִכְחִישׁ אֶת 29
 29 הַעֲדִים וְאָמַר לֹא נְטֻמְאָתִי מְעוֹלָם - הֲרִי אֱלוֹ 30
 30 נְאֻמָּנִים⁵⁶ וּמִבֵּיאַן קֶרְבָּן עַל פִּיהֶם. אִם הִבִּיאוּהוּ שְׁנִים 31
 31 לִידֵי מִיתָה חֲמוּרָה, קַל וְחֹמֶר שְׂיִבִיאוּהוּ לִידֵי קֶרְבָּן 32
 32 הַקָּל, שְׁהֲרִי הִכְחִישָׁן.

(55) כלומר, הוא לא מכחיש את דיבורו הקודם שאמר לא נכנסתי, כי כוונתו היתה להוסיף על דבריו לאמר: "לא נכנסתי בשוגג אלא במזיד". וראה להלן דברי הברייתא והגמרא בכריתות יב, א. (56) ואינו יכול לתרץ דבריו לומר: לא עמדתי בטומאתי וטבלתי, כי הרי אמר תחילה שלא נטמא. והוא ברייתא שם: "יכול אפילו שנים מכחישין אותו (= שהם אומרים נטמאת והוא אומר לא נטמאתי, שיהיה פטור בנכנס למקדש). אמר רבי מאיר, אם הביאוהו שנים לידי מיתה חמורה, לא יביאוהו לידי קרבן הקל! רבי יהודה אומר, נאמן אדם על עצמו יותר ממאה איש, ומודים חכמים לרבי יהודה בחבלים (= באוכל חלב) ובביאת המקדש (= שהם אומרים נכנסת למקדש בטומאה, והוא אומר לא נכנסתי, שנאמן משום שכוונתו להוסיף על דבריו: "לא נכנסתי שוגג אלא מזיד", ראה בתחילת ההלכה כאן), אבל בטומאה לא". ומפרש רבינא (שם): כי מחלוקת חכמים ורבי יהודה היא בטומאה ישנה (= שיש לו אפשרות לומר כבר טבלתי), ובאמרו לו נטמאת ונכנסת למקדש והוא אומר לא נטמאתי, שחכמים סוברים שאין מיישבין דבריו לומר לא עמדתי בטומאה אלא טבלתי, כי בזה הוא מכחיש את דבריו הראשונים שאמר לא נטמאתי מעולם, ורבי יהודה סובר שמיישבין דבריו, אף אם בזה מכחיש דבריו הראשונים. אבל בטומאה חדשה (= שאמרו לו נטמאת היום ואפילו יטבול היום, הרי אסור לטבול יום ליכנס למקדש) - גם רבי יהודה מודה שאינו נאמן, משום שאין כאן מינו, וגם מה שר"י מאמין לו בטומאה ישנה הוא מחמת מינו, ולא מחמת שאדם נאמן על עצמו (כס"ד דגמ' שם). ולענין ההלכה, נאמר שם בגמרא: אמר רב נחמן, הלכה כרבי יהודה. אמר רב יוסף, לא אמרה אלא בינו לבין עצמו ולעצמו, ומפרש רבינו (לא כרש"י) שרב יוסף חולק על רב נחמן, וסובר שאין הלכה כרבי יהודה אלא חכמים (ראה 'מרכבת המשנה'), ופסק רבינו כרב יוסף (וראה בהשגות הראב"ד, כסף-משנה ולחם-משנה).

33 ט. טָמֵאֵת מִקְדָּשׁ וְקִדְשֵׁיו⁵⁷ שְׁהִיָּה לָהּ יְדִיעָה 34
 34 בְּתַחֲלָה⁵⁸ וְלֹא הִיָּה לָהּ יְדִיעָה בְּסוּף⁵⁹ - שְׁעִיר שָׁל 35
 35 יוֹם הַכַּפּוּרִים הַנֶּעֱשֶׂה בַּפְּנִים⁶⁰ וְיוֹם הַכַּפּוּרִים⁶¹ 36
 36 תּוֹלִין⁶², עַד שְׁיִדְעַע לִזְוִי⁶³ וְכִבִּיא קֶרְבָּן עוֹלָה וְיִוָּרֵד. 37
 37 וְשִׂאִין בָּהּ יְדִיעָה בְּתַחֲלָה⁶⁴ אָכַל יֵשׁ בָּהּ יְדִיעָה 38
 38 בְּסוּף⁶⁵ - שְׁעִיר הַנֶּעֱשֶׂה בַּחוּץ⁶⁶ בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים וְיוֹם 39
 39 הַכַּפּוּרִים מְכַפְּרִין⁶⁷. וְעַל שִׂאִין בָּהּ יְדִיעָה לֹא בְּתַחֲלָה 40
 40 וְלֹא בְּסוּף - שְׁעִירֵי הַרְגָּלִים⁶⁸ וְשְׁעִירֵי רְאֵשֵׁי חֲדָשִׁים

1 ה. מִי שְׁנִסְתַּפֵּק לוֹ אִם נִכְנַס לְמִקְדָּשׁ אוֹ אָכַל קִדְשׁ 2
 2 בְּטָמֵאָה אוֹ לֹא - אֵינוּ מִבִּיא אֶשֶׁם תְּלוּי⁴³; שִׂאִין 3
 3 מִבֵּיאִין קֶרְבָּן⁴⁴ עַל לֹא הוֹדַע אֲלֵא בְּכֶרֶת שְׁחִבִּין עַל 4
 4 שְׁגָגָתוֹ חֲטָאת קִבּוּעָה⁴⁵.

(43) משנה, כריתות ב, א: "על אלו חייבין, על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת ועל לא הודע שלהם אשם תלוי, חוץ מן המטמא מקדש וקדשיו מפני שהוא בעולה ויורד". וכן הוא בגמרא שם ז, א: "חוץ ממטמא מקדש וקדשיו שאינו מביא אשם תלוי". (44) כלומר, אשם תלוי. (45) אבל טומאת מקדש וקדשיו שמביא בשוגג קרבן עולה ויורד (ראה למעלה פ"א ה"ג), אינו מביא אשם תלוי בספק. והיא משנה בכריתות כה, א: "וחכ"א אין מביאין אשם תלוי אלא על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת (קבועה)".

5 ו. מִי שְׁהִיָּו לְפָנָיו שְׁנֵי שְׁבִילִים, אֶחָד טָמֵא וְאֶחָד 6
 6 טָהוֹר, הֲלֵךְ בְּרֵאשׁוֹן וְחֹזֵר וְהֵלֵךְ בְּשֵׁנִי, וּבַעַת שְׁהֵלֵךְ 7
 7 בְּשֵׁנִי שָׂכַח שְׁהֵלֵךְ בְּרֵאשׁוֹן, וַיַּעֲלֵמָה מִמֶּנָּה טָמֵאָה זֹ 8
 8 וְנִכְנַס לְמִקְדָּשׁ אוֹ אָכַל קִדְשׁ - חֵיב. וְאָף עַל פִּי שְׁלֹא 9
 9 הִיָּתָה לוֹ בְּתַחֲלָה יְדִיעָה גְּמוּרָה לְטָמֵאָה אֲלֵא מִקְצַת 10
 10 יְדִיעָה, שְׁהֲרִי לֹא יָדַע שְׁהֵלֵךְ בְּשֵׁנִי שְׁבִילִין שְׁבַחֲלוּךְ 11
 11 שְׁגִיָּהֵן יְהֵא טָמֵא בְּוֵדָאִי, וְאָף עַל פִּי כֵן חֵיב חֲטָאת, 12
 12 שְׁמִקְצַת יְדִיעָה כְּכֹל יְדִיעָה⁴⁶. הֲלֵךְ בְּרֵאשׁוֹן וְנִכְנַס 13
 13 לְמִקְדָּשׁ אוֹ אָכַל קִדְשׁ - פְּטוּר, מִפְּנֵי שְׁהוּא סִפֵּק 14
 14 טָמֵא⁴⁷.

(46) פלוגתא בברייתא, שבועות יט, א. ובכריתות יח, ב. ולפי ביאורו של רבא בשבועות שם עמוד ב, ובכריתות יט, א. ופסק כת"ק. (47) שמה השביל הראשון הוא הטהור, ואין חייבין אשם תלוי על ספק טומאת מקדש וקדשיו, ראה למעלה ה"ה. והוא בברייתא שם, לפי הגירסא שבכריתות שם.

15 ז. הִנֵּה שְׁלִישֵׁי וְשְׁבִיעֵי⁴⁸ וְטָבַל, וְאַחַר⁴⁹ שְׁנִכְנַס 16
 16 לְמִקְדָּשׁ הֲלֵךְ⁵⁰ בְּשֵׁנִי וְחֹזֵר וְנִכְנַס לְמִקְדָּשׁ⁵¹ - חֵיב⁵²; 17
 17 שְׁהֲרִי נִכְנַס בְּשְׁהוּא טָמֵא לְמִקְדָּשׁ בְּוֵדָאִי, אוֹ בַּפְּעַם 18
 18 רֵאשׁוֹנָה אוֹ פְּעַם שְׁנִיָּה. וְאָף עַל פִּי שְׁכָּל יְדִיעָה 19
 19 מִהֵן סִפֵּק יְדִיעָה הִיא⁵³, שְׁהֲרִי כָּל שְׁבִיל מִהֵן סִפֵּק 20
 20 הוּא - פֶּאֶן בְּטָמֵאֵת מִקְדָּשׁ וְקִדְשֵׁיו עָשׂוּ סִפֵּק יְדִיעָה 21
 21 בְּיְדִיעָה⁵⁴.

(48) כדין טמא מת, שמזים עליו מי חטאת ביום שלישי וביום שביעי לטומאתו, וטובל ביום השביעי אחר ההזאה (פ"א מהל' פרה אדומה ה"א). (49) בכת"י תימן: אחר. כלומר, אחר שנכנס למקדש הזה ג' וז' וטבל. (50) כבדרפוס רומי. (51) אחר ששכח טומאתו. (52) פסק כתנא-קמא בברייתא, שם. (53) שבכל פעם שנכנס למקדש לא היתה לו ידיעה וודאית. (54) שם, דברי רבי יוחנן בביאור דברי תנא-קמא.

22 ח. הִיָּה טָמֵא וְאָמְרוּ לוֹ שְׁנִים: נִכְנַסְתָּ לְמִקְדָּשׁ, וְהוּא 23
 23 אוֹמֵר לָהֶם: לֹא נִכְנַסְתִּי - נְאֻמָּן וְאֵינוּ מִבִּיא קֶרְבָּן;

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום ראשון כ"ז ניסן - ספר קנין - הלכות עבדים קנג

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

זאת (שם) ממה שנאמר בשעיר הנעשה בחוץ (במדבר שם) "שעיר עזים אחד חטאת (= שעיר הנעשה בחוץ) מלבד חטאת הכיפורים (= שעיר הנעשה בפנים)" - הוקשו זה לזה ללמד, על מה שזה מכפר זה מכפר, מה הפנימי אין מכפר אלא על דבר שיש בה ידיעה (= בתחילה), אף החיצוני אין מכפר אלא על דבר שיש בה ידיעה (= בסוף). וזה מכפר כפרה גמורה בלא תליה, שהרי לעולם לא יבוא לידי קרבן, כיון שלא ידע בתחילה (רש"י במשנה, שם). ויום הכיפורים עצמו שמכפר, שנאמר (שם) "כי יום כיפורים הוא", כנ"ל. (68) שעירי חטאת שמביאין בכל הרגלים. (69) במשנה שם, וספק כרבי יהודה ולא כרבי שמעון (שם) האומר ששעירי ראשי חדשים אינם מכפרים. ולמד רבי יהודה דבר זה (שם ט). ממה שנאמר בשעירי ראשי חדשים (במדבר כח, טו) "ושעיר עזים אחד לחטאת לה" - חטא שאין מכיר בו אלא ה' (ואילו החוטא אינו יודע כלל) היא שעיר זה מכפר, ושעירי רגלים שמכפרים, נלמד לרבי יהודה (שם): ממה שנאמר ברגלים (שם, טז) "ושעיר עזים ב' וי"ו" - "וי"ו" מוסיף על ענין ראשון, להקיש שעירי רגלים לשעירי ר"ח, מה שעירי ר"ח אינם מכפרים אלא על שאין בה ידיעה לא בתחילה ולא בסוף, אף שעירי הרגלים אינם מכפרים אלא על שאין בה ידיעה לא בתחילה ולא בסוף. (70) שידע שנטמא ואסור לו ליכנס למקדש לאכול קודש, ואעפ"כ עשה כן בזדון. וכגון שלא התרו בו, שאם התרו בו אינו מתכפר אלא במלקות ('תפארת ישראל'). (71) משנה, שבועות ב, ב. ואין הכהנים מתכפרים בשעיר הנעשה בפנים, שנאמר (ויקרא טז, טו) "ושחט את שעיר החטאת אשר לעם", ואמרו בגמ' (שם יג): "אשר לעם" שאין הכהנים מתכפרין בו, ובמה מתכפרין? - בפרו של אהרן, ואף-על-פי שנאמר בפרו של אהרן (שם טז, ו) "אשר לו" - "לו, לא לאחרים", הרי נאמר עוד (שם) "וכיפר בעדו ובעד ביתו" וכל הכהנים הם בכלל ביתו, שנאמר (תהלים קלה, יט) "בית אהרן ברכו את ה'". ולא רק על זדון טומאת מקדש וקדשיו פרו של כהן גדול מכפר על הכהנים, אלא אף על השוגג. ראה בגמרא שם (לחם-משנה). (72) במשנה, שם. (73) בשעיר הנעשה בפנים. (74) ונאמר עוד שם "ומפשעיהם לכל חטאתם" - "פשעים אלו המרדים" (שם יב:).

1 מְכַפְּרִין⁶⁹. וְעַל זְדוֹן טְמֵאת מְקֻדָּשׁ וְקֻדְשֵׁיו⁷⁰ - פֶּר
2 כֹּהֵן גָּדוֹל שֶׁל יוֹם הַכִּפּוּרִים מְכַפֵּר, אִם הָיָה הַמְזִיד
3 מִן הַכֹּהֲנִים⁷¹; וְאִם הָיָה מִיִּשְׂרָאֵל - דָּם שְׂעִיר
4 הַנִּעְשָׂה בְּפָנִים יוֹם הַכִּפּוּרִים מְכַפֵּר⁷², שְׁנֵאמַר⁷³:
5 וְכִפֵּר עַל הַקֻּדֶשׁ מִטְּמֵאת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל⁷⁴.

(57) משנה, שבועות ב, א. (58) שלפני שנכנס למקדש או אכל קודש, ידע שזה מקדש או שזה קודש, וידע שנטמא, ובשעה שנכנס למקדש או אכל קודש, נעלם ממנו שזה מקדש וקודש או שנעלם ממנו שנטמא, ראה למעלה ה"א. (59) כלומר, לא נודע לו בסוף מה שנעלם ממנו בתחילה, ובאופן זה אינו חייב בקרבן (למעלה ה"א). (60) הוא השעיר שעלה עליו הגורל לה' שעשהו חטאת (ויקרא טז, ט - טו). (61) עצם היום. (62) מכפרין להגן עליו מן היסורים (שבועות ח. בגמרא) שאע"פ שלא עשה מזיד, ראויין לבוא עליו ייסורים, על שלא נזהר שלא יבוא לידי איסור בשוגג (ראה רש"י במשנה שם, ו'תפארת ישראל) ולמדו זאת (שם ז:): ממה שנאמר (שם, טז) "וכיפר על הקודש מטומאות בני ישראל" - "מטומאות ולא כל טומאות". והכוונה לטומאת מקדש וקדשיו, שחלק אותה הכתוב משאר עבירות שחייבה עליה קרבן עולה ויורד, ולדעת רבי שמעון יש ללמוד כן ממה שנאמר (שם) "ומפשעיהם לכל חטאתם" - חטאים דומיא דפשעים, מה פשעים שאינם בני קרבן, ומניין ליש בה ידיעה בתחילה ואין בה ידיעה בסוף, ששעיר זה תולה, ת"ל "לכל חטאתם" הראויה לבוא לכלל חטאת אם יודע לו, משא"כ אם לא היו לו ידיעה בתחילה, שלא יבואו לכלל קרבן לעולם, אין שעיר זה מכפר. ויום הכיפורים עצמו שמכפר על כך, נלמד ממה שנאמר (שם כג, כח) "כי יום כיפורים הוא" (רש"י במשנה, שם ב.). (63) שאז אין מכפרין עליו עוד. (64) "זה אפשר בתינוק שנשבה לבין הגויים, ולא קדמה לו ידיעה שהוא איסור על בני ישראל ביאה למקדש והוא טמא, ונעלמה ממנו טומאה ונכנס למקדש" (רבינו בפי"מ, שבועות שם). (65) שנודע לו אח"כ שבשעה שנכנס למקדש היה טמא. וכי אסור לטמא ליכנס למקדש (שם). (66) זהו שעיר של מוסף, הנזכר במדבר כט, יא. (67) שם במשנה. ונלמד

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - כ"ז ניסן-ג' אייר תשע"ז

6 א. וְיִשְׂרָאֵל² שָׂבָא עַל שְׂפִיחָה פְּנֵעֵנִית, אָף עַל פִּי
7 שְׂהִיא שְׂפִיחָתוֹ³ - הָרִי זֶה הַזֶּלֶד פְּנֵעֵנִי⁴ לְכָל דְּבָר⁵;
8 וְנִמְכָּר וְנִקְנָה, וּמְשַׁתְּמָשִׁים בּוֹ לְעוֹלָם, כְּשֶׁאָר
9 הַעֲבָדִים⁶.

(2) קידושין סו: במשנה, כי ולד שפחה כמותה, משום שנאמר (שמות כא, ד) "האשה וילדיה תהיה לאדוניה" (שם סח:). (3) כן מפורש במכילתא שם: "הרב שבא על

יום ראשון כ"ז ניסן ה'תשע"ז

הִלְכוֹת עֲבָדִים

פֶּרֶק תְּשִׁיעִיו

(1) כלל בו רבינו דין ישראל או גוי שבאו על שפחה כנענית, וקניין גוי בעבד, ושאסור לשחרר עבד כנעני ומותר לעבוד בו בפרך.

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

הזכר" - שכל זה אינו אלא בגויים שיש להם יחס, אבל בעבד שאין לו יחס - הלך אחר הנקבה, ועיין לחם-משנה.

- ד. מִלֶּךָ עוֹבֵד פּוֹכְבִים¹³ שֶׁעָשָׂה מִלְחָמָה, וְהֵבִיא
 שְׂבִיָּה וּמְכָרָה; וְכֵן אִם הִרְשָׁה לְכָל מִי שִׁירְצָה, שְׂלֵף¹⁴
 וַיִּגְנַב מֵאִמָּה שֶׁהִיא עוֹשֶׂה עִמּוֹ מִלְחָמָה, שְׂבִיָּא
 וַיִּמְכַר לְעַצְמוֹ; וְכֵן אִם הָיָה דִינּוֹ, שֶׁפָּל מִי שְׂלֵא יִתֵּן
 הַמָּס - יִמְכַר, אוֹ מִי שֶׁעָשָׂה כֶּף וְכָף אוֹ לֹא יַעֲשֶׂה
 - יִמְכַר; הֲרִי דִינּוֹ דִין, וְעֵבֶד הַנִּלְקָח בְּדִינּוֹ אֵלּוּ -
 הֲרִי הוּא כְּעֵבֶד כּוֹנֵעֵי לְכָל דְּבָר.

(13) יבמות מה: ומו.

- ה. עוֹבֵד פּוֹכְבִים שֶׁקָּנָה עוֹבֵד פּוֹכְבִים לְעֵבֶדוֹת - לֹא
 קָנָה גּוֹפּוֹ, וְאִין לֹא בֹּ אֵלֶּא מַעֲשֶׂה יָדָיו¹⁴. אָף עַל פִּי
 כֵּן, אִם מְכָרוֹ לְיִשְׂרָאֵל - הֲרִי גּוֹפּוֹ קָנּוּי לְיִשְׂרָאֵל¹⁵.

(14) ואם מכרו לישראל וקדם וטבל לשם בן חורין, יצא לחירות (למעלה פ"ח הלכה ט). (15) אם הטבילו לשם עבדות (כסף-משנה בפירוש השני), מה-שאיין-כן בגוי עצמו, שאף אם הטבילו לשם עבדות לא קנהו לגופו.

- ו. הָאִשָּׁה¹⁶ קוֹנֶה שְׁפָחוֹת, וְאִינָה קוֹנֶה עֲבָדִים, אֶפְלוּ
 קִטְנִים¹⁷, מִפְּנֵי הַחֲשֵׁד¹⁸. וְאִם קָנְתָה אוֹתָם - הֲרִי זֶה
 קָנְתָה גּוֹפֶם כְּאִישׁ. וַיִּרְאָה לִי, שְׂאִינָה אֲסוּרָה לְקָנוֹת
 אֵלֶּא עֵבֶד בֶּן תִּשְׁעֵי שָׁנִים וּמִתְשַׁע וּלְמַעַלָּה¹⁹. וְכֵן²⁰
 אֲסוּר²¹ לְאָדָם לְשַׁחֵרֵר עֵבֶד כּוֹנֵעֵי, וְכָל הַמְּשַׁחֵרְרוּ -
 עוֹבֵר בַּעֲשָׂה, שְׂנֵאָמַר: לְעֵלֶם בָּהֶם תַּעֲבֹדוּ; וְאִם
 שַׁחֲרָרוּ - מְשַׁחֲרָר, כְּמוֹ שֶׁבְּאֲרָנּוֹ²², וְכּוֹפִין²³ אוֹתוֹ
 לְכַתֵּב גִּט שַׁחֲרוּר בְּכָל הַדְּרָכִים²⁴ שֶׁבְּאֲרָנּוֹ²⁵. וּמִתֵּר
 לְשַׁחֲרָרוֹ לְדַבֵּר מִצְוָה, אֶפְלוּ לְמַצְוָה שֶׁל דְּבָרֵיהֶם²⁶.
 כְּגוֹן שְׂלֵא הָיָה עֹשֶׂה בְּבֵית הַכֹּהֵנֹת²⁷ - הֲרִי זֶה
 מְשַׁחֲרָר עֲבָדוֹ וּמַשְׁלִים בּוֹ הַמִּנְיָן. וְכֵן פֶּל פִּיּוּצָא
 בְּזָה²⁸. וְכֵן שְׁפָחָה²⁹ שְׂנוֹהֲגִין בָּהּ הָעַם מְנַהֵג הַפֶּקֶר,
 וְהֲרִי הִיא מְכָשׁוּל לְחוּטָאִים - כּוֹפִין אֶת רַבָּה
 וּמְשַׁחֲרָרָה, כְּדִי תִשְׁתַּנְּשָׂא וַיִּסּוּר הַמְּכָשׁוּל. וְכֵן פֶּל
 פִּיּוּצָא בְּזָה.

(16) בבא-מציעא עא. בברייתא, וכתנא-קמא, שאינה יכולה לקנות לא עבריים ולא כנעניים, בניגוד לדעת רשב"ג, שמתיר לה לקנות עבדים כנעניים, וראה למעלה פ"א הלכה ב. (17) כן כתב רבינו בפרק כב מהלכות אסורי ביאה הלכה טז, וכן נראה בגמרא שם שחשבו לפרש הברייתא הנ"ל בעבדים עבריים, והרי שם נזכרו גם שפחות, וכידוע, אין שפחה עבריה נמכרת אלא בהיותה קטנה (ראה למעלה פ"ד הלכה א), ואם כן הוא-הדין שעבדים הנזכרים שם הם קטנים (הגר"א ביו"ד סימן רסז ס"ק מה) ועוד, שהרי אלמנה אסורה לגדל כלב מפני החשד (בבא-מציעא שם), ועבד קטן אינו פחות חשוד לענין זה מכלב (הגר"א באה"ע סימן כב ס"ק כה). (18) כן בגמרא שם: "אשה לאו אורח ארעא". (19) שבפחות מבין תשע - אינו ראוי לביאה (פ"א מהלכות אישות הלכה ג). ומכיון שאין כאן אלא חששא בלבד, לא

שפחתו שילדיה עבדים" (כסף-משנה). (4) בכ"י תימן: "עבד כנעני". (5) כלומר, אין חוששין כלל שמה שחררה, ואם מת בלא בנים תתייבם אשתו לאחיו, כי הוא אינו בנו כלל, כמו שכתב רבינו בפ"א מהלכות חליצה הלכה ד. ולא כדעת מקצת הגאונים שחששו ואסרו לה להתייבם (פ"י מהלכות גירושין הלכה יט) ועל-אחת-כמה שלא כדעת "יש מי שהורה" שוודאי שחררה (שם), ועיין לחם-משנה. (6) הכנענים.

- ב. אֶחָד הַקּוֹנֶה עֵבֶד כּוֹנֵעֵי מִיִּשְׂרָאֵל, אוֹ מִן גֵּר
 תּוֹשֵׁב, אוֹ מִן עוֹבֵד פּוֹכְבִים שֶׁהוּא כְּבוֹשׁ תַּחַת יָדָיו,
 אוֹ מֵאֶחָד מִשְׂאָר הָאֲמוֹת⁷, יֵשׁ לוֹ לְמַכַּר אֶת עַצְמוֹ
 לְיִשְׂרָאֵל לְעֵבֶד, וְהֲרִי הוּא עֵבֶד כּוֹנֵעֵי לְכָל דְּבָר. וְכֵן
 מוֹכֵר בְּנָיו וּבְנוֹתָיו; שְׂנֵאָמַר: מִהֵם תִּקְנוּ וּמִמֶּשְׁפַּחְתֶּם
 אֲשֶׁר עִמָּכֶם אֲשֶׁר הוֹלִידוּ בְּאֲרָצְכֶם. וְכָל אֶחָד מֵאלוֹ
 הֲרִי הוּא כְּעֵבֶד כּוֹנֵעֵי לְכָל דְּבָר.

(7) שאינן כבושות תחת ידינו. [ובכ"י תימן, נוסף כאן: "וכן גר תושב או הגוי שהוא כבוש תחת ידינו או אחד משאר האומות". ובספרים שלנו נשמטו הדברים על-ידי דילוג מחמת טעות הדומות "משאר האומות" - "משאר האומות", ולפי זה מפורש בדברי רבינו שאין הבדל בין קונה עבד מן הגוי לבין גוי המוכר עצמו לעבד, וכדעת רב אחא (יבמות שם) שלעולם אינו קונה גופו אלא אחרי טבילה, ולא כרב אויא הסובר (שם) שגוי הנמכר לישראל - גופו קנוי מיד. וראה להלן הלכה ה, ועיין בכסף-משנה שם ובלחם-משנה כאן].

- ג. אֶחָד⁸ מִן הָאֲמוֹת שֶׁבָּא עַל שְׁפָחָה כּוֹנֵעֵי שְׂלָנּוּ⁹
 - הֲרִי הֵבֵן עֵבֶד כּוֹנֵעֵי¹⁰; שְׂנֵאָמַר: אֲשֶׁר הוֹלִידוּ
 בְּאֲרָצְכֶם¹¹. אֲבָל הָעֵבֶד שְׂלָנּוּ שֶׁבָּא עַל אַחַת מִן
 הָאֲמוֹת - אִין הֵבֵן עֵבֶד; שְׂנֵאָמַר: אֲשֶׁר הוֹלִידוּ
 בְּאֲרָצְכֶם, וְעֵבֶד אִין לוֹ יַחַס¹².

(8) יבמות עח: ברייתא שהובאה בסמיכות למימרא של רבי יוחנן. (9) שטבלה לשם שפחות (פט"ו מהלכות אסורי ביאה הלכה ו). (10) שייך לארון השפחה. וראה במכילתא דרשב"י פ' משפטים (שמות כא, ד) על הפסוק האשה וילדיה: "כל בנים שיולדת, בין ממנו (מן העבד עברי) שם ממקום אחר - הרי אלו עבדים". וראה ב'תורה שלמה' שם לסימן צג. (11) וגומר "והיו לכם לאחווה", כלומר לעבדים. רוצה לומר, שאם אחד מבני התושבים הולידו משפחה שלכם, הרי הוולד עבד כנעני שלכם. (12) ואין זה "אשר הולידו". וכן מפורש ביבמות סב. הכל מודים בעבד שאין לו חיים (=יחס). אבל הגוי יש לו יחס (שם). וכן פסק רבינו בפט"ו מהלכות אישות הלכה ו. וכעצם הלכה זו, כתב רבינו גם בהלכות אסורי ביאה שם, שהבא מן העבד הרי הוא כאמו, והבא מן השפחה הרי הוא עבד. ואין לזה קשר עם מה שאמרו בקידושין סז: "באומות הלך אחר הזכר", ופסק כן רבינו בהלכות אסורי ביאה פרק יב הלכה כא: "ש"גר עמוני שנשא מצרית - הוולד עמוני. וגר מצרי שנשא עמונית - הוולד מצרי", ו"זה הכלל - באומות הלך אחר

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום ראשון כ"ז ניסן - ספר קנין - הלכות עבדים קנה

מתוך מהדורת גושל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

צאי מעשה ידיך למונותיך (פי"ב מהלכות אישות הלכה ד), כך אינו יכול לומר כן לעבדי מלוג, ועיין רבב"ד ומגיד-משנה. 33) אבל בעבדים מנכסי צאן ברזל שחייב באחריותם (פט"ז מהלכות אישות הלכה א) - אין הדין כן.

החמירו לחשוש שמא יגדל ויבואו לידי עבירה (כסף-משנה), ויש מחמירים בזה ('טור'). 20) תיבת "וכן" אינה נוחה. שנראה שאין לה קשר עם מה שלמעלה (כסף-משנה. וראה להלן הערה כב). 21) גיטין לח. מימרא של רב יהודה בשם שמואל. 22) למעלה פרק ה הלכות א-ג. 23) [כל הפסקא הזאת תמוהה: הרי שחררו, ולמה צריך לכופו? ואם מדובר כשהפקירו, שזקוק הוא עוד לשחררו וכופין אותו על כך (למעלה פרק ח הלכה יג הערה עד) - מי הכריחו לדבר על הפקר ולא על שחרור ממש? ואמנם בכ"י בריטיש מוזיאום, חסרה כל הפסקא הזו, ובכ"י אוקספורד חסרות המלים "וכופין אותו לכתוב גט שחרור". ונראה שפסקא זו שייכת למעלה בענין "האשה קונה שפחות ואינה קונה עבדים". ונשמטה שם ונכנסה בטעות כאן שלא במקומה (אלא שיש להגיה בה "וכופין אותה").

ח. מתר לעבד בעבד פנעני בפפרך³⁴. ואף על פי שהדין פך, מדת חסידות ודרכי חכמה, שיהיה אדם רחמן ורודף צדק, ולא יכפיד עלו על עבדו, ולא יצר לו, ויאכילהו וישקהו מכל מאכל ומכל משתה. חקמים הראשונים היו נותנין לעבד מכל תבשיל ותבשיל שהיו אוכלין³⁵, ומקדימין מזון הבהמות והעבדים³⁶ לסעדת עצמן. הרי הוא אומר: פניני עבדים אל יד אדונייהם, פניני שפחה אל יד גברתה. וכן³⁷ לא יבזהו פיד, ולא בדברים; לעבדות מסרן הפתוב, לא לבושה. ולא ירבה עליו צעקה וכעס, אלא ידבר עמו בנחת וישמע טענותיו. וכן מפרש בדרכי איוב הטובים שהשתבח בהן: אם אמאס משפט עבדי ואמתי ברבם עמדי. הלא בבטן עלשני עשהו, ויכוננו ברחם אחד. ואין³⁸ האכזריות והעזות מצויה אלא בעובדי פוכבים עובדי עבודה זרה; אבל זרעו של אברהם אבינו, והם ישראל, שהשפיע להם הקדוש ברוך הוא טובת התורה, וצוה אותם בחקים ומשפטים צדיקים - רחמנים הם על הכל. וכן במדותיו של הקדוש ברוך הוא, שצננו להדמות בהם³⁹, הוא אומר: ורחמיו על כל מעשיו⁴⁰. וכל המרחם⁴¹ - מרחמין עליו; ושנאמר: ונתן לה רחמים ורחמך והרבה⁴².

~ נקודות משיחות קודש ~

ואע"פ שהדין כן מדת חסידות ודרכי החכמה

ומשמע מדבריו שאף שינהג בדרכי החכמה אין זה מספיק ובכדי לנהוג בעבד ברחמנות צריך גם לדרכי החסידות. ויובן זה על פי מה שהוסיף הרמב"ם שהחכמים הראשונים היו מקדימין מזון הבהמות והעבדים לסעודת עצמן, ולכאורה מדוע הוסיף כאן בהמות לעבדים, ובפרט שהקדמת המזון לבהמות הוא דין ולא מדת חסידות ואותו לומדת הגמרא מהפסוק "ונתתי עשב בשדך לבהמתך ואכלת ושבעת" שהקדים הכתוב מאכל הבהמה.

ויש לומר שבזה שצירף הרמב"ם בהמות עם עבדים בא ללמד שהנהגתו בחסד וברחמים עם עבד כנעני היא בגדר מדת חסידות ולא רק מדרכי החכמה. כי הנה מצד השכל יכול האדון לחשוב שמכיון שתפקיד העבד לעשות כל העבודות גם הבזויות ביותר, הרי שאין להטות לו חסד כי בכך עלול לשכוח את מקומו ותפקידו, ולעניין זה לא תועיל גם מדת חסידות ורחמים כי הם רחמים מוגבלים מצד הנברא ואינם חלים על עבד כנעני בעיניינים שיגרמו לו שלא לעבוד עבודתו.

שכיון שיש חשד, כופים אותה לשחררה, כשם שכופין בשפחה שנוהגין בה העם מנהג הפקר, דלהלן (דלא כדעת ה'חינוך' (סוף מצוה שמז) שאסור לה לשחרר עיי"ש). ולפי זה מיושבת תיבת "וכן" (ראה למעלה הערה יט) שכשם שהתירו וכפו לשחרר בשפחה שיש בה חשד, כן התירו גם בכל דבר מצוה, וכמו כן בשפחה דלהלן]. 24) [צ"ל כבכל הדרכים]. 25) [למעלה פרק ח הלכה א והלכה ו, בדין המוכר עבדו לגוי או לחוזה-לארץ שכופין לשחררו]. 26) ברכות מז: וגיטין לח: "מעשה ברבי אליעזר שנכנס לבית-הכנסת ולא מצא עשרה, ושיחרר עבדו והשלימו לעשרה", וראה ברא"ש לברכות פ"ז סימן כ. 27) ציין רבינו מצוה זו כמו שמבואר שם שלא התירו אלא משום מצוה דרבים. ראה לחם-משנה. 28) תמהו בזה כמה ראשונים, איך יתכן שמצוה דרבנן תדחה מצות-עשה מן התורה? ויש שכתבו, שכל האיסור לשחרר עבד כנעני אינו אלא אם עושה כן לטובת העבד, ונגעו בזה משום "לא תחנם" שאסור לתת לו מתנת חנם, אבל אם עושה כן לצורך עצמו, כגון שצריך לו לצירוף מנין, אין בזה שום איסור (הר"ן בגיטין שם). 29) גיטין לח. כרבינא ולא כאביי. וראה למעלה פרק ז הלכה ז.

ז. יכול³⁰ הרב לומר לעבדו פנעני: עשה עמי ואיני זנה, אלא ילף וישאל על הפתחים ויתפרנס מן הצדקה; שישאל מצוין להחיות העבדים שפיניהם³¹. במה דברים אמורים? בעבדיו; שאין בית דין נזקקין לגדולים לשמר ממונם, ואם לא יאכיל לעבדיו וישקם פראוי - הם יברחו או ימותו, ואדם חס על ממון עצמו יתר מכל אדם. אבל עבדים שהכניסה לו אשתו בתורת נכסי מלוג - חיב במזונותיהן³², שעל מנת פן הכניס אותם; שאם לא יזון אותם - ימותו ויברחו, והרי אינו חיב באחריותן³³.

30) שם יא: במשנה ושם יב: במסקנת הגמרא. 31) שם יב. "מי שמרחם על בני חורין, מרחם על העבדים", וראה ברש"י שם. 32) כן מפורש בכראשית-רבה פרשה מה: "ולה שפחה מצרית, שפחת מלוג היתה, והיה חייב במזונותיה" (אור-שמח). ויתכן כי דין עבדי מלוג, שהכניסה לו האשה, כדין האשה עצמה, שכשם שלאשה אין הבעל יכול לומר

מתוך מהדורת גושל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

על הציווי להנהגה של רחמים עם עבדו, אבל בהל' איסורי ביאה הכוונה היא לרגש המצוי בלב איש הישראלי ולכן לא הזכיר ציווי התורה.

(על פי לקו"ש ח"ל ע' 64 הנו' 40)

34) ראה למעלה פ"א הלכה ו, מה היא עבודת פרך. וכתב בכסף-משנה שכן משמע, שמתר לעבוד בפרך בעבד כנעני, מזה שלא הזהירה התורה על עבודת פרך אלא בעבד עברי. [וכן מפורש בספרא (בהר פרשה ז הלכה ב-ג): "לא תרדה בו בפרך, שלא תאמר לו החם הכוס הזה והוא אינו צריך, הצין לי את הכוס וכו' עזר תחת הגפן וכו'". שמא תאמרו הואיל ואסרת לנו את כל אלו, במה נשתמש? תלמוד-לומר "ועבדך ואמתך אשר יהיו לך מאת הגויים"].

35) בירושלמי (בבא-קמא פרק ח הלכה ד): "רבי יוחנן אכל קופד (=בשר) ויהיב לעבדיה (=ונתן לעבד כנעני שלו), שתי חמרא (=שתה יין) ויהיב לעבדיה, וקרי אנפשיה הלא בבטן עושני עשהו - הבא במידת רחמים". (36) בכרכות מ. "אמר רב יהודה אמר רב, אסור לאדם שיאכל קודם שיתן מאכל לבהמתו, שנאמר ונתתי עשב בשדך לבהמתך, והדר ואכלת ושבעת". ואע"פ שעבדים לא נזכרו שם - למד כן רבינו מן הסברא, והסתמך על הפסוק בתהלים שהביא. (37) נדה מז. מימרא של שמואל. (38) ביצה לב: מימרא של שבתאי בר מרינוס: "כל המרחם על הבריות, בידוע שהוא מזרעו של אברהם אבינו, וכל מי שאינו מרחם וכו' בידוע שאינו מזרעו של אברהם אבינו". (39) לפי הכלל הידוע: מה הוא רחום, אף אתה רחום וכו'" (שבת קלג: ופ"א מהלכות דיעות הלכה ו). (40) [ראה בבבא-מציעא פה. שפסוק זה מדבר גם בבעלי-חיים]. (41) שבת קנא: ברייתא בשם רבי גמליאל ברבי. (42) ולא הביא רבינו את הצד השלישי של הברייתא: "וכל שאינו מרחם וכו'" כדי לסיים בדבר טוב.

לכך הוסיף הרמב"ם שחכמים הראשונים היו מקדימין מזון הבהמות לסעודת עצמן, כי מובן ופשוט שאף מי שהוא רחום וחסדן ויתעורר לרחם על בעלי חיים אין רחמיו עליו יותר מרחמיו על בני ביתו, וזה שהיו מרחמים על בהמותיהם אין זה מצד הרחמים הטבעיים אלא שזהו סוג אחר של רחמים.

וזהו מה שהוסיף כאן הרמב"ם "שהשפיע להם הקב"ה טובת התורה וצוה אותם בחוקים ומשפטים צדיקים רחמנים הם על הכל" שרחמים אלה אינם טבעיים אלא שהושפעו לישראל על ידי הקב"ה דרך התורה.

(על פי לקו"ש ח"ל ע' 72)

~ נקודות משיחות קודש ~

"ואע"פ שהדין כך מדת חסידות ודרכי החכמה ... ולא יכביד עולו על עבדו".

ולכאורה צריך להבין, אם הנהגה זו שלא להצר לעבדו היא מדרכי החכמה כמו שכתב בהלכה קודמת ש"אם לא יאכיל לעבדיו וישקם כראוי יברחו או ימותו ואדם חס על ממונו עצמו" מדוע צריך גם הטעם של מדת החסידות הרי החכמה לבד מחייבת הנהגה זו ובפרט שהקדים מדת החסידות לדרכי החכמה.

והביאור הוא: כדי להעלות על דעתו שגורם סבל מיותר לעבד ולא לחשוב שמצד טבעו הוא עבד ורגיל בכך, צריך למדת החסידות.

וכשיש בו מדת החסידות מתייחס לעבד באופן אחר לגמרי כפי שממשיך הרמב"ם: "וכן מפורש בדרכי איוב הטובים שהשתבח בהם אם אמאס משפט עבדי ואמתי בריבם עמדי הלא בבטן עושני עשהו ויכונונו ברחם אחד" ומתוך שמרגיש עניין זה, מבין גם מצד דרכי החכמה שאם יצר לו ולא יאכלהו וישקהו ימות או יברח.

וההוראה בעבודת ה' שלמזדים מדברי הרמב"ם שאפילו יהודי שנמצא במעמד ומצב של עבד כנעני ו"עבדא בהפקירא ניהא ליה" הרי שמצד מדת החסידות ודרכי החכמה צריך הקב"ה להתנהג עמו מתוך רחמים וצדק להאכילו ולהשקותו מכל מאכל כו'.

ולא עוד אלא שצריך להקדים את מזונו של העבד ועוד לפני שמתענג על עבודתם של ישראל - "קרבני לחמי לאשי ריח נחוחי" נותן ליהודי כל ענייני התענוג שלו ופשיטא שאינו מעבידו בפרך ח"ו.

(על פי יין מלכות סקט"ח)

~ נקודות משיחות קודש ~

"שהשפיע להם הקב"ה טובת התורה וצוה בחוקים ומשפטים צדיקים - רחמנים הם על הכל".

אבל בהלכות איסורי ביאה (פ"ט ה"ז) כתב שרחמנים הם מטבעם ולא הזכיר שזה שייך לציווי התורה כי כאן הכוונה

סְלִיקוּ לְהוּ הַלְכוֹת עֲבָדִים

נִגְמַר סִפְרֵי שְׁנַיִם עֶשֶׂר, וְהוּא סִפְרֵי קִנְיָן.

וּמִנְיָן פְּרָקִים שֶׁל סִפְרֵי זֶה שְׁבַעִים וְחֲמִשָּׁה: הַלְכוֹת

מְכִירָה - שְׁלֹשִׁים פְּרָקִים. הַלְכוֹת זְכִיָּה וּמִתְנָה -

שְׁנַיִם עֶשֶׂר פְּרָקִים. הַלְכוֹת שְׁכָנִים - אַרְבָּעָה עֶשֶׂר

פְּרָקִים. הַלְכוֹת שְׁלוּחֵינִי וְשִׁתְּפִין - עֶשְׂרֵה פְּרָקִים.

הַלְכוֹת עֲבָדִים - תְּשַׁעָּה פְּרָקִים. וּמִנְיָן פְּרָקִים שֶׁל

סִפְרֵי זֶה שְׁבַעִים וְחֲמִשָּׁה: הַלְכוֹת מְכִירָה - שְׁלֹשִׁים

פְּרָקִים. הַלְכוֹת זְכִיָּה וּמִתְנָה - שְׁנַיִם עֶשֶׂר פְּרָקִים.

הַלְכוֹת שְׁכָנִים - אַרְבָּעָה עֶשֶׂר פְּרָקִים. הַלְכוֹת

שְׁלוּחֵינִי וְשִׁתְּפִין - עֶשְׂרֵה פְּרָקִים. הַלְכוֹת עֲבָדִים -

תְּשַׁעָּה פְּרָקִים. וּמִנְיָן פְּרָקִים שֶׁל סִפְרֵי זֶה שְׁבַעִים

וְחֲמִשָּׁה: הַלְכוֹת מְכִירָה - שְׁלֹשִׁים פְּרָקִים. הַלְכוֹת

זְכִיָּה וּמִתְנָה - שְׁנַיִם עֶשֶׂר פְּרָקִים. הַלְכוֹת שְׁכָנִים -

אַרְבָּעָה עֶשֶׂר פְּרָקִים. הַלְכוֹת שְׁלוּחֵינִי וְשִׁתְּפִין -

עֶשְׂרֵה פְּרָקִים. הַלְכוֹת עֲבָדִים - תְּשַׁעָּה פְּרָקִים.

וּמִנְיָן פְּרָקִים שֶׁל סִפְרֵי זֶה שְׁבַעִים וְחֲמִשָּׁה: הַלְכוֹת

מְכִירָה - שְׁלֹשִׁים פְּרָקִים. הַלְכוֹת זְכִיָּה וּמִתְנָה -

18

26 הפקדון ממנו או אבד, ואין צריף לומר אם נאנס
 27 הפקדון אנס גדול⁸, כגון שהיתה בהמה ומתה או
 28 נשפית - הרי זה נשבע ששומר פדוף השומרי⁹,
 29 ופטור¹⁰; ושנאמר: ונגב מבית האיש וגו', ונקרב
 30 בעל הבית אל האלהים¹¹. השואל - משלם הפל,
 31 בין שאבד הדבר השואל או נגנב בין שארעו אנס
 32 גדול מזה¹², כגון שמתה הבהמה השואלה או
 33 נשברה או נשפית; שפקד פתוב בשואל: ונשבר או
 34 מת, בעליו אין עמו שלם ישלם¹³. נושא שוכר או
 35 השוכר - שניהם דין אחד יש להן¹⁴: אם נגנב או
 36 אבד הדבר השכור או שנטל שוכר על שמירתו - הרי
 37 אלו משלמים¹⁵; ואם ארעו אנס גדול מזה, כגון
 38 שהיתה בהמה ומתה או נשברה או נשפית או
 39 נטרפה - הרי אלו נשבעין שנאנסה, ופטורין¹⁶.
 40 שנאמר: ומת או נשבר או נשבה אין ראיה, שבועת
 41 יי וגו'; וכתוב: אם גנב יגנב מעמו, ישלם לבעליו
 42 וגו'¹⁷. נמצאת אומר¹⁸: שומר חנם - נשבע על הפל.
 43 והשואל - משלם את הפל, חוץ מן המתה בשעת
 44 מלאכה, כמו שיתבאר¹⁹. נושא שוכר והשוכר -
 45 משלמין את האבדה ואת הגנבה, ונשבעין על
 46 האנסין הגדולים, כגון שבורה ושבויה ומתה
 47 וטרפה, או שאבד הדבר בספינה שטבעה בים²⁰, או
 48 נלקח בלסטים מזין²¹, וכל פיוצא באלו משאר
 49 אנסין הגדולים²².

1 שנים עשר פקדים. הלכות שכנים - ארבעה עשר
 2 פקדים. הלכות שלוחין ושתפין - עשרה פקדים.
 3 הלכות עבדים - תשעה פקדים. ומגן פקדים של
 4 ספר זה שבעים וחמשה: הלכות מכירה - שלשים
 5 פקדים. הלכות זכיה ומתנה - שנים עשר פקדים.
 6 הלכות שכנים - ארבעה עשר פקדים. הלכות
 7 שלוחין ושתפין - עשרה פקדים. הלכות עבדים -
 8 תשעה פקדים.

יום שני כ"ח ניסן ה'תשע"ז

אודף בישר ללב. בלמדי משפטי צדק

ספר שלשה עשר

והוא ספר משפטים

9 הלכותיו חמש. וזהו סדרן:
 10 א. הלכות שכירות. ב. הלכות שאלה ופקדון. ג.
 11 הלכות מלוה ולוה. ד. הלכות טוען ונטען. ה.
 12 הלכות נחלות.

הלכות שכירות

14 יש בכללן שבע מצות. שלש מצות עשה, וארבע
 15 מצות לא תעשה, וזהו פרטן: (א) דין שכיר
 16 ושומר שוכר. (ב) לתן שכר שכיר ביומו². (ג) שלא
 17 יאחר שכר שכיר אחר זמנו³. (ד) שילאכל⁴ השכיר
 18 מן המחפר שעושה בו⁵. (ה) שלא יאכל השכיר מן
 19 המחפר בשעת מלאכה⁶. (ו) שלא יוליף השכיר בידו
 20 יתר על מה שילאכל. (ז) שלא יחסם שור בדישו.
 21 ובאור מצות אלו בפקדים אלו:

(1) שנצטווין לדון (שמות כב, ט). (2) דברים כד, טו.
 (3) שם. (4) שירשה בעל הבית לשכיר לאכול (שם כג,
 כה-כו). (5) ונגמרה מלאכתו. (6) ולא נגמרה מלאכתו
 [בכתב־יד תימן הנוסחא: "שלא בשעת גמר מלאכה"].

פרק ראשון

(1) יבאר ארבעת סוגי השומרים שנאמרו בתורה ואחריות
 השמירה המוטלת עליהם.

22 א. ארבעה שומרים נאמרו בתורה², ושלשה דינין
 23 יש להם³. ואלו הן הארבעה שומרין: שומר חנם⁴,
 24 והשואל⁵, ונושא שוכר⁶, והשוכר⁷.

(2) שמות כב, רי"ד. (3) ששניים מהם - נושא שוכר והשוכר
 - דין אחד להם (בבא מציעא צג). כמבואר בסמוך הלכה ב.
 (4) שקיבל עליו לשמור בחינם (שם כב, רח. בסמוך בהלכה
 ב יתבאר, שפרשה זו בשומר חנם נאמרה). (5) שם יג"ד.
 (6) שומר שקיבל עליו לשמור בשכר (שם ט"ב. בהלכה ב
 יתבאר שפרשה זו בשומר שכר נאמרה). (7) שם יד.

25 ב. ואלו הן שלשה דינין שלהן: שומר חנם, שנגנב

(8) גמור. (9) ולא פשע בשמירתו, ששומר חנם שלא שמר
 כראוי חייב לשלם אפילו באונס גמור. וכן נשבע שארעו כך
 וכך ואינו ברשותו, ושלא שלח יד (פירוש, שלא השתמש
 בו לצורך עצמו) קודם שארעו המאורע הפוטר אותו (בבא
 מציעא ו). ראה פרק ו מהלכות שאלה ופיקדון הלכה א.
 (10) מלשלם (שבועות מד:). (11) ואמרו חז"ל (בבא
 מציעא מא:): שאלוהים - זה בית דין, וקריבה זו לשבועה
 היא [בתורה לא נתפרש שבשומר חנם הכתוב מדבר כאן
 ולמדו זאת חז"ל (שם צד:): ממה שחייבה התורה בפרשה
 זו את השומר בשבועה כשנגנב או אבד ופטרותו מלשלם,
 ובפרשה שנייה (שם ט"ב) חייבה התורה בתשלומים על
 גניבה ואבידה, ומסתבר ששומר חנם - שאין לו כל הנאה
 משמירתו - הוא שפטור מלשלם, והפרשה השנייה
 המחייבת לשלם בגניבה ואבידה - בשומר שכן.
 (12) מגניבה ואבידה. (13) לא נתפרש בתורה שהשואל
 חייב בגניבה ואבידה ולמדוהו חז"ל (שם צה). מקל וחומר
 משומר שכר - שפטור משבורה ומתה וחייב בגניבה ואבידה
 (כמבואר בסמוך), שואל שחייב בשבורה ומתה, אינו דין
 (לא כל שכן) שחייב בגניבה ואבידה. "וזה הוא קל וחומר
 שאין עליו תשובה". וכן למדוהו חז"ל (שם) ממה שכתוב
 וכי ישאל בוא"ו, וא"ו זו מחברת פרשה זו עם הפרשה
 שקדמה לה ומוסיפה, שהשואל מתחייב גם באונסים נוסף
 על חיובי גניבה ואבידה שנאמרו בפרשה שקדמה לה.
 (14) כרבי יהודה (שם פ:), שהשוכר - שלא פורש דין

17 הַשְּׂבִיבָה - חַיִּב. וְהוּא הַדִּין לְשֹׂאֵר הַשּׁוֹמְרִין³⁰, שְׁפָלָן
18 בְּפַעֲלִים פְּטוּרִין. אֶפְלוּ פְּשִׁיעָה בְּפַעֲלִים - פְּטוּר³¹.

23) דין שאלה בבעלים שנינו במשנה שם צד. ובגמרא שם (צה.) למדו שהוא הדין בשומרים. (24) בעל החפץ שהופקד או השואל. (25) לאו דוקא לעשות באותה עבודה עצמה, אלא אפילו קיבלו עליהם לעשות איזו שהיא מלאכה אחרת אצל השואל או השוכר (ברייתא שם צה.). (26) מלשונו משמע, שפטור גם משבועת השומרים (ראה למעלה הלכה ב) ואפילו משבועה שאינו ברשותו. ובקצות החושן סימן רצא אות יח מסתפק בזה והביא ראייה מתוספות בבא קמא נו: דיבור המתחיל ונמצא, שחייב בשבועה ובירושלמי שבועות פרק ה נחלקו אמוראים בדבר. אולם בנתיבות המשפט שם ביאורים סעיף קטן לד, פסק שחייב שבועה שלא שלח בו יד ושאינו ברשותו. (27) מחלוקת רב אחא ורבינא שם. ופסק רבינו לקולא לנתבע, שאין להוציא ממון מספק (ראה הגהות מיימוניות כאן). (28) בשואל. (29) כלומר, דין זה אינו מפורש בתורה, אלא נמסר איש מפי איש עד משה רבינו לדרוש כך מן הכתוב. שם צה: דרשו: כתוב אחד אומר "בעליו אין עימו שלם ישלם" ומשמע שלא היה לא בשעת שאלה ולא בשעת האונס, אבל היה באחד מהם פטור; וכתוב אחד אומר: "אם בעליו עימו לא ישלם", ומשמע שצריך שיהיה עימו בשעת שאלה ובשעת האונס, אבל אם היה באחד מהם חייב. ומוכרחים אנו לפרש שהמלה "עימו" מובנה באחת מהם - או בשעת שאלה או בשעת האונס - ולא פירשה תורה איזו פוטרת ואיזו אינה פוטרת. ומסתבר, ששעת שאלה היא הפוטרת, שהרי היא הגורמת חובת האונס והטיפול בפרה ומזונותיה. (30) שומר חנים, שומר שוכר והשוכר. ולמדו זה (שם צה.) משואל שכתוב בו "וכי ישאל" בוא"ו והיא מחברת פרשת שואל עם הפרשיות שקדמו לה, ואנו למדים מסמיכות הפרשיות שכדין השואל כן דין שאר השומרים, כשם ששואל בבעלים פטור - כן שאר השומרים בבעלים פטורים. (31) בכל השומרים כמו בשואל.

19 ד. פֶּל שׁוֹמֵר שֶׁפָּשַׁע בְּתַחֲלָתוֹ, אִף עַל פִּי שְׁנָאֲנִס
20 בְּסוֹפוֹ - חַיִּב, כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאָר³². וְאִין הַשּׁוֹאֵל רְשָׁאי
21 לְהִשְׁאִיל³³. אֶפְלוּ שְׂאֵל סִפְר תּוֹרָה, שְׁפַל שְׁקוּרָא בּוֹ
22 עוֹשֶׂה מַצָּוָה - לֹא יִשְׁאִילָנוּ לְאַחַר³⁴. וְכֵן אִין הַשּׁוֹכֵר
23 רְשָׁאי לְהִשְׁפִּיר. אֶפְלוּ הַשְּׂפִירוֹ סִפְר תּוֹרָה - לֹא
24 יִשְׁפִּירָנוּ לְאַחַר³⁵. שֶׁהָרִי זֶה אוֹמֵר לוֹ: אִין רְצוֹנִי
25 שְׁיִהְיֶה פְּקוּדוֹנִי בְּיַד אַחַר³⁶. עֶבֶר הַשּׁוֹמֵר³⁷ וּמְסַר
26 לְשׁוֹמֵר שָׁנִי: אִם יֵשׁ עֲדִים שֶׁשְׁמָרָה הַשּׁוֹמֵר הַשָּׁנִי
27 כְּדִרְךָ הַשּׁוֹמְרִין וְנֶאֱמַר³⁸ - פְּטוּר הַשּׁוֹמֵר הָרִאשׁוֹן,
28 שֶׁהָרִי יֵשׁ עֲדִים שְׁנָאֲנִס; וְאִם אִין שָׁם עֲדִים³⁹ - חַיִּב
29 הַשּׁוֹמֵר הָרִאשׁוֹן לְשַׁלֵּם לְפַעֲלִים, מִפְּנֵי שֶׁמְסַר
30 לְשׁוֹמֵר אַחַר, וְיַעֲשֶׂה הוּא⁴⁰ דִּין עִם הַשּׁוֹמֵר הַשָּׁנִי⁴¹.
31 אֶפְלוּ הִיָּה הָרִאשׁוֹן שׁוֹמֵר חָנָם, וּמְסַר לְשׁוֹמֵר שְׂכָר⁴²
32 - חַיִּב; שֶׁהָרִי יֵשׁ לְבַעַל הַחֶפֶץ לוֹמַר לוֹ: אַתָּה נֶאֱמַן
33 אֶצְלִי לְהִשְׁבַּע, וְזֶה אִינוּ נֶאֱמַן⁴³. לְפִיכָךְ, אִם הִיָּה
34 דְרָךְ הַפְּעֲלִים לְהַפְקִיד תְּמִיד⁴⁴ דְּבָר זֶה⁴⁵ אֶצְלֵי הַשּׁוֹמֵר

שמירתו בתורה - דינו כשומר שוכר. מפני שניהם נהנים במה שהפיקדון נמצא ברשותם - השומר שוכר מקבל שוכר בעד שמירתו והשוכר משתמש בו לצורכו - לפיכך דינם שווה. (15) שהשומר שוכר חייב באחריות על כל מאורע שיארע לפיקדון ואשר יש לייחסו לחיסרון בשמירה - והרי הגניבה או האבידה בידו היה למנוע אילו ישב ושמר כל היום. (16) שהרי אין ביד השומר למנוע אונסים אלו ואפילו אונס שבוייה אי אפשר למנוע מבלי שיסתכן, ולא הטילה תורה על השומר שמירה הכרוכה בסכנה. (17) וכתוב "הטריפה לא ישלם". ואבידה שלא נתרשה בתורה למדוה חז"ל (שם צד:): בקל וחומר מגניבה: מה גניבה שקרובה לאונס - משלם, אבידה שקרובה לפשיעה לא כל שכן. כלומר, קרוב יותר לייחס את האבידה לחיסרון בשמירה, מגניבה שנגנבה על ידי אחרים והשומר שמרו כדרך השומרים, ואם הוא חייב בגניבה, מפני שהיה בידו למנוע על ידי שמירה מעולה, קל וחומר שחייב על האבידה. [נתבאר למעלה שהפרשה המחייבת את השומר בגניבה ואבידה - בשומר שוכר נאמרה]. (18) ממה שאמרנו אתה למד, שחלוקת דיניהם כך הוא. במורה נבוכים חלק ג פרק מב מסביר רבינו דיני "ארבעה שומרים" וזה לשונו: ואופני היושר בו מבואר, והוא, ששומר חנים, שאין תועלת בו כלל בזה העניין, ואמנם הוא גומל חסד - הוא פטור מן הכול. וכל נזק שיארע בו הוא מכיס בעל הממון, ושואל שהתועלת כולה שלו, ובעל הממון הוא הגומל אותו חייב בכול, וכל הנזקים המתחדשים הם מכיס השואל. אבל נושא שוכר והשוכר - כל אחד משניהם, רצוני לומר השומר ובעל הממון, משתתפים בתועלת. ולזה נחלקו הנזקים בין שניהם, מה שיבוא מנזק מפני מיעוט השמירה הוא מכיס השומר והוא גניבה ואבידה, כי הגניבה והאבידה באה מפני שלא שמר שמירה מעולה, והנזקים שאין תחבולה למנועם, והם שבורה ושבוייה ומתה, הם מכיס בעל הממון. (19) בפרק א מהלכות שאלה ופיקדון הלכה א. (20) בבא מציעא כט: (21) שם, וצג: (22) שהצלתם כרוכה בסכנה.

1 ג. הַמְּפָקִיד²³ אֶצְלֵי חֵבְרוֹ, בֵּין בְּחָנָם בֵּין בְּשָׂכָר, או
2 הַשְּׂאִילוֹ אוֹ הַשְּׂפִירוֹ, אִם שְׂאֵל הַשּׁוֹמֵר אֶת
3 הַבְּעֲלִים²⁴ עִם הַדְּבָר שֶׁלֵּהֶן אוֹ שְׂכָרָן - הָרִי הַשּׁוֹמֵר
4 פְּטוּר מִכְּלוּמָם²⁶. אֶפְלוּ פְּשַׁע²⁷ בְּדָבָר שֶׁשְׁמַר וְאָבַד
5 מִחֻמַּת הַפְּשִׁיעָה - הָרִי זֶה פְּטוּר. שְׁנָאֲמַר²⁸: אִם
6 בְּעֲלִיו עִמּוֹ לֹא יִשְׁלַם, אִם שְׂכִיר הוּא בָּא בְּשָׂכָרוֹ.
7 בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? כְּשֶׁשְׂאֵל הַבְּעֲלִים אוֹ שְׂכָרָן
8 בַּעַת שְׁנֻטֵל הַחֶפֶץ, אִף עַל פִּי שְׂאִין הַבְּעֲלִים שָׁם
9 עִמּוֹ בַּעַת הַגְּנֵבָה וְהָאֲבָדָה אוֹ בַּעַת שְׁנָאֲנִס. אֲבָל נֻטֵל
10 הַחֶפֶץ וְנַעֲשֶׂה עָלָיו שׁוֹמֵר תַּחֲלָה, וְאַחַר כֵּן שְׂכָר
11 הַבְּעֲלִים אוֹ שְׂאִלָן, אִף עַל פִּי שְׁהִיוּ הַבְּעֲלִים עוֹמְדִין
12 שָׁם בַּעַת שְׁנָאֲנִס הַדְּבָר הַשְּׁמוּר - הָרִי זֶה מְשַׁלֵּם;
13 שְׁנָאֲמַר: בְּעֲלִיו אִין עִמּוֹ שְׁלָם יִשְׁלַם. מִפִּי הַשְּׁמוּעָה
14 לְמַדוּ²⁹: הִיָּה עִמּוֹ בְּשַׁעַת הַשְּׂאִלָה, אִף עַל פִּי שְׂאִינוּ
15 בַּעַת הַגְּנֵבָה וְהַמִּיתָה - פְּטוּר; לֹא הִיָּה עִמּוֹ בְּשַׁעַת
16 הַשְּׂאִלָה, אִף עַל פִּי שְׁהִיָּה עִמּוֹ בַּעַת הַמִּיתָה אוֹ

מסרו לשואל גילה דעתו שרוצה בשמירת שואל שהיא יותר מעולה משמירת שוכר. (53) אפילו אם השני טוען שאירע אונס שהראשון אינו חייב בו, כגון מתה כדרכה בשומר שכר שמסר לשומר חנינם או מתה מחמת מלאכה בשואל שמסר לשוכר ונשבע על זה - אין שבועתו פוטרת את הראשון מתשלומים, מפני שהמפקיד יכול לטעון: לא התחייבתי כלל לקבל את שבועתו של השני. אמנם אמרנו למעלה, שברגיל להפקיד אצל השני אין המפקיד יכול לטעון שאינו מאמין לשני בשבועה, אבל זה נאמר כשלא מייעט בשמירתו. ומתקבל על הדעת, שהמפקיד מסכים מראש למעשה המסירה וקיבל על עצמו גם לגבי השני, דיני השמירה שקבעה התורה לגבי שומר מסוג זה, וכאילו נעשה השני שומר של הבעלים, ולפיכך מחובת המפקיד להאמין לשני בשבועה כמו לראשון, אבל במקום שמייעט שמירתו לא נעשה השני כשומר של הבעלים, שהרי הבעלים לא היו מסכימים למסירה זו ואנו מגדירים אותה כפשיעה מצד הראשון, ולפיכך, אין מחובת המפקיד להאמין לשני בשבועה (נתיבות המשפט שם סעיף קטן לא). (54) ואמרנו למעלה בהלכה ג, שפשיעה בבעלים פטור, שהתורה פטרה אותו מכל תשלום שהוא. (55) ופשיעה בבעלים פוטרת רק מאירועים ברשותו של הראשון שהבעלים נשכרו או נשאלו לו ביחד עם הבהמה, ואינה פוטרת מאירועים שברשות השני, שלא נשכר או נשאל לו, ולפיכך הראשון חייב על האירוע שברשות השני (מגיד משנה), ואין לפרש שהמדובר בשואל שמסר לשומר שכר, מפני ששומר שכר אסור לו להשתמש בפיקדון ולפיכך חייב במתה מחמת מלאכה ויוצא מזה שאין לך כל מאורע שהוא, ששניהם פטורים בו (נתיבות המשפט שם סעיף קטן כט. ובהתאם לביאורו זה הוא מגיה בשולחן ערוך שם סעיף כו "שוכר" במקום "שומר שכר"). ואף על פי שבבעלים פטור לגמרי יש בזה מייעט בשמירתו, מפני שמירה בבעלים פוטרת רק מן התשלומים בלבד, אבל לא מחובת שמירה מעולה (נתיבות המשפט שם סעיף קטן ל).

ה. ואם הביא השומר השני הראיה שפטר פה
 שומר ראשון פדין שמירתו - הרי זה פטור.⁵⁶
 פיצד? שומר שָׁכַר שָׁנַת הַבְּהֵמָה הַשְּׂמוּרָה אֶצְלוֹ
 לְשׁוֹמֵר חָנָם, אִם הִבִּיא הַשְּׂוֹמֵר הַשְּׂנִי עֵדִים שְׂמִתָּהּ
 הַבְּהֵמָה פְּדֻרְכָּהּ - הֲרִי הַשְּׂוֹמֵר הָרִאשׁוֹן פְּטוּר. וְכֵן
 כֹּל פְּיוּצָא בְּזֶה.⁵⁷

(56) כמבואר לעיל הלכה ד שבמקום שיש עדים שנאנס פטור השומר הראשון אפילו כשאין דרכו של בעל הפיקדון להפקיד אצל השני, וכן אין לחייבו מצד "תחילתו בפשיעה וסופו באונס", מפני שדין תחילה בפשיעה וסופו באונס חייב לא נאמר, אלא כשיש איזה שהוא קשר סיבתי בין הפשיעה ובין האונס וכאן המדובר כשאין לייחס לפשיעה שום סיבה לאונס שבא בסוף (ש"ך חושן משפט סימן רצא סעיף קטן מו וראה לחם משנה). (57) באונס שהיה פוקד גם את השומר הראשון, כגון שבא גייס ושדד כל העיר.

ו. שומר שִׁמְסַר לְשׁוֹמֵר אַחֵר⁵⁸, וְהוֹסִיף בְּשִׂמְרָתוֹ,
 וּמָתָהּ - הֲנִנְאָה⁵⁹ לְבָעָלִים. פִּיצֵד? הַשׁוֹכֵר פָּרָה

1 הַשְּׂנִי - הֲרִי זֶה הַשְּׂוֹמֵר הָרִאשׁוֹן פְּטוּר מִלְּשָׁלֵם;
 2 שֶׁהָרִי הוּא אוֹמֵר לְבָעָלִים: זֶה הַדָּבָר שֶׁהִפְקַדְתָּם
 3 אֶצְלִי אוֹ הִשְׁאַלְתָּם, אֲמַשׁ⁴⁶ הֵייתָם מִפְּקִידֵיךָ אוֹתוֹ
 4 אֶצְלִי זֶה שֶׁהִפְקַדְתִּי אֵנִי⁴⁷ אֶצְלוֹ⁴⁸. וְהוּא⁴⁹ שְׁלֵא יִמְעַט
 5 שְׂמִירָתוֹ. פִּיצֵד יִמְעַט שְׂמִירָתוֹ⁵⁰? פְּגוֹן שֶׁהָיָה מִפְּקֵד
 6 אֶצְלוֹ בְּשִׁכְרוֹ⁵¹, וְהִפְקִידוֹ אֶצְלֵ אוֹתוֹ הַשְּׂנִי בְּחָנָם; אוֹ
 7 שֶׁהָיָה שְׂאוֹל אֶצְלוֹ, וְהִפְקִידוֹ אֶצְלֵ אוֹתוֹ הַשְּׂנִי
 8 בְּשִׁכְרוֹ. הוֹאִיל וּמְעַט שְׂמִירָתוֹ⁵² - פּוֹשְׁעַ הוּא
 9 וּמְשָׁלֵם⁵³. אִף עַל פִּי שֶׁשְׂאָל אוֹ שֶׁשְׁכַּר בְּבָעָלִים⁵⁴ -
 10 הֲרִי הוּא הוֹצִיא הַדָּבָר הַשְּׂמוּר מִיָּדוֹ לְיַד שׁוֹמֵר
 11 אַחֵר⁵⁵.

(32) בפרק ד מהלכות שאלה ופיקדון הלכה ג.
 (33) תוספתא בבא מציעא פרק ג, הלכה א: "אין השואל רשאי להשאל ואין השוכר רשאי להשכיר וכו' ולא זה שמפקידים אצלו רשאי להפקידם אצל אחר אלא אם כן נותן לו בעל הבית רשות". ודין זה מנמק רבינו בסמוך, מפני שאנו אומרים, שאין רצונו של המפקיד שיהא פקדונו ביד אחר. (34) ואין אנו אומרים "ניחא ליה לאינש דתייעביד מצוה בממוניה" (אין אנו אומרים "רצונו של אדם שתיעשה מצוה בממונו") במקום שיש לחשוש לאיבוד הספר, שהרי אין השני נאמן על הבעלים שייזהר שלא יפסיד כשישתמש בו (גמרא שם כט:). (35) שם. (36) גיטין כט. (37) על רצון הבעלים. (38) ואין בעל הפיקדון יכול לבוא בטענה שאין השומר השני נאמן עליו בשבועה (ראה בסמוך) שבמקום שיש עדים אין השומר צריך שבועה (רי"ף בבא מציעא לו). וטענתו של בעל הפיקדון "אין רצוני שיהיה פקדוני ביד אחר" כוחה יפה רק לאסור על השומר לכתחילה למסור לשומר אחר, אבל אם עבר ומסר אינו חייב לשלם (לחם משנה). (39) ויש כאן חיוב שבועה. (40) השומר הראשון. (41) משביעו שבועת השומרים. (42) והוסיף בזה שמירה, ששומר שכר חייב לשמור שמירה יותר מעולה משמירת שומר חנינם. (43) בשבועה. כדברי רבא (שם לו:). ומכיוון שהראשון אינו יכול להישבע, שהרי אינו יודע אם אמת הדבר שנאנסה - חייב הראשון לשלם לבעלים. ומזה יוצא שאם הראשון ראה את האונס - הרי זה נשבע ופטור (מגיד משנה). (44) לעיתים קרובות. (45) כערכו של פיקדון זה. (46) לאו דוקא "אמש" והכוונה - לפני זמן קצר. (47) כלומר, לא חל שום שינוי בנאמנותו ובמצבו של השומר השני, שאין הדבר מצוי שתשתנה בן-לילה נאמנותו של אדם, ואם נשתנה נאמנותו, שנעשה חשוד, או שנשתנה מצבו - שנעשה עני, אין השומר הראשון יכול לפטור את עצמו בטענה שהבעלים היו רגילים להפקיד אצלו (כסף משנה). (48) ויישבע השני ויפטר (רי"ף שם). (49) מה שאמרנו שאם היו הבעלים רגילים להפקיד אצל השני פטור הראשון. (50) ויהא הראשון חייב, אפילו שמסרו למי שהבעלים רגילים להפקיד אצלו. (51) בתורת שכירות, ושוכר דינו כשומר שכר שחייב לשלם בגניבה ואבידה (נתיבות המשפט סימן רצא סעיף קטן כט). (52) והרי המפקיד גילה דעתו במה שמסרו לשומר שכר שרוצה בשמירה יותר מעולה משמירת שומר חנינם. וכן אם

מתוך מהדורת גוגל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

- 11 א. שְׁלֹשָׁה דִּינֵינָן הָאֲמֹרִין בְּתוֹרָה בְּאַרְבָּעָה
 12 הַשּׁוֹמְרִין,² אֵינָן אֲלָא בְּמִטְלָטְלִין שֶׁל יִשְׂרָאֵל וְשֶׁל
 13 הַדְּיּוּט. שְׁנָאֲמַר: כֶּסֶף אוֹ כְּלִים וְכָל בְּהֵמָה - וְיָצְאוּ³
 14 קַרְקָעוֹת.⁴ וְיָצְאוּ הָעֶבְדִּים, שֶׁהִקְשׁוּ לְקַרְקָעוֹת.⁵ וְיָצְאוּ
 15 הַשְּׁטָרוֹת, שְׁאִין גּוֹפֵן מִמּוֹן.⁶ וְיָצְאוּ הַקְּדָשׁוֹת,
 16 שְׁנָאֲמַר: כִּי יִתֵּן אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ.⁷ וְיָצְאוּ נֹכְסֵי עוֹבְדֵי
 17 כּוֹכְבִּים.⁸ מִכָּאֵן אָמְרוּ חֲכָמִים:⁹ הָעֶבְדִּים וְהַשְּׁטָרוֹת
 18 וְהַקְּרָעוֹת וְהַקְּדָשׁוֹת - שׁוֹמֵר חֲנָם שְׁלֵהֶן אֵינּוּ
 19 נִשְׁבָּע, וְנוֹשֵׂא שְׂכָר אוֹ שׁוֹכֵר.¹⁰ אֵינּוּ מְשַׁלֵּם.¹¹ וְאֵם
 20 קָנָה מִיָּדוֹ.¹² - חֵיב בְּאַחֲרֵיתוֹן.¹³

2) שנתבאר בפרק א. (3) נתמעטו. (4) שאינם דבר המיטלטל ככסף וכלים. (5) שכתוב בהם "והתנחלתם אותם לרשת אחוזה" (ויקרא כה, מו) - הוקשו לאחוזה. (6) שאינם אלא לראיה (הוכחה) למה שכתוב בהם, וכשנדע בירור הראיה - לא יהיה לשטר ערך, שאין לגופו שווי ממון ככסף וכלים. בבבא-מציעא נז: למדו כל זה במידת כלל פרט וכלל (אחת משלוש-עשרה המידות שהתורה נדרשת בהן): "כי יתן איש אל רעהו" - כלל (משמע - כל דבר שהוא), "כסף או כלים" - פרט (משמע כסף או כלים בלבד), "לשמור" - חזר וכלל (משמע - כל דבר שאפשר לשמרו), כלל ופרט וכלל, אי אתה דן אלא כעין הפרט. פירושו, התורה התכוונה לכל דבר הדומה לדברים שנוכרו בפרט, היינו דבר המיטלטל ממקום למקום וגופו ממון. (7) והקדש - אינו רעהו (שם). (8) שאינן בכלל "רעהו" (מכילתא משפטים). (9) שם נו. במשנה. (10) אמנם הוזכרו במשנה רק שומר חנים ושומר שכו, אבל הוא-הדין לשוכר ושואל. השוכר נתבאר בפרק א, הל' ב, שדינו כשומר שכו, והשואל הוקש דינו לדיני שומר חנים ושומר שכו הכתובים בפרשה הסמוכה לו, במה שכתוב בו: "וכי ישאל" ברא"י החיבור (רא"ש שבועות פרק ו ס' כד - וראה לעיל בפ"א הערה יב). וכן כתב רבינו בתחילת ההלכה, שדין זה הוא בארבעת השומרים. ובפירושו למשנה בשבועות מב: מבאר רבינו למה לא הוזכרו השוכר והשואל: שהוא מפני שכללו במשנה זו בדין הקרקעות וכו' גם דין ההקדש, ובהקדש אין מקום להזכיר דין שואל ושוכר, שהרי אסור בהם שאלה ושכירות, ולכן לא הוזכרו גם בדיני הקרקעות וכו'. (11) ושומר שכו לא הפסיד את שכו (מגיד-משנה). (12) בקנין סודר, שיהא חייב כדין שמירת מטלטלין. (13) ב"מ נח.

- 21 ב. וְתִקְנֵנוּ חֲכָמִים,¹⁴ שְׁנִשְׁבָּעֵין עַל הַהֲקָדָשׁוֹת שְׁבוּעַת
 22 הַשּׁוֹמְרִין כְּעֵין שֶׁל תּוֹרָה,¹⁵ כְּדֵי שְׁלֹא יִנְלָזְלוּ
 23 בְּהֲקָדָשׁוֹת.

58) כגון שנתנו הבעלים רשות לשומר למסור את השמירה לאחרים (ש"ך חושן משפט סימן שז סעיף קטן ב). (59) כשאירע הפסד שהשני חייב לשלם והראשון פטור. (60) בפני עדים או שביכולת הראשון לישבע שהאונס אירע בנוכחותו, כי אין הדבר מתקבל על הדעת, שהשני יסכים להישבע שמתה כדרכה, שהרי לא ירוויח כלום בזה. (61) כדברי רבי יוסי בבבא מציעא לה: ונחלקו חכמים בדין זה: תנא קמא אומר יישבע השוכר למשכיר (במקרה שהאונס אירע בנוכחותו וביכולתו להישבע) שמתה כדרכה (ופטור כי השוכר אינו חייב באונסין), והשואל ישלם לשוכר. אמר רבי יוסי כיצד הלה עושה סחורה בפרתו של חבירו? "אלא תחזור פרה לבעלים", כלומר, הרי הפרה אינה של השוכר ואיך אתה דן שהשואל ישלם לשוכר כאילו הוא בעל הפרה, אלא אנו דנים את השוכר, כאילו השאיל את הפרה בשליחות המשכיר ומעתה - המשכיר הוא בעל דינו של השואל (רא"ש שם). (62) של הפיקדון בדרך לבית הבעלים, אבל אם היה בעל הפיקדון רגיל להפקיד אצל השליח ונפטר המשלח מאחריות הפיקדון (כמבואר לעיל הלכה ד), אינו יכול להחזיר הפיקדון (מגיד משנה). (63) כלומר, לא יצא הפיקדון מרשותו ולא זכו הבעלים בפיקדון במה שמסרו לשליח. ואף על פי שבמלוה הדין שהשליח זכה למלוה (ראה פרק ט"ז מהלכות מלוה וזה הלכה ב) אין הדין כן בפיקדון, מפני שאנו אומרים שאין רצונו של המפקיד בזכיית השליח, כדי שלא תסולק אחריותו של הנפקד, ויהא פיקדונו ביד אחר (גיטין יד.). (64) בפיקדון זה, שהבעלים כבר תבעוהו לשומר להחזיר הפיקדון וכפר. (65) שבמקרה זה מתקבל על הדעת שרצונו של המפקיד להוציאו מתחת יד השומר הזה ולפייסו זכה בפיקדון כשהגיע ליד השליח (גיטין שם). (66) ברייתא שם. ורש"י מנמק, מפני שהמפקיד לא ציווה לשלוח לו על ידי השליח.

יום שלישי כ"ט ניסן ה'תשע"ז

פֶּרֶק שְׁנִי

1) יבאר שדין ארבעת השומרים אינו אלא במטלטלין, ולא בעבדים, ולא בקרקעות ולא בהקדשות, ודין שתקנו משיכה בשומרים, ודין תנאי בארבעה שומרים, ודין קטן שהפקיד, ודין שומר שטען החזרתי, או לא קיבלתי עלי כלל שמירת החפץ.

~ נקודות משיחות קודש ~

"שלושה דינים האמורים ... אינם אלא במטלטלין..."

"...יצאו קרקעות ויצאו העבדים שהוקשו לקרקעות, ויצאו השטרות שאין גופן ממון, ויצאו ההקדשות .. שומר חנים שלהם אינו נשבע ונושא שכו או שוכר אינו משלם". וממשיך בהלכה ב' "ותקנו חכמים שנשבעין על ההקדשות

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום – יום שלישי כ"ט ניסן – ספר משפטים – הלכות שכירות קסא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

ללמוד דין זה כשנדייק בלשון המשנה (בבא-מציעא נו:):
"שומר חינם אינו נשבע, שומר שכר אינו משלם" ולא כללו
דין שומר חינם ושומר שכר ביחד, ושיניהם אינם משלמים
(ומשמע ששומר חינם פטור רק מהשבועה שחייבתו תורה)
במטלטלין, אבל על הפשיעה המחייבת תשלומין - גם
בקרקות חייב (ראה מגיד-משנה, וכן הוא בפירוש רש"י
על המשנה שם), מכל-מקום כתב רבינו: "יראה לי", מפני
שהוכחח זה אינה ברורה, שיש לומר, שהמשנה נוסחה
על-פי דיני שומר חינם ושומר שכר האמורים בתורה,
כלומר, מה שנאמר בתורה בשומר חינם שחייב בשבועה -
בקרקות פטור, ומה שנאמר בשומר שכר שמשלם על
גניבה ואבידה - בקרקות פטור, אבל בדין עצמו אין הבדל
בין שומר חינם לשומר שכר, ושיניהם פטורים מכל חיוביהם
בקרקות, אפילו על הפשיעה (ראה ר"ש בפרק הזהב סי'
כא) ולכן מבסס רבינו את הדין על סברא, וכתב: "יראה
לי". ואמנם חלוקים כמה מן הראשונים על סברת רבינו,
ואומרים שאין לדרוש את הפושע כמזיק המפסיד בידים ממש
(ראה השגת הראב"ד כאן, ורא"ש שם). (22 הכוונה
להר"י מיגש, בחידושו למסכת שבועות מב: 23) המקבל
שדה לשומרה בשכר חלק מן הפירות כפי מה שתוציא
השדה. (24) לכרות את הענפים היבשים או שגדלו יותר
מדאי. (25) לפזר אבק על שרשי האילנות. (26) את
ההפסד שגרם לעצי הכרם במה שלא עיבדו (מגיד-משנה).
(27) שהפושע - כמזיק הוא.

ד. המוסר לתברו דבר המקבר לקרקע לשומר, אפלו 17
היו ענבים העומדות להפציר 28 - הרי הן פקרקע 29
בדין השומרין. 30

(28) שנתבשלו כל צרכם, ואינם צריכים לקרקע כלל.
(29) כחכמים (שבועות מב: במשנה, ובדף מג. בגמרא).
(30) כלומר, דין זה אינו אלא כשסרו בתורת שמירה, שאינו
מוסרו לתולשם אלא לשומרם כמו שהן מחוברים בקרקע,
לכן אפילו ענבים העומדות להיבצר דינם כקרקע, אבל בדין
מקח וממכר דנים אנו את הענבים העומדות להבצר כדין
מטלטלין, שהרי מכרם על-מנת לתולשם. ראה פ"א מהלכות
מכירה הי"ז, לענין קנין ואונאה. ומגיד-משנה וכסף-משנה
שם, וראה גם רבינו בפ"ה מהלכות טוען ונטען ה"ד לענין
שבועה. וראה פירוש המשנה לרבינו, בשבועות שם.

ה. הפקיד הקדש ואחר כך פדהו 31, והרי הוא חלין 20
בעת שנטלו מיד השומר; 32 או שהשאילו חלין, 21
ואחר כך הקדישו 33 והוא פיד השואל; וכן עובד 22
פוכבים שהפקיד ואחר כך נתגיר - כל אלו אין בהן 23
כל דיני השומרין, עד שתהיה תחלתן וסופן נכסי 24
הדיוט ונכסי ישראל 34.

(31) והוא ביד השומר. (32) כשהשומר מחזיר הפקדון,
ואירע בפקדון אונס שבורה ברשות השומר. (33) המשאיל.
(34) מכילתא דרשב"י משפטים כב, ו: אין לי אלא בזמן
שנתן לו הקדש. . . נתן לגיזבר הקדש ופדאו וחולין
והקדישן מנין. . . אין לי. . . או שנתן לו הגוי ואחר-כך

שבועת השומרים כעין של תורה כדי שלא יזלזלו
בהקדשות".

וצריך להבין, הזהירות שלא לזלזל בקדשים הוא עניין
מפורש בתורה שלא יקרבו זר לעבודת המקדש, היינו שלא
יזלזלו בקדשים.

והלא התורה פטרה שומר חינם משבועה על ההקדשות,
ומה טעם ראו חכמים להוסיף ולתקן שבועה על
ההקדשות.

והביאור בזה שתקנה זו היא ככל הגזירות והסייגים
שנתחדשו בימי בית שני מצד ירידת הדורות, ובדורות
שלפני זה לא היה צורך בזהירות זו ורק אחר ירידת הדורות
הוצרכו חכמים לתקן סייגים וגזירות, כולל התקנה להיות
שומר חינם נשבע על ההקדשות.

(על פי יין מלכות טק"ט)

(14 שם. 15) בנקיטת חפץ. כלומר, נשבע כשספר תורה
בדורו. ראה פ"א מהל' שבועות הל' ת.

- 1 ג. יראה לי, שאם פשע השומר בעבדים וכיוצא
- 2 בהן 16 - חייב לשלם. שאינו פטור 17 בעבדים
- 3 וקרקות ושטרות אלא מדין גנבה ואבדה ומתה
- 4 וכיוצא בהן 18, שאם היה שומר חנם על מטלטלין
- 5 ונגנבו או אבדו - ישבע, ובעבדים וקרקות
- 6 ושטרות - פטור משבועה 19; וכן אם היה שומר
- 7 שכר, שמשלם גנבה ואבדה במטלטלין, פטור
- 8 מלשלם באלו 20; אבל אם פשע בה - חייב לשלם.
- 9 שפל הפושע - מזיק הוא 21, ואין הפרש בין דין
- 10 המזיק קרקע לדין המזיק מטלטלין. ודין אמת הוא
- 11 זה למבינים, וכן ראוי לדרוש. וכן הורו רבותי 22:
- 12 שהמוסר פרמו לשומר, בין באריסות 23 בין
- 13 בשמירות חנם, והתנה עמו שיחפר או יזמר 24 או
- 14 יאבק 25 משלו, ופשע ולא עשה - חייב פמי
- 15 שהפסיד בידים 27. וכן כל פיוצא בזה שהפסיד
- 16 בידים - חייב על כל פנים.

(16) קרקעות ושטרות. (17) כלומר, לא פטרה התורה את
השומר. (18) אונסים גדולים. (19) כלומר, מה שמיעטה
תורה קרקעות וכו' הכוונה לחיובים הנובעים מתורת
שמירה, כגון בשומר חנם שהטילה עליו התורה שבועה
ששמר כדרך השומרים, ובקרקות נאמן בלא שבועה, אבל
כשידוע לנו ע"י עדים או בהודאתו שפשע - חייב לשלם
(כמבואר בסמוך). (20) בקרקעות וכו'. (21) ולא פטרה
תורה את השומר בקרקעות וכו' אלא מדיני שמירה, כלומר,
פטרה אותו מן השבועה שלא פשע, ומתשלום הפסדים
הבאים כתוצאה ממיעוט שמירה, כגון גניבה ואבידה,
שאילו שמרו שמירה מעולה היה מונע ההפסד, אבל פשיעה
שהיא תוצאה מחוסר שמירה - החיוב אינו מדיני שמירה
בלבד, שהרי במה שסילק שמירתו - שקיבלו עליו בפירוש
- גרם להפסד ואבדן הפקדון ויש לדנונו כמזיק. ואף שיש

קסב שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום שלישי כ"ט ניסן - ספר משפטים - הלכות שכירות

מתוך מהדורת גושל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

אצלו. (50 שניהם אינם נאמנים בלי שבועה, בטענת נגנב או נאנס. 51) כלומר, אף זה שהפקידו אצלו שלא בעדים. (52) המשמעות המילולית של מילה ארמית זו היא: "מתוך", ונתקבלה כמונח משפטי לביטוי שיקול הגיוני כזה: מתוך (הואיל) והנתבע יכול היה לטעון טענה שהדין נותן להאמין לו, והוא השמיע טענה אחרת - הדעת נוטה להאמין לדבריו, שהרי אלמלי רצה לשקר היה יכול לטעון הטענה שיש להאמין לו מן הדין. (53) כלומר, לכך אנו מטילים עליו שבועה אף שיש לו "מיגו", שהרי יכול היה לטעון טענה אחרת הפוטרת אותו מן השבועה - אם הפקידו אצלו שלא בעדים, יכול לכפור קבלת השמירה בכלל ולטעון - לא היו דברים מעולם, ואף זה שבעדים, הרי כלל בידינו (שבועות מה:): "המפקיד אצל חברו בעדים אין צריך להחזיר לו בעדים", ולכן בידו היה לטעון: "החזרתני", כמבואר בסמוך הלכה יב שפטורים בטענות אלו משבועת השומרים, - מחייבים אותו שבועה, מפני ש"מיגו" מועיל לפטורו מתשלומין, שאין לחייב את הנתבע לשלם במקום שיש לו "מיגו" המסייע לטענתו, אבל אין לפטור את המחויב שבועה ב"מיגו", שהלא השבועה באה לברר אמיתות הטענה, וביורור זה עדיף מהבירור של ה"מיגו", שאפשר שיודה על האמת מפני חומר איסור שבועת שקר, ולפיכך אין לפטור את המחויב לאמת טענתו בשבועה אע"פ שיש לו "מיגו" (סמ"ע רצו ס"ק א ובט"ז. מקור דין זה הוא מדברי הר"י מיגאש, שבועות מה: עפ"י הסוגיא בבבא בתרא ע. 54) כדברי הר"י מיגאש (שבועות מ.) שלא אמרו (שם לח:): "הטענה שתי כסף" אלא בשבועת מודה במקצת שהיא באה מפני הטענה ואין טענה פחות משתי כסף, אבל לא בשבועת השומרים. וכמו שהוא חייב בדיני שמירה על כל פקדון שהוא שוה פרוטה אם יפשע בשמירתו - חייב הוא גם בשבועה של כל פקדון שהוא שוה פרוטה, אבל "פחות מפרוטה אינו ממון ואין בית-דין נזקקין לו" (לשון רבינו בהלכות טוען ונטען פ"ג ה"ו). 55) כלומר, ואפילו טוען על כל מה שהופקד אצלו נאנסו חייב שבועה. - כרבי חייא בר יוסף (בבא-קמא קז.) ולא כרמי בר חמא (שם) האומר שאין השומר מתחייב בשבועה אלא במקום שהופקדו אצלו שלשה דברים, באחד כפר, ובאחד הודה, ובאחד טוען נאנס, שהשומרים צריכים כפירה במקצת והודאה במקצת. פסק כרבי חייא בר יוסף, כסתמת הסוגיא בבבא-בתרא ע.

ט. מתנה שומר חנם להיות פטור משבועה, והשואל - להיות פטור מלשלם⁵⁶. וכן מתנה פעל הפקדון על שומר חנם או נושא שקר ושוכר להיות חייבין בכל פשואל⁵⁷. שפ"ל תנאי במקומו או בשבועות של מקומו⁵⁸ - קנים, ואין צריך קנין⁵⁹ ולא עדים⁶⁰.

(56) בבא-מציעא צד. (57) שם. (58) כרבי יהודה (שם), האומר שבדבר שבממון - אדם מתנה על מה שכתוב בתורה - ותנאו קיים, שהממון ניתן למחילה, והתנאי הוא כמחילה. (59) כרבי יוחנן (שם) האומר אפילו בשלא קנו מידו "בההיא הנאה דקא נפיק ליה קלא, דאיניש מהימנא הוא, גמר ומשעביד נפשיה" (מפני ההנאה שיוצא עליו שם כאדם

נתגייר - תלמוד לומר: "עד האלהים יבוא דבר שניהם" - כשתהא שעת תביעה לשעת נתינה שוה.

1. אַחַד הָאִישׁ וְאֶחָד הָאִשָּׁה בְּדִין הַשּׁוֹמְרִין³⁵, בֵּין שְׁהִיהַ הַדְּבָר הַשְּׁמוּר שָׁל אִשָּׁה אוּ שְׁהִיהַ בְּיַד הָאִשָּׁה.

(35) מכילתא דרשב"י שם ט. "כי יתן איש" אין לי אלא "איש", אשה מנין? תלמוד לומר "שלם" בין איש ובין אשה.

2. קָטָן שֶׁהִפְקִיד בְּיַד גְּדוֹל אוּ הַשְּׂאִילוּ - הֲרֵי זֶה הַגְּדוֹל נִשְׁבַּע שְׁבוּעַת הַשּׁוֹמְרִים לְקָטָן³⁶. הַזּוֹרֵר רַבּוֹתֵי³⁷, שְׂאִין זֶה נִשְׁבַּע בְּטַעֲנַת הַקָּטָן³⁸ כְּדֵי שְׂנֵאמַר: אֵין נִשְׁבַּעִין עַל טַעֲנַת קָטָן³⁹; שְׁפָל הַשּׁוֹמְרִין - שְׁבוּעָתָן שְׁבוּעַת שְׂמָא הִיא⁴⁰.

(36) ואין זה מנוגד למה ששינונו (שבועות לח:): "אין נשבעין על טענת חרש שוטה וקטן" כמבואר בסמוך. (37) הכוונה להר"י מיגש, בחידושו ל שבועות מ. (38) לא טענתו של הקטן מטילה השבועה על השומר. (39) כזי שיחול על זה הכלל שאין נשבעין על טענת קטן, אלא התורה הטילה חובת שבועה לא מכוח הטענה. (40) וטענת "שמא" אין כוחה יפה לחייב שבועה, ולפיכך שבועת השומרים נשבעים גם לקטן (ראה ראב"ד, ומגיד-משנה).

3. כְּדִרְךָ שֶׁתִּקְנוּ חֲכָמִים מְשִׁיכָה בְּלִקְוֹחוֹת⁴¹, כִּף תִּקְנוּ מְשִׁיכָה בְּשׁוֹמְרִין⁴². הָאוֹמֵר לְחֵבְרוֹ: שְׂמַר לִי זֶה, וְאָמַר לוֹ: הִנֵּחַ לִפְנֵי⁴³ - הֲרֵי זֶה שׁוֹמֵר חָנָם⁴⁴. אָמַר לוֹ: הִנֵּחַ לִפְנֵיךָ, אוּ הִנֵּחַ סֵתָם⁴⁵, אוּ שְׂאֵמַר לוֹ: הֲרֵי הֵבִית לִפְנֵיךָ⁴⁶ - אֵינִי לוֹ לא שׁוֹמֵר חָנָם וְלא שׁוֹמֵר שְׁכָר⁴⁷, וְאֵינִי חֵיב שְׁבוּעָה כָּלל; אֲבָל מַחְרִים⁴⁸ עַל מִי שֶׁלָּקַח הַפְּקָדוֹן שְׁלוֹ וְלא יִחְזִירוּ לְבַעֲלָיו. וְכֵן כָּל פְּיוּצָא בְּזָה. אֶחָד הַמְּפָקֵד אוּ הַמְּשִׂאֵל אוּ הַמְּשַׁפֵּיר אֶת חֵבְרוֹ בְּעֵדִים⁴⁹ אוּ שְׂאֵל בְּעֵדִים - דִּין אֶחָד יֵשׁ לָהֶן⁵⁰. בֵּינָן שֶׁהוּדָה זֶה⁵¹ מִפִּי עֲצָמוֹ שְׂשַׁמַּר לוֹ אוּ שְׂשִׂאֵל מִמֶּנּוּ - הֲרֵי זֶה נִשְׁבַּע שְׁבוּעַת הַשּׁוֹמְרִין; שְׂאִין אוֹמְרִים מִגּוֹ⁵² לְפִטְרוֹ מְשִׁבּוּעָה, אֶלָּא לְפִטְרוֹ מִלְּשָׁלֵם⁵³. אֶפְלוּ הִיהַ הַדְּבָר הַשְּׂאוֹל אוּ הַמְּפָקֵד אוּ הַמְּשַׁפֵּר שְׁוֹה פְּרוּטָה - הֲרֵי זֶה הַשּׁוֹמֵר נִשְׁבַּע עֲלֵי⁵⁴, וְאֵין אֶחָד מִן הַשּׁוֹמְרִים צָרִיף לְהוֹדִיָּה בְּמִקְצָת⁵⁵.

(41) שהקונה דבר מחבירו, עבר החפץ לידו עם משיכתו. ראה פ"ב מהל' מכירה הל' טו. (42) משעת פעולת המשיכה, אין המפקיד יכול לחזור בו מהסכם השמירה, ונתחייב השומר באחריות הפקדון (בבא-מציעא צט.). (43) כלומר, ברשותי. (44) שקנה הפקדון לשמירה בקנין חצר (ראה פ"ד מהל' מכירה). (45) שם. (46) שם מט: (47) שאין בלשונות אלו משמעות קבלת שמירה אלא העמדת רשות, כלומר, מרשה לו להניח חפציו ברשותו אבל שישמרם הוא בעצמו (שם צט:). (48) מתקנת הגאונים הוא, שיש לתובע להטיל חרם במקום שאין חיוב שבועה על הנתבע (מגיד-משנה). (49) שעדים מעידים שהפקיד

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום שלישי כ"ט ניסן - ספר משפטים - הלכות שכירות קסג

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

21 וַיֵּשׁ שָׁם שְׁטָר שְׁטָר בְּיַד הַתּוֹבֵעַ.⁷⁹ בְּמַה דְּבָרִים אָמְרִים? 22 כְּשֶׁהָיָה הַשּׁוֹמֵר יְכוּל לְטַעַן וְלוֹמַר נֶאֱנָסוּ, וְלֹא נִצְרַיְךָ 23 אוֹתוֹ לְהֵבִיא רְאִיָּה.⁸⁰ עַל טַעֲנֹתָי;⁸¹ אָבָל אִם הָיָה חָיֵב 24 לְהֵבִיא רְאִיָּה עַל טַעֲנֹתָי,⁸² כְּמֹו שְׂחִיבָאָר.⁸³ - אֵינִי 25 נֶאֱמָן לֹמַר הִחְזַרְתִּי,⁸⁴ אֲלֵא יִשְׁבַּע בְּעַל הַשְּׁטָר 26 בְּנִקְיִט חֲפִיץ.⁸⁵ שְׁלֵא הִחְזִיר לוֹ, וַיִּשְׁלַם.⁸⁶ אֵינִי לָךְ מִי 27 שְׁנִשְׁבַּע.⁸⁷ מִתּוֹךְ שְׁיִכּוֹל לֹמַר כֶּף וְכֶף וַיִּשְׁבַּע בְּנִקְיִט 28 חֲפִיץ, אֲלֵא זֶה הַשּׁוֹמֵר בְּלִבָּד שִׁישׁ עָלָיו שְׁטָר;⁸⁸ אָבָל 29 שְׁאָר כָּל הַנִּשְׁבָּעִין בְּדִין מִתּוֹךְ שְׁיִכּוֹל לֹמַר.⁸⁹ - אֵינִן 30 נִשְׁבָּעִין אֲלֵא הַסֵּת.⁹⁰

71 שהרי כופר בכל הוא. (72) ואפילו הפקידו בעדים - נאמן לטעון החזרתי, שהמפקיד אצל חבירו בעדים אין צריך להחזיר לו בעדים (שבועות מה:). (73) שהטוען החזרתי - נשבע היסת. (74) אוחו ספר-תורה בזרועו בשעת השבועה (פי"א מהל' שבועות הל' ח). (75) כלומר, לפיכך אין אנו מחייבים אותו לשלם, אף-על-פי שהשטר הנמצא בידי המפקיד מחזק תביעתו להחזרת הפקדון, שאלמלי החזיר הפקדון היה מקבל שטרו בחזרה. (76) ויהיו פטורים מלשלם, כמבואר למעלה בפ"א הל' ב. (77) כלומר, "מיגור" זה מערער את תוקף הוכחתו של השטר שביד המפקיד, שאנו אומרים שהשומר אינו נזהר מלהשאירו ביד המפקיד מפני שהוא סומך על ה"מיגור" (סמ"ע רצו ס"ק ג). (78) כלומר, לכך אנו משייבים אותו שבועה בנקיטת חפץ, ואינו נשבע היסת כמו בפקדון בלי שטר. (79) כלומר, תוקף ההוכחה של השטר אינו מתערער אלא מפני ה"מיגור" שיכול לטעון נגנבו או נאנסו, והרי אילו טען כך היה מחוייב שבועה בנקיטת חפץ, ולכן אין טענתו המסתמכת על ה"מיגור" פותרתו משבועה בנקיטת חפץ (כרב חסדא בבבא-בבא ע"ג). (80) עדים. (81) ונשבע ופטור. (82) כגון אם טען שהאונס קרה במקום שבני אדם מצויים שם. (83) להלן בפרק ג הל' א, שאינו נפטר בשבועה אלא מצריכים אותו להביא עדים. (84) אלא בעדים, שהרי גם כשטוען נאנסו - מצריכים אותו להביא עדים. (85) כדין הנשבעים ונוטלים (ראה פ"א מהל' טוען ונטען הל' ב). (86) כלומר, אף שאנו סומכים על מה שהשטר ביד המפקיד שאין השומר נאמן לטעון החזרתי - אין אנו רואים את השטר כהוכחה ברורה שלא החזיר עד כדי כך שנאמינו בלא שבועה, שאולי נשאר השטר ביד המפקיד מאיזו סיבה שהיא - שאפשר שהמפקיד לא החזיר השטר בשעת החזרת הפקדון, בנימוק שאינו כעת בידו ולמחר-מחרתיים יחזירונו, והשומר האמינו (ראה בבא-מציעא טז: דוגמא זו לאפשרות השארת השטר). והראב"ד כאן כותב: א"א והוא דאמר ליה אישתבע לי שלא החזרתי לך, אבל אנו לכתחילה זיל שלים אמרינן ליה, שאין משייבים את המפקיד אלא כשהנפקד דורש השבעתו, אבל בית הדין אומר לו "לך לשלום". דעתו, שיש לראות את השטר כהוכחה גמורה, שהשומר לא החזיר כמו במלוה בשטר והלווה טוען פרעתי (ראה הלכות מלוה ולוה פי"ד הל' ב). והמגיד-משנה כתב שגם דעת רבינו כך הוא, ומה שאמר ישבע בעל השטר, הכוונה במקום שיש דרישה מצד השומר, וכמו שפסק רבינו בהלכות מלוה ולוה

נאמן - הוא מתחייב ומשעבד עצמו), כלומר, אין הקנין משמש אלא לגילוי הסכמתם הגמורה של שני הצדדים, ולכן אין כאן צורך בקנין, שגם בלי הקנין אנו קובעים שהשומר קיבל על עצמו את ההתחייבות הזאת מרצונו המלא, בגלל ההנאה שמתפרסם כאדם נאמן. (60) שבמקום ששניהם מודים - אין צורך בעדים, שאין העדים בדבר שבממון אלא מפני השקרנים (קידושין סה:). כלומר שתהא אפשרות להוכיח ששיקרו.

1 י. טַעַן זֶה.⁶¹ שְׁהָיָה שָׁם תְּנֵאִי,⁶² וְהַשּׁוֹמֵר אוֹמַר: לֹא 2 הָיָה שָׁם תְּנֵאִי - נִשְׁבַּע הַשּׁוֹמֵר שְׁבוּעַת הַשּׁוֹמְרִין,⁶³ 3 וּמַגְלִגְלֵל.⁶⁴ בְּהַ שְׁלֵא הָיָה שָׁם תְּנֵאִי.

(61) המפקיד. (62) שהתחייב השומר להיות כשואל. (63) שחייב לישובע מדין שומר. (64) כל תובע, זכאי לדרוש מהנתבע שנתחייב לו שבועה, שאגב השבועה שחייב בה ישבע גם על טענות אחרות שלו המחייבות אותו ממון. זה נקרא "גלגול שבועה" (ראה פ"א מהל' טוען ונטען הל' יב).

4 יא. טַעַן שֶׁהִפְקִיד אֲצִלוֹ, וְזֶה אוֹמַר: לֹא אָמַרְתִּי 5 אֲלֵא הִנַּח לְפָנַיךָ, וְלֹא נִעֲשִׂיתִי לוֹ שּׁוֹמֵר.⁶⁵ - נִשְׁבַּע 6 הַסֵּת.⁶⁶ שְׁלֵא קָבְלוֹ.⁶⁷ אֲלֵא בְּדַרְךָ זֹו,⁶⁸ וְכוּלְל 7 בְּשְׁבוּעָתוֹ: שְׁלֵא שְׁלַח בּוֹ יָדִי,⁶⁹ וְלֹא אָבְדוּ בְּיָדַי, 8 וְלֹא בְּגָרְם שְׁגָרְם לוֹ שְׁהָיָה חָיֵב לְשַׁלֵּם.⁷⁰

(65) כמו שנתבאר למעלה בהל' ת. (66) שבועה שתיקנו חכמי הגמרא (קידושין מג:). לחייב את הכופר בכל. וחלוק דינה משבועת הדיינין שנשבע כספר-תורה בזרועו, והנשבע היסת אינו אוחו ספר-תורה (ראה פי"א מהל' שבועות הל' ז-ז, יג). ושבועת השומרין נאמרה בתורה כשמודה בעצמו שקיבל הפקדון כטענת המפקיד אלא שנגב או מת או נשבה. היסת, הוא מלשון הסתה, כלומר חכמים מסיתים את הכופר בכל, להודות - באמצעות השבועה (רש"י בבא-מציעא ה. בד"ה היסת. וראה מה שפירש רש"י בשבועות מ: בד"ה היסת, ובערוך ערך היסת). (67) שלא בא לרשותו. (68) "הנח לפניך". (69) בכוונה לגזולה, שאם עשה כך - נעשה בזה גזולן ומתחייב באונסין (ראה פ"ג מהל' גזילה הל' יא). (70) על ההיזק שבא בסבתו מדין מזיק (ראה פ"ז מהל' חובל ומזיק הל' ז-יא).

9 יב. זֶה אוֹמַר: הַשְּׂאֵלְתִּיךָ, או הַשְּׁפַרְתִּיךָ, או 10 הַפְקַדְתִּיךָ, וְהִלָּה אוֹמַר: לֹא הָיָו דְּבָרִים מְעוּלָם, או 11 שְׂאָמַר: בֵּן הָיָה, אָבָל הִחְזַרְתִּי לָךְ, וְנִסְתַּלְקָה 12 הַשְּׂמִירָה, וְלֹא נִשְׁאָרָה פִּיגְיוֹ תְּבִיעָה - הָרִי הַנִּתְבַּע 13 נִשְׁבַּע שְׁבוּעַת הַסֵּת.⁷¹ וְנִפְטָרָה.⁷² בְּמַה דְּבָרִים 14 אָמְרִים?⁷³ כְּשֶׁלֵּא הָיָה שָׁם שְׁטָר; אָבָל אִם הִפְקִיד 15 או הַשְּׂפִיר או הַשְּׂאִיל בְּשְׁטָר, וְאָמַר לוֹ: הִחְזַרְתִּי לָךְ 16 - הָרִי הַשּׁוֹמֵר נִשְׁבַּע בְּנִקְיִט חֲפִיץ.⁷⁴ מִתּוֹךְ⁷⁵ שְׁיִכּוֹל 17 לֹמַר שּׁוֹמֵר חָנָם שְׁנִגְנַב או אָבְד, וְהַשּׁוֹאֵל - מִתָּה 18 בְּשַׁעַת מְלֵאכָה,⁷⁶ נֶאֱמָן לֹמַר הִחְזַרְתִּי;⁷⁷ וּכְשֶׁם⁷⁸ 19 שְׂאָם טַעַן שְׁנֵאֲנָס - נִשְׁבַּע מִן הַתּוֹרָה בְּנִקְיִט חֲפִיץ, 20 כֶּף אִם טַעַן הִחְזַרְתִּי - יִשְׁבַּע פְּעִין שֶׁל תּוֹרָה, הוֹאִיל

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

24 דְּמִיָּה. הוֹאִיל וּמִשׁוּי זֶה גְדוּלָּה¹⁷ לְגַבִּי אֶחָד וְקָל לְגַבִּי
25 שְׁנַיִם - הֲרִי הוּא פְּאֻסָּה¹⁸ וְאִינוּ אֲנֹסִים¹⁹, וּמִשְׁלָמִין
26 מִחֻצָּה, אִם יֵשׁ עֲדִים שְׂלֵא פְּשַׁעוּ בָּהּ²⁰. נִשְׁבְּרָה
27 בְּמָקוֹם שְׂאֵין הָעֲדִים מְצוּיִין - נִשְׁפָּעִין שְׂלֵא שְׁבִירָה
28 בְּפִשְׁעָה, וּמִשְׁלָמִין חֲצִי דְּמִיָּה. שְׁהָרִי לֹא הִיָּה לְכָל
29 אֶחָד לְהַעֲבִיר אֲלֵא מִשׁוּי שְׂיִכּוּל לְהַעֲבִירוּ בְּפָנֵי
30 עֲצָמוֹ. מִכָּאֵן אֲתָה לְמַד²¹, שְׁהָאֶחָד שְׁהַעֲבִיר חֲבִית
31 גְּדוּלָּה, שְׂאֵין דְּרָף פֶּל הַסְּפָלִים לְהַעֲבִירָה - שְׁהוּא
32 פּוֹשַׁע; וְאִם נִשְׁבְּרָה בִּידוֹ - מִשְׁלֵם הַכֹּל.

שם, ע"פ הגמרא שבועות מא. (ובאור-שמח ובאבן-האזל כתבו בדעת רבינו, שגם בלי דרישת הנפקד משביעים את המפקיד, ומחלקים בין דין שומר ובין דין הלוואה, עיי"ש). (87) ופטור מלשלם. (88) מפני שגם על טענת ה"מיגו" חייב שבועה בנקיטת חפץ. (89) כגון התובע מן האומן כלי שמסר לו לתקן, והאומן טוען שאחר שמסרו לו לתקן מכרו לו - האומן נאמן, מתוך שיכול לומר לא היה דברים מעולם (ראה פ"ט מהל' טוען ונטען הל' ב, ושם בפרק ח). (90) שהרי על טענת ה"מיגו" - לא היו דברים מעולם - אינו חייב אלא היסט.

יום רביעי ל' ניסן ה'תשע"ז

פֶּרֶק שְׁלִישִׁי

1 יבאר דין שומרים שטענו שאירעם אונס ועל אי זה אונס פטורים או חייבים, ודין שומר ששכר מצילים מידי גזלן או מציפורני חיות טרף.

1 א. שוֹמְרָא² שְׁטַעַן שְׁנֹאֲנֵס אֲנֹס גְּדוּל, כְּגוֹן שְׁבִירָה
2 וּמִתָּה: אִם נֶאֱנֵס בְּמָקוֹם שְׁהָעֲדִים מְצוּיִין שָׁם -
3 מְצָרִיכִין אוֹתוֹ רְאִיָּה³ עַל טַעֲנָתוֹ שְׁנֹאֲנֵס, וְיִפְטֹר אָף
4 מְשִׁבּוּעַת שׁוֹמְרִים⁴; וְאִם לֹא הִבִּיא רְאִיָּה - יִשְׁלֵם.
5 שְׁנֹאֲמֵר: אֵין רְאִיָּה, שְׁבִוּעַת יֵי תִהִיָּה בֵּין שְׁנִיָּהִם. הָא
6 בְּמָקוֹם שְׁאִפְשָׁר לְהִבִּיא רְאִיָּה - אֵין שָׁם שְׁבִוּעָה,
7 אֲלֵא אוֹ יִבִּיא רְאִיָּה אוֹ יִשְׁלֵם. אֲבָל אִם טַעַן שְׁנֹאֲנֵס
8 בְּמָקוֹם שְׂאֵין הָעֲדִים מְצוּיִין שָׁם - אֵין מְצָרִיכִין
9 אוֹתוֹ רְאִיָּה, אֲלֵא יִשְׁבַּע שְׁנֹאֲנֵס וְיִפְטֹר⁵. וְאִם הִבִּיא
10 עֲדִים שְׂלֵא פְּשַׁע בָּהּ - נִפְטֹר אָף מִן הַשְׁבִּוּעָה.
11 מַעֲשֵׂה בְּאֶחָד, שְׁהִבִּיא חֲבִית שֶׁל יֵין בְּשִׁכְרָה, וְשִׁבְרָה
12 בְּשׁוּק שֶׁל מְחוּזָא. וּבָאוּ לְפָנֵי חֲכָמִים⁶, וְאָמְרוּ: שׁוּק
13 זֶה, שְׁטַעַנָּת שְׁנִשְׁבְּרָה בּוֹ הַחֲבִית - פְּנֵי אָדָם מְצוּיִין
14 שָׁם; אוֹ תִבִּיא רְאִיָּה שְׂלֵא פְּשַׁעָתָהּ, אֲלֵא נִתְקַלְתָּ
15 וְנִפְלַתָּ⁷, אוֹ תִשְׁלֵם דְּמִיָּה. וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא בְּזֵה.

2) בין שומר חנם ובין שומר שכר. (3) עדים. שכיון שהאונס אירע במקום שבני אדם מצויים, בוודאי יש עדים שראו האונס, ולפיכך מחייבים אותו להביא עדים. (4) שלא פשע בה, שלא שלח בה יד (שלא השתמש בה לצרכו) ושאינה ברשותו. (5) כדברי איסי בן יהודה (בבא-מציעא פג.). (6) עובדא לפני רבא (שם). (7) ותהא פטור מלשלם - שהנתקל דנהו חכמים כדין האונס, כמבואר בסמוך הל' ב.

16 ב. הַמַּעֲבִיר חֲבִית מִמָּקוֹם לְמָקוֹם בְּשִׁכְרָה, וְנִשְׁבְּרָה⁸
17 - דִּין תּוֹרָה הוּא שְׂיִשְׁלֵם, שְׂאֵין זֶה אֲנֹס גְּדוּל, וְהָרִי
18 הַשְּׁבִירָה כְּגִבְהָה וְאֶבְדָּה שְׁהוּא⁹ חֵיב בָּהֶן¹⁰; אֲבָל
19 תְּקֵנוּ חֲכָמִים, שְׁהִיָּה חֵיב שְׁבִוּעָה שְׂלֵא פְּשַׁע בָּהּ¹¹.
20 שְׂאִם אֲתָה אוֹמֵר יִשְׁלֵם - אֵין לָךְ אָדָם שְׁיַעֲבִיר חֲבִית
21 לְחִבְרָה¹², לְפִיכָף עֲשׂוּ בּוֹ¹³ שְׁבִירַת הַחֲבִית כְּמִיתַת
22 הַבְּהֵמָה וְשְׁבִירַתָּה¹⁴. וְעוֹד תְּקֵנוּ¹⁵ בְּדָבָר זֶה: שְׂאִם
23 נִשְׂאוּ אוֹתָהּ שְׁנַיִם¹⁶ בְּמוֹט, וְנִשְׁבְּרָה - מִשְׁלָמִין חֲצִי

8) שנתקל המעביר ונפל ונשברה. (9) שומר שכר. (10) מפני שכידו למנוע אונס הגניבה או האבידה בשמירה מעולה, וכן השבירה, אילו היה נזהר בהליכתו הזירות תיירה, שלא יעלה על מכשול - היה מונע שבירתה. וכל זאת בשומר שכר, אבל שומר חנם נשבע שלא פשע - ופטור מן התורה, כדעת חכמים שם שנתקל אינו פושע, ושומר חנם שלא פשע - פטור. (11) שם במשנה, וכדעת הר"ף, ששבועתו היא שלא פשע בה. (12) שם, מאמר רבי חייא בר אבא בשם רבי יוחנן. (13) דנו במעביר. (14) שהוא אונס גדול, ושומר שכר פטור מלשלם אלא נשבע כמבואר למעלה בפ"א הל' ב. (15) שם, תקנת רבי חייא בר יוסף. (16) מפני כובדה, שקשה היה לאחד לנושא. (17) כבד. (18) הרי משא קל הוא לשנים, והיה בדין שיהיו פטורים. (19) כלומר, במקרה זה יש שיקול דעת לפטור ולחייב, מצד אחד: מפני שהמשא קל לשנים יש לדון התקלה כאונס ויהיו פטורים; ומצד שני: מה שהמשא כבד בשביל אחד יש לדון התקלה כפשעה, שיש מקום לומר שהתקלה באה דוקא מפני שהם שנים, שכל אחד סומך על חברו, ופעמים שאחד נח קצת, כדי להקל המשא מעליו ונופל כל עומס המשא על אחד, ומשום כך יהיו חייבים לשלם כל דמי החבית, שלא היה להם להתחבר ולהעביר משא כבד בכת אחת, וכמו שמבאר רבינו בסמוך: "שהרי לא היה לכל אחד להעביר אלא משוי שיכול להעבירו בפני עצמו", ולכן הם משלמים חצי דמיה (לבוש סי' דש, וכן יש לפרש דברי המגיד-משנה). (20) ופטורים מן השבועה, כמו שנתבאר בהלכה א. (21) מזה שאנו מחייבים מחצה מפני כבדות המשא, ואומרים: שלא היה לו לקבל משאוי כבד שקשה לאחד לנושאו.

ג. הַסְּפָל שְׁשִׁבֵר חֲבִית שֶׁל יֵין לְחִנוּנֵי, וְנִתְחַבֵּב
לְשֵׁלֵם²², וְהָרִי הִיא שְׁוֵהָ²³ בְּיוֹם הַשׁוּק אֲרַבְעָה,
וּבְשָׂאֵר הַיָּמִים שְׁלֹשָׁה: אִם הִתְזַיְרוּ בְּיוֹם הַשׁוּק -
חֵיבִין לְהַחֲזִיר חֲבִית שֶׁל יֵין, אוֹ יִשְׁלְמוּ לוֹ אֲרַבְעָה.
וְהוּא שְׂלֵא הִיָּה לוֹ יֵין לְמִכְרָ בְּיוֹם הַשׁוּק; אֲבָל אִם
הִיָּה לוֹ יֵין - מִחֲזִירֵין לוֹ שְׁלֹשָׁה. הִתְזַיְרוּ לוֹ בְּשָׂאֵר
הַיָּמִים - מִחֲזִירֵין לוֹ שְׁלֹשָׁה²⁴. וּמִנְכִּין לוֹ בְּכָל זְמַן²⁵,
טְרַח שְׁהִיָּה טוֹרַח בְּמִכְרָתָהּ²⁶, וּפְגַם הַגָּבֵב שְׁהִיָּה
נוֹקֵב הַחֲבִית²⁷. וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא בְּזֵה.

22) כגון שנשברה בפשיעתו, או במקום שהעדים מצויים ולא הביא עדים (ראה הי"ט). (23) לחנוני המוכרה

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום רביעי ל' ניסן - ספר משפטים - הלכות שכירות קסה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

19 בקמעונות. (24) שיטת רבינו בהפרשי התשלומים, מבוססת על העיקרון שהסבל חייב להחזיר לחנוני חבית יין או דמי החבית לפי שוויה בזמן התשלום, ולפיכך, כשהוא מחזיר בשאר הימים, ששוויה אצל החנוני שלשה - משלם שלשה. וביום השוק, כשאין לחנוני יין אחר למכור - משלם כפי שווי החבית אצל החנוני, שאילו היו מחזירים לו חבית יין, היה מוכרה בארבעה (מגיד-משנה). בבא-מציעא ט: כפי נוסחת הרי"ף. (25) בין ביום השוק ובין בשאר הימים. (26) כלומר, מחיר החבית לשלשה או לארבעה, נקבע כפי מה שהיה החנוני יכול למכרה בקמעונאות בכמויות קטנות, ולכן יש לנכות מתשלום הסבל - שמשלם דמי כל החבית בבת אחת - ההפרש שהאדם מוכן להרויח פחות כדי לחסוך מעצמו טורח המכירה בקמעונאות. (27) ההפסד שבנקיבת החבית, כלומר ההוצאה שצריך היה החנוני להוציא לשכירת אומן לעשות נקב - אם היה חבית של חרס - שהיא הכרחית במכירה קמעונאית (שם) - כפירוש ה'ש מפרשים' ברש"י - הגר"א סי' דש ס"ק ט).

ו. רועה³⁸ שְׁהִיָּה לֹא³⁹ לְהַצִּיל הַטְּרֵפָה או הַשְּׁבוּיָה בְּרועים אַחֲרֵים וּבְמִקְלוֹת⁴⁰, וְלֹא קָרָא רועים אַחֲרֵים וְלֹא הִבִּיא מְקָלוֹת לְהַצִּיל - הֲרִי זֶה חֵיב. אַחַד שׁוֹמֵר חֲנָם וְאֶחָד שׁוֹמֵר שְׁכָר. אֲלֵא⁴¹ שְׁשׁוֹמֵר חֲנָם - קוֹרָא רועים וּמְבִיא מְקָלוֹת בְּחֲנָם; וְאִם לֹא מְצָא⁴² - פְּטוּר. אֲבָל שׁוֹמֵר שְׁכָר - חֵיב לְשַׁכֵּר⁴³ הָרועים וְהַמְקָלוֹת עַד כְּדֵי דְמֵי הַבְּהֵמָה⁴⁴, כְּדֵי לְהַצִּיל, וְחֹזֵר וְלוֹקַח שְׁכָרָן מִבְּעַל הַבַּיִת⁴⁵; וְאִם לֹא עָשָׂה כֵן, וְהִיָּה לוֹ לְשַׁכֵּר וְלֹא שְׁכָר - הֲרִי זֶה פּוֹשֵׁעַ, וְחֵיב⁴⁶.

(38) שם. (39) שאפשר היה לו. (40) להזעיק רועים מצוידים במקלות ולהבריח את הטורף. (41) חלוקים הם - שומר חנים ושומר שכר. (42) בחינם אלא בשכר - פטור, שאין בקבלת השמירה של שומר חנים שיהיו תמיד מעות מצויים אצלו, כדי לשכור מצילים, ולכן אם לא מצא מצילים בחינם - פטור, שאין זה מחובתו לשכור. (43) חובת השמירה של שומר שכר היא, שיהיו בידו כל האמצעים להציל. (44) שם. ובגמרא שאלו אם שכר ההצלה עולה כדמי הבהמה, מה תועלת לו לבעל הבהמה בהצלתה? ותיירצו, שבעל הבהמה מעדיף בהמתו על בהמה אחרת, מפני שהיא רגילה כבר אצלו, וגם לא נוה לו לטרוח ולחפש בהמה יפה כבהמתו שנטרפה. (45) שמחובת שומר שכר לעשות כל האפשרי להצלת הפקדון, אבל אין זה מחובתו להצילו בממונו (שם). (46) והראב"ד (בהשגה) אומר, שאין אנו מחייבים אותו לשלם כל דמי שווי הבהמה, אלא מנכים את הסכום שהיה צריך להוציא על הצלת הבהמה, שהרי בעל הבהמה היה מחויב להחזיר דמי ההצלה, ואם השכר עולה כדמי הבהמה, אומדים כמה אדם מוכן להוציא, ולא יטרח לקנות בהמה כבהמתו, וסכום כזה ישלם השומר. והמגיד-משנה אומר שגם דעת רבינו כך, וסמך על מה שכתב שהשכר משל בעל הבית, שמוזה יש ללמוד שהרועה משלם את ההפרש בלבד.

ז. רועה שְׁטַעַן: שְׁהַצִּילִי עַל יְדֵי רועים בְּשֹׁכֵר - נִשְׁבַּע וְנוֹטֵל מֵה שְׁטַעַן⁴⁷. שְׁאִינוֹ⁴⁸ יְכוּל לְטַעַן אֲלֵא עַד כְּדֵי דְמֵיהֶן⁴⁹, וְיְכוּל הִיָּה לומר נְטַרְפָּה⁵⁰. וְיִשְׁבַּע בְּנִקִּיטַת חֲפֵץ, כְּדִין כָּל הַנְּשַׁבְּעִין וְנוֹטְלִין⁵¹.

(47) שהוציא על הצלת הבהמה (כתובות ט: "המוציא הוצאות על נכסי אשתו וכו' ישבע כמה הוציא ויטול"). וכתב רבינו חננאל, מכאן אנו למדים, שבכל מקום שהתובע טוען 'ברי' שהוציא, והנתבע אינו יודע, נשבע התובע ונוטל, במה דברים אמורים? כשהוציא ברשות כמו כאן, שמן הדין הוא מחויב להציל בשכר (מגיד-משנה). (48) כלומר, שהרי אינו. (49) כמבואר למעלה בהלכה ד. (50) יש להאמינו בשבועה, ואינו צריך להביא עדים שהציל בשכר, מפני שיש לו "מיגו", שיכול היה לטעון נטרפה, וירוויח כל דמי הבהמה. ולכן יש להאמין לטענתו, שהוציא להצלת הבהמה אפילו כדי דמיהן. ומכאן, שבמקום שעדים מצויים - אינו נאמן, שהרי אין לו "מיגו" שנאנסו, כמבואר למעלה ה"א (נתיבות המשפט' סי' שג ס"ק ט). (51) שנשבעין בנקיטת חפץ, כמבואר בפ"א מהל' טוען ונטען הל' ב.

ד. רועה, שְׁבָאוּ זְאֵבִים וְטָרְפוּ מִמֶּנּוּ: אִם הִיָּה זָאֵב אַחַד - אֵין זֶה אֲנִס²⁸, אֲפֹלוּ בְּשַׁעַת מְשַׁלַּחַת זְאֵבִים²⁹; וְאִם הָיוּ שְׁנֵי זְאֵבִים - הֲרִי זֶה אֲנִס³⁰. שְׁנֵי כְּלָבִים - אֵינָן אֲנִס, אֲפֹלוּ בְּאוֹ מִשְׁתֵּי רִחוּת³¹; הִיָּה יָתֵר עַל שְׁנַיִם - הֲרִי זֶה אֲנִס. לְסֻטִּים מְזִיזִין³² - הֲרִי הוּא אֲנִס. וְאֲפֹלוּ הִיָּה הָרועה מְזִיזִין, וְכֹא לוֹ לְסֻטִּים אַחַר מְזִיזִין - הֲרִי זֶה אֲנִס; שְׁאִין הָרועה מוֹסֵר נִפְשׁוֹ³³ בְּלְסֻטִּים. הָאֵרִי וְהַדָּב וְהַנְּמֹר וְהַבְּרָדֶלֶס³⁴ הַנְּחַשׁ - הֲרִי אֵלוֹ אֲנִסִּין. אֵימָתִי? בְּזִמְן שְׁבָאוּ מְאֲלִיהֶן; אֲבָל אִם הוֹלִיכֶם³⁵ לְמָקוֹם גְּדוּדֵי חַיִּוֹת וְלְסֻטִּים - אֵין אֵלוֹ אֲנִסִּין³⁶, וְחֵיב לְשַׁלֵּם.

(28) גדול, ששומר שכר פטור עליו, מפני שזאב אחד אינו מתנפל על אדם ואפשר היה לרועה לגרשו. (29) שמתפרצים ומתקרבים למקום ישוב. כתנא-קמא ולא כרבי יהודה, האומר שבשעת משלחת גם זאב אחד אונס. (30) וזה הוא טריפה האמורה בתורה (שמות כב, יב). (31) כת"ק שם, ולא כידוע הבבלי בשם רבי מאיר, האומר שאם באו משתי רוחות - אונס. (32) וזה הוא נשבה האמורה בתורה (שמות שם, ט). (33) אינו מחוייב לסכן נפשו, אבל ליסטים ואינו מזויזין אין זה אונס, שהרי יש כאן גבר מול גבר, ואין סכנה כרוכה במאבק אחד נגד אחד בלי כלי זיין, ולכן יעמוד הרועה ויציל העדר (שם בגמרא). (34) צבוע (בבא-קמא טז). (35) הרועה הולך את הבהמות. (36) בבא-מציעא שם.

ה. רועה שְׁמִצָּא גִבָּב, וְהִתְחִיל לְהִתְגַּרְוֹת בּוֹ וְלִהְרָאוֹתוֹ שְׁאִינוֹ חוֹשֵׁשׁ מִמֶּנּוּ, וְאָמַר לוֹ: הֲרִי אָנוּ בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי, וְכָף וְכָף רועים אֲנַחְנוּ, וְכָף וְכָף פְּלִי מִלְחָמָה יֵשׁ לָנוּ, וְכֹא אוֹתוֹ הַלְסֻטִים וְנִנְחָחוּ וְלוֹקַח מִהֶן - הֲרִי הָרועה חֵיב; שְׁאֶחָד הַמּוֹלִיךְ אֶת הַבְּהֵמָה לְמָקוֹם גְּדוּדֵי חַיִּוֹת וְלְסֻטִים, אוֹ מְבִיא אֶת הַלְסֻטִים בְּהִתְגַּרְוֹתוֹ לְמָקוֹם הַבְּהֵמָה³⁷.

(37) שם, כרבא.

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

שהסיגוף החליש גופה שגרם בסוף למיתת הבהמה, וכיון שאין השומר יכול לישבע בוודאי שלא מתה בפשיעתו - הרי זה משלם כדין מחויב שבועה ואינו יכול לישבע. ראה למעלה הערה נו. (62) גברה הבהמה על הרועה, ושחררה עצמה. (63) הר גבוה. (64) שהרי, בין העליה ובין הנפילה מההר - בעל-כורחו של רועה באו. (65) שעליית הבהמה לראשי צוקין שם כרוכה בסכנה, שאפשר שתיפול, ולכן פשיעה היא. (66) שהנפילה באונס היתה - שתקפתו ונפלה. (67) כמו שנתבאר בפ"א הל' ד (משנה שם צג, וכפי מה שפירשוה בגמרא שם לו: וראה ברי"ף שם). (68) בזרם הנהר. (69) עובדא (שם) לפני רב פפא. (70) כרב חסדא, שם.

- י. פשע בה⁷¹ ויצאה לאגם⁷², ומתה שם כדרכה - 21
 פטור; שאין⁷³ ויצאתה גרמה לה שתבוא לידי אגס
 זה. הואיל וכדרכה מתה - מה לי בבית שומר, מה
 לי באגס?⁷⁴ אבל אם גנבה גנב מהאגס, ומתה
 כדרכה בבית הגנב - הרי השומר חייב, אף על פי
 שהוא שומר חנם⁷⁵; שאפילו לא מתה, הרי היא
 אבדה⁷⁶ ביד הגנב, ויצאתה⁷⁷ גרמה לה להגנב⁷⁸.
 וכן כל פיוצא כזה.

(71) שלא נעל בפניה כראוי. (72) מקום שאינה שמורה מפני גנבים וזאבים. (73) זה נימוק למה פוטרים אנו את השומר, אע"פ שתחילתו בפשיעה - שהרי יציאתה לאגס בפשיעתו היתה, ואמרנו למעלה (פ"א ה"ז) שתחילתו בפשיעה וסופו באונס - חייב. (74) גם בבית השומר היה המוות פוקד אותה, ולכן פוטרים אותו. ולא אמרו "תחילתו בפשיעה וסופו באונס - חייב" אלא במקום שיש לייחס לפשיעה יסוד לאונס שבא אחר-כך, כגון רועה שהעביר עדרו על הגשר שנתבאר בהלכה לט (שם לו: כרבא). (75) שפטור מגניבה ואבידה. (76) מן הבעלים. (77) בפשיעה. (78) ולכן חייב, מפני הפשיעה שקדמה לגניבה - ומיתת הבהמה ברשות אינה פוטרת את השומר מחיובו שקדם למיתת הבהמה.

יום חמישי א' אייר ה'תשע"ז

פרק רביעי

(1) יבאר דין שוכר בהמה ללכת בדרך מסויימת או להוליך משוי מסויים ועבר והלך או הוליך בדרך אחרת, ודין שוכר בהמה מה מותר לו להניח עליה.

- א. השוכר את החמור² להוליכה ברה³, והוליכה
 בבקעה: אם החלקה⁴ - פטור⁵, אף על פי שעבר על
 דעת הבעלים; ואם הוחמה - חייב⁷. שוכרה
 להוליכה בבקעה, והוליכה ברה: אם החלקה -
 חייב, שהחלקות יתר ברה מן הבקעה; ואם הוחמה
 - פטור, שהחממות בבקעה יתר מן הרה, מפני
 הרוח שמנשבת בראש הרהים. ואם הוחמה מחמת
 המעלה⁸ - חייב⁹. וכן כל פיוצא כזה. וכן השוכר את
 הפרה¹⁰ לחרש ברה, וחרש בבקעה, ונשבר הזקמן,

- ח. רועה שהניח עדרו וכא לעיר, בין בעת שדרכו
 הרועים להכנס⁵² ובין בעת שאין דרך הרועים
 להכנס, וכא⁵³ זאבים וטרפו, ארי ודרס⁵⁴ - אין
 אומרים: אלו הנה שם הנה מציל⁵⁵; אלא אומדין
 אותו: אם יכל להציל על ידי רועים ומקלות -
 חייב⁵⁶, ואם לאו - פטור⁵⁷. ואם אין הדבר ידוע -
 חייב לשלם⁵⁸.

(52) שנהגו הרועים להשאיר העדר בשדה באותה שעה ולהכנס לעיר. (53) העידו עדים, שראו התנפלות זאבים או ליסטים. (54) ארי דרכו לדרוס הבהמה, ואוכלה מחיים במקום שמוצאה. והזאב דרכו להמיתה ולסוחבה למקום בטוח, ושם אוכלה. (55) היה מתעורר אצלו רוח גבורה להלחם בהם והיה מציל, אלא אנו דנים אותו כפי טבע רוב בני האדם, שאינם יוצאים להלחם בארי ובזאבים (סמ"ע שג ס"ק י. וראה ב"מ קו.). (56) המדובר בשומר שוכר, שעליו לשמור שמירה מעולה, ולכן אף-על-פי שלא פשע, שהרי דרך הרועים להכנס - יש לדוננו כמו בגניבה ואבידה בלי פשיעה (שם, כרב חסדא ורבה בר רב הונא), אבל שומר חנם שנכנס בעת שדרך הרועים להכנס - פטור, מפני שאין זה פשיעה (מגיד-משנה). (57) אפילו בעת שאין דרך הרועים להכנס, שהרי זה כעדים המעידים שנאנסה, ולמה אין מחייבים אותו מדין "תחילתו בפשיעה וסופו באונס" (ראה למעלה פ"א הל' ד')? ביארנו שם בשם הלחם-משנה, שחייב זה לא נאמר אלא במקום שיש לייחס את האונס לפשיעה שקדמה לו. וכאן המדובר, כשלא היה בידו להציל אפילו אם היה שם, נמצא שהאונס אין לו כל קשר לפשיעה. ראה בסמוך הלכה י, ורי"ף בבא-מציעא לו: (58) שהרי זה מחויב שבועה שהיה כאן אונס ודאי, ואינו יכול לישבע, שהרי אין הדבר ידוע אם היה יכול להציל או לא, וכל המחויב שבועה ואינו יכול לישבע - משלם (ש"ך סי' שג ס"ק י').

- ט. מתה הבהמה כדרכה - הרי זה אגס, והרועה
 פטור⁵⁹. סגפה⁶⁰ ומתה - אינו אגס⁶¹. תקפתו⁶²
 ועלתה לראשי צוקין⁶³, ותקפתו ונפלה - הרי זה
 אגס⁶⁴. העלה לראשי צוקין, או שעלתה מאליה
 והוא יכל למנעה ולא מנעה, אף על פי שתקפתו
 ונפלה, ומתה או נשברה - חייב; שכל שתחלתו
 בפשיעה⁶⁵ וסופו באגס⁶⁶ - חייב⁶⁷. וכן רועה שהעביר
 הבהמות על הגשר, ודחפה אחת מהן לחברתה,
 ונפלה לשבלת⁶⁸ הנהר - הרי זה חייב⁶⁹; שהיה לו
 להעבירן אחת אחת. שאין השומר נוטל שכר אלא
 לשמור שמירה מעולה, והואיל ופשע בתחלה
 והעבירן פאחת, אף על פי שאגס בסוף בעת
 הנפילה - הרי הוא חייב⁷⁰.

(59) שם צג: (60) עינה ברעב או בעינוי אחר. "לענות נפש", מתרגם אונקלוס: לסגפא נפש (במדבר ל, יד). (61) אין דנים מיתת הבהמה כאונס אפילו מתה אחר זמן - חודש ואפילו שנה - מעת שסיגפה, שיש מקום לתלות

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום חמישי א' אייר - ספר משפטים - הלכות שכירות קסז

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

12 ג. שְׂכָרָה לְדוֹשׁ פְּקוּטָנִית²¹, וְדָשׁ בְּתוּבֹאָה, וְהִחְלָקָה
 13 - פְּטוּר. בְּתוּבֹאָה, וְדָשׁ פְּקוּטָנִית - חֵיב, שֶׁהִקְטָנִית
 14 מִחֻלְקָתָהּ²². מִעֲשֵׂהָ²³ בְּאֶחָד, שֶׁהִשְׁפִּיר חֲמֹר לְחִבְרוֹ,
 15 וְאָמַר לוֹ: לֹא תִלָּךְ בּוֹ בְּדֶרֶךְ נֶהַר פְּקוּד, שֶׁהַמַּיִם
 16 מְצוּיִין שָׁם, אֲלֵא בְּדֶרֶךְ נָרְשׁ, שְׁאִין בָּהּ מַיִם. הִלָּךְ
 17 בְּדֶרֶךְ נֶהַר פְּקוּד, וּמַת חֲמֹר, וְלֹא הָיוּ שָׁם עֲדִים
 18 שֶׁמְצִידִים בָּאִי זֶה דֶּרֶךְ הִלָּךְ, אֲלֵא הוּא מְעַצְמוֹ אָמַר:
 19 בְּנֶהַר פְּקוּד הִלְכָתִי, וְלֹא הָיוּ שָׁם מַיִם, וּמִחֻמַּת עֲצָמוֹ
 20 מָת. וְאָמְרוּ חֻכְמַיִם: הוֹאִיל וַיֵּשׁ עֲדִים²⁴ שֶׁהַמַּיִם
 21 בְּנֶהַר פְּקוּד מְצוּיִין - חֵיב לְשֵׁלֶם, שֶׁהָרִי שָׁנָה עַל
 22 דַּעַת הַבְּעֵלִים²⁵, וְאִין אוֹמְרִים מָה לִי לְשַׁקֵּר²⁶
 23 בְּמָקוֹם עֲדִים.

(21 משנה שם. 22) שם. מפני שהן חלקות לא מחוספסות - המעידה מצוייה בשעת דישתן יותר מבדישה בתבואה, ולכן מקטנית לתבואה פטור שהרי לא השינוי גרם למעידתה, ומתבואה לקטנית חייב, שגרם בזה למעידתה. (23) שם פא: עובדא לפני אביי ורבא. (24) כלומר, ברור לנו, כאילו היו עדים מעידים על זה לפנינו, שהיו שם מים שחזקת נהר פקוד שהמים מצויים בו תמיד. (25) שינוי שגרם למיתתה. (26) כלומר, אינו נאמן במיגו שאם רצה לשקר היה אומר שהלך בדרך נרש, - שהרי אין עדים המעידים שהלך בדרך פקוד - והיה פטור, ומעתה יש להאמין לטענתו שלא היו מים בנהר פקוד. במקום עדים - אין מקום להאמינו אפילו בסיוע המיגו, שהרי עדים מכחישים מה שהוא אומר.

ד. הַשׁוֹכֵר אֶת הַבְּהֵמָה²⁷ לְהֵבִיא עֲלֶיהָ מְאִתִּים
 24 לְטָרִיזִין²⁸ שֶׁל חֲטִיִּם, וְהֵבִיא מְאִתִּים לְטָרִיזִין שֶׁל
 25 שְׁעוּרִים, וּמִתָּה - חֵיב; מִפְּנֵי שֶׁהִנְפַּח קֶשֶׁה לְמִשׁוּי,
 26 וְהִשְׁעוּרִיִּין יֵשׁ לָהֶן נִפְחָא²⁹. וְכֵן אִם שְׂכָרָה לְהֵבִיא
 27 תְּבוּאָה, וְהֵבִיא בְּמִשְׁקָלָה תְּבִין³⁰. אֲבָל אִם שְׂכָרָה
 28 לְהֵבִיא עֲלֶיהָ שְׁעוּרִים, וְהֵבִיא בְּמִשְׁקָלָן חֲטִיִּם, וּמִתָּה
 29 - פְּטוּר³¹. וְכֵן כָּל פְּיֻצָּא בְּזָה.
 30

(27 שם פ. 28) ליטרה; יחידת משקל, ושיעורה כתב רבינו בפרק ג מהלכות חובל ומזיק הלכה ה. (29) שהשעורים משקלם פחות ממשקל החיטים וכשהוא משווה משקל השעורים למשקל החיטים, הרי הוא מוסיף במידת השעורים ומרבה בנפח, ולפיכך, יש לייחס מיתתה לתוספת הנפח המכבידה על הבהמה במשאה (שם כרבא). (30) שנפחה גדול משל תבואה - חייב. (31) שהרי לא שינה לרעה. ראה לקמן הלכה ו דין שיעור התוספת.

ה. שְׂכָר אֶת הַבְּהֵמָה³² לְרִפּב עֲלֶיהָ אִישׁ - לֹא יִרְפִּיב
 31 עֲלֶיהָ אִשָּׁה³³. שְׂכָרָה לְרִפּב עֲלֶיהָ אִשָּׁה - מִרְפִּיב
 32 עֲלֶיהָ אִישׁ. וּמִרְפִּיב עֲלֶיהָ כָּל אִשָּׁה, בֵּין קִטְנָה בֵּין
 33 גְּדוּלָּה, וְאִפְלוּ מִעֲפָרַת שְׁהִיא מְנִיקָה³⁴.
 34

(32 שם עט: 33) שאינה שולטת בבהמה כאיש ולא תוכל לשמור עליה ממכשול (ראה חסדי דוד על התוספתא בבא

1 והוא הפלי' שְׂחוּרֵשׁ בּוֹ - הָרִי הַשׁוֹכֵר פְּטוּר¹², וְדִין
 2 בַּעַל הַפָּרָה עִם הָאֲמִנִין שְׁחָרְשׁוּ¹³. וְכֵן אִם לֹא שָׁנָה
 3 עַל דַּעַת הַבְּעֵלִים, וְנִשְׁפַּר הַקְּנָן - דִּין בַּעַל הַפָּרָה
 4 עִם הָאֲמִנִין¹⁴. שְׂכָרָה לְחָרֵשׁ בַּפְּקָעָה, וְחָרֵשׁ בְּהָר, וְנִשְׁפַּר הַקְּנָן - הַשׁוֹכֵר חֵיב¹⁵, וְדִינוֹ שֶׁל שׁוֹכֵר עִם
 5 הָאֲמִנִים¹⁶.

(2 משנה בבא מציעא עח. 3) על תנאי שיוליכה דרך ההר. (4) מעדה. (5) שמעידת החמור בבקעה מעוטה מבהר, נמצא שמעידתה אינה תוצאה מהשינוי. (6) שהשכירה לדרך הרים. כחכמים במשנה שם ולא כרבי מאיר (בגמרא שם) האומר: כל המעביר על דעת בעל הבית נקרא גולן. כלומר, כל עבירה על תנאי כגולן שחייב אפילו באונסים. (7) שמשב הרוח בבקעה חלש מבהר, נמצא שהשינוי גרם לריבוי החמימות (שם). (8) שהתאמצה בעלייתה להר. (9) שהשינוי גרם לה חמימות יתירה. (10) עם כלי החרישה. (11) קנה המחרישה. (12) כי המכשולים בבקעה מעוטים מאשר בהר שמצויים בו סלעים, נמצא ששכירת הקנן אינה תוצאה מהשינוי (שם פ. 13) כלומר, תביעת בעל הבית מופנית כלפיהם, שבסיבתם נשבר הקנן, ואם אין להם לשלם מפסיד בעל הפרה. (14) משמיענו, שהאומנים חייבים לשלם לבעל הפרה, אף על פי שהשוכר לא שינה, ואפילו אם שכרו לחרוש בהר שיש בו סלעים ונתקלה בהם המחרישה ונשברה, מפני שבעל הפרה יכול לטעון לאומנים מחוייבים אתם להישמר מנגיעה בסלעים. (15) שהרי פשע במה ששינה מחרישת בקעה הקלה לחרישת הר הקשה. (16) כלומר, והם חייבים להחזיר לו מה ששילם למשכיר, שהרי הם חייבים גם בחרישת הר כמו שביארנו למעלה (מגיד משנה).

ב. וּמַהוּ דִּין הָאֲמִנִין שֶׁשְׂפָרוּ בְּעַת חֲרִישָׁה?
 7 שְׁמִשְׁלָמִין. מִי מִשְׁלֵם¹⁷? זֶה הָאוּחוֹ אֶת הַפְּלִי בְּעַת
 8 הַחֲרִישָׁה¹⁸. וְאִם הָיְתָה הַשְּׂדֵה מְעֻלוֹת מְעֻלוֹת -
 9 שְׁנֵיהֶם חֵיבִים בְּדַמֵי הַקְּנָן: הַמְּנַהֵג אוֹתָהּ בְּמִלְמַד¹⁹
 10 וְהָאוּחוֹ אֶת הַפְּלִי²⁰.
 11

(17) החרישה נעשית בשניים - אחד המנהיג את הבהמה ומכוון את פסיעותיה והשני אוחו במחרישה ומכוון את עומק החרישה. ושואל רבינו: מי משניהם משלם? כלומר, למי אנו מייחסים את שכירת הקנן, אם למנהיג, שאפשר שלא כיוון יפה את צעדי הפרה ועיקם בזה את השורה של המענה וגרם שהקנן נתקל באבן ונשבר, או לזה האוחז במחרישה, שאנו אומרים שבמה שהעמיק את הקנן יותר מן הדרוש, גרם לשכירתו. (18) כלומר, יותר יש לייחס שכירת הקנן להאוחז במחרישה שאילו לא העמיק יותר מן הדרוש לא היה נשבר על ידי עיוות התלם. (19) מקל שבאמצעותו מכוונים את הפרה החורשת. (20) במקרה זה יש לייחס שכירת הקנן למנהיג ולהאוחז במחרישה במידה שווה, שבמקום שיש מעלות שהמכשולים מרובים, גם בעיוות השורה על ידי המנהיג לבד עלול הקנן להישבר והדבר בספק מי גרם לשכירתה, ולכן שניהם חייבים (רש"י שם).

לא פרק והזוק - הוא בעצמו גרם לכך. (47) לא עלתה על דעתו לייחס הכבוד לתוספת משא אלא ייחסו לחלושה זמנית שתקפתו. וסבור, שאחר שינוח מעט, יחזור לאיתנו, ולפיכך לא פרק המשא ואם כן גרם השוכר את הנזק (שם כרב אשי').

14 ח. השוכר את החמור⁴⁸ לרפב עליה - יש לו להניח עליה פסות⁴⁹ ולגינו⁵⁰ ומזונותיו של אותו הדרה⁵¹, לפי שאין דרה⁵² השוכר לחזר בכל מלוין⁵³ ומלוין לקנות מזונות; יתר על זה - הרי מעפב עליו פעל החמור. וכן יש לבצל החמור להניח עליה שעורים ותכן מזונות⁵⁴ של אותו היום; יתר על זה - השוכר מעפב, מפני שאפשר לו לקנות בכל מלוין ומלוין⁵⁵. לפיכך, אם אין שם מאין יקנה⁵⁶ - מניח עליו מזונותיו ומזונות בהמתו של כל אותה הדרה⁵⁷. וכל אלו הדברים - בשוכר סתם, ובמקום שאין מנהג ידוע; אבל במקום שיש מנהג - הכל לפי המנהג⁵⁸.

(48) שם עט: (49) בגדים שיצטרך להם כשיגיע למחוז חפצו להחליף בגדי הדרך (שיטה מקובצת שם בשם הריטב"א). (50) כד המים. (51) עד שיגיע למחוז חפצו. (52) אינו רגיל בכך. (53) שהוא פוגש בדרכו. (54) בדפוס רומא (ר"מ): ומזונות. (55) שהחמר דרכו לחזר אחר מזונותיו ומזון החמור בכל מקום שהם חונים ללית לילה. (56) שאין עוברים במקום יישוב. (57) שם. (58) כמו שאמרו בעניין שכירות פועלים (שם פג.): "הכל כמנהג המדינה" (מגיד משנה).

יום שישי ב' אייר ה'תשע"ז

פרק חמישי

(1) יבאר דין שוכר בהמה או ספינה ואירע בהן אונס אם חייב המשכיר להעמיד לו בהמה או ספינה אחרת, ודין משכיר בית לזמן קצוב ורצה השוכר להשכירו לאחר, ודין בית זה או בית כזה אני משכיר לך ודין משכיר בית סתם או עלייה סתם.

25 א. השוכר את הבהמה², וקלטה³ או נשתתית או נלקחה לעבודת המלך, אף על פי שאין סופה לחזר⁴, אם נלקחה דרה⁵ הליכה⁶ - הרי המשכיר אומר לשוכר: הרי שלך לפני⁶, וחייב לתן לו שכרו משלם⁷. במה דברים אמורים?⁸ בששכרה לשאת עליה משוי שאפשר להשליכו בלא הקפדה⁹; אבל אם שכרה לרפב עליה או לשאת עליה פלי זכוכית וכיוצא בהן - חייב להעמיד לו חמור אחר¹⁰, אם שכר ממנו חמור¹¹; ואם לא העמיד - יחזיר השכר¹², ויחשב עמו על שכר פמה שהלך בה¹³.

(2) משנה, בבא מציעא עה. וגמרא שם: (3) בברקית, שעלה תבלול בעיניה הגורם עוררון, או שתקף אותה עש האוכלת רגליה (גמרא שם). ועדיין ראויה היא למלאכה ('טור' סימן שי). (4) שם, כשמואל. (5) כלומר, לא יצא

מצינעא פרק ז). (34) כלומר, עם היוג המוסיף משא (מגיד משנה).

1 ו. השוכר את הבהמה לשאת עליה משקל ידוע³⁵, והוסיף על משאו: אם הוסיף חלק משלשים³⁶ על השעור שפסק עמו, ומתה - חייב³⁷; פחות מכאן - פטור³⁸, אבל נותן הוא שכר התוספת³⁹. שכר סתם - אינו נושא אלא במשקל הירוע במדינה לאותה בהמה; ואם הוסיף חלק משלשים, כגון שדרפה לשאת שלשים וטען עליה אחד ושלשים, ומתה או נשברה - חייב⁴⁰. וכן ספינה⁴¹ שהוסיף בה אחד משלשים על משאה, וטבעה - חייב לשלם דמיה.

(35) כפי מה שהוסכם ביניהם. (36) כגון ששכרה להטעינה שלושים סאה והטעין שלושים ואחד. (37) דברי רבינו ניתנים להתפרש שדעתו שכל שהוסיף במשאה יותר מכפי מה שהוסכם, אף על פי שמנהג המקום להטעינה משא כבד מזה - חייב, שהרי הדגים חייב תוספת המשא בשכרו למשקל ידוע, ומשמע, שאף שהבהמה עומדת היא להישכר למשא שהטעינה אם היה מוסיף שכו, מכל מקום, אם הוסיף על מה שהוסכם - חייב. אולם הרמב"ן והרשב"א (הובאו במגיד משנה כאן) חולקים על רבינו ודעתם שמכיוון שהבהמה עומדת להישכר גם למשא כזו, הרי אין לייחס מיתתה לתוצאה מתוספת המשא ולפיכך, אין לחייבו אלא בתוספת שכר בלבד. והבית יוסף בסימן שח מבאר, שהמדובר כאן, כשהמשכיר קבע את משקל המשא ואמר לשוכר אני משכירה לך למשא כזו, ואנו אומרים שהמשכיר יודע שבהמתו חלשה ואינה ראויה לטעינת משא כפי הנהוג באותו מקום ולכן קבע משקל נמוך מהנהוג והשוכר שהוסיף - פשע, אבל אם הצעת השכירות למשקל ידוע באה מצד השוכר, אף על פי שאסור לו להוסיף מבלי שיקבל רשות מהמשכיר - אם הוסיף פטור. (38) שאין לייחס לתוספת כזו סיבה למותה. (39) שהרי שכרו לפי המשא ולכן משלם שכר התוספת. (40) שיעור התוספת המחייב הוא אחד משלושים של המשא המקובל באותו מקום - למדנו ממה שאמרו במשנה שם: "להביא לתן חטים וכו' פטור ואם מוסיף על משאו חייב. וכמה יוסיף על משאו ויהא חייב? סומכוס אומר משום רבי מאיר וכו' שלושה קבין לחמור". כלומר, אם שכר בהמה במקום שהמנהג הוא שטטעינין עליה לתן - משקל שלשים קב - הוסיף עליה שלושה קבין, היינו, חלק משלושים ממידת הטעינה הנהוגה חייב, והוא הדין לכל המקומות, תוספת של אחד משלושים מן הנהוג - מחייבת. (41) ברייתא שם.

10 ז. הפתף⁴² שהוסיף⁴³ על משאו קב אחד⁴⁴, והזק במשא זה - חייב בנזקיו. שאף על פי שהוא⁴⁵ בן דעת והרי הוא מרגיש בכבד המשא⁴⁶ - יעלה על לבו, שגמא מחמת חליו הוא זה הכבד⁴⁷.

(42) סבל. (43) השוכרו בלי ידיעת הסבל. (44) משא האדם הממוצע הוא שלושים קב והוסיף אחד משלושים (רש"י שם דיבור המתחיל קב). (45) הסבל. (46) והיה לו להבין שהוסיף עליו משא ולפרוק המשא מעליו מייד, ואם

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום שישי ב' אייר - ספר משפטים - הלכות שכירות קסט

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

הקדים לו השוכר שכרו, והוא בחזקת המשכיר. (13) כלומר, זה שאמרו חייב להעמיד חמור אחר - הכוונה שאם המשכיר רוצה בכל השכר כפי שהוסכם בעיסקת השכירות - יעמיד לו חמור אחר, ואינו יכול לומר לו הרי שלך לפניך, אבל אם אין ברצונו להמשיך בעיסקת השכירות, הרשות בידו (מגיד-משנה) ומחזיר לשוכר השכר שקיבל בעד שארית הדרך שלא הלכה הבהמה, ומעכב בידו השכר בעד הדרך שכבר הלך בה, שהרי נהנה השוכר במה שהגיע עד כאן, ובידו לשכור בהמה אחרת להמשיך בדרכו (ראה גמרא עט. וב'תוספות' ב"ה אילו).

ב. מִתָּה הִבְהֵמָה אוּ נִשְׁכְּרָה¹⁴, בֵּין שְׁשֻׁכְרָה לְשֵׂאת¹⁵
 בֵּין שְׁשֻׁכְרָה לְרֹכֵב, אִם אָמַר לוֹ: חֲמורִי סָתַם¹⁶ אָנִי
 מְשֻׁכְרִי לָךְ - חֲנִיב לְהַעֲמִיד לוֹ חֲמורִי אַחֲרַי¹⁷ מִכָּל
 מְקוֹם¹⁸; וְאִם לֹא הִעֲמִיד - יֵשׁ לְשׁוֹכֵר לְמִכֹּר
 הַבְּהֵמָה¹⁹, וְלִקְחָהּ בְּהֵמָה אַחֲרַת, אוּ שׁוֹכְרָה²⁰ בְּהֵמָה
 בְּדַמְיָהּ, אִם אֵין בְּדַמְיָהּ לְקַח²¹, עַד שְׁיִגְיַע לְמְקוֹם
 שְׁפֶסֶק בּוֹ²². אָמַר לוֹ: חֲמורִי זֶה²³ אָנִי מְשֻׁכְרִי לָךְ,
 אִם שְׁכָרָה לְרֹכֵב עֲלֶיהָ אוּ לְכָלִי זְכוּכִית, וּמִתָּה בְּחֻצֵי
 הַדֶּרֶךְ: אִם יֵשׁ בְּדַמְיָהּ לְקַח בְּהֵמָה אַחֲרַת - יִקְחָהּ²⁴,
 וְאִם אֵין בְּדַמְיָהּ לְקַח - שׁוֹכְרָה אֶפְלוּ בְּדַמִּי פְּלֵא²⁵,
 עַד שְׁיִגְיַע לְמְקוֹם שְׁפֶסֶק עִמּוֹ; וְאִם אֵין בְּדַמְיָהּ לֹא
 לְקַח וְלֹא לְשׁוֹכֵר - נוֹתֵן לוֹ שְׁכָרוֹ שֶׁל חֻצֵי הַדֶּרֶךְ²⁶,
 וְאֵין לוֹ עֲלָיו אֲלָא תַרְעֻמַּת²⁷. שְׁכָרָה לְמִשְׁא, הוֹאִיל
 וְאָמַר לוֹ חֲמורִי זֶה, וּמִתָּה בְּחֻצֵי הַדֶּרֶךְ - אֵינוֹ חֲנִיב
 לְהַעֲמִיד לוֹ אַחֲרַי, אֲלָא נוֹתֵן לוֹ שְׁכָרוֹ שֶׁל חֻצֵי הַדֶּרֶךְ
 וּמִנִּיחַ לוֹ בְּנִלְתוֹ²⁸.

(14) ואינה ראויה למלאכה כלל. (15) משא שאפשר להשליכו בלא הקפדה. (16) ואם כן, קיבל עליו לספק לו חמור עד שישלים העברת משאו או רכיבתו. (17) משנה, שם עח. (18) בין אם יש למשכיר משלו, ובין שצריך לשכור. כלומר, אפילו אם אין למשכיר חמור משלו - חייב לשכור חמור אחר ולהעמידו לשוכר, ואם לא העמיד - מפסיד כל דמי השכירות (רבינו בפירושו למשנה, כתוב: "לא יחשב שום דבר מן השכירות". ראה לחם-משנה). וטעמו של דבר: שהמשכיר קיבל עליו לספק חמור עד שישלים מטרת שכירותו, ואם אינו מקיים התחייבותו - פקעה גם התחייבותו של השוכר לשלם לו דמי שכירות. (19) שבזה שמסר הבהמה לרשות השוכר וקנאה השוכר במשיכה למלא בה תנאי השכירות - נשתעבדה גם לאחר מותה לממן בנבילתה השלמת מלאכתו כפי שהוסכם בחוזה. למעלה (בהל' א) בדין חלתה בשכרה לרכיבה לא ניתנה רשות לשוכר למוכרה, שלא אמרו זאת אלא במקום שאין לבהמה תקנה, כגון מתה או נשברה ואין אפשרות לרפאותה, ואנו אומרים שהשכירות משעבדת את הבהמה לשוכר, ומשום כך רשאי הוא למכור את נבילתה כדי לקיים תנאי השכירות, והרי בין כך ובין כך עומדת היא למכירה. אבל בחלתה, שעומדת היא לרפאותה, אין סברא לומר שהמשכיר שעבד הבהמה לשוכר שיהיה ביכולתו למוכרה, שהרי אינה עומדת להימכר ('נתיבות המשפט' סי' שי ס"ק

הצו מן המלך אלא להחרים הבהמות שהם נמצאים בדרכים (שם, וכפירוש רבינו חננאל, מגיד-משנה). (6) כלומר, גורלך גרם שפגעו בה מקרים אלו בזמן שהיא שכורה אצלך, והרי היא לפניך כמו שהיא. המדובר, כשהבהמה ראויה עדיין למלאכתה למרות מחלתה, אלא שהמחלה גורמת טירחה יתירה וגם עיכוב בדרך, אין לראות בהטרדה זו שינוי חמור בתנאי השכירות עד כדי שיהא לחייב את המשכיר להעמיד חמור אחר כדין מתה או נשברה, המבואר להלן בה"ב. וכן בנלקחה לעבודת המלך אע"פ שאין סופה לחזור, ואין ביכולת השוכר להשתמש בה כפי תנאי השכירות - כיון שבדרך הליכה נלקחה, אומר המשכיר: הרי שלך לפניך, משום שנמצאה הבהמה בדרכים בזמן שהיתה שכורה אצלך, אתה גרמת לה שתלקח, ואילו היתה נמצאת ברשותי לא היתה נלקחת, שהרי לא יצא צו החרמה על הבהמות הנמצאות בבתיים, נמצא שבסיבתך חל העיכוב למלא תנאי השכירות, ואין מוטל עלי להעמיד לך חמור אחר. ומזה יוצא, שאם צו החרמה הוא כללי - חייב להעמיד לו חמור אחר (מגיד-משנה). (7) בשלימות כפי המחיר שהוסכם בחוזה השכירות כשהיתה בבריאותה, ואין מחשבים בחלתה ההפרש שיש במחיר שכירת בהמה בריאה לבין חולה או שוטה, וכן בנלקחה לעבודת המלך אין מנכים מדמי השכירות בעד הדרך שלא הלך בה, אלא השוכר נושא בכל ההפסד, מפני שמזלו גרם למקרים אלו בזמן שהיא שכורה לו (תוספתא שם פ"ז. ראה מגיד-משנה). (8) שבחלתה או נשתתית - אומר המשכיר הרי שלך לפניך (מגיד-משנה - וראה להלן הערה ט). (9) מבלי לדקדק על מקום נפילת המשא, היינו שהמשא אינו מחומר שבידו, ואפשר להשליכו בכל מקום ולא ינזק, ואם כן עדיין ראויה הבהמה למלאכה שנשכרה לה, שהרי גם אם תיפול - מחמת שטותה או חוליה - באחת מן הפחתים לא יוזק המשא שעליה. (10) ואין המשכיר יכול לומר הרי שלך לפניך, שיש לראות במקרים אלו שינוי בתנאי השכירות, שהרי הבהמה אינה ראויה למלא תנאי השכירות, משום שעלולה היא להזיק לרוכב או לכלי הזכויות, אם תיפול באחת הפחתים מחמת שטותה או חוליה. ומבאר המגיד-משנה שאין דין זה - המחלק בין שכרו למשא סתם, ובין למשא כלי זכויות - אלא בחלתה או נשתתית. אבל בנלקחה, גם בשכרה לרכיבה או לכלי זכויות, אומר המשכיר: הרי שלך לפניך, שהרי הדין שבנלקחה לעבודת המלך - אומר לו הרי שלך לפניך, מבוסס (כמו שביארנו למעלה הערה ה) על טענת המשכיר, שבסיבת השוכר נגרם לבהמה שתלקח, וטענה זו כוחה יפה גם בשכרה לרכיבה או למשא כלי זכויות (שם עט). בשם רבי שמעון בן אלעזר: השוכר את החמור לרכוב עליה והבריקה (חלתה בעיניה או ברגליה. ראה שם עח): או שנשתתה - חייב להעמיד לו חמור אחר וכו'. אמר רב פפא, וכלי זכויות - כלרכוב דמי" פירוש, דין משא כלי זכויות כדין רכיבה). (11) ובדפוסיו וונציא נוסף: "או בהמה אחרת כאותה ששכר" כלומר, המשכיר חייב להעמיד כמין הבהמה שהשכיר לו, כגון אם השכיר חמור - לא יעמיד לו סוס (בתוספתא בבא-מציעא בפרק ז, ה"ה: המשכיר בהמה לחבירו, לא ישנה (המשכיר) לו את הבהמה. השכיר לו חמור - לא יושיבנו על הפרד וכו'). (12) אפילו

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

13 לְיוֹשֵׁב וּבִטְלָא³⁵. אָמַר לוֹ: סְפִינָה זוֹ אֲנִי מְשֻׁפָּר, 14
וְשֹׁכֵר הַשֹּׁכֵר לְהוֹלִיךָ בָּהּ יֵינן זֶה: אִם נָתַן הַשֹּׁכֵר - 15
אֵינּוּ יָכוֹל לְהַחְזִירוֹ, וְאִם לֹא נָתַן - לֹא יָתֵן; שְׂאִינן 16
זֶה יָכוֹל לְהֵבִיא הַסְּפִינָה עֲצָמָה, וְלֹא זֶה יָכוֹל לְהֵבִיא 17
יֵינן עֲצָמוֹ³⁶. שֹׁכֵר סְפִינָה סְתָם לֵינן סְתָם³⁷ - הָרִי אֱלוֹ 18
חֻלְקִין הַשֹּׁכֵר³⁸.

(29 שם עט. 30) כל יין שירצה. (31) אפילו בעד חצי הדרך שכבר הובל - מחזיר, שלא אמרו שהשוכר משלם שכר חצי הדרך (כמבואר למעלה הל' א, ב) אלא במקום שנהנה מהובלת מטענו, אבל כאן הלא היין טבע ואבד - אין לשוכר לשלם כלום (ראה ב'תוספות' שם בד"ה אילימא). (32) כלומר, ומאחר שאין ביד המשכיר למלא תנאי - ספינה זו - שבחווה השכירות - שהרי טבעה, וביד השוכר למלא, שהרי ליין סתם שכרו, ובאפשרותו להביא יין, הרי המשכיר אינו מקיים את מה שקיבל על עצמו, ולכן מחזיר כל השכר. ואין המשכיר יכול להציע ספינה אחרת במקום הספינה שטבעה ולהמשיך בהסכם השכירות, שיש לשוכר זכות, בהסתמכות על תנאי - ספינה זו - שבחווה השכירות, לתבוע מילוי החווה כפי הפרטים שנקבעו בו בשלימות (רי"ף שם). והוסיף רבינו נימוק בטענת השוכר, "שהקפדה גדולה יש בספינה זו", כלומר ספינה זו שטבעה שכרתיה אחר שבדקתי ובחנתי מבנה ומצבה וכל פרטי הליכותיה, ואיני מוכן לקבל ספינה אחרת שתעמיד במקומה (ראה משנה-למלך). (33) והרי העיכוב בקיום החווה, מצד השוכר בא, ולכן משלם בעד כל הדרך כפי שהוסכם. (34) שהיה על המשכיר - הספן - לטרוח בהולכת הספינה אלמלא טבעה. (35) כלומר, יש לחשב התשלום בעד חצי הדרך - שהמשכיר מקבל בעדו שכר - פחות הסכום שאדם מוכן שינכו לו משכרו, כדי שלא יצטרך לעבוד ולטרוח אלא יהא יושב ובטל (רי"ף שם). (36) כלומר, מאחר שלא המשכיר ולא השוכר, בידם למלא אחר תנאי השכירות - אנו מחליטים המעות ביד המוחזק ויד התובע על התחנותה, שאין להוציא המעות מן המוחזק מטעם שלא קיים תנאו אלא אם-כן נתקיימו מצד התובע, ומאחר שאין ביד התובע לקיים תנאו - מפסיד כל שכרו. (37) ורשאי המשכיר להעמיד ספינה אחרת - והשוכר יין אחר, אבל שניהם לא מילאו תנאי השכירות. (38) אם הקדים השוכר השכר, המשכיר מחזיר שכר חצי הדרך הנותר. ואם לא הקדים, השוכר משלם בעד חצי הדרך שנסעו (גמ' שם). ואין המוחזק יכול לטעון - כמו בספינה זו ויין זה - אין לי להחזיר השכר לפני שהתובע מילא תנאו, מפני שיש לתובע טענה נגדית: מוכן אני למלא התנאי ולהביא יין, אבל אין להטיל עלי למלא התנאי לפני שהמשכיר ממלא תנאו להעמיד ספינה, ואינני מאמינו שיעשה זאת, ונמצא שאני טורח ומפסיד מעותי (רא"ש שם יא) ויוצא מזה, שאם אחד משניהם מילא תנאו ואין השני ממלא - מוציאין השכר אפילו מן המוחזק, מאחר שאינו ממלא תנאו (מגיד-משנה בשם הרמב"ן).

19 ד. הַשֹּׁכֵר אֶת הַסְּפִינָה, וּפְרָקָה³⁹ בְּחֻצֵי הַדֶּרֶךְ - נוֹתֵן 20
לוֹ שֹׁכֵר כָּל הַדֶּרֶךְ⁴⁰. וְאִם מָצָא הַשֹּׁכֵר מִי שֵׁשֻׁפָּר

(20 שם עט. כשמואל, בהשכירו חמור זה, והוא-הדין בחמור סתם. (21) אם דמי הנבילה אינם מספיקים כדי לקנות בהמה אחרת. משמע, שאם דמי הנבילה מספיקים לקנות חמור אחר - אינו רשאי לשכור על חשבון המשכיר. (22) ואם אין בדמיה לא ליקח ולא לשכור - אין מחייבים את המשכיר להשלים את ההפרש, מפני שלא עבד אלא את החמור, אבל לא שאר נכסיו (מגיד-משנה). ובמקרה זה מפסיד המשכיר כל שכרו אם אינו מעמיד לו חמור אחר, כמו שביארנו למעלה הערה יז. (23) כלומר, חמור זה אני משכיר לך, ואיני מקבל עלי לספק לך חמור אחר אם ימות. (24) שהבהמה משועבדת לו אפילו לאחר מותה כששכרה לרכיבה (וראה להלן הערה כז בדין שכרה למשא). (25) שם, כשמואל. (26) שהרי נהנה השוכר במה שהגיע עד כאן (שם). (27) שם. כלומר, אף שאין לשוכר תביעת ממון על המשכיר, רשאי הוא להתרעם על המשכיר בגלל העוול שעשה לו בזה שהשכיר לו בהמה כחושה, ואין תרעומתו תרעומת חינום האסורה (בשם רבי ישראל סלנטר - בספר אור ישראל - נתיבות אור). (28) למשכיר, שאין נבלת החמור משועבדת לשוכר ליקח או לשכור חמור אחר בדמיה, שלשון "חמור זה" שהתנה המשכיר בעת השכירות, משמעו שאינו מתחייב להעמיד לו חמור אחר עד שישלים השוכר מלאכתו, אפילו לא מדמי החמור שמשכירו אם ימות, שאינו משעבד את החמור לשוכר אלא למלאכה שהתנה עמו, ולא אמרו שדמי החמור משועבדים לשוכר - אף "בחמור זה" - אלא בשכרו לרכיבה או לכלי זכוכית (כמבואר למעלה), שלכך פירש השוכר מטרת השכירות - אע"פ שבשכרו למשא סתם, רשאי הוא לא להשתמש בחמור לכל מטרה שהיא - כדי שיהיה החמור משועבד לו גם לאחר מיתתו, שהשוכר לרכיבה או לכלי זכוכית, מקפיד שלא יהיו לו עיכובים בדרכו (ראה טורי-זהב סי' שי). רבינו למד הבהל זה בין רכיבה לבין משא, ממה שאמרו שם (לפי נוסחת הרי"ף): "השוכר את החמור לרכוב עליו ומתה לו בחצי הדרך, אמר רב אם יש בדמיה וכו'", משמע שרק בשכרו לרכיבה (או לכלי זכוכית שדינה כרכיבה, ראה למעלה הערה ט) משועבדים דמי החמור לשוכר, אבל אם שכרו למשא סתם - לא (ודעת הראב"ד בהשגה, שאין הפרש בין רכיבה למשא, ובשניהם החמור משועבד לשוכר, וזה שאמרו בגמרא לרכוב עליו, לא דוקא אמרוהו).

1 ג. הַשֹּׁכֵר אֶת הַסְּפִינָה²⁹, וְטָבְעָה לוֹ בְּחֻצֵי הַדֶּרֶךְ: 2
אִם אָמַר לוֹ: סְפִינָה זוֹ אֲנִי מְשֻׁפָּר לָךְ, וְשֹׁכְרָהּ 3
הַשֹּׁכֵר לְהוֹלִיךָ בָּהּ יֵינן סְתָם³⁰, אָף עַל פִּי שְׂנַתָּן לוֹ 4
הַשֹּׁכֵר - יַחְזִיר כָּל הַשֹּׁכֵר³¹; שְׂהָרִי זֶה אוֹמַר לוֹ: 5
הֵבֵא לִי הַסְּפִינָה עֲצָמָה שְׂשֹׁכְרָתִי, שְׂהַקְפְּדָה גְדוֹלָה 6
יֵשׁ בְּסְפִינָה זוֹ, וְאֲנִי אָבִיא יֵינן מְפָל מְקוֹם וְאוֹלִיךָ 7
בָּהּ³². אָמַר לוֹ: סְפִינָה סְתָם אֲנִי מְשֻׁפָּר לָךְ, וְשֹׁכְרָהּ 8
הַשֹּׁכֵר לְהוֹלִיךָ בָּהּ יֵינן זֶה, אָף עַל פִּי שְׂלֵא נָתַן לוֹ 9
מִן הַשֹּׁכֵר כָּלֹם - חֵיב לָתֵן כָּל הַשֹּׁכֵר; שְׂהָרִי אוֹמַר 10
לוֹ: הֵבֵא לִי הַיֵּינן עֲצָמוֹ, וְאֲנִי אָבִיא לָךְ סְפִינָה מְפָל 11
מְקוֹם וְאוֹלִיכוֹ³³. אֲבָל צָרִיךְ לְנַפּוֹת פְּדֵי הַטְּרַח שֶׁל 12
חֻצֵי הַדֶּרֶךְ³⁴, שְׂאִינּוּ דוֹמָה הַמְּטַפֵּל בְּהוֹלַכַת הַסְּפִינָה

14 פְּקֻדוֹנֵי בֵּיד אַחֵר⁴⁷; אֲבָל בְּקִרְעָה⁴⁸ אוּ בְּסִפִּינָה, 14
 15 שְׁהָרִי בַעֲלָה עִמָּה⁴⁹ - אֵין אוֹמֵר בֵּין⁵⁰. וְכֵן אֲנִי אוֹמֵר: 15
 16 אִם אָמַר לוֹ בַעַל הַבַּיִת לְשׂוֹכֵר: לְמָה תִּטְרַח וְתִשְׁפִּיר 16
 17 בֵּיתִי לְאַחֵרִים? אִם לֹא תִרְצֶה לְעַמֵּד בּוֹ, צֵא וְהִנִּיחֵוּ 17
 18 וְאַתָּה פְּטוֹר מִשְׁכִּירוֹתוֹ - אֵינוֹ יִכּוֹל לְהִשְׁפִּירוֹ לְאַחֵר. 18
 19 שָׂזָה בְּאֵל תִּמְנַע טוֹב מִבְּעֻלִּיו⁵¹; עַד שְׂאֵתָה מִשְׁפִּירוֹ 19
 20 לְאַחֵר, תִּנְחַם לָזָה בֵּיתוֹ. וְיֵשׁ מִי שְׁהוֹרָה, שְׂאֵינוֹ יִכּוֹל 20
 21 לְהִשְׁפִּירוֹ לְאַחֵר כִּלְלֵוּ, וְיִתֵּן שְׂכָרוֹ עַד סוּף זְמַנּוֹ⁵². 21
 22 וְלֹא יִרְאֶה לִי שְׂדִין זֶה אֲמַת⁵³. 22

1 אוֹתָהּ לוֹ עַד הַמְּקוֹם שֶׁפָּסַק - שׂוֹכֵר⁴¹; וְיֵשׁ לְבַעַל 1
 2 הַסִּפִּינָה עָלָיו תִּרְעַמְתָּ⁴². וְכֵן אִם מְכַר כָּל הַסְּחוּרָה⁴³ 2
 3 שֶׁבְּסִפִּינָה לְאִישׁ אַחֵר בְּחֻצֵי הַדֶּרֶךְ, וְיָרַד, וְעָלָה 3
 4 הַלֹּקַח - נוֹטֵל שְׂכָר חֻצֵי הַדֶּרֶךְ מִן הָרֵאשׁוֹן וְיִשְׁכֹּר 4
 5 הַחֻצֵי מִזֶּה הָאֲחֵרוֹן; וְיֵשׁ לְבַעַל הַסִּפִּינָה עָלָיו 5
 6 תִּרְעַמְתָּ, שְׂגָרָם לוֹ לְסַבֵּל דַּעַת אִישׁ אַחֵר שֶׁעֲדִין לֹא 6
 7 הִרְגֵּל בּוֹ. וְכֵן כָּל פְּיוּצָא בְּזָה.

(39) הוריד מטענו, כלומר חזר בו השוכר מהשכירות. (40) כפי שהותנה, שאין השוכר יכול לחזור בו באמצע. בבא-מציעא עט: "השוכר את הספינה ופרקה לה בחצי הדרך וכו' ואי דלא משכח לאגוריה (שארן השוכר מעמיד אדם אחר במקומו שישכור הספינה), כוליה אגרא בעי שלומי" (שכר כל הדרך, עליו לשלם). [כן פירש הר"ף שם. וכן משמע מלשונו של רבינו בסמוך: "ואם מצא השוכר מי שישכיר", משמע שבבא הקודמת - המדובר כשלא מצא]. ומשלם השכר המלא ואין מנכים ערך הטורח בחצי הדרך שלא הוליך את הספינה - כמו בהלכה ג, שלא אמרו לנכות, אלא כשאין הספינה קיימת, והרי המשכיר - הספן - יושב ובטל. אבל כאן הלא ספינתו קיימת, והוא הסתמך על זה שבמקום שקבעו להוליך שם את המטען ימצא מטען להובילו חזרה, ולכן אינו חוזר למקום הפלגת הספינה, אלא מסיעה ריקנית למקום המיועד ונמצא שאינו יושב בטל (מגיד-משנה עם הסבר נוסף). ונראה שהמשנה-למלך התכוון להסבר זה, אלא שטעות-סופר נפלה בדבריו, ובמקום "לביתו" צ"ל "לדרכו". ודעת ה'טור' בסמ"ח שיש, שגם כאן מנכים דמי הטורח. (41) כלומר: משכירו, שהשוכר רשאי להעביר זכותו בשכירות לאחר, כמבואר בסמוך (בהלכה ה), שזה שאמרו "אין השוכר רשאי להשכיר" אינו אלא במטלטלין ולא בספינה. (42) שגם לו לסבול דעת איש אחר שעדיין לא הורגל בו (כמו שכותב רבינו בסמוך - ר"ף שם). ובגמרא שם אמרו, שיש לחייב את השוכר במקרה זה לשלם בעד "רפסתא דספינתא" ריעוע הספינה שמתרועעת בפריקת המשא ובהטענתה שנית, שהרי השוכר גרם לתוספת סריקה וטעינה מכפי שהוסכם בעת השכירות. ועל השוכר לישא בהפסד זה שנגרם בסיבתו. וכן פסק הר"ף שם. ונראה שרבינו לא הזכיר חיוב זה כאן, מפני שאינו דן כאן אלא בבעיה אם יש לשוכר זכות להשכיר את הספינה לאחרים כשהוא מקבל עליו כל הפסד שיגרם לספינה כתוצאה מהחלפת השוכרים, או לא. ודין זה, שעל השוכר לישא בכל הפסד שהוא, נראה בעיני רבינו כמובן מאליו ואין צורך להזכירו (ראה 'מרכבת המשנה'). (43) שם, וכפירושו הר"ף. וכן הביאו ה'תוספות' שם בד"ה דפרקיה, בשם רבינו חננאל.

44) ואין למשכיר זכות התנגדות, וכדין ספינה. ומוסיף המגיד-משנה, שכאן אפילו תרעומת אין לו למשכיר, שעד כאן לא אמרו יש לו תרעומת אלא בספינה, מפני שגרם לו לסבול כל זמן הנסיעה דעת איש שאינו רגיל בו, אבל בבית - שאין המשכיר דר עם השוכר - אפילו תרעומת אין לו. (45) שאין השוכר רשאי להרבות בדירורים, אפילו אם גם הוא ממשיך וגר בבית, ראה פ"ה מהלכות שכנים ה"ט. (46) גיטין כט. (47) שם. כלומר, השכירות מקנה לשוכר זכות מליאה להשתמש בחפץ בהתאם לתנאי השכירות, ואין בזה כל הגבלה משפטית עקרונית, אולם במטלטלין נשארת למשכיר זכות התנגדות להעברת זכות זו, מפני שיכול לטעון: אין רצוני שיהא פקדוני ביד אחר, כי השוכר השני אינו נאמן אצלי שלא יעלים את החפץ ויטעון: נאנס (ראה למעלה פ"א הל' ד). (48) שאין בה מציאות העלמה. (49) שבעל הספינה דר עם השוכר, ושומר הוא ספינתו. (50) אין מקום לטענה זו, ולכן השוכר משכירה לאחרים. (51) כתוב במשלי ג, כז. וגו': "בהיות לאל ידיך לעשות", כלומר, שאין הדבר גורם לך הפסד שהוא. (52) שהם סבורים, שדין בית מושכר כדין מטלטלין, מפני שבעל הבית אינו דר ביחד עם השוכר, ואינו יכול לשמור שלא יזוק ע"י השוכר השני, שאינו סומך עליו כמו על הראשון, ואין זה דומה לספינה שבעלה עמה ושומר שלא יתקלקל ע"י השוכר (ראב"ד). (53) רבינו דוחה סברא זו, וסובר שהחשש לקלוקל הבית אינה טענה, שהרי השוכר השני - יתחייב לשלם בעד ההיזק (מגיד-משנה).

1. בֵּית זֶה אֲנִי מִשְׁפִּיר לָךְ, וְאַחֵר שֶׁהִשְׁפִּירוֹ נָפַל - 23
 אֵינוֹ חַיֵּב לְבִנּוֹתוֹ⁵⁴, אֲלֵא מִחֻשָּׁב עַל מֵה שֶׁנִּשְׁתַּמַּשׁ 24
 בּוֹ וּמְחִזִּיר⁵⁵ לוֹ שְׂאָר הַשְּׂכִירוֹת⁵⁶; אֲבָל אִם סָתָו - 25
 חַיֵּב לְהַעֲמִיד לוֹ בֵּית אַחֵר, אוּ יִשְׁפִּיר לוֹ פְּמוֹתוֹ⁵⁷. 26
 וְכֵן אִם חִזַּר אַחֵר שֶׁהִשְׁפִּירוֹ לָזָה וְהִשְׁפִּירוֹ אוּ מְכָרוֹ 27
 לְעוֹבֵד פּוֹכְכִים אוּ אֲנָס⁵⁸, שֶׁהִפְקִיעַ שְׂכִירוֹת 28
 הָרֵאשׁוֹן⁵⁹ - הָרִי זֶה חַיֵּב⁶⁰ לְהִשְׁפִּיר לוֹ בֵּית אַחֵר 29
 פְּמוֹתוֹ. וְכֵן כָּל פְּיוּצָא בְּזָה. 30

(54) שם קג. שהרי בית זה השכיר, ולא התחייב לבנות לו בית חדש. (55) המשכיר, אם הקדים השוכר השכר. והוא-הדין אם לא הקדים, שהשוכר משלם בעד פרק זמן שדר בו ונהנה. (56) ואין לשוכר רשות למכור אבני הבית ועציו, ולשכור בדמיהם בית אחר, כמו למעלה בהלכה ב בדין חמור זה לרכוב. וטעם ההבדל, מבואר במגיד-משנה:

8 ה. מִפְּאֵן אֲנִי אוֹמֵר: שֶׁהַמִּשְׁפִּיר בֵּית לְחִבְרוֹ עַד זְמַן 8
 9 קָצוּב, וְרִצָּה הַשׂוֹכֵר לְהִשְׁפִּיר הַבַּיִת לְאַחֵר עַד סוּף 9
 10 זְמַנוֹ - מִשְׁפִּיר לְאַחֵרִים⁴⁴, אִם יֵשׁ בְּגִי בֵּית כְּמִנְזֵן בְּגִי 10
 11 בֵּיתוֹ; אֲבָל אִם הָיוּ אַרְבָּעָה - לֹא יִשְׁפִּיר לְחַמְשָׁה⁴⁵. 11
 12 שְׂלֹא אָמְרוּ חֻמְמִים⁴⁶: אֵין הַשׂוֹכֵר רִשְׁאֵי לְהִשְׁפִּיר - 12
 13 אֲלֵא מִטְּלָטְלִין, שְׁהָרִי אוֹמֵר לוֹ: אֵין רְצוֹנִי שְׂיֵהָא 13

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

71) שם קטז: (72) אם נפלה זו שהעמיד לו, חייב להעמיד לו אחרת. (73) שאם לא כן, לשם מה הוסיף: "שעל גבי בית זה", ולא הסתפק באמרו: "עלייה זו". ולכן אנו מפרשים כוונתו, שאם יארע קלקול בעליה ולא יתקנו - הרי הבית שלמטה משועבד לשוכר, כמו שמבאר רבינו והולך. (74) נתקלקלה. (75) על פני שטח של ארבעה טפחים על ארבעה טפחים (שם, כשמואל). (76) ביחד, אבל אינו יכול לדרוש שבעל הבית יצא מדירתו בבית שלמטה ויעמיד לו את כולה, שעל דעת כן לא שיעבדו. (77) בית בן שלש קומות והשכיר הקומה העליונה, ואמר לו: עליה זו שעל גבי בית זה. (78) בעלייה התחתונה, ואינו יכול לירד ולדור בבית שלמטה, כדי לאלץ את בעל-הבית לתקן דירת העלייה, מפני שגם העלייה התחתונה, בכלל הבית ששיעבדו הוא (סמ"ע חו"מ סי' שיב, ס"ק מא). (79) כלומר, אם בעל הבית יכול לדחותו לעלייה העליונה או לא. וצדדי הספק מבוארים בגמרא (שם קיז). "דא"ל שם עלייה קבילת עלך". כלומר, המשכיר אומר לשוכר: הרי עלייה שכרת, והסכמת לדור בעלייה, והרי עלייה אני מוסר לך, "או דילמא, חד בעלייה קביל עליה, שתי עליות לא קביל עליה", פירוש, השוכר יכול לטעון: קיבלתי עלי טורח העלייה לקומה ראשונה, אבל איני מסכים לטרוח ולעלות שתי קומות. בעיה שנשארה בתיקו שם. (80) מפני שהדבר בספק, אין מוציאים מן המוחזק, וכל עוד שלא תפס השוכר הדירה, בעל הבית מונע ממנו כניסתו. אבל כשתפסה השוכר, הרי הוא המוחזק, ואין לבעל-הבית זכות להוציאו. וכל דינים אלה נאמרו, כשנפתחה רצפת העלייה שהיא תקרת הבית או של העלייה התחתונה, שהרי הקלקול הוא בבית המשועבד לו, אבל כשנפתחו קירות העלייה - אין המשכיר חייב לתקנם, כי קלקול זה אין לו קשר עם הבית המשועבד (מגיד-משנה). (81) שם קטז: (82) גפן שענפיה גידלו על עץ האפרסק. (83) מפני ששעבד האפרסק לדלית, באמרו "על אפרסק זה", מחוייב הוא להחזירו למקומו כדי שיהווה משענת לדלית הגפן הקיימת.

יום ש"ק ג' אייר ה'תשע"ז

פרק נש"י

1) יבאר דין משכיר בית לחבירו בבירה גדולה, וכן משכיר בית לחבירו מה הוא חייב להעמיד לשוכר, ודין משכיר עלייה ונפתחה, ודין זבל שבחצר למי הוא, ודין משכיר בית או חצר וכיוצא בהם עד זמן קצוב שכוהו לצאת בסוף הזמן הקצוב, ודין שוכר בית ללינה או לשביתה, ודין משכיר בית סתם שצריך להודיעו שלושים יום קודם שיוציאו, ושוכר גם כן צריך להודיע למשכיר, ודין הוקרו והוללו הבתים, ודין נפל הבית או נתנו לבנו או מכרו או הורישו.

- א. המשכיר² בית לחברו בבירה גדולה³ - משתמש⁴
 בזיזיה ובכתליה⁵ עד ארבע אמות⁶, ובתרביץ של⁷
 חצר⁷, ובתרהבה⁸ שאחורי הפתים⁹. ומקום שנהגו¹⁰
 להשתמש בפעבי הפתלים¹⁰ - משתמש בפעבי¹¹
 הפתלים. ובכל אלו הדברים הולכין אחר מנהג¹²

חמור שמת - נבלתו עומדת להמכר, והמשכיר שעבד לשוכר את החמור ואת נבלתה, אבל "בית זה" משמע כל זמן שהוא ראוי לדירה ולא למכור העצים והאבנים, שאינם עומדים להמכר אלא לבנות הבית מחדש. ואין לחייבו להעמיד לרשות השוכר את הבנין החדש מפני שבית זה השכירו. (57) כמידת הבית וכצורתו שהשכירו. שלא אמרו בבית זה שאינו חייב לבנותו אלא כשנפל הבית מאליו, אבל במקום שהמשכיר סתרו בלי הסכמת השוכר - חייב להעמיד לו בית אחר. ופשוט, שהשוכר יכול לעכב שלא יסתור (מגיד-משנה). (58) חמסן, אלים, ואפילו ישראל. (59) שהוציאהו מן הבית. (60) המשכיר, שגרם להוצאתו מן הבית.

- ז. השכיר⁶¹ לו בית סתם⁶², ואחר שנתן לו בית נפל¹
 - חייב לבנותו או יתן לו בית אחר. ואם היה קטן²
 מן הבית שנפל - אין השוכר יכול לעכב עליו³.
 והוא שיהיה קרוי בית⁴. שלא השכיר אלא בית⁵
 סתם⁶. אבל אם אמר לו: בית כזה⁶⁶ אני משכיר לך
 - חייב להעמיד לו בית כמות ארכו ומדת רחבו של⁶
 בית זה שהראהו; ואינו יכול לומר לו: לא היה ענין⁷
 דברי אלא שיהיה קרוב לנהר או לשוק או למרחץ⁸
 כזה, אלא חייב להעמיד לו בית כמותו וכצורתו⁹.
 לפיכך⁶⁸, אם היה קטן - לא יעשנו גדול⁶⁹; גדול -
 לא יעשנו קטן; אחד - לא יעשנו שנים; שנים -
 לא יעשנו אחד. ולא יפחת מן החלונות שהיו בו,¹²
 ולא יוסיף עליהן, אלא מדעת שניהם⁷⁰.

(61) שם קג. (62) ולא קבע מדתו וצורתו. (63) רי"ף שם, וכן משמע בגמרא. (64) שראוי לדירה, כלומר שיש בו ארבע אמות על ארבע אמות (נמוקיי"וסף שם). (65) וביד המשכיר היה להעמיד לו מתחילה בית קטן כזה שהוא מעמיד לו עכשיו, ונפילת הבית הראשון אינה מעניקה לשוכר זכויות חדשות. (66) שקיבל עליו המשכיר להשכיר לו בית, והדגימו בית מסוים ואמר לו: כזה. (67) שם בגמרא. (68) אם נפל הבית אחר שהשכירו. (69) יש בני אדם שמעדיפים דירה קטנה. (70) שם.

- ח. המשכיר עליה סתם⁷¹ - חייב להעמיד לו עליה⁷².
 אמר לו: עליה זו שעל גבי בית זה אני משכיר לך¹⁵
 - הרי שעבד בית לעליה⁷³. לפיכך, אם נפתחה⁷⁴
 העליה בארבעה טפחים⁷⁵ או יתר - חייב המשכיר¹⁷
 לתקן; ואם לא תקן - הרי השוכר יורד ודר בבית¹⁸
 עם בעל הבית⁷⁶ עד שיתקן. היו שתי עליות זו על¹⁹
 זו, ונפתחה העליונה - דר בפתחתה⁷⁸; נפתחה²⁰
 התחתונה - הרי זה ספק אם ידור בפעליונה או²¹
 בבית⁷⁹. לפיכך לא ידור, ואם דר - אין מוציאין²²
 אותו משם⁸⁰. מעשה באחד⁸¹ שאמר לחברו: דלית⁸²
 זו שעל גבי הפרסק הזה אני משכיר לך, ונעקר²⁴
 אילן הפרסק ממקומו; ובא מעשה לפני חכמים,²⁵
 ואמרו לו: חייב אתה להעמיד הפרסק כל זמן²⁶
 שהדלית קיימת⁸³. וכן כל כיוצא בזה.²⁷

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום ש"ק ג' אייר - ספר משפטים - הלכות שכירות קעג

מתוך מהדורת גושל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

אפשר לקבוע המזווה בקנה ולקבוע הקנה בנסר ולהעמיד את הנסר בצמצום בין המשקוף והמפתן סמוך למזוות הבית באופן שלא יזוו ממקומו. ואין למעשה זה צורך לאומן (שם ע"פ רש"י ו'נמוקי יוסף'). (25) לגג הבית כדי להשתמש בו, ואין השימוש בגג עיקר בישיבת הבתים (ראה נמוקי"). (26) נסרים סמוכים לכותל אצל הגג המטוייה בטיח ומשופע, והמים שעל הגג נופלים על הנסרים ואינם מרטיבים את הכותל, וכשנופלים הנסרים, כל אדם מחזירה ואין צריך אומן לזה (שם ע"פ רש"י). (27) להטיח הסדקים שנתהוו בגג, כדי שלא ידלפו מי הגשם לבית דרך הסדקים, ואין צריך אומן לזה. (28) שם, שאין על המשכיר לתקן אלא דבר שהוא מעשה אומן ועיקר בישיבת הבית.

ד. המְשָׁכֵר עֲלִיָּה לְחִבְרוֹ²⁹ וְנִפְתְּחָהּ³⁰ בְּאַרְבָּעָה³¹ אֹז¹³ יָתֵר - תִּיב לְתַקֵּן הַתְּקָרָה³² וְהַמְעֻזִּיבָה³³ שְׁעָלֶיהָ; וְשֶׁהַמְעֻזִּיבָה חֲזוּק הַתְּקָרָה הִיא³⁴.¹⁵

29) ואמר לו עלייה סתם, שנתבאר למעלה בפ"ה הל' ח, שאם נפלה חייב להעמיד לו עלייה, וכאן מבאר רבינו והולך מה הדין אם נפתחה, אבל באמר לו עלייה זו - כשם שאינו חייב להעמיד לו עלייה בנפלה, כן אינו חייב לתקנה בנפתחה (מגיד-משנה ע"פ הגמ' שם ק"ז: ועיין לחס-משנה, וראה בחושן-משפט סי' ש"ב סעיף יז). (30) נשבר נסר ברצפתה. (31) טפחים על ארבעה טפחים (שם, כשמואל). (32) תקרת הבית המשמשת רצפה לעלייה. (33) הטיט והעפר שטוחין על התקרה - והוא מלשון הכתוב (נחמיה ג, ח) "ויעזבו ירושלים" (ע"פ רש"י שם, וכן פירש רבינו בפירוש המשנה, שם). (34) ועיקר הוא בישיבת העלייה, שאין אדם דר בעלייה כשנסרי הרצפה רפים, והוא עלול ליפול אם ישמט נסר ממקומו.

ה. הַזָּבֵל³⁵ שֶׁבְּחֶצֶר - הָרִי הוּא שֶׁל שׁוֹכְרֵי³⁶. לְפִיכָף¹⁶ הוּא מְטַפֵּל בּוֹ לְהוֹצִיאָו³⁷. וְאִם יֵשׁ מְנַהֵג - הוֹלְכִין אַחֵר הַמְּנַהֵג³⁸. בְּמָה דְּבָרִים אֲמֹרִים? כְּשֶׁהָיוּ הַבְּהֵמוֹת שֶׁעָשׂוּ הַזָּבֵל שֶׁל שׁוֹכֵר; אֲבָל אִם הַבְּהֵמוֹת שֶׁל אַחֲרֵיהֶם³⁹ - הַזָּבֵל שֶׁל בַּעַל הַחֶצֶר; שֶׁחֶצֶרוֹ שֶׁל אָדָם קוֹנֶה לוֹ שְׁלֵא מִדְּעֵתוֹ⁴⁰, אָף עַל פִּי שְׁהִיא²¹ שְׁכוּרָה בְּיַד אַחֲרֵיהֶם⁴¹.²²

35) משנה, שם קא: וכפירוש הגמרא, שם קב. (36) מבהמות השוכר את החצר, כמו שהולך רבינו ומבאר. ואין אנו אומרים שהשוכר מפקיר את הזבל ומתוך כך המשכיר זוכה בו, שחצירו של אדם קונה לו שלא מדעתו (רבינו בסוף הלכה זו, ראה הערה שם). וטעמו של דבר מבואר בלחם-משנה: מכיון שהחצר מושכר לו, ובזכותו להחזיק שם בהמותיו, אינו מפקיר זבלן. (37) כשאין לו צורך בו. (38) כמבואר למעלה הל' א. (39) זבל בהמות ההולכות ממקום למקום, בעליהם אינם מקפידים על זבלן ומפקירין אותו. (40) אף כשאינו ידוע לו שהחפץ נמצא בחצרו. ראה פ"ד מהל' זכיה ומתנה הל' ח (שם כרבי יוסי בר חנינה). (41) בגמרא שם, פירשו מה שאמרו במשנה, הזבל של בעל הבית - המדובר "בחצר דמשכיר, ותורי דאתי מעלמא" (שוררים של אחרים). ומפרש רבינו, שזה שאמרו

1 הַמְּדִינָה¹¹ וְהַשְּׂמֹת¹² הַיְדוּעִין לָהֶם, פְּדָרָף שְׁאֲמָרְנוּ בְּעֵינֵינוּ מְקַח וּמְמַכֵּר¹³.²

(2) בבא-כתרא ו: (3) בנין גדול המכיל דירות רבות, ולא פורש ב'חווה השכירות' וזות השימוש שהשוכר קונה בחצר ובמבנים הנמצאים בשטח המקיף את הבירה, וגם אין מנהג מוסכם באותו מקום. (4) השוכר. (5) בחורים שבכתלים החיצוניים המקיפים את הבירה. (6) שטח של ד' אמות, מחוץ לחלק הכותל שממול הבית ששכר. (7) גינת החצר, שמגדלים בה עשבים ופרחים לרענן את האויר (כרב נחמן, שם). (8) מגרש פנוי. (9) כרבא שם, שכל שוכר בית, מן הסתם על דעת שיהיה לו רשות להשתמש במקומות אלו - הוא שוכר. (10) שוכרי עליה משתמשים בגג הכותל. (11) כלומר, הדינים שלמעלה נאמרו במקום שאין מנהג ידוע, אבל אם יש מנהג קבוע - הכול כפי המנהג המקובל. (12) המונחים המגדירים תנאי השכירות, שמן הסתם על דעת המנהג נעשתה השכירות. (13) ראה פרק כ"ו מהלכות מכירה.

3 ב. הַמְּשָׁכֵר חֶצְרוֹ סְתָם - לֹא הַשְּׁכִיר הֶרְפֵּת שְׁבֵהָ¹⁴. (14) שאין הרפת בכלל המונח "חצר" (בבא-מציעא קב.).

4 ג. הַמְּשָׁכֵר בֵּית לְחִבְרוֹ¹⁵ - תִּיב לְהַעֲמִיד לוֹ דְּלִתוֹת, 5 וּלְפִתְחָהּ לוֹ הַחֲלוֹנוֹת שֶׁנִּתְקַלְקְלוּ, וּלְחִזְקָא אֶת 6 הַתְּקָרָה¹⁶, וְלִסְמוֹךְ אֶת הַקּוֹרֶה¹⁷ שֶׁנִּשְׁבְּרָה, וְלַעֲשׂוֹת 7 נִגְרָה¹⁸ וּמְנַעוּלָה¹⁹, וְכָל פִּיּוּצָא בְּאֵלוֹ מְדַבְּרִים שֶׁהֵן 8 מַעֲשֵׂה אֲמָנוּת²⁰ וְהֵם עָקֵר גְּדוֹל בִּישִׁיבַת הַבְּתִים 9 וְהַחֲצֵרוֹת²¹. הַשׁוֹכֵר תִּיב לַעֲשׂוֹת מַעֲקָה וּמְזוּזָה²², 10 וְלִתְקֵן מְקוֹם הַמְּזוּזָה²³ מִשְׁלוֹ²⁴. וְכֵן אִם רָצָה לַעֲשׂוֹת 11 סֻלָּם²⁵ אֹ אוֹ מְרֻזָּב²⁶ אֹ אוֹ לְהַטִּיחַ גַּגוֹ²⁷ - הָרִי זֶה עוֹשֵׂה 12 מְשָׁל עֲצָמוֹ²⁸.

(15) שם קא: (16) מערכת הנסרים המשמשים מכסה לבית. (17) קורות הבית, שהנסרים מונחים עליהן. (18) בריח המשמש לנעילת הדלת ופתיחתה מבפנים. (19) מבחוץ. (20) שם, וכתב ה'נמוקי יוסף' (בפירושו לרי"ף שם) שעל המשכיר לתקן דברים אלו במשך כל תקופת השכירות, אף כשהיו תקינים בשעת השכירות. ולזה נוטה לשון רבינו, שכתב "ולפתוח לו חלונות שנתקלקלו", כלומר שנתקלקלו בתוך תקופת השכירות. ובשם הריטב"א כתב, שזה נאמר באמרו לו בית סתם, אבל אם אמר לו "בית זה אני משכיר לך" אינו חייב לתקן כשנתקלקל בתוך תקופת השכירות (וכן פסק הרמ"א בסי' שיד סעיף א. עיי"ש ובביאור הגר"א ס"ק ו, וביקצות החושן ס"ק א). (21) שמן הסתם, על דעת שיהא הבית ראוי לדירה - שכר. (22) שם, שחובת מצוות אלו על הדר הן, שהרי בית שאין דרים בו פטור ממעקה ומזווה (ראה פ"ה מהל' מזווה הל' יא, ופי"א מהל' רוצח ושמירת נפש הל' א). (23) חקיקה במזוות הבית, להכניס בה את המזווה. (24) אפילו אם מזוות הבית היא של אבן, והחקיקה היא מעשה אומן, ואמרנו למעלה שהדברים שהם מעשה אומן - חייב המשכיר לעשות. וטעמו של דבר, שאין כל הכרח לחקוק מקום באבן להניח את המזווה, שהרי

48) משנה בבא-מציעא קא: וגמרא שם. קבעו שכר בעד כל חודש וחודש ולא קבעו זמן גמר השכירות, וסתם שכירות אינה פחות משלושים יום. (49) ואם הודיע לשוכר זמן מסוים לפני שנכנס לדירה, שעליו לפנותה אחר שלושים יום - אינו יכול להוציאו לפני גמר שלושים ימי מגורו (ש"ך שיב ס"ק ז). (50) לאפשר לשוכר. (51) שהדירות מצויות - שדרך בני אדם כשהם רוצים לעבור לדירה אחרת - עוברים בימות החמה. (52) שמפני הגשמים אין בני אדם עוברים לדירה אחרת, ואין הדירות מצויות. (53) אפילו הודיעו קודם. (54) חג הסוכות. (55) מוצאי הפסח, שאין ההודעה מאפשרת לשוכר לחפש לו דירה אחרת, שהרי אין הדירות מצויות. אמנם אם הקדים לו הודעת הפינוי - שיפנה הדירה בתקופת החורף - שלושים יום בימות החמה, מוציאו ביום שקבע. (56) כגון שמסר לו ההודעה בכ"ד אולול (ראה 'שיטה מקובצת' שם). (57) שם. מימרא דרב אסי: אם נכנס יום אחד בימות הגשמים מהני (מאותם) שלושים יום (שהודיעו בימות החמה) אינו יכול להוציאו מן החג עד הפסח. כלומר, שלושים ימי ההודעה צריכים להגמר לפני החג, ואם לא נגמרו כולם - אין ההודעה מועילה להוציאו בימות הגשמים (נמוקי-יוסף שם). (58) בתנאי. (59) לפני מוצאי פסח, ואינו יכול להוציאו על סמך ההודעה הקודמת, מפני שאנו רואים אותה כאילו אינה קיימת כלל, שהרי קבעה זמן יציאה מנוגד לדין, ולכן צריך המשכיר להודיע הודעה שניה לפני הפסח (סמ"ע סימן שיב ס"ק ת). וראה בביאור הגר"א שם ס"ק טו, מה שמגיה בלשון רבינו). (60) שאין דירות פנויות מצויות בהם - שרבים נמשכים אחר ישיבת כרכים. (61) שם. (62) שדרך החנוני להקיף לצרכניו, והקפותיו לזמן ארוך הן. (63) כדי לאפשר לו לגבות בינתיים את הקפותיו (שם - ע"פ רש"י, עיי"ש).

ח. כָּשֶׁם⁶⁴ שֶׁהַמְשַׁכֵּיר חִיב לְהוֹדִיעוֹ, כִּפְּהַּ הַשׁוֹכֵר חִיב לְהוֹדִיעוֹ מִקְדָּם שְׁלֹשִׁים יוֹם בְּעִירוֹת, אוּ מִקְדָּם שְׁנַיִם עָשָׂר חֹדֶשׁ בְּכַרְפִּים, כְּדִי שִׁיבְקֶשׁ שְׂכָנָו⁶⁵, וְלֹא יִשְׁאַר בֵּיתוֹ פְּנוּי⁶⁶. וְאִם לֹא הוֹדִיעוֹ - אֵינוֹ יְכוֹל לְצַאת, אֲלֵא יִתֵּן הַשְּׂכָר⁶⁷.

(64) ברייתא שם. (65) דייר הגון. (66) עד שימצא אדם הגון להשכיר לו הדירה. (67) ממשיך לשלם השכר - אפילו יצא מהבית - עד תום שנים עשר חודש, ויש זכות לשוכר להשכיר הבית לתקופה זו לאחר, ואין המשכיר יכול לעכב בידו, כמו שנתבאר למעלה בפ"ה הל' ה (רמ"א בהגהותיו סי' שיב סעיף יז עיי"ש).

ט. אִף עַל פִּי שְׂאִין הַמְשַׁכֵּיר יְכוֹל לְהוֹצִיאוֹ וְלֹא הַשׁוֹכֵר יְכוֹל לְצַאת עַד שְׂוִידֵיעוֹ מִקְדָּם, אִם הוֹקְרוֹ הִבְתִּים - יֵשׁ לַמְשַׁכֵּיר לְהוֹסִיף עָלָיו וְלוֹמַר לְשׁוֹכֵר: אוּ שְׂכָר בְּשָׁנָה⁶⁸ עַד שְׁתַּמְצָא אוּ תַצְא⁶⁹. וְכֵן אִם הוֹזְלוּ הַבְּתִים - יֵשׁ לְשׁוֹכֵר לְפָתַח הַשְּׂכָר וְלוֹמַר לַמְשַׁכֵּיר: אוּ הַשְּׂכָר לִי כִשְׁעַר שָׁל עֲתָה, אוּ הֲרִי בִיתָךְ לְפָנֶיךָ⁷⁰. נִפְלַל בֵּית הַמְשַׁכֵּיר⁷¹ שֶׁהִיָּה דָר בּוֹ - הֲרִי זֶה יֵשׁ לוֹ לְהוֹצִיא הַשׁוֹכֵר מִבֵּיתוֹ⁷², וְאוֹמַר לוֹ: אֵינוֹ בְּדִין שְׁתַּהֲיָה אֲתָה יוֹשֵׁב בְּבֵיתִי עַד שְׁתַּמְצָא

1 "בחצר דמשכיר", הכוונה היא בחצר המושכרת לשוכר, שאין השכירות מפקיעה זכות הבעלים לקנות חפצי הפקר המונחים בה, שלא אמרו שכירות מכירה לזמן קצוב (ראה להלן פ"ז הל' א) אלא למטרת שכירותו, כלומר לזכות ההשתמשות בחצר, אבל גוף החצר אינו קנוי לו, והמשכיר ממשיך להיות בעל החצר לקנות חפצי הפקר (מגיד-משנה, ולחם-משנה שם. וראה 'קצות החושן' סי' שיג ס"ק א, שיטה אחרת בדעת רבינו).

ו. הַמְשַׁכֵּיר בֵּית אוּ חֲצַר אוּ מְרֻחֵן אוּ חֲנוּת אוּ שְׂאָר הַמְקוֹמֹת עַד זְמַן קָצוּב - הֲרִי זֶה כּוֹפֶהוּ לְצַאת בְּסוּף זְמָנוֹ, וְאֵינוֹ מִמְתִּין לוֹ אֲפִלּוּ שְׁעָה אֶחָד⁴². שְׂכָר לוֹ בֵּית סֶתֶם⁴³: לְלִינָה - אֵין פְּחוּת מִיּוֹם אֶחָד⁴⁴; לְשִׁבְתָּה⁴⁵ - אֵין פְּחוּת מִשְׁנֵי יָמִים⁴⁶; לְנִשְׂוֹאֵין - אֵין פְּחוּת מִשְׁלָשִׁים יוֹם⁴⁷.

(42) כלומר, אין המשכיר צריך למסור לשוכר הודעת פינוי מוקדמת, אלא מיד כשיגיע הזמן, ואפילו בימות הגשמים, מוציאו, שעד כאן לא אמרו (ראה הלכה ז) שאין המשכיר מוציאו בימות הגשמים כלל, ובימות החמה בלי הודעה מוקדמת של שלושים יום, אלא כשהשכירות נעשית בסתם, כדי לאפשר לשוכר לחפש מקום לדור (כמבואר בסמוך הלכה ז) אבל כשהשכירות נעשית לזמן קצוב - עצם קביעת השכירות לזמן מסוים - הודעה היא. וכן אמרו בירושלמי (הביאו הרי"ף בבבא-מציעא פרק השואל - בירושלמי לפנינו אינו): "ואם השכירו לזמן ידוע, אפילו הגיע זמנו בימות הגשמים - מוציאו מיד. מאי טעמא? מידע ידיע דזמניה בטבת" (יודע הוא שזמן יציאתו הוא בטבת). (43) רי"ף שם בשם הירושלמי (וראה תוספתא בבא-מציעא פרק ח ה"א). (44) שהשוכר ללינה סתם - על דעת לילה ויום שוכר ('שיטה מקובצת' שם קא: בשם הר' יונתן). (45) לשבת. (46) כלומר, גם יום השישי בכלל, כדי להכין צרכי שבת (שם). (47) ששמחת נישואין נמשכת שלושים יום, כמו שאמרו (ראה כתובות ח). שעד שלושים יום כל סעודה שהחתן עושה סתמא מפני הנישואין היא, ומברכים "שהשמחה במעונו". וכן אמרו (שם ד): אין מונעים תכשיטים מן הכלה כל שלושים יום.

ז. הַמְשַׁכֵּיר בֵּית לְחֶבְרוֹ סֶתֶם⁴⁸ - אֵינוֹ יְכוֹל לְהוֹצִיאוֹ עַד שְׂוִידֵיעוֹ שְׁלֹשִׁים יוֹם מִקְדָּם⁴⁹, כְּדִי⁵⁰ לְבַקֵּשׁ מְקוֹם וְלֹא יִהְיֶה מְשֻׁלָּךְ בְּדַרְךְ, וְלִסּוֹף הַשְּׁלֹשִׁים יָצֵא. בְּמָה דְבָרִים אֲמוּרִים? בִּימֹת הַחֲמָה⁵¹; אֲבָל בִּימֹת הַגְּשָׁמִים⁵² - אֵינוֹ יְכוֹל לְהוֹצִיאוֹ⁵³ מִן הַחֲגָג⁵⁴ וְעַד הַפֶּסַח⁵⁵. קָבַע לוֹ שְׁלֹשִׁים לְפָנֵי הַחֲגָג, אִם נִשְׂאָר מִן הַשְּׁלֹשִׁים יוֹם אֲפִלּוּ יוֹם אֶחָד לְאַחַר הַחֲגָג⁵⁶ - אֵינוֹ יְכוֹל לְהוֹצִיאוֹ עַד מוֹצְאֵי הַפֶּסַח⁵⁷. והוא⁵⁸ שְׂוִידֵיעוֹ שְׁלֹשִׁים יוֹם מִקְדָּם⁵⁹. בְּמָה דְבָרִים אֲמוּרִים? בְּעִירוֹת; אֲבָל בְּכַרְפִּים⁶⁰ - אֶחָד יְמֹת הַחֲמָה וְאֶחָד יְמֹת הַגְּשָׁמִים, צָרִיךְ הַהוֹדִיעוֹ שְׁנַיִם עָשָׂר חֹדֶשׁ מִקְדָּם⁶¹. וְכֵן בְּחֲנוּת⁶² - בֵּין בְּכַרְפִּים בֵּין בְּעִירוֹת, צָרִיךְ הַהוֹדִיעוֹ שְׁנַיִם עָשָׂר חֹדֶשׁ מִקְדָּם⁶³.

שיתבאר להלן פ"ז הל' א (וכן כתב המגיד-משנה בשם הרשב"א, וכן נפסק בשו"ע סימן שיב סעיף יא).

1. י. נָתַן הַבַּיִת לְבָנוּ לְשֵׂא בּוֹ אִשָּׁה⁷⁶: אִם הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁבָנוּ נַעֲשֶׂה חֶזֶן בְּזַמַּן פְּלוּנִי, וְהָיָה אֶפְשָׁר לוֹ לְהוֹדִיעוֹ מִקֶּדֶם וְלֹא הוֹדִיעוֹ - אֵינוֹ יָכוֹל לְהוֹצִיא⁷⁷; וְאִם עֲקָשׁוֹ נִזְדַּמְּנָה לוֹ אִשָּׁה, וְהָרִי הוּא נוֹשָׂא מִיָּד⁷⁸ - הָרִי זֶה יֵשׁ לוֹ לְהוֹצִיא; שְׂאִינוּ בְּדִין שֶׁהָיָה זֶה יוֹשֵׁב בְּבֵיתוֹ, וְכֵן בְּעַל הַבַּיִת יִשְׁכַּר בֵּית שְׂעִיעֶשָׁה בּוֹ חֲתָנָה.

(76 שם. 77) שהרי היה לו להודיעו. (78) ולא היה באפשרותו להודיעו קודם.

יא. מְכַר אֶת הַבַּיִת אוֹ נִתְּנוֹ אוֹ הוֹרִישׁוֹ - אֵין הַשְּׂנִי יָכוֹל לְהוֹצִיא אוֹ עַד שְׂיֹדִיעוֹ מִקֶּדֶם שְׁלֹשִׁים יוֹם⁷⁹ אוֹ מִקֶּדֶם שְׁנַיִם עָשָׂר חֲדָשׁ⁸⁰; שֶׁהָרִי הַשּׂוֹכֵר אוֹמֵר לוֹ: אֵין כֹּחַךְ יֵתֵר מִכֹּחַ זֶה שְׂזָכִיתָ בְּבֵית זֶה מִחֲמַתוֹ⁸¹.

(79) בעיירות. (80) בכרכים. (81) וכשם שזה שמכר לך לא היה יכול להוציאני בלי הודעה מוקדמת - כן אף אתה אינך יכול.

1. מְקוֹם⁷³, וְאֵינִי⁷⁴ מְשַׁלֵּךְ בְּדָרְךָ; שְׂאִין אֶתָּה פְּעַל זְכוֹת בְּבֵית זֶה יֵתֵר מִמֶּנִּי⁷⁵.

2

(68) כפי ערכו עתה. (69) אם אין ברצונך לשלם כפי השער של עכשיו, שאין על המשכיר להפסיד ממוון - הפרש יוקר, מהתקנה שמטרתה להגן על הדייר, שלא יהא מושלך בחוץ (גמרא שם). (70) אמנם בגמרא שם לא הוזכר דין ההזולה, אבל הסברא נותנת, שכוח השוכר יפה בהזולה, המשכיר בהיקרו (מגיד-משנה). (71) שם. (72) מיד, בין בימות החמה בין בימות הגשמים. (73) כדי שלא תהא מושלך בדרך. (74) והרי אני כבר מושלך בדרך. (75) מלשון רבינו נראה, שאין דינים אלו - הפרש היוקר וההזולה, ונפילת בית המשכיר ומשיא בנו המבואר בהלכה י - אמורים, אלא בתקנת ההודעה, כלומר כשהשכירו סתם שמיסוד הדין יש למשכיר ולשוכר זכות לבטל את השכירות בכל עת שירצו, שהרי לא קבעו זמן לשכירות, אלא שחכמים תיקנו, לטובת השוכר והמשכיר, להודיע מקודם. אבל בהשכירו לזמן קצוב, אין כוח התקנה יפה לפגוע בתנאי השכירות המפורשים, ואפילו נפל ביתו אינו מוציא את השוכר, שבתקופת השכירות יש לשוכר יותר זכות בבית מן המשכיר, שהשכירות לזמן קצוב כמכירה היא, כמו

שיעורי רמב"ם ספר המצוות – כ"ז ניסן-ג' אייר תשע"ז

יום ראשון כ"ז ניסן ה'תשע"ז

מצות עשה נד. מצות לא תעשה קנו. רכט.

מצות עשה טז. עט.

הַיֵּין בְּיָקָא, בְּיָיִן שֶׁהוּא מִיְחַד לְשִׁמְחָה. וְלִשְׁוֹן גְּמָרָא פְּסָחִים (קט): "חֲזַב אֲדָם לְשִׁמַּח בְּנִי וּבְנֵי בֵיתוֹ בְּרַגְלֵי. בְּמָה מְשִׁמְחִים? בְּיָיִן." וְשֵׁם אֲמָרוּ: "תַּנְיָא רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתִירָא אוֹמֵר: בְּזַמַּן שֶׁבֵּית הַמִּקְדָּשׁ קָיָם אֵין שְׁמִחָה אֱלָא בְּבִשְׂרֵי, שְׁנֶאֱמַר: וְזִבְחַת שְׁלָמִים וְאָכַלְתָּ שֶׁם וְשִׁמְחָתָ. עֲקָשׁוֹ אֵין שְׁמִחָה אֱלָא בְּיָיִן, שְׁנֶאֱמַר: וַיֵּין יִשְׂמַח לְכַבֵּי אֲנֹשׁ" (תהלים קד, טו). וְאֲמָרוּ עוֹד: "אֲנָשִׁים בְּרָאוּ לָהֶם (בדבר המשמחן במיוחד) וְנָשִׁים בְּרָאוּ לָהֶם." וְלִשְׁוֹן הַתּוֹרָה הוּא, שְׁנִתְחַיֵּב לְכָלֵל בְּשִׁמְחָה זֶה הַעֲנִים וְהַתְּלוּשִׁים וְהַגְּרִים, אֲמַר יְתַעֲלָה: "וְהִגֵּר וְהִזְתּוֹם וְהִאֲלַמְּנָה" (דברים טז, יד).

הַמְצָוָה הַקְּנִי — הַאֲזַהְרָה שֶׁהַזְהָרָנוּ מִלְעֵלֵת לְרַגְלֵי בְּלִי שִׁיחָא עֲמֵנוּ קָרְבָן לְהַקְרִיבוֹ שֶׁם, וְהוּא אֲמָרוּ יְתַעֲלָה: "וְלֹא-יָרְאוּ פְנֵי רִיָּקָם" (שמות כג, טו), אֱלָא עַל-כָּל-פְּנִים הָיָה עֲמוֹ עוֹלָה וְשְׁלָמִים. וְכַבֵּר נִתְבָּאָרוּ דִּינֵי מְצָוָה זֶה בְּמִסְכַּת חֲגִיגָה, וְלֹא זֶה אֵין הַנָּשִׁים חֲיָבוֹת בּוֹ.

הַמְצָוָה הַרְכָּ"ט — הַאֲזַהְרָה שֶׁהַזְהָרָנוּ מִלְעֲזוֹב אֶת-הַלְוִיִּם וְלִהְתַּעֲלֵם מֵהֶם מִלְּתַת מִתְּנוּתֵיהֶם בְּשִׁלְמוֹת וּמִלְשִׁמְחָתָם בְּרַגְלֵי, וְהוּא אֲמָרוּ: "הִשְׁמַר לָךְ פֶּן-תַּעֲזוֹב אֶת-הַלְוִי כֹל-גְּמִידָה" (דברים יב, יט). וְלִשְׁוֹן סִפְרֵי (פרשת ראה שם): "הִשְׁמַר — בְּלֹא-תַעֲשֶׂה, פֶּן-תַּעֲזוֹב — בְּלֹא-תַעֲשֶׂה."

הַמְצָוָה הַנ"ד — הַצְּוִי שְׁנַצְטִינֵנוּ בְּשִׁמְחָה בְּרַגְלִים, וְהוּא אֲמָרוּ יְתַעֲלָה: "וְשִׁמְחָתָ בְּחֻגְךָ" (דברים טז, יד), וְהִיא הַמְצָוָה הַשְּׁלִישִׁית מִשְׁלֹשׁ מְצָוֹת הַנוֹהֲגוֹת בְּרַגְלֵי. וְהַעֲנִיָּן הַרְאִישׁוֹן שְׂאֵלֵיו נִרְמַז בְּמְצָוָה זֶה — הוּא: שִׁיְקָרִיבוּ קָרְבָן שְׁלָמִים עַל-כָּל-פְּנִים, וְשְׁלָמִים אֱלוֹ נּוֹסְפִים עַל שְׁלָמֵי חֲגִיגָה, וְהֵם נִקְרָאִים בְּתַלְמוּד (חגיגה ז): שְׁלָמֵי שְׁמִחָה. וְעַל הַקְּרִבַת שְׁלָמִים אֱלוֹ, אוֹמְרִים: "נָשִׁים חֲיָבוֹת בְּשִׁמְחָה". וְכַבֵּר אֲמַר הַכְּתוּב: "וְזִבְחַת שְׁלָמִים וְאָכַלְתָּ שֶׁם וְשִׁמְחָתָ לְפָנֵי ה'" (שם כו, ז). וְכַבֵּר נִתְבָּאָרוּ גַם דִּינֵי מְצָוָה זֶה בְּמִסְכַּת חֲגִיגָה. וְיִכְלָל אֲמָרוּ "וְשִׁמְחָתָ בְּחֻגְךָ" מֵהַשְּׂאֲמָרוּ עוֹד, וְהוּא אֲמָרָם (שם ח): "שְׁמַח בְּכָל-מִינֵי שְׁמִחָה", מִזֶּה: אֲכִילַת הַבִּשְׂרֵי בְּחָגִים, וְשִׁתִּית הַיָּיִן, וְלִבִּישַׁת בְּגָדִים חֲדָשִׁים, וְחִלּוּק פְּרוֹת וּמִינֵי מִתִּיקָה לְקִטְנִים וְלִנְשִׁים, וְהַשְּׂחֹק בְּכָלֵי זְמַר וּבְרִקּוּד בְּמִקְדָּשׁ לְכַד (דוקא שם, כדי שלא יבואו לידי קלות ראש), וְהִיא שְׁמִחַת בֵּית-הַשְּׂוֹאֵבָה — וְכָל-זֶה נִכְנָס בְּכָלֵל אֲמָרוּ "וְשִׁמְחָתָ בְּחֻגְךָ". וְהַחֲמוּר שְׁבָהָם — הוּא חֲיּוּב שְׁתִּית

לפני זריקת דמים, שעובר בלא-תעשה. הנה נתבאר לך שלא זו כולל שני ענינים: אזהרה לזר שלא יאכל בכור תמים וגם אזהרה לכהן על אכילתו חוץ לירושלים. ובשני הענינים הדין תלוי בכבוד תמים; והעובר על לא זה — לוקה.

המצוה הק"ח — האזהרה שהזכרנו מלפדות בכור בהמה טהורה, והוא אמרו: תעלה: "אך בכור-שור או בכור פֶּשֶׁב או-בכור עז לא תפדה קדש הם" (במדבר יח, יז). אבל מתר למכרו כמו שנתבאר במסכת בכורות (לא-לב). ולשון ספרא (סוף פרשת בחוקותי): "בבכור הוא אומר "לא תפדה" — אבל נמפר הוא".

יום שלישי כ"ט ניסן ה'תשע"ז

מצות עשה עח.

המצוה הע"ח — הצווי שניצטוינו להפריש מעשר מכל-שיולד לנו בכל-שנה מן-הבהמה הטהורה, שנקריב חלבה ודמה (של בהמת המעשר) ונאכל אנחנו שאריה בירושלים. והוא אמרו: תעלה: "וכל-מעשר בקר וצאן כל אשר-יעבר תחת השבט העשירי יהיה-קדש לה" (ויקרא כז, לב) — וזהו מעשר בהמה. וכבר נתבאר דיני מצוה זו בפרק אחרון מבכורות (כג). ושם נתבאר שמצוה זו נוהגת גם בחוזה לארץ ושלא בפני הבית — וזהו דין תורה. אבל בגזרה דרבנן, (שכיוון שבדי לאכלו בזמן הזה על האדם להמתין שיפול בו מום חששו חז"ל) שפא (מתוך שלא יוכל אדם להמתין כל-כך) יאכל שלא במום — שהרי אין לנו מקדש (שבמקדש אפשר להתיר אכילתו גם שלא במום על-ידי הקרבתו) — אמרו: "אינו נוהג אלא בפני הבית"; וכשיהא המקדש בנוי — נוהג בארץ ובחוזה לארץ.

יום רביעי ל' ניסן ה'תשע"ז

מצות לא תעשה קט.

מצות עשה סט.

המצוה הק"ט — האזהרה שהזכרנו מלמכור מעשר בהמה באיזה אפן שיהיה, והוא אמרו: תעלה במעשר בהמה: "לא יגאל" (ויקרא כז, לג). ולשון ספרא (שם): "במעשר הוא אומר: "לא יגאל" — ואינו נמפר לא חי ולא שחוט, לא תמים ולא בעל מום". וכבר נתבאר דיני מצוה זו עם שלפניה במסכת בכורות (לא); ובגיש מסכת מעשר שני (פרק א משנה ב).

המצוה הס"ט — הצווי שניצטוינו שיקריב כל-מי ששגג בחטא מן-החטאים הגדולים הידועים קרוב חטאת אמרו: תעלה: "ואם-נפש אחת תחטא בשגגה מעם הארץ" (שם ד, כז). וזו היא חטאת קבועה, כלומר שהיא

1 **המצוה הט"ז** — הצווי שניצטוינו להקהיל את העם
2 כלו בשני של סכות של כל-מוצאי שמיטה ושיקראו פמה
3 פסוקים ממשנה תורה לפניהם, והוא אמרו: תעלה:
4 "הקהל את-העם האנשים והנשים והטף וגו'" (שם לא, יב)
5 — וזו היא מצות הקהל. ובתחלת קדושין (לד). כשאמרו:
6 "כל-מצות עשה שהזמן גרמה (שתלויים בתנאי הזמן) נשים
7 פטורות", הקשו בתלמוד ואמרו: "והרי 'הקהל' דמצות
8 עשה שהזמן גרמה, ונשים חייבות?!" והסק בסוף הענין:
9 "אין למדין מן-הפלות" (כי "בכל כלל יש גם יוצא מן הכלל
10 ומצות הקהל יצאה מהכלל של כל מצות .. שהזמן כו"). וכבר
11 נתבאר דיני מצוה זו, רצוני לומר איך יקרא, ומי יקרא,
12 ומה-יקרא — בפרק ז' ממסכת סוטה (מא).

13 **המצוה הע"ט** — הצווי שניצטוינו בקדוש בכורות,
14 כלומר להפרישם ולהקדישם למה-שחובה לעשות בהם,
15 והוא אמרו: תעלה: "קדש-לי כל-בכור פטר כל-רחם
16 בבני ישראל באדם ובבהמה" (שמות יג, ב). ולשון התורה
17 הוא שבהמה זו היא בקר וצאן ומין החמור בלבד. צווי
18 זה נכפל בכבוד בהמה טהורה, והיא המצוה שאנחנו
19 מדברים בה עתה. אמר תעלה: "כל-הבכור אשר יולד
20 בבקר ובצאן הנזר תקדיש לה' אלהיך" (דברים טו, ט).
21 ודין בכור זה של בהמה טהורה הוא: שניתן לכהנים,
22 מקריבים חלבו ודמו ואוכלים שאר בשרו. וכבר נתבאר
23 דיני מצוה זו בשלמות במסכת בכורות. ונתבאר בסוף
24 מסכת חלה (פרק ד משנה א), שאין מצוה זו נוהגת אלא
25 בארץ. ולשון ספרי (פרשת ראה, דברים יד, כג): "יכול יהא
26 אדם מעלה בכורות מחוזה לארץ — תלמוד
27 לומר: ואכלת לפני ה' אלהיך מעשר דגנך תירושך
28 ויצהרך ובכרת בקרך וצאנך (שם יד, כג) — מקום
29 שאתה מביא מעשר דגן (ארץ ישראל בלבד), אתה מביא
30 בכורות; מחוזה לארץ שאין אתה מביא מעשר דגן, אי
31 אתה מביא בכורות". הנה נתבאר לך, שמצוה זו אינה
32 נוהגת אלא בארץ; אבל בכור חוזה לארץ אינו קרב, אף
33 קדוש הוא (שאסור לאכלו כל-זמן שראוי להקרבה, וימתין
34 שיפול בו מום, כי עליו) להאכל במומו (ודינים אלו, הן בארץ
35 ישראל והן בחוזה לארץ, הרי הם) בין שבית המקדש בנוי
36 ובין שהוא כמו בזמננו זה, כמו מעשר דגן. ואין הלויים
37 חייבים במצוה זו.

יום שני כ"ח ניסן ה'תשע"ז

מצות לא תעשה קמד. קח.

המצוה הקמ"ד — האזהרה שהזכרנו מלאכול את-הבכור חוץ לירושלים אם הוא תמים, והוא אמרו: "לא תוכל לאכל בשעריך וכו' ובכרת בקרך" (דברים יב, יז). ולשון ספרי (פרשת ראה שם): "ובכרת" — זה הבכור, לא בא הכתוב ללמד אלא לזר שאכל בכור בין

יום שישי ב' אייר ה'תשע"ז**מצות עשה ע.**

המצוה המשלימה שבועים נדפסה ביום הקודם

יום שבת קודש ג' אייר ה'תשע"ז**מצות עשה עא.**

המצוה ה'ע"א — הצווי שנוצטוינו שמי שעבר עברות מסומות יקריב קרבן אשם ויתכפר לו — וזהו אשם ודאי. העברות שחייבים עליהן קרבן זה הן: מעילה וגזלה וביאת שפחה חרופה (חציה שפחה וחציה בת חורין. כגון שאחד השותפים בה שחררה) ושיקר בשבועת פקדון (השומר על פקדון חבירו ונשבע לשקר על אחת הטענות הפוטרות אותו להחזיר הפקדון): כל-המועל בשגגה, והוא שיהנה בשוה פרוטה מן-ההקדש — בין הקדש בנק הבית ובין הקדש מזבח — או הגזל חברו שוה פרוטה ולמעלה ונשבע; או הבא על שפחה חרופה או הכופר בפקדון ונשבע — (וכל אלו) בין בשוגג בין במזיד — הרי זה חייב להקריב קרבן על חטאתו, ואינו קרבן חטאת אלא קרבן אשם; וקרבן זה נקרא 'אשם ודאי' (כי ודאי שגג). אמר יתעלה במעילה: "וחטא בה בשגגה מקדשי ה' והביא את-אשמו לה' איל תמים" (ויקרא ה, טו); ואמר: "וכחש בעמיתו בפקדון וגו' ונשבע על-שקר וגו' ואת-אשמו יביא לה' איל תמים" (שם, כא-כג). ואמר: "ואיש כיי-ישכב את-אשה שכבת-זרע והיא שפחה נחרפת לאיש וגו' והביא את-אשמו לה' וגו'" (שם יט, כ-כא). וכבר נתבאר דיני מצות אלו במסכת פרתות (ט).

1 לעולם חטאת בהמה. וכבר בארנו, שהעברות שחייבים על
2 שגגתן חטאת זו, הן שחייבים על זדון פרת, בתנאי
3 שתהיה מצות לא-תעשה ויהיה בה מעשה (פעולה פיזית),
4 כמו שנתבאר בתחלת פרתות. הלכות מצוה זו פלה כבר
5 נתבאר במסכת הוריות (ח) ופרתות (ט) ובכמה מקומות
6 בשבת (סט. קב.) ושבועות (כד.) וזבחים.

יום חמישי א' אייר ה'תשע"ז**מצות עשה ע.**

המצוה המשלימה שבועים — הוא הצווי שנוצטוינו להקריב קרבן מסים אם יארע לנו ספק באחת מאותן העברות הגדולות שחייבים על זדון פרת ועל שגגתן חטאת קבועה — וקרבן זה נקרא 'אשם תלוי' ואין הספק הזה אשר אם יארע חייבים עליו אשם תלוי, הוא: כגון שיש לפניו שתי חתיכות חלב, אחת מהן חלב הפלילות (שהוא אסור) והאחרת חלב הלב (שהוא מותר), ואכל אחת מהן ואכל אחר את-השנייה או שאבדה, ונסתפק ונתעורר אצלו חשש אם החתיכה שאכל היתה המתרת או האסורה — זהו שמקריב קרבן על הספק המתעורר הזה כדי להתכפר בו, וזה נקרא 'אשם תלוי' (שדינו עדיין תלוי ועומד עד שהספק יתברר). אם נתברר אחר-כך, שמה שאכל הוא חלב הפלילות — הרי נתאמת שזו שגגה ויקריב חטאת קבועה. והכתוב האמור בקרבן זה הוא אמרו בפ'ש ויקרא: "ואם-נפש כי תחטא ועשתה אחת מכל-מצות ה' אשר לא תעשינה ולא-ידע ואשם ונשא עונו והביא איל תמים מן-הצאן בערךך לאשם אל-הכהן וכפר עליו הכהן על שגגתו אשר שגג והוא לא-ידע" (ויקרא ה, יז-יח) — כלומר: על מה שלא ידע אם שגג או לא שגג. וענין זה קוראים לו חקמים 'לא הודע', וכבר נתבאר דיני מצוה זו במסכת פרתות (יז).

המשך מעמוד רנה

מסויימת וכשאר המטרה באה לפועל הרי הדברים יעשו בטלים. ובענינו, הרי כוונתי בודאי היתה אך ורק לטובה ולא להתערב ח"ו בעסק שאינו שלי, כי אם למען כמה וכמה מקוראי העתון של מר שבודאי דורש טובתם. ועתה אך ורק בידו של מר להבטיח שלא יהיו דברי אלה בסוג של דברים בטלים.

כיון שבכל דבר בודאי ישנו חלק הטוב, הרי אף שנתאחר הדבר הרי בכגון זה כל יום ויום חשוב הוא בכ"ז וגם מזה תוכל לצמוח טובה בסגנון הידוע "קנאת סופרים תרבה חכמה", שבאם עתה תתקבל הצעת, הרי ירבה מר בגליון שלו כהנה וכהנה בכמות וגם באיכות, ותהי' מוצדקת, במלוא מובן המלה, ההערה הבאה בשולי הגליון "נא לשמור על קדושת הדף" וכי'.

במשך הזמן היתה לי ידיעה שהוטב מצב בריאותם, ויהי רצון שגם בזה יהי' הלך ומוסיף.

כבוד ובברכה לבשרות טובות בכלל, ובהאמור בפרט.

ביאורים למסכת סוטה דף יב עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכוון המאור"

57. את אשתו, ובעקבותיו עמדו בולן ונירשו אף הם את נשותיהן.
 58. אמרה לו בתו מרים, אבא, קשה גזירתך - לגרש הנשים, יותר
 59. מכל פרעה - שגור להשליך הבנים ליאר, שפרעה לא גזר אלא
 60. על הזכרים, ואתה גזרת שיגרשו את נשותיהם, ובכך גזרת כליה על
 61. הזכרים ועל הנקיבות, ועוד, שפרעה לא גזר אלא בעולם הזה -
 62. שהרי הנולדים שיומנתו יחיו לעולם הבא, ואתה בגזירתך גרמת
 63. שיכלו בעולם הזה ולעולם הבא - שכיון שלא יולדו כלל, לא יחיו
 64. גם לעולם הבא. ועוד, שפרעה הרשע ספק מתקיימת גזירתו, ספק
 65. אינה מתקיימת - שהרי יתכן שהקב"ה לא יקיים הגזירה, ואילו
 66. אתה צדיק, ואם כן פנדאי שגזירתך מתקיימת - שהקב"ה יקיימה,
 67. כמו שנאמר וְהַגִּזְרִים אֲמַר וְיִקְסוּ לָךְ, שמע עמרם בקול בתו ועמד
 68. והחזיר את אשתו, ובעקבותיו עמדו בולן והחזירו אף הם את
 69. נשותיהן.
 70. שואלת הגמרא, מאחר שהתבאר שכונת הפסוק שחזר ולקחה,
 71. מדוע נאמר וַיִּקַּח - שמשמעו ליקחין ראשונים, הרי וַיִּחְזֹר לבת
 72. לוי מִיִּבְעֵי לֵיָּה לכתוב, שהרי היתה אשתו מקודם. מתרצת הגמרא,
 73. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה בַּר יוֹבְנָי, נלמד מלשון וַיִּקַּח, שֶׁעָשָׂה לוֹ עמרם
 74. בליקוחין השניים כמעשה ליקוחין הראשונים, הדיינא, שהושיב
 75. באפריזון, ואתרין וקריים כקריין לפניו, ומלאכי השרת אמרו
 76. עליה אִם הַבָּנִים שְׂמֹחִת, שואלת הגמרא, הרי נאמר שלקח את
 77. בת לוי, ואם כן קשה, וכי אפשר בת מאה ושלשים שנה הוּא -
 78. האם יתכן לפרש שמדובר על הליקוחין השניים, שהיתה אז יוכבד
 79. בת מאה ושלשים שנה, וקרי לה - וקורא לה הכתוב 'בת' -
 80. שמשמע שהיתה ילדה, ולא קראה אשה. מביאה הגמרא מקור לכך
 81. שהיתה אז בת מאה ושלשים שנה, דָּאֵמַר רַבִּי חִמָּא בְּרַבִּי חֲנִינָא,
 82. נאמר כשירדו בני יעקב למצרים 'כל הנפש לבית יעקב הבאה
 83. מצרימה שבעים, ואף שמנין המפורטים בפסוקים שם אינו אלא
 84. שישים ותשע, הנפש השבעים זו יוכבד, שהוריתה בדרך, ולירתה
 85. בין החומות - כשנכנסו בני יעקב למצרים השלימה את מנין
 86. שבעים, שנאמר לגבי יוכבד, 'אשר ילדה אתה ללוי במצרים',
 87. ומכך שנאמר 'אשר ילדה' משמע שרק לידתה היתה במצרים, אך
 88. ואין הוריתה במצרים. ומאחר שנולדה ביום כניסתם למצרים, נמצא
 89. שכשחזר עמרם ולקחה היתה בת מאה ושלשים. מתרצת הגמרא,
 90. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה בַּר יוֹבְנָי, קראה בת לפי שגולדו בה סימני נערות כבת.
 91. והתהר האשה ותלד בן, שואלת הגמרא, מדוע אמר הכתוב 'ותהר'
 92. האשה' לאחר 'יולך איש ויח וכו' והא הוּת מיעברא ביה תלתא
 93. רתי מעיקרא - והרי היתה מעוברת במשה מהנישואין הראשונים,
 94. והיה זה שלושה חודשים לפני שחזר ולקחה. מתרצת הגמרא, אָמַר
 95. רַבִּי יְהוּדָה בַּר יוֹבְנָי, כתבה התורה את ההריון בסמוך ללידה
 96. ומקיש לידתה להוריתה, כדי ללמד, שמה הוריתה של יוכבד שלא
 97. בצער, אף לידתה שלא בצער, מכאן לנשים צדקניות כיוכבד,
 98. שלא היו בפי תקוה של תהו - לא נגזר עליהם צער בהריון ובלידה,
 99. כפי שנגזר על חוה.
 100. כשנולד משה נאמר, וַתֵּרָא אֹתוֹ כִּי טוֹב הוּא. תניא, מהו הטובה
 101. שראתה בו, רבי מאיר אומר, ראתה שטוב שמו של התינוק. רבי
 102. יהודה אומר שהוסיפו שם י-ה בשמו ומוביח שמו, רבי נחמיה
 103. אומר, ראתה ברוח הקודש שעתיד להיות הגון לכביאות. אחרים
 104. אומרים, שנולד בשווא מהול. וחקמים אומרים שבשעה שנולד
 105. משה נתמלא חכמת בולו אור, ולמדו כן דברי רבי תנא וַתֵּרָא אֹתוֹ
 106. כִּי טוֹב הוּא, ובכתיב התם בבריאת העולם וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת
 107. האור כִּי טוֹב, הרי שהאור נקרא טוב.
 108. והצפנתו שלש רוחים, מבארת הגמרא, שיכלה להצפין
 109. שלושה חדשים משום דלא מנו מצרים אלא משעה דאהדרה -
 110. המצרים ספרו תשעה חודשים לעיבורה רק מיום שהחזירה עמרם
 111. בליקוחין השניים, אבל והיא הוּת מיעברא ביה - למעשה היתה
 112. מעוברת במשה מוזמן הנישואין הראשונים, והיה זה תלתא רתי

1. דיקא נמי - שלא היה כלב בנו של קנז, מדברי רבי בכמה מקומות
 2. 'כלב בן יפנה הקנז', ולא 'בן קנז' כמו שאמר על עתניאל, שמע
 3. מינה שלא היה בנו, אלא שהיה מאנשי ביתו של קנז.
 4. הגמרא חוזרת לפרש את הפסוק 'וכלב בן חצרון הוליד את עזובה
 5. אשה ואת יריעות, ואלה בניה ישר ושובב וארדון. עזובה זו מרים,
 6. ולמה נקרא שמה עזובה, לפי שהכל עזובה מתחילתה - בתחילה
 7. כשהיתה חולנית מזמת צרעתה, עזובה כל בחורי ישראל ולא רצו
 8. לישא אותה. שואלת הגמרא על הנאמר שכלב הוליד את עזובה
 9. שהיא מרים, וכי הוליד אותה, והלא מינסב הוּת נסיב לה - הרי
 10. היא היתה אשתו ולא בתו. עונה הגמרא, אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, כֵּן
 11. הוּשָׂא לְשֵׁם שְׁמִים, מעלה עליו הכתוב פאילו ילדה, וכלב
 12. נשאה לשם שמים, וכן מה ששנאמר שהוליד את יריעות, היינו
 13. שנשא את מרים, ונקראה כן לפי שהיו פניה דומין ליריעות -
 14. מזמת חוליה היו פניה ירקקות בלי תואר אדמומית, ומה שנאמר
 15. בהמשך הפסוק וַאֲלֵה בְּנֵיהּ, דרשו אל תקרי 'בניה' - שאין אלו
 16. שמות בניה, אלא שמות של בניה - בעלה שנקרא כן שבנה אותה
 17. בנישואין ובנים כשאר נשים. וכונת הפסוק, שנקרא 'אשר' על שם
 18. שישור את עצמו - לכל טעה בטעות המרגלים, וכן נקרא 'שוכב'
 19. על שם ששיב - המריד את צרו ולא השתתף בעצת המרגלים.
 20. וכן נקרא 'ארידון' על שם שרדה וכפה את צרו שהסיתו לטעות
 21. בטעות המרגלים. ואיבא דאמרי שנקרא 'ארדון', על שהיו פניה
 22. של מרים לאחר שנתרפאה דומין לרוד.
 23. עוד נאמר 'ולאשחור אבי תקוע היו שתי נשים חלה ונערה',
 24. מבארת הגמרא מקרא זה על כלב ומרים, 'אשחור', זה כלב, ולמה
 25. נקרא שמו אשחור, כיון שהושחרו פניו בתעניות - מחמת שקיבל
 26. על עצמו תעניות כדי שינצל מעצת המרגלים. וכן נקרא 'אבי', לפי
 27. שנעשה לה - למרים באב - שדאג לרפואתה ולמונות הצריכים
 28. לחולה. ונקרא 'תקוע' לפי שתקע את לבו לאביו שבשמים - קיבל
 29. על עצמו שלא להיות בעצת המרגלים. מבארת הגמרא שמה
 30. שנאמר שכלב 'היו שתי נשים' אין הביאור כפשוטו, אלא שנעשה
 31. מרים בשתי נשים, כלומר ש'חלה ונערה', לא חלה ונערה
 32. הוּא - לא היו שתי נשים שנקראו כן, אלא מרים עצמה בתחילה
 33. ונקראה 'נערה' - על שם תואר פניה שהיתה כנערה. עוד כתוב שם,
 34. 'וכני חלה צרת וצחר ואתנו', ודרשו אף מקרא זה על מרים,
 35. שנקראה 'צרת' על שם שנעשית צרה לחברותיה - שהיו מקנאות
 36. ביפניה, וכן נקראה 'צחר' על שם שהיו פניה מאירות ודומין
 37. בצחרים, ונקראה 'אתנו' לפי שכל הרואה אותה מתאוה למשכב
 38. נשים ומוליך אתנו לאשתו שתשכב עמו.
 39. הגמרא חוזרת לבאר את הפסוקים בענין שיעבוד מצרים. נאמר
 40. בפסוק, 'ויצו פרעה לכל עמו כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו וכל
 41. הבת תחיון', אָמַר רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי חֲנִינָא, גזירה זו גזר פרעה אף
 42. על עמו גזר. ואָמַר רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי חֲנִינָא, שלש גזירות להשליך
 43. הנולדים ליאר גזר פרעה, בתחילה גזר על הנולדים לישראל ולא
 44. הושיב שומרים על כך, אלא סמך על המילדות ואמר להן 'אם בן
 45. הוא וחקתו אתו', ולכפוף - לא אמר מיכן הושיב שומרים על הדבר
 46. ואמר להם 'כל הבן הילוד היארה תשליכוהו', אך עדיין לא גזר
 47. אלא על ישראל. ולכפוף כשאמרו לו איצטגנינו שעדיין לא לקח
 48. מושיען של ישראל, אף על עמו גזר.
 49. 'וילך איש מפיט לוי ויחא את בת לוי', שואלת הגמרא, להיכן הלך
 50. עמרם. דורשת הגמרא, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה בַּר יוֹבְנָי, שהלך עמרם
 51. בצצת מרים בתו - שיעצה לו לקדשה בשנית. וכפי ששנינו
 52. בברייתא, תנא, עמרם גדול הדור היה והכל נשמעים לדבריו, ולכך
 53. בין (שראה שאמר) [שגזר] פרעה הרשע על ישראל ש'כל הבן
 54. הילוד היארה תשליכוהו', אָמַר עמרם, וכי לשוא אנו עמלין
 55. בלידתם, שהרי ייהרגו לבסוף על ידי עבדי פרעה, ולכך עמד ונירש

סוטה. פרק ראשון - המקנא דף יב עמוד א

רש"י

תוספות

1 דיקא נמי דכתיב. קרא אחרינא כי משתעי בכלב לא קריה כל קנו בדכתיב בעתניאל אלא הקניו, מאנשי ביתו ומגדוליו של קנו; עויבה שהכל עובות. שמתחלה חולנית היתה פדקרי לה
2 הכא יריעות. ולקמן קרי לה נמי חלאה ועובדה. שעובדה כל בחורי ישראל מלשא אותה. והא מיסב נקבה. פדכתיב וקמת עובדה ויחן לו וגו' אלמא אתתיה וקאי: לשם שמיים. כגון זו
3 שהיתה חולה ולקחה לשם שמים. שברך באחיה אהרן ומשה ורואה אותם צדיקים. ורוב בנים דומין לאחי האם בב"ב ביש נוחלין (דף ק"ג). בלי תאר אדמוניות. דמקמת חלית היתה
4 ירקרת: בנייה. אלו שמות בעלה. שבגאיה ועגאה מכה כשאר נשים בגשואין ובנים. ישר ושובב וארדון: שישר את עצמו. מלטעת את טעות המרגלים: ששבב את מעצתו. לשון
5 הבת השובבה (ומיני לה). ויצאנית ומורדת. והכי

דיקא נמי, דכתיב 'הקנוי', ש'מע מינה'. 'עובדה' זו מרים, ולמה נקרא שמה 'עובדה' שהכל עובדה מתחילתה. 'הוליד' והלא מינסב הוה נסיב לה, אמר רבי יוחנן, כל הנושא אשה לשם שמים, מעלה עליו הכתוב כאילו ילדה. 'יריעות' שהיו פניה דומין ליריעות. 'ואלה בניה' אל תקרי 'בניה' אלא 'בניה'. 'אשר' שישר את עצמו. 'שובב' ששיבב את יצרו. 'וארדון' שרדה את יצרו, ואיפא דאמרי על שהיו פניה דומין לורד. 'ולאשחור אבי תקוע היו שתי נשים חלאה ונערה', 'אשחור' זה כלב. ולמה נקרא שמו 'אשחור' שהושחרו פניו בתעניות. 'אבי', שנעשה לה פאב. 'תקוע' שתקע את לבו לאביו שבשמים. 'היו שתי נשים' נעשה מרים בשתי נשים, 'חלאה ונערה', לא חלאה ונערה הוא, אלא בתחילה 'חלאה' ולבסוף 'נערה'. 'ובני חלאה צרת וצרה ואתנן', 'צרת' שנעשית צרה לחברותיה, 'צרה' שהיו פניה דומין בצעירים, 'אתנן' שפל הרואה אותה מוליד אתנן לאשתו. 'ויצו פרעה לכל עמו' אמר רבי יוס' ברבי חנינא, אף על עמו גזר. ואמר רבי יוס' ברבי חנינא, ש'לש גזירות גזר. בתחילה 'אם בן הוא והמתן אתו', ולבסוף 'כל בן תילוד היארה תשליכהו', ולבסוף אף על עמו גזר. 'ולחך איש מבית לוי' לחיבן הלחך, אמר רב יהודה בר יבנאי, שהלחך בעצת בתו. תנא, עמרם גדול הדור היה, בין (שראה שאמר) [שגזר] פרעה הרשע 'כל בן תילוד היארה תשליכהו', אמר לשואו אנו עמלין, עמד וגירש את אשתו, עמדו כולן וגירשו את נשותיהן. אמרה לו בתו אבא, קשה גזירתך יותר משל פרעה, שפרעה לא גזר אלא על הזכרים ואתה גזרת על הזכרים ועל הנקיבות, פרעה לא גזר אלא בעולם הזה ואתה בעולם הזה ולעולם הבא, פרעה הרשע ספק מתקיימת גזירתו, ספק אינה מתקיימת. אתה צדיק, בודאי שגזירתך מתקיימת, שאמר 'ותגור אמר ויקם לך'. עמד והחזיר את אשתו, עמדו כולן והחזירו את נשותיהן. 'ויקח', 'ויחזור' מיביע ליה, אמר רבי יהודה בר יבנאי, שעשה לה מעשה ליחזיקו, הושבה באפריון, ואהרן וגרים כרדון לפניו ומלאכי השרת אמרו 'אם הבנים שמחה'. 'את בת לוי', אפשר בת מאה ושלשים שנה היא, וקרי לה 'בת', דאמר רבי חמא ברבי חנינא, זו יוכבד, שהורתה בדרדך, וליתתה בין החומות, שאמר 'אשר ילדה אתה ללוי במצרים', לידתה במצרים, ואין הורתה במצרים. אמר רבי יהודה, שנולדו בה סימני נערות. 'ותהר האשה ותלד בן', והא הות מעברא ביה תלתא ירחי מעיקרא, אמר רבי יהודה בר יבנאי, מניש לידתה להורתה, מה הורתה שלא בצער, אף לידתה שלא בצער, מפאן לנשים צדקניות שלא היו בפיתקה של חנה. 'ותרא אתו כי טוב הוא' תניא, רבי מאיר אומר, טוב שמו. רבי יהודה אומר, טוביה שמו. רבי נחמיה אומר, הגון לנביאות. אחרים אומרים, נולד בשהוא כהול. וחכמים אומרים, בשעה שנולד משה נתמלא הבית כולו אור, כתיב הכא 'ותרא אתו כי טוב הוא', וכתיב התם 'וירא אליהם את האור כי טוב'. 'ותצפנהו שלשה ירחים', דלא מנו מצרים אלא משעה דאהדרה, והיא הות מעברא ביה תלתא ירחי מעיקרא. 'ולא יכלה עוד הצפינו', אמאי, תצפינה ותיוול. אלא כל היבא דהוו שמעי מצראי דמתיליד ונקא, ממטו ונקא התם, כי חיכי דלשמעינהו ומעו (בתדירו), דכתיב 'אחוזו לנו שועלים שועלים ונקא, ומטו ונקא התם, כי חיכי דלשמעינהו ומעו (בתדירו), רבי אלעזר, מיפן לצדיקים שפמונים חביב עליהן יותר מגופו, וכל כד למה לפי שאין פושטין ידוהן בגלו. רבי שמואל בר נחמני אמר, דבר רב, שיכול לעמוד בפניו דבר רב ובכני דבר קשה. 'ותחמרה בחמר ובנפת' תנא, חמר מבפנים, ונפת מבחוץ, כדי שלא יריח אותו צדיק ריח רע. 'ותשם בה את הילד ותשם פסוהו' רבי אלעזר אומר, ים סוף. רבי שמואל בר נחמני אמר,

1 אחרים אומרים נולד כשהוא מהול. ומקשים
2 מדקאמר ר"מ טוב שמו מכלל דאחרים
3 לאו היינו ר"מ ובשלהי הוריות (דף ק"ג) אמר דאסקה
4 לר"מ אחרים ובפ"ק דברכות (דף ט"ז) בגמרא מאימתי
5 קורין שמע בשחית אפילו ר"מ ואחרים וא"ר
6 שראה בקונטרס צרפת שמעות שקיבל מאלישע
7 בן אבייה קבעום בשם אחרים מפני שחיה שמו אחר
8 אבל שאר שמעות קבעום בשמו ולא מסתברא
9 דהא לרבי נתן אסקו יש אומרים ואית לך שכל
10 שמועותיו קבעו כן ולר"מ נמי עשו כיוצא בו אלא
11 נראה דלאחר דאסקוהו אחרים חזר בו ואמר נולד
12 כשהוא מהול וכן כפ' קמא דברכות:
13 חמר מבחוץ ונפת מבפנים. פירש רבי בשם ר"ש
14 בר קלנימוס זה הוה בתוך התיבה והחמר
15 היה מכסה את הדפת אבל מבחוץ לא יצפה שלא
16 ירגישו כי הגומא דומה לקנה היאור ולא יבחינו
17 התיבה בתוך קנה היאור.
בבבילי

18 נזר. דרש רבי תנחומא, יום שנולד משה אמרו
19 איצטגנינו היום נולד מושיען של ישראל ואין
20 אנו יודעים אם מצרי הוא או יהודי, ונמדד ונכין
21 כל עמו ובקש מהן לתן לו הנולדים בו ביום וגזר
22 אף על עמו: בתחלה והמתן אותו. לא הושיב
23 שומרים אלא סמך על המלכות: תשליכוהו.
24 שהושיב שומרין וקסודרין דלבר: ולבסוף על
25 עמו. דפרשית. וכין שעבר היום גרדין וראין
26 איצטגנינו שלא לקה. העמיד הגזרה עד יום
27 השחלך לאור: גדול הדור היה. והיו הכל
28 נשמעין דלבריה. על הזכרים ועל הנקיבות. שלא
29 יולידו אלא זכר ולא נקבה: אלא בעולם הזה.
30 שנולדים ומתים ויחזרו ויחיים וזו לעולם הבא.
31 אתה גזרת בעולם הזה ובעולם הבא. שביין
32 שאינם נולדים אינן באין לעולם הבא: בת מאה
33 ושלשים. דמפרש ואזיל שנולדה בירידתן
34 למצרים, וישראל עמדו שם ר"י שנה ומשנולד
35 משה לא נתעבבו אלא פ' שנים פדכתיב (משה
36 בן שמונים שנה וגו' בדברים אל פרעה אנוש
37 ואתה שנה יצא: נמצא שעברו מירידתם עד
38 שנולד משה קיל שנה, וכשהחזיר עמרם את
39 יוכבד וקברו היתה מעברת ממושה דאמרין
40 לקמן בשמעתין: דאמר רבי חמא. ביש נוחלין זו
41 יוכבד. כפרטן של יורדי מצרים אתה מוצא
42 שבעים ספר אתה, ובכללן אתה אמר הכא
43 מצרים שבעים, זו יוכבד שהשלימה שנה
44 בכניסתה לעיר: סימני נערות. חנה לימי עלומיה
45 בארז כנשים ובתאר פנים ופשוט הקמטים: והא
46 הות מעברא ביה תלתא ירחי מעיקרא. מקמי
47 דהורהו פדלקמן: מניש לידתה וכו'. לא נכתב
48 הדין ולא אלא לדרוש בה: פתקה של חנה. בגזר
49 דין שלה ששטר גזירות קללתה דעצמו ונרין:
50 הגון לנביאות. ראתה ברוח הקדש שעתיד
51 להיות הגון לנביאות: ותצפנהו שלשה ירחים.
52 שלשה ירחים: וכלה להצפינו, שלא הלכו
53 המצרים לבדוק אחריה אלא לסוף תשעה
54 חדשים שהחזירה, והיא הות מעברא ביה
55 תלתא ירחי מעיקרא. ומחבא נפקא לך אמאי
56 תצפינה ותיוול. מאי שצפון ממסתרים הוה
57 פדכתיב ותצפנהו: מה יש לה לדאג: ומעו התם.
58 וצועק שם, ודרך תינוק לצעוק בששומע קול
59 תינוק חתר: אחוזו לנו שועלים. בת קול אומר למי
60 הקים אחוזו לנו שועלים הקטנים המתכלים את
61 הכרמים בהיותם סומד בעוד הדרי קטן: שהכיב
62 לפי שדברך הקשה בשתמים מוליכין אותו בחוקה הוא נתקל נשוח ונשבר, אבל דבר קל נתקל ונודקש באבן לאחוריה: ריח רע. של נפת:

אנב
אנב

סוטה. פרק ראשון - המקנא דף יב עמוד ב

תוספות

רש"י

אגם. של עצי ערבה וקנים דקין, והוא קנה וסוף דקרא, קנה קנים, סוף ערבה דקה לרחוץ, לטבול שם לשם גרות: וכן הוא אומר וכו'. שהשב ומתקנה מעטו קרי רחץ: לשון מיתה. כדמפרש ואולי, שהיו מנחות בידה הגלתו של צדיק: דאמר מר. גבי שרביט הוהב דאחשורוש במסכת מגילה: בשני רשעים. דעוג מלך הבשן במסכת ברכות בתחלת פרק הרוואה: שרובתה. לשון דאשתרבוה: שראתה עמו שבינה. והאי את לשון עם. כמו לא שלח יעקב את אהיו ונלחית מנא נער. גדול משמע: בעל מום. והוא לוי ונפסל בקול לעבודת השיר: ואין אחר נופל. ליאור, שאותו היום בשלו גורתם: וכי יאמרו אליכם. העובדי כוכבים דרשו כמותנו אל האבות: המצפצים והמחנים. נביא קרי לשון גנאי, שהם מצפצפין בעגריים ומחנים כיונים, מוציאין קול בגרום ואין יודעין מה אמורים, כך דרך איצטגנינין אינן רואין אלא סימן אבל לא פרושו של כל דבר: ראו. איצטגניני פרעה: שפושעו של ישראל בו, והוה מלתא לא ר' אלעזר קאמר לה. דקרא לאו אמצרים את אלא גמרא קאמר לה. וברבי אלעזר דאמר שאין ואין אחר נופל, וברבי אלעזר דאמר שאין יודעים מה הוינו, הלכך ראו המצרים ולא ידע מה ראו: בין דשיריה למשה כמים. כל זמן שהיה ביאור אין לקות גדולה מוז ובטלה סימן של לקות: רגלי. בשבילי, כמו וברך ה' אותך לרגלי וכלותי לו. בשבילי נצלתם. ובטלו אמצרים את גורתם: שיהי על תבם. בכ"א בניסן נאמרה כדתנא בסדר עולם מרעמסל לטבות ומסכות לאיתם ומאייתם לפני פי החיות ורגי א, ברביעי ורגי למלך מצרים כי ברח העם, חמישי וששי רדפו מצרים ואהריהם, אור שביעי ירדו לים שגאמר ורא את הילול, לשהחית אמרו שרדה, ויום שביעי הוה, וירט נצלתם. של פסח הוה: דאמר מר בשבעה באדר מת משה, בפ"ק דקדושין (דף לט) לפיכך לה מקראי דכתיב ויבטו בני ישראל את משה בערבות מואב שלשים יום, וכתיב משה עבדי מת ונקמה קום עבור, וכתיב כי בעוד שלשת ימים אתם עוברים את הירדן וגו', וכתיב והעם עלו מן הירדן געשו לחיש הראשון, צא מןו ל"ג למפרע תמצא שבשבעה באדר מת משה, ומנן שבשבעה באדר נולד שגאמר ויאמר אליהם בן מאה ועשרים שנה אנכי היום וגו', מה ת"ל היום, היום מלאו ימי השנותי שלשה ימים, הוה וכן א' חדש שהעבירתי רבו של ראשון, ר' אלא ד' ימים ורבו של ג' דהיינו ניסן ואמצעי שלם אדר השני שלם: מאי שנא מן העבריות. דקאמרה לה מקלל דמצריות לא ניתא לה. דבר טפא. זו שאכלתה דברים טמאים והתינוק טועם בחלבך כל מה שתאכל כדאמר' בימותי (דף סט) גבי לשד השמן: את מי יורה דעה. למי למד הקב"ה תורה, למי שגמול והפריש עצמו מחלב טמא ונעתק מן הדשים הטמאים, כמו ועתק משם (פלוס) יכו שהלכה בוריות פעלמה. שכל כחה עליה, כמו חזק ואמץ (לש דברים) תתקן ועלם: שהעלימה את דבריה. שלא אמרה שהיא אחרת מביאה את אמה: הילכי את הילד. דרי לך שליח שהיתה מתבאה בשתי אחות אהרן, עד שלא נולד משה, והיינו הנביאה אחרת אהרן.

נצלתם כולכם. תימה אדרבה בשבילו נגזרו הגזירות שראו איצטגניני פרעה יש לומר הוא היה הראשון המושלך ליאור וגזירה ראשונה אם בן הוא ומתן אותו לא בשבילו היתה אלא משום ונלחם בנו דרך אנשים להלחם: סרה

את התבה בתוך הסוף' פינן דחוו דקא בעת לאצולי למשה, אמרו לה, גבירתנו, מנהגו של עולם מלך בשר ודם גזור גזירה, אם כל העולם פולו אין מקיימין אותה, בניו ובני ביתו מקיימין אותה, ואת עוברת על גזירת אביה. בא גבריאל וחקנן בקרקע. ויתשלח את אמתה ותקחה' רבי יהודה ורבי נחמיה, חד אמר ידה וחד אמר שפחתה. מאן דאמר ידה, דכתיב 'אמתה'. ומאן דאמר שפחתה, מודלא פתיב ידה. ולמאן דאמר שפחתה, הא אמרת בא גבריאל וחקנן בקרקע. דשייר לה חדא, דלאו אורחא דבת מלכא למיקם לחודה. ולמאן דאמר ידה, ליכתוב ידה. הא קא משמע לן דאישתרוב אישתרובי, דאמר מר, וכן אתה מוצא באמתה של בת פרעה וכן אתה מוצא בשני רשעים, דכתיב 'שני רשעים שפרת' ואמר ריש לקיש אל תיקרי שפרת אלא שריבפתה. ויתפתח ויתראהו את הילד' ותרא מיבעי ליה. אמר רבי יוסי ברבי חנינא, שראתה שכניה עמו. והנה נער בכף קרי ליה 'לד' וקרי ליה 'נער', תנא, הוא ילד וקולו פנער, דכרי רבי יהודה. אמר לו רבי נחמיה, אם בן עשיתו למשה רבינו בעל מום, אלא מלמד שעשיתה לו אמו חופת נעורים בתיבה, אמרה, שפא לא אופה לחופתו. ויתחמול עליו ותאמר מילדי העברים זה' מנא ידעה, אמר רבי יוסי ברבי חנינא, שראתה אותו מהול. וה' אמר רבי יוחנן, מלמד שנתנבאה שלא מדעתה, וה' נופל ואין אחר נופל, והיינו דאמר רבי אלעזר, מאי דכתיב 'וכי יאמרו אליכם דרשו אל האבות ואל הודענים המצפצים והמחנים', צופין ואינם יודעין מה צופין, מהגים ואינן יודעים מה מהגים. ראו שפושעו של ישראל בפנים הוא לוקה, עמדו וגורו, כל הבן תילוד היארה תשליכוהו, פינן דשיריה למשה אמרו, תו לא חיוני כי ההוא סימנא, בטלו לגורתייהו, והם אינן יודעין שעל מי כריכה הוא לוקה, דאמר רבי חמא ברבי חנינא, מאי דכתיב 'המה מי מריכה אשר רבו', 'המה' שראו איצטגניני פרעה וטעו, והיינו דקאמר משה שש מאות אלף רגלי וגו', אמר להן משה לישראל בשבילי, נצלתם כולכם. רבי חנינא בר פפא אמר, אותו היום עשרים ואחד בניסן הוה, אמרו מלאכי השרת לפני הקדוש ברוך הוא, רבוננו של עולם, מי שעתיד לומר שירה על תים ביום זה ילקה ביום זה. רבי אחא בר חנינא אמר, אותו היום ששה בסיון הוה, אמרו מלאכי השרת לפני הקדוש ברוך הוא, רבוננו של עולם, מי שעתיד לקבל תורה מחר סיני ביום זה, ילקה ביום זה. בשלמא למאן דאמר בששה בסיון, משפחת לה ג' ירחי, דאמר מר, בשבעה באדר מת ובשבעה באדר נולד משה, ומשבעה באדר ועד ששה בסיון תלתא ירחי. אלא למאן דאמר בעשרים ואחד בניסן, היכי משפחת לה. אותה שנה מעוברת היתה, רובו של ראשון ורובו של אחרון ואמצעי שלם. ויתאמר אחתו אל בת פרעה האלך וקראתי לך אשה מינקת מן העברית' ומאי שנא מעבריות, מלמד שהחזירוהו למשה על כל המצריות פולן ולא ינק. אמר, פה שעתיד לדבר עם השכינה, יינק דבר טמא, והיינו דכתיב 'את מי יורה דעה וגו'' למי יורה דעה ולמי יבין שמועה, לגמולו מחלב ולעתיקי משדיום. ויתאמר לה בת פרעה לבי וגו' אמר רבי אלעזר, מלמד שהלכה בוריות פעלמה. רבי שמואל בר נחמני אמר, 'העלמה' שהעלימה את דבריה. ויתאמר לה בת פרעה הילכי את הילד הזה' אמר רבי חמא ברבי חנינא, מתנבאה, ואינה יודעת מה מתנבאה, 'הילכי' הא שליכי. ואני אתן את שברך' אמר רבי חמא ברבי חנינא, לא דיין לצדיקים שפחזויון להן אבדתן, אלא שנותנין להן שברן. ויתקח מרים הנביאה אחות אהרן וגו', אחות אהרן ולא אחות משה. אמר רב עמרם אמר רב, ואמרי לה אמר רב נחמן אמר רב, מלמד שהיתה מתנבאה במשהי אחות אהרן, ואמרה

ביאורים למסכת סוטה דף יב עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכוון המאור"

57 המצרים הושלכו ליאור. ומשיבה, אמר רבי יוסי ברבי חנינא, כיון
58 שראתה אותו מהול הבינה כי מיראל הוא. ומה שנאמר 'זה',
59 אמר רבי יוחנן מלמד שנתנבאה שלא מדעתה, והמשמעות
60 דבריה, ש'זה' - משה נופל ליאור, ואין אחר נופל ליאור מכאן
61 ואילך. והיינו דאמר - והוה שאמר רבי אלעזר, לגבי נביאי עובדי
62 כוכבים, מאי דתיב "וי יאמרו אליכם העובדי כוכבים דרשו
63 כמונו אל האבות ואל הירענים המצפצים והמקנים" - שמכים
64 את נביאיהם בלשון גנאי, מצפצפין היינו שצופין - רואים שיש
65 סימן, ואינם יודעין מה צופין בסימן זה, רמזהים היינו שמקנים -
66 מוציאים קול בגרונם, ובתחילה כשראו האיציטגנינים, שמושיעין של
67 ישראל במים הוא לזקה - עתיד ללקות במים, עמדו ונודו שכל
68 הן תילוד היארה תשליכוהו, כדי שאכן ילקה ולא יוכל להושיעין.
69 ולכן בין דשיריה למשה - לאחר שהושלך משה ליאור, אמרו,
70 תו לא חיונו כי ההוא סיפנא - איננו רואים יותר סימן זה, ובטלו
71 לגורתייהו - בטלו את גזרת כל הן תילוד היארה תשליכוהו. אך
72 מבארת הגמרא, שהם - האיציטגנינים אינו יודעין שאין פירוש
73 ראייתם שיענש במים, אלא שעל חטא מי מריבה הוא לזקה שלא
74 יכנס לארץ. וכמו דאמר רבי המא ברבי חנינא, מאי דתיב 'המה
75 מי מריבה אשר רבו, מהו 'המה', משמע שהם אלו שדובר בהם
76 כבר, אלא שראו איציטגניני פרעה שעתיד משה ללקות במים, וקעו
77 שסברו שיענש במים, אך פירוש ראייתם הנכון הוא, שעתיד ללקות
78 על חטא מי מריבה, והוה 'המה' - הם המים שראו איציטגניני פרעה.
79 והיינו דאמר משה - כיון שעל ידי משה בטלה הגזרה להשליך
80 הנולדים ליאור, לכן אמר משה 'שש מאות אלף הגלי העם אשר
81 אנכי בקרבנו וגו', מה שנאמר 'רגלי היינו שאמר להן משה לישראל
82 בשבילי, שכיון שהייתו במים סברו המצרים שכבר לקיתו ובטלו
83 גזירתם, ונצלחם בולקם מגזירתם.
84 הגמרא מביאה מחלוקת אמוראים באיזה יום הושלך משה ליאור.
85 רבי חנינא בר פפא אמר, אותו היום הושלך משה ליאור.
86 בעשרים ואחד בניסן היה, ולפיכך אמרו מלאכי השרת לפני
87 הקדוש ברוך הוא, רבוננו של עולם, וכי ראוי שמי שעתיד לזמר
88 שירה על הים ביום זה - כ"א בניסן שהוא יום קריעת ים סוף, ילקה
89 ביום זה. רבי אחא בר חנינא אמר, אותו היום הושלך משה
90 ליאור, בששה בסיון היה, ולפיכך אמרו מלאכי השרת לפני
91 הקדוש ברוך הוא, רבוננו של עולם, מי שעתיד לקבל תורה מהר
92 סיני ביום זה, שהרי קבלת התורה היתה בו' סיון, ילקה ביום זה.
93 שואלת הגמרא, בשלמא למאן דאמר שהושלך ליאור בששה
94 בסיון, אם כן משפחת לה ג' דתי - מובן מה שנאמר בפסוק
95 שהצפינה אותו שלשה חודשים מיום לידתו עד שהשליכה אותו
96 ליאור, כיון דאמר מר, בשבעה באדר מת משה, ובשבעה באדר
97 נולד משה, ומשבעה באדר ועד ששה בסיון הם תלתא דתי.
98 אלא למאן דאמר שהשליכוהו ליאור בעשרים ואחד בניסן, היכי
99 משפחת לה, הרי מו' אדר עד כ"א ניסן הם פחות משלושה חודשים.
100 מתרצת הגמרא, אותה שנה הושלך משה ליאור, שנה מעוברת
101 היתה - שהיו בה שני אדרים, ומשה נולד באדר ראשון, ומה שאמר
102 'ותצפנו שלשה חדשים, אינם ג' חדשים שלמים, אלא רובו של
103 ראשון - החודש הראשון היינו מו' אדר עד סוף אדר ראשון, ורובו
104 של אחרון - החודש השלישי היינו מא' ניסן עד כ"א ניסן, ואמצעי
105 שלם - החודש השני היינו כל חודש אדר ב'.
106 "ותאמר אחתה אל בת פרעה האלך וקראתי לה אשה מינקת מן
107 העברית ותיניק לך את הילד", שואלת הגמרא, ומאי שנא
108 מעבריות - מדוע אמרה לה שתביא לה מינקת דוק מהעבריות,
109 משמע שלא חפצה בה פרעה שתינק מן המצרים. ומשיבה, בלמוד
110 שהחזירוהו - תחילה סובבדו למשה על כל הגשים המצריים
111 בויקן כדי שיניקו אותו, ולא ינק - לא הסכים לינוק, משום שאמר

1 הניחה אותו באגם - מקום שגדלים בו קנים דקים ועצי ערבה על
2 שפת הנהר, וסוף היינו עצי ערבה, ומצינו שנקראים כן בפרקי
3 'קנה וסוף קמלו' - קנה היינו קנים, וסוף היינו ערבה דקה.
4 עוד כתוב 'ותרד בת פרעה לרחץ על היאר', אמר רבי יוחנן
5 משום רבי שמעון בן יוחי, פסוק זה מלמד שירדה בת פרעה
6 לרחוץ - להתנקות מגוללי אביה - שירדה לטבול לשם גירות. וכן
7 הוא אומר - מצינו שהשיבה מעונות נקראת רחיצה, שנאמר 'אם
8 רחץ ה' את צאת פנות ציון וגו'. בהמשך הפסוק נאמר 'ונערתי
9 הלכת על ידי היאר וגו'', אמר רבי יוחנן אין הליכה זו אלא לשון
10 מיתה, וכפי שיתבאר שהמיתן גבריאאל לפי שמיהו בה על שהצילה
11 את משה. וכן הוא אומר - מצינו במיתה לשון הליכה, שאמר עשו
12 'הנה אנכי הולך למות'. בהמשך נאמר 'ותרא את הפכה בתוך
13 הסוף', אומרת הגמרא, בין דחו - ראו נערותיה של בת פרעה,
14 דקא בעו לאצולי למשה - שרוצה בתיה להציל את משה מן
15 היאור, מיהו בה ואמרו לה, גבריתנו, מנהגו של עולם הוא,
16 שכשמלך בשר ודם גוזר גזירה, גם אם כל העולם כולו אין
17 מקימין אותה, בניו ובני ביתו מקימין אותה, ואת עוברת על
18 גזרת אביה שאמר להטביעם. בא המלאך גבריאאל והכמן בקרקע
19 ומתו.
20 'ותשלח את אמתה ותקחה', נחלקו רבי יהודה ורבי נחמיה מדי
21 'אמתה, תר - אחד מהם אמר שהושיטה ידה והביאה את התיבה
22 אליה, וחד אמר ששלחה את שפחתה להביא את התיבה. מבארת
23 הגמרא, מאן דאמר דיה, טעמו הוא משום דתיב 'אמתה', ופירש
24 כפשוטו שאמה היא יד. ומאן דאמר שפחתה, פירש כך מללא
25 קתיב דיה - אם כוננת הפסוק שהושיטה את ידה, היה לו לכתוב
26 'ידה' כלשון התורה בכל מקום, אלא מוכח שפירושו שפחה. שואלת
27 הגמרא, ולמאן דאמר ששלחה את שפחתה, קשה שהיא אמרת בא
28 גבריאאל והכמן בקרקע ומתו, ואם כן כיצד שלחה שפחה. מתרצת
29 הגמרא, דשיר לה תרא - גבריאאל השאיר לה שפחה אחת שלא
30 מתה, משום דלאו אורחא דבת מלבא למימק לחודה - אין דרכה
31 של בת מלך להתהלך לבדה, ושלחה את אותה שפחה. שואלת
32 הגמרא, ולמאן דאמר ששלחה את דיה, לכתוב - שתכתוב
33 התורה דיה כלשון התורה בכל מקום. מתרצת הגמרא, הא קא
34 משמע - לכך נאמר 'אמה', להשמיענו דאישתרכב אישתרכובי
35 - נעשה נס שהתארכה ידה לאמות הרבה כדי שתוכל להגיע לתיבה.
36 דאמר מר לגבי שרוב שרביטו של אשורוש, וכן אתה מוצא
37 שנעשה נס זה באמתה של בת פרעה שנתארכה, וכן אתה מוצא
38 בשני רשעים - שינוי של עוג מלך הבשן שנתארכה, דתיב 'שני
39 רשעים שפרה', ואמר ריש לקיש אל תיקרי שפרת אלא
40 שריפכתה - שהארכו שינוי.
41 'ותפתח ותראהו את תולד', שואלת הגמרא, מדוע נאמרו
42 'ותראהו, הרי ותרא מיפעי ליה. ומשיבה, אמר רבי יוסי ברבי
43 חנינא, מה שנאמר 'ותראהו' אינו מתייחס לילה, אלא שראתה
44 שכנייה עמו. בהמשך הפסוק נאמר 'והנה נער בכח', שואלת
45 הגמרא, מדוע בתחילת הפסוק קרי ליה - נקרא משה 'ילד' שנאמר
46 'ותראהו את הילד, ואילו בהמשך יקרי ליה - נקרא משה 'נער',
47 ומשמע שהיה גדול. ומשיבה, תנא, הוא ילד וקולו כנער - לעולם
48 היה קטן באיבריו כילד, אך נקרא גם 'נער' לפי שהיה קולו חזק כשל
49 נער, דברי רבי יהודה. אמר לו רבי נחמיה, אם כן - לדברך שהיה
50 קולו כנער בילדותו, נמצא שקולו משונה משאר בני אדם, ועשיתו
51 - החשבתו למשה רבינו שהוא לוי לבצע מום בקולו, ופסול הוא
52 לעבודת השיר. מתרצת הגמרא, אלא כך יש לפרש, מה שנקרא נער,
53 מלמד שעשיתו לו אמו חופת נעורים בהיותו בתיבה, כיון
54 שאמרה, שמא לא אובה לחופתו - להשתתף בחופתו.
55 'ותחמלו עליו ותאמר מילדי העברים זה', שואלת הגמרא, מאן
56 ידעה - מדין ידעה בתיה שמילדי העברים הוא, הרי גם בני

ביאורים למסכת סוטה דף יג עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

חלק זה. אמר להו עשיו, אם אכן מכרתי לכם זאת, הבו לי אינרתיא
 - הראו לי שטר המכירה על חלקי במערה. אמרו ליה בני יעקב,
 אינרתיא בארעא דמצרים היא - השטר נמצא במצרים. שבו
 האחים בנייהם וזמאן ניוול - מי ילך להביאו מארץ מצרים, והחליטו
 שניוול - ילך נפתלי, משום דקליל בי איילתא - הליכתה קלה
 ומחירה כשל איל. דכתיב נפתלי אילה שלחה הנתן אמרי שפר,
 ודרשו על כך, אמר רבי אבהו אל תקרי אמרי שפר, אלא אמרי
 ספר - שהביא את שטר המכירה ממצרים. ממשכה הגמרא
 ואומרת, שבאותו זמן, חושים שהוא ברית דין - בנו של דן בני יעקב,
 תמן תוה - היה שם בעת המכירה, ונקרין ליה אודניה - כבדו אוזניו
 מלשמוע, אמר להו חושים לבני יעקב, מאי האי - מדוע אתם
 מתעבבים מלקבור את יעקב, ואמרו ליה קא מעבב האי - עשו
 מעבב אותנו עד דאתי נפתלי מארעא דמצרים ויביא עמו את שטר
 המכירה של המערה. אמר להו חושים, ועד דאתי נפתלי מארעא
 דמצרים, הא אבי אבא מוטל בבדיון. שקל - נטל חושים קולפא
 - מקל, פתייה - והכה בו ארשייה - על ראשו של עשו והרגו.
 ומחמת המכה נתרן - נשרו עיניה - עיניו של עשיו, ונפלו על
 ארעא - רגליו דיעקב. פתחניהו יעקב לעיניה - פתח יעקב את
 עיניו ואחרי - וחזר, והיינו דכתיב ישמח צדיק כי זוה נקם,
 פעמי ורחץ בדם הרשע, ולכן שמח יעקב שחזה בנקם שנקמו
 בעשו. ובאותה שעה נתקיימה נבואתה של רבקה, דכתיב למה
 אשבל גם שניכם יום אחד, ואף על גב דמיתתין של עשיו ויעקב
 לא ביום אחד הוא, מכל מקום נחשב ששיכלה את שניהם ביום
 אחד כיון שקבורתן ביום אחד הוא.
 נאמר ויעל יוסף לקבור את אביו, וכן בשעת חזרתו נאמר 'אחרי
 קבור אביו, הרי שיחס הכתובה את קבורת יעקב ליוסף. שואלת
 הגמרא, כיצד הניחוחו אחיו ליטול לבדו את השם של קבורת
 אביהם, וכי ואי לא עסק ביה יוסף - אם לא היה יוסף מתעסק
 בקבורתו, אחיו לא הוו מעסקי ביה לקבור, והכתיב וישאו אותו
 בניו ארצה פנען, נמצא שאף שאר האחים התעסקו בקבורת יעקב,
 ואם כן מדוע נתנו לו שתיקרא הקבורה על שמו. מתרצת הגמרא,
 שאמרו שאר האחים, הניחו לו ליוסף להתעסק בקבורת יעקב יותר
 מאיתנו, מפני שקבורו כמלכים - כבודו של יעקב שיוסף שהוא מלך
 יתעסק בקבורתו, יותר מכהדיומות - ממה שנתעסק בו אנו.
 שנינו במשנה, מי לנו גדול מיוסף שלא נתעסק בו אלא משה בו.
 תני רבנן, בא וראה כמה חביבות מצות על משה רבינו, שקל
 ישראל בולן נתעסקו בביתו מהמצרים, ששאלו מהם כלי כסף וכלי
 זהב, והוא - משה נתעסק במצות - העלאת ארונו של יוסף,
 שנאמר חכם לב יקח מצות וגו'. ומנין היה יודע משה רבינו
 היכן יוסף קבור - שלקח משם עצמותיו, אמרו חז"ל, קרה בת
 אשר נשתירה מאותו הדור, והלך משה אצלה, אמר לה משה,
 כלום את יודעת היכן יוסף קבור, אמרה לו ארון של מתבת כבד
 עשו לו מצרים, וקבעוהו בגילום הנחר - הנחר שממנו כל ארץ
 מצרים שותה. ועשו כן כדי שיתברכו בזכותו מימינו של הנחר. הלך
 משה ועמד על שפת נהר הנילוס, אמר לו, יוסף יוסף, הגיע העת
 שנשבע הקדוש ברוך הוא שאני נואל אתכם, והגיעה עת קיום
 השבועה שהשבעת את ישראל להעלותך לקבורה בארץ הקדש.
 אם אתה מראה עצמך שנוכל לקיים שבועתך, אך אם לא,
 הרי אנו מנוקין משבועתך, כיון שלא היתה השבועה אלא אם נוכל
 לקיימה. מייד צף ארונו של יוסף על מי הנחר, ונטלו משה. ומבאר
 הברייתא, ואל תתמה היאך שיהיה פרול צף על המים, שהרי
 כתיב בתלמידי אלישע, ויהי האחד מפיל הקורה ואת הפרול
 נפל אל המים וגו', אהה אדוני והוא שאול ויאמר איש האלהים
 אנה נפל ונראו את המקום ויקצב עץ וישלך שמה ויגף
 הפרול, הרי שאלישע הנביא הציף את הברול על המים, משום
 שרצון יראיו יעשה. והלא - ולכן אין לתמוה על הדבר, שהרי
 המשך בעמוד כא

ואומרת מרים נבואה, עתידה אמי שתלך בן שמושיע את
 ישראל. וכיון שנוול משה, נתמלא כל הית בולה אור, והבינו
 כי אכן נולד מושיען של ישראל, עמד אביה עמרם, ונשקה על
 ראשה, ואמר לה, בתי נתקיימה נבואתך שעתיד לילד לנו
 מושיען של ישראל. אך כיון שהתלווה לאורה, עמד אביה
 ומפקה - חבט על ראשה, ואמר לה, בתי היכן נבואתך - משום
 שחשב שימות ביאור. והיינו דכתיב ויתצב אחתו מרחק לרעה
 מה יעשה לו, דוקא היא עמדה לראותו היות והיתה בטוחה
 שינצל, ועמדה שם כדי לרעה מה יהא בסוף נבואתה - מה יעלה
 בסופה.
 שנינו במשנה שיוסף זכה לקבור את אביו, וכו'. מבאר הגמרא
 עניני קבורת יעקב, ושואלת, מאי שנא מעיקרא - מדוע בתחילה
 כשעלו לקבור את יעקב, הקדימו את המצרים ליוסף ואחיו, דכתיב
 ויעל יוסף לקבר את אביו ועלו אתו גם עבדי פרעה וגו',
 והדר - ואחר כך נאמר וכל בית יוסף ואחיו ובית אביו, ומאי
 שנא ואילו לבסוף - בשעת חזרתם מהקבורה, הקדימו את יוסף
 ואחיו למצרים דכתיב תחילה וישב יוסף מצרימה הוא ואחיו,
 והדר - ואחר כך נאמר וכל העלים אתו לקבר את אביו -
 והיינו המצרים, כלומר להיפך מכפי שיצאו בתחילה. מתרצת
 הגמרא, אמר רבי יוחנן, בתחילה עד שלא ראו המצרים בכבודן
 של ישראל, לא נהגו בהן כבוד, ולכן הקדימו לצאת לפניהם,
 ולבסוף לאחר קבורת יעקב, שראו אז בכבודן, נהגו בהן כבוד,
 ונתנו להם להקדים לחזור לפניהם. ומבאר הגמרא מהו הכבוד
 שראו ישראל, דכתיב ויבאו עד גרן האטד אשר בעבר הירדן
 ויסדו שם מספד גדול וכבד מאד, וגרן האטד משמע שהיה גרן
 מאטד, וקשה ובי גרן יש לו לאטד - וכי דרך לאטוף אטדין
 ולעשות הימנו גרן. לכן אמר רבי אבהו, לא היה זה גרן מאטדים
 אלא שהמקום נקרא גרן האטד, כלפי שהקיפוהו בתרים לארונו
 של יעקב, בגרן זה שמקיפים לו אטד של קוצים לשומרו מסביב,
 ומי הקיפוהו, שכאן בני עשו ובני ישמעאל ובני קטורה, וחלקו
 כבוד ליעקב, שתלו את כתריהם בארונו. והמצרים שראו כבוד זה,
 החלו אף הם לנהוג כבוד בבניו. תנא, בולס - בני עשו ובני ישמעאל
 ובני קטורה, מתחילה למלחמה באו - להלחם בבני יעקב כדי שלא
 יקבר יעקב במערת המכפלה, אך כיון שראו את פתרו של יוסף
 תלו בארונו של יעקב, נמלו בולס בתריהו ותלאום בארונו של
 יעקב. תנא, שלשים וששה בולס נתלו בארונו של יעקב.
 ויוסף שם מספר גדול וכבד מאד. תנא מהו ההספד הגדול
 והכבד שנעשה, שאפילו הסוסים ואפילו החמורים נעצבו על
 פטירתו (מאילו מאילו).
 אומרת הגמרא, כיון שהגיעו למערת המכפלה לקבור את יעקב,
 אתא עשו, וקא מעבב - עיכב אותם מלקבורו שם, וכך אמר להן
 - לבני יעקב, הרי נאמר למרא קרית הארבע הוא חכרון, ואמר
 רבי יצחק הטעם שנקראת המערה קרית ארבע, לפי שאלו
 שנקברו בה ארבע זוגות היו, אדם וחוה, אברהם ושרה, יצחק
 ורבקה, יעקב ולאה. וכשמת יצחק נשאר שני קברים אותם ירשנו
 שנינו, וכיון שאהיו - יעקב, קברה ללאה במערה פדידיה - בחלקו
 שקיבל בירושה, אם כן, והאי - הקבר דפיש - שנותר, דידי - שלי
 הוא. אמרו ליה בני יעקב, הרי זבניתה - מכרת ליעקב את חלקך
 במערה בשעה שמכרת את הבכורה. אמר להו עשיו, הני דוביני
 בקיודתא - אמנם מכרתי את חלק הבכורה, שלא אקבל פי שנים
 בירושה, אך פשיטותא - את חלק הפשוט שלי מי זבני - האם
 מכרתי. אמרו ליה בני יעקב, אין - אכן מכרת אף את חלק
 הפשיטות במערה. דכתיב שאמר יעקב ליוסף בקברי אשר בריתי
 לי בארץ מצרים שמה תקבריני, ואמר רבי יוחנן משום רבי
 שמעון בן הוצבדק, מה שנאמר כרית, אין בידה אלא לשון
 מבידה, שכן בכרתי הים קורין למבידה בידה, נמצא שמכרת אף

סוטה. פרק ראשון - המקנא דף יג עמוד א

רש"י

מאי שנא מעיקרא דאקדמיניה למצרים מקמי אחי יוסף, ומאי שנא לבסוף דכתיב הוא ואחיו ותרד וכל העולם אתו וכו'. דרך לאסוף אסרין ולעשות מהן גרן: שמפיין לו אמה. גדר של קוצים: שלשים וששה קהרים. י"ב נשיאים דישמעאל וכו' אלופים נמנו בעשו. וא"ת כ"ה הן, תימן וקנז נמנו ב' פעמים, וא"ת קרח נמנו ב' פעמים, שני קרח הן, אחד

סרח בת אשר נשתירה מאותו הדור. תימה חלא מכיר ויארר בן מנשה נולדו בימי יעקב והיו מבאי הארץ למה לא שאלם משה והם היו מבני בניו של יוסף י"ל ססוד האולה נמסר לסרח כדאיתא בפירקי ר"א (פק מו) וכיון שבא משה הלכו קני ישראל אצלה לפי שכבר נכשלו על ידי בני אפרים שיצאו שלשים שנה לפני הקץ ונמלכו עתה בה ואמרה להם מה לשון אמר לכם המושיע הזה אמרו לה פקדו פקדתי אמרה להם אי"כ הוא הוא לכך הלך גם משה אצלה. מתוספת רבי: סמליון

מבני אליפז ואחד מבני אהליבקה, ומי"מ ל"ה הן וכתרו של יוסף הכי ל"ה: קא מעבב. שלא יקברוהו שם: אמה. קרית ארבע שמה שאינה מתוקת אלא ד' זוגות. הא דאיר יצחק לאו מלתא דעשו היא אלא אגרא קאמר ליה למימר טעמא דעבובא, דודאי בן הוה דבדרי עשו שאינה מתוקת אלא ח' קברים: איהו. יעקב: קברה ללאה בדידיה. בחלק המגיעו בדכתיב ושמה קברתי את לאה: זביגמיה. בשמכרת הקבורה: נתי דבינתי לבבורתי. ולא אשול פי שנים אלא ממוה: פשיטותא מי זביגי. הלכי בחלק פשוט לא מכרת: א"ל אי. פשיטותי נמי זבנת הלכי במערה זו לנמרי, שפר אמר אבינו בשעת מיתה אשר בריתי לי, ואין כירה אלא לשון מכירה כמו ואברה לי בחמשה עשר ספק (ס"ט ג) הכו אינרמא. הראו שטר מכירה: יקרון אורניה. קבור אגרון משמוע: מאי תאי. למה אינכם קוברין אותה: שקול גולפיה. מקל, כמו גולפי טובי בלע ממאמימי בערכין הוה ככו. ואי לא איעסק בית יוסף אחיו מי לא הוי מעסקי ביה. כלומר היאר הניחוחו אחיו ליוסף לטול לו את השם לבדו של קבורת אביהם, וכי פרקי מעליהן העל ולא חשו לו, ואם לא נתעסק בו הוא הם לא היו עסוקין בו, והכתיב וישאו אותו בניו. אלמא אף הם היו עסוקין במשאו וקבורתו. ומסקנא כתיב אחי קבור את אביה, קלה הכותב בו שהוא היה עפר הדבר: אמרו. אחיו ביניתי הניחו לו להתעסק בו כגנר כלגו: כבורו. של אבינו במלך יותר מבהדיוטות. שיוסף מלך הוא: נתעסקו בביתו. של מצרים: כדי שיתקברו בימיו. תמיד לפי שאין ארץ מצרים שותה ממי גשמים אלא שקלה עשויה: יאורים ודריצים מנילוס עד סוף המדינה כמה פרסאות, ונילוס עולה ומשקה ומתקבר וממלא אותו יאורים ומשקין מהן השדות, והיינו דכתיב (תק"ז ט) והיה אם לא יעלה מלך משפחות וגו' לא עליהם יהיה הגשם, ואם משפחת מצרים לא תעלה ולא תבא (בבא) ולא עליהם, ואין פתיב כאן הגשם אלא ולא עליהם יהיה אותו גרן שהן שותין ממנו. וינתן בן עזראל תרגם ולא עליהם תיסק נילוס: ויהי האחר ספיל הקורה וגו'. בתלמודי אלישע כתיב במלכים: והוא שאלו. השאלוהו לו: תלמודו של משה. ולא שלמדו מפי, אלא תורתו של משה למדו לאלהיה: בקפרינטי של מלכים. בקבורת של מלכים, ולשון יוני הוא: קים

ואמרת עתידה אמי שתלד בן שמושיע את ישראל. וכיון שגולד משה, נתמלא כל הבית פולה אור, עמד אביה, וגשקה על ראשה, אמר לה, בתי נתקיימה נבואתיך. וכיון שהמלווהו ליאור, עמד אביה ומפחה על ראשה, אמר לה, בתי היכן נבואתיך, והיינו דכתיב [ותמצב אחתו מרחק לדעה מה יעשה לו], לידע מה יהא בסוף נבואתה: יוסף וכה וכו': מאי שנא מעיקרא, דכתיב [ועל יוסף לקבר את אביו ויעלו אתו כל עבדי פרעה וגו'], ותרד וכל בית יוסף ואחיו ובית אביו. ומאי שנא לבסוף, דכתיב [וישב יוסף מצרימה הוא ואחיו ותרד וכל העלים אתו לקבר את אביו]. אמר רבי יוחנן, בתהילה עד שלא ראו בכבודו של ישראל, לא נהגו בהן כבוד. ולבסוף שראו בכבודן, נהגו בהן כבוד, דכתיב [ויבאו עד גרן האמר] וכי גרן יש לו לאמר, אמר רבי אבהו, מלמד שהקיפוהו פתרים לאורו של יעקב, בגרן זה שמקיפים לו אמה, שבאו בני עשו ובני ישמעאל ובני קטורה. תנא, פולם למלחמה באו, פיון שראו פתרו של יוסף תלוי באורו של יעקב, נטלו פולין פתריהן ותלאום באורו של יעקב. תנא, שלשים וששה פתרים נתלו באורו של יעקב. [ויספרו שם מספר גדול וכבר מאד] תנא, אפילו סוסים ואפילו חמורים (מאילו מאילו), פיון שהגיעו למערת המכפלה, אתא עשו, קא מעבב. אמר להן [ממרא קרות הארבע הוא חברון], ואמר רבי יצחק [קרות ארבע], ארבע זוגות היו, אדם ותורה, אברהם ושרה, יצחק ורבקה, יעקב ולאה. איהו, קברה ללאה בדידיה, והאי דפייש, ידידי הוא. אמרו ליה, זביגמיה. אמר להו, נתי דבינתי בדידותא, פשיטותא מי זביגי. אמרו ליה, אין דכתיב [בקברי אשר פריתי לי] ואמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יהוצדק, אין כירה אלא לשון מכירה, שפן בכרפי הים קורין למכירה [ב'רה]. אמר להו, הבו לי אינרמא. אמרו ליה, אינרמא בארעא דמצרים היא. ומאן ניזיל, ניזיל נפתלי דקליל פי אינרמא. דכתיב [נפתלי אלה שלחה הנתן אמרי שפר], אמר רבי אבהו, אל תקרי [אמרי שפר] אלא אמרי ספר. חושים בריה דרן, תמן הוה ויקרון ליה אורניה, אמר להו מאי האי, ואמרו ליה קא מעבב האי עד דאתי נפתלי מארעא דמצרים, אמר להו [ועד דאתי נפתלי מארעא דמצרים, והא אבי אבא מוטל בביןון, שקל קולפא, מתייה ארישיה, נתרן עיניה ונפלו אפרעא דיעקב. פתחינהו יעקב לעיניה ואחיה, והיינו דכתיב [שמח צדיק פי הוה נקם, פעמיו ורחץ בדם הרשע]. באותה שעה נתקיימה נבואתה של רבקה, דכתיב [למה אשפל גם שניכם יום אחד], ואף על גב דמיתתן לא ביום אחד הוא, קבורתן מיהא ביום אחד הוא. ואי לא עסק ביה יוסף, אחיו לא הוה מעסקי ביה, והכתיב [וישאו אותו בניו ארצה פנעו]. אמרו הניחו לו, כבודו בפולכים יותר מבהדיוטות: מי לנו גדול מיוסף כו': תנו רבנן, בא וראה כמה חביבות מצות על משה רבינו, שכל ישראל פולין נתעסקו בבניה והוא נתעסק במצות, שנאמר [חכם לב יקח מצות וגו']. ומנין היה יודע משה רבינו היכן יוסף קבור, אמרו, סרח בת אשר נשתירה מאותו הדור, הלך משה אצלה, אמר לה, בלום את יודעת היכן יוסף קבור, אמרה לו, ארון של מתכת עשו לו מצרים, וקבעוהו בגילום הנהר כדי שיתקברו מימיו. הלך משה ועמד על שפת נילוס, אמר לו, יוסף יוסף, הגיע העת שנשבע הקדוש ברוך הוא שאני גואל אתכם, והגיעה השבועה שהשבעת את ישראל. אם אתה מראה עצמך מוטב, אם לאו, הרי אני מנוקן משובעתך. כיר, צף ארונו של יוסף, ואל תתמה היאך ברזל

צף, שהרי כתיב [יהי האחד מפיל הקורה ואת הברזל נפל אל המים וגו'], אהה אדוני והוא שאלו ויאמר איש האלהים אנה נפל ויראהו את המקום ויקצב עץ וישלך שמה ויצף הברזל. והלא דברים קל וחומר, ומה אלישע תלמידו של אליהו, ואלהיו תלמידו של משה, צף ברזל מפניו. מפני משה רבנו, על אחת כמה וכמה. רבי נתן אומר, בקפרינטי של מלכים היה קבור, הלך משה ועמד על קפרינטי של מלכים, אמר, יוסף, הגיע עת שנשבע הקדוש ברוך הוא שאני גואל אתכם, והגיעה שבועה שהשבעת את ישראל, אם אתה מראה עצמך מוטב, ואם לאו, הרי אני מנוקן משובעתך, באותה שעה נודעו ארונו של יוסף, נטלו משה והביאו אצלו. וכל אותן שנים שהיו ישראל במדבר היו שני ארונות הללו, אחד של מת ואחד של שכניה, מהלכין זה עם זה, והיו עוברין ושבין אומרים, מה טיבן של שני ארונות הללו. אמרו, אחד של מת ואחד של שכניה. וכי מה דרבו של מת תלך עם שכניה. אמרו, קים

סוטה. פרק ראשון - המקנא דף יג עמוד ב

תוספות

רש"י

1 קים זה מה שכתוב בזה. אגדה זו מפורשת במכילתא בפרשת ויהי בשלח פרעה. כתיב בזה אגבי וכתיב בזה התחת אלהים אגבי. כתיב בזה לא יזיקה לך וכתיב בזה האלהים אני ירא, לא תשא - חי פרעה, נכור את יום השבת - וטבח טבח וזבח, ואין זה אלא יום השבת, וכן הוא אומר והכינו את אשר יביאו, וכן כל עשרת הדברות. לא תשא את אחיך בלבבך, לא תסם ולא תטר, וחי אחיך עמך: ואי לא איעסק ביה משה וכו'. כלומר היאך הניחו ישראל למשה להתעסק בו לבדו, וכי לא חשו לשבועה, ואם לא נתעסק בו משה לא היו הם מתעסקין; הכתיב וכו'. אלא לאחר שנטפר משה בערבות מואב נתעסקו בזה ישראל והעבירים את הירדן; וחי אי לא היו מתעסקין ביה ישראל. לאחר שנטפר משה בניו מי לא הוו מיעסקי ביה, והיאך הניחו בניו את שאר העם להתעסק בו והכתיב בשכם ויהיו לבני יוסף לנחלה וגו', אלא לא בנחלתם קבריהו דחביב היה עליהן; אמרו. בניו בעצמם, ויהיו לו שיתעסקו בו כל ישראל; כבודו בקרבים יותר מבעצמיהו. וישראל אמרו בעצמם בעוד משה קים, הניחו שיתעסק בו משה לבדו, כבודו בגדולים יותר מבקטנים; משכם ונבוהו. כדכתיב וישלחו מענק חרון ויבא שכמה, ושם היה רועין, ודוחן אינה מקום. והאי דכתיב (ס) ואמר את אחי אגבי מבקש, סעו אמרו לו, אהו אמר את אחי אגבי מבקש, סעו מן האהבה הזאת ואין מחזיקין עצמן באחין לה, כי שמעתי אומרם נלכה ונקסך דתות ודיעין היאך להמיתו אם יבא אצלנו הכא כתיב ויחם משה, ולא שאר העם; אף מורידן אותו מגדלתו. מן השמים למתחיל ואינו גומר, אלא אם כן נאנס במשה שמת בעבר הירדן; ויהי והיה. שהוא התחיל בהצלת יוסף בשבאר מה בצע ולא גמר; נקרא יוסף עצמות כתיבו. שגאמר והעליכם את עצמותי מזה ועודנו חי; שהוריד אצבעניו פרעה מגדלתו, כשפרט את החלום והם לא ידעו לפתרו; לעצמו. למשכב נכור מתוך יפיו; פרעו. היינו טרוס ותיארו; כא בגריאל וסרוס לא גרס: קרב בשר. את בני מחלקותו, רב לב בני לוי, והקפיה מדקדק עם הצדיקים בחוט השדרה ונגעש באותה מדה רב יש לה. הגיע מלכותו של יהושע, ואין לה מלכות נוגעת בחברתה; ד"א רב די לך, אל תרבה בבקשה, שלא יאמרו הרב כמה קשה שאינו שומע לתלמידו, ותלמיד כמה סרבו, מפניו. ולקטן חכמים הוא כהן, היו מסרבין בו לשא את בת אחותו בגדיה (ו) סג; היו מסרבין בו שיאכל עמו בשבועות (ו) סג; לפום נמלא שיהא. לפי כח הנמל מרביץ במשאנו, אף כאן לפי צדקתו מדקדק אחריו; היום קלאו. ביום זה נולדת; לא גם ליהה. לא ברח להלוותי בחו; דיו זוני. שני זוגות, שני חברים היו, בהתקלת היום למשה וסופו ליהושע; כנפשי השכינה. בכנה לבוש הודה; מי יקום לי עם מרעים. להוכיחם לשמי. פשר דבר. שהיה יודע לעשות פשרה בני ובין בני; סמליון. שם חכם; סימן בתוך סימן. כלומר סימנים הרבה, בארץ מואב בגיא מול בית פעור, ואעפ"כ לא ידע וגו'.

2 סמליון אומר. פי ר"ח אית דאמרי מלאך ואת דאמרי שם חכם. ערוך; מפני

3 קיים זה כל מה שכתוב בזה. ואי לא עסיק ביה משה, ישראל לא הוו מיעסקין ביה, והכתיב 'ואת עצמות יוסף אשר העלו בני ישראל ממצרים קברו בשכם'. ותו, אי לא איעסקו ביה ישראל, בניו לא הוו מיעסקין ביה, והכתיב 'ויהיו לבני יוסף לנחלה'. אמרו, הניחו לו, כבודו בקרובים יותר מבעצמיהו. ותו אמרו, הניחו לו, כבודו בגדולים יותר מבקטנים. 'קברו בשכם' מאי שנא בשכם. אמר רבי חמא ברבי חנינא, משכם ונבוהו, ולשכם נחזיר אבידתו. קשו קראי אהררי, כתיב 'ויחם משה את עצמות יוסף עמו', וכתיב 'את עצמות יוסף אשר העלו בני ישראל וגו''. אמר רבי חמא ברבי חנינא, כל העושה דבר ולא גמר, ובה אחר וגמרו, מעלה עליו הכתוב על שגמרו, פאילו עשאו. רבי אלעזר אומר, אף מורדין אותו מגדלתו, דכתיב 'ויהי בעת ההיא וירד יהודה'. רבי שמואל בר נחמני אמר, אף קובר אשתו ובניו, דכתיב 'ותמת בת שוע אשת יהודה וגו' וכתיב 'וימת ער ואונן'. אמר רב יהודה אמר רב, מפני מה נקרא יוסף עצמות כתיבו, מפני שלא מוחה בכבוד אביו, דקאמרי ליה 'עברך אבינו', ולא אמר להו ולא מיד. ואמר רב יהודה אמר רב, ואיתימא רבי חמא ברבי חנינא, מפני מה מת יוסף קודם לאחיו, מפני שהנהיג עצמו ברבנות; 'ויוסף הורד מצרים' אמר רבי אלעזר, אל תיקרי 'הורד' אלא 'הוריד', שהוריד אצבעניו פרעה מגדלתו. ויקנהו פוטיפר סרים פרעה' אמר רב, שקנאו לעצמו (כא בגריאל וסרוס) כא בגריאל ופרעו, מעיקרא כתיב 'פוטיפר', ולבסוף 'פוטיפרע'; מי לנו גדול ממשה וכו': 'ויאמר ה' אלי רב לך' אמר רבי לוי, ברב' בישר, ברב' בישרוהו. ברב בישר, רב לבכם. ברב בישרוהו, רב לך. דבר אחר, רב יש לך, ומנו יהושע. דבר אחר, רב לך, שלא יאמרו, הרב כמה קשה ותלמיד כמה סרבו, וכל כך למה, תנא דבי רבי ישמעאל, לפום נמלא שיהא: 'ויאמר אליהם בן מאה ועשרים שנה אגבי היום' שאין תלמוד לומר 'היום', היום מלאו ימי וישנותי. ללמדך שתקדוש ברוך הוא משלים שנותיהם של צדיקים, מיום ליום ומחדש לחדש, דכתיב 'את מספר ימיו אמלא'. 'לא אוכל עוד לצאת ולבוא', מאי לצאת ולבוא, אילמא לצאת ולבא ממש, והכתיב 'ומשה בן מאה ועשרים שנה במתו לא נם לחו', וכתיב 'ועל משה מערכת מואב אל הר נבו', ותניא שתיים עשרה מעלות היו שם ופסעו משה בפסיעה אחת. אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן, לצאת ולבוא' בדברי תורה, מלמד שנסתתמו כמנו שיערי חכמה. 'וילך משה ויהושע ויתצבו באהל מועד' תנא, אותה שבת של דיו זוני היתה, ניפלה רשות מזה וניהנה לזה. (ותניא) אמר רבי יהודה, אילמא מקרא כתוב אי אפשר לאומרו. היכן משה מת, בחלקו של ראובן, דכתיב 'ועל משה מערכת מואב אל הר נבו', ונבו בחלקו של ראובן קנימא, דכתיב 'ובני ראובן בנו וגו' ואת נבו וגו', (נבו ששם מתו ג' נביאים משה ואהרן ומרים). והיכן משה קבור, בחלקו של גד, דכתיב 'וירא ראשית לו וגו', ומחלקו של ראובן עד חלקו של גד כמה היו, ארבעה מילין. אותן ארבעה מילין מי חוליבו, מלמד שהיה משה מופל ככנפי שכינה, ומלאכי השרת אומרים 'צדקת ה' עשה ומשפטיו עם ישראל', והקדוש ברוך הוא אומר 'מי יקום לי עם מרעים מי יתוצב לי עם פעלי און'. ושמואל אמר, 'מי בהחכם, ומי יודע פשר דבר'. ורבי יוחנן אמר, 'החכמה מאין תמצא'. ורב נחמן אמר, 'וימת שם משה וגו'. סמליון אמר, 'וימת שם משה', ספרא רבה ד'ישראל. תניא רבי אלעזר הגדול אומר, שנים עשר מיל על שנים עשר מיל, כנגד מחנה ישראל, בת קול משמע ואומר 'וימת משה' ספרא רבה ד'ישראל. ויש אומרים לא מת משה, כתיב הקא 'וימת שם', וכתיב התם 'ויהי שם עם ה', מה להלן עומד ומשמש, אף כאן עומד ומשמש. 'ויקבר אתו בני פארץ מואב מול בית פעור' אמר רבי פרביה, סימן בתוך סימן, ואפילו הכי 'לא ידע איש את קברתו', וכבר שלחה מלכות הרשעה, אצל נסמרא

עשו כל אשר ביכולתכם. להביא את משיח צדקנו ותיכף ומיד ממש!

משיחת ליל כ"ח ניסן ה'תנשא"א

ביאורים למסכת סוטה דף יג עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכוון המאור"

57 פ'ומיפ'ר, ולבסוף - בפרשה הבאה, נוספה לשמו האות ע' ונקרא
58 פ'ומיפ'רע', והיינו משום שנעשה סריס.
59 שנינו במשנה, מי לנו גדול ממשנה וכו'. דורשת הגמרא את
60 הפסוקים שנאמרו בענין מיתת משה. נאמר "ויאמר ה' אלי רב לך
61 אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה", אָמַר רַבִּי לֵוִי, לשון זה שאמר
62 ר'ב לך' בא לדרוש, שכיון שבשעת מחלוקת קורח ועדתו, ב'ר'ב'
63 ב'יש'ר - ענה להם בלשון ר'ב', לכן נענש בכך ש'ר'ב' ב'יש'רוהו.
64 ומפרשת הגמרא, כ'ר'ב ב'יש'ר, היינו מה שאמר משה לקרח ועדתו,
65 ר'ב לָכֶם בני לוי, כלומר שדי לכם במה שיש לכם. וכיון שהקב"ה
66 מדקדק עם צדיקים כחוט השערה, נענש באותו לשון ו'ר'ב'
67 ב'יש'רוהו, ולכן נאמר לו ר'ב לך' וגו'. דְּבַר אַחֵר - באופן אחר
68 מתפרש לשון ר'ב לך', רב יש לך, שהגיע זמן מלכותו, וימנו - ומידו
69 אותו רב, ו'הו'שע', ולכן הגיע זמנו להיפטר מן העולם, שאין מלכותך
70 נוגעת במלכותו כמלא הנימה. דְּבַר אַחֵר, ר'ב לך', מלשון די לך,
71 ביקשו הקב"ה שלא ירבה עוד בבקשה על זה, כדי ש'לא יאמר
72 ה'רואים, הר'ב - הקב"ה, כְּמָה קִשָּׁה הוא, שאינו שומע לתלמידו,
73 ותלמידו - משה כְּמָה סוֹרֵבִן הוא יתר על המידה. שואלת הגמרא,
74 וְכָל כֶּף לָמָּה - מדוע באמת לא התקבלה תפילתו של משה שרצה
75 להדיכנס לארץ ישראל, ומשיבה, תָּנָא דְּבִי רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל, לָפִימָן
76 גְּמֵלָא שִׁיחָנָא - לפי כח הגמל מרבים את משאו, והרי זה משל, שאף
77 כאן לפי גודל צדקתו של משה הרבו לרדקדק עליו.
78 "ויאמר אליהם בן מאה ועשרים שנה אנכי היום לא אוכל עוד
79 לצאת ולבא, ה' אמר אלי לא תעבור את הירדן הזה". דורשת
80 הגמרא, אחר שכבר נאמר שהוא בן מאה ועשרים שנה, ש'אין
81 תלמוד לומר - מה הוצרך הכתוב לומר שוב 'היום', אלא יש
82 לדרוש מכך, שהיום מלאו ימי וישנתי שנעשיתי בן מאה ועשרים
83 שנה, כלומר שביום זה נולדתי. ללמדך שהקדוש ברוך הוא משלים
84 שנותיהם של צדיקים, מיום ליום ומחודש לחודש - שנפטרים מן
85 העולם באותו יום ובאותו חודש שבו נולדו, דְּכַתִּיב אֵת מִסְפַּר
86 ימֵיךָ אֲמַלֵּא'. ודורשת הגמרא מה שנאמר 'לא אוכל עוד לצאת
87 ולבוא, מאי הכוונה לצאת ולבוא, אלימא - אם תפרש שתשש
88 כוחו ואינו יכול עוד לצאת ולבוא ממש, יקשה, והכתוב 'ומשה בן
89 מאה ועשרים שנה במתו לא נם לחת', ומתפרש שעד סוף ימיו לא
90 נס ממנו לחלוותי כוחו. וכן וכתוב 'ויעל משה מערבת מואב אל
91 הר נבו', ותניא - שנינו בברייתא ששתיים עשרה מעלות היו שם
92 - בערבות מואב, ופסקן משה את כולן בפסיקה אחת עד הר נבו,
93 הרי שהיה כוחו עמו. אלא אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל כִּרְ נַחְמֵנִי אָמַר רַבִּי
94 יוֹנָתָן, מה שנאמר 'לצאת ולבוא', היינו כְּדַבְּרֵי תוֹרָה, וּמְלַמֵּד
95 שְׁנַפְתָּתֶמּוּ מִמֶּנּוּ שְׁעָרֵי חֲכָמָה, ולא יכל ללמוד תורה.
96 "ויילך משה ויהושע ויתיצבו באהל מועד", תָּנָא, אִתְּהָ שַׁבַּת
97 שמת בה משה, שֶׁל דִּיּוּ וּזְנֵי הִתְהָ - שני זוגות היו בה, משה בתחילת
98 היום ויהושע בסופו, ובאותה שבת נִימְלָה רְשׁוּת מֶזֶה - ממשה,
99 וניתנה לזה - ליהושע.
100 (ותניא) אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אֵילֵמָלָא הַמְקַרָא דְּלַחֲלוּ לַגְבִּי מִקּוּם
101 קבורת משה כְּתוּב, אִי אֲפִשְׁרָא הִיא לְאוּרֵי - לומר דבר זה
102 מעצמנו. ומבאר, היכן משה מת, בעבר הירדן שהוא כְּחֻלְקוֹ שֶׁל
103 רְאוּבֵן, דְּכַתִּיב בְּחֻמְרֵי הַמְקַרָא, "ויעל משה מערבת מואב אל הר
104 נבו", ונבו הרי כְּחֻלְקוֹ שֶׁל רְאוּבֵן כְּנִימָא, דְּכַתִּיב וְיָבִי רְאוּבֵן בְּנֵי
105 וְגו' וְאֵת נְבוֹ וְגו', (נבו ששם מתו ג' נביאים משה ואהרן ומרים),
106 הרי שמיתתו היתה בחלקו של ראובן. והיכן משה קבור, בעבר
107 הירדן כְּחֻלְקוֹ שֶׁל גַּד, דְּכַתִּיב וַיִּרְא רְאִישִׁית לֹא בִּי שֶׁם חֲלַקַת מַחֻקֵּךְ
108 סָפֹךְ וְגו', הרי שנקבר בחלקו של גד. ומחלקו שֶׁל רְאוּבֵן עַד חֻלְקוֹ
109 שֶׁל גַּד כְּמָה - מרחק הוּא, אֲרֻכָּה מִלִּיּוֹן. שואלת הגמרא, אֵת אִוְרֵי
110 אֲרֻכָּה מִלִּיּוֹן שמנחתל ראובן לנחלת גד, מי הוליכו, הרי לא
111 התעסקו ישראל בקבורתו, ומשיבה, מְלַמֵּד, שְׁהָיָה מִשָּׁה מוּטָל
112 כְּכֹפֵי שְׂכִינָה, והשיכינה העבירה אותו מחלקו של ראובן לחלקו של

1 קיים זה - יוסף, את כל מה שכתוב בזה - בלוחות הברית, ולכן
2 ראוי לו שישאו את ארונו לצד ארון הברית.
3 שנינו במשנה שמשוה הוא זה שנתעסק בהעלאת ארונו של יוסף,
4 שואלת הגמרא, וְאִי לֹא עָסִיק בֵּיה מְשָׁה - וכי אם לא היה משה
5 מתעסק להעלות עצמותיו, וישראל לא הוּוּ מִעֲסָקֵי בֵּיה, וכי לא
6 חשו לקיים שבועתם שהשביעים יוסף לעשות כן. וְהַכְּתִיב לאור
7 מיתת משה, "וְאֵת עֲצָמוֹת יוֹסֵף אֲשֶׁר הֶעֱלֹו בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם
8 כְּבָרֵי בְּשָׁבָם", הרי מבואר שכל ישראל התעסקו בארונו של יוסף
9 וקבורהו, ומדוע נקראת קבורתו רק על שם משה. וְתו - ועוד קשה,
10 מדוע הניחו בני יוסף לבני ישראל שיקברוהו, וכי אִי לֹא אִיעֲסָקוּ
11 בֵּיה יִשְׂרָאֵל, בְּנֵייו של יוסף לא הוּוּ מִעֲסָקֵי בֵּיה לקבורו, וכי לא
12 היה תביב עליהם, וְהַכְּתִיב בהמשך הפסוק ביהושע 'ויהיו לבני יוסף
13 לְנַחֲלָה' שקברוהו בנחלתם, הרי שהיה תביב עליהם, ואם כן מדוע
14 לא התעסקו הם בקבורתו. מתרצת הגמרא על השאלה האחרונה,
15 ש'אמר בני יוסף בינם לבין עצמם, הניחו לו - לאבינו יוסף, ויתעסקו
16 בקבורתו כל בני ישראל, לפי ש'בבדו ב'מורבים יותר מ'מבועטין -
17 כבוד הוא לו שיתעסקו בקבורתו כל בני ישראל שהם מרובין, יותר
18 ממה שיתעסקו בו רק בניו שהם מועטים. וְתו - משיבה הגמרא על
19 השאלה הראשונה, שכשהיה משה חי, אָמַרו בני ישראל, הניחו לו
20 ליוסף שיתעסק בקבורתו משה לבדו, לפי ש'בבדו ב'גדולים יותר
21 מ'מבועטין - כבוד הוא לו שיתעסק בקבורתו משה לבדו שהוא אדם
22 גדול יותר ממה שיתעסקו בו שאר ישראל שהן קטנים.
23 נאמר בפסוק "ואת עצמות יוסף אשר העלו בני ישראל ממצרים
24 כְּבָרֵי בְּשָׁבָם", שואלת הגמרא, מאי שָׁנָא - מדוע קברוהו דוק
25 ב'שָׁבָם. אָמַר רַבִּי חֵמָא כְּרַבִּי חֵנִינָא, מִשְׁבָּם נְבֻוְהוּ - שמכרוהו
26 לישמעאלים, שהרי נאמר בפסוק שיעקב שלחו אל אחיו הרועים
27 בשכם. לכך אמרו ישראל, וְלִשְׁבָּם נְחִוִי אֲבִידֵתוּ - ישיבוהו
28 לקבורה.
29 שואלת הגמרא, קָשׁוּ קְרָאֵי אֲהָרָי - הפסוקים סותרים האחד את
30 השני, שבפסוק אחד כְּתִיב 'ויקח משה את עצמות יוסף עמו', הרי
31 שמשוה הוא שהתעסק בהעלאתו במשך כל הארבעים שנה במדבר.
32 וְכַתִּיב וְגו', הרי בפסוק אחר כתוב 'ואת עצמות יוסף אשר העלו
33 בני ישראל וגו', הרי שכל ישראל העלו. מתרצת הגמרא, אָמַר
34 רַבִּי חֵמָא כְּרַבִּי חֵנִינָא, כָּל הַעוֹשֶׂה דְּכָר וְלֹא נִגְרָו, וְכֹא אֲמַר
35 וְנִגְרָו, מַעֲלָה עָלָיו חֲתֻב - על זה ש'נמר, כְּאִילוּ הוּא עֲשָׂאוּ את
36 הדבר כולו. רַבִּי אֱלֶעָזָר אָמַר, אָף מִן הַשָּׁמַיִם מוֹרְדִינֵן אוֹתוֹ - את
37 זה שהתחיל ולא גמר מעשיו מְגִדֻלָתוֹ, דְּכַתִּיב אצל יהודה אחר
38 מכירת יוסף, 'ויהי פַּעַת הַהֵיא וַיִּרְדַּ הַיְהוּדָה' - שירד מגדולתו, כיון
39 שהוא התחיל בהצללת יוסף ואמר לאחיו 'מה בעצם כי נהרוג את אחינו
40 וכסינו את דמו', והיה לו לגמור ולהצילו מיד אחיו ולהשיבו לאביו.
41 רַבִּי שְׁמוּאֵל כִּרְ נַחְמֵנִי אָמַר, עוֹנֵשׁוּ שֶׁל הַמַּתְחִיל וְאִינוּ גוֹמַר חֲמוּר,
42 ש'אף קובר את אשתו וְכֵנִי בְּחַיָּה, דְּכַתִּיב 'ותמת בת שוע אשת
43 יהודה וגו' וְכַתִּיב 'וימת ער ואונן', הרי מבואר שמתו אשתו ובניו.
44 אָמַר רַב הַיְהוּדָה אָמַר רַב מִפְּנֵי מַה נִּקְרָא יוֹסֵף עֲצָמוֹת כְּחַיָּיו -
45 שכשצוה את אחיו להעלות עצמותיו ממצרים, אמר 'העליתם את
46 עצמותי', והרי היה חי. מִפְּנֵי שְׁלֹא מִיָּחָה בְּכַבּוֹד אֲבִיו, דְּקָאֲמְרֵי
47 לִיה - שאמרו לו אחיו בדתם למצרים 'עֲבַדְךָ אֲבִינוּ', וְלֹא אָמַר
48 לָהּ וְלֹא מִיָּד - לא מיחה בהם על שקראו ליעקב עבד. וְאָמַר רַב
49 יְהוּדָה אָמַר רַב, וְאִיתִימָא רַבִּי חֵמָא כְּרַבִּי חֵנִינָא, מִפְּנֵי מַה מַּת
50 יוֹסֵף קוּדָם לְאִחָיו, מִפְּנֵי שְׁהִנְחִיג אֶת עֲצָמוֹ בְּרַגְלָתוֹ.
51 'ויוסף הורד מצרימה', אָמַר רַבִּי אֱלֶעָזָר, אֵל תִּיקְרֵי 'הורד' אֵלָא
52 הוֹרִיד, שְׁהוֹרִיד יוֹסֵף אֶת אֲצִמְטֵי פִּרְעָה מְגִדֻלָתָן - שלא ידעו
53 לפתור את חלום פרעה כמותו. עוד נאמר, 'ויקנהו פוטיפר סרים
54 פִּרְעָה', אָמַר רַב, שְׁקָנָו - פוטיפר את יוסף מחמת יופיו לְעַצְמוֹ -
55 למשכב זכור. (כָּא נְגִרְיָאֵל וְסִרְסוֹ) כָּא נְגִרְיָאֵל וְפִרְעוֹ - סירס
56 את פוטיפר סירוס מרובה. וההוכחה לכך היא, ש'מעיקרא כְּתִיב

ביאורים למסכת סוטה דף יד עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכוון המאור"

מספרך וגו', הרי שהסכים למות למענם. ומה שנאמר 'וְאֵת פְּשָׁעִים
נִמְנָה, היינו שִׁנְמַנְהָ עִם מַתְּיָהוּ מְדַבֵּר וראוי לו לחלוק אתם את
השכר, לפי שנמנה למות אתם במדבר, וזה היה בעבורם, כמו
שנאמר 'וַיִּתְעַבֵּר בִּי ה' לִמְנַעֲכֶם. ומה שנאמר 'וְהוּא הֵמָּא רִבִּים
נְשֵׂא, שנשא על עצמו עוון ישראל, בכך שביפר על מעשה העגל.
ומה שנאמר 'וּלְפָשְׁעֵימִי יִפְנִיעַ, היינו שביקש רחמים על פושעי
ישראל שתחזור בתשובה ויכופר להם ועונתם, ואין לשון 'פִּנְיָעָה,
אלא אחת מלשונות התפלה, שִׁנְאָמֵר 'אַתְּהָ אֵל תִּתְפַּלֵּל בְּעַד
הַעֵם הַזֶּה וְאֵל תִּשְׁאַל בְּעֵדָם רַחֵם וְתִפְּלֵה וְאֵל תִּפְּנַע בֵּי, הרי
שפגיעה אף היא מלשונות התפילה.

הדרן עלך המקנא לאשתו

היה מביא - פרק שני

בפרשת סוטה נאמר 'והביא האיש את אשתו אל הכהן והביא את
קרבנה עליה', כלומר שמצוה על הבעל להביא את מנחת אשתו
סוטה, ומבארת המשנה את סדר הבאת מנחת סוטה ובמה חלוק דינה
משאר המנחות.
משנת. הִנֵּה הַבַּעַל מְבִיא אֶת קָרְבַּן מִנְחָתָהּ שֶׁל אִשְׁתּוֹ לְבֵית
הַמִּקְדָּשׁ, שִׁנְאָמֵר 'וְהִבִּיא אֶת קָרְבָּנָהּ עֲלֶיהָ, בְּתוֹךְ בְּפִיפָה מִצְרִית -
בסל של נצרי דקל זרדים הגדלים סביב הדקל, וְנִוְנְתָהּ עַל יְדֵיהָ שֶׁל
הָאִשָּׁה בְּהִיגְעוֹ לְבֵית הַמִּקְדָּשׁ בְּיַד יוֹנֵעָה.
ואלו הן החילוקים בין מנחת סוטה לשאר המנחות, כָּל הַמְּנֻחֹת,
תְּחִלָּתָן - כשמיביא את המנחה מביתו וסוּפֵן - כשמיביאם לעזרה
בכְּלֵי שְׂרֵת - המנחה נתונה בכלי חשוב שראוי להיות כלי שרת, וזו
- מנחת סוטה תְּחִלָּתָהּ - כשמיביאה מביתו, מביאה בְּפִיפָה מִצְרִית
- סל מנצרי דקל שאין ראוי לעשות ממנו כלי שרת, וְסוּפֵן -
כשמיביאה לעזרה לעשות בה סדר הקרבתה, לפני הקמיצה מניחה
בְּכֵלֵי שְׂרֵת. כָּל הַמְּנֻחֹת מְעוּנֹת שִׁמּוֹן וְלִבְנוֹה - שנאמר 'וַיִּצַק
עֲלֶיהָ שֶׁמֶן וַתֵּן עֲלֶיהָ לְבוֹנָה, וְזוֹ אֵינָה מְעוּנָה לֹא שִׁמּוֹן וְלֹא לְבוֹנָה
- שנאמר 'לֹא יִצוֹק עֲלֶיהָ שֶׁמֶן וְלֹא יִתֵּן עֲלֶיהָ לְבוֹנָה וגו'. כָּל הַמְּנֻחֹת
- מלבד מנחת העומר בָּאוֹת מִן הַחֲמִין - שנאמר 'סֵלֶת חִיטִּים
תַּעֲשֶׂה אוֹתָם, וְזוֹ בָּאָה מִן הַשְּׁעוּרִין - שנאמר 'עֲשִׂירִית הָאִיפָה קֶמַח
שְׁעוּרִים. מִנְחַת הָעוֹמֵר אֶף עַל פִּי שְׁבָאָה מִן הַשְּׁעוּרִין אֵינָה דוּמָה
לְמִנְחַת סוֹטָה, שְׁהִיא הִיְתָה בָּאָה גֵרֶשׁ - מהמובחר ומנופה
שבשעורים, שהיו מנפים את הקמח ב"ג נפה עד שנעשה כעין סלת
חִיטִּים, וְזוֹ - מנחת סוטה בָּאָה קָמַח - מעורב הקמח עם קליפת
השעורה. רִבֵּן גְּמֻלְיָאֵל אוֹמֵר הַטַּעַם שֶׁמִּנְחַת סוֹטָה בָּאָה מִקֶּמַח
שְׁעוּרִים הוּא, שֶׁבִּשְׁשׁ שְׁמַעֲשִׂיָהּ מְעַשֶׂה בְּהִמָּה - שהפקירה עצמה
לתשמיש למי שאינו בן זוגה כִּדְ קַרְבְּנָהּ עֲשׂוּי מְשֻׁעָרִים שֶׁהֵם מְאֻבְּלִים
בְּהִמָּה.
גמרא מבארת הגמרא תניא אבא חנין אומר משום רבי אליעזר
(וְכָל כִּדְ לְמָה) מפני מה אמרה התורה להניח את המנחה על ידי
האשה, כְּדִי שֶׁתְּהִיָּה לְסוֹטָה יָגִיעָה בְּהַבְּאָה הַקָּרְבָּן,
וְהַטַּעַם שֶׁרָצָתָה הַתּוֹרָה לִיגְעָה הוּא כְּדִי שֶׁתִּחְזוֹר כִּדְ מַחְמַת הַיִּגְעָה
מִדְּבִרְיָה וְתוֹרָה שׂוֹיֵתָהּ, וְלֹא תִיבָרַק עַל יְדֵי הַמֵּיִם הַמְּאֻרָרִים שִׁיגְרָמוּ
לָהּ לְמוֹת. ויש ללמוד מכאן, שֶׁאֵם בְּכָה חָסָה תוֹרָה עַל עוֹבְרֵי
רְצוּנוֹ - שהרי חסה על האשה שזינתה ועברה על רצונה של מקום,
כָּל הַחוֹמֵר שֶׁחָסָה עַל עוֹשֵׂי רְצוּנוֹ. שואלת הגמרא וְמֵמָיִ שֶׁהַטַּעַם
שֶׁרָצָתָה הַתּוֹרָה שֶׁתִּחְזוֹר בָּהּ וְלֹא תִיבָרַק מְשׁוּם דְּחָקָה הוּא, וְדִלְמָא
רָצָתָה הַתּוֹרָה שֶׁתִּחְזוֹר בָּהּ כִּי הִיכִי לֹא יִצְטָרְכוּ לְהִכִּין אֶת הַמֵּיִם
הַמְּאֻרָרִים וְתִפְחַק מְגִלְתָּהּ שֶׁשֶׁם ה' כְּתוּב בָּהּ. עוֹנֵה הַגְּמָרָא, רַבִּי
אֲלִיעָזֵר אֵינּוּ יֹכֹל לְלַמּוֹד שֶׁעוֹשִׂים כֵּן כְּדִי שֶׁלֹּא תִימָחַק הַמְּגִילָה,
מֵשׁוּם שֶׁקָּבַר

נְסֻמָּא - מושל של בית פעור, ואמרו לו, והראנו היכן משה קבור.
ולא הצליחו למצוא מקום זה, שכשעמדו למעלה, נדמה היה להם
שמקום קבורתו למטה, וכשעמדו למטה, נדמה היה להם שהוא
קבור למעלה. ואף שנחלקו לשתי ביתות - קבוצות, אותן
שְׁעוּמִידִים לְמַעֲלָה, היה נדמה להן מקום קבורתו למטה, ואותן
שְׁעוּמִידִים לְמַטָּה, נדמה היה להן שהוא קבור למעלה, לְקִנְיִים מֵה
שִׁנְאָמֵר בְּמִקְרָא 'וְלֹא יָדַע אִישׁ אֶת קִבְרֹתוֹ, רַבִּי הֵמָּא בְּרַבִּי חֲנִינְא
אָמַר, אֵף מִשְׁהָ רַבִּינוּ בְּעַצְמוֹ אֵינּוּ יוֹדְעִים הִיכֵן הוּא קְבוּר, דְּכַתִּיב
הֵכָא - בְּפָרֶשֶׁת קִבְרֹתוֹ 'וְלֹא יָדַע אִישׁ אֶת קִבְרֹתוֹ, וְכַתִּיב הַתָּם
'וְאֵת הַקְּרָבָה אֲשֶׁר בְּרַדְּ מִשְׁהָ אִישׁ הָאֱלֹהִים', הרי שמה נקרא
איש, וראיה שאף הוא לא ידע מקום קבורתו.
ואמר רבי חמא ברבי חנינא, אף שלא זכה ליכנס לארץ ישראל
בחיי, מִפְּנֵי מַה לֹּא הֵעִלוּ אֶת עַצְמוֹתָיו לְאָרֶץ יִשְׂרָאֵל כְּדָרְךְ שֶׁהֵעִלוּ
אֶת עַצְמוֹתָיו שֶׁל יוֹסֵף, אֵלָּא נִקְבְּרָ מִשְׁהָ אֵצֶל בֵּית פְּעוֹר. וביאר
שעשו כן כדי לכפר על מעשה - חטא של פעור, שחטאו בבנות
מואב. ואמר רבי חמא ברבי חנינא, מאי דכתיב 'אחרי ה'
אלהיכם תלכו', שמשמעותו ללכת בקרבת ה' וְכִי אֲפָשֶׁר לֹא
לְאָדָם הַלְלוֹת אֲחֵר שֶׁכִּינָה, וְהָלֵא כְּבָר נִאֵמַר 'בִּי ה' אֱלֹהֶיךָ אֲנִי
אֲכַלֶּה הוּא, ואם כן לא יתן לילך אחריו. אֵלָּא כָּךְ הִיא כּוּוֹנֵת
הַפְּסוּק, שֶׁצִּירִיךְ אֲדָמָה לְחַלְלֵךְ אֲחֵר מְדוּחֵיךָ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרִדְךָ וְהוּא
- לנהוג כמדותיו. והיינו מַה הוּא - הַקְּבִיָּה מְלִבִּישׁ עְרוּמִים,
דְּכַתִּיב 'וַיַּעַשׂ ה' אֱלֹהִים לְאָדָם וְלְאִשְׁתּוֹ בְּתַנּוּת עוֹר וְיִלְבָּשֵׂם',
אֵף אֶתְּהָ הַתְּנַחָה כֵּן וְהַלְבִּישׁ עְרוּמִים. וכן כפי שהקדוש ברוך הוא
בִּיפְךָ חוֹלִים, דְּכַתִּיב בְּבוֹאוֹ לְבַקֵּר אֶת אַבְרָהָם אַחֵר מִלְּתּוֹ 'וַיִּרְא
אֵלָיו ה' בְּאֵלוֹנֵי מְמָרָא, אֵף אֶתְּהָ בְּכָר חוֹלִים, וכן מה הקדוש
ברוך הוא ניהם אֲבִלִים, דְּכַתִּיב 'וַיְהִי אַחֲרָי מוֹת אַבְרָהָם וַיִּבְרַךְ
אֱלֹהִים אֶת יִצְחָק בְּנֵוֹ - שִׁנְחִמּוֹ עַל אַבְיוֹ וּבְרַכּוֹ אֱלֹקִים בְּרַכְתָּ
אֲבִלִים, אֵף אֶתְּהָ נִחַם אֲבִלִים. וכן מה הקדוש ברוך הוא קַבֵּר
מֵתִים, דְּכַתִּיב 'וַיִּקְבֹּר אֹתוֹ בְּנֵי', אֵף אֶתְּהָ קַבֵּר מֵתִים.
בין שהוכירה הגמרא שהלביש הקב"ה את אדם וחוה בכתנות עור,
דְּנֵה הַגְּמָרָא מִמָּה הַכְּתָנוּת עוֹר שֶׁהַלְבִּישָׁם. נחלקו בוה רב ושמואל,
תַּד - אחד מהם אָמַר, שְׁהוּוּ מְדַבֵּר הֵמָּא מִן הָעוֹר - צמר, וְחַד אָמַר
שְׁהוּוּ זֶה פִּשְׁתָּן, וְנִקְרָא כֵּן לְפִי שֶׁהוּא דְּכָר שֶׁהָעוֹר נִהְנָה מִמֶּנּוּ
שְׁלּוּבִישִׁם אוֹתוֹ סוּמוֹךְ לְעוֹר. דְּרַדְּ רַבִּי שְׁמֵלָא, הַתּוֹרָה בְּתַחֲלִילָתָהּ
עוֹסֶקֶת בְּמִלּוֹת חֲסִידִים, וְסוּפָה עוֹסֵק בְּמִלּוֹת חֲסִידִים, תְּחִלָּתָהּ
גְּמִלּוֹת חֲסִידִים, שְׁכַתְּבָה שֶׁעֲשֶׂה הַקְּבִיָּה חֶסֶד לְאָדָם וְחוּה, דְּכַתִּיב
'וַיַּעַשׂ ה' אֱלֹהִים לְאָדָם וְלְאִשְׁתּוֹ בְּתַנּוּת עוֹר וְיִלְבָּשֵׂם', וְסוּפָה
עוֹסֶקֶת בְּמִלּוֹת חֲסִידִים, דְּכַתִּיב 'וַיִּקְבֹּר אֹתוֹ בְּנֵי'.
דְּרַדְּ רַבִּי שְׁמֵלָא, מִפְּנֵי מַה נְתָנוּהָ מִשְׁהָ רַבִּינוּ לִבְנֵים לְאָרֶץ
יִשְׂרָאֵל, וְכִי לְאִכּוֹל מִפְּרֵי הָאָרֶץ זָרָה, אוֹ לְשִׁבּוֹעַ מִטּוֹבָה הוּא
צִרְיָה. אֵלָּא כִּדְ אָמַר מִשְׁהָ בְּתַפִּילְתּוֹ וּבִקְסוֹתוֹ לִיכְנֹס לְאָרֶץ, הַרְבֵּה
מִצּוֹת נִצְטָווּ יִשְׂרָאֵל, וְאֵין מִתְקַיְּמִין - חלק מהן אֵלָּא בְּאָרֶץ
יִשְׂרָאֵל, לְכַךְ אָכְנֵם אֵף אֵינִי לְאָרֶץ, כְּדִי שִׁיתְקַיְּמוּ הַמִּצְוֹת בּוֹלֵן
עַל דְּיָי. אָמַר לוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרִדְךָ הוּא, בְּלוֹם מַה שֶׁאֶתְּהָ מְבַקֵּשׁ לְקִיַּים
הַמִּצְוֹת הַתּוֹלוֹת בְּאָרֶץ, אֵין זֶה אֵלָּא בְּכַדִּי לְקַבֵּל שִׁבְרָ עֲלֵיהֶם, אֵם
כֵּן מַעֲלָה אֵינִי עוֹלֵךְ כֵּאלִילוֹ עֲשִׂיתָם וְתִקְבַל שְׁכָרְךָ עֲלֵיהֶם. שִׁנְאָמֵר
'לָבֵן אֲחִילֵךְ לוֹ בְּרָבִים, וְאֵת עֲצוּמִים יְחַלֵּק שְׁלָל, תַּתַּת אֲשֶׁר
הָעָרָה לְמוֹת נַפְשׁוֹ, וְאֵת פְּשָׁעִים נִמְנָה, וְהוּא הֵמָּא רִבִּים נְשֵׂא,
וּלְפָשְׁעֵימִי יִפְנִיעַ', וְנִדְרַשׁ מִקְרָא זֶה לִגְבִי מְשָׁה, 'לָבֵן אֲחִילֵךְ לוֹ -
שְׁכָרוֹ בְּרָבִים, יָכוֹל - שְׁמָא תָאמַר שִׁיחֵיהָ שְׁכָרוֹ רַק בְּאַחְרָיוֹנִים, וְלֹא
בְּרִאשׁוֹנִים - הָאֲבוֹת, תְּלַמּוּד לּוֹמֵר 'וְאֵת עֲצוּמִים יְחַלֵּק שְׁלָל -
שֶׁמֶתָּן הַשְׁכָּר הִידֵה פְּאַכְרָהֶם יִצְחָק וַיַּעֲקֵב, שֶׁהָן עֲצוּמִים הַתּוֹרָה
וּבְמַצּוֹת, וְמַה שִׁנְאָמֵר 'תַּתַּת אֲשֶׁר הָעָרָה לְמוֹת נַפְשׁוֹ, הוּא לְפִי
שְׁפָטֵךְ מְשָׁה אֶת עַצְמוֹ לְמִיתָהּ בְּעַבּוֹר יִשְׂרָאֵל, שִׁנְאָמֵר - לְאַחַר
חַטָּא הַעֲגַל אִמַר מְשָׁה, 'וְעַתָּה אֵם תִּשָּׂא חַטָּאתָם, וְאֵם אֵין מְחַנֵּי נָא

סוטה. פרק ראשון - המקנא דף יד עמוד א

רש"י

בגמרא. מושל, כמה שאמר קומוס דוכוס ושלטון, וחברו ריהטון קורטון גסטרא (קלסר דף
לכ: ויברך אלהים את יצחק, ניחמו על אביו וברכו ברכת אבליים: דבר הבא מן העור. של
צמר הוא: שהעור נהנה מפניו. של פשתן שאדם לובש סמוך לעורה: תחלתו גמילות חסדים.
הלביש ערומים: ולפושעים יפגיע. בשביל פושעים הפגיע: הערה. הריק:

מפני מה נקבר מיל בית פעור כדי לכפר על מעשה פעור. ומדרש אגדה בכל שנה ושנה
בעת שחטאו ישראל בבנות מואב באותו פרק בית פעור עלה למעלה כדי לקטר
ולחזק עין וכשהוא רואה קברו של משה חזר ושוקע שמשוה רבינו שקעו בקרקע עד
חוטמו וכל שעה שעולה חזר ונשקע למקום ששקעו משה רבינו. מתוספת רבי:

תוספת

הדרן עלך המקנא

מביא את מנחתה. אין סדר המשנה וסדר
הפרשה מכוון שרבי כך סדר הפרשה
קינא לה ונסתרה מעלה האשה ומביא את
מנחתה הכהן מביא פילי של חרס ונותן לתוכו
חצי לוג מים מן הכיור ונותן בו עפר מעמיד
האשה בשער נקרו ואוחז בגדיה וסותר את
שערה ונותן את המנחה על ידה וכדי הכהן מים
המרים ומשביע ומתנה עמה וכותב את המגילה
ומוחק ומשקה ונותל מנחתה מתוך כפיפה מצרית
ונותן לתוך כלי שרת מניף ומגיש קומץ ומקטיר
ולא ידענו למה שינה התנא הסדר ואם סדר
התנא דוקא או סדר הפרשה:

כדי ליגיעה. שהרי היתה נתונה על ידה עד גמר
כל הסדר כדי שתחזור ותודה ולא שייך
למימר דרריש טעמא דקרא אלא היכא דנפקא לן
מינה מידי דמריבי מינה וקרא טעמא כתיב וכולל
הכל ואנו דורשיק טעמו ואומרים זהו הטעם של
פסוק הואיל וטעמו בשביל כך איכא דוקא כון
לא תחבול בגר אלמנה משמע בין עניה ועשירה
וקאמר ריש טעמא דקרא שאם אתה ממשכן
אותה אתה משיא לה שם רע שבכניוניה מתוך
שאתה משיב לה העבט ונאמר עניה דוקא אין
ממשכנין אותה (כ"ט דף קטו).

אי

הדרן עלך המקנא

בגמרא של בית פעור, הראנו היכן משה קבור. עמדו
למעלה, נדמה להם למטה. למטה, נדמה להם
למעלה. נחלקו לשתי פיתות, אותן שעומדים למעלה,
נדמה להן למטה. למטה, נדמה להן למעלה, לקיים
מה שנאמר 'ולא ידע איש את קברתו'. רבי תנא
ברבי חנינא אומר, אף משה רבינו אינו יודע היכן
קבור, פתיב הכא 'ולא ידע איש את קברתו', וכתוב
התם 'וואת הברכה אשר ברוך משה איש האלהים'.
ואמר רבי תנא ברבי חנינא, מפני מה נקבר משה
אצל בית פעור, כדי לכפר על מעשה פעור. ואמר
רבי תנא ברבי חנינא, מאי דכתיב 'אחרי ה' אלהיכם
תלכו', וכי אפשר לו לאדם לחלף אחר שכינה, והלא
כבר נאמר 'כי ה' אלהיך אש אכלה הוא', אלא לחלף
אחר מדותיו של הקדוש ברוך הוא. מה הוא מלביש
ערומים, דכתיב 'ויעש ה' אלהים לאדם ולאשתו
פתנות עור וילבישם', אף אתה הלביש ערומים.
הקדוש ברוך הוא ביקר חולים, דכתיב 'וירא אליו ה'
באלוני מוכרא', אף אתה ביקר חולים. הקדוש ברוך
הוא ניחם אבליים, דכתיב 'ויהי אחרי מות אברהם
ויברך אלהים את יצחק בגו', אף אתה נחם אבליים.
הקדוש ברוך הוא קבר מתים, דכתיב 'ויקבר אתו

משקה

בגו, אף אתה קבור מתים: פתנות עור' רב ושמואל, חד אמר דבר הבא מן העור, וחד אמר דבר שהעור נהנה מפניו. דרש
רבי שמלאי, תורה תחלתה גמילות חסדים, וסופה גמילות חסדים. תחילתה גמילות חסדים, דכתיב 'ויעש ה' אלהים לאדם
ולאשתו פתנות עור וילבישם', וסופה גמילות חסדים, דכתיב 'ויקבר אתו בגו'. דרש רבי שמלאי, מפני מה נתאזה משה רבינו
ליפגם לארץ ישראל וכי לאכול מפריה הוא צריך, או לשבוע מטובה הוא צריך. אלא כך אמר משה, הרבה מצות נצטוו ישראל,
ואין מתקיימין אלא בארץ ישראל, אכנס אני לארץ, כדי שיתקיימו פולן על ידי. אמר לו הקדוש ברוך הוא, כלום אתה מבקש
אלא לקבל שכר, מעלה אני עליך פאייו עשייתם, שנאמר 'לכן אחלק לו ברבים, ואת עצומים יחלק שלל', תחת אשר הערה
למות נפשו, ואת פושעים נמנה, והוא תנא רבים נשא, ולפושעים יפגיע, 'לכן אחלק לו ברבים', וכול פאחרונים ולא פראשונים,
תלמוד לומר 'ואת עצומים יחלק שלל' פאברהם יצחק ויעקב, שהן עצומים פתורה ובמצות. 'תחת אשר הערה למות נפשו',
שמסר עצמו למיתה, שנאמר 'ואם אין מחני נא וגו'. 'ואת פושעים נמנה', שנמנה עם מתי מדבר. 'הוא תנא רבים נשא', שביפר
על מעשה העגל. 'ולפושעים יפגיע', שביקש רחמים על פושעי ישראל שחזרו בתשובה, ואין פגיעה אלא תפלה, שנאמר 'ואתה
אל תתפלל בעד העם הזה ואל תשא בעדם רנה ותפלה ואל תפגע בי':

הדרן עלך המקנא לאשתו

היה מביא - פרק שני

משנה. היה מביא את מנחתה בתוך כפיפה מצרית ונותנה על ידיה כדי ליגיעה. כל המנחות תחילתן וסופן בכלי שרת, וזו תחלתה
בכפיפה מצרית וסופה בכלי שרת. כל המנחות טעונות שמן ולבונה, וזו אינה טעונה לא שמן ולא לבונה. כל המנחות באות
מן החטין וזו באה מן השעורין. מנחת העומר אף על פי שבאה מן השעורין, היא היתה באה גרש, וזו באה קמח. רבן גמליאל אומר, בשם
שמעשה מעשה בהמה כך קרבנה מאכל בהמה. גמרא תנא אבא חנין אומר משום רבי אליעזר, (וכל כך למה) כדי ליגיעה כדי שתחזור
בה. אם ככה חסה תורה על עוברי רצונו, קל וחומר על עושי רצונו. וממאי משום דחסה הוא, דילמא פי היכי דלא תימחק מגילה, קסבר
משקה

סוטה. פרק שני - היה מביא דף יד עמוד ב

תוספות

רש"י

1 משום מגילה הא אימזיקא. היה קשה לרבי האמר ליעל (ה' ק) דלאחר ושנמחוקה
2 מגילתה מאיימין עליה שתשתה ונראה דעל כרחק אית לן למימר דר"א לית ליה איום
3 שתשתה אפי' אחר מחיקת מגילה ומרלא פריך נתי דמשקה ואחר מקריבה אימא וללאחר
4 מחיקה לאלתר היה נוטל המנחה מעל ידיה ש"מ דפשיטא ליה דעד שעת הקרבה היה
5 מניחה על ידיה אם כן לזמן דאמר מאיימין עליה
6 שתשתה אית לן למימר דסבירא ליה מקריב
7 מנחתה ואח"כ שותה דכבר נקריבה
8 טעונה

4 בקלות של כסף ושל זהב ונתנה לתוך כלי שרת ומקדשה בכלי שרת, ונתן עליה שמנה
5 ולבנותה ומוליכה אצל כהן, וכהן מוליכה אצל מזבח ומגישה בקרן דרומית מערבת כנגד
6 חודה של קרן ודיו. ומסלק את הלבונה לצד אחד וקומץ ממקום שנתרבה שמנה, ונותנו
7 לתוך כלי שרת ומקדשו בכלי שרת ומלקט את לבונתה ונתנה על גביו (ומעלה אותו לגבי
8 מזבח) ומעלהו ומקטרו בכלי שרת ומולחו ונתנו על גבי האשים. קרב הקומץ, שרתה
9 נאכלין ורשאין תכהנים ליתן לתוכה יין ושמן ודבש, ואין אסורין אלא מלחמין. קתני מיהא,
10 בקלות של כסף ובקלות של זהב. אמר רב פאא, אימא בכלים הראויין לכלי שרת, מפל
11 דכפיפה מצרית לא חוץ. כמאן, דלא ברבי יוסי ברבי יהודה, דתניא כלי שרת שעשאון של
12 עין, רבי פוסל ורבי יוסי ברבי יהודה מכשיר. אפילו תימא רבי יוסי ברבי יהודה, אימר
13 דאמר רבי יוסי ברבי יהודה בחשובין, בפחותין מי אמר. וכי לית ליה לרבי יוסי ברבי יהודה
14 הקריבהו נא לפחתה. ונתנה לכלי שרת ומקדשה בכלי שרת: שמעת מינה, פלי שרת
15 אין מקדשין אלא מדעת. אימא, נתנה בכלי שרת לקדשה בכלי שרת: ונתן עליה שמנה
16 ולבנותה: שנאמר ויצק עליה שמן ונתן עליה לבנה. ומוליכה אצל כהן: דכתיב והביאה
17 אל בני אהרן וגו': וכהן מוליכה אצל מזבח: דכתיב והגישו (אצל) [אל] המזבח: מגישה
18 בקרן דרומית מערבת כנגד חודה של קרן ודיו. מנלן, דכתיב וזאת תורת המנחה הקרב
19 אתה בני אהרן לפני ה' אל בני המזבח, ותניא, לפני ה', יכול במערב, תלמוד לומר אל
20 בני המזבח. אי אל בני המזבח, יכול בדרום, תלמוד לומר לפני ה'. הא כיצד, מגישה בקרן
21 דרומית מערבת כנגד חודה של קרן ודיו. רבי אלעזר אומר, יכול ויגשנה במערבה של קרן
22 או לדרומה של קרן, אמרת כל מקום שאתה מוציא שני מקראות, אחד מקיים עצמו ומקיים
23 דברי חבירו, ואחד מקיים עצמו ומכופל דברי חבירו, מניחין את שמקיים עצמו ומכופל חבירו,
24 ותופסין את שמקיים עצמו ומקיים חבירו, כשאתה אומר לפני ה' במערב, ביטלתה אל בני
25 המזבח בדרום, וכשאתה אומר אל בני המזבח בדרום, קיימתה לפני ה' במערב. הא כיצד,
26 מגישה לדרומה של קרן. והיך קיימתה, אמר רב אשי, קסבר האי תנא, כוליה מזבח בצפון
27 קאי. מאי ודיו, אמר רב אשי, איצטרוד, סלקא דעתך אמינא, תיבעי הגשת מנחה גופה,
28 קמישמע לן. ואימא הכי נמי, אמר קרא והקריבה אל הכהן וגו' והגישו אל המזבח מה
29 הקרבה אצל כהן בכלי, אף תגשה אצל מזבח בכלי: ומסלק את לבונתה לצד אחד: כי תיכי
30 דלא תקמוץ בהדי מנחה, פדתנן קמץ ועלה בידו צרור או גרור מלח או קורט לבונה פסול:
31 וקומץ ממקום שנתרבה שמנה: מנלן, דכתיב מסלתה ומשמנה. מוגרשה ומשמנה: ונתנו
32 לתוך כלי שרת ומקדשו בכלי שרת: למה לי, הא קדשה חרא זימנא. מידי דהנה אדם, דם
33 אף על גב דקדושתיה ספין בצואר בהמה, הדר מקדש ליה בכלי שרת, הכא נמי לא שנא:
34 ומלקט את לבונתה ונתנה על גביו: דכתיב ואת כל הלבנה אשר על המנחה: ומעלהו
35 ומקטרו

9 מהם מקריב מנחתה, היא פולגתא היא פרק היה נוטל (ה' ק ע"ג). ומיהו כל
2 זמן שלא קרבה מנחתה אינה נבדקת, דכתיב מוכרת עון, ואע"פ שישתתה מניחין אותה
3 בקדה כדי לגענה ותודה. והשתא ודאי משום חסין הוא. דאי משום מגלה הא אימזיקא
4 לה: קלותי. כעין סלים. אדם מביא מנחה לעורה מתוך ביתו בקלות וכו': ונתנה.
5 בעורה בכלי שרת. קס"ד שצריך לתתה ע"מ כן
6 שיהא דעתו שיקדשה הכלי והגישו. מגיע את
7 הכלי לקרן מערבית דרומית. ולקמן יליף לה
8 מקרא: ודיו. לקמן מפרש מאי היא ולאומי
9 תיסק אדעתין דנבעי טפי: ומסלק את הלבונה לצד
10 אחר. בתוך הכלי עצמה. ולקמן מפרש טעמא
11 דכלה מתניתין: שנתרבה שמנה. ממקום שהיא
12 נבדלת יפה בשמן: ונתנו לכלי שרת. שני, ולקמן
13 מפרש טעמא: על גבי האשים. על האש: לתן
14 לתוכה. לתן לתוך השירים: בכלים הראויין לכלי
15 שרת. אם היה מקדשו: רבי פוסל. ובמחזור
16 ובמסכת סוטה יליף טעמא בקרב החליל (ה' ט):
17 בחשובין. בכלי עץ חשובין: הקריבהו נא לפחתה.
18 סיפא דקרא, הו"ר או ידשא פניה: אין מקדשין
19 אלא מדעת. שהנחתה בהן צריך שיתנו לשם
20 קרי. וא"ת הרי מנחה קדושה ועומדת שהקדשה
21 בה, קדשת פה אינה אלא קדשת דמיה ואינה
22 קדשת הגוף, ואינה נפסלת בטובל יום ובלינה:
23 ואם נשאת נפירות. קדשה בכלי קדשה קדשת
24 הגוף ונפסלת בטובל יום ובלינה ואין לה פדיון:
25 ונתנה לקדשה. התורה הצריכה לתנו בכלי
26 שרת כדי שיקדשה הכלי ואפילו אינו מתכוון
27 לקרי: ונתנו עליה. הו"ר שמן ולבונה ואין צריך
28 פתח לקרי, דכתיב ויצק עליה שמן וגו' והדר
29 ותביאה אל בני אהרן וגו' וזאת תורת המנחה.
30 כל המנחות במשמע: הקרב אותה בני אהרן וגו'
31 יכול במערב. יגיענה לדפן מערבי של מזבח,
32 דהיינו לפני ה', שההיכל במערב והמזבח בחצר
33 ל"ב אמה רחבו ממצע באמצע העורה, וכן
34 ההיכל ממצע באמצע העורה זה מול זה ל"ב
35 אמה רחבו ובתלוי חללו כ' ובתלוי י' אמה ע"ב
36 בתל צפוני וששה לתתל דרומי, נמצא מערבי
37 של מזבח לפני ה', דאין מפסיק כלום בינו לבין
38 ההיכל, דאלו אולם שלפני ההיכל פתוח הוא
39 ורחבו עשרים אמה ככל חללו של ההיכל: כנגד
40 ידה. כל מה שיכול לקרבו כלפי מערב, ובלבד
41 שיהא שם קצת דרום משום אפי פני המזבח, דאי
42 לאו כנגד ידה ליכא לפני ה' ככל שהרי וזיות
43 ההיכל כלם כנגד וזיות המזבח: ר' אלעזר אומר
44 בו. הדרשו למקרא בענין אחר, וקר דורשו, מתוך
45 שנאמר לפני ה' אל בני המזבח: יכול יגשנה
46 לאחד מתוך רצף למערב רצף לדרומה, וה"ג לה
47 בת"כ: או לדרומה של קרן אמרת. קר תשיבני
48 כל מקום שאתה מוציא בו. דכין דאפשר לקיים
49 את שניהם תו לא תוקמה רצף זה עושה רצף
50 זה עושה אלא תפוס המקיים את שניהם: קיימתה לפני ה' במערב הא כיצד מגישה לדרומה של קרן ולא בעי כנגד ידה ויחין קיימתה. הלא חוץ
51 לכנגד וזיות ההיכל הוא: קסבר האי תנא. ר' אלעזר: ליה פנח בצפון קאי. בחלק צפוני של עורה. ולית ליה דמזבח מקן כנגד ההיכל ובתלוי. נמצא דרומו של מזבח כנגד אמצע
52 פתח ההיכל. הלכך יגשנה אל בני המזבח בדרום, ובלבד שיהא סמוך למערב. נמצא מקום את שניהם. וה"ה נמי אם היה מזבח משוך מעט מכנגד וזיות דרומית ההיכל ולצפון שיהא
53 דרמו של מזבח כנגד ההיכל היה מצי לקיים את שניהם. דכנגד ההיכל קרינן ביה לפני ה' ובלבד שיגיש סמוך לקרן דהיינו אצל מערב. והא דנקט למשמע מנה בליה מזבח בצפון קאי,
54 משום דג' מתולדותו הן בקרב זה. ר' יהודה אית ליה מזבח מקן כנגד היכל ובתלוי בפ"ק דיומא (ה' ט), וא"ן בו יעקב אית ליה בליה מזבח בדרום קאי, דאמר צפוני שהוא צד פני
55 מזבחו, ור' יוסי הגלילי אית ליה בליה מזבח בצפון קאי ובזוהים בפ' קדשי קדשים (ה' ט), הלכך לר"א דהא דשמעי' ליה ע"כ דקאמר וזיות דרומית של מזבח למעט מכנגד וזיות של
56 היכל הוא. ופליג אר"י ואד"א: בן יעקב. מוקמינן ליה כר' יוסי הגלילי דס"ל דכליה מזבח בצפון, ולא מוקמינן ליה במחלוקת רביעית: מאי ודיו. מאי תיסק אדעתיה דנבעי טפי: מנחה
57 גופה. ולא הכלי שהיא בה אלא יכופה הכלי שיהא נוגע סלת למזבח: פסול. משום דהוה קמץ חסר: סכין. הוי כלי שרת דתניא (ומה יכ' יב) כל הכלים שעשה משה משיחתן מקדשתן,
58 מכאן ואילך יבדוקתן מתבחקן: הו"ר מקדש ליה בכלי. שמקבלו בכלי שרת דכתיב וישם באגנות (שמות מ' ז) ואת כל תכליתיה. גבי הקשרה כתיב, דמקט קמץ ולבונה כי הדיה:
59 ה"ל

ביאורים למסכת סוטה דף יד עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מוכן המאור"

57 מוליכה אצל מוצב, דכתיב 'והגישה (אצל) [אל] המוצב'.
 58 מבואר בברייתא מנישה בקרן דרומית מערבית כנגד חודה של
 59 קרן ודיו. שואלת הגמרא, מילין שמקום הגשת המנחה הוא בחודה
 60 של קרן מערבית דרומית, עונה הגמרא, דכתיב 'וזאת תורת
 61 המנחה הקרב אתה בני אחרון לפני ה' אל פני המוצב' - משמע
 62 שזו היא תורת כל המנחות. ונתניא, לפני ה', יכול במערב - אם היה
 63 כתוב רק 'לפני ה' היינו מפרשים שמנישה אל הקיר המערבי של
 64 המזבח, תלמוד לומר 'אל פני המוצב' - לכך נאמר 'אל פני
 65 המזבח', לפני המזבח הם בצד דרום ששם נמצא הכבש שעולים בו
 66 למזבח. אי אל פני המוצב יכול פדרום - והא דמי כתוב רק 'אל
 67 פני המזבח', היינו מפרשים שמנישה אל הקיר הדרומי של המזבח,
 68 תלמוד לומר לפני ה' - לכך נאמר לפני ה' דהיינו לצד המערבי,
 69 הא ביצד - כיצד יתכן שיגישה גם לפני ה' וגם אל פני המזבח,
 70 אלא שמנישה בקרן דרומית מערבית כנגד חודה של קרן ודיו -
 71 מגישה כנגד חודה של קרן דרומית מערבית, ובאופן זה נחשב
 72 שהגישה גם לפני ה' וגם אל פני המזבח.
 73 מביאה הגמרא שרבי אלעזר אמר, כיון שנאמר גם לפני ה' וגם אל
 74 פני המזבח יכול נגישה במערבה של קרן או לדרומה של קרן -
 75 היינו יכולים לומר שיכול להגישה להיכן שיחפוץ, או לצד מערב של
 76 הקרן ויקיים לפני ה' או לצד דרום ויקיים אל פני המזבח, אך אין
 77 זה נכון משום שאמרת - יש להשיב ולומר, שדוקא במקום שאי
 78 אפשר לקיים דין אחד משני הפוסקים - בזה צריך לומר שכוונת
 79 התורה היא שיעשה אחד מהשנים, אך בכל מקום כשאתה מוצא
 80 שני מקראות שאחד מן השנים עצמו ומקיים דברי חבירו - שהדין
 81 שנאמר בפסוק אחד ניתן ליישבו גם עם מה שנאמר בו וגם עם מה
 82 שנאמר בפסוק השני, ואחד מן השנים עצמו ומקיים דברי חבירו -
 83 ואילו הדין שנראה מהפסוק השני מתיישב עם מה שנאמר בו עצמו
 84 אך סותר את מה שנאמר בפסוק הראשון, מניחין את הדין שנראה
 85 מהפסוק השני שמקיים עצמו ומקיים דברי חבירו, ותופסין את הדין
 86 שנאמר בפסוק הראשון שמקיים עצמו ומקיים דברי חבירו. ולכן לגבי
 87 הגשת המנחה, בשאתה אומר לפני ה' במערב - אם נרצה לקיים
 88 רק את מה שנאמר בפסוק לפני ה' ולהגיש לצד מערב, ביפלתה
 89 אל פני המוצב פדרום לא נקיים כלל את מה שנאמר אל פני
 90 המזבח שמשמע צריך להגיש לצד דרום, ובשאתה אומר אל פני
 91 המוצב פדרום קיימתה לפני ה' במערב - אך אם נקיים את מה
 92 שנאמר בפסוק אל פני המזבח ונגיש לצד דרום, נקיים גם את מה
 93 שנאמר לפני ה' דהיינו לצד מערב, הא ביצד - להיכן יגיש ויקיים
 94 את שני הדינים, מנישה לדרומה של קרן - מגיש את המנחה לקיר
 95 הדרומי של המזבח ואין צריך שיהיה כנגד חודה. שואלת הגמרא
 96 והיכן קיימתה בזה את מה שנאמר לפני ה', והרי התבאר של"ב
 97 אמות של המזבח היו מכוונות כנגד היכל וקירותיו וזויות המזבח
 98 אינם מכוונות כנגד ההיכל, נמצא שלא קיים לפני ה'. מבארת
 99 הגמרא, אמר רב אשי קסבר האי תנא בוליה מוצב בצפון קאי
 100 רבי אליעזר סבר כשיטת רבי יוסי הגלילי, שכל ל"ב אמות המזבח
 101 היו בצפון העזרה, כלומר שש עשרה אמות הדרומיות של המזבח
 102 בלבד היו כנגד חציו הצפוני של ההיכל, נמצא שאף העומד בצד
 103 הקיר הדרומי של המזבח עומד כנגד ההיכל, ומגיש את המנחה לקיר
 104 הדרומי סמוך ביותר למערב, ובכך מקיים גם את מה שנאמר לפני
 105 ה' שהרי הוא כנגד ההיכל, וכן את אל פני המזבח שהרי מגיש לצד
 106 דרום.
 107 שואלת הגמרא מאי כוונת הברייתא במה שאמרה ודיו - ומשמע
 108 שהיינו סבורים שיש לו לעשות יותר, ומשיבה, אמר רב אשי
 109 איצטריך - הברייתא הוצרכה לומר כן משום ששלקא דעתך
 110 אמנא תיבעי הנשת מנחה גופה - היינו סבורים שאין די בהגשת
 111 הכלי עם המנחה למזבח אלא צריך לכופו את הכלי ולהקריב את
 112 סולת המנחה עצמה שתהיה נוגעת במזבח, קמשימלן לן שדי בניגית

1 שסדר בדיקת הסוטה הוא, שתחילה מוחים את מגילת סוטה אל
 2 המים ומשקה את המים, וגם לאחר שהשקה משאירים את המנחה
 3 על ידיה ואחר כך מקריב את מנחתה, ולכן הוכרח לומר שהטעם
 4 שרצתה התורה ליגעה כדי שתודה ולא תיבדק הוא משום שחסה
 5 עליה שלא תמות, דאי משום מנילה שלא תימחק, מדוע ממשכים
 6 ליגעה הא כבר אימתיקא לה.
 7 כל המנחות בו, מקשה הגמרא ורמינהו, שנינו בברייתא קרב
 8 מנחות ביצר, אדם מביא מנחה מתוך ביתו בקלותות - כעין סלים
 9 של כסף ושל זהב, ונותנה כשמיגע לעזרה לתוך כלי שרת
 10 ומקדשה בכלי שרת - הבינה הגמרא שכשנותן את המנחה בכלי
 11 שרת צריך שתהיה דעתו שהכלי יקדשה, ונותן עליה בעל הקרבן
 12 שמנה ולבנותה ומוליכה אצל בהו, ובהו מוליכה אצל מוצב
 13 החיצון ומנישה - שיעג הכלי בקרן דרומית מערבית כנגד חודה
 14 של קרן, ודיו די בכך. ומסלק הכהן את תלבונה שבתוך הכלי לצד
 15 אחר של הכלי, כדי שלא יתערב בקומץ חלק מן הלבונה, וקומץ -
 16 נוטל הכהן בקמיצתו מקום שנתרבה שמנה - ממקום שהמנחה
 17 בלולה היטב בשמן, ונותנו לתוך כלי שרת אחר ומקדשו בכלי
 18 שרת בשנית, ולהלן יתפרש טעם הדבר. ומלקט את לבונה
 19 שנותרה בכלי הראשון ונותנה על גביו - על גבי הקומץ, (ומעלה
 20 אותו לגבי מוצב) ומעלהו - את הקומץ שהלבונה נתונה על גביו
 21 ומקטירו בכלי שרת, ומולחו ונותנו על גבי האישים שעל המזבח.
 22 לאחר שקרב הקומץ, שריה של המנחה שנותרו בכלי נאכלין
 23 לכהנים, ורשאי כהנים ליתן לתוכה - לתוך השירים וכן ושמן
 24 ורבש, ואין אסורין לעשות בשיירי המנחה אלא מלחמין - לגרום
 25 להם שיחמיצו. מבארת הגמרא הקושיא מהברייתא, קתני מיהא,
 26 שהביאו את המנחה מבית בעל הקרבן בקלותות של כסף ובקלותות
 27 של זהב ורק לאחר הבאתה לעזרה הניחיה בכלי שרת, ואילו במשנה
 28 מבואר שאף תחילתן בכלי שרת. מתרצת הגמרא, אמר רב פפא
 29 אימא בכלים הראויין לכלי שרת - אין כוונת המשנה שנותנה
 30 מתחילה בכלי שרת, אלא שנותנה בכלים הראויים לקדשן ולעשות
 31 מהם כלי שרת. מדייקת הגמרא, מכלל - משמע מהמשנה דכפיפה
 32 מצריה לא חויא - אינה ראויה להיות כלי שרת ולכן אין מביאין בה
 33 אלא מנחת סוטה. כמאן, דלא קרבי יוסי קרבי יהודה - דין זה הוא
 34 כדעת רבי ולא כרבי יוסי ברבי יהודה, דתנא כלי שרת שעשאן של
 35 עין, רבי פוסל ורבי יוסי קרבי יהודה מכשיר - והבינה הגמרא
 36 שהטעם שכפיפה מצריה אינה ראויה לכלי שרת הוא משום שעשויה
 37 מעץ וכרבי, אך לדעת רבי יוסי ברבי יהודה גם כפיפה מצריה ראויה
 38 לכלי שרת. דוחה הגמרא אפילו תימא שמשתנו סוברת כרבי יוסי
 39 קרבי יהודה, מכל מקום כפיפה מצריה אינה ראויה לכלי שרת,
 40 אמר דאמר רבי יוסי קרבי יהודה כחשוכין - שאף רבי יוסי ברבי
 41 יהודה לא הכשיר לכלי שרת אלא כלי עץ חשובים אך כפחיתין מי
 42 אמר - וודאי לא סבר שעושים כלי שרת מדברים פחותים ובזויים
 43 ככפיפה מצריה, שהרי מי לית ליה לרבי יוסי קרבי יהודה
 44 הקריבהו נא לפתחה - וכי לא סבר רבי יוסי ברבי יהודה את הלימוד
 45 מהפסוק 'הקריבהו נא לפתחה הירצן או הישא פיך', שאין להביא
 46 קרבן מדברים פחותים.
 47 מבואר בברייתא ונותנה לכלי שרת ומקדשה בכלי שרת. סברה
 48 הגמרא שכשמניח את המנחה בכלי שרת עליו להתכוון שהכלי
 49 יקדשה, שמעת מינה כלי שרת אין מקדשין אלא מדעת - מוכח
 50 שכלי שרת אינם מקדשים את מה שבתוכם אלא אם כן הנותן
 51 מתכוון לכך. דוחה הגמרא, אימא כוונת הברייתא היא שנותנה
 52 בכלי שרת לקדשה בכלי שרת - הטעם שהצריכה התורה להניח
 53 את המנחה בכלי שרת, הוא כדי שתתקדש המנחה בכלי, אך אף אם
 54 אינו מתכוון שהכלי יקדשה הכלי מקדשה. ונותן עליה בעל המנחה
 55 שמנה ולבנותה, שנאמר ויצק עליה שמן ונתן עליה לבנה.
 56 ומוליכה אצל בהו, דכתיב 'והביאה אל בני אחרון וגו'. ובהו

ביאורים למסכת סוטה דף טו עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכוון המאור"

46 סֵלֶת - שמנפים את הקמח שלא יהיה מעורב בפסולת, ומנחת
 47 העומר, אף על פי שהיא פאה מן השעורים, מכל מקום יש בה
 48 מעלה שמעונה שמן ולבונה, ובאה גרש - שמנפים היטב את קמח
 49 השעורים לבל יהיה מעורב בו קליפת השעורה. אבל וזו - מנחת
 50 סוטה, אין בה אף מעלה מאלו המעלות, שכן אינה מעונה לא שמן
 51 ולא לבונה, ובאה מן השעורים, ובאה קמח שאינו מנופה.
 52 התבאר שמנחת חוטא אינה טעונה שמן ולבונה, ומביאה הגמרא
 53 ברייתא בענין זה. תניא, אמר רבי שמעון ברין הוא - היה ראוי
 54 שתהא מנחת חוטא מעונה שמן ולבונה, כדי שלא יהא חוטא
 55 נשכר שיקלו במנחתו. ומפני מה אינה מעונה שמן ולבונה, כדי
 56 שלא יהא קרבנו מהודר, וברין הוא שתהא חטאת חלב - כלומר
 57 כל החטאות, שנקראו חטאת חלב מעונה נסכים בקרבנות נדר
 58 ונדבה, כדי שלא יהא חוטא נשכר. ומפני מה אמרה התורה
 59 בפרשת נסכים 'לפלא נדר או בנדבה', ללמדנו שאין חיוב נסכים אלא
 60 בקרבן הבא בנדר או בנדבה, אך חטאת אינה מעונה נסכים, כדי
 61 שלא יהא קרבנו של החוטא מהודר על ידי הנסכים. וממשיכה
 62 הברייתא, שאף שכל החטאות אין בהם נסכים כדי שלא יהיה קרבנו
 63 של החוטא מהודר, אבל חטאתו של מצורע ואשמו מעונין להביא
 64 עם קרבנותיו נסכים, לפי שאין קרבנות אלו פאין על חטא, אלא
 65 להשכירו ליטהר, ולכן הם באים עם נסכים. מקשה הגמרא, וכי
 66 קרבנות המצורע אינם באים על חטא, איני, והאמר רבי שמואל בר
 67 נחמני אמר רבי יונתן, על שבעה דברים - חטאים, נגעים פאין
 68 וכו' - על האדם להיות מצורע, הרי מבואר שנגעי מצורע באים
 69 מחמת החטא, וממילא גם הקרבנות באים לכפר על כך, ואין אמרו
 70 שאינם באים על החטא. מתרצת הגמרא, הרי - במצורע, אין
 71 הקרבן בא על החטא, כיון שעל ידי היסטורים והבושה שהיו לו
 72 מנגיעה, הוא דאיכפר ליה החטא שמחמתו בא הנגע. ופי מייתי
 73 קרבן - הקרבן שמביא הוא רק כדי לאשתרוי בקדשים הוא דקא
 74 מייתי - שאינו יוצא מטומאתו עד שיביא קרבן. שואלת הגמרא,
 75 אלא מעתה לדבריה, שהטעם שמביאין נסכים על חטאת מצורע
 76 הוא משום שאינה באה על חטא, אם כן חטאת נזיר - שמביא הנזיר
 77 חטאת במלאת ימי נזרו תהא מעונה נסכים עם הקרבן, לפי שלא
 78 חטא הנזיר בניזירותו, ונמצא שאינה פאה על חטא. עונה הגמרא,
 79 סבר לה רבי שמעון שאמר שהטעם שאין מביאים נסכים בחטאת
 80 הוא כדי שלא יהיה קרבנו של החוטא מהודר, פריבי אלעור הקפר,
 81 דאמר שזויר נמי חוטא הוא - כיון שציער את עצמו מן היין, ואין
 82 לאדם להוסיף חובה על נפשו ממה שלא צייתה עליו התורה, ויש
 83 חשש שמא יעבור על נזירותו ויכשל באיסורי הנזיר, ונמצא שחטאתו
 84 באה על חטא.
 85 שנינו במשנה, רבן גמליאל אומר פשם שמעשה מעשה בהמה, כך
 86 קרבנה בו, מביאה הגמרא. תניא, אמר להן רבן גמליאל להקבמים,
 87 סופרים, הניחו לי ואדרשנה לכם הטעם שמנחת הסוטה באה דוקא
 88 מן השעורים פמין חומר - כמו תכשיט שמחברים אותו לשני קצוות
 89 צוארי החלוק לנוי.

1 ומקטירו בכלי שרת. שואלת הגמרא, כיצד נאמר שכבר עתה
 2 לאחר שהעלהו בכלי שרת מקטיר ליה, והרי עדיין לא מלחו,
 3 ובהמשך הברייתא מבואר ש'מולחו ונותנו על גבי האש', ומשמע
 4 שאינו מקטירו אלא לאחר המליחה. מתרצת הגמרא, אין כוונת
 5 הברייתא שמעלהו בכלי שרת ומיד מקטירו, אלא אימא שמעלהו
 6 בכלי שרת על מנת להקטירו לאחר מכן כשמולחו.
 7 מבואר בברייתא לגבי קומץ המנחה ומולחו ונותנו על גבי
 8 האש, אומרת הגמרא שדין זה נלמד מדבתיב 'וכל קרבן
 9 מנתהך במלח תמלח וגו'.
 10 עוד מבואר בברייתא שלאחר שקרב הקומץ שזריה נאכלין.
 11 שואלת הגמרא, מנלן שהקטרת הקומץ מתירה את אכילת השירים
 12 לכהנים, ומשיבה, דבתיב 'הקטיר הכהן את אוקרתה וגו',
 13 ובתיב בפסוק הבא לאחר מכן, 'והנתרת מן המנחה לאהרן
 14 ולבניו' - והיינו שלאחר הקטרת הקומץ הותרת מן המנחה
 15 לאהרן ולבניו. מבארת הגמרא, מאימתי נחשב שקרב הקומץ
 16 ומותרים השירים באכילה, למר פדאית ליה ולמר פדאית ליה -
 17 נחלקו בזה התנאים ולכל תנא כשיטתו, דאימתר בברייתא, הקומץ,
 18 מאימתי נחשב שהוקרב לענין שיהיה מותר את השירים פאכילה,
 19 רבי תניא אמר, משתלומ בו האור - ממתי שאחזה בו האש
 20 אפילו מעט, הותרו השירים באכילה. רבי יוחנן אמר אין השירים
 21 מותרים אלא משתיצת האור פרובו.
 22 בהמשך הברייתא מבואר לגבי שיירי המנחה, ורשאין הפהנים ליתן
 23 לתוכו יין ושמן ודבש. שואלת הגמרא, מאי מעמא שהותר לתת
 24 לתוכו יין ודבש, ומשיבה, אמר קרא לגבי מתנות כהונה לך נתתם
 25 למשקה ולבניך לחק עולם, ולמשחה היינו לגדולה, כלומר שאיכלו
 26 את מתנותיהם בדרך גדולה בדרך שהמלכים אוכלין, - ולכן מותר
 27 לתת בשיירי המנחה שמן ודבש שהוא דרך גדולה.
 28 מה שמבואר בברייתא לגבי השירים ואין אסורין אלא מלחמין,
 29 מבארת הגמרא שדין זה נלמד מדבתיב 'לא תאפה חמין חלקם',
 30 ואמר רבי שמעון לכו, כלומר, לקיש שדורשים את המילה 'חלקם' אף על
 31 הנאמר קודם לכן, כלומר, שאפילו חלקם של הכהנים שניתן להם
 32 לאכילה לא תאפה חמין.
 33 שנינו במשנה כל המנחות טעונות שמן ולבונה בו, שואלת
 34 הגמרא, וכי וכל המנחות מעונות שמן ולבונה חוץ ממנחת סוטה,
 35 והאימא מנחת חוטא - דהיינו קרבן עולה ויורד הבא על חטאים,
 36 כגון שנכנס למקדש בטומאה בשוגג, או חטא בשבועת העדות
 37 ושבועת ביטוי, שאף היא אינה טעונה שמן ולבונה, דרחהמא אמר
 38 'והביא את קרבנו אשר חטא עשירת האפה סלת לחטאת לא ישים
 39 עליה שמן ולא יתן עליה לבנה'. מתרצת הגמרא, התנא של
 40 משנתנו כשמנה החילוקים בין מנחת חוטא לשאר מנחות, לא מנה
 41 כל חילוק בפני עצמו שנוהג בכל המנחות ולא במנחת סוטה, אלא
 42 הכי קאמר - כרך כל הדינים יחד, ושנה כך - כל המנחות יש בהן
 43 לפחות אחת מהמעלות הללו, שמעונות שמן ולבונה, ובאות מן
 44 החיטין, ובאות סלת. ומפרטת הגמרא, שמנחת חוטא, אף על פי
 45 שאינה מעונה שמן ולבונה, מכל מקום פאה מן החמין ובאה

כללות ההנהגה צריכה להיות באופן של "לכתחילה אריבער".

משיחת שבת-קודש פרשת תזריע-מצורע, ה'תש"נ

סוטה. פרק שני - היה מביא דף טו עמוד א

רש"י

ה"ג ומקטירו ס"ד. ולא גרס אטו בכלי שרת מקטר ליה. והכי קא קשיא ליה. מקטירו ס"ד
 והרי עדיין לא מלחך וספא קתני ומולחו ונתנו על גבי האשים, אלמא השתא הוא
 דמקטר ליה: אלא אימא מעלהו להקטירו בכלי שרת. כלומר מעלהו בכלי שרת להקטירו
 לאחר שימלחנה: קרב הקמין למר בראית ליה וכו'. קרב הקמין דקתני דמתי שירים
 באכילה מאימת חשיב קריבה להיתר שירים.
 לרבי יוחנן פדאית ליה משתצת האור ברבו.
 ולרבי יוחנן משתשלוט בו ואפלו מעט. למשקה.
 גבי מתנות הבהו כתיב (במדק' י"ח) לך נתתיים
 למשקה: לא תאפה חמין חלקם וגו'. אפילו חלקם
 שירים לא תאפה חמין. דררשינן ליה האי חלקם
 דקרא נמי לפניו אלא תאפה: מנחת חומא. היא
 על חטא דמטמא מקדש ושבועת העדות
 ושבועת בטוי. דכתיב היום ואם לא תשיג ידו
 לשתי תורים וגו' (ויקרא י"ח ט"ז) וכו'. כלומר לא
 קתני מלתא באפי' נפשית. אלא כרוך והני הכי.
 כל המנחות טענות שמן ולבונה וקאות חסין.
 כלומר שאינם טענות קאות מיהת חסין וקאות
 סלת. כלומר קרא מהני מעליהא אית בהו.
 כיצד מנחת חוטא אפי' שאינה טעונה וכו'.
 שלא יהא חוטא נשכר. להקל במנחתו יותר
 משאר מנחות: חטאת חלב. כל חטאת חלב קרי
 חטאת חלב. דבתי חלב כתיב כל חלב וכל דם
 לא תאכלו (ויקרא י"ג) וכתיב בתרייה פרשת חטאת.
 נשכים. סלת למנחה ועשרון לכבש יין ושמן
 רביעית ההין כמו שמקריבין לעולה ושלמים:
 ובפני מה אינם טענות. דכתיב בפרשת נסכים
 (במדק' טו) לפלא נדר או בנדבה. היא בנידר
 ונדבה טען נסכים, ואין חטאת ואשם טענים.
 נסכים: חטאתו ואשמו של מצורע. איתרבו
 בנדבה לנסכים במסכת מנחות בפרק שמי מדות
 (דף ס"א). על שבעה דברים נגעים באין. ומפרש לוד
 בערכין בפרק יש בערכין (דף ס"א). מנגיעה איכפר
 ליה. יסורים ובשת של נגע כפרו לו על אותו
 חטא: וכן קא מיייתי קרבן לאשתריו בקדשים
 הוא דמיייתי. שיש שמאז שהדריבן הכותב
 בפרה לטרהוק. זב וזבה ויולדת ומצורע וכו'.
 שנטמא: חטאת נזיר. ששביא במלאת ימי נזרו
 חטאת ועולה ושלמים: נזיר חוטא הוא. שצער
 עצמו מן הדין: חוטה. בוטרין בלע"ז. והוא של
 זקב. ודומים בו שני צוארי חלוק לנוי:
 דשמעיה

ומקטירו בכלי שרת, בכלי שרת מקטיר ליה. אלא
 אימא, מעלהו בכלי שרת להקטירו: ומולחו ונתנו על
 גבי האשים, דכתיב 'וכל קרבן מנחתך במלח המלח
 וגו': קרב הקמין שיריה נאכלין: מנלו, דכתיב 'והקטירו
 הבהו את אופתה וגו'', וכתיב 'והנותרת מן המנחה
 לאהרן ולבניו'. קרב הקמין, למר בראית ליה ולמר
 בראית ליה, דאיחמר, הקמין, מאימתי מתיר שיריים
 באכילה, רבי חנינא אמר, משתשלוט בו האור. רבי
 יוחנן אמר, משתיצת האור ברובו: ורשאין ההגנים
 ליתן לתוכו יין ושמן ודבש. מאי טעמא, אמר קרא
 'למשחה' לגדולה, בדרך שהמלכים אוכלין: ואין אסורין
 אלא מלחמין, דכתיב 'לא תאפה חמין חלקם', אמר
 רבי שמעון בן לקיש, אפילו חלקם לא תאפה חמין:
 כל המנחות כו': וכל המנחות טענות שמן ולבונה,
 והאיכא מנחת חוטא, דרחמנא אמר 'לא ישם עליה
 שמן ולא יתן עליה לבנה'. הכי קאמר, כל המנחות
 טענות שמן ולבונה, וקאות מן החיטין, וקאות סלת.
 מנחת חוטא, אף על פי שאינה טעונה שמן ולבונה,
 באה מן החמין ובאה סלת. מנחת העומר, אף על פי
 שהיא באה מן השעורין, טעונה שמן ולבונה, ובאה
 גרש, וזו אינה טעונה לא שמן ולא לבונה, ובאה מן
 השעורין, ובאה קמת. תניא, אמר רבי שמעון, בדין
 הוא שתהא מנחת חוטא טעונה שמן ולבונה, שלא
 יהא חוטא נשכר. ובפני מה אינה טעונה, שלא יהא
 קרבנו מהודר. ובדין הוא שתהא חטאת חלב טעונה
 נסכים, שלא יהא חוטא נשכר. ובפני מה אינה טעונה,
 שלא יהא קרבנו מהודר. אבל חטאתו של מצורע
 ואשמו טעונין נסכים, לפי שאין באין על חטא. איני,
 והאמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יוחנן, על
 דשמעיה

תוספות

נסכים. א"ל דאינה טעונה נסכים משום דאינה בנידר ודיל"ה פ"ד בדין הוא
 מאחר שהוא חוטא היה צריך לענוש להביא קרבן גדול אבל בנידר ומעשר אינו
 בנידר.
 לה כרבי אלעזר הקפר. הכא משמע דרבי שמעון ורבי אלעזר הקפר סבירא להו
 דאפילו נזיר טהור חוטא הוא דהא נזיר טמא היה
 מביא חטאת העוף ועופות אינם טעונים נסכים
 כדאייתא בפרק שתי מדות (מנחות דף ט) והכי איתא
 בהדיא נמי בפרק קמא דנדרים (דף י"א) ובפרק ג'
 דנזיר (דף י"ב). דאף על גב דקרא בנידר טמא כתיב
 אנו אפילו נזיר טהור קאמרינן דקסבר רבי אלעזר
 הקפר חוטא הוא והיינו טעמא דכתב קרא בנידר
 טמא הואיל ושנה בחטא וקשה משמעטא
 קמייתא נזיר (דף ט) דתנן אהא נאה הרי זה נזיר
 ודלמא אתנאה לפניו בניצות קאמר אמר שמואל
 שתפוס בשערו ואמר אתנאה נזירא עבדי מילתא
 דעבדיה ואמרינן ליה נאה איך אפילו רבי אלעזר
 הקפר דאמר נזיר חוטא הוא הני מילי גבי נזיר
 טמא דאידי דבעי מיסתר דילמא אתי למיעבר
 על נזירותיה אבל נזיר טהור לאו חוטא קרינן ביה
 ואם תאמר שמואל סבירא ליה התם אליבא דרבי
 אלעזר הקפר דנזיר טהור לאו חוטא וסתמא
 דגמרא דהכא דפ"ג דנזיר (דף י"ב) לאו כשמואל
 וסתמא דמנחתין דקרי ליה נאה אליבא דרבנן
 דאמרי לאו חוטא לפום סתמא דגמרא אם כן
 תיקשה דשמואל אדשמואל דאמר פרק קמא
 דתענית (דף י"א) כל היושב בתענית נקרא חוטא
 סבר לה כרבי אלעזר הקפר ותענית בנידר טהור
 הוא דאמרינן בפ"ק דנדרים (דף י"ב) רבי אלעזר
 הקפר אומר רבי מכאן שיושב בתענית נקרא
 חוטא והתם מיידי בנידר טהור כפרש"י ודמא
 ליה יושב בתענית והשתא אית לן למימר דסתמא
 דגמי דנדרים נמי דמדמי יושב בתענית לנזיר
 טהור דלא בשמואל דאיתו הוה מדמי ליה דוקא
 לנזיר טמא לפי שמעורר את עצמו מכל דבר שהרי
 יושב בתענית ומתחרט בנידר טמא שמתחרט
 משום צער דבעי מיסתר נזירותיה לאו נזיר טהור
 אינו צער מיהו תיקשה דשמואל אדשמואל
 דאמר בפ"ק (לעיל דף י"א) דיושב בתענית נקרא
 חוטא ובפרק החובל (נ"ק דף ט"א) פריך ואין אדם
 רשאי לחבול בעצמו והתניא יכול נשבע לדורע
 לעצמו וכו' מה הטבה רשות אף הרעה רשות
 ומוקי לה שמואל כיושב בתענית הדוא רשות
 ועוד קשיא מפרק בתרא דבריות (דף ט) דאמר
 וחסאן שאין אנו מכירין בו אלא המקום יום
 הכפורים מכפר וקא פריך ספק נזיר שעבר עליו
 יום הכפורים לא יניתי דהא כפר עליה יום
 הכפורים ומשני לכל חטאתם ולא לכל טומאתם
 ולרבי אלעזר הקפר מאי איכא למימר נזיר כי
 נסכים והכי אמר נמי בפ"ג דנזיר (דף י"ב) דחטאת העוף לר' ישמעאל בא על חטא אינה טעונה
 לר' ישמעאל מספק נזיר טמא לר' שמעון אפי' מספק נזיר טהור ובפרק קמא דשבועות (דף ט) נמי לא מתרץ כמו בבריות דלאו משום כפרה אתי: סבר לה כרבי אלעזר הקפר. תימה לי
 אמאי תלי מילתיה בר' אלעזר הקפר והא איתו גופיה אומר נמי בפ"ק דנדרים (דף י) אבל בנידרות לא התנדבו שלא יקראו חוטאין וכפר עליו מאשר חטא וי"ל אגב שטיפיה דנטק
 בכל דוכתא הכי נקט נמי הכי כי האי ליטנא: כמין חומר. פי' רבי הלל מרגלית ענין אחר בושם כמו חומרותא ויפלוך (בבב"ב דף ט"ג) בשמים מעורבין תרוגם בלולה דפילא ענין אחר פי'
 רבינו סעדיה גאון כמין תעמשה דבלשון ארמית אומר אדם לחבריו מה חמוך כלומר מה מעשיך:

איכא

סוטה. פרק שני - היה מביא דף טו עמוד ב

תוספות

איכא למפרך מה למצורע. הא סוגיא כרב אחא בריה דרבא דאמר בפרק המפלת (נה) דף נג.) לרבי ישמעאל כל ג' שאינה מופנה כל עיקר למידן ומשיבין ולפי המסקנא דילין ליה מבבלי לא תיקשה נמי לרב יהודה דאמר אין למידן כל עיקר: מה מים שלא נעשתה בהם מלאכה. וא"ת כיון דמי כיון דמי לא עסקינן שקדש ממנו

רש"י

דשמעיה לרבי מאיר דאמר בו. בפי' (שלי דף טו) גבי במדה שאר מודד. ענינה. לא האבילותו מעדנים. למה מביאה מאכל בהמה: אלא היא עשיתה מעשה בהמה. שהפקדה עצמה לתשמש למי שאינה בו זוגה: ומתני' היה מביא. הכהן. פילי. כוס של מים: מן הבזיו. דכתיב מים קדושים (מקדש) ו' ואין קדושים אלא שנתקדשו בכלי. הכי תניא בספרי: בשם שמועט. רבי יהודה בכתב המגלה לקמן במתני'.

כבר יש לומר אפי' אם קידש בהן שיצק מן הדרין שבו לא איהו מלאכה גבי נטילה דתנן בפי' דידים (מ"ג) עשה בהן מלאכה או שירה בהן פתו פסולין ואפי' (מ"ג) טעם מים שנחתמו מטבל בהן את הגלוסקין פסולין ושהוא מדיח בהן ידיו כשירין אלמא דלא חשיב מלאכה הדיח ידים אלא הדיח בליים ומי נחתמו כדקתני התם: ומה מים שלא נשתנו. תימה דמאחר דמי כיור וכן תני כיוור כשירין במי מקוה ומי מקוה שנשתנו מראיתו כשר כדחתן במטבת מקואות פ"ו (מ"ג) דמי צבע אין פסולין המקוה בשינוי מראה ועוד תימה לרבי מאיר שזא דהבא אמר מה מים שלא נשתנו ובפרק ב' דמסכת ע"ז (דף טו) לא מסיק הכי גבי בישולי עובדי כוכבים ונראה דהבא נמי אסתמא בעלמא הוא וליכא אלא פסולא דרבנן: נתאכמו והחזירין לתוך כבשן האש מהו. תימה מ"ש דקא מבעיא ליה הכא בנראה וחרור ונראה הוא בפ' לולב הגזול (סוכה דף טו) קא מבעיא לן ולא אפשרי ועוד מאי שזא מהא דאמר בבוהבס פ"ב (דף ק"ה) בגדי כהונה שזו מקורעין או מטושטשין ועבר עבודתו פסולה ואפי' הכי אם כיבס טשטוש וגיעול שלחן חזרו להתיירן כדמייני ברייתא פרק המובח מקדש (ס' דף ק"ה) בגדי כהונה אין עושין אותן מעשה מחט אלא מעשה אורג נתגעלו אין מבכסין אותן לא בנתר ולא באהל ורפיכין הוא במים מבכסין אמר אביי ה"ק הווצעו למים מבכסין אותן בנתר אלמא דמבכסין אותן ולא אמר דנדחו. מ"ד: והא' התם הדרי מופשטי. פרש"י מדלא קתני שנעשה בהן מלאכה ש"מ אמלאכה לא קפיד אשינו קפיד וקשיא לרבי מתוספתא דנענים פרק אין מצורע ר' אליעזר אומר עץ ארו אווב ושני תולעת שנאמר בתורה שלא נעשית בהן מלאכה אלמא דמלאכה פוסלת בהן ל"ר אליעזר גופיה:

תולעת שהפשיל בהן קופתו לאחוריו פסולין. והא' התם, הדרי ומפשטי. התם, דאי לקולף אי לקלופי: נכנס להיכל ופנה לימינו וכו': מאי טעמא, דאמר מר, כל פניו שאהה פונה, לא יהו אלא דרך ימין: מקום היה שם אמה כו': תנו רבנן 'ומן העפר אשר יהיה' יכול יתכן מבחוץ ויכניס, תלמוד לומר 'בקרקע המושפן'. אי בקרקע המושפן, יכול יחפור בקרדומות, תלמוד לומר 'אשר יהיה'. הא ביצה, יש שם, הבא. אין שם, תן שם. תניא אידך, 'ומן העפר אשר יהיה וגו'', תלמוד שהיה מתן מבחוץ ויכניס בקרקע המושפן. איסי בן יהודה אומר, להביא קרקע שילה

בקרקע. בקרקעיה: אי בקרקע. קא דרשינן ולא כתיב אשר יהיה, יכול לא מצא שם עפר יתיחן נוח לנטל יחפור שם בקרדמות, ת"ל אשר יהיה, ומדלא כתיב ומקרקע המושפן יקח: ש"מ לא הקפיד אלא שיהא מונח בקרקעית המושפן שעה אחת, הא ביצה יש שם עפר יתיחן הבא משם: אין שם תן שם. על הקרקעית, וחרור ונטולו ונתנוהו לתוך המים: תניא אידך. פליגא אהך קמיינתא, ותניא היא כדקתני בה פלוגתא דתנאי, ודך דלעיל מיתוקמא באיסי בן מנחם. [ואין העפר אשר יהיה (במשפן)]. מדלא כתיב [ומקרקע המושפן] יקח אינו מקפיד אלא שכיניס להיכל, תלמוד שמתן מבחוץ ומכניס מבפנים להיכל ונתן אל המים וכו' וצ"ל להניחו בקרקע להיכל: בקרקע המושפן איסי בן יהודה וכו'. בקרקע המושפן למאי אקא בין דיפלפין מאשר יהיה דא"צ לשלו מעל גבי קרקעיה: איסי בן יהודה אומר להביא קרקע בית עולמים. ה"ג לה בספרי, ולא גרס לרבות שילה ונבן ונבן ובית עולמים, דשילה מקדש הוא ולא צריך לרבויה דהוא עקר היתוב, ונבן ונבן אין משקן בה סוטה. דהא במה תנאי ולא היה שם ארון אלא מזהב החוששת לבדו ולא קרבה בהן מנחת סוטה ולא שום חובת יחיד שאין לה זמן קבוע פדאמר בשחיטת קדשים (דף ק"ה) ובמגלה (דף ע"ג) אכל בית עולמים הצריך לרבות שלא תאמר משקן נאמר ולא מקדש. בית המקדש שבירושלים קרי ליה בית עולמים לפי שאין אחר קדשוהו הטר במקום אחר נשוב לא שרתה שכינה במקום אחר:

דשמעיה לרבי מאיר דקאמר, היא האבילותו מעדני עולם, לפיכך קרבנה מאכל בהמה. אמר ליה, התיינת עשירה, ענינה מאי איכא למימר. אלא בשם שמעשה מעשה בהמה, כך קרבנה מאכל בהמה: משנה. היה מביא פילי של חרס ונתן לתוכה חצי לוג מים מן הפיור. רבי יהודה אומר, רביעית. בשם שמועט בכתב קד מועט בפנים. נכנס להיכל ופנה לימינו ומקום היה שם אמה על אמה, ומבבלי של שיש ומבבעת היתה קבועה בה, בשוהא מנבניה ונוטיל עפר מתחתיה, ונתן כדי שיראה על המים, שנאמר 'ומן העפר אשר יהיה בקרקע המושפן יקח הכהן ונתן אל המים' גמרא. תנא, פילי של חרס חדשה, דברי רבי ישמעאל. מאי טעמא דרבי ישמעאל, גמר כלי כלי ממוצורע. מה להלן חרס חדשה, אף פאן חרס חדשה. והתם מנלן, דכתיב 'ושחט את הצפור האחת אל כלי חרש על מים חיים', מה מים חיים, שלא נעשתה בהן מלאכה, אף כלי שלא נעשתה בו מלאכה. אי מה להלן מים חיים אף פאן מים חיים, לרבי ישמעאל הכי נמי, דאמר רבי יוחנן, מי פיור. רבי ישמעאל אומר, מי מעינין תן. והכמים אומרים, משאר מימות תן. איכא למפרך, מה למצורע שפן טעון עץ ארו ואוב ושני תולעת. אמר רבה, אמר קרא 'בכלי (חרס) (חרש)', כלי שאמרתיו לך כבר. אמר רבא, לא שנו אלא שלא נתאכמו פניו, אבל נתאכמו פניו פסולין. מאי טעמא, דומיא דמים, מה מים שלא נשתנו, אף כלי שלא נשתנה. בעי רבא, נתאכמו, והחזירין לתוך כבשן האש ונתלבנו, מהו. מי אמרינן בין דאידיחו אידיחו, או דילמא בין דהדרו הדרו. הא שמע, רבי אלעזר אומר, עץ ארו ואוב ושני

אין

לברות

ביאורים למסכת סוטה דף טו עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

במקום אחר, והוא הכלי חרס שנאמר במצורע.
מבאר הגמרא, אָמַר רַבָּא מה ששינו במשנה לדעת רבנן שלא
הצריכו שיהיה כלי חרס חדש, אלא יכול ליטול כלי שנעשה בו
מלאכה, לא שָנו דבר זה אֱלָא בכלי שְׁלֵא נְתַאֲכְמוּ פְּנֵיו - לא
הושחרו פניו בשימוש באש, אֲכָל נְתַאֲכְמוּ פְּנֵיו מחמת שימוש
באש, פְּסוּלֵין, שואלת הגמרא, מַאי טַעְמָא שהדין כן לדעת
חכמים, והרי לא למדו דין סוטה ממצורע. ומשיבה, שאף שלא למדו
ממצורע, מכל סוברים שהכלי של מי סוטה צריך להיות דוּמִיָּא
דְּמִים של סוטה, שהרי נאמר בפסוק "ולקח הכהן מים קדשים בכלי
חרש", הוקש הכלי למים, מַה מֵיִם שְׁלֵא נְשַׁתְּנוּ מְרִיתָם, אֵף כֵּלֵי
צריך להיות שְׁלֵא נְשַׁתְּנוּ מְרִיתָם.
כְּעִי רַבָּא, לפי המבואר שצריך שלא ישתנה מראיתו של הכלי, מה
יהיה הדין אם הכלים נְתַאֲכְמוּ, וְהַחֲזִירִין לְתוֹךְ כְּכֶשֶׁן הָאֵשׁ - החזיר
הכלים לכבשן עד שחזרו הכלים וְנִתְלַבְּנוּ, מַהוּ, האם הכלי כשר
או לא. מִי אֲמַרְיִנן בִּין דְּאִידְחֻוּ - שנפסל הכלי פעם אחת
להשקאת הסוטה, אִידְחֻוּ - אינו חוזר שוב להכשור אפילו אם
נתלבנו בשנית, אִי דִּיִּקְמָא בִּין דְּהָרִיר הָרִיר - כיון שחזר למראיתו
הראשונה כשר כבתחילה. מביאה הגמרא ראייה ממה שמצינו לגבי
מצורע, תַּא שְׂמַע, רַבִּי אֱלֶעָזָר אָמַר עֵץ אֲרִז וְאוֹב וְשֵׁנֵי תוֹלְעֵת
שְׁהַפְּשִׁיל בְּהֵן קוּפְתָּו לְאַחֲרָיו - שהשתמש בהן והתעקמו. פְּסוּלֵין
לטרת המצורע. מדייקת הגמרא, וְהָא הָתֵם הָרִיר וּמִפְּשָׁמֵי - הרי
אפשר לחזור וליישרם כבתחילה, אלא מוכח שכיון שנדהה פעם
אחת אינו חוזר לכשרותו כבתחילה, וממילא גם כלים שהושחרו
אינם חוזרים לכשרותם אף אם יתלבנו. דוחה הגמרא, אִין להוכיח
משם, משום שְׁהָתֵם דְּאִיקְלוּף אִיקְלוּפֵי - בברייתא מדובר באופן
שמחמת המשוי התקלף העץ מקליפתו וכן האזוב ולא ניתן להחזירם
לקדמותם, אך באופן שניתן להחזירם לקדמותם כגון ללבן את
הכלים - יהיה כשר כבתחילה.
שינו במשנה שהכהן היה נִגְנַם לְחִיבָל וּפְנֵה לִימִינוּ וכו'. שואלת
הגמרא, מַאי טַעְמָא עשו את הטבלה בימינו של הנכנס דוקא. עונה
הגמרא, משום דְּאָמַר מִן כָּל פְּנֵינָת שְׂאֵתָה פְּנֵיהּ, לא יהו אֵלֶּי
דְּרֵךְ יְמִין, ולמדו כן מהפסוק שנאמר לגבי הים שעשה שלמה שהיה
מונח על י"ב בקר ושניים מנחתו, ואמר הכתוב שם "עמד על שני
עשר בקר ושלושה פנים צפונה ושלושה פנים ימה ושלושה פנים נגבה,
ושלושה פנים מזרחה והים עליהם מלמעלה", מנה הכתוב את סדר
עמידתם כסדר הפונה דרך ימין, שהנכנס לעזרה ובא להקיף דרך
ימינו, הולך תחילה לצפון ואחר כך למערב ולדרום ולמזרח.
מְקוֹם הָיָה שָׁם אִמְהָ בּוֹ, וכשהוא מגביהה נוטל עפר מתחתיה. הָנוּ
רַבְּנָן דורשת הברייתא את הפסוק בפרשת סוטה, 'וְיִמֵן הָעֵפֶר אֲשֶׁר
יִהְיֶה בִקְרַקַּע הַמִּשְׁכָּן יָקַח הַכֹּהֵן וְנָתַן אֶל הַמִּיִם, אֵילוֹ לֹא יִהְיֶה נֹאמֵר
אֲשֶׁר יִהְיֶה בִקְרַקַּע הַמִּשְׁכָּן, אֵלָּא אֲשֶׁר יִהְיֶה בַּמִּשְׁכָּן, יָכוֹל יִתְּנֶן
מִבְּחִין וְיִגְבִּים - היינו סבורים שרשאי ליטול עפר מחוץ למשכן
ולחבניטו למשכן. תְּלַמוּד לִזְמַר - לכך נכתב 'בְּקִרְקַע הַמִּשְׁכָּן',
ללמד שצריך ליטול עפר מקרקעית המשכן ואין די בעפר הנכנס
למשכן. משיכה הברייתא, אִי בְּקִרְקַע הַמִּשְׁכָּן - אילו לא היה
נאמר וְיִמֵן הָעֵפֶר אֲשֶׁר יִהְיֶה בִקְרַקַּע הַמִּשְׁכָּן אֵלָּא וְיִמֵן הָעֵפֶר אֲשֶׁר
בִקְרַקַּע הַמִּשְׁכָּן, יָכוֹל יִחְפּוֹר בְּקִרְדוּמוֹת - היינו סבורים שאם לא
מצא שם עפר רך שנוח ליטלו, צריך להביא קרדום ולחפור בקרקע
המשכן ליטול ממנה העפר. תְּלַמוּד לִזְמַר 'אֲשֶׁר יִהְיֶה' שאינו צריך
לחפור בקרקע, אלא הָא בְּיַצֵּד יַעֲשֵׂה, אם יש שָׁם עפר רך שניתן
לקחתו בקלות, הָבֵא אותו, ואם אִין שָׁם עפר תיחוח, תֵּן שָׁם עפר
ותיטלו, ונחשב שלקח מהקרקע המשכן. תְּנִינָא אִידְךָ - בברייתא
שניה נחלקו תנאים בנידון זה. נאמר בפסוק 'וְיִמֵן הָעֵפֶר אֲשֶׁר יִהְיֶה
וְגו', מכך שלא נאמר מקרקע המשכן, מְלַמֵּד שְׂאֵתָה מִתְּנֵן את
העפר מִבְּחִין וּמִכְּנֵים להיכל ונותן אל המים, ואין צריך להניחו
בִקְרַקַּע הַחֵיבָל. בְּקִרְקַע הַמִּשְׁכָּן - לשיטה זו מרדע נאמר בִקְרַקַּע
המשכן, והרי כשר אף אם הוכנס למשכן ולא הונח שם, אִיִּי בֵּן
יְהוּדָה אָמַר מְקַרָּא זֶה בֵּא לְהִבְיָא - לרבות, קִרְקַע

דְּשִׁמְעִיהָ רבן גמליאל לְרַבִּי מֵאִיר דְּקָאָמַר לעיל שהטעם שמנחת
סוטה באה מן השעורין, הוא משום מידה כנגד מידה, לפי שְׁהָיָא
הָאֲכִילְתּוּ - את הובעל מְעַדְנֵי עוֹלָם כדי לפתותו, לְפִיכָּךְ קִרְקַנְתָּ
מקמח שעורים שהוא מְאָכַל בְּהֵמָה. אָמַר לִיה רבן גמליאל לרבי
מאיר לא יתכן לפרש שזוהו טעם הדבר, משום שְׁהִתְיַנַּח עֲשִׂירָה,
עֲנִיָּה מַאי אִיכָּא לְמִימַר - בשלמא באופן שהסוטה עשירה
והאכילה את הובעל מעדני עולם יתכן טעם זה, אך באופן שהיא
עניה ולא נהגה כן מרדע מביאה מאכל בהמה. אֱלָא כך הוא טעם
הדבר, כְּשֵׁם שְׂמַעְשִׂיהָ מְעַשֶׂה בְּהֵמָה, כְּפִי קִרְקַנְתָּ מְאָכַל בְּהֵמָה -
כשר שמעשיה לונות הוא מעשה בהמה, שפּוּפְקִירָה עצמה לתשמיש
למי שאינו כן וגוה, לכך קרבנה מאכל בהמה.
משנה. לאחר שהביאו את מנחת הסוטה, הָיָה מְבִיא הַכֹּהֵן פְּלִילֵי שְׁל
הָרֶם - כוס מחרס, וְנִתְּנָן לְתוֹכָהּ חֲצֵי לֹזַן מֵיִם מִן הַכִּיּוֹר - שהרי
התורה אמרה 'מים קדושים' ואין קדושים אלא שנתקדשו בכלי.
רַבִּי יְהוּדָה אָמַר אינו נותן בכלי אלא רְבִיעִית מים, שְׁכֵּשֵׁם
שְׂמַמְעֵט בְּכַתָּב - שוכר רבי יהודה שאין כותבים במגילת סוטה
אלא מעט פסוקים, כְּךָ מְעַט בְּמִים - שכיון שהכתב מועט אין
צריך מים מרובים למחקו, ודי במים מועטים לכך. נִגְנַם הַכֹּהֵן
לְחִיבָל וּפְנֵה לִימִינוּ - לפי דרשו חז"ל שכל פניות שאדם פונה לא
יהיו אלא דרך ימין, וּמְקוֹם הָיָה שָׁם שַׁיכַר וּבִלַּל מִתּוֹךְ שֶׁאֵר רִיצַפַּת
הַחֵיבָל, וגודלו אִמְהָ עַל אִמְהָ, שְׁמִכָּאָּל שְׁלֵי שֵׁשׁ וְטַבַּעַת הָיְתָה
כְּבֻעָה כְּהָ עַל יְדֵי הַטַּבַּעַת יָכוֹל לְאַחוּז בְּטַבַּלָּה לְהַרְיִמָּה
מקרקעית העזרה שהיתה כולה מרוצפת באבני שיש. כְּשֵׁהוּא
מְגִבִּיהָ את השיש וְנוֹטָל עֵפֶר מִתְּחִתָּיה, וְנִתְּנָן הָעֵפֶר בְּכּוּס הַמִּים
בְּרִי שְׂרִיטָה עַל הַמִּים - שיהיה ניכר העפר ונראה במים, שְׂנֵאָמַר
'וְיִמֵן הָעֵפֶר אֲשֶׁר יִהְיֶה בִקְרַקַּע הַמִּשְׁכָּן יָקַח הַכֹּהֵן וְנָתַן אֶל הַמִּיִם'
- והיינו ממה שנאמר 'אל המים', ולא נאמר וְנָתַן בְּמִים, משמע
שלא יהיה בלוע בתוך המים, אלא יהיה נראה על המים.
גְּמָרָא. תְּנֵא שֵׁנִינוּ בְּרִייתָא, פְּלִילֵי שְׁל הָרֶם צָרִיךְ שִׁיחָה הַכּוּס של
חרס חֲדָשָׁה - שלא נעשתה בו כל מלאכה, דְּכָרִי רַבִּי יִשְׁמַעְיָאֵל.
שואלת הגמרא, מַאי טַעְמָא דְּרַבִּי יִשְׁמַעְיָאֵל שצריך הכלי להיות
חדש ומשיבה, גְּמַר כְּלֵי כְּלֵי מְצֻצוּרַע בגזירה שוה, נאמר לגבי
סוטה 'בכלי חרש', ובמצורע נאמר 'אל כלי חרש על מים חיים',
ולומדים מֵהָ לְהֵלֵן צריך שיהיה כלי חרס חֲדָשָׁה אֵף בְּאֵן הָרֶם
חֲדָשָׁה. שואלת הגמרא, וְהָתֵם - במצורע מְנַלְן שצריך כלי חרס
חדש. עונה הגמרא, דְּכָתִיב 'וְשַׁחַט אֶת הַצִּפּוֹר הָאֶחָת אֶל כְּלֵי
חֲרָשׁ עַל מֵיִם חַיִּים' - הוקש הכלי למים, מַה מֵיִם חַיִּים שְׁלֵא
נְעַשְׂתָּהּ בְּהֵן מְלֵאכָה - שהרי 'מים חיים' הם מי מעיין שלא נעשתה
בהם מלאכה, אֵף הַכְּלֵי שנאמר במצורע, צריך להיות שְׁלֵא
נְעַשְׂתָּהּ בּוֹ מְלֵאכָה, ולומדים בגזירה שוה שאף לגבי סוטה צריך
שהיה הכלי חדש. שואלת הגמרא, אִי כִיּוֹן שְׁלַמְדוּ רַבִּי יִשְׁמַעְיָאֵל דִּין
סוטה מדין מצורע בגזירה שוה לגבי הכלי, אם כן נלמד דִּין נוּסַף,
מַה לְהֵלֵן - במצורע, צריך שיהיו מִיִם חַיִּים, אֵף בְּאֵן סוּטָה צָרִיךְ
מֵיִם חַיִּים - שלא נעשתה בהם מלאכה. עונה הגמרא, לְרַבִּי
יִשְׁמַעְיָאֵל הַסּוֹבֵר שְׁבִסוּטָה צָרִיךְ כְּלֵי חֲרָס, משום שלמד בגזירה שוה
ממצורע, הָבֵי נְמִי - סובר גם שמי הסוטה הם מי מעיין שלא
נעשתה בהם מלאכה. כְּמוּ דְּאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, מַה הֵם מֵי כִּיּוֹר
שמהם מכינים מי סוטה, רַבִּי יִשְׁמַעְיָאֵל אָמַר מֵי מְעִיִן הֵן - כפי
שהבאר שלמד בגזירה שוה ממצורע, וְהַכְּמִים אֲמַרְיִם מְשֻׁאָּר
מִיּוֹת הֵן - יכולים לקחת אף ממי מקוה.
מקשה הגמרא על רבי ישמעאל שלמד דִּין סוטה בגזירה שוה
ממצורע, והרי אִיכָּא לְמִיפְרָךְ גִּזְרָה שוה זו, מַה לְמִצְוֵרַע שהחמירה
התורה בדינו שְׁכֵּן מְעוֹן עֵץ אֲרִז וְאוֹב וְשֵׁנֵי תוֹלְעֵת - ולכן
החמירה התורה להצריכו כלי חרס ומים חיים, מה שאין כן בסוטה
שאין בה דברים אלו. מַרְתַּצַּת הַחֵיבָל אֵלָּא מְרָה רַבָּא אָמַר מְכַר שְׂאֵמַר קָמַר
לגבי סוטה 'ולקח מים קדושים בכלי (הָרֶם) (חֲרָשׁ)', ולא נאמר
ולקח כלי חרס ונתן בו מים, משמע שהכלי שנאמר כאן הוא כלי
ידוע, כלומר כְּלֵי שְׂאֵמְרָתָי לָךְ בְּכָר - שכבר דיבר עליו הכתוב

ביאורים למסכת סוטה דף טז עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכוון המאור"

בפירושו. שואלת הגמרא, כיון שאין דרך התנא לשייר דבר אחד
 לבדו, וּמַאי שְׁיִיר עוֹד, מלבד דְּהַאי שְׁיִיר - ששייר עפר מי סוטה.
 מתרצת הגמרא שְׁיִיר מה שמצינו לגבי מְצוּרָה, שגם בזה עקרה
 ההלכה את מה שנאמר בתורה. דְּתַנְיָא בברייתא, לגבי התגלחת
 השניה שעושה המצורע ביום השביעי שלאחר התגלחת האשונה.
 נאמר בפסוק "וְהָיָה בַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יִגְלַח אֶת כָּל שְׁעָרוֹ אֶת רֵאשׁוֹ
 וְאֵת זָקְנוֹ וְאֵת גְּבוֹת עֵינָיו וְאֵת כָּל שְׁעָרוֹ יִגְלַח", ודורשים כך, מה
 שנאמר 'את כל שערו' הוא כָּלָל, ומה שנאמר 'את ראשו ואת
 זקנו ואת גבות עיניו' הוא פְּרָט - שפירטה התורה את מה עליו
 לגלח, ומה שנאמר 'ואת כל שערו יגלח' חוץ וְכִלְלֵהּ. והמידה היא,
 שְׂכָלֵל וּפְרָט וְכִלְלֵהּ, אִי אֵתָּה דָן אֶת הַכֹּלֵל הַאֲחֵרוֹן אֲלֵא כְּעֵין
 הַפְּרָט. ולכן דורשים, מַה הַפְּרָט שהזכירו בפסוק שחייב לגלחם,
 מִפְּרָט בָּהֶם שֶׁהֵם מְקוּם כְּיָנוּם שְׁעָר - שיש בהם ריבוי שער,
 וְנִרְאָה - שאינם במקומות נסתרים, אִף כָּל מְקוּם בגופו שיש בו
 כְּיָנוּם שְׁעָר וְנִרְאָה צריך לגלח את השיער בהם. מבארת הגמרא,
 מַה רַבִּי הַכֹּלֵל, רַבִּי שְׁעָר הַרְגָלִים - שיער הערוה שחייב לגלחו.
 וּמַאי מִיעָט הפרט שאינו חייב לגלח, מִיעָט השיער דְּבֵית הַשְּׁחִי
 שאינו נראה, וְדִבְרֵיהֶּם גּוֹפִיָה - שער שבוורעותיו ושקויו שאינו
 מקום כינוס שיער. וְהִלְכָתָא למשה מסיני עקרה את מה שנדרש
 בכלל ופרט וכלל, ואמרה שאף בתגלחת השניה מְגַלַּח את כל גופו
 ואף את שיער בית השחי ושיער כל הגוף שיהיה חלק בְּדִלְעָת,
 דְּתַנְיָא, כֹּא לֹא לְתַקּוּף אֵת הַמְצוּרָה את תגלחתו הראשונה מְעַבְרִי
 תַּעֲרַר עַל כָּל בְּשָׂרוֹ כפי שנאמר בפסוק, וְתַקְנִי סִיפָא במשנה שם
 וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מְגַלְּחוֹ תִּגְלַחְתָּ שְׁנִיָּה בְּתַגְלַחְתָּ רֵאשׁוֹנָה שנאמר
 בה 'מעביר תער על כל בשרו'. ונמצא שההלכה עקרה מה שנלמד
 מהכלל ופרט וכלל, וזהו ששייר רבי ישמעאל מלבד מה ששייר מי
 סוטה.
 דוחה הגמרא, אֲמַר רַב נַחֲמָן בְּרַי יִצְחָק, דבר זה אינו נחשב שיער,
 משום שכי קָא חֲשִׁיב רבי ישמעאל בדבריו, הם דברים שהִלְכָתָה
 עוֹקְבֵת הם מְקַרָא מפורשו, אבל הָא - בתגלחת מצורע, אין
 ההלכה עוֹקְבֵת מה שנאמר במפורש בפסוק, אלא מְדַרְבְּנֵי הִיא -
 עוקרת דין שנלמד מכלל ופרט וכלל. רַב פֶּפְאָה דוחה באופן אחר
 וְאֲמַר שאין הדין במצורע נחשב שיער, כִּי קָא חֲשִׁיב רבי ישמעאל
 בברייתא, הם דברים שהִלְכָתָה עוֹקְבֵת וְעוֹקְבֵת את מה שנאמר
 בפסוק, כגון כיסוי הדם, גט כריתות ותגלחת הניזר, שההלכה עקרה
 ואמרה שאף שבתורה נאמר שאינו יכול לכסות אלא בעפר - יכול
 לכסות אף בשאר דברים, וכן לכתוב גט על שאר דברים והניזר
 ליקח אף על שאר אופני גילוח, כלומר שההלכה הפזיחה ממה
 שנאמר בתורה. אבל הָא - לגבי מצורע, ההלכה לא הפזיחה ממה
 שנאמר בפסוק, אלא אדרבה עוֹקְבֵת וּמוֹקְפֵת הִיא - שיגלח מלבד
 את המקומות הנלמדים בכלל ופרט וכלל, אף את שיער ידיו ורגליו
 ושיער בית השחי, ואין בזה הפחתה ממה שאמרה התורה אלא
 תוספת. רַב אֲשִׁי דוחה באופן אחר וְאֲמַר, לגבי מצורע לא עקרה
 ההלכה את מה שנאמר בתורה, אלא שְׁהָא מְתִיבֵתָא - הברייתא
 שדרשה מכלל ופרט וכלל שהתגלחת השניה היא רק במקום
 הנראה וכינוס שיער, מִנֵּי - מי הוא התנא ששנאה, רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל
 הִיא דְּרִישׁ בְּכָל הַתּוֹרָה כְּלָלִי וּפְרָטִי, ולדעתו כך הוא הדין,
 שבתגלחת שניה אינו מגלח את שערות כל גופו.

שִׁילָה נֹבַד וְנִבְעֵזוּ וּבֵית עוֹלָמִים - בית המקדש, שאף שאינם
 נקראים משכן נוהגת בהם פרשת סוטה. אִיסי בְּן מְנַחֵם אֹמֵר, אִינִי
 צִרְיָה פסוק לרבות את המקדש שתנהג בו פרשת סוטה, שהרי ניתן
 ללמוד זאת מקל וחומר, וְמַה בְּטוֹמְאָה קָלָה - איסור כניסה
 למקדש בטומאה שדינו בכרת, לֹא חֵלֶק הַבְּתוּבָה בין המשכן
 למקדש. בְּטוֹמְאָת אִשְׁתֵּי אִישׁ שנבעלה, שטומאתה חֲמוּרָה שהרי
 מיתתה בחנק, לֹא כָּל שְׂכָן שהושוו המשכן ומקדש בבודקה
 ולבערה מתוכם. אִם בְּן שאין צריך לרבות מקדש, מַה תִּלְמוּד
 לומר - לאיזה צורך נכתב 'בְּקִרְקַע הַמִּשְׁכָּן', אומר איסי בן מנחם,
 שמקרא זה בא לרבות שְׁלֵא יִבְיֵא מֵתוֹךְ קוֹפְתוֹ - שלא די בזה
 שמכניס העפר לתוך המשכן, אלא כשמביאו מהחוץ יניחו בקרקע
 המשכן ומשם יטלו, כדעת התנא בברייתא הקודמת שהביאה
 הגמרא.
 מסתפקת הגמרא, אִיבְעִיָא לְהוּ, אִם אִין שָׁם - במשכן ובסביבותיו
 עֶפֶר תיחוח לתת במי הסוטה, מַהוּ שִׁיתֵן אִפֶּר במקום העפר. והנה,
 לגבי מצות כיסוי הדם נאמר בתורה 'וכסוהו בעפר', ונחלקו בית
 שמאי ובית הלל האם גם אפר קרוי עפר וכשר לכיסוי או לאו.
 אומרת הגמרא, אֲלִיבָא דְּבֵית שְׁמַאי לֹא תִבְעִי לָךְ - שודאי אין
 האפר כשר למי סוטה, כיון דְּאִמְרֵי לֹא מְצִינוּ אִפֶּר שְׁקָרֵי עֶפֶר
 ואינו כשר לכיסוי הדם, הוא הדין שאינו כשר לסוטה. כִּי תִבְעִי
 לָךְ אֲלִיבָא דְּבֵית הַלֵּל דְּאִמְרֵי מְצִינוּ לגבי אפר פרה אדומה, אִפֶּר
 שְׁקָרֵי עֶפֶר ולכן כשר לכיסוי הדם, מַאי יֵאָדָּר הָדִין לגבי מי סוטה.
 האם אִף עַל גַּב דְּאִמְרֵי עֶפֶר, הֲכָא לגבי סוטה ש'בְּקִרְקַע הַמִּשְׁכָּן'
 כתיב - דורשים שצריך שיהיה דומה לקרקע המשכן, למעט אפר.
 או דִּילְמָא שלדעת בית הלל גם לגבי סוטה יהיה אפר כשר כעפר,
 וְהָא 'בְּקִרְקַע הַמִּשְׁכָּן' נכתב או לְבִדְאִיסי בְּן יְהוּדָה - שבא
 לרבות דין סוטה גם בבית עולמים, או וְלְבִדְאִיסי בְּן מְנַחֵם הוּא
 דְּאִתֵּי - ללמד שצריך להניחו בקרקע, ולא די במה שמכניסו
 למשכן. מביאה הגמרא ראייה לפשוט הספק, הָא שְׂמַע שִׁנְיָה
 בברייתא, דְּאִמְרֵי רַבִּי יוֹחָנָן מְשוּם רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל, כְּשִׁלְשִׁיָּה
 מְקוּמוֹת באה הִלְכָה למשה מסיני, ועוֹקְבֵת - עוקרת את הנאמר
 בפירושו בְּמִקְרָא. ואלו הם, הַתּוֹרָה אֲמָרָה בערפת כיסוי הדם
 'ושפר את דמו וכסוהו בעפר' - שצריך לכסות בעפר דוקא, וְהִלְכָה
 למשה מסיני אמרה שרשאי לכסות בְּכָל דְּבָר. כמו כן הַתּוֹרָה
 אֲמָרָה לגבי איסור הניזר לגלח שערות ראשו, "כל ימי נדר נזרו תער
 לא יעבר על ראשו", שהאיסור הוא לגלח בְּתַעֲר, וְהִלְכָה למשה
 מסיני אמרה שהניזר אסור להעביר את שערות ראשו בְּכָל דְּבָר.
 כמו כן הַתּוֹרָה אֲמָרָה לגבי גט כריתות "וכתב לה ספר כריתות ותן
 בידה ושלחה מביתו", וְסִפֵּר משמעו קלף דוקא, וְהִלְכָה למשה
 מסיני אמרה שרשאי לכתוב הגט בְּכָל דְּבָר - אף על עלה של זית
 או על הניזר ועל הלוח של עץ. מבארת הגמרא את הראיה, וְאִם
 אִתְּמָא שהאפר כשר למי סוטה, היה לו לרבי ישמעאל לִיְחָשׁוּב נְמִי
 הָא - שגם בדבר זה עקר ההלכה עוקרת את מה שנאמר בתורה
 שהתורה אמרה שיתול עפר ויתנו במים, וההלכה אמרה שאפר אחר
 כשר לכך. דוחה הגמרא, לעולם יתכן שאפר כשר למי סוטה, ורבי
 ישמעאל לא מנה את כל המקומות שבהם עקרה ההלכה את מה
 שאמרה התורה בפירושו, אלא תִּנְא חלק מהדברים וְשִׁירֵי - לא מנה
 עפר מי סוטה, אף שגם בזה עקרה ההלכה את מה שנאמר בתורה

המשך ביאור למסכת סוטה ליום שבעה עשר לעומר עמ' א

הכבוד בְּמִקְרָאָה אֲבָן סִפִּיר דְּמוֹת כְּסָא", הרי שהספיר שהוא
 הרקיע דומה לכסא הכבוד.
 משנה. המשנה מבארת דיני כתיבת מגילת סוטה הנכתבת בספר
 שהוא קלף. אִינִי בּוֹתֵב אותה לֹא עַל הַלּוּחַ של עץ, וְלֹא עַל הַתֵּייר
 העשוי מעשבים שכותשים אותם ומדבקים אותם בדבק, ונעשה
 כעור שניתן לכתוב עליו, וְלֹא עַל

דְּתַנְיָא בברייתא שכל המקיים מצות ציצית כאילו הקביל פני שכינה,
 שְׁהִיָּה רַבִּי מַאִיר אֹמֵר, מַה נִּשְׁתַּנְּה צבע הַתְּכֵלֶת שנצטוו ליתנו
 בציצות יותר מְכָל מִינֵי צִבְעוֹנִין. מִפְּנֵי שֶׁהַתְּכֵלֶת דוֹמָה מראיתו
 לַיָּם, וְיָם דוֹמָה הוא במראהו לְרִקְיעַ, וְרִקְיעַ דוֹמָה לְכֶסֶף הַנְּכֹבֵד.
 שְׁנַאמֵר לגבי הרקיע 'וַיִּרְאוּ אֶת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וַתַּתַּח רַגְלָיו
 מִמַּעֲשֵׂה לְבִנְתֵי הַסִּפִּיר וַיַּעֲצֵם הַשָּׁמַיִם לְמַחֵר', וְכַתִּיב לגבי כסא

סוטה. פרק שני - היה מביא דף טז עמוד א

רש"י

תוספות

1 אינו צריך. לרבות בית העולמים: ומה בַּמָּאָה קלה. לכנס בטמאת הגוף למקדש, שאינה
2 במיתת ביד אלא כרת, לא חלק הכתוב בין מקדש למשכן. שנאמרו בפרשת פרה אָדָמָה
3 שני פסוקים, כי את מקדש ה' טמא (פי' את משכן ה' טמא ומקדש יט' לא כל שָׁבוּ. שהשווה
4 מקדש ומשכן) וּלְבָנָהּ וּלְבָנָהּ מותאב: א"כ מה ה"ל בַּקֶּרֶקַע שָׁלֵא וְבֵיא מִתּוֹךְ קֶפְתּוֹ. לתוך
5 כלי וְכִנְיֵן לְהִיבֵל, אלא ממקצועו: וטול, ואם
6 אין שם; וְיָחִיד שֶׁם וְאִחִיכ' וְשִׁלְמוֹ וְנִתְקַיֵּים
7 אֶשֶׁר יִהְיֶה וְנִתְקַיֵּים בַּקֶּרֶקַע כְּדָרְשֵׁינוּ לְעִיל. ו
8 ובספרי לא תני הכי להך ברייתא, ואומר אני
9 מדרש שני הוא בפנים אחרים: פלוגתא דב"ש
10 ובי"ה בשחיטת חזין (הו' פ"ח) גבי פסוי הדם אלא
11 דבי"ה דאמרי אפר קרי עפר דכתיב (ומקד' טו)
12 וְלָקַחוּ לְטָמֵא מִעֵפֶר שֹׂרֶפֶת הַחֲסֹאת, וב"ש
13 אומרים עפר שרפה נקרא, עפר סתמא לא אקרי:
14 הַכֹּא בַּקֶּרֶקַע הַמְשֻׁכָּן כְּתִיב. וְקָרָא יִתְרָא הוּא.
15 דְהָא אֲתַרְבִּי מֵאִשֵׁר יִהְיֶה דְאִין צָרִיךְ לְהַפְרוּ
16 מִשֵּׁם. הַלָּךְ לְמַעוּטֵי אִפֶּר אָתָּא וְלִמְדַרְשׁ דְּבַעֲיָנוּ
17 דְמוֹתָא דַּקֶּרֶקַע הַמְשֻׁכָּן: עֹקְבָתָא. מִקְפַּחַת אֵת
18 עֵקְבוֹ מִמְעוּדוֹ וְעַקְרוֹ. כְּגוֹ מִקּוֹמוֹת הַלֵּכָה לְמַשְׁחָה
19 מוֹסִינֵי בָּהּ וְעַקְרָת אֵת פְּסוּקֵי הַתּוֹרָה אֲמָרָה
20 בְּעַפְרֵי. לַעֲנֵן פְּסוּי הַדָּם, וְלֹא הַכְשִׁיר דָּבָר אַחֵר.
21 וְהִלְכָה כְּכֹל דְּבָר. הַמְגִדֵּל אֲמוּזִים, כְּגוֹן (הַגִּיר)
22 וְהַתּוֹרֵן וְהַחֲסִיד וְהַרְסִית וְלִבְנָה שִׁבְתָּהּ: הַתּוֹרָה
23 אֲמָרָה סְפָר. לַעֲנֵן גַּם בְּרִיתוֹת: וְהִלְכָה כְּכֹל דְּבָר.
24 שִׁפְתָּבוֹ עוֹלִי. עַל עֵלָה שֶׁל זֵית עַל הַתֵּיבֵי דְרֵשׁ
25 הַלּוֹת: הַתּוֹרָה אֲמָרָה תַּעֲרֵי. לֹא יַעֲבֹר עַל רֵאשׁוֹ
26 בְּגוֹי: וְהִלְכָה כְּכֹל דְּבָר. דִּתְנוּן (קו' ק"ז ט"ז) גִּיד
27 שְׂגֹלַח בֵּין בּוֹגוּ בֵּין בַּתֵּרֵי אוֹ שִׁסְפָסֵף כֹּל שֶׁהוּא
28 חֵיב. וְאִת' אִין זוֹ עַקְרָה אֱלָא חוֹסְפָתָא. אִיבְרָא
29 עַקְרָה הִיא, שֶׁפּוֹלְקֵין אוּתוֹ עַל כֵּר, וְאִסּוּר לְהַכּוֹת
30 אֵת יִשְׂרָאֵל בַּחֲנֹם שְׁדָרֵי אֲמָרָה תּוֹרָה (דְּקִרִי' כ"ט)
31 לֹא יוֹסִיף פֶּן יוֹסִיף. וְאֵעִי' דְּבִגְלָהּ קָרָא דְרֵשׁ
32 בַּשְׁחִיטָה חֲלִין (הו' פ"ח) וְגַבְשִׁין (הו' כ"ח) וְגַבְשִׁיר (הו'
33 ט"ז): לר' ישמעאל לא משמע ליה קראי, דוקבת
34 לה דמרבין מניה לרבות כל דבר דריש ליה
35 בכתיבה מתגרשת ואינה מתגרשת בכסף
36 כדרשין ליה חתם, וכן בלן, אלא אהלכה
37 למשה מסיני סמבין וקראי אסמכתא בעלמא
38 הוא. הלך שם מדרשים רביין דכל התורה
39 קלה לא חשיב להו ר' ישמעאל בהלכה עוקבת
40 מקרא אלא הני תלת. ובמסכת קדושין ירושלמי
41 מצאתי משנה זו דר' ישמעאל, ואין תער מן
42 השלשה אלא מרצע, והכי תניא חתם, התורה
43 אמרה ספר והלכה בכל דבר הקלוש, התורה
44 אמרה עפר והלכה בכל דבר המגדל צמחים.

45 התורה אמרה מרצע והלכה אמרה אפי' סול וסירה. והוא נראה בעיני מאד דהך דתער
46 מספת הוא: ואם איתא. דאפר נמי כשר לישב נמי דבהא הלכה עוקבת מקרא, דהתורה
47 אמרה עפר והלכה אמרה אפי' אפר, ומשמעותיה לא משמע לן, דהא לרבי ישמעאל
48 עפר לאו ממשמעותיה מושב נפקא ליה לענין פסוי הדם: תנא ישי'. לא השכינהו לבלוהו
49 מלכות: שיר מצורע. בתגלחת שניה, שהוא צריך שני תגלחות דכתיב וכבס המטהר את בגדיו וגו' והיה ביום השביעי יגלח את כל שערו וגו', בתגלחת ראשונה לא כתב כלל ופרט
50 אלא את כל שערו וקם. דמשמע כל גופו וירושטו ושוקו ובית השחי, שהיא כל גופו חלק כולעת, ובתגלחת שניה כתוב בכלל ופרט, דמשמע מקום כנוס שיער שהיא שם גבוץ
51 שיער הרבה. למעוטי וירושטו ושוקו שאינו מכנס ונראה. למעוטי בית השחי. שיער הרגלים: דאותו מקום, ולשאנ מעלייתא נקט: וְהִלְכָה מְגִלַח בְּלוֹ כְּפִלְעַת. אף בתגלחת שניה קתני
52 המגלח כל גופו: כַּתְּנֵן. במסכת נגעים (פ"ד מ"ז): לְהִקְרוֹ. לְגַלְחוֹ בְּלוֹ, לְשׁוֹן לֹא תִקְפוּ פֶתַח רֵאשְׁכֶם (ויקרא ט"ז) פְּעִבִיר תַּעֲרֵי עַל כָּל בְּשָׂרוֹ. ובתגלחת ראשונה קאי: ה"ל וְקָתְנֵי סִיפָא וְכִיּוֹם
53 הַשְּׁבִיעִי מְגִלְחוֹ תְּגַלַּחַת שְׁנֵי תְּגַלַּחַת רֵאשׁוֹנָה. ולא גרסין יגלחו שתהא תגלחת וכו', דלאו אקרא קאי אלא לישון המשנה ומגלחו תגלחת שניה בתגלחת ראשונה תנן בה, אלא
54 שניה נמי כולעת. דהא תנא ליה בתגלחת ראשונה מעביר תער על כל בשרו: אפר רב נחמן בר יצחק. מוצרע לא שיער הוא. דכי קא חשיב הלכה עוקבת מקרא, כגון ספר תער עפר
55 דכתיב בהדיא והלכה עוקבת מוספת על המקרא: רב אשי אמר הא מהניא. דקתני מקום כנוס שיער ונראה דדריש. כל התורה כלה בכלל ופרט כדאמרין בשבועות פ"א (טו.) רבי
56 ישמעאל שמש את רבי בחננין בן הקנה שהיה דורש את כל התורה בכללי ופרטי, ור"ע שמש את נחום איש גם זו שהיה דורש כל התורה ברבוי ומיעוטי, וכבר פירשתי כל משמעות
57 כלל ופרט ורבי מיעוטי וחלוקן במס' סנה' בפי' התליל (הו' ט:)

1 לרבות
2 טוב וגבעון שילה ונת עולמים. רש"י גורס להביא קרקע בית עולמים ושיבש
3 הגירסא שילה טוב וגבעון משום דנוב וגבעון אין משקין בהן סטות משום דהוי
4 מנחת יחיד שאין קבוע לה זמן ותימה ששיבשה משום קרשיא או דילמא קסבר איסי בן
5 יהודה רכבי יהודה דאמר בפרק בתרא דשחיטת קדשים (נח"ט פ' ק) כל שהציבור והיחיד
6 מקריבין באהל מועד שבמדרב מקריבין באהל
7 מועד שבגלגל ואין חילוק ביחד אלא במתו
8 שבראש גגו והשתא הוצרך לרבות טוב וגבעון
9 משום דבמה הוא:
10 וּבֵית הָעוֹלָמוֹת. מקשיב אמאי איצטרך לרבות
11 בית העולמים והאמר בפ"ב דשבועות (הו'
12 ט"ז) דמשכן אקרי מקדש ומקדש אקרי משכן ואי
13 לא היה כתיב אלא (כי) את משכן ה' טמא היה
14 נמי מקדש בכלל הכא נמי נימא הכי ובריש מסכת
15 עירובין (הו' ג.) דנפקא לן שלמים ששחטן קודם
16 שיפתחו דלתות והדילכ פסולים במקדש משום
17 דמקדש אקרי משכן ואע"ג דושחטו פתח אהל
18 מועד במשכן כתיב לפני גירסת הספר הוא אתי
19 שפיר דהוי מצד למימר עיקר ריבויא לא היה צריך
20 אלא משום טוב וגבעון ובית עולמים נקט אגב
21 שיטפיה אבל ר"י פירש האי דאיצטרך הכא
22 לרבות בית עולמים משום דכתיב קרקע משמע
23 היכא דאיבא קרקע לאפוקי בית העולמים והואי
24 ריצפה ולא מסתברא משום דמריבא דקרקע
25 מרבין ולי התולמים דאי לא היה כתיב קרקע
26 לא היה בית העולמים בכלל ולפירושו לא היה
27 צריך למכתב קרקע ככל ועוד קשיא מפ' טרף
28 בקלפי' (ומה' ק"ז מ"ז) דמייחתי ברייתא וכל אום לא
29 יהיה באהל מועד אין לי אלא אהל מועד
30 שבמדרב שילה ובית העולמים מנין אלמא
31 דשילה לא היה בכלל אהל מועד וכן בית
32 העולמים בפ"ק דעירובין (הו' ג.) אמר דבית
33 העולמים הוא בכלל אהל מועד ושחטו פתח אהל
34 מועד הואיל ומקדש אקרי משכן וכן בפרק
35 הוציאו לו (ומה' ק"ז ט"ז) רב ששת אמר אין לי אלא
36 אהל מועד שבמדרב שילה ובית עולמים מנין ת"ל
37 וכסה: ואם איתא לישב נמי הא. תימה היכי
38 מצד מופשט דמר' ישמעאל הוא כבירא ליה
39 כבית שמאי דאמר לא איקרי עפר ואליבא דבית
40 שמאי לא קמביעי ליה אלא אליבא דביה א"כ
41 ה"נ אפר בכלל משמעותא דעפר משום דהכא
42 בקרקע כתיב:
43 תנא ושייר. ואי קשיא היכי מצד למימר תנא
44 ושייר. הוא שלשה קתני ואמר בפ"ק
45 דקדושין (הו' ט"ז) גבי הענקה וכי תימא הכא נמי
46 תנא ושייר הוא ארבעה קתני ונראה דהתם דוקא כיון דנחת למניימא דוקא הוא משום דקתני
47 בספסא ואי אתה יכול לומר ארבעה באחד מהן כו' ואם איתא דמיתא האב נמי מוציאה היה
48 יכול לומר ארבעה באשה:

מאי
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57

תוספות

סוטה. פרק שני - היה מביא דף טז עמוד ב

רש"י

מאי' הוה עלה. תימה מאי קא בעי כיון דלאו שזירא הוה אבן כן תפשוט וי"ל דלא איתבריר להו האי שזיראי אי משום טעמא כדפרי' ולא שזירא הוה אי משום דתנא נחל לשזיראי: **מביא** מים שדם צפור ניכר בהם וכמה רביעית ורבנן הוהו לגופיה. קשיא לרבי הכא אמר דרבנן פליגי עלה ובפ' ג' מינין (מ"ז ק"ג ל"ה) קא חשיב ליה כדרי עשר רביעיות מהמש חזיריתא וקא פריך ההם ותו

1 פדלעת מני. היא דקתני מגולחו תגלחת שניה כראשונה רבי עקיבא היא: **מאי** הוה עלה. 2 דקעין דלעיל אם אין שם עפר מהו שיתן שם אפר: ה"ג מביא רבובות ירק ומקדש, 3 רבובות ירק הוא דקוי עפר וכו'. ולא גרס ולא היא: וקדש. נותנו במקום וקמסו מקדשו 4 וחרורו ונטלו ונתנו למים: עפר סוף. דכתיב (פמ"ד ט') אל המים, שקראו עליהן, ריבה 5 כתיב ונתנו במים: ורוק בקמסו. לעיני הקנים 6 דכתיב לעיני הקנים והחלף ורקוה וקניס ס"א: 7 ואפר קרה. דגזירה שהו נגמרי מהדדי עפר סוטה 8 ואפר קרה ברקלקמסו. אף דם צפוי. של מצורע 9 ששוחטו אל כלי חרס על מים חיים, וקרי שקרא 10 יתן מים אלא כשיעור שיהא דם צפור נכר בהן: 11 ת"ל מים. גרס, ולא גרס במים, דהא על המים 12 החיים כתיב בקרא: וקפוהו רביעית. דקמפרש 13 לקפוהו בצפור. דדור. שיערו חכמים שאין במינה 14 גדולה שמדקה את המים ולא קטנה שנדהת 15 מפני המים שהו רביעית: אקבילי. בדם ובמים. 16 ואפי' אין נכר קרא אחרים כתיב. ששוחט לתוך 17 המים, והרי הן מעורבין מעקרא: ולקניטניהו 18 ליוורדים. יאחזם בין אצבעותיו שלא יצא מתוך 19 דם: גזילה ופחת את המים. שאין מים נכר מפני 20 רב הדם: לא תפיק נפשך לבר מהחלתא. כל 21 דברי חכמים שקבעו אל התורה אחריהן: 22 וקתני עפר למים בסוטה פסול. דכתיב ונתן 23 אל המים, אלמא מים ברישא, וכתיב ונעשה לה 24 הכתוב את כל התורה הזאת, דקעינן בסדר 25 הכתוב בפרשה: מה להלן. בסוטה מצונו 26 לכתחלה עפר אל המים דכתיב בה. אף כאן 27 בקרה עפר אל המים מצונו כן לכתחלה, ולא 28 תיקא ונתן עליו דוקא משמע עפר לכתחלה, 29 ומה כאן. בקרה הקדים עפר למים כשר 30 בדמפרש ואזיל: והתם נזקל. גבי פרה דאם 31 הקדים עפר למים בשר: מים חיים אל כלי. 32 משמע מים לצד הכלי ולא עפר חוצץ ביניהם: 33 ורבנן. דאמרי לעיל בסוטה הקדים עפר למים 34 פסול אמרי לך בקרה נמי פסול. דאל כלי דוקא, 35 דמשמע מים ברישא. והא דכתיב ונתן עליו מים, 36 לערבן. לאחר שנתן אפר אל המים צריך להפך 37 המים עליו ולערבן: ה"ג ואימא עליו דוקא אל 38 כלי שתהא חיותו בכלי. ואימא עליו דוקא 39 שיהא עפר תחלה. והא דכתיב מים חיים אל כלי 40 לאו למימרא שיהו המים לצד הכלי אלא 41 למימרא שיהא חיותו בכלי. שלא ישול מן המעיקן 42 בכלי אחר וימן לתוך זה אלא בכלי זה ישאבם 43 מן המעיקן: מה מציינו בכל מקום. בסוטה: מכשיר 44 לפעלה. עפר הוא המכשיר את המים לבדוק 45 אותה, וכן דם צפור של מצורע שמכשיר את 46 המים להקאה, אף כאן עפר מכשיר את המים: 47 מתני'

ליכא והא איכא ומייתי מתניתין דהכא היה מביא 7 פילי של חרס וכו' ומשני בפלוגתא לא קא מיירי 8 היא דמצורע נמי פלוגתא היא וקא חשיב ליה 9 ונראה דהא פלוגתא דהכא לא דמיא לפלוגתא 10 דמייתי ההם כגון נטלין לידים לאחד ואפילו 11 לשנים ור' יוסי דפליג ההם בפ"ק דמסכת ידים 12 (מ"ו) ואמר לא סגי ליה לשנים רביעית דבעי 13 לאחרון נמי רביעית וכן במתניתין היה מביא פילי 14 של חרס דת"ק דרבי יהודה לא סגי ליה רביעית 15 וכן גבי ביטול מין גרלים דקאמר תנא קמא לא 16 שהוא אבל הכא ורבנן מדרו פחות מרביעית לא 17 אפשר ואי בעי סגי רביעית מיהו לכתחילה מביא 18 חצי לוג כדתנן בירש פרק י"ד דמסכת נעשים כירב 19 מטרחין את המצורע היה מביא פילי של חרס 20 חדשה ונותן לתוכה חצי לוג מים חיים והא דתנן 21 בפ' שתי מדות (נמוס פ"ה) רביעית מה היתה 22 משמשת רביעית מים למצורע ר' ישמעאל אומר: 23 **מביא** מים שדם ניכר בהם וכמה רביעית. וא"ת 24 וכי אינו ניכר ביותר מרביעית הוא תנן בפ"ז 25 דמסכת מקואות (מ"ו) ומייתי לה בגמרא בכמה 26 דוכתי בשילוי פ"ק דשחיטת חולין (ק"ג ו) ובפ"ק 27 דמכות (ק"ג ג) ג' לוגין מים שגפול לתוכן קרוטוב יין 28 ומריאין כדראתה מין אלמא דאפילו יין ניכר בג' 29 לוגין וכ"ש דם דסומק טפי י"ל ניכר דקאמר 30 ממשותו של דם ולאו כשינוי מראה דעלמא (מ"ד) 31 והשתא לא תיקשה מה שהיה תמיה רבי נמי מהא 32 דקאמרין בריקמין רבה (נמוס ק"ג כג). ופרק גיד 33 הנעשה (חולין ק"ג ל"ה) לרבי יהודה דיליף למין במיני 34 האיניו בטל מידע דכתיב ולקח מדם חפר ומדם 35 השעיר הדיב ידוע שזמנו של פר מרובה משל 36 שעיר אלמא דמין במינו לא בטיל ורבנן אמרי 37 עולין אין מבטלין זה את זה והא הכא דהוה מין 38 שלא במינו הדיב ידוע שהמים מרובין על הים 39 ואפילו הכי כתיב דם וי"ל כיון דגמשתו ניכר 40 הרי הוא בעין: **קמנה** ונדהית מפני המים מהו. 41 תימה אליבא דמאן קא מבעיא ליה אי לרבי 42 ישמעאל פשיטא דפסול ליה בעי שיהא דם צפור 43 ניכר אי לרבנן הא לא קפדי אהיכר מים ונראה 44 דהא בעיא לא לשון ספיקא אלא שהיה תמיה על 45 דברי ר' ישמעאל דאמר רביעית לעולם דם צפור 46 ניכר בהן והא פעמים שאינו ניכר שהמים מרובין 47 אוחו כגון קטנה ופעמים שאין המים ניכרין כגון 48 גדולה והכי כיון דלרבנן לשעוריה בצפור שיהא 49 דמה ניכר לעולם רביעית דומיא דפ"ק דר"ה (ק"ג 50 ג.) דאמר ליה רבי ירמיה לרבי זורא מין קים להו 51 לרבנן בין שליש לפחות משליש אמר ליה לאו 52 אמינא לך לא תפיק נפשך לבר מהלכתא וכו': 53 **שינה** הכתוב במשמעו. תימה לרבי וכי שינוי 54 הוא שנקרא אפר עפר והכתיב (מל"ט כ) וישקרו 55 אותה בנהל קרדון ודק לעפר וכן ואבות אוחו טחון היטב עד אשר דק לעפר (דברים ט') וי"ל אותן שלא נעשית אפר ע"י שריפה אלא צריכין כתישה נקראין עפר אבל פרה עיקר מצות 56 שריפתה לאפר אע"פ שאם היו שם אודין היו כותשין אותם כדאיתא בספרי וכדתנן בפ"ג דפרה נשרפה חובטין אותה במקלות משום אודין שלא נעשו אפר מיהו עיקר מצות שריפתה לאפר 57 הוא: **שינה** הכתוב במשמעו. תימה וכי מפני כך שינה והאמר בפרק כיוסי הדם (חולין ק"ה פ"ה) ולכך שינה אליבא דב"ה ללמוד שאפר נקרא עפר וי"ל תרתי שמע מתנה:

1 **עפר** ונאמר להלן "עפר", מה להלן עפר על גבי מים אף כאן עפר על גבי מים. ומה כאן 2 הקדים עפר למים בשר, אף להלן הקדים עפר למים בשר. והתם נזקל. תרי קראי כתיבי; 3 כתיב: עליו, אלמא אפר ברישא, וכתיב "מים חיים אל כלי", אלמא מים ברישא, הא כיצד? 4 רצה זה נותן, רצה זה נותן. ורבנן, "אל כלי" דוקא. "עליו" דוקא, "אל 5 כלי" שתהא חיותו בכלי? מה מציינו בכל מקום מכשיר למעלה. 6 מתני'

הוא שנתן עפר למים וקא פריך ההם ותו 7 ליכא והא איכא ומייתי מתניתין דהכא היה מביא 8 פילי של חרס וכו' ומשני בפלוגתא לא קא מיירי 9 היא דמצורע נמי פלוגתא היא וקא חשיב ליה 10 ונראה דהא פלוגתא דהכא לא דמיא לפלוגתא 11 דמייתי ההם כגון נטלין לידים לאחד ואפילו 12 לשנים ור' יוסי דפליג ההם בפ"ק דמסכת ידים 13 (מ"ו) ואמר לא סגי ליה לשנים רביעית דבעי 14 לאחרון נמי רביעית וכן במתניתין היה מביא פילי 15 של חרס דת"ק דרבי יהודה לא סגי ליה רביעית 16 וכן גבי ביטול מין גרלים דקאמר תנא קמא לא 17 שהוא אבל הכא ורבנן מדרו פחות מרביעית לא 18 אפשר ואי בעי סגי רביעית מיהו לכתחילה מביא 19 חצי לוג כדתנן בירש פרק י"ד דמסכת נעשים כירב 20 מטרחין את המצורע היה מביא פילי של חרס 21 חדשה ונותן לתוכה חצי לוג מים חיים והא דתנן 22 בפ' שתי מדות (נמוס פ"ה) רביעית מה היתה 23 משמשת רביעית מים למצורע ר' ישמעאל אומר: 24 **מביא** מים שדם ניכר בהם וכמה רביעית. וא"ת 25 וכי אינו ניכר ביותר מרביעית הוא תנן בפ"ז 26 דמסכת מקואות (מ"ו) ומייתי לה בגמרא בכמה 27 דוכתי בשילוי פ"ק דשחיטת חולין (ק"ג ו) ובפ"ק 28 דמכות (ק"ג ג) ג' לוגין מים שגפול לתוכן קרוטוב יין 29 ומריאין כדראתה מין אלמא דאפילו יין ניכר בג' 30 לוגין וכ"ש דם דסומק טפי י"ל ניכר דקאמר 31 ממשותו של דם ולאו כשינוי מראה דעלמא (מ"ד) 32 והשתא לא תיקשה מה שהיה תמיה רבי נמי מהא 33 דקאמרין בריקמין רבה (נמוס ק"ג כג). ופרק גיד 34 הנעשה (חולין ק"ג ל"ה) לרבי יהודה דיליף למין במיני 35 האיניו בטל מידע דכתיב ולקח מדם חפר ומדם 36 השעיר הדיב ידוע שזמנו של פר מרובה משל 37 שעיר אלמא דמין במינו לא בטיל ורבנן אמרי 38 עולין אין מבטלין זה את זה והא הכא דהוה מין 39 שלא במינו הדיב ידוע שהמים מרובין על הים 40 ואפילו הכי כתיב דם וי"ל כיון דגמשתו ניכר 41 הרי הוא בעין: **קמנה** ונדהית מפני המים מהו. 42 תימה אליבא דמאן קא מבעיא ליה אי לרבי 43 ישמעאל פשיטא דפסול ליה בעי שיהא דם צפור 44 ניכר אי לרבנן הא לא קפדי אהיכר מים ונראה 45 דהא בעיא לא לשון ספיקא אלא שהיה תמיה על 46 דברי ר' ישמעאל דאמר רביעית לעולם דם צפור 47 ניכר בהן והא פעמים שאינו ניכר שהמים מרובין 48 אוחו כגון קטנה ופעמים שאין המים ניכרין כגון 49 גדולה והכי כיון דלרבנן לשעוריה בצפור שיהא 50 דמה ניכר לעולם רביעית דומיא דפ"ק דר"ה (ק"ג 51 ג.) דאמר ליה רבי ירמיה לרבי זורא מין קים להו 52 לרבנן בין שליש לפחות משליש אמר ליה לאו 53 אמינא לך לא תפיק נפשך לבר מהלכתא וכו': 54 **שינה** הכתוב במשמעו. תימה לרבי וכי שינוי 55 הוא שנקרא אפר עפר והכתיב (מל"ט כ) וישקרו 56 אותה בנהל קרדון ודק לעפר וכן ואבות אוחו טחון היטב עד אשר דק לעפר (דברים ט') וי"ל אותן שלא נעשית אפר ע"י שריפה אלא צריכין כתישה נקראין עפר אבל פרה עיקר מצות 57 שריפתה לאפר אע"פ שאם היו שם אודין היו כותשין אותם כדאיתא בספרי וכדתנן בפ"ג דפרה נשרפה חובטין אותה במקלות משום אודין שלא נעשו אפר מיהו עיקר מצות שריפתה לאפר הוא: **שינה** הכתוב במשמעו. תימה וכי מפני כך שינה והאמר בפרק כיוסי הדם (חולין ק"ה פ"ה) ולכך שינה אליבא דב"ה ללמוד שאפר נקרא עפר וי"ל תרתי שמע מתנה:

אחדות אמיתית בין שני סוגים - שייכת רק כאשר קיימת השפעה הדדית ביניהם.

משיחת ג' אייר ה'תשד"מ

ביאורים למסכת סוטה דף טז עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכוון המאור"

הפסוק ללמדנו את עיקר הדין. מתרצת הגמרא **אם כן** - כדעת
 רבנן, שלא בא הכתוב אלא להשמיענו שיטבלם בדם ומים ואף שאין
 הדם ניכר, **לכתוב רחמנא** רק **יטבל בהם**, שהרי כבר נאמר
 בפסוק הקודם ששוחט את הציפור על המים החיים והדם מעורב
 במים, **בדם ובמים** למה לוי - מדוע חזרה התורה וכתבה כן,
 בהכרח **לניכר** - להשמיענו שצריך שיהיה הדם ניכר במים. מבאר
 הגמרא, ו**רפנן** שנחלקו על רבי ישמעאל סברו שאין להוכיח כן,
 משום שאי **כתב רחמנא יטבל בהם** ולא היה נכתב 'בדם ובמים',
היה אמנא שאין מערבים את הדם במים, אלא יעשה **האי** -
 טבילה אחת **להודיה** בדם, ו**האי** - טבילה נוספת **להודיה** במים,
 לכן **כתב רחמנא בדם ובמים** ללמדנו שצריך לערבן יחדיו.
 מבאר הגמרא, ו**רבי ישמעאל** סבר שדין זה שצריך לערבן יחד,
 נלמד **מקרא אחרנא, שכתוב 'ושחט את הציפור האחת אל כלי**
חרש על מים חיים' וגו' - וכיון ששוחט את הציפור על המים,
 ממילא המים והדם מעורבים. מבאר הגמרא, ו**רפנן** שהוצרכו
 ללמוד דין זה מ'בדם ובמים', סברו שאי נלמד **מההוא** - מהפסוק
 'ושחט את הציפור וגו' לא היינו יודעים שהמים והדם מעורבים,
 אלא **היה אמנא לישחטיה סמוך למנא** - צריך לשחוט את
 הציפור סמוך לכלי עם המים, ו**גניקמיהו** - יאחוז בידיו **לוורידין** של
 הציפור השחטה באופן שלא ייצא הדם לכלי שבו המים, אלא
ולקבליה לדם במנא אחרנא - את הדם מהורידים יקבל בכלי
 אחר, ויטבול בכל כלי בנפרד, **קא משמע לן** - לכך נאמר וטבל
 במים ובדם, להשמיענו שצריך לטבול בשניהם יחד כשהם
 מעורבים.
 מסתפקת הגמרא לגבי דין טהרת המצורע, **כאמנא מיניה רבי ירמיה**
מריבוי זרעא, כיצד הדין בהביא המצורע ציפור גדולה ויש בה דם
 מרובה, וכשנשפר דמה לכלי עם הרביעית מים, ו**מדחת את המים**
 - ואחרי הכל כדם ולא ניכר כלל שיהיה בה מים. או אם יהיה ציפור
קטנה שדמה מועט, וכשנשפר דמה אל הכלי עם הרביעית מים,
וגדחית מפני המים - לא ניכר הדם במים, מהו - האם כשרים
 לטהרת המצורע. אמר רבי זירא, **לאו אמנא לה** - וכי לא
 אמרתי לך כבר, **לא תשיק נפשך לבר מהילכתא** - אל תהרהר
 אחר השיעורים שאמרו חכמים. והספק שהסתפקת בו אינו שייך
 במציאות, משום ששיעור רביעית שאמרו, **בציפור דרור שיערו**
רפנן, ואין לה צפור דרור גדולה שדמה רב כל עד כדי **שפחות**
את המים - שאם תערבו רביעית מים לא יהיה ניכר שיש
 בתערובת מים, **ואין לה צפור דרור קטנה** שדמה מועט כל כך,
שנחית מפני המים - שאם תערבו רביעית מים לא יהיה ניכר
 הדם במים.
 סדר נתינת המים והעפר בטוטה הוא, נותן המים בתחילה, ועליו נותן
 את העפר, שכן נאמר "ומן העפר אשר יהיה בקרקע המשכן, יקח
 הכהן ונתן אל המים". ועל כך שנו בברייתא, **הנו רפנן**, אם **הקדים**
 ונתן את העפר בכלי קודם שנתן **למים**, פסול להשקאת הסוטה,
 שנאמר "ומן העפר וכו' יקח הכהן ונתן אל המים", הרי שנותן את
 העפר אל המים ולא את המים על העפר, ובסוף הפרשה נאמר
 "ועשה לה הכהן את כל התורה הזאת", ללמד שצריך לעשות כסדר
 שנאמר בפרשה. ו**רבי שמעון** מביא את דעתו על מה שנתן את
 העפר קודם שנתן את המים. מבאר הגמרא **מאי מעמא דרבי**
שמעון שהכשיר בדיעבד אף אם לא עשה כסדר הכתוב, **דכתוב**
 לגבי אפר פרה אדומה "ולקחו למנא מעפר שרפת המטאת ונתן
 עליו מים חיים אל כלי", ו**הנני, אמר רבי שמעון**, מפני מה נאמר
 'עפר' וכי **עפר הוא, והלא אפר הוא**, אלא **שינה הכתוב**
במשמעו וכתב עפר במקום אפר, **לדון הימנו** - כדי שנלמד פרה
 אדומה מסוטה **בגוריה שוה, נאמר כאן** - באפר פרה אדומה
עפר, ונאמר להלן - לגבי סוטה **עפר, מה להלן** - לגבי סוטה,

והתנא של המשנה בנגעים שסובר שמגלח את כל גופו **ברקיע** אף
 בתגלחת שניה, אינו משום הלכה למשה מסיני, אלא **מני רבי**
עקיבא היא, שאינו דורש את התורה בכלל ופרט כרבי ישמעאל,
 אלא **הדריש ריבוי ומיעוטי** - ולדבריו הכלל האחרון בא לרבות
 אף דברים שאינם כעין הפרט, ולכן סובר שצריך לגלח אף מקומות
 שאינם כעין הפרט, כלומר שאינם נראים ואינם מקומות כינוס שער.
 ומצינו שלדעה שדורשת את התורה בריבוי ומיעוט, צריך לגלח כל
 גופו. **הנני** בברייתא, נאמר בפסוק **והיה ביום השביעי יגלח את**
כל שערו ריבה הפסוק שיגלח את כל שערו, ולאחר מכן נאמר
את ראשו ואת וקנו ואת גבת עינו, מיעט הפסוק שאינו צריך
 לגלח אלא מקומות כעין אלו. ובמה שנאמר בהמשך **ואת כל**
שערו יגלח חזר הפסוק וריבה שצריך לגלח אף שאר מקומות,
 והכלל הוא שבאופן שהפסוק **ריבה ומיעט** וריבה, הריבוי האחרון
 חזר וריבה **הכל**. **מאי ריבה בריבוי זה, ריבה דכוליה גופיה** -
 שאף מקומות שאינם נראים ואינם מקום כינוס שער צריך לגלח.
מאי מיעט - איזה מקום התמעט מהפרט, **מיעט שיער שפחות**
החוטם - שאת מקום זה אין צריך המצורע לגלח בתגלחת שניה,
 כיון שאינו דומה לכל לפרט.
 חזרת הגמרא למה שהסתפקה ושואלת, **מאי הוי עלה** - האם אפר
 כשר למי סוטה במקום העפר או לאו. מביאה הגמרא ראייה, **תא**
שמע, דאמר רב הונא בר אשי אמר רב, אם אין שם - בקרקע
 המשכן **עפר** למי הסוטה, **מביא רקבובית ידך** - פירווי ידך שנרקב
 והתפורר ונעשה כעין עפר, ו**מקדש בתנחתו על קרקע המשכן**
 ומתקדש בכך ואחר כך נותנו במי סוטה, ואם כן הוא הדין שאפר
 כשר למי סוטה. דוחה הגמרא, **ולא היא** - אין הדימוי נכון, אלא
 דוקא **רקבובית ידך הוא ההוא עפר** ולכן ראוי למי סוטה, אך **אפר**
לא הווא עפר ואינו ראוי למי סוטה.
כדי שיראה על המים, **תנו רבנן, שלשה דברים שנינו בהם**
שצריכין שיראו ויברכים לעין, במשנתנו נתבאר כן לגבי עפר
סוטה שצריך לתת כשיעור שיראה על פני המים. **ואפר פרה** -
 כשעושה מי חטאת ומניח את אפר הפרה במים, צריך שיתן כשיעור
 שיראה האפר על פני המים. **ורוך ימנה** - כשממאן היבם ליבם את
 אשת אחיו וחולצת לו להיות מותרת לינשא, אמרה התורה "ונגשה
 יבמתו אליו לעיני הזקנים, וחלצה נעלו מעל רגלו וירקה בפניו",
 וממה שנכתב 'לעיני הזקנים' משמע שהרוק ניכר. **משום רבי**
ישמעאל אמרו, אף דם צפור - הנעשה בטהרת מצורע, צריך
 ליתנו כשיעור שיהיה הדם ניכר במים. ושאלת הגמרא, **מאי מעמא**
דרבי ישמעאל שדם הציפור צריך להראות. ומבאר, **דכתוב לגבי**
 טהרת המצורע "את הציפור תחיה יקח אותה ואת עץ הארץ ואת
 שני התולעת ואת האזוב **ויטבל אותם בדם הצפור וגו'**", ו**הנני**
 בברייתא, אם היה נאמר רק **בדם, יבול** - היינו יכולים לפרש
 שיטבלם רק **בדם ולא במים**, **תלמוד לומר** - לכך נאמר גם
'במים'. ואי היה נאמר רק **מים, יבול** - היינו יכולים לפרש
 שיטבלם רק **במים ולא בדם**, **תלמוד לומר** - לכך נאמר גם **בדם**,
הא כיצד מקיים שניהם, מביא מים ומערב בהם דם ציפור, וצריך
 שיהיו המים כשיעור **שדם ציפור ניכר בהן** ומקיים בזה טבילה
 בדם ובמים. ו**במה** הוא שיעור המים שדם הציפור ניכר בהם -
רביעית.
 מבאר הגמרא, ו**רפנן** שלא מנו את דם הציפור בכלל הדברים
 שצריכים שיראו, סוברים שאין להוכיח מהפסוק שצריך הדם להיות
 ניכר במים, אלא **ההוא** - הפסוק הוצרך **לגופיה** - לעיקר הדין
 שצריך להטביל בדם ובמים, **דכהי קאמר רחמנא במה** שאמרה
 וטבל אותם ואת הציפור החיה בדם הציפור השחטה על המים,
שאמטבל בדם ובמים יחדיו, אך אין צריך שיהיה ניכר. מבאר
 הגמרא ו**רבי ישמעאל**, מנין למד שצריך שיהיה ניכר, הרי הוצרך

ביאורים למסכת סוטה דף יז עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

56 שֶׁהָיָה דְנִבְיָה דְרִיבּוּיָא - ה"א שנאמרה בתחילת האלות, שהיא
57 מילה שבאה לרבות - שכותב את האלות, רִיבּוּיָא הִיא - באה
58 לרבות שכותב גם קללות הבאות מחמת ברכות, ואילו הָיָה דְנִבְיָה
59 דְמַעֲיֵטָא - ה"א שנאמרה בתחילת האלה, שהיא מילה שבאה
60 למעט - שכותב אלות אלו ולא שבמשנה תורה, מַעֲיֵטָא - באה
61 למעט שאינו כותב צוואות וקבלות.
62 שואלת הגמרא, מדוע לדעת רבי מאיר כותב הכהן אף את הפסוק
63 'אם לא שכב איש אותך וגו' הנקי, וְהָא לִית לִיה לְרַבִּי מֵאִיר
64 בעלמא, שדי לומר בלשון לאו, ונדע שפְּבִלְל שאמר לֹא אֲתָה
65 שוֹמֵעַ את הדיכּר - הֵן, וממילא מפסוק זה שמשמעו ברכה, לא
66 נשמעת קללה - שאם שטתה לא תנקה, ואם כן מדוע כותבים אותו
67 במגילת סוטה, שאין כותבים בה אלא הקללות שנאמרו לה אם
68 שטתה. מבאר הגמרא, אֲמַר רַבִּי תַנְחֻם יש בפסוק זה משמעות
69 קללה, כיון ש'הַנְקִי' בְּתִיב בכתוב חסר ולא הינקי, ונדרש הפסוק
70 בשני אופנים, אם לא שטית טומאה תחת אישך, הנקי - מלשון
71 נקיות, ואם שטית, הנקי - מלשון חנק.
72 דְרִישׁ רַבִּי עֲקִיבָא, אִישׁ וְאִשָּׁה נשואים שזכו - הולכים שניהם
73 בדרך ישרה ואינם נואפים, שְׂכִינָה שְׂרוּיָה בִּינֵיהֶן, שהרי שמו של
74 הקב"ה נמצא בהם, יו"ד באיש וה"א באשה. לֹא זָכוּ - אינם הולכים
75 בדרך ישרה, הקב"ה מסלק שמו מבניהם, הי"ד מהאיש והה"א
76 מהאשה, ונמצא שהם אש ואש, והאש אִשׁ אוֹכְלָתָן. אֲמַר רַבָּא,
77 אם לא זכו, וְדִאֲשָׁה - האש של האשה, עֲדִיפָא - קשה יותר
78 וממהרת לאכול, מְדַאֲשׁ משל האיש, (מֵאִי מַעֲיֵטָא), משום שהיא
79 - אש של האשה מְצַרֶּה - גם לפני שהסתלקה הה"א היו האותיות
80 אש יחד, ולכן נדלקת האש מהר, וְהָאִי - אש של האיש, לֹא מְצַרֶּה
81 - הי"ד של השכינה הפסיקה באמצע.
82 אֲמַר רַבָּא, מִפְּנֵי מַה אֲמָרָה תוֹרָה הַבָּא עִפְרָ לְסוּמָה, לומר שאם
83 זָכְתָה - שנמצאה טהורה שלא זינתה, יוֹצֵא מִמֶּנָּה בֶּן כַּאֲבָרְהָם
84 אֲבִינוּ, דְכַתִּיב בֵּיה "ואנכי עִפְרָ וְאֶפְרָ", ואם לא זָכְתָה - שזינתה,
85 תמות ותְּחַוֵּד לְעַפְרָה. עוד דְרִישׁ רַבָּא, בְּשִׁכְרָ שְׂאֵמֵר אֲבָרְהָם
86 אֲבִינוּ וְאֲנֹכִי עִפְרָ וְאֶפְרָ, והראה את מידת ענותנותו, זָכוּ בְּנֵי
87 לֵב מְצוֹת הַשִּׁיבוֹת לעפר ואפר, למצות פְּרוּתָה אדומה, וְעִפְרָ
88 סוּמָה. שואלת הגמרא ובי רק אלו המצוות שייכות בעפר ואפר,
89 וְהָאִיבָא נְמִי מצות עִפְרָ בִּיסוּי הָדָם, ומדוע לא אמר שזכו לזה
90 בזכות אמירת אברהם וְאֲנֹכִי עִפְרָ וְאֶפְרָ, מתרצת הגמרא, הָתָם
91 במצות כִּיסוּי הָדָם, הַבְּשִׂר מְצוּה אִיבָא - יש בזה קיום מצוה, אך
92 הַנָּאָה לִיבָא - אין הנאה מעצם קיום מצוה זו, אבל אפר פרה ועפר
93 סוטה, יש הנאה בקיומם, באפר פרה, שנטהרים מטומאת מת וכן
94 מכפר על עוון העגל, ובעפר סוטה, שמביא שלום בין איש לאשתו.
95 וכן שמברר אם זינתה, ואם יתברר שזינתה יועיל שלא ירבו ממורים
96 בישראל, ואם לא זינתה יועיל שנפקדת בורע וכן מבטלת הלעו מעל
97 בניה.
98 עוד דְרִישׁ רַבָּא, בְּשִׁכְרָ שְׂאֵמֵר אֲבָרְהָם אֲבִינוּ, "אם מחזיט ועד
99 שְׂרוּף נַעַל ואם אקח מכל אשר לך" - שנתרחק מן הגזל, זָכוּ בְּנֵי
100 כנגד זה לֵב מְצוֹת, כנגד מה שאמר 'מחזיט' זכו לחזיט שֶׁל תְּבִלָּתָה,
101 וכנגד מה שאמר 'שְׂרוּף נַעַל' זכו לזְרֻצְוֵיָה שֶׁל תְּפִלְיָה. שואלת
102 הגמרא, בְּשִׁלְמָא רְצוּעָה שֶׁל תְּפִלְיָה יש הנאה מעצם קיום המצוה,
103 דְכַתִּיב "וְרָאוּ כָּל עַמֵּי הָאָרֶץ בִּי שֵׁם ה' נִקְרָא עֲלֵיךָ וִירָאוּ מִמֶּךָ",
104 וְתִנְיָא בברייתא, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הַגְּדוֹל אֹמֵר כיצד רואים ששם ה'
105 נקרא על ישראל, אֵילו תְּפִלְיָה שְׂבָרָאָשׁ - שיש בהם רוב השם של
106 הקב"ה, שהשי"ן כותבה בקמט העור שבבתים, והדל"ת ברצועות,
107 ועל ידי זה עמי הארץ יראים מישראל וזו היא ההנאה ממצות
108 תְּפִלְיָה. אֵלָא חוּט שֶׁל תְּבִלָּתָה מֵאִי הִיא ההנאה שיש לישראל
109 ממצוה זו, והרי התבאר שלא אומרים 'בשכר וכו' אלא על מצוה
110 שיש הנאה בקיומה. מתרצת הגמרא, יש הנאה בקיום מצוה זו,

1 פרשת סוטה נחלקת לשלשה ענינים. האחד, 'ציוויים' - הפסוקים
2 בהם מצווה התורה מה לעשות בענין סוטה. השני, 'שבועות, אלות
3 וקללות', שהם הפסוקים בהם מבוארות השבועות, האלות והקללות
4 שיחולו על האשה אם אכן זינתה. והשלישי, 'קבלות', שהם
5 הפסוקים בהם נכתב שמקבלת האשה על עצמה את השבועות,
6 האלות והקללות שמחיל עליה הכהן. ונחלקו התנאים מה היה כותב
7 הכהן במגילת הסוטה ונמחק במים.
8 משנה. בָּא לֹא הכהן לְכַתּוֹב אֶת הַמְּגִלָּה של הסוטה, מֵאִיזָה
9 מְקוֹם - פסוק הוּא כּוֹתֵב, לדעת רבי מאיר מתחיל לכתוב ב"א(1) אם
10 לֹא שָׁכַב אִישׁ אוֹתְךָ וְגו', וְאֵת בִּי שְׂמִית תַּחַת אִישְׁךָ הנקי ממי
11 הַמְרִים הַמְאָרְרִים הָאֵלֶּה". וְאֵינוּ כּוֹתֵב את תחילת הפסוק שנאמר
12 לאחר מכן, וְהַשְּׂבִיעַ הַכֹּהֵן אֶת הָאִשָּׁה בשבעת האלה ואמר הכהן
13 לאשה, אלא מדלג על חלק זה וְכּוֹתֵב את המשך הפסוק "וְהָיָה ה'
14 אוֹתְךָ לְאֵלָה וְלִשְׂבִיעָה בתת ה' את ירכך ונפלת ואת בטנך צבה,
15 וְכָאוּ הַמַּיִם הַמְאָרְרִים הָאֵלֶּה בְּמַעֲרֵה לְצַבּוֹת בְּמֵן וְלִנְפֵל יוֹד",
16 עד כאן כותב הכהן במגילת סוטה, וְאֵינוּ כּוֹתֵב את מה שנאמר
17 בהמשך הפסוק "וְאֲמָרָה הָאִשָּׁה אֲמֵן אֲמֵן". רַבִּי יוֹסִי אֹמֵר
18 מתחיל לכתוב מ'אם לא שכב איש אותך וגו', וְלֹא הָיָה מְפַסֵּק
19 בכתובת הפרשה כסדרה, אלא היה כותב גם תחילת הפסוק
20 "והשביע הכהן את האשה בשבעת האלה ואמר הכהן לאשה, וגם
21 את הקבלה שמקבלת על עצמה "ואמרה האשה אמן אמן". רַבִּי
22 יְהוּדָה אֹמֵר כָּל עֲצָמוּ אֵינוּ כּוֹתֵב - יזהר הכהן בעצמה, ולא
23 יכתוב אֵלָא את האלות המפורשות בפסוקים, "וְהָיָה ה' אוֹתְךָ לְאֵלָה
24 וְלִשְׂבִיעָה וְגו'", וְכָאוּ הַמַּיִם הַמְאָרְרִים הָאֵלֶּה בְּמַעֲרֵה וְגו', וְאֵינוּ
25 כּוֹתֵב מה שנאמר בסיום הפסוק "וְאֲמָרָה הָאִשָּׁה אֲמֵן אֲמֵן".
26 נִמְרָא. שואלת הגמרא, בְּמֵאִי קָא מִיְפְלִינֵי - מה טעמם של התנאים
27 שנחלקו מדיכן היה כותב. ומשיבה, בְּהָאִי קָרָא קְמִיְפְלִינֵי - נחלקו
28 כיצד לדרוש המקרא "וְכּוֹתֵב אֶת הָאֵלֹת הַכֹּהֵן כַּסְפָּר", רַבִּי
29 מֵאִיר קָבַר, אם היה נאמר וְכּוֹתֵב את אֵלֹת, היינו סבורים שאינו
30 כותב אלא את האֵלֹת מִמַּשׁ - המפורשות בפסוקים, לכך נאמר
31 'הָאֵלֹת, לְרִבּוֹת' - שכותב גם את הקְלָלוֹת הַבָּאוֹת מִמְּחַמַּת בְּרִבּוֹת.
32 ומה שנאמר אֵלֶּה' שמשמעו שייכות אלות אלו אלא אחרות
33 לְמַעֲיֵטָא - שאינו כותב במגילת סוטה את הקְלָלוֹת שְׂבָמִשְׁנָה תוֹרָה
34 - קללות שנאמרו בפרשת כי תבוא. ומה שנאמר 'הָאֵלֶּה' ביתר
35 ה"א, לְמַעֲיֵטָא - שאינו כותב את הַצְּוֹאוֹת שצויתה התורה לכהן
36 להשביע את האשה, וְקִבְלוֹת האשה, שאומרת אֲמֵן, וְרַבִּי יוֹסִי
37 הסובר שלא היה מפסיק, סבר שְׂבוּלָהוּ - כל הדרשות נדרשות
38 בְּדִקְאָמְרָתָה - כפי שדרש רבי מאיר, מלבד מה שדרש רבי מאיר
39 מהד"א של 'האלה' שבא למעט צוואות וקבלות, על זה חלק רבי יוסי
40 וסבר שממה שנאמר וְכּוֹתֵב אֶת האלות האלה, היתור של 'את' בא
41 לְרִבּוֹת שכותב גם צְּוֹאוֹת וְקִבְלוֹת. מבאר הגמרא, וְרַבִּי מֵאִיר
42 שלא דרש כן, הוא משום שְׂבָרָתִים לֹא דְרִישׁ בכל התורה. וְרַבִּי
43 יְהוּדָה הסובר שכותב רק מִיִּתְּן ה' אוֹתְךָ, וכן אינו כותב את הקבלה
44 שבסוף הפרשה. טעמו, שְׂבוּלָהוּ ה"א שנאמרו בפסוק בְּמַעֲרֵה
45 דְרִישׁ לְהוּ - באים למעט, וכך דרש, 'אֵלֹת, אֵלֹת מִמַּשׁ' - שכותב
46 את האלות המפורשות בפסוקים, 'הָאֵלֹת, ה"א באה לְמַעֲיֵטָא
47 שאינו כותב קְלָלוֹת הַבָּאוֹת מִמְּחַמַּת בְּרִבּוֹת' - דהיינו 'אם לא שכב
48 וגו', 'אֵלֶּה' בא לְמַעֲיֵטָא שאינו כותב את הקְלָלוֹת שְׂבָמִשְׁנָה תוֹרָה,
49 וְהָאֵלֶּה' בא לְמַעֲיֵטָא צְּוֹאוֹת וְקִבְלוֹת.
50 שואלת הגמרא, וְרַבִּי מֵאִיר הסובר שהה"א של 'האלות' באה
51 לרבות שכותב גם קללות הבאות מחמת ברכות, והה"א של 'האלה'
52 באה למעט שאינו כותב קללות שבמשנה תורה, מֵאִי שְׂנָא הָאִי ה"י
53 של 'האלות' דְמַרְבֵּי בֵיה - שדורש שבאה לרבות, וְמֵאִי שְׂנָא הָאִי
54 ה"י של 'האלה' דְמַעֲיֵטָא בֵיה - שדורש שבאה למעט, ואינו סובר
55 כרבי יהודה ששניהם באו למעט. מבאר הגמרא, סבר רבי מאיר

יום ששי ב' אייר - היום שבועה עשור יום, שהם שני שבועות ושלשה ימים לעומר (תפארת שבתפארת) קצט

סוטה. פרק שני - היה מביא דף יז עמוד א

רש"י

תוספות

1 האלות לרבות קלות הבאות מחמת ברכות. תימה לרבי דהבא דריש ר"מ ה"י האלות
2 ובפ"ק דהוריות (ד. ט.) אמר ר"מ קהל הקהל לא דריש ותו איבא למיתמה
3 דרי' דריש הבא ה"י דריבויא למעט ותתם דריש קהל הקהל לרביא ותו קשיא דר' יהודה
4 אדרבי יהודה דהבא משמע דלא דריש את האלות ובפ"ק דמנחות (ף. יז.) אמר ר"י סבר
5 את לא וכל המעלה לרבות לקורטן אחר:

6 **אמר** רבי תנחום הנקי כתיב. הבא פרש"י
7 תדרוש הכי טומאה תחת אישך חניק
8 אבל בסוף פרק שבועות העדות (עשונת ק"ז. ט.)
9 פירש הנקי בלא יו"ד כמו חניק וקאי אקרא
10 דבתריה ואת כי שטות דמשמע הכי חניק ממים
11 המרים האלה ואת כי שטות והתם אמר כי לית
12 ליה לר"מ מכלל לאו אתה שומע הן בממונא
13 באיסורא אית ליה וסוטה איסורא דאית ביה
14 ממונא הוא ונשאל רבי הוא בפ"ק דנדרים (ק"ז. ט.)
15 אמר בגמרא מאי לוחץ לא חולץ ליהויה אלא
16 לקרבן מני מתני' א"ר י"מ הא לית ליה מכל לאו
17 חכי דייק נמי בסוף הפרק (ס"ג. ז.) ובריש פרק שני
18 (ק"ז. ט.) אע"ג דאיסורא גזירותא הוא והשיב רבי
19 דהתם נמי איסורא דאית ביה ממונא הוא שאסר
20 ממונו על חבירו:

21 **מפני** שהתבלת דומה לים. בירושלמי דפ"ק
22 דברכות מגיד שהתבלת דומה לים והים
23 דומה לעשבים ועשבים לרקיע ורקיע לכסא
24 והכסא לספוד וכתבי וראאה חנה (על. א[ל])
25 הרקיע וגו' (יחזקאל י:)

26 **אינו** כותב וכו' על הנייר אלא על המגילה.
27 תימה בפ' המוציא (ס"ג. ק"ז. ט.) דתנן
28 קלף כדי לכתוב עליו פרשה קטנה שבתפילין
29 שמע ישראל אמאי לא קתני פרשת סוטה
30 דשיעור וזוטא טפי אורי' דפרשת סוטה לא
31 שכיח בפרישת תפילין ואמרינן התם (ק"ז. ט.) כל
32 מילתא דשכיח ולא שכיח אדול ברטן בתי שכיח
33 לקלא: **לא** על הלוח ולא על הנייר אלא
34 על המגילה. תימה אמאי לא מריבין כל מילי
35 מכתב בדאמרינן פרק שני דגיטין (ק"ז. ט.) ספר
36 אין לי אלא ספר מנין להכות כל דבר ת"ל וכתב
37 מי"מ אם כן מה ת"ל ספר ספר שאין בו רוח
38 חיים ורובן אי כתב בספר כדאמרת אלמא כל
39 דיכא

40 **בשכר** שאמר אברהם אבינו
41 **והאיפא** נמי עפר כיופי הדים?
42 **התם** הכשר מצוה איפא, הנאה ליפא. **דרש** רבא: **בשכר** שאמר אברהם אבינו **אם** מחוט
43 **ועד שרוף נעל** וכו' בניו לשתי מצות: חוט של תכלת ורצועה של תפילין. **בשלמא** רצועה של
44 **תפילין**, דכתיב "וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך" ותניא, ר' אליעזר הגדול אומר: אלו
45 **תפילין** שבראש. אלא חוט של תכלת מאי היא? דתניא, היה ר' מאיר אומר: מה נשתנה תכלת
46 **מכל מיני צבעונין?** מפני שהתכלת דומה לים, וים דומה לרקיע, ורקיע דומה לכסא הכבוד,
47 **שנאמר:** "וראו את אלהי ישראל ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר וכעצם השמים למחר"
48 **וכתיב:** "כמראה אבן ספיר דמות פסא: מתני' אינו כותב לא על הלוח ולא על הנייר, ולא על
49 הדיפתרא

50 של שכינה מפקסת: הנאה ליפא. ואין זה קבול שבר. אבל כאן יש הנאה. בסוטה לתת שלום ושלא ירבה מזמרים בישראל אם זונה היא. ואם נקחה ונוקעה ירע, ומבטלת לעו מעל
51 בנייה. ואפר פרה לטורן ולכפות את ישראל ממעשה העגל: בשכר אם מחוט ועד שרוף נעל. שהקריח עצמו מן הגול: חוט של תכלת. כנגד מחוטו. ורצועה של תפילין כנגד שורף. דהיינו
52 רצועה: בשלמא רצועה של תפילין. קבול שבר הוא דיכא הנאה בדכתיב וכו'. אבל חוט של תכלת של ציצית מאי הנאה איפא: מה נשתנה תכלת. שהוקיעו החיוב לציצית: שהתכלת
53 דומה לים בו. בא ללמדנו שכל המקום מצוה ציצית כאלו הקביל פני שכינה, והכי תניא לה בספרי. וודאיצטריכו כל הני, משום דלא אשכחן קראי אלא ברקיע שדומה לכסא הכבוד,
54 הלך תכלת דומה לים וים דומה לרקיע. דתכלת לא דמי לרקיע כל כך אלא דומה לדומה, כמו תכלת דומה למראה הים, ואנן קחיון דים דומה למראה הרקיע: ורקיע דומה לכסא
55 הכבוד. קראי קדריש. דכתיב ברקיע כמעשה לבנת הספיר, וכתב בסא הכבוד מברא את אבן ספיר דמות פסא: מתני' לוח. של עזי. יייר. של עשבים שבותשין ומדבקין אותן בדבק שקורין
56 גלייד ועושין כמו עז:

1 **מתני'** סוטה לא שכתב איש אותה. ואם לא ששית טמאה וגו', שהן קלות הבאות מחמת
2 ברכות, דמשמע הא אם ששית לא הקיף, ואת כי ששית טמאה תחת אישך וכו' נטמאת
3 וגו' יתן ה' אותך לאלה ולשבועה בתוך עמך וגו' וכאן המים המאריים וגו', וקר הן סודורין
4 בפרשה. אלא שהשביעי הכהן את האשה בשבועת האלה ואלו הכהן לאשה מפסיק
5 בראש יתן ה' אותך, ואינו כותב דאינו אלא

6 צוואה שמצוה הכהן להשיבעה, וגם בסוף וכו' ובאו
7 המים המאריים במעיך לצבות בטרן ולפילי ירך
8 אינו כותב סוף המקרא ואמרה האשה. דהיינו
9 קבלה שהאשה תקבל עליה שבועה, ואין זו מן
10 האלות: לא היה מפסיק. משהתחיל אם לא שכתב
11 איש אותך עד אמן אמן, שהיה כותב צוואה
12 דהשביעי הכהן את האשה וקבלה דאמרה
13 האשה אמן אמן: כל עצמו. לשנא בעלמא הוא.
14 ויהי בעצמו שלא יהא כותב אלא אלו לבדו.
15 ואפלו אם לא שכתב איש אותך והקדיף לא היה
16 כותב, וכי' שהשיע הכהן, ואינו כותב ואמרה
17 האשה אמן אמן שהוא סוף המקרא היה: **גמ'**
18 אלו ממש. יתן ה' אותך, וכאן המים המאריים
19 האלה במעיך וגו': קלות הבאות וכו'. הנקי ממי
20 המרים: אלה. מיעוטא הוא: שבמשנה תורה. דאי
21 כתב קרא וכתב את האלות בספר היה משמע
22 אלו שבמשנה תורה. יכבה ה' בשחפת. דאלך
23 איקר דכתיב והיה בשמו את דברי האלה
24 הזאת וגו' (קרי' טו): צוואות והשביעי הכהן את
25 האשה, דלא תימא לא דלג. הלך איצטרך
26 למעטינה: וקבלת אמן. ולקמיה פריך מ"ש האי
27 ה"י דמרבך ביה ומ"ש האי ה"י דממעט ביה:
28 בלה. רביא דברא דבראמרת. אלו אלו ממש.
29 האלות הקלות הבאות מחמת ברכות, אלה
30 למעטי שבמשנה תורה ושבתות כתיבם. אבל
31 ה"י דהאלה לא תדרש למעטי צוואות
32 וקבלות. דאתא את ורביניהו. וה"י דהאלה
33 אורדיה הוא: ור' בלהו. הה"ן דקרא מעטי
34 דריש לה: דלפי רבוי. דהאלות דקאי אכתבם:
35 דלפי מעוט. אלה דמעטא הוא, אלה ולא
36 אחרות: והא לית ליה לר"מ מכלל לאו אתה
37 שומע הן. דשמעני ליה דבעי תנאי כפול, דתנן
38 ר"מ אומר כל תנאי שאינו כתנאי בני גדי רובן
39 ראוין אינו תנאי, דכתיב ביה אם יעברו ואם לא
40 יעברו, הא לא כפליה מכלל לאו לא תשמע הן.
41 א"ר תנחום הנקי כתיב. בלא יו"ד, דמשמע
42 הנקי אם לא שכתב, ותדרוש הכי טמאה תחת
43 אישך חניק: וכו'. ללכת בדרך השרה שלא יהא
44 הוא נושא ולא הוא נואפת: שכינה ביניהם. שחרי
45 חלק את שמו ושכנו ביניהן, יו"ד באיש וה"י
46 באשה: לא וכו' אש אוכלתו, שהקביה מסלק
47 שמו מבנייהו וממאן אש ואש: ודאשה קריא
48 מדיאש: אש של אשה קשה וממרת לאכול
49 ולפרע משל איש: מאי טעמא האי מצירה. אש
50 של אשה נוטה לחלוץ מרה, שאין אות של שם
51 מפסיק אלא מחבר הוא ונקרא אש. אבל של
52 איש אין אותיות של אש מצטרפות יחד, שהי"ד

סוטה. פרק שני - היה מביא דף יז עמוד ב

תוספות

רשי

1 היכא דכתיב בספר כ"ע מודו דמרבין כל מילי בר מדבר שיש בו רוח חיים מיהו לפי ר"ת לא קשיא מידי דפי' התם בכלל ופרט וכלל דרשין ליה דחור וכתב ותן לה (ספר כריתות) אבל
2 הכא כלל ופרט הוא ואין בכלל אלא מה שבפרט אינ' התם קרא יתירא הוא דקא דריש משום דכתיב תרי זמני וכתב לה ספר כריתות ובירושלמי מקשה ליה נמי הכא כתיב ספר והכא
3 כתיב ספר והכא את אמר כל דבר שהוא בתלוש והכא את אמר הכי שנייא היא דכתיב בספר אבל בנמרא דידן לא אמר התם הכי דאמר אי כתיב בספר כדקא אמרת דהוי מרבין
4 כל מילי דתלוש בר מדבר שיש בו רוח חיים ירושלמי תניא ר"א בן שמוע אמר אין כותבין על עורות בהמה טמאה אמר ר"ש מכין דיתמר למחקהי תינה למה אינו כותב תני ר"א ובר
5 שמועין אמר רואה אני את דברי ר"א בן שמוע
6 מדברי אבא שמוא האמר איני שותה ונמצא השם
7 גנוז על עור בהמה טמאה ותו התם ר' לוי בר פיססי
8 בעי קמיה רבי מגילת סוטה מהו שנתמא את
9 הידים א"ל הרי זו שאלה א"ל יוסי אינה שאלה
10 כולם גזרו על הספרים שיטמאו את הידים לא
11 מפני קדושתן וזו למחקהי נתנה לא צריכא ודלא
12 הואיל ונתנה למחקהי
13 **שנאמר** ומחה כתב שיכול למחוק. בירושלמי
14 אי מחה יוכל במשקה או בני פירות
15 ת"ל וכתב הא כיצד כתב שיכול למחוק ואיזו בו דיו
16 שאין בו קנקתום והא תני אם מחק מתוך הספר
17 כשי תפטר כהדין תניא דתנא אמר ר"מ כל ימי
18 שהיינו למדין אצל ר' ישמעאל ולא היינו נותנין
19 קנקתום לתוך הדיו.
20 **מה** משפט ביום אף מגילת סוטה ביום. כל
21 מעשה סוטה ילפינן מזהב אב"פ דמגילת
22 (דף כ:) דהשקאה ביום רש"י פי מה משפט ביום

23 בסנהדרין נפק לן מוחיה ביום הנחילו את בניו ולא מסתברא דהא ע"פ התורה כתיב גבי זקן ממרא דמשתיי בניי נפשות והאי קרא דביים הנחילו משתיי בניי ממונות אלא מהווקע
24 אותם לה' נגד השמש נפק לן התם דביים ונראה לי דכל דין סוטה בין גמר בין תחילה פסול בלילה דומיא דדיני נפשות ולא כדניי ממונות דתחילת דין ביום אבל גמר דין אפילו בלילה:
25 **דכתיב** וכתב את האלות האלה כדכתיבא. תימה לרי' לקמן בפרק ואלו נאמרין (דף ק) ואיתא נמי בריש פ"ב דמסכת ברכות (דף יג.) ובמסכת מגילה (דף יד.) דק"ש לא יקראנה למפרע
26 לרבנן מוהיו ולרבי מדברים הדברים ורבנן הדברים לא משמע להו הילכך איצטריך דהוי שלא יקראנה למפרע ואנאי לא נפקא להו מהאלה כי הא הדברים האלה כדכתיב וי"ל כיון
27 דקיבלו וגמרי מרבותיהו דשמע את לן למדרש בכל לשון שאתה שומע אייור כך הווי שלא יקראנה למפרע והאלה דרשי להו לדרשא אחרייהו: **קודם** שתקבל עליה שבועה פסולה.
28 ירושלמי ר' קרוסא אמר איתפלגון ר' יוחנן ור"ל חד אמר משביע ואח"כ כותב וחד אמר כותב ואח"כ משביע ומפרש טעמא כדי לסמוך שבועה להשקאה והתם משמע דבהכי פליגי מיד
29 משביע ואח"כ כותב את ליה חוקה ותורה מעכב על הסדר ומאן דאמר כותב ואח"כ משביע את ליה אע"ג דמעכב אינו על הסדר ותימה איכ' כמאן ס"ל לא כר"י ולא כר' נתנאי בפי
30 הוציאו לו (נ"ח דף ט.) דמשמע דכ"ע סבירא להו היכא דכתיב חוקה מעכב נמי על הסדר ותמה רבי דבפרק ד' מיתות (פ"הס"ג דף פ"ט) אמר רבא אמר רב סחורה אמר רב הונא כל מקום ששנו
31 חכמים דרך מנין אין מוקדם ומאוחר חוץ משבעה סממנין רב פפא סבא משמיה דרב אמר אף ד' מיתות ואידך בפלוגתא לא קא מירי רב פפא אמר אף סדר יומא ואידך הווא לחומרא
32 בעלמא דמשמע הא לאו הכי הוה חשיב ליה ואנאי לא חשיב סדר סוטה דהא איהו הכא כתבה קודם שתקבל עליה שבועה פסולה ומשמע בירושלמי דבעי כל הפרשה על הסדר
33 ונראה דלא חשיב אלא היכא דשנוין על הסדר אבל סדר סוטה אינה נשנית על הסדר שהרי אין סדר המשנה וסדר הפרשה מכוונן כמו שפירשונו בראש הפרק וסדר הפרשה עיקר אבל
34 סדר המשנה אפילו למצוה בעלמא לא ולהכי לא אמר נמי התם דאמר וזו סדר תמיד לאפוקי ממצות חליצה אבל לאפוקי מסדר סוטה ליכא למימר דאפילו בדיעבד נמי לא:

35 **כתבה** איגרת פסולה. רש"י פירש אגרת בלא שרטוט בספר אמר רחמנא הלכה למשה מסיני שהספרים צריכין שרטוט ואי קשיא מאי אידיא משום דנקראת ספר תיפוק לי דבלאו הכי
36 אסור לכתוב שום פסוק בלא שרטוט דאמר ר' גיטין (דף ו) אמר רב יוסף מאן לימא לן ד' אביתר בר סמבאל הוא ועוד הא איהו דשולח ליה לרב יהודה בני אדם העולים
37 משם לכאן הן קיימו בעצמם ויהוה הילד בזונה הילדה מכרו בין וישתו וכתב ליה בלא שרטוט וא"ר יצחק שתיים כותבין שלש אין כותבין ואמרין בסוף פרק מצות חליצה (נ"ח דף ק.) אמר
38 אביי האי מאן דכתב גיטא דחליצתא לכתוב הכי אקרינה לדידה ממאן יבמי עד יבמי ופירוש דלא מצו למכתב שלש תיבות רצופין בלא שרטוט כדמסיק זוטרא שירטט וכתב ליה לכולה
39 פרשתא מתקין לה מר בר רב אדיי והא לא ניתן ליכתב והילכתא כמר זוטרא אע"ג דלא ניתן ליכתב תריץ אי לאו משום דנקראת ספר ד"א אע"ג דאסור לכתוב בלא שירטוט המגילה
40 עצמה אינה פסולה קמ"ל ופסולה ונראה שלא היה המים בודקין על ידה מיהו לא ידענא אם שרטט אותה בין שיטה לשיטה לאחור כתיבה אע"ג דבשעת כתיבה כתב באיסורא אי המגילה
41 כשירה בהכי או ולא היא דאמר ר' בהקומץ רבה (נ"ח דף ט.) ובמגילה (דף י) הלכתא מוחזא צריכה שירטוט אבל לא תפילין נראה דהכי הילכתא נגמרי לה דין לו לשרטט תפילין דאי לא
42 תימא הכי אלא הא דפסיק אבל לא תפילין דלא תפילין דלא מניפסלי אי כתבן בלא שרטוט מיהו צריך לשרטט משום דאסור לכתוב בלא שרטוט איכ' הא דמקשה התם מהא דתפילין שבלו אין עושין
43 מזה מוחזא שאין מורידין אותו מקדושה מבורה לקדושה קלה טעמא דאין מורידין אבל משום שרטוט לא ומשני תנאי היא אי הוה מצו לשרטט להו הה מצו למימר במשורטטין אלא ש"מ
44 דהכי נגמרי לה דלא מצו לשרטט להו אבל ר"ת פירש הא דאמר ר' שלש אין כותבין היינו אם לא שרטט כלל אבל אם שרטט בד' פיאות הגלגלים אע"פ דלא שרטט בין שיטה לשיטה חשוב
45 שירטוט אפי' לענין ס"ת אלא משום זה אלי ואנהו (נ"ח דף ט) צריך לשרטט בין כל שיטה ושיטה וכן מוכיח בפ"ק דמגילה (דף טו.) דברי שלום ואמת מלמד שצריכה שרטוט כאמיתה של תורה
46 ופירש ר"ח דלא היינו ס"ת אלא מוחזא ולישנא דאמיתה משמע ביחודה של תורה דהיינו מוחזא דיש בה על מלכות שמים וכן עיקר דאי ס"ת ממש משתיי הווא קרא דואמת איכ' הא
47 דגרסינן בפ"ק דמגילה (דף י.) מגילה נקראת ספר ונקראת אגרת נקראת ספר שאם תפרה בפשתן פסולה מאי אידיא משום ספר תיפוק ליה משום ואמת ונימא צריכה שרטוט ותפירה כאמיתה:
48 של תורה אלא ש"מ לשרטוט דמוחה איצטריך דהתם תפירה ליכא ולענין תפירה נקראת ספר והשתא לא תקשי את דפסקינן בהקומץ רבה (נ"ח דף י) המגילה מוחזא
49 צריכה שרטוט תפילין אין צריכין שרטוט ומקשה מהא דתפילין שבלו אין עושין מהן מוחזא לפי שאין מורידין הא משום שרטוט לא ומשני תנאי היא מרלא משני במשורטטין ש"מ דאפי'
50 מנהג ליכא והיאל וכן אין צריך לשרטט דגרסינן בירושלמי בפרק במה מוליקין ויצאת השבת לל הפטור דבר ועושהו נקרא הדין השתא "ל דאין צריכין שרטוט היינו בין השמים
51 אבל בד' פיאות צריכין שרטוט דלא גריעי משלש אין כותבין מיהא לפירושו לא תירץ מאי איצטריך למימר גבי מגילת סוטה דפסולה בלא שרטוט כיון דאפילו ס"ת הוא סגי ליה בשרטוט
52 לארבע פיאות מצאתי בתוספות רבינו יב"א במסכת גיטין שמעתי מר' אליהו הצרפתי שהיה אומר מה שאנו כותבים בכתבים בלא שרטוט ליכא למיחש דלא כתבין לשום פסוק אלא
53 לאמירה בעלמא לפרוט בשלום בלשון עברי או לדבר בו בלשון צח אבל בשכותב שבמביא אותו לשום פסוק כי האי גוונא אסור למכתב בלא שרטוט ולא ידענא מנלן לכתוב בפירושים
54 פסוקים בא שרטוט כשבמביא לשום פסוק:

כתבה

ביאורים למסכת סוטה דף יז עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

16 אלא ביום, אף מגילת סוטה דינה להיעשות דוקא ביום.
 17 ועוד אמר רבא, אם בְּתֵבָה - את המגילת סוטה לְמַפְרֵעַ - מסופה
 18 לתחילתה, הרי היא פְּסוּלָה, דְּבִתְיָב 'וְכִתְבָה אֶת הָאֵלֶּת הָאֵלֶּה',
 19 ומגילת 'האלה' משמע שיש לכתוב את המגילה כִּי דְבִתְיָבָא -
 20 כסדר שנכתבה הפרשה במקרא.
 21 ועוד אמר רבא, אם בְּתֵבָה הכהן - את המגילת סוטה קוֹדֵם
 22 שְׁתִּקְבַּל עֲלֶיהָ הסוטה את הַשְּׁבוּעָה שמשביעה הכהן, הרי היא
 23 מגילה פְּסוּלָה, [שְׁנֵאמַר] תחילה 'וְהִשְׁבִּיעַ הַכֹּהֵן אֶת הָאִשָּׁה וְגו',
 24 'זמורה האשה אמן אמן, וְאָחֵר כֶּךָ נאמר 'וְכִתְבָה את האלת האלה
 25 הכהן בספר וגו', הרי שכותב את הספר רק לאחר שקיבלה עליה את
 26 השבועה.
 27 ועוד אמר רבא, אם בְּתֵבָה הכהן - את המגילת סוטה אֵינֶרֶת - ללא
 28 שישרטט את הקלף תחילה, הרי היא מגילה פְּסוּלָה, שהרי בְּסִפְרָה'
 29 אָמַר רַחֲמֵנָא, והלכה למשה מסיני שהספרים צריכים שרטוט.

1 הַדִּיּוֹתָרָא - עור שלא עבדוהו כל צרכו ועדיין אינו קלף. אָלָא
 2 כותבים על הַמְּגִילָה - קלף שעובד כל צרכו. שְׁנֵאמַר "וכתב את
 3 האלת האלה הכהן בְּסִפְרָה", וספר הוא קלף מעובד כראוי. המשנה
 4 באה לבאר באיזה דיו יש לכתוב המגילה, וְאֵינוֹ מוֹרֵב לֹא בְּקוֹמוֹם
 5 - שרף אילן שמתוכו במים, וְלֹא בְּקִנְיָנֹתָיו - שהוא מין מהעפר
 6 המשחיר. וְלֹא בְּכָל דָּבָר שְׂרוּשָׁם - שנבלע בתוך הקלף ואינו
 7 נמחק, אָלָא בְּדִיוֹ של שרף שרישמו נמחה במים. שְׁנֵאמַר "וכתב
 8 את האלת האלה הכהן וּמָחָה אל מי המרים", שמשמע שכותב על
 9 הספר בְּתֵבָה שְׂכִיבֹל לְמַחֹת במים, ולכן אין כותבים בקומוס
 10 ובקנקנתום משום שאינם נמחים.
 11 גמרא. אָמַר רַבָּא, מְגִילַת סוֹטָה שְׂכִתְבָה בְּלִילָה, הרי היא פְּסוּלָה.
 12 מֵאֵי טַעְמָא אֲתִיב בגזירה שוה תוֹרָה האמורה במגילת סוטה,
 13 מתוֹרָה האמורה במשפט, בְּתֵיבָה הַכָּא - לגבי מגילת סוטה, 'וְעִשָּׂה
 14 לָהּ הַכֹּהֵן אֶת כָּל הַתּוֹרָה הַזֹּאת', וְכֵתִיב הַתָּם - לגבי זקן ממרא,
 15 'עַל פִּי הַתּוֹרָה אֲשֶׁר יוֹדוּ וְעַל הַמִּשְׁפָּט', מֵה מִשְׁפָּט אין דנים

המשך ביאור למס' סוטה ליום שלושה עשר לעומר עמ' ב

15 השמעת הקול בעת פטירת משה היה שְׁנַיִם עֶשֶׂר מִיּוֹל עַל שְׁנַיִם
 16 עֶשֶׂר מִיּוֹל, שהוא בְּגֵד שיעור מַחֲנֵה יִשְׂרָאֵל, והיתה הַבֵּת קוֹל
 17 מְשֻׁמֵּעַ וְאוֹמֵר 'וַיָּמַת מֹשֶׁה סִפְרָא רַבָּה דְיִשְׂרָאֵל. וַיֵּשׁ אוֹמְרִים
 18 שְׁלֹא מֵת מֹשֶׁה כָּלָל, אלא עלה גופו לשמים כאלהיו, והוכיחו כן
 19 מדְּבִתְיָב הַכָּא לשון 'וַיָּמַת שָׁם, וְכֵתִיב הַתָּם לגבי הארבעים יום
 20 שהיה משה בשמים, 'וַיְהִי שָׁם עִם ה', ולמדו, מֵה לְהֵלֵךְ באותם
 21 ארבעים יום, היה משה עוֹמֵד וּמְשַׁמֵּשׁ לפני ה', אָף כָּאֵן בעלייתו
 22 להר לא מת משה, אלא עוֹמֵד וּמְשַׁמֵּשׁ הוא לפני ה'.
 23 עוד דרשו על המקרא 'וַיִּקְבַּר אֹתוֹ בְּנֵי בְּאֵרִין מוֹאֵב מוֹל בֵּית
 24 פְּעוֹר', אָמַר רַבִּי בְּרַבְיָה, במקרא זה נאמרו סִימָן בְּתוֹךְ סִימָן -
 25 סימנים רבים היכן הוא מקום קבורתו של משה, גיא, ארץ מואב,
 26 ומול בית פעור, וְאֵפִילוּ הָבִי נאמר 'וְלֹא יָדַע אִישׁ אֶת קַבְרֹתוֹ',
 27 שאיש אינו יודע היכן הוא מקום קבורתו. וְכִבְרַת שְׁלֵהָה פעם אחת
 28 מְלַבֵּת רומי הַרְשָׁעָה, אָצֵל

1 גד, והוא דבר שאלמלא היה מוכח כן מהפסוקים, אי אפשר היה
 2 לאומרו מעצמנו.
 3 אומרת הגמרא, וּמְלַבְּבֵי הַשָּׂרֵת אוֹמְרִים בהספידם את משה, שעליו
 4 נאמר "צִרְקַת ה' עִשָּׂה וּמְשַׁפְּטֵיו עִם יִשְׂרָאֵל". וְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא
 5 אוֹמֵר על משה אחר פטירתו, "מִי יָקוּם לִי עִם מְרַעִים מִי וַיִּתְיַבֵּב
 6 לִי עִם פְּעֻלֵי אֲנֹן" - מי יקום עתה להוכיח המרעים במעשיהם,
 7 להוכיחם לשמי. וְשֵׁמוֹאֵל אָמַר שהספידו הקב"ה כן, "מִי פִתְחֶכֶם,
 8 וּמִי יוֹדַע פֶּשַׁר דְּבָר" - מי יהיה כמשה לפשר בינם לאביהם
 9 שבשמים כמותו. וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר שהספידו הקב"ה באומרו,
 10 "וַתִּכְתְּבָה מֵאֵן תִּמְצָא", לאחר פטירתו של משה. וְרַב נַחֲמָן אָמַר
 11 הספדו של הקב"ה היה באומרו 'וַיָּמַת שָׁם מֹשֶׁה עַבְדִּי ה' וְגו',
 12 שמייתת משה היא העדר גדול לדורו. סְמִלּוּן - שם חכם אָמַר,
 13 שהספדו היה באומרו 'וַיָּמַת שָׁם מֹשֶׁה', שהיה סִפְרָא רַבָּה
 14 דְיִשְׂרָאֵל. עוד דרשו על כן, תִּנְיָא רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הַגְּדוֹל אוֹמֵר, שיעור

המשך ביאור למסכת סוטה ליום ששה עשר לעומר עמ' ב

18 שנאמר "ונתן מים חיים אֵל כְּלֵי" הוא בְּדִקְוָא - שצריך לעשות
 19 כסדר זה דוקא ואם נתן קודם את האפר פסול. ומה שנאמר 'עֲלִיו',
 20 בא ללמד שאין די בנתינת האפר על המים מלמעלה, אלא צריך
 21 לְעֲרֹבָן - לערב את האפר בתוך המים. שואלת הגמרא על רבנן,
 22 מדוע דרשו שהנאמר 'אל כלי' בא ללמדנו שיעשה דוקא כסדר זה
 23 ועליו' בא לומר שיערבם יחד, וְאֵימָא להיפך, שמה שנאמר 'עֲלִיו'
 24 דִּקְוָא - ללמדנו שצריך לתת תחילה את האפר לכלי ריק ועליו יתן
 25 את המים, ומה שנאמר 'אל כלי' ללמדנו שְׁתֵּהָא חֵיתוּן בְּכֵלֵי -
 26 ללמדנו שלא יטול המים מהמעייין בכלי אחד ויעבירונו לכלי שבו
 27 עושה את המי חטאת, אלא צריך לטול המים מן המעיין באותו כלי
 28 שעושה בו את המי חטאת. מתרצת הגמרא. סוברים רבנן שיש
 29 לדרוש שנתנים תחילה את המים ועליהם את העפר, שכן מֵה
 30 מְצִינֵנו בְּכָל מְקוֹם - לגבי מי סוטה, שתחילה נתן את המים, ואת
 31 הַמְּבַשְּׂרִי - את העפר נותן לְמַעְלָה, ולכן מסתבר ללמוד שְׁאָף כָּאֵן
 32 - לגבי פרה, דינו כן שֶׁמְבַשְּׂרִי לְמַעְלָה - שנותן את המים תחילה
 33 ועליהם את האפר, ולכן דרשו מ'אל כלי' לעכב כסדר הנתניה,
 34 ומ'עליו' שצריך לערב המים והאפר יחדיו.

1 צריך שיתן עֶפֶר עַל גְּבֵי מַיִם - ולא מים על העפר, אָף כָּאֵן -
 2 באפר פרה אדומה צריך שיתן הַעֶפֶר עַל גְּבֵי מַיִם. ומאותה גזרה
 3 שוה נלמד גם דין סוטה מדין אפר פרה אדומה, וּמֵה כָּאֵן - באפר
 4 פרה אדומה, אין דין זה לעיכובא, אלא אם הקדיש את הַעֶפֶר לַמַּיִם
 5 בְּשֵׁר, אָף לְהֵלֵךְ - לגבי סוטה, אם הקדיש את הַעֶפֶר לַמַּיִם, בדיעבד
 6 בְּשֵׁר. שואלת הגמרא, וְהָתָם - באפר פרה, מִנְּלֵן שאם הקדים את
 7 האפר למים בדיעבד כשר, ומישבת, תְּרִי קְרָאֵי בְּתֵיבֵי בפרה אדומה
 8 שלכאורה סותרים זה את זה, בְּתֵיבֵי "ונתן עֲלִיו מים חיים", אֲלֵמָא
 9 - משמע שנותן את הַאֶפֶר בְּרִישָׁא ועליו נותן את המים, וְכֵתִיב
 10 'מַיִם חַיִּים אֵל כְּלֵי, אֲלֵמָא - משמע שנותן את הַמַּיִם בְּרִישָׁא אל
 11 הכלי, ואין דבר בכלי החרוץ בין המים לכלי בשעת נתינתם. הָא
 12 בְּצִד מְקִימִים את שתי המשמעויות הללו, אם רָצָה ליתן תחילה
 13 זֶה - המים נִתְּנָה, ואם רָצָה ליתן תחילה זֶה - האפר, נִתְּנָה וכשר.
 14 אלא שלומדים בגזירה שוה מסוטה שלכתחילה יתן את המים ועליו
 15 יתן את האפר. מבלרת הגמרא, וְרַבְּנָן הסוברים לגבי מי סוטה שאף
 16 בדיעבד אם הקדים ליתן עפר למים פסול, סוברים שגם לגבי אפר
 17 פרה אדומה הדין כן. ומיישבים את סתירת הפסוקים באופן זה, שמה

ביאורים למסכת סוטה דף יח עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכוון המאור"

54 אלא השקפה אותה כסיב - מתוך סיב חלול, מהו - האם שתייה
 55 באופן זה מועילה לבודקה או לאו. וכן הסתפק באופן שהשקה
 56 אותה בשפופרת - מתוך צינור, מהו - האם שתייה באופן זה
 57 מועילה לבודקה או לאו. ומבאר הגמרא את צדדי הספק, האם
 58 דרך שתייה בכף מועילה לבודקה, או אין דרך שתייה בכף ולא
 59 מועילה לבודקה. מסיקה הגמרא, תיקו.
 60 בעי רב אשי, אם נשפכו מקצת מהן - ממי המרים, לאחר שמחק
 61 לתוכן את המגילה, ונשתתרו מהן מקצת מהמים, מהו - האם יכולה
 62 להיבדק במים הנותרים או לאו. מסיקה הגמרא, תיקו.
 63 אמר רבי יורא אמר רב ב' שבועות האמורות בסוטה, למה
 64 הוצרכו, ולא די בשבועה אחת. ומבאר, אחת - את השבועה
 65 הראשונה, משיביע הכהן קודם שנמחקת המגילה, ואחת - את
 66 השבועה השנייה משיביע הכהן לאחר שנמחקת. מקשה הגמרא,
 67 מתקין לה רבא, והרי תרויהו - שני השבועות קודם שנמחקת
 68 המגילה בתיבין בתורה, ומשמע שאת שתי השבועות משיביע לפני
 69 המחיקה. אלא אמר רבא - חולק על רבי יורא ומבאר באופן אחר,
 70 לעולם שתי השבועות הן לפני המחיקה. אלא שאת - השבועה
 71 השנייה היא שבועה שיש עמה אלה - מוכיח הכהן בשבועה את
 72 הקללה שתחול עליה אם ימצא שזינתה, ואחת - השבועה
 73 הראשונה היא שבועה שאין עמה אלה, אלא שבועה בעלמא
 74 שלא זינתה.
 75 שואלת הגמרא, היכי דמי שבועה שיש עמה אלה - כיצד משיביע
 76 אותה הכהן את השבועה עם האלה. ומבאר, אמר רב עמרם
 77 אמר רב, שאומר לה משביעני עליך בשמו של הקב"ה שלא
 78 נטמאת, ומוסיף לומר לה שאם אכן נטמאת, יבואו ביד המים
 79 לצבות בטן ולנפל ירך, והאשה אומרת אמן אמן, ומסכימה לשבועה
 80 זו ומקבלת את האלה עליה. דוחה הגמרא, אמר רבא, זה אינו
 81 נחשב 'שבועת האלה', שהרי אלה לחודה קיימא - האלה שאומר
 82 לה עומדת בפני עצמה ואינה חלק מהשבועה, ושביעה לחודה
 83 קיימא - השבועה שלא נטמאת עומדת בפני עצמה ואין מוכיח בה
 84 את האלה, ומהלשון 'שבועת האלה', משמע שמשיביע אותה אף על
 85 האלה. אלא אמר רבא 'שבועת האלה' נאמרת בלשון זו, משביעני
 86 עליך, שאם נטמאת יבואו בידך, ומקבלת על עצמה את האלה
 87 בשבועה. דוחה הגמרא, אמר רב אשי, גם זה אינו הביאור
 88 ב'שבועת האלה', כיון שבאופן זה נמצא שאלה איבא - על הקללה
 89 הוא משיביע אותה, ואילו שבועה ליבא - על המעשה עצמו אם
 90 נטמאה או לאו, אינו משיביע אותה. אלא אמר רב אשי, 'שבועת
 91 האלה' נאמרת בלשון זו, משביעני עליך שנכונים הם הדברים
 92 שאמרת שלא נטמאת, ומוסיף ומשיביע את האשה, ואם נטמאת
 93 יבואו בידך האלה.
 94 בשבועת הסוטה נאמר 'אמרה האשה אמן אמן', שצריכה הסוטה
 95 לקבל על עצמה את השבועה ולהודות עליה, מפרשת המשנה
 96 הטעם שכופלת האשה האמן בדבריה.
 97 משנה. שואלת המשנה, על מה היא אומרת הסוטה בשבועתה
 98 אמן אמן - שני פעמים. ומבאר, שעונה אמן על האלה - מקבלת
 99 על עצמה את הקללה שאמר לה הכהן שתחול עליה אם זינתה, וכן
 100 אמן על השביעה - מקבלת על עצמה את השבועה שמשיביעה
 101 הכהן, והרי זה כמי שנשבעת בעצמה, וכן אמן מאיש זה - נשבעת
 102 שלא זינתה עם אותו פלוני שקינא לה בעלה ונטתרה עמו, ומאיש
 103 אחר - נשבעת גם שלא זינתה עם אדם אחר. וכן אומרת אמן שלא
 104 שמייתי - נשבעת שלא זינתה אף בהיותה ארוסה ונשואה, ומכאן
 105 למדו דין לגולל שבועה, שאף שלא היה עליה קינוי כשהיתה
 106 ארוסה, מגלגלים עליה שבועה גם על זמן זה.

1 ועוד אמר רבא, אם כתבה הכהן - את המגילת סוטה על שני דפין
 2 - עמודים, כספר תורה הנכתב עמודים עמודים, הרי המגילה
 3 פסולה, משום ש'ספר' אחד אמר רחמנא - נכתב 'ספר' בלשון
 4 יחיד, ומשמע שצריך לכותבה בעמוד אחד, ולא יכתבנה שנים
 5 ושלשה ספרים.
 6 ועוד אמר רבא, אם כתב הכהן אות אחת בלבד מפרשת סוטה,
 7 ומחק את האות אחת במים, והמשיך וכתב אות אחת שלאחריה
 8 בפרשה, ומחק את האות אחת השנייה, וכן עשה עד סוף הפרשה,
 9 פסולה, אף שנמצא לבסוף שכתב ומחק את כל הפרשה, ונלמד
 10 מדכתיב 'העמיד את האשה לפני ה' ונעשה לה הפכה את כל
 11 התורה הזאת', שצריך שתהיה כולה כתובה יחד.
 12 בעי - הסתפק רבא, אם כתב הכהן ב' מגילות לשתי סומות -
 13 לכל אחת כתב מגילה מיוחדת עבורה, ומחקן - את שתי המגילות
 14 לתוך כוס אחד, מהו - האם כשרים המים לבדיקה, ונותנים לכל
 15 אהת מהם לשתות מהכוס או לאו. ומבאר הגמרא את צדדי הספק,
 16 שנאמר בפרשה 'ועשה לה הכהן את כל התורה הזאת, ולומדים
 17 שסדר בדיקת הסוטה צריך להיעשות לשם הסוטה שנבדקת, ויש
 18 להסתפק האם בתיבה לשמה בעינין - שרק כתיבת המגילה צריכה
 19 להיות לשמה, וממילא והאיבא - באופן זה יהיו המים כשרים
 20 לבדיקה, כיון שהמגילות נכתבו לשמן כדן. או דילמא לא די
 21 שכתבת המגילה תהיה לשמה של אותה סוטה, אלא בעינין נמי
 22 שהמחיקה לתוך המים תיעשה לשמה, וצריך שיהיה ניכר הדבר
 23 שנעשתה המחיקה לשמה, ובאופן זה שנמחקו שני המגילות לכוס
 24 אחת, לא ניכר שנעשתה המחיקה לשמן - ויהיו המים פסולים.
 25 מוסיף רבא להסתפק, ואם תמצא לומר - לפשוט כהצד השני,
 26 שאכן בעינין נמי תעשה המחיקה לשמה של אותה סוטה, ובאופן
 27 הקודם יהיו המים פסולים. מה יהיה הדין אם מחקן - את שתי
 28 המגילות ב' כוסות - כל מגילה מחק לתוך כוס נפרדת לשם סוטה
 29 אחת, וחוץ לאחר מיכן ועירבן - את המים של שני הכוסות יחד, מהו
 30 - האם מים אלו כשרים או לאו. ומבאר הגמרא את צדדי הספק,
 31 האם מחיקה לשמה בעינין - המחיקה עצמה צריכה להיעשות
 32 באופן שניכר שנעשתה לשם סוטה זו, וממילא והאיבא - באופן זה
 33 יהיו המים כשרים לבדיקה, כיון שעשה את המחיקות כדינם, וישתו
 34 שתיוק מזממים שהתערבו, או דילמא לא די שהכתובה והמחיקה
 35 יעשו לשם אותה סוטה, אלא צריכה כל אחת לשתות את המים
 36 שנעשו לשמה, ובאופן זה, הא לאו דידה קא שתיא - הסוטה הזו
 37 אינה שותה את המים שהוכנו עבורה, שהרי מעורב בהם מהמים
 38 שנעשו לשניה, והא - גם השניה לאו דידה קא שתיא שהרי שותה
 39 אף מימי חברתה המעורבים בהם - ויהיו המים פסולים.
 40 מוסיף רבא להסתפק, ואם תמצא לומר - לפשוט כהצד השני,
 41 שצריכה הסוטה לשתות דוקא את המים שנעשו לשמה, ולכן באופן
 42 הקודם יהיו המים פסולים כיון שהא לאו דידה קא שתיא, והא לאו
 43 דידה קא שתיא, אלא כל אחת שותה אף את מי חברתה המעורבים.
 44 מה יהיה הדין אם לאחר שעירבו את המים שבשני הכוסות, חוץ
 45 הכהן וחלקן - את המים לשתי כוסות, ונותן לכל אחת מהם לשתות
 46 מכוס אחת, מהו - האם מים אלו כשרים או לאו. ומבאר הגמרא
 47 את צדדי הספק, האם יש ביריה - שכשמחלקם, נחשב הדבר כאילו
 48 התברר שהמים שניתנו בכוס של האחת הם המים שנעשו עבורה,
 49 והמים שניתנו בכוס של השנייה הם המים שנעשו עבורה, ויהיו המים
 50 כשרים לבדיקה, או אין ביריה - אין זה נחשב שהתברר שכל אחת
 51 מדן קיבלה את המים שנעשו עבורה - ויהיו המים פסולים. מסיקה
 52 הגמרא, תיקו - נשאר הדבר בספק.
 53 בעי רבא, אם הכהן לא השקה את הסוטה את המים מתוך כלי,

סוטה. פרק שני - היה מביא דף יח עמוד א

רש"י

תוספות

על שני דפין. כדפין של ספר תורה העשוי עמודים: כתב אות אחת ומוקקה. על המים, והור וכתב אות שלא תחריק ומוקקה עד שהשלים את כלה פסול, וכתביה את כל התורה עד שתתאם כלה כגאון: לשמה. בספר לעצמו, וכתביה וקשה לה לשמה: מוחקה נמי. כבוס לשמה לעצמה. וקתא נבר המוחקה שהיא לשמה: השקה בסיב. שהוא תחיל כדרך

כתבה על שני דפין פסולה. מקשים לפירוש רש"י (שפי"ו) בדפין של ס"ת מפרק בתרא דגיטין (דף פ"ג) דתני שייך מקצת הגט וכתבו בדף השני והעדים מלמטה כשר ולא חשיב ליה שני ספרים כיון דמזמרה כדאמרבי' בפרק שני דגיטין (דף כ"ג) אהא הרי זה גיטך והנייר שלי אינה מגורשת וכו' בעי רב פפא בין שתיש לשיטה בין תיבה לחיבה מהו וקפריך ותיפוק ליה משום דספר אחד אמר

רחמנא ולא שנים לא צריכא דמזמרה ובהקומץ רבה (מנחות דף ל"ג) גבי מוזה אמר נמי אמר רב יהודה אמר שמואל כתבה על שני דפין פסולה מיתביה כתבה על שני דפין והניח בשני סיפין פסולה הא בסף אחד כשרה ראויה לשני סיפין קא אמר אלמא דשני דפין דקאמר שמואל בנחתין זה מזה קאמר שאין מערין להכי מפרש נמי הכא שני דפין שאינן מערין ופירש ר"י הא דאמר נמי בפ' ראויה ב"ד (נ"ח דף טו.) אפי' לרבנן דאמרין קרן פרה פסול כיון דאית בה גילדי כשנים ושלוש שופרות דמי ואע"ג דמחבריה התם נמי דרכו להוסיף בכל שנה גלח אחד והרי הוא כמביאו משופר אחד ומדבקו לזה כדתנן דיבק שבירי שופרות פסול מפני שמתחילתו לא היתה ברייתן בבת אחת וגיכר התוספת ולא מהני חיבורו דרומה כאילו גט שכתבו על ב' דפין ותפרין יחד דפסול דהוא חזקא כשכתב ר"ג במגילת סוטה על דף זה והוא על דף אחר אמרין ודחשבי שני ספרים והיה אם כתב לה שתי מגילות ומחוק לתוך כוס אחד וכן גבי גט אם נתן לה שני גיטין אע"ג דכל חד חדר שלם הוא וספר אחד בפני עצמו פסולין ולא מגישא בתריהו משום שנים או שלשה ספרים כדאמרין בפ' שור שנגח (דף ק"ג ט"ז) כופר אחד אמר רחמנא ולא שנים או שלשה כופרין ובפרק לולב הגזול (פסוק ל"ג) לינקוט תרתי תלת פרי אחד אמר רחמנא ולא שנים או שלשה פירות ואין להקשות מאי שנא משנתן שופר בתוך שופר אם קול פנימי שמע יצא ולא חשיב ליה כשני שופרות דהתם בשמיעה תליא מילתא דהוא לא שמע אלא קול הפנימי:

חזר וחלקו מהו יש ברייה או אין ברייה. האי לא דמי לברירה דמדלא מן הבור פלוגתא דר' אליעזר ב"י ורבנן בשור שנגח (דף ק"ג ט"ז) דהתם לא הוכר חלקו של אחד מהן לעולם אבל הכא הוכר הכתב ונתערב וכן ברייה משני לוגין שאני עתדי להפריש דמייתיה בפ' מרובה (ס"ג דף ט"ז) נמי לא הוכר המעשר מעולם וכן לכולהו ברירות דמייתיה בפ' כל הגט (ענין דף ט"ז) אבל דמי לברירה דמייתיה בבבל מערבין (ענין דף ט"ז) שתי נשים שלקחו קניניהו בעירוב או שנתנו דמי קניניהו לבחן איזה שירצה יקריב חטאת או זה שירצה יקריב עולה אע"ג דהוכרו מתחילה דמי כל אחת לא אמרי' זו מתכפרת במה שנקח מדמי חבירתה או שתי קנינן של אחת יקריב כולן לעולה ושל חבירתה לחטאת אינ' איכא דאמרין ברייה ואע"ג דחיי ליה התם כשהנתנו מיהו חזינן דקא מייית לה אשאר ברירות אלמא דליכא לאיפלוגי בין ברייה שהוכרה מתחילה לשאר ברירות וכן בפ' הוציאו לו (י"ח דף ט"ז) דמייתיה מתני' ר' יהודה אומר לא היו מביאין שופרות לקניי חובה מפני התערבות ומסיק משום תערובות ונימא שנתנו בעליה וקא פריך ונברוד' זוזי ונשדי בבמא איהו חתך לשטרור' יהודה לית ליה ברייה מנלן ומייתיה יהודאי דהלוקה יין מבין המעשר ומסיק מדתני' זוזי אלמא חבירתה דאם בא חכם למזורח אע"ג דליכא היכרא מעיקרא לברירה דארבעה זוזי דהוכר מעיקרא איכ' רבא מאי קא מבעיא ליה דלא פשיט מהניא ומהא נמי דתנן בפ' בתרא דמס' מעילה (דף ט"ז) פרוטה של הקדש שנפלה לתוך הכיס או שאמר פרוטה בכיס זה הקדש כיון שהוציא הראשונה מעל דברי ר"ע וחכאי' עד שיוציא את כל הכיס אלמא לר"ע אית ליה ברייה כי האי גזונא דאמר בפרוטה הראשונה הוברר הדבר שפרוטה ראשונה שעתה בידו היא היתה של הקדש שנפלה מיהא לא איתברירן לן התם מנאי פליגי ומהא נמי ליכא למפשט דמייתיה בבבורות פרק הלוקח בהמה (דף ט"ז) סאה תרומה שפלה לך חולין ר"א אומר תירום ותירק שאני אומר היא סאה שעתה היא סאה שנפלה ה"נ נימא שהחכם של לאה יגיע ללאה דהתם מקילטין דברבנן דמדאורייתא חדר תהרי בטל וריבאי הקשה בפ' הוציאו לו (י"ח דף ט"ז) אהא ונברוד' זוזי דתניא בתוספתא דמעילה (פ"ח) נזיר שהפריש מעות ואמר אלול חטאתי ואלו מעולתי ואלו שלמני ונתערבו חדר חלקו בין ג' בתמות בין נמוקים אחד בין משלשה מקומות מחלל דמי חטאת וכו' ודוקא כבי האי גזונא שרי אלא ליכא מעות וליקח בתוה לא חטאת ונימא הוברר דאלו חדר זממי חטאת לוי אמרי' מיהו מכל הני מה מצי בה מציא עור תימה אי אית לן ללמימר ברייה כי האי גזונא אם כן בה התערבות שבעולם חזור

שהתינוקות שותין: שיש עמה אלה. דכתביה כקדא מנייהו בשבועת האלה, ולקמיה מפרש היכי דמי: משביעיני עליה. בשם, ומזכיר שם: שלא נשמאת. שאת אומר אמת שלא נשמאת, היינו שבועה שאין עמה אלה: שאם נשמאת יבואו ביד. הפנים לצד שכן נטן בו, והיינו אלה: אפר רבא אלה לחזירה קרימא בו, שבועה ואלה יש כאן ושניהן על האשה, וקרא כתיב שבועת האלה שהשבועה של אלה: משביעיני עליך שאם נשמאת יבואו ביד. דאיכא השתא שבועת האלה, שמשביע את האלה שתחול: שבועה ליכא. על האשה, וקרא כתיב והשביע את האשה: משביעיני עליך שלא נשמאת ואת נשמאת יבואו ביד. משביעיני עליך שיהא אמת מה שאמרת בפנינו שלא נשמאת, ואם נשמאת יבואו ביד הפנים, ודקימא שבועה אאשה שלא נשמאת ואאלה שתחול: מהני אמן על האלה וכו'. לכך הוצרכו לכתוב: ארוכה ונשואה. על דף לגלוגל שבועה הוא מגלגל עליה ונתן של אירוסין אע"פ שלא היה בו קנין, ומכאן לגלגול שבועה מן התורה.

שומרת
מחקיק לה רבא: תרוניהו קודם שנמחקה מגילה פתובה? אלא אמר רבא: אחת שבועה שיש עמה אלה ואחת שבועה שאין עמה אלה. היכי דמי שבועה שיש עמה אלה? אמר רב עמרם אמר רב: "משביעיני עליך שלא נשמאת, שאם נשמאת יבואו ביד". אמר רבא: אלה לחודה קרימא ושבועה לחודה קרימא? אלא אמר רבא, "משביעיני עליך שלא נשמאת יבואו ביד". אמר רב אשי: אלה איכא שבועה ליכא?! אלא אמר רב אשי, משביעיני עליך שלא נשמאת, ואם נשמאת יבואו ביד: מתני' על מה היא אומרת "אמן אמן", אמן על האלה אמן על השבועה, אמן מאיש זה אמן מאיש אחר. אמן שלא שטיתי ארוכה ונשואה ושומרת

חזר וחלקו מהו יש ברייה או אין ברייה. האי לא דמי לברירה דמדלא מן הבור פלוגתא דר' אליעזר ב"י ורבנן בשור שנגח (דף ק"ג ט"ז) דהתם לא הוכר חלקו של אחד מהן לעולם אבל הכא הוכר הכתב ונתערב וכן ברייה משני לוגין שאני עתדי להפריש דמייתיה בפ' מרובה (ס"ג דף ט"ז) נמי לא הוכר המעשר מעולם וכן לכולהו ברירות דמייתיה בפ' כל הגט (ענין דף ט"ז) אבל דמי לברירה דמייתיה בבבל מערבין (ענין דף ט"ז) שתי נשים שלקחו קניניהו בעירוב או שנתנו דמי קניניהו לבחן איזה שירצה יקריב חטאת או זה שירצה יקריב עולה אע"ג דהוכרו מתחילה דמי כל אחת לא אמרי' זו מתכפרת במה שנקח מדמי חבירתה או שתי קנינן של אחת יקריב כולן לעולה ושל חבירתה לחטאת אינ' איכא דאמרין ברייה ואע"ג דחיי ליה התם כשהנתנו מיהו חזינן דקא מייית לה אשאר ברירות אלמא דליכא לאיפלוגי בין ברייה שהוכרה מתחילה לשאר ברירות וכן בפ' הוציאו לו (י"ח דף ט"ז) דמייתיה מתני' ר' יהודה אומר לא היו מביאין שופרות לקניי חובה מפני התערבות ומסיק משום תערובות ונימא שנתנו בעליה וקא פריך ונברוד' זוזי ונשדי בבמא איהו חתך לשטרור' יהודה לית ליה ברייה מנלן ומייתיה יהודאי דהלוקה יין מבין המעשר ומסיק מדתני' זוזי אלמא חבירתה דאם בא חכם למזורח אע"ג דליכא היכרא מעיקרא לברירה דארבעה זוזי דהוכר מעיקרא איכ' רבא מאי קא מבעיא ליה דלא פשיט מהניא ומהא נמי דתנן בפ' בתרא דמס' מעילה (דף ט"ז) פרוטה של הקדש שנפלה לתוך הכיס או שאמר פרוטה בכיס זה הקדש כיון שהוציא הראשונה מעל דברי ר"ע וחכאי' עד שיוציא את כל הכיס אלמא לר"ע אית ליה ברייה כי האי גזונא דאמר בפרוטה הראשונה הוברר הדבר שפרוטה ראשונה שעתה בידו היא היתה של הקדש שנפלה מיהא לא איתברירן לן התם מנאי פליגי ומהא נמי ליכא למפשט דמייתיה בבבורות פרק הלוקח בהמה (דף ט"ז) סאה תרומה שפלה לך חולין ר"א אומר תירום ותירק שאני אומר היא סאה שעתה היא סאה שנפלה ה"נ נימא שהחכם של לאה יגיע ללאה דהתם מקילטין דברבנן דמדאורייתא חדר תהרי בטל וריבאי הקשה בפ' הוציאו לו (י"ח דף ט"ז) אהא ונברוד' זוזי דתניא בתוספתא דמעילה (פ"ח) נזיר שהפריש מעות ואמר אלול חטאתי ואלו מעולתי ואלו שלמני ונתערבו חדר חלקו בין ג' בתמות בין נמוקים אחד בין משלשה מקומות מחלל דמי חטאת וכו' ודוקא כבי האי גזונא שרי אלא ליכא מעות וליקח בתוה לא חטאת ונימא הוברר דאלו חדר זממי חטאת לוי אמרי' מיהו מכל הני מה מצי בה מציא עור תימה אי אית לן ללמימר ברייה כי האי גזונא אם כן בה התערבות שבעולם חזור ויחלק משום ברייה ועוד אמאי לא פשיט ליה מפרק קמא דראש השנה (דף י"ג) דקיימא לן דיש בילה לשמן ויין נמצא דאין ברייה בדבר לך ובפרק התערבות (מנחות דף פ"ג) מייתיה ליה פלוגתא דרבי אליעזר ורבנן עזוחות של חטאת שנפל לתוך ולתוכה) מים וכו' ונראה דהבא קא מבעיא ליה מי אמרינן לא קפיד קרא אלא אמוחקה מן המגילה שתהא נכרת לתוך המים שלה אבל לתוך כוס אחד איכא למימר כל חרא שתייא מים ללאו דידה לאו מחיקה נכרת היא חזר וחלקו הרי מים של כל אחת נכרינן מי אמרינן ברייה וכו' חזר הוברריה מימיה אי דילמא אין ברייה כלומר ברירת מים בשעת מחיקה בעינן אבל על תערובת דיו של כתב המגילה לא קפדינן שהרי בשעת מחיקה בטל הכתב ולא תלי מילתא אלא במחיקה לתוך מים המבורכין לצרכה וקא מבעיא ליה מי אית לא בדקי לא משום דלא נמוקה כהלכתה אי משום דתורה היא: בע"ר'א השקה בסיב מהו. ליכא למיפשט מהא דאמר רבא בפרק ערבי פסחים (פסחים דף קט"ו) כרכן בסבי אפי' יצי אלא אמר רבא דלא יצא אלמא אין דבר מהם מפסיק בין המצה ובין בית הבלית אבל הכא דלא מפסיק קא מיבעיא ליה: על מה היא אומרת אמן אמן. בפרק שלישי

דמסכת שבועות (דף ט"ז) כל העונה אמן כאילו מציא שבועה מפיו ובפרק שבועת העדות (דף ט"ז) אמן יש בו ככלה יש בו שבועה ויש בו האמנת דברים:

סוטה. פרק שני - היה מביא דף יח עמוד ב

תוספות

רש"י

1 שומרת יבם וכנוסה. ואם הייתה במוחו ובקנה וקנא לה ונסתרה. מגלגל עליה שבועה שלא
2 נטמאת כשהיא שומרת יבם. ושומרת יבם מצופה וממתנת ליבם שייבמה. כמו ואבי שמר
3 את הדרך (ויקרא לו). לא תשומר על השתיים ולא ידע אמן שלא נטמאתי. היינו קבלת שבועה,
4 ואם נטמאתי יבאו בי היינו קבלת אלה כדרך שהשביעה. כדאמר לעיל בגמרא משביעני
5 עליך שלא נטמאת ואם נטמאת יבאו בך. והיינו
6 פירושו דאמן על השבועה אמן על האלה דתניא
7 ברישא: אמן שלא אטמא. שאם טמאת לאחר זמן
8 מנע מערערין אותה לאחר שהטמאת. כדתניא
9 בבבוינתא בגמרא: ולא על אחר שתתגרש בו.
10 ואפלו לר"מ דאמר מתנה על העתיד: ונטמאת.
11 בגירושיה. דאניא נאסרת עליו לחזור לו אלא
12 א"כ נשאת על ידי קדושין. וכי כתיב (ויקרא לו) לא
13 יוכל בעלה הראשון אשר שלחה לשוב לקחתה
14 אחר קדושין ונשואין כתיב. כדכתיב והיתה לאיש
15 אחר ונשאה האיש האחרון: נמי שנותה. כדתניא
16 שומרת יבם. אסורה ליבמה. כפאה שנותה תחת
17 בעלה שאסרה לבעלה. פדקתני שומרת יבם.
18 שמשביעה על זנות שנותה כשהיא שומרת יבם:
19 אי אסרת בשלמא. ונתנה נאסרת עליו. משום הכי
20 מתנה ע"י גלגול אף על אותו זנות. אלא אי
21 אסרת בה: אין קדושין תופסין. ונתנה האסורה
22 על המשדש בלאו. ורובן פליגי עליה ואמרי,
23 בחייבי פירותה הוא דלא תפסי אכל בחייבי לאון
24 תפסי. אלקא לר"ע משוי חייבי לאון חמורות
25 לענן אסריהו חייבי פירותה שהולך מזהו,
26 ולגבי לאסור על בעלה נמי כי חייב דהבא על
27 אשת איש שהיא בקרת אסורה על בעלה פן הבא
28 על שומרת יבם נמי שואי עליו בלא תנאה אשת
29 המת החוצה לאיש דר (ויקרא לו) אסורה על יבמה:
30 ומשוי לה. לחייבי לאון: כי ערוה. דכרת: נשואין
31 הראשונים. כגון גרשה והחזירה וקנא לה ונסתרה:
32 (על נשואי אחיו) מהו. לגלגל זנות שנתת אחיו,
33 דהא דתנן בבבוינתא ארוסה ונשואה שומרת יבם
34 ובנוסה לאו כדתא אמתא קאי שישקבי יבם
35 וישביענה על האיירוסין ונשואין של אחיו. אלא
36 מלי מלי קתני. אם הבעל משקה מתנה עמה על
37 ארוסה ונשואה. ואם הדבם שנסקה משקה מתנה
38 עמה שומרת יבם וכנוסה. הא אסירה הכי נמי
39 דמתנה. וזו נאסרת עליו בזנות נשואין הראשונים
40 לעולם וכן בזנות נשואי אחיו. כדאמר בפ"ק (שם)
41 (דף ע"ג) ואם מת חולצת בלא מתחייבמת: לא כפאמר
42 ר"מ אמן שלא אטמא. עלתה על דעתו שתבדק
43 עכשיו על העתיד: מערערין אותה. חזרין לה
44 לתוך גרונה באדם הדונק ע"י משקה נראה
45 כעושה ערער. והוא לשון נעקת שבר יעערו
46 (שפתי טו): על נשואין אחרונים. לר"מ דאמר מתנה
47 על העתיד מהו שינתה עמה בגלגול שבועה
48 שלא תטמא אם יגרשה והחזירה ותפסא: ואמר
49 דף יח: ויחזרה. טעמא דתפסא בימי גרושיה דלא
50 מיתקרא עליה. הא תפסא לאור חזרה הכי נמי
51 דמנעי עכשיו תורת הקנאות. תורה אחת לכל
52 הקנאות. שבבבלי יעשה לה בתורה הזאת: רבי
53 יהודה אומר זאת מעיקרא הוא. זאת ולא אחרת:
54 חופר שיחין. לכתובים מים לעולי גלגלים וכתובים: בשני אנשים. אם מת בעלה ה'
55 שהשקה ונשאת לאחר וקנא לה והיא נסתרה. וקבלנו עדותו של נחנאיא שישקה השני
56 רבי

1 אמן שלא אטמא. ירושלמי לא שדיה ר"מ אומר המים בודקין אותה מעכשיו אלא המים
2 פקודים בה לכשתטמא המים בודקין אותה למפרע: שומרת יבם שזינתה אסורה
3 ליבמה. פי אפי' לרנן דאמרי קידושין תופסין בחייבי לאון ופליגי אדר"ע הכא מהו
4 כדאמר בהאשה רבה (ויקרא לו) דכתיב בה לא תהיה אשת המת החוצה לאיש וזו לא תהא
5 בה והיה לור אילמא וקרא משוי לה כערה דלא
6 תפסי בה קידושין משום דאגידא ביה דהויא
7 כארסותה שזינתה:
8 אמרי במעברא לית הילכתא כרב המנונא.
9 בסוף פ"ק דסנהדרין (דף י"ג) מפרש
10 דאמרי במעברא היינו רבי ירמיה ונראה א"ע:
11 דפסיק דלית הילכתא כרב המנונא הילכתא
12 כותיה דאמר בהאשה רבה (ויקרא לו) דרב
13 סבירא ליה דאין קידושין תופסין ביבמה ושמואל
14 מספקא ליה ואמר בעניתינו עריבה גט ופסיק
15 אמרי בשמואל רב גידל אמר רב חזיא בר יוסף
16 אמר רב נישואין יש בה בזנות כדרב המנונא וכן ר'
17 יוחנן ור' ינאי סבירא להו החם דאין קידושין
18 תופסין ביבמה ופשיט לה ר' יוחנן ממתני' דלאחר
19 שהולך לך יבמך וא"ל רבי ינאי אי לאו דלדאי
20 לך חספא מוי משכחת מרגינתא תותיה וא"ל ר"ל
21 לרי"א אי לאו דקלסך גבאר מהו ה"א מתני' ר"ע
22 היא ומיהו ר"ל לא פליגי אדר' יוחנן דהא מוקי
23 התם באותו הפרק (דף ע"ג). דהא דקתני ומה במקום
24 שבא על האיסור קל נאסר האוסר בשומרת יבם
25 וכדרב המנונא ובסוף ההיא גמרא ובשליה
26 החולץ (ספ דף ע"ג) אמרין נמי אבי מספקא ליה אי
27 כרב אי כשמואל ובפ' הורקן בגיטין (דף ע"ג) פליגי
28 לישני דגמרא אי מתני' הוה תיובתא לרב המנונא
29 אי הוה סיעתיה והתם מצוי למידחי סיעתיה כי
30 הכא לאוקמיה מתינתין כר"ע אלא דחדי לה
31 מלישנא דמתני' גופיה בירושלמי מפרש היאך
32 קילס רבי ינאי לרבי יוחנן שקרא עליו הוליס חב
33 מכיס בני אל וליחו מעניך חב בני ושמה לתן
34 לחכם ורחם עדי ישמע חכם ויפסק לקח א"ל ר"ל
35 בתר כל אלו פסוקי קלוסייה יכול הוא פתר ליה
36 כר"ע ותו דחדי ליה התם והתיבניה מה איכפת לו
37 ממזר גבי קינוי התורה אמרה וקנא את אשתו
38 אפילו מקנת אשתו ולפום מסקנא דהתם משמע
39 דלית הילכתא כרב המנונא ודכי גרס התם
40 שומרת יבם שזינתה ר"א אומר מותרת לביתה ר'
41 ידועש בן יום ואמר אסורה לביתה א"ר ינאי
42 שומרת יבם שזינתה מותרת לביתה ותני כי
43 ונעלמה מעיני אישה ולא מעיני יבמה רבי יעקב בן
44 זבדי בשם ר' אבוחו מעשה היה וכתנת היתה
45 הותרת לביתה א"ר יוסי בר בון אף לא מכות אין
46 לה לפי הירושלמי משמע דפליגי רבי ינאי ארבי
47 ינאי אה דאמר בארשאה רבה א"ר ינאי בתבארי
48 נמנו וגמרו אין קידושין תופסין ביבמה גרסי הכי
49 בירושלמי א"ר שמואל לא כן א"ר ינאי נמנו
50 שלשים וכמה וקניס מנין שאין קדושין תופסין וכו':
51 מהו שזינתה אדם על נישואין האחרונים.
52 ירושלמי א"ר ינאי פשיטא אדם מוחל
53 על קינוי גירש כמי שמחל דרך עבדא קנא לה
54 וגירשה החזירה ונסתרה א"ר תימא גירש כמי שמחל צריך לקנאות לה פעם שניה אי תימא
55 גירש כמי שלא מחל אין צריך לקנאות לה פעם שניה אבל אם קנא לה ונסתרה וידע בה
56 וגירשה החזירה ונסתרה שנתה ולא בדקו אותה המים טהורה היא אם מאחר שאין המים
57 בודקין את האשה טמאה היא ואסורה לביתה: אין האשה שותה ושונה. ירושלמי כורכמית תוכיח ששתתה ושתלה לפני שמעיה וטבטליו: קבלנו עדותו בשני אנשים. ע"ע
58 בפ"ק קידושין (דף י"ג) דמוקמינן התם הא דקתני בגביבתי כיון שנמכר פעם אחת שוב אי אתה רשאי למוכרו בשני אדם אבל באדם אחד נמכר ונשנה (ולפירוש רש"י התם נחיא שפיר כיון
59 שנמכר פעם אחת וכו') מתוספת רבי: ורבנן בתראי הכתיב תורה. ואת' הא דרשין ליה בפ"ב דבריות (דף ע"ג) אדם מביא קרבן אחד אפילו אם קנא לאשתו על ידי אנשים הרבה ויל'
60 דהתם מיידי קודם ששתתה קנא לה מפולגי ונסתרה וקנא לה מפולגי ונסתרה וכן בעמם הרבה משקה בפעם אחת על כולן ונמאי מנחה אחת על כולן ונפקא לן מקנאות אבל הכא דרשין
61 לתורה שזינתה שחור וקנא לה לאחר שתיק ונסתרה שחורת ושזינתה שנית: הדרן עלך היה מביא

ביאורים למסכת סוטה דף יח עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מוכן המאור"

56 הַרְאִשׁוֹנִים - אדם שגירש את אשתו ואחר כך החזירה, וקינא לה
 57 ונסתרה בנישואין שניים, האם יכול לגלגל עליה שבועה שלא זינתה
 58 תחתיו בנישואין הראשונים, וכן הסתפק, לגבי יבם שייבם את
 59 היבמה וקינא לה ונסתרה, על נישואי אחיו מהו - האם יכול לגלגל
 60 עליה שבועה שלא זינתה כשהיתה נשואה לאחיו שמת, מביאה
 61 הגמרא ראייה לפשוט הספקות, תא שמע, שנינו במשנתנו, זה
 62 הפלל, כל שתיפעל ולא תהא אסורה לו לא היה מתנה עמה
 63 - על זנות שאינה נאסרת מחמתה על הבעל, אינו יכול לגלגל
 64 ולהשביעה, ויש לדייק, שרק על זנות שאינה נאסרת מחמתה אינו
 65 משביעה, תא אסירה - אך על זנות שנאסרת מחמתה על הבעל,
 66 הדין נמי דמתנה ומגלגל עליה כן. שמע מינה - ואם כן יש לפשוט
 67 ספקות אלו, שהרי אם זינתה תחתיו בנישואין הראשונים נאסרת
 68 עליו מחמת זה לעולם, וכן אם זינתה כשהיתה נשואה לאחיו נאסרת
 69 להתיבם לו מחמת זה, לפיכך יכול לגלגל שבועה על בעילות אלו,
 70 שהן בעילות שאסורות.
 71 שנינו במשנה, רבי מאיר אומר אמן שלא נטמאתי וכו', תנא
 72 מבאר הברייתא כוונת רבי מאיר, לא כשומר רבי מאיר - מה
 73 שאמר רבי מאיר שאומרת גם אמן שלא נטמאת - שנשבעת שלא
 74 תזנה בעתיד, לא עלה על דעתו לומר שאם בעתיד תטמא, המים
 75 בודקין אותה מעכשיו, אלא כך היא כוונתו, לכשתטמא - אם
 76 בעתיד תעבור על שבועתה ותזנה, המים ששתתה כשהביאה על
 77 מה שנסתרה מערערו אותה - יחזרו לה לתוך גרונה, ובודקין
 78 אותה - ויבררו שזינתה.
 79 פני - הסתפק רב אשי, לדעת רבי מאיר הסובר שנשבעת גם שלא
 80 תזנה בעתיד, מהו שיתנה אדם על נישואין האחרונים - האם יכול
 81 להשביעה גם שאם יגרשנה ויחזור וישאנה, שלא תזנה תחתיו בזמן
 82 הנישואין השניים. מבאר הגמרא את צדדי הספק, האם משביעה
 83 רק שלא תזנה תחתיו בנישואין אלו, כיון שאם תזנה נמצא שאסורה
 84 עליו תוך כדי הנישואין, אך באופן זה, כיון שהשתא - בזמן
 85 הנישואין הראשונים, מיהא לא אסירה ליה - אף אם תזנה בזמן
 86 הנישואין השניים, לא נאסרה עליו לזמן הנישואין הראשונים, אינו
 87 יכול כעת לגלגל עליה שבועה זו. או דילמא, כיון שזימנין דמגרש
 88 לה ונתר מהדר לה - אף שלא תיאסר בנישואין אלו, אך כיון שסוף
 89 סוף תיאסר עליו בזנות זו, יכול לגלגל עליה שבועה על כך. מביאה
 90 הגמרא ראייה לפשוט הספק, תא שמע שנינו במשנתנו, הפל שוין
 91 שלא היה מתנה עמה לא על זנות שהיתה קודם שנתארס, ולא
 92 על זנות שהיתה לאחר שנתארס, ממנו, ולכן אף אם בזמן שהיתה
 93 גרושה נסתרה לאחר ונטמאת - זינתה עם אחר, ואחר כך
 94 התוודעה בעלה הראשון, אינו נחשב שעברה על השבועה, כיון שלא
 95 היה מתנה עמה - לא השביע אותה על זמן זה. ויש לדייק, שרק
 96 על זנות בזמן שהיא עדיין גרושה אינו משביעה, תא יחזירה -
 97 ותיטמא - אך אם תזנה לאחר שיחזירה שוב, הדין נמי דמתני -
 98 יכול לגלגל עליה שבועה על כך. שמע מינה - מוכח כהנצי השני
 99 של הספק, שלדעת רבי מאיר מגלגל עליה גם שבועה זו.
 100 הברייתא דנה כמה פעמים אם קינא הבעל לאשתו ונסתרה בודקים
 101 אותה במים המאריים. הגו רבנן, נאמר במקרא בפרשת סוטה, "זאת
 102 תזרת תקנאות", ו'תורת' ריבוי הוא, ומשמעו שבכל הקנאות שיקנא
 103 לאשתו יעשה לה כתורה הזאת, ריבוי זה מלמד, שהאשה שזתה
 104 ושוניה על כל פעם שקינא לה בעלה והיא נסתרה. רבי יהודה חולק
 105 ואומר, מהמילה 'זאת', ממעטים, ולומדים שאין האשה שזתה
 106 ושוניה - שאין משקים אשה סוטה אלא פעם אחת, ואף אם שוב קינא
 107 לה בעלה ונסתרה - אין משקים אותה. אמר רבי יהודה, מעשה
 108 והעיד לפנינו נחזיקא חופר שיחין, שהאשה שזתה ושוניה פעם
 109 שניה, וקיבלנו עדותו לנהוג כן, בשני אנשים - שאם שתתה פעם
 110 אחת, ומת בעלה ונשאת לאחר, וגם הינני קינא לה ונסתרה, משקים

1 וְשׁוֹמְרֵת יָבֵם וְכַנּוּסָה - אם נישואיה של אשה זו בתורת ייבום הם,
 2 שמת אחיו ללא בנים וייבמה זה, וקינא לה ונסתרה תחתיו, מגלגל
 3 עליה גם שבועה שלא זינתה כשהיתה שומרת יבם, כלומר בזמן
 4 שהמתינה לייבום. חזרת הולדה של אשה שאמרה בתחילה, שאומרת
 5 הסוטה אמן על האלה אמן על השבועה, ומפרשת, שאמן על
 6 השבועה פירושו שאומרת אמן שלא נטמאתי - מקבלת עליה את
 7 השבועה שלא זינתה, ואמן על האלה היינו, ואם נטמאתי יבואו
 8 בי - מקבלת על עצמה שאם זינתה יבואו עליה הקללות האמורות
 9 במקרא. רבי מאיר חולק ואומר, שמלבד שאומרת אמן שלא
 10 נטמאתי - שנשבעת שלא זינתה תחתיו בעבר, אומרת גם אמן
 11 שלא נטמאתי - מגלגלים עליה שבועה שלא תזנה תחתיו גם להבא,
 12 ואם תזנה להבא, המים ששותה עכשיו יפגעו בה לאחר שתזנה.
 13 ומבאר המשנה, שהפל שוין - רבי מאיר וחכמים שנחלקו האם
 14 מגלגלים עליה שבועה שלא תזנה להבא, מודים שאין מתנה עמה
 15 - אין מגלגלים עליה שתשבע, לא על כך שלא זינתה קודם
 16 שנתארס לו. ולא על כך שלא תזנה לאחר שנתגרש ממנו.
 17 כלומר, שעל כך שאם לאחר שהתגרשה נסתרה לאחר ונטמאת -
 18 זינתה עם אחר, ואחר כך התוודעה בעלה הראשון, לא היה מתנה
 19 עמה - לא השביע אותה, משום שאף אם תזנה בעודה גרושה, אינה
 20 נאסרת לחזור אליו. ומבאר המשנה שאינה נשבעת על זמנים אלו,
 21 משום שהיה הפלל, אין משביעים אותה אלא על כך שלא זינתה זנות
 22 שנאסרה בה על בעלה, אך כל שתיפעל ולא היה אסורה לו -
 23 על זנות שלא נאסרת בה על בעלה, כגון אם זינתה קודם
 24 שהתארסה לו, לא היה מתנה עמה ומגלגל עליה שבועתה.
 25 גמרא. אומר רב המנוא, שומרת יבם שזינתה בעודה שומרת יבם,
 26 אסורה ליבמה - נאסרת להתיבם ליבם, אלא יחלוץ לה. שואלת
 27 הגמרא ממה למדו שנאסרת עליו, ומשיבה, יש להוכיח כן
 28 ממשנתנו, מדקתני שומרת יבם וכנוסה - שאם יבם את אשת אחיו
 29 וקינא לה ונסתרה לאחר הייבום, מגלגל עליה שבועה שלא זינתה
 30 בעודה שומרת יבם, אי אסרת בשלמא - אם נאמר שאם זינתה
 31 בעודה שומרת יבם, אסירה - נאסרת להתיבם ליבם, כרב המנוא,
 32 משום הדין שמתנה בהרה - מוכן הדבר שמגלגל עליה שבועה זו.
 33 אלא אי אסרת שאף אם זינתה בעודה שומרת יבם, לא אסירה -
 34 אינה נאסרת בכך על היבם, הדין מתנה בהרה - היאך מגלגל עליה
 35 שבועה שלא זינתה בזמן זה, והתנן - במשנתנו, זה הפלל, כל
 36 שאילו התיפעל ולא תהא אסורה לו - על זנות שלא אסרת אותה
 37 על בעלה, לא היה מתנה עמה - לא היה משביעה. אלא מוכח
 38 ממשנה כרב המנוא, ששומרת יבם שזינתה נאסרת על היבם.
 39 מביאה הגמרא, אמרי במערבא - אמרו בארץ ישראל, לית
 40 הילכתא ברב המנוא, אלא שומרת יבם שזינתה מותרת להתיבם.
 41 שואלת הגמרא, ואלא הא דקתני במשנתנו, שומרת יבם וכנוסה
 42 - ומוכח שנאסרת על היבם ולכן יכול לגלגל עליה שלא זינתה
 43 בעודה שומרת יבם. עונה הגמרא, תא מני - התנא של המשנה רבי
 44 עקיבא היא, דאמר אין קידושין תופסין בתיבי לאוין - אדם
 45 שקידש אשה שאסורה עליו באיסור לאו, אין הקידושין חלים, וכן
 46 אם תלד לו הולד ממזר. כלומר, וקשיו לה - שרבי עקיבא מחשיב
 47 אשה שאסורה באיסור לאו, בי ערה - כאשה שאסורה באיסור
 48 כרת. ולשיתתו, כיון ששומרת יבם אסורה לשוק באיסור לאו, אם
 49 עברה על האלה וזינתה, הרי היא כאשת איש שזינתה תחת בעלה
 50 שנאסרת על בעלה, וכמו כן היא נאסרת על היבם, ולכן סבר התנא
 51 שמגלגל עליה שבועה שלא זינתה בזמן זה. אך להלכה לא נפסק
 52 כרבי עקיבא, אלא הדין הוא שקידושין חלים בחייבי לאוין משום
 53 שאינם נחשבים כחייבי כריתות, ולכן שומרת יבם שזינתה אינה
 54 נאסרת על היבם.
 55 פני - הסתפק רבי ירמיה, מהו שיתנה אדם על נישואין

ישעיה פרק מא דיג

ו וַיִּחַזַק חֲרָשׁ אֶת־צִרְיָהּ מִחֲלִיק פְּטִישׁ אֶת־הוֹלֵם פֶּעַם אָמַר לְדַבֵּק טוֹב הוּא וַיִּחַזְקוּהוּ בְּמַסְמְרִים לֹא יְמוּט: (ס) ה וְאֵתָהּ יִשְׂרָאֵל עַבְדִּי יַעֲקֹב אֲשֶׁר בְּחַרְתִּיךָ זָרַע אַבְרָהָם אֲהַבִּי: ט אֲשֶׁר הִחֲזַקְתִּיךָ מִקְצוֹת הָאָרֶץ וּמֵאֲצִילֶיהָ קָרָאתִיךָ וְאָמַר לְךָ עַבְדִּי־אֵתָהּ בְּחַרְתִּיךָ וְלֹא מֵאֲסִתִּיךָ: י אֶל־תִּירָא פִּי עַמְּךָ־אֲנִי אֶל־תִּשְׁתַּע פִּי־אֲנִי אֱלֹהֶיךָ אִמְצִיתִיךָ אַף־עֲוֹרֹתֶיךָ אַף־תִּמְכַתִּיךָ בְּיָמִין צִדְקֶיךָ: יא הֲנִי יָבִישׁוּ וַיִּפְלְמוּ כָּל הַנְּחָרִים בְּךָ יְהִיוּ כְּאִין וַיֵּאבְדוּ אֲנֹשֵׁי רִיבְךָ: יב תִּבְקָשֶׁם וְלֹא תִמְצְאֵם אֲנֹשֵׁי מִצְנֶה יְהִיוּ כְּאִין וְכֹאֲפֶם אֲנֹשֵׁי מִלְחַמְתֶּךָ: יג פִּי אֲנִי יְהִנֶּה אֱלֹהֶיךָ מִחֲזִיק יְמִינְךָ הָאֹמֵר לְךָ אֶל־תִּירָא אֲנִי עֲוֹרֹתֶיךָ: (ס)

רש"י

העמדת רשעים אלו בעולם ואברהם נתיירא משם לפי שהרג את בני עילם שהם משם, איים כשם שאיי הים מסויימין בעולם כך אברהם ושם היו מסויימין בעולם: ואתה ישראל עבדי. אברהם שלא היה מזרע צדיקים עשיתי לו כל זאת. ואתה ישראל עבדי. הקנוי לי משני אבות. זרע אברהם אוהבי. שלא הכירני מתוך תוכחה ולימוד אבותיו אלא מתוך אהבה: (ט) אשר החזקתיך. לקחתך לחלקי כמו (שמות ד) וישלח ידו ויחזק בו: מקצות הארץ. משאר העכו"ם: ומאציליה. מן הגדולים שבהן: קראתיך. בשם לחלקי בני בכורי ישראל: ולא מאסתך. כזה שנאמר בו (מלאכי א) שנאתי: (י) אל תשתע. אל ימס לבך להיות כשעוה זו וזה הכלל כל תיבה שתחל' יסודה שי"ן כשבא לדבר בל' מתפעל התפעל או יתפעל התי"ו חולקת ונכנסת בין שתי אותיות שרשי התיבה כמו (ישעיה כט) וישתומם (מיכה ז) וישתמר חוקות עמרי (ש"א א) תשתכרין (איוב ל) תשתפך נפשי:

מצודת ציון

(ז) מחליק. מלשון חלק: פטיש. הוא המקבת וכן וכפטיש יפוצץ סלע (ירמיה כג): הולם פעם. שניהם ענין הכאה כמו והלמה סיסרא (שופטים ה) וכמו נפעמתי ולא אדבר (תהלים מז) וכפל המלה בשמות נרדפים ויורה על חוזק ההכאה: במסמרים. יתדות וכן וברזל לרוב למסמרים (דה"א כב): ימוט. מלשון נטיה וקלקול: (ט) החזקתיך. ענין אחיזה כמו ויחזיקו האנשים בידו (בראשית יט): מאציליה. כן יקראו הגדולים וכן ואל אצילי בני ישראל (שמות כד): (י) תשתע. ענין הפנה והסרה כמו ועיניו השע (לעיל ז): אמצתיך. ענין חוזק: תמכתיך. ענין סעד ומשען: (יא) הנחריים. מל' חרון וכעס וכן בני אמי נחרו בי (ש"ה א): כאין. כלא דבר: (יב) מצתיך. ענין מריבה כמו הן לריב ומצה תצומו (לקמן נח): וכאפס. דבר שאין בו ממש: (יג) מחזיק. אותו:

אלהיך כמאז: אמצתיך. בדברים טובים ונחומים: אף עזרתיך. בימים הקדמונים: אף תמכתיך. בהיותך ביד האויב תמכתיך בימיני לכל יעשה בך האויב כלה: בימין צדקי. ר"ל לא בגמול כי אם בצדקה: (יא) הן יבושו. באמת סוף הדבר יבושו כל הכועסים בך: אנשי ריבך. המריבים עמך: (יב) תבקשם. אפילו אם תבקשם לא תמצא את אנשי מצותיך: יהיו כאין וכו'. כפל הדבר פעמים רבות לגודל האבדון: (יג) מחזיק ימינך. ואחז ימינך לבל תפול: האומר לך וכו'. ר"ל הואיל ואני האומר לך לזה אל תירא כי אעזור לך:

(ז) ויחזק חרש. נוסך הפסל: את צורף. המרקעו בזהב: מחליק פטיש. באחרונה כשהוא מכה בנחת להחליק את המלאכה: את הולם פעם. הוא המתחיל בה כשהיא עשת ומכה בכל כחו: אומר לדבק טוב הוא. על אותן שהיו מחזירין אחר קרקע טובה לדבק בה עשיות ברזל: דבק. שולדור"א: ויחזקהו. לצלם: במסמרים לא ימוט. כולם יחזקו זה את זה: ויחזק חרש. זה שם שהיה נפח לעשות מסמרות ובריחים לתיבה: את צורף. זה אברהם שהוא צורף את הבריות לקרבן אל השכינה: את הולם פעם. זה אברהם שהלם כל המלכים האלה פעם אחת: אומר לדבק טוב הוא. טוב לידבק באלוה של זה: ויחזקהו. שם לאברה' להיות דבק בהקב"ה ולא ימוט: (ח) ואתה ישראל עבדי. ועלי יש לעזור לך סוף המקרא אל תירא כי אתך אני כך נראה לי חבור הענין לפי פשוטו ומ"א בבראשית רבה דורש כל הענין במלכי צדק ואברה' (ה) ראו איים אותה מלחמ' וייראו שם נתיירא מאברהם פן יאמר לו

מצודת דוד

(ז) ויחזק חרש. חרש העצים העושה הפסל חיזק בדבריו את הצורף להיות זריז במלאכת ציפוי טסי הזהב אשר יצפנו: מחליק פטיש. המכה בפטיש קטן להחליק את הטסין היה מזוז את המכה על הטסין בחוזק רב בהתחלת הרדוד למען יתחיל הוא מעשהו: אומר לדבק. כאשר ידבק הטסין על הפסל ישמח ויאמר הנה טוב הוא וכן יפה לו: ויחזקהו. מחזק הציפוי על ידי מסמרים למען לא יתפרד מעל הפסל: (ח) ואתה. אבל אתה ישראל אינך כמוהם כי עבדי אתה אשר בחרתי בך לי לעם לפי שאתה זרע אברהם אשר אהבני ופירש מעכו"ם: (ט) אשר החזקתיך. עבר במקום עתיד כדרך הנבואות ור"ל אחזיק בך להוציאך מקצות הארץ: ומאציליה. מגדולי הארץ קראתיך שתצא מרשותם ולא יהיה בהם כח לעצור אותך: בחרתיך. מאז בחרתי בך ולא מאסתך: (י) אל תשתע. אל תסור מעלי בחושבך אשר כבר עזבתך כי אני ה'

איוב פרק כב היח

ה הלא רעתך רבה ואיזקך לעונתיך: ו פירתחבל אחיך חנם ובגדי ערומים תפשיט: ז לאמים עיף תשקה ומרעב תמנעלחם: ח ואיש זרוע לו הארץ ונשוא פנים ישב בה: ט אלמנות שלחת ריקם וזרעות יתמים ידפא: י עלפן סביבותיך פחים ויבהלך פחד פתאם: יא אויחשך לאתראה ושפעתמים תכסך: יב הלאאלוה גבה שמים וראה ראש פוכבים פירמו: יג ואמרת מהידע אל הבעד ערפל ישפוט: יד עבים סתרולו ולא יראה וחוג שמים יתהלך: טו הארח עולם תשמור אשר דרכו מתיאון: טז אשרקמטו ולאעת נהר יוצק יסודם: יז האמרים לאל סור ממנו ומהיפעל שדי למו: יח והוא מלא בתיהם טוב ועצת רשעים רחקה מני:

רש"י

במעשה החושך: הבעד ערפל ישפוט. הכנגד החושך הזה יראה וישפוט, הנה: (יד) עבים סתר. לפניו ולא יוכל לראות: וחוג שמים יתהלך. ולא ידע את אשר בארץ: חוג. עוגל מחוגת שמים כמו ובמחוגה יתארהו (ישעיה מה) קומפ"ש בלע"ז: (טו) האורח עולם. הדרך הראשונים אשר מאז: תשמור. שמרת בלבך לזכור מה נהייתה בהם: (טז) קומטו ולא עת. נגזרו בלא עתם: נהר וגוי. ונהר של מבול או גפרית ואש של סדום הוצק ביסודם:

(ה) הלא. יודע הוא כי רעתך רבה: (ח) ואיש זרוע לו הארץ. בתמיה וכי מחמת שהיית גדול תירש את הארץ כלום הוא ראוי להתקיים: ישב בה. יאריך בה כמו ותשבו בקדש (דברי"א): (יא) או חשך לא תראה. כלומר לא תתן עיניך ובטחונך בכח לאמר: (יב) הלא אלוה גובה שמים. ולא ישפיל לראות: וראה ראש פוכבים כי רמו. כמו וראה עניי שבסוף מענה החמישי (לעיל ז) כלומר ונתן אתה עין בראש פוכבים כי רמו ובשביל כך אמרת: (יג) מה ידע אל.

מצודת ציון

(ו) תחבול. תמשכן כמו לא יחבול רחים (דברים כד): (ט) שלחת. ענין טירוד וגירושין: ידוכא. יכותת: (י) פחים. רשחות: (יא) ושפעת. הרבה כמו שפעת גמלים (ישעיה ס): (יג) ערפל. עב הענן: (יד) וחוג. ענין עגול כמו חוק חג על פני מים (לקמן כח): (טו) דרכו. הלכו: (טז) קומטו. נתכווצו כמו ותקמטני לעד היה (לעיל טו) ור"ל הזקינו כי דרך הזקנים להתקמט בפניהם:

מצודת דוד

(ה) הלא וגוי. כאומר אבל אני אשיבך מלין בעבורו שהדין עמו בדבר היסורים הבאים עליך כי הלא רעתך רבה ר"ל לגדול כמותך יחשב כל דבר לרב כי הרבה ילמדו ממך וזה ואין קץ לעוונותיך כי הכל בא ממך ותלוי בך: (ו) כי תחבול. אם דבר מי למוֹלך תענש אותו בכסף ותקח ממנו משכון ועם הוא בחנם כי לא לזה ממך מאומה: ובגדי ערומים תפשיט. אף מן האנשים שאין להם כ"א מלבוש אחד ובהעדרם ילכו ערום הנה פשטת בגדיהם ונשארו ערומים וקראם ערומים

ע"ש סופם וכן אפיתי על גחליו לחם (ישעיה מד): (ז) לא מים. לא השקית מים לעיף ומנעת לחם מן הרעב כי כאשר חבשת את מי בבית האסורים היה נמנע ממנו לחם ומים: (ח) ואיש זרוע. כאומר הנה בעיני העם התאכזרת ועשית משפט חרוץ אבל מי שהיה אלם ובעל זרוע היה לו כל הארץ ועשה בה כל חפצו ולא מחית בידו עם כי היה לאל ידך: ונשוא פנים. מי שהיה נשוא פנים בעבור רוב העושר וכדומה הוא ישב בכולה כאילו היתה שלו ולא מחית בו: (ט) אלמנות. אבל כאשר שמעת דבר עולה מאלמנות לא חסת עליהן כי גרשת אותן מן הארץ ריקם כי עוד לקחת כל אשר להן וזוה נדכא א"כ חווק היתומים בניהן כי כאשר גרשת אמותיהן לקחת כל אשר להן אל מי יפנו היתומים לעזרה ולא חסת גם עליהם: (י) על כן. ובגמול כל אלה פורש סביבותיך פחים להלכד בהם ותבהיל אותך פחד פתאום לנפול בפח מחרדת הפחד: (יא) או חשך וגוי. או בא עליך חשך אשר לא תראה את הפח להשמר ממנה או מרבית המים כסו אותך ור"ל הנה בגמול הוכן לך מכאובים בעבור הפחד השלוח עליך נתבלבל דעתך לבל תוכל להזהר או המקום סכל דעתך והחשיך שכלך לבל תדע להזהר או שרבים מכאובים כמים היכן לך עד שיהיה מן הנמנע להשמר מהן: (יב) הלא אלוה. כאומר ואם אמנם כל אלה עשית ותכחש לומר צדקתי אין זאת כ"א תחשוב הלא אלוה ברום השמים ורואה אתה ראש הכוכבים ותחילתם אשר רמו למעלה ותאמר הלא ה' למעלה מכולם ויש א"כ מרחק רב ממנו לארץ: (יג) ואמרת. ובעבור זה תאמר מה ידע אל ממעשה בני אדם הלא רב המרחק וכי דרך הערפל אשר סביבו ישפוט מעשה האדם וכאומר וכי הערפל המפסיק יהיה עוד סבה לשידע: (יד) עבים סתר לו. הלא העבים לו למסתור ולא יראה דרך בה כי הלא יתהלך על עגול השמים וא"כ העבים יפסיקו בינו לארץ: (טו) האורח. האם תשמור בלבך הדרך אשר טעו בו כל בני עולם וחזרו ופירש אשר דרכו בו אנשי און הם אנשי דור המבול: (טז) אשר קומטו. אשר בעבור זה הזקינו ומלאו קמטים בלא עתם ר"ל נכרתו מן העולם קודם זמנם כי נהר מי המבול נשפך ביסודם ר"ל בארץ אשר עמדו עליה: (יז) האמרים. אשר אמרו על האל הנה הוא סור ממנו ומהו הדבר אשר יפעל שדי להם הלא סר השגחתו ומסר הכל ביד מערכת השמים: (יח) והוא מלא. ואף כי המקום ב"ה מלא בתיהם מטוב ומה היה להם לכחש בהשגחתו ובאמת עצת הרשעים ההם רחקו ממני ר"ל לא אוכל להבין מה ראו לשטו' זה הלא לא היו חסרים כלום ולמה זה כחשו בהשגחתו:

פ ר ק ע ש ר י מ ו ש נ י מ

א חֲבִית שֶׁנִּשְׁפְּרָה – מִצִּילִין הֵימְנָה מִזֶּזֶן שְׁלֹשׁ סְעוּדוֹת. וְאָמַר לְאַחֲרֵיהֶם: בּוֹאוּ וְהִצִּילוּ לָכֶם, וּבִלְבָד שְׁלֹא יִסְפְּגוּ. אֵין סוֹחֲטִין אֶת הַפְּרוֹת לְהוֹצִיא מֵהֶן מִשְׁקִין; וְאִם יֵצְאוּ מִעֲצָמָן – אֶסְרוּן. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר: אִם לֹא־כֵלִין – הַיּוֹצֵא מֵהֶן מִתָּר, וְאִם לְמִשְׁקִין – הַיּוֹצֵא מֵהֶן אֶסוּר. חֲלוֹת דְּבִשׁ שֶׁרִסְקָן מִעֲרֵב שֶׁבֶת, וְיֵצְאוּ מִעֲצָמָן – אֶסְרוּיִם; וְרַבִּי אֱלֶעָזָר מֵתִיר.

ב כָּל שֶׁבֶא בַחֲמִין מִעֲרֵב שֶׁבֶת – שׁוֹרִין אוֹתוֹ בַחֲמִין בְּשֶׁבֶת; וְכָל שְׁלֹא בֵּא בַחֲמִין מִעֲרֵב שֶׁבֶת – מְדִיחִין אוֹתוֹ בַחֲמִין בְּשֶׁבֶת; הַיּוֹן מִן הַמְּלִיחַ הַיֵּשֵׁן וְדָגִים מְלוּחִים קָמָנִים וְקוּלִיִּים הָאֶסְפָּנִין, שֶׁהִדְחָתָן זֶה הֵיא גָמַר מְלֹאכְתָּן. ג שׁוֹכֵר אָדָם אֶת הַחֲבִית לְאָכַל הֵימְנָה גְרוּגְרוֹת, וּבִלְבָד שְׁלֹא יִתְפַּן לְעִשׂוֹת כְּלִי. וְאֵין נֹקְבִים מְגוּפָה שֶׁל חֲבִית;

פירוש ברטנורא

כב א מִצִּילִין מִזֶּזֶן ג' סְעוּדוֹת. ואפילו בכלים הרבה, דאלו בכלי אחד אמרו בפרק כל כתבי דכמה דבעי מציל: לכפ. כל אחד מוון ג' סעודות: ובלבד שלא יספגו. שלא ישים ספוג לשאוב היין ולהחזיק, ואף על פי שיש לספוג בית אחיה דליכא חשש סחיטה, שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחול. ואפילו ליקח בידו שמן ודבש שהן עבים ונדבקים ולקח ידו בשפת הכלי אסור, שלא יעשה כמעשה חול: אין סוחטין את הפירות. דה"ל מפרק תולדה דרש: אסורין. גזירה שמא יסחוט לכתחלה: ר"י אומר אם לאוכלין. היו אותן פירות מכונסים, היוצא מהן מותר, דלא נוחא ליה כמה שובו וליכא למגור בהו שמא יסחוט: ואם למשקין. היו מכונסין דניחא ליה במאי דנפק מניהו, היוצא מהן אסור, גזירה שמא יסחוט. וביתים וענבים מודה ר"י לחכמים דאע"ג דכנסן לאוכלים היוצא מהן אסור, כיון דדרבן לסחיטה קיימי כי אתו לדי משקה היוב דעתיה בהכי. ובשאר מיני פירות מודים חכמים לר"י, כיון דלאו דרבן לסחיטה. לא נחלקו אלא בתותים ורמונים, דרבי יהודה מרמה להו לשאר פירות וחכמים מרמו להו ליתים וענבים. והלכה כר"י: חלות דבש. כשהן מרוסקים וב הדבש מעצמו מתוך השעורה ואין דרך לסחוט, הילכך ר"א מותר, וחכמים אסורים גזרו אטו שאין מרוסקין. והלכה כר"א: **ב** כל שבא בחמין. שנתבשל: מדיחין. דהדחתו אינה בשולו אבל לא שורין: היין מן המליח הישן. דג מליח שעברה עליו שנה משנמלח: וקוליים האספנין. דג שקליפתו דקה והדחתו בחמין הוא גמר בשולו: **ג** שוכר אדם את החבית. מפני שהוא מקלקל: ובלבד שלא יתכוין לעשותה כלי. לעשות לה פה נאה: אין נוקבים מגופה. הרבוקה כפי חבית אלא

משניות מבוארות – קהתי

ולענבים. והלכה כרבי יהודה. חלות דבש – חלות של שעורה הניטלות מן הכוורת, ובהן הדבש, שֶׁרִסְקָן מִעֲרֵב שֶׁבֶת – כדי שיוזב מהן הדבש, וְיֵצְאוּ מִעֲצָמָן – ויצא הדבש בשבת מעצמו מתוך החלות המרוסקות, אֶסְרוּיִם – אסור הדבש באכילה בשבת זו, לפי שחוששים שמא ירסק את חלות הדבש בשבת, וְרַבִּי אֱלֶעָזָר מֵתִיר – לאכול את הדבש בשבת, שאינו חושש שמא ירסקן בשבת. וכן הלכה (ענין "תוספות יום טוב").

י ו ס ר א ש ו י

ב א ו ר מ ש נ ה א

חֲבִית – של יין, וכיוצא בזה, שֶׁנִּשְׁפְּרָה – בשבת, מִצִּילִין הֵימְנָה מִזֶּזֶן שְׁלֹשׁ סְעוּדוֹת – כמו מפני הדליקה שנפלה בשבת (לעיל טז, ב-ג); ומותר להציל כשיעור הדרוש לו לשלש סעודות אפילו בכלים הרבה, שאילו בכלי אחד הרי שנינו (שם), שמציל בו אפילו מאה סעודות. ומה שלא התירו יותר ממזון שלש סעודות, הטעם הוא כמו בדליקה, שחששו חכמים, שמא מתוך שהוא בהול על ממונו יבוא לתקן את החבית (ש"ו הלי שבת שלה, א), או שמא יביא כלים דרך רשות הרבים (גמרא שבת קי"ז, ב). וְאָמַר לְאַחֲרֵיהֶם: בּוֹאוּ וְהִצִּילוּ לָכֶם – וכל אחד מציל כדי שלש סעודות, וּבִלְבָד שְׁלֹא יִסְפְּגוּ – שלא ישים ספוג ביין, כדי לשאבו ולהטיפו אחר כך לכלי, גזירה שמא יסחוט את הספוג (דש"י); ויש מפרשים, שאפילו כשאין חשש סחיטה, כגון שיש לספוג בית אחיה, מכל מקום לא יספוג ביין, שלא יעשה בשבת כדרך שהוא עושה בחול. הרמב"ם כותב את שני הטעמים כאחד: "ובלבד שלא יספוג ביין... שאם יעשה כדרך שהוא עושה בחול שמא יבוא לידי סחיטה" (הלי שבת כב, סז). אֵין סוֹחֲטִין אֶת הַפְּרוֹת – בשבת, לְהוֹצִיא מֵהֶן מִשְׁקִין – שסחיטת פירות היא תולדת "הדש"; וְאִם יֵצְאוּ מִעֲצָמָן – כלומר ואפילו יצאו המשקים מעצמם, אֶסְרוּיִם – המשקים בשתיה באותה שבת, גזירה שמא יבוא לסחוט הפירות בידיים בשבת. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר: אִם לֹא־כֵלִין – אם הפירות עומדים לאכילה, הַיּוֹצֵא מֵהֶן מִתָּר – בשתיה בשבת, שהואיל ואין דעתו נוחה מזה שיצאו מהם המשקים, אין לחשוש שמא יסחוט; וְאִם לְמִשְׁקִין – אבל אם הפירות עומדים למשקים, הַיּוֹצֵא מֵהֶן אֶסוּר – שהואיל ודעתו נוחה מהמשקים שיצאו, גזרו שמא יסחטם בידיים בשבת. בגמרא מבואר, שבזיתים וענבים אף רבי יהודה מודה, שאפילו הם עומדים לאכילה, היוצא מהם אסור, לפי שעיקרם של פירות אלו לסחיטה עומדים; ובשאר מיני פירות שאינם אלא לאכילה, אף חכמים מודים, שהמין היוצא מהם מותר, שאין דרכם בסחיטה; לא נחלקו חכמים ורבי יהודה אלא בתותים וברימונים, שרבי יהודה מרמה אותם לשאר הפירות, וחכמים מדמים אותם לזיתים

י ו ס נ י

ב א ו ר מ ש נ ה ג

לעיל (יג, א) שנינו, שכל המקלקלים פטורים, אבל לכתחילה אסור לקלקל בשבת משנתנו באה ללמד, שלצורך אכילה בשבת, מותר לקלקל אף לכתחילה. שׁוֹכֵר אָדָם אֶת הַחֲבִית לְאָכַל הֵימְנָה גְרוּגְרוֹת – חבית שיש בה גרוגרות (תאנים יבשות), ואי אפשר לפתחה, מותר לשבור אותה בשבת כדי להוציא ממנה גרוגרות לאכילה, מפני שהוא מקלקל את החבית, ומותר לקלקל אף לכתחילה לצורך אכילה בשבת (הר"ן). וּבִלְבָד שְׁלֹא יִתְפַּן לְעִשׂוֹת כְּלִי – לעשות לה נקב יפה, שיש בו

דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה; וְחֻכְמַיִם מִתִּירִין. וְלֹא יִקְבְּנָה מִצְדָּה; וְאִם הִיְתָה נִקְוָה – לֹא יִתֵּן עָלֶיהָ שְׁעוּה, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מִמְרָה. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: מַעֲשֵׂה בֶּא לִפְנֵי רֶבֶן יוֹחָנָן בֶּן זַבְדַּי פְּעֵרָב, וְאָמַר: חוֹשְׁשֵׁנִי לוֹ מִחֻפְּאָתָא.

ד נִתְּנִין תְּבַשִּׁיל לְתוֹךְ הַבּוֹר בְּשָׂבִיל שְׂמוּר, וְאֵת הַמַּיִם הַיְפִים בְּרַעִים בְּשָׂבִיל שְׂיָצוּנו, וְאֵת הַצּוּנָן בַּחֲמָה בְּשָׂבִיל שְׂיַחְמוּ. מִי שֶׁנִּשְׁאָרוּ בְּלוֹי בְּדֶרֶךְ בְּמַיִם, מִהֶלֶךְ בְּהֵן וְאִינוּ חוֹשְׁשִׁין. הַגֵּיעַ לְחֻצֵּר הַחִיצוֹנָה, שׁוֹטְחֵן בַּחֲמָה, אֲבָל לֹא כִנְגַד הַעָם.

ה הַרְחוּץ בְּמֵי מַעְרָה וּבְמֵי טְבָרְיָא וְנִסְתַּפְּנו, אֶפְלוּ בְּעֵשֶׂר אֲלַנְטִיאוֹת – לֹא יִבְיָאֵם בִּידוֹ; אֲבָל עֲשָׂרָה בְּנֵי אָדָם מִסְתַּפְּנִין בְּאֲלַנְטִיָּת אַחַת, פְּנִיחֵם יְדִיהֶם וְרַגְלֵיהֶם, וּמְבִיאִין אוֹתָהּ בְּיָדָן.

פירוש ברטנורא

נוטל את כולה דכי נקיב לה מתקן פתחא הוא: ר' יוסי מתיר. דאין דרך פתח חבית בכך. והלכה כר' יוסי: ולא יקבנה מצדה. כלומר הא דשרי ר' יוסי להיות נוקב את המנופה, לא שרי אלא למעלה בראש המנופה דלאו אורחא למעבד לפתחא התם אלא נוטל כל המנופה. אבל מצדה, זמנין דעביד ליה לנקב בצד המנופה משום פתחא ואינו רוצה לפתחה למעלה שלא יפלו צרורות או עפר כיון: ממרת. ויש כאן משום ממהק: פערב. שם מקום: חוששני לו מחטאת. אם מירח השעוה לרבקה בדופני הכלי סביב הנקב:

ד לתוך הבור. שאין בו מים: שיהא שמור. שלא יסריח מחמת החום. והא קמ"ל דלא חיישין דלמא אתי לאשוויי גומות שבקרקעית הבור כדי שיהא שוה להושיב שם הקדרה: ואת המים היפים. הראויים לשתיה: ברעיעם. בתוך מקוה מים רעים שאינן ראויין לשתיה. ומולתא דפשיטא היא ומשום סיפא נקט לה, דתנן ואת הצוננים [בחמה] בשביל שיחמו, מהו דתימא נגזור דלמא אתי לאשמוזי ברמין, קמ"ל: מי שנשאר בלוי. שנפלו במים בשבת: מחלף עמחן ואינו חושש. שמה יחשדו אותו ששכסן: הגיע לחצר החיצונה. הסמוכה למבוא העיר שהוא מקום המשתמר: שוטחן בחמה. ליבשן: אבל לא כנגד העם. שיחשדוהו ששכסן. ומשנה זו דחוויה היא, שהלכה בדינו כל דבר שאסרו חכמים מפני מראית העין אפילו בחדרי חדרים אסור, הילכך אסור לשטחן אפילו שלא כנגד העם:

ה ונסתפגו. וקנה: אפילו בעשר אלונטיות. סדונים שמקנחים בהן, ונסתפג בהן זה אחר זה אע"פ דלא נפיש מיא בכל חד וחד אפ"ה לא יביאם בידו לתוך ביתו, אפילו ע"י עירוב, שאין כאן איסור הוצאה, אלא גזרה שמה יבש ויסתמם כבואו: אבל עשרה בני אדם. הואיל ומרוכזין הם מדברי אהרדי. ואפילו חרא אלונטית לעשרה בני אדם דהשתא נפיש בה מיא אפילו הכי מביאין אותה בידם ולא גורנין שמה יסתמה, הואיל ומרוכזים הן: פניחם ידיהם ורגליהם. אורחא דמלתא נקט וה"ה לכל גופן. ואין הלכה כמשנה זו אלא אפילו אחד מביא בידו אלונטית שנסתפג בה ולא חיישין שמה יחסו:

משניות מבוארות – קהתי

ליתנו בשבת, פְּרָעִים – בתוך בור של מים עכורים שהם צוננים, בְּשָׂבִיל שְׂיָצוּנו – כדי שהמים היפים יהיו צוננים. הלכה זו פשוטה היא, ולא נשנתה כאן אלא משום ההלכה הבאה: וְאֵת הַצּוּנָן – מים צוננים, בַּחֲמָה – מותר ליתנם בשבת בשמש. ויש גורסים: בחמין – במים חמים (הרין; הר"ף), בְּשָׂבִיל שְׂיַחְמוּ – שיתחממו המים הצוננים; ובאה המשנה להשמיענו, שאין חוששים שמה יטמינם ברמץ (באפר חם). מִי שֶׁנִּשְׁאָרוּ בְּלוֹי בְּדֶרֶךְ בְּמַיִם – שנפלו בגדיו במים בהיותו בדרך בשבת, מִהֶלֶךְ בְּהֵן – מותר לו להלך בבגדיו הרטובים, וְאִינוּ חוֹשְׁשִׁין – שמה יחשדוהו אנשים שכיבסם בשבת. ויש מפרשים: ואינו חושש – שמה יבוא לידי סחיטה (ומב"ם הל' שבת כב, כ). הַגֵּיעַ לְחֻצֵּר הַחִיצוֹנָה – הראשונה בכניסה לעיר, שהוא מקום המשתמר, ויכול להניח שם את בגדיו, שוֹטְחֵן בַּחֲמָה – פושט את הבגדים ושוטחם בשמש לייבשם, אֲבָל לֹא פְּנַגְד הַעָם – לא ישתחם לצד הרחוב, שהרבים עוברים שם, שמה יחשדוהו שכיבס את הבגדים בשבת. ואין הלכה כמשנה זו, אלא כרבי אלעזר ורבי שמעון (בבביתא שבת קמו, ב), האוסרים לשתוח את הבגדים הרטובים אפילו במקום מוסתר, שלא כנגד העם, שכל מקום שאסרו חכמים מפני מראית העין, אפילו בחדרי חדרים אסור (ומב"ם הל' שבת כב, כ).

משום תיקון כלי. וְאִין נִקְבִים מְגוּפָה שֶׁל חֲבִית; דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה – נוהגים היו להגיף את פי החבית של יין במגופה, היינו כיסוי של חרס, ולהדביק סביבה זפת או שעווה, וכשהיו רוצים ליטול ממנה יין, היו נוקבים במגופה נקב צר, ומטים את החבית, ומוציאים יין דרך אותו נקב; וסובר רבי יהודה, שאסור לנקוב את המגופה בשבת, לפי שהוא כמתקן פתח, אלא יסיר את המגופה כולה מהחבית, וְחֻכְמַיִם מִתִּירִין – לנקוב את המגופה, שאין דרך פתח בכך, וכן הזכ"ה. ויש גורסים: ורבי יוסי מתיר (ומב"ם; ברטנורא). וְלֹא יִקְבְּנָה מִצְדָּה – כלומר שלא התירו חכמים אלא לנקוב למעלה בראש המגופה, אבל בצד המגופה אף חכמים מודים שאסור לנקבה בשבת, לפי שפעמים נוקבים שם משום פתח חבית, והואיל ואין רוצים לפתחה למעלה, שלא יפלו צרורות או עפר לתוך היין (גמרא). וְאִם הִיְתָה נִקְוָה – החבית, לֹא יִתֵּן עָלֶיהָ שְׁעוּה – בשבת, כדי לסתמה, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מִמְרָה – מחליק את השעווה בדפנות החבית סביב הנקב, ויש בזה משום "ממחק" שהוא אב מלאכה. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: מַעֲשֵׂה בֶּא לִפְנֵי רֶבֶן יוֹחָנָן בֶּן זַבְדַּי פְּעֵרָב – שם מקום, שבה לפניו מעשה שם במי שנתן שעווה על נקב החבית בשבת, וְאָמַר – רבן יוחנן בן זכאי: חוֹשְׁשֵׁנִי לוֹ מִחֻפְּאָתָא – חושש אני שמה מירח את השעווה להרביקה בדפנות החבית, ונמצא חייב חטאת.

בענין המחלוקת של רבי יהודה וחכמים, אם מותר לנקוב מגופה של חבית, בארנו כדעת רב הונא בגמרא; אבל דעת רב חסדא היא. שלא נחלקו רבי יהודה וחכמים אלא בעשיית נקב בצד המגופה, שרבי יהודה אוסר, לפי שיש נוקבים שם משום פתח, וחכמים מתירים, שלדעתם אין דרך פתח בכך. ומה ששנינו: "ולא יקבנה מצדה" היינו בגוף החבית מצידה, שבכגון זה ודאי מתקן פתח הוא, ולכן אף חכמים מודים, שאסור לעשותו בשבת.

באור משנה ד

נִתְּנִין תְּבַשִּׁיל – בשבת, לְתוֹךְ הַבּוֹר – שאין בו מים, בְּשָׂבִיל שְׂיַחְמוּ – בתוכו, שלא יתקלקל מחמת החום. בגמרא מבואר, שמשנתנו באה להשמיע, שאין חוששים שמה יבוא להשוות את הגומות בקרקעית הבור, כדי שיהא מושב נוח לקדרה ולא תטה לצדדים; וְאֵת הַמַּיִם הַיְפִים – כלי של מים היפים לשתיה, מותר

י ו ס ש ל י ש י

באור משנה ה

משנה זו והמשנה שלאחריה עוסקות בדברים שנוהגים במרחץ. הַרְחוּץ – בשבת, בְּמֵי מַעְרָה וּבְמֵי טְבָרְיָא – או בחמי טבריא; בגמרא מבואר, שמשנתנו נקטה בנוי טבריא ללמד, שאף בניו מנורה היינו במים חמים, בדומה למי טבריא, וכגון שמי המערה הוחמו באש מערב שבת (תוספות; הרא"ש; הרין); ואף על פי שבחמי טבריא מותר לכתחילה לרחוץ בשבת, מכל מקום נקטה משנתנו "הרוחץ" לשון דיעבד, משום מי מערה, שכן במים חמים שבמערה אסור לכתחילה לרחוץ בשבת, גזירה משום מרחץ; שכן חכמים אסרו ליכנס במרחץ בשבת, מפני הבלנים שהיו מחממים את המים בשבת, ואומרים: "מערב שבת הוחמו" (גמרא שבת, מ, א); ואם רחץ אדם בשבת, וְנִסְתַּפְּג – ויגיב את גופו, אֶפְלוּ בְּעֵשֶׂר אֲלַנְטִיאוֹת – מגבות, שהתנגב בהן

ו סכין וממשמשין בבני מעים, אבל לא מתעמלין ולא מתגרדין. אין יורדין לקורדימה, ואין עושין אפיקטויזין, ואין מעצבין את הקטן, ואין מחזירין את השבר. מי שנפרקה ידו ורגלו – לא יטרפם בצונן; אבל רוחץ הוא בדרבו, ואם נתרפא – נתרפא.

פירוש ברטנורא

ו סכין. שמן בשבת: וממשמשין. ביד על כל הגוף להנאה: אבל לא מתעמלין. לשפשף בכת: ולא מתגרדין. במגדרת, ודומה לו (איוב ב) ויקח לו חרש להתגדר בו, משום דהוי כעובדא דחול: אין יורדין לפולימא. בקעה מלאה מים ותחתיה טיט כמו דבק, ויש בה מקומות שיטבע הרוחץ שם באותו טיט וידבק בו ואינו יכול לעלות עד שיתקבצו בני אדם ויעלוהו בקושי גדול וכדוחק. פ"א בקעה שטיט שלה מחליק והרוחץ שם נופל ובגדיו נשורים במים ואתי לדי סחיטה: אפיקטויזין. להקיא. ופירושו אפיק טוי זיין, כלומר להוציא המזון ממקום בשולו שהיא האצטומכה. אפיק, מוציא. טוי, מתבשל. צלי אש מתרגמנין טוי גור. זיין, מזון. ודוקא לשתות משקה שמביאו להקיא הוא שאסור בשבת אבל להכניס אנבעו לתוך פיו כדי להקיא מותר. והיכא דאית ליה צערא ואם קיא יתרפא מותר אפילו ע"י משקה: ואין מעצבין את הקטן. לתקנו ולישב עצמותיו וחוליות שדרתו משום דמחויי כבונה. ולא אמרן אלא לאחר זמן אבל ביום לידה שרי. מעצבין, לשון ירך עצבוני ויעשוני (שם י'): ואין מחזירין את השבר. עצם שנשבר. ואין הלכה כמשנה זו, אלא הלכה מחזירין את השבר בשבת: שנפרקה ידו. שיצא העצם מן הפרק שלו: לא יטרפם. לשון ביצים טרופות בקערה, שמשחמף [בצונן] על מקום השבר, דמחויי דלרפואה קעבד:

משניות מבוארות – קהתי

כא, כח, מכאן שלדעת הרמב"ם מותר לסוך ולשפשף בשבת אפילו בכוח, כל זמן שאינו מתכוון לבוא לידי הזעה ("שלטי הגבורים"). גם רבנו חננאל מפרש בדרך הרמב"ם: אבל לא מתעמלין – היינו שפושטים ומקפלים זרועותיהם לפניהם ולאחריהם וכן רגליהם על גבי ירכותיהם ומתחממים ומזיעים, והוא כעין מעשה רפואה, ואסור בשבת. ולא מתגרדין – במגדרת (או במברשת) בשבת, מפני שהוא כמעשה של חול. ברם, אם היו ידיו מלוכלכות בטיט או בצואה, גורר כדרכו ואינו חושש (ותוספתא יז, יב; רמב"ם הל' שבת כח, כט), שהואיל ועושה זאת מתוך הכרח, אין זה נראה כמעשה של חול. אין יורדין לקורדימה – שם נהר, שיש טיט מחליק בקרקעיתו, והיורד לשם עלול להחליק ולהרטיב בגדיו, ויבוא לידי סחיטה (רש"י). והרמב"ם מפרש: "בור מים, ויש בו חמימות, לפי שהמים מכונסים בו, והנכנס לשם יזיע, והזיעה ביום שבת אסורה" (פירוש המשניות להרמב"ם). ויש גורסים: אין יורדים לפילומא – פירוש: בקעה שיש בה מים ותחתיתה טיט דביק, ואדם היורד שם עלול לטבוע באותו טיט ולא יוכל לעלות עד שיוזעוק אנשים אחרים לעזרתו. ויש אומרים, שהרוחץ באותה בקעה מצטנן, ואתם המים משלשלים את בני המעיים (היר"ק), כלומר שעל ידי כך יתבטל עונג שבת (המאיר; רמב"ם). ואין עושין אפיקטויזין – סם המביא לידי הקאת המאכל, כלומר שאסור לשתות בשבת, לפי שדומה לרפואה, וגזרו משום שחיקת סממנים. ברם, מותר להכניס אצבע לגרון כדי להקיא (אם אדם זקוק לכך). אפיקטויזין – מפרש הרמב"ם, שהיא מלה מורכבת ממלים ארמיות: אפיק טויזין. פירוש: הוצאת המזון מן הבישול, כלומר שיקיא את המזון ויציאנו מן האיסטומכא קודם שיתעכל. ואין מעצבין את הקטן – אין מתקנים ומיישרים את עצמותיו וחוליות שדרתו בשבת, מפני שזה כבונה. ברם, מותר ללפף את הקטן בחיתולים, ולקשרו בחגורה רחבה, כדי ליישב פרקי אבריו הרכים. ואין מחזירין את השבר – עצם שנשברה, אסור להחזירה למקומה בשבת. בגמרא אמרו, שאין הלכה בענין זה כמשנתנו, אלא ההלכה היא: מחזירין את השבר בשבת. מי שנפרקה ידו ורגלו – או רגלו, שנקעה עצם מן הפרק של ידו או של רגלו, והואיל ואין בזה סכנה, לא יטרפם בצונן – לא ישפשף אותן במקום הנקע במים צוננים בשבת, שנראה לכל שהוא עושה זה לרפואה. אבל רוחץ הוא בדרבו – את ידיו ורגליו בצוננים, ואם נתרפא, נתרפא – שכל שאינו נראה שהוא מתכוון לרפואה, מותר, כמו ששנינו לעיל (יד, ד).

כזו אחר זו, לא יביאם בידו – לביתה, אפילו במקום שאין איסור הוצאה, גזירה שמא יבוא לסחטן; ואף על פי שבמגבות האחרונות שהתנגב בהן אין אלא מעט מים, ואין צורך לסחטן, מכל מקום גזרו ככולן. אבל עשרה בני אדם מסתפגין באלגטיית אחת, פניהם ידיהם ורגליהם – והוא הדין כל גופם, אלא שכך דרכו של דבר, שאין הרבה אנשים משתמשים במגבת אחת לניגוב כל הגוף, כי אם לניגוב פניהם ידיהם ורגליהם בלבד, ומביאין אותה בידן – הביתה; ואף על פי שהיא רטובה מאד, מותר להם להביאה, ואין חוששים לסחיטה, שמתוך שהם רבים, מזכירים הם זה לזה שאסור לסחוט. בגמרא אמרו, שאין הלכה כמשנתנו, אלא אפילו אחד מותר להביא בידו את המגבת שניגב בה גופו בשבת, ואין חוששים שמא יסחוט אותה.

בארנו "במי מערה" – במים חמים שהוחמו מערב שבת; אבל יש מפרשים: במי מערה – בחמי טבריה שבתוך מערה (היר"ק הרמב"ם), ונקטה המשנה הרוחץ לשון דיעבד, מפני שבמערה רב החום, והרוחץ בה בא לידי הזעה, והרי זה כמרחץ, הלכך אסור לכתחילה לרוחץ בה בשבת. ובברייתא (שבת לט, ב; קמז, ב; תוספתא ד, ג) נחלקו תנאים, אם מותר לאדם לשטוף כל גופו בשבת (היינו לשטוף מים על הגוף שלא כדרך רחיצה): לא ישתטף אדם בין בחמין (שהוחמו מערב שבת), בין בצונן; דברי רבי מאיר. רבי שמעון מתייר (בין בחמין בין בצונן). רבי יהודה אומר: בחמין אסור. בצונן מותר. והלכה כרבי יהודה.

באור משנה ו

סכין – שמן על הגוף בשבת, וממשמשין בבני מעים – רוב המפרשים אינם גורסים "בבני מעים", אלא וממשמשין בלבד, כלומר שבזמן שסכים ממשמשים ביד על כל הגוף בנחת להנאה, אבל לא מתעמלין – בשבת, כלומר שאין משפשפים את הגוף בכוח (רש"י). אבל הרמב"ם נוקט כגירסת משנתנו: סכין וממשמשין בבני מעיים – שכך היא הגירסה גם בברייתא (בגמרא); ופירוש הדברים, שנוהגים היו לסוך את הגוף בשמן, ואחר כך למשמש בבני המעיים (לעשות כעין מסד), או שהיו ממשמשים תחילה בבני מעיים ואחר כך סכין, ובאה המשנה ללמדנו, שאף בשבת מותר לסוך ולמשמש בבני מעיים, ובלבד שיעשה אותם בשינוי, דהיינו שישוך ומשמש בבת אחת (כדעת רבי יוחנן בגמרא). כדי שלא יעשה בשבת כדרך שהוא עושה בחול. אבל לא מתעמלים – פירש הרמב"ם: "אי זה הוא מתעמל? זה שדורסים על גופו בכוח עד שייגע ויזיע, או שיהלך עד שייגע ויזיע, ואסור לייגע את עצמו כדי שיוזע בשבת, מפני שהיא רפואה" (הלכות שבת

פ ר ק ע ש ר י מ ו ש ל ו ש ה

א שׂוֹאֵל אֶדָם מִחֲבֵרוּ בְּדֵי יַיִן וְכֵדֵי שְׁמֹן, וּבִלְבָד שְׁלֵא יֹאמֵר לוֹ: הֲלוֹנִי, וְכֵן הָאִשָּׁה מִחֲבֵרְתָּהּ בְּפֹרוֹת. וְאִם אֵינּוּ מֵאֲמִינוּ – מִנִּיחַ טְלִיתוֹ אֶצְלוֹ וְעוֹשֶׂה עִמּוֹ חֶשְׁבוֹן לְאַחַר שֶׁבֶת. וְכֵן עָרַב פֶּסַח בִּירוּשָׁלַיִם שֶׁחָל לְהִיט בְּשֶׁפֶת – מִנִּיחַ טְלִיתוֹ אֶצְלוֹ וְנוֹטֵל אֶת פֶּסְחוֹ, וְעוֹשֶׂה עִמּוֹ חֶשְׁבוֹן לְאַחַר יוֹם טוֹב.

ב מִנְהָ אֶדָם אֶת אוֹרְחָיו וְאֶת פְּרָפְרוֹתָיו מִפִּי, אֲבָל לֹא מִן הַכֶּתֵב. וּמִפִּים עִם בְּנָיו וְעִם בְּנֵי בֵיתוֹ עַל הַשְּׁלַחֵן, וּבִלְבָד שְׁלֵא יִתְּנוּ לְעִשׂוֹת מְנָה גְדוֹלָה כְּנֶגֶד קְטָנָה, מִשּׁוּם קִבְיָא. וּמִטְוִילֵין חֲלָשִׁים עַל הַקֶּדְשִׁים בְּיוֹם טוֹב, אֲבָל לֹא עַל הַמְּנוֹת.

פירוש ברטנורא

כג א שואל ובלבד שלא יאמר הלוני. הלאוה לזמן מרובה משמע וקיי"ל סתם הלאוה שלשים יום הלכך אתי מלוה לכתוב על פנקסו כך וכך הלוחי לפלוני כדי שלא ישכח: מניח טליתו אצלו. אם אינו מאמינו, ולוקח אותו ומקדישו בשבת, החובות שקבוע להן זמן יכולין להקדיש בשבת: **ב פרפרותיו**. מיני מעדנים: אבל לא מן הכתב. אם כתב מערב שבת כך וכך אורחים כדי שלא ישכחם, לא יקרא באותו כתב בשבת, גזירה שמא ימחק. א"נ שמא יקרא בשמרי הדיוטות, ואין מותר לקרות בשבת אלא בתורה שבכתב, ובתורה שבעל פה לאחר שכתבה, ובפירושה, אבל בשאר דברים או בספרי חכמות, שאינו מרברי נבואה או מפירושה, אסורים: מפום. מטיל גורל לחלק למי יגיע כל מנה ומנה: עם בניו ועם בני ביתו. שהן סמוכים על שולחנו שאין כאן קפידא. אבל עם אחר לא, דבני חבורה המקפידים זה על זה שאינן מוחלין ואינן מותרים זה לזה עוברים משום מדה ומשום משקל ומשום מניין ומשום לווין ופורעין דגורו בהו רבנן שמא יכתבו: **ובלבד שלא יתכוין וכו'**. מתניין חסורי מחסרה והכי תתני, מפום אדם עם בניו ועם בני ביתו על השלחן, ואפילו מנה גדולה כנגד מנה קטנה, ודוקא עם בניו ועם בני ביתו אבל עם אחר לא, ובלבד שלא יתכוין לעשות מנה גדולה כנגד מנה קטנה, ואו הוא דביו"ט אסור ובחול שרי, אבל אם נתכוין לעשות מנה גדולה כנגד מנה קטנה אפילו בחול אסור משום קוביא, דגול הוא ואסמכתא לא קניא, והאי אסמכתא היא דסמך על הגורל אם יפול לו הגורל על המנה הגדולה יוכה בה, ולפיכך תלה עצמו אף לגורל הקטנה על הפסק, ואילו ידע מתחילה שכן, לא היה מתרצה: חלשים. גורלות, כמו חולש על גוים (בישעה י"ד א'): על הקדשים ביו"ט. שנשחטו ב"מ, לחלק אותם בין הכהנים. אבל לא על המנות.

משניות מבוארות – קהתי

מוכר הבהמות אלא לאחר יום טוב, שהרי למחרת השבת חל להיות פסח, ואף ביום טוב אסור לעשות חשבון.

יום רביעי

באור משנה א

באור משנה ב

מונה אדם – בשבת, את אוֹרְחָיו – שהזמינם לסעודה, וְאֶת פְּרָפְרוֹתָיו – מיני המעדנים שהוא רוצה להגיש, מִפִּי – בעל פה, אֲבָל לֹא מִן הַכֶּתֵב – לא יקראם מתוך הכתב שהכין מערב שבת. ושני טעמים אמרו בגמרא על כך: א. גזירה שמא ימחק אחד מהמוזמנים, משום שאינו רוצה בו, או משום שנודע לו שלא יבוא; או שמא ימחק אחת מהפרפרות מאיזו סיבה שהיא. ב. שמא יתרגל לקרות ב"שטרי הדיוטות", היינו בשטרות של מקח וממכר וכיוצא בהם, שקריאתם אסורה בשבת (תוספות). ויש מפרשים, שכל הכתבים מחוץ לכתבי הקודש נקראים "שטרי הדיוטות", ואסור לקרות בהם בשבת (רמב"ם; ברטנורא). וּמִפִּים – מטיל גורל בשבת, עִם בְּנָיו וְעִם בְּנֵי בֵיתוֹ עַל הַשְּׁלַחֵן – על המנות המוגשות לשולחן, מי יקבל תחילה, ומי יקבל מנה זו או זו, לפי שבני הבית אינם מקפידים זה על זה ומקבלים ברצון את תוצאות ההגרלה. אבל עם אחרים אין מגרילים בשבת, שהואיל ומקפידים זה על זה ואינם מותרים זה לזה, עלולים הם לבוא לידי מידה או משקל או מניין, וכן לעבור משום לוויים ופורעים; **ובלבד שלא יתנו לעשות מנה גדולה כנגד קטנה** – שיעשה מנות שוות, ולא תהא מנה אחת גדולה ואחת קטנה, ויזכר על פי הגורל זה בגדולה וזה בקטנה, מִשּׁוּם קִבְיָא – שהגרלה זו דומה למשחק בקוביא, והרי הוא כמקח וממכר בשבת (המאירי). ברם, בגמרא מבואר, שמתור להפסיק בשבת עם בני ביתו אפילו מנה גדולה כנגד קטנה, לפי שאין בני הבית מקפידים כלל על המנות השונות הנופלות בחלקו של כל אחד. ומה שנישנה במשנתנו "ובלבד שלא יתכוון לעשות מנה גדולה כנגד קטנה" מדובר במי שמסב עם אחרים, והמשנה חסרה היא ("חסורי מחסרה"). וכך צריך לשנותה: "ומפסיק עם בניו ועם בני ביתו על השולחן בשבת". אבל לא עם אחרים (מהטעם שבארנו לעיל); במה דברים אמורים? בשבת, אבל בחול מותר להפסיק אפילו עם אחרים, ובלבד שלא יתכוון לעשות מנה גדולה כנגד קטנה. משום קוביא – כלומר שמנה גדולה כנגד קטנה אף בחול אסור להפסיק עם אחרים, מפני שנראה כמשחק בקוביא, ויש בזה משום גול מדרבנן, לפי שאסמכתא אינה קונה. – אסמכתא היינו התחייבות

משנתנו דנה באיסורי שבת שישנם בדבור.

שואל אדם מחברו בדי יין וכדי שמן – בשבת, **ובלבד שלא יאמר לו: הלוני** – אלא "השאלני"; ומבואר הטעם בגמרא, שאם יאמר לו "הלוני", חוששים שמא יבוא חברו לרשום בשבת את ההלוואה בפנקסו, כדי שלא ישכחנה, לפי "הלוואה" משמעה לזמן מרובה; אבל אם אומר לו: "השאלני", הואיל ו"שאלה" היא לזמן מועט, אין חוששים שמא ירשום את זה בפנקסו. כך מפורשת הגמרא ברש"י; ומוסיף רש"י, שסתם הלוואה היא לשלושים יום (עיי' גמרא מכות ג, ב). ואילו כסתם שאלה צריך השואל להחזירה ככל זמן שהמשאל יתבענה. אבל בעלי התוספות מקשים על רש"י ממה שאמרו (מנחות זד, א): טלית שאולה – כל שלושים יום פטורה מן הציצית. וכן מהלכות אחרות שנאמרו (סו), שמוכח מהן, שגם סתם שאלה היא לשלושים יום. מכאן מבארים בעלי התוספות את הגמרא בדרך אחרת, שלשון "שאלה" הוא לרוב על דבר החוזר בעין, הלכך אין חוששים שמא ירשום אותה החנווני; ואילו הלוואה היא בדבר שאינו חוזר בעינו, ולפיכך כשאומר לו "הלוני", חוששים שמא ירשום את זה בפנקסו בשבת. ואף על פי שכדי יין וכדי שמן אינם חוזרים בעינם, מכל מקום מתוך שאומר לו בלשון "השאלני", הרי זה מזכיר לו ששבת היום, ולא יבוא לכתוב בפנקסו. **וכן האשה מחברתה בפרות** – שואלת אשה מחברתה ככרות בשבת, ובלבד שלא תאמר לה בלשון הלוואה. **ואם אינו מאמינו** – הבא לשאול צרכי מזון מחברו בשבת, והלה אינו רוצה לתת לו, מפני שאינו מאמינו שיחזיר לו את תמורתם, מִנִּיחַ טְלִיתוֹ אֶצְלוֹ – רשאי השואל להניח טליתו, היינו בגדו העליון, אצל המשאל, ובלבד שלא יאמר לו, שבגד זה יהא משכון אצלו, אלא מניחו אצלו סתם, וְעוֹשֶׂה עִמּוֹ חֶשְׁבוֹן לְאַחַר שֶׁבֶת – כמה הוא חייב לו בעד הדברים שלקח בשבת. **וכן ערב פסח בירושלים שחל להיות בשבת** – ושכח אדם לקנות שה לקרבן פסח מערב שבת, מִנִּיחַ טְלִיתוֹ אֶצְלוֹ – אצל מוכר הבהמות, וְנוֹטֵל אֶת פֶּסְחוֹ – שה לפסחו; והואיל והקרבן הפסח זמנה קבוע וקרב אף בשבת, מותר לו גם להקדיש בשבת את השה לקרבן הפסח, וְעוֹשֶׂה עִמּוֹ חֶשְׁבוֹן לְאַחַר יוֹם טוֹב – אינו רשאי לעשות את החשבון עם

ג לא ישכר אדם פועלים בשבת, ולא יאמר אדם לחברו לשכור לו פועלים. אין מחשיבין על התחום לשכור פועלים ולהביא פרות, אבל מחשיבין הוא לשמור, ומביא פרות בידו. כלל אמר אבא שאול: כל שאני זכאי באמירתו, רשאי אני להחשיב עליו.

ד מחשיבין על התחום לפקח על עסקי כלה, ועל עסקי המת להביא לו ארון ותכריכין. גוי שהביא חלילין בשבת – לא יספד בהן ישראל, אלא אם כן באו ממקום קרוב. עשו לו ארון וחרפו לו קבר – יקבר בו

פירוש ברטנורא

של קדשים של אתמול:

א לא ישכור אדם פועלים. דכתיב (ישעיה נ"ח) ממצוא חפצך ודבר דבר: ולא יאמר אדם לחבירו כו'. לדיוקא נקטיה, לא יאמר לחבירו שכור לנו פועלים, אבל אומר לו הנראה שתעמוד עמי לערב, כלומר עכשיו נראה אם תבא אלי לכשתחשך, ואע"פ ששניהם יודעים שעל מנת לשכור לפעולתו הוא מזהיר, כיון דלא מפרש ליה שכירות בהדיא שרי, דק"ל דבור אסור הרהור מותר: אין מחשיבין על התחום. לקרב עצמו בשבת עד סוף התחום ולהחשיב שם שיהא קרוב למקום הפועלים או לפרדם להביא פירות, דכל דבר שאסור לעשותו בשבת אסור להחשיב עליו, אבל מחשיבין הוא להיות קרוב לצאת ולשמור פירותיו, דזה דבר המותר בשבת לשמור פירותיו: ומביא פירות בידו. הואיל ועיקר מחשבתו לא היתה לכך: כלל אמר אבא שאול. אתנא קמא פליג, דאסר כל החשכה ולא מפליג בין החשכה של מצוה להחשכה של רשות, ואחא איהו ואמר דהחשכה של מצוה שריא, שבשם שמותר לומר לחבירו בשבת תהיה מוזמן לילך לאחר חשיכה להביא ארון ותכריכים למת, כך מותר להחשיב על התחום כדי שיהיה מוזמן לאחר חשיכה להביא ארון ותכריכים. וסיפא דתנן מחשיבין על התחום [לפקח] על עסקי כלה ועל עסקי המת, אבא שאול הוה. והלכה כמותו:

ד לפקח על עסקי כלה. לעיין ולחקור בצרכי הכלה: חלילין. כלי נגון חלילין שקולן מעורר הבכי: לא יספוד בהן ישראל. קנסא הוא משום דמוכחא מילתא שבשביל ישראל הובא: אלא אם כן באו ממקום קרוב. אא"כ נודע לנו בבירור שבאו ממקום שבתוך התחום ולא הביאם מחוץ לתחום: ארון. לעצמו

משניות מבוארות – קהתי

אבא שאול – בדיני החשכה על התחום: **כל שאני זכאי באמירתו** – שרשאי אני לומר לאחר שיעשהו במוצאי שבת, כגון הדברים השנויים להלן במשנה הבאה, וכל שכן דבר שרשאי אני לומר לאחר שיעשהו בשבת, כגון לשמור הפירות שבתחומי, שמותר אדם לומר לחברו: "שמור לי פירות שבתחומך ואני אשמור לך פירות שבתחומי" (גמרא; תוספות). **רשאי אני להחשיב עליו** – להחשיב בשבילו על התחום בשבת. יש מפרשים, שאבא שאול חולק על תנא קמא, שכן לדעת תנא קמא אין מחשיבים על התחום בשבת אלא לדברים שמותר לעשותם בתוך התחום בשבת, אבל דברים שאסור לעשותם בשבת, אף על פי שמותר לומר לאחר שיעשהו למוצאי שבת, כגון לפקח על עסקי כלה וכדומה (כמבואר במשנה הבאה), מכל מקום אסור להחשיב עליהם; ואבא שאול סובר, שמותר להחשיב על עסקי מצווה אלו כמו שבארנו לעיל (ברטנורא). ויש מפרשים, שאבא שאול אינו חולק על תנא קמא, אלא הוא בא להוסיף "כלל" על דבריו (המאירי). מכל מקום ההלכה נאבא שאול.

ב א ו ר מ ש נ ה ד

כפי שכבר הזכרנו במשנה הקודמת, ממשכה משנה זו בדין החשכה על התחום בשבת, על פי הכלל שאמר אבא שאול: "כל שאני זכאי באמירתו רשאי אני להחשיב עליו", כמו שבארנו לעיל.

מחשיבין על התחום – בשבת, **לפקח על עסקי כלה** – לטפל בצרכי הכלה לשם הכנסתה לחופה, **ועל עסקי המת** – או לטפל בדברים הדרושים לקבורת המת, כגון **להביא לו ארון ותכריכין** – ואף על פי שדברים אלו כשלעצמם אסור לעשותם בשבת, מכל מקום הואיל והם עסקי מצווה, מותר לומר לאדם בשבת שיטפל בהם לאחר השבת, ולפיכך מותר גם להחשיב עליהם בשבת, כפי הכלל שאמר אבא שאול במשנה הקודמת. **גוי שהביא חלילין בשבת** – בשביל ישראל, שכן מנהג היה בימיהם להשמיע צלילי קינה בחלילים בשעת הספד המת, **לא יספד בהן ישראל** – אסור לישראל להשתמש בהם במוצאי שבת להספד המת, **אלא אם כן באו ממקום קרוב** – שהביאם הנכרי ממקום שבתוך התחום; אבל אם ידוע שבאו ממקום רחוק, יש להמתין במוצאי שבת עד שתהא שהות להביאם מאותו מקום (תוספות; הרי"ו; רמב"ם). רש"י מפרש: לא יספוד בהן ישראל – לעולם, וקנס הוא, משום שמוכח הדבר שבשביל ישראל הובא בשבת, שאין דרך להביא חלילין אלא בשביל מת, אלא אם כן באו ממקום קרוב. כלומר (לדעת רב בגמרא) שידוע לנו בבירור שבאו ממקום קרוב,

לחברו שאדם מקבל על עצמו על צד הספק התלוי בתנאי ידוע בלי גמר דעת (אנציקל' תלמודית; ועיין רש"י דבור המתחיל "משום קוביא" – שבת קמט, ב). **ומטילין חלשים** – גורלות, **על הקדשים ביום טוב** – על הקרבנות שנשחטו ביום טוב, כדי לחלק בשרם בין הכהנים, **אבל לא על המנות** – על חלקי הקדשים שנשחטו בערב יום טוב, שהואיל והיה זמן להגדיל עליהם לפני יום טוב, אסור חכמים להגדיל עליהם ביום טוב (גמרא ורש"י). הרמב"ם מפרש בדרך אחרת: מטילין גורלות על מנות הקדשים ביום טוב, בין שנשחטו ביום טוב בין מערב יום טוב, כדי לחבב את המצווה, אבל לא על המנות – היינו על המנות של חלוק, שאין מטילים גורלות עליהם ביום טוב (פירוש המשניות להרמב"ם).

י ו ם ח מ י ש י

ב א ו ר מ ש נ ה ג

משנתנו מוסיפה לעסוק בדברים שאסור חכמים בשבת משום שנאמר (ישע' נח, יג): "וכבדתו מעשות דרכיך ממצוא חפצך ודבר דבר" (עיין פתיחה למסכתנו).

לא ישכר אדם פועלים בשבת – לצורך עבודה ביום חול, שדיבור בעסקי חול אסור, **ולא יאמר אדם לחברו** – בשבת, **לשכור לו פועלים** – ליום חול. בגמרא מבואר, שהתנא לא נקט פיסקה זו אלא לשם הדייק: לא יאמר אדם בשבת לחברו, שישכור פועלים, אבל אומר לו: "הנראה שתעמוד עמי לערב" (כלומר נראה אם תבוא אלי לכשתחשך – רש"י), שאף על פי ששניהם יודעים שעל מנת לשכור לפעולתו הוא מזהיר, הואיל ואינו אומר לו את זה בפירוש, מותר, שאין זה אלא הרהור בענין מלאכה, ולא אסור חכמים אלא דיבור, אבל הרהור מותר (שבת קנ, א). **אין מחשיבין על התחום** – בשבת, כלומר שאסור ללכת בשבת עד סוף התחום השבת (2000 אמה מתוך לעיר), כדי לצאת ממנו מיד כשתחשך, **לשכור פועלים ולהביא פרות** – לגשת לשכונת הפועלים שהיא מחוץ לתחום השבת, לשכור שם פועלים, או לפרדסו להביא משם פירות, שכל דבר שאסור לעשותו בשבת אסור גם להחשיב בשבילו על התחום. **אבל מחשיבין הוא** – על התחום בשבת, **לשמור** – כדי שיצא מיד כשתחשך חוץ לתחום לשמור את פירותיו, הואיל ומותר לשמור פירותיו, כשהם בתוך התחום, אפילו בשבת, **ומביא פרות בידו** – כשחוזר לביתו מותר לו להביא עמו פירות משם, הואיל ולא נתכוון, כשהחשיב על התחום, להביא פירות, אלא לשמרם בלבד. **כלל אמר**

ישראל; ואם בשביל ישראל – לא יקבר בו עולמית.

ה עושיין כל צרכי המת, סכין ומדיחין אותו, ובלבד שלא יזונו בו אבר. שומטין את הפר מתחתיו, ומטילין אותו על החול בשביל שימתין. קושרים את הלחי – לא שיעלה, אלא שלא יוסף. וכן קורה שגשפורה, סומכין אותה בספסל או בארוכות המטה – לא שתעלה, אלא שלא תוסף. אין מעמצין את המת בשבת, ולא בחל עם יציאת נפש. והמעצין עם יציאת נפש – הרי זה שופך דמים.

פ ר ק ע ש ר י מ ו א ר ב ע ה

א מי שהחשיך בדרך – נותן פיסו לנכרי; ואם אין עמו נכרי – מניחו על החמור. הגיע לחצר החיצונה – נוטל את הכלים הנפלין בשבת; ושאינן נפלין בשבת – מתיר את החבלים, והשקין נפלין מאליהם.

פירוש ברטנורא

שיקבר בו נכרי, או למכור:

ה סכין. בשמן; ומדיחין. במים. ופוקקין נקביו, סוחטין נקביו העליונים והתחתונים בכגד או כשום דבר כדי שלא תכנס בהם הרוח ויתפח: **ובלבד שלא יזונו בו אבר.** שלא ישלטל ויגביה לא ידו ולא רגלו ולא ריסי עינו, שאסור לטלטל המת או אבר מאבריו, אע"פ שמותר ליגע בו. וכן כל מוקצה מותר בניגועה ואסור במלטול. וביצה שגולדה בשבת או ביום טוב אסורה אפילו בניגועה, שמפני כדוריותה נגיעתה זהו מלטולה; ושומטים את הכר מתחתיו. ונמצא מוטל על החול, אבל לא במלטלין להניחו על החול, דהא תנא רישא **ובלבד שלא יזונו בו אבר: בשביל שימתין.** שלא יסירה מחמת חום הסדינים והכרים: **קושרים את הלחי.** של מת שהיה פיו הולך ונפתח: **ולא שיעלה.** להסגר מה שנפתח דהיינו מזו אבר, אלא שלא יוסף להפתח: **סומכים אותה בספסל.** שהרי תורת כלי עליו: **ולא שתעלה.** דהוה ליה בונה: **אין מעמצין.** את עינו בשבת אפילו לאחר יציאת נפש, דהוה ליה מזו אבר: **שופך דמים.** שכדבר מועט מקרב מיתתו:

כ ד א מי שהחשיך. נותן פיסו לנכרי. מבעוד יום. ואע"ג דשלוחו של ישראל הוא לישא את כיסו בשבת, קים להו לרבנן דאין אדם מעמיד עצמו על ממנו ואי לא שרית ליה אתי לאתווי ד' אמות ברשות הרבים: **ואם אין עמו נכרי ברי.** הא יש עמו נכרי, לנכרי יהיב ליה, מ"ט חמור אתה מצווה על שבתתו, נכרי אי אתה מצווה על שבתתו. וכשמניח כיסו על החמור משתחשך מניחו עליה כשהיא מהלכת, כלומר לאחר שעקרה רגליה לילך דלא עבדה עקרה, וכשרוצה הבהמה לעמוד נוטלו מעליה, ולאחר שתחזור ותעקור רגליה לילך יניחה עליה, כי היכי דלא תעביד הבהמה עקירה והנחה, דאי שביק לה למעבד עקירה והנחה והוא מחמר אחריה ומנהיגה נמצא מחמר אחר בהמתו בשבת ואסור, אע"פ שאינה מעונה אלא כל דהו דכתיב (שמות כ) לא תעשה [כל] מלאכה אתה ובהמתך, איזו היא מלאכה שנגעשת בין האדם והבהמה, הוי אומר זה מחמר: הגיע לחצר החיצונה. מילתא באנפי נפשה היא

משניות מבוארות – קהתי

– להישר. **אין מעמצין את המת בשבת** – אין עוצמים את עיני המת בשבת אפילו לאחר יציאת הנפש, לפי שאסור להזיז בו אבר, **ולא בחל** – וכן אין עוצמים עינו אפילו בחול, עם יציאת נפש – סמוך ליציאת הנפש, והמעצין עם יציאת נפש – והעוצם עיני המת סמוך ליציאת הנפש, הרי זה שופך דמים – לפי שאפשר שמקרב בזה את מיתתו.

ב א ו ר מ ש נ ה א

מי שהחשיך לו בדרך – בערב שבת, והווי אצלו מעות, **נותן פיסו לנכרי** – מבעוד יום (דש"י); ויש מפרשים: אפילו משתחשך (הרא"ש). ומבואר הטעם בגמרא, לפי שאין אדם מעמיד עצמו על ממונו. כלומר, אין אדם רואה ממונו הולך לאיבוד ונמנע מלהצילו, ואם לא נתיר לו ליתן כיסו לנכרי, יביאנו בידו וישלטלנו ארבע אמות ברשות הרבים. **ואם אין עמו נכרי** – או שאינו מאמין לנכרי, מניחו על החמור – בגמרא מבואר, שמיניח כיסו על החמור (משתחשך) כשהוא מהלך, וכשירצה החמור לעמוד, נוטלו מעליו קודם שיעמוד, כדי שלא תהיה שם לא עקירה ולא הנחה, שאם לא כן הריהו עובר משום "מחמר" (נוהג בחמור טעון), שנאמר (שמות כ, י): "לא תעשה כל מלאכה אתה... ובהמתך" ודרשו: איזוהי מלאכה העשויה על ידי האדם ובהמתו? זו היא שהבהמה טעונה משא כל שהוא, והאדם מחמר. ודווקא כשאין עמו נכרי מניח את כיסו על החמור, אבל אם יש עמו נכרי, מוטב שיתננו לנכרי ולא יניחו על החמור, מפני שהחמור אדם מצווה על שבתתו, אבל הנכרי אין אדם מצווה על שבתתו. **הגיע לחצר החיצונה** – דין אחר הוא, ואינו מדבר במניח כיסו על החמור, אלא במי שהיה בא מן הדרך בכניסת השבת, וחמורו טעון משא, ובאה המשנה ללמדנו, שכשהגיע לחצר הראשונה שבעיר שהוא מקום המשתמר, ויכול להניח שם את משאו, **נוטל** – בידו מעל החמור, **את הכלים הנפלין בשבת** – שמותר לטלטלם בשבת; **ושאינן נפלין בשבת** – הדברים שאסור לטלטלם בשבת, מתיר את החבלים – שקשורים בהם הדברים הללו על החמור, והשקין

או (לדעת שמואל?) שיש לתלות שבאו ממקום קרוב. ברם, רוב המפרשים חולקים על רש"י ומבארים כפי שבארנו לעיל. **עשו לו ארון** – עשו הנכרים ארון בשביל נכרי בשבת, **והקפירו לו קבר** – או שחפרו קבר לנכרי בשבת, **יקבר בו ישראל** – מותר לקבור בו ישראל, **ואם בשביל ישראל** – אבל אם עשו הנכרים ארון בשביל ישראל או שחפרו לו קבר בשבת, **לא יקבר בו עולמית** – אותו ישראל; אבל מותר לקבור בו ישראל אחר במוצאי שבת לאחר ששהו "בכדי שיעשו". ודווקא כשעשו הנכרים את הארון או חפרו את הקבר בשבת בשביל ישראל בפרהסיא, אסור לקבור בו עולמית, משום כבוד המת, אבל אם עשו בצנעא, מותר לקבור במוצאי שבת לאחר ששהו בכדי שיעשו (הרי"ו; הרמב"ם).

י ו מ ש ש י

ב א ו ר מ ש נ ה ה

משנתנו באה ללמד כיצד נוהגים במת בשבת. **עושיין** – בשבת, **כל צרכי המת** – כל הדברים הנצרכים לגוף המת, **סכין** – אותו בשמן, **ומדיחין אותו** – במים, **ובלבד שלא יזונו בו אבר** – שאסור לטלטל את המת או אבר מאבריו בשבת משום מוקצה. ברם, מותר הוא בניגועה, כדין כל מוקצה שאסור בטלטול ומותר בניגועה. **שומטין את הפר מתחתיו, ומטילין אותו על החול** – כלומר שמותר לשמוט את הכר מתחתיו כדי שיהא מוטל על החול, **בשביל שימתין** – מלהסיר מחמת חום הכרים והסדינים, ויש מפרשים: בשביל שימתין – שיתלחח המת בחול ולא יסריה ("מלאכת שלמה"; ערוך). **קושרים את הלחי** – של המת, שפיו הולך ונפתח, **לא שיעלה** – שייסגר מה שנפתח כבר, שהרי אסור להזיז בו אבר, **אלא שלא יוסף** – להיפתח. **וכן קורה שגשפורה** – בשבת, **סומכין אותה בספסל** – שהוא מותר בטלטול, או **בארוכות המטה** – בלוחות הארוכים שלאורך המטה משני צדדיה, שאף הם תורת כלי עליהם ומותר לטלטלם בשבת, **לא שתעלה** – הקורה למקומה, שהרי זה כבונה, **אלא שלא תוסף**

ב מתירין פקיעי עמיר לפני בהמה, ומפספסים את הכיפין, אבל לא את הזרין. אין מרסקין לא את השחת ולא את החרובין לפני בהמה, בין דקה בין גסה; רבי יהודה מתיר בחרובין לדקה.
ג אין אוכסין את הגמל, ולא דורסין, אבל מלעיטין. ואין ממרים את העגלים, אבל מלעיטין. ומחלקטין לתרנגולין, ונותנין מים למרסקן, אבל לא גובלים. ואין נותנין מים לפני דבורים ולפני יונים שבשוקבד, אבל נותנין לפני אוזין ותרנגולים ולפני יוני הרדסיות.

פירוש ברטנורא

ולא ברין כיסו קא מיירי: לחצר החיצונה. של עיר, שהוא מקום המשתמר ראשון, כשיבא לפרק החמור נוטל בידו מעליו כלים הניטלין בשבת: ושאנים ניטלים מתיר את החבלים. של אוכף שהן קשורים והשקין נופלים:

ב פקיעי עמיר. קשין של שבלים שאנך, מתירין אותן, דכל זמן שהן קשורין לאו אוכלא ניהו ומתירין אותן לשוניהו אוכלא, אבל פספוס, לפורן כדרך שהגילין לפור עשבים לפני בהמה כדי שתריח ריחן ויהיו יפין לה לאכלן, אסור בפקיעי עמיר, דמאתר דאתעבידו אוכלא בהתר הפקיעין, והפספוס אינו אלא לתענוג בעלמא, ומתיר בדבר שהוא כבר אוכל לא מרחינין: ומפספסים את הכיפיים. ענפים לחים של ארז, מפורים ושומחים אותן לפני בהמה שתריח ריחן, דבלאו פספוס לא הוה אוכלא: אבל לא את הזרין. הן הן פקיעי עמיר, אלא שהפקיעין יש להן שני קשרים אחד בראשן ואחד בסופן, והזרין יש להן שלשה קשרים קשר אחד יתר באמצען. וקאמרה מתניתין שאין מפספסים את הזרין ואע"פ שהן דחוקים זה בזה ומתחממים והבהמה קצה בהן, אלא מתיר שלשה אגריהן בלבד, והתרת אגריהן משווי לה אוכלא כפקיעין: אין מרסקין את השחת. אין מחתכין עשב של תבואה, והיא אפסתא, משום דמרחא שלא לצורך הוא: רבי יהודה מתיר בחרובין לבהמה דקה. ששיניה דקות וקשין לה. ואין הלכה כר"י:

ג אין אוכסין. [אין] מאכילין אותו על כרחו ותוחבים לו בגרונו, ופירוש אוכסין, עושיין לה אבוס בתוך מעיה: ולא דורסים. שדורס המאכל לתוך גרונה. ומיהו לא הוי כמו אוכסין: אבל מלעיטים. שתוחב לו המאכל למקום שיכול להחזיר: אין ממראין. מפממין, לשון וחלב מריאים (שעיה א). ופירוש המראה, שתוחב לו המאכל לפנים מבית הבלועה במקום שאינו יכול להחזיר: ומחלקטין לתרנגולים. שתוחב המאכל לתוך פיו במקום שיכול להחזיר: אבל לא גובלין. אין לשין אותו במים: אין נותנין מים לפני דבורים. שאין מוזנותיהן עליו, שיוצאין ואוכלין בשדה ומים מצויין להם באגמים: דורסיות. יונים שגדלים בבתי. ונקראים דורסיות על שם הורדוס המלך שהיה מגדל בהן בארמונו:

משניות מבוארות – קהתי

בארנו את המשנה לפי פירושו של רב יהודה בגמרא, שכן פירושה רוב המפרשים. אבל רב הונא מפרש משנתנו בדרך אחרת (שבת קנה, ב): מתירין פקיעי עמיר לפני בהמה ומפספסין – כלומר שמותר אף לפספס אותם בשבת, כדי שיהיו ראויים ונוחים יותר לאכילת הבהמה, שכן מותר בשבת לטרוח באוכל אפילו טירחה יתירה; וכן את הכיפין – היינו פקיעים המאוגדים בשלשה קשרים, מתירין ומפספסים אותם בשבת; אבל לא את הזרין – ענפי ארז הריב, שאסור לפספס ואף לא להחזירם, לפי שסתמם אינם אוכל לבהמה, שכן רוב בני אדם מניחים אותם לעצים, ודבר שאין תחילתו אוכל אסור לתקנו ולעשותו אוכל בשבת (עין בגמרא שמקשים על רב הונא מהסיפא של משנתנו).

באור משנה ג

משנתנו מוסיפה ללמד, שאין טורחים טירחה יתרה בהאכלת הבהמות והעופות בשבת.

אין אוכסין את הגמל – נוהגים לפטם את הגמל לפני היציאה למדבר, היינו להאכילו הרבה בבת אחת (לעשותו לו "אבוס" בתוך מעיו – גמרא), כדי יספיק לו לכמה ימים, ובאה המשנה ללמד, שאין אוכסים אותו בשבת, משום טירחה יתירה. **ולא דורסין** – בכוח את האוכל לתוך גרונו, עד שלא יוכל להחזירו, **אבל מלעיטין** – כלומר שאם הגמל אינו רוצה לאכול, נותנים את המאכל לתוך פיו, והוא בולעו מאליו. **ואין ממרים את העגלים** – המראת העגלים היינו שמרביצים אותם ותוחבים אוכל מעורב במים לתוך גרונם, עד שאינם יכולים להחזירו; ואין ממריאים אותם בשבת משום טירחה יתרה, **אבל מלעיטין** – את העגלים, שנותנים את האוכל לתוך פיהם בדרך רגילה עד למקום שיכולים להחזירו. **ומחלקטין לתרנגולין** – תוחבים את האוכל לתוך פיהם של התרנגולים (גמרא ודש"י). ויש מפרשים: נותנים האוכל ביד והתרנגולים לוקטים אותו (רמב"ם). **ונותנין מים למרסקן** – לפסולת הקמח לשם מאכל הבהמה, **אבל לא גובלים** – אין לשים את המורסן במים. **ואין נותנין מים לפני דבורים ולפני יונים שבשוקבד** – בשבת, לפי שדרכם לעוף, ומצויים להם מים באגמים (גמרא). והרי זו טירחה שלא לצורך; **אבל נותנין** – אוכל ומים בשבת, **לפני אוזין ותרנגולים** – הגדלים בבית, **ולפני יוני הרדסיות** – מין יוני בית הנקראות "הרדסיות" על שם הורדוס המלך, שהיה מגדל מהן בארמונו; כל אלו, הואיל ואין דרכם לעוף מן הבית, מוטל על בעליהם להאכילם ולהשקותם, הלכך נותנים לפניהם אוכל ומים בשבת.

נופלין מאליהם – בגמרא אמרו, שאם היו בשקים דברים המשתברים, והשקים היו קטנים, מביא כרים וכסתות ומניח תחתיהם, והשקים נופלים על הכרים, שהרי אם ירצה לשלוף את הכר שולף, כיון שהשקים קטנים וקלים, ונמצא שאין כאן ביטול כלי מהיכנו. אבל אם היו השקים גדולים, אסור להניח כרים וכסתות כדי שיפלו עליהם, שאין מבטלים כלי מהיכנו (החאדי). והרמב"ם כותב: "היו השקים גדולים ומלאים כלי זכוכית וכיוצא בהם, פורק בנחת (עין "מגיד משנה"); ומכל מקום לא יניחן שם על גבי בהמה משום צער בעלי חיים" (רמב"ם הל' שבת כא, ט).

שבת קודש

באור משנה ב

משנה זו באה ללמד, כיצד נוהגים בהכנת אוכל לבהמה בשבת.

מתירין פקיעי עמיר לפני בהמה – אגודות קש של שבלים (או של תלתן – עיין לעיל ז, ד) מותר להתירן לפני הבהמה בשבת, שכל זמן שהעמיר קשור, אינו נקרא אוכל, שאינו ראוי לאכילה, הלכך מותר להתירו כדי לעשותו אוכל לבהמה; ומפספסים את הכיפין – כיון היינו ענפים לחים של ארז; ומותר לפספס אותם בשבת, היינו לפרכם ולפורם, לפני הבהמה, שרק בדרך זו נעשים הם ראויים למאכל הבהמה. **אבל לא את הזרין** – אגודות קש שנאגדו בשלשה קשרים, אין מפספסים אותם בשבת לפני הבהמה, שאף על פי שעל ידי ריבוי הקשרים מהדוקים הם ביותר, מכל מקום דיה התרתם לעשותם אוכל לבהמה; וכל שכן פקיעי עמיר שאינם מאוגדים אלא בשני קשרים ואינם מהדוקים כל כך, שאסור לפספסם בשבת, לפי שהתרתם בלבד עושה אותם ראויים לאכילת הבהמה, ואסור לטרוח טירחה יתרה בשבת. **אין מרסקין** – בשבת, **לא את השחת** – תבואה שלא נגמר בישולה, ועושים אותה מספוא לבהמה, **ולא את החרובין** – כגון החרובים הלחים והרכים, **לפני בהמה** – שיהיו יפים לה לאכילה, **בין דקה בין גסה** – בין לפני בהמה דקה בין לפני בהמה גסה, שטירחה שלא לצורך היא. **רבי יהודה מתיר בחרובין לדקה** – רבי יהודה סובר, שמותר לוסק חרובים לפני בהמה דקה בשבת, לפי ששיניה דקות ואינה יכולה לאכול את החרובים אלא אם כן מרוסקים הם. ואין הלכה כרבי יהודה.

רש"י

ביאור עם "שפה ברורה – עוז והדר"

עשרה הלולים – ריש פירקא הלוליה וסוף פירקא כל הנשמה לא קחשיב. "א"א הלל – שהיה ראוי לומר דאקרי מועד.

דף לא ע"א: משנה משנתנו מבארת כמה פסוקים נאמרים ב'מלכויות זכרונות ושופרות: אין פוחתין מעשרה פסוקים של מלכויות, מעשרה של זכרונות, ומעשרה של שופרות. רבי יוחנן בן נורי חולק ואומר, אף שלכתחילה יש לומר עשרה פסוקים מכל סדר, מכל-מקום בדיעבד אם אמר 'שלוש' 'שלוש' מכולן, יצא.

*

נמרא מבררת הגמרא: הני עשרה פסוקים שנאמרים במלכויות, כנגד מי תיקנו חכמים לאומרם. אמר רבי [לוי], כנגד עשרה הלולים – תשבחות שנאמרו בלשון 'הללו' שאמר דוד כספר תהלים. מקשה הגמרא: הרי לשון 'הלולים' בספר תהלים טובא הו – נאמרו פעמים רבות, יותר מעשר. מתרצת הגמרא: כונת רבי לוי להנך – להלולים שזכרו במזמור 'הללו אל בקדשו' (תהלים 92). דבתיב בהו הפסוק 'הללוהו בתקע שופר', שהוא שייך לענין ראש השנה. טעם נוסף: רב יוסף אמר, עשרה פסוקים אלו הם כנגד עשרת הדברות שנאמרו לו למשה כסיני, שגם בהם הוזכר קול שופר. טעם נוסף: רבי יוחנן אמר, כנגד עשרה מאמרות של ה' שבהן נברא העולם, והעולם נברא בראש השנה.

הגמרא מבררת את דברי רבי יוחנן שבעשרה מאמרות נברא העולם. שואלת הגמרא: הי נינהו – היכן נאמרו עשרה לשונות 'אמירה' בבריאת העולם, והרי לשון 'ויאמר' ('ויאמר') הפרשת בראשית, רק תשעה הו. משיבה הגמרא: הפסוק (בראשית א א) 'בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ' נמי מאמר הוא, דבתיב (תהלים לג 1) 'בדבר ה' שמים נעשו', והיינו שבריאת השמים והארץ נעשו בדיבור, ולא במעשה, ואם כן אף שלא נכתב לשון 'אמירה' בבריאתם, בודאי היתה אמירה, וכאילו נכתבה. שנינו במשנה: 'העובר לפני התיבה ביום טוב של ראש השנה, השני מתקיע. ובשעת ההלל, הראשון מקרא את ההלל'. מדייקת הגמרא: מדקאמר התנא לשון 'בשעת הלל' ולא אמר זאת כהמשך לדין הקודם 'והראשון מקרא את ההלל', מפלל – משמע, דבראש השנה ליבא הלל, ובשעת ההלל היינו בימים טובים אחרים שיש בהם הלל. שואלת הגמרא: מאי מעמא שאין אומרים הלל בראש השנה. אמר רבי אבהו, אמרו מלאכי השרת לפני הקדוש-ברוך-הוא, רבוננו של עולם, מפני מה אין ישראל אומרים שירה [הלל] לפניך בראש השנה ובימים הפפורים, אמר להם הקדוש ברוך הוא, וכי אפשר הדבר, שמלך [הקדוש ברוך הוא] יושב בימים אלו על כסא דין, וספרי חיים וספרי מתים פתוחין לפניו, וישראל אומרים שירה, כלומר, ימים אלו הם ימי תשובה ויראה ולא ימי שמחה יתירה, ומשום כך אין אומרים בהם הלל.

תניא, כל שנותיו של רבן יוחנן בן זכאי מאה ועשרים שנה, ארבעים שנה ראשונים עסק בפרקמטיא – בסחורה, ארבעים שנה שאחריהם למד בעצמו כתלמיד מרבתינו, וארבעים שנה שאחריהם לימד לאחרים, ומסתבר שבאותו הזמן תיקן את תקנותיו, ולא בהיותו תלמיד. ותניא בברייתא אחרת, ארבעים שנה קודם שנתרבו הבית לא היה לשון של זהורית מלבין, אלא מאדים – נשאר אדום, ותנן במשנה לעיל (ט): 'משנתרבו הבית התקין רבן יוחנן בן זכאי, ומבואר שחי גם לאחר חורבן הבית לפחות במשך שנה או שנתיים, ואם כן במשך כל ארבעים שנותיו האחרונות שבהן 'לימד' ותיקן תקנות, לא היה לשון של זהורית מלבין, ואיך יתכן שאחרי תקנתו תאמר הברייתא שאם 'הלבין היו שמחים'.

ואידך – רב נחמן בר יצחק סובר שאין זו קושיא, כיון שבאותם ארבעים שנה דלמד, תלמיד יושב לפני רבו תנה, כלומר, היה מהתלמידים החשובים שישבו סמוך לרבו, ואמר מילתא – תקנה זו, ואסתבר מעמיה – ונראו דבריו בעיני רבו, וקבעיה רביה בשמיה – וקבע רבו את אותה התקנה בשמו, ולכן היא נמנית עם שאר תקנותיו.

המשך ביאור למסכת בבא בתרא ליום ראשון עמ' ב

- 1 הישן ויניחו את החדש להתיישן, כי התבואה הישנה טובה יותר.
 - 2 ואין לי לומר כן אלא בדברים שדרכן ליישן, כגון חיטה ויין, דברים
 - 3 שאין דרכן ליישן, כגון פירות המרקובין, מנין שגם הם יתיישנו
 - 4 ויתקיימו, תלמוד לומר 'ישן נושן' מכל מקום, שארץ ישראל תהיה
 - 5 משובחת בכך שגם דברים שאין דרכן ליישן יתיישנו ויתקיימו.
 - 6 הברייתא דורשת את המשך הפסוק: נאמר (סו) 'וישן מפני חדש
 - 7 תוציאו, ומשמע שבעל כרחם יוציאו את הישן, מלמד שהיו
 - 8 אוצרות התבואה מלאין ישן, ונגזרות שבעדות מלאין חדש, והיו
- הדרן עלך המוכר את הספינה

58 בר רב הונא אמר רב, מאה ועשרים משתאות עשה בעו לשישים
59 כניו ובנותיו, שנאמר (שופטים יב ט) ויהי לו שלשים בנים, ושלשים בנות
60 שלח החוצה, ושלשים בנות הביא לכניו מן החוץ, וישפש את ישראל
61 שבע שנים, וככל אחת ואחת מהפעמים שהשיא בן או בת עשה שני
62 משתאות, אחד בבית אביו ואחד בבית חמיו, וככולן לא יזמן את
63 מנוח אבי שמשון, לפי שבאותו זמן עדיין לא היו למנוח בנים
64 (שופטים יג א), ואמר בועז על מנוח, בודא עקרה – פרידה שאינה
65 יולדת כמא פרעא לי – במה יחזור לי, והרי אין לו בנים ולא שיזמן
66 אותי לסעודת נישואיהם. תאנא בברייתא, וכולן – כל בניו של
67 בועז מתו בחייו, ובא רבה בר רב הונא להשמיע במה שאמר
68 שאבצן הוא בועז, שאם נשא אדם אשה בצעירותו יחזור וישא
69 אשה גם בקנותו, כמו שעשה בועז שלאחר שמתה אשתו נשא
70 את רות, אף על פי שעדיין לא מתו בניו, לפי שחשש שמא ימותו
71 בניו מאשתו הראשונה בחייו ולא ישאר לו זכר. ולולי דברי רבה
72 בר רב הונא שאבצן לו בועז היינו סבורים שלאחר שמתה אשתו
73 של אבצן לא חזר ונשא אשה אחרת, ושבונו לא נשא אשה לפני
74 רות, אלא היא היתה אשתו הראשונה.
75 והיינו דאמרי אינשי, פתייה דילת שיתין – אם בחיך נולדו לך
76 שישים ילדים שעתידים למות בחיך, שיתין אלו למה ליה – מה
77 תועלת יש לך בהם, איכפל ואליד חד – עדיף שתטרד ותישא
78 אשה אחרת, ותוליד לך בן אחד דמשייתין ריזי – שהוא חזק ובריא
79 יותר מהשישים הקדומים. כלומר, מכל אותם שישים בנים שילדה
80 אשתו הראשונה של בועז, כלומר, לא נשאר לו כלום, והיה טוב לו שנסא
81 את רות שילדה לו את עובד, שממנו יצא דוד המלך.
82 (סימן לזכרון המימרות המובאות להלן, שאמר רב חנן בר רבא
83 בשם רב: מלך – אלימלך ושלמון ופלוני אלמוני, אברהם – אמו של
84 אברהם, עשר שנים – עשר שנים נחשב אברהם, שנאמר – אותו
85 היום שנפטר אברהם, נתנשא לבדו – והמתנשא לכל לראש).
86 אמר רב חנן בר רבא אמר רב, אלימלך – בעלה של נעמי ושלמון
87 אביו של בועז, ופלוני אלמוני – הקרוב של נעמי שלא רצה לגאול
88 את השדה, ואבי נעמי, בולן בני נחשון בן עמינדב הן. שואלת
89 הגמרא: מאי קא משמע לן – מה דבר זה בא להשמיענו. משיבה
90 הגמרא: שאפילו מי שיש לו זכות אבות כאלמלך, שהיה מבני
91 נחשון שהיה נשיא וחסיד, אינה עומדת לו בשעה שיוצא מארץ
92 ישראל לחוצה לארץ, ולכן נענש אלימלך כשיצא לחוץ לארץ.
93 ואמר רב חנן בר רבא אמר רב, אמיה דאברהם אבינו היה שמה
94 אמטלילא בת ברבבו. שם אמיה דהקן, אמטלילא בת עורבתי. וסימנה
95 – וסימן לשמותיהן, קמא קמא – 'עורבת' הוא מלשון עורב שהוא
96 עוף טמא, ואף המן טמא הוא, וקהוד קהוד – 'כרנבו' הוא מלשון
97 כרי צאן שהם טהורים, ואף אברהם טהור הוא. אמיה דרוד המלך,
98 נצבת בת עדאל שמה. שם אמיה דמששון הגיבור, צללפניתי.
99 ואחתיה – ושם אחותו של שמשון, נשיין.
100 שואלת הגמרא: למאי נפקא מינה – למה לנו לידע שמות אלו.
101 משיבה הגמרא: לתשובת חמינים – כדי שנדע לענות תשובה
102 למינים השואלים מה ששם של אמהות אלו, ואנו משיבים להם
103 כפי שנמסר לנו על ידי הנביאים בעל פה.
104 ואמר רב חנן בר רבא אמר רב, עשר שנים נחשב אברהם אבינו בבית
105 האטורים על ידי נמרוד, שלש שנים במוקם הקרוי כותא, ושבע
106 שנים בקרדו. ורב דימי מנהרעא מתני אפיכא – שונה להיפך,
107 ששבע שנים נחשב בכותא, ושלש שנים נחשב בקרדו.
108 אמר רב חסדא, מקום הנקרא עיקרא ועיקרא דכותא – שבכותא. והו
109 אור פשידים המוזכר בתורה (בראשית טו ט), שאברהם הושלך שם
110 לכבשן האש וניצל, והעובר שם צריך לברך ברוך שעשה ניסים
111 לאבותינו במקום הזה.
112 ואמר רב חנן בר רבא אמר רב, באותו היום שנפטר אברהם אבינו
113 מן העולם, עמדו כל גדולי אופות העולם בשורה כמנהג האבלים,
114 ואמרו, אוי לו לעולם שאבד

1 מהיפרכיא להיפרכיא – ממחוז למחוז, כלומר, מהמחוז האחרון
2 שבארץ ישראל למחוז הראשון שבטוריא, כיון שהם סמוכים זה
3 לזה.
4 תנו רבנן, אין משתכרים – אין מרויחים ממסחר פארץ ישראל,
5 ברכים שיש בקו צורך לחיי נפש, כנו, יינות, שמנים וסלתות,
6 כלומר, לא יקנה אותם הסוחר מבעל הבית וימכרם בשוק ביוקר,
7 אלא בעל הבית עצמו ימכרם לכל אדם במחיר הרגיל. הברייתא
8 מביאה דעה חולקת: אמרו עליו רבי אלעזר בן עזריה, שהיה
9 משתכר ביון ושמן, מבארת הגמרא את טעמו: סחר ביון, משום
10 דכפר לה רבי יהודה [בן בתיר] (לעיל א) המתיר להוציא מן לחוץ
11 לארץ כדי שלא ישתו ממנו הרבה, וכך עדיף גם כן לייקר את
12 מחיר היין. וסחר בשמן, משום דבאתריה – במקומו דרבי אלעזר בן
13 עזריה, שכיח מישחא – היה השמן מצינו ואין חשש שיתייקר.
14 תנו רבנן, אין משתכרין פעמים ממסחר פביצים. מפרשת הגמרא:
15 אמר מרי בר מרי, פליגי בה – בביאור הברייתא נחלקו רבי ושמואל,
16 חד אמר, על חד תרי – אם קנה ביצה בדבני לא ימכרנה בשנים.
17 וחד אמר, תני לתנא – לא ימכור סוחר לסוחר, שמחמת כן
18 מתייקר מחיר הביצים, אלא הסוחר הראשון ימכור לבני אדם
19 הקונים.
20 תנו רבנן, מתריעין – זוועקים בתפילה על פרקמטיא – מסחר שהזול,
21 ונגרם מכך הפסד לסוחרים, ואפילו בשבת שיש מצוה לשמוח בה.
22 מבארת הגמרא: אמר רבי יוחנן, כנון שהזול כלי – בגדי פשתן
23 כבלי, וכן אם הזולו יין ושמן פארץ ישראל, מפני שרוב אנשי העיר
24 מתפרנסים מחמשתא ומתן בדברים אלו, ויחידים תלויים בהם. אמר
25 רב יוסף, ודין זה הוא דיוקא באופן דיל – שהזול מחירם הרבה, וקם
26 עשרה בשתא – ועומד המחיר של עשרה בגדים כמחיר של ששה
27 בגדים, אבל אם לא הזולו כל כך אין מתריעים בשבת.
28 תנו רבנן, אין יוצאין מארץ ישראל לחוצה לארץ, מפני שבכך
29 מתבטל האדם מקיום המצוות התלויות בארץ, אלא אם כן
30 נתייקרה התבואה, ובמקום שימכרו סאתים חטים בחצי סלע,
31 עמדו סאתים חטים פסלע. אמר רבי שמעון, אימתי נאמר דין זה,
32 בזמן שאינו מוצא ליפה – לקנות חטים במחיר זה, אבל בזמן
33 שמוצא ליפה, אפילו אם עמדה סאה חטים פסלע, לא יצא.
34 ממשוכה הברייתא: וכן היה רבי שמעון בן יוחאי אומר, ראיה
35 לאיסור זה, שהרי אלימלך, מחלוו וכוליו המוכרים במגילת רות א
36 איה. גדולי הדור היו, ופרנסי הדור היו, ומפני מה נענשו שמתו
37 בארץ מוא, מפני שציאו מארץ ישראל לחוצה לארץ.
38 הגמרא דורשת פסוק במגילת רות: (שנאמר) נאמר במגילת רות א
39 ט) כאשר חזרו נעמי ורות ממואב לארץ ישראל, ויתם כל העיר
40 עליהן והאמהות הוות נעמי. מבארת הגמרא: מאי – מה נתכוונו
41 כששאלו הוות נעמי, אמר רבי יצחק, אמרו חותם – ראייתם את
42 נעמי, שיוצאת מארץ ישראל לחוצה לארץ, מה עליה לה – מה
43 אירע לה, שמתו בעלה ושני בניה.
44 הגמרא מביאה מימרא על ביאת נעמי ורות לארץ ישראל: ואמר
45 רבי יצחק, באותו היום שנקאת רות המואבית לארץ ישראל, מתה
46 אשתו של בעז, ומיד לאחר מכן נשא בועז את רות, והיינו דאמרי
47 אינשי – וזהו מה שרגילים בני אדם לומר, עד דלא שכיב שייכבא –
48 קודם שמת המת, קיימא מנו בייתה – כבר עומד במקומו ממונה
49 אחר על הבית. כלומר, קודם שמתה אשתו של בועז כבר היתה
50 רות מזומנת לו במקומה. ובאה מימרא זו ללמד שיש לו לאדם
51 לבטוח בה, שהרי באותו יום שהוכה בועז בפטירת אשתו הכין לו
52 ה' את הרפואה, שבאה רות לארץ ישראל, ונשאה.
53 הגמרא מביאה מימרות נוספות בעניני של בועז: אמר רבא בר רב
54 חייא, אכבן השופט, המוזכר בספר שופטים (יב ח), זה בעז,
55 המוזכר במגילת רות. שואלת הגמרא: מאי קא משמע לן – מה בא
56 רבה בר רב הונא ללמדנו בזה. משיבה הגמרא: החידוש בדבריו
57 הוא כי אידך – על פי מימרא אחרת דרבה בר רב הונא, דאמר רבה

לכל יהודי ישנו חלק בתורה שרק הוא יכול לגלות זאת.

בבא בתרא. המוכר את הספינה – פרק חמישי דף צא עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזולץ)" ר"ן רש"י

1 **מהיפריביא** – אחרונה של ארץ ישראל, להיפריביא ראשונה של טוריא. דכיון דסמוכים
2 כל כך – מותרין. אין משתכרין – לקנות יין ושמן וסלתות מבעל הבית למכור בשוק,
3 אלא בעל הבית עצמו ימכור לצריכין כמו שימכור לתנונו. ומיהו, לקנות חטין ולעשות
4 פת – מותר, דכיון דאיכא טירחא – שרי. אבל למכור הדבר בעין, כמו שקונה אותה
5 מבעל הבית – אסור, דהא בעל הבית נמי מצי
6 מביין ליה בלא טורח. סבר ליה כרבי יהודה בן
7 בתרא – הלאי שוקיר, ולא יקנו ממנו. פעמים
8 – לקמיה מפרשה נביצים – נראה לי מבר
9 דביצים אין בהם חיי נפש כל כך, וגם טורח
10 מרובה, וריח מועט הוא לעני המחור בעירות
11 לקנות ביצים, ולכך היתיר לו להשתכר יותר
12 משתות. על חד תרי – מה שלקח בדירי לא
13 ימכור בשני דינרים. תגר לתגרא – אלא תגר
14 ראשון ומכור לצריכין, אבל לא לתגר אחר. דיש
15 כאן ריח שתי פעמים – לתגר ראשון ולתגר
16 שני, ומוקירין יותר מדאי. אבל בשאר דברים –
17 מותר, שאם יוקיר זה – ימצא אחרים שימכרו
18 בזול. מתריעין – בתפלה. על פרקמטיא שהחלה
19 התגרים טובים שהחלו, דאין כאן הפסד
20 לעניים אם יוקירו. והוא חול – כל כך, דקרב
21 עשרה גבדים שריחא, שהחלו לקום
22 למחצה. אין יוצאין בו' – שמפקיע עצמו מן
23 המצות. מתה אשתו של בניו – ולאשמועתי
24 אתה שהקדוש ברוך הוא מקדים רפואה למכה.
25 ויש לו לאדם לבטוח בהקדוש ברוך הוא. עד
26 דלא שכיב שיכבא – קודם שימות המת.
27 קיימא מנו בייתה – עומד ומוזמן כבר
28 הממונה על ביתו ועומד במקומו. אבצן – מן
29 השופטים הוא, בספר שופטים. מאי קא משמע
30 לן – מה ריחם יש בדבר, ומה אנו למידין שום
31 מצוה מכאן? כדכבא בר רב הונא בו' –
32 דאמר שכל בניו ליה אבצן מתו בחייה.
33 ומדקאמא אבצן זה בועו, וכתב בבועו שנשא
34 רות ואף על פי שהיו לו עדיין בנים הרבה,
35 אשמעין (יבמות סב, ב) שאם נשא אדם אשה
36 בבחרותו ישא אשה בזנותו, כמו שעשה אבצן
37 הדיינו בועו, לפי שהיה ירא שמו ימותו בניו
38 ומאשתו ראשונה בחייה, ולא ידעה לו זכר.
39 וכתביב "בבקר זרע ואתו זרעך ולערב אל תנח
40 ירך" (קהלת א, ט) ומחבא נמי דרשין ליה,
41 וכדמפרש קרא טעמא: "כי אינך יודע אי זה
42 יכשר הזה או זה" וגו'. אבל אי לא אמר לן
43 אבצן זה בועו – הוה אמרינן אבצן לא נשא
44 אשה אחרת, ובעו נמי מעולם לא היו לו
45 אשה ובנים עד שלקח רות. מאה ועשרים
46 משתאות – לששים בניו ובנות. לבל אחר

1 **חד** אמר על חד תרי – ואם תאמר: מאי אידיא ביציץ? אפילו שאר דברים נמי, כדאמרינן
2 (בבא בתרא, צ, א): המשתכר אל ישתכר יותר משתות ותיזך רבינו יצחק בן מרדכי;
3 דמיירי אפילו טרח. הדיכא דאיכא טירחא יכול להשתכר יותר משתות, כדאמרינן
4 ב"המפקיד" (בבא מציעא, מ, ב): איכא טירחא ודמי ברזייתא. ולרבינו שמשון בן אברהם
5 נראה: דהכא מיירי אפילו בביצים שאינו לוקח מן
6 השוק, אלא מתרנגולת שבביתו, דכי האי גונא
7 שרי. בשאר דברים שרי.
8 **אימתו** בזמן שאינו מוצא ליקח בו' – תימה:
9 אם אינו מוצא ליקח, אפילו אלף סאה
10 בסלע מה יעשה, כיון שאינו מוצא ליקח?
11 **הדרן עלך המוכר את הספינה**

על פליגי בה רב ושמואל, חד אמר: על חד תרי, וחד אמר: תגר לתגרא. תנו רבנן: מתריעין על
פרקמטיא ואפילו בשבת. אמר רבי יוחנן: גזון פלי פשתן בבבל, ויון ושמון בארץ ישראל. אמר
רב יוסף: והוא, דול וקם עשרה בשיחא. תנו רבנן: אין יוצאין מארץ לחוץ לארץ – אלא אם
בן עמרו סאתים בסלע. אמר רבי שמעון: אימתו? בזמן שאינו מוצא ליקח, אכל בזמן שמוצא
ליקח, אפילו עמרה סאה בסלע – לא יצא. וכן היה רבי שמעון בן יוחאי אומר: אילמלה,
מחלוץ וכליון, גדולי הדור היו ופרנסו הדור היו, ומפני מה נעשו? מפני שצאו מארץ לחוץ
לארץ, שנאמר: "ותהם כל העיר עליהן ותאמרנה הוואת נעמי". מאי "הוואת נעמי"? אמר רבי
יצחק, אמרו: חיותם נעמי שצאת מארץ לחוץ לארץ מה עלתה לה? ואמר רבי יצחק: אותו
היום שצאת רות המואביה לארץ ישראל, מתה אשתו של בעו. והיינו דאמרי אינשי: עד
דלא שכיב שיכבא – קיימא מנו בייתה. אמר רבה בר רב הונא אמר רב: אבצן זה בעו. מאי
קא משמע לן? פי איך דרבה בר רב הונא, דאמר רבה בר רב הונא אמר רב: מאה ועשרים
משתאות עשה בעו לבניו, שנאמר: "ויהי לו שלשים בנים, ושלשים בנות שלח החוצה
ושלשים בנות הביא לבניו מן החוץ. וישפט את ישראל שבע שנים", ובכל אחת ואחת עשה
שני משתאות: אחד בבית אביו ואחד בבית חמו. ובכולן לא זימן את מנוח, אמר: בודנא
עקרה במאי פרעא לי? תאנא: וכולן מתו בחייו. והיינו דאמרי אינשי: בתיך דילדת שיתין,
שיתין למה לך? איכפל ואוליד חד דמשיתין זרין. (סימן): מלך אברהם עשר שנים שנפטר
נתנשא לברו). אמר רב חנן בר רבא אמר רב: אילמלה, ושלמון, ופלוני אלמוני, ואבי נעמי
- פולן בני נחשון בן עמינדב הו. מאי קא משמע לן? שאפילו מי שיש לו זכות אבות,
אניה עומדת לו בשעה שיוצא מארץ לחוץ לארץ, ואמר רב חנן בר רבא אמר רב: אמיה
דאברהם – אמתלאי בת פרנבו, אמיה דהמן – אמתלאי בת עזרבתי, וסימניד: טמא טמא,
טהור טהור. אמיה דרוד – נצבת בת עדאל שמה, אמיה דשמשון – צלפונת, ואחתייה –
נשיין. למאי נפקא מינה? לתשובת המינים. ואמר רב חנן בר רבא אמר רב: עשר שנים נחבש
אברהם אבינו, שלש בכותא ושבע בקרדו; ורב דימי מנדרדעא מתניי איפקא. אמר רב הוסי:
עיברא זעירא דכותא זהו אור פשדים. ואמר רב חנן בר רבא אמר רב: אותו היום שנפטר
אברהם אבינו מן העולם, עמדו כל גדולי העולם בשורה ואמרו: אוי לו לעולם שאבד
מנוחה

47 שתי עניות – סעודת אירוסין, שהיא מצוה כדאיתא בפסחים (מט, א), וסעודת נשואין. כל שבעת ימי המשתה קרי סעודה אחת. יש לשנות אחרים, ואין בהן ממש. בודנא
48 עקרה = פרדה עקרה. במאי פרעא לי – אין לו בנים שזימן לו לסעודתו, וכולן מתו – ולא גרס "חנא", ומסקנא דמלתא דרבה בר רב הונא היא, והכי הוה קים להו. בחיך
49 דילדת שיתין – שסופן למות. למה לך – מה בצע בלדתך. איכפל – ונסיב אשה אחרת. ואוליד חד דמשיתין זרין – והיינו עובד, שהוליד בועו מרות, ויצא ממנו דוד מלך
50 ישראל. ואיכא דפתיי ליה בשמשון, דרזין משיתין דאבצן, ולא נחירא כלל. ושלמון – אבי בועו, כדכתיב "ושלמון הוליד את בועו". ופלוני אלמוני – משמע ליה שם הגואל,
51 כדכתיב "סורה שבה פה פלוני אלמוני". בני נחשון – כדכתיב "ונחשון הוליד את שלמון ושלמון הוליד" וגו'. זכות אבות – אלימלך בן נחשון, שהיה נשוא וחסיד. אמיה
52 דאברהם בו' – לפי שאמותן של יצחק ויעקב הוזכרו, צריכין אנו לידע שם אם אברהם. ואגב גררא נקט אימיה דהמן, לפי ששמותיהן שוקן. ברינבו – קרים מצאן – טהורין
53 הן, ואברהם טהור. עורב – טמא הוא, והמן נמי טמא היה. אימיה דרוד – לפי שכל אמהות של מלכים כותבות נביאים, הוצרך לפרש גם אם דוד. אימיה דשמשון – משום
54 דאיירי בה קרא טובא, וכתביב נמי "לאביו ולאמו לא הגיד" הוצרך לפרש שכל הדברים האלו שואלין המינים: מה טעם אין אנו יודעין שמונתן? ואחתייה נשיין – כך שמה.
55 ואגב גררא דאימיה נסבה. לתשובת המינים – ששואלין לנו יותר באלו מנשים אחרות, כדפרישית טעמא. ואנו משיבין להן, שמסרו לנו הנביאים בעל פה. נחבש – שחבשו
56 נמרוה. ובאגדה ראייה: דתרח אביו חבשו בשביל שהיה מאבד צלמיו. כותא וקרדו – מקומות הן, וכל זה להודיע חבתו של אברהם אבינו. עיברא זעירא – כך שמו. והוה
57 אור כשרים שהושלך שם אברהם אבינו, והרואה צריך לברך "ברוך שעשה נסים לאבותינו במקום הזה", כדתנן ב"הרואה" (ברכות נד, א).

(מנחמו)

התוכן הפנימי דמצוות תפילין הוא – שעבוד המוח והלב. משיחת י"ד אייר, ה'תש"מ

1 (פנהינ) קברינא - המולך את הספינה. ריש גרונא - שר הממונה על הבורות מי
2 ידלה ממנו היום להשקות שדותיו ומי למחר, ושררה קטנה היא. ומדכתיב "לך ה'
3 הממלכה והמתנשא" יליף לה, כלומר: על ידך המתנשא לכל דבר, אפילו לגרונא.
4 לראש הוא על פך. בועקך יצילוך קבוצך - על ידי שתזעק לקבץ הנדחים - תנצל.
5 אבל מעות ביוקר - שהפרקמטיא זלזל מאד -

35 - שיצאו מחלון וכליון לחוץ לארץ. ועל ידך כן באה רוח וגשאת לבעו, ונולדו מלכי
36 בית דוד. עתיק יומין אמרן - מאתו יצאו כבושים. שבועת אביהם - שלא לשתות יין
37 ולא לנכות בתים, כדכתיב (בירמיה לה). לנטיעה - הלוח וגדולו, כדכתיב "על כסא ה'
38 למלך". שגדורו - לעשות סיג לתורה. הכי נרטינו: במלכותו של שלמה בן בנו של בן
39 בנה - כלומר, שלמה בן דוד, שהוא בנו של

6 מנהיגו, ואוי לה לספינה שאבד קברינא. והמתנשא
7 לכל לראש" - אמר רב הון בר רבא אמר רב: אפילו
8 ריש גרונא משמיא מוקמי ליה. אמר רב חייה בר
9 אבין אמר רבי יהושע בן קרחה: חס ושלום, שאפילו
10 מצאו סבין לא יצאו. ואלא מפני מה נענישו? שהיה
11 להן לבקש רחמים על דורם ולא בקשו, שגאמרי:
12 "בועקך יצילך קבוצך". אמר רבה בר בר חנה אמר
13 רבי יוחנן: לא שנו אלא מעות בוזל ופירות ביוקר,
14 אבל מעות ביוקר, אפילו עמדו ארבע סאין בסלע -
15 ויצאין; (סימן): סלע פועל חרובא טליא אמרין). דאמר
16 רבי יוחנן: נהירנא פד הון קיימין ארבע סאין בסלע,
17 והון נפישו נפיהו כפן בטבריא מדלת איסר. ואמר רבי
18 יוחנן: נהירנא פד לא הון מיתגרין פועליא למדנח
19 קרתא, מריח פיתא מיייתין. ואמר רבי יוחנן: נהירנא
20 פד הון בצע ניקא חרובא, והון נגיד חוטא דדוכשא
21 על תרין דרעוהו. ואמר רבי אלעזר: נהירנא פד הון
22 נמיל עורבא בשרא, ונגיד חוטא דמשחא מריש שורא
23 ועד לארעא. ואמר רבי יוחנן: נהירנא פד הון מטיילין
24 מליא וטלייתא בשוקא כפר שית עשרה וכבר שב
25 עשרה, ולא הון חטאן. ואמר רבי יוחנן: נהירנא פד
26 הון אמרין כי מדרשא: דמודי להון - נפיל בדיהון,
27 דמתרחיץ עליהון - דיליה דילהון. פתיב: "מחלון
28 וכליון", וכתביב: "יואש ושרף"; רב ושמואל חד אמר: מחלון וכליון שמון
29 שרף ויואש? ויאש - שנתאשו מן הגאולה, שרף - שנתחייבו שריפה למקום; וחד אמר: יואש
30 ושרף שמון, ולמה נקרא שמון מחלון וכליון? מחלון - שגעשו גופן חילין, וכליון - שנתחייבו פליה למקום. תניא כמאן דאמר: מחלון
31 וכליון שמון, דתניא, מאי דכתיב: "ויוקם ואנשי כובא ויואש ושרף אשר בעלו למואב וישבי להם והדברים עתיקים?" "ויוקם" -
32 זה יהושע, שהקים שבועה לאנשי גבעון, "ואנשי כובא" - אלו אנשי גבעון, שפגזו ביהושע; "ויואש ושרף" - אלו מחלון וכליון,
33 ולמה נקרא שמון יואש ושרף? ויאש - שנתאשו מן הגאולה, שרף - שנתחייבו שריפה למקום; "אשר בעלו למואב" - שגשאו נשים
34 מואביות; "וישבי להם" - זו רות המואבית, ששבה ונדבקה בבית להם יהודה; "והדברים עתיקים" - דברים הללו עתיק וימין אמרן,
35 דכתיב: "מצאתי דוד עבדי", וכתביב: "שתי בנתיד הנמצאת". הפה היוצרים וישבי נטעים וגדרה עם המלך במלאכתו ישבו שם;
36 "המה היוצרים" - אלו בני יונדב בן רכב, שגזרו שבועת אביהם, "ישבי נטעים" - זה שלמה, שדומה לנטיעה במלכותו, "וגדרה"
37 - זו סנהדרין, שגדרו פרוצותיהן של ישראל, "עם המלך במלאכתו ישבו שם" - זו רות המואבית, שראתה במלכות שלמה, בן בנו
38 של בן בנה, שגאמרי: "וישם פסא לאם המלך", ואמר רבי אלעזר: לאמה של מלכות. תנו רבנן: "ואכלתם מן התבואה ישן" - בלא
39 סלמנומן. מאי בלא סלמנומן? רב נחמן אמר: בלא רצינתא, ורב ששת אמר: בלא שדיפא. תניא פותיה דרב ששת, תניא פותיה
40 דרב נחמן, תניא פותיה דרב נחמן: "ואכלתם... ישן" - יכול יהו ישראל מצפין לחדש מפני ישן שכלה? תלמוד לומר: "עד בא
תבואתה" - עד שתבא תבואה מאליה. תניא פותיה דרב ששת: "ואכלתם מן התבואה ישן" - יכול יהו ישראל מצפין לחדש מפני
ישן שרע? תלמוד לומר: "עד בא תבואתה" - עד שתבא תבואה מאליה. תנו רבנן: "ואכלתם ישן גושן" - מלמד שכל המיושן
מחבירו הוי יפה מחבירו. ואין לי אלא דברים שדרבן לישנן, דברים שאין דרבן לישנן מנין? תלמוד לומר: "ישן גושן" מכל מקום.
"וישן מפני חדש תוציא" - מלמד שהיו אוצרות מלאין ישן וגרנות מלאין חדש, והיו ישראל אומרים: היאך נוציא זה מפני זה?
אמר רב פפא: כל מיילי עתיקא מעליא, לבר מתמריו ושיכרא והרסנא.

35 - שיצאו מחלון וכליון לחוץ לארץ. ועל ידך כן באה רוח וגשאת לבעו, ונולדו מלכי
36 בית דוד. עתיק יומין אמרן - מאתו יצאו כבושים. שבועת אביהם - שלא לשתות יין
37 ולא לנכות בתים, כדכתיב (בירמיה לה). לנטיעה - הלוח וגדולו, כדכתיב "על כסא ה'
38 למלך". שגדורו - לעשות סיג לתורה. הכי נרטינו: במלכותו של שלמה בן בנו של בן
39 בנה - כלומר, שלמה בן דוד, שהוא בנו של
40 ישי, שהוא בן עובד בנה. לאמה של מלכות -
41 שיצאו ממנה כל המלכים. בלא סלמנומן -
42 דסלמנטן אין מניח לישן התבואה, אלא
43 מרקובה. רצינתא - תולעת המרקוב את
44 התבואה. שדיפא - מתחממת התבואה, ואין
45 יכולה להתיישן. מצפין לחדש בו' - דהכי
46 קאמר קרא "ואכלתם מן התבואה ישן" עד קרוב
47 לימות הקציר, ולא עד בכלל. שכלה - היינו על
48 ידי רצינתא, שמרקובה ומכלה אותה. עד שתבא
49 מאליה - שתבשל התבואה יפה, ולא יהו
50 צריכין להקדים קציר ולעשות קליות. ישן שרע
51 - היינו שדיפא, אבל שלם הוא הגרעין, אלא
52 שמתחמם. הכי נרטינו: ואכלתם ישן מלמד שכל
53 המיושן וכו' - דמשמע: הישן יאכלו, ויניחו
54 החדש להתיישן. דרבן לישנן - חטה ויין. אין
55 דרבן לישנן - כגון מיני פירות שמרקובין.
56 תלמוד לומר ישן נושן מכל מקום - שנה
57 הכתוב, להודיע שבה ארץ ישראל, שאפילו
58 אותן שאין דרבן לישנן - תתיישן ותקיימו.
59 היאך נוציא בו' - דהכי משמע "ישן מפני חדש
60 תוציא" - בעל כרחכם, שלא יהיה לכם מקום
61 להצניע החדש. ואף על פי שהישן טפי מעלי -
62 ויציאודו מפני החדש, שהחדש ראוי להתיישן
63 טפי מן הישן שכבר נתיישן. עתיקא = ישן.
64 הרסנא = דגים קטנים.

הדרן עלך המוכר את הספינה

הדרן עלך המוכר את הספינה

הפתגם "אנו אין לנו להישען אלא על אבינו שבשמים" - הוא אחד הסימנים דחושך הגלות.

מנהיגו, ואוי לה לַסְפִינָה שְׂאֵבֵד קְבִירָא – הספן המוליך אותה.
הגמרא מביאה מימרא נוספת מרב חנן בר רבא בשם רב: נאמר
בפסוק (דברי הימים א' כט יא), 'לך ה' הממלכה והמתנשא לכל לראש/
אמר רב חנן בר רבא אמר רב, אפילו את הריש גרנותא – הממונה
על סדר השקאת השדות מבור המים, מי ישקה ביום זה ומי ישקה
למחר, שזו שררה קטנה, משמא מוקמי ליה – מהשמים מעמידים
אותו, וזה פירוש הפסוק, 'לך ה' הממלכה/ ורק על ירך נעשה
'המתנשא לכל לראש/ כלומר כל הממתנשא לאיו שררה שהיא,
ואפילו שררה קטנה כריש גרנותא. נעשה על פיך.
לעיל (ע"א) הובאה דעה שאלימלך ומחלוך וכליון נענשו מחמת
שיצאו מארץ ישראל, הגמרא מביאה שיטה החולקת: אמר רב
היא בר אבין אמר רבי יהושע בן קרחה, חס ושלום, אין לומר
שנענשו על שיצאו מארץ ישראל לחוצה לארץ, שאפילו מצאו
סוכין – קמח גס ביותר להתפרנס ממנו, לא יצאו, ויצאו רק מחמת
שלא היה להם מה לאכול כלל, ואלא מפני מה נענשו, שהיה להן
לבקש רחמים על אנשי דורם ולא בקשו, שנאמר (ישעיה נב יג) 'בְּעֶבְרַת
יְצַלַּח קְבוּצֵיךָ' – על ידי שתזעק לקבץ את הנידחים תינצל, ומכיון
שהם לא זעקו על דורם לא ניצלו.
הגמרא מביאה אופן שמותר לצאת לחוצה לארץ: אמר רבא בר
רב חנה אמר רבי יוחנן, לא שנו (לעיל ע"א) שאסור לצאת לחוץ
לארץ אף אם התייקרה התבואה אלא באופן שהמעות כולל ופירות
ביוקר, שאז המעות מצויות והפירות לא מצויים. אבל אם המעות
ביוקר, אפילו שהזולו הפירות מאד ועמרו במחיר של ארבע סאין
חטה כסלע, ויצאין לחוצה לארץ, טעם שיבואר להלן.
(ס'מן לזכרון המימרות שיובאו להלן בשם רבי יוחנן: סלע, פועל,
הרובא, טילא, אמרין).
מבאר הגמרא את הטעם לדין זה: דאמר רבי יוחנן, נהירנא – זכור
אני בר הווי קרימין – כאשר היה עומד המחיר של ארבע סאין כסלע,
והווי נפישו נפישו כפן – ואף על פי כן היו מרובים האנשים הנפוחים
מחמת רעב כפמריא, מריתא איפר – מחמת שלא היה להם מעות
לקנות חטים, הגם שמחזרים זול.
ואמר רבי יוחנן, נהירנא, בר לא הווי מיתגרין פועליא – כאשר לא
היו פועלים משכירים את עצמם למדינה קרנא – לעבוד במזרח
העיר, משום שרוח מערבית שהיא חזקה מאוד נושבת לכיוון
המזרח ומביאה את ריח הפת, ומריח פתא מיתין – והיו הפועלים
מתים מרוב ריח הטוב.
ואמר רבי יוחנן, נהירנא, בר הווי מצטלין טילא וטליתא בשוקא –
כאשר היו משחקים נער ונערה בשוק, כבר שית עשרה וכבר שב
עשרה – כבני שש עשרה ושבע עשרה, ולא הווי חטאן – ולא היו
חוטאים בנות.
ואמר רבי יוחנן, נהירנא, בר הווי אמרין בי מדרשא – כאשר היו
אומרים בבית המדרש, דמוחי להון נפיל בדיהון – המתרצה למה
שאומרים הגויים, נופל בדיהם, אלא יש לאדם לסתור את כל
דבריהם, דמרתחין עליהון דיליה דילהון – והבוטח בהם, שלו
שלהם, כלומר לוקחים כל מה שיש לו אליהם, שמתוך שהוא
מתגלה להם, יודעים כל מה שיש לו.
הגמרא חוזרת לסוגיא של מחלוך וכליון, ומבררת את שמותיבה:
בתבי במגילת רות (א ב) 'מחלוך וכליון, וכתבי דברי הימים (א ד כב)
'יואש ושרף, ורב ושמואל נחלקו מה היה שמם האמיתי, חד אמר,
מחלוך וכליון שמו, ולמה דברי הימים נקרא שמו (שרף ויואש),
'יואש, שנתאשו מן הנאולה – שלא בטחו בה' שיגאלם מן הרעב,
ושרף, שנתחייבו שריפה למקום (להן) על שיצאו לחוצה לארץ.

חד אמר, 'יואש ושרף שמו, ולמה במגילת רות נקרא שמו מחלוך
וכליון, מחלוך, ששעשו גופן חולין על ידי שיצאו לחוץ לארץ
הטמאה, וכליון, שנתחייבו בליה למקום, על שיצאו לחוץ לארץ.
תניא במאן דאמר מחלוך וכליון שמו, דתניא, מאי דכתבי (דברי הימים
א ד כב) בשמות בני יהודה, 'יוקים ואנשי כובא ויואש ושרף אשר
פעלו למואב וישבי להם והדברים עתיקים. דורשת הברייתא,
'יוקים, זה יהושע שתיקם (שקיים) את השבועה לאנשי נעבון
שהיו משבעת האמות שהצטוו ישראל להורגם, וכיון ששיקרו
ואמרו שבאו מארץ רחוקה נשבע להם שלא יהרגם. 'אנשי כובא/
אלו אנשי נעבון שכבדו ביהושע והיינו שיהושע שקיים את שבועתו
להם, הוא מיהודה. 'יואש ושרף, אלו מחלוך וכליון, ולמה נקרא
שמו יואש ושרף, יואש, שנתאשו מן הנאולה, ושרף, שנתחייבו
שריפה למקום, ועליהם נאמר 'אשר פעלו למואב, שנשאו נשים
מואביות, והן רות וערפא. 'וישבי להם, זו רות המואבית שאחר
שהיתה נשואה למחלוך, מבית לחם יהודה, שבה נדבקה בבית להם
היהודה בכך שנישאה לבועז. 'והדברים עתיקים, דברים הקלו,
שיצאו מחלוך וכליון לחוצה לארץ ועל ידי זה באה רות ונישאה
לבועז ויצאו ממנה מלכי בית דוד, עתיק יומיא – הקב"ה אמרן
כמה דורות קודם, 'וכתבי (תהלים פט כא) 'מצאתי דוד עבדי/
'ומציאה' זו היינו בסדום, כדכתבי לגבי הפיכת סדום ועמורה
שהמלאכים דחקו בלוט שיברח ואמרו לו (בראשית טו ט) 'שתי בנותיך
הנמצאות, ומשתי בנותי יצאו רות המואבית ונעמה הגמלונית].
ממשיכה הברייתא לדרוש את הפסוקים שבו: נאמר בפסוק לגבי
בני יהודה (דברי הימים א' ד כב), 'המה היוצרים וישבי נמעים ונדדה עם
המלך במלאכתו ישבו שם, 'יש לדרוש כך, 'המה היוצרים, אלו בני
יונדב בן רכב, שנצרכו (ששמרו) את שבועת אביהם שלא לשותת
יין ולא לבנות בתים (ירמיה לה יא). 'וישבי נמעים, זה שלמה המלך
שדומה לנמיעה בלכותו – שהיתה מלכותו הולכת וגדילה
כנטיעה. 'ונדדה, זו סנהדרין, שדרו פרוצותיהן של ישראל על ידי
שעשו סייג לתורה. 'עם המלך במלאכתו ישבו שם, זו רות
המואבית, שראתה בלכות שלמה, בן בנו של בן בנה, ששלמה היה
בן דוד המלך, בן ישי, בן עובד, בנה של רות, שנאמר כשבאה בת
שבע לדבר עם שלמה (מלכים א' ב יט) 'ישם כסא לאם המלך, ואמר
רבי אלעזר שהכין את הכסא לרות, הנקראת אמה של מלכות'
שממנה יצאו מלכי בית דוד.
הגמרא מביאה ברייתא מענין ברכה שבתבואה: תנו רבנן, נאמר
בפסוק לגבי שכר שמירת מצות שמיטה (ויקרא כה כב) 'ואכלתם מן
התבואה ישן, מברת הברייתא את הברכה, שהתבואה תהא כלא
סלמנאון. מברת הגמרא: מאי 'כלא סלמנאון, רב נתן אמר, כלא
רצינתא – ללא תולעת המרקיבה את התבואה. ורב ששת אמר,
כלא שריפא – שלא יהיה שדפון, שמחמם את התבואה ואינה
יכולה להתיישן.
תניא בותיה – שנינו בברייתא כשיטתו דרב ששת, ותניא בותיה
דרב נתן. תניא בותיה דרב נתן, נאמר בפסוק (עו) 'ואכלתם מן
התבואה ישן, וכול שהיו ישראל אוכלים מהתבואה הישנה עד
לפני ימות הקציר, ומעתה יהיו מצפין לחדש – לתבואה חדשה,
מפני הישן שכבר בלה – שנוקב על ידי הרצינתא, תלמוד לומר 'עד
בוא תבואתה, עד שתבא ו-שתצמחו תבואה מאליה, ולא יצטרכו
להקדים את הקצירה וליישב את החיטה לקליות. והיינו כרב
נחמן, שהברכה היא שלא תכלה התבואה על ידי הרצינתא.
תניא בותיה דרב ששת, 'ואכלתם מן התבואה ישן, וכול שהיו
ישן ישראל אוכלים מהתבואה הישנה עד לפני ימות הקציר, ומעתה
היו מצפין לחדש, מפני הישן שנהיה רע על ידי שנתחמם ונשדף.
תלמוד לומר 'עד בוא תבואתה, עד שתבא תבואה מאליה, ומשמע
מהברייתא כרב ששת, שהברכה היא שלא יהיה שדפון המעכב
את התיישנות התבואה.
ברייתא מענין תבואה ישנה: תנו רבנן, נאמר בפסוק (ויקרא כו י)
בהבטחה על שכר שמירת המצוות 'ואכלתם ישן נושן, מלמד שכל
דבר המיישן מהכירו, הוי יפה מהכירו, וזו הברכה שיאכלו את

פרק ששי - המוכר פירות

משנה

1 משנתינו מבארת דין המוכר מין ממיני התבואה והירק, ונמצא
2 שלא היו ראויים להצמיח:
3 המוכר פירות להכיר ממינים הראויים לזריעה ולאכילה, כגון
4 קטניות ותבואה והדומים להם, ולא פירש אם לצורך זריעה מכרם
5 לו או לאכילה בלבד. וזרען הלוקח ולא צמחו, שהיו מקולקלים
6 ואינם ראויים להצמיח, ואפילו היה אותו המין שמכר לו זרע
7 פשטן, שרובו נקנה לצורך זריעה ומיעוטו לאכילה, המוכר אינו
8 חייב באחריותו – אינו חייב להחזיר ללוקח את דמי הפירות, שיכול
9 המוכר לומר לאכילה מכרתים לך, וזאת מכיון שאין הולכים
10 במזון אחר הרוב. רבן שמעון בן גמליאל אומר, אם מכר לו זרעו
11 גינה כגון זרעי כרוב וקפלוט שאינן נאכלין, וזרען ולא צמחו, חייב
12 המוכר באחריותו, ועליו להחזיר לו כל דמיו, מכיון שאינם עומדים
13 אלא לזריעה ולא צמחו הרי זה מקח טעות.

גמרא

14 הגמרא מביאה מחלוקת האם הולכים במזון אחר הרוב, ומביאה
15 ראייה על כך ממשנתינו: איתמר, המוכר שור להכיר ונמצא –
16 ונתברר שהוא שור נגחן, שאינו ראוי אלא לשחיטה. רב אמר, הרי
17 זה מקח טעות, וחייב המוכר להחזיר ללוקח את דמי השור, לפי
18 שרוב שוורים נקנים לצורך חרישה, וכיון ששור זה אינו ראוי
19 לחרישה בטל המקח. ושמאל אומר, אין זה מקח טעות, שכן
20 המוכר יכול לומר לו, לשחיטה – לצורך בשר לאכילה מכרתיו לך,
21 שכן יש שוורים הנקנים לשחיטה, ואף שרוב בני אדם קונים
22 שוורים לחרישה, אין הולכים במזון אחר הרוב, וכאילו הספק
23 שקול מחצה לכאן ומחצה לכאן, והמוציא מחבירו עליו הראיה.

24 שואלת הגמרא: מזה מקום יש למחלוקת זו, הלא יכולים אנו לברר
25 מה התכוין הלוקח כשקנה את השור, שהרי וליחוי – נראה אי
26 נכרא דבין לנכסתא – אם יודע המוכר שהקונה הזה טבח ודרכו
27 בכל פעם לקנות לצורך שחיטה, מסתבר שגם עתה בא לקנות
28 כמנהגו, וכאילו פירש לו מכור לי שור לנכסתא – לשחיטה. אי
29 לרדיא – ואם קונה זה עובד אדמה ודרכו לקנות שוורים לצורך
30 חרישה הרי זה כאילו פירש לו מכור לי שור לרדיא – לחרישה,
31 ואפילו לשמואל ודאי יש כאן מקח טעות.
32 משיבה הגמרא: מחלוקת רב ושמאל היא בנכרא דבין להכי
33 ולהכי – באדם הקונה שוורים הן לשחיטה והן לחרישה, שהיה
34 טבח ועובד אדמה, ולכן אי אפשר לדעת לאיזה צורך קנה עכשיו.
35 מוסיפה הגמרא ושואלת: אמנם אדם זה קונה גם לחרישה וגם
36 לשחיטה, אך מכל מקום עדיין ניתן לברר מה היה כוונתו לקנות,
37 וליחוי דמי היכי נגחו – ונראה מהו סכום הדמים ששילם הלוקח,
38 וכך נדע לאיזה צורך קנה את השור, שכן שור העומד לחרישה
39 שוה הרבה יותר משור העומד לשחיטה.
40 משיבה הגמרא: לא צריכא – אכן מחלוקתם לא נאמרה אלא
41 במקרה דאיניק פישרא וקם בדמי רדיא – שהתייקרו דמי הבשר,
42 ושור לשחיטה נמכר במחיר של שור לחרישה, וכיון שכן אין לידע
43 על פי הדמים ששילם.
44 שואלת הגמרא: אי הכי שמחיר שניהם שוה, למאי נפקא מינה –
45 איזה הפסד יש ללוקח, ימכור את שבידו לאכילה ובדמיו יקנה
46 אחר לצורך חרישה, ומדוע טובר רב שהתבטל המקח ועל המוכר
47 להחזיר הדמים. משיבה הגמרא: נפקא מינה לטרחה – לטירחה
48 שיש לקונה, בכך שצריך לשחוט את השור שקנה ולמכור את
49 בשרו ולקנות בדמים שור אחר לחרישה, ואינו חפץ לטרוח בכך
50 ולכן בטל המקח.
51 מוסיפה הגמרא ומקשה לדעת רב: היכי דמי – על איזה מקרה אמר
52 רב את דינו שהמקח טעות וחייב המוכר להשיב המעות,

אגרות קודש

בי"ה, ב' אייר, ה'תשכ"ב

ברוקלין, נ. י.

הרה"ח וו"ח אי"א נו"מ וכו'

מוה"ר חיים דב שי המוכנה ד"ר מנטל

שלום וברכה!

בנועם הנני לאשר קבלת ספרו "סטאדיס אין דה היסטארי אוו דהי סנהדריין". ואף שלא
הי הזמן גרמא לעיין בו אפילו בחפזה, אמרתי לאשר קבלתו, ובפרט אשר גם בהשקפה ראשונה ניכר
שהשקיע בו רוב עמל.

ועל דרך זה, מענין לענין באותו ענין, תקותי שמשקיע עמל רב גם במושפעיו, בפרט שלאחרונה
קבלתי ידיעות אשר המצב בנוגע להשקפת עולם בין הנוער בסביבתו דורש תיקון רב, ובעיקר השגחה
מעולה. כמובן אין זו אלא שמועה, אבל מוצאה ממקור שע"ע אפשר הי' לסמוך עליו.

וכיון שאין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו, הרי ביחד עם התפקיד והאחריות נותנים
מלמעלה כוחות מתאימים, ורק שצריך להוציאם מהכח אל הפועל. ויהי רצון שיעשה בזה מתוך חיות
ההתלהבות, וכדרישת תורת החסידות בכל עניני קדושה.

ומדתו של הקב"ה מדה כנגד מדה, כמה פעמים ככה, ויהי רצון שיראה ברכה גם בעניני
הפריטים, בגשמיות וברוחניות גם יחד.

בכבוד ובברכה.

בבא בתרא. המוכר פירות - פרק ששי דף צב עמוד א - מתוך מהדורת "אבן ישראל - (שטיינזליץ)" רכא רש"י תוספות

1 **משנה המוכר פירות** - סתם, ולא פירש אם לזריעה אם לאכילה. וזרען - הלוקח.
2 **ולא צמחו** - לא מביעה פירות, דאיכא דובין לזריעה ואיכא דובין לאכילה, ומצי למימר:
3 לאכילה מוכרתי לך, ואין כאן מקח טעות כלל. אלא אפילו זרע פשתן, דרוב הפשתן
4 הנקח בעולם - לזריעה קונן אותו. דכיון דאיכא דובין נמי לאכילה, כדאמרינן (גדרים
5 מט, א): לזליכא דכיתנא כותחא - אינו חיוב
6 באחריות, דמצי למימר: לאכילה מוכרתי לך.
7 בדממונא לא אולטין בתר רובא. כדשמואל
8 בגמרא. ודוקא זרע פשתן, משום דחזי לאכילה.
9 אבל זרעוני גינה, בגון זרע כרוב וקפלוט, שאינו
10 נאכל כלל - חיוב באחריות, שרוב שמעון בן
11 גמליאל אומר: זרעוני כרוב, הכי מפרש בגמרא.
12 חיוב באחריות - דהוי מקח טעות, והרי הוא
13 כעצם של זית ונמצא של שמן, ויין ונמצא
14 חומץ, דהוי מקח טעות. וכל שכן באבן, דהתם
15 מיהא איכא דניחא ליה בהכי ואיכא דניחא ליה
16 בהכי, אבל הכא, כיון דלאכילה לא חזו
17 ולזריעה לא חזו - אין לו תקנה אלא להסקה.
18 ואפילו דמי עצים לא ישלם לו לוקח, דהא לא
19 הננה בהם כלום, וגם לא שלח בהו דין דנתחייב
20 באחריות, וכמי שאמר לו מוכר: "לך זרע
21 אותם" דמי, דודאי לזרע זבניהו. **גמרא** **איתמר** - לקמן פריך עלה ממתניתין. הלכך
22 נקט לה הכא. ו**נמצא** שהיה נחן - קודם מכירה, ואין ראוי אלא לשחיטה. מקח טעות
23 - כיון ונמצא חומץ, והדרי זוזי. כדמפרש טעמא לקמיה: דרובא לרדיא זבני. "יכול לומר
24 לו בו" - בדממונא לא אולטין בתר רובא, אלא אחר טענה טובה. לשחיטה מוכרתי לך
25 - דהא איכא דובין לשחיטה, ורובא לאו כלום הוא, והוה ליה כי פלגא ופלגא, והמוציא
26 מחבירו עליו הראיה. ואפילו לסמוכוס דאמר בפרק "שור שנגח": ממון המוטל בספק -
27 חולקין, וקיימא לן כוותיה, דסתם לן תנא התם כוותיה - הני מילי כגון שור שנגח את
28 הפרה ונמצא עוברא בצדה, ואין ידוע לבית דין היאך היה המעשה, אם ילדה קודם
29 גניחה או אחר כך, ואפילו טעין חד מיניהו טענת ברי ואידך טענת שמא, כדאמרינן התם.
30 וכמו טבא ויבם נבכסי ספק, בפרק "החולין" (יבמות לה, א), דקיימא לן חולקין. משום
31 דאין ידוע אם בן תשע לראשון וירשנו זקנו, או בן שבע לאחרון ובנו של יבם הוא. אבל
32 הכא שאנו יודעין היאך היה המעשה - הרי זה מוכרן לזה סתם ונתגלה הדבר שהיה
33 נגזק קודם לכן - הכא מודה סמוכוס דלא הוי ממון המוטל בספק, אלא אולטין בתר
34 ההוא שטוען יפה. דכיון דרובא לא כלום הוא - לא היה לו למוכר לפרש, אלא הלוקח
35 הוה ליה למימר: לרדיא קבענא ליה, ומדלא פירש - הפסיד. ולא דמי לין ונמצא חומץ
36 (כבא בתרא פג, ב) - דהתם יין קתבע מינה דמוכר בהדיא. הכי גרסינן: וליחזי אי גברא
37 דובין לרדיא לרדיא אי גברא דובין לנכסתא לנכסתא - כלומר, היכי דמי דפליגי רב
38 ושמואל: ליחזי, אי האי גברא עובד אדמה הוא ולא טבא, ורגיל לקנות שוורים לחרישה,
39 וכגון שהוי מכירין זה את זה - דהא לרדיא זבין, ואפילו לשמואל ליהוי מקח טעות. דכיון שמכירין זה את זה - הרי כאילו פירש לו: מכור לי שור לחרישה, ודמי למוכר זרעוני
40 גינה שאינן נאכלין, ולסתמא חיוב באחריות. דובין לנכסתא - כגון טבא, שאינו עובד אדמה. ומשני: **נכסתא** דובין להכי ולהכי - טבא ועובד אדמה. דמי רדיא - יתירין הרבה
41 על דמי שחיטה. וליחזי - אי דמי רדיא - לרדיא, אי דמי נכסתא - לנכסתא. כיון דהאי גברא עביד דובין להכי ולהכי, היה לנו לילך אחר הדמים, ונימא: הדמים מודיעים, דשור
42 לרדיא קונן בעשרים דינרים, ולשחיטה בעשרה דינרים. וניחא, אי דמי רדיא יחב ליה דהיינו עשרים דינר - הדמים מודיעים דלרדיא זבין, והרי זה מקח טעות, כמוכר יין ונמצא
43 חומץ, ואמאי קאמר שמואל דיכול לומר לשחיטה מוכרתי? דהא אפילו לשחיטה זבין, כיון דדמי רדיא קביל מינה דלוקח - מקחו בטל, נתתנהו יתר משותו,
44 דהא לא חזי לרדיא, שהרי נמצא נחן ואינו שוה אלא עשרה דינרים לשחיטה ואי דמי נכסתא יחב ליה - דהא לנכסתא זבין, ואף על פי ששוה עשרה דינרים כמו שנתן - קאמר
45 רבי דהוי מקח טעות, ונפקא מינה לטרחא כדלקמן, ואמאי: לימא הדמים מודיעין דהא אפילו לרבנן דאמרי בפרק "המוכר את (הספינה)" (כבא בתרא עו, ב) אי הדמים ראייה - הני
46 מילי גבי מוכר את הצמד לא מוכר את הבקר, וכדאוקיימאנו בכותבא דקרי לצמד צמד ולבקר בקר, ואיכא נמי דקרי ליה לבקר צמד, דכיון דלאו כולי עלמא קרו ליה לבקר צמד -
47 איכא למימר דהאי לוקח הוי מתנהו דקרי לבקר בקר, והלכך קאמר לו מוכר: צמדי מוכרתי לך ולא בקר, שהמוציא מחבירו עליו הראיה. והלכך על הלוקח להביא ראיה שהוא
48 מאותן הרגילין לקרוא לבקר צמד, ומדלא מייתי ראיה - מפסיד. אבל הכא, דהאי גברא זבין לרדיא ולשחיטה - מודו רבנן הדמים מודיעים, דכיון דידעינן בודאי בהאי לוקח
49 דרגיל לקנות לרדיא, וגם הדמים מודיעין - הלכך הדמים ראייה. דכי האי גונא נמי אמרינן התם: היכי דמי? אי דקרו ליה לצמד צמד בו, אלא דקרו ליה נמי לבקר צמד - כולה
50 זבין ליה. אלמא, היכא דכל בני העיר קורין לבקר צמד, אף על פי שקורין לו לפעמים בקר - אמרינן דכוליה זבין, דכיון דידעינן ביה בהאי לוקח שרגיל לקרות נמי לבקר צמד
51 כשאר בני העיר, וגם הדמים מודיעין דבקר עם צמד זבן, הלכך אמרי רבנן דהדמים ראייה. והכא נמי, כיון דהאי גברא זבין לרדיא ולשחיטה, והדמים מודיעין דלרדיא זבין - דהאי
52 כיון דאיכא מילתא דמוכחא - הדמים ראייה, כן נראה בעיני. **ואייקרי בישראל בו** - וליכא דמים מודיעין. ואיכא דגרט: דול רדיא וקם כי בישראל, והיינו הך. **וכעי נמרא: למאי נפקא**
53 **מינה** - פלוגתא דרב ושמואל, מאחר ששוה יפה מה שנתן בו? **לשריא** - לוקח מכירת השור למכור בהבשר. הלכך אמר רב הרי זה מקח טעות, ויחזיר לו המוכר דמיו.
54 **היכי דמי** - דהוי מקח טעות להתחייב המוכר להחזיר הדמים?

1 **המוכר פירות** זרעוני גינה שאינם נאכלים חיוב באחריות - תימה: אמאי חיוב
2 באחריות? לימה ליה: מה שלא צמחו - לפי שלא זרעת אותם בזמן שהיו
3 ראויים לזריעה דהכי אמרינן ב"המקבל" (כבא מציעא קט, ב), דתנן: המקבל שדה מחבירו,
4 ואכלה חבב או נשדפה, אם מכת מדינה (ודא) - מנכין לן מן הדמים. ואמר עלה ריש לקיש
5 בגמרא (שם קט, ב): לא שנו אלא שזרעה וצמחה
6 ואכלה חבב, אבל זרעה ולא צמחה - מצי אמר
7 ליה (ובעל הקרקע: כל (כו) ימיו) זרע זרע ליה
8 (ואולטין בו) ויש לומר: דהתם מיירי במכת מדינה,
9 דכולהו באגי נמי לא צמחו, ולית לן למימר שכל
10 בני באגי זרעו זרע שאינו ראוי לזריעה. אי נמי:
11 הכא מיירי דיאילאי מילתא למפרע שלא היו
12 ראויין לזריעה כלל. וכן משמע בגמרא, דאיכא
13 למאן דמחייבי לשלם אפילו הדוצאה, ואין סברא
14 לחייבו כלל כל ההוצאה אלא בשלא היו ראויין
15 כלל לזריעה, וידע המוכר שלא היתה ראיה
16 לזריעה. **וליתו** - אי דמי רדיא בו - דאפילו
17 לרבנן (כבא בתרא עו, ב), דאית להו דאין הדמים
18 ראייה - היינו התם דוקא, דרובא דקרו לצמד
19 צמד, דרובא חזקה מסייעין למוכר, ולהכי אין
20 הדמים ראייה להבדוש רוב וחזקה. ואפילו לפי
21 ספרים דגרסי "דאיכא דקרו לצמד צמד" בו, ולא גרסי "רובא" - מכל מקום אין כח בדמים
22 להכחיש החזקה. אבל הכא, דרובא לרדיא זבני, ואיכא חזקה כנגד אותו רוב, שהמוכר מוחזק
23 - אפילו רבנן מודו, דיש לדמים ראייה לסייע לרוב לו אחזקה. ובהכי אתי שפיר הדיא דריש
24 פרק "זמניה" (כבא קטא כו, א) אפילו אליבא דרב, גבי היינו כד היינו חבית. דקאמר: לא
25 צריכא דרובא קרו לחביתא חביתא ולכדא כדא, מהו דתימא זיל בתר רובא - קא משמע
26 לן דאין חולקין בממון אחר הרוב. דאפילו רב מודה התם דאין חולקין אחר הרוב, כיון דדמים
27 מסייעין לבעל הכב המוחזק, והוא הדין דדודה מצי למימר התם איפכא: מהו דתימא זיל בתר
28 חזקה, קא משמע לן דאין חולקין בממון אחר חזקה, אלא אחר הרוב, אם היו דמים מסייעים
29 לרוב. אבל זה לא היה שום חידוש לרב. ומיהו, בלאו הכי מפרש רבינו תם דאתי אפילו כרב,
30 משום דיכול לומר המוכר ללוקח: קים לי בפנשא שאני מן המיעוט דקרו לכדא חביתא,
31 וכשהתנה עמו חבית - לא אתן אלא כד. אבל הכא, במוכר שור ונמצא נחן - אזיל בתר
32 רובא דובני לרדיא, והוי מקח טעות, דלא מצי אמר ליה מוכר ללוקח: אתה מן המיעוט דובני
33 לשחיטה.
34 **למאי** נפקא מינה לטרחא - לעיל ב"המוכר את הספינה" (פג, ב) גבי יפות ונמצאו רעות,
35 ואף על גב דאייירי שוה בשוה, לא בעי: מאי נפקא מינה, דבהדיא מוקמינן מתניתין
36 דהתם כשהוקרו והחלו. אך תימה: דהכא אמאי לא מוקי לה הכי, דנפקא מינה כגון דבשעת
37 לקיחה אייקור בישראל וקם בדמי רדיא, אבל אחר כן חזול. אי נמי, כשאיננו פירות משותף?
אי

לא עוברת תפילה אחת ויחידה ללא בקשת ודרישת בני-ישראל על הגאולה!

1 **א** דליבא לאישתלומי מיניה - אמר רבינו יצחק: דשפיר גרס "אי דליתנהו להנהו וזו".
2 ומה שהקשה רבינו שמואל מההיא דבבא קמא (ט, א) - לאו פירכא היא, דמצינא
3 למימר דקיימא לן כרב פפא וכרב הונא בריה דרב יהושע, דאית להו דתם (ו, ב) דכל מילי
4 מיטב הוא. אפילו אית ליה זוי - ידב ליה אפילו סובין. ואף על גב דבעל חוב, אי אית

5 ליה זוי לא מצי מסלק ליה בשאר מילי, כדאמר
6 ב"הכותב" (כתובות פ, א). דאמר: האי מאן דאית
7 ליה ארעא חזוי, ויש עליו כתובת אשה ובעל
8 חוב - לבעל חוב מסלק בווי, ולאיתא בארעא
9 כו'. וקאמר נמי דתם: ודאי דאמריהו משמיה דרב
10 נחמן. האי מאן דמסיק זוי בחבריה ואית ליה
11 ארעא ולית ליה זוי, דאמרינן ליה: ויל וטרח
12 חבין ואיתי זוי. אמר ליה: ההוא תולה מעותיו
13 בזוי הוה, והוא עשה שלא כהוגן - לפיכך עושין
14 לו שלא כהוגן. משמע כשיש לו זוי - צריך
15 ליתן לו זוי. ונוכל לחלק בין לוקח דהכא לבעל
16 חוב; דהתם אדעתא דפרע ליה זוי אחופה, אבל
17 לוקח דהכא, יהוי טעות - לא משלם ליה זוי כי
18 ליתנהו להנהו זוי, אפילו אית ליה זוי אחריני,
19 דכשהוציא אותן מעות היה כמו מויק מעות ליה
20 דבשריה, והוי דניו בנזיק. הדרב רבינו חיים כהן
21 צדק וצ"ל פירש: דאפילו בעל חוב, אף על גב
22 דאית ליה זוי - לא משלם ליה אלא מה שרצה,
23 דכל מילי מיטב הוא. דלא עדיף מנוקד, דהא
24 נוקד מראריתא מעיניה, מה שאין כן בבעל
25 חוב. והוא ד"הכותב" הכי פירוש: ההוא תולה
26 מעותיו בגוי הוה. פירש: מעיקרא כששאלו ממנו
27 אמר שכל נכסיו של גוי, הן הוקקע הן דברים
28 אחרים, ועכשיו אמר שקרקע זו שלו. והלכך,
29 לפי שעשה שלא כהוגן - אמרינן לו שימכרנה,
30 שגזא אינה שלו אלא של אתר, ורוצה לפטור
31 עצמו בממון אחרים. לכך אמרינן לו: כיון שאתה
32 אמר שהיא שלך - מכור אותה, והבא מעות.
33 הוא דאמר התיב: לבעל חוב מסלק בווי - דהתם
34 ודאי, מאחר שיש לו זוי - מוטב שיתן זוי לבעל חוב מלאשה. כדמסיק התיב: יותר
35 משהאיש רוצה לישא כו'. והבא, אי איתנהו להנהו זוי - צריך להחזירם, כיון שהוא מקח
36 טעות. ולא דמי להלואה, דהלואה להוצאה ניתנה. ומרגלא בפומיה דרבינו תם דשלושה
37 דינים יש בבעל חוב: אי אית ליה זוי - לא מצי מסלק ליה אלא בווי, ואי לית ליה -
38 לא אמרינן ליה: טרח ואיתי זוי. אבל בנזיקים, אפילו אית ליה - מצי לסלוקי במאי דבעי,
39 דכל מילי מיטב הוא. כרב פפא וכרב הונא בריה דרב יהושע, ובפועל, אפילו לית ליה זוי
40 אמר לו, אי טרח ואיתי זוי. דתנן ב"היה דרבינו יוחנן בן זבאי: (בבא מציעא ק"ח, א) השוכר
41 את הפועל לעשות עמו בתבן ובקש, ואמר לו: טול מה שעשית בשכרך - אין שומעין לו,
42 ואפילו לית ליה זוי. והא אמר בגמרא דאיצטריך לאשמעוניה דלא נימא ממרי שרותך
43 פארי אפרע, והיינו היכא דלית ליה זוי, דבעל חוב אי אית ליה זוי - לא מצי לסלוקי
44 בשאר מילי, כדאיתא ב"הכותב". רבינו תם.

45 **ואמאי** לימא אחר רוב נשים כו' - ואם תאמר: נימא דנאמן במיגו, דאי בעי אמר
46 "פרעתה", ועל כרחך בדליבא כתובה איירי, דאי איכא כתובה - נחיו מאי דכתב בה ויש לומר: דאליבא דרב קיימ, דאמר בשילהי "הכותב" (כתובות פט, א): דגט גובה עיקר,
47 כתובה גובה תוספת. **ו** וועל ואין לה קול איתרע לה רובא - ואם תאמר: דתנן בפרק שני דכתובות (כה, א). אלו נאמנין להעיד בגדלן מה שראו בקטן: "זכרני בפלוגת שיצאה
48 בהינמא וראשה פרעו". ואמר בגמרא: מאי טעמא - כיון דרוב נשים בתולות נישאות. גלויי מילתא בעלמא הוא. והשתא לרב, דהכי דמי? אי דאית לה קול - למה לי עדים? כדפרקי
49 הבא, ואי דלית לה קול - אמאי הוי גלויי מילתא בעלמא? הא איתרע לה רובא, כדאמר הבא, דהכי מפקי ממונא בקטן וגדול שעמו? וליכא למימר דבדק עדים קטן וגדול שעמו הוי הקול
50 - דהא פריך הבא: מדליבא קלא הני סהדי שקרי ניהו, ולא אמר דתנן סהדי היינו הקול. ולשמואל דלא אויל בתר רובא - אתי שפיר, דאף על גב דאיכא רוב גמור אבתי צריך לגלויי
51 מילתא. ויש לומר: דאף על גב דאיתרע לה רובא, מכל מקום רובא דרוב נשים בתולות נישאות עדיף מרוב הנישאת בתולה יש לה קול, וסגי בגלויי מילתא בעלמא.
52 **קוביוספוס** - פירש רשי"י בכל מקום: גונב נפשות. והבא לא משמע הכי, דמסיק דכולהו הכי איתנהו, אטו כוליה גונבי נפשות ניהו? ומיהו, בפרק קמא דבבורות (א, א) אין
53 להקשות לפירושו. דאמרינן גבי שקלים: שאל קונטרסוק את רבן יוחנן בן זבאי: משה רבכם גנב היה או קוביוסוס היה, או שאינו בקי בחשבונות היה? דכיון שהשקלים
54 היו כנגד ישראל קורא אותו כאליו גונב נפשות. ונראה כפירוש רבינו חננאל, דמפרש קוביוסוס = משחק בקוביא. והא דאמר בפרק "גיד הנשה" (חולין צא, ב) דאמר ליה יעקב
55 לְמַלְאָךְ: וכי גנב אתה או קוביוסוס אתה שאתה מתיירא מן השחר - יש ליישב נמי לפירוש רבינו חננאל, דלפי שהיבד לכמה בני אדם ואין לו מה לשלם - מתיירא פן יתבעוהו.
56 **למטים** מוזיין או מוכתב למלכות אמר לו הוי שלך לפניך - מבאין קשה לפירוש הקונטרס, שפירש בפרק "אף על פי" (כתובות נח, א) גבי הא דפרכי: אלא מעתה עבד כהן
57 שלקחו ישראל לא יאכל בתרומה משום סימפן ומשני: סימפן בעבדים ליכא, דאי מאבראי - הא קא חזי ליה, ואי מגוזאי - מאי איכפת ליה? למלאכה קא בעי ליה כו'. מאי
58 אמרת, לייסטי מוזיין או מוכתב למלכות? הנהו קלא אית להו. פירוש: וסב קוביל. ואי שאלו לומר כן, דבדחיא אמר הכא דהוה מקח טעות. ומפרש התיב רבינו תם: דתנן רבינו תם קלא
אית

1 **א** דליבא - מעות מצויות למוכר לאישתלומי לוקח מיניה דמוכר, אמאי אמר רב הרי
2 זה מקח טעות ויחזיר השור? ליעיב תורא עצמו בווי **דאמרי אינשי** כו' - מקרא נפקא
3 לן בפרק קמא דבבא קמא (ט, א). דאמר רב הונא: או כסף ישלם או מיטב שדרו. ואיתיביה
4 רב נחמן לרב הונא: "ישבי" - לרבות שהו כסף ומשני: הבא במאי עסקינן בדלית ליה
5 מעות מצויות. דלית ליה פשיטא מהו דתימא:
6 אמרינן זיל טרח חבין ואיתי ליה, קא משמע לן.
7 רשותך - דאיש אשר אתה נושא בו. **פארי** -
8 סובין, בשווייה. **לא צריכא דאיכא** - מעות
9 מצויות למוכר לאישתלומי לוקח מיניה. פירש
10 רבינו חננאל: דשמעינן מינה דהיכא דאית ליה
11 מעות ללוה - לא יכול לדחויי למלוה לאפרועי
12 משאר נכסים, דבעו שומא, אלא זוי הוא דפרע
13 ליה. ולא דמי למאן דלית ליה זוי, דשיימי ליה
14 בי דינא מנכסיה. ויש מי שאומר: היכא דאיתנהו
15 לזוי דמי זה השור בעינייהו, וצריכא עיין. כן
16 פירש רבינו חננאל. ולא נהירא לי האי לישנא
17 בתרא כלל, דמה לי הני מה לי אחריני?
18 כדפרישית מילתיה דרב הונא, דלא אמרינן
19 "ישבי" לרבות שהו כסף - אלא היכא דלית
20 ליה זוי. ורובא - דשווייה, לדידי זבני.
21 **באיסורא** - כגון תשע תעניות ומכרות בשר
22 שחוטא והאחת מוכרת בשר נבילה, דאמרינן:
23 בגמרא הלך אדור הרוב. **לא** אולינן בתר **רובא**
24 - אלא אתר המוחזק, אם יש לו שום טענה.
25 **האשה שנתארמלה** - ותוענת: אבדתי כתובתי.
26 אי נמי, במקום שאין כותבין כתובה, כדמפרש
27 בכתובות בתולה נישאתי - ויש לי מאתיים.
28 **אלמנה נשאתיך** - ואין לך אלא מנה. **שיצאה**
29 - מבית אביה לבית בעלה, כשנכנסה לחופה.
30 **בהינמא** - קלתא דמגנמנא ביה כלתא. או
31 ראשה פרוע בשוק בשעת כניסה לחופה, שכן
32 דרך הנישאות בתולות. **כתובתה פאתים** - ואף
33 על פי שאין לה עדים מעידים על בתולה, ואין
34 יודעין אם נישאת בתולה או בעולה. **כתובתה מנה** - דהמוציא מחבירו עליו הראיה.
35 רוב נשים - שבעולם, שנישאות לבעל - בתולות הן. אלא ודאי בממונא לא אולינן
36 בתר רובא, אלא אתר המוחזק, כשמואל, וקשיא לרב. **ויעונו אלמנות** - זו, איכא
37 למימר דמן המיעוט היא. הואיל ואין לה קול, כדמפרש ואילן. **כי איכא עדים** - שיצאה
38 בהינמא, מאי הוי? מאחר שזן עצמן אין יודעין אם ניסת בתולה או אלמנה - נמצא
39 דאין כאן קול כלל כהוי שקרי - ולא ראוה ויצאת בהינמא. יש לה קול - מתוך שיש
40 ששחה לשואי בתולה - כנודים בני אדם. **איתרע לה רובא** - דבתולות נישאת
41 דרובן יש להן קול, מכחשי כחו של אותו רוב. וכיון דאיכא למימר הכי ואיכא למימר הכי
42 - המוציא מחבירו עליו הראיה. **נמצא שהיה גנב** - קודם לכן, גונב ממון. **קוביוספוס** -
43 גונב נפשות. הניעו - ללוקח, ואין כאן מקח טעות. **למטים מוזיין** - דהורג נפשות, וסופו
44 להירג. או מוכתב למלכות - להירג. הרי שלך לפניך - דגברא קטילא זבין ליה.
רישא

בבא בתרא דף צב עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שני) רכג

36 הסתם גם זו מן הרוב היא, ובתולה נישאה, וכתובתה מאתים. אלא
37 ודאי כדברי שמואל שאין הולכים בממון אחר הרוב, ולפיכך
38 כשאין עדים כתובתה רק מאה, וקשה על רב.
39 מתרצת הגמרא: אָמַר רַבִּינָא, שונה המקרה שלפנינו וטעם מיוחד
40 יש בו שעל כן אף לדעת רב אין הולכים בו אחר הרוב, מִשּׁוּם
41 דְּאִיכָא לְמִימַר, רוב נשים כאשר נישאות לבעליהן, כשהן פְּתוּלוֹת
42 הן נִישָׂאוֹת, וּמִיַּעוּט נשים נישאות כשהן אֶלְמָנוֹת, וְכָל הַנִּישָׂאוֹת
43 כשהיא פְּתוּלָה יֵשׁ לָהּ קוֹל – מפורסם הדבר שנישאה כשהיא
44 בתולה, והרבה יודעים שיצאה בהינומא, וְזוֹ הוּאִיל וְאִין לָהּ קוֹל
45 ככל הנישאות כשהן בתולות, אִיתְרַע לָהּ רוּבָא – הורע כוחו של
46 הרוב, ויתכן שהיא מן המיעוט הנישאות כשהן אלמנות, ולכך
47 אינה נוטלת מאתים אלא בעדים שיצאה בהינומא.
48 הגמרא מקשה על דברי רבינא: אִי כדבריהן שְׁפַל הַנִּישָׂאוֹת כשהן
49 פְּתוּלוֹת יֵשׁ לָהֶן קוֹל, אם כן, כִּי אִיכָא – אפילו אם יש עדים
50 האומרים שיצאה בהינומא, מֵאֵי הוּי – מה בכך, וכיצד כשהן
51 עליהם, אדרבה, מְדַלִּית לָהּ קוֹל – מזה שאין לאשה זו קול, מוכח
52 שעדים הללו פְּהַדִּי שְׁקָרֵי נִינְהוּ – עדי שקר הם ולא ראוה שיצאה
53 בהינומא. משום כך חזרת בה הגמרא ממקצת דבריה, שאין לומר
54 ש'כל' הנישאות כשהן בתולות יש להן קול, אֲלֵא 'רוב' הַנִּישָׂאוֹת
55 כשהן פְּתוּלוֹת יֵשׁ לָהֶן קוֹל, וְזוֹ הוּאִיל וְאִין לָהּ קוֹל אִיתְרַע לָהּ רוּבָא
56 – הורע כוחו של הרוב ואין הולכים אחריו, אך אם באו עדים
57 שיצאה בהינומא אנו אומרים שהאמת כדבריהם, ואשה זו היא מן
58 המיעוט שלא יוצא עליהם קול.
59 הגמרא מביאה ראייה לרב שהולכים בממון אחר הרוב, ושלא
60 כדברי שמואל: תָּא שְׁמַע, שנינו בברייתא (תוספתא פ"ד ה"ד), הַמּוֹכֵר
61 עֶבֶד לְחֵבְרוֹ וְנִמְצָא שהיה העבד נָגַב – שקודם לכן היה גונב ממון,
62 או שהיה קוֹבִיּוֹסְמוּם – גונב נפשות, הַגִּיעוּ – אין הלוקח יכול לחזור
63 בו בטענה שמחמת הדברים הללו המקח הוא טעות. ואם נמצא
64 שהיה העבד לְטָמִים מוֹזֵיין – הורג נפשות, שטופו להיתפס וליהרג,
65 או נמצא שהיה העבד מוֹכֵתב לְמַלְכוּת – מחויב מיתה למלכות,
66 אוֹמַר לוֹ הַלּוֹקֵחַ לְמוֹכֵר הָרִי שְׁלֵד לְפָנָיִךְ – טול את שלך, שדומה זה
67 כמו שמכר לו עבד הרוג ובטל המקח.
68 מדקדקת הגמרא ושואלת: רִישָׁא של הברייתא, ששנינו בה שאם
69 נמצא שהיה העבד גנב או שהיה קוביוסטוס 'הגיעו', ואינו יכול
70 לבטל את המקח,

1 אִי דְּלִיכָא – אם אין למוכר מעות לְאִישְׁתְּלוּמֵי מִינְיָה – שיוכל
2 הלוֹקֵחַ לגבותם ממנו בעד דמי המקח שהתבטל, מדוע אומר רב
3 שיש כאן דין מקח טעות, ועל הלוקח להשיב את השור שקיבל,
4 לְעֵבֶב תוֹרָא מְזוּוּיָה – שיעכב אצלו את השור שקיבל תמורת
5 מעותיו, דְּאִמְרֵי אִינְשֵׁי – כפי שרגילים בני אדם לומר, מִן מְרִי
6 רְשׁוּתֵיךְ – מבשל חובך שאתה נושה בו את חובך, פֶּאֶרִי אֶפְרַע –
7 אפילו נותן לך טובין בשווי דמי החוב כדאי לך ליטול ממנו ובלבד
8 שיפרע לך חובך. מתרצת הגמרא: לֹא צְרִיכָא – אכן לא הוצרך רב
9 לחלוק בדבריו על שמואל אלא במקרה דְּאִיכָא לְאִישְׁתְּלוּמֵי מִינְיָה
10 – שיש למוכר מעות שיוכל הלוקח לגבותם ממנו.
11 ומבאר הגמרא את מחלוקתם: רב שְׁאָמַר הָרִי זֶה מְקַח טְעוּת,
12 סובר כְּתֵר רוּבָא אֶזְלוּן – הולכים אחר הרוב, וְרוּבָא לְרִדְיָא וְכֵנִי –
13 ורוב אנשים קונים שוורים לצורך חרישה, ומן הסתם גם לוקח זה
14 קנה לצורך חרישה, וכיון שנמצא גנחן הרי זה מקח טעות ועל
15 המוכר להחזיר לו מעות. וּשְׁמוּאֵל אָמַר לָךְ להשיב על דברי רב, כִּי
16 אֶזְלוּן כְּתֵר רוּבָא – אימתי הולכים אנו אחר הרוב זהו רק פְּאִיסוּרָא
17 – בידי איסור והיתר, אבל פְּמֻמָּנָא – בספק של דיני ממונות, לֹא
18 הולכים אחר הרוב להכריע על פיו, אלא המוציא מחבירו עליו
19 הראייה.
20 (סִימָן אשה, ועבד, שור, שורין, ופירות).
21 הגמרא מקשה על רב: מִיִּתְיָבִי, שנינו במסכת כתובות (טו), הַאֲשָׁה
22 שְׁנִתְאֶלְמְנָה או נִתְרַשָּׁה ובאה לתבוע כתובתה, וְהִיא אוֹמַרְתָּ
23 כְּתוּלָה נִישָׂאֵתִי וכתובתי מאתים זו, וְהוּא – הבעל שגירשה אוֹמַר,
24 לֹא כִי – לא כן הדבר אֲלֵא אֶלְמָנָה נִישָׂאֵתִי וכתובתך רק מאה זו.
25 אִם יֵשׁ עֲדִים המעידים שִׁצָּאָה מבית אביה לבית החתונה פְּהִינְמָא
26 על ראשה, או שיצאה וְרִאֲשָׁה פְּרִיעַ – (מגולה) ושערה על כתיפה,
27 שכך היה מנהגם להוציא את הבתולות מבית אביהן לבית
28 החתונה, פְּתוּקְתָה מְאֵתִים זו.
29 מדייקת הגמרא: מִעֵמָּא – הטעם שנוטלת בכתובתה מאתים כדין
30 בתולה, הוא משום דְּאִיכָא עֲדִים – שיש עדים שיצאה בהינומא,
31 הָא לִיכָא עֲדִים – אבל אם אין עדים על דבר זה, לֹא – אינה נוטלת
32 אלא מאה, כדין אשה שנשאה כשאינה בתולה. מקשה הגמרא:
33 לדעת רב שהולכין בממון אחר הרוב, וְאִפְּאֵי – מדוע אם אין עדים
34 כתובתה רק מאה, לִיכָא – (אמורו) הֲלָךְ אַחַר רוב הַנְּשִׂימ, וְרוב נְשִׂימ
35 שבעולם כאשר נישאות לבעליהן, כשהן פְּתוּלוֹת הֵן נִישָׂאוֹת, ומן

אגרות קודש

ב"ה, ה' אייר, ה'תשכ"ב

ברוקלין, נ. י.

אל התלמידים השלוחים שליט"א

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבם מער"ח אייר והמצורף אליו,

ות"ח על הנח"ר שגורמים ע"י ההודעה ע"ד פעולות בנקודת הפצת המעינות בתוככי הפצת
היהדות בכלל, ומובן וגם פשוט שהנ"ל הוא בהוספה על הפעולה ששכר מצוה מצוה, כמבואר בדא"ח
הענין בזה.

והרי נמצאים אנו בחודש זיו, בו נולדו זיוותני עולם, שעניינם שלשת העמודים, תורה עבודה
וגמילות חסדים עליהם העולם (כפשוטו והעולם קטן זה האדם) עומד, ומגלגלין זכות ליומין זכאין.

ברכה לבשו"ט

52 שחוקה היא לנו שכך היה, שכן דרכם של הגמלים להכות כל זר
53 שנמצא סביבם באותה שעה.
54 סְבִירָה בני הישיבה לומר, דְּרוּבָא וְחֻקָּה בִּי דְרִדְרִי נִינְהוּ – ששני
55 דינים הללו, האחד שיש לילך אחר 'רוב', כגון רוב המתעברות
56 וילדות ולד חי, והאחר שהולכים אחר 'חוקה', כגון להחזיק
57 שהשור המועד הוא זה שנגח, דין אחד להם וכחם שוה, והסובר
58 שמוציאין ממון מחוקתו באומדן דעת שעל סמך חוקה, סובר גם
59 שמוציאין ממון על ידי אומדן דעת שעל סמך רוב. וכיון שכן, לְיָמָא,
60 רַב דְאָמַר שמוציאין ממון על סמך רוב, סובר הוא כְּרַבִּי אֲחָא
61 שאמר שמוציאין על סמך חוקה, וְשִׁמְוָאֵל דְאָמַר אין הולכים בממון
62 אחר הרוב, סובר הוא כְּתַנָּא קָמָא שלעולם חזקת ממון עדיפה ואין
63 מוציאים על סמך אומדן דעת.
64 דוחה הגמרא: אָמַר לָךְ רַב, אֲנָא דְאָמְרִי – את דברי אני אומר אֲפִילוּ
65 לְתַנָּא קָמָא, שאין להוכיח מדבריו שאין מוציאין ממון על סמך
66 אומדן דעת, שכן עַד כָּאן לֹא קָאמַר רַבִּי אֲחָא הָתָם לְפִטוּר בְּשׁוּר
67 שהיה רועה, אֲלָא זאת בלבד, דְלֹא אֲוִלִּין בְּתַר חֻקָּה – שאין
68 הולכים אחר החוקה, ואף זאת רק בשור המועד ליגח שאף מתנגד
69 לו רוב שוורים שבעולם, ויש לנו לומר שמהם היה השור הנוגח,
70 וכיון שרוב עדיף מחוקה תולים בהם את הנגיחה ולא בשור
71 שהחזיק נגחו, אֲבָל בְּתַר רֻבָא אֲוִלִּין – אבל באומדן דעת שעל
72 סמך רוב גם תנא אומר סובר כדברי שמוציאין ממון על פיו.
73 וְשִׁמְוָאֵל אָמַר לָךְ, אֲנָא דְאָמְרִי אֲפִילוּ לְרַבִּי אֲחָא – שאין הוא חולק
74 על דברי, שכן עַד כָּאן לֹא קָאמַר רַבִּי אֲחָא הָתָם שְׂמַחִיבִּי בַגְּמֹל
75 האוחר, אֲלָא דְאֲוִלִּין בְּתַר – שהולכים אחר חֻקָּתָה, וגם זה דווקא
76 במקרה ההוא, וטעם מיוחד יש בו, דְהוּא גּוֹפִיָּה מוֹחֹק – שטבעו
77 של הגמל כך הוא להכות באותה שעה, וכיון שהגמל ההרוג מוטל
78 מת בצידו של ההורג נמצא שהאומדן דעת נעשה על סמך חוקה
79 הנמצאת לפנינו לפיכך הולכים אחר אומדן זה, אֲבָל בְּתַר רֻבָא
80 לֹא אֲוִלִּין – אבל אחר אומדן דעת שעל סמך רוב שאינו נמצא
81 לפנינו, כגון רוב שוורים נקנים לחרישה, גם רב אחא סובר כדברי
82 שאין מוציאין ממון על פיו.
83 הגמרא מביאה ראייה לשיטת שמואל ממשנתו: תָּא שְׁמַע, הַמּוֹכֵר
84 פִּירוֹת לְתַבְרוּ, בְּלֹא שְׁפִירָה אִם לזריעה מכרן או לאכילה בלבד,
85 וְוָרְעָן הַלּוֹקַח וְלֹא צָמְחוּ, וְאֲפִילוּ היה הפרי שמכר לו וְרַע פִּשְׁתָּן,
86 אִינוּ חַיִּיב בְּאֲחֵירוֹתָיו. מִדְּקָדַקְתָּ הַגְּמָרָא בְּדַבְרֵי הַמְּשֻׁנָּה: מָאִי אֲפִילוּ
87 זרע פשתן, שמשמע שנתחדש בזרע פשתן יותר משאר פירות,
88 לֹא – האם לא נקטה שוון זו אלא כדי להשמיענו שֶׁאֲפִילוּ וְרַע
89 פִּשְׁתָּן דְרֻבָא לְזוּרְעָה וְגַבִּי – שרובו נקטה לצורך זריעה ומיעוטו
90 לאכילה, וְאֲפִילוּ חַיִּיב אִם נמצא שלא היו ראויים להצמיח מבואר
91 הדין במשנה שאין כאן מקח טעות, ובהכרח הטעם משום שלא
92 אֲוִלִּין בְּתַר רֻבָא – שאין הולכים בממון אחר הרוב, ולכן יכול
93 המוכר לומר אני לאכילה מכרתים, וכדברי שמואל וקשה על רב.
94 מסקנת הגמרא שאכן נחלקו תנאים במחלוקת רב ושמואל: תַּנָּא
95 הַיָּא, דְתַנָּא בְּרִייתָא. הַמּוֹכֵר פִּירוֹת לְתַבְרוּ וְוָרְעָן הַלּוֹקַח וְלֹא
96 צָמְחוּ, אִם הִיוּ פִירוֹת הַלּוּ וְרַעוּנֵי יָגִיחַ, כגון זרעי כרוב וקפלוט
97 שֶׁאִין נֶאֱכָלִין כֻּלָּם. הַמּוֹכֵר חַיִּיב בְּאֲחֵירוֹתָיו, ועליו להחזיר ללוקח כל
98 דמיו, מאחר שודאי הדבר שקנאו הלוקח רק לזריעה. אבל מכר לו
99 וְרַע פִּשְׁתָּן – שמיעוטו נאכל, וזרעו ולא צמחו, אִינוּ חַיִּיב בְּאֲחֵירוֹתָיו,
100 שיכול המוכר לומר אני לאכילה מכרתים, וכאמור לעיל שאין
101 הולכים בממון אחר הרוב. רַבִּי יוֹסִי אָמַר,

1 מָאִי מְעָמָא – מהו הטעם שהגיעו ואין חסרונות אלו סיבה לביטול
2 המקח, לֹא – האם אין הטעם מְשׁוּם דְרֻבָא חַיִּיב אִיתְגַּהוּ – שרוב
3 העבדים יש בהם חסרונות אלו, ומן הסתם אף עבד זה הוא מהרוב,
4 וכיון שכן, נחשב כמי שקיבל הלוקח על עצמו ליקח את העבד אף
5 כאשר ימצאו בו חסרונות אלו, ויש להוכיח מכאן שהולכים בממון
6 אחר הרוב וכדברי רב, וקשה על שמואל. משיבה הגמרא: לֹא –
7 לדברי שמואל אין הטעם משום שכן הם רוב העבדים, אלא כְּוִלְהוּ
8 חַיִּיב אִיתְגַּהוּ – כל העבדים הם כאלו, ולפיכך נחשב כאילו אמר לו
9 המוכר במפורש שעבד זה נגב, שהרי בודאי ידע מכך הלוקח.
10 הגמרא מביאה ראייה לשיטת שמואל: תָּא שְׁמַע, שֵׁנִינוּ בְּמַשְׁנָה (בב
11 מו), שׁוֹר תָּם שְׁנַנְתָּ אֶת הַפָּרָה שהיתה מעוברת, וְנִמְצָא – לא אחר
12 הנגיחה שעוקרה מוטל מת צָבְדָה, וְאִינוּ יָדוּעַ אִם עַד שְׁלֹא – האם
13 לפני שהשור נִנְתָה יָלְדָה את העובר ולא מחמת הנגיחה מת ובעל
14 השור פטור על נזקיו, או אִם מְשַׁנְתָּה – שמא לאחר שנגחה יָלְדָה,
15 ומחמת הנגיחה הפילה את הולד, ואם כן בעל השור חייב בנזקיו.
16 בעל השור מְשַׁלֵּם חֲצִי נֹזֵק כְּדִין שׁוֹר תָּם, לְפָרָה – על נזקי הפרה
17 שאותה ודאי נגח, וְרַבִּיעַ נֹזֵק לְלֹד – ועל נזקי הולד משלם רק רבע
18 מהנזק, שכאמור ספק בידינו אם מת מחמת הנגיחה, ומשנתנו היא
19 כשיטת סומכוס הסובר שממון המוטל בספק חולקים, ונטל
20 התובע מחציתו ומפסיד מחציתו. ולדעת רב הסובר שהולכים
21 בממון אחר הרוב, יש להקשות, וְאֲמַאי – מודע נחשב הדבר ספק
22 אם מת הולד מחמת הנגיחה אם לא, לְיָמָא – (אמרו) הלך אחר רוב
23 פְּרוֹת, וְרֻב פְּרוֹת מְתַעֲבָרוֹת וְיִוִּלְדוֹת לְדִי, וְקָא – ואם כן זו שהיא
24 מן הרוב יש לנו לומר שלא מעצמה הפילתו אלא וְרַבִּי מְחַמֵּת
25 נִינְתָה הַפִּילָה את הולד, וישלם חצי נזק גם על הולד, ומדוע שנינו
26 שמשלם עליו רק רבע, והרי שאין הולכים בממון אחר הרוב
27 וכשיטת שמואל, וקשה על רב.
28 מתרצת הגמרא: הָתָם בשור שנגח, אפילו אם נלך אחר הרוב,
29 עדיין נחשב הממון מוטל בספק, מְשׁוּם דְמְסַפְקָא לָן – שיש
30 להסתפק ביצד אימעה הנגיחה, דְרַבִּיא לְמִימַר – יש צד לומר
31 שכאשר בא השור לנוגחה, מְקַמָּה אֲתָא – בא ממולה, וּמִבְּעִיָתָא
32 הַפִּילָה – ומפחד הנגיחה הפילה, ואם אכן כך אירע פטור על הולד,
33 שגרמא בנזקין הוא. וְאִיבָא לְמִימַר – ומצד שני יתכן לומר, מֵאֲחֵרוֹתָה
34 אֲתָא, וּמִינְתָּה וְהַפִּילָה – שמאחוריה בא לנוגחה, וכלל לא
35 ראתה אותו קודם לנגיחה כדי שתפחד ממנו, ובמקרה כזה מחמת
36 הנגיחה הפילה, ומכיון שאין ידוע ביצד היתה הנגיחה, תָּוִי – הרי
37 שחזוב חצי נזק זה הוא אִמּוֹן הַמּוֹפֵל כְּסַפְקָא וְכָל מִמּוֹן הַמּוֹפֵל כְּסַפְקָא
38 חוֹלְקִין, כאמור לעיל שמשנתנו סוברת כסומכוס.
39 הגמרא דנה האם גם התנאים נחלקו במחלוקת רב ושמואל: לְיָמָא
40 כְּתַנָּא, שנינו בברייתא, שׁוֹר שְׁהִיה רֹעֵה, וְנִמְצָא שׁוֹר מוֹטֵל הַרְגוּ
41 בְּצִדוֹ של השור הרועה, אִף עַל פִּי שְׁוֵה הַהַרְגוּ מְנוּגָח – נראה
42 שנגיחה גרמה למותו, וְהָ – השור שהיה רועה, מוֹעֵד לִיגַח, שכבר
43 הועד בבית דין על שלשה נגיחות. או שהיה זה ההרוג מְנוּשָׁךְ –
44 נראה שמחמת שנשך מת, וְהָ – השור הרועה, מוֹעֵד לִישׁוּף, אִין
45 אֲמַרִּים שנלך אחר אומדן הדעת נאמר כְּרִידוּעַ – חזקה היא לנו
46 שכך היה המעשה שְׁוֵה השור הרועה נִנְתָה, וְהָ נֶשְׁכּוּ וְחִיִּיב. אין
47 אומרים כן, שאין מחייבים ממון על סמך אומדן דעת אלא על סמך
48 עדים שמעידים על המעשה.
49 עוד שנינו דעה החולקת: רַבִּי אֲחָא אָמַר, נֶמְלֵל הַאוֹחֵר – שהיה
50 עוסק בתשמיש, בֵּין הַגְּמֵלִים, שהיו באותה שעה גמלים נוספים
51 בסביבתו, וְנִמְצָא נֶמְלֵל הַרְגוּ בְּצִדוֹ, כְּרִידוּעַ שְׁוֵה האוחר הַרְגוּ, וְחִיִּיב,

המשך ביאור למסכת סוטה ליום שמונה עשר לעומר עמ' ב

8 אשכברייא, שסוברים שאינה שותה יותר מפעם אחת אף בשני
9 אנשים, יש להקשות שהרי תָּא כְּתִיב תִּזְכֹּרְתָ לְרֻבּוֹת, ולדבריהם מה
10 ריבה מקרא זה. מתרצת הגמרא, אָמַר רַבָּא, בְּאִישׁ אֶחָד וּבִזְעֵל
11 אֶחָד – בעל אחד שקינא לאשתו שני פעמים שלא תיסתר עם אותו
12 פלוני ונסתרה עמו, כְּוִלְהוּ עֲלָמָא לֹא פְּלִיגִי בּוֹ, ומודים דְאִין
13 הָאִשָּׁה שׁוֹתָה וְשׁוֹנָה אחר שנסתרה עם אותו בועל שנית.

1 אותה שוב. אֲבָל לֹא בְּאִישׁ אֶחָד – אך אם אותו בעל קינא לה פעם
2 שניה ונסתרה, אין משקים אותה שוב. וְהַכְּמִים אֲמַרִּים – שיטה
3 שלישית, אִין הָאִשָּׁה שׁוֹתָה וְשׁוֹנָה פעם שניה, בֵּין בְּאִישׁ אֶחָד
4 שקינא לה שני פעמים, וּבֵין בְּכ' אֲנָשִׁים שונים. שואלת הגמרא,
5 וְתַנָּא קָמָא נְמִי שסבר שהאשה שותה ושונה, ומשמע שאף בבעל
6 אחד שותה שני פעמים, קשה שהרי כְּתִיב 'אִת' למעט, ומה ימעטו
7 מפסוק זה. וכן קשה, וְרַבִּנָּן בְּתַרְיָא נְמִי – על דעת חכמים

בבא בתרא. המוכר פירות – פרק ששי דף צג עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)" רכה תוספות רש"י

1 רישא מאי טעמא — הגיעו והלא אין לך מום גדול מגב או קוביוסטוס, ואפילו הכי קנה
2 לוקה, ואף על גב דלא קבל עליו מומין בפירושו. לאו משום דרובא — עבדי הכי איתנהו,
3 גבשים או קוביוסטוסין, ולדעתך בן קנאו הלוקה, וכמי שקבל עליו דמי. אלמא, בממונא
4 אזלינן בתר רובא. וקשיא לשמואל, דכיון דלא אזיל בתר רובא — כפלגא ופלגא דמי,
5 ואם בן אמאי הגיעו הרי לא היה יודע הלוקה
6 שהיה בו מום זה, וסתם לוקה אעבד שפירא יתב
7 זחי, כדאמר נמי לקמן: אפירי שפירי יתב זחי.
8 ומום מבטל כל מקח וממכר, היכא דלא נודע
9 ללוקה. ומשני: לא בולאה הכי איתנהו — גבשים,
10 וכמאן דאמר ליה מוכר בהדיא דמי, שהיה יודע
11 לוקה שהוא גב. ונמצא עוברי בצדה — ואין
12 יודע לבית דין ולא עדים יודעין, אבל הם יודעין.
13 דלא קתני "ואעתי יודע". והכי אמרינן ב"שנים
14 אוחרין" (בבא מציעא ב. ב.) ולרבה בר בר חונא
15 דאמר אמר סומכוס אפילו ברי וברי כו. אם עד
16 שלא נגחה — השור, ילדה, ופטור בעל השור.
17 משלם — בעל השור. חצי נוק לפיה — דשור
18 חם משלם חצי נוק. ורביע נוק לולד — משום
19 הדצי נוק דולד היה מומן המוטל בספק, וחולקין,
20 ואליבא דסומכוס מוקמינן לה התם. ולרב
21 קפירי: ואמאי חשיב ליה מן המוטל בספק,
22 אליבא דרב דאזיל בממונא בתר רובא? לימא:
23 הלך אחר רוב פרות שיוולדות בן קיימא ואינן
24 מפילות, ופרה זו מן הרובא היתה, והיה לה
25 לילד בן קיימא כרוב פרות דלעמא. והלכך, ודאי
26 השור נגחה בעודה מעוברת, ומתוך כך הפילה.
27 וליחייב בעל השור חצי נוק לולד אלא ודאי
28 רובא בממונא לאו כלום הוא, אלא כי פלגא
29 ופלגא דמי, והלכך קאמר סומכוס חולקין, דהוי
30 ממון המוטל בספק. ומיהו, בדשמואל מויד
31 סומכוס דאמרינן המוציא מחבירו עליו הראיה,
32 שהרי לא נולד ספק במעשה כי הכא, כדפירשית
33 לעיל, שהרי הדרב יודע היאך היה המכר, ולא
34 הוי ממון המוטל בספק אלא כשגולד ספק בדבר
35 שאין יודע היאך היה המעשה. ומשני: התם
36 משום דספקא לן כו' — כלומר, לעולם בממונן

1 אית להו — וכיון דלא יצא הקול מילתא דלא שכחא היא, ולא חיישנן להכי. והא דאמר
2 ב"המגרש" (גיטין פו, א): אתקן רב יהודה בשטרא דעבדי: "עבדא דנן מוצדק ופסירי ועטיר
3 מכל עירורי מלכא ומלכתא". כלומר, אינו מוכתב למלכות — אפילו לא כתב הוי מקח טעוה,
4 כדאמר הכא. אלא אתקן רב יהודה משום שופרא דשטרא. רבינו תם.
5 **איכא** למימר מקמה אתא דמביעותא הפילה
6 — וסומן מיעוטא דמפילות למיעוט
7 דמביעותא הפילה, ואיתרע לה רובא דרוב
8 מתעברות ויולדות והא מחמת גניחה הפילה, והוא
9 מחצה על מחצה.
10 **רבי** אחא אומר גמול האוחר בין הגמלים — הא
11 דנקט גמול ולא נקט שור דאיירי ביה תנא
12 קמא — רבותא אשמתינן, דאפילו גמל שצנעו
13 בתשמישו תלינן ביה, כיון שבכשת בשעה שאחור.
14 והא דאמר בפירי "ביצע הרגל" (בבא קמא כד, ב):
15 היכי מיעדי ליה — דאמרי ליה: תורא נחנא אית
16 לך בבקר, איבעי לך לנטורי כולי בקר. וכשיגח
17 רביעת הוי מועד, דתלינן ביה כל הנגחות אומר
18 רבינו יצחק: היינו כרבי אחא. אי נמי, אפילו
19 כרבנן, ומיירי שבגניחה רביעית נודע הדבר על ידי
20 עדים, שאותו עצמו היה שנגח שלש נגחות. והא
21 דתני ב"המניח" (שם לה, ב.) זה אומר מועד חזק,
22 זה אומר תם חזק כו' — מודה רבי אחא שיש
23 לתלות בתם כמו במעיד, כיון שגם התם ורודק
24 ואמרינן המוציא מחבירו עליו הראיה.
מאן
1 **רב דאמר פרבי אחא, ושמואל דאמר פתנא קמא** — אמר לך רב: **אנא דאמרי אפילו**
2 **לתנא קמא; עד כאן לא קאמר תנא קמא התם** — אלא דלא אזלינן פתר חוקה, אכל
3 פתר רובא אזלינן. ושמואל אמר לך: **אנא דאמרי אפילו לרבי אחא; עד כאן לא קאמר**
4 **רבי אחא התם** — אלא דאזלינן פתר חוקה, דהוא גופיה מוחזק, אכל בתר רובא לא
5 **אזלינן, תא שמע: המוכר פירות לחבירו וורען ולא צמחו, ואפילו ורע פשתן** — אינו חייב
6 **באחריותו; מאי "אפילו"?** — לאו אפילו ורע פשתן דרובא לוריעה זבני, ואפילו הכי לא
7 **אזלינן פתר רובא?** — תנאי היא; דתנאי: המוכר פירות לחבירו וורען ולא צמחו; ורעוני
8 **גינה שאין נאכלין** — חייב באחריותו, ורע פשתן — אינו חייב באחריותו. **רבי יוסי אומר:**
9 **נותן**

הלך אחר הרוב. והתם היינו טעמא דחשיב ליה ממון המוטל בספק — משום דכי נמי אזלינן בתר רובא אחי איכא ספיקא בהך נגחת שור למפטריה, דאיכא למימר מקמה כנגד פניה
אתא השור ונגחה, ומחמת נגחתו קודם נגחה הפילה, שכן דרך להפיל מחמת פחד כמו מחמת נגחה משום. וקיימא לן (בבא קמא נא, א.) המביעת חבירו פטור מדיני אדם, וכל
שכן בהמתו המביעת כלבהמתו, דגרמא בניוקין פטור. מאחורה — ליכא ביעתותא, דהא לא חזיא, ועד דנגח לה אינה מפלת. והלכך, איכא למימר הכי ואיכא למימר הכי — הוי
ממון המוטל בספק, וחולקין. שור שהיה ורעק נמצא שור כו' — ולא גרסינן "על גב הנדר". ובתוספתא לא גרסינן ליה, ופירוש תיגוקות היה. והאי דנקט "שהיה ורעק" — משום דדרך
שוורים הרבה להיות לשם, ואיכא לספקוי בשוורים טובא. שזה — המת מנוגח. אין אומרים כו' — דרבנן לא אזיל בתר אומדנא, ואפילו ממון המוטל בספק לא הוי לשלומי פלגא,
דמאן לימא לן שזה נגחו? והואיל ואיכא שוורים אחרים. ולא דמי לשור שנגח את הפרה ונמצא עוברי בצדה ואין אנו יודעין אם נגח את דולד אם לאו, ואפילו הכי מחייבינן ליה
פלגא — דהתם היינו טעמא: שהרי רואין שנגח את הפרה, והעמך פרה על חוקתה, והשתא הוא ילדה בשעה שאנו מוצאין עוברי בצדה. ורבי אחא אומר כו' — בתר אומדנא
אזיל בדיני ממונות. והכי אמרינן בסנהדרין, בפרק "אחד דיני ממונות". גמל האוחר — עסוק בתשמיש רביעה. דאמרינן בבכורות (ה, א) לגבי תשמיש גמול: אוחר כנגד אוחר.
וסתם בהמות בשעת תשמיש משתגעו, ומכין זכרים זה את זה (כך שמעתיה מרבינו זקני מנחות כבוד). ואיכא דאמרי: אוחר — כמו נודח, ולא נודיא. בידוע שזה חרגו —
דמוחזק הוא בשעת רביעה להכור. וכל שכן בשור המועד ליגח, שנגח כבר שלש פעמים, ורבותא נקט גמל אוחר — אף על פי שמעולם לא נגח ונשך. וחוקה — דהאי שור
המוחזק ליגח. כי הדייני נגחו — דמאן דאזיל בממונא בתר חוקה אזיל נמי בתר רובא. בתר רובא אזלינן — דרובא עדיף מחוקה, ואיכא למימר דרוב שוורים שבעולם נגחוהו,
ולכך פטור. דהוא גופיה מוחזק — וכיון דהוא עומד בצדו אזלינן בתר אומדנא. אבל בתר רובא דליתיה קמן — לא אזלינן. תא שמע — ממתניתין: המוכר פירות לחבירו כו'.
ומשום דאיצטרך לשינוי תנאי היא. אקדמיה להאי "לימא בתנא" דלעיל מקמי האי "תא שמע". מאי לאו האי? — דקתני "אפילו" — היינו ובותיה: דאף על גב דרוב פשתן
הנלקח בשוק לוריעה קונין אותו, ואפילו הכי לא אזלינן בתר רובא. וקשיא לרב. וליכא לתרוצי דהאי תנא בתר רובא דאינש אזיל כדלקמן, ולא בתר רוב וריעה, שרוב בני
אדם לוקחין פשתן לדברים אחרים למאכל ולרפואה, והלכך אינו חייב באחריותו, דאזלינן בתר רוב לוקחין, והכי קתני: אפילו ורע פשתן, דסלקא דעתך אמינא נזיל בתר רובא
דוריעה ונחייב באחריותו, אפילו הכי אינו חייב, דאזלינן בתר רובא דאינש, ולא תקשי לרב — ליכא למימר הכי, דאם איתא דרובא דאינש חשוב רוב, ורובא דוריעה כמאן
דליתיה — לא הוי ליה למיתני "אפילו". דממאי תיסק ארתען למילול בתר רובא דוריעה טפי מרובא דאינש, דליתני "אפילו"? אלא ודאי הכי קתני: אפילו ורע פשתן, שהיה
לנו לחייבו מן הדין משום דוריעה שהוא רוב גמור — אפילו הכי אינו חייב, דבממונא לא אזלינן בתר רובא. ומיהו, אם לא מפני שמוצא תנאים דפליגי בדבר ושמואל —
גמרא הוה ליה לשינוי על ידי הדחק; תנא דמתניתין אזיל בתר רובא דאינש, אבל כיון דאשכח תנאי — נידח ליה טפי לאוקומה כתנאי. המוכר פירות לחבירו ולא צמחו — כגון
זרעוני גינה כו', ולי נראה דלא גרסינן כלל בוך ברייתא "המוכר פירות לחבירו ולא צמחו". ויש ברייתא דוגמאת בתוספתא (ריש פרק ששי) דקתני: המוכר לחבירו זרעוני גינה
שאין נאכלין כו', ורע גינה שאין נאכלין כלל חייב באחריותו, אבל זרע פשתן דנאכל קצת — לעולם אינו חייב. כשמואל.

בבא בתרא. המוכר פירות - פרק ששי דף צג עמוד ב - מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזלץ) רש"י

תוספות

מאן יש אומרים רבן שמעון בן גמליאל - אף על גב דקיימא לן ד"ש אומרים" היינו רבי נתן, כדאמר בסוף הוריות (ג, יג.) דאסיקו ליה לרבי נתן "יש אומרים" - הכא קבלה היתה בידן דהאי "יש אומרים" רבן שמעון בן גמליאל. וכן בפרק "זוהק הבתים" (בבא בתרא לו, ב) גבי נזיר, דקאמר: מאן "יש אומרים" - רבי אחא, ובפרק קמא (שם טו, ב) פליגי "יש אומרים" ורבי נתן, גבי איוב.

נותן לו דמי זרע, אמרו לו: הרהר לוקחין אותו לדברים אחרים. מאן תנאי? אלימא רבי יוסי ואמרו לו: - תרוייהו בטר רובא אזיל, מר אזיל בטר רובא דאינשי, ומר אזיל בטר רובא דזרעיה אלא, אי תנא קמא ורבי יוסי, אי תנא קמא ואמרו לו: תנו רבנן: מהו נתן לו? דמי זרע ולא הוצאה, ויש אומרים: אף הוצאה. מאן "יש אומרים"? אמר רב חסדא: רבן שמעון בן גמליאל היא. - הי רבן שמעון בן גמליאל? אלימא רבן שמעון בן גמליאל דמתניתין, דתנן: המוכר פירות לחבירו וזרעו ולא צמחו, ואפילו זרע פשתן - אינו חייב באחריותו; הא זרעו גינה שאינו נאכלין - חייב באחריותו, אימא סיפא, רבן שמעון בן גמליאל אומר: זרעו גינה שאינו נאכלין - חייב באחריותו; תנא קמא נמי הכי קאמר: זרע פשתן הוא דאינו חייב באחריותו, הא זרעו גינה שאינו נאכלין - חייב באחריותו אלא לאו הוצאה איכא בינייהו, מר סבר: דמי זרע, ומר סבר: אף הוצאה; כמאן? דלמא איפכא - הא לא קשיא, כל תנא בתרא לטפוי מילתא קא אתי. - ודלמא פולח רבן שמעון בן גמליאל היא, וחסורי מחסרה והכי קתני: המוכר פירות לחבירו וזרעו ולא צמחו, אפילו זרע פשתן - אינו חייב באחריותו, הא זרעו גינה שאינו נאכלין - חייב באחריותו, דברי רבן שמעון בן גמליאל, שרבן שמעון בן גמליאל אומר: זרע פשתן הוא דאינו חייב באחריותו, הא זרעו גינה שאינו נאכלין - חייב באחריותו, אלא רבן שמעון בן גמליאל, דתניא בו, לתת - במים. מורבן - היא הקליפה העליונה שמצויין מחטין הכתושין במכשת. סוכין - כשטוחין גסין ולא דוק, נשאר בנפה, והוא סוכין. נישולין - שנולפו פתיתין. מפני שהוא כנושא שבר - בהגזל קמא" מרצינן: אימא מפני שהוא נושא שבר. אבל בתנא - פטור אם אומן הוא.

נותן לו דמי זרע - שרוב פשתן שבעולם נזרע. אמרו לו - אינו חייב באחריותו. שהרבה בני אדם לוקחין לדברים אחרים: למאכל ולרפואה, וכנגד אדם אחד שקנה עשר סאין לזרעיה יש מאה בני אדם שקונין מיהת טאה אחת למאכל ולרפואה, ובתר רוב לוקחין אזלינן, ורבי יוסי בטר רובא דזרעיה אזיל, שהיחיד הקונה לזרעיה קונה יותר ממאה הקונין למאכל ולרפואה. ומיהו, תנא קמא דרבי יוסי היינו טעמיה: דודאי בטר רובא דזרעיה היה לן למיזל כרבי יוסי, ולחיובו, אלא שאין הלכין בממון אחר הדוב. דאי לא תימא הכי, אלא אזיל נמי בטר רובא דאינשי - אם כן מאי איכא בין תנא קמא ליאמרו לוי? אלימא רבי יוסי ואמרו לו - דרבי יוסי מחיב, כרב דאזיל בטר רובא, ויאמרו לו? פטרי, כשמואל דלא חישי לרובא. הא תרוייהו בטר רובא אזיל - דאפילו תנא אמרו לוי? סבירא ליה כרב, והאי דפטור - היינו טעמא: דאזיל בטר רובא דאינשי, כדמפרש טעמא: הרבה לוקחין אותו בו. הכי נרסני: אלא אי תנא קמא ורבי יוסי אי תנא קמא ואמרו לו. מהו נתן לו - המוכר זרעו גינה שאין נאכלין, דאמרין חייב באחריותו, מה ישלם מוכר ללוקח? דמי זרע, ולא דמי יציאה, דגרמא בעלמא דמי. ופטור, אי תנא קמא - יציאת הרישה ושבר פועלים, ונראה בעיני דקנסא הוא. ומר סבר אף הוצאה - והכי קתני, רבן שמעון בן גמליאל אומר: זרעו גינה שאין נאכלין חייב בכל אחריותו, אפילו יציאה. דלמא איפכא - דרבן שמעון בן גמליאל לא מחיב כמאן דמי זרע, ומגזל דהא רבן שמעון בן גמליאל היא? אימא רבנן דהיא, ותנא קמא דברייתא היינו רבן שמעון בן גמליאל הא לא קשיא - אם אין קשיא אדרת - זו אינה קשיא. וכל היכא דאיכא פירכא אחריתי קאמר גמרא: הא לא קשיא. וחסורי מחסרה בו - אין זה תירוץ דחוק בו, דטוב לנו לחסרה מעט כדרך משנה שמדברת בקוצר, ולא נימא יציאה איכא בנייהו - דהא לא משמע ממתניתין מיד אלא על ידי דחוק, דמשמע דרבן שמעון בן גמליאל היינו תנא קמא. והלכך טוב לפרש דכולה רבן שמעון היא, כדמשמע מתניתין דרבן שמעון בן גמליאל היינו תנא קמא. ונראה בעיני דהיי גרסינן: ודלמא כולה רבן שמעון בן גמליאל היא, והכי קאמר: המוכר פירות לחבירו ולא צמחו אפילו זרע פשתן אינו חייב באחריותו, שרבן שמעון בן גמליאל אומר: זרעו גינה שאין נאכלין חייב באחריותו, הא נאכלין - אין חייב באחריותו. אלא הא רבי שמעון בן גמליאל, דתניא בו, לתת - במים. מורבן - היא הקליפה העליונה שמצויין מחטין הכתושין במכשת. סוכין - כשטוחין גסין ולא דוק, נשאר בנפה, והוא סוכין. נישולין - שנולפו פתיתין. מפני שהוא כנושא שבר - בהגזל קמא" מרצינן: אימא מפני שהוא נושא שבר. אבל בתנא - פטור אם אומן הוא.

נתן

שבמעון בן גמליאל, דתנאי: המוליד חטין לטחון, ולא לתת, ועשאן סוכין או מורסן. קמח לנחתום, ואפוא פת נישולין. בהמה לטבח, וניבולה - חייב, מפני שהוא כנושא שבר, רבן שמעון בן גמליאל אומר: נתן לו דמי בושתו ודמי בושת אורחיו, וכן היה רבן שמעון בן גמליאל אומר: מנהג גדול היה בירושלים, המוסר סעודה לחברו וקלקלה - נתן לו דמי בשתו ודמי בושת אורחיו. עוד מנהג גדול היה בירושלים, מפה פרוסה על גבי הפתח, כל זמן שפפה פרוסה - אורחין ונכנסין, נסתלקה הפפה - אין האורחין ונכנסין. משנה המוכר פירות לחבירו - הרי זה מקבל עליו רובע מנפת לסאה; תאנים - מקבל עליו עשר מתולעות לסאה; מרתף של יין - מקבל עליו עשר קוססות לסאה; קנקנים בשרון - מקבל עליו עשר פיססות לסאה. גמרא תאני רב קטינא: רובע קטנית לסאה. - ועפרורית לא? והאמר רבה בר חייא קטוספאה משמיה דרבה: בורך צרור מנרנו של חברו

כדאמרין תתם: זיל אייתר ראייה דממחית לתרגולי ואיפטרך. וכן הלכה, דאומן בשכר - חייב, בתנא - פטור. כדאמר רבי יוחנן תתם. דמי בשתי - כדאמר אורחין ואין לו מה יאכלם, וכל שכן יציאה, דחסריה ממנא. ומיהו, לית הלכתא אלא כרבנן דפטרי מבשת, דגרמא הוא. והא ליכא למימר דמדהשתא נטיי מתניתין דביציאה פליגי כי הכי ימפליגי בך ברייתא, וליהוי הלכה כרבן שמעון בן גמליאל במשנתו - הא לא אמרין דרבי שסתם המשנה לא בעי לאוקומי מתניתין כרבן שמעון בן גמליאל ביציאה, דלא סבירא ליה כרבן שמעון בן גמליאל. אלא כולה מתניתין רבן שמעון בן גמליאל היא כדאמר לעיל, וביציאה לא איירי מיד. כן נראה בעיני, דמחזיק חתיי דביציאה פליגי במתניתין, וניהוי הלכה ביציאה כש אומרים: מאחר דאיכא לאוקומי כולה רבן שמעון בן גמליאל? ולא איירי ביציאה כלל. אורחין נכנסין - ותקנה טובה היא לקבלת אורחין שידעו כי שם יאכלו, וילכו שם לאכול. משנה המוכר פירות - תבואה, היא זה - הלוקח, מקבל עליו רובע - הקב של טנופת לכל טאה. דסתם תבואה דרכה להיות בה רובע טנופת. אבל יותר מרובע - לא, כדמפרש טעמא בגמרא, אי מישום דינא אי מישום קנסא. מתולעות - דאורחיהו דבכיל, והוא הדין אחת לעשר. מרתף של יין - ויש בו חבית הרבה. קוססות - יין רע. כולמור, עשר חביות של יין רע. דסתם מנא חבית אורחיהו בשער קוססות, ומילא אינשי. ובגמרא מוקי לה כדאמר ליה "מרתף זה של יין אני מוכר לך". קוססות - כן נראה לך. כמנ "פריה יקוסס וביש" דיחזקאל (זו). קנקנים - כדים, בשריון - באתר המלכות. פיססות - כדים רעים, ובגמרא מפרש לה. גמרא תני רב קטינא: הא "רובע טנופת" דמתניתין - לא בעפרורית מיירי. דעפרורית רובע לא מודל אינשי, אלא רובע קטנית לסאה של תבואה. ועפרורית לא - בתמיה. צרור - היינו עפרורית.

60 שרבן שמעון בן גמליאל המובא אחר דברי תנא קמא בא להוסיף
61 על דבריו ולחייב אף על ההוצאה.
62 הגמרא דוחה דקדוק זה מדברי רבן שמעון בן גמליאל במשנה.
63 שואלת הגמרא: וְלִמָּא בְּמִלָּה שֶׁל הַמְשָׁנָה מִתְחַלְלָה וְעַד סוֹפָה,
64 הַכֵּל מִדְּבַר רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל הֵיא, וְחִסְרֵי מִקְרָא וְהִיב קִנְיָה
65 – וְחִסְרֵי מִקְרָא בְּלִשׁוֹן הַמְשָׁנָה, וְכך צָרִיךְ לומר, הַמְּכַר פִּירוֹת
66 לְחִבְרֵי וְזָרְעוֹ וְלֹא צָמְחוּ, אֲפִילוּ זָרַע פִּשְׁתָּן, אֵינּוּ חַיִּיב בְּאַחֲרֵי, וְ
67 שִׁיבֹל לומר לְלוֹקַח לֹאכִילָה אִם מִכְרֵתָ לָךְ, (הָא זָרְעוֹנִי גִינָה שְׂאִינִי
68 נֶאֱבָלִין חַיִּיב בְּאַחֲרֵי) אִלּוּ דְבַר רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל, שְׂרָבֵן
69 שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אֹמֵר (זָרַע פִּשְׁתָּן הוּא דְאֵינּוּ חַיִּיב בְּאַחֲרֵי) הָא
70 שְׂדוּקָא כֹּאשֶׁר מִכַּר לוֹ זָרְעוֹנִי גִינָה שְׂאִינִי נֶאֱבָלִין אִלָּא כּוֹלֵן
71 לזריעה חַיִּיב בְּאַחֲרֵי, אִךְ שֶׁאִר מִינֵי פִירוֹת כּוֹלֵל זָרַע פִּשְׁתָּן, כִּיּוֹן
72 שֵׁשׁ מֵהֶם שְׂנֵאכֵלִים אֵינּוּ חַיִּיב בְּאַחֲרֵי. וְכִיּוֹן שֶׁאֲפֹשֶׁר לִפְרֹשׁ
73 שֶׁהַמְשָׁנָה כּוֹלָה הִיא מִדְּבַר רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל, אִין הוֹכַחָה מֵה
74 דַּעַת רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל הָאֵם לְדַבְּרֵי מִשְׁלָם אִף אֵת הַהוֹצָאָה.
75 מִבִּיאָה הַגְּמָרָא רֵאִיָּה אַחֲרֵת: אֵלָּא הָא – מִמִּמְרָא זֶה שֶׁל רַבֵּן שְׁמַעוֹן
76 בֶּן גַּמְלִיאֵל מוֹכַח שְׂסוּבֵר שִׁמְשָׁלֵם אִף אֵת הַהוֹצָאָה. דְּתַנָּיָא
77 בְּרֵייתָא, הַפּוֹלֵד חֲטִיָּן לְאוּמָן לְחִזּוֹן לוֹ בְּרִיחִים, וּמִדְּרַךְ הָאוּמָן
78 לְלִתּוֹת [–לְהַשְׁרֹתוֹן] הַחֲטִיָּים בְּמִים וּלְכַתְּשָׁם בְּמַכְתֶּשֶׁת קוֹדֵם
79 הַטְּחִינָה לְחִסְרֵי מֵהֶם הַקְּלִיפָה הַחִיצוֹנָה שֶׁעַל גְּבִיחֵם כְּדֵי שֶׁתּוֹאָה
80 סוֹלֵת נִקְיָה, וְלֹא לְחַתֵּן הָאוּמָן כְּרֹאֵי, וְעֵשְׂאָן סוּבִין – וְיִצֵּא הַקֶּמַח
81 רַע כְּמוֹ סוּבִין אִו יִצֵּא כְּמוֹ מִרְסָן. אוֹ נַתַּן קֶמַח לְחִתּוֹם, וְאִפְסָא
82 פֶּת בְּשִׁילִין – שֶׁנִּשְׁבַּרְתָּ אִו מִתְּפוֹרֵת כְּמֵאוֹתוּם בְּה. וְכֵן הַנּוֹתֵן
83 בְּהַמָּחַ לְמִשְׁכָּה שִׁישְׁחַטְנָה, וְיִבְלָלָה בְּכך שִׁשְׁחָה שֶׁלֹּא כְּהַלְכָתָה, בְּכֵל
84 אֶחָד מֵאוֹפְנִים אִלּוּ, חַיִּיב הָאוּמָן לְשַׁלֵּם עַל מֵה שֶׁקֶלְקֵל, מִפְּנֵי שֶׁהוּא
85 בְּנִשְׂאָ שְׂכָר – שְׁנוֹטֵל שְׂכָר עַל פְּעוּלָתוֹ. רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל
86 אֹמֵר, לֹא זֶה בְּלִבְד שִׁמְשָׁלֵם לוֹ מֵה שֶׁקֶלְקֵל, אִלָּא נִתָּן לוֹ גַּם דְּמֵי
87 בּוֹשְׁתּוֹ – שֶׁהַתְּבִישׁ בְּכך שֶׁהוֹזִין אוֹרְחִים וְאִין לוֹ בְּמֵה לְהַאכִילֵם,
88 וְדֵמֵי בּוֹשְׁתָּ אוֹרְחֵי – שֶׁהָא אֵם הַתְּבִישׁוֹ שֶׁלֹּא הִיָּה מְזוּמָן לְחַם
89 הָאוֹכֵל. וּמִכָּך שֶׁמְחַיִּיב רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל לְשַׁלֵּם עַל צַעַר
90 הַבוֹשֵׁת שֶׁאִין בּוֹ הַפֶּסֶד מְמוּן, כֵּל שֶׁכֵּן שֶׁמְחַיִּיב לְשַׁלֵּם כּוֹרְעוֹנֵי גִינָה
91 עַל הַפֶּסֶד דְּמֵי הַהוֹצָאָה וְזֵהוּ דַּעַת הִישׁ אוֹמְרִים.
92 מִסִּימַת הַגְּמָרָא וּמִבִּיאָה תַּקְנָה דּוֹמָה לְזוֹ שְׁתִּיקוֹן רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן
93 גַּמְלִיאֵל: וְכֵן הָיָה רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אֹמֵר, מִנְּהַג גְּדוֹל הָיָה
94 בִּירוּשָׁלַיִם, הַמּוֹסֵר קַעֲוִיָּה לְחִבְרֵי שִׁיבִין לוֹ עֵבֹר הָאוֹרְחִים, וְקָלְקָלָה
95 – כְּגוֹן שֶׁהִיָּה הָאוֹכֵל תִּפְלֵ אוֹ שֶׁהִקְדִּיחַ הַתְּבִישׁוֹ, נִתָּן לוֹ דְּמֵי קִשְׁטוֹ
96 וְדֵמֵי בּוֹשְׁתָּ אוֹרְחֵי.
97 הַגְּמָרָא מִבִּיאָה אֵת סִיּוּם הַבְּרֵייתָא: עוֹד מִנְּהַג גְּדוֹל הָיָה בִּירוּשָׁלַיִם,
98 שֶׁהִיָּה בּוֹ מִשׁוּם תַּקְנָה טוֹבָה בְּהַכְּנַסַת אוֹרְחִים, מִפְּנֵי פְּרוּסָה הִיָּתְוָה
99 עַל גְּבֵי תַּפְתָּה, כְּדֵי שִׁידְעוּ הָאוֹרְחִים הֵיכֵן יִכּוֹלִים לֹאכּוֹל. כֵּל זְמַן
100 שְׁמִפְּנֵי פְּרוּסָה, אוֹרְחֵין נִבְּנְסִין, שֶׁהִיָּה לְהֵם עֵנִין זֶה לְסִימָן שְׂכָר רַצּוֹן
101 בַּעַל הַבַּיִת. נִתְּקַלְקַלְתָּ מִפְּנֵי, אִין הָאוֹרְחֵין נִבְּנְסִין – סִימָן הוּא שֶׁאִין
102 רַצּוֹן בַּעַל הַבַּיִת שִׁיבְנָסוּ.

משנה

103 משנה זו באה לבאר מקרים של טעויות במכירה שעל הלוך
104 לקבל על עצמן את ההפסד:
105 המוכר פירות לחבירו, הרי זה מקבל עליו ליקח את הפירות עם
106 גירעון של רובע הקב מנופת המעורבת בה, לכל קאה. שבסתם
107 תבואה בכמות של סאה הדרך להתקבץ בה רובע קב של טנופת.
108 מכר לו תאנים, מקבל עליו עשר מתולעות – שאכלו בהם התולעים
109 למאה – לכל מאה תאנים, שדרך התאנים להיות מתולעות
110 בשיעור זה.
111 מכר לו מרתף של יין שיש בו הרבה חביות, מקבל עליו עשר חביות
112 של קוססות – יין רע למאה – לכל מאה חביות. מכר לו קננים –
113 כדים ריקים, בשרין – שם מקום, מקבל עליו עשר פוססות – כדים
114 שנתרועעו במקצת ותיקנם אך אינם יכולים להתקיים זמן רב כמו
115 השלמים, למאה – לכל מאה כדים.

1 נותן לו – מחזיר המוכר ללוקח את דמי ירע ששילם, אף בורע
2 פשתן, שרובו עומד לזריעה, כיון שהולכים בממון אחר הרוב.
3 אמרו לו – השיבו חכמים לרבי יוסי, הרי הרבה בני אדם לוקחין
4 אותו לירדים אחיהם כגון לאכילה או לרפואה, וכנגד אחד הקונה
5 עשרה סאין לזריעה, ישנם מאה קונים ממנו מעט למאכל ורפואה,
6 ולכן אף שבין המאה יחד נקנתה רק סאה, מכל מקום יש ללכת
7 אחר רוב קונים, ולא אחר הכמות הנמכרת.
8 מבררת הגמרא: מאן תנאי במביתא שנחלקו האם הולכים בממון
9 אחר הרוב, אולימא רבי יוסי הסובר כרב שהולכים אחר הרוב,
10 ואמרו לו – והחכמים שהשיבו על דבריו סוברים כשמואל שאין
11 חוששים לרוב. אין לומר כן, שהרי תרנויהו בטר רובא אולי –
12 לדעת שניהם הולכים אחר הרוב, וההבדל ביניהם אינו אלא דמר
13 – החכם שהשיב לרבי יוסי אולי בטר רובא דאינשי – הולך אחר
14 רוב הקונים שאינם קונים לזריעה, ולפיכך סובר הוא שהמוכר
15 פטור, ורבי יוסי אולי בטר רובא דזריעה – הולך אחר רוב
16 זרע הפשתן שבעולם שעומד לצורך זריעה, ומשום כך חייב
17 המוכר באחריות.
18 מסקנת הגמרא: אלא התנאים שנחלקו הם, אי – או תנא קמא ורבי
19 יוסי, שלדעת תנא קמא אין הולכים כלל אחר הרוב, ושמואל
20 סובר כמותו, ולרבי יוסי, הולכים אחר רוב הנזרע, ורב סובר
21 כמותו, אי – או תנא קמא ואמרו לו – ושמואל כתנא קמא, ורב
22 כדעת דברו, הן – שהולכים אחר רוב הקונים.
23 הגמרא אמרה להם המוכר משלם ללוקח על כל ההפסדים שנגרמו
24 לו: תגו רבנן, מהו נותן לו – המוכר לחבירו זרעוני גינה זרעו ולא
25 צמחו שחייב באחריותם, כאשר משלם ללוקח את דמיו, מה
26 משלם לו. משיבה הברייתא: דמי ירע ששילם, ולא על ההוצאה של
27 החרישה ושכר הפועלים שהיו לבטלה. שכן הפסד זה נעשה על
28 ידי גרמא, וגרמא בנזקין פטור. דעה אחרת: ויש אומרים אף הוצאה
29 משלם לו.
30 הגמרא מבררת: מאן – מי הוא היש אומרים. מבררת הגמרא: אמר
31 רב הדרא, רבן שמעון בן גמליאל היא. ממשיכה הגמרא ומבררת:
32 הי – מאיזה מימרא של רבן שמעון בן גמליאל למדו סובר כן,
33 אולימא מדברי רבן שמעון בן גמליאל דתניתין (לעיל צב). דתנן
34 ברישא של המשנה, המוכר פירות לחבירו, וזרעו ולא צמחו משום
35 שהיו מקולקלים, ואפילו היה אותו המין ירע פשתן שרק מיעוטו
36 נקנה לאכילה ורובו לזריעה, המוכר אינו חייב באחריותו, שיכול
37 לומר לו לאכילה מבריתו לך ולא לזריעה. (הא זרעוני גינה שאינן
38 נאכלין חייב באחריותו). אלא קמא – ועל כך נאמר בספא של
39 המשנה, רבן שמעון בן גמליאל אומר, זרעוני גינה כזרעי כרוב
40 וקפלוט שאינן נאכלין, זרעו ולא צמחו, חייב באחריותו, שכיון
41 שעומדים רק לזריעה, מקח טעות הוא ובטל.
42 הגמרא מדקדקת בדברי תנא קמא ורבן שמעון בן גמליאל כדי
43 להוכיח שהיש אומרים הוא רבן שמעון בן גמליאל. מבררת
44 הגמרא: מה מוסיף רבן שמעון בן גמליאל על דברי תנא קמא, הרי
45 תנא קמא נמי הכי קאמר שבורעונים שאינם נאכלים חייב, כפי
46 שמוכח מדבריו שאמר 'אפילו ירע פשתן', משמע שדווקא בורע
47 פשתן שמיעוטן נאכל, הדין הוא דאינו חייב באחריותו, הא – אבל
48 זרעוני גינה שאינן נאכלין אפילו מיעוטן, חייב באחריותו, וזהו ממש
49 דברי רבן שמעון בן גמליאל. אלא לאו – האם לא בהכרח לומר
50 הוצאה איבא בינייהו – שההבדל ביניהם הוא לענין תשלום
51 הוצאות החרישה ופועלים שהפסיד ללוקח, מר – תנא קמא סבר
52 שאין משלם אלא דמי זרע בלבד, ומר – רבן שמעון בן גמליאל סבר
53 שעליו לשלם אף הוצאה.
54 שואלת הגמרא: מפאי – ומנין לך לומר שתנא קמא הוא זה שסובר
55 שמשלם רק את דמי זרע, ורבן שמעון בן גמליאל סובר אף
56 ההוצאה, דלמא איפסא, שתנא קמא הוא סובר אף ההוצאה, ורבן
57 שמעון בן גמליאל הוא הסובר דמי הזרע. מיישבת הגמרא: הא לא
58 קשיא, שכן כך הכלל, כל תנא בתרא לטפוי מילתא קא אתי – כל
59 תנא הבא אחר חבירו, להוסיף על דברי הראשון הוא בא. ובהכרח

ובדעתו לקבל פירות יפים ללא טנופת כל שהיא, וְרֹבֵעַ – ומכל
מקום עד רובע הקב לכל סאה, לֹא מִרְחָ אֵינִישׁ – אין אדם עשוי
לטרוח בשעת הקניה לנפות כוז כמות מועטה, וכיון שאינו חפץ
בטירחה מוחל על המצאות הטנופת. אבל היתה הטנופת יותר
מִרֹבֵעַ לסאה, מִרְחָ אֵינִישׁ – אדם טורח לנפותה גם בשעת הקניה,
וְכִיּוֹן דְּמִרְחָ לעסוק בנפוי, מִרְחָ כְּכֹלִיָּה להסיר את הטנופת כולה,
שדבר קל הוא לגמור הנפוי שכבר החל בו, ולפיכך אף על
המקצת אינו מוחל, שכן כאמור הטעם שהיה מוכן למחול על
המקצת הוא משום שרצה לחסוך מעצמו את טרחת הנפוי, אבל
עכשיו שכבר הוצרך לטרות, מה טעם ימחול על הקפדתו לקבל
פירות יפים ללא כל טנופת, ולכך מעיקר הדין ראשי לנפות את
כולו.
וְאִמְרֵי לָהּ קְנָסָא, טעמם הוא, שכמות של רֹבֵעַ טנופת שְׂכִיחַ –
מצי שמתקבץ בתבואה מעצמו, ומלכתחילה יודע מזה הלוקח
ומוחל, ואם היה יודע שגם מה שיותר מרובע נתקבץ מעצמו, היה
מוחל, אך טנופת יותר מרובע לֹא שְׂכִיחַ שיתקבץ מעצמו, וְאִיְהוּ
הוא דְּעָרִיב – ומן הסתם המוכר הוא זה שעירב בתוך הפירות מה
שיתר על רובע, וְכִיּוֹן שתולים דְּעָרִיב – שעירב המוכר את היותר
מרובע, קְנָסוּהוּ רַבְּנֵי כְּכֹלִיָּה – לתלות ולומר שאת כל הטנופת אף
את המועטת מרובע הוא זה שעירב, ולכך עליו להחזיר ללוקח את
הגירעון כולו.
(סִימָן, כָּל, תָּרִי, שְׂמִירִי, דְּרֵאכִין בַּר רַב נְחֻמִּי, אֹנָהָ, וְקַבְּלִינוּתָא).
הגמרא מקשה ללישנא קמא שדברי רב הונא שנמנפה את כולו הם
מעיקר הדין: מִיְתִיבֵי, שנינו במסכת כלאים (פ"ב מ"א), כָּל כֹּהֵן
תבואה ממין מסוים שיש מעורב בה רֹבֵעַ הקב תבואה מִמִּין אַחֵר,
גון סאה חיטים שמעורב בתוכה רובע קב שעורים, אזי מספיק
שקודם הזריעה או אפילו לאחריה קודם ההשרשה יִמְעַט מכמות
השעורים עד שיהיה פחות מרובע, ודי בכך שלא תאסר התבואה
משום כלאים. כְּכֹרְהוּ בני הישיבה, דְּרֹבֵעַ דְּכֵלָּאִים – שמדת 'רובע'
האוסרת בכלאים, שיעור זה חשיבותו היא מן התורה והוא כְּיֹתֵר
מִרֹבֵעַ דְּהָבָא – האמור כאן לענין מקח, כלומר, שכמו שמצינו
לענין מקח שמשום החשיבות שיש ליותר מרובע אין הטנופת
בטלה בסאה והמוכר מחויב לנפותה, כן בכלאים אף בפחות מכך,
כמות של רֹבֵעַ בלבד יש לה חשיבות שמשום כך אינה בטלה
ואוסרת את התערובת מן התורה, וְכָא תָּנִי – ומכל מקום בענין
כלאים שונה התנא שאין צריך לנפות את כולה, אלא די אם יִמְעַט
מלכמות האסורה ויעמידה על פחות מרובע ובטל מחשיבותו
ובטל האיסור, ואם כן קשה מדוע בדיני של רב הונא לענין מקח
אין די שימעטנו עד רובע ובכך יבטלו מחשיבותו.
דוחה הגמרא: לֹא, מעיקר הדין רֹבֵעַ דְּכֵלָּאִים כִּי רֹבֵעַ דְּהָבָא דְּמִי,
שבשניהם אין 'הרובע' אוסר, ולכן די בכלאים מה שממעטו
לפחות מרובע.
מקשה הגמרא על הדחיה: אִי הָכִי שגם בכלאים רובע מותר, אִמְרֵי
אמרו חכמים ש'כל סאה שיש בה רובע ממין אחר יִמְעַט', הרי אין
בבה כמות זו לאסור. מתרצת הגמרא: הטעם שעליו למעט, הוא
מִשּׁוּם חוּמְרָא דְּכֵלָּאִים, שאסור אף בהנאה.
חזרת הגמרא ומקשה: אִי הָכִי שרק משום חומרא הוא ממעט ולא
מעיקר הדין.

נותן לו – חייב הבורר לשלם לבעל הגורן דְּמִי הַגּוּרָן כמדת הצרור
שברר, לפי שאם לא היה בורר היה הלוקח משלם עבור צרור זה
כאילו היה חלק מהתבואה, הרי נמצא שהזיק לבעל הגורן. ומכל
מקום מוכח שענין גירעון שמקבל הלוקח על עצמו קיים גם
בטנופת עפר, ושלא כדברי רב קטינא.
מתרצת הגמרא: אכן אף בעפר קיים ענין גירעון, אלא שביאר רב
קטינא את חילוק המדות בגירעון, שדווקא בטנופת קטנית השיעור
הוא רֹבֵעַ, מה שאין כן בטנופת עֲפְרוּרִית, השיעור הוא פְּחוּת
מִרֹבֵעַ.
חזרת הגמרא ומקשה: וְכִי כאשר שיעור העֲפְרוּרִית רֹבֵעַ, האם לֹא
מקבל עליו הלוקח, וְהָא תֵּנִיא בברייתא, הַמוּכָר פִּירוֹת לְחֶבְרִי, אם
הַפִּין מכר לו, מְקַבֵּל עָלָיו הלוקח רֹבֵעַ קטנית לִפְנֵיהֶ. מכר לו
שְׁעוּרִים, מְקַבֵּל עָלָיו רֹבֵעַ של גִּישׁוּבֵת – קש לִפְנֵיהֶ. ואם מכר לו
עֲדָשִׁים, מְקַבֵּל עָלָיו רֹבֵעַ עֲפְרוּרִית לִפְנֵיהֶ. וסבורה הגמרא שמה
שנקטה הברייתא עפרורית בעדשים, הוא משום שכן הרגילות,
להמצא קטנית בתבואה, ונישובת בשעורים, ועפרורית בעדשים.
ולפיכך מדקדקת הגמרא שכשם שבעדשים מקבל עפרורית
בשיעור של רובע, מֵאִי לֹאוּ – האם לא כך הוא הַדִּין לְחֵטְיִם
וְלִשְׁעוּרִין, שמקבל עליו הלוקח רובע עפרורית, ומוכח מכאן שלא
כדברי רב קטינא.
דוחה הגמרא: שֹׁאֵנִי עֲדָשִׁים שדווקא בהם שיעור העפרורית הוא
רובע, כיון דְּמִיעָקֵר עֲקָרִי לָהּ – שנעקרים מן הקרקע עם שורשיהם
שדבק בהם עפר, אך לא כן חטים ושעורים שנקצרים ושורשיהם
נשאר בקרקע.
מדייקת הגמרא לפי תירוץ זה: אֲלֵא מְעַמָּא דְּעָדָשִׁים שהעפרורית
בהם הוא רובע, לפי דְּמִיעָקֵר עֲקָרִי לָהּ בשרשיהם, אֲכַל חֲפִי וְשַׁעֲרֵי
שאינו עוקר אלא קוצר לֹא מצוי בהם כל כך עפר, אם כן תִּפְשׁוּט
מִיָּנָה – הרי יש לך להוכיח מכאן את מה שתירצת בדעת רב
קטינא שבחֲפִי וְשַׁעֲרֵי והטנופת דְּעֲפְרוּרִית, הלוקח לֹא מְקַבֵּל עליו
גירעון של רובע אלא פחות. שאם גם במינים הללו מקבל עליו
עפרורית רובע, היה לו לתנא לנקוט עפרורית בטנופת של חטים,
ואף שאין מצוי בהם עפר, ומעצמנו נדע שכל שכן בעדשים.
דוחה הגמרא: לְעוּלָם יתכן שהתנא סובר שגם בְּחֲפִי וְשַׁעֲרֵי מְקַבֵּל
עֲפְרוּרִית רובע, ואין להקשות מדוע לא נקט התנא שיעור זה
בחיטים ושעורים, שכן עֲדָשִׁים אִיִּצְטְרִיבָא לֵיהּ להשמיענו דבר
חידוש, דְּכֵלָּאִא דְּעִתָּה אֵינִיא – שהיה עולה על דעתך לומר, בִּיּוֹן
דְּמִיעָקֵר עֲקָרִי לָהּ, ועפר מצוי בהם, אזי אף עפר בכמות של יֹתֵר
מִרֹבֵעַ הקב נִמְי לְקַבְּלָהּ, קָא מְשַׁמְעַ לָן שגם בעדשים מקבל רק רובע
ולא יותר.
הגמרא מבארת כיצד הדין כאשר נמצא בסאה יותר מרובע הקב
טנופת: אִמְרֵי רַב הוּנָא, אִם כָּא הלוקח להקפיד על הטנופת, והחל
לְנִפּוֹת את הטנופת, ואכן מצא שיש יותר מרובע הקב, מְנַפְּחָ
מהתבואה אֶת פּוּלָא, והמוכר יחזיר לו כנגדה חטים או מעות, ואינו
יכול לומר ללוקח כבר מחלת לי רובע ורק את המותר על רובע
אחזיר לך. ונתחלק בגדר הלכה זו, יש אִמְרֵי לָהּ דִּינָא – שכן הוא
מעיקר הדין, וְאִמְרֵי לָהּ קְנָסָא.
מבארת הגמרא: אִמְרֵי לָהּ דִּינָא, טעמם הוא, שכל מֵאִן דְּהָיִיב וְזוּי,
אִמְרֵי שְׂפִירִי יְהִיב – מי שנתן מעות בעד פירות, מקפיד הוא

המשך ביאור למסכת בבא בתרא ליום שלישי עמ' ב

גמרא

מקשה הגמרא: האם דווקא בטינופת של קטנית מקבל עליו
גירעון, וְעֲפְרוּרִית [עפר] לֹא מקבל, וְהָאִמְרֵי רַבָּה בַּר חִיָּיא שהיה
ממקום הנקרא קְטוּסָפְתָא, מְשַׁמְיָה דְּרַבָּה, הַבּוּרְרִי צִירוֹ – עפרורית,
מְנַרְנְוֵי – מתבואתו שֶׁל חֶבְרִי העומדת למכירה,

הגמרא דנה בדין הראשון שבמשנה ומבארת איזה טנופת
שנתערבה הלוקח מקבל עליו: תָּנִיא היה שונה רַב קְטִינָא ברייתא
המבארת את דברי המשנה, וכך מבואר בה, גירעון רֹבֵעַ שהלוקח
מקבל, הוא כשבתבואה שקנה נתערב רובע הקב קטנית לְכָל כֹּהֵן.

בבא בתרא. המוכר פירות - פרק ששי דף צד עמוד א - מתוך מהדורת "אבן ישראל - (שטיינזליץ)" רכט רש"י תוספות

נותן לו דמי חטין - שהרי הפחיתו במדה, דאיהו הזה מוכין ליה עם החטין, דעפרורית מקבל לוקח. אבל לחזור ולערב - אינו יכול, והשתא ערשה עולה בידים, וכתוב (ויקרא ט"ו) "לא תעשו עול", וגם לוקח לא מחיל אלא מה שנתערב מעצמו עם התבואה בעל כרחו של מוכר. וכשבורר הציור ומשליך חוץ - היזק בידים הוא, שאותן צרורות היו לו שוין כמו חטין. ואי נמי לא חשיבי ליה היזק

גמור, דמכל מקום הן גופן אינן שוין כלום - ליחייב מורא משום דינא דגרמי, כגון ההורע שטרותיו של חבירו, והמקדש בכרם, וההורע כלאים בשדה חבירו, דבההיא שעתא קגויל ליה מדי ממונו, אף על פי שאינו ניכר, דהא פסקתן הלכתא בבבא קמא (ק, א) וכרבי מאיר דדיין דינא דגרמי, ואמרינן נמי התם: הוה עובדא וכפיה רפרם לרב אשי ואגבייה כי כשורא לצלמי. וגרמא בנזקין דקימא לן דפטור - היינו כגון שולח את הבערה ביד חרש שוטה וקטן, שהיזק ניכר אבל אינו עושה אותו בידים, אלא גורם עכשיו שיבא היזק ממלא לאחר זמן. אבל דינא דגרמי - בידים הוא מויק, אלא שאין ההיזק ניכר. ומשני: קמנית מקבל עליו רובע - כהני רב קטין. אבל עפרורית - פחות מרובע משוה הוא דמקבל. אבל רובע בעפרורית, מוכר מרובע בקטנית - לא מקבל. חטין מקבל עליו כו' - כלומר, אם חטין מוכר לו - מקבל עליו לוקח כו'. קטנית אורזיה לגדל בחטין, ונישבות בשעורים, ועפרורית בעדשים. ונישבות = קש שנירה בנישבו. פאי לאו הוא הדין לחטין ושעורין - דמקבל עליו רובע עפרורית. והאי דקתני לה גבי עדשים - אורחא דמילתא קתני, שמיני טנפת הללו מצוין זה בבה זה בבה. דמיעקב עקרי להו - ולא קוצרין, הלכך שכיח בהו עפרורית טפי. אלא טעמא כו' - כלומר, כיון דאמרת דמיעקב עקרי להו והלכך שכיח בהו עפרורית טובא, אם כן דוקא נקט בעדשים רובע עפרורית משום דשכיחי בהו, אבל חטי ושערי אין לומר רובע עפרורית, דהא לא שכיח כל כך - תפשוט מהא סיוע לדבריה, שהיית מתרץ עפרורית פחות מרובע, דאם איתא דהוא

נותן לו דמי חטין - פירש רבינו יצחק בן מרדכי: דהיינו כרבי שמעון דאמר (בבא קמא צח, ב) דבר הגורם לממון - כממון דמי, דמחייב בגול חמץ ועבר עליו הפסח וזבא אחר ושרפו. ולרבינו יצחק נראה דאיתא אפילו כרבנן. דהתם דאי לא כממון דמי, שאינו שוה לשום אדם כלום, אלא לגולה ליפטר בו. אבל הכא - הרי כאילו גול חטין עצמן, שהוא מוכר צרורות לכל אדם כמו חטין. ולא דמי לשווק שטרותיו של חבירו, דהתם נירא בעלמא הוא דקבל ליה, ולא את החוב. סאה שיש בה רובע ימעט - פירש רבינו שמואל: ימעט, ואחר כך זורענו. אי נמי, אם נזרעו ולא נשרשו עדיין - ימעט. אבל אם נשרשו - אין להם תקנה, שכבר נשרשו ונאסרו בהשרשה. ואין נראה, דלשון "ימעט" משמע שכבר נשרשו. ורבי יוסי נמי דקאמר יבור - משום דמיתוח במקיים כלאים, וקודם שנזרעו לא מיתוח במקיים כלאים. ועוד: דבפרק קמא דמועד קטן (ו, א) מייית לה בהדיא על זרעים המחוברים. אלא דנראה דמייירי הבא במחוברים לקרקע. ומה שפירש דאם נשרשו אין להם תקנה - אנב חורפיה לא עיין, דלא אמר הכי פרק "כל שעה" (פסחים סו, א) אלא גבי כלאי הברם, אבל כלאי זרעים - מותרין הן כלאילה ובהנאה, כדמשמע פרק "כל הבשר" (חולין קטו, א). דפרקי: אלא מעתה כלאי זרעים ליתסרו, דהא כל שתיעבתי לך הוא ומשני: מה במתוך הירצא מננה מותר, אף שדך כן. ואלישנא דקנסא פריך, דקתני: ימעט, ולא קנסין פחות מרובע אטו רובע, אבל אלישנא דדינא לא מצי פריך, דלא דמי, דהתם משום דטפי מרובע לא מחיל כו', כדפירש רבינו שמואל גופיה דהוה מצי לשנויי הכי. ומיהו, יש לישב דפרין נמי אלישנא דדינא שפיר, דכל שדך בני אדם ליתסיר - כלאים היו אם לא הסיים, ולכך, הואיל ודרך בני אדם כשבאין לנפות מנפין הכל - בכלאים נמי ליהוי כלאים עד שסייר הכל. מכל מקום, ללישנא דקנסא מיושב טפי. והוי מצי לשנויי דסבר כרבי יוסי דאמר יבור, אלא רוצה להעמיד כדברי הכל.

אימא

הדין לחטי ושערי - ליתני רובע עפרורית בחטין, ואנא אימא כל שכן בעדשים. לעולם - אימא לך: חטי ושערי מקבל רובע עפרורית. ודקשיא לך ליתנייה גיה וכל שכן עדשים - בעדשים איצטריכא ליה כו'. אמר רב הונא אמ בא - לוקח להקפיד טנופת, דנראה בעיניו שיש בו טנפת יותר מרובע, ובא לוקח לנפותו לדעת את יש שם יותר מרובע, ונמצא בו יותר. מנפה את כולן - ויחזיר לו המוכר חטין כנגדן או מעות, ולא יאמר: רובע כבר מחלת, ודחתא אשלם לך. אפירי שפירי יהיב - דלא מחיל טנפת כלל, ולא מפני שטורח הוא לנפותו בשביל דבר מועט, והלכך, כי ליכא אלא רובע לא טרח לוקח לנפותו. דכי אמר ליה מוכר ללוקח: אני אומר שפירות יפין הן, ואם תאמר אינן יפין - או טרח ונפה אותם, או אייתי ראייה כמה יש טנפת ואשלם לך. ובשביל רובע לא טרח, דינא שכרו בהפסד טרחו. אבל כי איכא יותר מרובע - טרח לוקח לנפותו, וכיון דהתחיל לטרוח - טרח ומנפה את כולו, דדבר קל הוא לגמור הניפוי מאחר שהתחיל, והלכך לא מחיל. ומיהו, היכא דליכא אלא רובע, אם בא לנפות - הרי בטלה דעתו, ופטור מוכר. ואפירי לה קנסא - דמן הדין אפילו טפי מרובע מחיל איניש, ואפירי דלאו שפירי מכל וכל יהיב לוקח זווי, שיודע הוא דדרך תבואה להיות בה טנופת, ומחיל. הלכך, רובע לא קניס - דהא שכיח, וליכא למימר דערובי עריב בידים. אבל יתר מרובע - לא שכיח בתבואה, ואיכא למימר דאיהו, המוכר, הוא דעריב בידים. וכיון דעריב - קנסוהו רבנן בכוליה, דאיכא למימר כוליה עריב. ובפקא מינה, דאי ידעניו ביה דלא עריב - אפילו טפי מרובע היו מחילה, וקה לוקח. והיינו דאיכא בין דינא לקנסא. מיתני - אלישנא קמא, דאמרי ליה דינא, קפריך, ולא אקנסא כל סאה - תבואה, שיש בה רובע חקב ממין אחר - ימעט, דלא יהיו רובע, ואחר כך זורענו. וכן פירש רבינו חננאל. אי נמי, נזרעו אלא שלא נשרשו עדיין - ימעט, אבל נשרשו - אין להם עוד תקנה, שכבר נאסרו בהשרשה, כדנפקא לן בפסחים בפרק "כל שעה" (כה, א) מ"המלאה והורע", ורוע מעיקר - בהשרשה. ובספרי נמי לא בהדיא: התבואה משתשריש. פכרוה רובע דכלאים - האוסר התבואה משום כלאים - חשוב הוא מן התורה, ולא בטיל, כי היכי דחשיב יותר מרובע טנפת לגבי מכירה, דלא בטיל. והוא הדין דפחות מרובע דכלאים בטל, כרובע טנופת. וקתני ימעט - ועימדינו על שיעור הבטל, דהיינו פחות מרובע. ואף על גב דאיסור כלאים חמור הוא, שאין בית דין יכולין להפקיע איסור, אפילו הכי לא מחמירין ביה למימר דכיון דטרח ליתרר בכוליה לנפותו כולו - כל שכן גבי מכירה דקיל, שהרי בית דין יכולין להפקיד ממון של זה לחבירו, דהוה להו למימר ימעטי ועימדינו על שיעור הבטל דהיינו רובע, ואף על גב דאפירי שפירי יהיב אינש זווי, ובטפי מרובע עביד דטרח בכוליה ולא מחיל - אפילו הכי, כיון דרובע מחיל איניש, בטפי מרובע נמי יעמידנו על רובע ולא ינפה את כולו, וקשיא לרב הונא. דאמר מנפה את כולו. ומיהו, הוה מצי לתרזי: דלא דמי טעם דטנפת לטעם דכלאים כל כן; דהתם במחילה תליא מלתא, דרובע מחיל איניש משום טרחא, אבל יותר מרובע - לא מחיל איניש אפילו פחות מרובע שבו, ונקל לו לטרוח בכלו מאחר שמתחיל. אלא דעדיפא מינה קמתרין ליה. כרובע דהבא די - דשניהן בטלין מן הדין, והלכך, די במיעוט, דהא אפילו מיעוט לא הוה צריך, דהא בטיל, אלא חומרא בעלמא הוא כדמפרש ואזיל. אבל יותר מרובע דכלאים - אימא לך שאם בא למעט ממעט את כולו. אי הכי - דמשום חומרא דכלאים ממעט, ולא מן הדין.

אימא

עליידי העדר השמחה לא יעשה דבר ולא יתוקן דבר.

בבא בתרא. המוכר פירות - פרק ששי דף צד עמוד ב - מתוך מהדורת "אבן ישראל - (שטיינזלץ)" רש"י

אימא סיפא - ולא גריסין "תא שמע". דלמאי שדחה דחומרא בעלמא הוא - אין סברא שיקטו רבי יוסי. ולא מסתבר ליה למימר דפליגי. דרבי יוסי דרובע לא שכיחא ורבנן סברי דשכיחא. דלא מסתבר לפלוגיניהו בהכי. **התם** ודאי מנה למר - הוה מצי לשנויי: התם דהיא איבא חד דלא הוי רמאי, הכא מי יימר דליכא רמאי? אימור ערוכי עריב. אלא דמשני שפיר טפי.

קונסין אורו ואינו גובה לא קרן ולא רבית - נראה לרבינו יצחק; דרבי מאיר קונס לגמרי להפסיד החוב, ואפילו בחודאה או בעדות אחרת, כדמשמע לישנא ד"אינו גובה לא את הקרן" - משמע דאינו גובה כלל. ועוד, משמע דומיא דרבית. וכן משמע נמי מדמורה לה ב"המניח" (בבא קמא ל, ב) גבי המוציא תבנו וקשו, דקנסו גופן משום שחוקן, שמפסיד גוף המזונן, ואין להקשות, דבפרק "איהו נשך" (בבא מציעא עב, ב) מומה הך דשטר שיש בו רבית לשטרי חוב המוקדמין, ומוקי ההיא דשטר חוב כרבי מאיר. והכי מומה: דהכא מפסיד גוף המלוה, והתם אינו מפסיד המלוה, אלא הדשטר פסול דהתם - לפי שלא נעשית עבירה בגוף המלוה אלא בשטר, אבל רבית - יש עבירה בהלואה, ואפילו בלא שטר. אף על גב דקאמר דמשעת כתיבה עבד לה שומא - מכל מקום בלא שטר נמי איכא איסורא בחלואה. והקשה רבינו יצחק בן מרדכי: דאם יפסיד כל חובו ויפסיד לגמרי, אם כן מצינו ליה חוטא נשכר ואומר רבינו יצחק. דלא קשה, כי המלוה שמרויח - קנסו בגוף אטו שבחו, ומתוך כך יודו, אבל הלואה - אין בנה לקנס כדי שידור, שמתחלה על מנת לפרוע הוא ליה.

הכי השתא התם משעת כתיבה עבד ליה שומא הכא מי יימר דעריב - קשה לרבינו שמשון בן אברהם: דאמאי לא מייתי ההוא דשטרי חוב המוקדמין, דקנסו התם בבוליה מזמן ראשון ומזמן שני, אף על גב דאיכא למימר נמי: מי יימר דגבי ממשעבדי? דשומא לא יבא לגבות ממשעבדי לעולם וכן יש להקשות בסוגיא ד"המניח את הכד" (בבא קמא ל, ב) ואמר רבינו יצחק: דכי היכי דהכא משעת כתיבה הוא דעבד

ליה שומא, התם נמי - משעת כתיבה הוא דעבד ליה על "מזכר שקר תרחק". **והכמי** אומרים ויהא את הקרן - משמע שגובה על פי השטר, ואפילו ממשעבדי. וקשה לרבינו יצחק: דלמה השטר כשר? כיון שהעדים עוברין על "לא תשימון", כדחנן ב"איהו נשך" (בבא מציעא עב, ב). ואף על גב דאין עדי חסם, שאין מרויחין כלום - הא קיימא לן באבי (סתהורין כ, א) דעברין אוכל נבלות להכעיס פסול הוא דלא תני ב"זה בורר" (שם כס, ב) - הכי נמי לא תנא ליה, אלא בכלל מלוה הוא, כדמרפס התם (כה, א) בגמרא: מלוה רבית - מלוה הבאה (לו) ברבית. ואין לומר דמיירי כגון שאין ניכר הרבית בשטר, אלא תבס סתם "פלוגי ליה מפלוני מנה", והעדים היו סבורים שזיה הכל קרן, ואחר כך נודע שהיה בו רבית. דהא בפרק "איהו נשך" (בבא מציעא עב, א) משני רבי יוחנן אהיא דשטרי חוב המוקדמין פסולין: אפילו תימא רבנן, גורה שמא יגבה מזמן ראשון. ואם אין ניכר הרבית - בשטר שיש בו רבית נמי נגזור, שמא יגבה גם הרבית בתורת קרן ואין לומר דלכך כשרין - שלא עשו שומא. כיון שניכר הרבית מתוך השטר - לא יבא לגבות הרבית על ידי שטר זה. והא דחנן ב"איהו נשך" (שם ע, ה) שהעדים עוברים בלא תעשה - היינו כשאין הרבית בשטר ניכר. דהא אמר בשמעתין, וב"המניח" (בבא קמא ל, ב) דמשעת כתיבה עבד ליה שומא, אם כן בשטר זה עוברין בלא תעשה ויש לומר: ד"לא תשימון" לאינשי במלוה ולה וערב משמע ליה, ולא עדים, ולחכי לא מיפסיל, כדאמרין (בבא מציעא ה, ב) "לא תחמוד" לאינשי בלא דמי משמע ליה. אי נמי: כגון שיש עדים שהיו אנוסין מחמת נפשות. וכן יש לומר בשטרי חוב המוקדמין, דאית דמוקי לה כרבי מאיר. אבל לרבנן כשרין. ואפילו רבי מאיר אינו פוסל אלא מטעם קנס, ואמאי? והלא עדים פסולים הן, שחתמו על השטר מוקדם אלא יש לומר שיש עדים שהיו אנוסין מחמת נפשות. אי נמי, יש לומר: דהתם כגון שאומרים: טעינו בשנות המלך. ואומר רבינו יצחק: דהלכה כרבנן. דאף על גב דקיימא לן כרבי מאיר בגזירותיו (עירובין מז, א) - דוקא בגזירותיו, אבל לא בקנסותיו. וכן פסקו הלכות גדולות מטעם זה: כרבנן דרבי מאיר (יבמות לו, א) במעוברת חבירו ומינתק חבירו. **דתי** רבין בר רב נחמן לא את המותר כו' - דהא לא אייתי מתניחין דהתם, דמפריש לה נמי תכי: לא את המותר בלבד הוא מחזיר כו' - משום דלא מותרא אלא על ידי ברייתא דרבין בר רב נחמן. ולשישנא דרינא מיתא. דלשישנא דקסויה אהיא אטו איסורא - לא מצי מייתי מחבא, דלא שייך הכא בקנסא, דאם לקח הלווקח יותר ממה שהיה לו ליקח - אין לקנסו בכך, כי מיה היה לו לידע כמה שם? ולא גריסין מה שהיה כתוב במקצת ספרים בשנינו: הכא מי יימר דערוכי עריב. דאם כן הוה משמע דלשישנא דקנסא מייתי.

אימא סיפא רבי יוסי אויבר יבור - יבור את הכל. **אי אמרת בשלמא** - דרובע דכלאים כיתר מרובע דטנפת דמי, והאי מעט מן הדין הוא - היינו דאתא רבי יוסי למימר יבור את הכל, וסבידא ליה כרב הווא דאמר: אם בא לנפות - מנפה את כולן. אבל כיון דאוקמת דמן התורה אפילו מעט אינו צריך, אלא חומרא הוא - אמאי אתא רבי יוסי להוסיף חומרא אחרת על זו, ולמימר יבור? ואיכא ספרים דכתוב בהו "תא שמע מסיפא", ולסייע לרב הווא קאת. משום דמיהו במקיים כלאים - מאחר שמתחיל למעט, ומניח מקצתן, ומיהו כאלו מטיל אותן בידי חורען במתכוין. ואי כבר נודעו בקרקע, ויבור קצת ושירי קצת - נראה במקיים בקרקע כלאים. ונפקא לן מקרא במועד קטן ובתורת כהנים דלוקח. **שנים** שהפקידו - אלישנא דקנסא פריך: שמע מינה לא קניסין אמורה, והכא נמי אמאי קנסודו רבנן בבוליה? אלא במותר רובע. **מי יימר דלאו בוליה כו'** - דכיון דרגלים לדבר דעירב בו בידיה, דהאיכא יותר מרובע - איכא למימר דבוליה עריב. **מה הפסיד הרמאי** - לא יבא להודות, דהא לא מפסיד מידי. ולסייעיה קאת. **מי יימר דערוכי עריב** - כלל. שיש בו רבית - פלוגי ליה קניסין מנה במאתים עד זמן פלוני. משעת כתיבה - קעבר המלוה א"ל תשימון עליו נשך, דמחבא נפקא לן בפרק "איהו נשך". **תא שמע דתני רבין כו'** - לקמן בפרק "בית כור" תנן: "בית כור עפר אני מוכר לך מדה בחבל" כו', ואם אמר לו "הן חסר הן יתר" - אפילו פחת רובע לסאה, או הוסיף רובע לסאה - הגיעו, דהיינו שלשים רבעים לבית כור, דהוי שלשים סאין. יתר מיכן - יעשה חשבון ויחזיר לו, כיון דאיכא מותר מרובע. ותני רבין בגמרא: לא את המותר של רובע לכל סאה הוא מחזיר לבדו, אלא את כל הרבעים כולן, כל שלשים רבעים של בית כור ומותרותיהם, הכל מחזיר, דהיכא דבא לשלם - משלם את כולו. ולעיל נמי, היכא דבא לנפות - מנפה את כולו, ומסייעא לרב הווא. ואלישנא קמא דאמרי לה דינא, קמסייע, דהכא והתם חד טעם הוא, דרובע מחיל אינשו, אבל כי איכא טפי מרובע - הוי דבר חשוב, ולא מחיל מידי. **הבי** השתא - התם גבי "בית כור עפר מדה בחבל אין מוכר לך" - דכין הוא מחזיר לו את כל הרבעים, דמעיקרא לא אקני ליה מוכר מידי ביהוה על מדת החבל אלא משום דאמר ליה בהדיא "הן חסר הן יתר", אבל מסתמא לא הוה קני יתר על הבית כור ואפילו כל שהוא. הלכך, כיון דאיכא דבר גדול כל כך, יתר מרובע לסאה - לא הוה מחילה כלל, דקרקע חשוב הוא בפני עצמו, דלחכי אהני מאי דאמר לו "בית כור". והאי דקאמר ליה "הן חסר הן יתר" מיהו להכי אתני - דאי לא הוה יתר על המדה כי אם רובע הוא מחיל ליה, אבל יתר מרובע - לא היא מחילה כלל, והודו. והוא הדין לחסרון דרובע נמי הוי מחילה, יתר מרובע על הוי מחילה, והדר ללוקח. אבל גבי רובע טנפת, דאף על גב דלא אמר ליה "הן חסר הן יתר" היא מחילה מסתמא, דהא שכיח טנפת רובע, ולעולם אימא לך כי איכא נמי יתר מרובע היא רובע מחילה, ויחזיר המותר. דאם בא לנפות אינו מנפה את כולו. ולמאי

1 **אימא סיפא רבי יוסי אויבר יבור** - יבור את הכל. **אי אמרת בשלמא** - דרובע דכלאים
2 כיתר מרובע דטנפת דמי, והאי מעט מן הדין הוא - היינו דאתא רבי יוסי למימר יבור
3 את הכל, וסבידא ליה כרב הווא דאמר: אם בא לנפות - מנפה את כולן. אבל כיון
4 דאוקמת דמן התורה אפילו מעט אינו צריך, אלא חומרא הוא - אמאי אתא רבי יוסי
5 להוסיף חומרא אחרת על זו, ולמימר יבור?
6 ואיכא ספרים דכתוב בהו "תא שמע מסיפא",
7 ולסייע לרב הווא קאת. משום דמיהו במקיים
8 כלאים - מאחר שמתחיל למעט, ומניח מקצתן,
9 ומיהו כאלו מטיל אותן בידי חורען במתכוין.
10 ואי כבר נודעו בקרקע, ויבור קצת ושירי קצת
11 - נראה במקיים בקרקע כלאים. ונפקא לן
12 מקרא במועד קטן ובתורת כהנים דלוקח. **שנים**
13 שהפקידו - אלישנא דקנסא פריך: שמע מינה
14 לא קניסין אמורה, והכא נמי אמאי קנסודו רבנן
15 בבוליה? אלא במותר רובע. **מי יימר דלאו בוליה**
16 **כו'** - דכיון דרגלים לדבר דעירב בו בידיה,
17 דהאיכא יותר מרובע - איכא למימר דבוליה
18 עריב. **מה הפסיד הרמאי** - לא יבא להודות,
19 דהא לא מפסיד מידי. ולסייעיה קאת. **מי יימר**
20 **דערוכי עריב** - כלל. שיש בו רבית - פלוגי
21 ליה קניסין מנה במאתים עד זמן פלוני. משעת
22 כתיבה - קעבר המלוה א"ל תשימון
23 עליו נשך, דמחבא נפקא לן בפרק "איהו
24 נשך". **תא שמע דתני רבין כו'** - לקמן בפרק
25 "בית כור" תנן: "בית כור עפר אני מוכר לך
26 מדה בחבל" כו', ואם אמר לו "הן חסר הן
27 יתר" - אפילו פחת רובע לסאה, או הוסיף
28 רובע לסאה - הגיעו, דהיינו שלשים רבעים
29 לבית כור, דהוי שלשים סאין. יתר מיכן -
30 יעשה חשבון ויחזיר לו, כיון דאיכא מותר
31 מרובע. ותני רבין בגמרא: לא את המותר של
32 רובע לכל סאה הוא מחזיר לבדו, אלא את
33 כל הרבעים כולן, כל שלשים רבעים של בית
34 כור ומותרותיהם, הכל מחזיר, דהיכא דבא
35 לשלם - משלם את כולו. ולעיל נמי, היכא
36 דבא לנפות - מנפה את כולו, ומסייעא לרב
37 הווא. ואלישנא קמא דאמרי לה דינא,
38 קמסייע, דהכא והתם חד טעם הוא, דרובע
39 מחיל אינשו, אבל כי איכא טפי מרובע - הוי דבר חשוב, ולא מחיל מידי. **הבי**
40 **השתא** - התם גבי "בית כור עפר מדה בחבל אין מוכר לך" - דכין הוא מחזיר
41 לו את כל הרבעים, דמעיקרא לא אקני ליה מוכר מידי ביהוה על מדת החבל אלא
42 משום דאמר ליה בהדיא "הן חסר הן יתר", אבל מסתמא לא הוה קני יתר על הבית
43 כור ואפילו כל שהוא. הלכך, כיון דאיכא דבר גדול כל כך, יתר מרובע לסאה -
44 לא הוה מחילה כלל, דקרקע חשוב הוא בפני עצמו, דלחכי אהני מאי דאמר לו
45 "בית כור". והאי דקאמר ליה "הן חסר הן יתר" מיהו להכי אתני - דאי לא הוה
46 יתר על המדה כי אם רובע הוא מחיל ליה, אבל יתר מרובע - לא היא מחילה
47 כלל, והודו. והוא הדין לחסרון דרובע נמי הוי מחילה, יתר מרובע על הוי מחילה,
48 והדר ללוקח. אבל גבי רובע טנפת, דאף על גב דלא אמר ליה "הן חסר הן יתר"
49 היא מחילה מסתמא, דהא שכיח טנפת רובע, ולעולם אימא לך כי איכא נמי יתר
50 מרובע היא רובע מחילה, ויחזיר המותר. דאם בא לנפות אינו מנפה את כולו.
51 ולמאי

בבא בתרא דף צד עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום רביעי) רלא

לעיל, מה שאין כן הָקָא בענין טנופת, מִי יִימַר דְּעָרוּבֵי עָרִיב – מי
יכול להגיד בודאות שהמוכר עירב את הטנופת, אולי אף היותר
מרובע נתערב מעצמו, וכיון שאין דאות, אין קונסים.
הגמרא מביאה ראייה נוספת לדעה שהוא משום קנס: תָּא שְׁמַע,
שנינו בתוספתא (ב"מ פ"ה ה"ט) המבארת ענייני רבית, שְׁקָרָא שְׁיָשׁ בּו
רְבִית – שכתוב בשטר שפלוני לזה מפלוני מאה זוז על מנת
להחזיר לו מאתיים עד זמן פלוני. קוֹנְסִין אוֹתוֹ – את המלוה, וְאִינוּ
גֹזְבָה לֹא אֶת הַקְרָן וְלֹא אֶת הַרְבִית, דְּקָרִי רַבִּי מֵאִיר. והרי לנו ראייה
שאף שמן הדין אין מקום להפקיע את הקרן, קונסים את המותר
משום האסור.
דוחה הגמרא: הָכִי הִשְׁתָּא, הָתֵם בִּשְׂטֵר שִׁישׁ בּו רִיבִית, כִּבְר מִשְׁעֵת
כְּתִיבָה שֶׁל הַשְׂטֵר הוּא דְּעָבִיר לִיה שְׁוִיָא – נעשתה שומת הריבית
וזכר עבר על האיסור, לפיכך קונסים אותו גם על הקרן, מה שאין
כן הָקָא בענין טנופת שבתבואה, מִי יִימַר דְּעָרוּבֵי עָרִיב – מי יכול
לומר בודאות שבעל התבואה עירב את כל הטנופת בידי, וכיון
שאין דאות שאכן כך, אין קונסים.
הגמרא סבורה שניתן להוכיח מסיפא של אותה ברייתא שלא
כדברי האומר משום קנס: תָּא שְׁמַע, מְסִיפָא שֶׁל דְּבִרֵי הַתּוֹסֵפֵת,
וְהַכְּמִים אוֹמְרִים – חולקים על דברי רבי מאיר האומר שאינו גובה
לא את הקרן ולא את הרבית וסוברים ששטר שכתוב בו רבית
גֹזְבָה אֶת הַקְרָן וְאִינוּ גֹזְבָה אֶת הַרְבִית, והרי שאין קונסים את
המותר משום האסור.
דוחה הגמרא: הָכִי הִשְׁתָּא, הָתֵם בִּשְׂטֵר שִׁישׁ בּו רִיבִית וְנֵדְאִי קְרָנָא
דְּהִתִּיא הוּא – קרן ההלוואה של היתר הוא, שודאי הוא כספו של
המלוה, הָקָא לענין טנופת המעורבת בתבואה, ההיתר עצמו
בספק, כִּי מִי יִימַר דְּבּוֹלִיָה לֹא עָרוּבֵי עָרִיב – מי יכול לומר בודאות
שלא בעל השדה עצמו עירב את הטנופת בידי, שהואיל ויש כאן
יותר מהכמות המצויה ורגלים לדבר שבידים עירבה, שמא היתה
תבואה זו ללא טנופת כלל וכל הנמצא הוא עירב, וכיון שיש ספק
על ההיתר עצמו, קנסו שינפה את כולו.
להלן (ק) מבואר שהמוכר שדה בית כור בלא לדקדק במדתה,
אפילו נמצא שפיחת או הותיר עד רובע קב לכל בית סאה, נתקיים
המקח. שכל אחד מוחל לחבירו על תוספת או גירעון עד שיעור
זה. לפי זה בקרקע שגודלה בית כור שהוא שלושים סאה, שיעור
המחילה הוא עד שלושים רובעי הקב, שהם שבעה קבין ומחצה
לכור. היה החסרון או התוספת יתר על רובע, אין כאן מחילה
ויעשו בנייהם חשבון. כפי שמבואר בברייתא המובאת להלן.
הגמרא סבורה שמהברייתא להלן המבארת חשבון זה, ניתן
להוכיח כלשון ראשון שמעיקר הדין עליו להחזיר הכל: תָּא שְׁמַע,
דְּהִנֵּי רַבִּין בְּרַב רַב נַחֲמָן בְּרִייתָא הַמְבַאֵרַת אֶת הַדִּין הַמּוּבָא בַּמִּשְׁנָה
לְהֵלֵן (א), האומר לחבירו בית כור עפר אני מוכר לך, הן חסר הן
יתר, פִּיחַת רֹבַע לְסָאָה או הוֹתִיר רֹבַע לְסָאָה, מִקְבֵּל זֹאת עֲלֵי,
יותר מכאן יעשה חשבון. וכיצד עשיית החשבון, מבארת
הברייתא, לֹא אֶת הַמּוֹתֵר מֵעַל רֹבַע לְבֵית סָאָה לְבָבָד הוּא מְחִיר,
אֱלָא מְחִיר לֹא אֶת כָּל הַרְבָּעִין בּוֹלָן, היינו את כל התוספת או
הגירעון מבית כור, מכיון שבין כולם יש קרקע חשובה, אינם
מוחלים זה לזה, אֱלָמָא יש ללמוד מכאן דְּהִיבָא דְּבָעֵי אֲהַדְוָרֵי בּוֹלָה
מְחִיר – שבמקרה שאין מחילה וצריך להחזיר הטעות, מן הדין
עליו להחזיר הכל, ואינו קנס.
דוחה הגמרא: הָכִי הִשְׁתָּא, הֵלֵא שׁוּנָה טַעַם הַמְחִילָה בְּטַנוּפַת מוֹדָה
שִׁבְבִית כּוֹר וְאִין דְּמִיּוּן בִּין שְׁנֵי הַמְקָרִים,

אִימָא מְסִיפָא – אמור את סופה של המשנה בכלאים, ולפי דברך
כיצד תבאר אותה. ששינוי בסופה, רַבִּי יוֹסֵי אוֹמַר – חולק הוא על
דברי חכמים, וסובר שרובע קב שנתערב במין אחר יבֹר – ינפה
את כל המין שהתערב, ואין די במה שממעטו ומעמידו על פחות
מרובע. ולפי דברך יש לשאול מאיזה טעם חולק רבי יוסי ומצריך
לנפות הכל, אִי אֲמַרְתָּ בְּשִׁלְמָא שִׁיעוּר רֹבַע' כִּבְלָאִים הוּא מְיֻתֵר
מְרֹבַע מְנוּפֵת דְּמִי, ונמצא לפי זה ש'רובע' אסור מעיקר הדין, אם
כן בְּהָא קָא מְיַפְלֵגִי – מובן במה נחלקו התנאים ומדוע רבי יוסי
מחמיר, שְׁתַּנָּא קְמָא כְּבֵר, לֹא קְנִסִין הִתִּיא אִמּוּ אוֹסְרָא – אין
קונסים אותו להוציא מן התבואה גם את ה'פחות מרובע' המותר
משום שיעור 'רובע' האסור, ודי בכך שימעט מהמין האחר ויוציא
עד הכמות המותרת. וְרַבִּי יוֹסֵי כְּבֵר, כִּיּוֹן שִׁישׁ בְּתַבּוּאָה כְּמוֹת
הַאֲסוּרָה מִן הַדִּין, קְנִסִין לְאֲסוּרָה אֶת הַתַּבּוּאָה עַד שִׁיעוּרָא אֶת כֹּל
מִמֵּין הָאֲחֵר, אֱלָא אִי אֲמַרְתָּ שְׁרֹבַע לְעֵנִין כִּבְלָאִים פְּרֹבַע דְּמִי –
דומה הוא לרובע שלענין טנופת, שמעיקר הדין הוא מותר והסיבה
שעליו למעט אינו אלא חומרא בלבד, קְשָׁה, אֲמַאי יבֹר – למה
מוסיף רבי יוסי חומרא נוספת ברובע לנפות את כולו בשעה
שמעיקר הדין הוא מותר לגמרי.
מתרצת הגמרא: הָתֵם הֵיִינוּ מְעַקְמָא דְּרַבִּי יוֹסֵי – טעמו שמצריך
בכלאים לברור את כל הרובע, הוּא מְשׁוּם דְּמִיּוּן כִּי מְקַוִּים בְּלָאִים
– שבכך שבורר המקצת ומקיים את השאר, נראה הדבר כרוצה
בתערובת, וכאילו מקיים הכלאים בידי, שהוא דבר האסור מן
התורה.
הגמרא מקשה ללשון השנייה, שמנפה את הפחות מרובע המותר
משום קנס: תָּא שְׁמַע, שִׁינוּ בַּמִּשְׁנָה (ב"מ לז), שְׁנִים שֶׁהַפְּקִידוֹ אֲצֵל
אֲחָד מֵעוֹת, זֶה – אחד מהם הפקיד אצלו מִנְה – מאה זוז, וְזֶה –
וחבירו הפקיד אצלו מֵאֲתֵיב זוז, ולאחר זמן כשבאר ליטול את
פקדונם, זֶה אוֹמַר מֵאֲתֵיב שְׁלִי, וְזֶה אוֹמַר מֵאֲתֵיב שְׁלִי, נִתְּן לְזֶה מִנְה
וְלְזֶה מִנְה, שהרי מנה אחד ודאי שייך לכל אחד מהם, וְהִשְׁתָּר –
המנה השלישי המסופק של מי הוא, וְהָא מוֹנָח עַד שִׁיבָא אֲלֵיהּ –
ויברר של מי הוא, או עד שיתפשו, או יודה אחד מהם. והרי שאין
קונסים את המותר משום האסור, ומדוע במקח קנסו רבנן משום
היותר מרובע שינפה גם את הנותר שפחות מרובע.
תממה הגמרא על שאלה זו: הָכִי הִשְׁתָּא – וכי האם ניתן להשוות
פקדון לטנופת, הֵלֵא הָתֵם בְּמִקְרָה שֶׁל פְּקוּדוֹן, וְנֵדְאִי מְנָה לְמַר וְנָחָה
לְמַר – ודאי לכל אחד מהם יש מנה, וכיון שההיתר הוא ודאי, לא
קנסו בו, מה שאין כן הָקָא לענין טנופת. ההיתר עצמו בספק, כִּי מִי
יִימַר דְּלֹא בּוֹלִיָה עָרוּבֵי עָרִיב – מי יכול לומר בודאות שלא המוכר
עירב את כל הטנופת הנמצאת, שהואיל ויש כאן טנופת יותר
מהמצוי רגלים לדבר שהוא עירב, ושמא את הכל הוא עירב
אפילו את הרובע, וכיון שיש ספק על ההיתר עצמו, קנסוהו וינפה
גם את כולו.
הגמרא רוצה להביא ראייה מהסיפא של אותה משנה לדעה שהוא
משום קנס: תָּא שְׁמַע, מְסִיפָא שֶׁל מִשְׁנָה זו, אֲמַר רַבִּי יוֹסֵי, אִם כֵּן
כְּדַבְרֵי חַכְמִים שְׁנוּתִין לֹדָה מִנְה לֹדָה מִנְה, מַה הַפְּסִיד הַרְמָאִי, הֵלֵא
לְעוֹלָם לֹא יוּדָה עַל הָאֲמֵת, שהרי קיבל את שלו, אֱלָא הַכֵּל יָהָא
מוֹנָח עַד שִׁיבָא אֲלֵיהּ, כדי שאף הרמאי יפסיד ושמא מתוך כך
יבוא להודות, והרי שקונסים את המותר משום האסור.
תממה הגמרא: הָכִי הִשְׁתָּא – וכי יש להשוות בין פקדון לטנופת,
הֵלֵא הָתֵם בְּמִקְרָה שֶׁל שְׁנַיִם שֶׁהַפְּקִידוֹ, וְנֵדְאִי אִימָא רְמָאִי – ודאי
אחד מהם מרמה, שהרי רק אחד מהם הפקיד מאתים, ולפיכך
סובר רבי יוסי שיש מקום לקנוס את הרמאי כדי שיודה, וכאמור

כל אחד מאיתנו, לא בודד הוא ועזרתו של הקדוש-ברוך-הוא איתו.

מחמת אחד שיתיר על עשרה, כָּבֵא לַיִטַע מִתְחַלְלָה דְּמִי – דומה הוא
 לפועל העומד בתחילת עבודתו בשדה שודאי עליו לנטוע את
 כולה. שהרי מתנאי הקבלנות שיטע את כל השדה, וקרקע
 שאפשר ליטע בה אחד עשר נטיעות ראויה היא להיקרא שדה,
 ובאילו הוא עדיין בתחלת המלאכה, וכיצד יטע אילו אחד וישאר
 רוב שדה שאינו נטוע, ולפיכך חייב לחזור ליטע את כל הבוריות.
 אבל עד רובע טנופת הוא דבר המצוי ורגיל בסאה ובאילו התנה
 על כך, ויתכן שתמידי מלכתחילה נמחלת הכמות שעד רובע,
 ובהחזור היתר על רובע קיים תנאו ליתן לו סאה ודיו.
 שנינו במשנה: המוכר מִרְתָּם שָׁל יוֹן וְכוּ', מקבל עליו הלוקח עשר
 קוססות למאה. הגמרא דנה בדברי המשנה ומפרשת מתי מקבל
 מהקוססות. מקשה הגמרא: חֵיבֵי דְּמִי – איזה לשון אמר המוכר
 לקונה בשעת המכירה שלכן מקבל 'עשר' קוססות, אִי דְּאָמַר לֵיהּ,
 מִרְתָּם שָׁל יוֹן אני מוכר לך, סָתָם – בלי לציין מרתף מסוים שממנו
 יספק לו את היין, קִשְׁיָא – קשה להעמיד את המשנה באופן זה,
 שבברייתא בהמשך הגמרא שנינו שבמקרה כזה נותן לו הכל מיין
 יפה בלא קוססות. ואי דְּאָמַר לֵיהּ מִרְתָּם ז'ה' שָׁל יוֹן – שציין לו
 המרתף שממנו מוכר את היין, גם להעמיד כך את המשנה קִשְׁיָא,
 שמן הדין באופן זה הלוקח מקבלן אפילו היו כל החביות קוססות.
 ואי דְּאָמַר לֵיהּ 'מִרְתָּם ז'ה' – בלא לציין שהמרתף שמוכר לו הוא
 של יין, גם כן קִשְׁיָא, שכן באופן זה אפילו היו החביות חומץ גמור
 על הלוקח לקבלן, כמבואר בברייתא כדלהלן.
 דְּתַנִּינָא, האומר לחבירו מִרְתָּם שָׁל יוֹן אֲנִי מוֹכֵר לָךְ, ולא ציין מרתף
 מסוים, נִתְּן לֹא יוֹן שְׂבוּלוֹ יָפֵה בלי קוססות. אמר לו מִרְתָּם ז'ה' שָׁל
 יוֹן אֲנִי מוֹכֵר לָךְ, נִתְּן לֹא את היין הנמצא במרתף זה אפילו היה
 כולו קוסס כִּיּוֹן הַנִּמְכָּר בְּנִתּוֹן שִׁבְשׁוֹק לְפִועֵלִים ועוברי דרכים,
 שאינם מדקדקים באיכות היין. אמר לו מִרְתָּם ז'ה' אֲנִי מוֹכֵר לָךְ ולא
 הזכיר בדבריו שהוא של יין, אֲפִילוּ בּוֹלֵא חוֹמֵץ הֲגִיעֵנו – המקח קיים.
 ואם כן על מה נאמר במשנה שנותן לו עשר קוססות.
 מתרתף הגמרא: לְעוֹלָם – באמת במשנה מדובר דְּאָמַר לֵיהּ מִרְתָּם
 שָׁל יוֹן אני מוכר לך סָתָם – בלי לציין מרתף מסוים, ואין להקשות
 מהנוכח ברישא של הברייתא שבמקרה כזה נותן לו יין שכולו יפה,
 וְתַנִּי בְּרִישָׁא דְּבְרִייתָא – שיש להוסיף בדברי הרישא, וכך לשנות
 בה. נותן לו יין יפה וּמְקַבֵּל עָלָיו עֶשֶׂר קוֹסְסוֹת לְמָאָה, וכפי שאמרנו
 במשנה.
 הגמרא מקשה על תירוץ זה: וּבְסָתָם – כשלא ציין לו מרתף מסוים,
 מי – האם במקרה כזה הלוקח מקבל עליו עשר קוססות, וְהָא תַּאֲנִי
 רַבִּי תַּיִיא בתוספתא (פ"ו ד'ה'), הַמוֹכֵר חֲבִית יוֹן לְחֶבְרָא – שאמר לו
 חבית יין אני מוכר לך, בלא לציין חבית מסוימת, נִתְּן לֹא יוֹן שְׂבוּלוֹ
 יָפֵה, וקשה שאם במכר מרתף סתם מקבל קוססות, מדוע המוכר
 חבית לחבירו לא יהיה רשאי לתת לו חבית של יין קוסס. מתרצת
 הגמרא: שְׂאֵנִי – שונה הדין במוכר חבית אחת, דְּבִנְיָא חַד הַמְּרָא
 הוּא – שכל היין הנמצא בה הוא מין אחד, שאם החל לקסוס הולך
 וקוסס כולו, ומכיוון שמשמעות יין סתם הוא יין יפה, לכך עליו ליתן
 לו יין שכולו יפה. אבל במרתף המתחלק לחביות רשאי ליתן גם
 מקוססות.
 לעיל תירצה הגמרא שכן יש לשנות ברישא של הברייתא, 'מרתף
 של יין אני מוכר לך נותן לו יין שכולו יפה ומקבל עליו עשר
 קוססות למאה. מקשה הגמרא על תירוץ זה: וְהָא תַּנִּי רַב וְכוּ' –
 היה שונה את זו הברייתא פְּדִי רַבִּי אוֹשְׁעִיא – בבית מדרשו של
 רבי אושעיא, וכך נאמר בה, האומר לחבירו מִרְתָּם שָׁל יוֹן אֲנִי מוֹכֵר
 לָךְ ולא ציין לו מרתף מסוים, נִתְּן לֹא יוֹן שְׂבוּלוֹ יָפֵה – מבלי
 קוססות. ואם אמר לו מִרְתָּם ז'ה' שָׁל יוֹן אֲנִי מוֹכֵר לָךְ, נִתְּן לֹא יוֹן
 שְׂבוּלוֹ יָפֵה וּמְקַבֵּל עָלָיו עֶשֶׂר קוֹסְסוֹת לְמָאָה,

הָתָם – במוכר בית כור, הֵן קָפַר ממדת בית כור או הֵן יָתִיר על
 מדה זו אָמַר לֵיהּ המוכר ללוקח בשעת המכירה, להורות שימחול
 על מדה שאינה מדויקת, ואם לא שאמר לו כך, היה צריך להחזיר
 כל תוספת או גירעון מועטים ככל שיהיו, שעל הקנאת בית כור
 עפר נדברו ביניהם, ומה שיותר מזה לא נכלל בקנין. מִיְהוּ מחילה
 זו לא נאמרה רק כאשר ההפרש ביתרון או החסרון הוא עד רְבִיעֵ
 לכל סאה, דְּלֹא חֲשִׁיב – שהיא כמות שאין לו חשיבות, אבל
 כשההפרש יָתִיר מְרִבִיעֵ לכל סאה, כמות כזו חֲשִׁיב, ולא דבר
 שימחול על כמות זו, דְּכִיּוֹן דְּתַנִּין לֵיהּ – מאחר שראויין כל הרובעין
 לְאִיצְמֵרופִי בְּתַשְׁעָת קָבִין – להצטרף ולהיות יחד בין כולם תשעה
 קבין הוּא לָהּ אֲרַעָא חֲשִׁיבָתָא פְּאַפִי נַפְשָׁא – הרי היא כקרקע
 החשובה העומדת בפני עצמה ושתשעה קבין הוא שיעור המועט
 בשדהו וְהָדְרָא – לפיכך כשעושה חשבון חזרנו לעיקר הדין ומחזיר
 גם את הרובעין עצמן. אבל בפירות כיון שמצוי ורגיל שיהיה בהם
 טנופת עד רובע, יתכן שמלכתחילה אינו טובע הכמות שעד רובע,
 ואם אירע שנמצאה יתר על רובע די בכך שינפה לו רק
 המותר.
 נאמר (ויקרא כה יד), 'וכי תמכרו ממכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך
 אל תנו איש את אחיו. ומכאן שאסור למוכר או לקונה להנות
 האחד את חבירו ולרמותו. ומברייתא בהלכות הונאה שמביאה
 הגמרא היא רוצה להוכיח כלשון הראשון שמעיקר הדין מחזיר
 את כולו: תָּא שְׂמַע, הַאֲנִינָא –[התרמית]– כששיעורה פְּחוֹת מִשְׁתּוֹת
 [–משיתין] משווי המקח, נִקְנָה הַמֶּקֶח מִיד ולא צריך להחזיר
 האונאה. וכשהאונאה יותר מִשְׁתּוֹת, פְּטֹל מֶקֶח – ושניהם יכולים
 לחזור מהמכירה. וכשהיא שְׁתּוֹת, קִנְיָה – נקנה המקח ואין אחד
 מהם יכול לחזור בו, וּמְחִיזֵר הַמֵּאנָה את כל הַאֲנִינָא. וקשה בשתת
 או אפילו יותר משתות אֲפֵאִי יחזיר כל האונאה או יטל המקח,
 לְיָהֲרֵר – יחזיר רק חלק מהאונאה עד שתעמוד זו על פְּחוֹת מִשְׁתּוֹת
 המותר, ויתקיים המקח, ובהכרח שְׂמַע מִיָּה מהברייתא כלשון
 ראשון, שְׁכָל חֵיבֵי דְּבִיעֵי לְאַתְהוּזֵר, בּוֹלֵא מְהֵרָא – שכל שצריך
 להחזיר, מעיקר הדין עליו להחזיר הכל.
 דוחה הגמרא: הָכִי הִשְׁתָּא – וכי ניתן לדמות המחילה באונאה
 למחילת טנופת, והלא הָתָם – באונאה, מְעִיקְרָא – בעת המכירה
 שְׂוֵה פְּשׁוּהָ – סכום הדמים שניתן שיהו לערך החפץ במדויק, כך
 אָמַר לֵיהּ המוכר ללוקח ולכן התרצה וקנה חפץ זה, ולפיכך מעיקר
 הדין גם בפחות משתות היה צריך להחזיר את האונאה, מִיְהוּ
 שיעור של פְּחוֹת מִשְׁתּוֹת, לֹא יִדְעֵהָ בְּמִנָּה – אינו ניכר במקח
 ודומה ל'שוה בשוה' שהתנו, וּמְחִיל אֲנִינֵשׁ – ודרך אדם למחול על
 אונאה זו, וכשהאונאה שְׁתּוֹת, יִדְעֵהָ – היא ניכרת במקח וְלֹא מְחִיל
 אֲנִינֵשׁ – ואין אדם מוחל על אונאה הניכרת, וכשהיא יָתִיר מִשְׁתּוֹת
 שהשינוי משהו בשוה גדול כל כך, מֶקֶח מְעוֹת הוּא וּפְטֹל מֶקֶח,
 אבל טנופת מצויה בפירות עד רובע, ויתכן לומר שתמידי
 מלכתחילה נמחלת הכמות שעד רובע, ואם אירע שנמצאה
 טנופת יתר על רובע די בכך שינפה לו רק המותר.
 עוד ראייה ללשון ראשון: תָּא שְׂמַע, פועל הַמְּקַבֵּל שְׂדֵה מְחִבְרו
 בשכר, לַיִטַע בכולה אילנות, חֲרִי זֶה – בעל השדה מְקַבֵּל עָלָיו
 גירעון של עֶשֶׂר פּוּרְיֹות – נטיעות שאינם עושים פירות, לְמָאָה –
 לכל מאה שנטטעו, ואין הפועל צריך לנטוע אחרים במקומם,
 שבעל השדה מוחל, שכן דרך האילנות שיהא בהן בוריות בשיעור
 זה. היו יותר מִכְּפָאן – יותר מעשרה בוריות, מְגַלְגֵּלִין עָלָיו אֵת הַכֹּל
 – שיחליף את כל הבוריות, ואין די שיחליף את היותר על עשרה.
 והרי ראייה ללשון ראשון, שכל שצריך להחזיר, מן הדין עליו
 להחזיר הכל.
 דוחה הגמרא: אָמַר רַב הוּנָא בְּרִיהַ דְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, אין להוכיח
 מנטיעות, שכן כָּל יָתִיר מְכָאן – כל שצריך לחזור וליטע אפילו

בבא בתרא. המוכר פירות – פרק ששי דף צה עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזליץ)" רלג תוספות רש"י

ולמאי דפשיט ליה התם דאי אמר ליה בית כור סתמא כמאן דאמר ליה "הן חסר הן יתר" דמי, והויא נמי מחילה רובע לסאה, ויותר מרובע יחזיר הכל – הוה ליה לשנויי הכא: הכי השתא, התם מעיקרא "בית כור" אמר ליה, דמשמע לא פחות ולא יותר, מידה, רובע היא מחילה, טפי מרובע לא היא מחילה כלל, והדר הכל, דאין דרך להיות בבית כור יתרה מבית כור. אבל הכא, דודאי אית ביה

טנפת – לעולם אימא לך דלא ניפח אלא את המותר על הרובע. ונראה בעיני דהכי גרסינן לה, דכי האי גונא מתרץ לקמיה: הכי השתא התם מעיקרא שוה בשוה אמר לו כו', וכן עיקר. נקנה מקח – לגמרי, ולא יחזיר לו המאנה כלום, דמחילה היא. שנות נקח – אליבא דרבי נתן. אבל אליבא דרבי יהודה הנשיא – רצה אמר "הן לי מעותי" או "הן לי מה שאנתינו", בפרק "ההוב" ו"אמאי" – מחזיר כל האונאה בין בשנות בין ביתר משנות? ניהדר המותר שעל הפחות משנות, דהא פחות משנות מחיל איניש, ואין כאן לא אונאה שנות ולא אונאה יתר משנות, אלא אונאה שני משוויין – משוה יתר משנות, ומשוה פחות משנות, דאיך בין מחילה וזה אלא לאו משמע מניה: אם בא לפנות – מנפה את כולו, כרב הונא. שוה בשוה אמר ליה – מוכר ללוקח, ובכך נתרצה לוקח, ואם אינו שוה – לא יתרצה, והלכך, בדין הוא דאפילו פחות משנות יחזיר, מידה, לכך אין מחזיר, דכיון דלא ידע כל כך, וכשהו דמי – הוא מחילה, אבל שנות – ידיעה היא, ולא מחיל מידה. אבל גבי פירות דאורחא דמילתא היא שיש שם טנפת – התם ודאי איכא למימר דמחיל לגמרי, ואפילו היכא דאיכא יתר מרובע – הרובע מידה היא מחילה. המקבל – פועל שמקבל עליו בכשר לטעם כל שדה חבירו כשיעור שיכולין לטעם, כגון מנטע עשרה לביית סאה. מקבל עליו – בעל השדה, עשר בריות למאה. אם יש עשרה אילנות בריות שאין עושין פירי לא יצטרך מקבל לטעם אחרים תחתיהן, דאורחיהו דאילנות להיות בזן בריות כל כך ומחיל, יתר בכין – כגון אחד עשר למאה. מנגליון עליו את הכל – יטע לו אחד עשר אילנות תחתיהן, דהשתא יטע מחילה כלל. ולעול נמי, אם בא עליו – מנפה את כולו. כרב הונא. אמר רב הונא בריה דרב יהושע כל יתר – מעשר בריות למאה – אין לנו לחייבו לחזור ולטעם את היתר על עשר אילנות לבד, דהרי הוא באותו מותר כשכא לטעם אותו כבאילו בא עבשיו שדה אחר מתחלה דמי. שהרי קרקע הרבה יש שראוי לטעם, וחשוב שדה שלם בפני עצמו, והרי הוא כבאילו לא עשה כלום מעיקרא מקבלתו, שהרי קבא שדה לטעם, ועדיין כשיש יתר מעשר בריות הרי יש לו שדה לטעם. הלכך, כשחאמר לו בעל הבית "נעט לי שדה זו" – לטעם את כל השדה אמר לו, והרי לא קיים את תנאי המקבל עשרה בריות, ומשכא דהוה לטעם את תנאי דמי, ובאילו אחד שיטע לאו כלום הוא, שהרי הרוב של שדה נשתייר עדיין שלא נטעו. והיכא דלא נשארו מתחלה כי אם עשר בריות למאה – לא הפסיד בעל השדה דבר מנטע כוה, ומשראי לקרות שדה כגון אחד עשר אילנות למאה – חשיבי, ולא מחיל כלל. אבל גבי טנפת יתר מרובע לסאה, כיון דרובע שכיח מחיל, כי איכא טפי מרובע נמי – המותר ישלם, והרובע מחיל. דהא ליכא למימר התם: כל יתר מרובע כבא להחזיר לו את הסאה מתחלה דמי, דהא סאה זבין ליה עם רובע טנפת, וכי משלם ליה מותר דרובע – הרי נתקיימה מכירתו וקיים תנאו, ולא דמי למקרקעי דחשיבי, דאחת עשרה בריות הרי הן שדה הנכיר לעינים, ולא מחיל מידה. אבל יותר מרובע טנפת דמטלטלי – ליכא קפידיא כל כך, אלא שישלם לו תנאו. ולעולם אימא לך: אין מנפה את כולו. היכי דמי – מתניתין דקתני: מרתף של יין מקבל עליו כו' דמשמע המוכר לחבירו מרתף של יין, אבל אין אנו יודעין איהו לישן או מרתף ללוקח בשעת מכירה, או דאמר ליה – מוכר ללוקח בסתמא: "מרתף של יין אני מוכר לך", ולא קאמר "זה". קשיא – ברייתא דלקמן, דקתני: נתן לו יין שכולו יפה ומתניתין מקבל עליו עשר קוססות לברית, ואי דאמר ליה מרתף זה של יין, אני מוכר לך, קשיא – דמי דך ברייתא דלקמן, דקתני: נתן לו יין ומכר בחנות, או דאמר ליה מרתף זה – ולא הזכיר יין, קשיא – ברייתא, דקתני: אפילו כולו חומץ הגיעו. שכולו יפה – רסתם יין יפה בניין, ולא מקבל עליו עשר קוססות. דלא דמי לרובע טנפת לסאה ועשר מתליעות תאנים למאה – דלא חשיבי, וגם שכיח, ומחיל, אבל חבית של יין דבר גדול הוא כל חבית בפני עצמו, וגם לא שכיח כל כך. והלכך, כי אמר ליה סתמא – יפה בניין, נתן לו יין הנמכר בחנות – היינו כולו קוססות, והכי מוכח לקמיה בשמעתא, דלהכי אזני "זה" – כמות שהוא. מרתף זה – אפילו חומץ שמעו. לעולם – מתניתין דאמר ליה מרתף של יין סתם, ולא קאמר ליה "זה", הלכך יין טוב בניין, ומקבל עשרה קוססות למאה – דעבידי דשיכחי, ומחיל, ודקשיא לך ברייתא דקתני: יין שכולו יפה – תני רבתיא דברייתא הכי: נתן לו יין שכולו יפה ומקבל עליו כו'. ובסתם מי מקבל – בתמיה: דאוקמת מתניתין בסתם, ואפילו הכי מקבל עשר קוססות למאה. חבית של יין כו' – רבוחא נטק, ודסקא דיערן לשתיה לאתרו קא בני ליה, או למכרו, ולא להכנישו באוצר – קא משמע לן, ונתן לו יין שכולו יפה – ואם איתא דמקבל קוססות הכא נמי נימא הגיעו, אפילו הוא יין קוסס ויכולהו חר חמרא הוא – אבל בחבית טובא מקבל עשרה קוססות למאה. ומכאן שייך לעמוד בן וזהו אוצר כו' – כלומר, היינו מרתף דמתניתין. אלא מתניתין ב"מרתף זה של יין" קמיידי ולא בסתם, והיינו טעמא, דאתי "של יין" למכור יין יפה, ואהני "זה" לקבל קוססות, דאמר ליה "מרתף זה של יין אני מוכר לך".

התם הן חסר הן יתר אמר – הכי פירושו: התם "בית כור הן חסר הן יתר" אמר, לו ואפילו כי אמר לו "בית כור סתמא אני מוכר לך" ולא אמר לו "הן חסר הן יתר" – אמר בפרק "בית כור" (בבא בתרא קד, א) דאם פיתה או הותיר רובע – הגיעו, ולחכי היכא דאמר לו בית כור סתמא – אית לן ללימיר דיותר מרובע לא היא מחילה, וכיון דהדר – הדר כולו.

אבל גבי סאה, כשאדם אמר לחבירו "סאה פירות אני מוכר לך" – רגיל להיות שם רובע טנפת, וכשיש שם רובע טנפת – קרי ליה שפיר "סאה פירות", ולכך אין לנו לומר דאי איכא יותר מרובע שינפה את כולן.

בל יתר מכאן בבא לטעם מתחלה דמי – פירושו: בתחלה, כשמחיל לטעם – אינו יכול לטעם אותו שיועד בודאי שהוא גרוע, ואפילו הפחות מעשר. ואם נודע, דכל זמן שזהו עוסק במלאכה, שנעט אפילו אחד שאינו טוב – חייב להסיר ולטעם אחר במקומו. והלכך, כשיש יותר מעשר, אף על פי שלא נודע עד זמן ארוך אחר שיצא מן המלאכה – אבתי, כיון דלכל הפחות צריך לטעם היתר – אם כן עדיין לא יצא מן המלאכה, ועדיין הוא עוסק בה, וכבר פירשתי דכל זמן שהוא במלאכה, אפילו נודע שאחד מתן גרוע – חייב לעקור ולטעם אחר במקומו.

נותן לו יין הנמכר בחנות – היינו ריחיה חלא וטעמיה חמרא, כדמוכח לקמן בשמעתין. ותימיה: למאן דאמר ריחיה חלא וטעמיה חמרא – חלא, היכי הייב ליה? הוא "מרתף זה של יין" קאמר, והא לאו יין הוא ואומר רבינו יצחק: דאף על גב דהוי חלא – מיקרי יין שפיר. וקשה לרבינו שמשון בן אברהם: דבפרק בתרא דעבודה זרה (סו, א) פליגי אביי ורבא בחמרא לגו חלא, אביי אמר: במשנה, ורבא אמר: בנותן טעם. ומפרש גמרא דבהא פליגי, דאביי סבר ריחיה חלא וטעמיה חמרא – חלא, והוה ליה מין מביני. ורבא סבר דהוי חמרא, והוה ליה מין בשאניא מביני. והא תמצא לומר אפילו למאן דאמר חלא (מכל מקום) מיקרי חמרא, אם כן לימא דלכולי עלמא ריחיה חלא וטעמיה חמרא – חלא, והוה ליה מין מביני. ורבא ורבא לטעמיה, דאמר התם: בחר שמוא אולינן, והאי שמוא לחוד והאי שמוא לחוד

חבית של יין אני מוכר לך נתן לו יין שכולו יפה – אבל בין הנמכר בחנות, לא, אפילו למאן דאמר ריחיה חלא חמרא, מכל מקום – דאחי חמרא לא יחיב איניש דמי. חדר

התם הן חסר הן יתיר" אמר ליה, מיהו רביע לא חשיבי, יתר מרביע חשיבי, דכיון דחזו ליה לאיצטרופי פתשעת קבין, הויא לה ארעא חשיבתא באפי נפשא וחדרא. תא שמע: האונאה, פחות משנות – נקנה מקח, ויתר משנות – בטל מקח, שנות – קנה ומחזיר אונאה: אמאי? ליהדר עד פחות משנות שמע מניה: כל היכי דכעי לאחדיו – פולח מהדר – הכי השתא? התם מעיקרא שוה בשוה אמר ליה, מיהו פחות משנות – לא ידעיה כמנה ומחיל איניש, שנות – ידעיה ולא מחיל איניש, יתר משנות – מקח מעות הוא ובטל מקח. תא שמע: המקבל שדה מחברו לטעם – הרי זה מקבל עליו עשר בריות למאה, ויתר מכאן – מנגליון עליו את הכל אמר רב הונא בריה דרב יהושע: כל יתר מכאן – כבא לטעם מתחלה דמי. "מרתף של יין" וכו'. היכי דמי? אי דאמר ליה "מרתף של יין" סתם – קשיא, אי דאמר ליה "מרתף זה של יין" – קשיא, אי דאמר ליה "מרתף זה" – קשיא: דתניא: "מרתף של יין אני מוכר לך" – נתן לו יין שכולו יפה, "מרתף זה של יין אני מוכר לך" – נתן לו יין הנמכר בחנות, "מרתף זה אני מוכר לך" – אפילו פולח חומץ הגיעו – לעולם דאמר ליה "מרתף של יין" סתם, והני ברישא דברייתא: ומקבל עליו עשר קוססות למאה. – ובסתם מי מקבל? והא תאני רבי חיאי: המוכר חבית יין לחברו – נתן לו יין שכולו יפה – שאני חבית, דכולא חד חמרא הוא. – והא תני רב זבדי דבי רבי אשיעיא: "מרתף של יין אני מוכר לך" – נתן לו יין שכולו יפה, "מרתף זה של יין אני מוכר לך" – נתן לו יין שכולו יפה, ומקבל עליו עשר קוססות למאה, והוה

1 **חד** אמר מקבל - תימה: לדידיה אמאי מוקי רב
2 זביד מתניתין כרבי אושעיא, ובדאמר ליה
3 'מרתף זה של יין אני מוכר לך' ואמר ליה
4 למקפה? לוקי מתניתין בלא אמר ליה למקפה,
5 ובדאמר ליה 'מרתף של יין' סתם **וחד** אמר
6 לא מקבל - קשה לרבינו שמשון בן אברהם: אם
7 כן אמאי נקט רבי חייה לעיל: המוכר חבית של יין
8 לחבירו נותן לו יין שכולו יפה? מאי איריא חבית?
9 אפילו מרתף נמי ויש מפרשים לרבותא נקטיה,
10 כדפירש הקונטרס לעיל.
11 **מרתף של יין** ולא אמר ליה למקפה, מאי? פליגי בה רב אחא ורבינא, חד אמר: מקבל,
12 וחד אמר: לא מקבל. מאן דאמר מקבל דייק מדרב זביד, דקתני: 'מרתף של יין אני מוכר
13 לך' - נותן לו יין שכולו יפה, ואוקימנא דאמר ליה למקפה; טעמא דאמר ליה למקפה, הא
14 לא אמר ליה למקפה - מקבל. ומאן דאמר לא מקבל דייק מברייתא, דקתני: 'מרתף של יין
15 אני מוכר לך' - נותן לו יין שכולו יפה, ואוקימנא דלא אמר ליה למקפה. ולמאן דדייק מדרב
16 זביד, קשיא ברייתא - חסורי מחסרה והכי קתני: **במה דברים אמורים** - דאמר ליה למקפה,
17 הא לא אמר ליה למקפה - מקבל. ו'מרתף זה של יין' ולא אמר ליה למקפה - נותן לו יין
18 הנמכר בחנות. ולמאן דדייק מברייתא, קשיא דרב זביד, דאוקימנא דאמר ליה למקפה, הא
19 לא אמר ליה למקפה - מקבל - הוא הדיון דאף על גב דלא אמר ליה למקפה לא מקבל,
20 והאי דאוקימנא דאמר ליה למקפה - משום דקשיא 'זה' או 'זה'. אמר רב יהודה: יין הנמכר
21 בחנות - מברכין עליו **"בורא פרי הגפן"**, ורב חסדא אמר: **גבי חמרא דאקרום למה לי**
22 **מיתובי: על הפת שעפשה, ועל תינו שחקרים, ועל תבשיל שעברה צורתו** - אומר **"שהחבל**
23 **נהיה ברבור"** אמר רב זביד: מודה רב יהודה בפורצמא דמין דפן אקנתא. אמר ליה אפי
לרב יוסף: הא רב יהודה, הא רב חסדא, מר כמאן סבירא ליה? אמר ליה: מתניתא דענא,
דתניא:

1 קשיא זה אזה - ברייתא דלעיל ורב זביד קשיין אהרדי, דלעיל קתני ב'מרתף זה של יין' דנותן לו יין הנמכר בחנות, והכא דברב זביד קתני שכולו יפה, וקיבל קוסטות. הא דאמר ליה
2 למקפה - ברייתא דרב זביד - שאמר: יין לצורך להטעים מאכל וליתן לתוך התבשיל אני מוכר לך, דהיינו יין טוב ומתקים הרבה, שמעט מעט מתפקין ממנו. דהלכך אהני מאי
3 דאמר ליה למקפה - ליתן יין טוב, ואהני "זה" - לקבל עשר קוסטות למאה. והא - קמייתא, דקתני: נותן לו יין הנמכר בחנות - דלא אמר ליה למקפה. הלכך כיון דקאמר "זה" -
4 נותן לו יין הנמכר בחנות, והאי דקאמר "של יין" - למעטי חומץ. אבל רישא דהדיא ברייתא קמייתא, דקתני: "מרתף של יין" סתמא אני מוכר לך, נותן לו יין שכולו יפה - פלוגתא
5 לקמן אי מיירי נמי כמו מציעתא בדלא אמר ליה
6 למקפה, או בדאמר ליה. הלכך מרתף של יין בו'
7 - מילתיה דרב זביד קמפרש. מרתף זה של יין
8 ולא אמר ליה בו' - אברייתא דלעיל קאי,
9 ורישא דידה פליגי בה לקמן. ומיהו, סיפא
10 דקתני: "מרתף זה אני מוכר לך", אפילו כולו
11 חומץ הגיעו - בדלא אמר ליה למקפה מיירי.
12 דאילו אמר ליה "מרתף זה למקפה אני מוכר
13 לך" - צריך ליתן לו יין שכולו יפה, ומקבל עשר
14 קוסטות למאה, כדחני רב זביד גבי "מרתף זה
15 של יין", ואוקימנא דאמר ליה למקפה. דלא
16 שנא "מרתף זה אני מוכר לך" מ'מרתף זה של
17 יין אני מוכר לך' היכא דאמר ליה למקפה,
18 דלמקפה משמע מין טוב, דלא היו רגילין
19 למקפה כה אין ביין טוב. ואם דיו רגילין נמי לתת
20 חומץ במקפה - אפילו הכי אין לומר "מרתף
21 למקפה אני מוכר לך" בשביל חומץ, דכל חומץ
22 מתקים הוא ומחמיץ יותר ויותר, ו'מרתף חומץ'
23 היה לו לומר. והכי מוכחא מילתא כדפרישית,
24 דמשום הכי לא קתני דברב זביד דין של "מרתף
25 זה אני מוכר לך" כדקתני בברייתא קמייתא,
26 דכיון דבדאמר ליה למקפה מיירי רב זביד -
27 תנא "מרתף זה של יין אני מוכר לך", והאי הדיון
28 ד'מרתף זה אני מוכר לך' דהיינו דך. והאי דנקט
29 של יין - רבותא הוא, דאף על גב דאמר ליה
30 "של יין" ואמר ליה נמי למקפה - אפילו הכי
31 מקבל עשר קוסטות למאה. מרתף של יין -
32 סתם, דלא אמר ליה "זה", ולא אמר ליה למקפה
33 נמי. **מאי** - ומשום דאיכא חדא לטיבותא וחדא
34 לרעותא קבעי לה: מי מדמי לה ל'מרתף זה של
35 יין' ואמר ליה למקפה, דקתני דברב זביד דנותן
36 לו יין יפה ומקבל עשר קוסטות. דכי היכי דהתם איכא חדא לרעותא דקאמר "מרתף זה", וחדא לטיבותא דאמר ליה "למקפה" -
37 יין ולא אמר "זה", וחדא לרעותא דלא אמר ליה "למקפה". או דלמא נותן לו כולו יין יפה, האיכל ולא אמר "זה", ואף על גב דלא אמר ליה למקפה. דמאן דזכין חמרא - מסתמא
38 למקפה בעי ליה, ולא למכור בחנות, וגם שלא יהיו בו קוסטות. ולא דמי לתאנים מתוליעות ולא לטנופת שבתבואה, משום דכל חבית של יין דבר חשוב הוא. ומקפיד עליו. והשואל
39 הוא יודע היה שיש לדקדק מברייתא דלעיל דנותן לו יין כולו יפה, ומדרב זביד יש לדקדק דמקבל עליו קוסטות כדמפרש לקמיה, והכי קבעי גמרא: מי דייקא מברייתא דאניו מקבל
40 משום הא טעמא דפרישית, ודרב זביד תרתי לה כדלקמן, או דלמא דייקין מדרב זביד דמקבל, ומשום טעמא דפרישית, מברייתא מרביצין לה כדלקמן. כן שישת גמרא. **חד אמר**,
41 מקבל - דסבירא ליה טעמא כדפרישית, והכי לא מקבל - אלא כולו יין יפה נותן לו יין הנמכר בחנות. דמסתמא קפדיה אחזיבות קוסטות טפי ממתוליעות בתאנים וטנופת
42 בתבואה. דייק מדרב זביד - כלומר, משום דסבירא ליה דמקבל, מפרש להא דרב זביד דוקא, ואידך ברייתא מתוך לה דלא תקשי ליה כדלקמן. דאף על גב דאיכא למידק מברייתא
43 שפיר דאניו מקבל, ומצי לתרוצי לדרב זביד כדלקמן - אפילו הכי לא ניהא ליה למימר הכי, שאחר סברתו הולך, ומתוך הברייתות לפי דעתו. ואוקימנא - לסיפא דקתני "זה" -
44 כדאמר ליה למקפה, והוא הדיון לרישא. ודייקין מניה: טעמא דנותן לו שכולו יפה - דאמר ליה למקפה, הא לא אמר ליה למקפה - מקבל. והא דלא קמפליגי ותני בדידה ב'מרתף
45 של יין סתמא, וניפלוג בין אמר ליה למקפה ללא אמר ליה - היינו טעמא. דכולה כדאמר ליה למקפה קמפליגי, והיינו נמי בדידה. ואוקימנא - למציעתא דברייתא דלא אמר ליה
46 למקפה, והוא הדיון לרישא. **חסורי מחסרה** והכי קתני **במה דברים אמורים בו'** - והאי דלא קמיירי כולה כדאמר ליה למקפה - דשלשה דינין אתא לאורויי ביין, ולמימרא דוימנין
47 דנותן לו יין שכולו יפה, ווימנין נותן לו כולו יין רע הנמכר בחנות. ווימנין דאפילו כולו חומץ הגיעו. הוא הדיון דאף על גב דלא אמר ליה בו' - והכי קתני הא דרב זביד: 'מרתף של
48 יין אני מוכר לך' אין בו חילוק בין אמר ליה למקפה ללא אמר ליה, אלא נותן לו יין שכולו יפה. אבל אם אמר ליה "מרתף זה של יין אני מוכר לך" - אז יש חילוק דבר, דוימנין
49 דנותן לו יין שכולו יפה אלא שמקבל עליו עשר קוסטות, ובגון דאמר ליה למקפה. אבל אי לא אמר ליה למקפה - נותן לו יין הנמכר בחנות. והאי דלא תני ליה בהדיא האי חילוק
50 דיון הנמכר בחנות - היינו משום דכולה ביין יפה בעא לאורויי לן דינא. משום דקשיא זה אזה - ומיהו, רישא בדלא אמר ליה למקפה נמי מיירי. יין הנמכר בחנות - כלומר, יין רע
51 מכל ינות הנמכרים בחנות. מברכין בו' - חדשיב פירי, ולא מברכין עליו "שהחבל נהיה ברבור", אף על גב דתנן: ועל כולן אם בירך "שהחבל נהיה ברבור" - יצא. **דאקרי = אייגריא**
52 בלעז, היינו יין קוסט. למה לי - לברך עליו, אלא "שהחבל נהיה ברבור". והאי יין הנמכר בחנות הוא יין רע, שריתו חומץ וטעמו יין דעין, כדלקמן. שעברה צורתו - שהחמיץ, שקורין
53 ***טורגייר**. אומר שהחבל נהיה ברבור - ולמעומט אתא, דלא יברך על הפת ברכת "המוציא" דהא לאו לחם הוא, ועל דיון לא יברך "בורא פרי הגפן". ועל התבשיל, אם הוא מחמשה
54 המינים כגון דייסא, לא יברך "בורא מיני מזונות". **כפורצמא** - יין רע יותר מאותו הנמכר בחנות. שאינו נמכר אלא בקרנות העיר בפרשת דרכים, שיש שם לקוחין הרבה ואין מודקין
55 מה יקנו כפי שעה. ובפירוש רבינו תנאל גרס: **כפורצמא** - שנשתנה מראיתו ופרצופו, מתוך שהוא רע הרבה. הא רב יהודה הא רב חסדא - דפליגי. **מר כמאן סבירא ליה** - מברכין
56 או אין מברכין? אמר ליה מתניתא **יענא** - דקתני בה: שלשה ימים ודאי. ומתהם שמעינן אי מברכין או אין מברכין, כדמפרש לקמיה דאיפליגו בה רבי יוחנן ורבי יהושע בן לוי.
57 ומפרשינן לקמן כמאן מנייהו פשט ליה רב יוסף לאביי, כלומר, כמי משניהם היה שמעט ליה ברייתא. דנרע היאך אהדר ליה לאביי. ומיהו, רב יוסף לא קאמר ליה לאביי פלוגתא
58 דרבי יוחנן ורבי יהושע, דאם כן היה לן למימר לקמן הכי: ואמרינן מאי קאמר, ואמר רבי יוחנן בו', אלא לאו שמע מניה: גמרא קאמר לה, לפרושי דך ברייתא. ורב יוסף לא אמר
59 לאביי יותר, אלא: מתניתא דיענא דתניא בו'. ומפרשינן לו הכי, דמהכא שמעת לה לבעיא שלך. כן נראה בעיני.

52 כן מְפָרְיָתָא שהובאה לעיל בתחילת הסוגיא דְקַתְנֵי בה באופן
 53 הראשון, אמר לו מִרְתַּף שָׁל יוֹן אֲנִי מוֹכֵר לָךְ, נוֹתֵן לוֹ יוֹן שְׂבּוּלוֹ
 54 יִפְתָּה, וְאִוְקִימָנָא – והעמדנו לעיל דברי ברייתא זו דְלֵא אָמַר לִיָּה
 55 המוכר שהיין לְמַקְפָּה, שכן מטעם זה נאמר שם בבבא השניה,
 56 שמרתף 'זה' של יין נותן לו יין הנמכר בחנות, וכשם שבבבא
 57 השניה מדובר שלא אמר למקפה כך גם ב'מרתף של יין' סתם
 58 והנזכר בבבא הראשונה מדובר בלא שאמר למקפה ומכאן שגם
 59 כשלא אמר מקבל יין שכולו יפה.
 60 מקשה הגמרא: וְלִמָּאן דְדִיִּיק מְרַבֵּי זְבִיד שִׁמְקַבְל, קִשְׁיָא כִּיצַד יִישַׁב
 61 את דברי הַפְּרִיָּתָא של תחילת הסוגיא, ש'נותן לו יין שכולו יפה'
 62 גם שלא אמר למקפה. מתרצת הגמרא: לדעתו תְּפִוּרֵי מַחְפְּרָא –
 63 חסר בדברי הרישא של הברייתא וְהִכֵּי קַתְנֵי – וכך צריך לשנות
 64 בה, בְּמָה דְפָרְיָם אָמְוִיִּים שִׁמְקַבְל יוֹן שְׂבּוּלוֹ יִפְתָּה, דְאָמַר לִיָּה הַמוֹכֵר
 65 ללוקח שהיין ראוי לְמַקְפָּה, הָא לֹא אָמַר לִיָּה שֶׁהֵיִן רָאוּי לְמַקְפָּה,
 66 אֲבָן מְקַבֵּל עֲלֵיו עֶשֶׂר קוֹסוֹת, וְכִפֵּי שִׁשְׁנֵינוּ בְּבִרְיָתָא שֶׁל רַב זְבִיד.
 67 ומסיימת הברייתא: וּמְרַתַּף 'זוה' שָׁל יוֹן, וְלֹא אָמַר לִיָּה שֶׁרָאוּי
 68 לְמַקְפָּה, נוֹתֵן לוֹ יוֹן תְּנַמְכֵר בְּחִנּוּת.
 69 הגמרא ממשיכה ומקשה: וְלִמָּאן דְדִיִּיק מְפָרְיָתָא שְׁאִינוּ מְקַבְל,
 70 קִשְׁיָא דְרַב זְבִיד – כיצד יישב הברייתא של רב זבید דְאִוְקִימָנָא –
 71 ש'מאחר שהעמדנו דְאָמַר לִיָּה שֶׁהֵיִן לְמַקְפָּה, הָא – הרי שמדויק
 72 שאם לא אָמַר לִיָּה לְמַקְפָּה, מְקַבֵּל. מתרצת הגמרא: לדעתו גם
 73 הברייתא של רב זביד לו מרתף שהוא דְרִין דְאָפָּה עַל גַּב דְלֵא אָמַר לִיָּה
 74 לְמַקְפָּה, אלא אמר לו מרתף של יין סתם לֹא מְקַבֵּל, וְהָא
 75 דְאִוְקִימָנָא – ומה שהעמדנו בברייתא זו דְאָמַר לִיָּה לְמַקְפָּה, זהו רק
 76 במקרה של הבבא השניה, והוכרחנו לכך מִשּׁוּם דְקִשְׁיָא זֶה אִיָּה –
 77 שאם לא כן היה קשה לנו סתירת הברייתות בענין מרתף 'זה' של
 78 יין וכאמור לעיל, אבל במרתף של יין סתם, לדברי הכל גם אם לא
 79 אמר למקפה, יתן לו יין שכולו יפה בלא קוססות כלל.
 80 דין יין שנעשה ריחו כשל חומץ ועדיין יש לו טעם יין: אָמַר רַב
 81 יְהוּדָה, יוֹן הַמְכָּר בְּחִנּוּת, אִף שְׂרִיחוּ חוּמוֹץ, כִּיּוֹן שִׁישׁ לוֹ טַעַם יוֹן
 82 מְכָרְכִין עָלָיו בּוֹרָא פְרִי הַגֶּפֶן. וְרַב חֲסִדָּא אָמַר, נְפִי מְרַתַּף דְאִתְקַרִּים –
 83 יין שהחמיץ לְמָה לִי – לשם מה יברך עליו בורא פרי הגפן, אלא
 84 מאחר שריחו חומץ דינו כחומץ ומברך עליו שהכל נהיה בדברו.
 85 מִיתִיבֵי – קשה על רב יהודה, מהברייתא (ברכות מ) המפרטת את
 86 הדברים שברכתם 'שהכל', וכך שנינו בה, עַל הַפֶּת שֶׁעָפְשָׂה
 87 ונתקלקלה אך עדיין ראויה לאכילת אדם, וְעַל הַיַּיִן שֶׁהִקְרִים –
 88 שנעשה קוסס וקרוב להחמיץ, וְעַל תְּבַשִּׁיל שֶׁל מִינֵי מִזְנוֹת שֶׁעָבְרָה
 89 צוּרְתוֹ – שהחמיץ ופגם טעמו, ועדיין לא נתקלקל לגמרי, אִוְמַר
 90 שֶׁהַכֵּל נִהְיֶה בְּדָבָרוֹ, והרי מפורש שיין קוסס ברכתו 'שהכל', וקשה
 91 על רב יהודה האומר שמברך עליו בורא פרי הגפן.
 92 מתרצת הגמרא: אָמַר רַב זְבִיד, מוֹדֵה רַב יְהוּדָה בְּפִיּוּרָא דְמִיּוּדְבָן
 93 אֶפְרָתָא – בברייתא זו מדובר ביין שקסט הרבה עד שגם בחנות
 94 שבעיר אינו נמכר אלא בקרנות שבפרשת הדרכים, ששם יש
 95 הרבה קונים לשתותו מיד ואינם מדקדקים בטיב היין, וכיון שגרוע
 96 בטעמו יותר מיין הנמכר בחנות אף רב יהודה מודה שברכתו
 97 'שהכל'.
 98 אָמַר לִיָּה – שאל אֲבִי לְרַב יוֹסֵף, הָא – הנה דעת רב יהודה שיין
 99 הנמכר בחנות ברכתו 'בורא פרי הגפן', הָא – והנה דעת רב חֲסִדָּא
 100 שברכתו 'שהכל', מַר כְּמָאן סְבִירָא לִיָּה – כמי מהם טובר כבודו,
 101 אָמַר לִיָּה – השיב לו, מִתְּנִיתָא וְיַעֲנָא – אני לומד הלכה זו מדברי
 102 ברייתא הדנה בענין אחר,

1 וְהוּוּ אוֹצֵר שְׁשֵׁנוּ חֲכָמִים כְּמִשְׁתַּיְנוּ – ועל האופן שאמר 'מרתף זה'
 2 של יין אני מוכר אמרו במשנתנו 'מרתף של יין מקבל עליו עשר
 3 קוססות למאה', אך כאשר אמר לו 'מרתף של יין' סתם, אינו מקבל
 4 הקוססות, ואם כן קשה כיצד העמדת שבמשנה שנותן לו עשר
 5 קוססות מדובר 'במרתף של יין' סתם. מתרצת הגמרא: אִלָּא
 6 מִתְּנִיתָא נְפִי יֵשׁ לַהֲעַמְד בְּמַקְרָה דְאָמַר לִיָּה הַמוֹכֵר ללוקח מרתף
 7 'זה' של יין אני מוכר לך.
 8 הגמרא דנה בסתירה שבין שתי הברייתות שהובאו לעיל, ומקשה:
 9 אמנם נתבאר דברי המשנה, אך קִשְׁיָא זֶה אִיָּה – קשה הסתירה בין
 10 הברייתות הדנות בענין מרתף 'זה' של יין אני מוכר לך, שבברייתא
 11 של רב זבید שנינו שנותן לו יין שכולו יפה ורק עשר מתוכם
 12 קוססות, ואילו בברייתא בתחילת הסוגיא שנינו שנותן לו יין
 13 הנמכר בחנות.
 14 מתרצת הגמרא: לֹא קִשְׁיָא – אין כאן סתירה, הָא דְאָמַר לִיָּה –
 15 שהמוכר הוסיף ואמר ללוקח שהיין ראוי לְמַקְפָּה – להטעים את
 16 התבשיל, הָא דְלֵא אָמַר לִיָּה שֶׁהֵיִן רָאוּי לְמַקְפָּה, ומבארת הגמרא
 17 את דבריה: שבברייתא דְרַב זְבִיד מדובר דְאָמַר לִיָּה לְמַקְפָּה, ויין
 18 העומד להטעים את התבשיל הואיל ומשתמשים ממנו מעט מעט,
 19 ועומד הוא זמן מרובה, צריכות רוב החביות להיות משל יין יפה,
 20 ואילו בְּרִיָּתָא שִׁשְׁנֵינוּ בה שמרתף 'זה' של יין נותן לו יין הנמכר
 21 בחנות, מדברת על מקרה דְלֵא אָמַר לִיָּה לְמַקְפָּה, ומה שהוסיף
 22 המוכר בדבריו 'של יין' כוונתו שאינו נותן לו חומץ.
 23 הגמרא מסכמת את היוצא להלכה לשיטת רב זבید: הֲלָפָּה לְדַבְרֵי
 24 רַב זְבִיד, 'ביין סתם' שאמר המוכר מִרְתַּף שָׁל יוֹן אֲנִי מוֹכֵר לָךְ, ולא
 25 ציין מרתף מסוים, וְאָמַר לִיָּה ללוקח שהיין ראוי לְמַקְפָּה, נוֹתֵן לוֹ יוֹן
 26 שְׂבּוּלוֹ יִפְתָּה – בלא קוססות כלל. אמר המוכר מִרְתַּף 'זה' שָׁל יוֹן אֲנִי
 27 מוֹכֵר לָךְ, וְאָמַר לִיָּה – הוסיף שהיין ראוי לְמַקְפָּה, נוֹתֵן לוֹ יוֹן שְׂבּוּלוֹ
 28 יִפְתָּה וּמְקַבֵּל עָלָיו עֶשֶׂר קוֹסוֹת לְמָאָה. אמר המוכר מִרְתַּף 'זה' שָׁל
 29 יוֹן וְלֹא אָמַר לִיָּה שֶׁהֵיִן רָאוּי לְמַקְפָּה, אִם הַמוֹכֵר רוצה נוֹתֵן לוֹ הַכֵּל
 30 גְרוּעַ כְּשֶׁל יוֹן הַמְכָּר בְּחִנּוּת.
 31 הגמרא חוזרת לדון ביין סתם', דהיינו במקרה שאמר לו 'מרתף
 32 של יין אני מוכר לך': אִיבְעִיָּא לָהּ לְבִנֵי הַיְשִׁיבָה, אמר המוכר מִרְתַּף
 33 שָׁל יוֹן אֲנִי מוֹכֵר לָךְ ולא אמר 'זה', כלומר שלא ציין מרתף מסוים,
 34 וְלֹא אָמַר לִיָּה – וכמו כן לא הוסיף שהיין ראוי לְמַקְפָּה, מֵאִי – כיצד
 35 הדין במקרה זה, האם מכיון שלא אמר שראוי למקפה על הלוקח
 36 לקבל עליו עשר קוססות, או מאחר שלא אמר לו 'זה' צריך לתת
 37 לו יין שכולו יפה. משיבה הגמרא: פְּלִיגֵי בַּהּ רַב אֶחָא וְרַבִּינָא, חַד
 38 אָמַר, שְׂכִיּוֹן שֶׁלֵּא אָמַר שֶׁהֵיִן רָאוּי לְמַקְפָּה הַלּוֹקַח מְקַבֵּל עֶשֶׂר
 39 קוֹסוֹת, וְחַד אָמַר, לֹא מְקַבֵּל מִהַקּוֹסוֹת, אלא נותן לו יין שכולו
 40 יפה.
 41 הגמרא דנה כיצד לפי מחלוקת אמוראים זו מתפרשות הברייתות
 42 שהובאו לעיל, ומבארת: מָאן דְאָמַר מְקַבֵּל עֲלֵיו עֶשֶׂר קוֹסוֹת, דִּיִּיק
 43 – למד דין מקרה זה מְרַבֵּי זְבִיד – מדקדוק דברי הברייתא של רב
 44 זבید, דְקַתְנֵי בְרִישָׁא, אמר לו מִרְתַּף שָׁל יוֹן אֲנִי מוֹכֵר לָךְ, נוֹתֵן לוֹ
 45 יוֹן שְׂבּוּלוֹ יִפְתָּה, וְאִוְקִימָנָא – והעמדנו לעיל שהברייתא מדברת
 46 דְאָמַר לִיָּה הַמוֹכֵר שֶׁהֵיִן רָאוּי לְמַקְפָּה, שכן מטעם זה נאמר שם
 47 בבבא השניה שבמרתף 'זה' של יין נותן לו יין שכולו יפה מלבד
 48 עשר קוססות, והרי שיש לדייק מכאן, מְעַמָּא שְׁנוֹתָן יוֹן שְׂבּוּלוֹ יִפְתָּה,
 49 מִשּׁוּם דְאָמַר לִיָּה לְמַקְפָּה, הָא לֹא אָמַר לִיָּה לְמַקְפָּה, מְקַבֵּל עֲלֵיו
 50 הַלּוֹקַח עֶשֶׂר קוֹסוֹת וְאִף שֶׁלֵּא אָמַר הַמוֹכֵר מִרְתַּף 'זה'.
 51 וְמָאן דְאָמַר שֶׁגַם כְּשֶׁלֵּא אָמַר לְמַקְפָּה לֹא מְקַבֵּל, דִּיִּיק – דקדק לומר

אופן נוסף בביאור הברייתא: דְּרֹמְאֵי – החכמים בני הדרום, פְּתָנֵי 53
 מְשֻׁמֵּייה – היו שונים משמו דְּרֹבֵי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי באופן אחר, כל 54
 שלשה ימים ראשונים שמשעת הבדיקה הראשונה, וְדֹאֵי היה יין, 55
 וגם בשלשה ימים אחרונים שקדמו לבדיקה האחרונה, וְדֹאֵי כבר 56
 היה חומץ, וימים אֲמֻצְעֵייה – שבין הראשונים לאחרונים, סָפֵק מתי 57
 באחד מהימים הללו השתנה המצב וכאמור לעיל. 58
 מקשה הגמרא על ששת חכמי הדרום: הֵא גִּנְפֵא קְשִׁיָא – הרי 59
 לשיטתם רבי יהושע בן לוי מוקשה סותר דברי עצמו, תחילה 60
 אָמְרַת בשמו שימים ראשונים וְדֹאֵי יין, ואף שיש לחשוש שמיד 61
 לאחר הבדיקה החלה ההחמצה, אֲלֵמָא – והרי נראה מכך שסובר 62
 ריחיה חֵלָא וְמַעְמֵיהָ חֲמָרָא – שבמצב שריחו חומץ וטעמו יין, לא 63
 השתנו הלכותיו ויש לו דין חֲמָרָא, שאם יש לו דין חומץ, כיצד 64
 בשלשה ראשונים ודאי יין, הלא ימים אלו נמצאים בחשש 65
 שהשתנה הריח. וְהָדֵר אָמְרַת – ושוב חזרת ואמרת בשמו 66
 שבשלשה אחרונים – שקדמו לבדיקה אחרונה וְדֹאֵי חומץ, ואף 67
 שיתכן שרק סמוך לבדיקה זו נשתנה טעמו לחומץ, אֲלֵמָא – והרי 68
 נראה מכך שדעתו ההיפך, ריחיה חֵלָא וְמַעְמֵיהָ חֲמָרָא – שכל 69
 שקיבל ריח חומץ אף שטעמו עדיין יין השתנו הלכותיו ודין חֵלָא 70
 – חומץ יש לו, שאם לא כן מדוע הימים האחרונים עומדים בחזקת 71
 ודאי חומץ, הלא יתכן שרק הריח השתנה ולא הטעם. 72
 מתרצת הגמרא: שחכמי הדרום סוברים לדעת רבי יהושע בן לוי 73
 שהמדובר בברייתא זו כְּגוֹן דְּאִשְׁתַּבַּח – שהחומץ שנמצא בבדיקה 74
 האחרונה היה חֵלָא סִיפְתָקָא – חומץ חזק בחריפותו, דֹאֵי לֹא דְּעֵקֶר 75
 תְּלֵמָא יוֹמֵי לֹא הוּוּ מְשֻׁמֵּייה חֵלָא סִיפְתָקָא – שאם לא שכבר 76
 החמיץ שלשה ימים קודם לבדיקה זו לא היה יכול להמצא בו 77
 חריפות חזקה. כלומר שגם לדעת רבי יהושע בן לוי ריחו חומץ 78
 וטעמו יין דינו כיון, ולפיכך בשלשה ימים הראשונים ודאי יין אף 79
 אם החל להחמיץ וריחו חומץ, אך בברייתא זו שהחומץ שנמצא 80
 הוא בעל חריפות חזקה, ודאי שהחמיץ שלשה ימים קודם לבדיקה 81
 שניה. 82
 לעיל (גה) שאל אביי את רב יוסף איזה ברכה יש לברך על טעמו 83
 יין וריחו חומץ דהיינו יין הנמכר בחנות, 'הגפן' או 'שהכל'. והשיב 84
 לו רב יוסף שמברייתא זו שלפנינו ניתן להוכיח דבר זה. ומאחר 85
 שניתן לפרש כרבי יוחנן שמצב כזה דינו כיון, ואם כן ברכתו 86
 'הגפן', וכמו כן ניתן לפרש כרבי יהושע בן לוי שדינו כחומץ 87
 וברכתו 'שהכל'. מבררת הגמרא כְּמָאן פְּשִׁט לֵיה – כמי משניהם 88
 פשט רב יוסף לאביי. משיבה הגמרא: פְּלִיגֵי בָּהּ – נחלקו דבר זה 89
 רב קרי ורב זבדי, חֵד אָמַר שכוונת רב יוסף היתה לפשוט כְּרֵבֵי יוֹחֵן 90
 שברכתו 'הגפן', וְחֵד אָמַר שכוונתו היתה לפשוט כְּרֵבֵי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן 91
 לֵוִי שברכתו 'שהכל'. 92
 דין מקח טעות במכר לחבירו חבית יין והחמיצה: אִיתְמַר, הַפּוֹכֵר 93
 חֵבִית יִין לְחֵבֵרֵי, ונטל הקונה את היין בחבית של המוכר וכך 94
 העבירו לביתו, וְהַחְמִיצָה בבית הקונה. אָמַר רַב, כָּל שֶׁנִּעְשְׂתָה 95
 ההחמצה בתוך שְׁלִשָּׁה יָמִים הֲרֵאשׁוֹנִים משעת המכירה, כְּרִשׁוֹת 96
 מוֹכֵר – החבית נמצאת באחריות המוכר וההפסד שלו, שידוע 97
 שאין יין חומץ בפתחו משלשה ימים, וזו שהחמיצה תוך שלשה 98
 סימן הוא שכבר אצל המוכר התחילה להחמיץ, וכיון שסופה 99
 להיעשות חומץ הרי זה כלוקח יין ונמצא חומץ, שהוא מקח טעות 100
 כדלעיל (פג), ועל המוכר להחזיר ללוקח את מעותיו. ואם נעשתה 101
 ההחמצה כְּמָאן אֲוֵילָךְ – לאחר שלשה ימים משעת המכירה, 102
 כְּרִשׁוֹת לֹקֵחַ – החבית תחת אחריות הלוקח וההפסד הוא שלו, 103
 ואפילו עדיין לא שילם עבור היין חייב לשלם. 104

דְּתַנְיָא בתוספתא (תרומות פ"ד ה"ח), בענין מי שהיו לו חבית של יין 1
 טבל ורצה ליחד אחת להפריש ממנה תרומותיו לפטור השאר. 2
 הַפּוֹכֵר אֶת הַחֵבִית – הטועם מינה כדי לדעת שלא החמיץ היין, 3
 לְהוֹיֹת מְפָרִישׁ עֲלֶיהָ תְּרוּמָה, וְהוֹלֵךְ – ומבדיקה זו ואילך בכל פעם 4
 יוכל לסמוך על חבית זו בהפרשת תרומותיו. כגון בא למכור מאה 5
 לוגין אומר הרי שני לוגין שבאותה חבית יהיו תרומה על מאה 6
 לוגין הללו. וְאַחַר כֵּן – לאחר חודש ויותר מהבדיקה, נְמַצְאָת 7
 חוּמֵץ – חזר ובדק ומצא שהחמיץ היין שבחבית, ואין יודע האם 8
 מיד לאחר הבדיקה הראשונה החמיץ, או אך זה עתה כשמצאה 9
 חומץ החמיץ. אִזִּי כָּל שְׁלִשָּׁה יוֹמִים [יָמִים] משעת הבדיקה וְדֹאֵי, 10
 מְכָאן – משלשה ימים ואילך, סָפֵק – מתי החמיצה, וממילא ספק 11
 אם היתה ההפרשה כהלכתה. 12
 שואלת הגמרא: מָאֵי קָאָמַר – כיצד מתפרשת הברייתא, איזה ימים 13
 הם ודאי ואיזה הם ספק, שכן ניתן לפרש הברייתא בכמה אופנים, 14
 כדלהלן. 15
 אופן ראשון בביאור הברייתא: אָמַר רַבִּי יוֹחֵן, הֵבֵי קָאָמַר – כך 16
 כוונתו, מה שהיה בחבית כָּל שְׁלִשָּׁה יָמִים הֲרֵאשׁוֹנִים – הסמוכים 17
 לבדיקה ראשונה, וְדֹאֵי היה יין, מְכָאן וְאֵילָךְ – משעברו שלשה 18
 ימים עד שעה שנמצאת חומץ, סָפֵק האם עתה שמצאה החמיצה, 19
 או שמא מיד לאחר הבדיקה התחיל להחמיץ ואם כך כעבור 20
 שלשה ימים נגמר ונעשה חומץ. 21
 הגמרא מבארת דברי רבי יוחנן: מָאֵי מַעְמָא בשלשה ראשונים 22
 ודאי יין ובשלשה אחרונים ספק חומץ. שסובר חֲמָרָא מְעִילָא עָקֵר 23
 – יין כאשר מתחיל להחמיץ, תחילה נעקר טעם היין שבשפת 24
 החבית למעלה, וְהָאֵי מְעִימֵיהָ וְלֹא עָקֵר – וזה הרי טעם משפת 25
 החבית, ולא נעקר ממנו טעם יין שהיה לו, אִם תְּמַצָא לִזְמִיר כְּתֵר 26
 דְּמַעְמֵימֵיהָ עָקֵר – מיד לאחר שטעם הימנו החל בהחמצה, גם במצב 27
 כזה עדיין לא השתנו הלכותיו, שעד שעברו שלשה ימים הוּוּ 28
 רִיחָא חֵלָא – רק ריחו נדיח כשל חומץ וְמַעְמֵיהָ חֲמָרָא – ועדיין 29
 טעמו יין, וְכָל רִיחֵיהָ חֵלָא וְמַעְמֵיהָ חֲמָרָא – וכל שריחו חומץ וטעמו 30
 יין, דין חֲמָרָא ו-יין יש לו, ולפיכך בשלשה ימים הסמוכים לבדיקה 31
 ודאי יין, והספק הוא מכאן ואילך. 32
 אופן שני בביאור הברייתא: וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אָמַר – חולק על רבי 33
 יוחנן ומפרש שכך כוונת הברייתא, כָּל שְׁלִשָּׁה יָמִים הֲאֵחָרוֹנִים – 34
 שקדמו לזמן שנמצאת חומץ, וְדֹאֵי שמאז כבר היה חומץ, מְכָאן 35
 וְאֵילָךְ – ומה שקדם לשלשה ימים אלו דהיינו משעת בדיקה 36
 ראשונה עד שלשה הללו, סָפֵק – יש לך להסתפק האם כבר 37
 החמיץ באותו זמן. 38
 הגמרא מבארת דברי רבי יהושע בן לוי: מָאֵי מַעְמָא מיד משעת 39
 בדיקה ואילך מתחיל הספק ובשלשה ימים האחרונים ודאי חומץ. 40
 שסובר, חֲמָרָא מְתַתָּא עָקֵר – כאשר יין מחמיץ, ראשית נעקר טעם 41
 היין הנמצא בתחתית החבית, וְאִימור עָקֵר וְלֹא אֲדַעְתִּיהּ – ואם כן 42
 יש מקום לומר שעוד קודם שבדק כבר נעקר טעם היין שבתחתית, 43
 והוא שטעם משפת החבית לא הרגיש בזה, וְאִם תְּמַצָא לִזְמִיר 44
 ואפילו אם תרצה לומר מְעִילָא עָקֵר – שהיין הנמצא בשפת 45
 החבית נעקר תחילה, וְהָאֵי מְעִימֵיהָ וְלֹא עָקֵר – וזה הרי טעמו יודע 46
 בודאות שלא נעקר ממנו טעם היין, מכל מקום דְּלֵמָא כְּתֵר 47
 דְּמַעְמֵימֵיהָ עָקֵר – שמא תיכף ומיד לאחר שטעמו החל ליעקר ממנו 48
 טעם היין, ובמצב כזה הרי הוּוּ רִיחֵיהָ חֵלָא וְמַעְמֵיהָ חֲמָרָא – כבר 49
 נעשה ריחו חומץ ורק טעמו יין, וְרִיחֵיהָ חֵלָא וְמַעְמֵיהָ חֲמָרָא – וכל 50
 שריחו חומץ וטעמו יין, יש לו דין חֵלָא ו-חומץ, לפיכך הספק 51
 מתחיל מיד בגמר הבדיקה הראשונה. 52

1 הבורק את החבית לזית ומעשר, ושתה הימנו, לידע אם היין הנותר חביתו טוב ושתה או ימכור משאר חביותיו מדי יום ויום ויפריש מזו החבית לתרומה ולמעשרות תחתיהן; היום מפריש מעט לפי מה שימכור משאר חביותיו ולמחר מעט, ואומר: הרי תרומה ומעשר של זה שאני מוכר ושותה באותה חבית. ולפניך בורק, דאין מפרישין מן החומץ על היין, דשני מינין הן אליבא דרבי בפרק "המוכר את הספינה". אבל לרבנן, בכתלה – אין מפרישין, ואם עשה – עשוי. להיות מפריש – משאר חביותיו על בטחונה של זו החבית. כלומר, שמפריש ממנה לצורך שאר חביות. ואחר כך – לטוף חודש או שני חודשים. כל שלשה ימים בו – לקמיה מפריש. מאי קאמר – לפי שיש לפרשה בשני ענינין כדלקמן, קבעי לה. כל שלשה ימים הראשונים – שמך לבריקה – ודאי יין היה, דבפחות משלשה ימים אין היין נעשה חומץ, ויפה תרם מה שתרם באותן שלשה ימים, ואין צריך הלוך מזה באותן שלשה ימים לחזור ולהפריש. ואפילו אם התחיל להחמיץ עם סילוק ידיו – אין שמו חומץ עד שלשה ימים, ואף על פי שכבר יש לו ריח חומץ, כדמפרש ואזיל. הרב היין המחמץ להריח מתחלה ריח חומץ, והולך ומריח יותר ויותר, עד שנתפר אפילו טעמו לחומץ. וקום להו לרבנן, דבמשהתחיל להחמיץ הרי ריחו כל שלשה ימים חומץ וטעמו יין, אבל משלשה ואילך – יכול להיות חומץ גמור. מכאן ואילך ספק – דשמא לא התחיל להחמיץ עד שלשה ימים קודם שנמצא חומץ, והשתא בשעת נמצאה הוא דנעשה חומץ. הלכך הוי תרומה מספק, וחזור ויתרום. מאי מעמא – הוי כל שלשה ימים ראשונים דאי יין, ושלשה ימים האחרונים ספק חומץ. חמרא מעילאי עקר – כמו עקר, נעקר טעם יין ממנו, ומתחיל להחמיץ מלמעלה בפי החבית. ומעט מעט מתחמץ ויורד כל שלשה, עד דבסוף שלשה נעשה כולו חומץ. וכל זמן שלא החמיץ כולו – הוי ריחיה חלא וטעמא חמרא. והאי חמרא – בטר דטעימיה התחיל להחמיץ – הוי ריחיה חלא וטעמיה חמרא עד סוף שלשה ימים משעת התחיל להחמיץ, והלכך דין הוא דבטר שטעמא אזלין ולא בטר ריחיה, וחמרא הוא. היינו יין הנמכר בתורתו, דלרבי יוחנן הוי יין. ומהאי טעמא גופיה הוי ספק אפילו כל שלשה ימים האחרונים ולא ודאי חומץ, דריחיה ימים האחרונים שהתחיל להחמיץ והוי טעימיה חמרא דאי חומץ – והוי טבל גמור. דרבי יוחנן דאיכא בטר ריחיה חלא וטעמא חמרא – ודאי התחיל להריח ריח חומץ זה שלשה ימים. דבפחות משלשה ימים לא נעשה חומץ גמור. ואפילו שלשה ימים הראשונים ספק, דאמרינן: שמא עם סילוק ידי הבורק התחיל להריח, ובטר ריחא אזלין. והלכך, בין הנמכר בחנות – לאו חמרא הוא. מאי טעמא חמרא מתתאי עקר – רבותא נטו, לשמעינן דאיכא למימר דאפילו בשעת בדיקה כבר היה חומץ. ומיהו, אינו צריך לכל זה, דאפילו סבירא ליה נמי כדרבי יוחנן דמעילאי עקר – איכא לאוקומי שפיר, כדמפרש ואזיל. דרופאי פשמיה דרבי יהושע – אמרו: דהאי דקתני בברייתא שלשה ימים ודאי – בין אשלשה ימים ראשונים בין אשלשה ימים אחרונים קאי. והבי קאמר: שלשה ימים הראשונים – ודאי יין, דאפילו עם סילוק ידי התחיל להחמיץ – הוי ריחיה חלא וטעמיה חמרא עד שלשה ימים, והלכך הוי חמרא. דקם ליה רבי יהושע בין לוי בשיטתיה דרבי יוחנן, דריחיה חלא וטעמיה חמרא – חמרא הוא. אחרונים ודאי חומץ – כדמפרש טעמא לקמן, כגון שנתפרש לקמן, דודאי כבר עברו שלשה ימים שנעשה חומץ גמור, והאיל נתחוק כל כך, דבבבציר משלשה ימים משתחמץ – אינו נעשה ספינתא. ומיהו, רבי יוחנן לא מוקי לה בספינתא. אי נמי, לית ליה דף סבירא, דלא שנת ספינתא ולא שנת חומץ – כל שלשה ימים אחרונים נמי ספק. חא גופא קמיא ראשונים ודאי יין אלמא בו – דאי סלקא דעתך ריחיה חלא וטעמיה חמרא – חלא הוא, אם כן אמאי ודאי יין? האיכא למימר דעם סילוק ידי התחיל להריח ריח חומץ מעט, ומהאי טעמא שעתא הוה ליה חומץ בנן דאשתכח בו – לעולם ריחיה חלא וטעמא חמרא – חמרא הוא, כדמוכר רישא. וסיפא דקתני: אחרונים ודאי חומץ – היינו טעמא, דמייירי בנן דמשתכח חומץ חזק יותר מדאי, שהדבר ידוע שהו ששה ימים שהתחיל להחמיץ, ולסוף שלשה נעשה חומץ, ובשלשה האחרונים נתחוק ונתחוק מנד, ונעשה ספינתא חזקה. כמאן פשט ליה – רב יוסף לאביי? כמי משנידן היה מפרש בברייתא, דקתני: שלשה ימים ודאי, דנשמע מינה אי אזלין בטר ריחיה או בטר טעמא? חו אמר ברבי יוחנן בו – ונראה לי להלכתא כרבי יוחנן, דהא דרומאי משמיה דרבי יהושע בין לוי קיימי כוותיה. המוכר חבית יין לחבירו והחמיצה – בתוך אותה חבית של מוכר חבית לוקח. אמר רב כל שלשה ימים הראשונים הוי חומץ ונתפרש מוכר – שהדבר ידוע שאין היין מחמץ בפחות משלשה ימים משעתחיל להריח ריח חומץ. ונהי נמי דריחיה חלא וטעמיה חמרא חמרא הוא, אפילו הכי באחריות מוכר הוא, שהרי נתקלקל כבר ברשותו, וכמי שמכר לו חומץ דמי. ודאי משעתחיל להריח חומץ – סופו להעשות חומץ, ודמי למוכר יין ונמצא חומץ, דנתן ב"המוכר את הספינה" (בבא בתרא פג, ב) דהוא מקח טעות. ואף על פי ששתה הימנו לוקח ולא טעם בו ריח חומץ כשלקחו, אפילו הכי, בין ההחמיץ תוך שלשה – הדבר ידוע דבשעת מכירה הוי ריחיה חלא. והא דנתן לקמן בפירקין (צז, ב) המוכר יין לחבירו והחמיץ אינו חייב באחריותו – רב מוקי לה לאחר שלשה, אבל תוך שלשה – לא קרינן המוכר יין לחבירו והחמיץ, אלא המוכר יין לחבירו ונמצא חומץ. אי נמי, מוקי לה בקנקנים דלוקח, כרבי יוסי בר רבי חנינא, דאיכא למימר קנקן גרם להחמיץ מהרה. והא דנטק חבית של יין – רבותא היא, דסלקא דעתך אמינא: לשתיה לאתרו קובץ ליה ולא הוה ליה להשייא, וליפטר מוכר – קא שמעמ לן.

2 הבורק את החבית לזית ומעשר, ושתה הימנו, לידע אם היין הנותר חביתו טוב ושתה או ימכור משאר חביותיו מדי יום ויום ויפריש מזו החבית לתרומה ולמעשרות תחתיהן; היום מפריש מעט לפי מה שימכור משאר חביותיו ולמחר מעט, ואומר: הרי תרומה ומעשר של זה שאני מוכר ושותה באותה חבית. ולפניך בורק, דאין מפרישין מן החומץ על היין, דשני מינין הן אליבא דרבי בפרק "המוכר את הספינה". אבל לרבנן, בכתלה – אין מפרישין, ואם עשה – עשוי. להיות מפריש – משאר חביותיו על בטחונה של זו החבית. כלומר, שמפריש ממנה לצורך שאר חביות. ואחר כך – לטוף חודש או שני חודשים. כל שלשה ימים בו – לקמיה מפריש. מאי קאמר – לפי שיש לפרשה בשני ענינין כדלקמן, קבעי לה. כל שלשה ימים הראשונים – שמך לבריקה – ודאי יין היה, דבפחות משלשה ימים אין היין נעשה חומץ, ויפה תרם מה שתרם באותן שלשה ימים, ואין צריך הלוך מזה באותן שלשה ימים לחזור ולהפריש. ואפילו אם התחיל להחמיץ עם סילוק ידיו – אין שמו חומץ עד שלשה ימים, ואף על פי שכבר יש לו ריח חומץ, כדמפרש ואזיל. הרב היין המחמץ להריח מתחלה ריח חומץ, והולך ומריח יותר ויותר, עד שנתפר אפילו טעמו לחומץ. וקום להו לרבנן, דבמשהתחיל להחמיץ הרי ריחו כל שלשה ימים חומץ וטעמו יין, אבל משלשה ואילך – יכול להיות חומץ גמור. מכאן ואילך ספק – דשמא לא התחיל להחמיץ עד שלשה ימים קודם שנמצא חומץ, והשתא בשעת נמצאה הוא דנעשה חומץ. הלכך הוי תרומה מספק, וחזור ויתרום. מאי מעמא – הוי כל שלשה ימים ראשונים דאי יין, ושלשה ימים האחרונים ספק חומץ. חמרא מעילאי עקר – כמו עקר, נעקר טעם יין ממנו, ומתחיל להחמיץ מלמעלה בפי החבית. ומעט מעט מתחמץ ויורד כל שלשה, עד דבסוף שלשה נעשה כולו חומץ. וכל זמן שלא החמיץ כולו – הוי ריחיה חלא וטעמא חמרא. והאי חמרא – בטר דטעימיה התחיל להחמיץ – הוי ריחיה חלא וטעמיה חמרא עד סוף שלשה ימים משעת התחיל להחמיץ, והלכך דין הוא דבטר שטעמא אזלין ולא בטר ריחיה, וחמרא הוא. היינו יין הנמכר בתורתו, דלרבי יוחנן הוי יין. ומהאי טעמא גופיה הוי ספק אפילו כל שלשה ימים האחרונים ולא ודאי חומץ, דריחיה ימים האחרונים שהתחיל להחמיץ והוי טעימיה חמרא דאי חומץ – והוי טבל גמור. דרבי יוחנן דאיכא בטר ריחיה חלא וטעמא חמרא – ודאי התחיל להריח ריח חומץ זה שלשה ימים. דבפחות משלשה ימים לא נעשה חומץ גמור. ואפילו שלשה ימים הראשונים ספק, דאמרינן: שמא עם סילוק ידי הבורק התחיל להריח, ובטר ריחא אזלין. והלכך, בין הנמכר בחנות – לאו חמרא הוא. מאי טעמא חמרא מתתאי עקר – רבותא נטו, לשמעינן דאיכא למימר דאפילו בשעת בדיקה כבר היה חומץ. ומיהו, אינו צריך לכל זה, דאפילו סבירא ליה נמי כדרבי יוחנן דמעילאי עקר – איכא לאוקומי שפיר, כדמפרש ואזיל. דרופאי פשמיה דרבי יהושע – אמרו: דהאי דקתני בברייתא שלשה ימים ודאי – בין אשלשה ימים ראשונים בין אשלשה ימים אחרונים קאי. והבי קאמר: שלשה ימים הראשונים – ודאי יין, דאפילו עם סילוק ידי התחיל להחמיץ – הוי ריחיה חלא וטעמיה חמרא עד שלשה ימים, והלכך הוי חמרא. דקם ליה רבי יהושע בין לוי בשיטתיה דרבי יוחנן, דריחיה חלא וטעמיה חמרא – חמרא הוא. אחרונים ודאי חומץ – כדמפרש טעמא לקמן, כגון שנתפרש לקמן, דודאי כבר עברו שלשה ימים שנעשה חומץ גמור, והאיל נתחוק כל כך, דבבבציר משלשה ימים משתחמץ – אינו נעשה ספינתא. ומיהו, רבי יוחנן לא מוקי לה בספינתא. אי נמי, לית ליה דף סבירא, דלא שנת ספינתא ולא שנת חומץ – כל שלשה ימים אחרונים נמי ספק. חא גופא קמיא ראשונים ודאי יין אלמא בו – דאי סלקא דעתך ריחיה חלא וטעמיה חמרא – חלא הוא, אם כן אמאי ודאי יין? האיכא למימר דעם סילוק ידי התחיל להריח ריח חומץ מעט, ומהאי טעמא שעתא הוה ליה חומץ בנן דאשתכח בו – לעולם ריחיה חלא וטעמא חמרא – חמרא הוא, כדמוכר רישא. וסיפא דקתני: אחרונים ודאי חומץ – היינו טעמא, דמייירי בנן דמשתכח חומץ חזק יותר מדאי, שהדבר ידוע שהו ששה ימים שהתחיל להחמיץ, ולסוף שלשה נעשה חומץ, ובשלשה האחרונים נתחוק ונתחוק מנד, ונעשה ספינתא חזקה. כמאן פשט ליה – רב יוסף לאביי? כמי משנידן היה מפרש בברייתא, דקתני: שלשה ימים ודאי, דנשמע מינה אי אזלין בטר ריחיה או בטר טעמא? חו אמר ברבי יוחנן בו – ונראה לי להלכתא כרבי יוחנן, דהא דרומאי משמיה דרבי יהושע בין לוי קיימי כוותיה. המוכר חבית יין לחבירו והחמיצה – בתוך אותה חבית של מוכר חבית לוקח. אמר רב כל שלשה ימים הראשונים הוי חומץ ונתפרש מוכר – שהדבר ידוע שאין היין מחמץ בפחות משלשה ימים משעתחיל להריח ריח חומץ. ונהי נמי דריחיה חלא וטעמיה חמרא חמרא הוא, אפילו הכי באחריות מוכר הוא, שהרי נתקלקל כבר ברשותו, וכמי שמכר לו חומץ דמי. ודאי משעתחיל להריח חומץ – סופו להעשות חומץ, ודמי למוכר יין ונמצא חומץ, דנתן ב"המוכר את הספינה" (בבא בתרא פג, ב) דהוא מקח טעות. ואף על פי ששתה הימנו לוקח ולא טעם בו ריח חומץ כשלקחו, אפילו הכי, בין ההחמיץ תוך שלשה – הדבר ידוע דבשעת מכירה הוי ריחיה חלא. והא דנתן לקמן בפירקין (צז, ב) המוכר יין לחבירו והחמיץ אינו חייב באחריותו – רב מוקי לה לאחר שלשה, אבל תוך שלשה – לא קרינן המוכר יין לחבירו והחמיץ, אלא המוכר יין לחבירו ונמצא חומץ. אי נמי, מוקי לה בקנקנים דלוקח, כרבי יוסי בר רבי חנינא, דאיכא למימר קנקן גרם להחמיץ מהרה. והא דנטק חבית של יין – רבותא היא, דסלקא דעתך אמינא: לשתיה לאתרו קובץ ליה ולא הוה ליה להשייא, וליפטר מוכר – קא שמעמ לן.

והחמיצה, אמר רב: כל שלשה ימים הראשונים – ברשות מוכר, מִקְּאֵן וְאִילָךְ בְּרֵשׁוֹת לֹקַח; ושמואל

לא טעימיה שפיר, כיון דאחמיץ בתוך שלש. מבאן ואילך ברשות לוקח ואפילו לא נתן מעות חייב ליתן. ומיהו, נראה דהיכא דלא טעימיה בשעת לקיחה דה"א - הדמוציא מחבירו עליו הראיה, דספיקא הוא. והא נתנן (בבא בתרא צו, ב): המוכר יין לחבירו והחמיץ אינו חייב באחריותו - מיידי לאחר שלשה, אי נמי בקנקנים דלוקח כרבי יוסי בר חנינא דלנקן, כן פירש הקונטרס. וצריך לומר דמיידי הבא ידועין

שהקנקן הדמוכר הוא טוב, דאי לאו - אמאי חייב באחריותו לימנא ליה המוכר: היין היה טוב. והקנקן גרם לו תוך שלשה להתקלקל, ולא איביו לשהווי אלא לשותותו או להדיקו בבלי אחר, כמו שהוא אומר לו כשהוא בקנקנים דלוקח. אבל דחוק לומר דמיידי כגון שמוכר שמרו בזה הקנקן זמן גדול, ואם הקנקן גרם - כבר היה מחמיץ מקודם. ויותר מתיישב לומר דהכא תוך שלשה, ואפילו בקנקן דלוקח, דאין טקן גורם להחמיץ תוך שלשה, אלא ודאי לא טעימיה שפיר. והתם - לאחר שלשה, ואמר ליה למקפה.

ושמואל אמר חמרא אבהפיה דגברא שוואר - פירש רבינו שמואל: דחמרא - מזליה דגברא גרים, דסבירא ליה כרבי חיאי בר יוסף דלנקן, ולכך אינו ברשות מוכר. ואין נראה, הדין: דהוה ליה לשלשה נפיקא לישנא דלנקן, דחמרא מזליה דגברא גרים. ועוד, כי אמר לנקן: ופליגא דרבי חיאי בר יוסף - הוה ליה למימר: ופליגא דשמואל. ועוד: דאין סברא שיגרום מזליה דגברא שימרו להחמיץ תוך שלשה, דלעולם אין היין מחמיץ אלא לאחר שלשה. ועוד הקשה רבינו יצחק: דרבי יוחנן קאמר לעיל שלשה מימי הראשונים ודאי יין, ודלמא מזליה דגברא גרים והחמיץ מידי? ונראה לפרש לרבינו תם: חמרא אבהפיה דגברא שוואר - כלומר, היין כיון שנשארו בכתפים נתקלקל על ידי שנענע, ומיהו להחמיץ, ואם תאמר: ורבי יוסי בר חנינא דאמר לקמן דבקנקנים דמוכר מיצי אמר ליה "הא חמרך הוא קנקן", והיכי מיצי אמר ליה הכי? דלמא נתקלקל על ידי שנענע, ולמא ישלם המוכר; ויש לומר: דלנקן מוקי לה בדאמר ליה למקפה, דכיון דאמר ליה הכי - יש לו להתקיים אפילו כשנענע, ואפילו אחר שלשה, אי נמי, יש לומר: דלנקן, כיון שהווא לאור שלשה - יותר יש לנו תללות שנתחמיץ כדרכו, ממה שהנענע גרם. אבל תוך שלשה - יש לנו לומר שהנענע גרם, מדנימנא ליה לא טעימיה שפיר. אבל קצת קשה: אמאי לא הוי ברשות מוכר? דהא אדעתא דהכי זבן לוקח מיניה, להוציא משם ולטלטלו ולפירוש רבינו שמואל קשה, דבשיבא עבד עובדא כותיה דרב, והא לא קאמר שמואל אלא כיון דמזליה

דגברא גרים, ולא שפיר אלא ביה, כדכתיב "היין בוגד" וגו'. **אחד** שכר תמרים כו' מברך שהכל - לאו דוקא שכר תמרים, אלא אפילו דבש תמרים מברך עליו "שהכל". מאי טעמא - זיעה בעלמא הוא. והוציא מן הפירות קרי זיעה. ולא כמו שאר תלכות גדולות דהיינו דוקא תהם דתרו להו במיא, אבל דיבב מן תמרי - מברך עליו "בורא פרי העץ". דהא קאמר מר בר רב אשי זיעה בעלמא הוא. והוציא מן הפירות קרי זיעה, ואפילו הוציא מן הותים וענבים הוי זיעה בעלמא, אי לא דמפיק ב"העור והרוטב" (חולין קכ, ב) שסופו את הארבעים על הוציא מהן. ועוד, דמייית עלה ברייתא דתרומה, דקאמר: כמאן - כי האי תנא, דתניא: דבש תמרים, ויין תפוחים כו' - חייב קרן חומש, דברי רבי אליעזר, ורבי יהושע פוסה. וטעמא יש לומר - דלא אישתני לעילויא כשנעשה דבש. ו**ואחד** שכר שעורים - דלא אישתני לעילויא, דאית ליה עליוא אחרינא בפת. ועוד: דמי ימר דשערי עיקר, דלמא מיא עיקר **אין** הלכה באחרים - אומר רבינו תם: דאיתו יין שעורים מן החרצנים, אפילו אית ביה טעם יין, כיון דלא רמא תלתא ואתא ארבעה - מברכין עליו "שהכל". וליכא למימר דפורציני עדיף משל שמרים, דהא אמר בריש "אלו עוברין" (פסחים מב, ב) ותמד לאו בר עשורי הוא? והתנן: המתמך נתן מים במדה ומצא עליו כד מדתו - פטור, ורבי יהודה מחיב ומשני: הא בדרווקי, הא בפרוצני. פירוש: הדיא דפורציני גרוע מדרווקי, דהיינו של שמרים הוא חשוב ובר עשורי הוא. דלא לפירש אפינא, דפורציני חשוב, והדיא דמתמך איירי בפרוצני - דאם כן מאי פריך לקמן; ויבורר מבדי מדתו מי פליגי? חתנן: המתמך ומאי קושיא? דהיינו תמד דפורציני דחשיב אלא ודאי של שמרים חשיב יותר, ואפילו הכי מברכים עליו "שהכל" כיון דלא רמא תלתא ואייתי ארבע, כל שכן דפורציני. **כל** חמרא דלא דארי על חד תלת מיא לאו חמרא הוא - והכי אמר בריש "המוציא יין" (שבת עו, ב): כוס של ברכה צריך שיהא בו רובע רביעי, כדי שיומנו ויעמוד על רביעית. וקשה: דאמר בפרק "אחד דיני ממונות" (סנהדרין לז, א) "אל יחסר המוג' שאם יש שם שעורים ושלשה כנגד סנהדרי קטנה - יוצא, ואם לאו - אינו יוצא אחד מן שהוצרך לצאת, משמע דמ'מגו' דריש, דהוי שני חלקים מים ואחד יין, והבא אמר דהוי שלשה חלקים מים ואומר רבינו יצחק: דהתם מידמה סנהדרין למגו דין השוני, דסגי ליה בשני חלקים מים, כדאמר ב"המוציא יין" (שבת עו, א): שאני יין השוני דרפי, ובשאר ינות לא מיצי למימר, דרביע דסנהדרין לא חוה לדיני ונפשות, דנפקא לן (סנהדרין ב, א) מקרא דבעי עשרים ושלשה. ורבינו מנחם פירש דרדיש "אל יחסר המוג" - מ'מגו בגימטריא המשים, וקאמר: אל יחסר המוג משבעים ואחד דסנהדרין המשים, אבל ארבעים ותשה יחסרו, וישארו עשרים ושנים, ואין בית דין שקול - מוסיפין עליון עוד אחד, דהוי עשרים ושלשה. ומיהו, בירושלמי ובפסיקתא דרשב"ל לה בתיא ממוג דין, ויין מפרשיש: ד"אל יחסר המוג" - דהיינו מוג יין הראוי לשלשה חלקים מים, דהיינו מוג (מלבר) דהוי (כ"א) (ג"כ) על חד תלת. ו**וביתר** מבדי מדתו מי פליגי - פירש רבינו שמואל: דלא מיצי לאקשווי: בכדי מדתו מי לא פליגי? והא רבי יהודה מחיב דמיצי לשוני דרבי יהודה אינו אלא חמרא לענין טבל. וקשה מהא דתנן בסוף פרק קמא דחולין (פה, ב): התמו, עד שלא החמיץ - אינו ניקח בכסף מעשה, ופוסל את המקוה. משחחמיץ - ניקח בכסף מעשה, ואינו פוסל את המקוה. ואמר בגמרא: מניי לא רבי יהודה ולא רבנן. דתנן: התמו כו'. ומאי קושיא? נימא לעולם רבי יהודה דמעשה, ואפילו לא החמיץ - חמרא בעלמא הוא ויש לומר: דפשיטא ליה אפילו בלא החמיץ אינו אלא כי אם מחמיץ עליו רבי יהודה לעשר, אם כן ספיקא ביהווא אם נחשבו יין, ולא היה לו לפסול את המקוה, כמו בספק מים שאובין, דכשר. ויש מפרשים: דלא פריך "ובכדי מדתו מי לא פליגי", דאין זה קושיא כל כך אי הו רבנן ואחרים כרבנן דרבי יהודה. אבל אי ביתר מבדי מדתו פטרי - מאן ניהו? לא רבי יהודה ולא רבנן.

ושמואל אומר: תמרא אבהפיה שוואר. עבד רב יוסף עובדא פנותיה דרב בשיבא, ופנותיה דשמואל בהמרא. והלכתא פנותיה דשמואל. תנו רבנן: אחד שכר תמרים, ואחד שכר שעורים, ואחד שמרי יין - מברכין עליהם "שהכל נהיה בברבור". **אחרים אומרים:** שמרים שיש בהם טעם יין - מברך עליהם "בורא פרי הגפן". רבה ורב יוסף דאמרי תרוניה: אין הלכה פאחרים. אמר רבא: דכופי עלמא, רמא תלתא ואתא ארבעה - חמרא הוא. רבא לטעימיה, דאמר רבא: כל תמרא דלא דרי על חד תלת מיא - לאו חמרא הוא; רמא תלתא ואתא תלתא - ולא כלום הוא; כי פליגי - דרמא תלתא ואתא תלתא ופלגא, דרבנן סברי: תלתא עייל תלתא נפיק - פש ליה פלגא, ופלגא בשיבא פליגי מיא ולא כלום הוא. ואחרים סברי: תלתא עייל תלתא ופלגא נפיק - פש ליה פלגא, וכחא בתרי ופלגא חמרא מעילא הוא. - ויבורר מבדי מדתו מי פליגי? והא תנן: המתמך

מים עול, ותרין ופלגא מים נפיק, דאין דרך לצאת כל הנכנס, אלא מן המים נשארו, והוציא חייך, ופירא קפי מלעיל. פש להו - חד כוס שלם של יין בתרי ופלגא של מים, וכל שכן דחמרא ופירא מעליא הוי, מדליכא על חד תלתא מיא. אבל לעיל, דרמא תלתא ואפיק תלתא - אין לומר שמן המים נשארו, והיין יצא. דאין רגלים לדבר, והואיל ולא מצא יותר מבדי מדתו כי הבא. ואי נמי, נפיק מן היין - פלגא הוא דנפק, וחד פלגא בחמשה פלגי מיא - לאו כלום הוא. וביתר מבדי מדתו מי פליגי כו' - אבל לא פריך: ובכדי מדתו לא פליגי? בתמיה. כדפרישית טעמא, דנהי דגבי מעשר פליגי משום חומרא דמעשר - גבי ברכת היין מודי להו רבי יהודה לרבנן דמברך "שהכל". המתמך

ושמואל אומר - אינו חייב באחריותו, אף על פי שהחמיץ בתוך תבית של מוכר, משום דחמרא אגבא דגברא שוור - על כתף האדם מדלג. כלומר, מזלו גורם, חטא של בעל היין, כדנפקא לן לקמן (צא, א) מדכתיב "אף כי היין בוגד". והלכך פטור מוכר, דאמר ליה מוכר ללוקח: לתא דידך קגרים. (כך שמעתי מרבינו זקני בבבא מציעא (ק, ב) וכך מצאתי בתשובות הגאונים, וכן עיקר). **עובדא** - וכן דינא כותיה דשמואל, דמוכח סתם מתניתין לקמן בפרקין כותיה דשמואל. שפיר יין - הוא תמד, שנותנין מים על גבי שמרים ומתמדין אותו, ושותין אותו. שהכל נהיה כדברו - אבל לא "בורא פרי העץ" בשכר תמרים, ולא "בורא פרי האדמה" ו"בורא מיני ממונות" על שכר שעורים, דלא חשיבי, ולא "בורא פרי הגפן" בשמרי יין. **אחרים אומרים** - אשמרי יין קאי. רמא תלתא - כוסות מים, ואייתי נמי תלתא ולא יותר, אף על פי שיש בו טעם יין - דכופי עלמא לא פליגי ולא כלום. כלומר, אפילו אחרים מודו דאינו יין חשוב לברך עליו "בורא פרי הגפן", דאף על גב דאשכחן פלוגתא בשליה "הכל שוחטין" (חולין כה, ב) בין רבי יהודה ורבנן בהמתמך נתן מים במדה ומצא כדי מדתו, דרבי יהודה מחיב, ולקמן נמי מייית לה - הני מילי גבי מעשר, ומשום חומרא דמעשר, דאפילו רבי יהודה מודי דאין מפרשיש ממנו על יין גמור. אבל לגבי ברכת היין שהיא חשובה - לא יברך אלא "שהכל", שהרי על כולן אם אמר "שהכל נהיה בברבור" יצא, והלכך לכתחלה שפיר דמי. **תלתא עיל** - ואותן תלתא נפקי. **ופלגא** - חמרא. **בשיבא פליגי** - דמיא, לאו כלום הוא. **ואחרים סברי תלתא** -

מים עול, ותרין ופלגא מים נפיק, דאין דרך לצאת כל הנכנס, אלא מן המים נשארו, והוציא חייך, ופירא קפי מלעיל. פש להו - חד כוס שלם של יין בתרי ופלגא של מים, וכל שכן דחמרא ופירא מעליא הוי, מדליכא על חד תלתא מיא. אבל לעיל, דרמא תלתא ואפיק תלתא - אין לומר שמן המים נשארו, והיין יצא. דאין רגלים לדבר, והואיל ולא מצא יותר מבדי מדתו כי הבא. ואי נמי, נפיק מן היין - פלגא הוא דנפק, וחד פלגא בחמשה פלגי מיא - לאו כלום הוא. וביתר מבדי מדתו מי פליגי כו' - אבל לא פריך: ובכדי מדתו לא פליגי? בתמיה. כדפרישית טעמא, דנהי דגבי מעשר פליגי משום חומרא דמעשר - גבי ברכת היין מודי להו רבי יהודה לרבנן דמברך "שהכל". המתמך

מים עול, ותרין ופלגא מים נפיק, דאין דרך לצאת כל הנכנס, אלא מן המים נשארו, והוציא חייך, ופירא קפי מלעיל. פש להו - חד כוס שלם של יין בתרי ופלגא של מים, וכל שכן דחמרא ופירא מעליא הוי, מדליכא על חד תלתא מיא. אבל לעיל, דרמא תלתא ואפיק תלתא - אין לומר שמן המים נשארו, והיין יצא. דאין רגלים לדבר, והואיל ולא מצא יותר מבדי מדתו כי הבא. ואי נמי, נפיק מן היין - פלגא הוא דנפק, וחד פלגא בחמשה פלגי מיא - לאו כלום הוא. וביתר מבדי מדתו מי פליגי כו' - אבל לא פריך: ובכדי מדתו לא פליגי? בתמיה. כדפרישית טעמא, דנהי דגבי מעשר פליגי משום חומרא דמעשר - גבי ברכת היין מודי להו רבי יהודה לרבנן דמברך "שהכל". המתמך

34 שלפנינו חָמְרָא – יין מעולה הוא, וברכתו 'הגפן'. מבארת הגמרא: 35
 36 רָמָא הסובר שבאופן הנזכר לדברי הכל יין לפניך, לְמַעְמֵיהָ – אמר
 37 דבר זה לשיטתו בהלכות יין מזוג במים, דְּאָמַר רָמָא, כָּל חָמְרָא דְּלֵא
 38 דְּרִי – כל יין חי, שלא נמוג על חַד – כנגד כוס אחת יין תֵּלֵת מֵיָא –
 39 שלש כוסות מים, כדי להחליש חוזקו ויהא ראוי לשתיה, לֵאו
 40 חָמְרָא הוּא – ואינו ראוי להנתן בכוס של ברכה. על כן גם בשמרים
 41 באופן שכנגד השלש של מים הנווספה מהבלוע אחת של היין,
 42 זהו שיעור המזיגה בין שגם לדעת חכמים ברכתו 'בורא פרי
 43 הגפן'.
 44 ממשיך רבא ומבאר: שכמו כן באופן שהנותן רָמָא – הטיל לתוך
 45 השמרים תֵּלֵתָא – שלש כוסות מים, וְאִתָּא תֵּלֵתָא – וכשהוציא
 46 השמרים מתוכם מצא שלש כוסות כבתחילה, אף על פי שקבלו
 47 המים מטעם היין, כיון שלא נתוסף בכמות, וְלֵא פְּלוּם הוּא – אין
 48 זה יין אלא מים ולדברי הכל הברכה עליהם היא 'שהכל'.
 49 כִּי פְּלִיגִי – במה נחלקו התנאים, במקרה דְּרָמָא – שהטיל לתוך
 50 השמרים תֵּלֵתָא – שלש כוסות של מים, וְאִתָּא תֵּלֵתָא וּפְּלִגָא –
 51 וכעבור זמן נמצאו שם שלש כוסות ומחצה, דְּרָבִנָּן סְבָרִי, תֵּלֵתָא
 52 עָיִל – שלש של מים הכניס תֵּלֵתָא נְפִיק – ושלש אלו חזרו ויצאו,
 53 פֶּשֶׁ לִיה פְּלִגָא – נשאר לו יתר על מה שהטיל, חצי כוס, שהגיע
 54 מהיין שהיה בלוע בשמרים ויצא, וּפְּלִגָא בְּשִׂיתָא פְּלִגִי מֵיָא – ומזיגה
 55 בשיעור חצי כוס יין כנגד ששה חצאי כוסות מים, וְלֵא פְּלוּם הוּא
 56 – אין זה יין אלא מים, ולכן ברכתו שהכל. וְאִתָּרִים שְׁחוּלְקִים על
 57 חכמים סְבָרִי, תֵּלֵתָא עוּל – שלש כוסות של מים נכנסו, תְּרִין וּפְּלִגָא
 58 נְפִיק – מהם יצאו חזרה רק שנים ומחצה, ומחצית כוס מים
 59 השלישית נשארה ספוגה בשמרים, פֶּשֶׁ לִיה – נשאר לו תוספת של
 60 כּוּזָא – כוס, שהיא מהיין שהיה עד כה בלוע בשמרים, וְכוּזָא תְּרִי
 61 וּפְּלִגָא – וכוס של יין המזוגה בשנים ומחצה של מים חָמְרָא מְעֵלָא
 62 – יין מעולה הוא, וברכתו 'הגפן'.
 63 הגמרא דנה באופן השלישי, שלרבא בו נחלקו ולרבנן גם בנתקבל
 64 שלש ומחצה הרי הם מים. מקשה הגמרא: וְכִיּוֹתֵר מִכְּפִי מְדוּתוּ מִי
 65 פְּלִיגִי – האם קיימת מחלוקת תנאים במקרה שנמצא יותר מהמדה
 66 שניתנה ולדעת רבנן הם מים, וְהָא תֵּנָן – והרי שנינו במשנה

(מעשרות פ"ה מ"ד)

1 וְשְׂמוּאֵל אָמַר – חולק על דברי רב וסובר שגם בהחמיצה בתוך
 2 שלשה ימים ראשונים למכירה אין היין תחת אחריות המוכר אלא
 3 באחריות הלוקח. והטעם חָמְרָא אֲכַתְּפָא דְּמֵאֲרִיָּה שְׁנוּאֵר – יין על
 4 כתף בעליו מדלג, כלומר חטא הבעלים גורם ליין להיעשות חומץ,
 5 וכן בענינו הלוקח קנאו מהמוכר כשהוא טוב ומזלו שלו גרם יין
 6 שמיהר להחמיץ, ולכן אפילו כשהחמיץ בתוך שלשה ימים
 7 ההפסד שלו, והמוכר פטור מלהחזיר לו מעותיו.
 8 הברעת הדין במחלוקת זו: עָבַד רַבִּי יוֹסֵף עוֹבְדָא – רן רב יוסף ופסק
 9 הלכה למעשה פְּנוּתִיהָ דְּרַב – כשיטת רב גְּשִׁיכָא – באחד שמכר
 10 שיכר לחבירו ונתקלקל בבית הקונה, ופסק רב יוסף כרב שעל
 11 המוכר להחזיר לקונה מעותיו. וְכוּתִיָּה דְּשְׂמוּאֵל – וכשיטת
 12 שמואל פסק הלכה למעשה בְּחָמְרָא – ביין שהחמיץ בבית הקונה
 13 בתוך שלשה ימים מהמכירה, דהיינו שההפסד של הלוקח והמוכר
 14 פטור מלהחזיר לו מעותיו. ומסיימת הגמרא: וְהִלְכְתָא פְּנוּתִיהָ
 15 דְּשְׂמוּאֵל – הלכה כדברי שמואל שההפסד הוא של הלוקח.
 16 הִנּוּ רַבִּנָּן בְּרִייתָא, אָחִיד שְׂכָר תְּמָרִים – שהשרה תמרים במים
 17 ונעשו המים שיכר, וְאָחִיד שְׂכָר שְׁעוּרִים – שהשרה שעורים במים
 18 ונעשו המים שיכר, וְאָחִיד שְׂמֵרִי יוּן – שהשרה שמרים במים וקבלו
 19 המים טעם של יין, כל אלו מְכַרְבִּין עֲלֵיהֶם שֶׁהֵבֵל נִתְּהָ בְּדָבָר, ולא
 20 'בורא פרי העץ' על שיכר התמרים. ולא 'בורא פרי האדמה' או
 21 'מיני מזונות' על שיכר השעורים. ולא 'בורא פרי הגפן' על היין
 22 שנעשה מן השמרים, וזאת משום שאין בכל אלו חשיבות הפרי
 23 לכך אין ברכתם בארכת הפרי. אֲחֵרִים אֹמְרִים – חולקים על דברי
 24 תנא קמא וסוברים, שְׂמֵרִים שהושרו במים שֵׁשֶׁס פְּהֶם – שמורגש
 25 במים טַעַם יוּן, מְכַרְבִּין עֲלֵיהֶם בְּרַכַּת פּוּרָא פְּרִי הַגֶּפֶן, שייך גמור הוא.
 26 רַבָּה וְרַבִּי יוֹסֵף דְּאָמְרִי תְּרוּיָהוּ, אִין הִלְכָה בְּאֲחֵרִים הָאוּמְרִים בְּרַבְרָךְ
 27 על יין שמרים בורא פרי הגפן.
 28 הגמרא מבארת את מחלוקת התנאים: אָמַר רָבָא, דְּכוּלִי עֲלֵמָא –
 29 לא נחלקו התנאים באופן שהנותן רָמָא תֵּלֵתָא – הטיל לתוך
 30 השמרים שלש כוסות מים, וְאִתָּא אַרְבַּעָה – וכעבור זמן כשסינן
 31 והוציא את השמרים מצא ארבע כוסות, שהכוס הנוספת היא
 32 מהיין שהיה בלוע בשמרים ועכשיו יצא לחוץ ונתערב במים,
 33 במקרה כזה בין חכמים ובין אחרים מודים שכל הארבע כוסות

המשך עמוד ג

אבל חסרה להם עשירות. הנה מכיון שמעלתם האמיתית, היא היותם בני אברהם יצחק ויעקב ובנות שרה רבקה ורחל ולאה, הרי לגביהם נחשב מעמד ומצב זה ל"דלים", והקב"ה מקיים בהם את הענין ד"גמול דלים"⁵.

וכפס"ד הגמרא⁶ בנוגע לבעה"ב ששכר פועלים – "אפילו אם אתה עושה להם כסעודת שלמה בשעתו לא יצאת ידי חובתך עימהם, שהם בני אברהם יצחק ויעקב", ועד"ז בנוגע לאדון שקונה עבד עברי – "כל הקונה עבד עברי כקונה אדון לעצמו"⁷, ובפרט עפ"י מש"נ⁸ "ישראל קנין אחד", קנין גם מלשון חביבות⁹, הרי בודאי שהקב"ה "גומל דלים", וכאו"א מישראל יכול לומר "לי יהושיע" – בלשון נוכח.

ובאותיות פשוטות, שעוד קודם ביאת משיח צדקנו, הקב"ה מושיע את כאו"א מישראל ונותן לו עשירות בכל הענינים. ועוד והוא העיקר, מכיון והעשירות שבזמן הגלות נחשבת ל"דלות", לגבי הגאולה, הרי בודאי שהקב"ה מקיים הענין ד"גמול דלים", עי"ז ש"ואתם תלוקטו לאחד אחד בני ישראל"¹⁰, בקרוב ממשי¹¹.

(5) שבת קד, א.

(6) ב"מ רפ"ז.

(7) קידושין כ, א.

(8) אבות פ"ו מ"י.

(9) ראה מד"ש על המשנה.

(10) ישעי' כז, ב.

(11) משיחת ליל ד' דחה"ס ה'תש"נ (בשיחה כאן דובר גם אודות הקשר של יום ד' דחה"ס לפסוק זה, עיי"ש).

61 **כָּאן** – בברייתא האוסרת את הראשונים מדובר ב**מַעְשֵׂר וְדָא** –
62 כשידוע שלא עישרו מעשר שני מן היין, ואילו **כָּאן** – בברייתא
63 המתירה מיד, מדובר ב**מַעְשֵׂר דְמָא** – ביין של עמי הארץ שמחשש
64 שלא עישרו חייבו חכמים את הלוקח מהם לחזור ועישר, וכיון
65 שהחייבו מצד חומרא בלבד, שרוב עמי הארץ מעשרים, לא חשו
66 חכמים לינתו גם לְמִי השמרים דין מעשר שני.
67 אוכל להתווכח לקבל טובאה וכגון ממגע שרץ או מתו, קודם
68 שניתן עליו לרצון פבליו אחר משבעה משקים, שהם יין, דבש,
69 שמן, חלב, טל, דם, מים. ומשניתן עליו לרצון בעליו, נעשה
70 מוכשר לקבל טובאה. אך הכשר שעל ידי מים הוא רק כשיש להם
71 חשיבות מצד עצמם ומהות חשיבות זו יבואר בגוף הסוגיא, ויין
72 תמיד מכשיר. סוגייתנו דנה בדין התמד לענין הכשר טובאה: **אָמַר**
73 **רַבִּי יוֹחָנָן מְשׁוּם רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן הוֹצֵקָה, בְּדִרְבֵּי שְׁאֲמַרוּ** – שהחמירו
74 במים שניתנו בשמרים לְעֵנֵן אִיפְרוֹן, כגון מים שניתנו בשמרי
75 'תרומה', או 'הראשונים והשניים' דינם כיון ומוזגים מדרבנן על
76 קדושתם כבתרומה, והשלישיים דינם כמים, **כִּד אָמַרוּ לְעֵנֵן כּוּחַ**
77 **הַקְּשִׁיּוֹן לְקַבֵּל תּוּמָא, כּגוֹן מִים שֶׁנִּתְּנוּ בְּשִׁמְרֵי 'תְּרוּמָה' אִזִּי**
78 **'הָרָאשׁוֹנִים וְהַשְּׁנַיִם' דִּינָם כִּיּוֹן לְעֵנֵן הַכֶּשֶׁר תּוּמָא, וְהַשְּׁלִישִׁים**
79 **דִּינָם כַּמִּים.**
80 מקשה הגמרא: **הַקְּשִׁיּוֹן דְמָא** – איזה הבדל שייך בהכשר קבלת
81 טובאה שהרי בין **אֵי דְמָא** – אם דין מים להם, **אֲכַשְׁרֵי מְכַשְׁרֵי**
82 בכוחם להכשיר לטומאה, שנאמר (ויקרא יא לד) **מִכֶּל הָאֲכָל וְגו'**
83 **אֲשֶׁר יָבֹאוּ עֲלֵי מִים יִטְמָא, וּבֵין אֵי דְהֶקְרָא** – אם דין יין להם
84 **אֲכַשְׁרֵי מְכַשְׁרֵי** – בכוחם להכשיר, שנאמר (סם) **יָכֹל מִשְׁקָה אֲשֶׁר**
85 **יִשְׁתָּהוּ, וַיִּיּוֹן בְּכָל מִשְׁקָה, כְּכַתּוּב (דברים לב יד) 'תִּשְׁתָּהוּ חֶמֶר.'**
86 מתרצת הגמרא: אכן **לֹא צְרִיכָא** לרבי יוחנן להשמיע דינו אלא
87 באופן שְׁתַּמְדוּ **כְּמִי נְשָׁמִים** שנתקבצו מעצמם, והלך ונתנם לתוך
88 שמרי תרומה. ואם לאחר שנתמדו דינם כמים, אזי כיון שנתקבצו
89 מעצמם ולא נתן דעתו עליהם אין להם חשיבות ואינם יכולים
90 להכשיר לטומאה, ואם דינם כיון בכוחם להכשיר.
91 דוחה הגמרא: **וְכִיּוֹן דְקָא שְׁקִיל** – ומאחר שנטל את מי הגשמים
92 **וְרַמִּי לְהוּ לְמַנָּה** – והטילם לתוך הכלי של השמרים, **אֲחֻשְׁבִּינְהוּ** –
93 הרי שבכך החשיב את המים, וראויים הם להכשיר גם מדין מים,
94 וחזרה הקושיא מה משמיענו רבי יוחנן. מתרצת הגמרא: **לֹא צְרִיכָא**
95 – אכן רבי יוחנן מדבר באופן שְׁתַּמְדוּ **מֵאֵלִיו** – שמי הגשמים נבלו
96 מעצמם היישר לתוך הכלי עם השמרים ונעשו תמד ולא נתן
97 לעינים דעתו, ומשמיענו רבי יוחנן שאם יש לתמד זה דין יין הוא
98 מכשיר לקבל טובאה, ואם דינו כמים אינו מכשיר.
99 הגמרא דוחה גם תירוץ זה: **וְכִיּוֹן דְקָא נְגִיד וְמוֹשָׁךְ לְמִי קָמָא** –
100 ומאחר שבכל פעם שהתמלא הכלי במי הגשמים טרח למשוך
101 ולהוציאם לכלי אחר, הרי שגילה בכך שדעתו נוחה שיתמלא
102 הכלי במי הגשמים אולי יקלטו טעם יין, ובוה עצמו **אֲחֻשְׁבִּינְהוּ**
103 למים, וראויים להכשיר גם מדין מים, ושוב קשה מה השמיענו רבי
104 יוחנן. מסקנת הגמרא: **אָמַר רַב פִּיפְא, חִידוּשׁוּ שֶׁל רַבִּי יוֹחָנָן הוּא**
105 **בְּפִרְהָ שְׁשׂוּתָהּ רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן** – שכל פעם שנתמלא הכלי מים היתה
106 הפרה שותה אותם, וכיון שהכלי התמלא מעצמו, ולא הבעלים
107 הוציאו, אין לנו מהם גילוי דעת שנוח להם בתמד זה. וכאן ההבדל
108 שאם דין יין להם, גם במצב זה בכוחם להכשיר, אך אם דין מים
109 להם אינם מכשירים.
110 הגמרא דנה איזהו יין הראוי לקידוש: **אָמַר רַב יוֹזְבָדָא בְּרַ מִוְכִינָה**
111 **אָמַר רַב, אֵין אוֹמְרִים קִידוּשׁ הַיּוֹם עַל כּוֹס שֶׁל יַיִן בְּלִילֵי שַׁבָּתוֹת**
112 **וַיִּמִּים טוֹבִים, אֲלָא עַל הַיַּיִן הַנֶּקִי וְהַגּוֹן הָרְאוּי לִיְנַפֵּךְ אוֹתוֹ עַל גְּבִי**
113 **הַמְּזֻבָּה. שׂוֹאלַת הַגְּמָרָא: לְמַעוּפֵי מָא** – איזה יין התמעט מקידוש,
114 **אִלְיָמָא לְמַעוּפֵי יוֹן מְגַתוּ** – שלא עבר ארבעים יום מדריכתו בגת
115 ואין לו חוזק היין. וכי אפשר שנתמעט, **וְהָא תָּאנִי** – והרי שנה רבי
116 חָזִיא, יוֹן מְגַתוּ לכתחילה **לֹא כִּיָּא לנסכו על גבי המזובה, וְאִם חָזִיא**
117 **כְּשֶׁר, וַיִּצֵא יְדֵי חוֹבַת נִיסוּךְ, וְכִיּוֹן דָּאִם חָזִיא לנסכים, כְּשֶׁר בְּרִיעֵבד,**
118 **אָנֹן** – אנו לענין קידוש, **אֲפִילוּ לְבַתְחִלָּה נְמִי מְקַדְשִׁים עֲלֵיו, שְׁאִין**
119 קידוש חמור כניסוך.

1 **הַקְּתַמְד** – שנותן מים לתוך שמרי יין, וְיָתֵן מִים בְּמִדָּה מסויימת,
2 וכשהוציא השמרים **מִצָּא כְּרִי מְתָד** – שכמות המים בדיוק כאותה
3 מידה שנתן, אזי גם אם קבלו המים טעם ומראה יין, והשמרים של
4 יין טבל פְּטוּר מלעשר, כיון שלא נתוסף בכמות, הרי הם מים
5 הפטורים ממעשר. וְרַבִּי יְהוּדָה מְחַיֵּב במעשר, שסובר שהטעם
6 והמראה קובע, וכיון שטעם ומראה יין להם, הרי הם יין החייב
7 במעשר.
8 מדיקדקת הגמרא בדברי התנא: עַד כָּאֵן **לֹא פְּלִיגי** – לא שמענו
9 מדבריו שנחלקו רבנן על רבי יהודה **אֲלָא בְּמִצַּא כְּרִי מְתָד**
10 שהכניס ולא יותר, **אֲבָל בְּמִצַּא יוֹתֵר מְתָד** שהכניס, אפילו
11 מעט יותר, **לֹא פְּלִיגי** – לא שמענו שנחלקו רבנן, ומן הסתם סוברים
12 שחייב לעשרם כדין יין, וכמו כן ברכתם 'הפנף' כדין יין, וקשה
13 לרבא שאמר שאפילו כשהתווסף שישית יין ברכתם 'שהכל' כדין
14 מים. מתרצת הגמרא: הוּא הַדִּין דְאֲפִילוּ בְּמִצַּא יוֹתֵר מְתָד מְתָד
15 פְּלִיגי רבנן וסוברים שדינם כמים, וְהָא דְקָא מִפְּלִגי – וזה שהתנא
16 העמיד את מחלוקתם במצא כְּרִי מְתָד, טעם הדבר לְהוֹדִיעַ כּוּחַ
17 דְרַבִּי יְהוּדָה שמשום שינוי הטעם בלבד מחייב בתרומות ומעשרות
18 אפילו שלא נתווסף בכמות.
19 **בְּעָא מִינֵיהּ רַב נַחֲמָן בְּרַ יִצְחָק מְרַב הֵיבָא בְּרַ אֲבִין, שְׁמַרִים שְׂיֵשׁ לַמִּים**
20 **שֶׁנָּתַן בְּקוֹן מַעַם יוֹן** – שלא התווסף לכמות מהיין הבלוע בשמרים
21 אלא פחות משיעור של 'חלק אחד יין כנגד שלש של מים', מהו –
22 מה מברך עליהם. **אָמַר לֵיהּ רַב חַיִּיא, מִי כְּפָרְתָּ** – וכי סבור אתה
23 שמשום טעם יין שבוהם חָזִיא הוּא – יין מְכַרְתָּ לַפְּנִיךְ, אינו כן,
24 **כִּיּוֹתָמָא בְּעָלְמָא הוּא** – טעם יין קלוש הוא שנכנס במים בלא ממשות
25 מהפרי, וברכתו 'שהכל'.
26 הגמרא מיישבת סתירה בדין מים שניתנו בשמרים: תְּנוּ רַבְּנָן,
27 שְׁמַרִים שֶׁל 'תְּרוּמָה' שנתן לתוכם מים, וכשסינן הוציא השמרים
28 מִצַּא שכמות המים היא כאותה מידה שנתן, וחזר בשנית ונתן מים
29 בשמרים הללו והוציאם, ושוב שילש מעשו, אזי **רֵאשׁוֹן וְשֵׁנִי**
30 **הַמִּים הָרָאשׁוֹנִים וְהַשְּׁנַיִם דִּינָם כְּכַתּוּבָה, וּזְרַ אָסוּר לשתותם,**
31 וחומרא היא מדרבנן, וְשְׁלִישִׁי – והמים שניתנו בשלישית, אף
32 שטעמם כיון, מוֹתֵר לזרים לשתותם. **רַבִּי מֵאִיר אֹמְרַ, אָף הַפַּעַם**
33 **הַשְּׁלִישִׁי בְּנִוְתָן מַעַם** – אם יש למים שבשלישית טעם יין אסורים
34 לזר. וְאִם הוּוּ הַשְּׁמַרִים מִשְׁלַל 'מַעְשֵׂר שֵׁנִי' הַנֶּאֱכָל בְּקִדּוּשׁוֹ
35 בירושלים, אזי המים שניתנו בפעם רֵאשׁוֹן, אָסוּר לשתותם אלא
36 בירושלים, וְאֲבָל אלו מהפעם הַשְּׁנִי, אף שטעמם כיון לא החמירו
37 בכמות, ומוֹתֵר לשתותם גם חוץ לירושלים. **רַבִּי מֵאִיר אֹמְרַ, אָף**
38 **שֵׁנִי בְּנִוְתָן מַעַם** – כשטעמם כיון אסורים חוץ לירושלים. וְאִם הוּוּ
39 **הַשְּׁמַרִים מִשְׁלַל 'הַקְּדֵשׁ', הַחֲמִירו חכמים ואף בפעם שְׁלִישִׁי אָסוּר**
40 **ליהנות מהם כדין הקדש, וְרַבִּיעִי** – והמים שניתנו ברביעית אף
41 שיש להם טעם יין, מוֹתֵר ליהנות מהם. **רַבִּי מֵאִיר אֹמְרַ, אָף רַבִּיעִי**
42 **בְּנִוְתָן מַעַם** – כשיש להם טעם יין אסורים בונאה.
43 מקשה הגמרא: וְרַבְּנָנְהוּ, שנינו בברייתא אחרת, שמרים שֶׁל הַקְּדֵשׁ,
44 המים שניתנו לתוכם לְעוֹלָם אָסוּר ליהנות מהם גם מחמישית
45 והלאה. וְשִׁמְרִים שֶׁל מַעְשֵׂר שֵׁנִי, לְעוֹלָם – אפילו המים הראשונים
46 ויש בהם טעם יין מוֹתֵר להשתמש בהם כחולין. **קָשְׁיָא הַקְּדֵשׁ**
47 **אֲהַקְּדֵשׁ** – הרי שקיימת סתירה בדין 'שמרי הקדש', שלברייתא
48 הראשונה לרבנן רק עד המים שניתנו בשלישית אסור, ואילו
49 לברייתא השנייה אסור לעולם. וכמו כן קָשְׁיָא מַעְשֵׂר אֲמַעְשֵׂר –
50 קיימת סתירה בדין 'שמרי מעשר שני', שלברייתא הראשונה
51 לרבנן רק המים שניתנו בראשונה יש להם דין מעשר שני, ואילו
52 לברייתא השנייה, אין כלל דין מעשר שני גם לא בראשונים.
53 מתרצת הגמרא: **הַקְּדֵשׁ אֲהַקְּדֵשׁ לֹא קָשְׁיָא** – אין סתירה בדין שמרי
54 הקדש, **כָּאֵן** – בברייתא האוסרת לעולם, מדובר בשמרים
55 הקדושים בְּקִדּוּשַׁת הַגּוֹף, כגון שמרי יין שהוקדש לנסך על גבי
56 המזובה, שמתוך קדושתם אסורם לעולם, ואילו **כָּאֵן** – בברייתא
57 המתירה מהרביעית מדובר בְּקִדּוּשַׁת דְמַים – שהקדיש היין
58 למוכרו ולקנותו בו צרכי המקדש, וכיון שאינו קדוש קדושת הגוף,
59 לא החמירו חכמים בשמרו לְאוֹסְרָם לעולם.
60 **מַעְשֵׂר אֲמַעְשֵׂר נְמִי לֹא קָשְׁיָא** – גם בשמרי מעשר שני אין סתירה,

בבא בתרא. המוכר פירות – פרק ששי דף צז עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזליץ) רמא רש"י תוספות

1 **המתמר** — מים בשמרים, טעור ממעשר. אבל יותר מכדי מרתו — פורתא, לא פליגי רבנן
 2 עליה דרבי יהודה, אלא מחייבין במעשר. והוא הדין לברכת היין, דהא רבנן חומרא לית
 3 להו גבי מעשר, דהא בכדי מרתו לא מחייבי, אלא משום דחשיבי ליה יין הוא דמחייבי
 4 ביותר מכדי מרתו, והלכך לגבי "בורא פרי הגפן" נמי חשיבי. להודיעך כהו דרבי יהודה
 5 דמחייב. ולהודיעך כהו דרבנן לא איצטרך

6 למיתני יותר מכדי מרתו, ודלתא דפשיטא הוא
 7 דפטור, ופורתא חמרא במיא טובא בטלי, וליכא
 8 חידוש כלל לאשמועינן דפטרי רבנן ביתר.
 9 ומלתיה דרבי יהודה חשיב חידוש גדול
 10 לחומרא, ואף על גב דליכא טעם יין — מוחיבי.
 11 שמרים שיש בהם טעם יין מוח — לברכת היין.
 12 וברייתא לא הוה שמיע ליה, דאי הוה שמיע
 13 ליה — הכי הוה ליה לממור: הלכה כאחרים, או
 14 אין הלכה כאחרים. שמרים של תרומה — שנתן
 15 לתוכן מים, ושנה ושילש. ראשון — מים
 16 ראשונים (שהכניסו והציצו) משם. אסור לזרים
 17 — וכל הני חומרות בעלמא נינהו מדרבנן.
 18 ובמצא כדי מרתו מיירי. שלישי מותר — ואפילו
 19 יש בו טעם יין. אף שלישי — אסור, אם יש בו
 20 נותן טעם. חצי ראשון: לא פקעש ראשון אסור
 21 — כלומר, של מעשר שני — תמד ראשון אסור
 22 לאכול חוץ לירושלים, אבל מעשר ראשון
 23 דלזים מותר לזרים, ודלא כרבי מאיר. הכי
 24 גרסינן: של הקדש לעולם אסור ושל מעשר
 25 לעולם מותר. מעשר דמאי — שהופרש מפירות
 26 הלקוחין מעם הארץ, ואקילו ביה רבנן, משום
 27 דרוב עמי הארץ מנעשרין הן. בקדושת דמים —
 28 שהקדיש חבית יין לבדק הבית, וימכר ויקחו
 29 בדמיו צרכי בדיק הבית. בקדושת חנוף —
 30 (וחמירא), יין שהקדש לנסכים, ושמרים שלו
 31 אסורים בשביל מעט יין המעורב בו. בשם
 32 שאמרו לענין איסורן — דבתרומה ראשון ושני
 33 היו יין, ושלישי הוי מים. ושל מעשר — הראשון
 34 יין, והשני מים, וכן כולן. כך אמרו לענין הכשר
 35 — דראשון ושני של תרומה חשוב נמי יין לענין
 36 הכשר, והראשון של מעשר חשיב יין לענין
 37 הכשר, ובמפרשי ואילו. וכל זה חומרא מדרבנן
 38 הוא, דמדאורייתא כולו חשיבי מים בעלמא,
 39 דאמרן לגבי מעשר דמאי, וכרבנן דאחרים.
 40 וקבעי גמרא: הכשר דמאי? על איזה הכשר
 41 הוצרך לומר "כך אמרו לענין הכשר"? של מים
 42 או של יין? הא תרוייהו מכשירי פירות לקבל
 43 טומאה, ומאי נפקא לן מניה אי הוי חמרא אי
 44 מיא אי חמרא אבשורי מכשר — דכתבי דרבנים
 45 (לב) "תשתה חמר" וכתבי זיכל משקה אשר
 46 ישתה" וגו' (ויקרא יא). **לא צריכא** — כלומר, לא נפקא לן מניה אלא שתמדו לההיא
 47 דתרומה ומעשר נמי גשמים, דצריכי מחשבה. אבל אי חשבנן ליה יין — מכשיר בלא
 48 מחשבה. דבמים הוא דכתיב (שם) "זכי יותן מים", מה "ותן" דניחא ליה — אף "ותוך"
 49 דניחא ליה. ופריכין: וכיון דשפכינהו האי גברא להני מים גשמים ממנא שניטפו בו למנא
 50 דשמרים — אחשבינהו, ומכשירי, ומאי נפקא לן מניה? לא שנא מעשר ולא שנא תרומה.
 51 לעולם מכשירי שנתמד מאליו — שנבלו הגשמים לתוך השמרים. והלכך בתרומה,
 52 דראשון ושני חשיבי יין — לענין הכשר נמי מכשירי. אבל שלישי דחשוב מים לגבי תרומה
 53 — לענין הכשר נמי מים גשמים נינהו, ולא מכשירי, דלא הוה כהו מחשבה. (ופריכין: ואבתי
 54 מאי נפקא מניה והא כיון דנגיד — מושך. קמא קמא — ראשון ושני גלי דעתיה דניחא
 55 ליה שירידו גשמים לכאן לעולם, אולי יקלטו טעם יין. ושלישי לתרומה נמי מכשר. ולא
 56 שנא יין ולא שנא מים — אבשורי מכשירי, ומה חילוק יש עדיין בהכשר? כפרה ששותה ראשון ראשון — והלכך, בשלישי ליכא שום מחשבה, ולא מכשר שלישי דתרומה ושני דמעשר.
 57 ולא מצי לתרוצי בשנשפך ראשון ראשון, דכיון דלא נשתהה שם כלל אלא נופל ונשפך — אין ידוע לעולם מהו תמד שני או תמד שלישי. אין אויבר קידוש היום כו' — משום "הקריבוהו
 58 נא לפחתך" (מלאכי א) כדלקמן. ובין הראוי לברך עליו "בורא פרי הגפן" קמרא, דאף על גב דמברכין עליו "בורא פרי הגפן" — לקידוש היום מיהא לא חשיב. ולקמיה בא לפרש איזה
 59 יין בא למעט. יין מנתו — תירוש. **לא יביא** — משום דכתיב (הסך נסך שבר"ו) "הסך נסך שבר"ו" מידי דמשכרו. **ואם הביא כשר** — דליכא עיובא. אי נמי "הסך נסך" — מכל מקום. וכיון
 60 שדלוסכתו דכתיב "הסך נסך שבר"ו" — מכל מקום כשר — לגבי קידוש חשיב לכתחלה, דלא חמיר קידוש בניסוך.

1 **הוא** הדין אפילו ביתר מכדי מרתו נמי פליגי — והא דתנן בספא דמסכת מעשרות (פרק
 2 חמישי משנה ו): היתר מכדי מרתו מפרשי עליו ממקום אחר, ולא פליגי עליה רבנן
 3 — היינו ברמא תלתא ואתא ארבעה. מקשה רבינו יצחק: היכי פטרי רבנן ברמא תלתא ואתא
 4 תלתא ופולגא, כיון דאית בה בנותן טעם? וקימא לן בפרק בתרא דמסכת עבודה זרה (עג,
 5 ב) דמין בשאינו מינו בנותן טעם גבי טבל וש
 6 לומר: דאינו אלא קיודא בעלמא, ואין כאן נותן
 7 טעם, וכפפא בעלמא דמי. וכן נראה מתוך
 8 פירוש רבינו שמואל. **מי** — סבת חמרא הוא
 9 קיודא בעלמא הוא — מכאן הורה רבינו תם:
 10 בדיעבד, אם רוח גזי חבית של שמרי יין — דשרי,
 11 דלא חמרא הוא, אלא קיודא בעלמא הוא.
 12 **שמרים** של מעשר כו' — תימה: במאי מיירי
 13 חך ברייתא: אי בכדי מרתו, או אפילו
 14 רמא תלתא ואתא תלתא ופולגא — לרבנן אפילו
 15 ראשון ידא מותר, ואי ברמא תלתא ואתא
 16 ארבעה — אפילו רביעי של מעשר ידא אסור וש
 17 לומר: דמיירי שאין ברוך טעם יין כלל, אלא קיודא
 18 בעלמא. ומכל מקום בהקדש החמירו לאסור עד
 19 שלישי. ומיירי שלא הקדיש שמרים, דאי הקדיש
 20 — לעולם הוא אסור.

21 **לא** צריכא שתמדו מימי גשמים — תימה: דהכא
 22 משמע שיש חילוק בין גשמים לשאר
 23 משקין, ואיזה חילוק יכול להיות ביניהן? ומה
 24 שפירש רבינו שמואל דבמים בעינן דניחא ליה,
 25 ולא בשאר משקין, כגון יין, אפילו לא ניחא ליה
 26 מכשר, דבמים כתיב "זכי יותן מים על זרעי". ואין
 27 נראה לרבינו שמשון בן אברהם, דלא אשכח
 28 בשום דוכתא שיהא חשיבות בין מבמים לעין
 29 הכשר, ומ"אשר יבא עליו מים" מפקין הכשר
 30 לכל משקין. ובפרק קמא דפסחים (ח, א) איכא
 31 דלא מוקי "וכל משקה אשר ישתה בכל כלי"
 32 לענין הכשר, ואם כן מנא ליה דלא בעינן דניחא
 33 ליה? ונראה לרבינו יצחק: דבגשמים בעינן תרתי,
 34 שחשיב אותו מתחלה שיהו משקין, ואחר כך
 35 בעינן דניחא ליה. אבל שאר משקין, כגון מים ויין
 36 ושמן, כיון דניחא — ממילא הן מכשירין, אפילו
 37 לא יחשיב אותן להיות משקה. אבל קשה מהא
 38 דתני במסכת מבכירין (פרק ששי משנה א),
 39 דמינן לה מכשירי קמא דחולין (ג, א), המעלה
 40 פירותיה לגמ מנפי הכנימה. וידע עליה הטל —
 41 אינן ביבי יותן, ואם לכך נתכדן — הרי הן ביבי
 42 יותן, אף על פי שלא החשיב אותו מתחלה להיות
 43 משקה ושמו טל חשוב טפי להיות משקה ממי
 44 גשמים.

45 **ונתמד** מאליו — נראה ההשתא איירי שפיר
 46 אפילו במים יפין, שאינו מי גשמים. דכיון שנתערבו בשמרים — אין ראיה להכשיר. והא
 47 דלא קאמר "אלא" — לפי שלא נזכר אמורא למעלה.
 48 **אילימא** למעוטי יין מנתו כו' — אין להוכיח מכאן דיין מבושל כשר לקידוש ומברכין
 49 עליו "בורא פרי הגפן", מדלא קאמר למעוטי יין מבושל. דלאו ראיא היא,
 50 דאפילו אין מקדשין עליו לא מצי למימר למעוטי יין מבושל — דאם כן הוה ליה למימר אין
 51 מברכין עליו בורא פרי הגפן. אבל שי להביא ראיא מירושלמי דשקלים וד"עריב פסחים" דין
 52 גמור הוא, דאמר תם: ארבע כוסות שאמרו — יוצאים ביין מבושל. אלמא, מקדשין איין
 53 מבושל, ודלא כפירוש רש"י דהרב רבינו שמואל שכתבו דין מבושל מברכין עליו "שהכל",
 54 דאישתני לגרעותא. ואין להאריך כאן.

55 **מודים**
 56 שנתן יין ולא שנא מים — אבשורי מכשירי, ומה חילוק יש עדיין בהכשר? כפרה ששותה ראשון ראשון — והלכך, בשלישי ליכא שום מחשבה, ולא מכשר שלישי דתרומה ושני דמעשר.
 57 ולא מצי לתרוצי בשנשפך ראשון ראשון, דכיון דלא נשתהה שם כלל אלא נופל ונשפך — אין ידוע לעולם מהו תמד שני או תמד שלישי. אין אויבר קידוש היום כו' — משום "הקריבוהו
 58 נא לפחתך" (מלאכי א) כדלקמן. ובין הראוי לברך עליו "בורא פרי הגפן" קמרא, דאף על גב דמברכין עליו "בורא פרי הגפן" — לקידוש היום מיהא לא חשיב. ולקמיה בא לפרש איזה
 59 יין בא למעט. יין מנתו — תירוש. **לא יביא** — משום דכתיב (הסך נסך שבר"ו) "הסך נסך שבר"ו" מידי דמשכרו. **ואם הביא כשר** — דליכא עיובא. אי נמי "הסך נסך" — מכל מקום. וכיון
 60 שדלוסכתו דכתיב "הסך נסך שבר"ו" — מכל מקום כשר — לגבי קידוש חשיב לכתחלה, דלא חמיר קידוש בניסוך.

מודים חכמים לרבי אליעזר בבוס של ברכה וכו' – קאי אהא דתנן בפרק "שלשה שאכלו" (ברכות ג. ב.) אין מברכין על היד עד שיתן לתוכו מים דברי רבי אליעזר, ועלה קאמר רבי יוסי רבי חנינא בגמרא דבבוס של ברכה מודים. וטעמא מפרש התם – משום מצוה מן המזבח. **עד** שיתן לתוכו מים – קשה, דאמר בפרק "שלשה שאכלו" (ברכות נא, א.): עשרה דברים נאמרו בבוס של

ברכה, שטיפה חי מלא כו', אלמא משמע דכוס של ברכה צריך שיהא חי ולא מווג ומפרשים גדולי נרבותא "דחי" קאי אבוס, שהיא שלם ולא שבור. דשיך מיתה בבלי, כדאמר (בבא קמא נד, א.): שבתין זו מיתתן. וכן משמע קצת, דכל עשרה דברים הן בבוס ולא ביון. ורש"י פירש בברכות "דחי" דקאמר – היינו שיתנו יין חי בבוס שמכריעים עליו, ואחר כך מווגין בו מים. לאפוקי שלא ימוגנו בבוס זה ויברך בבוס אחר. ורבינו תם מפרש "דחי" קאינהו דבוס – קאינהו מווג ולא מווג, הדכי נמי מוקי בפרק "בן סורר" (סנהדרין ע, ב.) הא דקאמר רב: אינו חייב עד שיאכל בשר וישתה יין חי – במווג ולא מווג. והא דמשמע ב"הצמיא יין" (שבת ע, ב.) שמוזגין אותו עד רביעית, דקאמר: כוס של ברכה צריך שיהא חי רובע רביעית, כדי שימוגנו ויעמוד על רביעית. אומר רבינו תם: דברכת הארץ מוסיף בו מים, כדאמר בפרק "שלשה שאכלו" (ברכות נא, א.): ומוסיפין בברכת הארץ. ולא כמו שפירש שם רש"י דמוסיפין יין. **חמר** חזירין מהו – פירש רבינו שמאל: חזירין היינו בורק, ולא שמיע ליה ברייתא לדעיל, דקתני: בורק לא יביא, ואם הביא כשר. ולרבינו יצחק נראה דשפיר שמיע ליה. חזירין גרוע מבורק, דחזירין לבן יותר מדאי, אבל בורק אינו אלא מנהיק ומתלבן קצת, ודומה קצת לאדנומית, ולכן אם הביא – כשר. **ואם** ידוע שיינו מחמיץ חייב באחרייתו – וקשה לרבינו יצחק: דאמר אביי ב"אזהרו נשך" (בבא מציעא סד, א.): שרי ליה לאיניש למיתן זוזי לחבריה אחתית יין, ולמימר הכי: אי יקרא אי וולא – ברשותי, ואי תקפה – ברשותך. והשתא מאי קא משמע לן אביי: מתניתין היא הבא: אם ידוע שיינו מחמיץ – חייב באחרייתו, אף על גב דאי יקרא אי וולא ברשותיה לזוקח היא וכן בקנקנים דמוכר, אף על פי שאין ידוע שיינו מחמיץ. ועוד, דפרך ליה התם: האי קרוב לשכר ורחוק להפסד הוא, תקשי ליה אמותניתין דהבא וליבא למימר דיש חילוק בין "תקפה" ל"החמיץ" דהבא, דהא אמר בברכות (ת, ב.): רב הונא תקיפו ליה ארבע מאה דני חמרא, אייך חלא ואיבן בדמי חמרא – אלמא הדכל אחד. ועוד קשה לרבינו יצחק: דמה רבית שייך שם? הא אי תקפה – הוי מקח טעות, דאיגלאי מילתא שלא היה סופו להתקיים ויש לומר: דאביי אשמעינן דאפילו בחמרא ידועין ביה שראוי להתקיים – אפילו הכי מקבל עליה מוכר אי תקף מחמת שום דבר, מחמת חוס או מחמת טלטול או מחמת דשני בברוא, ולחכי דמי לרביה. אבל הבא לא מייירי בראוי להתקיים, ולכן מתחלה בשעת מכירה לא היה מחכו מקח, דכשהחמיץ לבסוף איגלאי מילתא והוכיח סופו על תולתו שלא היה ראוי להתקיים, ולא מיחוז ברבית בלל.

דְאָמַר רַבָּא: סוּחַט אֲדָם אֲשׁוּבֹל שֶׁל עֵבֶבִים וְאוֹמַר עָלָיו קִידוּשׁ הַיּוֹם וְאֵלֹא לְמַעוּטֵי מַפְיָה וּמְשׁוּלָּהּ - וְהָאֵי הֵנִי רַבִּי חֵיָא: מַפְיָה וּמְשׁוּלָּהּ לֹא יִבְיֵא, וְאִם הִבְיֵא - כְּשֶׁר וְאֵלֹא לְמַעוּטֵי יוֹן פּוּשֵׁי, בּוֹרֵק, הִילְיִסְטוֹן, שֶׁל מְרַתְף, שֶׁל צְמוּקִים - וְהָאֵי תַנְיָא: כְּבוֹלָן לֹא יִבְיֵא, וְאִם הִבְיֵא - כְּשֶׁר וְאֵלֹא לְמַעוּטֵי יוֹן קוֹסֶס, מוּוּג, מְגוּלָּה, וְשֶׁל שְׁמָרִים, וְשִׁרְיָהוּ רַע, דְתַנְיָא: כְּבוֹלָן לֹא יִבְיֵא, וְאִם הִבְיֵא פְסוּל - לְמַעוּטֵי מֵאִי? אִי לְמַעוּטֵי קוֹסֶס, פְּלוּגְתָא דְרַבִּי יוֹחָנָן וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לׁוֹי הֵיִא אִי לְמַעוּטֵי מוּוּג - עֲלוּיֵי עֲלִיָּה, דְאָמַר רַבִּי יוֹסִי בְרַבִּי חֵיָא: מוֹדִים חֲכָמִים לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּבוֹס שֶׁל בְּרַכָּה, שְׁאִין מְבָרְכִין עָלָיו עַד שִׁיתָן לְתוֹכוֹ מִים אִי לְמַעוּטֵי מְגוּלָּה - סַכְנָה הֵיִא אִי לְמַעוּטֵי שֶׁל שְׁמָרִים; הֵיכִי דְמִי? אִי דְרַמָּא תַלְתָּא וְאַתָּא אַרְבַּעָה - חֲמָרָא מְעֵלִיא הוּא, אִי דְרַמָּא תַלְתָּא וְאַתָּא תַלְתָּא וּפְלַגָּא - פְּלוּגְתָּא דְרַבְּנָן וְאַחֲרֵיהֶם הֵיִא אֵלֹא לְמַעוּטֵי שְׁרִיחוֹ רַע. וְאַיְבָעִית אִימָא: לְעוֹלָם לְמַעוּטֵי מְגוּלָּה. וְאַף עַל גַּב דְעֵבְרִיהּ בְּמַסְכְּנָתָּהּ כְּרַבִּי נְחֻמְיָה, אֲפִילוּ הֵכִי - "הִקְרִיבְהוּ נָא לְפַתְחֵךְ הַיְרֵצְךָ אוֹ הִישָׂא פִנְיֵךְ". בְּעָא מִינֵיהּ רַב כְּהֵנָּא חֲמוּהּ דְרַב מְשֻׁרְשָׁאֵי מְרַבָּא: חֲמַר חוּרְוִין, מַהוּ? אָמַר לִיה: "אַל תֵּרָא יוֹן כִּי יִתְאַדֶּם". "קִנְקַנְיָם בְּשִׁרְוֹן" וְכוּ'. תַּאנָּא: פִּיטְסוֹת נְאוֹת וּמְגוּפְרוֹת. מִשְׁנַה הַמּוֹכֵר יוֹן לְחֵבְרִי וְהַחֲמִיץ - אֵינּוּ חַיִּיב בְּאַחְרֵיּוֹתָּהּ, וְאִם יְדוּעַ שְׁיֵינוּ מְחַמֵּיץ - הֲרִי זֶה מְקַח טְעוּת. וְאִם אָמַר לוֹ: "יוֹן מְבוּשֵׁם

הכי נרסין; ואמר רבא סוחט אדם כו' – כלומר, ואם תעלה על דעתך לדמויי קידוש לניסוך ולמימר דלכתחלה אין מקדשין עליו – האמר רבא: סוחט אדם כו', אלמא דמקדשין עליו לכתחלה. **מפיה** – של חבית. ו**משוליה** – סמוך לשמרים, כדתנן במנחות בפרק "כל הקרבנות": אינו מביא מפיה מפני הקמחין, ולא משוליה מפני השמרים. **כוש** – שחור. **בורק** – לבן ורע הוא. כמו: ברק ברקאי (יזמא בת, א.). **הלפסון** – יין מתוק וחלש מאד. **של מרתף** – כלומר, סתם יין של מרתף, שלא נבדק. ומשום דמגנת דסופו חביות קוססות, כדתנן במתניתין – קאמרין דלא יביא. ומיהו, אם הביא – כשר. ואף על גב דאמרין בסמוך דיון קוסס פסול לנסכים – הני מילי בודאי, אבל הבא – מי יימר דהוא קוסס? **צמוקים** – פרסילי ענבים בשים, ועשה מן יין. **יון קוסס** – הוא יין הנמכר בחנות. ופסול הוא. **דלא** הוי שבר לא ראי ליתות שבר, כיון מגנת דסופו מיהא ליתות שבר. **מווג** – אינו בכלל שבר. ובספרי דריש הכי: "ונסכו רביעית ההין" – חי אתה מנסך, ולא המווג. ויון מגולה – ואיבא למיחש שמא שתה הימנו נחש. או של שמרים – תמד. ושריחו רע – מוסרת, אבל יש בו טעם יין. **למעוטי מאי** – מזהי פסולים דרך ברייתא אתא רב למעוטי? אילימא למעוטי יין קוסס אתא למימר דאין אומר עליו קידוש היום, הא "בורא פרי הגפן" מברכין – ואמאי? הא פלוגתא דרבי יוחנן ורבי יהושע בן לוי היא לעיל (צ, א.) דלרבי יוחנן חמרא הוא, ואפילו לענין קידוש שפיר דמי, דכיון דלגבי תרומה חשיב ליה יין – הוא ההין לגבי קידוש, ולא שנת קידוש שבר. **מבורא פרי הגפן** – אלא לענין מיאוס, כדלקמן, משום "הקריביו נא לפחתך". ולרבי יהושע בן לוי חלא הוא, ואפילו "בורא פרי הגפן" אין מברכין, כדאמרן לעיל. ואי סבירא ליה כרבי יוחנן – הכי הוה ליה למימר: מברכין עליו "בורא פרי הגפן", ואנא אמינא דהוה דיק לקידוש. ואי כרבי יהושע בן לוי סבירא ליה – הכי הוה ליה למימר: אין מברכין עליו אלא "שהכל". עליוי עלייה – לקידוש. **מודים** חכמים לרבי אליעזר – דפליגי בניסוך, ומכשרי במווג. כן נראה בעיני, ולא ידענא פלוגתייהו דהבא. עד שיתן מים לתוכו – דלא חשיב לשתיה חי אלא מווג. ובימנות שלחן מיירי, דדרו על חד תלתא מיא. **כסנה** הוא – ואפילו בלא קידוש אסור לשתותה. ואי למעוטי תמד של שמרים **פלוגתא דרבנן ואחרים** – וקיימאן דאפילו "בורא פרי הגפן" לא מברכין. **אלא** למעוטי שריחו רע ומשום הקריביו **נא לפחתך** – משום מיאוס. ומיהו "בורא פרי הגפן" מברכים עליו, דריחיה חמרא וטעמיה חמרא. אלא שהסריח קצת משום דמוג בבלי מאוס. והכי קאמר רב: אין אומר קידוש היום אלא על היין נקי והגון, שראוי לנסך מחמת נקיטתו על גבי המזבח. ולא אתא רב למעוטי בהאי כלל שאר יינות שאין מנסכין על גבי המזבח, כיון יין קוסס ומווג. אלא תהו יינות שמתוך שמאוסין פסולין לניסוך משום "הקריביו נא לפחתך", דפסולין נמי לקידוש משום האי טעמא גופיה. **לעולם למעוטי מגולה** – ודקשיא לך סכנה אהו. **כיון דעבירה במסנתה** – דמותר לשתיה, ואיצטרך למימר דלקידוש פסול. **כרבי נחמיה**, דאמר: ארס נחש צף ועומד במקומו, ויש לו תקנה בסינוך, במסכת סוכה בשליה: פרק רביעי. **הקריביו נא** – גבי חולה חתיב, אלמא כל דבר מגונה אסור לקרבן. **חמי חזירין מהו** – לנסכים. ויש מפרשים: לקידוש, ולא נהירא. **חמר חזירין** – נראה בעיני דהיינו יין בורק, דתניא לעיל: לא יביא, ואם הביא – כשר. וברייתא לא שנויה ליה. **אל תרא יין** – לשנתו. **כי יתאדם** – שמשבר יותר מדאי. אלמא, יין אדום קודם לנסכים, דשבר חתיב בהו. **תנא פיטסות** – דאמרן, דמקבלין עשר למאה – אינן שבורות ורועות ממש, דאם כן אפילו אחת לא מקבל. אלא נאות כשאר קדירות ששורן, ומגופרות בגפרית, והגפרית סותמת את השבר ומחברת קצת, ויכולין להשתמש בהן קצת. אלא שאין מתקיימן זמן מרובה כשלמן, והואיל ולא הוו שבורין לגמרי מקבל עליו עשר למאה. ופירוש חתיב בספרים: כשבא לבשלן מביא גפרית ונותן בהן האור, ומלכתחן האור עז אותו גפרית. ונאות מבושלות, הן נאות. **הכי גרסינן בפירוש רבינו הנגאל: תנא יתר על כן כבולן מחזיר את השאר ונוטל את הדמים ממנו** – וברייתא מצאתיה בתוספתא (פרק ששי), ויש ללמוד דבספרים שלהם כתובה. וילפינן מינה לזון כן, דהמותר על עשר קוססות ופוססות – יחזיר, אבל העשר הגיעוהו. **דליבא למימר**: ערובי ערובי כלגבי טנפתא. וליבא למימר נמי: אפירי שפירי יחבי, דטעמא דטרייתא לא שייך הבא. **משנה** אינו חייב – המוכר באחרייתו, בדשעת מכירה יין ההו. **ואם ידוע שיינו מחמיץ** – בכל שנה – הרי זה מקח טעות. כדמוקי לה בגמרא: כדאמר ליה למקפה. דאי לא אמר ליה למקפה – למה יתחייב באחרייתו? הרי היה יכול לשתותה. ולא איבעי ליה לשחייא. דהא אפילו אי רובא לשתויי זבני – אין הולכין במזון אחר הרוב. וכל שכן השתא, דפלגא לשתיה ופלגא לשתיה.

בבא בתרא דף צו עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שבת קודש) רמג

50 שאין מקדשין עליו, שהרי לשנתו פָּגַהּ היא מחשש שנחש הטיל
51 בו ארס, ולמה צריך רב זוטרא להשמיענו זאת. ואי לְמַעוּטֵי שֶׁל
52 שְׁמָרִים שניתן עליהם מים ונעשה יין, גם כן יקשה, הֲיֵי דָמִי –
53 כיצד מדובר, אִי דְרָמָא תְּלָתָא – אם הטיל לתוך השמרים שלש
54 כוסות מים, וְאִתָּא אֲרֻבָּעָא – וכעבור זמן כשהוציא את השמרים
55 נמצאו ארבע כוסות, חֲמֵרָא מְעֻלְיָא הוּא – יין מעולה הוא לדברי
56 הכל, כמבואר לעיל (סא), ובודאי שכשר לקידוש. ואי במקרה
57 דְרָמָא תְּלָתָא – שהטיל לתוכם שלש כוסות מים, וְאִתָּא תְּלָתָא
58 וּפְלִגָּא – וכעבור זמן נמצא שם שלש ומחצה, במקרה כזה אין היין
59 פסול לדברי הכל, אלא פְּלוּגָתָא דְרָבִנְיָ וְאִתָּרִים היא האם דינם כיון
60 או כמים כמבואר לעיל (סא), וכבר פסקו בגמרא (סא) שהלכה
61 כרבנן שמברך עליו שהכל, ובודאי שאינו ראוי לקידוש, ושוב
62 חזרה קושיא למקומה מה בא רב זוטרא למעט.
63 מסקנת הגמרא: אֵלָא – אכן לא בא רב זוטרא לְמַעוּטֵי מכל היינות
64 שנזכרו לעיל אלא יין שְׂרִיחוּ רַע – שקלט את ריח הכלי המאוס,
65 שאף שברכתו 'הגפן' נתמעט, שכשם שאינו ראוי לנסכים כפי
66 שלמדו להלן מהפסוק (מלאכי א ה) 'הֲקִרְיָהוּ נָא לְפִתְחֵי הַיְרֻצָּד או
67 הַיֵּשָׁא פְּנִיךָ, כִּךְ אִינוּ רְאוּי לְקִידוּשׁ הַיּוֹם. אוֹפֵן נוֹסֵף, וְאִבְעִית אִמָּא,
68 לְעוֹלָם בֵּא רַב זוּטְרָא גַם לְמַעוּטֵי יַיִן מְגוּלָה, וְאָף עַל גַּב דְּעַבְרִיָּה
69 בְּמִסְכְּנַת – שאף לאחר שהעבירו במסנת, כְּדַבְרֵי רַבֵּי נְחֵמְיָה הַסּוּבֵר
70 שארס נחש עומד במקומו צף על גבי המים ולאחר שסיגנו אין
71 סכנה בשתיית היין, אֲפִילוּ הֲכִי פְּסוּל לְנִסְכִּים שְׁנֵאמֵר (סא) 'הֲקִרְיָהוּ
72 נָא לְפִתְחֵי הַיְרֻצָּד אוּ הַיֵּשָׁא פְּנִיךָ' – פִּתְחֵךְ הוּא מַלְשׁוֹן שֶׁר וְשֵׁלִיט,
73 ואומר הנביא שאין להביא למבוח דבר שאינו הגון להגישו כדורון
74 לשליט, ומשמיעו רב זוטרא שמאותו טעם שיין שריחו רע או
75 שהיה מגולה פסול למזבח, מטעם זה פסול הוא אף לקידוש.
76 כְּעָא מֵינְיָה – שאל רב כְּעָא מֵינְיָה – שהיה חמיו דְרַב מִשְׁרָשֵׁיא
77 מְרָבָא, חֲמַר תְּנוּרָיִין – יין לבן מהו שיהא כשר לנסכים. אָמַר לִיה
78 רבא, נֵאמַר (משלי כג א) 'אֵל תֵּרָא יוֹן כִּי יִתְאַרְם' – אל תתן עינך
79 לשתות יין אדום שהאדום משכר יותר מדאי. ולכן לענין נסכים
80 שנאמר בהם (במדבר כח ז) 'הִסֵּף נֶסֶךְ שִׁכָר', קודם הוא ללבן.
81 שנינו במשנה: המוכר לחבירו כֶּנְקָנִים בְּשָׂרוֹן וְכוּ', והיו ביניהם
82 כדים שבורים הלוקח מקבל עליו עשר פיטסות וכדים מן
83 השבורים, לכל מאה שקנה. תָּאמַר – שנינו בברייתא שאף שמקבל
84 פיטסות מהשבור, צריך שיהיו פִּיטְסוֹת אלו נְאוֹת כשאר הכדים
85 וּמְגוּפְרוֹת – משוחות בגפרית שסותמת הסדקים באופן שיכולים
86 להשתמש בהם, אלא שאינם מתקיימים לאורך זמן כמו השלמים,
87 אבל מהשבור שאינו ראוי לשימוש אפילו אחד אינו מקבל.

משנה

88 המשנה דנה באדם המוכר יין לחבירו והחמיץ, האם חייב המוכר
89 באחריות היין או לא:
90 הַמוֹכֵר יוֹן לְחֲבִירוֹ וְהִחְמִיץ הֵיִין לֵאחֹר הַמְכִירָה, אֵינּוּ חַיִּיב הַמוֹכֵר
91 בְּאַחֲרֵיּוֹתָיִם שֶׁל הֵיִין, מֵאַחַר שֶׁבִשְׁעַת הַמְכִירָה הֵיִהּ יַיִן וְלֹא חוּמֵץ.
92 וְאִם יָדוּעַ שֵׁינּוּ שֶׁל מוֹכֵר זֶה מְחַמֵּץ בְּכֹל שָׁנָה, חֲרִי זֶה מִקַּח מְעוֹת,
93 וחייב המוכר להשיב לקונה את הדמים ששילם עבור היין, שהרי
94 לא נתכוין לקנות יין שדרכו להחמיץ. וְאִם אָמַר לוֹ הַמוֹכֵר, יוֹן

1 ואין לומר שרב זוטרא משמיענו שקידוש חמור כניסוך, וכל
2 שבדיעבד לנסכים אינו לכתחילה לקידוש, זה אינו, דְאָמַר רַבָּא
3 פּוֹחֵט אָדָם – רשאי מלכתחילה מבעוד יום לסחוט אֲשָׁבּוּל שֶׁל
4 עֲנָבִים, וּבִשְׁמִינֵי הַלֵּילָה אוֹמַר עֲלָיו –על היין שנסחטו, קידוש
5 הַיּוֹם, ומכאן שקידוש אינו חמור כניסוך, והכשר בדיעבד לנסכים
6 כשר לקידוש מלכתחילה. הגמרא ממשכה בשאלתה: וְאֵלָא
7 תֵּאמַר שֶׁר בּוּ זוּטְרָא בֵּא לְמַעוּטֵי מְקִידוּשׁ, מְפִיָּה – יין הנמצא בפי
8 החבית שיש בו כמין קמחין, וּמְשׁוּלְיָהּ – או מהנמצא בקרקעית
9 החבית סמוך לשמרים, שאין מביאים מהם לנסכים, כמו ששנינו
10 במשנה (מנחות פג). דוחה הגמרא שאי אפשר לומר כן: וְהָא תַנִּי רַבֵּי
11 הֵיִיא בְּבֵרִיתָא הַמְבֵּאֵרַת מִשְׁנֵה זו, יַיִן מְפִיָּה וּמְשׁוּלְיָהּ שֶׁל הַחֲבִית
12 לֹא יֵבֵיא לְנִסְכִּים, אלא אמאמצעה, וְאִם הֵבִיא מִפִּיהּ וּמְשׁוּלְיָהּ כְּשֶׁר,
13 וכיון שבדיעבד כשרים לנסכים לקידוש כשרים מלכתחילה, ולא
14 התכוין רב זוטרא למעטן.
15 ממשכה הגמרא בשאלתה: וְאֵלָא תֵּאמַר שֶׁבֵּא לְמַעוּטֵי יוֹן בּוּשִׁי –
16 יין שחור, או למעט פּוֹרָק – מלשון ברקאי ואורן, יין לבן רע, או
17 הַיֵּלִיטְטוֹן – שמתוק וחלש מאד, או מִשְׁלַ מְרַתְף – סתם מרתף
18 בחשש שיש בו גם יין קוסס, ונטל ממנו יין ולא בדקו לראות שאינו
19 קוסס, או מִשְׁלַ צְמוּקִים שניתן עליהם מים ונעשה יין. אין לומר
20 שאלו נתמעטו, שכן וְהָא תַנִּיא בְּהַלְכוֹת נִסְכִּים, כְּבוּלָן – בכל יינות
21 הללו, לכתחילה לֹא יֵבֵיא מהם לנסכים וְאִם הֵבִיא כְּשֶׁר, וכיון
22 שהמביאם לנסכים יצא, לקידוש ראויים מלכתחילה, וכאמור
23 לעיל.
24 ממשכה הגמרא: וְאֵלָא תֵּאמַר לְמַעוּטֵי יוֹן קוֹפֵם – שטעמו יין וריחו
25 חומץ, הפסול לנסכים שאינו בכלל שיכר, או למעט יין מוּזוּג במים,
26 שגם אינו בכלל שיכר. או יין שעמד מְגוּלָה – בלי מכסה, ויש חשש
27 שנחש הטיל בו ארס, וְשֶׁל שְׁמָרִים – שניתן עליהם מים ונעשה יין,
28 וְשִׂרְיָחוּ רַע – שטעמו וריחו יין, אלא שהיה בכלי מאוס וקלט ריח
29 הכלי, דְתַנִּיא כְּבוּלָן – כל יינות הללו לֹא יֵבֵיא מהם לניסוך, וְאִם
30 הֵבִיא פְּסוּל ועליו לנסך שנית. שואלת הגמרא: לְמַעוּטֵי מֵאֵי אִיזָה
31 מהיינות הנזכרים רב זוטרא ממעט מקידוש, אִי – אם תאמר שבא
32 לְמַעוּטֵי קוֹפֵם – שריחו חומץ. אין לומר כן, שהרי פְּלוּגָתָא דְרַבֵּי
33 יוֹחָנָן וְרַבֵּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֹי הֵיִיא לְעִיל (סא), ולרבי יוחנן קוסס הוא יין
34 גמור וברכתו הגפן ויכול לעשותו תרומה על יין אחר, ובודאי
35 שכשר לדבריו בין לנסכים ובין לקידוש. ואם סובר כרבי יהושע בן
36 לוי שקוסס אינו יין אלא חומץ וברכתו 'שהכל', היה לו לומר קוסס
37 ברכתו 'שהכל' ואנו נדע שאין מקדשים עליו, ומדוע תלה קידוש
38 בדין נסכים.
39 ממשכה הגמרא ושואלת: אִי – ואם תאמר שבא לְמַעוּטֵי יין מוּזוּג
40 במים. אין לומר כן, שהרי לענין שתייה, המזיגה עֲלוּנֵי עֲלוּנֵיהּ –
41 מעלה ומשביחה את היין, כפי שמוכח ממה דְאָמַר רַבֵּי יוֹסִי בְּרַבֵּי
42 חֲנִינְיָא בענין המחלוקת מהי ברכת יין שאינו מוּזוּג, שלדעת חכמים
43 בברכות (ג) מברך 'הגפן', ורבי אליעזר סובר כיון שבלא מזיגה אינו
44 ראוי לשתייה מחמת חוזקו, דינו כענבים שמהם בא וברכתו 'העץ',
45 ואמר רבי יוסי בן חנינא, שמכל מקום מוּזִיִּים חֲכָמִים לְרַבֵּי אֱלִיעֶזֶר
46 כְּבוֹם שֶׁל כְּרָכָה הֵיִתֵּן לִפְנֵי הַמְּבָרֵךְ בַּעַת בְּרַכַּת הַמּוּזוֹן, שְׁאִין מְבָרְכִין
47 עֲלָיו את ברכת המזון עַד שִׁתֵּן לְחוּבוֹ מִים וּיְמוּזְגוּ כְּדִינוּ, והרי
48 שמזיגה משביחה את היין ולא מסתבר שפסול לקידוש.
49 עוד שואלת הגמרא: אִי לְמַעוּטֵי יין שהיה מְגוּלָה, דבר פשוט הוא

אי אפשר שהתורה שאין אמת אלא תורה, תצווה על עניני שאינו מתאים להמצאות.

א.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שניאור זלמן - אדמו"ר הזקן - בעל התניא והשו"ע

1 **א.** אָסְרוּ חֻמֵּי לְאֵכֶל שׁוֹם דְּבָר אֹו לְשִׁתּוֹת שׁוֹם מְשֻׁקָּה חוּץ מִמֵּימֵי אֶרֶב בְּמוֹצָאי שֶׁבֶת עַד שֶׁיִּבְדִּיל עַל
2 הַכּוֹס¹⁴ אֶף-עַל-פִּי שֶׁהִבְדִּיל כְּבָר בְּתַפְלָה וְאֶפְלוּ לְטַעַם מְעַט אֶסוּר מִטַּעַם שֶׁנִּתְבָּאָר בְּסִי' רע"א⁷:

חלק ב סימן רצט שלא לאכול ושלא לשתות ולא לעשות שום מלאכה קודם שיבדיל טעף א

ביאורי הלכה

- [א] חוץ ממים - מנהג חב"ד שאין שותים אפילו מים קודם הברלה¹.
- [ב] חוץ ממים - משום שבמים² אין חשיבות כלל³.

ציונים והוספות

- (1) ספר המנהגים - חב"ד ע' 53. כמבואר (שם).
- (2) ובס' משנת חסידים להרח"ו מסכת שארית ערבית פ"ג: "אח"כ קודם שישתה אפילו מים שמא ימות באסכרה יבדיל על היין" (בפע"ח שער השבת פכ"ד גם הובא עניין זה, ויש שם ב' גירסאות ומשמע שם שעיקר האיסור הוא בין השמשות, אמנם כאן משמע שהאיסור לא מצד הזמן אלא מצד שעוד לא הבדילו, ובזמן שמותר לאכול (כגון שהתחיל סעודה מבעוד יום) מותר גם לשתות ואפילו בין השמשות).
(2) והוא הדין לשאר משקאות קלים שאין בהם חשיבות, אבל משקה בעל חשיבות מפורש להלן שצריך להפסיק.
(3) ערוך השלחן ס"א, אמנם בקידוש שהוא חמור יותר, אסור אפילו מים.
(4) וכ"ה לקמן ס"טז שאף שמותר לעשות מלאכה על ידי אמירת 'ברוך המבדיל' מכל-מקום אסור בטעימה.
(5) כמבואר בס' רצו ס"ט שהעיקר כדעשה שנשים חייבות בהבדלה (אף שחיובן מד"ס הרי תקנו להן כעין של תורה

שולחן ערוך רבנו הזקן הלכות פסח - לפי לוח "רב יומי"

- 1 **ב** יש נוהגין להטיל בתנור קרקע חדשה כדי שלא יצטרכו
2 להכשירו ע"י היסק שהחמץ הבלוע בנגו ובקירותיו הוא
3 נפלט על ידי ליבון השלהבת כשמסיקין אותו לאפות בו
4 המצות ומנהג יפה הוא ובלבד שיטילו בו קרקע עבה בכדי
5 אצבע או יותר על פני כולו אבל הטחה מועטת אינה מועלת
6 כלום שאינה מפסקת בפני גיעול חמץ הבלוע בקרקעיתו
7 הישנה שלא יצא לחוץ;
- 8 **ג** כשמכשירו על ידי היסק טוב וישר הוא לגורפו ולנקותו
9 היטב אחר ההיסק ולהמתין עד שיצטנן קצת ואחר כך
10 יחזור ויסיקוהו שנית לאפות בו המצות שאם לא יסיקוהו
11 שנית אלא יאפה בו מיד לאחר שגרף הגחלים אחר ההיסק
12 הראשון וכן אם לא ימתין בין היסק להיסק עד שיצטנן קצת
13 יש לחוש שמא לא יסיקו היטב כל כך בהיסק הראשון
14 שמסיקו להכשירו לפי שיתירא שלא ישרפו המצות שיאפה
15 בו אחר היסק הראשון או אחר היסק השני;
- 16 **ד** טפקא של חרס חדשה דהיינו כלי שמסיקין תחתיו
17 מלמטה ואופין על גבה מלמעלה מותר לאפות עליו
- מצות דכיון שהאור שולט תחתיו הוא נרתח יפה אע"פ שאין
השלהבת עולה על גביו והפת נאפית מיד ואינה באה לידי
חימוץ אבל יש לזוהר להסיק תחתיו תחלה עד שיהיה
מרותח היטב ואח"כ ידביק הפת על גביו וכן כשאופה
באלפס בלא משקה [יזהר] להסיק תחתיו תחלה עד שיהיה
מרותח היטב ואח"כ ידביק הפת בתוכה שאם ידביק הפת
מתחלה ואח"כ ירתיחנו יש לחוש שמא קודם שיהיה מרותח
היטב תחמין הפת ואפילו בדיעבד שעבר והדביק ואח"כ
הרתיח נכון להחמירו שלא לאכלה בפסח אם אפשר לו;
- ה** אם שמו מצה על הנייר בתוך התנור לאפותה עם הנייר
אין להחמיר בה בדיעבד שבדאי שלט בה חום האור
דרך הנייר ונאפית במהרה קודם שתספיק להתחמץ אבל
לכתחלה טוב לזוהר שלא לעשות כן;
- ו** טוב להחמיר ולמחות שלא יאפה חרות ברמץ וכן שלא
יאפה בחמה שיש לחוש שמא יחמיצו קודם שיתחילו
לאפות ואם עבר ואפה ברמץ מותרות באכילה ומותר לצאת

49 ומכל-מקום לכתחלה טוב שלא לצאת במצה שרוייה אלא
50 אם כן הוא זקן או חולה וקשה לו לאכול מצה יבישה או
51 שורין לו במים.

52 וצריך לזהר שלא תהא נשרית במים כ"ד שעות שכל
53 הנשרה מעת לעת נקרא כבוש והרי הוא כמבושל ואין
54 יוצאין במצה מבושלת כמו שיתבאר.

55 וצריך לזהר לשרות כזית שלם ביחד אבל אם ישרה פרוסות
56 פחותות מכזית אינו יוצא בהן ידי חובתו אם נשרו כל כך
57 עד שנתלבנו המים מחמתן שכבר נתבטלו מתורת לחם כמו
58 שנתבאר בסי' קס"ח.

59 ולא ישרה אלא במים אבל לא בשאר משקין ומי פירות ולא
60 במרק לפי שהן מפיגין את טעם המצה שנותנין בה טעם
61 שלהם ואף-על-פי שאין צריך שיטעום טעם מצה בפיו
62 שאפילו בלע מצה ולא לעסה יצא כמו שיתבאר בסי' תע"ה,
63 מכל-מקום המצה עצמה צריך שיהיה בה טעם מצה ולא
64 שיופג טעמה על ידי טעם אחר:

65 **יג** ומכל-מקום אם הזקן או החולה אי אפשר לו לאכול
66 מצה השרוייה במים שורין לו ביין או בשאר משקין
67 כדי שלא יתבטל ממצות מצה כי יש אומרים שאף היין
68 ושאר משקין אינן מפיגין טעם המצה כיון שלא נתבשלה
69 בהן אלא שנשרית בהן אבל שאר כל אדם שאכל מצה
70 השרויה בשאר כל המשקין חוץ ממים לא יצא ידי חובתו
71 וצריך לחזור ולאכול מצה אחרת בין הכזית של ברכת מצה
72 בין הכזית של אפיקומן כי העיקר כסברא הראשונה:

73 **יד** אין יוצאין במצה המבושלת לאחר אפייתה אפילו
74 בדיעבד אפילו לזקן או לחולה לפי שהבישול מבטל
75 את טעם המצה ואפילו לא נתבשלה ברותחין אלא שנפלה
76 לתוך מים חמין שהיד סולדת בו והסירה מיד הרי היא
77 נקראת מבושלת ואין יוצאין בה במה דברים אמורים
78 כשנפלה לתוך כלי ראשון אבל אם נפלה לתוך כלי שני
79 יוצאין בה שכלי שני אינו מבשל ומכל-מקום יש להחמיר
80 לכתחלה אם לא לצורך לפי שיש מסתפקין וחוששין על
81 הפת שמא היא מתבשלת אף בכלי שני כמו שנתבאר בסימן
82 שי"ח:

83 **טו** דין מצה שנאפית עם חמץ בתנור אחד או אם נגעו זה
84 בזה נתבאר בסימן תמ"ז ע"ש:

85 **טז** מצה שנתכפלה בתנור ונתדבקה שם במקום הכפל אם
86 הוא קודם הפסח אפילו בערב פסח משש שעות
87 ולמעלה מסיר מקום הכפל שיש בו חשש חימוץ כי שמא
88 לא היה חום האש יכול לשלוט בכח בין הדבקים להתחיל
89 לאפות שם מיד ונתחמץ שם קודם שהתחיל לאפות שם
90 ומסיר עוד מקום מגעו דהיינו כרוחב גודל סמוך למקום
91 הכפל כדין חמץ שנגע במצה שאוסר מקום מגעו בעומק
92 כרוחב גודל כמו שנתבאר בסימן תמ"ז ושאר המצה מותר
93 באכילה אף-על-פי שאין בה ששים נגד מקום הכפל אבל
94 מצה שנאפית בתוך הפסח ונתכפלה בתנור אפילו לא נתכפל
95 אלא משהו ממנה מחמירין לאוסרה כולה דכיון שהחמץ
96 מחובר במצה בחתיכה אחת חוששין שמא נתפשט טעם

1 בהן ידי חובתו אבל אם עבר ואפה בחמה אף-על-פי
2 שמתרות באכילה דכיון שהחום גדול כל-כך עד שיוכל
3 לאפות אין החום מניח להתחמץ אלא מיד הן מתחילין
4 להאפות, מכל-מקום אין אדם יוצא בהן ידי חובתו אפילו
5 בדיעבד לפי שהאפוי בחמה אינו קרוי לחם כלל והתורה
6 אמרה לחם עוני.

7 אבל האפוי בחום האור קרוי לחם אע"פ שאינו נאפה בתנור
8 אלא באלפס בלא משקה:

9 **ז** וכן אם נאפה בקרקע כגון טרוקנין והוא שעושיין גומא
10 בקרקע הכירה ונותנין שם קמח ומים מעורבין ונאפה שם
11 אע"פ שבלילתה רכה מאוד ואין עליו צורת פת ולכך אין
12 מברכין עליו המוציא אלא אם כן קבע עליו סעודתו כמ"ש
13 בסי' קס"ח אף-על-פי-כן אדם יוצא בו ידי חובתו בפסח
14 אפילו לכתחלה לפי שזהו לחם עוני שאין לעני תנור ואופה
15 לחמו בקרקע:

16 **ח** מצה שנאפית עד שאם פורסין אותה אין חוטין נמשכין
17 ממנה אע"פ שהיא נפרכת כשמשלטלין אותה אף-על-
18 פי-כן יוצאין בה אפילו לכתחילה אבל קודם שנאפית
19 כשיעור הזה אינה נקראת לחם אלא עיסה והאוכלה לא יצא
20 ידי חובתו.

21 ולכתחלה יש לזהר שלא להוציאה מן התנור קודם שנאפית
22 כשיעור הזה אף שיחזירנה מיד דכיון שהיא נקראת עיסה
23 יכולה היא לבוא לידי חימוץ כשהיא חוץ לתנור ואם עבר
24 והוציאה בין שהחזירה בין שלא החזירה כלל מותרת
25 באכילה ויש אוסרין אפילו החזירה מיד דכיון שהמצה היא
26 חמה יש לחוש שמא נתחמצה ברגע אחד זו שהיתה חוץ
27 לתנור כי ע"י החמימות ממהרת להחמץ אפילו בפחות
28 משיעור מיל כמו שנתבאר בסימן תנ"ט ואף המרדה
29 שהוציאה בה מן התנור אסורה כי שמא נתחמצה בעודה
30 על המרדה חוץ לתנור:

31 **ט** ולענין הלכה יש להחמיר כסברא האחרונה וכן נתפשט
32 המנהג לאסור מצה שחוטין נמשכין ממנה ואם אין
33 יכולין לעמוד עליה אם חוטין נמשכין ממנה אם לאו טוב
34 להחמיר ולאוסרה מספק ומכל-מקום אם תוחב אצבעו
35 לתוכה ואין בצק נדבק בו אין להסתפק כלל אם חוטין
36 נמשכין ממנה ואם עדיין לא קרמו פניה בידוע שחוטין
37 נמשכין ממנה:

38 **י** ואם החזירה לתנור כשהיא שלימה שלא פרסה לראות
39 אם חוטין נמשכין ממנה יש להחזירה אם קרמו פניה קצת
40 כשהוציאה ויש לסמוך בזה על סברא הראשונה שלא
41 להחזיק איסור מספק לומר שמא היה חוטין נמשכין ממנה:
42 **יא** והמרדה אם הוציאו בה מצה שהיו חוטין נמשכין
43 ממנה אין לאוסרה אלא לכתחלה שאין להוציא בה עוד
44 מצות אבל בדיעבד יש לסמוך על סברא הראשונה שלא
45 לאסור המצות שהוציא בה אחר כך:

46 **יב** יוצא אדם ידי חובתו במצה שרוייה במים לאחר
47 אפייתה והוא שלא נימוחה ואע"פ שנתמססה במים
48 לא יצאתה מכלל לחם כל זמן שלא נימוחה לגמרי

49 ומכל-מקום אם שם במקום הכפל לא קרמו פניה אסורה
50 לפי סברה האחרונה שנתבאר למעלה:

51 **כג** נוהגין במדינות אלו להחמיר [ולאסור] מצה שהיא
52 נפוחה באמצעיתה דהיינו שתפח גוף המצה ונעשית
53 כהר באמצעיתה על ידי האפייה כדרך החמץ שמתחמץ
54 ומתנשא למעלה באמצעיתה:

55 **כד** מצה שעלה עליה קרום כדרך שעולה על הפת בשעת
56 אפייה מותרת אבל אם עובי המצה נחלק לשנים וצד
57 העליון עלה למעלה ויש חלל באמצעיתה הרי זו נקראת גם
58 כן נפוחה ונוהגים לאוסרה אם החלל עלה למעלה דהיינו
59 שהצד העליון עלה גם כן למעלה עד שהחלל שנעשה
60 תחתיו גם כן הוא גבוה משטח פני המצה אשר סביביו:

61 **כה** ואין אוסרין אלא אם כן החלל הוא גדול כל כך כמו
62 אגוז לוז (שקורין האזיל נוס) או כמו אצבע גודל
63 בינוני או נאסרה כל המצה אפילו הוא קודם פסח ויש במצה
64 ששים כנגד מקום הנפוח לפי שהנפוח שבמקום אחד מגלה
65 החמץ של כל המצה שלא נתעסקו בה עסק גמור לבטל
66 התחלת החימוץ ולפיכך כשהושבוה בתנור על ידי חום
67 התנור יצא בה חימוץ לפועל ונתגלה בושחה ולפיכך
68 נתפחה:

69 **כו** ואם לא עלה החלל למעלה אלא שבתוך עובי המצה
70 יש נקב חלל כשיעור שנתבאר אוסרין מקום הנקב
71 בלבד שאותו מקום דומה למצה כפולה שאין חום האש
72 שולט שם והשאר מותר אפילו הוא תוך הפסח ואין אוסרין
73 אפילו מקום הנקב אלא כשיש בתוכו אבעבועות שקורין
74 בלעז לייך שהם סימן לחימוץ אבל אם הוא חלק מותר ואם
75 יש במצה שני נקבים כאחת נקב בתוך נקב חוששין לאסור
76 כולה:

77 **כז** וכל איסורין אלו שנתבאר במצה כפולה ונפוחה אין
78 להם עיקר בגמרא ואינן אלא מנהג שנהגו בדורות
79 האחרונים ואע"פ שאין לנו להקל בדבר שאבותינו נהגו בו
80 איסור משום שנאמר ואל תטוש תורת אמך, מכל-מקום אין
81 להחמיר בהם כמו בחמץ גמור שאוסר תערובתו במשהו
82 בתוך הפסח ודי להחמיר לאסור אותה מצה עצמה
83 שנתכפלה או שנתפחה אבל לא תערובתה:

84 **כח** וכן אין צריך להסיק ולהכשיר את התנור במקום
85 שישבה עליו המצה וכן המרדה שהוציאה בה מן
86 התנור אין לאסור אותה אלא לכתחלה אם אפשר לו באחרת
87 כמו שנתבאר בסימן תנ"א וכן בשאר כל הכלים שנשתמשו
88 בה ובלעז ממנה:

89 **כט** וכן אם עבר עליה הפסח מותרת באכילה שהרי אין
90 בה אלא חשש חימוץ וספק חמץ שעבר עליו הפסח
91 מותר כמו שנתבאר בסי' תמ"ח:

חלק ג סימן תסא, דיני אפיית המצה ובאיה מצה יוצא ידי חובתה:

א אין נקרא חמץ בלשון התורה אלא עיסה שנילושה
במים ונתחמצה על ידי שאור או שהניחה בלא עסק

1 החמץ בכל המצה ואף-על-פי שיש במצה ששים נגדו אינה
2 מתבטל בתוכה שחמץ בפסח במשהו אבל אם מקום הכפל
3 הזה נתחבר בתנור במצה אחרת אפילו הן נושכין (עיי' סי'
4 תנ"ז) אינו אוסר את כולה ודי בנטילת מקום מגעו כרוחב
5 גודל לפי שהנשיכה אינה מחברת אותן להיות כחתיכה אחת
6 ממש:

7 **יז** ואם מקום הכפל הוא משוח בשומן ונגע במצה אחרת
8 חמה שהיד סולדת בו וכן אם אותה מצה שנגעה בה
9 היא משוחה בשומן במקום מגעה אע"פ שמקום הכפל אינו
10 משוח הרי הוא אוסר את כולה כדין ככר חמץ שנגע בככר
11 מצה ואחד מהן משוח בשומן שנתבאר בסימן תמ"ז ע"ש
12 הטעם:

13 **יח** אבל אם מצה זו שנתכפלה נגעה במצה אחרת שלא
14 במקום הכפל אלא מקצתה השני שלא נתכפלה נגעה
15 במצה אחרת אפילו שתיהן משוחות בשומן אין צריך ליטול
16 במקום מגעה אלא כדי קליפה בלבד לפי שטעם הבלוע אינו
17 יוצא מחתיכה לחתיכה בלא רוטב אפילו שתיהן שמינות
18 אלא אם כן האיסור עצמו הוא שמן כמו שנתבאר בסי' תמ"ז
19 ע"ש הטעם ואפילו אם שתי מצות הללו נתחברו בתנור עד
20 שנשכו זו בזו אין הנשיכה מחברתן להיות כחתיכה אחת
21 ממש אלא כשתי חתיכות שנגעו זו בזו ואין איסור הבלוע
22 יוצא מחתיכה לחתיכה בלא רוטב:

23 **יט** במה דברים אמורים כשנתחברו זו בצד זו דהיינו
24 שעובי מצה זו נתחבר לעובי מצה זו אבל אם מקצת
25 מצה זו היה מונח בתנור על מקצת מצה זו אע"פ שלא
26 נתחברו זו לזו אלא שהיו דבוקין זו לזו דהיינו שהיו מונחין
27 בתנור זו על גב זו ממש בלי שום הפסק אויר בינתיים
28 שתיהן אסורות לפי שמקום הדבוק יש לו דין מצה כפולה
29 שאין האש שולט שם והוא אוסר את כל מצה זו ואת כל
30 מצה זו שהוא מחבר לשתיהן ואם הוא קודם הפסח מסיר
31 מקום הדבוק עם רוחב גודל ממצה זו ורוחב גודל ממצה
32 זו:

33 **כ** ולכתחלה יש ליוהר שלא יגעו המצות בתנור אפילו זו
34 בצד זו לפי שבמקום נגיעתן אין חום האש שולט שם
35 אבל בדיעבד מותרת אפילו נשכו זו בזו דכיון שחום האש
36 שולט בכל שטח המצה מלמטה ומלמעלה היא נאפית יפה
37 ואינה באה לידי חימוץ:

38 **כא** כשמסיר מקום הכפל עם מקום מגעו ממצה כפולה
39 בתוך הפסח או בערב פסח משעה ששית ולמעלה טוב
40 להחמיר ולשרפם אם אפשר לו אע"פ שאין חמץ ברור אלא
41 חשש בעלמא:

42 **כב** אין אוסרין מצה כפולה אלא כששני צידי הכפל הם
43 דבוקין זה לזה דהיינו מונחין זה על גב זה ממש בלי
44 שום הפסק אויר בינתיים שאז יש לחוש שמא אין חום האש
45 שולט שם אבל אם אינן דבוקין ממש אלא שהן סמוכין זה
46 לזה אע"פ שכמעט הן דבוקין אין לאוסרה אפילו הן בתוך
47 הפסח דכיון שיש מעט הפסק ביניהם חום האש שולט שם
48 יפה ומתחיל לאפות שם קודם שיספיק להתחיל להחמין

ג וכל זה כשלא נתערב בהם שום מים בעולם אבל מי
 פירות שנתערב בהם מים אפילו כל שהוא הרי אלו
 מחמיצים ע"י המים שבהם חימוץ גמור שחייבים עליו כרת
 ולא עוד אלא שהם ממהרים להחמיץ העיסה יותר ממים
 לברם שהמים לברם אין מחמיצין את העיסה שנילושה בהם
 אלא אם כן שהתה שיעור מיל בלא עסק אבל עיסה
 שנילושה במי פירות עם מים ממהרת להחמיץ אף אם לא
 שהתה שיעור מיל בלא עסק לפיכך אסרו חכמים ללוש בהם
 עיסה לפסח שקשה לשמרה מחימוץ ואם עבר ולש בהם
 צריך לאפותה מיד (אחר גמר הלישה והעריכה) שאף
 שעיסה הנילושה במים לבד יכול להשהותה כל היום שאינה
 באה לידי חימוץ על ידי כן אם עוסק בה עסק גמור אבל
 עיסה זו שממהרת להחמיץ אינו רשאי להשהותה כלל (אחר
 גמר הלישה אלא יעריכנה) ויאפנה מיד ואם עבר ולא אפה
 מיד אף על פי שעסק בה עסק גמור אסורה באכילה אבל
 מותרת בהנאה או להשהותה עד לאחר הפסח כל שלא
 שהתה שיעור מיל בלא עסק:

חלק ג סימן תסב דין מי פירות אם מחמיצין:

עד שנתחמצה מאליה או אפילו נתחמצה על ידי דבר אחר
 שאינה מינה כגון על ידי שמרי יין שנתייבשו השמרים
 בתנור הרי זה חמץ גמור וחייבין עליו כרת שנאמר כי כל
 אוכל מחמצת ונכרתה וגו' ולא נאמר כי כל אוכל חמץ
 [אלא] לרבות נתחמצה מחמת דבר אחר.

אבל עיסה שנילושה במי פירות אפילו שהתה כל היום בלא
 עסק עד שנתפחה אין זה חמץ ומותר לאכלה בפסח אבל
 אינו יוצא בה ידי חובתו בין בלילה הראשון בין בליל יום
 טוב שני של גליות מפני שהיא מצה עשירה והתורה אמרה
 לחם עוני ועוד שאין יוצאין אלא במצה שהיתה יכולה לבא
 לידי חימוץ אם לא היה משמרה מחימוץ כמו שנתבאר בסי'
 תנ"ג:

ב וכל המשקין שבעולם שאינן מתולדות המים שיתבאר
 בסי' תס"ו הם נקראים מי פירות כגון היין ושמרי היין
 והשמן ומי תותים ורימונים ושאר כל הפירות ואפילו משקין
 שאינם באים מפירות כגון החלב והדבש ומי ביצים וכיוצא
 בהם הם בכלל מי פירות לענין זה ואפילו משקים חמוצים
 כגון מי תפוחים חמוצים וכיוצא בהם אם לש בהן עיסה
 אע"פ שנתחמצה מהם מותרת שאין זה חמץ שאסרה תורה:

לְקוּטֵי תוֹרַה' פִּרְשַׁת תּוֹרִיעַ – הַפְרָשָׁה הַחֲסִידִית

אִשָּׁה כִּי תִזְרִיעַ

ש"בִּשְׁעָה שֶׁבְּשׂוּרָהּ הַמְּלֹאכִים שֶׁעֲתִידָה שֶׁתֵּלֵד בּוֹ זָכָר –
 פִּירְסָה נְדָה" – בְּחִינַת גְּבוּרָה. וְגַם אָמְרוּ רַז"ל, ש"אֲבָרְהָם
 צָוָה לְתֵת לָהֶם סֵלֶת וְהָיָא נְתִיבָה קְמָחַ, מִכָּאֵן שֶׁאִשָּׁה
 עֵינֶיהָ צָרָה בְּאוֹרְחֵיהֶם". וְהִינּוּ לְפִי שֶׁהָיָא מִבְּחִינַת גְּבוּרָה.
 וְהָנָה בְּנֹלָד שְׁנֵיהֶם מִזְרִיעִים. וְכִמְאָמַר רַז"ל: "לוֹבֵן –
 מִן הָאֵב, שְׁמַמְנוּ – עֲצָמוֹת, וְגִידִים וּמוֹחַ כֹּי, אוֹדֵם – מִן
 הָאֵם, שְׁמַמְנוּ – עוֹר וּבָשָׂר כֹּי", וְלִכְאוּרָה יִפְלֵא אִיךָ
 מִתְאַחֲדִים ב' הַשְּׁפָעוֹת אֵלּוּ – שֶׁהָרִי חָסֵד וְגְבוּרָה הֵם ב'
 הַכְּבִים, וּמִיָּם מִכְּבִים אֵשׁ?
 אִךְ הֶעֱנִין, כְּנֹדָע שֶׁהִי סְפִירוֹת פְּלוּלִים כֹּל אֶחָד מֵהֶן
 מְכּוּלֵן. וְיֵשׁ בְּחֶסֶד: חֶסֶד־שֶׁבְּחֶסֶד, וְגְבוּרָה־שֶׁבְּחֶסֶד,
 וְתַפְאֲרַת־שֶׁבְּחֶסֶד כֹּי. וְכֵן בְּגְבוּרָה יֵשׁ: חֶסֶד־שֶׁבְּגְבוּרָה,
 גְּבוּרָה־שֶׁבְּגְבוּרָה כֹּי. וְכִמּוֹ שֶׁנִּתְבָּאָר בְּעֵנֵין סְפִירַת הָעוֹמֵר,
 שֶׁהֵם ז' מִדּוֹת וְכֹל אֶחָד פְּלוּל מִז'.

אִשָּׁה כִּי תִזְרִיעַ וַיֵּלְדָה זָכָר כו" (ויקרא יב, ה.)
 וְאָמְרוּ רַז"ל (בְּבִרְכוֹת דָּף ס', עַמּוּד א'. נְדָה דָּף ל"א, א'):
 "אִשָּׁה מְזַרְעַת תַּחֲלָה יוֹלְדַת זָכָר כו". וְזֶה פְּלֵאֵי,
 וְהַפְּלוּסוֹפִים נִדְחְקוּ לִישֵׁב – כִּי לְפִי שֶׁאִשָּׁה מְזַרְעַת
 תַּחֲלָה, הָרִי טַפַּת הַזָּכָר בָּאָה בְּאַחְרֻנָּה וְעֵילָאָה גְּבַר. מִה
 שֶׁאֵין בּוֹן אִם הָאִישׁ מְזַרֵּעַ תַּחֲלָה כו'.
 וְאִמְנָם בְּאִמַּת הוּא דוֹחַק גְּדוֹל בְּפִירוּשׁ לְשׁוֹן "אִשָּׁה
 מְזַרְעַת תַּחֲלָה", דְּמִשְׁמַע – שְׁמַמְנָה דְּקוּקָא בְּא הַזְרַעַת
 הַזָּכָר, וְלֹא עַל יְדֵי שֶׁהַזָּכָר מְזַרֵּעַ לְבִסּוּף כו'.
 וְעוֹד, דְּאָמְרוּ רַז"ל סוּף פֶּרֶק ג' דְּנִדְוָה: גְּבִי דִינָה כְּתִיב
 (בְּרַאשִׁית ל"ד, ה'): "בְּתוֹ" – בְּתוֹ שֶׁל יַעֲקֹב; וְגְבִי הַשְּׁבָטִים כְּתִיב
 (בְּרַאשִׁית ל"ד, ב'): "בְּנֵי לְאֹה" – כִּי "אִשָּׁה מְזַרְעַת תַּחֲלָה כו".
 אִם כֵּן מִשְׁמַע, שְׁמַמְרַע הָאִשָּׁה דְּקוּקָא נּוֹלֵד הַזָּכָר. וְדִי
 לְמַבִּין. (וְכֵן הוּא בְּמִדְרַשׁ רַבָּה תּוֹרִיעַ, סוּף פֶּרֶשָׁה י"ד: "הַזָּכָר מִן
 הָאִשָּׁה כו". עֵין שֶׁם).
 וְהֶעֱנִין, כִּי הַזָּכָר הוּא בְּחִינַת חֶסֶד בְּדְכִתִּיב (תְּהִלִּים צ"ח,
 א'): "זָכָר חֶסֶד", וְנִקְבָּה הִיא בְּחִינַת גְּבוּרָה "דִּינָא
 דְּמַלְכוּתָא – דִּינָא". וְכִמְאָמַר רַז"ל עַל שָׂרָה אִמְנוּ

2. (תהלים א, ב).

1. וְאֵינִי אֶתִּירָה לוֹ לָאָב וְהוּא יִתֵּן לִי לְבוֹ. אֲשֶׁר בְּהַעֲוֹתוֹ, וְהִכְחִיתוּ בְּשִׁבְטֵי
 אֲנָשִׁים" (שמואל ב' ז, יד).

13 נקבה".
 14 ואם כן, יהיה לשון הפסוק נחא כפשוטו: ש"אשה כי
 15 תזריע, תלד היא על ידי זה ממש זכר, ולא כפירוש
 16 הפלסופים מחמת שזרע הזכר בא לבסוף כו', שאין זה
 17 במשמע לשון הפסוק כלל.
 18 ועל פי קבלה, הזכר הוא נמשך משם מ"ה, והנקבה
 19 משם ב"ן. והנה מ"ה כלול גם כן מב"ן, וגם שם ב"ן
 20 כלול ממ"ה. והשפעת הדכר הוא בחינת ב"ן דמ"ה.
 21 ולפי שהשפעה זו היא בחינת שם ב"ן, לכן יולדת נקבה.
 22 ואמנם אשה שהיא שם ב"ן - מזרעת ומשפעת בחינת
 23 מ"ה הכלול בב"ן. ולפי שהוא בחינת מ"ה לכן יולדת
 24 זכר:
 25

1 ג, יב: "את אשר יאהב ה' - יוכיח". ולהיפך: חסד
 2 שבגבורה היינו האם שמשפעת לבנה כל טוב ומניקתו
 3 הרבה כו', ואין זה טובתו כלל.
 4 והנה, ביחוד וזיווג - האב משפיע מבחינת הגבורה
 5 שבו, והאם שהיא מגבורה, משפעת מבחינת החסד
 6 שבה, ולכן יכולים להתחבר יחד. אבל אילו היה האב
 7 משפיע מחסד שחסד, והנקבה מגבורה שבגבורה -
 8 באמת לא היו מתחברים כלל.
 9 ומעתה יובן גם כן ענין הנ"ל ד"אשה מזרעת תחלה
 10 יולדת זכר כו'", שהרי השפעתה היא מבחינת חסד דוקא,
 11 לכן יולדת זכר שהוא מחסד. מה שאין כן "איש מזריע
 12 תחלה", הרי השפעתו מבחינת גבורה, לכן "יולדת

עולם לאבסדרה הוא דומה

26
 27 צמצום הוא מחמת הגבורות המגבילים, וגם הכלים הם
 28 מבחינת גבורות. וזהו בדרום דוקא, לפי שעצמו חסד,
 29 על כן נתבללה בו הגבורה המצמצמת כו'.
 30 אבל בצפון שעצמו גבורה, על כן נתבלל בו החסד.
 31 ולכן הוא קר, כי הקרירות הוא חסד. אלא שאף על פי
 32 כן עצמו גבורה, היינו תוקף הקרירות המגלד ומקריש.
 33 ולכן יש מים בצפון, שהמים נמשכים מן החכמה מקור
 34 החסדים. ונקרא "ים החכמה" - פח ומקור הלחות -
 35 במוח; ומקור החמימות - בלב, רשפי אש", "אני בינה,
 36 לי גבורה כו'" (משלי ח, יד).
 37 מה שאין כן בדרום - יבשות. ומכל מקום יש בו
 38 נהרות. והגן עדן הוא ב"קו השנה", כי עצמו - חסדים
 39 כו'. וגם זה גופא מה שהקרירות בחסד והחמימות
 40 בגבורה, הוא על ידי חילוף.
 41 כלל דמילתא, שזהו עיקר התיקון שתיקן המאציל
 42 יתברך בעולמו - להיות עירוב חסד בגבורה וגבורה
 43 בחסד כדי שיתקיים העולם. וזולת זה לא היה קיום

27 "עולם לאבסדרה" הוא דומה, ורוח צפונת אינה
 28 מסובבת במחיצה" (בבבא בתרא דף כ"ה, סוף עמוד א').
 29 הנה בדרום הוא תוקף החום, ולכן הכושים שחורים;
 30 וגם אינו מיושב. אבל בצפון הם אנשים לבנים; ובו עיקר
 31 הישוב של ע' אומות.
 32 והנה דרום הוא חסד, וצפון - גבורה, "מצפון תפתח
 33 כו'" (ירמיהו א, יד); כי מזרח נקרא פנים, "קדמה" (בראשית
 34 כה, ו), ומערב - אחור, ודרום - ימין, וצפון - שמאל.
 35 ונדע, שחסד וגבורה מתבללים זה מזה - ויש גבורה
 36 בחסד וחסד בגבורה. ולכן הדרום שהוא חסד יש בו
 37 גבורה - היינו תוקף החום. ושהוא קשה לאדם. עין בגמרא
 38 פרק י"ח דשבת, דף קכ"ט, א'. ועין בתוספות, פרק ג' דכתובות, דף
 39 ל', דבור המתחיל "הכל"י⁸, בשם המודרש רבה, גבי "תשתזיב
 40 משרבא".
 41 והוא בא מסיבת הצמצום של הרקיע המסבב העולם,
 42 שמעבב ומוזע מלהיות אור השמש מתפשט בכל
 43 העולם, אלא שאיר בתוקף אל מקום שזורח. וכל

8. ונשם בגמרא: הכל בידי שמים חזק מ'צינים פחים' שנגמור (משלי
 כב, ה): "צינים פחים בדרך עקש, שומר נפשו ירחק מהם".
 ובתוספות: "ואם תאמר, והא פחים בידי שמים הוא, כדאמרין
 בגמראשית רבה בפרשה ט"ו (ויקרא רבה פרשה טו, ח): אמר ליה
 אנטונינוס לרבי: צלי עלי. אמר ליה רחמנא שיןבא מציתנא. אמר ליה:
 דא צלותא ריזא? יתיר חד כסו - וצינתא אולא. אמר ליה: תשתזיב
 מטורבא. אמר ליה: הא כדו צלותא דכתיב (תהלים יט, ז): 'אין נסתר
 מחמתו'.
 ויש לומר דקרא כתיב בעוברי דרכים או במלחמה כדרך שהמלכים
 עושים. בדרך אין אדם יכול ליהרר מן החום, אבל אם רוצה לישב
 בביתו יכול להזהר - שישב בבית של אבנים או יבנס במרתף.
 9. 'שימני כחותם על לבך... רשפי רשפי אש' (שיר השירים ח, ו).

3. (ויכח שנתבאר לעיל סוף דבור המתחיל "קול דוד", בענין האבות
 והאמהות).
 4. (ועין מענין "אשה כי תזריע" בזהר חלק ג', פרשת תזריע: מ"ב, ב. מ"ג, ב.
 מ"ה, ב.).
 5. (שאין לה דופן רביעית. (רש"י)
 6. ורש"י
 7. ונשם: אבלט אשכזיה לשמואל דגני בשמשא. אמר ליה: תכימא
 דיהודאי. בישא מי הוי טבא? (- חום השמש שהוא קשה לאדם - כלום
 מטיב לזי) אמר ליה: יומא דהקזח הוא. ולא היא. אלא איבא יומא
 דמעלי בה שמשא בכזיה שמתא. יומא דנפלה ביה תקופת תמוז, וסבר
 לא איגלי ליה.

6 המחיצה של הרקיע המצמצם הוא מגבורות דוקא,
 7 ובצפון, להיות שבו מתפשטים החסדים דחכמה לכן הוא
 8 פתוח. ודי למבין. ועל בן הוא קר, להיות כי השמש
 9 מתפשטת אנה ואנה ולא בכדרום¹⁰;

1 לעולם כלל, כי אם הצפון שהוא גבורה בעצם, לא היה
 2 בו חסד כלל – לא היה מתקיים. ולכן הוטבע בו חסד.
 3 וכמו "אשה מורעת תחלה יולדת זכר, ואיש מוריע
 4 תחלה כו". כמו שנתבאר במקום אחר.
 5 ולכן גם בן "רוח צפונית אינה מסובבת במחיצה": כי

נתן להוריד את כל הדרושים ב'תורה'אור' ו'לקוטי תורה' לפרשת השבוע ההסידית
 מנקדים, מפסקים ועם פתיחת ראשי התיבות בכתובת: docs.com/LikutayTorah

– "והיה אם שמוע", שהוא גם כן מענין מה שכתוב בזהר "דאחליפו דוקתיהו כו".

וענין עוד מענין "רוח צפונית אינה מסובבת", בזהר פרשת קרח, דף קע"ח, ב'. והוא ענין אחר ממה שכתוב כאן.

וענין ב'לקוטי תורה' (להאריז"ל), ביחזקאל, דבור המתחיל "ענין תחזקאל". וענין מה שנתבאר בפרשת וישב בדבור המתחיל "בכ"ה בכסליו", בפירוש "צפונה לפני הנה" (ויקרא א, יא). וענין בפירוש הרמ"ז בזהר ריש פרשת צו).

10. (וענין בזהר פרשת ואנא, דף כ"ד עמוד א'. וב'זהר הרקיע', וב'אשל אברהם', וב'מקדש מלך' שם. וענין ב'אגרת הקדש", בדבור המתחיל "מה רב טובך אשר צפנת כו".

וענין עוד בזהר פרשת במדבר, דף ק"ח, ב'. ודף ק"כ, עמוד א'. ובפרשת וישב, דף קפ"ו, ב' על פסוק "העירותי מצפון כו". ובפרשת תרומה, דף קנ"ד, ב' בענין "שלקון בצפון". ודף קל"ה, א': "קמה דאת אמר: 'מצפון זקב' כו". וענין שם.

וענין מה שנתבאר במקום אחר, בענין שם מ"ב וע"ב שבפרשת "שמוע"

ב.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא דובער – אדמו"ר האמצעי

שערי תשובה

24 והוא במ"ש אלקי אברהם כו' הגדול כו' שברכה
 25 ראשונה הוא במקור החסד דאברהם ומסיים מגן
 26 אברהם בחי' מקיף דימין כמשל המגביה משא יותר
 27 מכפי כחו המצומצם שבא מצד בחי' המקיף שבהעלם
 28 ואמנם רוב עוז ותעצומות כח יתירה במקיף זה להגביה
 29 אין זה רק ע"י בחי' תגבורת דקו השמאל והוא בברכה
 30 שניה דאתה גבור לעולם שם אגל"א שבזה רב להושיע
 31 בימין הרבה יותר מכפי כח הימין עצמו לפי שנכלל בו
 32 כח קו השמאל דיצחק כענין עקידת יצחק שע"י נתחזק
 33 כח החסד דאברהם יותר וע"כ מכלכל חיים בחסד לבא
 34 בכלים מכלים שונים וכמו המזון ששורשו בגבורה
 35 שבחסד וזהו שולחן בצפון וכן תח"ה וגבורות גשמים
 36 כו' שיורדים בגבורה שבחסד וזהו מי כמון בעל גבורות
 37 שבחסד לגבור חסדו מפני שנכלל שמאל בימין (וכמ"ש
 38 במ"א בענין ד' שנכנסו לפרדס שהיה רק כדי להגביר
 39 החסדים על הגבורות בשורש הראשון שלהם בבחי'
 40 הכת"ר וזהו ענין יהש"ר מברך כו') והיינו פי' נאדרי
 41 בכח והוא עכשיו כל זמן הגלות ע"י ק"ש ושמ"ע
 42 ומצות מעשיות שימין מקרבת אחר שמאל דוחה כו'
 43 והוא מ"ש שמאלו תחת ראשי ולא תחת לראשי כן לפי
 44 ערך ימינו תחבנני שז"ש ימינך נאדרי בכח שהוא לפי
 45 ערך התכללות הגבורות דנוקבא בהעלאת מ"ן כך ערך
 46 המשכת מ"ד ממקור החסדים דדכורא להגביר על

1 (מ) וזהו ימינך ה' נאדרי בכח כו' ב' פעמים ימין לנגד
 2 ב"פ שמאל שבשמאל דוחה דמקבל ושמאל
 3 דוחה דמשפיע שז"ש שמאלו תחת ראשי ושמאלו תחת
 4 לראשי ובשניהם א' וימינו תחבנני והן ב"פ ימין שא'
 5 כאן ימינך ה' נאדרי בכח וימינך ה' תרעץ אויב להבא
 6 דוקא וימינך ה' נאדרי בכח עכשיו והענין דעכשיו כל
 7 היחודים העליונים הוא במצות מעשיות שהן בבחי'
 8 יחוד קוב"ה ושכינתיה בחי' זו"נ והן רמ"ח תיבין דק"ש
 9 כו' כנ"ל אבל ימינך ה' תרעץ אויב להבא הוא לע"ל
 10 אחר כל הבריורים דרפ"ח כו' שע"י המצוות אז אמר
 11 תרעץ אויב ולכאורה אין זה מובן מאחר שיבוער אז כל
 12 הרע מכל וכל למה צריך לימין זה לרעוץ אויב כו'
 13 מאחר שלא יהיה אויב ה' המנגד כלל אך הענין הוא
 14 דימינך ה' נאדרי בכח הענין הוא תוקף ועוז כח
 15 התגבורת החסדים דימין על בחי' הגבורות שבקו
 16 השמאל כי כח השמאל נכלל בימין והיינו התגבורת
 17 הימין במה שנוסף בו התכללו' כח השמאל והוא בחי'
 18 גבורה שבחסד שאז החסד בעוז ותוקף גדול ביותר
 19 משיעור כח עצמו וזהו נאדרי בכח של השמאל כו'.
 20 וביאור הדברים להיות שע"י בחי' שמאל דוחה נמשך
 21 בחי' ימין מקרבת וכמו בשמו"ע באדני שפתי כו' כי
 22 אין מלה בלשוני בתכלית השפלות דשמאל דוחה
 23 שבמקבל כנ"ל ע"י נמשך מקור החסדים שבקו הימין

20 ויפלו וינסו כו' אבל לא שנתרוצצו לגמרי באופן שלא
 21 יהיה להם תקומה לעולם רק לע"ל דכתיב תרעץ אויב
 22 שהוא ע"י בחינת מקיף הב' דימין העצמות שכולו ימין
 23 וכמ"ש לית שמאלא בהאי עתיק יומין משום דלע"ל
 24 כתיב ועתיק יומין יתיב כו' דלא תשתני כלל מצד כח
 25 הדין אשר בקו השמאל לעולם שזהו למעלה
 26 מהתכללות השמאל בימין וכמ"ש אך טוב לישראל יום
 27 שכולו טוב שכולו ארוך כו' (ואז גם דק שבדקות שברע
 28 יפול או כמש"ל ישחוט ליצה"ר כו' והיינו גם שיורי
 29 הז' מלכים הגסים לפי פי' הא' דלעיל) והיינו תרעץ
 30 להבא דוקא אחר תשלום הביורורים דרפ"ח שע"י
 31 המצוות שאינו רק להבדיל ולגרש אבל תרעץ לחלקים
 32 קטנים שלא יוכלו להבנות לעולם הוא ע"י ימינו העצמי
 33 שאחר שמאלו העצמי שהוא בחי' שמאל דוחה דמקבל
 34 בבחי' ביטול העצמות מכל וכל שבא מצד רוממות
 35 עצמותו דוקא והיינו כמו ענין תדבקון שבנפ"א שהוא
 36 כדוגמא שיהיה לע"ל כנ"ל (בפ' לח) שלזה אמר
 37 תדבקון בנו"ן פשוטה שנו"ן פשוטה זה תרעץ אויב כמו
 38 ימין ה' הב' שתרעץ אויב והכל א' וד"ל:

שער התפילה. אחרי ה"א תלכו. מג"פ

קונטרס קטן בענין בחירה

1 הגבורות ולהמתיקן (כמ"ש במ"א בענין עיני כל אליך
 2 ישברו להמתיקן כו') אבל ימין ה' תרעץ אויב להבא
 3 הוא ימין הב' שלאחר שמאל דוחה דמשפיע בבחי'
 4 ביטול המציאות לגמרי כמ"ש למעלה בענין ואותו
 5 תיראו בבחי' שוב שאחר הרצוא כמו ויעמדו מרחוק כו'
 6 ואחר שמאל דוחה כזה שעומד מרחוק כמו בזמן הגלות
 7 דכתיב הסתר אסתיר פני כו' ומרחוק מאד עומדים כנ"י
 8 רק אעפ"כ מרחוק זה ה' נראה להם עכשיו בעול מצות
 9 בפו"מ דוקא בהסתר ולבוש שק דנוגה כו' ולע"ל יהיה
 10 בחי' ימין מקרבת שאחר שמאל דוחה זה והוא מ"ש
 11 שלא יכנף עוד מוריך בלבושים וכו' והיו עיניך רואות
 12 כו' וראיה זו יהיה ע"י הזדככות הלבושים דמצות
 13 דעכשיו כו' וכל שאינו בהסתר פנים עכשיו בקיום
 14 המצות אינו זוכה בגילוי פנים העצמית אשר עין בעין
 15 כו' כמ"ש ואמר ביום ההוא הנה אלקינו זה כו' ואז
 16 נאמר ימין ה' תרעץ אויב כי יש ב' מקיפים א' שמדחה
 17 ומגרש החיצונים כמו קומה ה' ויפוצו כו' וכן יתפרדו
 18 כו' שלא יהיה בהם קומה שלימה רק יתפרדו ויפוצו
 19 כמו עכשיו בשעת היחוד דשמו"ע בפב"פ שנפוצו

ג.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא מנחם מענדל - אדמו"ר ה'צמח צדק'

מאמרי הצ"צ תרי"ד-תרט"ו

18 בטח בדד עין יעקב, וזהו כמ"ש הוי' בדד ינחנו שהוא
 19 בחי' בדד כמו עד שלא נברא הי' העולם הי' הוא ושמו
 20 בלבד, וזהו בחי' יעקב יו"ד עק"ב, יוד בחי' חכ' בחי'
 21 ראי' בחכ' אתברירו לברר בחי' עקב, ואח"כ יגיע
 22 לבחי' ע' דיעקב שהם פנימי'.
 23 וזהו שבע שנים מתחילה המועט שהם בירור המדות,
 24 כי שרש המדות למעלה מן השכל והשכל הוא
 25 מורה הנוראה למדות זה לאהוב וזה לשנוא, הגם
 26 שהמוח שליט על הלב אבל באמת שרש המדות שבלב
 27 למעלה מן השכל שבמוח והמדות הוא עיקר האדם,
 28 וזהו יפה כח הבן מכח האב מחמת ג' שותפי' באדם
 29 והקב"ה נותן בו נשמה ומחמת יפה כח הבן מכח האב
 30 כי המדות הן בנים כי הם נולדי' מן השכל אבל מחמת
 31 שרשם הם גבוהים מאוד נעלה, ואח"כ ארבעים ומאת
 32 שנה שזהו ב"פ ע', והעיקר החילוק שיעקב הוא בחי'
 33 פנימי' לפיכך חי ב"פ ע' אבל דוד לא הי' רק פעם א'
 34 ע' בחי' ראי'. וזהו ויחי יעקב כמשארז"ל יעקב לא

1 וזהו ענין ע' שנין דדוד שאולין מאדה"ר וגם מהאבות
 2 ולכאורה זה לפלא כי זה ב' פעמים ע' והוא לא
 3 חי רק פעם א' ע', ע' בנחל קדומים בפרשה ויגש על
 4 פסוק ויאמר יוסף כו' אני יוסף העוד אבי חי, והענין
 5 הוא כי הע' שנין דאה"ר הוא אחר חטא עה"ד כי קודם
 6 החטא לא הי' שנים קצובי' במספר ועכשיו אחר החטא
 7 הם קצובי' אלף שנה רק ע' שנין שאולין לדוד כי דוד
 8 הוא בחי' מל' וזהו מל' מלכות כ"ע בחי' מל' מקור
 9 העולמות ולית לי' מגרמי' כלום רק מה שמקבל מהז'
 10 מדות היא מביאה לידי גילוי בעולמות, וזהו ענין ע'
 11 הא' שהוא בחי' ראי' המציאות, ועי"ז יבוא ויגיע לע'
 12 הב' שהוא בחי' עוה"ב וראי' דעכשיו בג"ע וזהו בחי'
 13 ראי' הב', וזהו הע' של האבות כי אברהם שאל לו ה'
 14 שנים שהם בחי' ה"ח מקור כל החסדי' העליוני', ויעקב
 15 שאל לו כ"ח גימ' כח וכמ"ש ועתה יגדל נא כח אדני,
 16 ויוסף שאל לו ל"ז כנגד שלושים מדות ועל ג' מדות
 17 כלול מעשר שהם שלושים, וזהו רק מדות רוחני' וזהו

- 1 מת, ויחי יעקב בארץ מצרים וגבולים שהן המדות, 4
 2 וע"י בירור המדות בא לידי שבע עשרה שנה בגימ' 5
 3 טוב שזהו ראי' חב', וזהו החפץ חיים אוהב ימים שהם

ויחי יעקב

ד.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שמואל - אדמו"ר מוהר"ש

תורת שמואל - תרל"ב

- 1 והנה איתא בירושלמי ע"פ וחמושים עלו בני 8
 2 ישראל מארץ מצרים, אלו חמשה כלי זיין 9
 3 דקחשיב תנא במשנתנינו. וצ"ל הלא הקב"ה הוציאם 10
 4 ממצרים ולמה היו נצרכים לכלי זיין. אך דהנה 11
 5 החמשה כלי זיין יש גם בעבודה ברוחניות ג"כ. 12
 6 ובכדי להבין מהו ענינם ברוחני צ"ל מאמר רז"ל 13
 7 ע"פ רוממות אל בגרונם וחרב פיפיות בידם, כל
- 8 הקורא ק"ש על מטתו כאילו אוהו חרב של שתי 9
 9 פיות בידו. וצ"ל מהו השתי פיות, ולמה נצרכים 10
 10 לחרב של שתי פיות דוקא. והנה בזהר איתא שהחרב 11
 11 הוא שם הוי', רישא דחרבא דא אות יו"ד, גופא 12
 12 דחרבא וא"ו, שתי פיות שתי ההי"ן, נרתקו שם אד'. 13
 13 וצ"ל מה שייכות יש להחרב עם שם הוי' ומפני מה 14
 14 נק' שני ההי"ן שתי פיות.

לא יצא איש לא בסייף

בס"ד. פ' בשלח. תרל"ב.

ה.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שלום דובער - אדמו"ר מוהרש"ב

שיעורים בהמשך המאמרים - תער"ב

- 1 וזהו פירוש הפסוק: עדות לישראל דבח שליטה וממשלה 21
 2 זו הוא בנשמות ישראל דוקא, וכוח זה הקיים בישראל 22
 3 הוא עדות על בחינת אור-איין-סוף סתימא דכל סתימין 23
 4 (סתום מכל הסתומים, נעלם מכל הנעלמים), שיש 24
 5 בנשמות בחינה זו שעל ידי זה יש בהם כח השליטה 25
 6 והממשלה הנזכרת לעיל, - כלומר, הסיבה שישראל 26
 7 נקראים "עדות" היא כיון שיש בהם את בחינת הרצון 27
 8 שלמעלה מטעם ודעת שהוא עדות לאור הסובב, האין 28
 9 סוף ממש. 29
 10 וגם שעל ידי זה שישראל מעוררים בעצמם רצון זה, 30
 11 נמשך מלמעלה גילוי רצון העליון, 31
 12 ובפרט שעל ידן התגלות בחינת רעותא דלבא 32
 13 שממשיכים גילוי בחינת רצון העליון, - כלומר, לא רק 33
 14 עצם ההמשכה נעשית על-ידי הרעותא דלבא, אלא גם 34
 15 גילוי ההמשכה. היינו בחינת אור-איין-סוף הסתום 35
 16 ונעלם, ובנודע דלית מחשבה תפיסא ביה כלל אין שום 36
 17 מחשבה של שכל שיכולה לתפוס באין סוף, אבל נתפס 37
 18 איהו - האין סוף ממש - ברעותא דלבא - רצון הלב 38
 19 שלמעלה מטעם ודעת - בו'. 39
 20 וזהו פעולת המקיף הפרטי דבחינת כתר דאצילות
- 21 שפועל בנשמות ישראל להיות בהם בחינת רעותא דלבא 22
 22 הנזכר לעיל - כיון שנשמות ישראל מושרשים ונמשכים 23
 23 מהכתר דאצילות (שלא כשאר הנבראים), נמשכת בהם 24
 24 בחינה זו. 25
 25 במאמר המוסגר מבאר הרבי נ"ע, כי דרגה זו היא באופן 26
 26 של מקיף, אף שבחינה זו היא הנשמה' שהקדוש ברוך 27
 27 הוא נותן באדם ונשמה' היא חיות פנימית. 28
 28 (ועם היות שזהו מה שהקדוש-ברוך-הוא נותן בו נשמה 29
 29 והיא נשמה דנפש רוח נשמה בנזכר לעיל, - לכאורה, 30
 30 דרגת הנשמה היא התגלות פנימית בתוך האדם, ומדוע 31
 31 אומרים שזה נמשך במדרגת הכתר שהיא בחינת מקיף? 32
 32 הרי מדרגה זו שהקדוש-ברוך-הוא נותן באדם היא 33
 33 בחינת מקיף דנשמה (היינו מדרגה בנשמה שהיא 34
 34 בבחינת מקיף בו' - כלומר, בתוך דרגת הנשמה גופא 35
 35 (שהיא בכללות ענין שנמשך בפנימיות) מדובר על 36
 36 בחינת המקיף שבה), 37
 37 וכן ההתגלות של דרגה זו בנפש היא בבחינת מקיף 38
 38 שזהו ענין רעותא דלבא שזהו בחינת הרצון שלמעלה 39
 39 מטעם ודעת בו', 40
 40 והיא בבחינת נשמה לנפש רוח נשמה - כלומר, זה

8 ולעיל פרק נ"א נתבאר דמה שהרצון פועל התגלות
9 הכחות הוא בדרך הברה שבאופן כזה הוא פועלת
10 המקיף בו' ולכן, למרות שהוא פועל בכוחות הפנימיים,
11 ניכר בו שנמשך מדרגת הכתר שהיא בחינת מקיף). עד
12 כאן במאמר המוסגר, ליישב את הלשון 'נשמה' עם
13 'מקיף'.

1 שקוראים אותה לבחינה זו אף שפעולתה היא באופן
2 של מקיף, הוא כיון שיש לה גם השפעה בפנימיות,
3 והוא שהתגלות הרצון נותן חיות בהפנימי - כאשר אדם
4 חפץ במשהו, גם כוחותיו הפנימיים פועלים מתוך חיות
5 יתרה, וגם שעל ידי זה יהיה התגלות הכחות פנימיים
6 בו', ולכן נקראת "נשמה" מצד שמוסיפה ומגלה גם את
7 הכוחות הפנימיים.

שבת פרשת נצבים

1.ו

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא יוסף יצחק - אדמו"ר מוהריי"צ

ספר המאמרים תש"ד

18 באהבה והמשכה, וקשמתבונן בדבר המפלא ונורא
19 מתעורר ביראה, אמןם כל זה הוא במלי דעלמא,
20 אכל בהשגות אלקות הנה ההתבוננות בלבד אינה
21 מספקת עדין, וצריכה להיות ההתקשרות בהתמדת
22 הבנת ההשגה עד אשר בא לכלל הרגש המשג, ועם
23 היות דהרגש המשג צריף להיות בכל השגה המביאה
24 איזו מדה שתהיה, בכל זה הנה בהכרח שיהיו חלוקי
25 דרגות בההרגש של המשג, דאינו דומה הרגש המשג
26 המעורר את האהבה להרגש המשג המעורר את
27 היראה, ושניהם, הרגש משגי אהבה ויראה, להיותם
28 קוים פריים, אינם בדומה כלל להרגש המשג המעורר
29 מדת התפארת שהוא ההתבוננות והעמקה לאסתכלא
30 בקרא דמלכא ד"השמים מספרים כבוד אל",
31 דהגלגלים הם גופים מיוחדים, ולכל אחד מהם הלוח
32 מיוחד, ועם זה הנה כלם מכונים לסדר אחד, דזה אי
33 אפשר להיות רק מצד כח עליון הכלי-גבול שמחברם
34 יחד.

1 ולהבין כל זה יש להקדים תחלה מה שנתבאר לעיל
2 דגלות מצרים ברוחניות הוא מה שהנפש
3 הפהמית מלביש את שכל הנפש האלקית בעניניו,
4 והגם שהנפש האלקית מסביר להנפש הפהמית עניני
5 אלקות שיוכל להבינם, בכל זאת אינו פועל בהנפש
6 הפהמית, בדגמת העדר פעלת הידיעה בהכרח ההנהגה
7 דיראת שמים על המתנהגים כפי הנחת העולם להיותם
8 קרים לכל עניני התורה והמצוה, ואף גם אלו
9 שעוסקים בתורה ולפעמים גם חושבים בעניני אלקות
10 אבל אינם מתפעלים בלבם על זה, וזהו גלות מצרים
11 שהוא "מצר מי" דבינה, שהיא השגה, הנה היא
12 מתעסקת במצר הגרון ואינה מאירה בלב לעורר את
13 המדה המתאימה להשגה ההיא, כי כל מדה ומדה
14 הרי יש לה השגה מיוחדת שמגלה אותה ומעוררה,
15 להיות דשכל מגלה המדות כדגמת האור שמגלה אוצר
16 נחמד הנמצא במרתף חשוף, והתעוררות אהבה ויראה
17 תלויה בהתבוננות, בטוב הדבר לפניו מתעורר

שביעי של פסח, תש"ד

ד. בדברי העולם הזה. ה. להתבונן בכבוד המלך.

ספר השיחות - ה'ש"ת"ת"ש"א בלה"ק

10 התוועדויות השמחה החלו מיום חמישי ח' תמוז
11 ועל שבת פרשת חוקת באו הרבה חסידים, ביניהם
12 גם מאוקראינה, והחלו התוועדויות השמחה. אך
13 עיקר השיחות הקדושות החלו מיום הבר-מצוה.
14 לא כאן המקום לספר מה שסיפר אז הוד כ"ק
15 אדמו"ר הרה"ק. ביומני רשום הכל בפרוטרוט, ואני
16 מקווה בעזרת ה' להרשות להעתיק רישומים
17 מסויימים ולהדפיס לטובת הרבים. כעת אספר סיפור
18 אחד.

1 ב. בשנת תר"מ, השנה בה נולדתי, היתה הקביעות
2 של י"ב תמוז, ביום שני, וכך גם בשנת תרנ"ג, השנה
3 בה נהייתי בר-מצוה.
4 ביום הבר-מצוה, יום שני, החל הוד כ"ק אדמו"ר
5 הרה"ק לומר המאמר תפילין דמארי עלמא, ואמר
6 את המאמר - בהמשכים - עד שבת פרשת בלק
7 (בהתחלה 'והי' שארית יעקב').
8 כל יום אחרי אמירת המאמר, היתה התוועדות
9 חסידית ארוכה יחד עם סעודת שמחת מצוה.

42 כמו את הזולת'.
 43 ו. הייתי מאחל לעצמי, שבפדיונות שאני כותב
 44 לכ"ק אבותי רבותינו הקדושים זצוקללה"ה נבג"מ
 45 זי"ע, אוכל לבשר להם שהענין של אהבת ריעים
 46 שרבותינו הקדושים יסדו בחסידים - נחקק באנ"ש,
 47 ועבור כך יזכו אנ"ש ובני ביתם לברכות הוד כ"ק
 48 אבותינו רבותינו הקדושים בגשמיות וברוחניות.
 49 ז. ברצוני לומר ברכה כללית לכלל ישראל וכל
 50 הנשמות יענו אמן, אך אקדים סיפור לכך.
 51 בשנת תר"מ, השנה בה נולדתי, היתה הקביעות
 52 של י"ב תמוז ביום שני. בשבת היה שבעה-עשר
 53 בתמוז. ליל שבת ב"ליל שלום זכר", וביום שבת ב"בן
 54 זכר" היה הוד כ"ק אאזמו"ר אדמו"ר מוהר"ש
 55 בשמחה רבה וסיפר הרבה סיפורים, הרשומים
 56 בכתב-יד קדשו של הוד כ"ק אאזמו"ר הרה"ק, והזכיר
 57 כמה פעמים שאותה שבת נקראת 'נדחה' שכן תענית
 58 שבעה-עשר בתמוז נדחית בשבת-קודש. וסיים:
 59 הלואי שתהיה נדחה באמת.
 60 וסיים כ"ק אדמו"ר: ברכה של צדיק מתקיימת.
 61 הלואי שאכן כך יהיה, ושצום זה ידחה באמת ויהפך
 62 לששון ולשמחה.
 63 (כל המסובים ענו אמן בהתלהבות עצומה
 64 ובשמחה רבה. אמן ואמן).
 65 ח. (אחרי שאמר כ"ק אדמו"ר מאמר ד"ה 'כל
 66 המאריך באחד', פתח ואמר):
 67 כל מי שבא מעבר לים הביא איתו את השפה
 68 שלו. בליאוויטש היה ביטוי: קרח טאמבאווערי, קרח
 69 ויטבסקאי, נכון יותר היה קרח ויטבסקאי. יש גם
 70 קרח שמתחת למים, כלומר קרח ליטאי. וכך בכל
 71 מדינה אופן הקרח שלה. תכונתו העיקרית של קרח
 72 היא בשלשה דברים: קר, קשה וחזק, ורק מזג האויר
 73 החם משנה את הקשיות של הקרח לתועלת הנרצה
 74 של מים.
 75 ט. צריכים לעורר, בעזה"י, את החמימות
 76 החסידית, שתשפיע על הקרח האמריקאי שיימס,
 77 וקרח שנמס כשר למקוה.
 78 י. לשבור את הקרח הרוחני לא צריכים בקרדום,
 79 שמשמעו ברוחניות היא הענין של מרירות, כי-אם
 80 באש אלקי של תורה ועבודה בשמחה ובטוב לבב.
 81 יא. יצליח לנו השי"ת בעבודתנו הקשה, שנזכה
 82 לראות את ההזהה של הקרח האמריקאי החסידי,
 83 ואגודת חב"ד תצליח בגשמיות וברוחניות.

חג הגאולה, י"ב תמוז

1 ג. בדרך כלל הרי זכרונותיו של כל אדם הזוכר
 2 מה שעבר עליו, הם ספר שלם, כך אמר לי פעם אבי
 3 על הפסוק³ "זה ספר תולדות אדם" - תולדות אדם
 4 הם ספר בני עצמו.
 5 ד. ביום שני, י"ב תמוז, ביום הבר-מצוה שלי,
 6 בבואיני מאהלי הקודש ואחרי מאמר החסידות,
 7 היתה התוועדות חריפה, שארכה כמה שעות.
 8 בשעה שש נטלו ידים לסעודת המצוה. הוד כ"ק
 9 אאמו"ר הרה"ק היה במצב רוח מרומם, ואמר: סדר
 10 מסודר בבית רבי, מה שהרבי הזקן שאל את בנו כ"ק
 11 אדמו"ר האמצעי בסעודת הבר-מצוה: שאל משהו,
 12 ובבר-מצוה של הסבא ה"צמח צדק", ערב ראש
 13 השנה, אמר הרבי הזקן לרבי ה"צמח צדק" שישאל
 14 אותו משהו, ובסגנון זה אמר הרבי ה"צמח צדק"
 15 בסעודת הבר-מצוה של הסבא מהר"ש, ובאותו סגנון
 16 אמר הסבא מהר"ש להוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק
 17 בסעודת הבר-מצוה שלו.
 18 ובסגנון זה קרא הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק בשמי
 19 בשעת סעודת המצוה של הבר-מצוה שלי, ואמר:
 20 יוסף יצחק שאל משהו.
 21 ושאלתי את הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק:
 22 בסידור כתוב "נכון לומר קודם התפילה הריני
 23 מקבל עלי מצות-עשה של ואהבת לרעך כמוך", מדוע
 24 זה כתוב לפני התפילה דוקא. ואם אהבת ישראל
 25 צריכה להיות מיד בבוקר, היו צריכים לקבוע זאת
 26 יחד עם ברכות השחר.
 27 הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק ענה לי: כשלאב יש
 28 הרבה ילדים, הרי עיקר התענוג שלו כשהוא רואה
 29 שכולם הם באחדות ואוהבים אחד את השני. תפילה
 30 היא הרי בקשת צרכיו, הן צרכים גשמיים והן צרכים
 31 רוחניים, הנה לפני הבקשה צריכים לעשות נחת רוח
 32 לאבינו שבשמים, ולכן קבעו לקבל מצות-עשה של
 33 אהבת ישראל לפני התפילה דוקא.
 34 אני מספר לכם זאת כדי שתבינו מה על אב לתת,
 35 ואכן נותן, לבנו הדרכה והנהגה ביום הבר-מצוה.
 36 הענין של 'ואהבת לרעך כמוך'⁴ אין משמעו רק
 37 מה שנותנים לו לאכול או מלווים לו לגמילות חסד,
 38 או נותנים לו ללון לילה אחד, אלא הענין של 'ואהבת
 39 לרעך כמוך' הוא הרי בכל מהותו, שעניני צרכי הזולת
 40 נוגעים לו יותר מאשר עניני עצמו. כידוע, שאצל זקני
 41 החסידים היה פתגם: 'אדם צריך לאהוב את עצמו

אגרות קודש

[כט שבת תרפ"ב]

32 חדש כסלו בערך אפשר להוביל בספינות ממוצעות, גם
33 מנאווראסיסק ישר לרוסטוב).

34 וע"ד נאמנותו של הרש"ג שי וטיב עבודתו] יעידון
35 פעולתו]תיו הנוכחות, וגם כי בהכרח אשר הקונטור תהי
36 ע"ש של בן מדינתם (כי אז נותני כבוד באופן אחר) וגם
37 בטח בקרוב תהי גם פה פאסאל או קונסול אמעריקאני,
38 דבר אשר יביא תועלת רב במסחר, וכן אפשר נדרש להם
39 איזה סחורות מפה, יכול הרש"ג שי בעזרתו יתי להשיג
40 זאת. גם אם ימצאו בעלי הון כאלו אשר חפצים לקנות
41 עסקים גדולי מהרודניקעס של גחלים והדומה הנה יש לו
42 להרש"ג שי המכירים והמהלכי בזה, באופן היותר נעלה.

43 גם אין לשכוח כי השקל של מדינתכם (אם בזהב) פה
44 מחירו (כהיום, ומתעלה בכ"י) 1 מיליאן ושני מאות
45 אלפים רוי"כ (כי 5 דאלל' בערך 10 ר' ישנים, ומחיר
46 העשרה רוי"כ 6 מיליאן), וא"כ אם יהי מי שיניח בעסק 1
47 מיליאן דאללער יעלה זה פה 1,200 מיליארד, ובפרט
48 כאשר יביאו כזאת עם סחורה, בהגיעו פה יהי פי שנים
49 ואפשר יותר (ולמשל הסחורה ששולחי כפי הרשימה
50 במכ"ע בעד 10 אם יקנום פה יעלה מחירם בערך 12/13
51 מיליאן רוי"כ היום, מה שיהי בעוד זמן לא נוכל לדעת),
52 אשר המקחי האלו [...] לדעת כי יש חשבון משם לפה כל
53 הסחורות, ובפרט כאשר יסודרו מעט הלא יהי אפשר
54 לדבר בטע"ג מהירים, וזה אשר כוונתי במכתבי.

55 אך כל דבר בתחלתו צריכי לעשותו בזעיר אנפין
56 ובמשך הזמן יתגדל, ע"כ אם אפשר להשיג רק שאחד
57 החפץ יעשה קונטור פה רוטטוב דאן, ותהי בעד כל מרחב
58 המדינה, אז יוכל לבוא בהתקשרות עם רש"ג שי וכאשר
59 יהי קונטור אז במילא יתרבו הסוחרים והפירמעס אשר
60 ימסרו סחורתם למכור, וכן יקנו ע"י קונטור זו.

61 בד"כ החיים כעת פה עולי לסכומי גדולי כי מחיר
62 כל דבר עולה פי ארבע יום יום.
63 ויכתוב מה שחפץ לכי מעצמו.

אג"ק מוהרי"צ כרך יד

1 וזה אשר יכתוב מעצמו לר"ד שי שיפרין.

2 (א) יודיעו כי כל הסכומי כסף אשר נשלח לווארשא
3 לרש"פ שי התקבלו על מילואם.

4 (ב) אשר מעתה בעז"י נסתדר אופן השילוח מהתם
5 להכא ע"י אחד התלמידים יחיו.

6 (ג) הפאסילקע האמורה במכ' מדי ויגש, טרם התקבלה,
7 וע"ש מי נשלחה.

8 (ד) בדבר שאלתו אוד[ן]ת בגדים, הנה בד"כ בקיץ
9 העבר לקחו ל"ע מהבית הכל, אבל האפשר הוא להוציא
10 הוצאה כזו, בפרט אשר ישנם עוד חובות גדולי מהעבר.
11 אך לאט לאט היו צריכי לקנות מהמוכרח ביותר. ובד"כ
12 מה שלוקח פה, ואת אשר נשרף בליובאוויטש ל"ע (כי
13 בימי ראשון של ניסן תרפ"א נשרפו כל הבתים וכל מה
14 שהי במרתפים מהכלי בית נשדדו ונשברו כו') הנה כמעט
15 הכל, רק ת"ל הספרים נשארו והם נמצאי במאסקווא,
16 והכתבי קדש הם פה ת"ל שלמים.

17 (ה) ע"ד שכתבתי בארוכה הוא זה, כאשר חתן בן רבינו
18 שליט"א, הוא עוסק במסחר, ויש לו ת"ל שם בין
19 הסוחרים, ע"כ כאשר עתה המדינה חרבה ר"ל ויש לה
20 דרישה בכל המינים, מיני דמיכלא, ומלבושים, מכוונות
21 (לעבודת שדה) ומכוונות קיטור, ושאר המינים, כל מה
22 שהפה יכול לדבר, והרש"ג שי יש לו הכירות גדולה הן פה
23 והן במאסקווא פערטרעטונג - פטרסבורג קיעו חארקוב,
24 אשר הי יכול לעשות פה קונטור גדולה ממכירת כל המיני
25 סחורה, באופן אשר ימצאון מהבעלי מסחר הגדולי
26 באמעריקא אשר יתנו לו פרעדסטאוטעלסטווא - למכור
27 סחורתם על התנאי שימצאו הם לנכון, ואשר אפשר יהי
28 לפדות (כי אם ידרשו מקחים בלתי רגילים וגבוהי ביותר
29 הלא יהי בלתי אפשר כו'), הי זה ענין נכבד ועסק נעלה.
30 גם ההובלה עד נאוואראסיסק היא עם הספינה, והי
31 עושה קונטור בשם לקבל כל הסחורות (ומן הפסח עד

"שכר מצווה מצווה", המצווה בעצם עצמותה היא השכר.

ב"ה, ח' אייר, ה'תשל"ג
ברוקלין, נ.י.

לכבוד מר נח ורעייתו מרת פולא שי' מוזס
רמת גן

שלום וברכה!

זה מזמן שרציתי לכתוב להם בהמשך לביקורם כאן ושיחתנו, נוסף על הידיעות שקבלתי בינתיים ע"ד מצב הבריאות וכו'. אלא חכיתי לאיזה ענין שישמש עילה לכתבי להם. והסיבה באה לידי אתמול ולכן ממחר אני במכתבי, כיון שלדעתי זהו לתועלת הרבים.

כוונתי למה שדברנו על דבר הענין שלדעתי הוא הכרח גדול, כי בהעתון שהוא בבעלותו, בהשגחה העליונה, יוקדש על כל פנים עמוד או יותר, מדי שבוע בשבוע, לעניני פ' השבוע, מצוות שזמנם בשבוע זה, בהוספת דברי הלכה למעשה בענינים האמורים, שהרי סוף סוף המעשה הוא העיקר. וכפי שנידבר אז בארוכה, שכיון שחלק חשוב מקוראי העתון הם שומרי דת ומצוה, ובודאי כוונת העתון היא לספק גם צרכיהם הם, מהנכון שמאורעות השבוע המובאים לקוראים ישקיפו לא רק שטח הפוליטי, כלכלי וכו', כי אם גם שטח הדתי - כמובן במסגרת המתאימה, כיון שאין תפקידו של עתון כלל וכלל להיות שולחן ערוך ופוסק בדינים שזהו שייך לרב מורה הוראה.

איני רואה צורך להכפיל מה שדברנו אז בארוכה, וביותר שכפי הרושם שנשאר אצלי אינם זקוקים לשיכנוע בזה ממישהו אחר, בהתחשב עם "גזע צור מחצבתם", הרקע המשפחתי, אבותיהם וכו'. וכרשום בזכרוני הזכרתי גם כן שאף שאיני בקי בניהול עתונות והרווחים בזה וכו', אבל בטוח אני שעל ידי זה יתוסף במספר הקוראים ואולי גם במספר המספקים מודעות וכו', אף שתקוטי שלדעתם גורם זה טפל הוא בערך להעיקר - תפקידו של עתון הרוצה לספק הדרישות של קהל מגוון ומירבי, ובמיוחד ע"פ מאמר חכמינו ז"ל אשר כל ישראל מאמינים בני מאמינים.

ודוקא בשנים אחרונות יש לכל האמור תוקף יותר, כיון שהולכת ומתגברת דרישת הנוער הנקרא "חילוני", בכל מקום ובפרט בארץ הקודש, לדעת מהי יהדות אמיתית, מורשת אבות, ערכי היהדות וכו', אחרי שחונכו ללא כל ידיעות בזה, לא בבית הספר ולא בבית ההורים. ואף שגם בזה הרי פשוט שאין תפקידו של עתון להיות תחליף לביה"ס, אבל המדובר הוא להודיע על המתרחש בשטח זה ולספק הסקרנות של כמה וכמה מהקוראים, וכו'.

הסיבה הנזכרת לעיל שהביאתני להזכיר כל הנ"ל היא שקבלתי אתמול מודעה גליון המצורף בזה, שבכמה נקודות הוא מתאים לההצעה שהצעתי בעת שיחתנו, שבגליון זה הוא הוכחה נוספת שכבר באה השעה בארצנו הקדושה ת"ו להדפסת עמוד כזה, וכל שכן וק"ו בעתון שלהם שעל פי השמועה הם הבעלים שלו ויכולים לקבוע הקו כפי רצונם, ה"ז צ"ל דוקא חלק (חשוב) של העתון עצמו ולא מודעה מבחוץ.

מובן שיש כמה נקודות להוסיף בדף מעין זה, נוסף על הנדפס בגליון המצורף, ובכמה נקודות גם שינויים וכו', אבל אינני נכנס בפרטיות, כי אם בנוגע לעיקר הענין, ואז בודאי ימצא מר כמה וכמה מומחים אמיתיים בשטח דתנו האמיתית, בנוגע לפרטים.

ארשה לעצמי להוסיף עוד נקודה כללית, ובהקדם אשר באם תורתנו כולה נקראת "תורת אמת", על אחת כמה וכמה שכן הוא בנוגע למונחים שבתורה הנוגעים להלכה למעשה. ואחד המונחים הוא ענין דברים בטלים, שמחמירים בזה ביותר בהלכות המוסר שבתורתנו ומזהירים להשמר מזה וכו', וגם הלכות למעשה נאמרו בדבר. הדיוק הוא שאין המדובר בדברים אסורים או מאוסים, כי אם דברים שנקודתם השלילית היחידה היא שהם דברים בטלים, כלומר דברים שנידברו בשביל מטרה

המשך בעמוד קעז

פרק ב' משנה א

רבי אומר, איזו היא דרך ישרה שיבור לו האדם, כל שהיא תפארת לעושיה ותפארת לו מן האדם. והויר והיר במצוה קלה כבחמורה, שאין אתה יודע מתן שכרן של מצוות. והויר מחשב הפסד מצוה כנגד שכרה, ושכר עברה כנגד הפסדה. הסתכל בשלשה דברים ואין אתה בא לידי עברה, דע מה למעלה ממך, עין רואה ואין שומעת, וכל מעשיך בספר נכתבין:

נקודות משיחות קודש

מלמעלה. ואילו עבודת חודש אייר ספירת העומר, עבודת האדם בבירור וזיכוכ הנפש הבהמית; ונקודה זו מתאימה לפרק שני, "שיבור לו האדם".

לפי האמור יש לבאר גם המשך המשנה - "והויר והיר במצוה קלה כבחמורה", שיש לרדק בזה: לכאורה אין כאן מילי דחסירותא? אלא, התנא אינו מדבר מצד קבלת עול, שלגבה אין הברל בין קלה לחמורה, אלא מצד השכל והרגש, שלגביהם יש הברל בין קלה לחמורה; והוא מלמדנו, שאמנם זו קלה וזו חמורה, אך למרות זאת יש ליוזר בקלה כבחמורה, שכן שלימות העבודה היא כאשר גם השכל והרגש חדורים עם קבלת עול.

והנה, בעומק יותר יש לומר, שב"בור לו האדם" עצמו ישנן שתי דרכים כלליות, היינו שניתן לזכך את הנפש הבהמית ולהגיע לדרגת "יבור לו האדם" בשני אופנים, והדרך הישרה היא - "כל שהיא תפארת לעושי".

דרך אחת היא - שהאדם נלחם בחושך של נפשו הבהמית, באמצעות תעניות וסיגופים וכיוצא בהם, המחלישים ומבטלים את התאוה לתענוגי העולם, ומביאים לזיכוכ הגוף והנפש הבהמית. דרך זו היא אמנם דרך על פי תורה, אולם איננה "דרך ישרה", בבחינת "אשר עשה האלקים את האדם ישר"⁴ שכן היא תוצאה של חורבן (בית המקדש). ובלשון הרמב"ם⁵ שסיבת התעניות היא "הצרות שאירעו בהן, כדי לעורר הלבבות לפתוח דרכי תשובה" על החטאים שגרמו לחורבן. ואף בתענית פרטית כך - יש לצום "בזמן שתבוא צרה", הבאה "בגלל מעשיהם הרעים"⁶. וכדברי הרמב"ם⁷, שמי שאומר ש"לא יאכל בשר ולא ישתה יין ולא ישא אשה ולא ישב בדירה נאה" - הרי זו "דרך רעה ואסור לילך בה"⁸.

הדרך השני, שהיא דרך ישרה, היא - הוספת אור וטוב וקדושה. האדם אינו עוסק רק בשבירת הגוף והנפש הבהמית בלבד, אלא הוא מסביר להם כיצד שמירת התורה והמצוה טובה בשבילם ("תפארת לעושי" ותפארת לו מן האדם"), עד שגם הם יבינו וירגישו זאת, והוא מנצל אותם להוספה בעבודת ה' (כגון באכילה לשם שמים וכיוצא בזה). ואז נדחה בדרך ממילא החושך והרע של הנפש הבהמית, והיא מתבררת. וכמבואר בחסידות⁹ שבדורות אלו אין להרבות בתעניות, אלא "עזוב תעווב עמו"¹⁰. וחסידות מסבירה את יוקר התורה ונחיצותה כך שגם הנפש הבהמית מסוגלת להבין זאת. הדרך הישרה היא, איפוא, שבמצבו בהווה (עם גוף ונפש בהמית שעדיין לא נתבררו) - יעסוק אדם בתורת החסידות, ולימוד זה יתן לו את ההסברים הנכונים, כך שגם גופו ונפשו הבהמית ירגישו שהתורה היא דרך טובה וישרה¹¹.

השאלות במשנתנו: א. "איזו היא דרך ישרה" - הרי מובן מאליו שהדרך הישרה היא דרך התורה, ומקרא מלא דיבר הכתוב: "כי ישרים דרכי ה'". ב. "שיבור (שיבור, רע"ב) לו האדם" - כלום זהו דבר שניתן לאדם עצמו לברר ולהחליט בשכלו? הרי על זה ניתנה לנו התורה! ג. "כל שהיא תפארת לעושי" ותפארת לו מן האדם" (שיהא נוח לו והיו נוחין בני אדם ממנו, רע"ב) - כיצד אפשר לומר שבחירה והחלטה זו תלויה בכך שאדם מרגיש שהנהגה מסוימת יפה, טובה ונוחה (לו ולאחרים). ומה גם שרבי² מדייק "כל שהיא תפארת", שמשמעו שכל דבר שהוא "נוח לו" הוא הדרך הישרה!

והביאור:

איזו היא דרך ישרה - מהי השלימות בקיום המצוות, שהן דרך ישרה ("כי ישרים דרכי ה'"),

שיבור לו האדם - כאשר האדם בוחר בהן, הוא מקיים אותן לא רק מתוך קבלת עול, אלא הוא מבין בשכלו כיצד הן "דרך ישרה" ובוחר בהן. שכן, למרות שיסוד כל התורה הוא קבלת עול מלכות שמים, בזה בלבד עדיין לא די, אלא על האדם להבין ולהרגיש בשכלו ומדותיו את הטוב, היוקר והנחיצות של התורה. וגם נפשו הבהמית צריכה להבין ולהרגיש זאת, כנאמר³ "ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך" (בשני יצריך, רש"י).

כל שהיא תפארת לעושי" - יש לקיים את התורה כך שיהי ניכר שהיא מפארת ומאירה את מקיים המצוה.

ותפארת לו מן האדם - החיות והטוב טעם בעסק התורה והמצוה צריכים להיות עד כדי כך, שגם האנשים שסביבו רואים על ידו את יופי התורה.

והנה, ענין זה (שגם השכל יבין את יוקר התורה) הוא שלב שני; ראשית חכמה היא קבלת עול, ורק לאחר מכן יש להשתדל להגיע לידי הבנה שכלית. וזהו אחד הרמזים בכך שמשנתנו מופיעה בתחילת פרק שני: התחלת פרק ראשון היא "משה קבל תורה מסיני", שבזה מודגש קיום התורה מתוך קבלת עול, היות שכן קבל משה מסיני; ולאחר מכן בא השלב השני, בחירה שכלית בתורה - "שיבור לו האדם".

לפי זה יומתק מה שפרק ראשון נלמד בכל שנה בחודש הראשון, ניסן (בשבת האחרונה של חודש זה), ואילו פרק שני נלמד בחודש השני, אייר (בשבת הראשונה שבו). שכן, הנושא המרכזי של חודש ניסן הוא - יציאת מצרים, שבאה מלמעלה, לא על ידי עבודת האדם; וזה מתאים לנקודה המודגשת בתחילת הפרק הראשון, "משה קבל תורה מסיני", קיום התורה מצד ציווי

(1) הושע יד, 2. (2) להעיר שבמשנה הבאה נקרא רבי יהודה הנשיא (ראה שבת לב, ב שרבי יהודה הנשיא היינו רבי). ואכ"מ. (3) ואתחנן ו, ה. (4) קהלת ז, כט. (5) הלכות תעניות רפ"ה. (6) שם רפ"א. (7) הלכות דעות רפ"ג. (8) ומה שמצינו בצדיקים מסויימים (שעבודתם היתה בדרך ישרה) שפרשו מכמה עניני העולם - יש לומר, שפרישות זו אינה צער אצלם, אלא חלק מטבעם. (9) אגה"ת פ"א. (10) ראה הוספות לכתר שם טוב סט"ז. (11) ספה"ש תשמ"ח ח"ב עמ' 419.

פרשת תזריע

יב « וידבר יהוה אל-משה לאמר: **ד** דבר אל-בני ישראל לאמר אשה כי תזריע וילדה זכר וממאה שבעת ימים כימי נדת דותה תמא: **ה** וביום השמיני ימול בשר ערלתו: **ו** ושלושים יום ושלושת ימים תשב בדמי טהרה בכל-קדש לא-תגע ואל-המקדש לא תבא עד-מלאת ימי טהרה: **ז** ואם-נקבה תלד וממאה שבעים כנדתה וששים יום וששת ימים תשב על-דמי טהרה: **ח** ובמלאת ימי טהרה לבן או לבת תביא כבש פן-שנתו לעלה ובגיונה או-תר לחטאת אל-פתח אהל-מועד אל-הכהן: **ט** והקריבו לפני יהוה וכפר עליה וטהרה ממקד דמיה זאת תורת הילדת לזכר או לנקבה: **י** ואם-לא תמצא ידה די שיה ולקחה שתיר תרים או שני בני יונה אחד לעלה ואחד לחטאת וכפר עליה הכהן וטהרה: **יא** (ישאל)

יג « וידבר יהוה אל-משה ואל-אהרן לאמר: **ב** אדם כי יהיה בעור-בשרו שאת או-ספחת או כהרת והיה בעור-בשרו לנגע צרעת והובא אל-אהרן הכהן או אל-אחד מבניו הכהנים: **ג** וראה הכהן את-הנגע בעור-הבשר ושער בנגע הפך | לבן ומראה הנגע עמק מעור בשרו נגע צרעת הוא וראהו הכהן וטמא אתו: **ד** ואם-כהרת לבנה הוא בעור בשרו ועמק אין-מראה מן-העור ושערה לא-הפך לבן והסגיר הכהן את-הנגע שבעת ימים: **ה** וראהו הכהן ביום השביעי והנה הנגע עמד בעינו לא-פשה הנגע בעור והסגירו הכהן שבעת ימים שנית: **ו** (ע"כ בחול) וראהו הכהן אתו ביום השביעי שנית והנה פתה הנגע ולא-פשה הנגע בעור וטהרו הכהן מספחת הוא וכבס בגדיו וטהר: **ז** ואם-פשה תפשה

המספחת בעור אחרי הראתו אל-הכהן לטהרתו ונראה שנית אל-הכהן: **ח** וראה הכהן והנה פשתה המספחת בעור וטמאו הכהן צרעת הוא: **ט** נגע צרעת כי תהיה באדם והובא אל-הכהן: **י** וראה הכהן והנה שאת-לבנה בעור והיא הפכה שער לבן ומחית בשר חי בשאת: **יא** צרעת נושנת הוא בעור בשרו וטמאו הכהן לא יסגרונו כי טמא הוא: **יב** ואם-פרוח תפרח הצרעת בעור וכסתה הצרעת את פל-עור הנגע מראשו ועד-רגליו לכל-מראה עיני הכהן: **יג** וראה הכהן והנה כסתה הצרעת את-פל-בשרו וטהר את-הנגע פלו הפך לבן טהור הוא: **יד** וביום הראות בו בשר חי וטמא: **טו** וראה הכהן את-הבשר החי וטמאו הבשר החי טמא הוא צרעת הוא: **טז** או כי ישוב הבשר החי ונהפך ללבן ובא אל-הכהן: **יז** וראהו הכהן והנה נהפך הנגע ללבן וטהר הכהן את-הנגע טהור הוא: **יח** ובשר כיהיה בו-בערו שחין ונרפא: **יט** והיה במקום השחין שאת לבנה או כהרת לבנה אדמדמת ונראה אל-הכהן: **כ** וראה הכהן והנה מראה שפל מן-העור ושערה הפך לבן וטמאו הכהן נגע-צרעת הוא בשחין פרח: **כא** ואם | יראנה הכהן והנה אין-בה שער לבן ושפלה איננה מן-העור והיא כהה והסגירו הכהן שבעת ימים: **כב** ואם-פשה תפשה בעור וטמא הכהן אתו נגע הוא: **כג** ואם-תחתיה תעמד הבהרת לא פשתה צרבת השחין הוא וטהרו הכהן: **כד**

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך כב ע' 70, ע"פ ביאורי החומש)

שמה של הפרשה - תזריע

ידוע ששמה של הפרשה מורה על תכנה. ולקאורה שמה של פרשתנו 'תזריע' - שמשמעותו יצירת חיים חדשים - הפוך מתכנה של הפרשה, המזכרת - ברבה - בדיני מצורע, שעליו דרשו חז"ל "מצורע חשוב כמת".

בְּעוֹר אַחֲרֵי טְהַרְתּוֹ: א וְרָאִהוּ הַכֹּהֵן וְהִנֵּה פֶשֶׁה
הִנָּתַק בְּעוֹר לֹא־יִבְקַר הַכֹּהֵן לְשַׁעַר הַצֹּהֵב טמא
הוא: ב ואם־בְּעֵינָיו עָמַד הִנָּתַק וְשַׁעַר שָׁחַר
צִמְח־בּוֹ נִרְפָּא הִנָּתַק טְהוֹר הוּא וְטַהְרוּ
הַכֹּהֵן: ג ואיש או־אִשָּׁה פִּי־יְהִיָּה בְּעוֹר־
בְּשָׂרָם בְּהֵרֵת בְּהֵרֵת לְבָנָת: ד וְרָאִהוּ הַכֹּהֵן
וְהִנֵּה בְּעוֹר־בְּשָׂרָם בְּהֵרֵת פִּהוֹת לְבָנָת בַּהֵק
הוא פָּרַח בְּעוֹר טְהוֹר הוּא: ה

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטר־שיחות כרך א ע' 236. ע"פ ביאורי החומש)

אִשָּׁה פִּי תִזְרִיעַ (יב, ב)

ירמזו הכתוב על כַּנְסַת יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר מְצִינּוּ שְׁנִקְרָאת אִשָּׁה
. . 'אִשָּׁה פִּי תִזְרִיעַ', פְּרוּשׁ: הַזְרַעַת מְצוּוֹת וּמַעֲשִׂים טוֹבִים
(אור החיים)

כַּנְסַת יִשְׂרָאֵל נִקְרָאת בְּשֵׁם אִשָּׁה שֶׁל הַקָּב"ה, שֵׁם זֶה
מְבֹטָא אֶת הַקָּשֶׁר הַעֲצוּם בֵּין יִשְׂרָאֵל לַקָּב"ה, וְהוּא מוֹרָה עַל
הַתְּשׁוּבָה שֶׁל הָאָדָם לְהִתְקַרֵּב לַקָּב"ה, כְּשֶׁכָּל הַדְּבָרִים
הָאֲחֵרִים טְפִלִּים אֲצִלוּ. בְּמַצֵּב כֵּזֶה כּוֹל הָאָדָם לְהִגִּיעַ לְמַצֵּב
שֶׁל 'כְּלוֹת הַנֶּפֶשׁ', שְׂאִיפָה לְהִתְנַתֵּק מִהַגּוֹף וְהַעוֹלָם הַזֶּה
הַגִּשְׁמִי, וּלְהִדְבֵּק בַּקָּב"ה.

עַל־כֵּן אֹמֵר הַפְּסוּק 'אִשָּׁה פִּי תִזְרִיעַ': גַּם פֶּאֶשֶׁר אָדָם
נִמְצָא בְּמַצֵּב שֶׁל "אִשָּׁה", שֶׁכֵּלּוּ עִסוּק בְּהִתְקַרֵּב לַקָּב"ה,
עָלְיוֹ לְהִיּוֹת בְּכַחֲנֵת "תִּזְרִיעַ" - לְעַסֵּק בְּקִיּוּם הַמְצוּוֹת
הַגִּשְׁמִיּוֹת וְהָאֲרִצִּיּוֹת, כִּמוֹ שְׁזִרְיָה כִּפְשׁוּטָה הִיא בְּאֶרֶץ, וְכֵן
כֵּן הִיא מְבִיאָה לְצִמְחָתָהּ.

שְׁלִישִׁי מ וְאִישׁ פִּי יִמְרַט רֹאשׁוֹ קִרְחַת הוּא טְהוֹר
הוא: ט ואם מִפֶּאֶת פָּנָיו יִמְרַט רֹאשׁוֹ גִּבַּח הוּא
טְהוֹר הוּא: י וכִּי־יְהִיָּה בְּקִרְחַת אוֹ בְּגִבַּחַת גִּנַּע
לְבָן אֲדָמָדָם צִרְעַת פִּרְחַת הוּא בְּקִרְחָתוֹ אוֹ
בְּגִבַּחָתוֹ: יא וְרָאִהוּ אֹתוֹ הַכֹּהֵן וְהִנֵּה שְׂאֵת־הַנֶּנְעַ
לְבָנָה אֲדָמָדָמַת בְּקִרְחָתוֹ אוֹ בְּגִבַּחָתוֹ כְּמִרְאֵה
צִרְעַת עוֹר בְּשָׂר: יב אִישׁ־צְרוּעַ הוּא טָמֵא הוּא
טָמֵא וְטָמְאָנוּ הַכֹּהֵן בְּרֹאשׁוֹ גִּנַּעוֹ: יג וְהִצְרוּעַ
אֲשֶׁר־בּוֹ הַנֶּנְעַ בְּגִדָּיו יִהְיוּ פְּרָמִים וְרֹאשׁוֹ יִהְיֶה
פְּרוּעַ וְעַל־שִׁפְפֹם יַעֲטֶה וְטָמֵא אִ טָמֵא יִקְרָא:
יד כְּלִימֵי אֲשֶׁר הַנֶּנְעַ בּוֹ יִטְמָא טָמֵא הוּא בְּרֹד

וְהַקָּסֶר לְכָף: הַצִּרְעַת הִיא לֹא רַק עֲנֵשׁ שְׂמָגִיעַ לְאָדָם
בְּעוֹן דְּבוּר לְשׁוֹן הָרַע, אֲלֵא יֵשׁ כֵּה תִפְקִיד חַיִּיבֵי שְׁנוּעֵד
לְהַרְגִּיל אֶת הָאָדָם לְהִתְרַחֵק מִדְּבוּר וְסִפּוּר לְשׁוֹן הָרַע. כֵּן
לְאֲחֵרֵי שִׁישְׁהָר מִהַצִּרְעַת יוֹכֵל לִפְתַּח חַיִּים תְּדוּשִׁים, נְקִיִּים
מִלְשׁוֹן הָרַע. לְכֵן שָׂמָה שֶׁל הַפְּרָשָׁה מוֹרָה עַל יְצִירַת חַיִּים
תְּדוּשִׁים, כִּי זֹהִי מִטְרַתָּה הָאֲמִתִּית שֶׁל הַצִּרְעַת - לְזַרֵּעַ וְלִיצוֹר
חַיִּים תְּדוּשִׁים.

שני כד או בְּשָׂר פִּי־יְהִיָּה בְּעוֹר מְכוֹת־אִשׁ וְהִיֵּאתָ
מַחִית הַמְכוֹה בְּהֵרֵת לְבָנָה אֲדָמָדָמַת אוֹ לְבָנָה:
כז וְרָאִהוּ אֹתוֹ הַכֹּהֵן וְהִנֵּה נִהַפְּףָ שַׁעַר לְבָן
בְּבִהְרֵת וּמִרְאֵה עֵמֶק מִן־הָעוֹר צִרְעַת הוּא
בְּמְכוֹה פִּרְחָה וְטָמֵא אֹתוֹ הַכֹּהֵן גִּנַּע צִרְעַת
הוא: ח ואם א וְרָאִנָּה הַכֹּהֵן וְהִנֵּה אֵין־בְּבִהְרֵת
שַׁעַר לְבָן וְשִׁפְלָה אֵינְנָה מִן־הָעוֹר וְהוּא כֹּהֵה
וְהַסְגִּירוֹ הַכֹּהֵן שִׁבְעַת יָמִים: ט וְרָאִהוּ הַכֹּהֵן
בְּיוֹם הַשְּׁבִיעִי אִם־פֶּשֶׁה תִּפְשָׁה בְּעוֹר וְטָמֵא
הַכֹּהֵן אֹתוֹ גִּנַּע צִרְעַת הוּא: יא וְאִם־תִּחַתְּתִיהָ
תַּעֲמֹד הַבְּהֵרֵת לֹא־פִשְׁתָּהּ בְּעוֹר וְהוּא כֹּהֵה
שְׂאֵת הַמְכוֹה הוּא וְטַהְרוּ הַכֹּהֵן פִּי־צִרְכַּת
הַמְכוֹה הוּא: יב וְאִישׁ אוֹ אִשָּׁה פִּי־יְהִיָּה בּוֹ
גִּנַּע בְּרֹאשׁ אוֹ בְּזָקָן: יג וְרָאִהוּ הַכֹּהֵן אֶת־הַנֶּנְעַ
וְהִנֵּה מִרְאֵהוּ עֵמֶק מִן־הָעוֹר וְכּוֹ שַׁעַר צֹהֵב דָּק
וְטָמֵא אֹתוֹ הַכֹּהֵן נָתַק הוּא צִרְעַת הָרֹאשׁ אוֹ
הַזָּקָן הוּא: יד וכִּי־יִרְאֶה הַכֹּהֵן אֶת־גִּנַּע הַנֶּנְעַ
וְהִנֵּה אֵין־מִרְאֵהוּ עֵמֶק מִן־הָעוֹר וְשַׁעַר שָׁחַר
אֵין בּוֹ וְהַסְגִּירוֹ הַכֹּהֵן אֶת־גִּנַּע הַנֶּנְעַ שִׁבְעַת
יָמִים: טו וְרָאִהוּ הַכֹּהֵן אֶת־הַנֶּנְעַ בְּיוֹם הַשְּׁבִיעִי
וְהִנֵּה לֹא־פֶשֶׁה הִנָּתַק וְלֹא־תִּיהִ בּוֹ שַׁעַר צֹהֵב
וּמִרְאֵה הַנֶּנְעַ אֵין עֵמֶק מִן־הָעוֹר: טז וְהִתְגַּלַּח
וְאֶת־הַנֶּנְעַ לֹא יִגַּלַּח וְהַסְגִּירוֹ הַכֹּהֵן אֶת־הַנֶּנְעַ
שִׁבְעַת יָמִים שְׁנִית: טז וְרָאִהוּ הַכֹּהֵן אֶת־הַנֶּנְעַ
בְּיוֹם הַשְּׁבִיעִי וְהִנֵּה לֹא־פֶשֶׁה הִנָּתַק בְּעוֹר
וּמִרְאֵהוּ אֵינְנּוּ עֵמֶק מִן־הָעוֹר וְטַהְרוּ אֹתוֹ הַכֹּהֵן
וְכַבֵּם בְּגִדָּיו וְטַהְרוּ: יז וְאִם־פֶּשֶׁה יִפְשָׁה הַנֶּנְעַ

שהיא מביאה בסופו של דבר לעבודה זרה, כפי שפכת הרמב"ם (סוף הלכות טמאת צרעת): "מתוך כך באין כו' לדבר באלקים וכו' פירין בעקר".

גרות שבת-קדש - גרות אלה מרחיקים את האדם מעבודה זרה. כי הגרות הללו שומרים על האדם "שלא יכשל בעץ או באבן", רמז למה שכתוב (ירמיה ב) "אמרים לעץ אבי אמה ולאבן את ילדתי".

רביעי ^ט וראה הפהון אחרי | הפכס את-הנגע והנה לא-הפך הנגע את-עיניו והנגע לא-פשה טמא הוא באש תשרפנו פחתת הוא בקרחתו או בגפחתו: ^ט ואם ראה הפהון והנה פהה הנגע אחרי הפכס אתו וקרע אתו מן-הפגד או מן-העור או מן-השתי או מן-הערב: ^ט ואם תראה עוד בפגד או בשתי או בערב או בכל-פלי-עור פחתת הוא באש תשרפנו את אשר-בו הנגע: ^ט והפגד או השתי או הערב או כל-פלי העור אשר תכפס וסר מהם הנגע וכפס שנית וטהר: ^ט זאת תורת נגע-צרעת פגד הצמר | או הפשתיים או השתי או הערב או כל-פלי-עור לטהרו או לטמאו: פפפ

ס"ז פסוקים, בנ"ה סימן.

פרשת מצורע

יד « וידבר יהוה אל-משה לאמר: ^א זאת תהיה תורת המצרע ביום טהרתו והוא אל-הכהן: ^א ויצא הפהון אל-מחוץ למחנה וראה הפהון והנה גרפא נגע-הצרעת מן-הצרוע: ^א וצוה הפהון ולקח למטהר שתי-צפרים חיות טהרות ועץ ארו ושני תולעת ואזב: ^א וצוה הפהון ושחט את-הצפור האחת אל-כלי-חרש על-מים חיים: ^א ואת-הצפור החיה יקח אתה ואת-עץ הארו ואת-שני התולעת ואת-האזב וטבל אותם ואת | הצפור החיה בדם הצפור השחטה על המים החיים: ^א והנה על המטהר מן-הצרעת שבע פעמים וטהרו ושלח את-

ישב מחוץ למחנה מושבו: ^א והפגד פיר יהיה בו נגע צרעת בפגד צמר או בפגד פשתיים: ^א או בשתי או בערב לפשתיים ולצמר או בעור או בכל-מלאכת עור: ^א והיה הנגע ירקרק | או אדמדם בפגד או בעור או בשתי או בערב או בכל-פלי-עור נגע צרעת הוא והראה את-הפהון: ^א וראה הפהון את-הנגע והסגיר את-הנגע שבעת ימים: ^א וראה את-הנגע ביום השביעי פיר-פשה הנגע בפגד או בשתי או בערב או בעור לכל אשר-יעשה העור למלאכה צרעת ממארת הנגע טמא הוא: ^א ושרף את-הפגד או את-השתי | או את-הערב בצמר או בפשתיים או את-כל-פלי פלי העור אשר-יהיה בו הנגע פיר-צרעת ממארת הוא באש תשרף: ^א ואם יראה הפהון והנה לא-פשה הנגע בפגד או בשתי או בערב או בכל-פלי-עור: ^א וצוה הפהון וכבסו את אשר-בו הנגע והסגירו שבעת-ימים שנית:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות נרד י. עמ' 241)

פגד ישב מחוץ למחנה מושבו (יג, מו)

מושבו טמא (תורת כהנים)

במשנה (נגעים פ"ג) מבאר, שאם שנה מצרע בבית "פדי הדלקת הנר", נעשה הבית 'מושבו' של המצרע והוא טמא. אומר על כך רבי לוי-יצחק שינאורסון זכרוננו לברכה: טמאת מצרע - רומזת ל"הסתלקות אור החכמה" (חסרון בבטול המחלט).

הדלקת הנר - רומזת ל"המשכת אור החכמה". פי אור הוא בחינת חכמה, כמאמר רז"ל (בבא-בבא כה) "הרוצה שיחכים - ידרים", והמנוחה היתה עומדת בדרום (ואלו הפסיל בחשך יתלך).

מוכן אפוא שהדלקת הנר מונעת את ההתפשטות של טמאת המצרע.

(תורת לוי יצחק עמ' שנה)

מוסיף כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו:

במפרשי המשנה מבאר ש"הדלקת הנר" הינו גרות שבת-קדש ואכן - גרות שבת-קדש וטמאת מצרע הם "זה לעמת זה":

טמאת מצרע - טמאה זו באה פענש על חטא לשון הרע,

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ח"ו ע' 100. ע"פ ביאורי החומש)

שמה של הפרשה - מצורע בדורות הראשונים נקראת פי מצורע - פרשת זאת תהיה, ורק בדורות האחרונים התקבל השם פרשת מצורע. וטעם הדבר בפנימיות הענינים: ידוע שלעתיד לבוא החשף הרע יתפכו לאור טוב. כף גם בנוגע למצורע, בזמן הגלות מצורע הוא משג שליילי. אכל לעתיד לבוא התשובה של המצורע תהיה בבחינת ידונות נעשות לו נזכיות, כף שהמשג מצורע יתפך להיות דבר חיובי. בדורות הראשונים לא קראו בשם מצורע כי לא רצו להשתמש בדבר שליילי, לכן השתמשו בשם זאת תהיה רמז לכף שלעתיד לבוא יתה המצורע דבר חיובי. אף בדורות האחרונים, הקרובים לביאת משיח שאז יתפך המצורע לדבר חיובי, קוראים לפרשה מצורע על-שם העתיד הקרוב, שבו המצורע יתה רק דבר של קדשה נאור.

חמישי כא ואם-דל הוא ואין ידו משגת ולקח כבש אחד אשם לתנופה לכפר עליו ועשורן סלת אחד פלול בשמן למנחה ולג שמן: וישתי תרים או שני בני יונה אשר תשיג ידו והיה אחד חטאת והאחד עלה: ויהיאתם ביום השמיני לטהרתו אל-הכהן אל-פתח אהל-מועד לפני יהוה: ולקח הכהן את-כבש האשם ואת-לג השמן והניף אתם תנופה לפני יהוה: וישחט את-כבש האשם ולקח הכהן מדם האשם ונתן על-תנוף און המטהר הימנית ועל-בהן ידו הימנית ועל-בהן רגלו הימנית: ומן-השמן יצק הכהן על-כף הכהן השמאלית: והיה הכהן באצבעו הימנית מן-השמן אשר על-כפו השמאלית שבע פעמים לפני יהוה: ונתן הכהן מן-השמן אשר על-כפו המטהר הימנית ועל-בהן ידו הימנית ועל-בהן רגלו הימנית ועל-בהן רגלו הימנית על-מקום דם האשם: והנותר מן-השמן אשר על-כף הכהן יתן על-ראש המטהר לכפר עליו יהוה: ועשה את-

הצפור תחיה על-פני השדה: ויכבס המטהר את-בגדיו ויגלח את-כל-שערו ורחץ במים וטהר ואחר יבוא אל-המחנה וישב מחוץ לאהלו שבעת ימים: והיה ביום השביעי יגלח את-כל-שערו את-ראשו ואת-זקנו ואת גבת עיניו ואת-כל-שערו ויגלח ויכבס את-בגדיו ורחץ את-בשרו במים וטהר: וכיום השמיני יקח שני-כבשים תמימים וכבשה אחת בת-שנתה תמימה ושלשה עשרנים סלת מנחה פלולה בשמן ולג אחד שמן: והעמיד הכהן המטהר את האיש המטהר ואתם לפני יהוה פתח אהל מועד: ולקח הכהן את-הכבש האחד והקריב אתו לאשם ואת-לג השמן והניף אתם תנופה לפני יהוה: וישחט את-הכבש במקום אשר ישחט את-החטאת ואת-העלה במקום הקדש פי כחטאת האשם הוא לכהן קדש קדשים הוא: ולקח הכהן מדם האשם ונתן הכהן על-תנוף און המטהר הימנית ועל-בהן ידו הימנית ועל-בהן רגלו הימנית: ולקח הכהן מלג השמן ויצק על-כף הכהן השמאלית: וטבל הכהן את-אצבעו הימנית מן-השמן אשר על-כפו השמאלית והיה מן-השמן באצבעו שבע פעמים לפני יהוה: ומותר השמן אשר על-כפו יתן הכהן על-תנוף און המטהר הימנית ועל-בהן ידו הימנית ועל-בהן רגלו הימנית על דם האשם: והנותר בשמן אשר על-כף הכהן יתן על-ראש המטהר וכפר עליו הכהן לפני יהוה: ועשה הכהן את-החטאת וכפר על-המטהר מטמאתו ואחר ישחט את-העלה: והעלה הכהן את-העלה ואת-המנחה המזבחה וכפר עליו הכהן וטהר: ם

בַּיּוֹם אַחֵר חִלַּץ אֶת־הָאֲבֹנִים וְאַחֲרֵי הַקְּצוֹת
 אֶת־הַבַּיִת וְאַחֲרֵי הַטּוֹחַ: ^{כד} וְכֹא הִכְהֵן וְרָאָה
 וְהִנֵּה פֶשֶׁה הִנֵּגַע בַּבַּיִת צָרַעַת מִמְּאֵרֶת הוּא
 בַּבַּיִת טָמֵא הוּא: ^{כה} וְנָתַן אֶת־הַבַּיִת אֶת־אֲבֹנָיו
 וְאֶת־עֵצָיו וְאֵת פֶּלֶעֶפֶר הַבַּיִת וְהוֹצִיא אֶל־מַחֲוִין
 לְעִיר אֶל־מְקוֹם טָמֵא: ^{כו} וְהִבֵּא אֶל־הַבַּיִת פְּלִימֵי
 הַסִּגִּיר אֹתוֹ וְטָמֵא עַד־הָעֶרֶב: ^{כז} וְהִשְׁכַּב בַּבַּיִת
 יַכְכֶּם אֶת־בְּגָדָיו וְהֵאֱכַל בַּבַּיִת יַכְכֶּם אֶת־בְּגָדָיו:
^{כח} וְאִם־יָבֵא יָבֵא הַכְהֵן וְרָאָה וְהִנֵּה לֹא־פֶשֶׁה
 הִנֵּגַע בַּבַּיִת אַחֲרֵי הַטּוֹחַ אֶת־הַבַּיִת וְטַהַר הַכְהֵן
 אֶת־הַבַּיִת כִּי נִרְפָּא הִנֵּגַע: ^{כט} וְלָקַח לַחֲטָא אֶת־
 הַבַּיִת שְׁתֵּי צִפְרִים וְעֵץ אָרֹז וְשָׁנִי תוֹלַעַת וְאוֹזֹב:
 וְשָׁחַט אֶת־הַצִּפֹּר הָאֶחָת אֶל־כְּלִי־חֶרֶשׁ עַל־
 מַיִם חַיִּים: ^ל וְלָקַח אֶת־עֵץ־הָאָרֹז וְאֶת־הָאוֹזֹב
 וְאֵת אֶשְׁנֵי הַתּוֹלַעַת וְאֵת הַצִּפֹּר הַחַיָּה וְטָבַל
 אֹתָם בְּדָם הַצִּפֹּר הַשְּׁחוּטָה וּבַמַּיִם הַחַיִּים וְהוּזָה
 אֶל־הַבַּיִת שִׁבְעַת פְּעָמִים: ^{לא} וְחִטָּא אֶת־הַבַּיִת
 בְּדָם הַצִּפֹּר וּבַמַּיִם הַחַיִּים וּבַצִּפֹּר הַחַיָּה וּבְעֵץ
 הָאָרֹז וּבְאוֹזֹב וּבְשָׁנֵי הַתּוֹלַעַת: ^{לב} וְשִׁלַּח אֶת־
 הַצִּפֹּר הַחַיָּה אֶל־מַחֲוִין לְעִיר אֶל־פְּנֵי הַשָּׂדֶה
 וּכְפָר עַל־הַבַּיִת וְטַהַר: ^{לג} זֹאת הַתּוֹרָה לְכָל־נִגְעַת
 הַצָּרַעַת וְלִנְתַקָּה: ^{לד} וְלִצְרַעַת הַבְּגָד וּלְבַיִת:
^{לה} וְלִשְׂאֵת וּלְסַפַּחַת וּלְפַחַת: ^{לו} לְהוֹרֹת בְּיוֹם
 הַטָּמֵא וּבְיוֹם הַטָּהָר זֹאת תּוֹרַת הַצָּרַעַת: **פ**
טו ^א וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן לֵאמֹר:
^ב דַּבְּרוּ אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתֶּם אֲלֵהֶם אִישׁ
 אִישׁ כִּי יְהִיֶה זָב מִבְּשָׂרוֹ זָבֹב טָמֵא הוּא: ^ג וְזֹאת
 תְּהִיָּה טָמְאוֹתוֹ בְּזוֹבוֹ רַר בְּשָׂרוֹ אֶת־זוֹבוֹ אוֹ־
 הַחֲתִים בְּשָׂרוֹ מְזוֹזָבוֹ טָמְאוֹתוֹ הוּא: ^ד כֹּל־הַמְּשַׁכֵּב
 אִשָּׁר יִשְׁכַּב עָלָיו הֵזָב וְטָמֵא וְכֹל־הַכְּלִי אֲשֶׁר־
 יִשָּׁב עָלָיו וְטָמֵא: ^ה וְאִישׁ אֲשֶׁר יִגַּע בְּמִשְׁכָּבוֹ
 יַכְכֶּם בְּגָדָיו וְרִחַץ בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד־הָעֶרֶב:
 וְהִיִּשֵׁב עַל־הַכְּלִי אֲשֶׁר־יִשָּׁב עָלָיו הֵזָב יַכְכֶּם

הָאֶחָד מִן־הַתְּרִים אוֹ מִן־בְּנֵי הַיּוֹנָה מֵאֲשֶׁר
 תִּשְׁיֹג יָדוֹ: ^ו אֵת אֲשֶׁר־תִּשְׁיֹג יָדוֹ אֶת־הָאֶחָד
 חֲטָאת וְאֶת־הָאֶחָד עֹלָה עַל־הַמִּנְחָה וּכְפָר
 הַכְהֵן עַל הַמִּטְהָר לְפָנָי יְהוָה: ^ז זֹאת תּוֹרַת
 אֲשֶׁר־בוֹ נִגַּע צָרַעַת אֲשֶׁר לֹא־תִשְׁיֹג יָדוֹ
בְּטַהֲרָתוֹ: פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כו עמ' 105)

עני שאמר קרבנו של מצרע זה עלי, והיה מצרע עשיר.
 מביא . . קרבנות עשיר (רמב"ם)
 כ"ק מו"ח אדמו"ר הצייע פעם ליהודי אחד לנדב את
 הוצאות ההקדשה של שו"ת ה'צמח צדק'. היהודי הבטיח,
 אף שלפי מצבו לא היה זה ביכולתו, ואז נמערש וקיים
 הבטחתו. אמר הרבי, שהחלטה זו פתחה לו למעלה צנורות
 חדשים של פרנסה. ואף כאן: כאשר עני יוצא מגדרו
 ומשתדל עבור חברו העשיר - עוזרים לו מלמעלה לקיים
 את הבטחתו בעשירות.

שישי ^א וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן לֵאמֹר:
^ב כִּי תָבֹאוּ אֶל־אֶרֶץ כְּנָעַן אֲשֶׁר אֲנִי נֹתֵן לְכֶם
 לְאֶחָזָה וְנִתְּתִי נִגַּע צָרַעַת בְּבַיִת אֶרֶץ אֲחֻזַּתְכֶם:
^ג וְכֹא אֲשֶׁר־לוֹ הַבַּיִת וְהִגִּיד לַכְהֵן לֵאמֹר כְּנָגַע
 נִרְאָה לִי בַּבַּיִת: ^ד וְצוּהָ הַכְהֵן וּפְנֵנו אֶת־הַבַּיִת
 בְּטָרֶם יָבֵא הַכְהֵן לִרְאוֹת אֶת־הַנִּגַּע וְלֹא יִטָּמֵא
 פֶּלֶאֲשֶׁר בַּבַּיִת וְאַחֵר כֵּן יָבֵא הַכְהֵן לִרְאוֹת
 אֶת־הַבַּיִת: ^ה וְרָאָה אֶת־הַנִּגַּע וְהִנֵּה הִנֵּגַע
 בְּקִירַת הַבַּיִת שִׁקְעוֹרוֹת וְיַקְרֻקֹת אוֹ אֲדַמְדָּמֹת
 וּמְרֵאִיתָן שִׁפָּל מִן־הַקִּיר: ^ו וּיִצָּא הַכְהֵן מִן־הַבַּיִת
 אֶל־פֶּתַח הַבַּיִת וְהִסְגִּיר אֶת־הַבַּיִת שִׁבְעַת יָמִים:
^ז וְיָשָׁב הַכְהֵן בְּיוֹם הַשְּׁבִיעִי וְרָאָה וְהִנֵּה פֶשֶׁה
 הִנֵּגַע בְּקִירַת הַבַּיִת: ^ח וְצוּהָ הַכְהֵן וְחִלְצוּ אֶת־
 הָאֲבֹנִים אֲשֶׁר בָּהֵן הִנֵּגַע וְהִשְׁלִיכוּ אֹתָהֶן אֶל־
 מַחֲוִין לְעִיר אֶל־מְקוֹם טָמֵא: ^ט וְאֶת־הַבַּיִת יִקְצַע
 מִבַּיִת סָבִיב וְשִׁפְכוּ אֶת־הָעֶפֶר אֲשֶׁר הִקְצִו אֶל־
 מַחֲוִין לְעִיר אֶל־מְקוֹם טָמֵא: ^י וְלָקַחוּ אֲבֹנִים
 אַחֲרוֹת וְהִבְיָאוּ אֶל־תַּחַת הָאֲבֹנִים וְעָפָר אַחֵר
 יִקַּח וְטַח אֶת־הַבַּיִת: ^{יא} וְאִם־יָשׁוּב הִנֵּגַע וּפְרַח

בגדיו ורחץ במים וטמא עדהערב: והנגע
בבשר הזב יכבס בגדיו ורחץ במים וטמא עד-
הערב: ה וכיירק הזב בטהור וכבס בגדיו ורחץ
במים וטמא עדהערב: וכלהמרפב אשר
ירפב עליו הזב וטמא: וכלהנגע בכל אשר
יהיה תחתיו וטמא עדהערב והנושא אותם
יכבס בגדיו ורחץ במים וטמא עדהערב: וכל
אשר יגעבו הזב וידיו לא-שטף במים וכבס
בגדיו ורחץ במים וטמא עדהערב: וכל-
חרש אשר יגעבו הזב ישבר וכל-כלי-עץ
ישטף במים: וכי יטהר הזב מזובו וספר לו
שבעת ימים לטהרתו וכבס בגדיו ורחץ בשרו
במים חיים וטהר: וביזום השמיני יקח-לו שתי
תרים או שני בני יונה ובא | לפני יהוה אל-פתח
אהל מועד ונתנם אל-הפקן: ועשה אתם
הפקן אחד חטאת והאחד עלה וכפר עליו הפקן
לפני יהוה מזובו: ם

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כב עמ' 68)

ולצרעת הפגד ולבית (יד, נה) כתב הספורנו: "אין זכרון
לראשונים שנמצאו לעולם נגעי בתים, עד שאמרו קצתם ז"ל
שלא היו לעולם". ויש לכאר, דהנה מבאר ב'לקוטי תורה'
שנגע רומז לאדם שפנימיותו טובה במכלית, ותרע הוא רק
בחיצוניותו (בעור בשרו), ולכן פיוס, שאין אנשים כאלה,
אין הנגע מצוי. לפי זה מוכן, שנגע בבית מסמל רע חיצוני
במכלית; ולכן היה נדיר גם בימים ההם, שכן איש לא הגיע
לברכה זו.

אשר תשכב עליו בנדתה וטמא וכל אשר-
תשב עליו וטמא: כ וכלהנגע במשכבה יכבס
בגדיו ורחץ במים וטמא עדהערב: וכל-
הנגע בכל-כלי אשר תשב עליו יכבס בגדיו
ורחץ במים וטמא עדהערב: וואם על-
המושפב הוא או עלהכלי אשר הוא ישבת-
עליו בנגעו-בו וטמא עדהערב: וואם שכב
ישכב איש אתה ותהי נדתה עליו וטמא שבעת
ימים וכלהמושפב אשר ישכב עליו וטמא: ם
וואשה כיוזב זוב דמה ימים רפים בלא
עת-נדתה או כירתוב על-נדתה כלימי זוב
טמאתה בימי נדתה תהיה טמאה הוא: כ כל-
המושפב אשר תשכב עליו כלימי זובה
כמושכב נדתה יהיה-לה וכלהכלי אשר תשב
עליו טמא יהיה כטמאת נדתה: וכלהנגע
בם וטמא וכבס בגדיו ורחץ במים וטמא עד-
הערב: כ ואם-טהרה מזובה וספרה לה שבעת
ימים ואחר תטהר: כ וכיזום השמיני תקח-לה
שתי תרים או שני בני יונה והביאה אותם
אל-הפקן אל-פתח אהל מועד: ועשה הפקן
את-האחד חטאת ואת-האחד עלה וכפר עליה
הפקן לפני יהוה מזוב טמאתה: ו והזרתם את-
בני-ישראל מטמאתם ולא ימתו בטמאתם
בטמאם את-מושפני אשר בתוכם: ז זאת תורת
הזב ואשר תצא ממנו שכבת-זרע לטמאה-בה:
ו והדוה בנדתה והזב את-זובו לזכר ולנקבה
ולאיש אשר ישכב עם-טמאה: פפפ

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יד עמ' 27)

שבעת ימים תהיה בנדתה (טו, יט) דם נדה היא מן
הקללות שנתקלה חנה אחרי חטא עץ הדעת, וסיני
שהחטא יצר בה מציאות של רע, המתבטא בדם נדה, דם
טמא. ולפי זה ימתק מה שאיתא במדרש תהלים (קמו, ד)
שלעתידי-לבוא ימר אסור נדה - כי אז יקום היעוד "ואת
רוח הטמאה אעביר מן הארץ" ויתברר העולם מן הטמאה
והזקמא של חטא עץ הדעת.

שביעי וואיש כיר-תצא ממנו שכבת-זרע ורחץ
במים את-כל-בשרו וטמא עדהערב: וכל-
בגד וכל-עור אשר יהיה עליו שכבת-זרע
וכבס במים וטמא עדהערב: וואשה אשר
ישכב איש אתה שכבת-זרע ורחצו במים
וטמאו עדהערב: פ וואשה כרתהיה זכה
דם יהיה זכה בבשרה שבעת ימים תהיה
בנדתה וכלהנגע בה וטמא עדהערב: כ וכל-

יִמְתּוּ בְּטִמְאַתְם בְּטִמְאַם אֶת־מִשְׁכַּנִּי אֲשֶׁר
בְּתוֹכְם: * זאת תֹּרַת הַזֶּבֶב וְאֲשֶׁר תֵּצֵא מִמֶּנּוּ
שְׂכַבְתָּ זֹרַע לְטִמְאַה־בָּהּ: * וְהִדֹּחַ בְּנִדְתָּהּ וְהִזְבֵּ
אֶת־זוּכּוֹ לְזִכָּר וְלִזְכָּרָה וּלְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב עִם־

טִמְאַה: פפפ

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יד ענו 26)

וְהִדֹּחַ בְּנִדְתָּהּ (טו, לג) בַּז"ל אָמְרוּ, שְׂדֵם נָדָה הִיא מִן
הַקְּלָלוֹת שֶׁנִּתְקַלְלָה בָּהּ אַחֲרֵי חֲטָא עֵץ הַדַּעַת, וְהִינֵנוּ
שֶׁהַחֲטָא יֵצֵר בָּהּ מְצִיאוֹת שֶׁל רַע, הַמִּתְבַּטֵּא בְּדָם נָדָה, דָּם
טָמֵא. וְלִפִּי זֶה יֵשׁ לְבָאָר טַעַם הַדַּעוֹת שֶׁאֲסוּר לְאִשָּׁה לְעַמֵּד
בְּטִמְאַתָּה אֶפְלוּ אֵין בְּעֵלָה בְּעִיר (אף לִפִּי מֵאֵי דְקִיָּמָא־לֶן
שְׂטִיבִילָה בְּזִמְנָה לֹא מִצְנָה) – כִּי זֶה מוֹרָה עַל הַטְּהָרָה מִהָרַע
וְהַזְהָמָא שֶׁל חֲטָא עֵץ הַדַּעַת.

צ' פסוקים, עיד'ו סימן.

חצי קריש

וַתִּגְדַּל וַיִּתְקַדַּשׁ שְׁמֹה רַבָּא. אֲמִן בְּעֵלְמָא דִּי כְּרָא
כְּרַעוּתָהּ וַיִּמְלִיךְ מַלְכוּתָהּ, וַיַּצְמַח פּוּרְקָנָהּ וַיִּקְרַב
מְשִׁיחָהּ. אֲמִן בְּחַיִּיכוֹן וּבְיוֹמֵיכוֹן וּבְחַיֵּי דְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל,
בְּעֵנְלָא וּבְזִמְנֵן קָרִיב וְאֲמַרו אָמֵן: אֲמִן יְהֵא שְׁמֹה רַבָּא מְבָרַךְ
לְעַלְמֵי וּלְעַלְמֵי עַלְמַיָּא. יִתְבָּרַךְ, וַיִּשְׁתַּבַּח, וַיִּתְפָּאֵר, וַיִּתְרוֹמַם,
וַיִּתְנַשֵּׂא, וַיִּתְהַדָּר, וַיִּתְעַלֶּה, וַיִּתְהַלָּל, שְׁמֹה דְקַדְשָׁא
בְּרִיךְ הוּא. אֲמִן לְעֵלְמָא מִן כָּל בְּרַכְתָּא וְשִׁירְתָּא,
הַשְּׁבַחְתָּא וְנַחֲמָתָא, דְאֲמִירֵן בְּעֵלְמָא, וְאֲמַרו אָמֵן: אֲמִן

מפטיר לא והזרתם את בני ישראל מטמאתם ולא

בעת הגבהת הספר תורה ואמירת וזאת התורה – אין מנהגנו להראות באצבע. * מנהגנו: מגביה הספר תורה
ולאחרי שמראה אותה לקהל חוזר ומניחה על הבימה וגוללה בעצמו. ואז יושב על הספסל ואחר כורך המפה
(= חוגר באבנט ועוטף במעיל). * כשמגביהין הספר תורה להראות הכתב לעם, כל אדם ישתדל לקרב עצמו
לבימה כדי שיוכל לקרא מה שכתוב בספר תורה בעת הגבהת הספר תורה, ויאמר:

וְזֹאת הַתּוֹרָה, אֲשֶׁר־שָׂם מֹשֶׁה לְפָנָי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

עֵץ־חַיִּים הִיא לְמַחְזִיקִים בָּהּ, וְתַמְכִּיָּה מְאֹד. דְּרָכֶיהָ דְרָכֵי־נַעַם, וְכָל־נִתְיַבְחִיָּה שְׁלוֹם. אַרְךְ יָמִים בְּיַמִּינָהּ,
בְּשִׂמְאֹלָה עֵשֶׂר וְכָבוֹד. יִי חַפֵּץ לְמַעַן צְדָקוֹ, וַיִּגְדֵּל תּוֹרָה וַיֵּאדִיר:
מדייקים לגלול הספר תורה נגד התפר, שמקום התפר יהיה באמצע הספר תורה מבחוץ. * האבנט חוגרים
בתחילת שליש התחתון של הספר תורה.

לא יתחיל המפטיר להפטיר עד שיגמור הגולל לגלול הספר תורה, כדי שגם הגולל יוכל להבין ולשמוע ממנו,
שחובה היא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה.

ברכת ההפטרה לפניה

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר בְּנִבְיָאִים מוֹכִיִּים וְרָצָה בְּדַבְרֵיהֶם
הַנְּאֻמְרִים בְּאֵמַת בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַבּוֹחֵר בַּתּוֹרָה וּבְמֹשֶׁה עַבְדּוֹ וּבְיִשְׂרָאֵל
עַמּוֹ וּבְנִבְיָאֵי הָאֵמַת וְצִדְקָ:

חובה הוא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה. לפיכך, לא יקראו שנים ההפטרה כאחד בקול רם ששני
קולות אין נשמעים, ויש נוהגים מטעם הידוע להם, שלא לסמוך על שמיעה בלבדה, אלא הם בעצמם קורין ההפטרה
ושומעין הברכות מפי המפטיר. ומכל מקום, צריכים לזוהר שלא יקראו בקול רם אלא בנחת (מלה במלה עם המפטיר).

שולחן ערוך אדמו"ר הוקן, חלק ב סימן רפד סעיף יא

עטרת מרים

שי למורא

ג וארבעה אנשים היו מצרעים גחיו ושלשת בניו והם היו יושבים פתח השער כדן המצודע (ויקרא יג טו) ויאמרו איש אלרעהו מה אנחנו יושבים פה עדמתנו כרעב: ד אם אמרנו נבוא העיר והרעב בעיר ומתנו שם ואם ישבנו פה ומתנו ועתה לכו ונפלה אלמחנה

ג) וארבעה אנשים היו מצרעים, אמרו ר"ל, שהם היו גחיו ושלשת בניו, שדבקה בהם צרעת נעמן, בעבור שלקח ממנו את הכסף והבגדים. פתח השער, שהיו יושבים בפתח השער, כדן המצודע, כמו שכתוב "מחויז למחנה מושבו" (ויקרא יג.טו). עד מתנו, עד שנמות

אדם אם יחינו נחיה ושם נמצא להם ואם ימותנו ומתנו: ה ויקמו כנשף קצב לבוא אלמחנה אדם ויבאו עדקצה מחנה אדם והנה אינשם איש: וואדני השמיע | אתמחנה אדם הה נדמה להם פאלו שמעין קול רכב קול סוס קול חיל גדול ויאמרו איש אל אחיו הנה שכרעלינו מלך ישראל אתמלכי החתים ואתמלכי מצרים לבוא עלינו: ז ויקומו וינסו כנשף ויעזבו אתאהליהם ואתסוסייהם ואתחמריהם המחנה פאשר היא וינסו אלנפשם להחיל נפשם: ח ויבאו המצרעים האלה עדקצה המחנה ויבאו אלאהל אחד ויאכלו וישתו וישאו משם כסף וזהב ובגדים וילכו ויטמנו וישבו ויבאו אלאהל אחר וישאו משם וילכו ויטמנו: ט ויאמרו איש אלרעהו לא כן | לא טוב וישר אנחנו עשים פי היום הנה יוםבשרה הוא ואנחנו מחשים שותקים מלכשר וחפינו עדאור הבקר וביתים ידעו זה ישראל ומצאנו עוון על אשר לא בשרנו בשרה הואת ועתה לכו ונבאה ונגידה בית המלך: י ויבאו ויקראו אלשער העיר שומר שער העיר ויגידו להם לאמר באנו אלמחנה אדם והנה איד שם איש וקול אדם פי אם הפוסם אסור קשור אל האכוס כדרכו והחמור אסור ואהלים פאשר הפה לא הוציאו מה שבחוכם: יא ויקרא שוער העיר אל השערים שומרי שערי בית המלך ויגידו בית המלך פנימה מקום מושב המלך: יב ויקם המלך לילה ויאמר אל

הפטרה לפרשת תזריע-מצורע לשמו"ת

ולקריאה בציבור במלכים ב פרק ז

ז ג וארבעה אנשים היו מצרעים פתח השער ויאמרו איש אלרעהו מה אנחנו יושבים פה עדמתנו: ד אם אמרנו נבוא העיר והרעב בעיר ומתנו

שם ואם ישבנו פה ומתנו ועתה לכו ונפלה אלמחנה אדם אם יחינו נחיה ואם ימותנו ומתנו: ה ויקמו כנשף לבוא אלמחנה אדם ויבאו עדקצה מחנה אדם והנה אינשם איש: ו ואדני השמיע | אתמחנה אדם קול רכב קול סוס קול חיל גדול ויאמרו איש אל אחיו הנה שכרעלינו מלך ישראל אתמלכי החתים ואתמלכי מצרים לבוא עלינו: ז ויקומו וינסו כנשף ויעזבו אתאהליהם ואתסוסייהם ואתחמריהם המחנה פאשר היא וינסו אלנפשם להחיל נפשם: ח ויבאו המצרעים האלה עדקצה המחנה ויבאו אלאהל אחד ויאכלו וישתו וישאו משם כסף וזהב ובגדים וילכו ויטמנו וישבו ויבאו אלאהל אחר וישאו משם וילכו ויטמנו: ט ויאמרו איש אלרעהו לא כן | לא טוב וישר אנחנו עשים פי היום הנה יוםבשרה הוא ואנחנו מחשים שותקים מלכשר וחפינו עדאור הבקר וביתים ידעו זה ישראל ומצאנו עוון על אשר לא בשרנו בשרה הואת ועתה לכו ונבאה ונגידה בית המלך: י ויבאו ויקראו אלשער העיר שומר שער העיר ויגידו להם לאמר באנו אלמחנה אדם והנה איד שם איש וקול אדם פי אם הפוסם אסור קשור אל האכוס כדרכו והחמור אסור ואהלים פאשר הפה לא הוציאו מה שבחוכם: יא ויקרא שוער העיר אל השערים שומרי שערי בית המלך ויגידו בית המלך פנימה מקום מושב המלך: יב ויקם המלך לילה ויאמר אל

עבְדָיו אַנְיָה־נָא לָכֶם אֶת אֲשֶׁר־עָשׂוּ לָנוּ אַרְם הַעֲרִמָה וְהַתְּחַבֵּלָה
 אֲשֶׁר עָשׂוּ יָדְעוּ כִּי־רַעֲבִים אָנַחְנוּ וְהַאֲבִים לְצֹאת אֶל הַשָּׁלָל וְאֵל הַמְּזוֹן,
 וַיֵּצְאוּ אַרְם מִן־הַמְּחִנָּה לְהַחֲבִיחַ לְהַסְתִּיר בְּשֹׁדָה לֵאמֹר כִּי־יֵצְאוּ
 הַיְהוּדִים מִן־הָעִיר וְנִתְפָּשׂוּ חַיִּים וְאֶל־הָעִיר נָבֵא: יִגְוִיעַן אַחֲרֵי
 מַעֲבָדָיו וַיֹּאמֶר וַיִּקְחוּ־נָא חַמְשָׁה
 מִן־הַסּוּסִים אִם אִם הַאֲוִיב יָמֹת אֶת
 הַרוֹכְבִים, אִין הַיּוֹג בְּדָבָר, כִּי יִהְיוּ כָּכָל
 הַמְּזוֹן יִשְׂרָאֵל הַנְּשָׂאֲרִים בְּעִיר אֲשֶׁר
 נִשְׂאָרוּ־בָהּ הַנֶּחֱם בְּכָל־הַמְּזוֹן
 יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר נִשְׂאָרוּ בָּהּ הַנֶּחֱם
 בְּכָל־הַמְּזוֹן יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר כָּבַר -
 תָּמוּ קֹדֶם לָהֶם, כִּי פִלְגוּ מִוְעֵדִים
 לָמוֹת בְּרַעֲב, וְנִשְׁלַחַה וְנִרְאָה:
 יד וַיִּקְחוּ שְׁנֵי רַכֵּב סוּסִים שְׂלֵא
 לִסְפוֹ חַמְשָׁה אַנְשִׁים וַיִּשְׁלַח הַמֶּלֶךְ
 אַחֲרֵי מַחְנֵה־אֲרָם לֵאמֹר לָכוּ
 וּרְאוּ: מו וַיָּלְכוּ אַחֲרֵיהֶם עַד־
 הַיַּרְדֵּן וְהִנֵּה כָל־הַיַּרְדֵּן מְלֵאָה
 בְּגָדִים וּבְלִיָּם אֲשֶׁר־הִשְׁלִיכוּ
 אַרְם בְּחַפְזָם בְּחַפְזָם בְּעֵבֶר
 מְהִירָה תִּסָּה וַיִּשְׁבּוּ הַמְּלֹאכִים
 וַיִּגְדּוּ לַמֶּלֶךְ: מו וַיֵּצֵא הָעַם וַיָּבִיזוּ
 אֶת מַחְנֵה אֲרָם וַיְהִי סְאֵה־סֵלֶת
 בְּשֶׁקֶל וּסְאֵתִים שְׁעָרִים בְּשֶׁקֶל
 כְּדָבָר יְהוָה: זו וְהַמֶּלֶךְ הַפְּקִיד
 מִנָּה אֶת־הַשְּׁלִישׁ אֲשֶׁר נִשְׁעַן עַל־
 יָדוֹ לְהִיזַת שׁוֹמֵר עַל־הַשְּׁעָר
 וַיִּרְמְסֵהוּ הָעַם בְּשֹׁדָה מְרֹב דַּחַק
 הָעַם הַתּוֹלְכִים לְשַׁלֵּל שְׁלָל וַיָּמַת
 כְּאִשֶּׁר דָּבַר אִישׁ הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר
 דָּבַר בְּגֵרַת הַמֶּלֶךְ אֱלֹוִי: יח לָמָּה
 דָּבַר הַנְּבִיא שִׁמְוֵת הַשְּׁלִישׁ, לָפִי וַיְהִי
 כְּדָבַר אִישׁ הָאֱלֹהִים אֶל־הַמֶּלֶךְ
 לֵאמֹר סְאֵתִים שְׁעָרִים בְּשֶׁקֶל
 וּסְאֵה־סֵלֶת בְּשֶׁקֶל יְהוָה כְּעַת
 מִחֵר בְּשֹׁדָה שְׁמֹרוֹן: יט וַיִּשְׁעַן וַאֲ
 חֲשִׁיב הַשְּׁלִישׁ אֶת־אִישׁ הָאֱלֹהִים
 וַיֹּאמֶר וְהִנֵּה יְהוָה עֹשֶׂה אַרְבּוֹת

שְׁעָרֵי בֵית הַמֶּלֶךְ. יג) אֲשֶׁר נִשְׂאָרוּ בָּהּ, שֶׁנִּשְׂאָרוּ בְּעִיר וְלֹא מִתּוֹ בְּרַעֲב.
 וְנִשְׁלַחַה וְנִרְאָה, וְנִשְׁלַח אֹתָם אֶרְעֵל־פִּי שִׁשׁ סָבְנָה בְּדָבָר, וְנִרְאָה מִה יִהְיֶה
 בָּהֶם. יד) שְׁנֵי רַכֵּב, אֶרְעֵל־פִּי שֶׁהַעֲבֹד הַיְצִיעַ לְקַחַת חַמְשָׁה מִן הַסּוּסִים
 הַנְּשָׂאֲרִים, לֹא רָצוּ לְהַעֲמִיד בְּסָבְנָה יוֹתֵר מִשְׁנֵים. טו) אֲשֶׁר הִשְׁלִיכוּ אַרְם
 בְּחַפְזָם, בְּגִלל שִׁמְהָרוּ לְנוֹם, הִשְׁלִיכוּ
 מַעֲצָמִים בְּגָדִים וּבְלִיָּם כְּדוּ לְהַקֵּל
 מִמְּשָׂאָם. יז) הַפְּקִיד, מִנָּה. אֶת
 הַשְּׁלִישׁ, אֶת הַשֹּׁר. אֲשֶׁר נִשְׁעַן
 עַל יָדוֹ, אֲשֶׁר אֲחַמּוּל הָיָה נִשְׁעַן עַל
 יָדוֹ כְּשָׂא לְבִיתוֹ שֶׁל אִלְיָשֶׁע הַנְּבִיא.
 עַל הַשְּׁעָר, הַמֶּלֶךְ מִנָּה אוֹתוֹ לְהִיזַת
 שׁוֹמֵר הַשְּׁעָר. וַיִּרְמְסֵהוּ, מְרֹב הַדַּחַק
 שֶׁל הַתּוֹלְכִים לְשַׁלֵּל שְׁלָל, רְמַסְהוּ
 בְּרַגְלֵיהֶם.

**את אשר-עשו לנו ארם ידעו כי-רעבים
 אנחנו ויצאו מן-המחנה להחביח בשדה
 לאמר כי-יצאו מן-העיר ונתפשם חיים
 ואל-העיר נבא: יג ויען אחד מעבדיו
 ויאמר ויקחו-נא חמשה מן-הסוסים
 הנשארים אשר נשארו-בה הנם בכל-**

**המזון ישראל אשר נשארו בה הנם בכל-המזון ישראל אשר-
 תמו ונשלחה ונראה: יד ויקחו שני רכב סוסים וישלח המלך
 אחרי מחנה-ארם לאמר לכו וראו: טו וילכו אחריהם עד-
 הירדן והנה כל-הירדן מלאה בגדים וכלים אשר-השליכו
 ארם בחפזם וישבו המלאכים ויגדו למלך: טז ויצא העם ויבזו
 את מחנה ארם ויהי סאה-סלת בשקל וסאתים שערים
 בשקל כדבר יהוה: זי והמלך הפקיד את-השליש אשר נשען
 על-ידו על-השער וירמסוהו העם בשער וימת כאשר דבר
 איש האלהים אשר דבר בגרת המלך אליו: יח ויהי כדבר איש
 האלהים אל-המלך לאמר סאתים שערים בשקל וסאה-סלת
 בשקל יהיה כעת מחר בשער שמרון: יט ויען השליש את-איש
 האלהים ויאמר והנה יהוה עשה ארבות בשמים היהיה כדבר
 הוה ויאמר הנך ראה בעיניך ומשם לא תאכל: כ ויהי-לו כן
 וירמסו אתו העם בשער וימת:**

בְּשָׂמִים הִתְחַה כְּדָבָר הַזֶּה וַיֹּאמֶר הַנֶּחֱד רָאָה בְּעֵינֶיךָ וּמִשָּׁם לֹא תֹאכַל: כ וַיְהִי־לוֹ כֵּן כְּאִשֶּׁר אָמַר הַנְּבִיא וַיִּרְמְסוּ אוֹתוֹ הָעַם בְּשֹׁדָה וַיָּמַת:

לאחר שמסיים ההפטרה יאמר המפטיר ברכות אלו

**ברוך אתה יי, אלהינו מלך העולם, צור כל העולמים, צדיק בכל הדורות,
 האל הנאמן האומר ועושה, המדבר ומקים, שכל דבריו אמת וצדק:**

נֶאֱמַן, אַתָּה הוּא יי אֱלֹהֵינוּ וְנֶאֱמַנִים דְּבָרֶיךָ, וְדָבַר אֶחָד מִדְּבָרֶיךָ אַחֲזֹר לֹא יֵשׁוּב רִיקָם, כִּי אֵל מְלֹךְ נֶאֱמַן וּרְחֻמָּן אַתָּה. כְּרוּךְ אַתָּה יי, הָאֵל הַנֶּאֱמָן בְּכָל דְּבָרָיו:

רַחֵם, עַל צִיּוֹן כִּי הִיא בֵּית חַיִּינוּ, וְלַעֲלוּבֹת נַפְשׁ תּוֹשִׁיעַ וּתְשַׁמַּח בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ. כְּרוּךְ אַתָּה יי. מְשַׁמַּח צִיּוֹן בְּכַנְיָהּ:

שְׁמַחְנוּ, יי אֱלֹהֵינוּ, בְּאַלְיָהוּ הַנְּבִיא עֲבָדְךָ, וּבְמַלְכוּת בֵּית דָּוִד מְשִׁיחֲךָ, בְּמַהֲרָה יָבוֹא וַיַּגֵּל לַבְּנוֹ, עַל כְּסֹאוֹ לֹא יֵשֵׁב זָר, וְלֹא יִנְחֲלוּ עוֹד אַחֵרִים אֶת כְּבוֹדוֹ. כִּי בִשְׁם קִדְשְׁךָ נִשְׁבַּעְתָּ לוֹ, שְׁלֹא יִכְבֶּה נֵרוֹ לְעוֹלָם וָעֶד: כְּרוּךְ אַתָּה יי, מִגֵּן דָּוִד:

עַל הַתּוֹרָה, וְעַל הָעֲבוֹדָה וְעַל הַנְּבִיאִים וְעַל יוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה, שְׁנַתְּתָ לָנוּ יי אֱלֹהֵינוּ לְקִדְשָׁה וְלִמְנוּחָה, לְכָבוֹד וְלִתְפָאֶרֶת. עַל הַכֹּל, יי אֱלֹהֵינוּ אֲנַחְנוּ מוֹדִים לָךְ, וּמְבָרְכִים אוֹתְךָ. יִתְבָּרַךְ שְׁמֹךְ בְּפִי כָל חַי תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד: כְּרוּךְ אַתָּה יי, מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת:

עטרת מרים שי למורא

מב (מ) מבעל שלשה, שם מקום בדרום הארץ. לאיש האלהים, לנביא אלישע. לחם בפורים, לחם העשוי מקציר ראשון שנקצר אחר העמר. עשרים לחם שעורים, והיו במקספר עשרים לחם מקמח שעורים. וכרמל בצקלגו, ושבלים רבים ומלאים כפי שהם עדן בקלפותיהם. "בצקלגו", בקלפתו

מב ואיש בא בזמן הרעב הזה מבעל שלשה שם מקום ויבא לאיש האלהים לחם בפורים מן השעורים הראשונים שקצרו עשרים לחם שעורים וכרמל שבלים רבות ומלאות בצקלגו בקלפותיהן, והאיש חשב שאיכלם אלישע, אבל אלישע צוה ויאמר תן לעם לתלמידים שהיה שם ויאכלו כי באה בהם ברקה בדרך גם, עד שכל הלחם הספיק למאה איש: מן ויאמר משרתו מה אתן זה לפני מאה איש הלא מעט המה ויאמר תן לעם ויאכלו כי כה אמר יהוה אכול יהיה די לאכול והותר ועוד יהיה מותר: מד ויתן לפניהם ויאכלו ויותרו כדרך יהוה: א ונעמן שרצבא מלך ארם היה איש גדול חשוב לפני

הפטרה לפרשת תזריע-מצורע לשנים

מקרא ואחד תרגום מלכים-ב ד

ד מב ואיש בא מבעל שלשה לאיש האלהים לחם בפורים עשרים לחם שעורים וכרמל בצקלגו ויאמר תן לעם ויאכלו: מן ויאמר משרתו מה אתן זה לפני מאה

איש ויאמר תן לעם ויאכלו כי כה אמר יהוה אכול והותר: מד ויתן לפניהם ויאכלו ויותרו כדרך יהוה: ה א ונעמן שרצבא מלך ארם היה איש גדול לפני אדניו ונשא פנים כייכו נתן יהוה תשועה לארם והאיש היה גבור חיל מצרע: ב וארם יצאו גדודים וישבו מארץ ישראל

פי בו נתן ה' תשועה לאָרם, כי על ידו באה תשועה לאָרם. גבור חיל מצרע, ומפני צרעתו היה נמנע הרבה מללכת למלחמותיו, והיה מצר על פד. ג) אחלי אדוני לפני הנביא, אם בקשת אדוני תהיה לפני הנביא. יאסף אותו מצרעתו, רפואה המצרע נקראת

אספה, לפי שבעודו בצרעתו הרי מושבו מחוץ למחנה, וכאשר יתפא יאסף ויפגם אל המחנה. ד) ויבא ויגד לאדוניו, נעמן ספר הדבר לפני המלך. ה) לך בא, הנה (התבונן) ובוא אל הנביא. ספר, אגרת, זרב, מטבעות זהב. (להביא מנחה לנביא). ו) ועתה, לא פרש הכתוב מה שכתב בראש האגרת, כי מוכן שכתב כפי המנהג לפקדו בשלום, ובסוף דבריו כתב "ועתה כבוא הספר וגו'. ואספתו מצרעתו, כלומר, שהוא יצוה את הנביא לאספו מצרעתו. ז) להמית ולהחיות, כי אין מי שיכול לרפא המצרע, אלא מי שברו להמית ולהחיות. ואחאב בהיותו רשע, לא האמין בנביא, וחסב שמלך ארם מתכונן שהוא בעצמו ירפאהו. מתאנה הוא לי, פנתו למצא עלילה להתעלל ולהלחם בי. ח) וידע כי יש נביא בישראל, לא למענך ארפא אותו, אלא למען קרשת ה'. יא) אלי יצא וגו', חשבתי שלכבודי יצא אלי ונעמד לפני, בדרך הקבוד שעושים בני אדם לשרים הגדולים. ולענו הרפואה, חשבתי שקרא בשם ה' וינפץ ידו אל מקום הצרעת להשפיע שם את הרפואה על פי גם ויתרפא הצרעת. יב) הלא טוב

נערה קמנה ותהי לפני אשת נעמן: ג ותאמר אל־גברתה אחלי אדני לפני הנביא אשר בשמרון אז יאסף אתו מצרעתו: ד ויבא ויגד לאדניו לאמר פזאת וכזאת דברה הנערה אשר מארץ ישראל: ה ויאמר מלך־ארם לך־בא ואשלחה ספר אל־מלך ישראל ויקח בידו עשר כפריי־כסף וששת אלפים זהב ועשר חליפות בגדים: ו ויבא הספר אל־מלך ישראל לאמר ועתה כבוא הספר הזה אליך הנה שלחתי אליך את־נעמן עבדי ואספתו מצרעתו: ז ויהי בקרא מלך־ישראל את־הספר ויקרע בגדיו ויאמר האלהים אני להמית ולהחיות כפי־שליח אלהים ויאמר אלי לאסף איש מצרעתו כי אד־דעו־נא וראו כִּי־מתאנה הוא לי: ח ויהי כשָׁמַע אִישׁ־אִישׁ־הָאֱלֹהִים כִּי־קָרַע מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל אֶת־בְּגָדָיו וישלח אל־המלך לאמר למה קרעת בגדיך יבא־נא אלי וידע כי יש נביא בישראל: ט ויבא נעמן בסוסיו וברכבו ויעמד פתח־הבית לאישׁע: י וישלח אליו אישׁע כולאך שליח לאמר הלוד ורחצת שבע־פעמים בירדן וישב בשרך לך וטהר מן הצרעת: יא ויקצף נעמן וילך ויאמר הנה אמרתי אלי יצא יצוא ועמד וקרא בשם־יהוה אלהיו והניף ידו אל־המקום ואסף המצרע: יב הלא טוב ופרפר נהרות

אדניו ונשא פנים כולם כבדו אותו כִּי־כוֹ נְתִי־יהוה תשועה לאָרם והאיש היה גבור חיל חשק ללכת למלחמה, אבל היה מצרע וזה נמנע זאת: ב וארם יצאו גדודים קבוצות קטנות לשלח וישבו מארץ ישראל נערה קמנה ותהי משמשת לפני אשת נעמן: ג ותאמר אל־גברתה אחלי עם בקשת אדני לפני הנביא אשר בשמרון אז יאסף אתו מצרעתו: ד ויבא נעמן ויגד לאדניו מלך ארם לאמר פזאת וכזאת דברה הנערה אשר מארץ ישראל: ה ויאמר מלך־ארם לך־בא אל הנביא ואשלחה ספר אל־מלך ישראל שהוא יצוה את הנביא על זאת וילך ויקח בידו עשר אלפים זהב וכסף וששת אלפים זהב ועשר חליפות בגדים: ו ויבא הספר אל־מלך ישראל לאמר ועתה כבוא הספר הזה אליך הנה שלחתי אליך את־נעמן עבדי ואספתו הרפאהו מצרעתו: ז ויהי בקרא מלך־ישראל את־הספר ויקרע בגדיו ויאמר הכהנים אני להמית ולהחיות כפי־שליח אלהים ויאמר אלי לאסף איש מצרעתו כי אד־דעו־נא וראו כִּי־מתאנה הוא לי מבקש עלילה כדי שילחם עמי: ח ויהי כשָׁמַע אִישׁ־אִישׁ־הָאֱלֹהִים כִּי־קָרַע מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל אֶת־בְּגָדָיו וישלח אל־המלך לאמר למה קרעת בגדיך יבא־נא אלי וידע כי יש נביא בישראל: ט ויבא נעמן בסוסיו וברכבו ויעמד פתח־הבית לאישׁע: י וישלח אליו אישׁע כולאך שליח לאמר הלוד ורחצת שבע־פעמים בירדן וישב בשרך לך וטהר מן הצרעת: יא ויקצף נעמן וילך ויאמר הנה אמרתי סבור הייתי אלי יצא יצוא הנביא ועמד ויעמד וקרא בשם־יהוה אלהיו והניף וינפץ ידו אל־המקום אשר שם הצרעת להשפיע שם הרפואה על פי גם ואסף המצרע באופן זה: יב הלא טוב ופרפר נהרות דמישק מכל מימי ישראל הלא כל

עטרת מרים

שי למורא

יום "ארחץ בהם ומהרתי בתמיה, אם לא יועילו נהרות דמשק אף וועל הירדן? ויפן וילך בחמה: יג ויגשו עבדיו וידברו אליו ויאמרו אבי אהוני, אם דבר גדול דבר טרד גדול הנה הנביא דבר אליך הלא תעשה וכו לא תעשהו ואף כי מבלישפן שדבר קל, אמר אליך רחץ

וגו', כלומר, הנה שאמר הנביא שירחץ שבע פעמים בירדן, אם כן נראה שאמר דבריו על דרך רפואה טבעית, והלא נודאי אין בדבריו ממש, שהרי נהרות דמשק טובים יותר מכל מימי ישראל, ואף על פי שמתמיד אני להתרחץ בהם לא יועילו לי להפטר מצרעתי. יג) אבי, כמו "ארוני".

ומהר: יד וירד ומטבל בירדן שבע פעמים בדבר איש האלהים וישב בשורו צח ומתיר כבשר גער קטן ומטהר מן הצרעת: טו וישב אל-איש האלהים הוא וכל-מחנהו ויבא ויעמד לפניו עקב לפני הארון ויאמר הנהנא ידעתו כי אין אלהים בכל-הארץ כי אם-בישראל ועתה בעבור הרפואה והחלואה הזאת קחנא מפני ברכה מנחה מאת עבדך: טז ויאמר חיי יהוה אשר-עמדתו שאני רגיל לעמוד לפניו בתפלה אם-אקח ויפצרוני לקחת וימאן: יז ויאמר נעמן ולא הלא יתןנא לעבדך משא צמד וי: פרדים של אדמה מארץ ישראל לשאת אותה לעיר, ואעשה אותה מובח כי לוא-יעשה עוד עבדך עלה וזבח לאלהים אחרים כי אם-ליהוה: יח שאל נא מה לדבר הזה שסלח יהוה לעבדך כי בכוא אדני מלך ארם בית-רמון שם עבודתיהוה להשתחוות שמה והוא נשען על-ידי והשתחויתי בית על-ידי והשתחויתי בית רמון ויבא אחר קד לך כדו שלא

דמשק מכל מימי ישראל הלא-ארחץ בהם ומהרתי ויפן וילך בחמה: יג ויגשו עבדיו וידברו אליו ויאמרו אבי דבר גדול הנביא דבר אליך הלא תעשה ואף כי אמר אליך רחץ ומטהר: יד וירד ומטבל בירדן שבע פעמים בדבר איש האלהים וישב בשורו כבשר גער קטן ומטהר: טו וישב אל-איש האלהים הוא וכל-מחנהו ויבא ויעמד לפניו ויאמר הנהנא ידעתו כי אין אלהים בכל-הארץ כי אם-בישראל ועתה קחנא ברכה מאת עבדך: טז ויאמר חיי-יהוה אשר-עמדתו

דבר גדול, דבר טרד גדול ואף כי אמר, וכלישפן שאמר. יד) ומטהר, והתרפא. טו) ויעמד לפניו, עקב לפני הארון. ברכה, מנחת שלום. כמו "קח נא את ברכתך" (בראשית לג.יא). יז) ולא, לשון בקשה, כמו "הלא". משא צמד פרדים אדמה, עפר מארץ ישראל בשעור משא של שני פרדים. בשביל למלא מהם מובח לזבח עליו לה'. ולא רצה לעשות כן מבלי שהנביא יתן לו רשות לזה. יח) בית רמון, בית עבודתיהוה ששמה רמון. והשתחויתי בית רמון, ובעל-פתי אשתחווה גם אני עמו. יט) כפרת ארץ, מדת קרקע, והוא שעור מיל.

לפניו אם-אקח ויפצרוני לקחת וימאן: יז ויאמר נעמן ולא יתןנא לעבדך משא צמד-פרדים אדמה כי לוא-יעשה עוד עבדך עלה וזבח לאלהים אחרים כי אם-ליהוה: יח לדבר הזה יסלח יהוה לעבדך בכוא אדני בית-רמון להשתחוות שמה והוא נשען על-ידי והשתחויתי בית רמון בהשתחויתי בית רמון ויבא אחר קד לך כדו שלא

לו לך לשלום וילך מאתו כפרת ארץ:

ויגיש המלך שפירתי בעבודתיהוה וסלחנא יהוה לעבדך בדבר הנה שידע שחרתי עבודתי אלו, וההשתחויה השניה היא רק מנחת המלך: יט ויאמר לו לך לשלום נתן לו בקשתו כמה שבקש לו לעבור את השם ויכרד וילך מאתו כפרת ארץ מיל:

אראה על-הכפרת: ג בזאת יבא אהרן אל-הקדש בפר בן-בקר לחטאת ואיל לעלה: ד בתנת-בד קדש ילפש ומכנס-יבד יהיו על-בשרו ובאבנטו בד יחגור ובמצנפת בד יצנף בגדי-קדש הם ורחץ במים את-בשרו ולבשם: ה ומאת עדת בני ישראל יקח שני-שעירי עזים

קריאת התורה למנחת שבת-קודש טז « וידבר יהוה אל-משה אחרי מות שני בני אהרן בקרבכם לפני-יהוה וימתו: ג ויאמר יהוה אל-משה דבר אל-אהרן אחיך ואל-יבא בכל-עת אל-הקדש מבית לפרכת אל-פני הכפרת אשר על-הארץ ולא ימות כי בענן

לְחַטָּאת וְאִיל אֶחָד לְעֹלָה: וְהִקְרִיב אֶהָרֵן
 אֶת־פֶּר הַחַטָּאת אֲשֶׁר־לוֹ וְכֹפֶר בַּעֲדוֹ וּבַעֲד
 בֵּיתוֹ: ^{(ל} וְלָקַח אֶת־שְׁנֵי הַשְּׂעִירִים וְהֵעֱמִיד
 אֹתָם לְפָנֵי יְהוָה פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד: ה וְנָתַן אֶהָרֵן
 עַל־שְׁנֵי הַשְּׂעִירִים גִּרְלוֹת גֹּזֶל אֶחָד לַיהוָה
 וְגֹזֶל אֶחָד לְעֹזָאוֹל: ט וְהִקְרִיב אֶהָרֵן אֶת־
 הַשְּׂעִיר אֲשֶׁר עָלָה עָלָיו הַגֹּזֶל לַיהוָה וַעֲשֶׂהוּ
 חַטָּאת: י וְהַשְּׂעִיר אֲשֶׁר עָלָה עָלָיו הַגֹּזֶל
 לְעֹזָאוֹל יַעֲמִד־חַי לְפָנֵי יְהוָה לְכַפֵּר עָלָיו לְשַׁלַּח
 אֹתוֹ לְעֹזָאוֹל הַמִּדְבָּרָה: כ וְהִקְרִיב אֶהָרֵן אֶת־פֶּר
 הַחַטָּאת אֲשֶׁר־לוֹ וְכֹפֶר בַּעֲדוֹ וּבַעֲד בֵּיתוֹ
 וְשָׁחַט אֶת־פֶּר הַחַטָּאת אֲשֶׁר־לוֹ: <sup>(ישראל) יב וְלָקַח
 מִלֶּאֱ־הַמַּחֲתָה גִּחְלִי־אֵשׁ מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ מִלִּפְנֵי
 יְהוָה וּמִלֶּא חֲפָזָיו קָמַרְת סָמִים דָּקָה וְהִבִּיא
 מִבֵּית לְפָרְכָת: יג וְנָתַן אֶת־הַקְּמָרְת עַל־הָאֵשׁ
 לְפָנֵי יְהוָה וְכֹפֶה א עֲנַן הַקְּמָרְת אֶת־הַכְּפָרְת
 אֲשֶׁר עַל־הָעֵדוּת וְלֹא יָמוּת: יד וְלָקַח מִדָּם הַפֶּר
 וְהוּזָה בְּאֶצְבָּעוֹ עַל־פָּנֵי הַכְּפָרְת קִדְמָה וּלְפָנֵי
 הַכְּפָרְת יוּזָה שִׁבְעַ־פְּעָמִים מִן־הַדָּם בְּאֶצְבָּעוֹ:
 טו וְשָׁחַט אֶת־שְׂעִיר הַחַטָּאת אֲשֶׁר לְעָם וְהִבִּיא
 אֶת־דָּמֹו אֶל־מִבֵּית לְפָרְכָת וַעֲשֶׂה אֶת־דָּמֹו
 בְּאֲשֶׁר עָשָׂה לְדָם הַפֶּר וְהוּזָה אֹתוֹ עַל־הַכְּפָרְת
 וּלְפָנֵי הַכְּפָרְת: טז וְכֹפֶר עַל־הַקְּדִישׁ מִמִּמָּאת בְּנֵי
 יִשְׂרָאֵל וּמִפְּשָׁעֵיהֶם לְכָל־חַטָּאתָם וְכֵן יַעֲשֶׂה
 לְאֹהֶל מוֹעֵד הַשֶּׁכֶן אֹתָם בְּתוֹךְ טְמֵאתָם:
 יז וְכָל־אָדָם לֹא־יְהִיָּה א בְּאֹהֶל מוֹעֵד בְּכֹאֹ לְכַפֵּר
 בַּקְּדִישׁ עַד־צֹאתוֹ וְכֹפֶר בַּעֲדוֹ וּבַעֲד בֵּיתוֹ וּבַעֲד
 כָּל־קֹהֶל יִשְׂרָאֵל:</sup>

לְחַטָּאת וְאִיל אֶחָד לְעֹלָה: וְהִקְרִיב אֶהָרֵן
 אֶת־פֶּר הַחַטָּאת אֲשֶׁר־לוֹ וְכֹפֶר בַּעֲדוֹ וּבַעֲד
 בֵּיתוֹ: ^{(ל} וְלָקַח אֶת־שְׁנֵי הַשְּׂעִירִים וְהֵעֱמִיד
 אֹתָם לְפָנֵי יְהוָה פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד: ה וְנָתַן אֶהָרֵן
 עַל־שְׁנֵי הַשְּׂעִירִים גִּרְלוֹת גֹּזֶל אֶחָד לַיהוָה
 וְגֹזֶל אֶחָד לְעֹזָאוֹל: ט וְהִקְרִיב אֶהָרֵן אֶת־
 הַשְּׂעִיר אֲשֶׁר עָלָה עָלָיו הַגֹּזֶל לַיהוָה וַעֲשֶׂהוּ
 חַטָּאת: י וְהַשְּׂעִיר אֲשֶׁר עָלָה עָלָיו הַגֹּזֶל
 לְעֹזָאוֹל יַעֲמִד־חַי לְפָנֵי יְהוָה לְכַפֵּר עָלָיו לְשַׁלַּח
 אֹתוֹ לְעֹזָאוֹל הַמִּדְבָּרָה: כ וְהִקְרִיב אֶהָרֵן אֶת־פֶּר
 הַחַטָּאת אֲשֶׁר־לוֹ וְכֹפֶר בַּעֲדוֹ וּבַעֲד בֵּיתוֹ
 וְשָׁחַט אֶת־פֶּר הַחַטָּאת אֲשֶׁר־לוֹ: <sup>(ישראל) יב וְלָקַח
 מִלֶּאֱ־הַמַּחֲתָה גִּחְלִי־אֵשׁ מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ מִלִּפְנֵי
 יְהוָה וּמִלֶּא חֲפָזָיו קָמַרְת סָמִים דָּקָה וְהִבִּיא</sup>

אגרות קודש

ב"ה, ו' אייר, תשכ"ב
 ברוקלין.

מר חיים ש"י המכונה ד"ר שאשקעס

שלום וברכה!

בקשר עם נסיעתו לבקר אחב"י בהתפוצות וכו',

אשר בודאי הכוונה היא לעודד את רוחם ע"י חיזוק הקשר עם בני ישראל הנמצאים במקומות
 אחרים, והבאת פ"ש מאלו לאלו ביחד עם ההדגשה אשר עם ישראל חי ותורתו תורת חיים ומצותי
 עליהן נאמר וחי בהן הנתונה מאלקים חיים.

יהי רצון שיצלח במילוי תפקיד האמור, יראה פרי טוב בעמלו, ויפעול בזה מתוך בריאות וטוב
 לבב.

ובודאי ובודאי ינעם לי להודע בעתו ובזמנו מתוצאות נסיעתו ובקבלת ידיעות טובות
 מהמקומות אשר ביקר.

ומענין לענין, לרגלי מלאת לו שבעים שנה לאורך ימים ושנים טובות,

יהי רצון מהש"ית אשר עוד רבות בשנים יפעול לטובת בני ישראל בגשם וברוח אשר יחדיו יהלכון,
 וכידוע פירוש רבנו הזקן, בעל התניא והשו"ע, בתואר עמנו אשר גוי אחד בארץ הם, שממשיכים
 האחדות - אחדות ה' - גם בארץ ובענינים ארציים.

בכבוד וברכה.

נ. ב. מצו"פ המחאה השתתפותי סמלית בהוצאות נסיעה האמורה כאמור, מסירת פ"ש לבני
 ישראל שליט"א.

לוח זמנים לשבת פרשת תזריע-מצורע בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת

(ח) = שעות חורף (ק) = שעות קיץ

יציאת שבת	כניסת שבת	צאת הכוכבים		שקיעה		סוף זמן תפילה		סוף זמן קריאת שמע				זריחה		מדינה ועיר
								מג"א		אדמוה"ז				
								ש	א	ש	א	ש	א	
19:57	18:58	19:46	19:42	19:19	19:15	10:25	10:28	09:16	09:20	08:40	08:44	05:58	06:04	באר שבע (ק)
19:59	18:53	19:48	19:43	19:23	19:19	10:23	10:26	09:14	09:18	08:37	08:41	05:55	06:01	חיפה (ק)
19:56	18:42	19:45	19:41	19:23	19:19	10:23	10:26	09:14	09:18	08:37	08:41	05:55	06:02	ירושלים (ק)
19:59	18:59	19:48	19:43	19:20	19:16	10:25	10:27	09:16	09:19	08:39	08:43	05:57	06:03	תל אביב (ק)
20:58	19:46	20:43	20:33	20:05	19:57	10:28	10:32	09:14	09:20	08:20	08:28	05:39	05:50	אוסטריה, וינה (ק)
18:16	17:20	18:04	18:11	17:37	17:44	10:31	10:30	09:36	09:34	08:59	08:57	06:59	06:54	אוסטרליה, מלבורן (ח)
20:54	19:44	20:39	20:30	20:04	19:56	10:32	10:36	09:18	09:24	08:28	08:35	05:46	05:56	אוקראינה, אודסה (ק)
20:31	19:20	20:16	20:07	19:39	19:31	10:02	10:07	08:48	08:54	07:55	08:03	05:14	05:25	אוקראינה, דונייצק (ק)
20:44	19:32	20:29	20:19	19:51	19:43	10:13	10:17	08:59	09:05	08:05	08:13	05:24	05:35	אוקראינה, דנייפרופטרובסק (ק)
21:17	20:02	21:01	20:50	20:22	20:12	10:37	10:41	09:22	09:28	08:25	08:33	05:45	05:56	אוקראינה, ז'יטומיר (ק)
21:11	19:55	20:54	20:44	20:15	20:05	10:29	10:34	09:14	09:20	08:16	08:25	05:37	05:48	אוקראינה, קייב (ק)
21:16	20:11	21:02	20:54	20:30	20:22	10:59	11:03	09:46	09:51	08:57	09:04	06:15	06:24	איטליה, מילאנו (ק)
18:46	17:57	18:37	18:38	18:15	18:15	10:10	10:11	09:08	09:09	08:38	08:40	06:08	06:09	אקוודור, קיטו (ח)
18:52	17:57	18:41	18:47	18:14	18:21	11:03	11:02	10:07	10:06	09:32	09:30	07:28	07:23	ארגנטינה, בואנוס איירס (ח)
19:36	18:37	19:25	19:32	18:54	19:02	11:58	11:57	11:04	11:02	10:25	10:23	08:30	08:24	ארגנטינה, ברילוצ'ה (ח)
20:41	19:39	20:29	20:22	19:58	19:52	10:46	10:49	09:35	09:39	08:53	08:58	06:10	06:18	ארה"ב, בולטימור (ק)
20:34	19:31	20:22	20:15	19:50	19:44	10:35	10:38	09:23	09:28	08:39	08:45	05:57	06:05	ארה"ב, ברוקלין (ק)
20:35	19:32	20:22	20:15	19:51	19:44	10:35	10:38	09:24	09:28	08:40	08:46	05:57	06:05	ארה"ב, ג'רסי סיטי (ק)
21:16	20:11	21:02	20:55	20:30	20:23	11:10	11:13	09:58	10:03	09:12	09:19	06:30	06:38	ארה"ב, דטרויט (ק)
20:35	19:40	20:24	20:20	19:58	19:55	11:06	11:09	09:58	10:01	09:22	09:26	06:40	06:46	ארה"ב, האוסטון (ק)
20:14	19:16	20:03	19:58	19:34	19:30	10:35	10:37	09:25	09:29	08:47	08:51	06:05	06:11	ארה"ב, לוס אנג'לס (ק)
20:27	19:33	20:17	20:14	19:51	19:48	11:07	11:10	10:00	10:03	09:26	09:29	06:45	06:50	ארה"ב, מיאמי (ק)
20:32	19:28	20:19	20:12	19:47	19:41	10:30	10:33	09:18	09:23	08:34	08:40	05:51	06:00	ארה"ב, ניו הייבן (ק)
20:58	19:55	20:45	20:38	20:14	20:08	10:59	11:02	09:47	09:52	09:04	09:10	06:21	06:29	ארה"ב, פיטסבורג (ק)
20:33	19:28	20:20	20:12	19:47	19:41	10:28	10:32	09:17	09:21	08:32	08:38	05:49	05:58	ארה"ב, שיקגו (ק)
18:48	17:58	18:39	18:42	18:16	18:19	10:34	10:35	09:35	09:35	09:04	09:04	06:44	06:43	בוליביה, לה-פס (ח)
21:59	20:42	21:42	21:31	21:02	20:52	11:13	11:18	09:57	10:04	08:58	09:07	06:19	06:30	בלגיה, אנטוורפן (ק)
21:57	20:41	21:41	21:30	21:01	20:51	11:14	11:18	09:58	10:04	08:59	09:09	06:20	06:32	בלגיה, בריסל (ק)
18:16	17:28	18:06	18:10	17:46	17:50	10:11	10:11	09:13	09:12	08:41	08:41	06:26	06:24	ברזיל, סאן פאולו (ח)
18:05	17:13	17:55	17:59	17:30	17:35	09:59	09:59	09:01	09:00	08:29	08:28	06:13	06:11	ברזיל, ריו דה-ז'נירו (ח)
21:18	20:06	21:01	20:50	20:22	20:12	10:31	10:35	09:15	09:21	08:15	08:24	05:36	05:48	בריטניה, לונדון (ק)
21:37	20:19	21:19	21:06	20:35	20:25	10:37	10:42	09:20	09:27	08:15	08:25	05:38	05:51	בריטניה, מנצ'סטר (ק)
21:29	20:12	21:12	21:00	20:31	20:21	10:36	10:41	09:20	09:26	08:17	08:27	05:39	05:51	גרמניה, ברלין (ק)
21:37	20:22	21:21	21:10	20:42	20:32	10:57	11:02	09:42	09:48	08:45	08:54	06:05	06:16	גרמניה, פרנקפורט (ק)
18:14	17:28	18:04	18:09	17:45	17:50	10:13	10:13	09:15	09:14	08:43	08:42	06:30	06:27	דרום אפריקה, יוהנסבורג (ח)
19:34	18:42	19:25	19:22	19:00	18:58	10:28	10:30	09:22	09:24	08:50	08:53	06:12	06:16	הודו, מומבאי (ח)
19:29	18:37	19:20	19:18	18:56	18:54	10:24	10:26	09:18	09:21	08:46	08:49	06:08	06:12	הודו, פונה (ח)
20:44	19:33	20:29	20:20	19:53	19:44	10:18	10:22	09:04	09:09	08:12	08:19	05:30	05:40	הונגריה, בודפשט (ק)
20:40	19:36	20:27	20:20	19:55	19:49	10:39	10:42	09:28	09:32	08:44	08:49	06:01	06:09	טורקיה, איסטנבול (ק)
20:56	19:55	20:44	20:38	20:14	20:08	11:06	11:09	09:55	09:59	09:14	09:19	06:31	06:39	יוון, אתונה (ק)
21:03	19:53	20:49	20:40	20:13	20:04	10:39	10:43	09:25	09:31	08:34	08:41	05:52	06:02	מולדובה, קישינב (ק)

יציאת שבת	כניסת שבת	צאת הכוכבים		שקיעה		סוף זמן תפילה		סוף זמן קריאת שמע				זריחה		מדינה ועיר
		ש	א	ש	א	ש	א	אדמוה"ז		מג"א		ש	א	
								ש	א	ש	א			
19:32	18:40	19:23	19:20	18:58	18:56	10:25	10:27	09:19	09:21	08:47	08:49	06:08	06:12	מקסיקו, מקסיקו סיטי (ח)
18:16	17:14	18:04	18:13	17:31	17:40	10:45	10:43	09:52	09:49	09:10	09:07	07:22	07:15	ניו-זילנד, קרייסטצ'רץ (ח)
19:13	18:18	19:03	18:59	18:36	18:33	09:49	09:52	08:42	08:45	08:07	08:10	05:26	05:31	נפאל, קטמנדו (ח)
19:38	18:49	19:29	19:30	19:07	19:07	11:00	11:01	09:58	09:59	09:28	09:30	06:57	06:58	סינגפור, סינגפור (ח)
20:57	19:39	20:40	20:28	19:58	19:48	10:06	10:10	08:50	08:56	07:47	07:57	05:09	05:22	פולין, ורשא (ק)
18:28	17:39	18:19	18:22	17:56	17:59	10:09	10:09	09:08	09:08	08:38	08:39	06:15	06:14	פרו, לימה (ח)
21:35	20:26	21:21	21:12	20:46	20:38	11:16	11:20	10:03	10:08	09:13	09:20	06:31	06:41	צרפת, ליאון (ק)
21:57	20:46	21:41	21:31	21:05	20:56	11:23	11:28	10:09	10:15	09:14	09:23	06:34	06:44	צרפת, פריז (ק)
18:34	17:44	18:25	18:25	18:02	18:02	09:51	09:52	08:47	08:49	08:18	08:19	05:45	05:47	קולומביה, בוגוטה (ח)
21:05	20:02	20:51	20:44	20:21	20:14	10:54	10:58	09:42	09:47	08:55	09:01	06:12	06:21	קנדה, טורונטו (ק)
20:48	19:41	20:34	20:25	20:00	19:52	10:30	10:33	09:16	09:22	08:27	08:34	05:45	05:55	קנדה, מונטריאול (ק)
20:09	19:10	19:58	19:53	19:29	19:24	10:28	10:31	09:18	09:22	08:39	08:44	05:57	06:04	קפריסין, לרנקה (ק)
21:32	20:07	21:13	20:59	20:27	20:16	10:23	10:28	09:06	09:13	07:55	08:07	05:21	05:35	רוסיה, ליובאוויטש (ח)
21:11	19:48	20:51	20:37	20:08	19:55	09:55	10:01	08:37	08:45	07:22	07:36	04:51	05:05	רוסיה, מוסקבה (ח)
20:21	19:10	20:06	19:57	19:29	19:21	09:55	09:59	08:42	08:47	07:50	07:57	05:08	05:19	רוסיה, רוסטוב על-הדון (ח)
21:26	20:20	21:11	21:02	20:39	20:31	11:00	11:04	09:46	09:52	08:54	09:02	06:13	06:23	שווייץ, ציריך (ק)
19:07	18:15	18:57	18:56	18:34	18:33	10:10	10:11	09:05	09:07	08:34	08:36	05:58	06:01	תאילנד, בנגקוק (ח)

סדר מצות הדלקת נרות לשבת קודש

מצוה זו שייכת גם לבנות ישראל, ועד לילדה קטנה ... אפילו אם היא בת שנה וכבר מתחילה לדבר ויכולה להדליק ולברך ... ביחד עם אחיותי, ועל אחת כמה וכמה אמה שמדליקה לאחריהן, כדי שתוכל לעזור להן בהדלקת הנר.

תורת מנחם תשמ"ט חלק ד' עמ' 378

ויש להשפיע גם על בנות קטנות שהגיעו לחינוך, שגם הן תדלקנה נרות שבת וחג, כמדובר כמה פעמים. ואפילו אם הדבר מוטל בספק, אם היא כבר הגיעה לחינוך או לא - גם אז כדאי שיאיר מזלה שבוע קודם או כמה ימים קודם!

משיחת י"ג תשרי תשמ"מ סכ"ח - התוועדות תשמ"מ ח"א עמ' 162

זמן הדלקת הנרות הוא כפי המתפרסם בכל מקום ומקום על ידי הגורמים המוסמכים - אסור בשום אופן להדליק לאחר זמן זה.

מנהגן הטוב של בנות ישראל ... להפריש לצדקה לפני הדלקת הנרות - כמובן כאשר הדלקת הנרות היא ביום חול. אסור לטלטל ח"ו את קופת הצדקה לאחר ההדלקה ולכן צריכים להניחה לכתחילה [= לפני כניסת השבת ולפני ההדלקה] במקום שתישאר שם עד לאחרי הברכה.

מדליקים את הנרות ואחרי כן מברכים:

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק
נֵר שֶׁל שַׁבַּת קֹדֶשׁ:

תפלת הדרך

צריך לאומרה כשהחזיק בדרך חוץ לעיר ביום ראשון כשנוסע מביתו, וטוב לומר מעומד אם אפשר בקל. ובשאר הימים שמתעכב בדרך עד שובו לביתו יאמר אותה בכל בוקר אפילו במלון ויחתום ברוך אתה שומע תפלה בלי הזכרת שם: יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו, שתוליכנו לשלום ותציעידנו לשלום ותדריכנו לשלום ותסמכנו לשלום, ותגיענו למחוז חפצנו לחיים ולשמחה ולשלום, (ואם דעתו לחזור מיד אומר ותחזירנו לשלום), ותצילנו מפף פלאיב ואורב ולסמים וחיית רעות בדרך ומפל פורעניות המתרגשות ובאות לעולם. ותשלח ברכה בכל מעשה ידינו, ותתנני לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל רואינו, ותגמלנו חסדים טובים ותשמע קול תפלתנו כי אתה שומע תפלת כל פה: ברוך אתה יי, שומע תפלה:

לזכות

לוי שי' הלוי בן חנה

וזוגתו **אולגה שרח** בת תמר

ויוצאי חלציהם

צבי' ובעלה דוד הלוי אליעזרוב

שלום יצחק הלוי וזוגתו **אורלי**

רות ובעלה **אפרים הלוי יליזרוב**

זבולון הלוי וזוגתו **רות**

חגית ובעלה **גבריאל סופייב**

שמעי' הלוי וזוגתו **מוראל**

אילת ובעלה **גדעון יעקובסון**

יהושע הלוי ואור אבנר הלוי שיחי

לבייב

ניתן להשיג שיחות קודש ומאמרי דא"ח אלו

פקס: 9606108 3 (972)

ת.ד. 373 כפר חב"ד 60840 ישראל - P.O.B 373 Kfar Chabad 60840 Israel

E-mail: Israel@DvarMalchus.Org USA@DvarMalchus.Org

להרשמה ומנויים: 9601001 3 (972)

להורדת הקבצים:

Internet: **www.DvarMalchus.Org**

www.otzar770.com * www.lahak.org * www.Chasidut.TV

הערות ותיקונים ניתן לשלוח ל:

E-mail: chazak@zahav.net.il - www.chazak.co.il

Dvar Malchus
Issue # 00575
23/04/2017

P.P.

שולם

1949

תל אביב

הורידו את יישומוני
דבר מלכות
מחנות היישומוני

